Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

[illegible]

Digitized by Google

JOANNIS SELDENI

JURISCONSULTI

OPERA OMNIA,

Tam Edita quam Inedita.

VOL. II. TOM. II.

Place this before the Title *Analecton Anglo Britannicon*.

Digitized by Google

Digitized by Google

A N A L E C T O N

ANGLO BRITANNICON

Libri Duo.

Quibus ea maxime, quae ad civilem illius, quae jam Anglia dicitur, Magnae Britanniae partis antiquitus adminiſtrationem, res domi publicas, ſacras, prophanas, ſtatuſque cataſtrophas uſque ad Normanni adventum attinent, ex antiquis ſimul & neotericis deprompta, temporum juxta ſeriem digeſta hiſtorice & arctiſſime componuntur.

Ἄλλος γὰρ ἄλλος καρδίην ἰαίνεται, Archiloch.

Digitized by Google

V.

VIRTVTE,

GENERE,

STVDIIS

NOBILISSIMO, VENERANDAE

ANTIQVITATIS

ADMIRATORI

SVMMO

D.

ROBERTO COTTON

A CONNINGTON

BRVSEO

EQVITI AVRATO,

HAEC QVA SVA

V. S.

JOANNES SELDEN

L. D. D.

Digitized by Google

Illuſtriſſimis Foeliciſſimae

ANGLIAE PATRIAE,

GENIS & INGENIS.

AUTOSCHEDIASMA.

FRONTES veſtrum, qui bifrontis Jani averſo litatis ori, omnium exporrectas ſi habeam, foelicem me forte putem, ſin aliquorum caperatas, haud infoelicem. Rariſſimum equidem beatitudinis faſtigium, rariſſimum, ut, qui Muſarum ad aras conſecrat quidpiam appenſum, ab iis, qui pro-tribunali ſedentes omnia ſuo minus verentur judicio vel praejudicio comprehendere, non ſuggilletur. Deprecarer ego? & devotis quaſi pedum oſculis adblandirer? Quanam ſubnixus ſpe? Quem enim vel claſſis ſuae Coryphaeum non petiit calumnia? Quis ille

------ *A tergo quem nulla ciconia pinſit?*

Cum ad propalandos erronice erutos errores tot etiam e tonſtrinis ubique prodeant Zoili, Momi, Coryceai, qui tamen, dum cornicum oculos ſibi videntur configere, ſuam ſaepius quam aliorum produnt imperitiam. Veſtrum, veſtrum, inquam, ſuccenturiati Zoili, Momi, Coryceai, apolactizo judicium, deſpicor. Ad vos vero quorum candore & modeſtia tegumentis amicta eſt doctrina, provoco. Siſtam vobis coram libentiſſime judicio, vos inter infimo & pedaneo judici eo audiens dicto.

Faſciculos, excerptis, e multorum arboretis, virgis, antiquitatum Britanglicarum duos hic colligavimus, quaſi conſulares & praetorianos, quos prae ſe qui ferat, priſcae Britannorum Anglorumque reipubl. judex forte citius prodibit. Ortus, leges, ſacra, prophana, ſtatus imperii, mutationes, terminos loci & temporis,

poris, quibus hanc alterius orbis regionem ſupremum ordinavit Numen, depinximus, aliorum autem coloribus, haud prorſus indignis, qui, pyramidali jam coarctata baſi, etiam eruditorum oculos (utinam omnem viſionis angulum minorem recto non ſtatuiſſent optici) comis ſuis attingant. A primis anſpicati ſumus incolis, nec Brutum, de quo tam acriter dimicatum eſt, omiſimus. Expectat forte aliquis ut antiquitatis ſtudioſorum opiniones & conjecturas de Britanniae nomine attexeremus, varias illas. Huic *Brit* color, illi quaſi iſthmo quid ſeparatum ſonat, utrique inde Britannia deducitur: *Pridcani* Britannicum, *Bretta* Cantabricum, *Prytania* Graecum & *Bretas* tandem ut ipſius indagari poſſit nominis ἔτυμον palpitantur, ſed fruſtra, inquit Cambro-britannus, omnem laboratis movendo lapidem. Britanniae author quis niſi Trojanus origine Brutus? Pace vero tua! Quis author Bruti? Genuit Sylvius, antiquiſſimi cantant Bardi. Peritiſſimi, hercules, illi foeciales. AEneae, Aſcanii, Sylvii, Albae meminerunt Halycarnaſſaeus, Livius, Virgilius, obliti penitus Bruti. Qui ſi patrem interfecerat, & puerperio matrem, nonne dignum relatu, & in Romanorum etiam hiſtorias inſerendum? Obtruduntur autem, ut concilietur fides, quam plurima Bardorum poemata. Quid ſi quod evomuerat unus iſque antiquus avide poſteri (ut in Homeri, apud AElianum, ſtatua eſt videre) deglutirent? Ergone theogonias fuiſſe, Deos ad dirimenda interceſſiſſe praelia, vel auxiliarios ſe praebuiſſe, quod tot ſit a poetis decantatum, credendum eſt? Imo quid non?

——*Si qua fides augentibus omnia Muſis.*

Nec ſum neſcius phyſice & ethice explicatos horum a mythologis eſſe modos. Nec injuria quis conjectarit Bardos Trojanorum mentitos fuiſſe imagines, ut antiquiori clareſcere tota gens videretur nobilitate. *Plurimae*, inquit Tritemius, *nationes tam in Europa quam in Aſia ſuam praetendunt originem ſe ſumpſiſſe a TROJANIS, quibus tantumae commodare fidei duxi, quantum ipſe veritatis mihi ſufficienti teſtimonio poterunt perſuadere. Frivola ſunt quae afferunt de ſua nobilitate & antiquitate, volentes palam gloriari, quaſi non fuerunt in Europa gentes ante Trojanorum excidium, nullusque inter ipſos Trojanos ignobilis* [a]. Commutarunt ſuum Hagareni Saracenorum nomine. In nobiliſſimas ſe inſerere conatae ſunt familias omnes gentes eaſque antiquiſſimas, ſed in illas plerique quarum primus tametſi minus fuerit fictitii autor ſtemmatis, ſaltem illius nomen ex antiquorum ſcriptis elici potuit, Bruti vero praeterquam Bardis, qui poetae fuerunt tantum μετ᾽ ᾠδῆς (ut apud Athenaeum Poſſidonius) ἐπαίνους λέγοντες, nemini legimus innotuiſſe. Quibus tamen ut fidem habeamus, enixe propugnando, Joannes Priſus in ſua hiſtoriae Britannicae defenſione ſuadet, ſymphonia quadam Hellenici cum Britannico ſermone, Bruti cum Britannia, multum nixus, non perſuadet. Quamlibet e qualibet gentem, ſi ſermonem ſpectemus, haud abſurde affirmandum emanaſſe. Anglicum enim idioma non ſolum Belgico & Alemannico, ſed etiam Graeco & Hebraico in multis convenire inſpicienti facile patebit. Nominum vero etymologiae (ingenioſiſſima licet ſaepius ſuffulciantur conjectura) non minus imbecilles ſunt ad aſſertionem aſtruendam, quam illa, apud Galenum, apodeixis Chryſippi, qui animam in corde cum Peripateticis collocandam ex eo cenſuit, quod cum quis ΕΓΩ, ſemet indigitando, pronuntiarit, buccam cor verſus deprimit, & ibidem meliorem ſui partem latitare quaſi deſignat. Cedant Ariſtoteli medici, validiſſimo hic vincuntur argumento! Quidni cerebrum inde etiam animae eſſe domicilium poſſit probari, cum bucca ut corruptibilis pars corporis depreſſione ſui ſupremam illius immortalis particulae ſedem humili

[a] Lib. de 7. ſecundis.

quaſi motu revereatur. Subtiles iſtae ſolidioris judicii partes, quibus etſi ruminando veritatem videmur venari, vix tamen capiemus. Cepiſſe nihilominus ſi putavit alio modo, qui alphabeticum Monumethenſi, quae ex Aſcenſiano prodiit prelo, hiſtoriae indicem adjunxit. *Francorum*, inquit, *nuſquam meminit author, in quo veritas hiſtoriae agnoſci poteſt, cum ante Francorum in Galliam adventum res fere gerantur.* Lethe ni ſallor, tinctus haec oſcitanter: ſic enim habet Galfredus, lib. I. cap. XIX. *Convenerunt omnes reguli Francorum obviamque venientes contra eos dimicaverunt. At Belino & Brenno victoria proveniente (vulneratis catervis) diffugerunt Franci.* Francorum regulos in Gallia devictos annis plus minus DCCC. priuſquam illuc ſuas tranſtulerant ſedes, verae hujus hiſtoriae author ſcribere non erubeſcit. Non male tamen ſi poetice. Quantus enim de Carthagine condita apud principem inter Latinos poetarum ἀνιχεόνισμος? Pictoribus atque poetis demus veniam. Nobis etiam illi, Brutum nec AEneae nec e filia Chroni nepotem fuiſſe ſuſpicandi. Cujus tamen cum multi propugnent partes, avitam originem, navigationem, fortunas poſteros etiam aliorum fide ſuccincte deſcripſimus.

Suaviſſime dum haec alii ſomniant, varias reipub. converſiones quibus haec agitata eſt inſula, nec minori voluptate, contemplamur. Contemplamur inquam, quibus, non ſolum politicus corruptos imperatorum civiumve mores imperii finem hinc facile perſpiciet praecinere, verumetiam phyſici, aſtrologi, imo theologi coeleſtium phoenomenon maxima obſervare poſſunt apoteleſmata. Hucuſque enim fatales videtur aſtrorum comas, luminariumque deliquia, ſuas ingeniras protendiſſe vires, ut nulla fuerit hic reipublicae imperiive a Romanorum tempore converſio, quam e coelo fuiſſe ſignificatam non auſim affirmare. Confluunt Angli e Germania anno CCCCXLIX. ineunt cum Britannis foedus, elapſo quadriennio varia in coelo ſigna apparuerunt, ignita meteora, inſignem paſſa eſt luna eclipſin. Inita Horſa & Hengiſtus conjuratione poſt biennium Britannorum fines ſibi occuparunt. Cometae anno DCCCCLXXV, viſae, qui vel peſtem provincialium vel regni (inquit, G. Malmeſburienſis) mutationem portendere pro vero aſſeverabantur. Poſt quadriennium adepto regnum Ethelredo, igneae acies V. Kal. Novemb. viſae fuerunt in coelo, Danicae autem in Anglia, quae Ethelredum diademate ſpoliarunt. Inſignis illa, quam in regum noſtrorum nomenclaturis ut epocham poſtea ſemper habuimus, Normannica cataſtrophe, conſcio & palam quaſi praecidente coelo, contigiſſe videtur. Praefulſit enim paſchali hebdomade anno Chriſti CIↃLXVI. cometa, cujus labentia (ut habet Miraldus) decreta, Romam Fridericum, Gulielmum Nothum Angliam obſeſſuros praemonſtrabat, unde apud hiſtoricos noſtros:

Anno milleno ſexageno quoque ſeno
Anglorum metae flammas ſenſere cometae.

Et ad Guilielmum alter:

Caeſariem, Caeſar, tibi ſi natura negavit,
Hanc Guilielme tibi ſtella [a] comata dedit.

Libentius haec annotavimus, ut os iis occluderetur, qui Deum opt. max. non ſolum virtutis, ſed etiam ſuppoſiti (ut aiunt theologi) immediatione ſemper in inferiora agere volunt, nec ſecundarum cum primis patiuntur cauſſarum a principio ἑνωσίαν & connexionem. Aſtrologiam (eo enim de cometis doctrina ſpectat, maxime cum recentiorum aſtronomorum conſenſu, refragante

[a] Alit. Cometa.

Lycaeo

Lycaeo, in aethere plerique collocentur) nt ſnperſtitioſam damnant, ſcientiam nobiliſſimam mathematicam mathematici. Imo plura, ſi placet, addemus nt luculentins conſtet ſutilibns vix nnqnam excandniſſe ignibus aerem, nec quidpiam ſere immntationis vel periculi abſque coeleſti aliqno portento Anglos perſenſiſſe. Internecionem Henrici VI. ejuſqne filii Edwardi interminaſſe viſns eſt cometa anno MCCCCLXXII. qni (juxta Joannis de Regio Monte celeberrimi mathematici obſervationes) a Virginis dodecatemorio, Mercurii exaltatione, declinatione ſeptentrionali, inaequali motu, cauda ſtellas (Martis & Mercnrii pleraſqne natnrae) Geminorum ſemper reſpiciente, medinm tandem Arietis (cui ſubjecta eſt, Ptolemaei judicio, Britannia) peragravit, caſu tandem heliaco ſere bimeſtris evanuit. Septentrionali ſub Galaxiae parte ſulſit after in Ariete (hnmanae ſalutis anno MDXXXIII.) qui Jovias, Martias Mercurialeſque vires exercuiſſe creditur. *Nam Jupiter* (ut in ſuis ad Quadripartitum Ptolemaei commentariis ſcribit Hieronymus Cardanns) *legem Chriſtianam, Aries Britanniam, Mars & Mercurius ſignificaverunt diſſidium & permutationem quae ſacta eſt poſt triennium in tota illa provincia jubente rege illorum Henrico octavo.* Qui proximo anno ſupremum eccleſiae caput ordinum conſenſu vocitatus, ex arcta Petri clavium cuſtodia emerſit. Plaga inſnper aquilonari, hand mulnm ante quam extremnm exhalabat ſpiritum illuſtriſſima Anglornm Elizabetha, radiavit cometa. Quin etiam ſubalbicantes propter horizontem, altius autem rutilantes ac flammeae pyramides, conjunctis in verticali noſtro aſtronomis Zenith puncto conis, ſeſe vibrando exeruerunt: quarum & maximam illam ac horrendam ab Archadis tergo eminentem Ariadneae ſplendorem coronae diametro ſua, peritiſſimus Hoſtias & egregius mathematicus Edwardus Greſtam ſcriptis ſuis adnotavit nobis obduxiſſe. Nuperrima illa in igneo trigono ſuperiorum conjunctio novam peperit in Ophiucho ſtellam, cujus diſquirendo Joannes Keplerus apotelesma: *Quid ſi privati,* inqnit, *per Hungariam & Britanniam argumentatione aſtrologica inducti ſtellam hanc bonum omen interpretati ſunt, & quod in domo Jovis ſulſiſſet, verae religioni eam patrocinari arbitrati, illa auſi ſunt attentare, quae omnis loquetur poſteritas?* Quo diſparuit haud conſtat dies, Heliace enim poſt Septembris menſem anno CIƆDCV. occultata an ad Februarinm uſqne duraverit incertum. Certnm ſatis, proxime circa tempus, qno apparatus illi pulveris pyrii, quos accenſi quidam pontificii ad everſionem imo combuſtionem regis, reginae, eorumque nobiliſſimae proſapiae, ad totius denique reipnblicae excidium, congeſſerant, divino patebant auxilio, phaenomenon illud ex hominnm conſpectu ſuiſſe abreptum. Jam ſtetit Anglia quaſi ſacrum inter & ſaxum, cui ſi unquam alias horrenda (quod in ſepties ſeptuageſimnm ſeptimnm a Normanno annum intidiſſe obiter adnotes) jam perlculá imminuerunt. Fateantur ergo illi, qui auream illam Homericam catenam dum verbis laudant, re tamen confringere audent, illud (& apud Anglos) quod de cometis ſcribit Manilius:

Quin & bella canunt, varios, ſubitoſque tumultus;
Et clandeſtinis ſurgentia fraudibus arma,
Civiles etiam motus cognataque bella.

Sed de his nihil ultra. Anglis erat cometa terminus, eſt libello noſtro, erit etiam prolegomenis. Fruamini. Valete é Muſaeolo noſtro Londini. Kal. Februar. anno MDCVII.

A

D I L U V I O

P E R I N S U L A M

N E O K A T O I K O I

Regumque, juxta

Beroſi & Manethonis ſcripta, ſeries.

C A P U T I.

IN confeſſo eſt apud omnes, quibus ſupercoeleſtis Sacrarum Literarum veritas innotuit, poſtquam ob humaoam in creatorem omnium pertinaciam & ingruentia filiorum Adae peccata univerſali cataclyſmo terreſtrem iſtam ſuperficiem penitus ac merito obruiſſet ille Deus Opt. Max. genus tamen humanum ex aeterno & ſummo illius propagandi amore illum ipſum (cujus providentia Noah cum filiis arca incluſum ab aquarum voragine protexit) rurſus ac majore tandem numero in telluris partes caeteras (cujus uno ſolum angulo homines ſunt antea uſi) diffuſo reſtauraſſe. Quod cum divinus ille Hebraeorum philoſophus in ſacram contexuerit hiſtoriam, ut primum infinita numeri ternarii Elohim ineffabilis potentia microcoſmum fuiſſe creatum, ita & naturali trinae Noahae proſapiae & ſeminali vi macrocoſmi centrale punctum, microcoſmis quaſi reſperſum oſtendit. Totius enim aevi ſubſequeotis ſtemmata poſt diluvium a filiis illis Noahae, Sem, Ham, & Japhet, ſunt deducenda. Quibus & eorum prognatis genealogice eoumeratis, Gomer, Magog, Madai, Javan, Tubal, Meſach, & Thiras, Japheti filios, eorumque poſteros *diviſiſſe inſulas gentium* (quas Europaeas fuiſſe cum theologis volunt hiſtorici) *unumquemque juxta linguam ſuam, & juxta familias ſuas in nationibus ſuis*, Moſes ſcriptum reliquit [a]. Cum autem plurimae gentes per occiduam mundi plagam oomina ſibi tanquam patronymica ab iiſdem Japheti poſteris ſint adeptae, nec quidem defuturum fore nomen, viſum eſt antiquitatis ſtudioſiſſimis ſcrutatoribus, quo veros Britanniae primos incolas conſtituendi conjectura niti poſſit. Ut enim Magog, Joſepho teſte [b], Maſſagetas, Javan Iones, Thubal Hiſpanos, Me-

[a] Geneſ. x.

[b] Joſeph. Antiquit. Jud. lib. 1.

ſech

ſech Moſchos cum eorum nomine primum ediderit; ſic & *Gomerum Gomeraeorum, Cimbrorum, Cimmeriorum Cambrorum* ſive *Kumerorum* (idem enim apud antiquos, Britannos etiam aeque ac Gallos ſignificarunt iſta nomina) fuiſſe authorem primumque parentem maxime ſane probabili conjectura G. Camdenus Clarentius genius Anglicae ac Britannicae lumen multorum antiquorum ſcriptis in ipſamet re edoctus luculenter probavit. Cujus elaboratum, ac poſteritate ſummis dignum chorographicum opus gratiis editum pleroſque in ſuam ſententiam (temere enim quis tanti viri lucubrationibus aliquatenus detraxerit?) pedibus ire perſuaſit. Jam vero ſi fide dignis tantum teſtimoniis monumentiſque antiquorum authentica conſignatis cenſura epitomen iſtam, ad civilem Britannorum ſive incolarum iſtius inſulae adminiſtrationem demonſtrandam, componeremus, aliaque ſuſpectae fidei rejiceremus, certe ab iſto Gomero pluſquam duorum millium annorum lacuna incideret, quos ψευδεπιγράφων ac impoſtorum fictitiis de Britannia ſcriptis, ad modum tamen hiſtoriae veſtitos fuiſſe eruditiſſimi viri ſuſpicantur. Celtarum enim reges illos (quos Britanniae maritimos incolas gubernaſſe ſcribunt) Noahae nepotes, quos Beroſus in Antiquitatibus ſuis Chaldaicis enumeravit, fabuloſos cum Albione Neptuni filio ab Hercule interempto, fuiſſe, hiſtoriam item ipſam adulterinam magni judicii viri cenſuerunt. At & illi alteri quam e Britannico idiomate in Latinum tranſtulit Galfredus Monumethenſis, cujus prima ab illo Bruto ſunt auſpicia tanta inter doctiſſimos quoſdam eſt injecta ſuſpicio, ut quidam illum e Trojano ſanguine natum, modeſte, ſalvo tamen cuique ſuo judicio reliquerint, alii protinus ut ſuppoſititium exterminarint, quos adverſus aſperrime aeſtuantes alii poſtliminio ut rediret enixe laborarint. Ex quo, priuſquam ad ea quae Julii Caeſaris induſtria ſunt explorata pervenimus, veri aut certi quidpiam, cujus a nemine fides fuerit delata, non habemus. Cum vero non ſolum, quae veritati ſunt proxima, ſed & quae poetica redolent ingenia, ab optimis antiquiſque ſcriptoribus (ut non ſolum veri, ſed & vulgi opinionum compos fieret poſteritas) operibus eorum ſint intertexta; egone (qui, ut par eſt, de iſtis judicium iis permitto, quorum coeleſti themate feliciores Saturnus radios bene poſitus ad Jovem item & Mercurium ejaculatus eſt) temere Beroſi authoritatem aut Galfredi contemnendam ducerem? Egone etſi fortaſſe fide minus dignos ipſos, ſcripta tamen eorum cognitu indigna homulus judicarem? Abſit ut ceratis ope Daedalea pennis tantum opus niterer. Scribam ergo ſuccincte collecta, quae tradiderunt illi, quae alii. Enimvero liberum per me cuique eſto judicium.

Diffluxiſſe certe (ut altius rem repetamus) ab urbe omnium prima (quam extruxit Cam) Henochia gigantes (quos quid aliud fuiſſe credendum eſt quam *hominum quandam impiam gentem Deos* (ut ſcribit Macrobius) *negantem & ideo aeſtimatam Deos pellere de coeleſti ſede voluiſſe* [a]?) quorum imperium iiſdem quibus ſolis curſus terminis eſt concluſum in terrarum orbis fines ſcribit Beroſus, quos ſimul noſtram appuliſſe inſulam putat noviſſimus ille hiſtoriae Britannicae ſcriptor Richardus Vitus, quod etiam illam oraculi partem:

------ *habitata gigantibus olim* [b],

Bruto vult deſignaſſe. Nec magis iſtud abſonum vero, quam quod ex Hybernenſium hiſtoriis prodidit Giraldus Cambrenſis de Caeſara Noahae nepte [c]; cui cum praediceretur diluvium in proximo futurum, ad remotiſſimas (de inſulis, utrumve navicularum uſus Noahae praeceſſerit, diſputent quorum e re eſt;) occidentis inſulas, quas necdum quiſquam hominum habitaverat, fugam navigio deſtinavit, primo ante diluvium anno ad Hybernica littora devenit, tumulumque Caeſarae exinde denominatum fuiſſe ſcripſerunt. Nixis autem iſtis (quantum ad nos ſpectat) exili conjectura, tandem ad ea quae ad hiſtoriolam primo deducendam ſunt qualiacunque inſtrumenta noſmet conferamus.

Sanciro ſeu rapto potius a Nembroto (rectius Nimrodo) orientalium imperio (quem *fortis* ſub nomine *venatoris* tyrannum fuiſſe dictum aiunt theologi;) Chaldaicarum ille ſcriptor antiquitatum, Samothen quendam ſcribit, cui & Dis nomen (cujus inter alios maxime enituit ſapientia) regnum ſibi Celtarum in Gallia (Gomeri poſterorum) obtinuiſſe; hujus imperio adjacentem Britanniam ſubjacuiſſe nomenque *Samotheam* ſortitam fuiſſe. Quem excepit filius ejus Magus, nec tamen exinde denominatus, unde Perſarum ſummi apud Ciceronem, Strabonem, Plinium & alios, philoſophi, ſed (ſi Annio de Viterbo ſit credendum) quod oppida plurima Celtis conſtruxerit cum Scythica (ſimul & Hebraica) lingua Magog tecta interpretetur. Huic ſucceſſit Sarron filius, bonarum literarum amator, maximuſque Gallos inter & Britannos (quatenus aetas illa tulerit) reſtaurator ſubſecutus eſt Druis, cujus opera ſumma ea quorum pater ejus fundamenta in Muſarum republica promovenda collocaverat, maxime ſunt propagata. Bardo filio regium ſolum reliquit iſte; muſicae ac poeticae cujuſdam generis aiunt Bardum authorem, quod inferius plenius oſtendetur [d]. Regnavit deinde Longho; quem filius ejuſdem Bardus excepit, quem Lucus; cui Celtes, a quo Celtae ſunt denominati, ſucceſſit. Hercules autem Oſiridis filius, qui Libyus dictus eſt, cum per Italiam regiones Celtarum adiiſſet, e puella quadam Galathea filia principis adamata filium Galathea nomine ſuſcepit (a quo Galli) qui, poſt Celteo & parentes ſuos, imperii oneri ſuccubuit. Secutus eſt Lugdus, hunc Beligius filius: cujus mors rectae Heraclidarum lineae terminos impoſuit. Ordinum ergo conſenſu evectus eſt in imperium Jaſius Italorum princeps, Herculis tamen e proximis & propinquis; huic natus eſt Corybantus, cui ob Herculeam ſanguinis dignitatem in imperio Allobrogem (cujus imperii fines Pyrenaeis montibus extremiſque Rheni fluminis finibus terminabantur) antepouendum duxerunt. Beroſi ſunt iſta. Quibus tan-

[a] Macrob. lib. 1. Saturnal.
[b] Vit. hiſtor. Brit. lib. 1.
[c] Silveſt. Girald. Typograph. diſt. 3. cap. 1.
[d] Iſtius libri, cap. 4.

quam ſupplementum Manethon AEgyptius adjungens Remum Allobrogis filium proxime regem Celtarum ſalutavit. Seqnitur inde Paris, cui ſuccedaneus Lemanes, cui Olbius, qui Galathen reliquit imperii haeredem, quem excepit Namnes, Namnetem Rhemus, hujus unica filia Phranico e ſanguine Hectoris elocata, regni jura marito ſuo, patre demortuo, deſerebat. Qui cum Druidibus ſummae reipublicae adminiſtrationem, dum ipſe viveret Pannoniae, delegaſſet, Britanni novum ſibi regem Brutum felicibus auſpiciis inſulam aggreſſum ſalutaverunt. Quod altius juxta Galfredi Arthurii fidem, aliorumque, quibus hiſtoria iſta maxime viſa eſt complacere, teſtimoniis repetemus.

CAP. II.

Stemma Bruti & progenies: (Monumethenſis fide) ut inſulam eſt aggreſſus; ut ejus poſteri ad J. Caeſaris adventum eandem adminiſtrabant.

EXciſis Trojanorum rebus, Lavina petiiſſe littora AEneam, regnumque ibidem profligato Turno Laviniaque Latini regis filia ſibi in matrimonium ducta poſteris ſuis conſtituiſſe Virgilius [a] pariter ac Livius [b] ſunt ſatis teſtimonio Aſcanius iſtius filius ſuſcepit prolem (a quo Sylvii reges ſunt dicti) Sylvium, cujus uxore (Laviniae ſcilicet nepte) jam gravida, conſuluit Aſcanius (juxta Galfredum Arthurium [c]) magos maremne an foeminam Sylvii uxor parturiret; cui datum a magis reſponſum gravidam illam eſſe filio qui patri pariter ac matri mortem inferret, pluribus terrarum finibus peragratis ad ſummum tandem honoris culmen perveniret. Cum tamen adverſus Livium, AEneae fuiſſe poſthumum illum Sylvium e Lavinia in ſylvis tugurio Tyrri ſubulci regii natum, Aſcaniique fratrem non filium, Dionyſius Halicarnaſſeus [d], & Servius Honoratus ad ſextum AEneidos tradiderint. Praedixit ſiquidem Anchiſes apud Virgilium AEneae:

------------primus ad auras
AEthereas Italo commiſtus ſanguine ſurget
Sylvius, Albanum nomen, tua poſthuma proles:
Quem tibi longaevo ſerum Lavinia conjux
Educet ſylvis regem, regumque parentem [e].

Rex etenim ipſe AEneam reliquit Latini regni haeredem filium, Britannorum item primi regis parens; Bruti ſcilicet AEneae Trojani nepotis, qui quod matri puerperio, patri quoque infeliciter in cervum ſagitta collimata (quod ſcribit Galfredus) fuerit mortifer Brotus ἀπὸ τοῦ Βροτοῦ a Richardo Viro eſt denominatus [f]. Profectum deinde Brutum Graeciam, ſociis itineri commodum conquiſitis, reliquias Dardanidum Heleni nempe filii Priami progeniem Pandraſi regis ſub imperio ſervitute oppreſſam ſcribunt comperuiſſe: agnito utrinque conſanguinitatis vinculo precibus victum couſque tandem deveniſſe, ut vindicandae ſanguinis ſui libertatis ducem & authorem libentiſſime ſe praeberet. Inito praelio, Aſſaraci aliorumque e Trojanorum ſtemmate copiis adjutus Pandraſum devicit, cepit. Nempricii vero conſilio, ne vindictae a poſteris hoſtium expectandae ſubiret periculum, pretium Pandraſi libertatis in hoc ſolum conſtituit, ut pauca ſcilicet quae peteret ſimul & ab eodem impetraret. Petiit ergo poſt diſcedendi e Graecia veniam, primogenitam filiam regis Ignogem ſibi conjugem, petiit ſibi aurum, argentum, naves, frumenta, itinerarioſque commeatus: quae neceſſitate ſimul ac tanti ducis virtute commotus omnia laetus rex concedere non moratur. Navibus trecentis viginti quatuor paratis, omnibuſque rebus quae ſaeviente Neptuno ſeu AEolo turgeſcente ſunt mortalibus adjumento, onuſtis littoreque deductis feliciter Graecia Troes cum Ignoge abſcedunt tridui fere ſpatio Legreciam inſulam a piratis devaſtatam appulerunt. Exploratores trecentos immiſit Brutus, qui ferarum onuſti praeda quas occiderant reverſi Dianae templum cum imagine deae, quae petentibus forte oracula daret, ſuas ibidem habere ſedes renunciabant. Sociorum habito conventu, ſecum aſſumptis Geryone augure duodecimque majoribus natu comitum, adiit templum deae: ſacrificio neceſſariis ſimul adhibitis, circumdatis tempora vittis, veterrimo primum ritu trino numini, Jovi ſcilicet, Mercurio, & Dianae tres focos compoſuerunt, ſingulis ſingula libamina dederunt [g]. Brutus ipſe ante aram carcheſium vino & cervae candidae ſanguine coronatum dextra tenens erecto vultu effigiem numinis alloquitur:

Diva potens nemorum, terror ſylveſtribus apris,
Cui licet anfractus ire per aethereos,
Infernaſque domos: terreſtria jura reſolve,
Et dic quas terras nos habitare velis.
Dic certam ſedem, qua te venerabor in aevum
Qua tibi virgineis [h] *templa dicabo choris.*

Novies iſta dixit, quaterque aram circumivit, profuſo deinde vino in focum, ſuper cervae pellem, quam ante aram extenderat, procubuit, dulcique horae tertiae noctis ſomno obdormienti reſponſum deae, ut phantaſma, ſeſe obtulit:

Brute, ſub occaſum ſolis trans Gallica regna,
Inſula in oceano eſt undique clauſa mari.
Inſula in oceano eſt habitata gigantibus olim,
Nunc deſerta quidem gentibus apta tuis.
Hanc pete, namque tibi ſedes erit illa perennis:
Haec fiet natis altera Troja tuis.
Hic de prole tua reges naſcentur, & ipſis
Totius terrae ſubditus orbis erit.

[a] AEn. 1
[b] Liv. lib. 1.
[c] Galfred. Monu. lib. 1. cap. 2.
[d] Dionyſ. Halicarn. Antiq. Rom. lib. 1. cap. 2.
[e] Virg. lib 6 AEneid.
[f] Baſingſtoch in not. ad lib. 1. Hiſtor. Britan.
[g] Victimam Dianae cervam antiqui immolabant. Ovid. 1. Faſtor. Quae ſemel eſt, &c.
[h] Dedico templa choris apud Poetic. Varun.

Suſpicatur

Suſpicatur carminum antiquitatem Belleforeſtus, quod Latine ſupponunt dediſſe Dianam reſponſa; cum, tametſi linguam callentibus ſanctam Hebraice diabolum loqui ſolitum annotarint quidam, Gentibus tameo antiquis quas inter Hellenica lingua maxime floruit, oracula Graece edita fuiſſe ſit certiſſimum. Apollinem enim Latine nunquam fuiſſe locutum ſcribit Cicero [a]. Quorum autem ſub clypeis latet hiſtoria Bruti, verſionem eſſe tantum aiunt e Britannica lingua (ſermonem *curvum Graecum* appellant) per Gildam aut Monomethenſem in Latinam [b]. Fiducia vero oraculi, poſt mutuum inde conſilium, freti Trojani naves repetierunt, fluctibus ſe commiſerunt, e variis caſibus tandem emerſi ad mare Tyrrhenum pervenerunt; juxta cujus littora Dardanidae qui Antenoris fugam ſunt comitati ſedes ſuas collocarant. Quos inter dux ſummus fortiſque Corineus Bruto ſit comes; per Gallias tranſituri Groffarium Aquitaniae principem devincunt, Turonum civitatem conduut, feliciter tandem Totneſium Britanniae littus (io Danmoniis poſitum) adnavigant [c]. Brytones jam primum ſuum ſortitos fuiſſe nomen, jam primum idioma linguae Britannicum fuiſſe dictum, jam primum inſulam ab iſto rege Trojano Britanniam appellatam, jam Corineum illum, gigantem, neſcio quem, Gogmagot lucta deviciſſe, Cornubiam denominaſſe ſcribunt. Regni jus cum ſanciviſſet Brutus tres tandem filios ſuſcepit Locrinum, Albanactum & Kambrum, qui, mortuo vigeſimo quarto imperii ſui anno patre, totam Britanniam ut herciſcundam familiam diviſerunt. Locrino media pars obtigit inſulae quae poſtea dicta Locgria; Kambro provincia quae Gallia; ultra Sabrinam haec ſita Kambriae item nomen obtinuit, Albanacto Albania, quae jam Scotiae finibus terminatur. De mortuis Albanacto ſimul, & Cambro, tertio filio accreſcit totius inſulae imperium Guendolotnam iſte Corinei filiam (cum tamen Eſtrilidem captivam virginem Germaniae regis filiam maxime deperiret) interminantis ſoceri minis, magis quam amore commotus in uxorem duxit. Madanum enixa eſt filium Guendoloma, quam, Corineo mortuo, prorſus deſeruit Locrinus, Eſtrilidemque cujus furtiva venere ſaepius eſſet uſus regio io ſolio ſociam ſibi conjunxit. Ex quo aeſtuante ira Guendolorna percita ſubſidiarios ſibi tantam injuriam paſſae adverſus Locrinum Cornubienſes comparat. Inito utrinque praelio, profligato occiſoque Locrino, imperii adminiſtrationem, dum minor adhuc eſſet Madanus, ſuſcepit. Cui tandem adulto regni inſignia tutela muliebri conſervata (ut par erat) deferebat. Madanum excepit Mempricius filius; quem itidem Ebrancus qui primus poſt Brutum Galliarum partes Martis acie infeſtabat. E conjugibus viginti, totidem filios, ſeſquialtera filias proportione ſuſcepit, quas in Italiam ad Sylvium Albanum regem, ubi oobilium Trojanorum nuptiis ſunt decoratae, tranſmiſit. Succeſſit Ebranco Brutus e viginti primogenitus, cui Leirus. Huic Hurdibras, iſtum Baldudus excepit, qui fontium (ut aiunt) calidorum quos *The Bathes* dicimus author, necromantiam aliaſque praeſtigias uſque adeo temerarias exercuit, ut per aerem (adjunctis ſibi arte confectis alis) tranſvolare dum tentaret in Apollinis templum inciderit, fruſtatimque ſit caſu contritus. Filius demortui locum occupat Leirus, cui tres filiae Genorilla, quam Maglauno duci Albaniae Ragana, quam Hennino Cornubiae, Cordeilla, quam Aganippo Celtarum regi iodotatam collocavit. Domeſticos vero generos ſuas adverſus ſocerum exerentes vires debellavit ſubſidium Aganippi, cujus induſtria militari, Britannicis illis ducibus ad mortem profligatis, Leirus in imperium eſt reſtitutus. Cordeilla denique, marito pariter ac patre mortuis, abſolutam & ſuo jure primam in Britannia Γυναικοκρατίαν inſtituit. Cum tamen foeminarum imperium Britannos uſque ad Mariam Henric. VIII. filiam abhorruiſſe ſcribit Bodinus [d]. Eructabant vero ſuas ducum (quos diximus) oepotes Morganus & Cunedagius ſimultates, quas ob parentum caedem pectore diutius compreſſerant; bello Cordeillae tranquillas res turbant, conſcripto exercitu eandem exuunt (delapſo quinquennio regni) imperio; quod & inter ſe dividunt. Sed nulla fides regni ſociis; interempto Morgano ſumma imperii cedit Cunedagio; cui ſucceſſit Rivallo, Gurguſtius, Siſillus Priſcus, Jago, quem Kimmacus excepit. Gorbodioni proxime regni adminiſtratio devenit, cui filii duo Ferrex & Porrex haeredes regni naſcuntur.

Fratrem Porrex, Inito bello (quod prius deſtinaverat) interfecit, cujus mortem Widena communis utriuſque mater ulciſci dum vehementer ſatageret, ancillis ſtipatus, caſtra Porricis adortus fratricidium morte filii vindicabat. Ex quo civilem peſtem, diſcordiam paſſa eſt Britannia, & quae monarchiam habuit ſancitam, pentarchiae formam, diſcidio tamen aegertime convulſam, jam induit. Quinquaginta vero periodus annorum fortiſſimum aeque ac prudentem virum Dunuallonem Molmutium produxit, qui pentarcharum imperio feliciter deminuto, antiquam inſulanis reipublicae formam reſtauravit, primuſque ſibi regum Britannorum ex auro diadema confecit. *Hic leges quae Molmutinae dicebantur* (ait Galfredus [e]) *inter Britones ſtatuit, quae uſque ad hoc tempus inter Anglos celebrantur. Statuit ſiquidem inter caetera, quae multo tempore poſt Beatus Gildas* [f] *ſcripſit, ut templa deorum & civitates talem dignitatem haberent, ut quicunque fugitivus ſive reus ad ea confugeret, veniam coram inimico ſuo haberet. Statuit etiam ut viae quae ad praedicta templa & ad civitates ducebant, necnon & aratra colonorum eadem lege confirmarentur.* Haec ille. *Hic pondera ac menſuras* (Polydorum [g] legis) *rebus vendendis emendiſque poſuit, fures & noxium omne genus hominum ſeveriſſime punivit, fecit quamplurimas vias, decrevitque in quam latitudinem fieri deberent, ac lege ſanxit jus earum ad principem tantum pertinere, ejuſque juris violatoribus pariter ac illis qui in iis maleficium aliquod facerent horrendas conſtituit poenas. Praeterea*

[a] Cicero lib. 2. de divinat. [b] Pontic. Virunnius lib. 1. [c] Prope vetuſtum in Devonia oppidum Totnes. [d] Bodin. met ad hiſt. cap 6. quem de gynaecocratia apud iſtam inviam lege lib. 6. cap. 5. de republ. neque enim ſexum, inquit Tacitus, Britanni in imperiis decernunt in Vit. Agric. [e] Galfred. Monu. lib. 1. cap. 16, & 17. [f] Polychronicon. lib. 2. [g] Ponticus Virunn. lib. 3. habet & ad aratra, &c. Polydor. Virg. Hiſtor. Angl. lib. 1.

ut

ut nec terra vacaret, neve populus rei frumentariae inopia premeretur, aut minueretur ſi pecora ſola occuparent agros qui ab hominibus coli deberent, conſtituit, quot quiſque comitatus aratra haberet, ſtatuitque poenam illis per quos numerus diminueretur, ac vetuit jumenta quae aratro ſervirent a magiſtratibus abduci, vel aſſignari creditoribus pro debitione pecuniae, ſi debitoris (quod & Edwardi regis primi a Normanno conſtitutione eſt ſancitum [a]) *bona alia ſupereſſent.* Iſtum in legibus de agricultura condendis imitati ſunt ſuperioris ſeculi reges Henrici ſeptimus & octavus, illuſtriſſimaque foelicis memoriae Elizabetha regina; qui iis, quorum otiola ac inculta ſunt praedia (quod de Cyro ſcribit Xenophon [b]) poenas aliquatenus (comitiorum tanquam centuriatorum conſenſu) decreverunt. Dunvallonis demortui vicem haereditario jure egerunt filii Belinus & Brennus, cui natu minori, poſt varias de imperio graveſque diſceptationes, ſeptentrionalis regni pars (quam Belini Loegria, Cambria, & Cornubia coeli ſimul & ſoli amoenitate ſuperabant) amicorum interventu obtigit. Quod & antiquo jure Trojanorum nitebatur, quo primogenitus (ut de Hectore natu majore Alexandro in Euterpe meminit Herodotus [c]) filiis poſt natis (hanc in Angliam revocarunt Normanni conſuetudinem; Cenerhumque regem apud Scotos inſtituiſſe ſcribit Buchananus [d]) ſuccedendo in univerſum jus defuncti praeponeretur. Sorte tamen ſua minus contentus Brennus ſubſidium, quo fratris potentiam diminueret, ab Allobrogum duce (tentato prius domi bello) impetravit. Pugnam vero commiſſuros fratres Conuvenna matre (ut Romanos inter Volſcos Volumniae preces olim dicuntur diremiſſe bellum [e]) luctu muliebri ſqualoreque obſita interceſſu ſuo non ſolum armis deſiſtere, ſed firmam etiam inire concordiam perſuaſit. Poſt amores ergo arma ſimul & copias conjunxerunt, Gallias trajecerunt, Alpium montes tranſcenderunt Italiam, inprimis, Romam denique ipſam orbis (Athenaeo [f]) compendium, alterius orbis principes flamma ferroque devaſtarunt. Belinus vero poſtquam foelicia vidiſſet fratris auſpicia (Brennus Macedoniam & Delphos petit) Britanniam eſt reverſus. Leges hic quas pater condiderat, confirmat. Orta vero de publicarum jure viarum controverſia; *Rex omne ambiguum* (Monumethenſis verba [g]) *legi ſuae auferre volens convocavit omnes operarios totius inſulae, juſſitque viam ex caemento & lapidibus fabricari, quae inſulam in longitudinem a Cornubio mari uſque ad Catheneſium littus ſecaret, & ad civitates quae intra eam erant recto limite duceret. Juſſit etiam aliam fieri, in latitudinem regni, quae a Menevia quae ſuper Demeticum mare ſita eſt, uſque ad portum Hamonis extenſa ad urbes intra ducatum conſtructas dirigeretur. Alias quoque duas ab obliquo inſulae quae ad caeteras civitates aditum praeſtarent. Deinde ſancivit eas omni honore, omni dignitate, juriſque ſui eſſe praecipit, quod de illata ſuper eas violentia vindicta ſumeretur* [h]. Diluxit Belino ſupremus inde dies; cujus exanime cadaver primo antiquam illam Phrygibus de combuſtionis ſepultura (quam Heraclitum, qui ex igne omnia fieri ſtatuit, ut Thaletem Mileſium, qui originem omnium rerum aquam dixit, humationem juſſiſſe aiunt) conſuetudinem in Britannia paſſum eſt [i]. Excepit iſtum filius Gurguntius, quem & Quintelinus, cujus uxor Martia ultra muliebre ingenium erudita Martianas leges prima conſtituit. Maritus vero cum fatis ceſſiſſet, Martia (quod ſeptennis tantum erat communis eorum proles) diademate inſignita eſt; quae cum hac luce migraſſet onus imperii Siſillio incubuit.

Kimarius deinde ejuſdem filius regnat, quem excepit frater Elanius, quo demortuo, Mitindus e Tangueſtela concubina natus, qui tanquam furore bacchico in cives ſimul & hoſtes correptus regnum tamen ſtrenue adminiſtravit. Quinque filios progenuit, quorum Gorbonius imperium, mortuo patre, ſuſcepit. Juſti & aequi princeps amantiſſimus, quippe qui plebi juſtitiam, diis templa maxime curavit. *Colonos ad agriculturam admonebat, ipſos ab injuria dominorum defendens* [k]. Naturae ceſſit Gorbonius, ſuceſſit autem Archigallo frater, quem, quod regni nobiles infimi generis ac novis poſtpoſuit, heroes exuerunt diademate, Elidurumque fratrem eodem redimiverunt. Illi vero pius (quod & nomen ſortiebatur) quinquennio poſt regno ſe abdicavit, fratrem reſtituit, quem tamen demortuum deinceps excepit. Ambitioſi autem Vegenius & Peredurus fratres, collectis copiis, Elidurum in carcerem conjecerunt, regnum inter ſe diviſerunt, totum tandem, Vegennio mortuo, accreſcendi jure Pereduro obtigit.

Cujus vitae filum cum Atropos abſcidiſſet tertium Elidurus liberatus carcere, Britanniae rex acclamatur, qui morte ſua juſtitiae virtutumque omnium exempla vivida dereliquit. Succedit filius Gorboniani, quem excepit Morganus Archigallonis filius: principes imperio digni. Dein Emerianus, qui, tyrannidem dum affectaret, regnum perdidit, ſuffectus Iduallo Vigenii filius: cui ſucceſſit gnatus Pereduri, Geruntius huic Eliduri, iſti vero Catellus, poſt Catellum Coilus Porrex, Cherious, cujus filii tres Fulgenius Eldadus & Androgeus ſucceſſive regnarunt [l]. Exinde filius Androgei Eliud, Dedacus, Clotenus, Gurgineus, Merianus, Bledus, Capenus, Oenus, Siſillius, Blegabridus. *Hic omnes cantores,* ait Arthurius, *quos praecedens aetas habuerat, & in modulis & in omnibus muſicis inſtrumentis excedebat, ita ut Deus joculatorum videretur.* Subſecutus eſt Archemailus frater, Eldon Region, Rodericus, Samuel, Peniſet, Pit, Capoirus, Gliguelius, cujus filius Helius tandem quadraginta annis oneri imperii ſuccubuit [m]. Tres ſunt iſti filii, Ludus ſive Luddus (qui Caeſari dicitur juxta quoſdam Immanuentius) Caſſivellaunus & Nennius. Helius fatis jam ceſſerat; locum genitoris ſuſcepit filius primogenitus,

[a] Stat. 13. Edw. 1. conſt. 1. cap. 20. Periimilis item eſt conſtitutio imper. Conſtantini ad univerſ. provinciales reſcripta C. tit quae res pignori obl. l. 7. executores. [b] Xenoph. Cyropaed. lib. 5 & in OEcon. [c] Herodot lib. 2. [d] Buchanan lib. 6. Rer Scot. [e] Plutarch. in Coriol. [f] Athen. Dipnoſoph. lib. 1. cap. 15. [g] Galfred lib. 3. cap. 18. [h] Higden, in Polychro. The Foſſe. Watling ſtreet. Erming-ſtreet. Ikeneld-ſtreet. [i] Alex. ab Alex Genial. dier. lib 3. cap. 3. Coel Rhodigin. antiq. lect. lib. 17. cap. 21. [k] Galf. lib. 2. cap. 21. [l] Galf lib. 3. cap. 12. [m] Vide not. Ric. Vitt ad lib. 4 Hiſtor. Britan. ſed Joh Priſe. in Def. Hiſt Brit. pag. 34. Immanuentium vult eſſe, Galfredo Tenacium.

quem

quem urbis Londini maxime reſtauratorem aiunt, novumque denominatorem. *Praecepit item civibus, ut domos & aedificia in eadem conſtruerent, ita ut non eſſet in longe poſitis regnis civitas quae pulchriora palatia contineret.* Minorem vero aetatem filiorum Luddi demortui Androgei ſcilicet (quem Mandubratium eſſe Caeſari ſcribunt) ac Thromantii, Caſſivellaunus patruus ſuſcepta regni adminiſtratione tutatus eſt. Malae fidei vero tutor ſibi monarchiam arripuit; Androgeo tamen, ne prorſus nepotum intervertere haereditatem videretur, Cantium, Thromantio reddidit Cornubiam. E Galliis jam Julius Caeſar ſpe primo margaritarum, quae ibidem genitae ſunt commotus, deinde hoſtiliter Romanus dux Britanniam petiit [a]: Sed

Territa quaeſitis oſtendit terga Britannis.

Quod cum bis feciſſet (bis tamen penetratam ab eo inſulam aulice ſcribit Velleius Patereulus [b]) gaudio jam elatus Caſſivellaunus proceres Britanniae Triuovantum in urbem cum uxoribus accerſit, ut ſacrificia diis, ſupplicationes, ſolennia libamina celebrarent; ne numini, quod ab imminente malo inſulam liberarat, ingrati viderentur. *Diverſa ſacrificia facientes occiſioni pecudum indulſerunt, litaverant ibi quadraginta millia boum, & centum millia ovium, diverſorumque generum volatilia quae ſub numero non facile cadebant. Praeterea triginta millia ſilveſtrium ferarum cujuſcunque generis collectarum* [c]: tot myriadibus antiquarum gentium hecatombas iſti ſuperabant. Quibus & tuum, lector, numen habeamus placatum, dum paululum a ſerie temporum digreſſi (cum Romanorum jam & quaſi publica fide editorum teſtimonia proxime ſuppeditentur) adminiſtrationis Britannicae reipublicae ſpeciem circa Caeſaris adventum, dynaſtarum item philoſophorumque in eadem mores exinde ſubnectamus.

CAP. III.

Quamnam juxta imperii formulam Britannica reſpublica fuerit antiquitus digeſta.

SUAM ut liberent fidem qui monarchicam iſtam longe protracto ſtipite, reipublicae formam deduxerunt, eamque ulterius (quod infra oſtenditur) propagarunt, merito quis eos interpellet; cum longe aliam a regno ſtatus ſpeciem ſi C. Caeſaris authoritati recentiorumque doctiſſimorum conjecturis magis, ut par eſt, credamus, tunc temporis hic floruiſſe facile poſſit probari. Imminentibus etenim, quae Caeſaris adventus minabatur, periculis, inſularium eorumque, penes quos erat reipublicae adminiſtratio, externus timor maximum concordiae vinculum, quamvis ſuſpectos infenſoſque inter ſe, jungebat animos; *Summa imperii, bellique adminiſtrandi communi conſilio permiſſa eſt Caſſivellauno* [d], *cujus fines a maritimis civitatibus flumen dividit, quod appellatur Thameſis a mari circiter millia paſſuum LXXX. Huic ſuperiori tempore cum reliquis civitatibus continentia bella interceſſerant, ſed noſtro,* inquit Caeſar, *adventu permoti Britanni hunc toti bello imperioque praefecerant.* Eodem item libro idem author: *Dum haec in his locis geruntur, Caſſivellaunus ad Cantium, quod eſſe ad mare ſupra demonſtravimus, quibus regionibus IV. reges praeerant, Cingetorix, Carvilius, Taximagulus, Segonax, nuntios mittit.* Vides, lector, unum angulum illius inſulae tetrarchas gubernaſſe, quam tamen monarchae a temporibus, ſi diis placet, Arcadum ſubjeciſſe Britannicae hiſtoriae ſarcinatores ſcriptitant. Nec tamen forte regio nomine ob anguſtos imperii fines digni ſunt illi quatuor cenſendi, quos Caeſar ut tot reges debellaſſe videatur, *Reges vocat, cum tantum,* ut ait Camdenus [e], *reguli fuerint vel melioris notae nobiles.* Sive vero principes, reguli, praeſides, quibuscunque denique nominibus ſunt compellandi; penes quos erat ſingulos in fines inſulae poteſtas, facile convincitur penes unum imperium minime fuiſſe. At vero non abs re fuerit, ſi tunc temporis univerſas civitates uni imperatori obtemperaſſe aſſeruerit quiſpiam, modo recte & ad fidem hiſtoriarum iſtud intellexerit. Fuiſſe enim quendam (quemadmodum olim apud Lacedaemonios harmoſten, Melitenſes archonta, Romanos dictatorem) cui periculis belli imminentibus (inſtitutum ſane a politicis maxime laudatum) ſumma imperii commiſſa fuit cum Caſſivellauni exemplo tum aliis argumentis probatur [f]. Ex quo enim primum ſimiles omnimodo Gallis Britannos eſſe poſt Caeſarem tradit Cornelius Tacitus [g], judicioque eruditiſſimi G. Camdeni, reipublicae formam eandem utramque gentem ſibi deſcripſiſſe eoſdemque mores ipſos imbibiſſe, retinuiſſe, affirmatur; quidni & Britannos adjacenteſque Gallos fere quaſi συμπολιτείᾳ tantorum nixi authoritate virorum aſſeremus? Cum vero multorum in Galliis regulorum nomina qui civitatibus praeerant numeraſſet Caeſar, tandem eorum concilium (in quo quod apud Britannos Caſſivellauno, idem Vercingetorigi obtingit) commune ſic deſcripſit: *Re in controverſiam deducta totius Galliae concilium Bibracte indicitur: eodem conveniunt undique frequentes multitudines, ſuffragiis res permittitur: ad unum omnes Vercingetorigem probant imperatorem* [h]. Haec Caeſar. Cui Strabonem addemus. *Plurimas,* inquit ille [i], *civitatum primores gubernant, ducem unum primis temporibus ad annum deligentes, ſicut & in bello unus a multitudine deſignabatur imperator.* Diſcerpunt iſta fruſtatim apud Gallos monarchiam: quorum item reguli, plenius in incolas ſeu cives jus ſinguli non habuerunt, quam reges olim Lacedaemoniorum, qui ab Ephoris a Theopompo conſtitutis aureis catenis ad thronum religati (prout hodie dux Venetiarum) ſpeciem tantum ſummi imperii ſuſtinue-

[a] Tranq. in Vita Jul. Caeſ. cap. 47. Lucan. lib. 2.
[b] Patercul. hiſt. libr. 2.
[c] Galfred. libr. 1. de geſt. Brit. cap. 24.
[d] Caeſar de bello Gallico, lib. 5.
[e] Camden. in Cant.
[f] Machiav. ad Liv. lib. 3. cap. 33.
[g] Tacit. in Vita Agricolae.
[h] Caeſar. lib. 7. de bello Gall.
[i] Strabo Geograph. lib. 4.

runt. Nec haereditario jure, ut maxime videtur, ſed a populo propter juſtitiae opinionem (quod de antiquis Medorum regibus ſcribit Herodotus [a]) hujuſmodi poteſtates deferebantur. Privatos enim multos, quorum patres regnum in quibuſdam civitatibus (civitatem autem Caeſarem vocare ſemper populum eodem jure utentem in Trinobantibus adnotat Camdenus) obtinuerant, ut Caſticum Catamantaledis filium cujus pater in Sequanis regnaverat, Piſonem Aquitanum cujus avus imperaverat, Taſgetium cujus majores apud Carnutes gubernaverant in Commentariis ſuis Julius ille recenſuit [b]. Imo & apud Britannos Mandubratii (quem tamen, ut diximus, aiunt fuiſſe Androgeum) adoleſcentis meminit, cujus pater Immanuentius in Trinobantum civitate firmiſſima, hunc autem eſſe quidam autumant Luddum, regnavit. Integra ſibi ſit cujuſque fides de principalibus, quos vitae termino diximus a toto ſtipite excidiſſe; ſola etenim ſimilitudine rerumpublicarum nititur. Quod autem ad τὸ πολύαρχον attinet, poſt authentica Caeſaris ſcripta recentiorum chorus plerumque id ipſum affirmat. Fuiſſe enim per id tempus Britannicae rei gubernandae formam cenſet Polydorus [c], *Qualis in praeſentia eſt Italiae, Germaniaeque, ubi aliae civitates ab uno principe, aliae a nobilitate, aliae a populo reguntur; eas, quos reges vocant, fuiſſe potentiores inter alios, qualis fuit Caſſivellaunus, qui ob id rex dictus erat.* Aſtipulantur & Joannes Twinus [d], Guilielmus Camdenus [e]; imo & David Povellus [f] Cambro Britannus hanc inſulam, *a tempore Dunvallonis Molmutii in plures principatus ſemper fuiſſe diſtributam, & pluribus regulis ſupremam & mandandi & judicandi authoritatem in ſuis provinciis obtinentibus, fuiſſe gubernatam* dijudicat. Abillinc etiam ſubſequenti ſeculo, quod ſcriptis ſuis inſigniverunt Dio Caſſius [g], & Cornelius Tacitus [h], Icenos habuiſſe Proſutagum, Sylures Caratacum, Brigantes Cartiſmanduam, Jugantes Venutium reges, alioſque civitates alios iiſdem authoribus eſt certiſſimum. Quod fortaſſis innuit Porphyrius, *Ille rabidus orientalis adverſus eccleſiam,* ut ait Gildas [i], *canis cum dementiae ſuae ac vanitatis ſtylo hoc etiam adnecteret: Britannia fertilis provincia tyrannorum: quod non quidem de iniquis principibus,* ait Twinus [k], *ſed verius de regum multitudine, ut Eraſmo placuit, intelligendum eſt.* Ac eouſque ſe protendebat illa πολυκοιρανία Britannica, ut regibus tandem incolae dedignarentur parere, ſed exorta ex inobedientia quaſi confuſione, quae

—— πόλεις ὄλλυσιν ἠδ᾽ ἀναστάτους
Οἴκους τίθησιν [l] ——

per principes factionibus & ſtudiis ita trahebantur, ut dum ſinguli pugnabant, univerſi a Romanis vincerentur. Sed de his ſatis ſuperque, ariſtocratica reipublicae forma ſic conſtituta, magis particularem tum ſacrorum tum prophanorum adminiſtrationem ſimul &, quoad fieri poteſt, auxilio antiquorum inſtitutionem proxime diſpiciamus.

CAP. IV.

Druidum, Saronidum, Bardorum mores; ſimul ac diſciplina, tam ſacra, quam profana. Ejuſdem cum Pythagorica parallelismus.

PRiuſqnam radiorum vere divini luminis in hoc orbis angulo concurſus diſſipaſſet errores, quibus ante adventum Meſſiae incarnati humanum genus adſtrictum obligabatur, *in Britannia fuiſſe,* ſcribit Gildas [m], *portenta, ipſa diabolica pene numero Aegyptiaca vincentia: quorum,* inquit ille, *nonnulla lineamentis adhuc deformibus intra vel extra deſerta moenia, ſolito more, rigentia torvis vultibus intuemur.* Antiquis autem illis, quae ſunt inſtitutae, ſectis, quae nempe ſacerdotum philoſophorumque ſunt hic inſignitae nomine, ſuam, in hac inſula originem illos portentoſos & diabolicos mores debuiſſe facile quis judicaverit. Primos vero (nec enim juxta ſcriptoris fidem iſtud referre pigebit) ab illo Celtarum regum primo & ſapientiſſimo Samothe, quem & Ditem appellarunt, philoſophos *Samatheos,* ut & incolas nomen deduxiſſe ſcribit Annius de Viterbo [n]. Cum tamen alio nomine Semnothei apud Diogenem Laertium memorentur. Scriptum enim reliquit, *Quemadmodum apud Perſas Magos, apud Aſſyrios Chaldaeos, apud Indos Gymnaſophiſtas philoſophiae fuiſſe principes, ſic apud Celtas ſeu Gallos Druidas, & qui Semnothei appellabantur: qui, ut ait Ariſtoteles in Magia & Sotion in* XXIII. *ſucceſſionis libro quod divini humanique juris peritiſſimi ac propterea religionibus maxime dediti fuerunt* Σεμνόθεοι *quoque ſunt appellati* [o]. Samothis nepos Sarron, qui ut ferociam hominum contineret publica ſtudia literarum inſtituit, patronymicum nomen Σαρωνίδας produxiſſe creditur. Quorum meminit Diodorus Siculus [p]. Philoſophi, inquit, quoque ac theologi quos vocant Saronidas praecipue ab illis, ſcilicet Gallis, coluntur. Eorundem tamen nomen Guilielmus Camdenus exinde deduxit, quo Plinius [q] Sinus Saronici in Achaia, *qui olim querno nemore redimitus, unde nomen, ita Graecia antiqua appellante quercum.* Nec ab iſtis alios fuiſſe Druidas exiſtimat cruditiſſimus ille, cum ab eodem etymo utrumque nomen videatur profluxiſſe. Tametſi enim a Druide Celtarum rege nomen Druidum diſciplinaeque inſtitutionem petierint aliqui [r], illi tamen ἀπὸ τοῦ δρυὸς, quercu ſcilicet, idem emanaſſe nomen recte ſentit. Antiquum enim hujuſce habet authorem C. Plinium [s], qui in Naturali ſua hiſtoria, *Nihil habent,* inquit, *Druidae (ita ſuos appel-*

[a] Herodot. in Clio.
[b] Caeſar. Com. lib. 1. 4. & 5.
[c] Polydor. Inſt. Angl. libr. 2. in procem.
[d] Twin. lib. 1. de reb. Albionicis.
[e] Camden. in primis incol.
[f] D. Povel in epiſt. ad Gul. Fleeter. de reconcil hiſt. Brit. quem vide.
[g] Dio Caſſ. lib. 60. &c.
[h] Tacit Annal. lib. 12. & 14.
[i] Gildas in epiſt de excid. & conq. Brit.
[k] Twin. lib. 1. de reb. Albionicis.
[l] Sophocles.
[m] Gildas in epiſt. de excid. & conqueſt. Brit.
[n] Annius de Vit. ad lib. 4. Beroſ. Carus antiq. Cant. lib. 1.
[o] Laert. in praefat. ad lib. de vit. phil.
[p] Diodor. lib. 6 de fab antiq. geſtis.
[q] Plin. Nat hiſt. lib. 4. cap. 5.
[r] Sed vide Geograph. Strabonis, lib. 4.
[s] Plin. lib. 16. cap. 44.

lant

lant magos) viſco & arbore in qua gignatur (ſi modo ſit robur) ſacratius. Jam per ſe roborum eligunt lucos, nec ulla ſacra ſine ea fronde conficiunt, ut inde appellati quoque interpretatione Graeca poſſint Druidae videri. Enimvero quicquid adnaſcatur illis e coelo miſſum putant, ſignumque eſſe electae ab ipſo Deo arboris. Eſt autem id rarum admodum inventu & repertum magna religione petitur: & ante omnia ſexta luna, quae principia menſium annorumque his facit, & ſeculi poſt triceſimum annum quia jam virium abunde habeat, nec ſit ſui dimidia. Omnia ſanantem appellantes ſuo vocabulo, ſacrificiis epuliſque rite ſub arbore praeparatis, duos admovent candidi coloris tauros, quorum cornua tunc primum vinciantur. Sacerdos candida veſte cultus arborem ſcandit, falce aurea demetit. Candido id excipitur ſago; tum deinde victimas immolant, precantes ut ſuum donum Deus proſperum faciat his quibus dederit: foecunditatem eo poto dari cuicunque animali ſterili arbitrantes, contraque venena omnia eſſe remedio. Hactenus ille Plinius. Quanta religione obſervarunt hi arbores querceas, ſatis hinc habemus teſtimonii, unde conſonum & exinde nomen traxiſſe. Quanam vero ductos ratione putemus? An qua Romani qui civicam e fronde querna voluerunt eſſe coronam (qua tantus quidem honor habitus eſt, ut melius ſit Lucullo viſum, Romanum ex hoſtium manu vindicare, quam omnibus hoſtium bonis potiri) quoniam cibus victuſque antiquiſſimus (unde Arcades juxta Pythiae oraculum Βαλανηφάγοι ſunt dicti) querceus, juxta Plutarchum & Agellium [a], capi ſolitus ſit? An quod Jovi ſacratam illam antiqui habuerunt arborem? Imo quidni ab ipſo veri Jovis ſeu Juvantis patris cultu aliquatenus iſtud pullulaſſe ariolemur? Legimus enim [b] patriarcham illum angelos tres a Domino Opt. Max. miſſos tenui in querceto Mamre excepiſſe convivio *In faſtigiis*, inquit Hoſea [c], *montium ſacrificabant, & in collibus incenſum adoleverunt ſub quercu, populo, & tilia eo quod ejuſdem bona ſit umbra*; de Iſraelitarum a divinis ſtatutis defectione loquitur.

Cum denique adoleviſſe idololatras, qui neglecto vero Deo alienos ſequebantur, incenſum in excelſis atque in collibus, in lucis [d], & ſub omni arbore frondoſa (quae ut maxime obſervavit Ahaz filius Johtham rex Jehudae, ita penitus piiſſimus ille Hiskija diſſipavit & contrivit) ſacrae paſſim teſtentur literae, ſacrificia quidni illorum diis adulterinis celebrata, ſupplicationeſque factas in quercetis plerumque fuiſſe colligamus? Unde vero, inquis, iſtud? Eadem certe conjectura nixi, qua politiſſimus ille Juſtus Lipſius [e] qui Servatoris noſtri crucem e quercu fuiſſe (poſt fidem eorum, qui fruſta illius ſacratiſſimi ligni quercea aſſerunt) exinde cenſet, *Quia crebra & frequens in Judaea olim & nunc quoque illa arbor.* Quorſum autem iſta? Quid cum Judaeis orientalibus, occidentales Druidae? ceremoniarum participationem haud admitti diſtantia ſitus. Cum vero diſciplina illorum philoſophica, ſtudiorumque inſtitutiones, ut inferius dicetur, in pluribus quidem ab antiqua illa Italica ſecta minime diſcreparint, ſed ad amuſſim Pythagorica quaſi videantur eſſe dogmata, Pythagorae certe peregrinationes in oras orientales has occidentaliores religionibus ſacriſque plurimis, quippe quem primum ἱερὰ ἱδρύσασθαι ſcribit Laertius [f], ditaſſe, ac ornaſſe, nec tamen in ſcriptis ea reliquiſſe cenſendum eſt.

Is etenim genere Samius in Italia temporibus iiſdem fuit, quibus L. Brutus patriam liberavit [g], circa ſcilicet Olympiadem LX. *Coetuſque juvenum habuit*, ait Livius [h], *aemulantium ſtudia doctrinae.* Peregrinatus vero primum ac juvenis eſt varie in AEgyptum ad Memphiticos vates, ubi Plutarchus [i] OEnuphim AEliopolitam, Clemens autem Alexandrinus [k] Sonchedum archiprophetam illum audiiſſe tradiderunt. Babylonem etiam adiit, magos Perſarum, atque adeo Nazarethi Aſſyrii diſcipulum fuiſſe (qui nonnullis Ezechiel vates) apud Clementem narratur. Imo teſtimonio Flavii Joſephi [l] contra Appionem Hermippique apud eundem, *Non ſolum novit antiqua Judaeorum inſtituta, ſed etiam in multis ſequutus eſt ea & aemulatus, plerumque a Judaeis in ſuam philoſophiam tranſtulit.* Ex quo Cabalae utraſque partes phyſicam ſcilicet Breſith, quae in naturalibus cauſis allegorice adumbratis tota eſt diſquirendis, ſuper coeleſtem item Mercana, quae divinam angelicamque ſubſtantiam abditiſſimaſque rerum a ſenſu ſeparatarum naturas anagogice indagat. Pythagoram a Judaeis recepiſſe verumque Cabaliſtam, ſcribit Joannes Reuchlinus [m], nominandum fuiſſe. Ut autem Hebraeorum antiqui authores Cachamim i. *ſapientes* ſunt dicti, ſic & ille modeſtius tamen cum intellexiſſet nullo humano ſtudio poſſe ad ſapientiam perveniri ideoque non oportere, quod ait Firmianus Lactantius [n], incomprehenſae atque imperfectae rei perfectum nomen imponi, *philoſophum* i. *ſapientiae ſtudioſum*, ſeſe denominavit [o]. Quemadmodum vero Cabaliſtae pleraque abſtruſioris Rabbinorum doctrinae capitula hoc firmant dicto אמרו חכמים i. *dixerunt ſapientes*, ita & Pythagoricorum praejudicatam, quam ait Tullius [p], opinionem illud Αὐτὸς ἔφα, i. *ipſe dixit*, perpetuo firmam ſanciebat. Quod libentius intexuimus, conjecturamque ſuperiorem facilius credimus, quum non ſolum Ammianus Marcellinus [q] ſtudia ſua Pythagorae quaſi decreto ſodalitiis aſtrictos conſortiis Druidas inſtituiſſe ſcribit, ſed etiam plurimae eorundem theſes quae Pythagorica dogmata ſimul & Judaicas ſuperſtitiones (quarum faeces aeque ac veram Cabalam forte imbibit) maxime redolent, ab antiquis, praecipue vero C. Julio Caeſare [r], recenſentur. Enumerat autem ille eorum qui apud Gallos *in aliquo fuerunt numero & honore duo genera; alterum e-*

[a] Plutarch. in Luc. Herod. lib. 1. Plutarch. in vit. Coriolani. A.Gell. Noct. Attic. lib. 5. cap. 6. Plutarch. quaeſt. Rom. 92. [b] Geneſ. cap. xviii. [c] Hoſ. cap. iv. [d] Lib. 4. Regum, cap. xvi. & xviii. [e] Lipſ. de Cruce, lib. 3. cap. 13. [f] Laert. lib. 8. de vit. philoſ. [g] Cic. in Tuſcul. quaeſt. lib. 1. & 4. [h] Liv. lib. 1. ab V. C. [i] Plutarchus in lib. de Iſid. & Oſir. [k] Clem. Alex. Stromat. lib. 1. [l] Joſeph. lib. 1. contra App. Gram. [m] J. Reuchlinus in lib. 2. de arte Cabaliſtica. [n] Lactant. de falſ. ſapient. lib. cap. 2. [o] Laert. de vit. philoſ. lib. 3. Reuchlin. ubi ſupra. [p] Cic. de natura Deor. lib. 1. [q] Amm. Marcel. lib. 15. [r] Caeſ. lib. 6. de bell. Gall.

quitum

quitum qui Marti ſeſe totos dicabant, alterum vero Druidum, qui rebus divinis interſunt, ſacrificia publica & privata procurant, religiones interpretantur. Ad hos magnus adoleſcentium numerus diſciplinae cauſa concurrit, magnoque ii ſunt apud eos honore. Nam fere de omnibus controverſiis publicis privatiſque conſtituunt, & ſi quod eſt admiſſum facinus, ſi caedes facta, ſi de haereditate, de finibus controverſia eſt, iidem decernunt, praemia poenaſque conſtituunt. Prodiiſſe Zaleucum & Charondam, quem ſui temporis multum ſuperaſſe legiſlatores ſcribit Ariſtoteles [a], conſtat laudatiſſimos qui non in foro, nec in conſultorum atrio, ſed in Pythagorae tacito illo ſanctoque, ut ait Seneca [b], receſſu didicerunt jura. *Si quis aut privatus*, Caeſarem audis, *aut populus eorum decreto non ſtetit, ſacrificiis interdicunt. Haec poena apud eos eſt graviſſima. Quibus ita eſt interdictum ii numero impiorum ac ſceleratorum habentur, ab iis omnes decedunt, aditum eorum ſermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant, neque iis petentibus jus redditur, neque honos ullus communicatur. His autem omnibus Druidibus praeeſt unus, qui ſummam inter eos habet authoritatem: hoc mortuo, ſi quis ex reliquis excellit dignitate ſuccedit; at ſi ſunt plures pares, ſuffragio Druidum adlegitur; nonnunquam etiam de principatu armis contendunt. Is certo omni tempore in finibus Carnutum, quae regio totius Galliae media habetur, conſidunt in loco conſecrato; huc omnes undique, qui controverſias habent, conveniunt; eorumque judiciis decretiſque parent. Diſciplina in Britannia reperta atque inde in Galliam tranſlata eſſe exiſtimatur, & nunc qui diligentius eam rem cognoſcere volunt, plerumque illo diſcendi cauſa proficiſcuntur.* Sed Juvenalis [c]:

Gallia cauſidicos docuit facunda Britannos.

Druides a bello abeſſe conſueverunt, neque tributa uno cum reliquis pendunt: militiae vacationem omniumque rerum habent immunitatem. Tantis excitati praemiis & ſua ſponte multi in diſciplinam conveniunt, & a propinquis parentibuſque mittuntur, magnum ibi numerum verſuum ediſcere dicuntur. Itaque nonnulli annos vicenos (poſt tot ad amuſſim annos, quae Veſtalium ſtudiis incubuerant alios docendi munus obire potuerunt [d]) *in diſciplina permanent. Neque fas eſſe exiſtimant ea literis mandare, cum in reliquis fere rebus publicis privatiſque rationibus Graecis literis utantur. Id mihi duabus de cauſis inſtituiſſe videntur, quod neque in vulgus diſciplinam efferri velint, neque eos qui diſcunt literis confiſos minus memoriae ſtudere. Quod fere pleriſque accidit, ut praeſidio literarum diligentiam in perdiſcendo ac memoriam remittant.* Quid autem Pythagoras? nonne arcana ſua inanimatarum, ut ait Plutarchus [e], fidei literarum committere ſemper abhorruit? ut nec quidpiam ſcripti (contra Laertium qui in Vita Platonis triplicem illius librum meminit) poſteris illum reliquiſſe Plutarchus idem & Flavius Joſephus [f] conſtanter affirmarint. Imo nec illa, quae circumferuntur, Aurea carmina, ſub ejuſdem nomine, ab ipſo, ſed a diſcipulis illius cenſet poſt alios Lipſius [g] divulgata. At ulterius Caeſaris verba legamus: *In primis hoc volunt perſuadere: Non interire animas, ſed ab aliis poſt mortem tranſire ad alios, atque hoc maxime ad virtutem excitari putant, metu mortis neglecto.* Quod ad Druidas Lucani [h] apoſtrophe eleganter deſcribit:

Et vos Barbaricos ritus, moremque ſiniſtrum
Sacrorum Druidae poſitis repetiſtis ab armis;
Solis noſſe Deos & coeli numina vobis
Aut ſolis neſcire datum [i]: nemora alta remotis
Incolitis lucis: vobis auctoribus umbrae
Non tacitas Erebi ſedes, Ditiſque profundi
Pallida regna petunt, regit idem ſpiritus artus
Orbe alio. Longae, canitis ſi cognita, vitae
Mors media eſt: certe populi quos deſpicit Arctos
Felices errore ſuo, quos ille timorum
Maximus haud urget lethi metus: inde ruendi
In ferrum mens prona viris; animaeque capaces
Mortis; & ignavum eſt rediturae parcere vitae.

En plane & plene Pythagoricum. Ad abſtergendum enim mortis timorem, ac ad juſtitiae cultum humanis animis inculcandum Plato licet & Cicero poſt delineatas ſuas rerumpublicarum formas, doctrinam de immortalitate animae maxime duxerint idoneam, deque eadem ſcriptor [k] inter Graecos praecipuus fuerit idem Plato, publicum tamen, & antiquiorem hujuſce aſſertorem (qui primum dixerit Homero [l] ſuum detrectat honorem) Pythagoram fuiſſe liquido conſtat. Quod Aureorum carminum author quiſquis fuerit, edocuit [m]:

Ἢν ἀπολείψας σῶμα ἐς αἰθέρ' ἐλεύθερον ἔλθῃς,
Ἔσσεαι ἀθάνατος θεὸς, ἄμβροτος, οὐκ ἔτι θνητός.

De metempſychoſi vero ſeu animarum tranſmigratione quemnam priorem, quemnam alium habemus authorem? Dubium Lipſio, an a Pythagora Druides iſtam opinionem hauſerint, an potius ipſe ab illis; cum Clementis Alexandrini [n] authoritate Gallos ille audiiſſe & Brachmanas dicatur. Mutua tamen inter ſe theſium, matheſiumque communicatio minime fit his exemplis nobis dubia. *Quinetiam Judaei poſteriores hoc errore ſunt perfuſi* [o]: *quod Juſtinus Martyr notat & Thalmudiſtae profitentur. A qua cauſa*

[a] Ariſt. Polit lib. 2. cap. 10. [b] Senec. ad Lucill. epiſt. 90. [c] Juvenal. Satyr. 6. [d] Plutarch. in Num. Tom. [e] Plutarch. in Vit. Numae & Alexandri. [f] Joſeph. lib. 2. contra Appion. Gram. [g] Lipſ. Manuduct. ad Stoic. philoſ. lib. 1. diſſert. 6. [h] Lucan. Pharſal. lib. 1. [i] Quod de Pythagoricis ut omnia quae animam corpori affigerent, devitarent, ſcribit Porph. in lib. de abſtin. anim. Macrob. in lib. 1. ad ſom. Scip. cap. 1. [k] Maxim. Tyrius ſer. 28. [l] Odyſſ. lib. 10. [m] Pythagorae aſcripta χρυσ. ἔπ. in fine. [n] Clem. Stromat. lib. 1. [o] Lipſ. Phyſiolog. Stoic. lib. 3. diſſert. 12.

in

in ſacris noſtris libris [a] *opinati ſcribuntur Chriſtum eſſe aut Jeremiam aut Eliam.* Ad C. Caeſarem rurſus redeamus. *Multa praeterea de ſyderibus atque eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura, de deorum immortalium vi ac poteſtate diſputant, & juventuti tranſdunt.* Ipſiſſima ſunt iſta teſtibus Ovidio [b], Laertio & Luciano, Pythagorae ſtudia. *Natio eſt omnium* (Caeſaris iterum verba) *Gallorum admodum dedita religionibus, atque ob eam cauſam, qui ſunt affecti gravioribus morbis, quique in praeliis periculiſque verſantur, aut pro victimis homines immolant, aut ſe immolaturos vovent, adminiſtriſque ad ea ſacrificia Druidibus utuntur; quod pro vita hominis, niſi vita hominis reddatur, non poſſe aliter deorum immortalium numen placari arbitrantur: publiceque ejuſdem generis habent inſtituta ſacrificia: alii immani magnitudine ſimulacra habent, quorum contexta viminibus membra vivis hominibus complent, quibus ſuccenſis circumventi flamma exanimantur homines.*

Tantum relligio potuit ſuadere malorum [c].

Immanem illam ac barbaram execratur Cicero [d] conſuetudinem, quae humanis hoſtiis deorum aras funeſtavit. *Quali*, inquit, *fide, quali pietate exiſtimatis eos* (Gallos) *qui etiam deos immortales arbitreutur hominum ſcelere & ſanguine facile poſſe placari? ab his quidquam ſancte aut moderate dictum putabitis?* Cur non ab his, M. Tulli? huic tantum nationi, cum & exterae gentes, imo tua, humano ſanguine aras Divum imbuerent, fidem idcirco diminues? Beatiſſimum, noſti tu, qui oratorie tantum id dixeris, apud Maſſagetas fuiſſe mortis genus cum patres jam ſenio confecti a filiis immolarentur. Iphigeniam Agamemnonis filiam Dianae Aulidenſi ſacratam cantant Graeci [e]. Diti humana capita, Saturno virorum victimas in ſacrificiis intulerunt antiqui Itali oraculi illius [f],

Καὶ κεφαλὰς [g] Ἅδῃ καὶ τῷ πατρὶ πέμπετε φῶτα,

homonymia obcaecati, uſque dum Herculis (ut in Faſtis Ovidius, Macrobius [h], & Varro teſtantur) per Italiam Geryonis boves abducturus, eos ut fauſtis ſacrificiis infauſta commutarent, Ditique oſcilla ad hominis effigiem arte ſimulata offerrent, Saturnias autem aras non mactando viros, ſed accenſis luminibus (quae quidem τὸ φῶς pluraliter aeque ac homines Graece interpretatur) excolerent, perſuaderet. Carthaginienſes item ab Agathocle rege Siculorum victos, ut iratum Deum ſibi magis propitium ac placatum haberent ducentos nobilium filios immolaſſe e Peſcennio Feſto ſcribit Lactantius [i], qui, *Nec Latini*, inquit, *hujus immanitatis expertes fuerunt: ſiquidem Latialis Jupiter etiam nunc ſanguine colitur humano. Et Galli ipſi Eſum atque Teutatem humano cruore placabant.* De occiduis gentibus iſta ſunt teſtimonia. Quid de Judaeis antiquis? filios ſuos crebro per igneas flammas tranſitu Molecho tandem immolarunt [k]. Id vero tantum idololatrae. Obtulit autem judex Iſrael Jiphthah filiam juxta votum ſuum Domino Deo Opt. Max. in holocauſtum; negant Hebraei immolatam eam fuiſſe, ſed a conſortio, aiunt, hominum ita recluſam ut ab iſtinc *venirent filiae Iſrael ut conſolarentur*, ſeu colloquerentur (quod aeque ac plangerent לחנות ſignificat) *cum filia Jiphthah quatuor diebus per annum* [l]. At vero, inquis, quid iſta cum Pythagora? An cujus diſciplina ab eſu ſimul ac caede brutorum animalium eſſe abſtinendum docuerit, ſtrictis tamen gladiis humanum ſanguinem extorquere ſectatores ſuos pateretur? Quidni certe? Aptius enim diis nil potuit deſtinari quo placarentur, quam quod maxime divinam (idque eorundem ſententia) originem, immortalemque eſſentiam habuerit, quodque inter alia ſui generis fuerit optimum. Quale quidem eſt undiquaque omnia humana & in homine; cum eae quae per metempſychoſin Pythagoricam ad beſtiarum informationem e coelo fuerant detruſae (ut de divitum animis in aſinos, quos indies agitarent flagellarentque pauperes, emiſſis ad certum tempus ſcribit Lucianus [m]) quippe quae terreſtribus ſeſe nimis immiſcuerant faecibus, coeleſti ac divino Numini quae dicarentur, minime fuerint dignae. Dira tamen forte caedes videtur ob humani fluxum cruoris; impium ſacrificium, quo dum religionem ſtricte colunt, eam tamen prius tanto ſcelere violant. Chriſtianis quidem ſic ſentiendum. Prorſus aliter antiqui illi, quibus, cum nefas eſſet caetera ſacra violari, hominem tamen ſacrum fas fuerit occidi, cujus rei cauſam ſic habes e Macrobio [n]. *Veteres nullum animal ſacrum in finibus ſuis eſſe patiebantur, ſed abigebant ad fines deorum, quibus eſſet ſacrum: animas vero ſacratorum hominum quos Graeci ζωάνας vocant, dis debitas aeſtimabant. Quemadmodum igitur quod ſacrum ad deos ipſos mitti non poterat, a ſe tamen dimittere non dubitabant; ſic animas quas ſacras in coelum mitti poſſe arbitrati ſunt viduatas corpore quam primum illo ire voluerunt.* At magis horrenda uſi ſunt Galli illi anthropomantia cui praefuerunt item Druides [o]. *Cum de rebus magnis* (Diodori verba) *conſulunt, mirabilem, incredibilemque ſervant conſuetudinem; jugulant enim enſe hominem: quo decidente, tum ex caſu, tum ex membrorum laceratione, tum etiam ex ſanguinis fluxu ex quadam antiqua rerum obſervatione norunt futura. Eſt apud eos moris, nullum abſque philoſopho ſacrificium facere. Exiſtimant enim per divinae naturae conſcios ſacra fieri oportere, tanquam diis propinquiores.* Immanis iſte vetere mos, quem cum inſpiciendis ſaepe puerilibus extis adhibuiſſet ſpurciſſimus ille Varius Antoninus imp. per ſcurras ipſe tandem miſere occiſus, per plateas tractus, in latrinam etiam (tanti facinoris praemium) eſt ejectus. Quae vero apud Caeſa-

[a] Evangel Matth. cap. xvj. [b] Ovid. Metam. lib. 14. [c] Lucretius lib. 1. [d] Orat. pro M. Fonteio. [e] Herodot. in Clio. [f] Euripid. in Iph. [g] Κρονίδῃ. [h] Macrob. in Sat. lib. 1. cap 7. [i] Lactant. Divina inſtit. lib. 1. cap. 21. [k] Levit. cap. xviij. lib. 4. Reg. cap. & xxiij. Sap. xiv. 22. [l] Lib. Judic. cap. xj 40. [m] Lucian. in Necroman. [n] Macrob. Saturn. lib. 3. cap. 7. [o] Cruore captivo adolere aras & hominum fibris conſulere deos fas habebant. Tacit. libr. 14. Ann. Diodor. Sicul. de antiquit. fab. geſt. lib. 6.

rem ſequuntur audiamus [a]. *Supplicia eorum, qui in furto aut latrocinio aut aliqua noxa ſint comprehenſi, gratiora diis immortalibus eſſe arbitrantur: ſed cum ejus generis copia deficit etiam ad innocentium ſupplicia deſcendunt. Deum maxime Mercurium colunt, hujus ſunt plurima ſimulacra: hunc omnium inventorem artium* (quibus & praeeſt ſecundum antiquos Chaldaeos & recentiores aſtrologos) *ferunt. Hunc viarum atque itinerum ducem* (quod alias item ſeoſiſſe gentes oſteodit illud Theocriti [b]:

Ἑρμέω ἀζόμενος δεινὰν ὄπιν εἰνοδίω.)

Hunc ad quaeſtus pecuniae mercaturaſque habere vim maximam arbitrantur. Poſt hunc Apollinem, & Martem & Jovem & Minervam, de his eandem fere quam reliquae gentes habent opinianem, Apollinem morbos depellere, Minervam operum atque artificiorum tranſdere, Jovem imperium celeſtium tenere, Martem bella regere. Huic cum praelio dimicare conſtituerunt ea quae bello ceperunt plerumque devovent, quae ſuperaverint animalia capta immolant, reliquaſque res in unum locum conferunt, multis in civitatibus harum rerum extructos cumulos locis conſecratis conſpicari licet; neque ſaepe accidit, ut quiſquam, neglecta religione, aut capta apud ſe occultare, aut poſita tollere auderet, graviſſimumque ei rei ſupplicium cum cruciatu conſtitutum eſt. Galli ſe omnes ab Dite patre (quod nomen ſuit etiam Samothi apud Beroſum) *prognatos praedicant, idque a Druidibus proditum dicunt, ob eam cauſam ſpatia omnis temporis non numero dierum ſed noctium finiunt, & dies natales & menſium & annorum initia ſic obſervant ut noctem dies ſubſequatur.* Antiquiſſimus ſane & fortaſſis naturae maxime conſonus mos. Aotiquiſſimus autem; nam Moſaicae diſciplinae: *A veſpera* (inquit SS.) *uſque ad veſperam celebrabitis ſabbatha veſtra* [c]. Nec alia ſupputatione fuit ſynecdochice triduo Chriſtus Deus in ſepulchro. Naturae vero cooſoous. Nam eadem quaſi dictante, videtur obſervandus. Primo etenim, qui jucundiſſimis naturae theoriis geniis ſuis ſtudent placere, analogicas omnimodo eſſe diei naturalis & anni tropici qualitates edocuerunt [d], cum etiam ſub utriſque mundi polis totus aonus uous, quaſi dies (ſemeſtris ſcilicet nox, ſemeſtris dies) eſſe videatur. AEquinoctiali vero menſi (qui *Tiſri*, vox Chaldaica, Hebraeis dicitur) qui circa ſolis erat in dodecatemorioo librae, ingreſſum, autumnali ſcilicet tempore (quod primarum quas aiunt, qualitatum temperameoto veſperae diei naturalis, ſecundum attributionis analogiam maxime convenit) teſtimooia ſacrarum literarum, Flavius Joſephus, Hebraeorum plurimi, Lyra, Joannes Picus Mirandula, Bodinus, Pererius, & alii incunabula mundi videotur attribuere. Sed aſtrologis potius penitius introſpicientibus acquieſceodum.

Facta, item inquit Moſes [e], *eſt veſpera*, prima ſcil. *& factum eſt mane*, ſecunda pars diei naturalis, *dies unus*. Quam Geneſeos particulam (adverſus D. Auguſtinum, Baſilium, Ambroſium, Chryſoſtomum, magiſtruoi Sententiarum, ac Benedictum Pererium) Toſtatus [f], Eugubinus [g], Catharinus, Artopaeus, Bodinus, & Otho Caſmannus [h], convincere veſpertinum tempus tanquam communem eſſe cujuſlibet diei naturalis praecedentis & ſubſequentis terminum conſtanter aſſeruerunt. Gruibus autem alte volitantibus, aſtrologis inquam, majorem etiam io iſtis forte quis fidem habendam judicaverit. Aſſentiunt autem illi Chaldaeis; ortum ſolis diei naturalis priocipium conſtituunt, horas inaequales (quas aſcenſionibus ſignorum medietatum juxta poli quamlibet elevationem diſtinguunt) eo diſtribuunt modo, ut cujuſvis diei planeta denominator ſit ſimul & primae ejuſdem diei horae temporalis dominator [i]. Ex quo ipſius artis divinatricis praecepto diei dari planetariam quandam praerogativam videmus. Undenam autem iſtud illi? An diabolicis, ut quidam aiunt, fallaciis obcaecati ut deorum gratiam nomioibus ſancta ſabbathi nomina ac dominici commutarent? An recenter inter Chriſtianos ortum? nec apud AEgyptios (quorum amplecti doctrinam noo dedignatus eſt Moſes) notum? haud temere quidem aſſirmandum [k]. Habemus enim antiquiſſimos AEgyptios [l] Petoſyrin & Necepſonem, qui teſte Julio Firmico ſeculi AEſculapium & Anubium, quibus poteotiſſimum Mercurii numen aſtrologiae ſecreta commiſerat [m], mundi genitutam ſine aequali modo conſtituerunt; ut horoſcopi cuſpis eſſet decimaquinta pars cancri, eademque leoois infernae portae principium terminaret; in qua ſolaris orbis centrum poſuerunt, quindecemque ad gradus zodiaci infra horizonem depreſſerunt. Jam vero, cum mathematici crepuſculum matutinum incipi demonſtrarint, cum ſolis centrum inter & horizontem, verticalis circuli per eadem tranſeuntis arcus octodecim, ut N. Copernicus [n], vel novemdecem graduum, ut Alhazen [o], intercipiatur: quidni aotiquos illos (dum ſolis maximam eccentroteram, quae tum fuit, perpetuam fuiſſe ſimul & fore forte cogitarint; quae quo major, eo ſimul & majorem telluris umbram conicam optici demonſtrant) diem naturalem a crepuſculi initio auſpicatos fuiſſe cenſeamus? Quidni hinc horam primam diei ſolis (quo mundum aiunt conditum) cum ſol primus planetarum ſupra horizontem motu, quaſi unius temporis horarii emetſerit, denominatam fuiſſe cum toto die conjiciamus? Nec eoim tam abſurda ſunt iſta ut Moſaicae Geneſi aliquatenus videantur reniti. Praeterquam enim quod poſt Philonem [p] Judaeum, & D. Auguſtinum alii recentiores mundi creatiooem momentaneam fuiſſe ſenarioque oumero dierum ordinem taotum quendam, ac perfectionem, ſeu myſticum qooddam, fuiſſe deſignatum ſcribunt; Dionyſius Areopagita, D. Thomas, Benedictus item Pererius Jeſuita primi diei primam lucem il-

[a] Lamprid. in vit. AEliogab. [b] Theocrit. Idyll. 26. [c] Levit. cap. xxiij. [d] J. Dee in Propaed. Aphoriſ. [e] Geneſ. 1. [f] Toſtatus, Catharinus. Artop. ad Geneſ. [g] Eugubin. in Coſm. Bod. de Daem. lib. 3. cap. 1. [h] Caſman. Aſtrolog. part. 2. cap. 2. quaeſt. 1. [i] Vide Caſman. Aſtrolog. part. 2. cap. 4. quaeſt. 2. [k] Vide Dion. Xiphil. lib. 36. [l] Firmicus Mathel. lib. 3. cap. 1. & 2. [m] Ptolemaicae doctrinae primi & antiquiſſimi fuerunt illi authores. Anonymus Graec. in lib. 3. quadripart. [n] Copernic. lib. 2. Revolut. cap. 13. [o] Alhaz. de crep. [p] D. Thom. ſumm. 1. p. q. 75.

lam

lam non aliam ſuiſſe quam lucem ſolis, ſed primo die velut informem & imperfectam, quarto autem abſolutam & conſummatam ſentiunt. Cum vero opinio iſta, qua mundum menſe Julio (leonem ſole peragrante) creatum fuiſſe affirmatur, renitente Gerardo Mercatore ſere ſit exploſa [a]; nec thema mundi, quod Petrus Alliacenſis, qui ſolem in medio poſuit coeli ac arietis parte XIX. formavit, majori nitatur ratione; cum ſuper faciem abyſſi primum fuiſſe tenebras eaſque noctis nomine verbo Elohim appellatas Sacrae Literae teſtentur; Druidum noſtrorum diſciplina tam Judaicae conſona, tam vetae propinqua, tam naturae congrua horas aſtrologorum illas planetarias vel prorſus contemnendas, vel ſaltem a veſpera (quod conſtanter affirmat Joannes Bodinus [b]) ſupputandas eſſe facile convincit. Totumne vero illud ſolum Judaicum? nihil hic quoque Pythagoricum? Cujus diſcipuli jurare ſolebant per

—— Ψυχᾷ παραδόντα τετρακτύν.

Qui ſeipſo, vel in denarium Pythagorice reſolutus par ſemper manet numerus, parem autem numerum materialem eſſe cujuſque compoſiti cauſam, Diti ſacrum (quem primum ſuum Druidae agnoverunt parentem) Pythagorici cenſuerunt. Internos deos, bino oculorum numero humanum ſupra caput poſito, denotarunt hieroglyphice AEgyptii, ſed ne nimis extra callem. Ad Caeſarem redeamus. Nec pigeat (propter communem utrique genti Druidum diſciplinam, praeſertim cum in Britannia ſit experta, ac ad publicas privataſque cauſas dirimendas ſeſe extenderit) municipales utriuſque gentis leges quaſi eaſdem fuiſſe credere. *In reliquis vitae inſtitutis*, ait ille, *hoc fere ab reliquis* [c] *differunt, quod ſuos liberos, niſi cum adoleverint, ut munus militiae ſuſtinere poſſint, palam ad ſe adire non patiantur, filiumque in puerili aetate in publico conſpectu patris aſſiſtere turpe ducunt; viri quantas pecunias ab uxoribus dotis nomine acceperunt, tantas ex ſuis bonis aeſtimatione facta cum dotibus communicant, hujus omnis pecuniae conjunctim ratio habetur, fructuſque ſervantur; uter eorum vita ſuperarit, ad eum pars utriuſque cum fructibus ſuperiorum temporum pervenit. Viri in uxores ſicut in liberos vitae neciſque habent poteſtatem.* [d] Judaeorum Sacrae Literae, AEgyptiorum Diodorus, Athenienſium Heliodorus, tantam in liberos poteſtatem patri dediſſe leges, teſtantur. Nec ſolum Romanis lex iſta; quod tamen Juſtinus [e] videtur affirmare. Tam utile vero hoc jus reipublicae cenſet Joannes Bodinus, [f] ut exemplo pernicioſo patribus ademptum reſtitui oportere aſſerat, naturaeque maxime conſentaneum dijudicet. Sed quo longius, ut de hac re ſcribit eruditiſſimus Gentilis [g], receſſimus a priſcis illis temporibus, quum viveba-tur natura duce, eo & longius a naturali jure aberravimus. Sed Caeſarem rurſus. *Cum paterfamilias illuſtriore loco natus deceſſit, ejus propinqui conveniunt, & de morte, ſi res in ſuſpicionem venit, de uxoribus in ſervilem modum quaeſtionem habent; & ſi compertum eſt, igni atque omnibus tormentis excruciatas interficiunt.* Iſta Caeſaris habemus teſtimonio, quae Druidum interventu utraſque gentes mutuo communicaſſe, quis conjecturam faciat. Nec tam tragica fuit illis in re adminiſtranda aſperitas, quin & plurimos, qui in bicipiti ſomniarant Parnaſſo, nomine Bardos (quod a Bardo Celtarum illo rege quidam deducunt) in Gallia ſimul & Britannia floruiſſe proditum ſit. *Qui fortia*, ſcribit Ammianus [h], *virorum illuſtrium facta heroicis compoſita verſibus, cum dulcibus lyrae modulis cantitarunt.* Quos item ſic Lucanus [i] alloquitur:

Vos quoque qui forteis animas belloque peremptas
Laudibus in longum vates demittitis aevum
Plurima ſecuri fudiſtis carmina Bardi.

Tanti vero apud eos ſunt, inquit Diodorus [h], *Poetae ut cum extructa acie, exercitus eductis enſibus jactiſque jaculis propinquant, non ſolum amici, ſed hoſtes quoque eorum interventu a pugna conquieſcant, ita apud agreſtiores barbaros ira cedit ſapientiae. Et Mars reveretur Muſas.* Nec philoſophos hos inter ac poetas magicae defuerunt ſuperſtitiones. Britannia enim, Plinii aetate, magiam *tam attonite celebrabat tantis ceremoniis ut dediſſe Perſis videri poſſit* [l]. Sed de Britannis ipſis jam Caeſar [m], *Utuntur*, inquit, *aut aereo aut annulis ferreis ad certum pondus examinatis pro nummo. Ex his omnibus, longe ſunt humaniſſimi qui Cantium incolunt, quae regio eſt maritima omnis, nec multum a Gallica differunt conſuetudine. Interiores plerique frumenta non ſerunt, ſed lacte & carne vivunt, pellibuſque ſunt veſtiti. Omnes vero ſe Britanni luteo inficiunt, quod caeruleum efficit colorem, atque hoc horribiliore ſunt in pugna adſpectu; capilloque ſunt promiſſo, atque omni parte corporis raſa praeter caput & labrum ſuperius. Uxores habent deni, duodenique inter ſe communes, & maxime fratres cum fratribus, & parentes cum liberis; ſed ſi qui ſunt ex his nati, eorum habentur liberi a quibus primum virgines quaeque ductae ſunt. Leporem & gallinam & anſerem guſtare fas non putant, haec tamen alunt animi voluptatiſque cauſa.* En reliquias hic Pythagorae, qui vel ob animarum tranſmigrationem, vel, quod ait Plutarchus [n], ut manſuetiores fierent homines ab animalibus docuit abſtinentiam. *Oppidum vocant* (Caeſarem audis) *cum ſylvas impeditas vallo atque foſſa munierunt, quo incurſionis hoſtium vi-*

[a] J. Picus Mirand. Adverſus Aſtrol. lib. 7. cap. 6. & lib. 5. cap. 9. [b] J. Bodin. in lib. 3. de daemonom. cap. 1. Macrob. lib. 1. ad ſom. Scip. Auren Carm. Pythag. Ariſtot. metaph. lib. 1. cap. 5. Plutarch. de plac. philoſ. lib. 1. cap. 3. Macrob. lib. 1. Saturnal. cap. 23. In append. ad lib. 2. Ori Apollinis & Pier. hieroglyph. lib. 32. [c] As in hoc aliquatenus cum Perſis conveniunt, apud quos, quadrimus minores in conſpectum patris non ſunt admiſſi. Strab. Geog. lib. 15. maxime vero cum Longobardis, quibus erat moris, ut regis cum patre filius non prandeat, niſi prius a rege gentis exterae arma ſuſcipiat. Paul. Warnf. de geſt. Long. lib. 1. cap. 23. [d] Deuter. 21. Diodor. lib. 2. de fab. antiq. geſt. Heliodor. AEthiop. lib. 1. [e] Inſtit. patr. poteſt. §. jus autem. [f] Bodin. de Repub. lib. 1. cap. 4. [g] Alberic. Gentilis lib. 4. de Nuptiis, cap. 1. [h] Amm. Marcellin. [i] Lucanus Pharſal. lib. 1. [h] Diodor. Sicul. lib. 6. de fab. antiq. geſt. [l] Plin. Nat. hiſtor. lib. 30. cap. 1. [m] Caeſar. de bello Gall. lib. 5. [n] Plutarch. in lib. de ſoler. anim.

tandae

tandae cauſa convenire conſueverunt. Nec multum alitet Strabo [a]. *Eorum urbes ſunt nemora, latiſſimos enim circos dejectis obſtruunt arboribus. Ubi conſtructis tuguriis & ipſi pariter ac armenta ſtabulantur.* Caeſaris poſtremo Caſſivellauni oppidum aggreſſi impetum non tulerunt Britanni, Caſſivellaunus autem legatos de deditione miſit ad Caeſarem, qui propter repentinos Galliae motus, quos ad ſedandos feſtinabat, *Obſides imperat, & quid in annos ſingulos* [b] *vectigalis populo R. Britannia penderet, conſtituit, interdicit atque imperat Caſſivellauno ne Maudubratio nec Trinobantibus noceat.* Haec ille de ſeipſo, quem item Strabo [c], & Tranquillus [d], acceptis obſidibus magnum ſervorum numerum ingentemque praedam reportaſſe ſcribit; cum tamen C. Tacitus [e] proſpera tantum pugna incolas terruiſſe, inſulateſque, Dion [f] αὐτονόμους viginti a Caeſatis adventu annis fuiſſe ſuis in hiſtoriis tradiderint.

CAP. V.

Auguſti, Tiberii, Caii, Claudii, &c. *imperatorum Romanorum turbidis miſſi rebus dominatus hic, à Caſſivellauno ad Lucium regem.*

Reverſus autem eſt Julius Romam, fatis ceſſit Caſſivellaunus, cujus diademate Tenancius redimitus inſulam gubernavit, huic Cunobelinus filius ſucceſſit, qui tam arcta cum Romanis (ſic Galfredus) amicitia conjunctus erat, ut cum poſſit tributum eorum detinere, gratis tamen impendebat. Educaverat iſtum Auguſtus qui *coercendi intra terminos imperii conſilio uſus eſt, longa igitur oblivio,* inquit Tacitus [g], *Britanniae, etiam in pace.* Cenſum tamen univerſalis illa, quam meminit D. Lucas, mundi deſcriptio hinc etiam extorſit. Conſilium Auguſti Tiberio *praecipue placebat, ita ut nihil in Britannia tentaverit, nec aliquid praeſidii habuerit.* Romanorum tamen amicitiam jam coluiſſe Britanni videntur, quod cum Germanicus oceanum navigaſſet, illiuſque ſociorum naves vi ventorum diſiectae, pluteſque in inſulas longe ſitas ejectae fuiſſent, quidam Romanorum in Britanniam rapri & remiſſi ſunt a regulis [h]. Hujus, ſcribit Plinius [i], *Principatus ſuſtulit Druidas Gallorum, & hoc genus vatum medicorumque. Agitaſſe Caium Caeſarem de intranda Britannia ſatis conſtat, ni velox ingenio, mobilis poenitentia, & ingentes adverſus Germaniam conatus fruſtra fuiſſent. Nihil autem amplius,* ut habet Tranquillus, *quam Adminio Cunobellini Britannorum regis filio, qui pulſus a patre cum exigua manu transfugerat, in deditionem recepto, quaſi univerſa tradita inſula magnificas,* e Germania ubi tunc agebat, *Romam literas miſit* [k]. Cunobellinum demottuum excepit (ita Galfredus) Guiderius, quem frate Arviragus. Romae vero Claudius Caeſar *dum vellet, juſti triumphi decus unde acquireret, Britanniam potiſſimum elegit: neque tentatam ulli poſt Divum Julium,* ſic Suetonius [l], *& tunc tumultuantem ob non redditos transfugas.* Praepoſitorum maxime Oſtorii Scapulae militari virtute adjutus intra pauciſſimos dies parte inſulae in deditionem recepta, auſtrali ſcilicet, redactaque paulatim in provinciae formam [m], capto Carataco Silurum rege, addita inſuper, ſubſidio adverſus rebelles, veteranorum in Camalodunum colonia, ſummo cum apparatu Romae triumphavit Britannicum ſe filiumque hinc denominavit. Ex quo Seneca [n]:

Cuique Britanni terga dedere
Ducibus noſtris ante ignoti
Juriſque ſui.---------

Summo imperator iſte colebatur apud eos honore, quippe cui *templum conſtitutum, quaſi ara,* (*arra* legit Lipſius) *aeternae dominationis, cui ſacerdotes delicti ſpecie religionis omnes fortunas effundebant* [o]. Druidum autem diſciplinae infenſus eorum religionem apud Gallos *dirae,* Suetonii verba [p], *immanitatis & tantum civibus ſub Auguſto interdictam penitus abolevit.* Quod Plinius ſupra de Tiberio. Neronis vero praefectos, quos huc deſtinavit, turbidae res excepere [q]; Senecae etenim uſuris, aliiſque bonorum rapinis graviter oppreſſi, *conferebant injurias Britanni & interpretando accendebant, ſingulos conquerentes ſios olim reges fuiſſe, nunc binos imponi, e quibus legatus in ſanguinem procurator in bona ſaeviret* [r]. Suetonio Paulino, qui tunc Britannos obtinebat repentina (dum in Mona inſula agebat) defectio nunciatur. *Rex Icenorum Praſutagus longa opulentia clarus Caeſarem haeredem duaſque filias ſcripſerat, tali obſequio ratus, regnum & domum ſuam procul injuria fore, quod contra vertit, adeo ut regnum per centuriones, domus per ſervos velut capta vaſtarentur. Jam primum uxor Boodicia verberibus affecta, & filiae ſtupro violatae ſunt. Praecipui quique Icenorum, quaſi cunctam regionem muneri accepiſſent, avitis bonis exuuntur, & propinqui regis inter mancipia habebantur.* Antiquo certe more aliarum gentium reges (ut de Attalo Pergamenorum, Nicomede Bithyniae ſcribit Livius [ſ]) Romani populi ſcripſiſſe haeredem conſtat, quale itidem de Gilberto Peche (cui honores & poſſeſſiones baroniae Peverellorum in Icenis erant devoluta) qui Edwardum primum Angliae regem haeredem ſcripſit meminit Camdenus. *Morem enim,* inquit ille, *Romanorum ſub imperatoribus illo ſeculo Angliae proceres* [t] *revocarunt, ſcribendi ſcilicet principes haeredes cum apud principes in offenſa eſſent.* Tanta vero contumelia & metu graviorum (quando in formam provinciae ceſſerant) arma rapiunt, commotis ad rebellio-

[a] Strab. Geograph. lib. 4. [b] 30000. lib. Galf. Arth. lib. 2. cap. 24. [c] Strab. lib. 4. [d] Sueton. in Jul. cap. 25. [e] Tacit. in Vita Agricol. [f] Dio lib. 53. [g] Tacit. Annal. 1. & Vita Agric. H. Huntingd. hiſt. lib. 2. fol. 172. [h] Tacit. lib. 2. Annal. [i] Plin. lib. 30. cap. 1. [k] Tacit. in Agric. Sueton. in C. Calig. cap. 44. [l] Sueton. in Claud. cap. 17. [m] Tacit. lib. 12. ann. [n] In Octav. act. 2. [o] Tacit. lib. 14. ann. [p] Sueton. in Claud. cap. 24. [q] Tacit. in Agric. [r] Tacit. lib. 14. [ſ] Liv. Epit. lib. 58. Flor. hiſt. lib. 2. cap. 20. & epit. lib. 10. decad. 3. [t] Camden. in Icenis Agr. Cantabr.

nem

nem trinobantibus, & qui alii nondum ſervitio aſſuefacti; reſumere libertatem occultis conjurationibus conſpirant, acerrimo in veteranos odio incenſi, Boodicia duce (neque enim ſexum in imperiis diſcernunt, cum & ſuperius Carthiſmandua Brigantes regina ſub imperio tenuiſſet) ſumpſere univerſi bellum, ac ſparſos per caſtella milites conſectati, expugnatis praeſidiis, coloniam ipſam prius deductam, ſimul & municipium Verulamium invaſere, quae duo ſunt praecipua oppida magna civium Romanorum ſociorumque caede direpta, quorum Caius Suetonius [a] in anoumerandis reipublicae, Nerone principe, malis mentiooem facit. Obiter autcoi de municipio ac colonia (cum neutriuſque jus inſulae noſtrae defuerit, ut recte, quae illi graviter tulerunt, nos intelligamus) Romanarum rerum ſcriptores paulo conſulendum. *Municipes*, inquit Agellius [b], *ſunt cives Romani ex municipiis ſuo jure & legibus ſuis utentes, muneris tantum cum P. R. honorarii participes, a quo munere capeſſendo appellati videntur, nullis aliis neceſſitatibus, neque ulla Pop. R. lege aſtricti: quum nunquam Pop. R. eorum fundus factus eſſet. Sed coloniarum alia neceſſitudo eſt. Non enim veniunt extrinſecus in civitatem, ſed ex civitate quaſi propagatae ſunt, & jura inſtitutaque omnia populi Romani non ſui arbitrii habent. Quae tamen conditio eum ſit magis obnoxia & minus libera, potior tamen & praeſtabilior exiſtimatur propter amplitudinem majeſtatemque Pop. Romani, cujus iſtae coloniae, quaſi effigies parvae, ſimulacraque eſſe quaedam videntur.* Tanta vero municipiorum videtur fuiſſe libertas, ut majorum ac avitis ſibique propriis ſacris uti oinime prohiberentur. Quod de ſe & Arpino municipio Tullii [c] dictum aſtruit: *Hic gens, hic ſacra, hic majorum multa veſtigia.* Quo minus ounicipiorum conſtitutione, ſeu coloniarum deductione (colonos enim & ſua habuiſſe ſacra a Romanis alia cenſet Sigooius [d]) antiquam Britannorum religionem, ſeu ſuperſtitionem exciſam fuiſſe ſentiendum eſt. Cognito vero provinciae motu, *Niſi Paulinus propere ſubveniſſet amiſſa Britannia foret, quam unius praelii fortuna veteri patientiae reſtituit, tenentibus arma pleriſque, quos conſcientia defectionis & proprius ex legato timor agitabat* [e]. Paulinum, egregium caetera, arroganter in deditos conſulentem, excepit exorabilior Petronius Turpilianus, qui compoſitis prioribus ultra nil auſus Trebellio Maximo (qui fuga ac latebris vitata exercitus ira precario mox praefuit) provinciam tradidit. Arthurii monſtratus fat. Arviragus (quem tamen ſub imperio Domitiani poſuit Camdenus) haeredem Marium reliquit filium, quem Cogidunum apud Tacitum eſſe Richardus Vitus [f] contendit. Civitates illi ſunt donatae aliquae, & ad Taciti aetatem fidiſſimus manſit, *Vetere ae jampridem*, inquit ille, *recepta populi Romani conſuetudine ut haberet inſtrumenta ſervitutis & reges.* Notante Romano imperio civili diſcordia convulſo, Vectius Bolanus hic praepoſitus; qui nec diſciplina militari ioſulam agitavit. Orbis autem caeteri Veſpaſianus dominus Petilium Cerealem huc tramiſit, qui Brigantum civitatem aggreſſus, multa praelia & aliquando non incruenta geſſit, *magnam Brigantum partem aut victoria amplexus aut bello.* Suffectus eſt Julius Frontious, qui *validam & pugnacem Sylurum gentem armis ſubegit.* Hunc Britanniae ſtatum, has belli vices, miſſus in provinciam, invenit Julius Agricola, qui, Tito imperatore, Ordovices obtrivit prope uoiverſos [g]. Cum autem ſub Domitiano hic ageret, Galgacum juſto praelio profligavit. Externis gentibus jam domitis & ultima Britannia penetrata, totaque inſula circumnavigata, primus Romanorum inſulam eſſe deprehendit. Deiode *ut homines diſperſi ae rudes eoque bello faciles quieti & otio per voluptates aſſueſcerent, hortatur privatim, adjuvat publice, ut templa, fora, domus extruerent, laudando promptos, & caſtigando ſegnes: ita honoris aemulatio pro neceſſitate erat. Jam vero principum filios liberalibus artibus erudire & ingenia Britannorum ſtudiis Gallorum anteferre, ut qui modo linguam Romanam abnuebant, eloquentiam concupiſcerent. Inde etiam habitus Romanorum, & frequens toga, paulatimque diſceſſum ad delineamenta vitiorum, porticus & balnea, & conviviorum elegantiam, idque apud imperitos humanitas vocabatur, cum pars ſervitutis eſſet.* Ab origine vero forte nimis antiqua, iſtiuſmodi conviviorum elegantiam apud Anglos, deduxit Polydorus [h], cum abhinc eam emanaſſe conjiciat. Julius Agricola diſciplina militari bene hic exercita tandem, verbo, ut Syriae provinciae, quae vacabat, praeſideret, revero, ut illius famam quae maxime augebatur Domitianus comprimeret, e Britannia eſt evocatus; ſucceſſorque miſſus Saluſtius Lucullus. *Ita*, ſcribit Camdenus [i], *imperante Domitiano, ulteriori illa parte ut aſpera & infrugifera Barbaris relicta, haec citerior plane & plene in provinciam ſuit redacta; quae nec conſularis nec proconſularis ſed praeſidialis & Caeſarum cenſebatur. Utpote quae Romano imperio poſt diviſionem provinciarum ob Auguſto factam acceſſit, & ſuos propraetores habuit.* Auguſtus enim (penitius hujus rei notitiam non abs re fuerit adnectere) provincias quaſdam S. P. Q. R. gubernandas reliquit [k], alias & validiores, quas annuis magiſtratuum imperiis regi nec facile nec tutum erat, ipſe ſuſcepit. Deligebaotur, inquit Alciatus [l], forte ex conſularibus proconſules, ſicut ex praetoriis praetores, qui in provincias populo Romano attributas cum poteſtate mittebantur, & ſummum ut conſules in libera olim republica imperium habuerunt. Caeſar vero in provincias, quas ſuae curae reſervaverat, praeſides vel legatos mittebat; non tamen cum tanta poteſtate, quanta erat proconſulum, ſed mandatis & diplomatis principum; quibus omnis nimia poteſtas erat, plerumque coercita aut temperata [m]. Unde caeteras inter & noſtra Britannia praeſidialis dicta. Legionum autem ac Romanorum militum (quos ad inſulanos coercendos Claudius aliique ſubſequentis imperatores aetatis huc deſtinarunt) *Stationes ae prae-*

[a] Suton. in Nero. cap. 39. [b] Gell. Noct. Attic. lib. 16. cap. 13. [c] Cicero lib. 2 de legibus. [d] Sigon. de antiq. jure Rom. lib. 1. cap 3. [e] Tacit. in Vit. J. Agric. [f] Vit. lib. 4 histor. [g] Tac. Agric. [h] Polydor. lib. 2. hiſt. Angl. [i] Camd in Rom. [k] Suet in Octav. cap. 47. Strabo in Geog. lib 17. in fine. [l] Alciat. ad l. 200. titul. verb. ſign. [m] L. ſi in aliam ff. tit. de off. Proconſ.

tenturae proculdubio, ſcribit eruditiſſimus noſtras, *fuerunt ſaepenumero, quaſi geniturae urbium & oppidorum*, ut in aliis provinciis, ſic, *in hac noſtra Britannia. Sic Britannis jugum impoſitum primum praeſidio militum, qui ſemper cum terrore impenderunt incolis inde tributo & vectigali, eoque nomine publicanos habere cogebantur*[a], *id eſt, harpyae & hirudines, qui eorum ſanguinem exugerunt, bona publicarunt & mortuorum nomine tributa exegerunt. Nec legibus ſuis patriis uti permiſſi ſunt, ſed magiſtratus a populo Romano cum imperio & ſecuribus miſſi qui jus dicerent.* Tulerunt Romanorum gubernacula ſub Trajano tamen coacti, uſque ad imperium Hadriani; quo teneri ſub Romana (deficientibus pleriſque aliis, quas ſubegerat Trajanus, gentibus) ditione non poterant. Petiit ergo ille Britanniam, *in qua*, ſic AElius Spartianus[b], *multa correxit, murumque per octoginta millia paſſuum primus duxit, qui barbaros* (Pictos enim ſub id tempus primum hujus inſulae partem ſeptentrionalem occupaſſe ſcribunt) *Romanoſque divideret.* At vero undenam tamdiu redditur Harpocrates Arthurius? Quemnam ille proximo Britanniae diademate inſignivit? Collaudato, ſi diis placet, Mario ac jam mortuo, Coilus filius ab Arthurio princeps eſt ſalutatus, qui Romae puer educatus amicitiam ſibi firmiſſimam cum terrarum orbis dominis conciliavit, nec invitus, patris ſecutus conſilia, vectigal eiſdem impendit: ultima ſenſit iſte fata; haeredem autem reliquit filium, cui Lucius nomen; huic regum Britannorum veri, divini, Chriſtianique luminis radii ſalutaris influentiae primum eluxerunt. Imo Britannia (quod ejus laudi & gloriae inprimis ducatur) hunc prima inter omnes Chriſtiani orbis gentes Chriſtianum regem habuit[c]. Sed benigniſſimum Pantocratoris illius Opt. Max. in noſtram ſub illis temporibus aſpectum, altius repetendo, pateſacere fuerit operae pretium.

C A P. VI.

Chriſtiani nominis, authore Lucio, propagatio; ejuſdem hic antiquior origo. Epiſcoporum inſtitutio. Eleutherii PP. de Romanis legibus petitis Lucio reſponſum.

NEC tamen a Lucio (tametſi primus regum Deum Hominem eſt amplexus) Chriſtianae religionis fuerunt primordia, in fertiliſſimo martyrum hoc agro; cui, *Univerſo orbi praefulgidum ſui coruſcum oſtendens tempore, ut ſcimus, ſummo Tiberii Caeſaris (quo abſque ullo impedimento ejus propagabatur religio, comminata, ſenatu nolente, a principe morte dilatoribus militum ejuſdem) radios ſuos primum indulſit, id eſt, ſua praecepta Chriſtus. Quae licet ab incolis tepide ſuſcepta ſunt, apud quoſdam tamen integre, apud alios minus, uſque ad perſecutionem Diocletiani tyranni novenam, permanſere*[d]. Non ſolum etenim Joſephum ab Arimathaea civitate oriundum, qui Servatoris noſtri corporis inhumandi negotium inivit, ab apoſt. Gallorum Philippo huc miſſum, prima fundamenta verae religionis poſuiſſe, coenobium monaſticae familiae D. Ben. ordinis in Glaſtonia[e], agri jam Somerſetenſis inſula, primum quadantenus inſtauraſſe (ex quo majoribus noſtris locus ille *prima terra Dei & prima ſanctorum terra in Anglia dictus erat*) hiſtorici noſtri prodiderunt[f]; ſed etiam Simonem Zelotem Nicephorus, hanc inſulam adiiſſe ſcriptum reliquit. Miſere vero depreſſum peneque, ne dicam, ob Gildae teſtimonium, penitus ſuffocatum diffluente errorum humido, ignem illum hic coeleſtem primo accenſum, ut ulterius tandem lumen ſuum ac calorem in incolas diffunderet, mirum in modum & feliciſſime Lucius ille fovere ſtudebat[g]. Quippe cujus ſenſibus cum edita judices Chriſtianos inter miracula, mores eorum imbibendi, ſacroque ſe lavacro abſtergendi deſiderium ingeſſiſſent, pontificem Romanum, qui tunc fuit (juxta Bedam[h] anno Chriſti CLVI. quem tamen, ne prorſus fallaris, ante CLXXI. minime papam fuiſſe conſtat) Eleutherium ut eum ſuis Chriſtiano nomine obſignaretur, mandatis literis conſuluit. Qui eo tandem, quo fuit erga verae religionis propagationem (nec enim tot ſuperſtitionum maculis adhuc erat R. E. conſperſa) ductus amore, Fugatium & Damianum[i] inprimis doctos, inſignibuſque pietatis viros, miſit, ut regem ſimul ac incolas Britannicos ſacro baptiſmate abluerent. Nec oleum ille, nec operam iſti perdiderunt. *Nec mora concurrentes* (Arthurium legis) *undique nationum populi regis exemplum inſequuntur, eodemque lavacro mundati, coeleſti regno reſtituuntur. Beati ergo doctores, cum per totam fere inſulam paganitatem deleviſſent, templa quae in honore plurimorum deorum fundata fuerant, uni Deo ejuſque ſanctis dedicaverunt, diverſiſque ordinatorum coetibus repleverunt. Fuerunt tunc in Britannia* XXVIII. *Flamines &* III. *Archiflamines*[k]. Totidem vero flaminibus, (quos στεφανηφόρους a capitis geſtamine, quod *Flama* dictum, coronae ſpeciem referebat, Dionyſius Halicarnaſſeus[l]; pilamines vero a pileis quibus capita circumdederunt Plutarchus[m]; filamines a filo lanae, quo praecincta habebant tempora Varro[n], dictos eſſe ſcribunt) quot deos colebant, ſunt uſi veteres. Unde Jovis ſacra Dialis, Martis Martialis, Romuli Quirinalis apud Romanos ſedulo curabant[o]. Quemadmodum autem epiſcopis apud nos archiepiſcopi; ſic flaminibus archiflamines praeponebantur. *Horum poteſtati caeteri judices in inſula ſubjiciebantur. Hos autem* (Galfredi verba) *ex praecepto apoſtoli idololatriae eripuerunt, & ubi erant flamines epiſcopos, ubi erant archiflamines archiepiſcopos poſuerunt. Sedes autem archiflaminum in tri-*

[a] Eum qui vectigal pop. Rom. conductum habet publicanum appellant. ✠ lit. de verbor. ſig. l. 16. [b] Spartian. in Vita Hadriani Caeſ. [c] Camden. in Belg. [d] Gildas in epiſt. de excid. Brit. [e] Camden. in Belg. [f] Polydor. lib. 2. hiſt. Ang. Buchanan. lib. 5. Rer. Scotic. J. Fox. eccl. hiſt. lib. 2. ex Gilda. Niceph. lib. 2. cap. 40. [g] Vide Fitzherb. de antiq. eccl. f. Angl. [h] Bed. eccl. hiſt. lib. 1. cap. 4. vide Crantz in Metropoli ſua cap. 6. lib. 1. Galfred. Monum. lib. 2. cap. 1. [i] Al. Faganus & Dervianus ſeu Damianus. [k] Galfred. Mon. lib. 2. cap. 1. Pontic. Virun. lib. 3. hiſt. Brit. [l] Dionyſ. Halicarn. Antiq. Rom. lib. 2. [m] Plutarch. in Num. [n] Varro de ling. Latin. lib. 1. [o] Alex. ab Alex. lib. 6. cap. 12. Pomp. Laet. de ſacerd. Rom. cap. 7. Feneſtell. de ſacerd. Roman. cap. 5.

bus

bus nobilioribus civitatibus fuerant, Londoniis videlicet Eboraco & in urbe Legionum, quam ſuper Oſcam fluvium in Glamorgantia veteres muri & aedificia ſitam fuiſſe teſtantur. His ergo tribus, evacuata ſuperſtitione, octo & viginti epiſcopi ſubduntur, diviſiſque parochiis ſubjacuit metropolitano Eboracenſi Deira & Albania, quas magnum flumen Hambri a Loegria ſecernit. Eboracenſis autem archiepiſcopus in omnes Scotiae praeſules ac antiſtites jure (quod & reſanciturum erat, ſub Henrico ſecundo & Hugone legato pontificio, celebratum concilium) primarii olim fungebatur [a]. *Londinenſi vero Metropolitano ſubmiſſa eſt Loegria & Cornubia* [b]. Metropoliticam vero illius ſedem, Richardus Vitus [c] in templo illo fuiſſe affirmat, quod e ruinis delubri Apollinis ad occiduam urbis, Londini partem collapſi [d] Lucius iſte (ut author eſt Sulcardus) conſtruxit, furore vero Diocletiani penitus ſubverſum, Sigebertus orientalium Saxonum rex, qui primus inter eos Chriſto nomen dedit, poſtea reſuſcitavit, eoque loci D. Petro coenobium (quod Weſtmonaſterium dictum) anno ſaluris noſtrae DC. V. ſacratum condidit. *Cambria*, id eſt, *Gualia urbi Legionum ſubjacuit.* Reverſi vero illi Romam, eorum, quae ſancte ſimul ac pie conſtituerant, ut author fieret Eleutherius, facile impetrarunt, Britanniamque, doctis quamplurimis, ut operariis ad meſſem, miſſis comitati repetierunt. Lucius autem, cui reipublicae Chriſtianae cura nihil fuit antiquius, illic optimas, civilique adminiſtrationi maxime idoneas florere leges dijudicans, ubi tam ſalutares ac divinae (quas receperat) inſtitutiones tam fauſto pullularant: ut Romanas ac Caeſaris leges ad regnum ſuum ordinandum ſibi mandaret, eundem pontificem literis interpellavit. Habuit enim aetas iſta, ſi ad Antonini philoſophi tempora, L. Voluſium, Metianum Marcellum, Servitium Scaevolam; ſi ad Severi imperium referas, Papinianum, Paulum, Ulpianum alioſque J. C. ut ſcribunt Julius Capitolinus, Spartianus, & Lampridius [e], quamplurimos; quorum ex induſtria ac judiciario labore non pauca eorum, quibus turgeſcunt Codex & Pandectae, ultimus ille Romanorum Juſtinianus excerpſit. Eleutherius autem liberum hominem, & e ſacro fonte nuperrime ſuſceptum regem, ſibi ſuiſque legem eſſe, quam Ethnicorum reſponſis coerceri, ſentiens eſſe magis decorum, *Petiſtis*, reſcribit [f], *a nobis leges Romanas & Caeſaris vobis tranſmitti, quibus in regno Britanniae uti voluiſtis. Leges Romanas & Caeſaris ſemper reprobare poſſumus, legem Dei nequaquam. Suſcepiſtis enim nuper miſeratione divina, in regno Britanniae, legem & fidem Chriſti; habetis penes vos in regno utramque paginam, ex illis Dei gratia, per conſilium regni veſtri ſumite legem, & per illam Dei patientia veſtrum rege Britanniae regnum. Vicarii vero Dei eſtis in regno, &c.* Ex quo non ſolum Britannorum, ſed etiam Anglorum ſubſequentes reges hoc nomine vicarii Dei ſunt potiti. Sic enim Henricus de Bracton [g] juris Angliae municipalis peritus, ſimul & Juſtinianiſta, qui pontificio quaſi vigente hic imperio ſcripſit. *Quod* [h] *ſub lege rex eſſe debeat, cum ſit Dei vicarius evidenter apparet ad ſimilitudinem Jeſu Chriſti, cujus vices gerit in terris, quia verax Dei miſericordia, cum ad reparandum genus humanum ineffabiliter ei multa ſuppeterent, hanc potiſſimum elegit viam, quaſi ad deſtruendum opus diaboli, ut non virtute uteretur potentiae, ſed juſtitiae ratione.* Felix hoc Lucio nomen fauſtum omen. Delubris enim deorum, idolorum fanis, Druidum aris dirutis & ſubverſis, veri Numinis honori ac cultui praedia quamplurima dicavit, auxit, *omnique libertate ſublimavit.* Iſta tandem *primi regis Chriſtiani*, ad aeternam in poſteros famae ſui propagationem, inprimis autem ad animae ſalutem, nactus teſtimonia, ſummum & commune naturae debitum perſolvit.

CAP. VII.

Ordinatio inſulae per Severum: Diocletiani perſecutio in Britannos Chriſtianos. Regum Britanniae dignitas. Romani periodus (quae inſularibus libertas) imperii.

FELICI nimis auſpicio, ut olim mundo diducti, ſic jam ab idolis mundi ad veri cultum Dei ſeſe Britanni exerebant, quippe quorum mortuus protochriſtianus rex haud reliquit haeredem, qui firmatam religione rempublicam onuſque imperii Britannici ſuſtinere ſatis potuit. Diſtrahuntur octo proceres de principatu diſſidio. Eſſe aliquod caput (ut de patribus poſt mortem Romuli ſcribit Livius) placebat, & nemo alteri concedere in animum inducebat. Nec Barbarorum ſeptentrionalium impetus tulere Romani duces; uſque quo tandem Ulpii Marcelli a Commodo imperatore miſſi virtus militaris ſubveniret. *Summum vero orbis terrarum faſtigium Septimius Severus conſequutus ad Britanniam obtinendam primum Heraclianum, deinde Virium Lupum Britanniae legatum propraetorem & praeſidem (ut ex ſaxis & Ulpiano conſtat) conſtituit* [h]. Poſtquam autem Albinum in Galliis bello profligaſſet, *Διέκοσμε δὲ τὰ κατὰ τὴν Βρεττανίαν, καὶ διεῖλεν εἰς δύο ἡγεμονίας τὴν τοῦ ἔθνους ἐξουσίαν*, id eſt (ex Herodiano [k] loquimur) *Ordinavit ea, quae ad Britanniam pertinent, & diſtribuit in duos principatus gentis illius authoritatem.* Authoris autem idioma exinde addimus, quod R. Vitus [l] eundem locum in notis ad hiſtoriam ſuam ſic Latine convertit: *Diſtribuit quaſi per*

[a] Polydor. lib. 13. hiſtor. Angl. [b] Camden. in Brig. [c] Vit. Hiſtor. lib. 5. [d] Camden. [e] Capitol. in vit. Anton. Spartian. Lamp. in vit. Severi. [f] Fox. Eccleſ. Hiſt. lib. 2. Lambard. Arch. [g] Bract. lib. 1. de acq. rer. dom. cap. 8. [h] Digna vox eſt majeſta te regnantis, legibus alligatum ſe principem profiteri. C. de legib. lib. 4. Temp. lt. 3. Theod. & Valen. AA. At Paulus ff. de legat. 3. leg. 23. Imperator legibus ipſe ſolutus videtur. recte ait, videtur (adnotat Gothofredus) nec enim vere ſolutus eſt legib. quum iis alligatus eſt. Imperatorem enim legibus ita intelligit ſolutum, ut ἀναγκαίως μὴ ὑπάρχειν. alias enim AA. quos diximus de authoritate juris, inquiunt, noſtra pendet authoritas. ibi hinc iſta Bractonus. licet enim quod principi placuit lex eſto adblandiuntur Civiliſtae. [i] Arthur lib. 2. cap. 2. Camdenus in Roman. & in Brig. Ulp. in 2. titul. de velg. ſubſtit. l. moribus introductum eſt. Sed Baſſiani Antonini legatum fuiſſe Lupum diſputat R. Vitus Hiſt. lib. 5. not. 17. [k] Herodian. lib. 3. [l] Vit. Hiſtor. Brit. lib. 5. not. 11.

diœceſes

dioeceſes ea, quae pertinent ad Britanniam & diſpertivit in duo regimenta gentis illius poteſtatem Non *igitur*, inquit, *dicit Herodianus, Severum totius inſulae* (ſic enim Angelus Politianus tranſtulit) *adminiſtrationem ordinaviſſe; quippe totam inſulam non occupaverat, ſed eam partem inſulae*, auſtralem ſcilicet, *quae Romanis ſubjecta fuit in dioeceſes ſuis diſtribuit, quarum adminiſtratio ſub duobus praefectis ageretur, quae regimenta reipubl. Arcadius Chariſius titulo de officio praefecti praetorio vocat* [a]. Provinciae vero rametſi viribus, quod ait Florus [b], parantur, jure retinentur, tumultuantes tamen ac incurſionibus Romanam ditionem infeſtantes ſeptentrionales Britannos (qui Fulgenio duce fines auſtraliorum depopulabantur) nec jus nec vis praefecti praetorio comprimere potuerunt. Libentiſſime ergo (nam Britannici nominis erat cupidiſſimus) praefecti literis accerſitur Severus. Qui filios item ſuos Getam & Baſſianum, ut procul ab illecebris Romanis militari diſciplinae vitaeque honeſtae ſeſe aſſuefacerent, Britanniam adduxit. Baſſianus autem cum patre adverſus Barbaros occupatus bello; Geta interim in parte ioſulae Romanis ſubjecta, qui juri dicendo rebuſque civilibus adminiſtrandis praefuit, relinquitur [c]. Cui, idem ad obeundum munus, adjunxit juris & legum oraculum AEmilium Paulum Papianum illuſtriſſimum J. C. qui eo tempore praetorium Eboraci & tribunal exercebat. Auxit autem hujus honorem civitatis, quod Severus & Antoninus AA. cum Caeciliae de jure reſponderent, hic morarentur, hinc reſcriberent; legem quidem, quam attexere non pigeat: *Etiam per alienum ſervum bona fide poſſeſſum, ex re ejus, qui eum poſſidet, vel ex operis ſervi acquiri dominium vel obligationem placuit. Quare ſi tu quoque bona fide poſſediſti eundem ſervum & ex nummis tuis mancipia eo tempore comparavit, potes ſecundum juris formam uti defenſionibus tuis. Mancipium autem alienum mala fide poſſidenti nil poteſt acquirere, ſed qui tenet non tantum ipſum, ſed etiam operas ejus, nec non ancillarum partus & animalium foetus reddere cogitur. P.P. III. Non. Maii Eboraci Fauſtino & Ruſo coſſ.* [d] Tantum malam fidem execratur Britannia, ut non ſolum iſto, quo vi ſtellionatuſque crimine gravi premimur, aevo ſalutaribus novis legibus vis ſimul ac fraus maxime cohibeantur, ſed etiam hoc edictum, quod immenſo illi aliarum ſuper alias acervatarum legum Romanarum cumulo ſolum ex iſto orbis angulo acceſſit, malam inter & bonam fidem optime diſtinxerit. Severus autem *Britanniam, quod maximum ejus imperii decus eſt,* ſic enim AElius Spartianus [e], *muro per tranſverſam inſulam ducto* (Hadriani murum tantum hoc opere reſtauratum fuiſſe volunt eruditi) *utrinque ad finem oceani munivit, unde etiam Britannici nomen recepit.* Infelix ille, qui Judaeos fieri ſub gravi poena vetuit idemque de Chriſtianis ſanxit, ſine dubio paracleticam vix hic adultam religionem valde labefactabat. En idola, delubra, hoſtias, oſtendit Spartiaous. *Et in civitatem veniens*, Eboracum ſcilicet, *cum rem divinam vellet facere, primum ad Bellonae* (cujus ſacerdotes non animalibus hoſtiis, non victimis litarunt, ſed diſſectis membris ſuo cruore aras conſperſere) *templum ductus eſt errore aruſpicis ruſtici, deinde hoſtiae furvae ſunt applicitae; quod cum eſſet aſpernatus, atque ad palatium ſe reciperet, negligentia miniſtrorum nigrae hoſtiae uſque ad limen domus Palatinae imperatorem ſecutae ſunt.* Senſit tandem orbis dominus naturae leges; eo loci quo reſponſa dederat, imperaverat, nomenque ſumme auxerat, Eboraci inquam, ultimum fatorum ſubiit judicium. Filiorum autem Baſſianum, quod e matre Britannica natus eſſet (Martiam Severi primam uxorem illam fuiſſe vult R. Vitus [f]) inſulares, Getam autem, quod utroque ſanguine Romanus, Romani regem ſeu imperatorem ſalutaverunt. Qui ſolus tandem, devicto fratre, imperium eſt ſortitus. Abſorpſit Britannicas res abhinc, quae ad civilem aliquatenus pertinent adminiſtrationem, Lethe uſque ad Probi tempora imp. *qui Gallis omnibus, Hiſpanis, Pannoniis & Britannis* (authores Fl. Vopiſcus [g] & Aurelius Victor) *hinc permiſit ut vites haberent, vinumque conficerent.* Invadit tandem Rom. imperii, poſt Carum & Numerianum, gubernacula Diocletianus. Britannici vero Carauſius. Is enim cum per tractum Belgicae & Armoricae mare pacandum accepiſſet, quod Franci & Saxones infeſtabant, praedarum, quae occurrebant, illectus avaritia piratarum latrociniis & peculatui ſeſe immiſcuit. Ex quo Maximianus Herculius (quem ſibi Diocletianus aſſociaverat) in Galliis agens illum occidi juſſit. Deſerit Carauſius (cum Maximiani conſilii compos factus eſſet) tutelam ſibi commiſſam, regnumque Britanoiae protinus occupavit. Alectus autem ad mortem Carauſii deſtinatus, vitam illi eripuit, imperium inſulae ſibi acquiſivit. Miſſus inde Conſtantius Chlorus ad Britanniam recuperandam & Aſclepiodotus praefectus praetorii, qui Marte tandem aperto, Alectum profligavit, regnique diadema capiti ſuo, populo annuente, impoſuit [h]. At ſatis turbidas iſtas res, Diocletiani, in Chriſtiani nominis viros, perſecutionis turbo longe ſuperavit. Qua certe Deus Opt. Max. *ne penitus craſſa noctis* (author eſt Gildas [i]) *caligine Britannia obfuſcaretur, clariſſimos lampades ſanctorum martyrum nobis accendit, quorum nunc corporum ſepulturae & paſſionum loca, ſi non lugubri divortio barbarorum quamplurima ob ſcelera noſtra civibus adimerentur, non minimum intuentium mentibus ardorem divinae charitatis incuterent; ſanctum Albanum Verolamienſem, Aaron & Julium Legionum urbis cives caeteroſque utriuſque ſexus diverſis in locis ſumma magnanimitate in acie Chriſti perſtantes dico.* Iſtane vero ſuum a Britannis Chriſtum extorquere potuerunt membrorum dilaceratio? tormenta, quibus excruciati ſunt? Nihil minus! *Nam qui ſuperfuerant* (Gildam [k] iterum legis) *ſylvis ac deſertis abditiſque ſpeluncis ſe occulta-*

[a] Il. lib. 1. tit. 11.. [b] Flor. hiſt. Rom. lib. 4. cap. 12. [c] Forcatulus. [d] Cod. lib. 3. tit. 32. de rei Vendic. lib. 1. [e] Spartian. in vit. Severi. vid. Camden in Mur. Pictic. & Polyd. lib. 2. hiſtor. vit. hiſt. lib. 5. Spartian. in Vit. Sever. Alex. ab Alex. lib. 3. Genia. dier cap. 12. [f] Vit. Hiſt. lib. 4. not. 67. [g] Vopiſc. in vita Probi. & ibid. Victor. Epit. Eutrop. lib. 9. [h] Arthurus, lib. 2. cap. 2. [i] Gildas in epiſt. de excid. Brit. Bed, lib. 1. cap. 7. [k] Gild. ibid.

vere, expectantes a juſto rectore omnium Deo carnificibus ſevera quandoque judicia, ſibi vero animarum tutamina. Igitur biluſtro ſupra dicti turbinis, necdum ad integrum expleto, emarceſcentibuſque nece ſuorum authorum nefariis decretis, laetis luminibus omnes Chriſti tyrones, quaſi poſt hyemalem ac prolixam noctem, temperiem lucemque ſerenam aurae coeleſtis excipiunt, renovant eccleſias ad ſolum uſque deſtructas, baſilicas ſanctorum martyrum fundant, conſtruunt, perficiunt, ac velut victricia ſigna paſſim propalant, dies feſtos celebrant, ſacra mundo corde, oreque conficiunt, omnes exultant gremio ac ſi matris eccleſiae confoti. Manſit namque haec Chriſti capitis membrorum conſonantia ſuavis, donec haereſis Arriana Conſtantinopoli hucuſque, Conſtantino imperatore, ſeſe propagaret. Imo terra iſta, noſtra, percolato martyrum ſanguine humigata, priocipem, cui nihil prius erat quam Chriſtianam ſovere religionem, Britannico ſanguine natum (ſummum inſulae decus) tunc temporis nutrivit, atque in imperium evexit, Conſtantinum nempe illum, quem ex Helena Coeli Reguli, qui Aſclepiodotum regno ſpoliarat, filia primis nuptiis ducta Conſtaotius Chlorus Caeſar dum Britanniis agebat, ſuſceperat. De re ille Chriſtiana maxime meruit, & de Britannica; de quo Britannia patria: *O fortunata, & nunc omnibus beatior,* ioquit Anonymus Panegyriſtes [a], *terris Britannia, quae Conſtantinum Caeſarem prima vidiſti. Dii boni quid hoc eſt, quod ſemper ex aliquo ſupremo fine mundi nova Deum numina univerſo orbi colenda deſcendunt? Sic Mercurius a Nilo cujus fluminis origo neſcitur, ſic Liber ab Indis prope conſcius ſolis orientis deos ſe gentibus oſtendere praeſentes. Sacratiora ſunt profecto,* ſic B. Rhenanus legendum cenſet, *mediterraneis loca vicina coelo & inde propius a diis mittitur imperator, ubi terra finitur.* Civilem Britanniae adminiſtrationem ſub Conſtantino & ſuccedentibus anois ſic ſummatim G. Camdenus depinxit [b]:

Praefuit Britanniae praefectus praetorio Galliarum, & ſub eo vicarius Britanniae qui ejus vices agebat, & ſpectabilis dictus, cui parebant pro numero provinciarum duo conſulares, & tres praeſides, qui cauſas civiles & criminales audiebant.

Quoad rem militarem, imperavit magiſter peditum occidentis, ſub cujus diſpoſitione erant comes Britanniarum, comes littoris Saxonici per Britanniam, dux Britanniarum.

Comes Britanniarum interioribus inſulae partibus praefuiſſe videtur, qui ſecum habuit ſeptem numeros peditum & novem vexillationes equitum.

Comes littoris Saxonici qui littora contra Saxones tuebatur, & comes tractus maritimi ab Ammiano dicitur, ad tuendam oram maritimam habuit ſeptem numeros peditum & duas vexillationes equitum, legionem ſecundam, & cohortem unam.

Dux Britanniarum qui limites contra barbaros tuebatur. Imperavit XXXVIII. *praeſidiis, in quibus ſtationes egerunt* 14000. *pedites, &* 900. *equites. Ita ut eo ſeculo ſi Pancirolus recte rationes ſubduxerit, aluerit Britannia* 19200. *pedites, &* 1700. *equites plus minus ordinarios* [c].

Praeter haec comes ſacrarum largitionum, qui donorum, & liberalitatis imperatoris curiam gerebat, habuit ſub ſe in Britannia rationalem ſummarum Britanniae, praepoſitum theſaurorum auguſtenſium in Britannia, & procuratorem Gynegii in Britannia, in quo principis, militumque veſtes texebantur. Comes etiam rerum privatarum ſuum etiam habuit rei privatae rationalem in Britannia, ut taceam procuratorem ludi gladiatoris per Britanniam cujus meminit vetus inſcriptio, & alios ſubſellii inferioris.

Nec dubium, quin iſta reipublicae diſpoſitione Britannia maxime floruerit. At majori quodam decore ſummoque honore illuſtriſſimus ille Auguſtus Conſtantinus (quippe qui e Britannia & in Britannia natus, imperator in Britaonia ſalutatus, Romanum imperium Britanniam, quaſi tranſtuliſſe videtur) gentem ſimul ac inſulam donavit haereditario jure. Rex Britanniae militari tandem virtute, Maxentio, qui Romam occupaverat, profligato, imperium ſibi acquiſivit. Imo jam τοῦ κόσμου Κύριος (quod imperatores ſibi aſciverunt nomen) ut primum, ad honoris culmen, gradum, Britanniae principatum habuit. Edititios judices hujuſce rei noſtrates hiſtoricos forte quiſpiam judicaverit [d]. At aequos imo Romanos habetis! Ad promovendam enim rem Chriſtianam Gregorius Magnus Ethelbertum Anglorum regem exemplo primum Conſtantini exuſcitare ſatagens, *Et nunc itaque,* inquit, *veſtra gloria cognitionem unius* [e] *Dei Patris & Filii & Spiritus Sancti regibus ac populis ſibimet ſubjectis feſtinet infundere, ut & antiquos gentis ſuae reges laudibus ac meritis tranſeat.* Ethelbertum Conſtantini ſucceſſorem agnoſcit. En Polydorum Italum [f]: *Britannia tandem aliquando viſa eſt ſibi libertatem conſecuta, quod Conſtantinum hominem Britannum regem haberet, totius orbis principem; honore, dignitate, authoritate longe beatiſſima erat in eoque ſtatu non invita acquieſcebat, & ſi quo in Romanos olim odio flagraverat, jam illud commutarat, quod Dei pari nutu, atque etiam tanti regis beneficio pace frueretur, & initium ſummi honoris factum eſſet, qui ad poſteros manaret, quanquam poſtea haud perdiu in Conſtantini domo imperium manſit, ita cito humanae opes cadunt: tamen decus ipſius imperii cadere non potuit cum etiam nunc reges Angliae more majorum diademate imperiali utantur, ut munere ab imperatore Conſtantino in ſuos poſteros collato.* Taotae certe & participes gloriae reges noſtros eſſe vult illud Romanae de enumerationis ordine regiſtrum curiae. *Sunt quidam,* ibi legitur, *coronandi & quidam non; illi qui coronandi ſunt, debent inungi & illi habent privilegium videlicet rex Francorum Chriſtianiſſimus co-*

[a] Panegyric. Conſtantino dictus.

[b] Camd. in Rom. in Brit.

[c] Vide Pancirolum in Comm. ad notitiam dignitat. Occidentis cap. 69. & 72. de his plenius.

[d] D. tit. de lege Rhod. l. 9. Deprecatio.

[e] Bed. eccleſ. hiſt. lib. 1. cap. 32.

[f] Polyd. hiſt. lib. 3.

ronatur & ungitur, rex Angliae coronatur & ungitur, rex Caſtellae non, rex Legionis, &c. [a]. At nec plenioris notam juris, non in ſuos ſuperioris, aut biceps aquila occidentis, aut orientis B̈ quadruplex, quam hujus orbis anguli, tertio tandem ſuperaddito, aurei [b] Leopardi (ſtemmata ΒΑΣΙΛΕΩΣ ſaltem ΒΑΣΙΛΕΟΙΝ ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣΙ) pro ſe tuliſſe videntur. Exorto enim Henricum III. imperatorem inter ſummumque pontificem Urbanum II. diſſidio, de papali electione, cujus ſibi jus Henricus vendicabat; rex noſter Gulielmus ſecundus parili ſubnixus auctoritate *allegavit eandem rationem* (Matthaeus Pariſienſis) *quod nullus archiepiſcopus vel epiſcopus regni ſui curiae Romanae vel papae ſubeſſet, praecipue cum ipſe omnes libertates haberet in regno ſuo, quas imperator vendicabat in imperio.* Dignum vicario Dei dictum. Nec ſummo ſuo derogatum iri quidpiam jure ſivit inclytiſſimus Edwardus ille III. qui cum Lodovicus Bavariae dux (qui imp. ſeſe adverſus Fridericum Auſtriae ducem pretendebat) cum Edwardo Coloniae conveniens indigne tuliſſet, quod ad oſcula pedum rex Angliae ſe non ſubmiſerat, jure reſpondit, *quod rex Angliae erat rex invictus & habet vitam & membrum in ſua poteſtate & idcirco ſe non ſubmitteret, ſicut rex alius non invictus* [c]. Sed ab iſtis, non prorſus tamen, parergis ad Britannos, qui Romanorum uſque ad Theodoſii tempora imperiis ſubfuerunt. Gothorum jam Roma, Pictorum & Scotorum noſtra Britannia incurſionibus maxime turbata, incolae provinciales literis ad AEtium coſſ. miſſis congemiſcunt. *AEtio III. cos. gemitus Britannorum.* Et poſt pauca querentes: *Repellunt barbari ad mare, repellit mare ad barbaros. Inter haec duo genera funerum aut jugulamur aut mergimur.* Obſecratis ſuderunt auribus preces: inſtabat enim Romae Attila Gothorum rex; nec tutum erat, urbe periclitante, vires imperii Britanniam ad tutandam tranſmittere. Sic miſeri, inhiantibus barbaris obnoxii, quaſi patronorum auxilio & clientela ſpoliati, ſummam tandem libertatem (quam quingenteſimus iſte a Caeſaris ingreſſu annus produxit) ſibi relictam, ſummum provinciae imperium, civilemque integre adminiſtrationem Britanni ſibi ipſis ſunt conſecuti.

CAP. VIII.

De tributis ſeu vectigalibus, ſub imperio Romano a Bitannis, impenſis G. Camdeni teſtimonium.

COronidis vice, lector, de tributis Britannorum, quae Romanis impenderunt, appendicem hic breviter ex eruditiſſimi illius noſtratis antiquarii ſcriptis ſubnectere duxi conſentaneum. Poſtquam antiquorum numiſmatum copiam (quam, eruditus ille antiquitatiſque ſtudioſiſſimus Robertus Cottonus eques auratus ei pro ſua humanitate communicarat) chalcographorum opera in librum ſuum G. Camdenus inſeruiſſet, quorum alia equorum, porcorum alia, aliorumque animalium iconibus ſunt obducta, ut eorum rationem ſtudio ac labore inveſtigatam omnibus etiam communicaret ipſe, ſic ad ea commentatus eſt. *Priſcos Britannos nummo aereo aut annulis ſive laminis ferreis ad certum pondus examinatis uſos fuiſſe jam ante ex Caeſare dixi, cum vero ille quid in annos ſingulos vectigalis Britanni penſitarent conſtituiſſet & ſub Auguſto vectigalia portoria illa in evehendo aut invehendo tolerarent, ut Strabo nos docuit, ſtatim etiam tributa in capita ſunt impoſita: Britannique principes qui jam quaſi ſocii Romanorum in illorum mores paulatim, quod victis uſuvenit, abiere, & Romano more pondere pecuniam ſignare, nomenque nummis inſcribere coeperunt, primuſque quod ſciam fuit Cunobelinus, qui ſub Tiberio Jani bifrontis caput cum Cuno inſculpſit, fortaſſe, quod tunc temporis Britannia barbariem exuere incoepit. Janum enim ſilveſtrem humani generis cultum in civile mutaſſe primum traditum, ideoque bifrontem depictum tanquam alteram ex altera formam reddiderit* [d]. Camu ex altera parte *Camulodunum ſive Camalodunum, utrumque enim variante lectione concipitur, locum ubi pecunia fuit ſignata notare videtur. Camalodunum enim fuit regia Cunobelini. Porcum cum arbore vectigalem fuiſſe nummum forte innuit pro paſtione* [e]. *Penſitarunt enim provinciales pro ſativis, plantariis, arboretis, paſtionibus minorum & majorum animalium, in eumque uſum nummos cuſos opinatus ſum, pro majoribus animalibus cum equo, pro minoribus cum porco, pro ſylvis cum arbore, pro ſativis cum ſpica. Illi autem cum capite humano ſignati videantur pro tributo capitationis, quod perſonale erat & capiti cujuſque ſive perſonae imponebatur ad quod certum genus nummi percuſſum videatur, cum in Sacris Literis numiſma cenſus diſerte appelletur. Firmiuſque hoc credo, quod in nonnullis monetarius pecuniam ſignans exprimitur cum Taſcia, quod apud Britannos denarius tributi ſignificat.* Gravia quidem iſta, & a gente tam libera, quam aſtruere nonnulli conantur, prorſus aliena. Terrarum autem orbis domini, qui barbaris cunctis (hoc nomine univerſos, qui e Latio ſanguine non fuerunt, notabant) tributa impoſuerant, timore perculſi, ne ab illis ipſis, qui eadem nota fuerant digniſſimi, vaſtata ſimul orbis acropoli, penſitationum gravamine tandem (quod non multo ſecius accidit) premerentur, conſilium imperii intra terminos, ut domi tutiores forent, coercendi jam tandem inierunt. Quibus, ad tutelam inſulae militarem remunerandam minime viſa ſunt numiſmata impeoſa, ſatis fuiſſe praemii. Sic iterum Romano

——*Diducta Britannia mundo* [f].

[a] Mihi ſuppeditavit iſta libellus quidam Gallice conſcriptus impreſſ. Pariſ. Ann. Dom. 1587. Lettres d'un François ſurentendu diſcours fait n'aguères par la preſeance du Roy d'Eſpagne. [b] Miſit Fredericus imp. regi Henr. III. tres leopardos in ſignum regalis clypei, in quo tres leopardi tranſeuntes figurantur, ait Matth. Pariſ. p. 527. hiſtor. ma. [c] Franciae & Scotiae regum Edw. III. ... regnorum oſtendit. Froiſſard. & Walſingh. in vita Will. Ruf. pag. 25. Tho. Walſingh. Gildae Agitium Bedae lib. ... Gild. c. ii. de excid. Brit. Bed. lib. 1. cap. 13. [d] Vide Plutarch. Rom. quaeſt. 41. [e] Vide Tum. ... lib. 2. pag. 150. [f] Claudian in Panegyr. de conſ. Mall. Theodor.

LIBRI PRIMI FINIS.

ANALEC-

ANALECTON

ANGLO BRITANNICON

Liber Secundus.

CAP. I.

Anglorum adventus. Dii fictitii: quibus Germanus, Lupuſque epiſcopi, Britannos de eccleſiaſtica diſciplina moribus imbuerunt.

QUANTIS jam affecti miſeriis Britanni? gaudio Scotique Pictique quanto? Qui plus ſolito jam irruere, murum complanare, agros depopulari, fines Britonum caſaſque caede ſimul & ſanguine contaminare. Quippe ſuarum jam magis virium fiducia, Romanorumque praeſidii militum diſceſſu freti. Et jam tandem qui ab occidentis imperio ac auſtri copias ſibi auxiliares minus impetrare potuerunt, maximum imo omne malum ab aquilone huc ſenſerunt emanaſſe. Conquerebatur vulgus, Vortigerno regi inſtabat, fidem ejus, opem implorabat. At ille ad illecebras carnis pronus, opes regii comeſſationibus ſcortorumque lenocinius abliguriens, nec ſe, quod regis eſt, aſylum populi praebuit, ſed patriae, genti, ſibi ſuiſque fuit exitio. *Ubi enim*, ut ait ille [a], *pro labore deſidia, pro continentia & aequitate libido atque ſuperbia invaſere, fortuna ſimul cum moribus immutatur.* Vortigernus autem ſpurciſſimis virtutem vitiis, fucatiſque aerarium reipubl. voluptatibus tamdiu poſtpoſuit, ut enervatae regni undiquaque vires ad ferendum hoſtium impetum haud fuerint ſatis idoneae; eoque devenit imbecillitatis, ut debilem & infirmum Ichneumonis effigie denotantes hieroglyphici ad iſtum tamen recte & appoſite ſignificandum vix imaginem habuerint. Animalculum enim illud, ſi anguem inimicum, ut ſcribit Orus Apollo [b], videat, non ſtatim aggreditur, ſed prius aliis e ſua ſpecie vocatis, firmior praeſidio angui fit obviam. Vortigernus vero capit cum magnatibus conſilium, quo non ſubſidiarias communi patriae bello, ſed quaſi praetorias cohortes quibus ſolis tanquam corporis regnique cuſtodibus ſtipendiariis totum acici Scotorum propulſandae munus incumberet, blandis illiciendas praemiis evocandiſque Germania decrevit. Ad quartam ergo, de caeteris deſperantibus inſulanis, plagam mundi legati deſtinantur. Qui citiſſime id quod non majori ipſi, quam Germani deſiderio amplectebantur, impetrabant [c]. Triplici nomine Angli, Saxones, & Jutae tribus longis navibus (Ciulas [d] vocabant) Britannicam oram appulerunt: fultus virtute majori minor numerus, ducibus Hengiſto & Horſa filiis Wetgiſli, cujus *pater Vecta, filius Woden, filii Fredulf, filii Fin, filii Flocwald, filii Jeta, quem filium dixerunt alicujus Dei, de quorum ſtirpe multarum provinciarum genus regium originem duxit* [e]. Datur illis ſedes inſula Tanatos; acceſſit pactum, ut laborem militaremque induſtriam ſaluti Britannorum adverſus ſeptentrionales impendendo, ſtipendia mererentur. Quod couſque tandem proceſſit, ut nihil magis Scoti, quam cum Anglis manus conſerere caverent. Invaſit autem Anglos dominandi libido; verbo, ut firmior eſſet Britannorum ſalus, re vero, ut magis ſubitum exitium, ad augendum Anglorum numerum Hengiſtus aliquos e ſuis miſit Germaniam, qui ſoli coelique amoenitatem, regis inertiam propalarent, ſocios ad inſulam invitarent, filiamque ejus venuſtam ſuccique pleniſſimam Ronicem ſimul adducerent. Quae cum patrias primum aedes in Britannia ſalutaſſet, pulcherrima forma, pincernae munere, epulis Vortigerno ab Hengiſto paratis, functa craterem vino coronatum regi obtulit, flexiſque genibus, *Laever*, inquit, *king wacht heil*, id eſt,

[a] Salluſt. in Conjur. Catil. Huntingd. lib. 2.
[b] Lib. 2. Hieroglyph.
[c] An. a Chriſto. 449
[d] Coelas.
[e] Bed. lib. 1. cap. 15.

clariſſime

clariſſime rex obſ.rva ſalutem. Quo per interpretem intellecto, *Drinc heil*, inquit rex, poculumque accipiens puellam oſculatus eſt. *Ab illo*, inquit Monumethenſis[a], *die uſque in hodiernum manſit conſuetudo illa in Br.tannia, quod in conviviis qui potat ad alium dicit Wacht heil, qui vero poſt ipſum recipit potum reſpondet, Drinc heil.* Ait ille aeſtum Circaei poculi jam ſenſit, cujus ardorem praeterquam quod excitaverat, ſedare oullatenus quidpiam potuit. In uxorem ergo Chriſtianus rex ethnicam puellam petit. Haud abnuit Hengiſtus, quippe qui ad Vortigernum pellicendum ſe totus dicaverat. Τείχας autem ἀντ' ἰείων commutavit fertilem Cantii provinciam, inſcio ejuſdem regulo Gorongo (omnes enim Britannici inſulae reguli Vortigerni ſubfuerunt imperio) filialis, quaſi praemium pulchritudinis accepit. Cujus auctae vires, feliciaque auſpicia ſeſe jam ulterius exerebant. Compellat blande regem ut fratrem Octam alioſque ſui ſanguinis e Germania ad fines Deiram inter & Scotiam propugnandos ſibi liceret elicere, compos fit voti miſſiſque illico legatis Octa, Ebuſa & Cerdicius cum trecentis navibus armata manu repletis libentiſſime huc advehuntur. Gratiſſime a Vortigerno (quem blanditiae Ronicis, quaſi faſcino demulſerat) recepti. Interim autem Britannis religionem Chriſtianam Pelagiana haereſi gentiumque erroribus labefactatam, ut reſtaurarent, aggreſſi ſunt inſulam Germanus Altiſiodorenſis, Lupuſque Trecenſis epiſcopus, quorum doctrina *haec, ut fertur, uſque in hodiernum*, inquit Sylveſter Giraldus Cambrenſis [b], *documenta tenuerunt. De quolibet pane appoſito primum fractionis angulum pauperibus donant. Terni quoque in trinitatis memoriam ad prandium ſedent viro cuilibet religioſo monacho vel clerico, vel cuicunque habitum religionis praeferenti ſtatim projectis armis cernuo capite benedictionem petunt. Epiſcopalem vero confirmationem & chriſmatis, qua gratia Spiritus datur, inunctionem prae alia gente totus populus magnopere petit. Omnium quoque rerum quas poſſident, animalium, pecorum, & pecudum interdum decimas donant, quando videlicet vel uxores ſibi maritali copula jungunt, vel peregrinationis iter arripiunt, aut quamlibet vitae ſuae, eccleſiae conſilio, correctionem aſſumunt. Hanc autem rerum ſuarum partitionem decimam magnam vocant, cujus duas partes eccleſiae ſuae baptiſmali, tertiam vero epiſcopo diocesano dare ſolent. Prae omni autem peregrino labore Romam peregre libentius eundo devotis mentibus apoſtolorum limina propenſius adorant. Eccleſiis autem & eccleſiaſticis viris ſanctorum quoque reliquiis, & campanis bajulis, libris textis & cruci devotam reverentiam exhibere, longeque magis quam ullam gentem his omnibus honorem deferre videmus: unde eccleſiae iſtorum longe majorem quam alibi pacem habent. Non etenim in coemiteriis ſolum, verum etiam extra procul per metas & foſſas ulteriores ab epiſcopis cauſa pacis impoſitas & conſtitutas animalibus ad paſcua pax ſervatur. Eccleſiae vero majores, quibus majorem antiquitas reverentiam exhibuit, quatenus armenta mane ad paſcua exire & veſperi redire poſſunt, pacem praebent. Unde ſi cum principe capitales quis inimicitias incurrerit, ſi eccleſiae refugium quaeſierit, eadem ſibi & ſuis pace gaudebit: adeo ut hac immunitatis indemnitate, longe canonum indulgentiam excedente (qui corpori ſolum & membris tali in caſu ſalutem praeſtant) multi abutentes, audacius ob hanc impunitatem hoſtiliter excedunt, & ab his etiam refugii locis tam patriam undique totam quam principem ipſum graviter infeſtando moleſtant.* Haec ille. Suſpecta Britannis fuit Anglorum indies creſcentis copiae fides. Patriae timent, libertati; quorum propugnaculum erigitur Guortimerus Vortigerni filius, qui bello fortiſſimus tamen occubuit. Utrinque vis, maxime comitata caede fraus Hengiſti interceſſit; quae Britannos tandem in occidentalem inſulae partem, Cambriam ſcilicet, montibus peoe inviam detruſit, authoris autem, nempe Hengiſti, Cantianum regnum plurimis provinciis adauxit [c]. Haeredem Hengiſtus [d] Eiſum, a quo reges Cantii ſunt Eſingae dicti, filium, qui Othamum, qui Ermericum, qui Ethelbertum reliquit [e]. Is Anglorum regum primus nomen Chriſto feliciter dediſſe fertur, nec enim ſalutarem Chriſti cultum Britanni (quod eis maxime vertit Gildas vitio) advenis aliquatenus communicarant [f]. Ex quo irruentium indies Saxonum, Anglorum, Jutarum, Friſonum cohortes, quorum inter regulos diſpertitae ſunt (quod infra dicemus) provinciae, oon ſedes ſolum, ſed & ſacra ſua patria integre jam traducta Britanniam hic ſanciebant. Quae quidem breviter, qua ſuppetunt auctores, attexam. *In commune*, inquit Tacitus [g], *Herthum, id eſt, terram matrem colunt, eamque intervenire rebus hominum, invehi populis arbitrantur.* Poetarum antiquorum ipſiſſima opinio. Qui coeli, terraeque amore mutuo, ut eſt apud Heſiodum & Plutarchum [h], univerſa fuiſſe voluerunt procreata. Sua habuerunt numina, nomine quidem varia. Jovem enim *Thor*, Mercurium, [i] *Woden*, Venerem iodigitabaot *Fream*. Deo item *Eoſter*, Aprili menſe, ſacrificabant. *Woden*, inquit G. Malmesburienſis [k], *Deum eſſe delirantes ei quartum diem ſeptimanae & ſextum uxori ejus Freae perpetuo ad hoc tempus conſecraverunt ſacrilegio.* Tertiam feriam Richardus Verſteganus [l], a Tuiſtonis nomine, cum chalcographicis fictitiorum quae diximus numiουm delineamentis, deduxit. *Celebrant*, ait Tacitus [m], *carminibus antiquis, quod unum apud illos memoriae & annalium genus eſt, Tuiſtonem Deum terra editum, & filium Mannum originem gentis conditoreſque.* Decipulas autem iſtas, naſſaſque diabolicas, ſaluberior per Cantii regnum dilatata diſciplina, etſi non penitus coofregerit, maxime tamen contudit.

[a] Galfr. lib. 3. cap. 1. [b] Cambr. deſcript. cap. 18 [c] AEthelw. lib. 2. cap. 2. [d] Oiſcum & Oiſcingas.
[e] Bed. lib. 2. cap. 5. [f] Bed. lib. 1. cap. 22. [g] Tacit lib. de mor. Ger. [h] Heſiod. in Theogon. Plutarch. Erotic.
[i] Al. Godan. apud Langobardos Paul. Warnefred. lib. 1. cap. 9. Lipſius autem vult Wonſtan, a lucro ſcilicet. cui praeeſt Mercurius, in not. 33. ad Tacit de Germ. [k] Malmesb. lib. 1. De geſt. reg. cap. 1. Pontic. Virunn. Hiſt. Brit. lib. 6. [l] Verſteg. cap. 4. [m] Lib. de morib. Germ.

C A P.

CAP. II.

Anglorum apoſtolus Auguſtinus; primus rex Chriſtianus, archiepiſcopatus primus, regnique Cantiani, quod incoeperat Hengiſtus, finis.

Ethelberto enim tanquam iſagogice nutu Dei Optimi Max. nuptiis eſt conjuncta Chriſtianiſſima Berta Francorum regis filia, pacto tamen ut ritus fidei religioniſque ſuae cum epiſcopo Luidhardo inviolatas ſibi ſervare liceret. Horum praeſentia & contubernio gens eatenus barbara ad eaſdem conſuetudines conſoederata, ſylveſtres animos indies exuere, & ad leniores mores declinare coepit [a]. Subſequenti paulo tempore, venalibus quibuſdam Anglorum Romam allatis, Gregorius Monachus Chriſtiani nominis amore propagandi excitus, gentiſque pulcherrima ſpecie commotus, ad divina ſemina noſtros inter ſerenda animum deſtinabat. Qui cum in pontificatum poſtea fuerit evectus, piis perſeverando coeptis, monachum quendam Auguſtinum ad eccleſiam Chriſti Dei hic extruendam emiſit, cui, ut ad veri cognitionem ab idololatria gentem averteret, auxiliarios in expeditione milites adjunxit. Qui cum Britanniam ſimul advcherentur, in inſula Tanatos ad expectandum Ethelberti colloquium reſederunt. *Caverat enim rex, ne in aliquam domum ad ſe introirent, veteri uſus augurio, ne ſuperventu ſuo, ſi quid maleficae artis habuiſſent, eum ſuperando deciperent* [b]. Vexillum autem illi ſacrum argenteam nimirum crucem ferentes, iconemque D. Salvatoris in tabula depictam, fiunt obviam regi. Cui cum verbum vitae praedicaſſent: *Pulchra ſunt*, inquit, *quidem verba & promiſſa, quae affertis, ſed quia nova ſunt & incerta, non his poſſum aſſenſum tribuere, relictis iis, quae tantopere cum omni gente Anglorum ſervavi.* Adverſarium tamen illatae religioni ſe minime fore profeſſus eſt, quin quos poſſent paraenetico ſibi conſociare ſermone libere liceret [c]. Sedem illis Doroberniae (quae metropolis erat ejus imperii, quod fluminis Humbri finibus terminabatur) victui item commeatus copiaſque munificentiſſime contulit. Sacro tandem ablutus ipſe fonte, ne merces operariis aequa deeſſet, Auguſtinum ut epiſcopum, cum ſynergis tanto operi, praediis & poſſeſſionibus benigniſſime ditavit. Inſtauratae feliciter fauſtoque eccleſiae, ut diſciplinam catholicam inſuper adderet, Auguſtinus Gregorium pontificem de quibuſdam Chriſtianae politiae capitibus conſuluit. Primo de bonis eccleſiae partibuſque eorum diſtribuendis. Cui pontifex, quadripartitam illam Romana ſynodo, Conſtantino imperatore, a Sylveſtro inter epiſcopos, clericos, aedituos, & pauperes conſtitutam diviſionem perſtringens [d]: *Sed*, inquit, *quia fraternitas tua monaſterii regulis erudita ſeorſim vivere non debet a clericis ſuis in eccleſia Anglorum, quae authore Deo nuper adhuc ad fidem perducta eſt, hanc debet converſationem inſtituere, quae initio naſcentis eccleſiae fuit patribus noſtris, in quibus nullus eorum ex his, quae poſſidebant, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant eis omnia communia.* Porro quotos conjugium conſanguinitatis gradus peteretur? *Quaedam*, inquit ille, *terrena lex in Romana republica permittit, ut ſive frater & ſoror, ſeu duorum fratrum germanorum, vel duarum ſororum filius & filia* (ſic enim vult reſcriptum Arcadii & Honorii AA. Eutychiano, *praef. praet. Codic. titul. de nuptiis & inſtit.* ubi tamen Theophilus habet ἀ[illegible] συνάπτεσθαι) *miſceantur. Sed experimento didicimus ex tali conjugio ſobolem non poſſe ſuccreſcere. Et ſacra lex prohibet cognationis turpitudinem revelare. Unde neceſſe eſt, ut jam tertia vel quarta generatio fidelium licenter ſibi jungi debeat. Nam ſecunda quam diximus a ſe omni modo debet abſtinere* [e]. Sed quartum ad uſque (anologica humorum cum quatuor phyſicorum clementis, ſed ridicula, ratione freti) gradum; juxta ſeſcuplas mundi aetates ad ſextum; quod jure civili in feudis ad ſeptimum uſque gradum protenditur haeredum ſucceſſio, ad uſque ſeptimum etiam pontificii Canones nuptias contrahi prohibuere [f]. Quorum numeri, ſolis acceſſu receſſuque aurei luminis, maximas, ut Angliae, Franciae, Hiſpaniarumque regna teſtantur, ſunt paſſi proſtaphaereſes. Recentiores autem ad quartum uſque eſſe abſtinendum conſtituerunt, quod & ſcholaſtici enixe propugnarunt [g]. Conſobrinorum vero nuptias jure naturae, divino ac civili (pontificiis enim nos ſoluti decretalibus) Albericus Gentilis J. C. regius Oxoniae profeſſor legitimas eſſe nuperrime ſcriptis ſuis doctiſſime conatus eſt demonſtrare [h]. At gradu ſunt illi jure Canonico adinvicem ſecundo, civili licet quarto. Aliarum quarundam eccleſiaſticae diſciplinae quaeſtionum nodos diſſolvit Gregorius; & epiſtola congratulatoria (cujus epigraphen [i] *Servus ſervorum Dei* primus iſte ſibi adſcivit) regem Ethelbertum ob incoepta fidei fundamenta ſumme collaudavit. Crevit enim & jam pullulavit inter Anglos Chriſtiana fides; conſtitutae ſimul & epiſcopales ſedes. Roffenſi Juſtus, Londinenſi Mellitus donantur. Auguſtinus ipſe Cantuarienſis *contra quam*, inquit Camdenus [k], *Gregorius papa juſſerat, archiepiſcopatus inſignia & metropolitanam ſedem Londino Cantuariam tranſtulit.* At Polydorus [l]: *Apud Gregorium ita egit, ut ſedes archiepiſcopi, quae jam inde ab initio pietatis Chriſtianae, Lucio rege, receptae, Londini fuerat Dorovernium (haec hodie Cantuaria eſt) tranſlata ſit.* Cui, ne tranſlationis epiſcoporum jus papae, antiqua juxta exempla, deeſſet, Richardus Vitus pontificius adſtipulatur [m], Honorarius autem hujuſce rei ſit Malmesburienſis arbiter. *Cantuariae*, ſcribit ille [n],

[a] Malmesb. lib. 1. de regib. Angl. [b] Beda. lib. 1. cap. 25. [c] Bed. lib. 2 cap 3. [d] Roman ſynod. Can 4. [e] C. de nupt. lib. 19. eclorandis Inſtit. tit. eodem §. duorum. [f] Decret. tit de conſ. & aff. c. ult. & penult. Cauſ. 35 q. 3. & 4. [g] Decret. de conſ. & aff. c. pen. Concil. Mogunt, cap. 54 Numer. c. 36. [h] Alb. Gentil. de Nuptiis, lib. 5. cap. 11. [i] Sigon. de regn. Ital. lib. 1. [k] Camd. in Trinob. [l] Polyd. lib. 4. hiſt. Angl. [m] Vit. hiſt. lib. 9. not. 11. Vide Bedam, lib. 1. cap. 29. [n] Malmesb. lib. 1. de geſt. Pont.

ſedit primus Auguſtinus Gregorii magni diſcipulus. Pallium autem & privilegium archiepiſcopatus idem Gregorius Auguſtino ad Londoniam conceſſit, quia ſcilicet ad id tempus alterius obſcurae urbis notitia Romanos non attigiſſet. Verumtamen quia primus doctor ſedulitate regis, hoſpitis, & civium charitate captus, Cantuariae incolatum vivens annis [a] *quindecim, & mortuus tumulo fovit, omnis eo inpoſterum honor tranſlatus.* Libera per me ſit hujus ſententiae cuique interpretatio. Naturae legibus ceſſit Ethelbertus, *Qui genti ſuae decreta judiciorum juxta exempla Romanorum cum conſilio ſapientum conſtituit. Quae conſcripta Anglorum ſermone hactenus,* ait Beda, *habentur & obſervantur ab ea. In quibus primitus poſuit, qualiter is emendare deberet, qui aliquid rerum vel eccleſiae vel epiſcopi, vel reliquorum ordinum furto auferret, volens ſcilicet tuitionem eis, quos & quorum doctrinam ſuſceperat, praeſtare* [b]. Ethelbertum excepit Edbaldus, quem Ercombertus, Cantuarienſem autem primatum jam tenuit Honorius, qui Angliam primus in parochias diſtribuere coepit [c]. Subſecutus eſt in regno Egbertus, hunc autem Lotharius ; cum Cantuarienſi, tanquam maximo Curioni Theodoro (cujus opera & induſtria aſtrorum nobiliſſima ſcientia, cum binis ejuſdem tenuiſſimis alis geometria, & arithmetica, maxime floruerunt) omnis Anglorum eccleſia manus dare conſentiret. Illo enim praeſidente, *Una cum eo ſedentibus caeteris epiſcopis Britanniae inſulae* [d], *viris venerabilibus, praepoſitis ſacroſanctis Evangeliis in loco qui Saxonico vocabulo Hatfeld nominatur,* orthodoxam de myſtica divinae Trinitatis Omnuſia fidem, aliaque Catholicae theologiae capitula ſynodus eſt amplexa ; quatuor item generalia cum aliis apud Graecos habita concilia, *Suſcipimus* (ut hiſtoriis ſuis Beda ſimul & Huntindonienſis inſeruere [e]) *ſanctas & univerſales quinque ſynodos beatorum & Deo acceptibilium patrum, id eſt, qui in Nicaea* (Conſtantino A.) *congregati fuerunt* 318. *contra Arrium impuriſſimum, & ejuſdem dogmata ; & in Conſtantinopoli* (Gratiano & Theodoſio A A) 150. *contra veſaniam Macedonii, & Eudoxi, & eorum dogmata, & in Epheſo primo* (Theodoſio A.) 200. *contra Neſtorium nequiſſimum, & ejus dogmata ; & in Chalcedone* (Martiano A.) 430. *contra Eutychen & Neſtorium & eorum dogmata. Et iterum in Conſtantinopoli quinto congregati ſunt concilio in tempore Juſtiniani minoris, contra Theodorum & Theodoreti & Ibae Epiſtolas, & eorum dogmata contra Cyrillum. Et ſynodum, quae facta eſt in urbe Roma, in tempore Martini papae beatiſſimi indict.* I. *imp. Conſtantino piiſſimo, anno nono, ſuſcepimus.* Unanimi hac eccleſiae harmonia felicem Lotharium excepit Edricus, quem Withredus, Edbertus, Ethelbertus, & Alricus qui regnum Cantii ſtrenue ac fortiter adminiſtrarunt Secuti ſunt Edbertus, & Cuthredus. Huic ſucceſſit Baldredus ; quo Egberti occidentalium Saxonum regis impetum haud ferente, Eſingarum imperium fata minime ulterius diſtulerunt.

C A P. III.

Heptarchiae caetera ſex regna ; eorum etiam faſtigium & converſio ; adjunctis Inae legibus.

QUOD Europaeos ſub principatu Caurei trigoni ſecreto Jovis ac Saturni moderamine coerciti, impatientes regni amanteſque libertatis eſſe, ſcribit Ptolemaeus [f], Anglorum jam polyarchia (cujus ſaepius anarchia pediſſequa) a vero minus alienum fuiſſe oſtendit. Nec enim unus illis princeps, non unus rex ; ſed fines inter heptarchas diviſi ; qui vicinorum potentia, ſuorum contumacia indies perculſi veritatem illius Plautiani dicti, *Di nos quaſi pilas homines habent* [g], graviſſime ſenſerunt. Quantum Anglo Saxones occuparunt, in ſeptem regna diſpertitum eſt : Cantium ſcilicet, Southſaxiam, Eaſt-angliam, Weſtſaxiam, Northumbriam, Eaſt-ſaxiam & Merciam. De Cantio ſatis ſuperius, Southſexiae vero, altero ſupra trigeſimum ab adventu primo Anglorum anno, regnum inchoavit AElla ; hunc ſecutus eſt Ciſſa, cujus nomen urbs Ciceſtria, Saxonice *Ciſſeanceſter,* & mons *Ciſsbury* adhuc olent [h]. Excepit illum Adilwalchius, qui primus hujus provinciae rex e ſacro fonte ſuſceptus eſt [i]. Brentius inde ; ſed Aldwinum ultimum Southſaxiae regem Inas Weſtſaxiae vita ſimul & regno ſpoliavit. Eaſtangliam (eadem cum Norfolcienſi, Suffolcienſi, & Cantabrigienſi agro) regni nomine primus Uffa, cujus inde poſteri Uffingae dicti, donavit. Quem excepit Titilus, hunc autem Redwaldus ab Wodeno decimus ; Eorpwaldus Redwaldi filius Chriſtianae primus hic militiae nomen dedit [k]. Sed miſtum pietate nefas. Altaria ſimul eodem loco ad ſalutis ſacramenta, & daemoniacas victimas deſtinata conſecravit. Secutus eſt Sigebertus, cujus literarum amor muſarum (regio digniſſimum opus nomine) rempublicam maxime promovendo conſpiciebatur [l]. Egricus deinde, Anna, Ethelerius, Adeluldus, Beorna, Ethelredus, Ethelbirthus, Edmundus illic regnarunt. Danica tandem incurſione vaſtata provincia, annis prope quinquaginta intermiſſis, in Edwardi Weſtſaxonum regis imperium eſt redacta. Cantii vero regibus clientelari jure obſtrictos ſuos habuit Northumbria duces ad ſexageſimum uſque poſt Hengiſti mortem annum, quum regnum primus ſibi rex Ida nomen in hac provincia adſciſceret [m]. Quem ſecuti ſunt AElla, Ethelricus, Ethelfridus, Edwinus qui bello tam fortis, ut non ſolum Britanniae gentes, Angli, Scoti, Picti, *Sed & inſulae Orchadum & Mevaniarum quas nunc Angl. ſei, id eſt, Anglorum inſulas dicimus, & arma ejus metuerent, & poteſtatem adorarent* [n]. Tanta vero pacem juſtitia fovit, ut nullus tunc praedo publicus, nullus latro

[a] XVI. al. [b] Bed. lib. 2. cap. 5. [c] Ann. Chriſti DCXXXVI. Ex hiſtor. Cant. apud G. Camd. in Brit. diviſ. [d] Bed. lib. 4. cap. 2. [e] Bed. lib. 4. cap. 17. It. Huntingd. lib. 4. [f] Lib. 2. quadrip. cap. 2. [g] In Captivis. [h] Camden. [i] Huntingd. lib. 2. [k] Bed. lib. 2. cap. 15. Huntingd. lib. 2. [l] Malmesb. lib. 1. de geſt. reg. cap. 6. [m] Malmesb. lib. 1. cap. 3. [n] Bed. lib. 2. cap. 5.

domeſticus ;

domeſticus ; inſidiator conjugalis pudoris procul fuerit, expilator alienae haereditatis exul [a]. Chriſtianam autem religionem Paulinus (qui pallium ab Honorio P. R. & metropolitanam Eboraci ſedem receperat) huic regum Northumbriae primo annunciavit. Ex quo quidem ad divinum veri Numinis cultum ſanciendum, ſaluberrima inter Anglos inſtituta quotidie ſuccreſcebant. Firmabat pacem juſtitia regis religione ſuffulta, ſed quaſi :

Monſtrabant terris hunc tantum fata nec ultra
Eſſe ſinebant [b] ---------

Praematura enim tanti principis morte, felicitatis inter Anglos iſta germina prorſus exaruerunt. Succeſſit Oſwaldus, Oſwius, Egfridus ; quorum Oſwius *Pictorum quoque ; ac Scotorum gentes maxima ex parte perdomuit, ac tributarias fecit* [c]. Subſecutus eſt Alfridus, Oſredus, Cenredus, Oſricus, Celulphus cujus aſcripta eſt nomini venerabilis Bedae Eccleſiaſtica hiſtoria. Regnavit inde Egbertus, eo autem felicius, quod Alcuinum viderit omni, qua aetas illa tulerit, literarum genere doctiſſimum ; cujus quidem opera in Pariſienſi Academia inſtituenda Carolus Magnus uſus eſt. Excepit iſtum Oſulphus filius, hunc autem Alcredus, Ethelbertus, Celwoldus, Oſredus, Athelredus ; quem infeſtiſſimae Danorum irruptiones, & per provinciam depopulationes triginta tres annos uſque ad Weſtſaxonum imperium ſubſequebantur. Nec ſui defuerunt Eaſtſexiae reges *per ſucceſſionem multi, ſed aliis regibus & maxime Merciis ſubjecti* [d]. Quorum primus Erchenwinus, Sledam haeredem reliquit ; Sledae filius Sebertus a Mellito Londoniae epiſcopo ſanctae meſſis operario fidem Chriſtianam ſuſcepit. Secuti ſunt Sexcedus & Sewardus, qui Mellitum finibus ſuis exterminarunt, feliciter tandem regni ſubiit adminiſtrationem Sigebertus, quippe qui orthodoxae fidei praecepta, quae cum Mellito fuerint exilio damnata, rediviva poſtliminio recepit. Hinc ejuſdem frater Switelmus, Sigherius & Sebba, Sigehardus & Senfredus, Offa, Selredus, Swithedus, cujus qualemcunque, tametſi orientalem, gloriam, occidentalis Egberti impetus ac vis prorſus extinxit. Merciorum primus fuit Penda rex ab Wodeno decimus [e] ; qui magnis undiquaque implicatus bellis Wedae filio regnum reliquit, is autem Chriſtiani nominis gemma regium ſuum diadema primum inſignivit [f]. Demortui Wedae vices frater egit Wlpherus, cujus induſtria Wectha inſula ritus adhuc anhelans ſacrilegos, fidem ſacroſanctam eſt amplexa. Sed graviſſima quidem aſperſus eſt macula, quod primus regum Anglorum ſacrum epiſcopatum Londoniae Wioae ambitioſo venditarit [g]. Imperavit inde frater ejus Ethelredus, qui tametſi ex uxore Ceolredum filium ſuſceperat, haeredem nihilominus Centedum nepotem inſtituit. Cenredus autem poſtquam pietate in Deum ſimul ac patriam perinſigni quinquennio regnum adminiſtraſſet, Romam peregrinatus terrena coeleſtibus domicilia commutavit. Secundum quem Ceolredus, recipit iſtum Ethelbaldus, qui, cum foediſſima Anglorum ſtupra & adulteria Bonifacii Moguntiaci epiſcopi literae graviter coarguerent, ut coinquinatam purgaret rempublicam, Cuthberti archiepiſcopi Cantuarienſis auxilio ſacrorum antiſtitum indixit ſynodum ; cujus inter decretos maxime de clericorum caſtitate canones, decimum hunc Malmesburienſis fuiſſe teſtatur, *Ut dominicam orationem & ſymbolum Anglice diſcant & doceant* [h]. Succeſſit Offa. Hic Cantianos tanto proſecutus eſt odio, ut tranſacta cum Adriano I. pontifice Romano re, archipraeſulatum Cantuaria (cujus epiſcopo Londinenſis, Vintonienſis, Roffenſis & Seleſcienſis dioeceſium ſupremam juriſdictionem tantum reliquit) Lichfeldiam in Merciorum provinciam transtulerit. Paternam autem hanc conſtitutionem reſciderat Egfertus filius, niſi, quod conatus eſt, praematura mors anticipaſſet. Sedulo rex proximus Kenulphus & Athelardus archiepiſcopus de Cantuarienſi praerogativa reſtituenda Leonem III. P. R. conſuluerunt. Ad regem reſcripſit pontifex, collataque primum apoſtolica benedictione, *Nos*, inquit, *per omnia enucleatius trutinantes, in ſacro ſcrinio noſtro reperimus, ſanctum Gregorium praedeceſſorem noſtrum in integro ipſam parochiam numero duodecim beato Auguſtino ſincello ſuo archiepiſcopo tradidiſſe & confirmaſſe epiſcopos conſecrandi. Unde & nos, veritate ipſa reperta, ordinationes ſeu confirmationes noſtra apoſtolica authoritate illi in integro, ſicut antiquitus fuerunt, conſtituentes reddidimus ; & privilegium confirmationis, ſecundum ſacrorum canonum cenſuram eccleſiae ſuae obſervandum tradidimus.* Fortitudinis, pietatis & religionis exempla poſteris Kenulphus reliquit ; Kenelmo, nempe Ceolulpho, Bernulpho, Withlafio, Ludecanio, Berthulpho, Burhredo ; quorum fines Dani primum infeſtarunt, ſuoque tandem imperio Alfredus Weſtſaxiae rex viribus pollens coercuit. Condidit autem Weſtſaxiae regnum primus (ab Wodeno decimus [i]) Cerdicius quem excepit Cenricus, Ceaulinus, Celticus, Cinegiſtus, qui, quadrageſimo poſt Auguſtini adventum anno, ſuum in Chriſtianorum album nomen retulit. Haeredem reliquit Kenwalchium, qui, poſtquam alterum & trigeſimum regnarat annum, fatis abreptus, Sexburgae uxori regni arbitrium delegavit. Quam ſecutus eſt Eſcuinus, & Genuinus, hunc autem Cedwalla. Hic ſe totus Marti devoverat, & e ſacro licet ſonte minime fuerit adhuc ſuſceptus, manubiarum tamen, quas praedatorio tantum jure ſibi acquiſiverat, decumam (quod de veteribus Romanis Camillo & Lucullo, de Lacedaemoniis Agide & Ageſilao ſcribunt hiſtorici [k]) Deo, licet ignoto, donabat. Poſtea vero peregrinato Cedwalla ſacrum, ut reciperet baptiſma Romam, gubernacula regni Inas ſuſtinuit ; qui prono in mala, & in luxuriam fluenti ſeculo graves nec ſeveras ſatis leges impoſuit. Quarum hic nonnulla capitula habes attexta.

Primitiae ſeminum (Cẏricſceattaſ Saxonice dixerunt) *ad celebre divi Martini feſtum reddun-*

[a] Malmesb. lib. 1. cap. 3.
[b] Virgil. AEn. lib. 6.
[c] Bed. lib. 2. cap 5.
[d] Malmesb. lib. 1. cap. ult.
[e] Ann. Dom DCXXVI.
[f] Malmesb. lib. 1. cap 4.
[g] Malmesb. de gest Pontif. lib. fol. 112.
[h] Malmesb. ubi supr. & lib. 2. de gest. Pontif. fol. 134.
[i] Ann. Dom. 495.
[k] Liv. lib. 5. Xenoph. lib. 3. Helen. Plutarch. in Luc.

tur

tor (ex eo vero quiſque ſolvat domicilio in quo media hyeme commoratur) qui tum non ſolverit 40 [a] *ſolidis mulctator, & ipſas praeterea primitias duodecies perſolvito* [b].

Si quis rei capitalis reus ad templum confugerit, vita potitor, & ſecundum jus faſque compenſato. Si quis verbera promeritus fani ſuffugium imploravit, ei verbera remittuntor [c].

Si quis in regia pugnarit, rebus ſuis omnibus mulctator, & ſitne morte etiam plectendus regis arbitrium & jus eſto. Qui in templo pugnaverit 120 *ſolidis noxiam ſarcito. Qui in domo ſenatoris* [d] *aut alterius ſapientis honorati pugnam dederit* 60 *ſolidis mulctator. Si quis in tecto villici cenſum pendentis annuum aut coloni cujuſcunque pugnarit* 30 *ſolidorum poena eſto, & villico ſolidos ſenos numerato, ſi quis in campo dimicarit patenti,* 120 *ſolidis mulctatur, ſi inter convivas rixatum fuerit, & eorum alii convicia patienter ſuſtinuerint, alii* 30 *ſolidis mulctantur* [e].

Si quis clam uxore & liberis quid clepſerit, 60 *ſolidis mulctator, ſin furetur conſcia omni familia ſua in ſervitutem dantur omnes. Puer decem annos natus furto fuiſſe conſcius coarguitur* [f].

[g] *Praedo ſi deprehendatur, vita privator aut vitae aeſtimatione ſe ipſe redimito. Praedones autem nominamus uſque ad numerum virorum ſeptem deinde (quouſque numerus ad* 35 *coaluerit)* [h] *turmam dicimus, numerus ſi excreverit* [i] *exercitum vocamus* [k].

Si quis furi mortem obtulerit, jurejurando fidem aſtringat ſe illum tanquam criminis reum occidiſſe, atque hoc pacto omni ſolutione liberatur [l].

[m] *Paganus ſaepius furti inſimulatus ſi tandem deprehendatur, ei manus aut pes praeciduntor* [n].

[o] *Peregrinus aut alienus ſi devius per ſylvas vagetur, neque vero ore vociferarit, aut cornu inſonuerit, fur mortis tradendus, aut pretio redimendus adjudicatur* [p].

Maritus poſtquam ex uxore liberos ſuſceperit, ſi moriatur, proles matrem penes nutrienda manento: dantorque ad victum ejus ſuppeditandum ſolidi ſeni, aeſtate vacca, hyeme bos, cognati vero primigenia pecuaria haec (uſque dum proles adulta fuerit) cuſtodiunto [q].

Si cui objiciatur furto ſurripuiſſe rem aliquam vel furtim ſubductam admiſiſſe, is pro ratione 60 *hydarum ſe culpa liberato, ſi modo dignus qui juret habeatur. Anglus furti poſtulatus duplici ſe purget numero, Walus majore juratorum numero non obſtringatur. Cuivis praeterea integrum eſto, & furum admiſſionem, & perempti corporis (nomine capitalium inimicitiarum) aeſtimationem jurejurando avertere, ſi modo poterit, atque id facere non verebitur* [r].

Maritus quidpiam depraedatus atque in locum ſecretiorem id ſeduxiſſe convictus, furti conſcius habetor, uxor non item. Ea namque viro ſuperiori obtemperare debeant. Porro ſi jurejurando fidem aſtringere non verebitur uxor, ſe praedam hanc cum viro non participaſſe, tertia rerum parte donetur [s].

Impendendos etiam Romano annuatim pontifici ſancti Petri denarios domeſticatim ſcilicet corrogandos conſtituiſſe memoratur; quorum per provincias numerum, apoſtolicum iſtud reſcriptum hiſtoriae Joannis Foxi [t], eccleſiaſticae inſertum ſigillatum teſtatur. *Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei; venerabilibus fratribus Cantuar. & Eboraceuſ. archiepiſcopis, & eorum ſuffraganeis, & dilectis filiis abbatibus, prioribus, archidiaconis, eorumque officialibus, per regnum Angliae conſtitutis, ad quos literae iſtae pervenerint, ſalutem, & apoſtolicam benedictionem; qualiter denarii beati Petri, qui debentur Camerae noſtrae colligantur in Anglia & in quibus epiſcopatibus, & dioeceſibus debeantur, ne ſuper hoc dubitari contingat, & praeſentibus fecimus annotari ſicut in regiſtro ſedis apoſtolicae continetur.*

De Cantuar. dioeceſ. 7. *l.* 18. 5. *Sterling.*
De London. 16. *l.* 10. 5.
De Roffenſ. 5. *l.* 12. 5.
De Norwiceuſ. 12. *l.* 10, 5.
De Eluns. 5. *l.* 0. 5.
De Lincoln. 42. *l.* 0. 5.
De Ceſtrenſ. 8. *l.* 0. 5.
De Winton. 17. *l.* 6. 7. 8. *d.*
De Exon. 9. *l.* 5. 5.
De Wigor. 10. *l.* 5. 5.
De Hereford. 6. *l.* 0. 5.
De Bathon. 12. *l.* 5. 5.
De Sarisb. 17. *l.* 0. 5.
De Covent. 10. *l.* 5. 5.
De Ebora. 11. *l.* 10. 5.

Secutus eſt Inam Edelardus; hinc autem Cuthredus, deinde Sigebertus, Cenulphus, Brithricus qui conjugali ſibi vinculo Edburgam Offae regis Merciorum filiam infauſtis hymenaeis conjunxit. Illius enim veneficium, quod adoleſcentulo cuidam, Brithrici deliciis, deſtinarat, regem qui temere praeguſtabat, ex humanis infeliciter abripuit. *Gens itaque occidentalium Saxonum,* ſcribit Aſſerius Menevenſis [u], *reginam juxta regem ſedere non patitur, nec etiam reginam appellari, ſed regis conjugem, permittit, quam controverſiam imo infamiam de quadam pertinaci, & malevola ejuſdem gentis regina* (Edburga nimirum iſta quod itidem tradit G. Malmeſburienſis [x]) *ortam fuiſſe majores illius terrae perhibent. Quae omnia contraria ſeniori ſuo & populo omni ita peregit, ut non ſolum ſuum proprium odium mereretur, ut a reginali ſolio projiceretur, ſed etiam omnibus ſuis ſubſequatricibus eandem peſtiferam tabem poſt ſe ſubmitteret. Pro nimia namque illius reginae malitia omnes accolae illius terrae conjuraverunt, ut nullum unquam regem ſuper ſe in vita ſua regnare permitterent, qui reginam in reginali ſolio juxta ſe ſedere im-*

[a] Solidus aequalis nummus 15. jam Anglicanis denariis. V. Lamb. cujus pars quinta Saxonicus denarius. Solidorum 48. Libra Saxonica. [b] Cap. 4. & 62. [c] Cap 5. [d] Ealdorman. Sax. [e] Cap. 6. [f] Cap. 7. [g] Þeop. Sax. [h] Þioþ. Sax. [i] Þepe. Sax. [k] Cap. 13. [l] Cap. 16. [m] Ceople. [n] Cap. 18. [o] Feopcumanman. [p] Cap 20. [q] Cap. 38. [r] Cap. 47. [s] Cap. 58. [t] Fox. lib 4. pag 371. in Edw. II. [u] Aſſer. de Alfr. reb. geſt. [x] Malmesb. lib. 2. de reg. cap. 2.

perare

perare vellet. Brithricum tranſmatinis partibus exul in imperin tamen excepit Egbertus, qui cum Mercios, Cantianos, auſtrales Saxnnes & nrientales Weſtſaxiae regnn adjeciſſet, caeteraſque provincias ſpe devoraſſet, *Ut quae in unius* (Camdeni verba [a]) *imperium deveniſſent, in unum item nomen coirent; & ut ſuae gentis memoriam conſervaret, heptarchiam quam occuparunt Saxones, promulgato edicto* Engelood *vocari juſſit, id eſt, Anglorum terra. Unde Latine* A N G L I A *dicta, ab Anglis facta appellatione, qui, ex tribus his populis, erant numeroſiſſimi & fortiſſimi.* Northumbria tandem imo tota, ut habet Malmesb. Britannia potitus, exterarum virium, Dannrum ſcilicet, infeſtatinne graviter perturbatus vitam finivit. Quaſnam autem cujuſlibet heptarchae regnum provincias terminabat, ex iſta conſpicari licet tabella [b].

	Regnum continebat
Cantii	*Cantium*
Suſſexiae	*Suſſexiam*
	Surriam
Eaſtangliae	*Norfolciam*
	Suthfolciam
	Cantabrigiam
	Inſulam Ely
Weſtſaxiae	*Cornewalliam*
	Devoniam
	Dorſetiam
	Somerſetiam
	Wiltoniam
	Southantboniam
	Bercheriam
Northumbriae	*Lancaſtriam*
	Eboracum
	Dunelmiam
	Cumbriam
	Weſtmoriam
	Northumbriam & regiones Scotiae uſque ad Edenburgi fretum.
Eſtſexiae	*Eſſexiam*
	Middleſexiam
	Partem Hertfordiae
Merciae	*Gloceſtriam*
	Herefordiam
	Wigorniam
	Warwicum
	Leiceſtriam
	Rotelandiam
	Northantoniam
	Lincolniam
	Huntingdoniam
	Bedfordiam
	Buchinghamiam
	Oxenfordiam
	Staffordiam
	Darbiam
	Salopiam
	Notthinghamiam
	Ceſtriae partemque Hertfordiae alteram.

Conſpicuum tamen in iſto ſeptenario plerumque fuit unitatis dnminium; & hexarchae ab ipſis Anglorum regni primordiis monarchae imperin (quod jus provinciae dictum) coercebantur. Tantis autem primum polluit viribus AElla Suthſexiae rex, *Qui omnia*, ut habet Huntingdonenſis [c], *jura regni Anglorum ſcilicet reges, & proceres, & tribunos in ditione ſua tenebat.* Secundo Ceaulin rex occiduorum Saxnnum, tertium Ethelbertus Cantii, quarto Readualdus orientalium Anglnrum, quinto Eduinus Northanimbrorum, ſextum Oſwaldus, ſeptimo Oſwius; poſtremn tandem Egbertus, quorum unuſquiſque praerogativae quaſi nota, tituln *regis gentis Anglorum* inſigniebantur.

C A P. I V.

Tributum Danegelt. Ethelulphus erga eccleſiam Anglicanam & Romanam quam munificus.

JAM vero ingruebant piraticae Dannrum vaſtationes, agrorumque per Angliam depopulationes, quas ad repellendas delecta militum manus conquiſita. Indictum item tributum, ex qun quae meriti ſuot milites ſtipeodia perſnlverentur, Danegelt dictum. *Danegaldi redditio* (inter Edwardi leges habet Rogerus de Hovedeo [d]) *propter piratas primitus ſtatuta eſt, patriam enim infeſtantes vaſtationi ejus pro poſſe ſuo inſiſtebant. Ad eorum quidem inſolentiam reprimendam ſtatutum eſt Danegaldum annuatim reddi, ſcilicet duodecim denarios de unaquaque hida* (hidam autem, ut ſemel adnotem, tantum aiunt Henricus Huntingdnnienſis [e], Matthaeus Pariſienſis [f], Thomas Walſinghamius [g], eſſe terrae, quantum unico per annum coli poſſit aratro, nec audiendus eſt Pnlydnrus [h], qui vicena jugera hidam eſſe ſcribit) *totius patriae ad conducendos eos qui piratarum eruptioni reſiſtendo obviarent. De hoc quoque Danegeldo omnis eccleſia libera eſt & quieta, & omnis terra quae in proprio dominio eccleſiae erat, ubicunque jace-*

[a] In Anglofax. Sed vide Jo Carnotenſ. Policrat. lib. 6. cap. 17. Britannia ab adventu Saxonum in inſulam appellata eſt Anglia. Poſt Malmesb. lib. 1. cap. 6. [b] Camd. in diviſ. Brit. [c] H. Huntingdon. lib. 2. hiſtor. [d] R. de Hoved. Ann. part. pr. fol. 344. Ethelredum primo exegiſſe, S. vero Edwardum remiſiſſe ſcribit the Rog. de Hoveden in vita S. Edwards. [e] Huntingd lib. 6. [f] Matth. Pariſ. Hiſt maior. [g] Walſingh hyp. Neuſt. [h] Polydor. Hiſtor lib 9. Concedo terrae partem ſeptem aratrorum, quae Anglice dicitur ſeptem hydae in chart. Lunſt. fact ann Chriſt. 963. ex lib chr. arch. Cant. Lunds poſſeſſiones per aratrorum numerum aeſtimatio antiqua. hc tributa Marconi archiepiſ. apud Krantz. Wandal. lib. 2. cap 31. Et terram centum vertebat aratris, Virg. AEneid. 7. Ingulph. Hiſt. pag. 491.

bat, nihil prorſus in tali redemptione perſolvens, quia magis in eccleſiae confidebant orationibus, quam in armorum defenſionibus. En quanta majores noſtri reverentia ſanctam eccleſiam obſervarunt! Sed en porro quanta maxime Egberti ſucceſſor Ethelulphus, qui verae fidei praemiorum nuncios ampliſſimis, ſua nimirum decimando, praediis chirographo ſuo honeſtavit. *Regnante,* inquit, *Domino noſtro in perpetuum, dum in noſtris temporibus bellorum incendia & direptiones opum noſtrarum, necnon & vaſtantium crudeliſſimas hoſtium depraedationes barbararum Paganarumque nationum, multiplices tribulationes ad affligendum nos pro peccatis noſtris uſque ad internecionem tempora cernimus incumbere periculoſa: quamobrem ego Ethelulphus rex Weſtſaxonum cum concilio epiſcoporum ac principum meorum conſilium ſalubre atque uniforme remedium affirmantes, conſenſimus, ut aliquam portionem ſive ſomulis & ſamulabus Dei Deo ſervientibus, ſive laicis miſeris ſemper decimam manſionem, ubi minimum ſit, tam decimam partem omnium bonorum in libertatem perpetuam donari ſanctae eccleſiae dijud cavi, ut ſit tuta & munita ab omnibus ſecularibus ſervitutibus, imo regalibus tributis majoribus & minoribus ſive taxationibus, quae nos dicimus* Winterden, *ſitque libera omnium rerum pro remiſſione animarum & peccatorum noſtrorum ad ſerviendum Deo ſoli, ſine expeditione & pontis* [a] *extructione, & arcis munitione.* Aliunde ſi quis *forinſeci,* quod aiunt juriſperiti noſtri, *ſervitii* quaerat interpretationem, aut ille aut ego certe fallimur. Saepiſſime enim Saxonicorum regum diplomatis, quae alias, cum feudorum donationibus, maximas immunitates in ſe continent, iſta (quaſi *ſalvo forinſeco ſervitio*) ſimul adnectuntur [b]; *exceptis iſtis tribus, expeditione, pontis, arciſve conſtructione.* Optimo vero privilegii jure, qui fundum triplici hoc onere liberum poſſidebant, fruebantur. Quo donati plerumque (ut videre eſt in lib. Chartarum archiepiſcopatus Cantuarienſis) fuerunt eccleſiaſtici; quod eouſque tandem inter feudales ſervitutes eminebat, ut ſingulari nomine amanuenſibus innoteſceret. Cum enim Cedwalla rex occiduorum Saxonum villam ſuam de *Paganham* in Suſſexiae, quam obtinuerat, provincia Walfrido archiepiſcopo Cantuarienſi contulerit, inſtrumento ſimul iſtud intexuit: *Abſque trinoda neceſſitate totius Chriſtiani populi, id eſt, arcis munitione, pontis emendatione, exercitus congeſtione liberam perſtrinxi. Acta ſunt haec* (ad Ethelulphum redeo) *apud Wintoniam in eccleſia ſancti Petri anno Dom. incarn.* 855. *indict.* 3. *non. Novemb. ante majus altare pro honore glorioſae virginis, & Dei genetricis Mariae, ſanctique Michaelis archangeli, & beati Petri apoſtolorum principis, necnon & beati patris noſtri Gregorii papae praeſentibus & ſubſcribentibus archiepiſcopis & epiſcopis Angliae univerſis, necnon Borredo rege Merciae, & Edmundo Eaſtanglorum rege, abbatum & abbatiſſarum, ducum, comitum, procerumque totius terrae, aliorumque fidelium infinita multitudine, qui omnes regium chirographum laudaverunt, dignitates vero ſua nomina ſubſcripſerunt. Rex vero Ethelulphus pro firmitate ampliore obtulit hanc chartulam ſcriptam ſuper altare ſancti Petri apoſtoli, & epiſcopi pro fide Dei illam acceperunt, & per omnes eccleſias poſtea tranſmiſerunt in parochiis ſuis publicandam.* Aptiſſimum inveſtiturae locum dicatum Deo domicilium elegerunt, nec quidpiam fere, ne inter laicos quidem, integre tranſigebatur, niſi divino ſacrata quaedam Numini interceſſiſſent. Quid enim de ſuſcipiendo militiae ordine ſcribit Ingulphus Abbas Croylandenſis? *Anglorum,* inquit ille [c], *erat conſuetudo, quod, qui militiae legitime conſecrandus eſſet, veſpere praecedente diem ſuae conſecrationis ad epiſcopum, vel abbatem vel monachum, vel ſacerdotem aliquem contritus & compunctus de omnibus ſuis peccatis confeſſionem faceret, & abſolutus orationibus & devotionibus, & afflictionibus deditus in eccleſia pernoctaret, in craſtino quoque miſſam auditurus, gladium ſuper altare offerret; & poſt Evangelium ſacerdos benedictum gladium collo militis cum benedictione imponeret; & communicatus ad eandem miſſam ſacris Chriſti myſteriis denuo miles legitimus permaneret.* Sed & de ſyngrapharum compoſitione. *Quae uſque ad Edward: Confeſſoris tempora fidelium praeſentium ſubſcriptionibus cum crucibus aureis aliiſque ſacris ſignaculis firmae fuerunt.* De ſummo crucis honore illud Sibyllae ſatis ſit teſtimonii:

Ὦ ξύλον ὦ μακαριστὸν ἐφ' ᾧ Θεὸς ἐξετανύσθη [d].

Emendatius enim ſic reddidit Joannes Obſopaeus, quod claudicante numero in hiſtoria tripartita Sozomenus retulerat. Nec temere forte ſacratiſſimi illius ligni forma, quibus praediorum dominia adinvicem transferebantur inſtrumenta chirographica conſignabant; cum ſtaurophoros globulos, ut ſupremi teſtimonia juris, principes & orbis terrarum domini geſtare ſolerent, ſic enim de Juſtiniano Suidas [e]: *Siniſtra manu fert globum cruce in eo infixa ſignificante quod per fidem in crucem terrae dominus ſit factus.* Alia vero atque alia ſine ſcriptis fuit apud eoſdem dominii acquiſitio. *Conferebantur enim,* ait Ingulphus, *multa praedia nudo verbo abſque ſcripto, vel charta, tantum cum domini gladio, vel galea, vel cornu, vel cratera: & plurima tenementa cum calcari, cum ſtrigili, cum arcu, & nonnulla cum ſagitta.* Nec deeſt quidem exemplum, quod antiquiſſimae fere convenit etiam nunc temporis per Angliam conſuetudini, qua (juxta priſcum illum Perſarum regum, quem in Terpſichore meminit Herodotus [f], morem, qui terram & aquam tanquam vera dominii inſignia, ab iis quos in deditionem acceperant, ſolebant exigere) ceſpitis aut ramuſculi traditionis, in venundandis acquirendiſque praediis ceremonia neceſſario intercedit,

[a] Adeas vero juris Anglicani ſtudioſus Bract. lib. 2. cap. 16. & 35. 12. Edw. I. tit. Gard. 152. 26. aſſ. pl. 66. &c. [b] In charta regis Ethelredi in praef. D. E. Coci ad lib. 6. vide Matth. Pariſ. in vit. Hen. III. pag. 838. Nec adeo libertati dederunt hujuſmodi poſſeſſiones, quin tria ſibi reſervarent ſemper propter publicam regni utilitatem, i. expeditionem, pontis, & arcis reparationes, vel refectiones, ut per ea reſiſterent hoſtium incurſibus. In lib. Chart. arch. Cant. A. D. 680. [c] Ingulph. hiſtor. fol. 512. b. & Jo. Sariſburienſis, lib. 6. cap. 10. de nugis curialium. [d] Lib. 6. Oracul. Sibyllin. Sozom. lib. 2. hiſt. trip. cap. 18. [e] Suid. in Juſtin. [f] Herodot. lib. 5.

ſtrictiſſime

ſtrictiſſime enim majores noſtri illud Calliſtrati [a], *Si ager exemptionis cauſa ad aliquem pertineat, non recte rei vindicatione agi poterit, antequam traditus ſit ager, tuncque poſſeſſio amiſſa ſit*, retinuerunt. Haud tamen ſine ſacris illud etiam exemplum. *Ad cumulum autem* (leguur in diplomatis Cedwallae regis, quo Theodori archiepiſcopi Cantuarienſis Chriſtianae militiae commeatus aucti ſunt, apographo) *confirmationis, ego Cedwalla ceſpitem praedictae terrae ſuper ſanctum altare Salvatoris poſui, & propria manu pro ignorantia literarum ſignum ſanctae crucis expreſſi & ſubſcripſi* [b]. Feudorum [c], an harum authoritate nixi ſiot conſuetudinum judices illi recuperatores, neſcio, qui ducentis circiter ab hinc annis in parlamentariis Angliae comitiis reſponderunt, ſi vaſallus domino tradiderit annulum, manicam, aut hujuſmodi quidpiam inveſtiturae quaſi nomine, plenum utilis dominii jus ad dominum (pace tua, Anglici juris perite, dixerint archiva) transferri, primamque ioveſtituram diſſolvi.

Ethelulphus autem ut pontificia ſalutaret limina, Romam iter perrexit, (Alfredo filio concomitante, quem Leo IV. *oppido ordinans*, inquit Aſſer Menevenſis [d], *unxit in regem & in filium adoptionis ſibimet accipiens confirmavit*) per Gallias domum reverſus Juditham Francorum regis Caroli Calvi filiam uxorem ſibi duxit, & contra quam inſtitutum illud, quod diximus, occiduorum Saxonum permittebat, regio juxta ſe ſolio collocavit. Excepit hos hymenaeos infeſta AEthelbaldi regis filii, Alſtani epiſcopi Schirburnenſis, & Enulphi Somerſetenſis pagi comitis conjuratio, ſed diviſo cum filio paterno imperio (monſtrum natura!) ſopita. Regni exinde haeredes filios duos ſeniores, privatae autem haereditatis utriuſque ſexus prolem teſtamento inſtituit. *Pro utilitate autem animae ſuae* (Aſſerium Menevenſem audis) *quam a primaevo juventutis ſuae flore in omnibus procurare ſtuduit, per omnem haereditariam terram ſuam ſemper in X. manentibus unum pauperem, aut indigenam, aut peregrinum cibo potu & veſtimento ſucceſſoribus ſuis uſque ad ultimum diem judicii poſt ſe paſcere praecepit: ita tamen ſi illa terra hominibus & pecoribus habitaretur, & deſerta non eſſet. Romae quoque omni anno magnam pro anima ſua pecuniam, id eſt, CCC. mancuſſas* (Malmesburienſis marcas, Rogerus de Hoveden manculas appellant [e]) *portare praecepit, quae taliter dividerentur: ſcilicet C. mancuſſas in honorem ſancti Petri, ſpecialiter ad emendum oleum, quo impleantur omnia luminaria illius apoſtolicae eccleſiae in veſpera paſchae: & aequaliter in galli cantu; & C. mancuſſas in honorem ſancti Pauli eadem conditione ad comparandum oleum in eccleſia ſancti Pauli apoſtoli ad implenda luminaria in veſpera paſchae & in galli cantu; C. quoque mancuſſas univerſali papae apoſtolico.* Auxit ille pleniuſque confirmavit, quod Inas & Offa ſuperius alio nomine contuliſſent. En vero auctum ſecundo. *Omnis* (ſic inter Edwardi leges habetur [f]) *qui habuerit 30 denariatus vivae pecuniae in domo ſua de ſuo proprio Anglorum lege dabit denarium S. Petri & lege Danorum dimidiam marcam. Iſte vero denarius debet ſummoniri in ſolennitate apoſtolorum Petri & Pauli & colligi ad feſtivitatem, quae dicitur ad vincula, ita ut ultra illum diem non detineatur, ſi quiſpiam detinuerit, ad juſtitiam regis clamor deferatur, quoniam denarius hic regis eleemoſyna eſt. Juſtitia vero faciat denarium reddere, & foriſfacturam epiſcopi & regis: quod ſi quis plures domos habuerit, de illa, ubi reſidens fuerit, in feſto apoſtolorum Petri & Pauli denarium reddat.* De ſuo autem tempore Polydorus ille [g]: *Omnis Anglia hoc tempore iſtud vectigal pietatis & religionis cauſa Romano pontifici pendit domeſticatim collatum, & nummi illi argentei vocantur vulgo denarii divi Petri quos pontificius quaeſtor, quem non inſcienter collectorem nuncupant, exigit. Nos hanc olim quaeſturam aliquot per annos geſſimus, ejuſque muneris obeundi cauſa primum in Angliam venimus.* Cumque ab Inae tempore ad hanc, inquit J. Sleidanus [h], aetatem uſque Britannia Romanis epiſcopis eam pecuniam dependiſſet, Henricus, ſcilicet VIII. omnium primus inhibuit eam amplius perſolvi. Demortuo tandem Ethelulpho haeredes teſtamento inſtituti ſucceſſere Ethelbaldus & Ethelbertus, quos ſecutus Ethelredus tertius filius Danorum bellis fatigatus, Merciorum Northumbrorumque defectione deterritus, Alfredo fratri imperium Anglicae gentis fatis abreptus dereliquit.

CAP. V.

Civium per Angliam ab Alfredo ordinatio per centurias & decurias: leges illius, Edwardi, AEthelſtani, cujus item latiſſimum imperium.

ARmata hoſtium vi, amicorumque Alfredi perfidia fotus jam Martis furor ſanguineo tinxit Anglorum oras colore, quas etiam ſecundo Danorum maxima ſtrages obduxit. Ad unum omnes vel caeſi, vel in deditionem accepti; quorum regem Gurmundum Alfredus ſacro fonte ſuſcepit provinciiſque Eaſtanglia & Northumbria, ut eas clientelari teneret jure, donavit. Nec vero defuerunt dulciſſimi Jovis & Mercurii bene poſitorum influxus; nec Muſae (rex enim, felix ſeculum! vere philoſophabatur) nec leges inter arma ſilebant. Conſortio Danorum, in latrocinia, rapinas, publicaeque pacis graviſſimam perturbationem incolae propenſi. Illabentis autem quaſi vitiorum fluminis ut obſtrueret oſtium, *Totius Angliae pagos*, Ingulphum legis, *& provincias in comitatus primus omnium commutavit, comitatus in centurias, id eſt, hundredas & in decimas, id eſt, in trithingas diviſit; ut omnis indigena legalis in aliqua centuria & decima exi-*

[a] Lib. 50. w. de rei vindicat. [b] Ex lib. char. arch. Can. Vide Malmesbur. de geſt. reg. lib. 2. cap. 8. in chart. reg. Edgari Monaſterio Glaſconenſ. [c] Dicitur inveſtitura quando haſta vel aliud corporeum quidlibet porrigitur a domino feudi ſe inveſtituram facere dicente lib. 2. de feud. tit. 3. §. 1. Parlam. ann. 1. Rich. II. n. 30. [d] Aſſer. de rebus geſt. Alfred. [e] Malmesb. lib. 2. de geſtis reg. c. 2. Hoved. par. pr. fol. 232. [f] Leg. Ed. cap. 10. [g] Polyd. lib. 4. Hiſt. [h] Sleid. Comment. lib 9

ſteret,

ſteret, & ſi quis ſuſpectus de aliquo latrocinio, per ſuam centuriam, vel decuriam vel condemnatus, vel[a] *inuadiatus poenam demeritam, vel incurreret, vel vitaret. Praefectos vero provinciarum (qui antea vicedomini) in duo afficia diviſit, id eſt, in judices, quos nunc juſticiarios vacamus, & in vicecomites, qui adhuc idem nomen retinent. Horum cura & induſtria tanta pax in brevi per totam terram efflorvit, ut ſi viator quantumcunque ſummam pecuniae in campis & publicis compitis veſpere dimiſiſſet, mane vel poſt menſem rediens integram & intactam indubie inveniret*[b]. Secundum propria vero provinciarum idiomata alia atque alia fuerunt partium hujus diviſionis nomina; quae, cum civium per Angliam ordinatione iſtis innixa inſtitutis, ut facilius lectori innoteſcant, habe quae legibus Edwardi Confeſſoris de eiſdem interſeruntur. *Cum quis accipiebat praefecturam Wapentachii, die ſtatuto in loco ubi conſueverant congregari, omnes majores natu contra eum conveniebant, & deſcendente eo de equo ſuo omnes aſſurgebant ei. Ipſe vero erecta lancea ſua ab omnibus, ſecundum morem, foedus accipiebat. Omnes enim quotquot veniſſent cum lanceis ſuis ipſius haſtam tangebant, & ita ſe confirmabant per contactum armorum pace palam conceſſa. Anglice enim arma vocantur* waepun *& tactare, confirmare, quaſi armorum confirmatio; vel ut magis expreſſe ſecundum linguam Anglicam dicamus* waepentac *armorum tactus eſt. Erant etiam aliae poteſtates ſuper Wapentachia quas vocabant* ꞇꞃıhınᵹaꞅ *quod erat tertia pars provinciae. Qui vero ſuper eos dominabantur, vocabantur* ꞇꞃıhınᵹꞃeꝼaꞅ; *ad hos deferebantur cauſae, quae non poterant definiri in Wapentachiis, ſicque quod Angli vocant hundredum, iſti Wapentachium, & quod Anglice vocabant* 3. *vel* 4. *hundredo, iſti vocabant* ꞇꞃıhınᵹa *in quibuſdam vero provinciis Anglice vocabantur* leþ *quod iſti dicunt* Trihinge, *quod autem in* ꞇꞃıhınᵹe *definiri non poterat, ferebatur in ſcyram.* Greve *quoque nomen poteſtatis eſt, Latinorum lingua nihil expreſſius ſonat quam praefectura, quoniam hoc vocabulum adeo multipliciter extenditur, quod de ſcyra, de wapentachiis (quemadmodum etiam eſt* leþ*) de hundredis de burgis, etiam de villis Greve vocetur.* Et paulo poſt. *Aldermannos apud Saxones, quos ſenatores dixerunt Romani, fuiſſe traditur. Habent aldermanni in civitatibus regni hujus in ballivis ſuis, & in burgis clauſis muro & vallatis, & in caſtellis eandem dignitatem & poteſtatem & modum, quolem habent praepoſiti hundrederum, & wapentachiorum in ballivis ſuis, ſub vicecomite regis per univerſum regnum.* Sed de centuriis ac decutiis fuſius & explicatius. *De omnibus villis totius regni ſub decennali fidejuſſione debebant eſſe univerſi, ita quod ſi unus ex decem forisfecerit, novem ad rectum eum haberent; quod ſi aufugeret, daretur lege ei terminus* XXXI. *dierum; quaeſitus interim & inventus ad juſtitiam regis adduceretur. Et de ſuo illico reſtauraret damnum quod fecerat. Et ſi ad hoc forisfaceret de corpore ſuo juſtitia fieret. Sed ſi infra praedictum terminum inveniri non poſſit, quia in omni friborgo unus erat capitalis, quem vocabant* ðe boꞃᵹhheoꝼoð, *ipſe capitalis ſumeret duos de melioribus ſui friborgi, & de tribus friborgis ſibi propinquioribus acciperet de unoquoque capitalem, & duos de melioribus uniuſcujuſque friborgi ſi poſſet habere, & ita ſe duodecimo exiſtente, expurgaret ſe & friborgum ſuum, ſi facere poſſit, de forisfacto & fuga ſupradicti mal factoris. Quod ſi facere non poſſet, ipſe cum friborgo ſuo damnum reſtauraret de proprio mal factoris quamdiu duraret, quo deficiente, de ſuo & friborgi ſui perficeret, & erga juſtitiam emendaret, ſecundum quod legaliter judicatum fuiſſet. Tandem vero ſacramentum quod non potuerunt adimplere per tres friborgos, viciniores per ſeipſos jurarent, ſeſe nullatenus fore culpabiles, & ſi quando poſſent eum recuperare, adducerent ad juſtitiam aut juſtitiae dicerent ubi eſſet.*[c] *De baronibus vero qui ſuas habent curias & conſuetudines ſe ſtatutum eſt: archiepiſcopi, epiſcopi, comites, barones, & omnes qui habuerint ſacam, & ſocam, tol, theam, & infangtheſe etiam milites ſuos & proprios ſervientes ſcilicet, dapiſeros, pincernas, camerarios, piſtores & coquos ſub ſuo friborgo habeant. Et item iſti ſuos armigeros vel alios ſibi ſervientes ſub ſuo friborgo. Quod ſi cui forisfacerent & clamor vicinorum de eis aſſurgeret, ipſi tenerent eos rectitudini in curia ſua,* &c. Antiquam nobis hinc habemus centuriarum originem, nec tamen Saxonicae genti (quippe quae Germanica) novam; quod ſatis indicat Cornelius Tacitus; *Centeni,* inquit[d], *ex ſingulis pagis ſunt; idque ipſum inter ſuos vocantur, & quod primo numerus fuit jam nomen & honor eſt.* De antiquis loquitur Germanis. Alfredus autem, ut non ſolum politica, ſed etiam oeconomica praeſtare videretur diſciplina, familiam propriam tripartito ſeu, ut habet Ingulphus[e], *in tres turmas diviſit,* turmae cuilibet principem ſeu praefectum conſtituit. Ordinavit porro, ut unaquaeque turma tertio menſe regii palatii periodice adminiſtrationi incumberet, ſua autem ac propria intermiſſis duobus menſibus libere curaret. *Erat in capella* (quod poſt Aſſerium Menevenſem breviter ſcribit Malmesburienſis[f]) *ejus candela viginti quatuor partium; aedituuſque, cui haec delegabatur provincia, ut per combuſtionem candelae regem de ſingulis admoneret officiis. Dimidiam portionem omnium cenſuum juſte duntaxat acquiſitorum monaſteriis delegavit; cunctos praeterea redditus in aequas duas partes dividebat. Rurſuſque primam in tres, quarum primam miniſtris ſuis curialibus, ſecundam operatoribus, quos jugiter in novarum aedium extructionibus mirabili & ignoto Anglis modo habebat, tertiam advenis: ſecunda pars redditnum ita dividebatur, ut prima portio daretur pauperibus regionis ſuae, ſecunda monaſteriis, tertia ſcholaſticis, quarta tranſmarinis eccleſiis. Ju-*

[a] Al. abſolutus. [b] Ingulph. hiſt. fol. 495. Malmesb lib 2. de geſtis reg. c. 4. Moſis & Auguſti Caeſ. mun[illegible] quod vide Exod. xviij 21. & Sueton. in Oct. cap. 20. & ſeq. [c] Quatenus iſta poſteritas eſt amplexa luculenter tibi (Angle) juris noſtri municipalis ubi [illegible], conſulas [illegible] Bract. lib. 3. tract. de corona cap. 10. ann. 3. Edw. III. Itinere Nor. tit. Coron. 293. 4 Edw. III. fol. 12. a. 7 Edw. III fol. 15. b. 41 Edw. III. fol. 16. b. 45 Edw. III. fol. 26. b. [d] Tacit. de morib. Ger. ubi vide annot. J. Lipſ. [e] Ingulp. hiſtor. fol. 495. [f] Aſſer. Menev. in vit. Alfred. Malmesb. lib. 2. cap. 4.

dic.orum

diciorum a ſuis dominibus factorum inquiſitor, perperam actorum aſperrimus corrector. Legum autem, quas tulit, aliarum notatu digniſſima quaedam capitula ſubjungam.

Si quis neceſſitate coactus juraverit, pignuſque poſuerit, quo is ad inſidias domino ſuo parandas, vel ad opem injuſte cuivis adferendam aſtringatur, reſiliat potius quam coepto inſiſtat ſuademus. At ſi ſpoponderit quod juſte & legitime praeſtare poterit, neque praeſtiterit, arma fortunaſque ſuas omnes amicorum fidei concredito, ipſe in cuſtodiam regiam XL. dies mittitor, ſubiturus id ſupplicii quod ei epiſcopus impoſuerit, &c[a].

Criminis cujuſcunque noxius, ſiquidem id villam regis aut familiam honoratam aliquam non attingat, ſi ad fanum confugerit, tres noctes quibus ſaluti ſuae proſpiciat, ut interim in gratiam redierit, ibi manto. Ac ſi quis eum per id temporis plagarum, vinclorum aut vulnerum metu profligarit, mulcta, vel ipſa capitis aeſtimatione prout ejus gentis fuerit conſuetudo, noxam omnem farcito; fani porro aedituis CXX. ſolidorum numeratione pacis eccleſiae violatae poenas luito[b].

Vita ſimul ac fortunis privandum cenſuit, qui regi vel domino ſuo ſtruxerit inſidias[c].

Unicuique porro templo religioſe ab epiſcopo conſecrato hanc pacem concedimus: ſi quis alteri inimicatur, iſque templi ſuffugium imploravit, per ſeptem dies a nemine abſtrahitor, ſiquidem prae fame vivere poſſit, & viam vi non aperuerit, &c[d].

Abſcindantur ſacrilegorum manus, ſtatuit; at vero *qui die dominico feſto nativitatis Domini aut paſchatis, ſacroſancto Jovis die, aut diebus luſtrationis furtum admiſerit, perinde ac ſi tempore quadrageſimae id flagitium perpetraſſet, duplo noxiam ſarcito*[e].

Qui in regia dimicarit, ferrumve diſtrinxerit, capitor, & regem penes arbitrium vitae neciſque ejus eſto[f].

Mulcta CXX. *ſolidorum, regem inter & epiſcopum diſpertienda, ei qui ſanctimonialem e coenobio rapuerit, irrogator*[g].

Qui foeminam foetu formato uterum geſtantem occiderit, integram capitis ejus aeſtimationem pendito, foetuſque perniciei dimidia paternae prolis aeſtimatione compenſator[h]. Cum tamen juris noſtri municipalis periti nullum, ob formati in utero foetus (quippe quod vivuſne an mortuus fuerit incertum eſſe prorſus aiunt) caedem capitale ſupplicium eſſe irrogandum reſponderint[i].

Qui mamillas uxoris viri cujuſcunque pagani manu tractarit petulanti, foeminae ſolidos ſex numerato. Eam ſi is humi proſtrarit, nec tamen cum illa rem habuerit, X. *ſolidos pendito. Sin cum ea coierit,* LX. *ſolidorum poena eſto. Et ſi quis alius eam prius adulteratus eſt,* XXX. *tamen ſolidis noxiam ſarcito; is porro ſi propterea in jus vocetur, aut pro ratione* LX. *hydarum criminationem diluito, aut mulctae partem dimidiam pendito. Illud ipſum ſi mulieri illuſtriori familia oriundae contigerit, mulcta, prout ejus fuerit capitis aeſtimatio, augetor. In duplum autem augeatur poena, ſi monialem quis illiuſmodi contrectarit*[k].

Gravi coerceantur pecuniaria poena, qui coram archiepiſcopo, epiſcopo, ſive ſenatore tumultuario dimicaverit, ferrumve diſtrinxerit[l].

Servus ſi ſervulam ſtuprarit, virga virilis ei praeciditor[m].

Qui falſi rumoris in vulgus ſparſi author fuiſſe deprehendetur, leviori aliqua poena non mulctator, verum lingua ei praeciditor, ut is eam integra capitis ſui aeſtimatione data redemerit[n].

Nec impune quiſpiam immerentis pagani capillos aut barbam abraſerit aut totonderit[o].

Qui terram habuerit per[p] *ſcripturae ſeriem ſibi a majoribus relictam, ab haeredibus ad alios alienandi poteſtas ei non eſto, ſiquidem praeſentibus cognatis coram rege, aut epiſcopo, ſcriptura aut teſtimonio probetur, omni alienatione ei interdixiſſe illum qui prius conceſſit, talemque ei impoſuiſſe legem cum primo dederit*[q]. En juriſperiti, feudum, quod dicitis, *talliatum*, Edwardi I. decimo ſupra tertium anno hic multo antiquius habetis.

Argenteis diverſimode damnantur poenis, qui corporis cujuſpiam membra vel artus abſciderit[r].

Compeſcuit his ille legibus Angliam, gravioribus autem illum natura, quippe quae ut ultimum ac ſupremum exigeret debitum, regem licet, biennio (nec XII. jure tabularum adjuta) in corpus nimirum & animam diſſecuerit. Succenturialem autem Alfredi filium, Edwardum multarum palmis victoriarum virtus & fortuna ſimul nobilitarent. Martis enim, magis quam Muſarum, alumnus *primum* (ut, aſtipulante Rogero de Hoveden, ſcriptum reliquit G. Malmesburienſis[s]) *Mercios omnes, mox occidentales & orientales Anglos & Northanimbros, qui cum Danis jam in unam gentem coaluerant & Scotos qui aquilonalem inſulae partem inhabitant; Britones omnes, quos nos Wallenſes dicimus, bellis profligatos ſuae ditioni ſubegit, nec unquam in aliqua pugna humiliorem manum habuit.* Major ut addatur fides, habeo item Ingulphum authorem; *Northfolciam, Northumbriam, Scotiam, Walliam bellando ſubegit, & paganos de omnibus urbibus & caſtellis muratis ejiciens Chriſtianos introduxit*[t]. Inviĉtiſſimum autem gladio regem terruerunt D. Petri claves tinnuli; ſeptennio enim totam Weſtſaxonicam provinciam epiſcopis orbatam fuiſſe, nec, qui luporum rapinas in ovilia propelleret paſtorem conſtitutum, maxime indignatus Formoſus papa excommunicationis fulmina in Edwardum & univerſos Angliae cives ejaculatus eſt. Tantum ut placarent numen rex & epiſcopi convocata ſenatorum ſynodo (praeſidente Pleymundo Cantuarienſi archiepiſcopo) *elegerunt & conſtituerunt ſingulos epiſcopos ſingulis provinciis Geviſorum* (i. Weſtſaxonum) *& quod olim duo habuerunt, in quinque diviſerunt*[v]. Circumferuntur etiam Edwardi quae magnatum conſilio promulgabantur inſtituta, quorum nonnulla ac praecipua attexenda duximus.

[a] Cap. 1. [b] Cap. 3. [c] Cap. 4. [d] Cap. 5. [e] Cap. 6. [f] Cap. 7. [g] Cap. 8.
[h] Cap. 9. [i] Staunf. in les pl. del. cor. lib. 1. cap. 13. Sed vide Bract. lib. 3. tract. 2. cap. 4. [k] Cap. 11. [l] Cap. 18.
cap. 15, & 24. [m] Cap. 25. [n] Cap. 28. [o] Cap. 31. [p] Bocland. [q] Cap. 37. [r] Cap. 40.
[s] Malmesb. lib. 2. de geſt. reg. cap. 5. Rog. de Hoveden. part. pr. fol. 241. [t] Ingulph. hiſt. 495. [v] Malmesb. lib. 2. cap. 5.

Si quis jusjurandum violarit, falſumve dixerit teſtimonium, fides ei in poſterum non habetor, verum is in ordalium adjudicator [a].

Nemo cum ſceleris damnato pacem habeto, neve eum ſciens volenſque hoſpitio excipito, qui contra fecerit, adeoque jusjurandum violarit, fidemque a ſe & univerſa datam plebe fefellerit, id mulctae quod in judiciali libro deſcribitur, ſubito, &c [b].

[c] *Praepoſitus quiſque ad quartam circiter quamque ſeptimanam frequentem populi concionem celebrato, cuique jus aecuo aequabile liteſque ſingulas, cum dies condicti advenerint, dirimito* [d].

In foedere autem Edwardi & Guthruni regum ſapientibus viſum eſt, ut qui foedo ſe polluerint inceſtu, eorum, qui fuerit ſuperior rex habeat, inferiorem epiſcopus, ni citius cumulate Deo & hominibus compenſarint, & quod fuerit eis ab epiſcopo indictum, confecerint [e].

Feſtis diebus omnibus, & legitimis jejuniis, ordalium nullus ingreditor, neque ad jusjurandum addicitur [f].

Si cui membrum corporis ſceleris admiſſi cauſa praecidatur, iſque tres noctes ſuperſtes fuerit, quiſque deinceps impune, impetrata tamen ab epiſcopo venia, aut ejus vulneri medicinam aut animo conſolationem adhibeat [g].

Sagae, ariolantes mulierculae, perjurioſae, peſtiferae, & meretrices foedae ac flagitioſae ſicubi deprehendantur, a finibus regni, ut pura & integra plebs ſit, relegantor, aut in regno, ni ab illa mente deſtiterint, accumulatius compenſarint, male pereunto [h]. Fatorum autem decreta refigere non potuit, ſed morte correptus illis ceſſit. Nec regni ſolum, ſed etiam militaris haeredem virtutis Athelſtanum e concubina natum reliquit, cujus eximiae fortitudinis tota, quam in ſuum redegit imperium, Britanniae inſula praebuit teſtimonium. Euſque enim Britonum regulos belli minis adegit, ut ei nomine annui vectigalis XX. libras auri, trecentas argenti penderent, boves XXV. annumerarent, nec utilitati ſolum, ſed etiam canes venaticos & accipitres penſitando, regis voluptati inſervirent [i]. E Scotorum finibus Deos etiam, ut aiunt, evocavit tutelares, qui provinciam citiſſime deſeruerunt. Conſtantinum enim devicit regem Scotiae, ut ſuperius Ludwalum principem Walliae, quos tamen non multo poſt *miſeratione infractus in antiquum ſtatum ſub ſe regnaturos conſtituit, glorioſius eſſe pronuncians regem facere, quam regem eſſe* [k]. AEſtuantem jam audio Georgium Buchananum Scotum injuriarum actione Anglorum petentem hiſtoricos, quod Athelſtanum totius Britanniae unicum fuiſſe regem, caeteros, qui regium nomen uſurparunt, precario regnaſſe, ac beneficiarios Athelſtani fuiſſe, eique ſacramentum ceu ſupremo domino ſolitos praeſtitiſſe tradiderint. Quos iſta porro arguit imperitiae formula. *Quid*, inquit, *quod ne ſuos quidem ſcriptores, quippe homines magna ex parte ineruditos, ſatis alicubi intelligunt, nec animadvertunt apud Bedam, G. Malmesburienſem & Galfredum Monumethenſem Britanniam plerumque vocari eam partem cui Britones imperarunt, hoc eſt, quae eſt infra, vallum Adriani, aut cum longius ejus fines protendunt, infra vallum Severi, Scotos vero & Pictos ſaepe extra Britanniam cenſeri & interim tranſmarinos populos dici. Quod igitur apud illos eſt, Anglos toti Britanniae imperaſſe aliquando, id iſti ita accipiunt, ac ſi dicerent totam Britanniam, id eſt, Albium ſive Albionem, cum illi brevioribus finibus plerumque, uti dixi, Britanniam circumſcribant.* O quam firmis, Buchanane, reſciſſoria haec tua actio rationibus nitatur! ignorent Anglici ſcriptores, quod tamen minus crediderim, quid ſibi velit ille hiſtoricorum triumviratus, cum Britanniae nomen proferatur. Norunt tamen victoriae in Conſtantinum teſtes Ingulphum Croylandenſem Abbatem [l], Henricum Huntingdonienſem [m], & Rogerium de Hoveden [n], norunt Athelſtanum (author Malmesburienſis [o]) Scotorum regem ſub ſe regnaturum conſtituiſſe. Antiquiſſimus etiam quod reliquit ſcriptum Ethelwerdus [p], norunt, ut noſcant omnes, ſubtexam. *Colla ſubdunt* (de Athelſtani bellis loquitur) *Scoti paritérque Picti, uno ſolidantur Britannidis arva.* Legis ergo violatae hiſtoriarum damnandus iſte, qui in binas illas abhinc diu a Cicerone praeſcriptas tam libenter committere auſus eſt: *Ne quid falſi dicere audeat; ne quid veri non audeat* [q]. Infracta ſaepe veritas libidine aſſentandi, vel adverſus dominantes odio. Adulationi autem foedum crimen ſervituris, malignitati, ut ait ille [r], falſa ſpecies libertatis ineſt. Utrorumque nos cauſas procul habemus. Athelſtani nomine, hiſtoriae ſuae figit columnas Monumethenſis [s], primumque inter Saxones *diadema portaſſe* eundem affirmavit. Jamque illud inter Merlini prophetias *Coronabitur Germanicus vermis & aeneus princeps humabitur,* ſi unquam alias prodiit quidem veriſſimum. Nec in augendis imperii finibus totus fuit, ſed etiam ut parta ſalutaribus tutaretur legibus operam maximam dedit.

Mando, inquit, *& praecipio, ut prae caeteris juſtas ex meo ipſius proprio ac debitas pendant, tam vivorum animalium, quam annuorum terrae proventuum decimas,* &c [t].

Nemo cuiquam in furto manifeſte deprehenſo, adeoque in [u] *manu quod clepſerit habenti, ignoſcito, ſi modo is annos* XII. *natus, quod* VIII. *denariis carius aeſtimetur clepſerit* [x].

Ut quilibet ſe in famulatum alicujus addicant, vagi ſcilicet & errones, conſtituit [y].

Si quis domino ſuo ſtruxerit inſidias, neque id legitime poterit inficiari, quin ipſa triplicis ordalii ſententia ſceleris fuiſſe conſcius coarguatur, capitale eſto [z].

Omnis bonorum permutatio praeſente praepoſito, ſacerdote, quaeſtore, fundi domino aut alio denique homine fideli, fiat, ſi quis ſecus fecerit XXX. *ſolidis mulctator ac rem permutatam qui eſt fundi dominus habeto* [a].

Praeterea ſtatuimus, ut unus per omnem ditionem noſtram atque idem ſit nummus, eumque

[a] Cap. 3. [b] Cap. 8. [c] ȝeɼeꝼa. [d] Cap. 12. [e] Cap. 4. [f] Cap. 9. [g] Cap. 10. [h] Cap. 11. [i] Malmesb. lib. 2. de geſtis reg. cap. 6. [k] Buchan. rer. Scotic. lib. 6. in reg. 75. [l] Ingulph. hiſt. fol. 495. [m] Huntingd. lib. 5. [n] Hoved. par. pr. fol. 242. [o] Malmesb. lib. 2. cap. 6. [p] Ethelwerd. lib. 2. cap. 5. [q] Lib. 2. de Orat. [r] Tacit. hiſtor. lib. 1. [s] Monumeth. lib. 9. cap. ult. [t] Cap. 1. [u] hanðhabbenðe. [x] Vide H. de Bract. lib. 3. tract. 2. cap. 32. [y] Cap. 2. [z] Cap. 3. [a] Cap. 10.

nemo

u no extra oppidum cudito. Atqui ſi monetariorum quiſquam nummos corruperit, ei manus ſcel re violata praecıditor, atque nummariae conſpicienda fabricae affigitor [a]. Eandem ſupplicii formam iis qui adulterinum percuterent nummum, addito inſuper, ut eorum abſcinderentur pudenda, reſuſcitavit Henricus primus. *Sin nummi adulterati poſtulatus aliquis criminis ſuſpicionem diluere voluerit, candentis ferri quaeſtione manum ſceleris puram atque immunem oſtendito. Quin ſi ipſa ordalii ſententia reus extiterit, ita uti antea a nobis dictum eſt, fiat* [b].

Cantuariae [c] *monetarii ſeptem ſunto, quorum quidem quatuor regi, duo praeſuli, & unus coenobiarchae deſervito.*

In civitate Roffenſi III. ſint: regis duo, tertius epiſcopi.

Londini	*ſint monetarii*	*VII.*
Wintoniae		*VI.*
In Lewes		*II.*
In Haſtinge		*I.*
Ciceſtriae		*I.*
Hamtoniae		*II.*
Werhamiae		*II.*
Exceſtriae		*II.*
Shafsburiae		*II.*

Ad aliud quodque [d] *oppidum monetarius unus eſto.*

Pro ſingulo aratro binos alat quiſque ornatos, atque inſtructos equites [e].

Qui ſe ordalii quaeſtione examinandum obtulerit, triduo quam id ſit aggreſſurus ſacerdotem (ut ei ſacra de more peragat) adito atque interim pane, ſale, aqua & oleribus tantummodo veſcitor, miſſae praeterea illis ipſis diebus intereſto munuſque ſuum offerto, ſub ipſo autem quo eſt ordalium ingreſſurus die, panem euchariſticum ſumito, ac jurejurando ſe illius de quo appellatur ſceleris purum minimeque conſcium jurato: tum ſi aqua gelida facienda eſt quaeſtio, ad ſeſquiulnam ſuniis in aquam mergitor, ſin ferro fiat candenti, per continuum triduum obſignanda non reſignetur manus. Accuſator autem, quemadmodum de accuſato antea a nobis dictum eſt, jurejurando interpoſito criminationem perſequitor, uterque etiam juſſu Dei ac ſacerdotis jejunato, nec pluribus quam duodecim alteruter ſtipatus advenito. Quin ſi accuſatus pluribus eo comitatus acceſſerit, perinde ſit (ni illi diſcedant) atque is in judicio cecidiſſet [f].

Die dominico nemo mercaturam facito: id quod ſi quis egerit, & ipſa merce & XXX. praeterea ſolidis mulctator [g].

Si quis juſſa ac ſcita haec noſtra contempſerit, pendito primo libras quinque, ſecundo proprii capitis aeſtimationem dato, tertio ſi deliquerit, fortunis ſuis omnibus mulctatus noſtri omnium amicitia privator [h].

Cum vero graviſſimas inter illas (quas quidem ſolas ad omnia cohibenda facinora adhibuerunt) pecuniarias mulctas, primum merito ſit ea numeranda, quae (pepe Saxonice dicta) Lambardo ſonat *corporis & capitis aeſtimatio*, eaque exinde cognitu digniſſima; haud abs re fuerit, uniuſcujuſque a ſummo ad infimum capite, quatenus commixta quaedam legibus Athelſtani ſuppetunt, pretium ſeu aeſtimationem recenſere.

Regii capitis [i] *aeſtimatio jure Anglorum* XXX. [k] *Thrymſarum conſtat, quorum* XV. *capitis aeſtimationi reliqua regni nomine debentur: haec ad gentem, illa ad cognatos pertinent.*

Archiepiſcopus, aut [l] *Satrapa* XV. *Thrymſarum aeſtimator.*

Epiſcopus, aut [m] *ſenator Thrymſarum* VIII. *belli imperator aut ſummus praefectus* IV. *Thrymſarum.*

Sacris initiatus aut Thanus II. *Thrymſarum aeſtimator.*

[n] *Paganum Dani* XXXVI. *Thrymſis aeſtimant.*

Wallus ſi in eas opes creverit, ut familiam alat, fundum poſſideat annuumque regi cenſum pendat, CCXX. *ſolidis valeto, atque ſi dimidiatam tantummodo terrae hydam poſſideat* LXXX. *ſolidis aeſtimator: qui ſi terram prorſus nullam habuerit, capitis tamen aeſtimatio, ſiquidem is fuerit ingenuus,* LXX. *ſolidorum eſto. Paganus ſi adeo affluentibus ditetur bonis, ut terrae hydas quinque poſſederit, ejus vitae pretium, ſi occidatur, duobus Thrymſarum millibus aeſtimator: ſin praeterea loricam, galeam, enſemque habuerit auratum pro cuſtode pagano, etſi fundum non poſſederit, habetor: atque ſi filii & nepotes ejus eo divitiarum creverint, ut terrae hydas* V. *poſſideant, eorum poſteri omnes eodem atque prapoſitus pagi us loco numerantor, ac ſinguli duo Thrymſarum millia valento.*

Paganum Mercii CC. *ſolidis aeſtimant, Thanum* MCC. *unicam Merciis ac ſimplicem regii capitis aeſtimationem cum Thanorum millibus ſex aequare ſolent, id eſt,* XXX. [o] *Scatis. Tanti eſt etenim regii capitis aeſtimatio, tantundem etiam ad compenſandum mortem ſolvi oportet. Atque capitis aeſtimatio cognatis regis debetur, ipſa autem mortis compenſatio populi eſt propria.*

Tanti ejus, qui MCC. *ſolidis aeſtimatur, valeto jusjurandum, quanti Paganorum* VI. *Etenim ſi ejus repetendae eſſent occiſi poenae, ſatis ſuperque darent poenarum pagani ſeni, quapropter illius atque eorum omnium aeſtimatio una atque eadem eſto. Angli* [p] *ſacerdotem atque ac Thanum aeſtimant, nos etiam ſeptem divinorum officiorum gratia ad quae Dei beneficio tanquam gradibus effertur, Thani eum in loco numeremus.* Saturnia fere, ſi quo premimur gravi noſtro componantur aevo, merentur haec regna dici, & aurea, ſaltem certe argentea. Adjeciſſe ſanctioni nihil ultra, quam *improbe factum*, apud antiquiſſimos Romanos (qui tum pudor hominum erat) Valerio illi clariſſi-

[a] Cap 14. [b] Malmesb. lib. 5 de geſt. reg. Huntingd hiſt. lib. 7 fol. 219. [c] Mynetere. [d] Burgum. [e] Cap. 16. [f] Cap. 23. [g] Cap. 24. [h] Cap. 26. [i] Weregyld. [k] Þrymſa. [l] Eorle. [m] Ealdorman. [n] Ceorles. [o] Sceattas. [p] Mæſſepreoſter.

mo

mo viſum eſt vinculum ſatis validum legis [a]. Majores autem hi noſtri (quorum deterior eo, quo poſterior aetas) pecuniariis tantum poenis crudelitate, libidine, ac impietate pleniſſima facinora cenſuerunt plectenda. *Sed damnoſa*, ut ait ille [b], *quid non imminuit dies?* Tempora & nos jam tantum mutamur, ut non ſolum caedes & parricidia (quod quidem talionis lege par eſt) ſed etiam furta ac latrocinia, quibus ad ſublevandam ſaepius egeſtatem pecunia corraditur, non pecuniario ſed ultimo (renitente Thomae Mori diſputatione Utopienſi [c]) ſupplicio nunc temporis ubique fere terrarum compenſentur [d]. Ab aequalitate illi procul fuerunt Stoica, procul a Manlionis imperiis. Quae tamen cum in Athelſtanum ſoluta mulctarum mors legibus exercuiſſet, in regnum defuncti ejus Edmundus frater ſucceſſit.

CAP. VI.

Edmundi, Ethelredi, & poſt Danicam vaſtationem, Canuti imperia & leges.

FOEderatorum autem Edmundus perfidiam & aquilonarium defectionem felici ac aperto Marte ulciſcendo ſategit; quod cum fauſto proceſſiſſet, Cumbriae provinciam, quam graviſſime depopularat, eo Malcolmo Scotorum rege jure donavit, *Ut auxilio ſibi foret terra & mari* [e]. Nec Marti ſolum ſed Themidis numini litavit, cui eorum quae porricit hic inſeram paucula, ac praecipua.

Chriſtianus quiſque decimas, ſeminum primitias [f], *nummumque eleemoſynarium* [illegible] *pendito, qui non ſolverit, anathema ſto* [g].

Si quis monialem ſtupraverit, aut inſtar homicidae compenſato, aut ſacra ſepultura prohibetor. Idem juris eſto ſi quis adulterio commiſſo conjugium violarit [h].

Si quis alium poſthac interfecerit, ſolus cum interfecti cognatis inimicitias capitales ſuſcipito, in integram capitis ejus aeſtimationem, cujuſcunque is fuerit conditionis, amicorum ope fretus intra XII. menſes perſolverit. Sin eum cognati ejus pro derelicto habuerint, neque vero quicquam pendere voluerint, ipſe inimicitias ſuſtito ſolas ac illi pro inimicis non habentor. Ei tamen interim cognati ejus victum ne ſuppeditanto, neve cum eo pacem habento, id quod ſi quis eorum fecerit, fortunis ſuis omnibus regi mulctator, & qui prius cognatum ſuum pro derelicto habuit, is jam cognatis interfecti pro inimico habetor. Atque ſi alium quemcunque praeter interfectorem ipſum cognatorum quiſquam ultus, perſecutuſque fuerit, is fortunis ſuis omnibus mulctatus, regi & omnibus amore eum proſequentibus pro inimico putandus eſt [i].

Nulla pugnae, aut homicidii nomine irrogata remittitor mulcta [k].

Clare autem ſignifico, non fore ei qui ſanguinem humanum effuderit ſuffugio domum meam, ni prius Deo ac caeſi cognatis cumulate ſatisfecerit, & praeterea impleverit quodcunque ei fuerit ab epiſcopo (in cujus id dioceſi acciderit) imperatum [l].

Si quis pacem violarit, aliumve domo ſua manentem oppugnarit, rebus ſuis omnibus mulctator, & regem penes vitae neciſque ejus arbitrium eſto [m].

Praeceptum autem immatura morte Edmundum excepit ejuſdem frater Edredus, qui majorum, ſuis, haud degener, virtutes exaequavit. *Illi enim Northymbrii* (author eſt AEthelwerdus [n]) *ſubjiciuntur cuncti, necnon Scoti juſjuranda confirmant, immutabilemque fidem.* Cujus item paulo fuſius Malmesburienſem habemus teſtem. *Northanimbros*, inquit ille [o], *& Scotos ad ſacramentum ſuae fidelitatis adactos & mox foedifragos quodam Iricio rege ſuper ſe ſtatuto, pene ex hominibus delevit, tota provincia fame ferroque foedata.* Idem uno ore Huntingdonenſis [p], & Rogerus de Hoveden [q] ſcriptis ſuis protulerunt. Subſecutus eſt hunc Edwinus Edmundi, quem ſupra diximus, filius, qui ob eximiam formae pulchritudinem *Pancali* nomen eſt ſortitus. Sed aſceteriorum coenobiorumque rapinis aliquatenus incumbens, maxima, aſſenſu populi, regni parte mutilatus, vitam poſt quadriennium finivit. Cujus, honor ille ac deliciae Anglorum frater Eadgarus demortui vices egit, quem cum Elgiva mater eniteretur, audita eſt Dunſtano vox: *Pax Angliae quamdiu puer iſte regnaverit, & Dunſtanus noſter vixerit.* Nec fefellit omen futurae felicitatis. Edoctus enim rex quaſi encyclicis imperii diſciplinis rem eccleſiaſticam, domeſticamque publicam eouſque promovit, ut nullus illius regni annus, quo non publicum ederet patriae aliquod emolumentum, numeraretur. Dilapſa reſtauravit inſuper monaſteria, maxime vero Glaſconienſe, cui ſummas (quarum ut author etiam fieret Joannes XII. Romanus pontifex chirographo facillime impetravit) diplomate contulit immunitates. Tam inſigni vero regio ſplendore dilatataque claruit potentia, ut, cum ſeptentrionalibus inſulae partibus circumnavigatis ad Legionum urbem appuliſſet, haud minor octonario ſubregulorum numerus ei occurreret, *Kinadius ſcilicet Scotorum, Malcolmus Cumbrorum* [r], *Maccus plurimarum rex inſularum, Britonnorumque Cambrorum reges Duffallus, Gifrethus, Huvaldus, Jacobus, & Inchillus*; quorum ſinguli quod Edgaro *fideles & terra marique cooperatores eſſe vellent*; juraverunt [s]. *Ludwalo etiam regi*, ut habet Malmesburienſis [t], *Wallenſium edictum impoſuit, ut ſibi quotannis tributum* CCC. *luporum penſitaret, quod cum tribus annis feciſſet, quarto deſtitit, nullum ſe ulterius poſſe invenire profeſſus. Tanto clariſſimo imperio Magnae Britan-*

[a] Liv. lib. 10. dec. 1. [b] Horat. lib. 3. carm. [c] Mor. lib. 1. de Rep. Utop. [d] Vel furto deprehenſi patibulo ſuſpenderentur ſtatuit Henricus I. Roger. Hoveden part. 2. fol. 270. [e] H. Huntingdonenſ. lib. 5. pag. 203. [f] Ælmeſfeoh. [g] Cap. 2. [h] Cap. 4. [i] Cap. 1. in ſecunda claſſe. [k] Cap. 3. fihtƿite. manbote. [l] Cap. 4. [m] Cap. 6. [n] AEthelw. lib. 4. cap. 7. [o] Malmesb. lib. 2. de geſtis reg. cap. 8. [p] Huntingd. lib. 5. [q] Hoved. par. 1. fol. 243. [r] Al. Malcolmus. [s] Roger. de Hoved. par. 1. fol. 244. [t] Malmesb. lib. 2. de geſtis reg. cap. 8.

niae

niae ſeu *totius Albionis Baſileos* fama adjacentium terrarum incolas catervatim huc convocavit [a]. Quorum certe contubernio in Anglorum animos civilibus jam induos moribus peſſima quaedam irrepſerunt vitia; inconditam enim a Saxonibus animorum ferociam, a Flandris enervem mollitiem, a Danis affluentibus ἐμπωνίζειν diſcebant. Pullulantium autem malorum ut areſcerent germina, ſaluberrimas reipubl. optimus rex leges ſancivit. Ut thyrſi lambente tecti hedera furorem comprimeret, *Clavos argenteos vel aureos* (ſic Malmesburienſis) *vaſis affigi juſſit, ut dum metam ſuam quiſque cognoſceret, non plus ſubſerviente verecundia, vel ipſe appeteret, vel alium appetere cogeret.*

Denarius in domos ſingulas impoſitus ante feſtum D. Petri redditor, qui tum non ſolverit denarium illum ac alios praeterea XXX. ad Romam comportato, certaque literarum teſtificatione domum rediens ſe eo detuliſſe confirmato, ac regi denique CXX. ſolidos numerato; ſi quis ſecundo non dederit denarium illum ac praeterea XXX. Romam deferat, regique poſtquam redierit CC. ſolidos dependito, ſin tertio deliquerit, rebus ſuis omnibus exuitor [b].

Dies ſabbathi ab ipſa diei Saturni hora pomeridiana tertia uſque in lunaris diei diluculum feſtus agitator, &c [c].

Nemo in lite regem appellato, niſi quidem domi juſtitiam conſequi aut impetrare non poterit, ſin ſummo jure domi urgeatur, ad regem ut is onus aliqua ex parte allevet, provocato. Atque ſi culpae pecuniaria irroganda eſt mulcta, ea non unquam capitis aeſtimationem ſuperato [d].

Si quis alium rumoribus diſſipatis improba voce laceraverit, quamobrem aut corpori ejus damnum inferatur, aut de fortunis imminuatur aliquid, tum ſi alter auditiones tanquam falſas refellere, & coarguere poterit, aut is linguam data capitis aeſtimatione redimito, aut ei lingua praeciditor [e].

Centuriae comitiis quiſque interſto: oppidana ter quotannis habentor comitia: celeberrimus autem ex omni ſatrapia bis quotannis conventus agitor; cui quidem illius dioeceſis epiſcopus & ſenator interſunto, quorum alter jura divina, alter humana populum doceto.

Qui fuerit in furto manifeſto, aut perfida domini proditione deprehenſus, quicquid tandem oraverit, ut vita & communi ſpiritu fruatur, non exorato.

Hoc imperio, his maieſtatis juribus tota Magnae Britanniae inſula jam gubernabatur; quae tamen ſola quaſi nimis coarctata tanti poteſtati regis haud ſatisfecit. Antiqua enim charta ab Edgaro, annum circa ſexageſimum quartum ſupra nongenteſimum ab humanae ſalutis reſtauratione, promulgata (quam inter ſuos de juridicis prudentum reſponſis libros dominus Edwardus Cokus [f], partim etiam in Hibernia Guilielmus Camdenus [g] deſcripſit) de ampliſſimis imperii Anglicani terminis ſic ore loquitur regio: *Mihi conceſſit propitia divinitas cum Anglorum imperio omnia regna inſularum oceani cum ſuis feroiſſimis regibus uſque Norwegiam, maximamque partem Hiberniae, cum ſua nobiliſſima civitate de Dublinia ſubjugare, quos etiam omnes meis imperiis colla ſubdere Dei favente gratia coegi, &c. Facta ſunt haec Anno Dom.* 964. *Indict.* 8. *regni vero Edgari Anglorum regis* 6. &c. † *Ego Edgarus Baſileus Anglorum & imperator regum gentium,* &c. *ſigno crucis corroboravi.* † *Ego Alfritie regina,* &c. Anglos etiam exinde colligere licet diu ante Henrici II. tempora Hiberniae inſulae quadamtenus praefuiſſe; cum tamen raro aut tepide eam ab ullo unquam expugnatam fuiſſe & ſubactam, nunquam externae ſubjacuiſſe ditioni uſque ad annum ab incarnato Verbo MCLXXI. nempe XVIII. regni Hen. II. Guilielmus Neubrigenſis ſcriptis affirmarit [h]. Illuſtriſſimum vero regem, cui totus hic alter non ſuffecerat orbis, XVI. imperii anno, parvus (ſic rerum humanarum circulus) excepit tumulus. Obiit dein imperandi munus Edwardus filius optimae ſpei juvenis, regni ſimul ac morum haeres. Infeſtabat illius maxime imperium clericos inter & monachos de ſacerdotum caelibatu ſchiſma; exterminatis enim monaſticae vitae cultoribus (a quibus tamen Edwardus ſtetit) in monaſteria ſacerdotes introducuntur. Tantum autem ad dirimendam controverſiam coacta eſt frequens Calnae in agro jam Wiltonienſi ſynodus (aberat vero aetate minor rex) ubi conciliabuli diſſoluta contabulatione, plurimis qui interfuerunt obrutis, diruptiſque trabibus percuſſis, ſolus archiepiſcopus Cantuarienſis Dunſtanus, qui non ſolum ſynodo, ſed etiam monaſticae rei praeſedit, illaeſus evaſit. Quod miraculum (ſic enim habuit aetas illa) *Monaſticum inſtitutum inprimis,* ait Camdenus, *confirmaſſe creditur* [i]. Ingruebant iſtis graviora; invaſit Alfledae, quam ſecundis ſibi Edgarus aſciverat nuptiis, animum dominandi libido; regnandi gratia violandum jus cenſuit. Senſit autem Edwardus novercalis odii virus, quippe cui Alfleda ſtructis inſidiis, percuſſores immiſit, qui ſceleratiſſima caede regem interemerunt. In regium autem evexit illa ſolium (quo ſibi quidem, quod optabat, ad imperandum viam munivit) filium ſuum Ethelredum; cujus ab ipſa luce prima, nutantis jam ac dilabentis Anglorum imperii omnia totus vitae curſus oſtendit. Cum enim infans primum ſacro admotus eſſet fonti, alimoniae excremento baptiſterium (unde Conſtantinum etiam peſſimum imperatorem Copronymum dictum fuiſſe ſcribunt [k]) foede inquinavit, exclamavit exinde ſubito Dunſtanus, *Per ſanctam Mariam puer iſte ignavus homo erit.* Inauguratus autem cum eſſet Kingſtoniae rex, Dunſtanus (qui Alfledae ſcelera reſcindere non potuit, arguere tamen auſus eſt) in terminando, *Quia aſcendiſti,* inquit, *ad thronum tuum per mortem fratris tui* [l], *quem occidit mater tua, propterea audi verbum Domini: hoc dicit Dominus, Non deficiet gladius de domo tua ſaeviens in te omnibus vitae tuae diebus, & interficiens de ſemine tuo, & de gente tua, uſque dum regnum tuum transferatur in regnum alte-*

[a] Iſtis nominibus in chartis Monaſt. Croyland. Edgarus inſignitur in hiſt. Ingulphi. [b] Cap. 4. [c] Cap. 5. [d] Cap. 2. in 2. calle. [e] Cap. 4. [f] Cok. in praefat. ad lib. 4. [g] Camden. in Hib. [h] Neubrig. lib. 2. rer. Anglic. cap. 26. [i] Camden. in Belgic. [k] Ignat. de Rom. Princ. lib. 2. [l] Inguph. hiſtor. fol. 506. Malmeſburienſ. lib. 2. cap. 9. Hoved. & Huntingd.

num, cujus ritum & linguam gens tua non novit. Procul nimis ab impoſtura, veritati quidem proximam tota perſenſit Anglia fuiſſe illius hariolationem. Vaſtabant enim jam frequenter irrumpentium Danorum agros tumultus, qui regis inertia praefectique militaris Elrici defectione freti, couſque Anglos imminentis terrore Martis adegerunt, ut magna quotannis pecunia, nunc X. libratum, nunc XVI. poſt XXIV. ac XXX. praedonum more graſſantium expleta cupiditate, pacem redimere cogerentur, ſed ne in tantis reipublicae periculis, oſcitanti, quid miſetiarum deeſſet, regi; incolarum quibus Danicum pepercerat ferrum, interemit Anglica fames. Tanto tamen lituorum ſtrepitu, miſerrimique ejulatu populi, harmonia non prorſus ſiluit politica, ſed leges quaedam non contemnendae exaudiebantur.

Herus omnis propriam ipſius familiam in ſe recipita, ejuſque ſiſtendae fidejuſſor eſto: atque ſi famulorum quiſquam in crimen vacatus, ſiſe in fugam dederit capitis ejus aeſtimationem dominus regi numerato. Quin ſi domino crimini detur ea autore & conſiliario fugam agitaſſe famulum, aſcitis ſibi Thanis quinque crimen eluito, id quod ſi non fecerit, capitis aeſtimationem regi quidem dependito, famulus omni juris patrocinio excludatur [a].

Servus ſi ipſa ordalii ſententia in reos referatur, primo inuſtus compungitor. Sin ſecundo ordalii quaeſtione examinatus, culpae reus fiat, alia quam capitis poena non eſto [b].

Bonorum, ſine fidejuſſione & teſtimonio, emptio non fiat aut permutatio: ſi quae ſecus fiat, tum qui eſt fundi dominus rem illam quouſque cujus fuerit compertum habeat [c].

Mercatorum navigia, vel inimicorum quidem quaecunque ex alto, nullis jactata tempeſtatibus, in portum aliquem invehuntur, tranquilla pace fruuntor. Quinetiam ſi maris acta fluctibus ad domicilium aliquod illuſtre, ac pacis beneficio donatum navis appulerit inimica, atque iſthuc nautae confugerint, ipſi ac res illorum omnes auguſta pace potiuntor [d].

Liberae conditionis Anglus Dacum ingenuum ſi interfecerit, dependita ea nomine XXV. *lib. niſi ſe ultro dederit homicida. Idem juris eſto, ſi Angla Dacus mortem obtulerit. Servilis conditionis Dacum Anglus ſi morte affecerit, integram ſolvita libram; Dacus e diverſo ſi Anglum interfecerit, noxia poena par eſto. Si quando viri occidantur octo, foedus laeſum cenſetor, ſive id in oppido ſive extra quidem fiat: ſin fuerit occiſorum numerus octonario minor, pro eo ac fuerit ſingulorum aeſtimatio, compenſatio ſequitor* [e].

Quinetiam illius celeberrimi (quod tamen Normannos induxiſſe falſo ſcripſerit ille Polydorus [f]) quo nunc utimur, duodecemviralis judicii antiquiſſima hic habemus veſtigia. *In ſingulis* (legem illius audis) *centuriis comitia ſunto, atque liberae conditionis viri duodeni, aetate ſuperiores, una cum praepoſita ſacra tenentes juranto, ſe adeo virum aliquem innocentem haud damnaturas, ſontemve abſoluturos* [g]. En porro quod nos medietatem linguae [h] jam dicimus, habuerunt & illi. *Viri duodeni* (in ſenatuſconſulto de monticolis Walliae legitur [i]) *jureconſulti, Angli ſex, Wallique totidem, Anglis ac Wallis jus dicunto: qui ſi ex aequo & bono non judicarint, fortunis ſuis omnibus mulctantor, niſi quidem juris ignoratione ſe excuſaverint.* Attulit inſtitutum poſteritati; ut enim cujuſlibet actionis, accuſationis, ſive inquiſitionis (quae ex dominio, contractu, maleficio vel quaſi competunt) quaeſtiones, de facto, inquam, non de jure, e conteſtatione litis emergentes juxta veritatem dirimantur, duodeni nec infimi in cenſuali tabula viri fide digni e provincia, qua controverſiae ſemina ſunt exorta, ad tribunal reſcripto regis evocantur, qui, oſtenſis utrinque inſtrumentis, audiriſque juramento onuſtis, de jure praefectus curiae cum aſſeſſoribus ſuis libere reſpondent, diſceptatione ſeorſim inter ſe adhibita, conſtiterit, ſed obſtricti primum jurisjurandi religione, pronunciant. Sin vero de capitali quovis crimine quiſquam PARIUM REGNI inquiſitione quam nos *Inditement* dicimus (nec enim de accuſatione, quod *Appeal* Anglice ſonat, contra quam Juſtinianiſtarum noſtratum quidam nuper ridicule propalavit iſtud intelligendum [l]) in judicio ſiſtat, duodenarius, major etiam aliquando, nunquam minor ad diſquirendum ille numerus e baronibus, quos aiunt parlamentariis ſive PARIBUS REGNI, qui non juramento, ſed verbo nobilitatis ac honoris ad veri pronunciationem aſtringuntur, debet conſlari.

Qui vero aliis legem, ſibi nullam ſtatuit, quippe cujus moribus nec ullos terminos modeſtia. Admixtis ſocordiae faecibus Baccho & Veneri obſtruebantur influentiae Palladis canales. Rurilantem Martis effigiem haud ſimulare potuit rex petulantia enervis, a quo tam indecoris majeſtati aſperſo maculis ordinum defecerunt nonnulli; ludibrio alii, alii odio regem habuerunt. Fatalis exitii imminentis iſta fuerunt prodromi; quae per omnium imo exterorum ora volitantia, adjectis de agrorum opima fertilitate ſummis laudibus, Swanum Danorum regem ad erigendam in Anglos victoriae ſpem pellexerunt. Conſcripto igitur numeroſo exercitu inſulam aggreditur; efferatoque immaniter animo graſſabatur, uſque dum Ethelredum Normanniam fugaſſet, regnumque Angliae invaſiſſet. Quo brevi potitus, cum vita ſimul eſſet exutus, regiam eamque paternam adiit haereditatem Canutus, quem inter & Edmundum cognomine *Ferreum latus* Ethelredi mortui filium (tentarunt tamen inprimis variam utrinque fortunam belli, & de ſingulari inter ipſos certamine, ut, quae plurimorum effuſo ſanguine non potuit, ancipiti duorum pugna res finiretur, conſuluerant) imperium diſpertiebatur. Edmundo Weſtſaxonia, Canuto Mercia e pacto contigit. Hanc autem ſubito inopinata mors diviſionem reſcidit. Extinctoque (carnifice quo dubium adhuc erat) Edmundo, Anglorum rex ampliſſimo, quaſi jure Canutus ſalutabatur. Weſtſaxoniae autem ſibi adminiſtra-

[a] Cap. 2. [b] Cap. 3. [c] Cap. 4. [d] Cap. 2. in 2. claſſe. [e] Cap. 5. [f] Polyd. Virg. lib. 9 hiſt. [g] Leg. Ethelred. in explic. verb. Lamb. [h] Indit. per ſtat. 27. & 28. Edw. III. prius ignot. lex ut re ponerentur jaetioes ann. 3. & 4. Ph. & Mar. Dyer fol. 145. a. [i] Senatuſcon. cap. 3. [k] Stanford in les pl. de cor. lib. 3. cap. 1.

tionem,

tionem, Merciae Edrico, Angliae orientalis Turkillo, Northumbriae Iricio deſignavit; haud vero diu ſtetit iſta tetrarchiae forma. Edricus enim inter letales Edmundi percuſſores (qui ingentis ſpe praemii ultro illecti tantum regi facinus profiteri non erubeſcebant) quod emeruit, ultimo affectus eſt ſupplicio. Eliminatis tandem caeteris in Daniam, unius imperio, feliciſſime, tametſi exterae gentis viri, tota Anglia adminiſtrabatur. *Ingenti enim*, ut habet G. Malmesburienſis [a], *ſtudio Anglos ſibi conciliare, aequum illis jus cum Danis ſuis in conſeſſu, in conſilio, in praelio concedere: qua de re, ut praedixi, uxorem ſuperioris regis Emmam ſibi e Normannia acceſſit, ut, dum conſuetae dominae deferrent obſequium, minus Danorum ſuſpirarent imperium.* Monaſteriorum eccleſiarumque laudatiſſimus inſtaurator. Sed ampliorum potentiae terminorum cupidus, ad Suevos ſubigendos copias militares traduxit, quod cum non omnino feliciter proceſſiſſet, domum rediens Noricorum regem Olavum ſibi bello ſubjugavit. Cum vero decimus quintus agereturillius regni annus, ad devotiſſime ſalutanda apoſtolorum limina Romam profectus eſt; honorifice ab imper. Conrado I. & pontifice R. Joanne XXII. exceptus; quibuſcum quanam de re ageret, quo etiam animo in eccleſiam fuerit Romanam, imo in totam Angliam, electa, quam Angliam detulit a rege Roma abituriente Livingus Abbas Taviſtocienſis, epiſtola facillime conſtabit. Cujus primum ſic habet frontiſpicium: *Canutus rex totius Danmarchiae & Angliae, & Norwegiae, partis Suevorum Egelnotho metropolitano, & Alfrico Eboracenſi archiepiſcopo omnibuſque epiſcopis & primatibus, & toti genti Anglorum tam nobilibus quam plebeiis, ſalutem.* Narrata dein humanitate qua erga illum uſi ſunt papa & imperator; *Locutus ſum*, inquit, *cum domino imperatore & domino papa & principibus qui ibi erant, de neceſſitatibus totius populi mei tam Angli quam Dani, ut eis concederetur lex aequior & pax ſecurior in via Romam adeundi, & ne tot clauſtris per viam arceantur & propter injuſtum telonium fatigentur. Annuitque poſtulatis imperator & Robertus* (in exemplari Malmesburienſis, *Rodulphus*) *rex qui maxime ipſarum clauſurarum dominator, cunctique principes edictis firmaverunt, ut homines mei tam mercatores, quam alii orandi cauſa viatores, abſque omni angaria clauſurarum ac teloniorum cum firma pace, & juſta lege ſecuri Romam adeant & redeant. Conqueſtus ſum iterum coram D. PP. & valde mihi diſplicere cauſabar, quod mei archiepiſcopi in tanta angariabantur immenſitate pecuniarum, quae ab iis expetebantur, dum pro pallio accipiendo ſecundum morem apoſtolicam ſedem expeterent: decretumque eſt, ne id deinceps fiat.* Et paulo poſt: *Obteſtor & praecipio meis conſiliariis, quibus regni conſilia credidi, ne ullo modo aut propter timorem meum; aut alicujus potentis perſonae favorem aliquam injuſtitiam a modo conſentiant vel faciant pullulare in omni regno meo. Praecipio etiam omnibus vicecomitibus & praepoſitis univerſi regni mei, ſicut meam volunt habere amicitiam, aut ſalutem, ut nulli homini nec diviti, nec pauperi, vim injuſtam inferant, ſed omnibus tam nobilibus quam ignobilibus ſit fas juſta lege potiundi, a qua nec propter favorem regium, nec propter alicujus potentis perſonam, nec propter mihi congerendam pecuniam, ullo modo devient, quia nulla mihi neceſſitas eſt, ut iniqua exactione pecunia mihi congeratur.* Intermiſſis deinde paucis: *Nunc igitur obteſtor omnes epiſcopos meos & regni mei praepoſitos per fidem quam mihi debetis & Deo, quatenus faciatis ut antequam Angliam veniam omnium debita, quae ſecundum legem antiquam debemus, ſint perſoluta; ſcilicet eleemoſyna pro aratris* (Saxonice ꝩulhælmæꝩ, quam penſionem fuiſſe unius in ſingula aratra denarii, vetuſtiſſimo quodam Ethelredi legum libello teſte, impoſiti Guilielmus Lambardus autumavit) *& decimae animalium ipſo anno procreatorum, & denarii quas Romam ad ſanctum Petrum debetis, ſive ex urbibus, ſive ex villis, & mediante Auguſto decimae frugum, & in feſtivitate ſancti Martini primitiae ſeminum ad eccleſiam ſub cujus parochia quiſque degit, quae Anglice Kirkſet* (ſed Malmesburienſis habet [b] *Curcſcet*) *nominatur. Haec & alia, ſi cum venero, non erunt perſoluta, regia vis ſecundum leges in quem culpa cadit, diſtricte abſque venia vindicabit. Omnes*, Angliam reverſus, *leges ab antiquis regibus & maxime ab Ethelredo latas ſub interminatione regiae* (ſic Malmesbur.) *mulctae perpetua obſervari praecepit.* Quarum, quae illius inſcriptae nomine circumferuntur, praecipuas iſtic annectam. Maximis primo circumſcribuntur immunitatibus templa, & ſacerdotes, quorum crimina, quo diluantur modo ſubjicit.

Si quis ſacerdotem ad certam aliquam religionis normam viventem in crimen vocarit, atque is nullius ſibi ſceleris conſcius fuerit, miſſam, ſi modo id facere non vereatur, celebrato, & eucharistiae perceptione unius calumniam omnem ſolus contundito: ſin trium fuerit accuſatio, percepta, ſi modo auſus fuerit, eucharistia, atque adjunctis ſibi aliis ejuſdem ordinis duobus, omnem cogitati ſceleris ſuſpicionem diluito. Diaconum ad certam religionis formulam viventem, ſi quis ſingulari calumnia criminis reum fecerit, aſſumptis ordinis ejuſdem duobus aliis, diaconus ſe crimine liberato. Criminatio ſin fuerit triſla, admotis ordinis ejuſdem viris ſenis ſe culpa exolvito. Plebeium ſacerdotem, qui ſe ad nullam certam religionis regulam aſtrinxit, ſi quis inſimularit, perinde ut diaconus ex praeſcripto vivens is crimen purgato, ſi eorum qui arae deſervierint aliquis, amicis orbatus, adeoque qui ſecum una pariter jurent non habens, criminis fuerit poſtulatus panem execratione devotum comeſto atque de eo fiat prout divina feret voluntas, niſi quidem licitum fuerit eucharistiae perceptione ſe culpa liberare, &c [c].

Nuptias intra ſextum cognationis gradum contrahi vetuit [d].

Quiſque orationis eleemoſynam ad decimum quintum a paſchate diem perdito, foetuum decimas ad pentecoſten ſolvito, terrae denique fructuum decimas reddito ad feſtum omnium ſanctorum

[a] Malmesb. lib. de geſt. reg. cap. 11.

[b] Al. Chirofeth.

[c] Cap. 5.

[d] Cap 7.

celebre.

Ne qua deiode mulier ſecundis, niſi ſupra decimum (quod ad muliebrem illum io novas Thalaſſio accendendas imparis numeri faces pruritum cohibendum ſancivit Romanus Numa Pompilius [a]) menſem binis etiam poſt obitum viri exactis, ſeſe nuptiis immiſceat, illius lege cautum eſt; adjecta inſuper graviori, quam vaccae mactatio praegnantis poena. *Dote*, ſcilicet, *mulctata fortunis omnibus a priore marito relictis privator: eaque omnia cognotione proximus habeto. Maritus proprii capitis aeſtimationem regi, ſive cui rex cunque dederit alteri, dependito* [b].

Si quis rem furto ſurreptam in tectum introduxiſſe ſuum convincatur, aequam ei tribus furti mercedem par eſt. Conjunx vero, niſi quidem rem illam ſera clauſam tenuerit, furti non tenetor. Has vero foemina claves cuſtodire debebit, penarii, ciſtae veſtiariae, & ſcrinii ſui, atque ſi in his rem tenuerit occluſam, habetor furti conſcia. Non poterat autem prohibere foemina, quin conjunx quid velit in domum introferat ſuam. Mos erat, hiante hominum avaritia, parvulum in cunabulis, qui nondum cibum guſtarat, dormientem, huic facinori perinde putare conſcium, atque ſi is recta ſaperet. Id ego aliaque nonnulla Deo moleſta & odioſa planiſſime veto [c]. Undenam, niſi ex iſto fonte, rivulos illos apud Henricum de Bractoo, alioſque Angliae juriſconſultos, de uxore furti conſcia emanaſſe quis affirmarit?

Si quis terreſtri ſive navali pugna dominum aut commilitonem ſuum per ignaviam & pigritiam deſeruerit, vita & rebus ſuis omnibus mulctator, ejuſque res omnes, & quem illi prius dederat fundum, dominus recipito. Sin quae ex ſcripto praedia poſſederit, ea regi ſunto. Verumenimvero ſi quis in exercitu, ſive in regno, ſive extra quidem pugnans coram domino mortem oppetierit, ipſum condonator ac remittitor hereotum: atque in bona praediaque paterna haeredes ejus ſuccedunto, eaque ſecundum jus faſque dividunto [d].

Praeterea autem concedo, ut in propriis ipſius praediis quiſque tam in agris quam in ſylvis excitet, agitetque feras: meas autem ne venetur, iis praeſertim in locis quos privilegio circumſcripſi meo, cum poena praecipio [e].

Sive quis ad comitia proficiſcatur ſive revertatur ab eiſdem, placidiſſima pace, niſi quidem furti fuerit manifeſtus, fruitor [f].

Firmaro inſuper ſibi regno, Daniamque (quod refert Henricus de Bracton [g]) dimiſſo exercitu, publica mnobiles Angliae interpoſuerunt fidem, ut tranqoilla quotquot ſecum rex retineret pace undequaque gauderent. Quorum ſi quem Anglus quiſpiam occideret, nec ordalii judicio examioatus ſeſe purgaret, emeritas lueret poenas. *Sin vero fugam fecerit, nec prehendi poterit, ſolverentur pro eo* LXVI. *marcae, & colligebantur in villa ubi quis eſſet interfectus, & ideo quia interfectorem non habuerunt, & ſi in tali villa pro paupertate colligi non poſſent, colligerentur in hundredo, in theſauro regis deponendae* [h]. Ipſam hic, quo ounc utimur juris, repraeſentationis imaginem habemus depictam. Plurima quidem alia inter leges Caouti referuntur, quorum pleraque cum tantum per modum anacephalaeoſeos ſuperiorum, quae diximus, ab aliis regibus latorum interſerantur, conſulto praetermiſimus. Quinetiam poſteritati tam gratae fuerunt, ſibiqoe tam ſalutares Angli ſemper duxeruot, ut ad eas firmiter obſervandas ſub nomine Edwardi regis (non quod ille, ut e Malmeſburienſi [i] ſuperius diximus, ſtatuerit, ſed quod obſervaverit) principes regio inaugurandos ſolio ſaepius obſtrinxerint juramento.

Ordinata jam prudentum conſiliis meridionali Britanniae parte, armis aggreditur ſeptentrionalem. Rebelles Scotos regemque eorum Malcolmum parvo ſubegit negotio. Elapſo tandem poſt auſpicatum regnum viceſimo anno, *Dominus totius Daciae* (ſic Huntingdonienſis [k]) *totius Angliae, totius Norwegiae ſimul & Scotiae* mortis nihilominus vaſallus noo potuit libitinam vitare.

C A P. VII.

Hardecanutus & Haroldus, Edwardus Confeſſor, ejuſque ſucceſſor Haroldus quem Guilielmus Normannus vicit, & Anglia potitus eſt.

DE paterno diſceptabant imperio Canuti filii, Hardecanutus ex Emma, quae fuit Ethelredi uxor, Haroldus ex Elſgioa Northantooienſi furtiva Venere ſuſceptus, & parum aberat, quin ad dubias Martis incerti vices res rediiſſet. Hunc enim Dani & Londinenſes, illum, qood ex Emma natus, vel potius e filiis Ethelredi Normanoia agentibus aliquem, Angli ſibi regem optabant [l]. Ne ſuorum autem inſula irrigaretur ſanguine tranſactum eſt, ut Thameſis fluvius fratribus regni fines herciſceretur. Septentriooalis a Thameſi pars Haroldo, auſtralis Hardecanuto obtigit. Qui cum Danmarchiam rediiſſet, Haroldus totius Angliae rex acclamatur. Poſt quadriennium mortuo ſucceſſit Hardecanutus ab Anglis ſimul & Dacis in regem electus. Quorum nempe qui oaturalem legitimo filio antepoſuerant, injurias ut ulciſceretur, graviſſima tributa extorſit. Claſſiariis enim ac exercitui ſuo XXI. LXXXIX. libras iterumque XL. XLVIII. ſecundo (qui & ultimus) regni anno corraſit [m]. Superſtites adhuc erant in Normannia Ethelredi ex Emma filii Alfredus & Edwardus. Illum, e Danorum emerſi proceres imperio, ad regnandi munus ſubeundum accerſiverunt. Verſuto autem Godwini officiarii comitis Cantii callide perſuaſi ingenio, hunc licet natu minorem diademate coronarunt, virum magis devotum Deo, quam imperio idoneum. Cui tamen placidiſſimae potius quieti, quam caſtrametatiooi dedito, comites quidam non defuerunt, qui belligerando ſtrenue operam oavarunt. Quorum Siwardus Northumbrorum comes *ejus juſſu* (ut ſcribit Malmeſburienſis [n]) *cum Scottorum rege Macbetha congreſſus vita regnoque ſpoliavit,*

[a] Plutarch in vit. Nu. [b] Cap. 72. [c] Cap. 74. [d] Cap. 75. [e] Cap. 77. [f] Cap. 79.
[g] Bract. lib. 3. tract. de coron. cap. 15. & leg. Edw. C. cap. 10. [h] Leg. Edw. C. cap. 15. Stanford. in lib. 1. Les plees del coron. cap. 31. [i] Malmesb. lib. 2. cap. 11. [k] Huntingd. lib. 6. hist. fol. 208. [l] Ingulph. hist. Rog. de Hoveden. part. pr.
[m] Huntingd. lib. hist. 6. fol. 209. [n] Malmesb. lib. 2. de gest. reg. cap. 13.

ibidemque Malcolmum filium regis Cumbrorum regem inſtituit. Weſtſaxoniae autem Haroldus Godwini filius rebelles compeſcuit Cambro-Britannos, quorum rex Griffinus, Ingulpho teſte [a], *a ſuis occiditur & caput ejus cum roſtro navis ipſius Haroldo deſtinatur, cujus fratribus Blethgento & Ruthio rex Edwardus dedit & fidelitate jurata pro ſervitio regno Angliae debito ſingulis annis praeſto perſolvendo Walliam tenendam ſibi & ſuis poſteris pacifice conceſſit.* Quod ad civilem regni adminiſtrationem attinet, alienus fere ab Anglicis, quippe tamdiu Normannia educatus moribus totus, quaſi Galliciſſabat. *Coepit ergo terra* (Ingulphum audis [b]) *tota ſub rege & ſub aliis Normannis introductis Anglicos ritus dimittere, & Francorum mores in multis imitari, Gallicum idioma omnes magnates in ſuis curiis, tanquam magnum gentiliſmum, loqui, chartas & chirographa ſua more Francorum conficere, & propriam conſuetudinem in his & in aliis multis erubeſcere.* Quinimo Galliam (cum uxore Egitha Godwini filia perpetuo Venerem aſpernatus) ſibi amaſiam duxit eligendam, nec aliunde quidem regni haeredem ſuſcipiendum, ſuperba nimirum ingruente Godwinianae familiae potentia, deſtinavit. Guilielmum igitur ducem; ſeu, ut ſcribunt aliqui, comitem Normanniae haeredem ac ſucceſſorem in Anglorum regno (ſi Ingulpho, Malmesburienſi, & Chartae [c], quam ipſe confecerit, ſit habenda fides) inſtituit. Cui refragetur licet hiſtoria Cadomenſis, qua extremum dum exhalaret ſpiritum, ſe neminem Anglici regni conſtituiſſe haeredem, ſed aeterno conditori commendaſſe, nec tantum decus jure haereditario poſſediſſe; ſed diro inflictu, illum dixiſſe perhibetur; elevat tamen hiſtoriae hujuſce fidem, quod a Rogero de Hoveden [d], & Matthaeo Pariſienſi [e] ſcriptum relinquitur, Guilielmum ſcilicet in extremis agentem teſtamentum eatenus condidiſſe, ut Normanniam Robertus, Guilielmus Angliam, libras autem V. Henricus filius legatorum nomine acciperent. Haroldus interim, piſcatorio, juxta viculum *Boſeham*, conſcenſo navigio fluctibus vi ventorum agitatis, Normannica (caſu an conſilio dubium) ad littora appulſus eſt. Prehenſus primo & duce coram ab accolis adductus maximam cum Guilielmo brevi iniit gratiam. Quam ut citius ſibi conciliaret, regiae illius adoptionis nuntium ſe praebuit (quo tamen munere legatus, ut aiunt, a latere Edwardi regis Robertus Cantuarienſis antiſtes erat functus) filiam Guilielmi adhuc immaturam libentiſſime a patre deſponſatam ſe uxorem poſtea ducturum, Angliae autem imperium duci firmo confirmaturum praeſidio, ſi emortualis, dum ipſe vixerit, Edwardi dies acciderit ſacroſanctis tactis Evangeliis eſt aſtipulatus. Eo igitur, quo decuit, exceptus hoſpitio haud ita multum poſt ad patriam remeavit. Cum vero regii in vicem throni ſandapila Edwardus fulciretur, & de ſubſtituendo rege proceres ancipiti cura diſtraherentur, Haroldus, ut ille perfidus olim Spartanus [f], taxillis pueros, viros jurejurando decipiendos eſſe cenſens, regnum, quod Normanno, divino teſte ac invocato Numine tanquam fiduciarius haeres reſtituere ſe adſtrinxerat, omiſſis illis (quae deceſſores ejus ſemper adhibere erant ſoliti) divinis, nec perjuro idoneis, auſpiciis, ſibi ipſi arripuit. Infenſos exinde habuit pontificios, ipſumque maximum pontificem Alexandrum II. Qui Guilielmo (poſtquam Haroldus adactum ſe vi, illectuque circumventum doloſo in Normannia juraſſe, nec imperium Anglicum promiſſis deferri potuiſſe ſine populi aſſenſu, quo ſe jam electum eſſe regem, legatis, qui ſponſionis ac jurisjurandi admonebant, aſpere reſpondiſſet) apertum denuncianti bellum, ſacratum, in victoriae omen ac regni, vexillum petenti donavit [g]. Fretus igitur his Normannus, ac Edwardi inſuper affinitate (filius nimirum Roberti ducis, filii Richardi, fratris Emmae, matris Edwardi; cujus tametſi e fratre Edmundo nepos Edgarus Etheling ſuperſtes, regno tamen parum idoneus fuerit) numeroſo coacto exercitu, Neptuno placatis & AEolo, ad Pevenſeiae littora inter auſtrales Saxones appulit. Navibus autem, ut ſociis ſpem fugae praeriperet, ignem injecit; progreſſus inde paulo in planitie juxta *Haſtings* caſtra metatus eſt [h]. Cum interea Haroldus, habito militum delectu, fatigatus, e quibus nuperrime emerſerat, Norwegiorum bellis, copias tamen eduxerit, forti ac infracto prorſus, ut videtur, animo; inflectere nihilominus conatur Normannus. Internuncio monacho, conditiones illi iſtas propoſuit; aut exueret ſe regno; aut clientelari, ſub Normanno, jure idem obſtrictum retineret; monomachiae, vel pontificis Romani judicio cauſa dirimeretur [i]. Aſpernatur Anglus; a gentium, in legato violando jure, vix abſtinuit, quod flammis Normannorum addidit oleum. Ad craſtinam inde utrinque pugnam paratur. Comeſſationibus & cantibus Angli noctem conſumunt; mane ebrii ad arma conclamant; impenetrabili adverſus hoſtes cuneo pedites cum bipennibus, conſerta ante ſe ſcutorum teſtudine progrediuntur. Normanni vero (qui tota nocte peccatorum confeſſioni vacarant, communicata mane ſingulis euchariſtia) claſſicum canunt, frontem aciei ſagittariis muniunt; initum utrinque acriter praelium, ſtataria quaſi pugna; ſed utrinque aequae etiam leoninae pelles; vulpinam ergo Guilielmus induit, ſimulataque fuga receptui canit. Angli quaſi certa jam & explorata victoria ſeſe potitos rati, hoſteſque metu dediſſe terga exiſtimantes, diſſipatis ordinibus tumultuario palantes Normannis inſtant; cum ex improviſo reductis illi agminibus incompoſitos adoriuntur, maximamque gregariorum, perforato ad mortem ſagittae ictu Haroldi cerebro, militum circumfuſi edunt ſtragem; ultimaque de Saxonico imperio ſic, anno ab incarnato Verbo CIↃLXVI. Prid. Id. Octobris, jacta eſt alea. Guilielmus, cum maritimas oras pervagatus eſſet, Londinum ab Wallingfordia protinus advolat, ubi (ſimultatibus primo procerum, quorum alii Edgarum Etheling, Edwinus autem & Morcardus ſeipſos in imperium evehendi conſilium ſed fruſtra inierant, remorantibus) feſtis acclamationibus & laetiſſimis exceptus rex Angliae ſalutatur. Rerum autem ſic

[a] Ingulph. hiſtor. fol. 511. [b] Fol. 509. [c] Char. Conq. apud Camden. in Nor. Hiſtor. Cadomenſ. inter editas a G. Camdeno hiſt. [d] Hoved. par. poſt. fol 264. [e] M. Pariſ. in vit. H. 1. pagin. 84. [f] Lyſand. in Plut. [g] Ingulphus. Matth. Pariſienſ. [h] A Chriſto ann. 166. [i] Malmeſb. lib. 3. de geſt. reg. cap. 1. Matth. Pariſ. in vit. Haroldi.

alibi

alibi per Angliam potitus, caſtrum verſus Dorovernienſe, ut Cantianos etiam ſubjugaret, promovit exercitum, Cantiani Stigando archiepiſcopo Cantuarienſi & Egelſino Auguſtinenſi (ut author eſt ejuſdem coenobii monachus Thomas Spottus [a]) archimandrita ducibus, *Die dicto univerſi apud Swaneſcomb conveniunt, latitantes in ſylvis adventum ducis expectant, ſtatuunt ramos arborum in manibus portantes praecludere undique vias duci & circumvenire. Guilielmus cum ſe quaſi mobili nemore viderit circumdatum ſubito conſternatur, magis autem cum abjectis Cantiani ramis arma praeferunt. Tentata res legatione qua praeſules illi iidemque duces functi iſtam coram Normanno habuerunt brevem ſed ad libertatem patriae accommodatam orationem. Ecce domine dux, populus Cantii tibi obviam procedit, te tanquam ligeum dominum recepturi, ea conditione ut populus univerſus Cantianus in perpetuum avita gaudeat libertate, avitiſque fruatur legibus, alioqui tibi e veſtigio bellum indicunt, parati hic potius omnes occumbere, quam ſervitutis jugum pati & ab avitis legibus recedere.* Foedere potius quam vi caetero adjungendam Cantiam regno ratus dux, petita illa non tam libenter quam prudenter in arcto poſitus conceſſit. Annectunt hujuſce rei fidem illa ex antiquo conſuetudinum libro a Camdeno eruta. *Dicit Cantii comitatus quod in iſto comitatu de jure debet de ejuſmodi gravamine eſſe liber, quia dicit quod comitatus iſte ut reſiduum Angliae nunquam fuit conqueſtus, ſed per pacem factam ſe reddidit conqueſtoris dominatui, ſalvis ſibi omnibus libertatibus ſuis & liberis conſuetudinibus primo habitis & uſitatis* [b]. Illaeſas hinc patrias retinuerunt conſuetudines, illamque inprimis quam leges Anglorum municipales *Gavelkind* nominant, quae in toto regno, ante ducis adventum, frequens & uſitata fuit, poſtea caeteris adempta (ſed privatis quorundam locorum conſuetudinibus alibi poſtea regerminans) Cantianis ſolum ex hac Stigandi & Egelſini armata interceſſione integra & inviolata remanſit [c]. Subacto igitur ſeu potius conciliato Cantio natalis Chriſti ad inaugurationem regis deſtinatus dies appropinquat. Qui cum diluxiſſet, ab Aldredo Eboracenſi praeſule (nec tanto praeeſſe volebat Stigandum muneri, qui potentiſſimo Mammonis numine archiepiſcopatum Cantuarienſem invaſerat) ſolennibus adhibitis ſacris, diademate indutus eſt. Homagii & fidelitatis vinculo primores regni ſibi firmavit. Suos autem ut dignis victoriae praemiis remuneraret ſuſpectamque Anglorum potentiam diminueret, *Comitatus, & baronias, epiſcopatus, & praelatias totius terrae Normannis diſtribuit & vix aliquem Anglicum ad honoris ſtatum vel alicujus dominii principatum aſcendere permiſit* [d]. Directum praediorum (quae Normannis pleraque conferebantur) dominium ſibi omnium reſervavit, nec abinde quiſpiam hucuſque Anglorum, praeter ipſum regem fundum allodii jure poſſedit. *Ne vero libera* (ut habet apud Camdenum & Lambardum Gervaſius Tilburienſis [e]) *de caetero daretur erroris facultas, decrevit ſubjectum ſibi populum juri ſcripto legibuſque ſubjicere. Praepoſitis igitur legibus Anglicanis ſecundum tripartitam earum diſtinctionem*, id eſt, Merchenlage, Danelage, Weſtſaxenlage, *quaſdam reprobavit, quaſdam autem approbans, transmarinas Neuſtriae leges, quae ad regni pacem tuendam efficaciſſimae videbantur, adjecit.* Cum autem Danum ſe origine fuiſſe animo meditatus eſſet, majorumque generoſi eſſe premere veſtigia, Danorum maxime etiam dignas, quibus nova ordinaretur reſpubl. leges cenſuit [f]. Ex quo Angli jam fremere, conclamare, ſeque, ſi non ſolum haereditariis praediis, ſed etiam legibus defraudarentur, vaſto nimis miſeriarum gurgite abſorptos fore conqueri. Gravibus exorant precibus, ut Edwardi Confeſſoris, ad inſtaurandam politiam, leges amplexaretur. Inflexus igitur ſancivit XII. e quolibet eligendos evocandoſque comitatu viros, qui juriſjurandi fide conſuetudines nuperrimas patefacerent, eaſque ex integro explorarent, qui iſtas inprimis, quas ſubſcripſimus, recenſuere.

Omnis clericus & etiam ſcholares & omnes eorum res & poſſeſſiones ubicunque fuerint pacem Dei & ſanctae eccleſiae habeant [g].

Ubicunque regis juſtitia vel cujuſcunque ſit placita tenuerit, ſi miſſus epiſcopi tunc veniens cauſam aperuerit ſanctae eccleſiae, ipſa primitus terminetur. Juſtum eſt enim ut ubique Deus prae caeteris honoretur [h].

Quicunque de eccleſia aliquid tenuerit, vel in fundo eccleſiae, manſionem habuerit, extra curiam eccleſiaſticam coactus non placitabit, quamvis foriſfecerit, niſi, quod abſit, in curia eccleſiaſtica de recto defecerit [i].

Quicunque reus vel noxius ad eccleſiam cauſa praeſidii confugerit, ex quo atrium eccleſiae tenuerit, a nemine inſequente nullatenus apprehendatur, niſi per pontificem aut miniſtrum ejus. Quod ſi fugiendo domum ſacerdotis vel curiam ejus intraverit, eandem ſecuritatem habeat quam & apud eccleſiam, dum tamen ſacerdotis domus & curiae ejus in eccleſiae [k] *fundo conſiſtant. Hic ſi latro vel raptor eſt, quod male cepit, ſi ad manum habet, reddat, & ſi illud penitus extirpaverit, & ſi ſuum proprium unde reddat habuerit, integrum, cui damnum intulit, reſtituat, & ſi more ſolito latro taliter egerit, & ſi forte fortuito ad eccleſias, vel ad ſacerdotis domus frequenter evaſerit, ablatione reſtituta, provinciam foriſjuret, nec redeat : & ſi forte reditum fecerit, nullus eum hoſpitari praeſumat, niſi a rege data licentia* [l].

Pacis ſanctae eccleſiae violator epiſcopo coram ſiſtat judicio, ſi diffugerit regi poſt XL. *dies exterminis deſeratur. Quod ſi infra* XXXI. *dies ſive per amicos & notos ſive per juſtitiam regis inveniri non poterit, utlagabit eum rex verbo oris ſui, ſi vero poſtea repertus fuerit, & retineri poſſit, vivus regi reddatur vel caput ejus ſi ſe defenderit, lupinum enim gerit caput quod Anglice* ƿulꝼeſheaꝼod *dicitur & haec eſt lex communis & generalis de omnibus utlagatis* [m].

[a] Th. Spottus. Lamb. & antiq. eccl. Brit. fol. 108. [b] Camden. in Cant. [c] Antiq. eccleſ. Brit. fol 109. [d] Ingulph. hiſtor. fol. 512. Malmesb. lib. 3. de geſt. reg. [e] Gervaſ. Tilbur. [f] Rog. de Hoved. part. poſt fol. 346. & ſeq. [g] Cap 2. [h] Cap. 4. [i] Cap. 5. [k] Al. feudo. [l] Cap. 6. [m] Cap. 7.

De

De annona, pullis, vitulis, caſeo, butyro, porcellis, apibus, prato, aquis, molendinis, parcis vivariis, piſcariis, virgultis, hortis & negotiationibus & omnibus rebus quas dederit Dominus decima pars ei reddenda eſt, qui novem partes ſimul cum decima largitur. Qui eam detinuerit per juſtitiam epiſcopi & regis, ſi neceſſe fuerit, ad redditionem arguatur [a].

· *Die illo quo judicium ferri vel aquae fieri debet, veniat illuc miniſter epiſcopi cum clericis ſuis, & ſimiliter juſtitia regis cum legalibus hominibus provinciae illius, qui videant & audiant ut aeque omnia fiant, & quos Dominus per miſericordiam ſuam, non per merita ſalvare voluerit, quieti ſint & liberi recedant, & quos iniquitas culpae non Dominus damnaverit, juſtitia regis de ipſis juſtitiam faciat. Barones vero qui ſuam habent curiam de ſuis hominibus videant, ut ſic de eis agant, quatenus erga Deum reatum non incurrant, & regem non offendant. Et ſi placitum de hominibus aliorum baronum oritur in curiis ſuis, adſit ad placitum regis juſtitia, quoniam abſque ea placitum finiri non licet, ſi quis baronum juſtitiam non habet, in hundrede ubi placitum habitum fuerit, ad propinquiorem eccleſiam ubi judicium regis erit, determinandum eſt, ſalvo jure baronum illorum* [b].

Denarios meminerunt (quod ſupra retulimus) D. Petri; & Danegeldum a quo *libera & quieta erat omnis eccleſia, & etiam omnis terra, quae in proprio domino eccleſiae erat, ubicunque jacebat, nihil prorſus in tali redditione perſolvens, quia magis in eccleſia confidebant orationibus, quam in armorum defenſionibus* [c].

Theſauri de terra domini regis ſunt, niſi in eccleſia vel in coemiterio inveniantur, & licet ibi inveniantur, aurum regis eſt & medietas argenti & medietas eccleſiae, ubi inventum fuerit, quaecunque ipſa fuerit vel dives vel pauper [d].

Ignoſcere poteſt ei rex, qui mortem promeruit, modo illi cui damno fraudive fuerit, emendetur [e].

Habet rex alteriuſmodi poteſtatem ſuper captivos. Ubicunque enim venerit in civitatem vel burgum vel caſtellum, vel villam, vel etiam in via ſi captivus fuerit, poteſt eum ſolo verbo ſolvere a captione. Solutus tamen ſatisfaciat cui forisfecit. Murdrator vero vel traditor, vel hujuſmodi criminoſus, quamvis rex ei condonaverit vitam & membra ſecundum legem, nullatenus in patria remanebunt, ſed ſtatim jurabunt ſe ituros ad mare infra terminum a juſtitia eis conſtitutum, & mox transfretaturos quam cito habuerint navem & ventum. Quod ſi perjuri poſtea in terra remanſerint, quiſquis eos invenire poterit, faciat de eis ſine judicio juſtitiam, & ſi quis eos gratis detinuerit pro una nocte ſola, majori lege Anglorum vel Danorum emendabit, pro ſecunda duplici, pro tertia nocte ſocius ejus & compar malefactorum judicabitur. Siquidem tales habuerint uxores ſuas in patria ſubſiſtentes, & dixerit aliquis parentum murdrati eas nequitiae fuiſſe participes, expurgent ſe judicio Dei, quas ſi clementia Dei & innocentia ſua ſervaverit, remaneant legales cum dotibus ſuis & maritagiis. Pueri vero qui ante malefactum fuerint nati vel generati, non exeunt exleges pro malefacto poſt generationes eorum peracto, nec perdant haereditatem [f].

Si quis hoſpitaverit privatum vel alienum qui Anglice cuþ ⁊ uncuþ *dicuntur, poterit eum noctibus habere duabus tanquam hoſpitem. Qui ſi forisfecerit, non incurrat dominus damnum pro hoſpite, veruntamen ſi cui damnum illatum fuerit, & ad juſtitiam de eo clamorem fecerit, quod ipſius conſilio malum factum fuerit cum duobus legalibus vicinis ſuis, purgabit ſe ſacramento de conſilio & de facto: quos niſi habuerit, damnum emendet & forisfacturam, quem ſi tertia nocte hoſpitatus fuerit & is alicui forisfecerit, habeat eum ad rectum tanquam de propria familia quod Anglice dicitur,* tƿa niȝht ȝeſt þrid niȝht aȝen hine, *quem niſi poterit ad rectum habere, habebit terminum praedictum menſis & unius diei. Et ſi poterit inveniri malefactor, reſtauret damnum quod fecerat, & emendationem ſi poterit, & de corpore ſi adjudicatum fuerit ei. Si vero malefactor non poterit damnum reſtaurare quod fecerat, hoſpes ſuus reſtaurabit & forisfacturam, & ſi juſtitia habet eum ſuſpectum, purgabit ſe judicio hundredi vel ſcyrae* [g].

Si quis adduxerit animal in villam, vel apportaverit pecuniam, & dixerit ſe inveniſſe, priuſquam in domum introducat ſuam vel etiam alterius, ante eccleſiam ducat, & coram ſacerdote eccleſiae & praepoſito villae & melioribus hominibus totum oſtendat inventum, quicquid ſit. Praefectus villae mox mittat ad quatuor villas propinquiores pro ſacerdotibus, & praepoſitis villarum, qui adducant ſecum tres vel quatuor de melioribus hominibus de unaquaque villa, quibus congregatis oſtendatur totum inventum. Poſtea vero teſtimonio ipſorum praepoſitus, de cujus dominio inventor eſt, cuſtodiat inventum uſque in diem craſtinum. Die autem craſtino cum aliquantis vicinorum ſuorum qui viderunt inventum, ad hundredi eat praefectum, in quo hundredo ſua villa eſt, & ipſi oſtendat totum. Et ſi homo alicujus domini ſit, in cujus terra inventum eſt hoc, & dominus in cujus terra inventum eſt, non habet conſuetudines ſuas, ſcilicet ſake & ſoke, *omnia tradat praefecto hundredi, ſi habere voluerit, cum bonis teſtibus. Sed ſi dominus habuerit conſuetudines ſuas in curia domini rectum eneatur* [h].

Conſul (comitem autem indigitant) *tertium habebat denarium de forisfacturis* [i].

Uſurarios quoque defendit rex Edwardus, ne remaneret aliquis in toto regno ſuo. Et ſi quis inde convictus eſſet, quod foenus exigeret, omni ſubſtantia propria careret & poſtea pro exlege haberetur [k].

Has cum aliis quibuſdam, quas de friborgis, de curiis & centuriis inter Alfredi leges ſupra inſeruimus, ſubmiſſo obteſtantibus Anglis animo reſtituere non moratur Normannus [l]. Magis tamen, quod ad civilem erant adminiſtrationem aptiſſimae, quam miſerorum precibus annuendo. Nec enim expulſis detruſiſque Anglis, omnique donatis

a Cap. 8. b Cap. 9. c Cap. 10, & 11. d Cap. 14. e Cap. 18. f Cap. 19. g Cap. 27.
h Cap. 28. i Cap. 31. k Cap. 37. l Hovd. & exemplar. in Lamb.

munificentia

munificentia Normannis (ut Normannica fuerit Anglia tota quae jam colonia) ad firmandum victoris imperium neceſſe fuit, ut forma omnimodo (quod politici decantant [a]) nova reipublicae inſtitueretur, ſed ut antiqua novis miſcendo ſe virum dominum, quod ei par viſum eſt, ab omnibus agnoſci efficeret, omniaque, etſi haud prorſus immutarentur, Normanniam tamen & Normam redolerent. Quamobrem & ſuiipſius quaedam intertexuit decreta, quorum quae digniſſima haec iſta:

Si Francigena appellaverit Anglicum de perjurio, aut murdro, furto, homicidio, aut Ran quod dicunt apertam rapinam, quod negari non poteſt, Anglicus ſe defendat, per quod melius voluerit, aut judicio ferri aut duello. Si autem Anglus infirmus fuerit, inveniat alium qui pro eo faciat. Si quis eorum victus fuerit, emendet regi XL. ſolidos. Si autem Anglus Francigenam appellaverit, & probare voluerit aut judicio aut duello, volo tamen Francigenam purgare ſe ſacramento, non ferro [b]. Habes hic illius incunabula apud Anglos formae purgationis, Longobardis antiquiſſimae, quam dummodo internecina plurimorum bella in paucorum exinde (cujus exempla Judaicae, Graecae, Romanae, omniumque fere gentium hiſtoriae prodiderunt) fortunas contrahantur, cum non interſit quo numero adverſus hoſtem decernatur, haud alienam eſſe nec a vere humano aut divino jure Alciatus, Bodinus, Delrius, Friſius, aliique ſcriptores claſſici diſceptant: armatum autem illud judicium ad civiles dirimendas lites, privataſque cauſas definiendas antiquitus uſurpatum (quam quod nihil tam juri inimicum) damnandum prorſus, abhorrendum, & e Chriſtiana penitus exterminandum republica dijudicant. Quod itidem Danorum Sueno [c], Longobardorum Rhotaris, Francorum D. Ludovicus, Philippus Bellus, Henricus II. & IV. reges, imperatoria & pontificia multis abhinc annis decreta, noviſſimaque illa generalis Tridentina ſynodus interdixerunt. Majores autem noſtri (an quod avitas religioſiſſime colendas conſuetudines, an quod iſtam haud tam immanem, ut quae abrogari meruit, duxerint, neſcio) tam procul ab illius ſemper fuerunt antiquatione, ut non ſolum in quibuſdam, de fundis & praediis, inſtitutis actionibus, criminumque capitalium accuſationibus, ad hunc uſque diem in praetoriis noſtris ad Martem provocare ſit litigantibus liberum, verum etiam in archivis ſchediſque antiquis parliamentariis ne ſemel quidem, quod memini, rogatam, ut aboleretur, fuiſſe ordinum ſententiam legatur. At vero cauſae & lites quas ſe duello rei defenſuros reſponderunt, toties regiis intercedentibus literis ſunt ampliatae, aut a praetore & aſſeſſoribus ejus ſopitae, ut (licet in arenam certaturi perduelles cum patrimis ſolenniter ſaepe deſcenderint) de ſingulari illiuſmodi victoria rariſſime tamen quiſquam triumpharit, imo vel pugnam inierit. Ad civiles [d] quod attinet & privatas cauſas, vix unum quidem initae monomachiae exemplum (nec indictae multa) turgeſcentia juris noſtri municipalis volumina praebuerunt; de [e] publicis & criminalibus pauca; illaque antiquitus ſub Willielmi Rufi, Edwardi II. Edw. III. & Henrici VI. temporibus. Unum item & alterum impoſita reo criminis laeſae majeſtatis nota, Thomas Walſinghamius in vita Richardi II. oſtenſis inſuper quibuſdam quae in libris noſtris juridicis deſiderantur, fuſius deſcripſit. Sed latas a Guilielmo reliquas audiamus leges.

Omnis homo qui voluerit ſe teneri pro libero, ſit in plegio, ut plegius eum habeat ad juſtitiam, ſi quid offenderit, & ſi quiſquam evaſerit talium, videant plegii ut ſolvant quod calumniatum eſt, & purgent ſe quia in evaſo nullam fraudem noverint. Requiratur hundredus & comitatus ſicut anteceſſores ſtatuerunt, & qui juſte venire debent & noluerint, ſummoneantur ſemel & ſi ſecundo non venerint, accipiatur bos unus, & ſi tertio alius bos, & ſi quarto reddatur de rebus hujus hominis quod calumniatum eſt quod dicitur ceapgilo *& inſuper regi forisfactura* [f].

Et prohibeo ut nullus vendat hominem extra patriam, ſi quis enim velit ſervum ſuum liberum facere, tradat eum vicecomiti per manum dextram in pleno comitatu, & quietum illum clamare debet a jugo ſervitutis ſuae per manumiſſionem, & oſtendat ei liberas portas & vias, & tradat illi libera arma, ſcilicet lanceam & gladium, deinde liber homo efficitur. Interdico etiam ne quis occidatur vel ſuſpendatur pro aliqua culpa, ſed eruantur oculi & abſcindantur teſticuli, vel pedes vel manus, ita quod truncus vivus remaneat in ſignum proditionis & nequitiae ſuae, ſecundum enim quantitatem delicti debet poena maleficis infligi. Et iſta praecepta & ſtatuta non ſint violata ſuper forisfacturam noſtram plenam.

Ut Cantium (G. Camdenum legis [g]) *quae tanquam Angliae clavis habetur, ſibi firmius retineret conneſtabilem caſtro Dovernienſi, eundemque limenarcham ex veteri Romanorum inſtituto praefecit. Hi ſunt, Haſtings, Dover, Hith, Rumney, & Sandwich, quibus Winchelſey & Rye ut praecipua, & alia oppidula, ut membra, adjunguntur. Quae quia bello maritimo operam navare tenentur, immunitatibus gaudent multis & magnis; ipſe limenarcha qui ſemper aliquis eſt e proceribus noſtris fidei ſpectatiſſimae, in ſua juriſdictione admiralli authoritatem in plurimis, aliaque jura habet.* Sedulus ſic ille in militaribus, domeſticis ordinandis, regnoque ſibi ſtabiliendo. Laeti proculdubio Angli jam licet victi, quod a tale victore a quo

Firmatur ſenium juris, priſcamque reſumunt
Canitiem leges, emendanturque vetuſtae;
Acceduntque novae ---------- [h]

[a] Machiavel. in com. ad Liv. lib. 1. cap. 26. [b] Roger. de Hoved. in vit. Hen. II. [c] Saxo Grammat. lib. 10. hiſt. Dan. Leg. Longobard. Bodin. lib. 4. de repub. cap. 7. Victor. hiſt. de la paix. lib. 5. C. de glad. pen. toll. Cauſ. 2 q. 4. c. monomachiam Concil. Trident. ſeſſ. 9 cap. 19. [d] Solennia quibus ineunt monomachiam litigantes diſcas. Angl. ex Ann. 4. Edw. III. fol. 41. 29. Edw. III. fol. 12. 30. Edw. III. fol. 20. 1. Henr. VI. fol. 7. 23. Eliz. Dyer. fol. 301. Ranulph. de Glanvil lib. 2. cap. 3. in cauſis publicis. Bract. lib. 3. tract. de corona c. 21. Brit. lib. 1. cap. 22. Ann. 17. Ed. III. fol. 2. lib. aſſ. pl. 1. 3. Rich. II. Walſingh. fol. 237. & 316. [e] In lib. Annal. juris noſtri exempla habes 8. Edw. II. Jud. 225. 19. Hen. VI. fol. 35. 7. Edw. III. fol. 12. 4. Edw. III. fol. 41. Willielmus de Hov. ſub Will. Ruf. laeſae majeſtatis poſtulatus, duello victus, oculis & teſticulis mutilatur. Malmesb. lib. 4. de geſt. regum fol. 70. [f] Al. opgylp. Hoved. Scapweld. [g] Camd. in Cant. [h] Claudian. in Paneg. de 4. conſ. honor.

Haud tamen undiquaque placuit illud acroſtichon, graviſſimis enim tributis oblationibuſque indictis, non ſolum homines, ſed etiam Deos ipſe praediis & ſacratis exutus domiciliis paſſim per inſulam exulat, &, ut detur voluptatibus liberior locus, deportatur. Fortem etiam ut ſe praeberet venatorem, dirutis eraſiſque in agro jam Hamptſcyrenſi XXXVI. dedicatis Numini aedibus, villis, complanatis, fotiſque quae ad ferarum luſtra competunt, frutetis & plantariis, agros circumjacentes in ſaltum [a] feris deſtinatum demutavit [b]. Quibus quam hominibus aequior, ut qui cervum vel capreolum ceperit, illi oculi eruerentur ſancivit, *Nec fuit*, inquit Matthaeus Paris [c], *qui his ſe opponeret legibus.* Irrepſerant porro mores Normannici, qui Saxonicos quoſdam ſubito abſorpſerant. *Chirographa*, inquit Ingulphus [d], *chartas vocabant, & chartarum firmitatem cum cerea impreſſione per uniuſcujuſque ſpeciale ſigillum ſub inſtillatione trium vel quatuor teſtium aſtantium conficere conſtituebant.* Oſtendimus ſupra, quonam militiae modo Saxones honore dignabantur: *Hanc autem*, idem Ingulphus [e], *conſecrandi militis conſuetudinem Normanni abominantes non militem legitimum talem tenebant, ſed ſocordem equitem & quiritem degenerem deputabant. Ipſum etiam idioma tantum abhorrebant, quod leges terrae ſtatutaque Anglicorum regum lingua* (quod e re victoris maxime fuiſſe notavit Joannes Boterus) *Gallica tractarentur; & pueris etiam in ſcholis principia literarum grammatica Gallice ac non Anglice traderentur, modus etiam ſcribendi Anglicus omitteretur, & modus Gallicus in chartis & in libris omnibus admitteretur.* Nec linguae imperitum eſſe Gallicae, minima inter crimina collocabant, quam quoniam haud calleret Ulſtanus epiſcopus Wigornienſis, in ſynodo Weſtmonaſterii Lanfranco praeſide, inſimulatus paſtorali baculo & annulo (*a multis namque annis retroactis nulla*, author eſt Ingulphus, *electio praelatorum erat libera mere & canonica, ſed omnes dignitates tam epiſcoporum quam abbatum per annulum & baculum regis curia pro ſua complacentia conferebat*) orbatus dignitatem renunciare eccleſiaſticam cogebatur.

Pacatius autem ut in victos jugum ſtabiliret & tumultuariis conventiculis victorique periculoſis facilius obſtaret, *Omnibus arma*, ut habet Polydorus [f], *ademit, ſtatuitque ut quiſque paterfamilias veſperi circiter horam octavam poſt meridiem tecto cineribus igne, dormitum iret, & ad id ſignum vicatim dari voluit per campanas, id quod etiam nunc ſervatur, & Normannice dicitur Coverfeu.* Anne vero cui militaris virtus totius Angliae principatum pepererat, regimenque nobiliſſimae gentis erat largita, qui ex animo leges tulit, reſcidit immutavit, tam anguſtis imperium ſuum circumſcribi terminis aeque pati potuit? potuit Angliam ſubjugare, Scotiam non potuit? Imo & eam ſibi ſubjecit & *Maltonium regem* (Malcolmum habent alii) *ejus ſibi hominium facere & fidelitatem jurare apud Abbenithi coegit* [g]. Conſilium inde Auguſti Caeſaris, qui quot claſſes, regna, provincias, tributa, vectigalia, neceſſitates & largitiones habuerat, ſua manu, ut author eſt Tacitus [h], perſcripſerat, ineundum ſibi, a Scotis reverſus exiſtimat. *Quocirca Londini hominium ſibi facere & contra omnes homines fidelitatem jurare omnem Angliae incolam imperans, totam terram deſcripſit, nec erat hyda in tota Anglia quin valorem ejus & poſſeſſorem ſuum ſcivit, nec lacus, nec locus aliquis quin in regis rotulo extitit deſcriptus, ac ejus reditus & proventus, ipſa poſſeſſio & ejus poſſeſſor regiae notitiae manifeſtatus, juxta taxatorum fidem, qui electi de qualibet patria territorium proprium deſcribebant. Iſte rotulus vocatus eſt rotulus Wintoniae, & ab Anglicis pro ſua generalitate omnia tenementa totius terrae integre continente* Domeſday *cognominatur. Talem rotulum & multum ſimilem ediderat quondam rex Alfredus, in quo totam terram Angliae per comitatus, centurias & decurias deſcripſerat, ſicuti praenotatur; qui quidem rotulus Wintoniae vocatus eſt, quia deponebatur apud Wintoniam conſervandus, quae civitas caput Weſtſaxonici regni ſibi haereditarii porro tunc inter omnia regna Angliae particularia nobiliſſimi & praeclari. In illo vero rotulo Wintoniae, ſic maxime vocato, eo quod ad illius rotuli exemplum editus erat, deſcripti ſunt non tantum totius terrae comitatus, centuriae, & decuriae, ſylvae, ſaltus, & villa univerſae: ſed in omni territorio quot carucatae terrae, quot jugera, & quot acrae, quae paſcua, & paludes, quae tenementa, & tenentes continebantur.* Hactenus Ingulphus [i]. Paulo vero recentiores Rogerus de Hoveden & Matthaeus Paris [k], *Quot feudales milites, quot animalia, imo quantum vivae pecuniae quiſque haberet in regno, quot agri vel jugera terrae uni aratro ſufficerent per annum in ſingulis villis, & quot animalia poſſent ſufficere ad unius hydae culturam*, in tabulas illas fuiſſe relatum memoriae tradiderunt. Conſarcinatis hucuſque iis, quae ad prophana maxime ſpectant, paulo ad ſacra divertam. Quae ad farciendum licet aerarium auri quidem cupidiſſimus rex graviter expilaſſe memoretur, oneraſſe ſervitute, & intercedentes clericos fugaſſe. Haud tamen immemor curae, cui eccleſiae antiſtites ac protomyſtae, ut ornetur Chriſti Dei ſponſa & foecunda reddatur, incumbere jure divino obſtringuntur, nec aequum eſſe ſentiens, ut epiſcoporum canonica juriſdictio laicorum inquiſitionibus & judiciis immiſceretur, eccleſiaſtica a civilibus (ut quae duo in eodem non bene convenirent) judicia cenſuit dividenda. Quod tibi fuſius ipſum Guilielmi diploma ex archivis deſcriptum demonſtrabit. [l] *Willielmus Dei gratia rex Anglorum comitibus, vicecomitibus, & omnibus Francigenis & Anglis qui in epiſcopatu Remigii (Dorceſtrenſi ſcilicet) epiſcopi terras habent, ſalutem. Sciatis vos omnes caeteri mei fideles, qui in Anglia manent, quod epiſcopales leges quae*

[a] Newforreſt. [b] Camb. in Belg. Huntingdon. lib. 6. fol. 212. [c] Matth. Paris fol. 15. [d] Ingulph. hiſtor. fol. 513. [e] Nec tamen ſub Henrico II. prorſus obſoleta fuit, quod vide apud Carnotenſem in Polycrat. lib. 6. cap. 10. Boter. lib. 5. de Ragion di Stato nella capit. De ſudditi d' acquiſto come s'habbino a trattare. Matth. Paris in vit. Will. II, fol. 27. Ingulph. hiſtor. fol. 509. [f] Polyd. lib. 9. hiſt. Angl. [g] Ingulph. hiſt. fol. 516. [h] Tacit. ann. lib. 1. [i] Ingulph. fol. 516. [k] R. de Hoveden. part. 1. fol. 263. M. Pariſ. in Will. 1. fol. 14. [l] Ex rot. Chartar. de ann. 2. Rich. II. num. 5. pro dec. & cap. eccleſ. Lincoln. tranſcripta habui apud D. Robertum Cotton, equitem auratum inter immenſa illius Anglicanae antiquitatis volumina, quorum aliquatenus mihi fecit humaniſſime copiam.

non

non bene nec ſecundum ſanctorum canonum praecepta uſque ad mea tempora in regno Anglorum fuerunt, communi conſilio archiepiſcoporum meorum & epiſcoporum caeterorum & abbatum & omnium principum regni mei emendandas judicavi. Propterea mando & regni authoritate praecipio, ut nullus epiſcopus vel archidiaconus de legibus epiſcopalibus amplius in hundredo placita teneant, nec cauſas, quae ad regimen animarum pertinent, ad judicium ſecularium hominum adducant, ſed quicunque ſecundum epiſcopales leges de quacunque cauſa vel culpa interpellatus fuerit, ad locum, quem ad hoc epiſcopus elegerit & nominaverit, veniat, ibique de cauſa ſua reſpondeat, & non ſecundum hundredum, ſed ſecundum canones & epiſcopales leges rectum Deo & epiſcopo ſuo faciat. Si vero aliquis per ſuperbiam elatus ad juſtitiam epiſcapalem venire noluerit, vocetur ſemel & ſecundo & tertio, quod ſi nec ſic ad emendationem venerit, excommunicetur, &, ſi opus fuerit, ad hoc vindicandum fortitudo & juſtitia regis vel vicecomitis adhibeatur. Ille autem qui vocatus ad juſtitiam epiſcopi venire noluerit, pro unaquaque vocatione legem epiſcopalem emendabit. Hoc etiam defendo, & mea authoritate interdico, ne ullus vicecomes aut praepoſitus aut miniſter regius, nec aliquis laicus homo de legibus quae ad epiſcopum pertinent, ſe intromittant, nec aliquis laicus homo alium hominem ſine juſtitia epiſcopi ad judicium adducat. Judicium vero in nullo loco paretur, niſi in epiſcopali ſede aut in illo loco quem ad hoc epiſcopus conſtituerit. Promulgavit iſta ſecundum circiter annum poſtquam regnum eſſet auſpicatus; diſtinxit quidem ille a populo clerum; clerum antem ambitio tunc temporis diſtorſit. Archipraeſulum Lanfrancus Cantuarienſis, Thomas Eboracenſis quiſnam antiſtaret ipſi inter ſe diſſident. Ut vero tanta componeretur controverſia, Windeſorae, annuente rege, magna epiſcoporum & coenobiarcharum frequentia, coram Huberto Alexandri pontificis legato, utrinque res ventilatur. Erutis deinde antiquis, quas vel Auguſtino illo Anglorum apoſtolo Gregorius magnus, vel Juſto archiepiſcopo Boniſacius miſerant, epiſtolis, aliiſque de eadem re monumentis diligenter indagatis, *Tandem probatum atque oſtenſum eſt, quod Eboracenſis eccleſia Cantuarienſi eccleſiae debeat ſubjacere, ejuſque archiepiſcopi ut primatis totius Britanniae diſpoſitionibus in iis quae ad Chriſtianam religionem pertinent, in omnibus obedire. Subjectionem vero Dunelmenſis, hoc eſt, Lindisfarnenſis epiſcopi, atque omnium regionum a terminis Lichfeldenſis epiſcopi & Humbriae magni fluvii uſque ad extremos Scotiae fines, & quicquid ex hac parte praedicti fluminis ad parochiam Eboracenſis eccleſiae jure competit, Cantuarienſis metropolitanus Eboracenſi archiepiſcopo ejuſque ſucceſſoribus in perpetuum obtinere conceſſit. Ita ut ſi Cantuarienſis archiepiſcopus concilium cogere voluerit, ubicunque ei viſum fuerit, Eboracenſis archiepiſcopus ſui praeſentiam cum omnibus ſibi ſubjectis epiſcopis ad nutum ejus exhibeat & ejus canonicis diſpoſitionibus obediens exiſtat. Quod autem Eboracenſis archiepiſcopus profeſſionem Cantuarienſi archiepiſcopo facere etiam cum ſacramento debeat, Lanfrancus Dorobernenſis archiepiſcopus ex antiqua anteceſſorum ſuorum conſuetudine oſtendit; ſed ob amorem regis, Thomae Eboracenſi archiepiſcopo ſacramentum relaxavit ſcriptamque tantum profeſſionem recepit, non praejudicans ſucceſſoribus ſuis, qui ſacramentum cum profeſſione a ſucceſſoribus Thomae exigere voluerint. Si archiepiſcopus Cantuarienſis vitam finierit, Eboracenſis archiepiſcopus Doroberniam veniet, & eum qui electus fuerit cum caeteris praefatae eccleſiae epiſcopis ut primatem proprium jure conſecrabit. Quod ſi Eboracenſis archiepiſcopus obierit, is, qui ei ſucceſſurus eligitur accepto a rege archiepiſcopatus dono, Cantuariam vel ubi Cantuarienſi archiepiſcopo placuerit, accedet, & ab ipſo ordinationem canonico more ſuſcipiet* [a]. Adſtipulantur his Guilielmus rex, Matildis regina, Hubertus, Lanfrancus, Thomas atque alii quamplurimi, ſubſcriptis nominibus, epiſcopi & abbates. Rogata porro totius ſynodi ſententia, quiſnam in concilio ſedendi inter epiſcopos ordo habendus; ea vero quae patrum memoria fuerant obſervata recolentes, uno pronunciarunt omnes ore, ſedes a dextra Cantuarienſis Eboracenſi, a ſiniſtris Londinenſi deberi, Wintonienſi vero juxta Eboracenſem. Sin autem abſuerit vel morbo vel morte praepeditus Cantuarienſis, praeſideat Eboracenſis, qui a dextris Londinenſem, a ſiniſtris Wintonienſem habeat. *Caeteri ſecundum tempora ordinationum ſedilia ſua agnoſcant* [b]. Tranſtulit eadem authoritas ſedes epiſcopales, quotquot fuerant, e villis obſcurioribus, quod antiqui pontificii canones voluerunt, in ejuſdem provinciae urbes; Lichfeldenſis igitur migravit in Ceſtriam, Elmanenſis in Thetfordiam agro in Norſolcienſi, Selecenſis in Ciceſtriam, Scirbumenſis in Saliſburiam, Dorcaceſtrenſis in Lincolniam tranſlata. Innovatis igitur publicis, privatis, ſacris, profanis, omnia antiquis tametſi immiſta moribus, Normannum nihilominus idque novum, ut victoris eſt, imperium recenteſque immutationes redoluerunt. Maxima fuit haec in Britannia ſtatus converſio & quarum hucuſque paſſa eſt quarta & (Deus faxit ut ſit) ultima, quae tam infeſta fuiſſe incolis dicitur, ut etiam opprobrio fuerit Angli nomine indigitari. Convertemus & nos temporumque ſeriei columnas hic figemus, atque annotatis unico, ut eorum quae ſuperius memorantur quaedam explicatius innoteſcant, capitulo, Analecta noſtra ſummam cum Saxonibus periodum ſortientur.

C A P. VIII.

Antiquorum Saxonum quaedam ſuperſtitiones; formaeque ordaliorum ignei & aquei enarratio.

ALTIUS imbibiſſe impios gentium errores quotquot e Germania Hengiſti & Horſae comites noſtram evocati adnavigarunt inſulam, ipſa quam ſomniabant diabolica πολυθεότης, cujus etiam meminimus, luculenter praebuit teſtimoni-

[a] Malmeſb. de Will. I. lib. 3. fol. 65.

[b] Diſt. 80. per tot. Epiſtol. Zachariae PP. ad Boniſac.

um.

um. Illane vero uſquam ſola? an immenſo qui latiſſime cito vagatur errori terminus uſquam? Auſpicia etiam & ſortes maxime obſervabant, quae cum Adamus Bremenſis [a] Saxonibus eadem quae Tacitus [b] Suevis aſcribit, ex ipſius Taciti ore edoceamur. *Sortium iis conſuetudo ſimplex: virgam frugiferae arbori deciſam, in ſurculos amputant, eoſque notis quibuſdam diſcretos ſuper candidam veſtem temere & fortuito ſpargunt, mox ſi publice conſulatur, ſacerdos civitatis: ſin privatim ipſe pater familiae precatus deos coelumque ſuſpiciens, ter ſingulos tollit, ſublatos ſecundum impreſſam ante notam interpretatur, ſi prohibuerunt, nulla de eadem re in eundem diem conſultatio: ſin permiſſum, auſpiciorum fides adhuc exigitur, & illud quidem etiam hic notum, avium voces volatuſque interrogare. Proprium gentis equorum quoque praeſagia ac monitus experiri, publici aluntur iiſdem nemoribus ac lucis candidi & nullo mortali opere contacti, quos preſſos ſacro curru ſacerdos ac rex vel princeps civitatis comitantur hinnituſque ac fremitus obſervant. Nec ulli auſpicio major fides non ſolum apud plebem, ſed apud proceres, apud ſacerdotes, ſe enim miniſtros deorum, illos conſcios putant. Eſt & alia obſervatio auſpiciorum, qua gravium bellorum eventus explorant. Ejus gentis cum qua bellum eſt, captivum quoquo modo interceptum, cum electo popularium ſuorum patriis quemque armis committunt. Victoria hujus vel illius pro praejudicio accipitur.* Deditos admodum videmus, quos adhuc divini luminis calor nullatenus digeſſerat, ſuperſtitionibus, iis tamen, a quibus etſi ſacro poſtea abluerentur mundarenturque baptiſmate, haud ſcio an aeque immanes & barbaras alias fuerint amplexi. Ordalii (probae cujuſdam generis) mentionem ſaepius in eorum legibus habes; cujus quidem inauditas ceremonias, precibus refertas, luſtrali madefactas aqua, miſſis. Decantatas, caeteriſque, juxta pontificias eo ſeculo ſolennitates, moribus involutas quas dicam! ſed quatenus e ſcriptorum fide recepimus, graphice depingemus. Etymon ipſius habe primum nominis. Oꞃ Saxonice privativa eſt particula ꝺæl pars ſonat, expers totum quaſi criminis. Purgationis autem ſive ordalii genus duplex, igneum & aqueum. Duplici etiam forma igneum. Inſimulatus enim quis criminis aut nuda manu ferrum geſtabat, aut pedibus nudus ignitos vomeres premebat. Diſtinguebant porro juxta ferri magnitudinem, quod ſi unius eſſet pondo ſimplex, ſi trium triplex ordalium nominabant. Formulam autem en illius veram, ignei primo. *Poſt accuſationem legitime factam & triduum in jejuniis & oratione conſumptum, ſacerdos veſtibus ſacris praeter cauſam indutus ferrum ante altare poſitum forcipe accipiat & hymnum trium puerorum videlicet* BENEDICITE OMNIA OPERA: *decantans ad ignem deferat & dicat hanc orationem ſuper locum ubi fiet ignis ad faciendum judicium* [c]:

Benedic Domine Deus locum iſtum, ut ſit nobis in eo ſanitas, ſanctitas, caſtitas, virtus, & victoria & ſanctimonia, humilitas, bonitas, lenitas & plenitudo legis & obedientia Deo, Patri, & Filio & Spiritui Sancto, haec benedictio ſit ſuper hunc locum & omnes inhabitantes in illo.

Benedictio ſuper ignem.

DOmine Deus, Pater omnipotens, lumen indeficiens, exaudi nos, quia tu es conditor omnium luminum, benedic Domine hoc lumen quod ante ſanctificatum eſt, qui illuminaſti omnem hominem vel mundum, ut ab eo lumine igne accendamur claritatis tuae. Et ſicut igne illuminaſti Moyſen, ita nunc illumina corda noſtra, & ſenſus noſtros, ut ad vitam aeternam mereamur pervenire per Chriſtum, &c. *Qua finita dicat* Pater noſter, &c. Salvum fac ſervum, &c. Mitte ei auxilium, Deus, &c. De Syon tuere eum, &c. Domine exaudi, &c. Dominus vobiſcum [d], &c.

ORATIO.

BEnedic Domine, ſancte Pater, omnipotens Deus, per invocationem ſanctiſſimi nominis tui & per adventum Filii tui atque per donum Spiritus paracleti, ad manifeſtandum verum judicium tuum hoc genus metalli ut ſit ſanctificatum, ut omni daemonum falſitate procul remota, veritas veri judicii tui fidelibus ſuis manifeſta fiat per eundem Dominum, &c.

Poſt hoc ferrum in ignem mittatur & aſpergatur aqua benedicta, & dum caleſcit miſſam celebret. Cum vero ſacerdos euchariſtiam ſumpſerit, hominem probandum (ſicut infra ſcriptum eſt) adjuret, atque communicare faciat.

Officium Miſſae.

Juſtus es, Domine, & rectum judicium tuum, &c.

ORATIO.

ABſolve quaeſumus, Domine, tui delicta famuli, ut a peccatorum ſuorum nexibus, quae pro ſua fragilitate contraxit, tua benignitate liberetur. Et in hoc judicio quoad meruit juſtitia tua praeveniente, ad veritatis cenſuram pervenire mereatur, per Chriſtum Dominum, &c.

In illo tempore, cum egreſſus eſſet Jeſus, in via quidam praecurrens genu flexo ante eum, rogabat eum dicens; Magiſter, boni quid faciam, ut vitam aeternam percipiam? Jeſus autem dixit ei, Quid me dicis bonum [e], &c.

Deinde ſecreta, &c.

A*Ntequam vero communicetur, interroget eum ſacerdos cum adjuratione ſic:* Adjuro te per Patrem & Filium & Spiritum Sanctum & per veram Chriſtianitatem quam ſuſcepiſti, & per ſanctas reliquias quae in iſta eccleſia ſunt, & per baptiſmum quo te ſacerdos regeneravit, ut non praeſumas ullo modo communicare, neque accedere ad altare, ſi hoc feciſti, aut conſenſiſti, &c. *Hic communicet ſacerdos illum & dicat:* Corpus hoc & ſanguis D. noſtri Jeſu Chriſti ſit tibi ad probationem hodie.

[a] Adam Brem ap. Caml. in Anglo-ſax. [b] Tacit. de morib. Ger. xvij. [c] E vetuſto libello Lambardus. [d] Pſalm. [e] Evang. ſecundum Matth. cap. x. 17.

ORATIO.

Oratio.

PErceptis Domine Deus noſter ſacris muneribus, ſupplices deprecamur, ut hujus participatio ſacramenti a propriis nos reatibus expediat, & in famulo tuo veritatis ſententiam declaret, &c. *Deinde Kyrieleſon, & letania & Pſalmi, & tunc Oremus:* Deus qui per ignem ſigna magna oſtendis, Abraham puerum tuum de incendio Chaldaeorum quibuſdam pereuntibus eruiſti, Deus qui rubum ardere ante conſpectum Moſis & minime comburi permiſiſti, Deus qui incendio fornacis Chaldaicis pleriſque ſuccenſis tres pueros tuos illaeſos eduxiſti, Deus qui incendio ignis populum Sodomae involvens, Loth famulum tuum cum ſuis ſalute donaſti, Deus qui in adventu Sancti Spiritus tui illuſtratione ignis fideles tuos ab infidelibus decreviſti, oſtende nobis in hoc pravitatis noſtrae examine virtutem ejuſdem Spiritus, &c. & per ignis hujus fervorem decernere fideles & infideles, ut a tactu ejus cujus inquiſitio agitur conſcius exhorreſcat & manus ejus comburatur, innocens vero penitus illaeſus permaneat, &c. Deus cujus notitiam nulla unquam ſecreta effugiunt fidei noſtrae tua bonitate reſponde & praeſta ut quiſquis purgandi ſe gratia hoc ignitum tulerit ferrum, vel abſolvatur innocens, vel rei noxius detegatur. *Deinde ſacerdos ſuper ferrum aquam benedictam ſpargat & dicat:* Benedictio Dei Patris & Filii & S. S. deſcendat ſuper hoc ferrum ad diſcernendum rectum judicium Dei. *Et mox accuſatus ad novem pedum menſuram ferrum perferat. Hujus denique manus ſub ſigillo triduum tegatur, & ſi ſanus erudeſcens in veſtigio ferri reperiatur culpabilis ducatur: ſin autem mundus extiterit, laus Deo referatur.*

Intexuimus inter Athelſtani leges, quae huc ſpectant quaedam, cujus tamen de ordaliis ampliſſimam (in conventu illo Saxonum qui ytenagemote dictus) conſtitutionem, ut utrumque magis exploratum habeamus, in hunc locum diſtulimus. *De ordalio* (legem ipſam audis[a]) *praecipimus in nomine Dei & praecepto archiepiſcoporum & omnium epiſcoporum, ne aliquis intret eccleſiam poſtquam ignis infertur, unde judicium calefieri debet praeter presbyterum & eum qui iturus eſt, & ſint menſurati* IX. *pedes a ſtaca uſque ad marcam ad menſuras pedum ejus, qui ad judicium ire debet. Et ſi aquae judicium ſit, calefiat uſque ad bullitum & ſit alfactum ferreum vel aereum vel plumbeum vel de argilla & ſi* Anfeldthire *ſit, immergatur manus poſt lapidem vel examen uſque ad* Wriſte. *Et ſi triplex accuſatio ſit, uſque ad cubitum. Et cum judicium paratum erit, ingrediantur ex utraque parte duo homines & certi ſint, ut ita calidum ſit, ſicut praediximus. Introeant totidem ex utraque parte judicii ex longo eccleſiae, & ſint omnes jejuni, & ab uxoribus ſuis ſe abſtineant ipſa nocte & aſpergat ſuper eos aquam benedictam & det eis oſculari textum ſancti Evangelii & ſignum ſanctae crucis, & nemo faciat ignem diutius quam benedictio incipiat, ſed jaceat ferrum ſuper carbones uſque ad ultimam collectam, poſtea mittatur ſuper ſcaplas & non ſit illic alia locutio quam ut precentur ſedulo Deum Patrem, ut veritatem ſuam in eo dignetur manifeſtare, & bibat accuſatus aquam benedictam & inde conſpergatur manus ejus qua judicium portare debet. & ſic ad at, novem pedes menſurati diſtinguantur inter ternos. In primo ſigno juxta ſtacam teneat pedem ſuum dextrum, in ſecundo ſiniſtrum, inde transferat dextrum pedem in tertium ſignum quando ferrum projiciet, & ad ſanctum altare feſtinet, & poſt inſigilletur manus ejus & inquiratur die tertia ſi immunda ſit vel munda in ipſa ſigillatione: & qui leges ipſas fregerit, ſit ordalium, ſit judicium, vel examen fractum in eo ut reddat regi* 120. *S. Witae.* Hactenus ſuam promulgando legem Athelſtanus. Qui antiquos illos, ſecundum quos calore exhalanda erat veritas, ritus igneos ſimul & aqueos explicavit. Sed nec humori ſolum ac frigori defuit illorum fides, quippe a quibus ut criminis, cujus poſtulatus erat quis, notitia eliceretur, totus in aquam gelidam reus eſt immiſſus. Quoſnam autem adhibuerunt exorciſmos, quam formulam, ut e miſſalibus vetuſtis libris Author Antiquitatum eccleſiae Britannicae[b] deſcripſit, adjungam. *Peractis, ut ante,* III. *dierum jejuniis & ſacris (ut de ferro dicitur) datur accuſato aqua benedicta, & bibat cum hac execratione: haec aqua ſit tibi in probationem hodie; deinde aquae gelidae in quam mittendus eſſet reus hujuſmodi conjuratio eſt adhibita. Adjuro te creatura aquae in nomine Dei Patris omnipotentis, qui te in principio creavit, & juſſit miniſtrare humanis neceſſitatibus, qui & juſſit te ſegregari ab aquis ſuperioribus. Adjuro etiam te per ineffabile nomen D. I. Chriſti F. D. vivi, ſub cujus pedibus mare & elementum diviſum ſeſe calcabile praebuit, qui etiam baptizari ſe in aquarum elemento voluit. Adjuro te etiam per S. S. qui ſuper Dominum baptizatum deſcendit. Adjuro te per nomen ſanctae & individuae Trinitatis, cujus voluntate aquarum elementum diviſum eſt, & populus Iſrael ſiccis pedibus ſtatim tranſiverit. Ad cujus invocationem Heliſaeus ferrum quod de manubrio exierat ſuper aquam natare fecerat, ut nullo modo ſuſcipias hunc hominem N. ſi aliquo eſt culpabilis de hoc quod ei objicitur, ſi licet autem per operas, aut per conſenſum, vel per conſcientiam, ſeu per ullum ingenium, ſed fac eum natare ſuper te, ut nulla poſſit eſſe contra te cauſa facta, aut ullum praeſtigium inimici quod illud poſſit occultare. Per nomen autem Chriſti praecipimus tibi, ut nobis pro nomine ejus obedias, cui omnis creatura ſervit, quem cherubin & ſeraphim collaudant dicentes Sanctus, ſanctus, ſanctus D. Deus exercituum, qui etiam regnat & dominatur per omnia ſecula ſeculorum, Amen. Aliis dein recitatis exorciſmis, reus exutis veſtibus aquas introiit, quibus ſi immergeretur liberabatur, ſin vero ſuſtentaretur, nec mundari poterat, damnabatur.* Sublimioris naturae elemento nobilibus tantum & generoſis, feculentioris vero & hebetioris (ut meminit etiam Ranulphus de Glanvilla[c]) ruſticis & plebeiis fere

[a] Ex hiſt. Jorolan. apud auth. ant. Brit. Sed nobis aqua examinatur in Rog. de Hoved. fo. 323.

[b] Antiq. eccleſiae Brit. pag. 104.

[c] Ranulph. de Glanvil. lib. 14. cap. 1.

purgandi poteſtas erat. Vetuerat haec ſane Stephanus V. pontifex Romanus cum epiſcopo Moguntino, de infantibus qui lecto parentum mortui fuerint reperti, epiſtola reſponderit; verumenimvero non ſolum concilium Triburienſe [a] decennio circiter poſt infamia qui notatus fuerit candenti ferro examinandum eſſe decernebat, ſed etiam majores noſtros uſque ad Joannis regis & Henrici III. tempora utroque ordalii genere uſos fuiſſe, hiſtorici juriſque noſtri municipalis ſcriptores antiquiſſimi prodiderunt. Quanam vero dicamus ſtultitia an dementia captos? Quid enim? An apotheoſi aquam cenſuerunt dignam? Legerant forte Heſiodo Chaos (quod antiquis, author eſt Plutarchus [b], aqua interpretatur) fuiſſe omnium rerum principium, Homero oceanum, primiſque, ut ait Ariſtoteles, Muſaeo, Lino, Orphaeo (nam eos vult D. Thomas intelligi) theologis; allegorice idem Sacris Literis; Perſis etiam ne quid immundi fluviis (qui διιπετεῖς dicti [c]) immitteretur, fuiſſe religionem; porro Pindari illud Ἄριστον μὲν ὕδωρ [d]. Anne vero iſtis nixi Chriſtiani? Ergone aquas,

> - - - - *Stygiamque paludem*
> *Dii cujus jurare timent & fallere numen* [e].

homines fallere minus potuiſſe aeſtimabant? An Iſraeliticam potius illam de zelotypiae poculo divinam imitati ſunt conſtitutionem [f]? Veri quidem ſimilius; atque exinde morem iſtum Martinus Del Rio in Magicis ſuis diſquiſitionibus ſentit emanaſſe [g]. Quidni vero? Si quod aqua ſale ab Helizaeo conſperſa [h] fontium ſterilitas fuerit ſanata, ideo precibus ſacrata daemones fugentur, parum quidem abeſſe videtur, quin adjuratam miſſalibus exorciſmis in metaphyſicas illas purgandi actiones Moſaici inſtituti exemplo adhibitam dicamus. Sed paribus incedunt paſſibus. Nec ad noſtram aetatem aqueum illud diſparuit prorſus ubique judicium. Germania enim colligatis ſagarum lamiarumque artubus maleficia aquis quaſi tinctarum (nam eas haud unquam mergi creditur) examinantur. Conſulantur autem, ſi velles plura, de his, Wierus, Bodinus, Scribonius, Tritemius & alii. Undenam tandem ignita illa & candentia? Iſtinc ab antiquis quid patrocinii? Igni certe ut maximo litabant Perſae Deo [i]; Jovis eundem Pythagorei carcerem in mundi centro, ut recentiores quidam philoſophi, ſtatuebant, imo ſolem ipſum fuiſſe, cui jam icturus cum Trojanis foedus Agamemnon:

> Ἠέλιος θ', ὃς πάντ' ἐφορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις [k].

inquit. Qui tanto etiam potitus eſt divino apud Heraclidem Ponticum & Macrobium [l] mythologos honore, ut illorum Ethnicis divum, quos poetica fabulis obduxerunt myſticis ingenia, plerorumque nomina uni ſoli diverſimode licet attribuenda comprobarint. Cujus etiam luminoſa ignitis communicata virtus maximam inter Graecos in judiciis conciliavit fidem. Cum enim nuncius qui Creonti Thebarum regi Polynicem, quem inſepultum abiici juſſerat rex, terra tamen clam cuſtodibus (quod Antigone Polynicis ſoror feciſſet) obtectum fuiſſe retuliſſet, graviter ira percitum regem ſentiens atque aeſtuanter interminantem, ſe ſocioſque ultro excuſare eſſet conatus, Parati ſumus, inquit apud Sophoclem

> - - - - - καὶ μύδρους αἴρειν χεροῖν
> Καὶ πῦρ διέρπειν - - - - - - - - [m].

& Deos jurare, nec perpetraſſe nos, nec facto fuiſſe conſcios. Unde quidem jure non ſolum quatenus ad comburenda cadavera, ſed etiam crimina purganda vim ſuam exercere ſolebat ignis ἁγνιστικὸν quiddam dictus [n]. At vero e ſacris illis & S. S. digito conſcriptis Bibliis quidni tantam igni erroribus ſeductos reverentiam excerpſiſſe putemus? Quoties enim ineffabilem ſui Deus Opt. Max. in igne tanquam in re (ut ſcribit Reuchlinus [o]) divinitati conſentanea praeſentiam oſtenderit? Imo elementum illud tam analogice ſoli Καρδιογνώστῃ, edoctus ab eodem Moſes nos etiam edocuit, convenire, ut ipſo nomine אש (Hebraeis *ignis*) Deum ſimul aliquando ſignificarit [p]. At iſtam me forte haec conjiciendo ſtolidiorem, quam ſuperſtitioſos illos uſurpando rigidus aliquis Cato cenſuerit. Haud propius ad calida iſta accedam, terret Anaxagorae exilium; montis Veſuvii dum exploraturus erat naturam Plinii veſtigia terrent, & quo minorem calumniae praebeam anſam, ut colophonem jam addam ſuadent.

> Οὔτε γὰρ ἐν ἱερῶν αἰδόνω, οὔτε κακῶς [q].

[a] Ann. D 887. Canſ. 2. q 4. & 5. & tit. de purg. vulg. [b] Plutarch. in comp. ig. & aq. [c] Strabo lib. 15. διιπετεῖς ποταμοῖς. Homer. Odyſſ. Δ. [d] Pindar Olymp. 1. [e] Virg. AEn. lib. 6. [f] Numer cap. 5. [g] Delr. Magic. diſq. lib 4. queſt. 4. cap. 4. [h] 2 Reg cap 2. 21. [i] Strab. lib. 15. Ariſt lib 2. de Coelo [k] Iliad. γ. [l] Heraclid. Allegor. Hom. Macrob. Satur lib. 1. [m] Sophocles in Antig. [n] Coel. Rhodigin. ant. lect. lib. 17. cap. 21. [o] J. Reuchlin. de verb. mirifico. lib. 2. cap. 16. [p] Deut. cap. iv. Zanch. de nat. Dei, lib. 1. cap 16. [q] Theog. gno Elegiac.

Soli Deo gloria.

JANI

ANGLORUM

FACIES ALTERA.

Memoria nempe a primula

HENRICI II.

Ad uſque abitionem quod occurrit prophanum Anglo-Britanniae jus reſipiens ſuccincto διηγηματικῶς connexum filo.

V. D.

Illuſtriſs. Nobiliſs. Heroi

R O B E R T O

Com. Sarisburiae, vicecom. Cranborn, baroni Cecill de Eſſenden, a ſuperilluſt. Georg. periſcelid. ord. eq. aur. ſumm. Ang. theſaurar. for. tutelar. praeſ. ſereniſſimo, potentiſſimo Jacobo mag. Brit. Fra. & Hib. regi ab intimis in republica gerunda ſecretis, lubens atque merito D. D.

ET farre velut pio, & ſaliente mica lito. Sumptuoſa ſatis non potis ſum hoſtia, aut plena acerra. Propitio digneris, magne dynaſta, analecta haec animo; ad Anglo Britannicam peniſſime quanta ſunt, & qua vetuſta ad praeſens aevum, ſpectantia rempublicam; atque iſthac tenus ad honoratiſſimum tuum nomen. Quod ex imo ſubſellio dum praeſtricta ſuſpicio acie, longe nobiliſſimum ac ingens patriae firmamentum,

ILLIUS ad ARAM

Obſequelae hanc exiguam arram porricio.

A D

LECTOREM.

NEU male ominatis excipiat te limentinus noſter, ultro praefatur mi, quiſquis es, lector ſalutem: ei porro conlubitum eſt & primigenii ſulci cauſam, & exacti opelli formulam profiteri, & fabricam. Diu pro mea eſt aetatula, quod ſummis primulum habui in votis, uti priſca juris noſtri civilis origo, & proceſſus liquidius conſtarent, qua nimirum potis fieri, & monimentorum ſuppetias adfert copia. Ἄλλοις γὰρ ἄλλος καρδίην ἰαίνεται ut olim Archilocus, & *fateor*, cum declamatore illo, *jucundum eſſe mihi redire in antiqua ſtudia, plurimeſque ad annos reſpicere* [a]. Quod ſane qui nimium temnunt,

> *Ardua dum metuunt, amittunt vera viai* [b].

Et, ita me Muſae ſemper ament, ſunt

> *—— Anteiqua, ſepolta, vetuſta,*
> *Quai faciunt mores vetereſque novoſque tenentem*
> *Multarum veterum legum, divomque hominumque —— Prudentem* [c].

Subſecivae aliquot pellegendis hiſtoricis, chronographis, palaeologis, abſumptae mihi ſunt horae, exoticis, conterraneis, vetuſtis, & novitiorum politioribus: eis, ante omnes, qui ad quam dixi metam, expeditius dare viſi ſunt curriculum. Praetorianorum quicquid inſtar occurrit faſcium ſedulo excerpſi, & quicquid ad jus prophanum: profanum aio quod ſani religione non tenetur, a Sext. Pomp. edoctus. Compluria in iis ſcitu arbitrabar digna, & quae in voluminis ſpeciem ad chronographicam ſeriem merito digerenda. Metipſi inprimis conſului, inprimiſque condixi, ut nempe ab hac cura ſtudiis faciliori negotio haberem egomet ancillantes praeſto operas. Disjectae diſque ſupatae moli addere ſum aggreſſus qualemcunque compaginem, atque eam ad umbilicum duxi; hanc, quam primum publici facere juris ſubiit in animum, abſolvere complemento (mathematicorum liceat uſurpare vocem) pro ea, quam ſpirat, mediocritate nixus. Formulam, & fabricam fide (ſed nec mea ſuſpectis prodiga) ſtatui, & compendio; ſcripſi ad compendium, ſuccinctamque διάρθρωσιν; fide tranſcripſi. Data opera praevorſam iſthanc adſero, neu velut ſubleſtae ab imperitia incuſarer aut incuria. Nequaquam ſcriptorum me duntaxat menti accommodavi, aut rationi hiſtoricae, verum & ipſis, quas loquuti ſunt, ſyllabis, atque eas diſparibus exaratas typis inſerui; ſatis, fateor, ni, qui ſunt aevi medii, ſaepicule bar-

[a] Seneca Controverſ. [b] Lucret. lib. 1. [c] Enn. Ann. lib. 7.

baras,

baras, politura miſere indigas, Ariſtarchiis nimio inviſas, & annalibus, quos terimus juris, adſatim conſonas. Verumenimvero ne vellem tu coronatos & ſalubres interatim faſtidires hauſtus, quod in Coliadis Atticae figlina haut fictum fuerit charcheſium, aut hiberno frigore veſtem, quae non ex lana Attica; quemadmodum philoſophiae auditores monuit Plutarchus [a]. Pindariſſent puellae Aurelius, & verborum amplexentur veneres, queis copia ſimul eſt, & fas. Dignum ſane Muſis eſt ἀκριβολογίας ſtudium; atqui abſque illa quam reconditiſſima etiam ſupremae Uraniae arcana panduntur; Thomiſtae, Scotiſtae & ſi quae ſunt ſcholaſticorum ſectae norunt. Noſſe ſibi & videntur coeleſtium apoteleſmaton ſcrutatores, & χαλαζοφύλακας magiſtrorum hercle affaniis, ut plurimum, nimis adquieſcentes. Caeterum barbare verſos Arabes, ſordidumque Bonatum nitidiſſimo Julio Firmico & Neoterico Pontano neque injuria praetulere. Grammatici audiunt hice magis quam aſtrologi. Nec Ariſtotelis phyſica deterrent acroamata interpretes, aut ſibi conciliant infamiam ab adfectata dictionis obſcuritate; & poetices elegantia ipſum anteiere Apollinem, Sappho, Homerus, Heſiodus [b]. Superet opus licet ſaepe materies; materiam ab opere vilitatis ut aſpergat nota, ecquis tam rigidae, & tam impos cenſurae? Quod non de eis modo quae traducta ſubſunt, ſed de corpore etiam juris noſtri municipalis volo dictum. Cliviis non puto, auſpiciis, a primaevis, qua ſcilicet innoteſcunt, incolis occoepi. Auctores, quos ſum ſecutus in primordiis, uti par erat, adjecto eruditorum notavi judicio. Praeter Caeſarem & Tacitum a paucis, ni & in paucis, poſtilla ſubſidia. Sero enim Graecis, ſero Romanis innotuit Britannicum nomen; & vere toto diviſi orbe Britanni diu. Sed quos accurarunt, apud exteros, aeva recentiora. Strabonem dico, Plinium, Ptolemaeum, alios; & Aſianus quis ſcriptor Marcianus Heracleotes nondum, quod ſcio, Romane verſus: Ἡ Ἀλβίων, inquit, νῆσος ἡ Βρεταννικὴ ἔχει ἐν αὐτῇ ἔθνη ΛΓ. πόλεις ἐπισήμους ΝΘ [c]. & alia de fl. promontoriorum, portuum, & ſinnum ſubdit numero. Ad Henrici Matildis Aug. & Gaufredi com. Andium F. ſata operam exporrexi. Cui prope abſunt prima quae LL. ſtudioſi repetunt initia. Interveniunt Richardus Θυμελίων & Joannes; aſt quod hic ad rem expectes vix quidpiam intervenit. G. Lambardi archaeonomiam peniſſume illibatam conſulto miſi, extra quam obvio ad explicanda noſtra interduatim ſuggetente uſu. Libros in II. quod totum eſt diſſecui; primum claudunt Saxones: a Normannica ſecundus orſus eſt cataſtropha, celeberrimo Anglicanae reipub. in tempeſtatum ſupputationibus parapegmate.

At vero cui acceptas ferre ejuſdem (ut audent nonnulli) leges eſt peccare largiter, quippe quarum praeceſſere longe natales. Adquiſita etenim periclitari imperia novas inter admoliendum leges notant politici [d]; & caute ſibi cavit ab hoc periculo Normannus, atque aviti juris obſequentes victos impertivit hoſtimento, ſed perquam, ut videtur, ſpecioſo, adque incundam potius impraeſentiarum gratiam, quam reapſe in Anglici nominis commodum. Imitatus ferme non nullatenus Alaricum, qui Romanis moleſte ferentibus Gothorum legibus obligari, caetera ſatis audientibus dicto, Romanas reddidit, ſed adverſum ſenſus Romanarum per interpretamenta has rurſus trahebat ad Gothicas. Nam ita novis ſcatent, praecipue ad jus ſpectantibus clientelare, citeriora a Normannis tempora; aliis hucuſque ſatis aſſiduo ab aevo Saxonico receptis, & forte a ſuperiori. Neque enim labentia decreta ſtellae illius crinitae, quae in paſchate anni victoria hac notiſſimi fulſit, uti regni converſionem (quod volunt aſtrologi) ita legum aboliri-onem praedixere; verumtamen, utriuſque forſan mutationem, ad eum nempe

[a] Plutarch. de audiendo. [b] Id. lib. orac. pyth. [c] Marcian. Herecleot. ἐν περίπλ. C.
[d] Philip. Honor. Theſ. politic. Lat. & Italice Francofurti edit. Nundin. ſuprem. vernalib. Machiavellus in principe & comm. ad Liv. lib. 1. cap. 25, & 26. Cujacius. Alb. Gentil. lib. 3. cap. 11. de jure belli.

modum

modum quo Hier. Cardanus [a] cometem Ann. M.D.XXXIII. in ariete (huic inſula noſtra, in Ptolemaicis placitis, obnoxia) ſub Galaxiae parte aquilonari, δυνάμεως Joviae, Martiae & Mercurialis, Chriſtianae legis praenuncium ſcribit permutandae; quod triennio poſt ſub Hen. VIII. accidit. Aſt (alias quicquid ſentiendum) legibus ſydereis ſoluta lex Chriſtiana; & pietatem Cardani hic, alibi, & in CHRISTI genethliaco themate nimium video deſiderari. Et nimium ego παρέργως de iſthis hic mutio? Abi ad Janum noſtrum (nec enim bifrontem potes eum non pene agnoſcere) ubi Anglo Britannici (nefas ne dictu?) juris

Nobilitas, nec origo latet, ſed luce ſequente
Vincitur [b]. - - - - - -

Etenim,

---- *Si nobilitas cunctis exordia pandit*
Laudibus, atque omnes redeunt in ſemina cauſſae [c];

Quantumvis neutiquam Romulos oſtentet, Numas. X. Viros, CIↃ. CIↃ. librorum CCCCIↃↃↃↃ. CCCCIↃↃↃↃ. CCCCIↃↃↃↃ. verſuum & id genus, quae digeſta diu antidhac [d] (velut

- - - - *Non hos quaeſitum munus in uſus* [e])

late in foris dominantur Europaeis; non tamen honoranda minus & hic primordia, nec diducto gradu ab Japeto forte longiora: ſed abi, inquam, & videſis, ut praeſenti aevo quicquam coneris ἀλογίστως aptare, aliter atque abrogationes, antiquationes, derogationes, rerumque emergentes viciſſitudines, quae fuere crebrae, permiſerint. Itidem hiſce & in caeteris Lucretii memineris:

Quod fuit in pretio, fit nullo denique honore;
Porro aliud ſuccedit, & e contemptibus exit.
Inque dies magis appetitur, floretque repertum
Laudibus, & miro 'ſt mortaleis inter honore [f].

Secundum quod alter ille, at maximus poetarum philoſophus

Multa dies, variuſque labor mutabilis aevi.
Rettulit in melius [g]. - - - - -

Et Graia Gnome; Καιρὸς γὰρ ἐστὶ τῶν νόμων κρείττων πολύ. Interjectis abſque innumeris ſalebris, annorumque interſtitiis, hiſtoriolae ſpeciem obducere nequiſſe me ſatis vidi, &, quae deſiderantur, adferre omnia. Temporum adeo injuria obliterantur permulta, periere multa neglecta, nec mediocris ab ejuſcemodi diſpendio reipubl. literariae dividia. Superſtites has reliquias pro re nata attrectandas, jucundas ſemper duxi cognitu; imo quae Pomponius, Rivallius, Zaſius, Oldendorpius, Briſſonius, alii de XII. tab. & roboreis legibus, elephantinis, atque priſce aeneis docte conſcripta edidere haut conducibiliora nemetum ſpirae, quam iſthaſce Trinobantum Weſtmonaſterio forſan dixeris. Satis de opelli idea, & contextu ſuperque. Deprecari culpam (uti quid ad me pauxillum dicam attinens) cum ea

[a] H. Cardan. in Ptolem. lib. 2. de judic. Aſtro. text. 54. [b] Statius. 1. Silvar. [c] Claudian. in laud. Serenae uxor. Stilicon. [d] L. 2. §. omnia. C. de vet. jur. enucl. [e] Virgil. AEneid. 4. v. 647. [f] Lucretius. lib. 5. de rer. nat. [g] Virgil. lib. 11. AEneid. v. 425.

meopte

meopte potuiſſem arbitratu vacare, ſtolidum. Siquidem in his noſtris πολυπραγματικώτερος ſit quis quam par eſt,

> Τὰ κοινὰ μάττεις τοῖς ὀνείοις πράγμασιν [a],

nollem illum neſcium, pipulo butubatarum, &c, qui dorſo portant Nemeſin, proſcindi me, quam flocci, minoris facere. Nec aſino nequicquam calcitranti, ſanae quis mentis penſatum curat inane & fatuum maleficium; Averrunca (ut ARSE VERSE) in anteſixis pingo; Intercidona, Pilumnus, & Deverra Sylvanum tenello abigant hoc foetu. Verum laudent, calpent, occentent pecus Arcadicum, maligniorum tonchi blaterent, adprobent, ſuſpendant naſo, an praevaricentur lolio victitantes blenni & buccones, litae lirae mihi, neque ciccum interduim.

> Ὀφρυανασπασίδαι, Ῥινεγκαταπηξιγένειοι
> Σακκογενειοτρόφοι [b].

Catones rigidi, aequi vos bonique conſulatis; nec ſim undiquaque deſpicatui, ſi forſan hac conſpicari fueritis dignati, nec limulis meſſem faſcinetis in herba. Herbam cito lubens victoriae praetendam legitimae, & jure caſtigantibus. Atqui iſthorum quiſquis es,

> *Per meos fines & aprica rura*
> *Lenis incedas: abeaſque parvis*
> *Aequus alumnis* [c].

Candidi noſtis, rem eſſe quam arduam, *Obſoletis dare nitorem, obſcuris lucem, faſtiditis gratiam, dubiis fidem, omnibus naturam & naturae ſuae omnia; non aſſecutis voluiſſe abunde pulchrum eſſe & magnificum*, ut ille [d]. Sed novi ego, & diſtate ab angulo recto, apud Opticos, omnem viſionis conum; & novi *quam ſit odioſa res Circenſibus pompa* [e]. IcciRco, mi lector, & bene valeas haveo; & felici quae in rem ſint tuam elicias conamine: quid ego te intro mittere ceſſo? Ἀλλ' ἴθι χαίρων.

> *Laudamus veteres: ſed noſtris utimur annis.*
> *Mos tamen eſt aeque dignus uterque coli* [f].

Intro eas, ingrato neque fruaris animo.
Ex aedibus interioris Templi Londin. VIII. kl. Januar. CIↃ. IↃ. C. X.

[a] Ariſtoph. Ἱππ. [b] Hegeſand. Delphus. ap. Athen. dipnoſ. 4. [c] Horatius. Carm. 3. od. 18. vers. 2. [d] Plinius. Epiſt. ad nat. Hiſt. [e] Seneca patr. in praef. ad controver. [f] Ovid. Faſt. 1.

967

Τῆς ἀρχαιολογίας ἐρευνητῆρι φιλοπονωτάτῳ, καὶ τῷ τῆς Θέμιτος θεσμῶν θαυμασιωτάτῳ
Ἰωάννῃ τῷ Σιλοδήνῳ φιλτάτῳ.

ΤΗ͂Σ νομικῆς φιλέω τρεῖς ἀστέρας, ὧνπερ μοῦνοι
Συμπάντων νομικῶν εἰσὶν ἀρειότεροι
Σεῖο πόνους, φιλέω Σιλέδηνε, Μάγειρον ἔρεισμα
Εὐνομίης φιλέω, καὶ σὲ Βάκωνε φιλῶ
Ἐν σελίδεσσι νόμων ἄνθη συνέλεγοντας, ἀκανθῶν
Ἀντ' ἀναπτυξαμένους ἀγριῶν τι νέον;

ΑΡΚΤΟΥΡ. ὁ ΛΩΣΤΟΣ.

In laudem digniſſimi Authoris, & politioris literaturae candidati, carmen.

CUM Jovis effoeti Pallas foret orta cerebro,
Vagitus teneros virgo patrima dedit.
Accurrit, taciteque novam ſubducere prolem
Tentat, & abſtruſis abdere Juno locis.
Jupiter ingennam ſolerti indagine natam
Quaeritat, & celeri permeat aſtra pede;
Stat, cerebrique tuam cernens, Seldene, Minervam
In natae amplexus irruit ille tuae.
Atque ſuam credit; parilique ab imagine formae
Illa fuit ſuavis, ſuavis & illa fuit.
Liſque foret, niſi quae quondam Lucina fuiſſet,
Muſarum teſtis turba novena fuit.
Quam cognata Jovis tua caſta Minerva Minervae eſt,
Cum tantum ſallax luſit imago Deum?

ALIUD.

Dum tuus ambigua Janus, facieque biformi
Reſpicit antiqua, & poſteriora videt:
Archivos Themidis canos, monumentaque legum
Vindicat a veteri ſemi ſopita ſitu.
Hinc duplex te Jane manet veterane corona,
Gratia canitie, poſteritate decus.

Guilielmus Bakerus, *Oxon.*

ASTRAEAE BRIT.

ULtima coelicolum terras Aſtraea reliquit.
Tu tamen alma redi & terras Aſtraea reviſe:
Aſtraea alma redi tuis Britannis:
Et diva alma fave tuis Britannis:

Et

Et diva alma fove tuos Britannos :
Et diva alma regas tuos Britannos :
Cantemus tibi ſic tui Britanni :
Felices nimium o tui Britanni :
Tu tandem alma redis divum poſtrema Britannis :
Ultima coelicolum terras Aſtraea reviſit.

Alma redi ; ſacro redolent altaria fumo
Et tibi ſacratis ignibus. *Alma redi.*
Alma redi ; poſuit liber hic primordia juris
Anglos quo poteris tu regere. *Alma redi.*
Alma redi ; tibi templa ſtruit Seldenus : at aram
Qui tibi nil potuit ſanctius. *Alma redi.*

E. HEYWARD.

JANI

JANI

ANGLORUM.

Liber Primus.

PRODIIT, & cothurnatus aliquot ante luſtra, atque etiamnum ubique circumfertur Beroſus ſacerdos Chaldaicus (eſſe quem Flavius Joſephus ſaepicule laudat teſtem, caveſis tu ſiris te credere) cum Viterbienſis commentario. Sive, ut quod res eſt magis dicam, venditandis ſuis portentis Beroſum ementitus monachus Dominicanus Joannes Annius a Viterbo ſubditivus Muſae antiquitatum praeſidi fucum fecit; & impoſuit ſarcinam. Poſt genealogias Hebraeorum ab illo, quicunque ſit, auctore ſtatim deductas, neu totius univerſi regna, reges, nominumque etyma, toto, quod ait ille, horreo demenſa non videtetur comprehendere, velut poſtriduo quam Jupiter ex Ope natus, Samothem (is ipſe Dis nuncupatur) Celticarum fundatorem coloniarum centones lectori farciens ſubnectit. Celtogalatiae, neque obiter hoc duxi tacendum, quicquid Rheno fluvio, Alpibus, mari Mediterraneo, Pyrenaeis, oceanis denique Aquitanico & Britannico terminatur, imo univerſam Europam Celticae nomine eſt complexus Ptolemaeus [a]: *Samothes autem*, habet commentarium Annii, *fuit frater Gomeri atque Tubalis ex Japeto patre, a quo primum Britones, inde Galli Samothei dicti fuerunt, & praecipue philoſophi atque theologi ſectatores ejus.* Atque e Laertio: *Conſtat enim apud Perſas floruiſſe Magos, apud Babylonios & Aſſyrios claruiſſe Chaldaeos, apud Celtas & Gallos Druidas, & qui Samothei dicuntur, qui teſte Ariſtotele in Magico & Sotione in XXIII. Succeſſionum lib. divini atque humani juris peritiſſimi, & ob id religione dediti, ac propterea Samothei appellati ſunt.* Haec iſta apud Annium. Laertii obtenditur nomen, & principium voluminis de philoſophorum vitis. Quin igitur Diogenem legamus: παρά τε Κελτοῖς καὶ Γαλάταις Σεμνοθέους κατά φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τῷ Μαγικῷ καὶ Σωτίων ἐν τῷ εἰκοστῷ τρίτῳ τῆς διαδοχῆς. Aliter de Samotheis ne γρῦ quidem. Divini & humani periſſimos juris, aut vocamen inde ſortitos Latina dumtaxat atque interpolata B. Brognoli Veneti editio tradidit: cum nempe in vetuſtis Laertii Graecis exemplaribus, quotquot vidit & conſuluit doctiſſimus ille H. Stephanus (conſuluiſſe vero ſe octo vel novem aſſerit) de illa re nulla prorſus fiat mentio. Neque tamen oſcitanter aut plane fortuito tantum mihi perſuadere poſſum imbitaſſe gloſſematis. Peritos juris, & praefectos philoſophos, non Graecis modo Gallis & Italis, ſed Arctois etiam nationibus conſtat fuiſſe; licet barbaris. Teſtes noſtri Druides, & Gothorum apud Jornandem [b], praeter Coſmicum Diceneus, qui cum phyſica, atque alis bonarum literarum membris Bellagines (ita leges vocabant) idem rex hominum, phoebique ſacerdos poſteritati tranſmiſit. Sunt qui Laertio legunt Σαμοθέους· quod commentum eſt eorum hominum qui a Pſeudo-Beroſo iſto ſinunt ſe εἰς ἄγεσθαι, nimis ſane patienter (verba Iſaaci Caſauboni) ne quid gravius dicam.

Si vero quicquam cum veritate Samotheis, aut cum antiquiſſimo Celtarum jure (regibus nimirum Celticis Britanniam ſcribunt commodaſſe patientiam) eſſet Semnotheis, utriuſque nomen indagare, & naturam ab ea quam preſſuri ſumus calle judicarem haut ita alienum. Caeterum de illis, extra quam Lucianus alter ab Heliacis Seleniciſve redux hiſtoriam conſcripſerit, plane deploratis dicere, plus eſſet quam operam ludere. De his non audeo multa: *Suſpicor*, inquit H. Stephanus, *ita*

[a] Ptol. 2. geograph. & 2. quadripart. & Paulin. lib. 1.

[b] Jornand. reb. Gothic. cap. 11.

dictos

dictos, quod Θεὺς *haberent in ore, & quidem* οἱ σεμνοὶ θεοὶ *dicentes, vel quod ipſimet velut quidam* σεμνοὶ θεοὶ *inter homines haberentur, verum hoc minus quam illud*, ſcribit ille, *mihi fit veriſimile* [a]. Atqui ego hercle, ſi tanti viri meam nefas non ſit committere ſententiam, hoc quam illud conjicio veriſimilius. Divini nominis priſcos heroas participes ubique legimus: quin nec philoſophis tantum invidit antiquitas honoris. Non Amphiarao, non AEſculapio, non Hippocrati; inter medioxumos cenſentur. Habitus & ab Antiſtio Labeone Plato ſemideus; divinam ob eloquutionem Tyrtamo Theophraſti nomen indidit Ariſtoteles [b]. Haud mirum ideo, ſi magni exinde philoſophi Semnothei, & quaſi Σεμνοὶ θεοὶ audiverint. Suadent haec, dum eorum philoſophiam tantum proſpecto; quos ſimul etiam peritos & cuſtodes juris, ſi vel Annii auctoritas vel Brogno-li interpretatio Attice ſatis adfirmaſſet, parum ſane eſſet quin, ubi locorum germanus & nominis & delegatae, ut ita dicam, poteſtatis fons ſit & ſcaturigo, compertum ferme aſſererem. Etenim habeo apud Pauſaniam (reprimas te ſiggillaturum, quod in Graeciam tranſvehor, e qua antiquiſſimi & ſacri, & prophani gentium mores) diligentiſſimum Graecarum antiquitatum ſcrutatorem in Athenarum Areopago, atque etiam in Achaicis dearum aedes, quas Athenienſes Σεμνὰς indigitabant. Is ipſe in Corinthiacis. ad laevam Aſopi in Sycione fluvii lucum memorat ilicibus condenſum, ubi ſanum dearum, quas Athenienſes Σεμνὰς, Sycionii Εὐμενίδας appellabant. De Eumenidibus & Oreſte nota eſt lippis fabula, nec dare potis es poetaſtrum, quem latet eas cum Adraſtia, Rhamnuſia, Nemeſi, aliiſque ejuſdem farinae deabus vindices fingi ſcelerum, ac Jovi ad ulciſcenda mortalium facinora continenter operam navare. Nigras Oreſti obvias, eaſdem candidas, quibus ſimul & Gratiis priſci fecere ſacra, in Arcadicis reliquit idem Pauſanias ſcriptum. Mitto apud eundem quam alii Erinnya, alios Themida vocitaſſe; brevius & dilucidius. Erinnyes, id eſt, *dirae ultrices* ſedent malis, Eumenidae vero (abſque omni enim antiphraſi ſic dictas, auctor eſt Sophocles [c]) quod interpretatur Benevoli, bonis, & qui a culpa alieni, & ſupplices: quin Alcmaeonem poetice Eumenidas, reapſe civiles magiſtratus ſcribit Plutarch. [d] fugiſſe. Totam denique quam collimando petimus rem Orphei habet in eas Hymnus:

Ἀλλ' αἰὲν θνητῶν πάντων ἐπ' ἀπείρονα φῦλα
Ὄμμα δίκης ἐφορᾶτε δικασπόλοι αἰὲν ἐοῦσαι.

En plane ex antiquiſſimo Ethnicorum theologo, judices, juriſque diſpenſatores hae Σεμναὶ Θεαί: & inferorum fas perinde uti coeleſtium appellare, moris erat, doctrinam ſanctum [e]. At quid igitur vetat quin hinc Semnotheorum emanaſſe vocabulum, titulum, attributa conjectaris? Διοτρεφεῖς Homeri poemata, imo ipſae aeternae & Sacrae Literae Judices ſanctiſſ. illo nomine אלהים non ſemel compellant [f]. *Judicia Dei ſunt non hominis*, atque *omni rei quam Scriptura vult* (e Rabbi Kimchi notat Munſterus) *magnificare, ſubjicitur nomen* אל. Poſuit ſe Deus (ut ex atticiſſante illo Moſe Platone, ait Plutarchus [g]) exemplar bonorum, cujus etiam ineffabilis verendae nominis ſyllabae (neglecta licet Caballiſtica) pulſant, monent, vellunt mortalium aures, devioſque nunc in juſtitiae tramitem ipſos reducunt, nunc obturatos, obductoſque caligine miſeros ſtupendo & aſſiduo tremore concutiunt. Neque vero obſtet quod ab infirmo divum ſexu petatur tanti ſplendoris, & tam virile nomen. Potiſſimum cum Britannis agamus, quippe inter quos ſunt ſingulares illae DEIS MATRIBUS inſcriptae arae, nec in terrarum orbe alicubi repertae [h]. De deabus matribus (ut obiter admoneam) ſe nihil poteſſe ſcrutando eruere faſſus eſt vir longe doctiſſimus: atqui, ſi homulo mihi fas ſit, quid ſi τῇ θεαῖς ἃς in Pauſaniae Atticis καλοῦσι Γενετυλλίδας καὶ Γενετυλλίδας ineſſe nomen matrum quis autumarit? Notum eſt matris Deum nomen, quo non ſolum Berecynthia, ſed Juno etiam, Cybele, Tellus, Ceres, atque aliae apud mythicos celebrantur. Eſto licet hoc parergon: *Nullum ſine venia*, monuit ille, *placuit ingenium* [i]. Hac nixus hoc quicquid eſt ſum aggreſſus; hac fretus ad rem revertor.

Praeſcriptam qua imperanım eſt a Samothe legem nuſquam reperimus. Unicam autem de ratione temporum Baſingſtochius ille comes Palatinus, hiſtoricus nuperrimus huic iſti tribuit: *Spatia omnis temporis non numero dierum* (idem de Gallis Caeſar, & de Germanis Tacitus) *ſed noctium definivit, dieſque natalis & menſium & annorum initia ſic obſervavit, ut noctem dies ſubſequatur.* Obſervant ſane nunc Britanni iſtum morem, antiquiſſimum, & naturae inprimis conſonum. *Factum eſt veſpere, & factum eſt mane dies unus*, ait Hebraeus ille [k], cujus & popularibus haec conſuetudo. Privationem & in ternario principiorum numero habent Peripatetici: atque hinc audet Joannes Bodinus [l], aſtrologorum vulgus arguere, quod inaequales horas ab ortu magis quam occaſu ſolis ordinatam juxta ac repetitam planetarum ſeriem auſpicantur.

Excepiſſe ſcribunt hunc, Magum, Sarronem, Druidem, Bardum, alios complures ſuccedaneos. *Sarron non legibus ferendis* (dat mihi & tibi Stephanus Forcarulus [m]) *addictus, ſed componendis & commendandis fuit, ut qui leges, quas avus ejus Samothes, ac poſtea Magus pater tulerat, unum in volumen redegerit, ſervari etiam acri comminatione juſſerit.* A Druide volunt philoſophantes illos & apud Caeſarem, Plinium, alioſque decantatos Druidas: per me fides habeatur. Totam impraeſentiarum de Druidibus rem in Caeſans tempora diffindo. Annis circiter a Samothe DCCCC. Phranicus rex (ab hiſtoria accipe Britannica & Galfredi fide) rerum arbitria Druidibus mandat, dum ipſe Pannonia degeret. Britanni interatim Brutum Sylvii Poſthumi Latinorum regis F. AEneae nepotem (Sylvium enim AEneae, non Aſcanii filium facit ad Virgilium Servius Honoratus [n]) feliciter navibus adpulſum, inprimis

[a] Steph. ad Laert. [b] Aug. de civ. Dei lib. 2. cap. 14. Laert. lib. 5. [c] Sophocles in OEdip. in Colon. [d] Plut. in lib. de Exilio. [e] Natal. Comes Mytholog. lib. 3. cap. 10. Plut. de Iſ. & Oſiride. [f] Odyſſ. 3. Exod. xxij. 28. Pſalm. lxxxij. 1. Paralip. lib. 2. cap. xix. 6. ad cap. ix. Geneſ. [g] Plutarchus lib. de ſera Dei vindicta. [h] Camdenus. [i] Senec. epiſt. 115. [k] Geneſ. 1. 5. [l] Bodin. lib. 3. Daemonoman. [m] Forcat. lib. 1. de Gall. imp. [n] Serv. ad 6 AEneid.

Corino comitante, littore Totneſio in Danmoniis conſcenſo ſalutant regem. Is poſt conditam novam Trojam (Londinum) leges civibus atque ſubditis dedit, Trojanas eas, ſive Trojanarum exemplar. Elapſis quaſi DC. annis *Dunvallo Molmutius rex ſtatuit* (auctores ſunt praeter Monumethenſem Ranulphus Ceſtrenſis in Polychronico, & Florilegus) *ut aratra, templa, viaeque ad civitates ducentes immunitate confugii gauderent. Verum quia ſuccedente tempore de viis (cum non eſſent certis limitibus diſtinctae) orta eſſet diſſenſio, Belinus rex filius praedicti Molmutii ad ſubducendum omne ambiguum* IV. *regales vias omni privilegio munitas per inſulam fieri fecit. Foſſam ſcilicet,* Watlingſtrete, Ermingſtrete & Ikenildſtrete. (Atqui a Romanis has autumat ſtratas eruditiſſ. ille noſtras, & magnum Britanniae lumen G. Camdenus Clarentius, quod Tacitus, Beda & alii ſuadent.) *Leges quinetiam,* ita Galfredus, *quae Molmutinae dicebantur, ſtatuit, quae uſque ad hoc tempus inter Anglos celebrantur. Statuit, ſiquidem inter caetera, quae multo poſt tempore B. Gildas ſcripſit, ut templa deorum, & civitates talem dignitatem haberent, ut quicunque fugitivus, ſive reus ad ea confugeret, veniam coram inimico ſuo haberet. Statuit etiam ut viae quae ad praedicta templa, & civitates ducebant, necnon & aratra colonorum eadem lege confirmarentur, deinde, cum xl. annos regnum in pace tenuiſſet, defunctus eſt, & in urbe Trinovantum, prope templum Concordiae* (nec deſunt, qui collegium illud illuſtre ſtudiis juris noſtri municipalis ad Thameſis ripam ſacratum hic intelligunt [a]) *quod ipſe ad confirmationem legum ſtruxerat, eſt ſepultus.* Ad hunc modum Galfredus: ſed etiam quae ex antiquis, quorum non difficilis ei copia, ſcriptoribus excerpſit Polydorus ecciſta: *Primus aurea corona uſus eſt, pondera ac menſuras rebus vendendis, emendiſque poſuit: fures, & noxium omne genus hominum ſeveriſſime punivit, fecit quamplures vias, decrevitque in quam latitudinem fieri deberent, ac lege ſanxit jus earum ad principem duntaxat pertinere, ejuſque juris violatoribus pariter atque iis, qui in illis maleficium aliquod facerent, horrendas conſtituit poenas. Praeterea, ut ne terra vacaret, neve populus rei frumentariae inopia frequenter premeretur, aut minueretur, ſi pecora ſoli occuparent agros, qui ab hominibus coli deberent, conſtituit quot quiſque comitatus aratra haberet, ſtatuitque poenam illis, per quos numerus diminueretur. Ac vetuit jumenta, quae aratro ſervirent, a magiſtratibus abduci vel aſſignari creditoribus pro debitione pecuniae, ſi debitoris bona alia ſupereſſent.* Hactenus ille.

Gynaecocratia Martiae Quintilino R. viduae, quae Siſillii communis prolis, nondum ad gubernacula ob aetatulam idonei, tutelam ſuſceperat, *invenit legem, quam Britones Martianam vocaverunt. Hanc etiam rex Aluredus* (e Monumethenſi tranſcribo) *inter caeteras tranſtulit quam Saxonica lingua Merchenlage vocavit.* Quum nihilominus in elaboratiſſima Camdeni chorographia, a Merciis, ii autem a Saxonico Mearc, i. *limes*, Merchenlage appoſite magis deducatur.

Haec ſunt quae de temporibus Romanorum hiſtoria antiquioribus ſcriptores prodiderunt: ſed ſuſpectae, dubiae, ne dicam nullius fidei. E doctioribus vix quiſpiam eſt cenſor qui Annium in albo falſariorum non notat: quin ſubductis temporum ratiociniis, & obſervata a Sacris Literis, Hebraeorumque monumentis, quam prae ſe fert Beroſus ille Viterbienſis, diſcrepantia, pariter ei forſan ac ejuſdem nominis alteri credendum putes, qui a perpendiculari ad centrum mundi errantium ſyderum, in Cancri dodecatemorio poſitione arſura omnia, a ſimili in Capricorno congreſſu futurum univerſalem cataclyſmum apud Senecam praedicere eſt auſus [b].

Anquiſivere item de hiſtoria nonnulli Britannica. Hinc Brutum, Dunvallonem, Martiam hauſimus. Illam ſunt & doctiſſimi ſummique judicii viri qui ſuſpicantur e Bardorum cantilenis, ac figmentis, ad Britannicum ex Iliaco cinere ſuſcitandum nomen, poeticis, inſtarque Talmudicarum traditionum receptis conſarcinatam. Licet enim pro magno teſte vetuſtas, ut habet ille, creditur, nihilo ſecius mirum quod Bruti, qui patrem collimata infeliciter ſagitta occidiſſe fertur, & matri ipſa in parturitione mortifer (unde jam Βροτὸς audit poſt tot ſecula apud Richardum Vitum) nemo Romanorum meminerit: mirum quod Latinis non innotuerit Latini nomen, qui Britanniae & nomen & imperium dedit. Solus poſt homines natos Euemerus Meſſenius Panchoos adnavigavit & Tryphyllos? Poetas hercle quos carmine celebrant illuſtribus familiis inſerere, & ſupra verum Muſis omnia augentes quamplurima fingere, tralatitium. Et quid aliud Bardi quam Ποιηταὶ μετ᾽ ᾠδῆς, ut e Poſſidonio ſcribit Athenaeus [c], ἐπαίνους λέγοντες? Quam multa in mythico illo, a diffamato Pyrrhae diluvio ad Iphiteam Olympiadem, intervallo (quod heroicum aptius vult Joſephus Scaliger [d]) admixta veris fabuloſa & poſtmodum in proſcenium ducta? *Nationes,* inquit Tritemius [e], *quamplurimae tam in Europa quam in Aſia ſuam praetendunt originem ſe ſumpſiſſe a Trojanis, quibus tantum accommodare fidei duxi, quantum ipſi veritatis mihi ſufficienti teſtimonio poterunt perſuadere. Frivola ſunt quae afferunt de ſua nobilitate & antiquitate, volentes falſum gloriari, quaſi non fuerint in Europa gentes ante Trojanorum excidium, nulluſque inter ipſos Trojanos ignobilis.* Qui Galfredo Monumethenſi (fuit & epiſcopus Aſaphenſis) Aſcenſianis typis excuſo alphabeticum ſtruxit indicem, auctoris fidei tulit hinc ſuppetias, quod Francorum nuſquam apud eum, ait ille, mentio; cum nempe ante Francorum in Galliam adventum, omnia ferme, quae conſcripſit, fuerint geſta. Ἀνάχρονα ſane pluſquam μυθολογεῖν. Adi Galfredum; & cap. XIX. lib. I. Francos ſub Brenni & Belini temporibus habet in Senonibus Galliae; annorum craſſus antichroniſmus quot centenorum? Nec enim ante aliquot poſt incarnatam ſalutem periodos Franci cis Rhenum ſedes fixiſſe dignoſcuntur. Tametſi enim poetica &

[a] Norden in Brit. ſpecul. the temple. [b] Senec. Nat. quaeſt. lib. 3. cap. 29. [c] Athen. dipnoſoph. lib. 6. [d] Joſ. Scalig. in elench. orat. Chron. [e] D. Pat. Tritem. lib. de ſecundis.

troporum

troporum licentia AEneas *Lavina venit littora*; multo ſatius & metrica & ſoluta oratione, quae ad hiſtoriam pertinent, proferuntur ad illam Ovidii formulam:

Tunc juvenes nondum facti flevere quirites[a]?

incenſi Remi pyra. Atque hac lege potuit & debuit transferre Galfredus interpres, ſi fuerit, fidus. Verum de Bruto noſtro, Saxonum Saxone, Brunſwicanorum Brunone, Friſiorum Freſone, & Batavorum Batone animadverte, quod ſecundum alios Pontus Heuterus[b]: *Cantilenae ac rhythmi imperito ſeculo compoſiti ſimplici popello facile falſa pro veris obtrudere, aut veris falſa miſcentes impoſuere. Nihil enim ante* CCC. *ac* CCCC. *annos lubentius majores noſtri audiebant, quam ſe ab adulteris Trojanis, regnorum everſore Alexandro Macedone, populatore Hercule Graeco aut alio orbis terrarum perturbatore prognatos.* Et vere quidem nimis ille:

—— *Menſuraque ficti*
Creſcit, & auditis aliquid novus adjicit auctor[c].

Sed me contraho: ad haec recte enucleanda egebunt forte aeternum reciprocantes antiquarii aliquo, ut in abſtruſis Hebraei, Elia. Brutum eſto concedamus. Condidit aiunt leges, atque eas e Trojanis. At quae tandem ipſae Trojanae? Unicam ſat ſcio memorant de filiorum natu maximorum praerogativa, qua in univerſum jus defuncti patris eſt ſucceſſum. De Hectore Priami ſcribit Herodotus[d]; & meminit Galfredus: an vero in Britanniam cum Bruto tranabat haec? Unde igitur diviſum Locrino, Cambro, Albanacto imperium? Ferrici & Porrici? Brenno & Belino? aliis? Undenam in comitiis ſub Hen. VIII. Parlamentariis ne feuda Cambrobritannica ſecundum quem dicunt Gavelkind morem poſtilla deferrentur, eſt cautum[e]? Et priſce ni fallor pleraeque liberis partiebantur haereditates:

Ἤδη μὲν γὰρ κλῆρον ἐδασσάμεθα ------

In operibus Heſiodi; & ad eam mentem vetuſtis poetis plura & Sacris Literis. Sed quae inquam Trojanae? eaedem forſan cum Ariſtophanis Nephelococcygiae. Graviſſimi ſcriptores vetuſtiſſima illa tempora praeſcriptis legibus agnoſcunt plerumque ſoluta. *Populus nullis*, ita Juſtinus[f], *legibus tenebatur: arbitria principum pro legibus erant.* Naturalis aequitas ſcil. litium varietati emergentium aptata, ut Lesbia, apud Ariſtotelem[g], regula omnes ordinabat, regebat, dirimit controverſias. Et quidem *initio civitatis Rom.* ſcribit Pomponius[h], *populus ſine certa lege, ſine certo jure agere inſtituit, omniaque manu regis gubernabantur.* Prope enim aberant ab aureo ſeculo, quum

- - - - - - - - - - - *vindice nullo*
Sponte ſua ſine lege fidem, rectumque tenebant[i].

Quod de ſabbatico mundi millenario Chiliaſtarum haereſis olim pronunciabat. Atque illi λαῶν ποιμένες; quibus

- - - - - - - - Ζεὺς ἐγγυάλιξε
Σκῆπτρόν τ', ἠδὲ θέμιστας - - - - -[k]

Non dominandi cupiditate, ſed officio, ut habet D. Auguſtinus[l], *conſulendi, nec principandi ſuperbia, ſed providendi miſericordia.* Virtute duce, ac legibus, quas Platonici ſecundae aiunt Veneris, imperabant. Ecquas alias cenſeas Trojanorum? Divum cultus & quae ad ſacra attinent, ſcilicet excipias. *Officium*, inquit Seneca[m], *erat imperare, non regnum.* Et oculus & ſceptrum abſoluta AEgyptiis regum hieroglyphica[n]. Quid quod nec vocabulum ΝΟΜΟΣ, i. *lex*, apud Orpheum, Muſaeum, aut Homerum (Trojanum is fuit ſeſquicentum circiter poſt excidium annos) reperiri adnotavit Joſephus[o] adverſus Appionem, Plutarchus[p], recentiorum plurimi? Parum, fateor, ſi bene perpendas, accurate. Etenim θέμιστας ſaepiſſime Homero & Heſiodo legimus; utriſque Εὐνομίαν deam ab eodem quo Νόμος themate:

Αὐτοὶ δ' εὐνομίῃσι πόλιν κάτα καλλιγύναικα
Κοιρανέουσ' - - - - - - - - - -

Hymno Homeri ad Tellurem matrem; & Νόμος ᾠδῆς (quem violare nefas erat muſicis[q]) in hymno ad Apollinem. Imo ſcriptum reliquit omni exceptione major Plato magnus[r], Talum (quicum Rhadamantho Jovis filio Creticae reipublicae adminiſtratio a Minoe rege eſt commiſſa) ter quotannis per univerſam inſulam (quae prima literis, ut Polyhiſtor[s], jura junxit) ſecundum leges aere inſculptas judicia exercuiſſe. Phoroneum Argivorum regem, Arcadem Nomionem taceo; & tempeſtive de his ſilo

Diphterae Jovis utinam mihi copia. Spirantis utinam bibliothecae, & vivi Muſaei (cui de veteribus, ut apud Eunapium Longino, poteſtas[t]) cenſura, aut AEthalidis memoria veritatem clare ſatis enuclearet. Ad claſſicos hinc Latiae fidei ſcriptores proximus tranſitus.

Primus Romanorum C. J. Caeſar Druidum ritus, leges, philoſophiam mandavit ſcriptis. Dubias habent ii in nomine cauſas. Minime e Beroſiano Druide; verum ſive ἀπὸ τῆς δρυὸς quod ſine querceus fronde ſacra conficiebant nulla, uti Plinio ejuſque placet ſequacibus[u]; ſive a Trutwit, i. *vere ſapiens* Teutonice, uti J. Goropio Becano[x]; ſive a Trutin, quod antiquis Germanis Deus, ut ex Othfredi Evangelio citat Paulus Merula[y] (ſed in ſalutatione Evangelica, Cantico Mariae, Zachariae, & alibi Trutin magis Dominus, quam Deus notat, & videſis an in Eburo-

[a] Ovid. 4. faſt. [b] Heut. de Vet. Belgio. lib. 2. cap. 8. [c] Metamorph. 12. [d] In Euterpe. [e] Stat. 27. Hen. VIII. cap. 26. [f] Juſt. hiſt. lib. 1. [g] Ariſt. 5. Ethic. [h] ff. de orig. jur. l. 2. [i] Metamorph. 1. & Lucret. lib. 5. cum poetarum turba. [k] Iliad. 9. [l] Auguſt. de Civ. Dei, lib. 19. cap. 14. [m] Senec. epiſt. 91. [n] Plutarch. de Iſid. & Oſiride. [o] Joſeph. advers. App. lib. 2. [p] Plutarchus lib. de Homer. [q] Idem lib. de Muſica. [r] Plato in Minoe. [s] Solin. Polyhiſt. cap. 16. [t] Eunap. in vit. Porphyrii. [u] Plin. hiſt. nat. lib. 16. cap. 44. [x] Gorop. in Gal. [y] Paul. Merula in Coſmograph. lib. 3. part. 2.

num

num S. Truien, exploſo a nonnullis S. Druidone, quid lateat Druideum) ſic dicti, Togata Gallorum dico & Britannorum, militia LL. fuere interpretes & cuſtodes. Reperta horunce diſciplina primum in Britannia, atque eam, qua proſpectat iorum, ex eodem Caeſare fidi ſubnectemus.

I. *De omnibus fere controverſiis publicis privatiſque conſtituunt.* (LL. XII. tab. ad hunc modum, actionum, formularum, interpretandi ſcientia apud collegium erat pontificum, & Druides noſtri plane pontifices.) *Si quod eſt admiſſum facinus, ſi caedes facta, ſi de haereditate, de finibus controverſia eſt, iidem decernunt, praemia poenaſque conſtituunt.*

II. *Si quis aut privatus, aut publicus, eorum decreto non ſtetit, ſacrificiis interdicunt. Haec poena apud eos eſt graviſſima.*

III. *Quibus ita eſt interdictum, ii numero impiorum ac ſceleratorum habentur; ab iis omnes decedunt, aditum eorum ſermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant. Neque iis petentibus jus redditur, neque honos ullus communicatur.*

IV. *Druidibus praeeſt unus, qui ſummam inter eos habet auctoritatem.*

V. *Hoc mortuo, ſi quis ex reliquis excellit dignitate, ſuccedit; at ſi ſint pares plures, ſuffragio adlegitur.*

VI. *Druides a bello abeſſe conſueverunt, neque tributa una cum reliquis pendunt, militiae vacationem omniumque rerum habent immunitatem.* Ea gaudebant Hebraeorum Levitae antiquiſſimi Mortalium ſacerdotes [a].

VII. Auctus hinc in eorum ſcholis (eae pleraeque in Britannia) ſtudiis vacabat juvenum coetus. *Magnum,* inquit Caeſar, *numerum verſuum ediſcere dicuntur: itaque nonnulli annos vicenos in diſciplina permanent. Neque fas eſſe exiſtimant, ea literis mandare, cum in reliquis fere rebus publicis privatiſque rationibus Graecis literis utantur.*

Graecis literis? ita legimus, Graecis. Et Gallos Maſſilia Phocenſium Colonia, φιλέλληνας, reddiderat, ὥστε καὶ τὰ συμβόλαια ἑλληνιστὶ, ita Strabo geographus, γράφειν [b]. Tabulas ſcribit, & quem diximus, Julius in caſtris Helvetiorum Graecis confectas literis inventas [c]. At vero Graecam nollem hinc linguam iſti aevo & populo, aut philoſophis his & juriſconſultis colligas temere. Graecis ſunt uſi literis, ergo lingua Graeca; argumentum hercle infirmum. Sic Targum Chaldaicum, ut habet poſt Goropium P. Merula, Hebraeo conſtaret ſermone, quod Hebraicis characteribus ſit excuſum: de Novo Teſtamento Syriace Hebraeis exarato literis poterit idem dici. Quid quod ipſae Caeſaris tempeſtate, & quas nunc depingunt Graecorum literae Gallicae potius ſunt quam Graecae? ſcivit ille illas Graecas; nondum ſcivit Gallicas; quas Graecos poſt Phoenicias Hebraeis haut prorſus abſimiles obſoleſactas docti viri putant exemplar accepiſſe. Conſulas ad haec tu Wolfgangi Lazii Celtas, Becani Gallica, ſi vis Annii Archilochum, AEquivoca Xenophontea & quae de Lino, Cadmo, Palamede & Simonide ſcribunt alii. Accipias interim vetuſtiſſimos illos Gothicos & minus affabre factos, quos B. Vulcanius Brugenſis [d] nuper cum anonymi commentariolo edidit characteres Graiorum prae ſe ferre multum (uti & Rutenicos hodie) ſpeciminis; & cum Nicoſtrata Evandri exulis matre, quae nunc Latiae, in Auſoniam primum Arcadia tranſvectas [e]. Caeterum quod eximere omnem videtur controverſiam, Caeſar ad Q. Ciceronem apud Nervios obſeſſum daturus literas equiti Gallo magnis perſuadet praemiis [f], ut epiſtolam deferat; Graecis conſcriptam literis mittit, ne intercepta fortean epiſtola, ab hoſtibus conſilia cognoſcerentur. Hoc quorſum feciſſet, ſi eques ille Gallus, ſi Galli, vel ipſi, penes quos erat gubernaculum reipublicae, Druides Graece calluiſſent? Inter Denbighiae provinciae Ordovicum montes occiduos locus eſt, apud illuſtriſſ. chorographum noſtrum lego, *Vulgo dictus Cerrig-Drudion, i. lapides Druidarum, nonnullaeque cernuntur columnulae ad* Y--voellas *peregrinis characteribus inſcriptae, quas Druidum fuiſſe nonnulli ſuſpicantur.* Qui ſi merito ſuſpicantur, pepercisset utinam columnulis edax tempus, ut lucis huic liti quid inde radiaret. Siquidem formae Caeſaris loquendi quam attulimus diſpliceat interpretatio (Strabonis ad recentiora paulo ſpectat tempora & forſan potiſſimum ad maritimos) quippini, cum viro longe eruditiſſimo Franciſco Hotomano [g], vocem Graecis in hanc de Druidibus hiſtoriam incuria an audacia librariorum irrepſiſſe ſentias? Alibi enim apud eum ipſum auctorem in *dextris humeris exertis* [h], plane abundare notat Juſtus Lipſius criticorum Coryphaeus, *humeris,* ab interpolatore Julio fortaſſe Celſo immiſſam [i]. Et quod tantus tanti viri judicii de illis commentariis cenſuit in Electis ſic accipe. *Multos in illa purpura pannos inſutos video: nec in dictione ipſa ſpirat ubique naribus meis aurea illa, ut ſic dicam, flacta purae antiquitatis. Lege, relege, multa otioſa reperies, disjuncta, intricata, interpolata, repetita, ut non omnino abſit, quin ad hanc veluti priſci operis ſtatuam novella aliqua acceſſerit, & imperita manus.* Facile idcirco poteſt imponi, ſi tam minutis vocabulorum ſcrupulis Julii inſtiterimus.

VIII. Principia Druidibus *menſium,* ita Plinius [k] *annorumque fuit ſexta luna, & ſeculi poſt triceſimum annum.* Attice γενεὰ, atque ea τριακονταετὴς, eiſdem comprenſa eſt terminis ſententia Heracliti [l], & apud Herodotum [m]: neque latioribus (Euſtathium [n] ſi juxta ſentias) triplex Neſtoris aetas. Pepulit eos Galliis Tiberius, Roma Claudius, Britannia veri CHRISTI DEI cultus.

Ad ſacros Druidum ritus, & doctrinam quae ulterius attinent, praeter Caeſarem, Strabo, Plinius, Diodorus Siculus (Latina hujus verſio non Poggio Florentino, ut in vulgatis, ſed Joanni Phreae Balliolenſis in academia Oxonienſi collegii olim ſocio, ſi archetypo in ejuſdem collegii bibliotheca ſit fides, debetur [o].) Lucanus, Pomponius

[a] Num. i. 49. Ezra vii. 24. [b] Strabo, lib. 4. geograph. [c] Caeſ. de bell. Gall. 1. [d] Vulcan. in app. ad Jornand. Goth. [e] Auſt. Colmog. lib. 4. [f] Caeſ. bell. Gall. 5. [g] Hotoman. in cap. 2. Francogalliae. [h] Caeſ. bell. Gall. 7. [i] Lipſ. Elect. lib. 2. cap. 7. & quaeſt. Epiſtol. lib. 2. cap. 2. [k] Plin. hiſt. nat. lib. 16. c. 44. [l] Plut. de ora. def. [m] Herodot. Euterpe. [n] Euſtath. ad 1. Iliad. Seneca in Apocol. Plin. lib. 30. cap. 1. [o] Br. Twin. Apolog. Antiq. Academ. Oxon. lib. 3. § 329.

ponius Mela, Ammianus Marcellinus, nuperrime Otho Heurnius in Barbaricae philoſophiae antiquitatibus atque alii ſatis explicate tradiderunt; ita tamen omnia, ut Pythagorice (nec tamen aula Pythagoram Mertonenſi, aut Cantabrigiae Anaxagoram, quod Cantilepo habetur & Lidgaro, docuiſſe magis mihi perſuaſum) imo & Cabaliſtice (etenim diſciplinam Pythagorae & Cabalaeorum non ita diſſimilem commiſit Joannes Reuchlinus [a]) reſipiant. Metempſychoſin Latine dixeris tranſanimationem, *An a Pythagora*, inquit Lipſius [b], *Druides hauſerint neſcio, an potius ipſe ab illis.* Idipſum de legibus, & quas adminiſtrabant utrique rebuſpub. pariter dicendum: pariſſima utrique ut Cn. Pompeio & C. Vibio lineamenta. Nequaquam enim reducta ſolum & in interiore ſacrario clauſa philoſophiae arcana docuit Samius, ſed etiam AEgypto reverſus Crotonem Italiae petiit, leges, author eſt Laertius [c], Italis dedit atque cum diſcipulis ferme CCC. ad modum velut ariſtocratiae imperavit. Zalcuci leges, Charondaeque laudantur. *Hi non in foro*, ita Seneca [d], *nec in conſultorum atrio, ſed in Pythagorae tacito illo ſanctoque receſſu didicerunt jura, quae florenti tunc Siciliae & per Italiam Graeciae ponerent.* Sanctus ille ac tacitus receſſus a Druidibus forte mutuo acceptus: cum nempe a Barbaris ad Graecos, teſtatur Clemens Alexandrinus [e], artium ſecretiores olim manarint.

Utut ſe res habet, conſtat hinc liquido vetuſtiſſimos inter gentium philoſophos, antiquiſſimos inter eorum LL. cuſtodes fuiſſe Druidas. Sint enim licet e Pythagorae ſchola ad L. ſane aut LX. Olympiadem, Tarquiniorum, ſi tu vis, tyrannidem (diſſentiunt de hac re Plinius, Cicero, Auguſtinus Euſebius: nec anſatum prehendam errorem qui eum ad Numae aevum trahit) quae CIↃ. CIↃ. CC. circiter antevertit annos, iſthoc etiam modo referuntur. Auctarium his non pigebit e Conrado Celte ſubjungere. *Erant ſex numero* (lapideas dicit antiquas imagines ad radicis piniferi montis, Vichtelberg vulgo in vicinia Voitlandiae, in Coenobio quodam ſibi viſas, quas credit iconice Druidas praebere) *ad fores templi parieti inſertae*, VII. *pedum ſingulae, nudis pedibus, capita intectae, Graecanico pallio & cucullato, perulaque, barba ad inguina uſque promiſſa, & circa naris fiſtulas bifurcata, in manibus liber & baculus Diogenicus, ſevera fronte & triſti ſupercilio, obſtipo, & figentes lumina terris* [f]. Quod ut cum iis quadrat, quae de eorum aureis ornamentis, tinctis veſtibus, armillis, raſis Britannorum genis, & mento, atque id genus aliis a Caeſare & Strabone recenſentur, viderint quorum intereſt.

Quandoquidem vero initia dedit & incrementa horuncce diſciplinae Britannia, remque tum Britannorum tum Gallorum publicam, mores, linguam, ſacra, profana, omnia eadem pene aut paria fuiſſe jampridem a Guilielmo Camdeno eſt doctiſſime oſtenſum (quem te memorem Camdene!

In freta dum fluvii current, dum montibus umbrae
Luſtrabunt convexa, ac dum Cynoſura Britannos;
Semper honos, nomenque tuum, laudeſque manebunt.)

& Diviiaco Sueſſionum regi magnam Britanniae partem conſtat obtemperaſſe, huic inſulae (ita vero proximae) ſive a priſcis Gallis communicata, ſive Britannis accepto lata haec non abs re viſum eſt, ut Britannica, obſervare.

IX. *Suos liberos, niſi cum adoleverint* (J. Caeſarem legis) *ut munus militiae ſuſtinere poſſint, palam ad ſe adire non patiuntur.*

X. *Viri quantas pecunias ab uxoribus dotis nomine acceperunt, tantas ex ſuis bonis aeſtimatione facta cum dotibus communicant. Hujus omnis pecuniae conjunctim ratio habetur, fructuſque ſervantur; uter eorum vita ſuperarit, ad eum pars utriuſque cum fructibus ſuperiorum temporum pervenit.*

XI. *Viri in uxores ſicuti in liberos vitae neciſque habent poteſtatem.* Inſimulat hinc falſi Juſtinianum Bodinus [g], quod patriam praeut Romanis poteſtatem aliis non fuiſſe adfirmat.

XII. *Cum paterfamilias illuſtriore loco natus deceſſit, ejus propinqui conveniunt, ut de morte, ſi res in ſuſpicionem venit, de uxoribus in ſervilem modum quaeſtionem habent, & ſi compertum eſt igni* (hoc juris, quo, in Vulcano ſacrandis uxoribus quae nefaria ſe maritorum caede polluunt ſceleſtae, nunc utimur, juriſperitiſſimus ille vir ſummus & digniſſimus per univerſam Angliam judiciis privatis praeſes D. Edwardus Coke, eq. aur. refert antiquitatem [h]) *atque omnibus tormentis excruciatas interficiunt.*

XIII. *Servi & clientes, quos ab iis dilectos eſſe conſtabat, juſtis funeribus confectis una cremabantur.*

XIV. *Sancitum, ſi quis de republica a finitimis rumore aut fama acceperit, uti ad magiſtratum deferat, neve cum quo alioquo communicet.*

XV. *Magiſtratus quae viſa ſunt occultant, quaeque eſſe ex uſu judicaverint multitudini produnt.*

XVI. *De repub. niſi per concilium loqui non conceditur.*

XVII. *Armati* (*ita mos gentis erat*, inquit Livius [i], & de Germanis Tacitus) *in concilium venerunt.*

XVIII. *Mos inolevit*, Plutarcho legitur [k], *ut pacis & belli cum foeminis conſilia inirent, ſi quae quaeſtiones cum ſociis inciderent, earum arbitrio has committerent.* Idem Cecropiis, priuſquam majore foeminarum numero, ut ex Varrone perhibet Auguſtinus [l], ſuffragante poſthabitus Minervae Neptunus. Apagete Simonides, & quicquid eſt veſtrum indigniſſimi nitidioris ſexus maſtiges. Expurga, quin obtura os Angerona Eubulo, qui bonarum foeminarum Penelo-

[a] Reuch. lib. 2. de art. Cabaliſtic. [b] Lipſ. Stoic. phyſiolog. lib. 3. diſſert. 12. & vide Forcatulum 1. de Gall. imperio. [c] Laert. lib. 8. concors Plutarch. in orat. 2. de eſu carnium. [d] Senec. epiſt. 91. [e] Clem. aſtrom. [f] Apud P. Merulam, in Coſmogr. part. 2. lib. 3. [g] Bodin. lib. 1. de repub. cap. 4. [h] In praefat. ad lib. 6. relat. [i] Liv. lib. 21. [k] Plutarc. de virt. mulierum. [l] Auguſt. de Civ. Dei, lib. 18. cap. 9.

pem ultra & Alceſtem inficiatur excreſcere calculum [a]. Quam latus Gallarum in ſummis rerum neque immerentium conſiliis, prudentiae, virtuti honos! Quantus etiam & hodie quotannis VIII. id. Maii Aureliis ſtatuae Joannae Darciae Lotharingae ſuper Ligerim fl. erectae? chariſſimam patriam, adepta mirum in modum deſperatis rebus victoria, demeritae [b]. Sexum ſane hunc antiquitas adaeque atque virilem ſtatuit, ut mittam alia, divinum. Cum Jove, Neptuno, Plutone, diis regnabant in coelo, mari, terris, Juno, Salacia, Proſerpina deae. Imo triplici Varronis theologia, deae quam divi plures. *Ipſa quoque & cultu eſt & nomine foemina virtus* [c]. Sed C. Agrippam foemineam declamando praecellentiam non ago: res ipſa nimium loquitur. Quod de Britannis Cornelius Tacitus [d], hoc addo: *ſolitos foeminarum ductu bellare; & ſexum in imperiis non diſcernere.* Queis foeminas jure praeeſſe (κακὴ δ' ἐς ἀλκὰν ἢ σίδηρον εἰσορᾶν, ut Euripides [e]) ſunt qui magnopere negant. Caeterum ii maxime, qui Salica, quod aiunt, lege ſubnixi mares tantummodo ſupremi Francorum gubernaculi ſcribunt haereditario capaces, mordicus tenent, & tuentur infeſti & inviſi Anglorum juri. Ab hoc ſtare non modo Pharamundi leges, ſed ipſam naturam; *Eſt*, ait Andegavenſis Bodinus [f], *gynaecocratia naturae legibus inimica, quae viris prudentiam, robur animi, magnitudinem, imperandi vim dedit, foeminis ademit*; atqui, Bodine mi, nonne prudentia, robur, animi magnitudo, & artes imperatoriae minorum regum tutoribus magis profecto quam regibus ipſis, donicum adoleverint, optanda, requirenda? puto hercle. Cur nam ideo Blanchiae hautquaquam extorſit iſta ratio D. Ludovici tutelam? Iſabellae ſub Carolo VI? Catharinae de Medicis, dum cincti diademate pupilli Franciſcus & Carolus fratres? Mariae, regnante jam nunc Ludovico XIII? An ad muliebrem, ut vetuſtiora recolam, caecutiebant naturam Judaei in imperio Deborae Siſera triumphato, & ſacris ſatis laudatae? An Itali in prudentiſſimae Amalaſinctae? Halicarnaſſei in fortiſſimae Artemiſiae? AEgyptii (in iis forum ac negotia foeminae, viri penſa ac domos olim curabant [g]) & AEthiopes in Nicaulae, quam Sophiae cupientiſſimam honorifice excepit ſapientiſſimus poſt homines natos Solomo? An Aſſyrii in magnificae Semiramidis? Maſſagetae in ultricis Tomiris? Palmireni in caſtiſſimae Zenobiae? In aliarum, ne infinitus ſim, praeter Francos (idcirco hos foemineum aſpernatos vult I. Goropius [h] imperium, quod ſub Veſpaſiano Bructerorum res vicinae, dum faſtidioſa illa fatidica Velleda praeerat, minus foeliciter ceſſiſſe conſpexerant) ad unum omnes? Matildae noſtrae bene novi perjuros barones viam ad Anglicanum ſceptrum praeclusuros, turpiter turpe cautatos *ſi tot nobiles foeminae ſubderentur.* Nec tamen Icenis ab illa, Gildae Leaena, Boodicia, aut a Chartiſmandua Brigantibus contractam legeris turpitudinem; utriſque legeris gloriam & decus. Diram hic foeliciſſimae memoriae, Britanniae delicias, ELIZABETHAM noſtram non meminiſſe non potes, nec potes magis, quiſquis es, non agnoſcere *minime defuiſſe mulieri* (quod de Sexburga Cenwalchii occiduorum Saxonum regis viduata uxore ſcribit Malmesburienſis) [i] *ſpiritus ad obeunda regni munia, ipſa novos exercitus moliri, veteres tenere in officio, ipſa ſubjectos clementer moderari, hoſtibus minaciter infremere, prorſus omnia facere ut nihil praeter ſexum diſcerneres.* Cujus de ſummis & vere regiis virtutibus optime cecinit poeta & caetera longe doctiſſimus vir quantivis pretii [k].

> *Si quaſdam tacuiſſe velim, quamcunque tacebo*
> *Major erit: primos actus vetereſque labores*
> *Proſequar? ad ſeſe revocant praeſentia mentem:*
> *Juſtitiam dicam? magis at clementia ſplendet.*
> *Victrices referam vires? plus vicit inermis.*

Quid Germani majores noſtri? ineſſe iis ſanctum aliquid ac providum; nec conſilia earum aſpernabantur, nec reſponſa negligebant, pleraſque augeſcente ſuperſtitione arbitrabantur deas. Siet itaque εἰς γυναῖκας damnatus, qui, neſcio quis ſpurcus, militibus eas (Thraſonibus ac Pyrgopolinicibus) in hoc potiſſimum, antiquis non veretur propalare membranis, convenire, *Quod plurimum curae corpori & petulantiae jugiter indulgent, quod nec milites in fallaciis & circumventionibus citiores exiſtunt, nec exiſtere conantur, quod milites per intervalla fallunt, foeminae vero continuis deceptionibus invigilant, amaſios quibus poterint modis emungent & ſpoliabunt, ſomniculoſis vigiliis attenuabunt*, & id genus aliis diripentium furore Baccharum nequaquam indignis. Imperium foeminis indulſit Plato [l], haut abſtulit (effutiunt quicquid politicorum interpretes) Ariſtoteles [m]. Nulli praecluſa eſt virtus, omnes admittit. Atque Hermes ille Ter Maximus [n] in Poimandra, pro ſua (& magna certe ea fuit prae quam caligantium philoſophorum) coeleſtium cognitione, myſticum Ἀῤῥενόθηλυς menti Deo totius univerſi imperatori adſcribit nomen. Effictim illae a cunabulis ſupremae fraenos adminiſtrationis nimio, ad hunc ſane audiunt modum, amant; & eas quis non? Amatis vero quod exoptatiſſimum, id amantes invidere piaculum eſto; & mihi nefas, ut tanto humani generis ſolatio, tam dulci labores inter aſpertimos vitaeque viciſſitudines delinimento, & chariſſimo ſupremae naturae dono ſententia pro viribus non accederem. Sed rurſus ad Caeſaris Gallos.

XIX. *Plerique cum aut aere alieno aut magnitudine tributorum, aut injuria potentiorum premuntur, ſeſe in ſervitutem dicant nobilibus. In hos eadem omnia ſunt jura, quae dominis in ſervos.*

Sunt autem & de Britannis ipſis ſignate haec relata.

[a] Athenaeus. [b] Paul AEmil. hiſt. Franc. 10. Cl) . CCCC. XXIX. [c] Ovid. de art. amandi 3. [d] Tacit. in vit. agric. & annal. 14. [e] Euripid. in Medea. [f] Bodin. lib. 6. de repub. cap. 5. [g] Pompon. Mel. lib. 1. cap. 9. [h] Gorop. in Francicis [i] Malmesb. lib. 1. geſt. reg. cap. 2. [k] Connub. Tam. & Iſis. [l] Plato lib. 5. de repub. [m] Ariſt. Pol. 1. cap. ult. [n] Triſmeg. ſt.

XX. *Utuntur*

XX. *Utuntur nummo aereo, aut annulis* (ſubſtituunt nonnulli *laminis*) *ferreis ad certum pondus examinatis pro nummo.* Verum *nundinas & nummum reſutant, dant res & accipiunt*, ait recentior Solinus[a]. Simul cum Romanis ſignandi pecuniae morem credit in Catticuchlanis G. Camdenus adveniſſe. Ex Cenſuali Normanni libro (hoc de nummis loci opportunum meminiſſe) ut apud veteres Romanos, ita apud noſtros majores pecuniam adpenſam (quod Gervaſio item Tilburienſi docetur) animadvertit is, & numeratam. Romanis autem vectigalia penſitabant[b]; cuſi ad haec, variiſque animalium, & ſatorum percuſſi formis effodiuntur ſubinde nummi. Et pervetuſto legitur chronico Abendonenſis monaſterii a Ciſſa & Ina regibus fundati, *primis jactis fundamentis, vetuſtiſſimos daemonum ac ſatyrorum imaginibus inſculptos inventos fuiſſe*[c]. Britannicos merito intelligas.

XXI. *Leporem, & gallinam, & anſerem guſtare fas non putant: haec tamen alunt animi voluptatiſque cauſa.* Dumtaxat leporem, gallinam, & anſerem nequeo dicere ob quam rem. Pythagoricum quiddam, & Judaicum video mixtum. Namque generatim minime, verum, cum delectu animalium eſu abſtinebat Samius[d].

XXII. *Uxores habent deni duodenique inter ſe communes, & maxime fratres cum fratribus, & parentes cum liberis. Sed ſi qui ſunt ex his nati, eorum habentur liberi, a quibus primum virgines quaeque ductae ſunt.* Scelus, & confuſa nimium naturae jura!

Dii meliora piis, erroremque hoſtibus iſtum[e]!

Sed neque Britannis communitas Platonica plus fiet opprobrii, quam promiſcuus ille Thuſcis & ante Cecropem (qui διφυὴς dictus) Atticis coitus, Theopompo, Suida, & Athenaeo auctoribus[f]. Quin, ut plurimum, noſtros unis taedis ſcribit in Praeparatione evangelica Euſebius[g] contentos. Num vero male Caeſarem intellexerit Chalcondylas qui C. ante, & qui excurrunt, annos ſcriptioni Athenis vacans, & ad noviſſimum ſeculum priſca forſan nimio oſcitanter trahens, *Quando quis* (de Britannis συγχέως, adſerere eſt auſus[h]) *amici domum vocatus ingrediatur, primum cum amici uxore, mos eſt, concumbat & deinde benigne hoſpitio excipiatur?* An liberrime hoſpitibus officioſum (ſalutis arrhabo) oſculum, quod de noſtris ſpeciatim ſunt qui notant[i], libatum Chalcondylam luſit offuciis?

Ἔστι δὲ κὴν κενεοῖσι φιλάμασι ἁδέα τέρψις.

Olim Theocritus[k]. Et,

Qui vult cubare pangit ſaltem ſuavium.

Plauti ſervus[l]. Atque ille alter.

Quaero deinde illecebram ſtupri, principio eam ſavium poſco.

Et,

Et jam illud non placet principium de oſculo[m].

Alcumenae zelotypus Amphitruo. Atque laſcivo male metuens genio formoſi aſpernatus eſt oſculum Ageſilaus. Parva, ut inquit ille, leves capiunt animos[n]. Novit haec Graecus noſter & impudicum illud fortaſſe ruminatus eſt:

- - - - - - - - ſi non & caetera ſumpſit
Haec quoque quae ſumpſit perdere dignus erat[o].

Quin φιλοσοφώτατος J. C. totum Baldus[p] patris ſponſionem, admiſſo ad oſculum a filia proco, haberi ratam dedit in reſponſis. Quod tamen ad nos ſpectare jus, perridiculum eſſet autumare[q]; ubi non adſuctis columbantes labris Catulliana, & impreſſa, molleſve morſiunculas, ſed levia, ore verecundo, pudica & ſororia facile praebibent ſalutantibus & urbane & puellae, & nuptae. Omiſſa ſemper ruſticitatis, dara raro arguunt impudicitiae. Neque ſibi obvertunt caperata cornua fronte, aut male metuunt ſuſpicaces ab hoc more (extra quam forte Κερασφόρος quis) mariti. Luſcioſus forſan haec Chalcondylas per tranſennam vidit, & errore eſt abuſus, dum nimirum Britannos jugali fretos fiducia zelotypis Italis, Venetis, Hiſpanis, & ſuis etiam popularibus compoſuit. Quos tam caute pudicitiae ſepta, cuſtodes catos, & munimenta (ut plurimum mecaſtor incaſſum) tanta ſedulitate & dubia fide ponere, mirum, cum velut ab oraculo ſint illa, tametſi laſcivo:

Quod licet ingratum eſt, quod non licet acrius urit.
Ferreus eſt, ſi quis, quod ſinit alter, amat.
Si qua, metu dempto, caſta eſt, ea denique caſta eſt;
Quae quia non liceat non facit, illa facit.
Qui timet ut ſua ſit, ne quis ſibi ſubtrahat illam;
Ille Machaonia vix ope ſanus erit[r].

Propenſam quis ignorat in vetita naturam? & licita ſaepius amittit, qui tentat illicita; quin tutior ſane libertimus ille thermarum in Germania Badenſium mos, quam ζηλοτυπεῖν.

- - - - - quis non bonus omnia malit
Credere, quam tanto ſceleri damnare puellam[s]?

Verum τὸ μὲν πάρεργον ἔργον ὡς ποιούμεθα.

Oſtendit I. Caeſar Britanniam poſteris potius quam tradidit: utut Malmesburienſis[t] *in Latias ab eo jurare leges compulſam* ait; incolis

[a] Solin. Polyhiſt. cap. 35. [b] V. Plutarch. quaeſt. centuriat. Rom. 41. [c] Bria. Twin. lib. 2. apolog. Oxon. §. 77. v. Plutarch. ſympoſ. lib 4. cap. 5. [d] Laert. lib. 8. Plutarch ſympoſ lib. 8 cap 8. [e] Georgic. 3. [f] Athen. dipnoſoph. lib. 12. & 13. & Suidas in Κιλικίζειν. [g] Euſeb. lib 6. praepar. evangelic. [h] Apud. Abrah. Ortelium in Theat. mund. [i] Munſter. Boemus &c. [k] Theocrit. Eidyll. 3. & 20. [l] Plaut Curculio. [m] Amphitr. & Caſina. [n] Plutarch. de aud. poet. [o] Ovid. de art. amand. 1. [p] Bald 5. conſil. 78. [q] Alber. Gen. de Nupt. 2 cap 13. [r] Ovid. Amor. 2. eleg 19 & 3. eleg. 4. & lib. 2. de remed. amoris. [s] Virgil. in Ciri. [t] Malmesb. de geſt. reg. lib. 1. cap 1.

certe

certe vix minuit (nam impoſita tributa brevi excuſſit defectio) LL. libertatem. Octaviano, Tiberio, & Caligula imppp. eadem ſunt omnimodo uſi, fruiti. Aulus Plautius Praetor Claudii Caeſ. auſpiciis exercitum in Britanniam duxit Ἦσαν δὲ ἄλλοις (incolae, ita Dio [a]) βασιλεῦσι προστεταγμένοι, i. *regibus diverſis ſubjecti.* Caratacum & Togodunum Cunobellini regis filios vicit, tranſmiſit & ipſe in inſulam Claudius, conlatis ſignis dimicavit, victoria potitus Camalodunum Cunobellini regiam coepit, incolis arma ademit, Plautio regendos ſubigendoſque reliquos mandavit, Romam ſe ipſe recepit, ſplendidiſſimo faſtuſque pleno honoratus triumpho. Hic enim is fuit :

Cuique Britanni terga dedere
Ducibus noſtris (Seneca Tragoedus) *ante ignoti*
Juriſque ſui [b] - - - - - -

inſula,magnam partem,in Romanorum poteſtatem, & praeſidialem redacta provinciam, Colonia Camalodunum, authores Tacitus & Dio [c], valida veteranorum manu deducitur in agros captivos, *ſubſidium adverſus rebelles, & imbuendis ſociis ad officia legum.* Priſcus de iſta ſic lapis :

CN. MVNATIVS. M. F.
PAL. AVRELIVS.
BASSVS. PROC.
AVG.
PRAEF. FABRO. PRAEF. COH. III. SAGITARIORVM. PRAEF. COH. ITERVM. II. ASTVRVM. CENSITOR. CIVIVM. ROMANORVM. COLONIAE. VICTRICENSIS. QVAE. EST. IN. BRITANNIA. CAMALODVNI [d].

Templum ad haec Claudio, *ara* (ſeu ut placet Lipſio *arra*) *aeternae dominationis* conſtitutum. Sed parum, inquis tu, haec ad rem noſtram ; imo maxume, & quae inſtituta, leges, mores, & Romana omnia in Britanniam peregre adferunt. Propter fanum S. Albani in agro Hartfordienſi municipium certe fuit ſedes Caſſibellini Verulamium, & municipes, ex Agellio [e] docemur, fuere cives Romani ex municipiis ſuo jure utentes & legibus, muneris tantum cum pop. Rom. honorarii participes ; caeterum Coloniam Camaloduni (Malden Eſſexiae) habemus quae alia neceſſitudine nixa, ex civitate propagata, jura inſtitutaque omnia pop. Rom. non ſui habuit arbitrii. Sitempſque alibi hac inſula non uno loco. Praebet averſa pars Severi imp. nummi,

COL. EBORACVM. LEG. VI. VICTRIX [f].

& Septimii Getae numiſma altrinſecus,

COL. DIVANA. LEG. XX. VICTRIX.

Ogygiam Divanam (cum Ptolemaei Deunana haec eadem) interpretatur Cornaviorum Ceſtria. Priſci dein fragmentum in Bathoniae moenibus portam prope borealem ſaxi ita fert inſcriptio :

[g] DEC. COLONIAE. GLEV. VIXIT.
ANN. LXXXVI.

Glevum quae nobis Glòceſtria. Idipſum forte Colceſtriae jus, niſi a Colno ſubterlabente fl. mavelis originationem. *Hic denique populus quot* (inquit ad Albinam Seneca [h]) *colonias in omnes provincias miſit ? ubicunque vicit Romanus habitat.* Plures ecce provincia Britannica ; quarum aliam, a Britannorum, rempublicam, atque alias leges in ipſa licet conſpicati, quam, e cl. viro antiquitatis callentiſſimo, ac undiquaque longe doctiſſimo & celeberrimo J. Lipſio [i], dabimus, poſt deductionem, conſtituendi formula. *Ratio & modus erat*, ſic ille, *ut agri dividerentur viritim : idque a III. viris, quos graves & prudentes viros huic rei legere ſolebant, qui & ſedes agroſque & ipſum oppidum, ſi condendum eſſet, diſponebant, & jura ac formam novae quaſi reipublicae dabant. Sic tamen ut omnia Romam & urbem matrem referrent, ipſiſque quoque locis, fora, capitolio, templa, curiae pro illa imagine eſſent, & in gubernatione Duumviri pleriſque locis quaſi II. Conſules, AEdiles item & Decuriones pro Senatu* ; quae ille. Haut injuria igitur Beatus Gildas ; *Non Britannia, ſed Romania cenſebatur.* Et antiquum a Joſepho Scaligero e ſitu vindicatum carmen [k].

Mars pater, & noſtrae gentis tutela Quirine,
Et magno poſitus Caeſar uterque polo ;
Cernitis ignotos Latia ſub lege Britannos, &c.

Imperiale Gynaeceum Ventae Belgarum [l] (hodie Wintoniae) atque id genus quae ſunt alia miſſa facio.

Veſpaſiano, Tito, & Domitiano CAESS. legatus agebat hic Taciti ſocer Julius Agricola [m]. Ad civiles hortabatur is mores barbaros, uſque adeo ut habitus Romanorum honor, & frequens toga ; atque ut Juvenalis Satyra,

Gallia cauſidicos docuit facunda Britannos [n].

Redintegrata adfulſit impetante Commodo Britannis lux Chriſtiana. Lucius rex Chriſtianorum primus (habuerunt enim Romani, ut in caeteris, ita in Britannia ſervituris inſtrumenta & reges) procurantibus Fugatio & Damiano obſignationem

[a] Dio hiſt. Rom. lib. 60. [b] Senec in Octav. act. 1. [c] Tacit. lib. 12. ann Dio lib. 60. hiſt. [d] Camden. & Lipſ. ad 12. Tacit. num. 75. [e] Agell. lib. 16 cap. 13. [f] Camdenus. [g] Decurionum, [h] Senec ad Alb. cap 7. [i] Lipſ. lib. 1. de mag. Rom. cap. 6. [k] Gildas in epiſt. de excid. Brit. [l] Notitia Provinc. ut Imp [m] Tacit. vit. Agric. [n] Juvenal. Sat. 6.

regenerationis

regenerationis ab Eleutherio P P. ſelicitet accepit, & ſacras aeternae ſalutis leges [a]. Voluit & petiit etiam profanas :

Juraque ab hac terra caetera terra petet.

de Romana cecinit diu antehac Naſo [b]. Eleutherius autem ; *Petiiſtis*, ita reſcripſit, *a nobis leges Romanas & Caeſaris vobis tranſmitti* [c] ; *quibus in regno Britanniae uti voluiſtis, leges Romanas & Caeſaris ſemper reprobare poſſumus, legem Dei nequaquam. Suſcepiſtis enim nuper miſeratione divina in regno Britanniae legem & fidem Chriſti, habetis penes vos in regno utramque paginam ; ex illis Dei gratia per conſilium regni veſtri ſume legem, & per illam, Dei patientia, veſtram reges Britanniae regnum. Vicarius vero Dei eſtis in regno.* AEvi injuria quicquid de hoc magni ſplendoris principe ſit interverſum, fide iſthoc conſtat antiquorum, gerras Paganorum germanas, Daemonumque latriam veri Dei cultui propediem cedere occoepiſſe, pulſiſque archiflaminibus, III. & XXVIII. flaminibus archiepiſcopos totidem & epiſcopos (archiepiſcopis ſedes Londini, Eboraci, & in urbe Legionum) ſuccidaneos datos ; queis atque aliis viris Deo vacantibus *poſſeſſiones & territoria abundanter rex conferens chartis & munimentis omnia communivit. Eccleſias vero* (ſic Monumethenſis & Florilegus) *ita conſtituit eſſe liberas, ut quicunque malefactor ad illa confugeret, illaeſus ab omnibus remaneret.*

Sub Conſtantioo Caeſare (cujus ad Britannicum & regium ſanguinem plerique retulere natales [d]) praefuit Britanniae praefectus praet. Galliarum. Hunc ille cum caeteris Illyrici, orientis, & Italiae inſtituit ; ſub eo vicarius Britanniae (cujus inſignia liber clauſus, & viridi tectus corio) Spectabilis titulo honoratus. Parebat & huic II. conſulares & III. praeſides (pro quintuplici provinciae ſectione) qui cauſas civiles & criminales audiebant. Atque poſtremam hic de Britannis, ac in Britannia Romanis LL. qua nempe ſuppeditant, quos habeo, ſcriptores columnam figo.

Incurſantibus poſtmodum ad ſeptentrionem, & terras provincialium cottidie depopulantibus Scotis & Pictis, auxiliares a Romanis implorantur copiae. Romae interea pari infortunio imminens Gothorum furor minitabatur ; tota timebat, tremebat Italia. Cujus ad propugnandum libertatem conlatis viribus fuit accinctum pluſquam divergens imperium. Hac igitur Britannis fruſtratio. Itaque Vortigernus, cui ſumma fuit rerum, ſubſidiarios e vicina Germania accivit & pellexit. Sed Carpathius leporem. Saxones, Angli, Jutae, Friſones hoc nomine, ſub Theodoſii Junioris tempora, myoparonibus adpellunt. Soli tandem dulcedine (numeroſa popularium inſequente migratione, & circa id tempus fatales fuere per terrarum pene orbem migrationes) & ſummi imperii cupidine ducti, icto cum Pictis foedere, ſuneſtum io novitios hoſpites, ſub quis ſtipendia erant meriti, movent bellum : & ut paucis expediam, exutis denique avorum ſedibus Britannis, metipſos Angliae (ab illis ſic dictae) evehunt in heptarchiam [e]. Vario tametſi nomine, re eapſe iidem & Saxones. Nomen, tunc temporis in Germania ſuſiſſimum, quod non Albi, Rheno, Odera fl. Haſſiae & Thuringiae confiniis, ac oceano, ut recentioribus geographis, terminatum, verum & io Cherſoneſum Cimbricam uſque erat exporrectum. Maritumos Britanniam adnavigaſſe eſt veri ſimillimum. Primo nimirum Horſam & Hengiſtum e Batavia, comitante Saxonum caterva ; conſluxiſſe dein e Jutia Jutas (vocabulo iſthoc Danos ipſis Saxonici imperii incunabulis litiora noſtra occupaſſe vincit Janus Douza [f] : ex Angela, juxta Camdenum, ſub Flemsburgo urbe Sleſwici Anglos, e Friſia (Procopius eſt auctor [g]) Friſones : univerſos Saxones injuria nullus dixeris ; niſi & injurius Fabius Quaeſtor AEthelwerdus ſuae genti [h]. Floruit is DCL. ante annos Ethelulphi regis nepos & ſuis ediſſertat verbis *fuiſſe gentem Saxonum in tota maritima a Rheno fl. uſque in Doriam urbem quae nunc vulgo Danmare nuncupatur.* Neque enim Danmarciam in contiguis Ultrajectinorum & Amſtelianorum territoriis ob anguſtiam tractus fas eſt hic exiſtumare. Quae igitur de Saxonibus pauca Adamus Bremenſis ex Einhardo eſt traloquutus, quippe quorum antiqui noſtri Saxones conjicio participes, ita ſubdo.

XXIII. *Quatuor differentiis gens illa conſiſtit* [i]. *Nobilium* ſc. *liberorum, libertorumque atque ſervorum.* Et Nithardus de ſuo aevo [k] ; in *Ethelingos*, i. nobiles, *frilingos*, i. ingenuos, & *lazzos*, i. ſervos, diſpertivit. *Legibus firmatum, ut nulla pars in copulandis conjugiis propriae ſortis terminos tranſeat, ſed nobilis nobilem ducat, liber liberam, libertus conjungatur libertae, & ſervus ancillae.* Atque in legibus Henrici ducis Saxoniae imp. Electi de Torneamentis : *Quum nobilis aliquis civem duxiſſet uxorem aut ruſticam mulierem, huic interdictus erat ludus iſte uſque in tertiam generationem*, uti ſcit Sebaſtianus Munſterus [l]. Vetabant & XII. tab. patriciorum cum plebeiis connubia ; quod lege Canuleia poſt abrogatum. Proportionem enim non arithmeticam, quae conſtat aequalibus, neque adeo geometricam, quae ſimilibus, ſed, quae concinentibus diſſimilibus, muſicam connubiis & politici & J. Cti cenſent adhibendam. Plebeia locuples patricio egenti nubat ; pauperem plebeiam patricius ducat factioſus, & opulentus ; diſſimilitudinem in harmoniam coocionet ex Poro & Penia genitus amor, diſcorſque haec concordia foetibus apta eſt [m]. Nam bene ſibi ſit dotatum oportet atque Craſſo quam Iro propiorem, qui ob

- - - - - multas in magnis dotibus
Incommoditates, ſumptuſque intolerabiles.

indotatam cum Plautino Megadoro uxorem

[a] Platin. in vita Eleutherii. [b] Ovid 1. Faſt. [c] J. Fox. hiſt. eccleſ. lib. 1. [d] Zoſim. lib. 2. Notit. Provinc. utr. imper. lib. 1. comm. cap 5 & lib. 2. comm. Pancirolli cap. 69. [e] Longa eſt injuria longae ambages, ſed ſumma ſequor faſtigia rerum. [f] J. Douz. Annal. Holland. 1. & 6. [g] Procop lib 4. bell. Gothic. [h] AEthelward. lib. 1. fol. 474. [i] Adam. Bremenſ. hiſt. eccleſ. Brem. & Hamburg cap 5 ex bibliotheca Hen. Ranzovii. [k] Nithard lib. 4. [l] Munſter. coſmograph. lib. 3. [m] Plut. in ſympoſ.

adſectat [a]: ſecundum quod ad Priſcum Martialis [b]:

Uxorem quare locupletem ducere nolim
Quaeritis? uxori nubere nolo meae.
Inferior matrona ſuo ſit, Priſce, marito.
Non aliter fiunt foemina virque pares.

Et,

- - - - - - τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα [c].

Caeterum hujus ad imaginem meotis patum noſtri fictum eſt aevi. Cedunt nimium claritudo generis, virtus, venuſtas & quicquid in Pandora boni, pulchri, ſaepius opulentiae, & cruminae, ut comici verbo utar [d], aetae preſſatae. Atque ut ille Teius [e]:

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Adamum repeto.

XXIV. *Ejus gentis cum qua bellandum fuit, captivum quoquo modo interceptum cum electo popularium ſuorum patriis quemque armis committunt, & victoriam hujus vel illius pro judicio habent.*

Hoc ipſum etiam ipſe Tacitus, ad quem ab Euhardo ablegamur. De Germanis enim licet doceat ille generatim, abſque nihiloſecius haeſitatione noſtri Saxones eorum, quae in de moribus Germanorum traduntur, in hanc inſulam quamplurima tranſvexere. E quibus haec ſunto.

XXV. *In conciliis rex vel princeps, prout aetas cuique, prout nobilitas, prout decus bellorum, prout facundia eſt, audiuntur, auctoritate ſuadendi magis quam jubendi poteſtate. Si diſplicuit ſententia fremitu aſpernantur. Sin placuit, frameas concutiunt. Honoratiſſimum aſſenſus genus eſt armis laudare.* Hinc forſitan *Wapentachiorum* vetuſtum jus.

XXVI. *Eliguntur in iiſdem conciliis & principes, qui jura per pagos vicoſque reddunt. Centeni ſinguli ex plebe comites conſilium ſimul & auctoritas adſunt.* Centuriatum quas adhuc per provincias habet Anglia plane imago.

XXVII. *Nihil publicae neque privatae rei niſi armati agunt, ſed arma ſumere non ante cuiquam moris, quam civitas ſuffecturum probaverit. Tum in ipſo concilio, vel principum aliquis, vel pater, vel propinquus ſcuto frameaque juvenem ornant: haec apud illos toga, hic primus juventae honos: ante hoc domus pars videntur, mox reipublicae.* Priſcum equites creandi ſi alias uſpiam hic veſtigium. De Gallis ferme idem J. Caeſar [f]. *Suos liberos niſi cum adoleverint, ut munus militiae ſuſtinere poſſint, palam ad ſe adire non patiuntur.*

XXVIII. *Inſignis nobilitas, aut magna patrum merita principis dignationem etiam adoleſcentulis aſſignant.* Haec enim debemus, ut philoſophus ille [g], virtutibus, ut non praeſentes ſolum ſed etiam ablatas e conſpectu colamus; & hoos liberorum gloria, Selomoni, parentum [h].

XXIX. *Dotem non uxor marito, ſed uxori maritus offert.* Contra quam jus ait Romanum, id etiamnum (ut alibi Morgangheb) Anglis in uſu.

XXX. *Acciſis crinibus nudatam adulteram coram propinquis expellit domo maritus, ac per omnem vicum verbere agit.* Graviſſimi in ſeptentrionali hoc orbe adulterii olim vindices [i], & leges ipſis

- - - - - - *Marti Venerique timendae.*

Statuit Canutus [k], uxori quae alium ſua tollit vectorem navi, &

Πολλάκις ἐκ νυκτῶν ἄλλον ἔχει λιμένα [l]:

naſum & auriculas (bene vortat tuis Venus, nec tenellulis alumnis lubens obſaevo) praecidunda. Interminatur, memini, apud Homerum [m] Antinous Iro narium, aurium, & genitalium abſciſſionem, atque illance dat Ulyſſi poenam caprarius Melanthius, quod procis locaſſet operas. Ut deformatrice naturae hac dignus, nondum ſatis intelligo. Illam praecipue partem, ait Heraclides Ponticus [n], legiſlatores conſueſſe mutilare quae ſcelus commiſit. Tityi jecur libidinis officinam memorat ille teſtem; & alios magis adpoſitos haut fuerit difficile, & pereant partes quae nocuere, canit aliquis. Veruntamen non aures, nequaquam nares Melanthii deliquere, non ſtupratae uxoris; ut ad maritum Martialis caput lepidum:

Quis tibi perſuaſit nares abſcindere moecho?
Non hac peccatum eſt parte, marite, tibi [o].

Sed quis non videt, alia foeminae eſſe nulla perinde mutilationi obnoxia membra? Praeſtant ad ornatum utraque, nec quae abſciſſa & majus adferunt pulchritudini dedecus, & minus ſimul virtutem, quam dicunt, animalem malo mactant in toto ſunt exteriori microcoſmo. Eorum autem libidinem, qui intemeratae pudicitiae, Prema & Mutino diis non ita faventibus, vim olim & vitium inferebant, mantabat *amiſſio membrorum, ut ſit membrum pro membro* (Henricum de Bractona [p] antiquiſſ. juris noſtri ſcriptorem legis, & clara talionem Anglis fuiſſe ſunt teſtimonia) *quia virgo, cum corrumpitur, membrum amittit, & ideo corruptor puniatur in eo in quo deliquit: oculos igitur amittat propter aſpectum decoris, quo virginem concupivit, amittat & teſticulos qui calorem ſtupri induxerunt* [q]. Olim

Aut linguam aut oculos, & quae tibi membra pudorem
Abſtulerant, ferro rapiam [r] - - - - -

[a] Plaut. in Aulul. act. 3. [b] Martial. lib. 8. epig. 12. [c] Callimach. epigramm. 1. [d] Plaut. in Aſinar. [e] Anacreon carm. εἰς ἔρωτα. [f] Caeſ. lib. 6. de bell. Gall. [g] Senec. de benef. lib. 4. cap. 30. [h] Proverb. xvii. [i] Ubi nunc lex Julia dormis Juvenal. Satyr. [k] Canut. leg. cap. 50. [l] Theognes. [m] Odyſſ. 18. & 22. [n] [illegible] [o] Martial. lib. 3. epig. 85. Salve Pudor, abſit te violem. [p] Bract. lib. de coron. 3. cap. 28. [q] An. 13. Edw. III. fol. 30. a. Britton. cap. 25. [r] Metamorph. 7.

Philomelae

Philomelae de ſpurciſſimo Tereo Progne, & Plautus in Poenulo. Sy. *Facio quod manifeſto moechi haud ferme ſolent.* Mi. *Quid id eſt ?* Sy. *Refero vaſa ſalva.* Galfredum *de Millers* Norfolcienſem & nobilem ob illectam in ſtupri pactum & veneriis vadimoniis convadatam Johannis Britonis filiam, perfidiae inſidiis mulierculae ſperatis fraudatum gaudiis, prehenſumque, & hanc luiſſe, & quicquid voluit patris, a tanto dehoneſtamento, furor memini perpeſſum; ſed vero inſenſum graviter regem (Hen. III.) exhaeredem feciſſe *Britonem*, relegaſſe, *& voce praeconia juſſiſſe pro lege acclamari, ne praeſumat quis, niſi pro conjuge, adulterum membris mutilare genitalibus* [a]. Atqui recentius iſta, & poſt Normannos, & ab eis; ni quod de ſervo & ſervula in Aluredi legibus habetur huc feras [b]. Unde lapſi ſumus iterum ad Tacitum.

XXXI. *Haeredes ſucceſſoreſque ſui cuique liberi: & nullum teſtamentum.* De praediis ruſticis uſque ad avorum memoriam praeterquam in Burgis ſingulari jure utentibus teſtari neque apud nos licuit. *Si liberi non ſunt, proximus,* ait ille, *gradus in poſſeſſione fratres, patrui, avunculi.* Praecluduntur haeredis aſcendentes, & paterni ſanguinis elucet hic dignitas. Jus Anglis jam nunc uſitatum.

XXXII. *Suſcipere inimicitias, ſeu patris, ſeu propinqui quam amicitias neceſſe eſt.* Notae aquilonaribus noſtris capitales inimicitiae, Deadlyfeud vocant. *Nec implacabiles durant. Luitur enim etiam homicidium certo armentorum ac pecorum numero recipitque ſatisfactionem univerſa domus.* Capitum aeſtimatione (ƿenȝild dicta) redempta olim homicidia; etiamſi virum primorem, imo ipſum, ut videre eſt in Athelſtani conſtitutionibus, ſi regem quis occidiſſet. Sed boni mores legibus, opinor, praepolluere.

XXXIII. *Frumenti modum dominus, aut pecoris, aut veſtis colono injungit.* Quam in aenigmate magis perſpicuo contueri licet hic feuda ruſtica. Militarium autem, nefas non ſit adſcribere, antiquiſſimas perhibent imagines Dionyſius Halicarnaſſeus in Trojanis & Aboriginibus, Florus in Cimbris, & Lampridius in Alexandro Severo [c]. Hunnis & Longobardis debent ea & ſeptentrionales, & Itali ad recentiorem formulam. Cornelii Taciti quae huc ſpectant haec ſufficiant [d].

Prius quam τὴν πολυθεότητα Saxonum Chriſtiana exterminarat doctrina, fuere iſta omnia. *Ethelbertus* (primus ille, nedum Cantii, praeter Northumbriam totius Angliae rex ſacro fonte ab Auguſtino monacho, Anglorum, ut aiunt, apoſtolo, tinctus) *inter caetera bona quae genti ſuae,* authorem audis venerabilem Bedam [e], *conſulendo conferebat, etiam decreta illi judiciorum, juxta exempla Romanorum, cum conſilio ſapientum inſtituit. Quae conſcripta Anglorum ſermone hactenus,* ſic ille, *habentur & obſervantur ab ea. In quibus primitus poſuit qualiter is emendare deberet, qui aliquid rerum vel eccleſiae, vel epiſcopi, vel reliquorum ordinum furto auferret.* Hujuſce poſterorum in legibus, Aluredi (qui ad ſua ex Ethelberti actis excerpſit) & Athelſtani, nummis luunt fures: juxta ac de Germanis Tacitus; *Levioribus delictis, pro modo poenarum, equorum pecorumque* (nam pecoris antiquitus ante aes & argentum ſignatum erat, ut eſt apud Feſtum [f], poena) *numero convicti mulctantur.* Admolientibus autem ſacro manum, praeciſam legimus qua cum furati. Sed fallor? an etiam ſub Saxonico imperio ſacrilegum capite plexum [g]? Suadet G. Malmesburienſis [h] in de geſtis pontificum locus. *Cognomen boni* (Theodredum dicit Londinenſem regnante Athelſtano antiſtitem) *vulgo ſortitum pro praerogativa virtutum uno excidit magis errore quam crimine, quod fures apud S. Edmundum deprehenſos, quos cantibus virtus martyr inviſibili nodo aſtrinxerat* (ſacratas Edmundo aedis, in agro Suffolcienſi, compilaturi miraculo dicuntur ſperata praeda, tanquam loris arrecti.) *ſeveritati legum addixerat, pati ultis adjudicatos.* Minime aliud aevo hoc medio ſeſtinet quis patibulum a furca, quae ſuſpenſum & ſtrangulatum exanimat.

XXXIV. *Egbertus occiduorum Saxonum rex quatuor* (Camdeni verbis utor) *regna victoria complexus cum reliqua etiam II. ſpe devoraſſet, ut, quae in unius imperium deveniſſent, in unum etiam nomen coirent, & ſuae gentis memoriam conſervaret heptarchiam quam occuparant Saxones promulgato edicto* Engelond *vocari juſſit.* Joannes Carnotenſis ab Anglorum adventu ſic dictum ſcribit [i]; & ab Hengiſti voce quis alius.

Quamplurimae Inae, Alfredi, Edwardi, Athelſtani, Edmundi, Edgari, Ethelredi, & Canuti Dani regum Saxonico conſcripto idiomate leges in haec uſque tempora aetatem tulere. Canutus enim *Omnes leges ab antiquis regibus* (G. Malmesburienſis adloquitur) *& maxime ab anteceſſore ſuo Ethelredo latas ſub interminatione regiae mulctae perpetuis temporibus obſervari praecepit, in quarum cuſtodiam etiam nunc tempore bonorum, ſub nomine regis Edwardi juratur, non quod ille ſtatuerit, ſed quod obſervaverit.* Edwardi atque etiam cognomento, ob pietatem, confeſſoris lectorum teruntur manibus. Hae ipſae Latinae; illas non ita pridem Latinitate donavit G. Lambardus vir doctus, & antiquitate veritatiſſimus, utraſque e tenebris vocavit in lucem, Saxonicum archetypum, ſuamque e regione verſionem, ex officina Joannis Daii, Londinenſis typographi, Anno CIↃ. D. LXVIII. ſub titulo Archaeonomiae, ſive de priſcis Anglorum legibus libri, in vulgus emiſit. Sua digno ſibi ſit meſſis. Ab hiſtoricis nos nonnulla alia huic operae.

XXXV. *Totius Angliae* (de Aluredo rege ſic ſcribit Ingulphus abbas Croylandenſis) *pagos & provincias in comitatus primus omnium commutavit* [k]. Ante pro numero hydarum regiunculis erat cenſita & diviſa. *Comitatus in centurias,* i. hundredas (paroecias diu antehac Hono-

[a] Matth. Paris. in H. 3. pag. 1000. v. lib. 2. art. 8. [b] Alured. leg. cap. 25. [c] Dionyſ. Halicarn. lib. 1. Flor. hiſt. Rom. lib. 3. cap. 3. [d] V. Bodin. de rep. lib. 2. cap. 2. & Franc. Hotoman. Diſp. Feud. cap. 2. [e] Bed. hiſt. eccleſ. lib. 2. cap. 5. [f] Feſt. verb. pecul. & verb. ovibus. [g] V. in leg. cap. 13. [h] Malmesb. de geſt. pont. lib. 1. Ranulph. Higden in Polychronico. [i] Joan. Carnotenſis de nugis curial. lib. 6. cap. 17. Caxt. cap. 96. circumlatum hoc nomine librum perpulchre MS. amiciſſime uſui meo pro ſua contulit (quem non prætereo agnoſcere duco turpiſſimum) humanitate vir genere & ſtudiis nobilis Wilhelmus Townſend e ſociet. Linc. [k] Rotulus Wintoniae.

rius

rius archiepiſcopus Cantuarienſis anno Chriſti DCXXXVI. diſterminarat [a]) *& in decimas*, i. tithingas *diviſit, ut omnis indigena*[b] *legalis in aliqua centuria & decima exiſteret.* Quiſquis nimirum XII. compleverat aetatis annum: *Et ſi quis ſuſpectus de aliquo latrocinio, per ſuam centuriam vel decuriam, vel condemnatus, vel invadiatus* (nonnullis mſſ. *abſolutus*) *poenam demeritam vel incurreret, vel vitaret* [c]. Adjicit G. a Malmesburia: *Qui vadem non reperērit, ſeveritatem legum horruit; ſi quis reus, vel ante vadationem vel poſt transfugeret omnes ex centuria & decima regis multam incurrerent.* Origo hic *decennae*, *friborgi*, forſitan & *manupaſtus*; quae tametſi aevo praeſenti obſoleta, non conſeſſoris modo legibus, verum etiam in Henrico de Bractona, juriſque noſtri annalibus ſaepiſſime memorantur [d]. Decenna quid fuerit ipſum ferme vocabulum, & Ingulphus oſtendit: Friborgh, ſive Borgh, *vadem* Latine dixeris, nam Fri ſolummodo *liberum* denotat. Hunc qui alterius morum pericula ſubeundo ſe praeſtiterit, eum in ſuo dictus eſt habere borgho, reipublicae, ſi quod admiſſum facinus, hoc nomine obſtrictus. Atque inde eſt quod noſtrates pagani vicinos (inquam adtubernales) Neighbours dicunt, cum tamen τῶ Eburonum Belgii ἐτυμῶ ſcrutatores *Burgh* (idem etenim Borgh) pro vicino intelligant, idque plane adſeveret Pontus Heuterus in aliis originationibus [e]. Manupaſtus idipſum quod *familia*; ſimilem plane ad ſententiam dominum appellat Julius Pollux Graece τρόφιμον [f]. Et Friborgi, & Manupaſtus jura tritavorum memoria fuiſſe Anglis in uſu manifeſtum Curio presbyter Ed. III. regno, quod nempe ex illius fuerat familia ſicarius, mulctatur [g]. Et antiquae *de itinere Cancii*, ſub Ed. II. ſchedae hac facem accendunt [h]. *Radulphus molendinarius de* Saldon, *& Rogerus Garcio ejuſdem* (impurum nollem, polite, quiſquis es riſeris ſermonem) *Radulphi de Borgh de* [i] Twicham *venerunt noctanter ad molendinum de* Harghes, *& ibidem occiderunt Willielmum molendinarium, & bona & catalla ſua aſportaverunt, & ſtatim fugerunt, neſcitur quo devenerunt, & juratores male credunt ipſos Radulphum & Rogerum de morte praedicti Guilielmi, ideo ipſi exigantur & utlagentur; nulla habuerunt catalla, ſed praedictus Radulphus fuit in Borgh Simonis* Godwin *de* Twicham *qui modo non habet ipſum, ideo in miſericordia. Et Rogerus non fuit in Borgh, ſed fuit de manupaſtu Roberti archiepiſcopi Cantuarienſis, qui obiit: nulla Engleſheria preſentata, judicium, murdrum ſuper hundredum. Primus inventor & tres vicini obierunt, & Thomas de* Brokes *unus vicinorum venit, nec male creditur, & villatae de* Wimesbugrwelle *&* Egeſtone *non venerunt plene ad inquiſitionem coronatoris, ideo in miſericordia.* Et eadem tempeſtate: *Salamon* Le Neir *de* Ickham *venit ad domum Aliciae, filiae Dionyſii de Whenes, & ipſam verberavit & percuſſit ſuper ventrem cum quodam baculo, ita quod ſtatim obiit. Et praedictus Salamon ſtatim fugit, & juratores male credunt ipſum de morte praedicta. Ideo exigatur & utlagetur, nulla habuit catalla, nec fuit in Borgh quia vagans, nulla Engliſheria preſentata; judicium murdrum ſupra hundredum, &c.* Atque ad hanc formulam comitata ſunt iſta plura. Verum ſatis ſit haec admonuiſſe; adjecto ex Henrico a Bractona: *Si extra francum plegium fuerit delinquens in aliqua villa receptatus* [k], *erit villata in miſericordia, niſi talis ſit ille qui fugit, quod in decenna & franco plegio eſſe non debeat: ut magnates, milites, & eorum parentes* (filii primogeniti, in annalibus juridicis Ed. I. & foeminas complectare tu [l]) *clericus, liber homo* (vereor hoc irrepſiſſe) *& hujuſmodi ſecundum conſuetudinem patriae, & qua caſu tenebitur ille in quibuſdam partibus, de cujus fuerint familia & manupaſtu & pro eis reſpondebit niſi conſuetudo patriae aliud inducat, quod pro manupaſtu ſuo non debet reſpondere, ſicut in com. Hertford. ubi non reſpondet quis pro manupaſtu ſuo pro aliqua delicto, niſi redierit poſt feloniam, vel poſt delictum eum receptaverit, ut de itinere M. de Pateſhull in com. Hertford. anno reg. H.* V. Reſtant partim nae iſta in decuriis noſtris & centuriis hactenus neutiquam omnino antiquata.

XXXVI. *Praefectos provinciarum, qui antea vicedomini* (ad Ingulphum reverſus es & Aluredum) *in duo officia diviſit*, i. *in judices quos nunc juſticiarios vocamus, & in vicecomites, qui adhuc idem nomen retinent.* Faceſſat ergo Polydorus Urbinas, qui primos a Normanno petit vicecomites.

XXXVII. Hortatus eſt regem Joannes Scotus Erigena, ad imbuendos bonis literis ſubditos, & quod in rem muſarum eſſet conducibile ex edicto ſatageret. *Univerſis dein liberis hominibus totius regni, qui ad minus* II. *hydas terrae poſſediſſent firmiter praecepit, ut liberos ſuos uſque ad ſpatium* XV. *annorum aetatis ſuae habeant, & teneant ad literarum eruditionem ipſoſque interim diligenter inſtruant, ut Deum agnoſcant* [m]. Hyda, ſemel ut adnotem, & aratrum (i. quantum terrae uno quotannis bene verti poteſt & excoli aratro) Huntingdonienſi, Matthaeo Paris, Thomae Walſinghamio, atque explicare in pervetuſta Dunſtani charta leguntur ſynonyma. Etſi C. jugeribus atque alias alii hydam circumſcribunt; accipe, ſi mavelis, quantum quis taurino poſſet circundare tergo; ſunt qui hoc non nolunt.

XXXVIII. Arbitrum egit bibendi & modimperatorem *Edgarus*. *Clavos argenteos* (ita Malmesburienſis) *vel aureos vaſis affigi juſſit, ut dum metam ſuam quiſque cognoſceret, non plus ſubſerviente verecundia, vel ipſe appeteret vel alium appetere cogeret.* Sola haec & unica lex, ante prima ſub Jacobo rege ordinum comitia, in eos qui Συμποσιῶν νόμους ἢ κυλίκων ἰσάτας [n], geniis indulgendo & alienae (Neſtoris hauriendo annos Annam quaſi Perennam inter celebrandum) libant ſaluti, & ſuam laedunt & publicam.

[a] Iſſ. Cantuarienſis. [b] Inlanghe. [c] Canut. leg. 16. [d] Leg. Edw. Confeſſ. cap. 20. Bract. lib. 3. Bract. de corona cap. 10. [e] Pont. Heut. lib. 1. rer. Belg. cap. 11. [f] Jul. Pollux. lib. 3. cap. 8. [g] 3. Ed. III. [h] Iter North. 11 Coram [illegible] 6 Ed. II. Iter Canc. [i] Twicham forte. [k] Bract. lib. de corona, cap. 10. [l] An. 21. Ed. I. [m] Annal Rivalens. ap. Twin apolog. ant. Oxon. lib. 2 § 107. [n] Dionyſius AEneus.

XXXIX.

XXXIX. *Nulla electio praclatorum* (rurſus Ingulphi verba) *erat mere libera & canonica, ſed omnes dignitates tam epiſcoporum quam abbatum per annulum & baculum regis curia pro ſua complacentia conferebat.* Penes clericos & monachos erat electio, ſed electum a rege (Edmundus ita ſub Ethelredo Lindiſſarnenſis creatus epiſcopus) poſtulabant. Et Edgarus in diplomate coenobio Glaſconienſi conſignato *ſibi ſuiſque haeredibus tribuendi fratri electo baculum paſtoralem retinuit* [a].

XL. Quotquot *Canutus* rex *in Anglia ſecum retinebat* (Danis ſcilicet, nam & horum manibus verſabatur regni Anglorum ſcipio) *firmam pacem per omnia conceſſum eſt, haberent* [b], *ita quod ſi quis Anglorum aliquem hominum quos ſecum rex adduxerat, interficeret, ſi ſe ſuper hoc defendere non poſſet judicio Dei ſc. aqua & ferro, fieret de eo juſtitia, ſi autem confugeret & capi non poſſet, ſolverentur pro eo LXVI. marcae: & colligebantur in villa ubi quis eſſet interfectus, & ideo quia interfectorem non habuerunt, & ſi in tali villa pro paupertate colligi non poſſent, colligerentur in hundredo in theſauro regis deponendae.* Ad hunc modum Henricus de Bractona qui in de parricidio inquiſitioolbus Engliſheriam hinc ſcribit inoleviſſe.

XLI. *Chirographa uſque ad Edwardi Confeſſ. tempora fidelium praeſentium ſubſcriptionibus* (Arthurianorum Britonum ſeculo idem; uti ex antiquiſſimo Landavenſis eccleſiae libro ait Jo. Priſacus [c]) *cum crucibus aureis aliiſque ſacris ſignaculis firma fuerunt* [d].

XLII. *Haraldus legem ſtatuit, ut quicunque Wallerum citra terminum quem eis praeſcripſit foſſam ſcilicet Offae, cum telo inveniretur, ei ab officialibus regiis manus dextra praecideretur.* Foſſam hanc ad disjungendos a ſuis Anglis Britannos Offam Merciorum regem a Devae fl. oſtio uſque ad Vagae per LXXX. plus minus mille paſſus duxiſſe ait chorographus ille noſter [e].

Regiae conſortis, rege tametſi non auctore, donationes, contra quod alius nuptae, ratas habuit, ut jus Romanum, & hoc aevum: quod ex AEthelſwithae Burghredi regis Merciorum uxoris diplomate Cuthwulſo, anno D.CCC.LXVIII. dato, apud D. Ed. Coke, eq. aur. qui ſummam a privatis praeturam gerit jamdudum eſt demonſtratum [f]; ubi & priſca Ethelredi rege charta felonum (qui nempe rapinis ſe immiſcent & latrociniis) haeredia in commiſſum eccidiſſe jureque devincta fiſcali comprobat [g]. Chirographorum, quae dominii (litium pabuli) hinc inde vehicula, cum jam meminerimus, de eis inſuper ad rem atque a Saxonibus libet & iſta adnotare. Ut pura frequentiſſimas eſſe, quibus optimo poſſidenda jure donantur praedia, *exceptis* tamen plerumque *iſtis tribus, expeditione, pontis, arciſve conſtructione* (*trinodae neceſſitatis* vocabulo, in vetuſto qui conceſſit Wilfrido Seleſcienſi apud auſtrales Saxones primo epiſcopo Cedwalla rex. Paganham in agro Suſſexienſi villam notis [h]) & rariſſime eos quibus dabantur hoc nomine ſolutos. Nam in Ethelulphi, quamlibet *libera ſit eccleſia* concedatur, *omnium rerum pra remiſſione animarum & peccatorum noſtrorum ad ſerviendum* (Ingulphus adſtatur) *Deo ſoli, ſine expeditione, & pontis extructione, & arcis munitione* [i], ut divinis nimirum omnimodo clerus vacaret; attamen in publica illa, regnante Hen. III. (de antiquo eccleſiae Anglicanae ſtatu, libertate, regimine, pontificiiſque in horas exactionibus, & graſſantibus magno reipublicae incommodo hirudinibus, agyrtis, exlecebriſque Romanenſibus) ordinum deliberatione, ab immunitate ſtabant ſane eccleſiaſtica, & teſtes laudabant inſtrumenta regum, qui nihiloſecius in libertatem haut ita propenſi, *Quin tria* (uti auctor eſt Matthaeus Paris [k]) *ſibi ſemper reſervarent propter publicam regni utilitatem, viz. expeditionem, pontis, & arcis reparationes vel refectiones, ut per ea reſiſterent hoſtium incurſibus*; & Ethelbaldus: *Concedo ut omnia monaſteria & eccleſiae regni mei a publicis vectigalibus, operibus, & oneribus abſolvantur, niſi inſtructionibus arcium vel pontium quae non poſſunt ulli laxari* [l]. Taceo Ethelredum XII. forſan (minime vero XV. qua in re hallucinatus quidam [m]) regni ſui annum III. Olympiadis vocamine Hellenicae ad morem ſupputationis conſignaſſe; atque id genus alia, quae pro amanuenſium actuariorumque phantaſia ſaepius uſurpata. Caeterum extrema quibus clauſa ſunt diplomata nec contemnenda. Ea in Cedwallae auſtralium Saxonum R. Theodoro Cantuarienſi praeſuli DC.LXXXVII. obſignato ſic ſe produnt: *Ad cumulum confirmationis ego Cedwalla ceſpitem praedictae terrae ſuper ſanctum altare Salvatoris poſui & propria manu pro ignorantia literarum ſignum S. Crucis expreſſi & ſubſcripſi* [n]. De Withredo & terrae ceſpite in Cantio idem Camdenus: *& ſuum ſuper altara S. Petri apoſtoli* Ethelulphus chirographum dicitur *obtuliſſe*. Coronidis vice neque eſt cur non ſubjiciam poetae vetuſti numeros, queis Ethelbaldi Merciorum regis Cenulpho Croylandenſi abbati fundationis inſtrumentum amplexus cecinit, clam Apolline [o]:

Iſtum Kenulphum ſi quis vexaverit Anglus
Rex condemno mihi cuncta catella ſua.
Inde meis monachis de damnis omnibus ultra
Uſque ſatisfaciat carcere clauſus erit.
Adſunt ante Deum teſtes hujus dationis
Anglorum proceres pontificeſque mei.
Sanctus [p] *Guthlacus confeſſor & anachorita*
Hic jacet, in cujus auribus iſta loquor.
Oret pro nobis ſanctiſſimus iſte ſacerdos;
Ad tumbam cujus, haec mea dona dedi.

Suas illi his donationes, his nos Saxones ad Normanoos tranſmigraturi terminabimus.

[a] Malmesb. lib. 3. de pontificibus. & de geſt. reg. 2. [b] Bract. lib. 3. tract. de corona. cap. 15. [c] Jo. Priſ. defenſ. hiſt. Brit. [d] Ingulphus. [e] Camdenus e Sariſburienſ. [f] C. de donat. inter. virum & uxor. lib. 26. [g] In epiſt. ad lib. 6. relat, [h] A. CH. DCLXXX. [i] Ingulph. [k] Matth. Paris hiſt. maior. pag. 838. [l] Ingulphus. [m] Raph. Holinſhed. in Hen. VII. [n] Chart. archiep. Cant. v. Chart. Edw. Confeſſ. Anglicanis rhythmis confectam apud Camd. in Eſſexia. [o] Ingulphus. [p] Numen tutelare Coenobii Croylandenſis.

JANI

ANGLORUM.

LIBER SECUNDUS.

OBTENSO & jure ſanguinis (etenim Emma Edwardi confeſſoris mater Richardi primi Normannorum ducis erat filia) & ſimul adoptivo, Martiſque alea devicto Haraldo Godwini comitis Cantii filio, amplam Guilielmus dux Normanniae crevit haereditatem, & occupavit ſuprema per Angliam gubernacula. Inauguratus *Commilitonibus terras Anglorum, & poſſeſſiones affluentiori manu contulit; illud parvum quod remanſerat* (ita Matthaeus Paris) *ſub jugo poſuit perpetuae ſervitutis.* Ex quo eis Normannorum adventum praeter ipſum regem non fuit in Anglia is, qui allodii, ut loquuntur, jure fundum poſſederit; cum ſcilicet aliis ad unum omnes fiduciarios probe dixeris dominos, ſuperiorem inveſtiturae auctorem, interpoſita fide, perpetuo agnoſcentes. *Epiſcopatus & abbatias omnes* (auctor eſt quem dixi Matthaeus) *quae baronias tenebant, & eatenus ab omni ſervitute ſeculari libertatem habuerant, ſub ſervitute ſtatuit militari, inrotulans ſingulos epiſcopatus & abbatias pro voluntate ſua, quot milites ſibi, & ſucceſſoribus ſuis hoſtilitatis tempore voluit a ſingulis exhiberi.* Agraria ad eam formulam lege lata, *Decrevit ſubjectum ſibi populum* (copiam facit Gervaſius Tilburienſis [a]) *juri ſcripto legibuſque ſubjicere; propoſitis etiam legibus Anglicanis, ſecundum tripartitam earundem diſtinctionem, hoc eſt Merchenlage* (i. Merciorum lex: huic parebant comitatus Gloceſtria, Wigornia, Herefordia, Warwicus, Oxonia, Ceſtria, Salopia, & Staffordia) *Danlage* (i. lex Danorum, cujus ſequebantur nutum Eboracenſis, Darbia, Nottinghamia, Leiceſtria, Lincolnia, Northamptonia, Bedfordia, Buckinghamia, Hertfordia, Eſſexia, Middleſexia, Norfolcia, Suffolcia, Cantabrigia, Huntingdonia) *Weſtſaxenlage* (i. occiduorum lex Saxonum, ad quam reliquum quicquid erat e XXXII, quot ſolummodo Ethelredo habet Malmesburienſis, attinebat, nempe Cantium, Suſſexia, Surreia, Bercheria, Southamptonia, Wintonia, Somerſetia, Dorſetia, & Devonia) *quaſdam reprobavit, quaſdam autem approbans illis transmarinas Neuſtriae* (Normanniae; quam Neuſtriam corrupte pro Weſtricha, occidentaliore utpote Francorum regno, & Rolloni a Carolo ſimplici in Gillae filiae dotem conceſſa antiquitus ferebant) *quae ad regni pacem efficaciſſime tuendam videbantur, adjecit.* Haec ille a Tilburia. Verum minime apud ſcriptores rarum, victorem Guilielmum quaſi puram putam novam undiquaque LL. induxiſſe faciem comminiſci. AEdepol in confeſſo oportet eſſe, ſanxiſſe eum nonnullas (pars in Lambardi Archaeonomia, pars hic ſubnexa) ſed ita demum ut ab Anglis, potius quam Normannis, ſuam ſortiantur denominationem; probe tametſi dixeris everſum, ſecundum quod diſputant juriſconſulti, Anglicum imperium. Adſectaſſe potiſſimum Danorum leges, (eae a Norwegienſium, quos avito Guilielmus ſanguine contingebat, nequaquam ita diſſimiles) lego Rogeri de Hoveden Annalibus. Imperaturum atque ſe his palam profeſſum: *Quo audito, mox univerſae compatriotae, qui leges edixerant, triſtes effecti, unanimiter deprecati ſunt, quatenus permitteret leges ſibi proprias, & conſuetudines antiquas habere: in quibus vixerant patres, & ipſi in eis nati & nutriti ſunt, quia durum valde ſibi foret, ſuſcipere leges ignotas, & judicare de eis, quas neſciebant. Rege vero ad flectendum ingrato exiſtente, tandem eum proſecuti ſunt*

[a] Gervaſius Tilb. de Scacc. cap. 32.

deprecantes, quatenus pro anima regis Edwardi, qui ei poſt diem ſuam conceſſerat coronam & regnum, & cujus erant leges nec aliorum extraneorum, exaudiendo concederet ſub legibus perſeverare patriis. Unde concilio habito precatui baronum tandem adquievit. Ex illo ergo die viſa auctoritate veneratae per univerſam Angliam, corroboratae, & obſervatae ſunt, prae caeteris patriae legibus, leges Edwardi regis, quae prius inventae & conſtitutae in tempore Adgari avi ſui. At quid ergo? Omnia num ſub Guilielmo nova? Ut potis es non credere? Croylandenſis abbas: *Attuli mecum de Londoniis meum in monaſterium leges aequiſſimi regis Edwardi, quas D. meus inclytus R. Guilielmus authenticas eſſe, & perpetuas, per totum regnum Angliae inviolabiliter tenendas, ſub poenis graviſſimis proclamarat, & ſuis juſtitiariis commendarat, eodem idiomate quo editae ſunt.* Et in vita Fretherici abbatis S. Albani: *Poſt multas diſceptationes praeſente archiepiſcopo Lanfranco* (Berkhamſtediae agri Hartfordienſis [a]) *rex pro bono pacis juravit ſuper omnes reliquias eccleſiae S. Albani, tactiſque ſacroſanctis Evangeliis, miniſtrante juramenta abbate Fretherico, bonas & adprobatas antiquas regni leges, quas ſancti & pii Angliae reges, ejus anteceſſores, & maxime R. Edwardus ſtatuit, inviolabiliter obſervare.* Magis autem mirere, quod praefatiuncula ad Normannicas conſuetudines Guilielmus le Rouille Alenconienſis: *Hujuſce conſuetudinis latorem ſive datorem, S. Edwardum Angliae R. teſtatur vulgaris illa cronica, quae Cronica cronicorum intitulatur: ubi de Guilielmo baſtardo Normanniae duce alias Anglorum rege loquitur, dicens, quod, cum praedictus S. Edwardus ex ſe liberos haeredes nullos haberet, Guilielmum regni haeredem inſtituit, qui devicto & mortuo Haraldo regni uſurpatore hac conditione regno libere potitus eſt, ut ſcilicet leges prius a praefato Edwardo latas ſervaret, qui quidem Edwardus leges etiam Normannis dederat, etiam cum Normannia diu fuiſſet enutritus* [b]. Ubi tandem idcirco novatio? ſed novationem proculdubio juxta Tilburienſem fuiſſe cenſendum, ratihabitioni admixtam, & cum panegyrico hic vere nimium proloquare:

> *Firmatur ſenium juris, priſcamque reſumunt*
> *Canitiem leges, emendanturque vetuſtae,*
> *Acceduntque novae* [c]. - - - - - - -

Haſce, cum aliis, quae merito hoc loci expectanda, en tibi communicatas.

I. *Fecit deſcribi omnem Angliam* (turba monachorum aeque hic pollent, ſed Florentium Vigornienſem adhibemus nunc teſtem) *quantum terrae quiſque baronum ſuorum poſſidebat, quot feudatos milites, quot carucas, quot villanos, quot animalia, imo quantum vivae pecuniae quiſque poſſidebat in omni regno ſuo, a maximo uſque ad minimum, & quantum redditus quaeque poſſeſſio reddere poterat.* Breviarium iſthoc imperii in archiva relatum, *pro ſua generalitate omnia tenementa totius terrae integre continente,* Domeſday, judicii, quaſi tu dicas, dies, vocitatum. *Ob hoc*, inquit Tilburienſis, *nos eundem librum judiciarium nominamus, non quod in eo de propoſitis aliquibus dubiis feratur ſententia, ſed quod a praedicto judicio non licet ulla ratione diſcedere.* Accedat, lector, ſi faſtidienti tibi ſtomacho non adverſetur, prae vetuſtate mihi non contemnendi Roberti Glocestrenſis poetae hiſtorici de hoc libro caſcus hic, & a delicatulis noſtratium Parnaſſiis alienus rhythmus.

> The K. W. vor to wite the worth of his londe
> Let enqueri ſtreitliche thorn al Engelonde,
> Hou moni plou lond, and hou moni hiden alſo
> Were in everich ſire, and wat hij were wurth pereto:
> And the rents of eoch toun, & of the woters echone,
> That wurth, and of woods eke, that there ne bileued none,
> But that he wiſt wat hii were wurth of al Engelonde;
> And wite ol clene thot wurth thereof ich underſtond
> And let it write clene inon, ond that ſerit dude iwis
> In the treſorie ot Weſtminſter there it put is.
> So that vre kings ſuth, when hii ranſome toke
> And redy wat ſole might give, hii ſond there in por boke.

Prae ſucereſcente in dies idiomatis Anglici pollitura ſat rude hoc eſt, & plane ſordet. Caeterum nec ſiemus immemores, etiam ipſa dolata λογοδαιδαλῶν artificia accuratioribus, quae nondum venere, ſeculis eandem notam, & par infortunium forte ſubitura, &

> *Multa renaſcentur quae jam cecidere, cadentque,*
> *Quae nunc ſunt in honore;* - - - - - -

uti ille Venuſinus [d].

II. *Chirographa chartas vocabant Normanni,* (ex Ingulpho loquor) *& chartarum firmitatem, cum cerea impreſſione, per uniuſcujuſque ſpeciale ſigillum, ſub inſtillatione* III. *vel* IV. *teſtium aſtantium, conficere conſtituebant.* At Edwardo confeſſori ſuum fuit ſigillum, licet etiam a Normannia. Namque ſub eo, *Normannicis introductis, Anglicos ritus dimittere, & Francorum mores in multis imitari, Gallicum idioma omnes magnates in ſuis curiis, tanquam magnum gentilitium, loqui, chartas & chirographa ſua more Francorum conficere, & propriam conſuetudinem in his & aliis multi erubeſcere* ococoeperunt Angli, ut idem ſcriptor. Quin ſi, Lelando oculato credendum teſti, fuit & ſuum magno illi Arthuro; quod ſe utique in eccleſia Weſtmonaſterienſi hac

[a] Camdenus.

[b] Gul. le Rouille. Alenconien.

[c] Claudian. in 4. conſ. Honorii.

[d] Horat. Art Poet.

vidiſſe

vidiſſe inquit inſcriptione. PATRITIVS ARTHVRIVS, BRITANNIAE, GALLIAE, GERMANIAE, DACIAE, IMPERATOR. Sed a Normannis extra controverſiam Saxones accepiſſe. Indubitatam conciliant fidem crucibus ſignata & teſtium ſubſcripta nominibus diplomata cereo eſſe primum Henricum belloclericum, auctor eſt J. Roſſus, uſum; Matthaeus Cantuarienſis primum Edwardum primo diplomatis adpendiſſe, cum nimirum deceſſores ſiniſtro lateri adfigerent [a]. Hujuſmodi Henrici I. in Anſelmi gratiam memorat is ſyngraphum; hujuſmodi & Brianus Tuinus [b] in ſua, pro inclytiſſimae Oxonienſis academiae (Muſaei & ἱερισματος Angliae, ſummeque mihi aeternum venerandae matris) antiquitate, apologia conſpexiſſe ſe ait, in honoratiſſimi D. Lumlaei bibliotheca, Guilielmi Normannorum ducis breviſſimum ac minutiſſimum. Atqui de cereo primo, & prima adfixione credat Judaeus apella. Francorum cetea innumera procerum (de cereis ut quid dicam) aurea regum (annorum nempe qui DC. & DCC. intercedunt) habentur formata ad ſcuta gentilitia, in exemplaribus, quae Franciſcus de Roſieres primo tomo Stemmaton ducum Lotharingiae eſt praefatus. Neque quod ita priſce eis erat in uſu, Normannis potuit non eſſe. Liceat ex antiquo Abendonienſi regeſto adjicere. *Deſcriptum quoddam Richardus comes Ceſtrenſis* (floruit ſub Hen. I.) *ſigillo matris Ermentrudis ſignare conſtituit, cum (nondum enim militari balteo cinctus erat) literae quaelibet ab eo directae materno ſigillo includebantur* [c]. Aſt quid audio? An equeſtri dignitati ſingulare fuit aureorum, ut olim Romae, annulorum jus [d]? nam annuli ſigillis potiſſimum (uti ex Ateio Capitone fertur) deſtinati & inſculpti; dicat, qui novetit omnia, Phoebus. Etenim ferrei ſervis (ait ſane J. Lipſius & ab erutis in Batavia notat) & e vulgo militibus ſignatorii, ſive ut Fl. Vopiſci [e] verbo utar, ſigillaricii & plebeis patribus familiarum fuere cum adjuncta clavi ad penum & utenſilia obſignanda. At de priſco aevo ille Ateius, *Nec plus habere quam unum licebat* (annulum inquit) *nec cuiquam niſi liberis quos ſolos fides deceret, quae ſignaculo continetur; ideo jus annulorum famuli non habebant.* Ad nos me recipio.

III. *Conferebantur primo multa praedia nudo verbo, abſque ſcripto, vel charta, tantum cum domini gladio, vel galea, vel cornu, vel cratera, & plurima tenementa cum calcari, cum ſtrigili, cum arcu, & nonnulla cum ſagitta; ſed haec initio regni Normannici; poſterioribus annis immutatus eſt iſte modus*; ut Ingulphus. Et Normannicum hace ante imperium. Edgari lituus dimidiatim ſectus, & monaſterio Glaſconienſi *ad donationis teſtimonium datus* ſiet & hic teſtimonium. Atque antiquarius noſter: Puſey (Berchērienſis agri) *illi, qui de* Puſey *nominati, adhuc tenent per cornu majoribus olim a rege Canuto Danico donatum* [f]. Vetus juxta item liber: *Ulphus Toraldi filius Eboracum divertit* [g], *& cornu quo bibere conſuevit, vino replevit, & coram altari Deo, & B. Petro apoſtolorum principi omnes terras, & reditus flexis genibus propinavit.* Quod cornu, ait Camdenus, ad patrum uſque memoriam reſervatum fuiſſe accepimus. Quam facilis & apicibus juris ſoluta, videre eſt, dominii fuit tranſlatio, ſimul & a perplexantium captioſa malitia, turgeſcentibuſque membranarum faſcibus, & polyptychis libera. Sed nimis ille, Hegeſandri utar licet verbo, Συλλαζοτβωσιλαζίτης etiam eo aevo Godwinus Cantii comes & quam rota, ut inquit Comicus, figularis verſutior; da mihi (archiepiſco ait Cantuarienſi) Boſcham: *archiepiſcopus admirans quid ſibi quaeſtione petiit, ait, Do tibi* Boſcham [h]. Fiducia doli continuo praedium archiepiſc. eo vocabulo in maritumis Suſſexiae, velut haereditatem ſine ſacris, adiit, &, *Cum teſtimonio ſuorum, donatorem laudavit archiepiſcopum coram rege, poſſeditque pacifice* [i]. Olent (quae ſupra) feudorum apud Obertum de Orto inveſtitutam, ſolenni vero in transferendo dominio ritui quo vivus ceſpes, creſcentiſve ab antiquo jam nunc exigitur arboris ramuſculus quam diſparia.

IV. *Anglorum idioma tantum* (rurſum abbas Croylandenſis) *abhorrebant, quod leges terrae, ſtatutaque Anglicorum regum Gallica lingua tractarentur.* Uſque enim ad XXXVI. A. Ed. III. forenſia negotia diſputabantur Gallice [k]. *Pueris etiam in ſcholis principia literarum Grammatica Gallice, ac non Anglice traderentur. Modus etiam ſcribendi Anglicus omitteretur, & modus Gallicus in chartis, & in libris omnibus admitteretur.* Tantum hercle erat Gallici ignarum eſſe ſermonis, ut Ulſtanus Vigornienſis praeſul, imperante Guilielmo Ruſo, hoc maxime nomine indignus, ſua ſpoliatus ſit dignitate, caetera ſatis, ad aetatis illius ἀφέλειαν, doctus [l]. De Gallico charactere ita, quem laudavi, abbas: *Manus Saxonica ab omnibus Saxonibus, & Merciis, uſque ad tempus regis Alfredi, qui per Gallicanos doctores omnibus literis apprime inſtructus erat, in omnibus chirographis uſitata a tempore domini regis dicti deſuetudine vilierat, & manus Gallicana, quia magis legibilis, & aſpectu perdelectabilis praecellebat, frequentius indies apud omnes Anglos complacebat.* Veruntamen utut res erat, habitas eſſe patrum memoria, idque a veteri inſtituto, lectiones Anglo Saxonicae linguae in Taviſtocienſi coenobio Devoniae traditur.

V. Ne turbarent novum regnum nocturni tumultus, ſtatuit, ut ad nolae ſonitum, lumina atque ignium fulgores quolibet in tuguriolo paulo poſt crepuſcula diſparerent [m].

VI. *Cervum aprum* (ſic Huntingdonienſis, ſed forte *caprum*) *vel capreolum capienti oculi eruebantur.* Matthaeus Paris.

VII. *Si aliquis quempiam quacunque de cauſa peremiſſet, capitali* (ſcribit Huntingdonienſis) *ſententiae ſubjacebat.*

VIII. *Si aliquam* (ita lego, non *aliquem*, ut in vulgatis) *vi oppreſſiſſet, genitalibus privabatur armis.* Vi? Certe ſic eſt, & mutui amplexus

[a] Matth. Cantuar. in Antiq. Eccleſ. Britan. [b] Tuin appl.ant. Oxon lib. 1. § 81. [c] Camden. in Ord. Angl. [d] Macrob. ſaturn. lib. 7. cap. 13. [e] Vopiſc. in Aure. 2. Lipſ. ad 2. annal. Tacit. num. 4. [f] Malmesb. lib. 2. cap 8. [g] A. CH DCCLXXX. [h] Guil Mapaeus. Camdenus. [i] Lib. feud. 2. tit. 2. [k] Stat 36 Edw. III. cap. 15. [l] Math. Paris. [m] Polydorus, Concilia.

adulter

adulter nihilominus hanc forſan dabat ; atque J. Ctiſſ. Albericum Gentilem [a], hic volo audias. *Illud dico, injuriam viro factam majorem, ſi non per vim rapta fuit, at volens eſt corrupta ; quoniam animus alienus viro redditus hic eſt, illic non eſt.* V. lib. I. art. XXIX.

Primos jam inducit Polydorus vicecomites officiarios, & XII-viralis judicii incunabula, lapſus in utroque. Hoc vincit Ethelredi lex Lambardi verborum in explicationibus, & quae a cl. v. D. Edwardo Coke, eq. aur. decretoria feruntur arma. Illud quod ex Ingulpho ſuperius, & alicubi ſumus inferius adnotaturi. Poſtulatus in Areopago Mars caedis Hallirothii Neptuni F. (ob ſtupratam Alcippam filiam necuerat) judicantibus XII. Diis, ſex eſt ſententiis (nam in pari numero damnatio poſtponebatur) abſolutus [b]. Ad antiquiſſ. videlicet alibi, quam apud noſtros, XII-mi in judiciis numeri uſum, addo. Bene potuit in Anglia errare Italus : at cujus haec dari fide nollem iudignere.

IX. *Conſtituit ut quater quotannis in multos dies conventus* [c] *celebrarentur eo loci quo ipſe fieri juberet : quibus in conventibus judices ſedibus diſcreti forum agerent, juſque populo dicerent.*

X. *Alios instituit judices, qui ſine provocatione juriſdictionem ac judicia exercerent, a quibus uti a ſinu principis, cuncti litigatores eo confluentes jura peterent, & ad eos ſuas controverſias referrent.*

XI. *Praefectos alios conſtituit, qui maleficia vindicanda curarent : hos juſticiarios pacis* [d] *nuncupavit.* Quod citerioris aevi nomen eſſe certo certius jure autumaris : & liberant ſcriptorem exterum data hoſpitibus (quippe adverſum quos Buſiridem agere plane barbarum) jura, ne illius in gentis Anglicanae hiſtoria gravius imputentur errores.

XII. *In primitivo regni ſtatu poſt conquiſitionem* (a patribus traditum ait in Scaccarii dialogo Gervaſius Tilburienſis) *regibus de fundis ſuis non auri vel argenti pondera, ſed ſola victualia ſolvebantur. Ex quibus in uſus quotidianos domus regiae neceſſaria miniſtrabantur : & noverant, qui ad hoc deputati fuerant, quantum in ſingulis fundis proveniebat. Caeterum ad ſtipendia, vel donativa militum, & ad alia neceſſaria de placitis regni, vel conventionibus, & etiam ex civitatibus vel caſtellis, a quibus agricultura non exercebatur, pecunia numerata ſuccreſcebat. Toto igitur Willielmi primi tempore perſeveravit haec inſtitutio, uſque ad tempora regis Henrici F. ejus, adeo ut viderim ego ipſe* (Gervaſius regnante floruit Henrico II.) *quoſdam, qui victualia, ſtatutis temporibus, de fundis regis ad curiam deferebant. Certum quoque habebant officiales domus regiae, a quibus comitatibus triticum, a quibus diverſae ſpecies carnium, & equorum pabula debebantur. His vero ſolutis ſecundum conſtitutum modum cujuſque rei, regii officiales computabant vicecomitibus redigentes in ſummam denariorum : pro menſura videlicet tritici ad panem C. hominum ſolidum I. pro corpore bovis paſcualis ſolidum I. pro ariete vel ove IV. denarios ; pro prebenda XX. equorum ſimiliter IV. denarios. Succedente vero tempore, cum idem rex, in tranſmarinis & remotis partibus, ſedandis tumultibus bellicis operam daret, contigit, ut foret ſibi ſumme neceſſaria, ad haec explenda, numerata pecunia. Confluebat interea ad regis curiam querula multitudo colonorum, vel quod gravius ſibi videbatur praetereunti frequenter occurſabat, oblatis vomeribus in ſignum deficientis agriculturae. Innumeris enim moleſtiis premebantur, occaſione victualium, quae per plures regni partes a ſedibus propriis deferebant. Horum igitur querelis inclinatus rex, definito magnatum conſilio, deſtinavit per regnum, quos ad id prudentiores & diſcretiores cognoverat. Hi circumeuntes, & oculata fide fundos ſingulos perluſtrantes, habita aeſtimatione victualium quae de his ſolvebantur, redegerunt in ſummam denariorum. De ſumma vero ſummarum, quae ex omnibus fundis ſurgebat in uno comitatu, conſtituerunt vicecomitem illius comitatus ad ſcaccarium teneri addentes ut ad ſcalam ſolveret.* Solutionis autem modus, ponderis, & metalli opera chimica examen, fuſor, & miles argentarius fuſius apud metipſum enarrantur.

XIII. *Ut Cantium, quae tanquam Angliae clavis habetur, ſibi firmius retineret* (adſatur cl. G. Camdenus) *coneſtabilem Caſtro Doverenſi, eundemque limenarcham V. portubus, ex veteri Romanorum inſtituto, praefecit. Hi ſunt* **Haſtings**, **Dover**, **Hith**, **Rumney**, & **Sandwich**, quibus, **Winchelſey**, & **Ry**, *ut praecipua, & alia oppidula ut membra adjunguntur.*

XIV. Guilielmo jam extremam ut imponam manum, ex archivis haut inter poſtremas cenſendam addo. *Willielmus Dei gratia rex Anglorum, comitibus, vicecomitibus, & omnibus Francigenis, & Anglis, qui in epiſcopatu Remigii terras habent, ſalutem* [e]. Remigius hic primus erat, qui Dorceſtria Lincolniam ſedem tranſmiſit epiſcopalem. *Sciatis vos omnes, & caeteri mei fideles, qui in Anglia manent, quod epiſcopales leges, quae non bene, nec ſecundum ſanctorum canonum praecepta, uſque ad mea tempora in regno Anglorum fuerunt, communi conſilio archiep. meorum, & caeterorum epiſcoporum, & abbatum, & omnium principum regni mei emendandas judicavi. Propterea mando, & regia auctoritate praecipio, ut nullus epiſcopus vel archidiaconus de legibus epiſcopalibus amplius in hundredo placita teneant. Nec cauſam, quae ad regimen animarum pertinet, ad judicium ſecularium hominum adducant, ſed quicunque ſecundum epiſcopales leges, de quacunque cauſa, vel culpa interpellatus fuerit, ad locum, quem ad hoc epiſcopus elegerit & nominaverit, veniat, ibique de cauſa ſua reſpondeat, & non ſecundum hundredum, ſed, ſecundum canones & epiſcopales leges, rectum Deo, & epiſcopo ſuo faciat.* Comitiis etenim, Saxonico florente imperio, illis ruſticis aldermannus & epiſcop. hic ad divina, ille ad humana jura, ut ex Edg. legibus conſtat, intereſſe ſoliti [f].

[a] Alberic. Gentil. de jure bell. lib. 1. cap. 20.
[b] Auguſt de civit. Dei, lib. 18. cap. 10 Pauſan. Atticis.
[c] **Terms**
[d] **Juſtices of Peace.**
[e] A M.LXVI Inrot. chart. 2. Rich. II. prod. can. & capit. eccleſ. Lincoln.
[f] Leg Edgar cap. 5.

Emortuum excepit Guilielmum filius natu ſecundus Guilielmus cognomento Rufus. *Omnis jam legum* (Florentius Vigornienſis) *ſiluit juſtitia, cauſiſque ſub juſtitio poſitis, ſola in principibus imperabat pecunia.*

Ipſaque majeſtas auro carrupta jacebat [a].

XV. Primitiarum, ſive ut vulgo annatarum, jus quod a vacantibus coenobiis & epiſcopiis reges noſtri vendicatunt, (vendicabant autem antiquitus pontifices Romani; vectigal, quo jure nixum Baſilienſis ſynodus, & quali theologorum atque juriſconſultorum ſententia Franciſcus Duarenus in Sacris eccleſiae miniſteriis edocebit) ſuam a Rufo traxiſſe originem vult Polydorus. Meminere certe chronologi, cum extremum exhalaret ſpiritum, epiſcopia Cantuarienſe, Wintonienſe, & Sarisburienſe XII. inſuper monaſteria praeſulibus orba fiſco inſeruiſſe [b].

XVI. *Publico* (idem auctor eſt) *edicto vetuit unumquemque ſine commeatu ſuo ex Anglia egredi.* Vetuiſſe Anſelmum, ne Urbanum PP. inviſeret, legimus; univerſos hoc complexum edicto, quam apud Polydorum, legendo me comperiſſe diffitcor.

XVII. *Venationes* (inquit G. a Malmesburia) *adeo prohibuit, ut capitale eſſet ſupplicium prendiſſe cervum.*

Diris monſtratum ſatis Guilielmum ſecutus eſt frater ejus Henricus ob ſingularem, quae pro regio fuit nomine, eruditionem, Bello-clericus dictus. Inſtaurando quae e juſtitiae erant longe lapſa terminis, novas, inauditas & quas exercebat atrociſſimas injurias Ranulphus Dunelmenſis poſtea epiſcopus (is *totius regni erat placitator & exactor*) ſalutaribus molliendo medicamentis incubuit reipublicae. Ad vicecomites reſcriſſorias, ut reduce ſcilicet cives potirentur libertate, dat literas. Eccarum, apud Matthaeum Paris, apographum.

HENRICUS Dei gratia rex Angliae, Hugoni de Borland *vicecomiti, & omnibus fidelibus ſuis, tam Francis quam Anglicis in* Herefa;d'pre *ſalutem. Sciatis me Dei miſericordia, & communi conſilio baronum regni Angliae, regem eſſe coronatum. Et quia regnum oppreſſum erat injuſtis exactionibus: ego reſpectu Dei, & amore, quem erga vos omnes habeo, ſanctam Dei eccleſiam liberam facio, ita quod nec eam vendam, nec ad firmam ponam, nec mortuo archiepiſc. vel epiſc. vel abbate, aliquid accipiam de dominio eccleſiae, vel de hominibus donec ſucceſſor in eam ingrediatur. Et omnes malas conſuetudines, quibus regnum Angliae injuſte opprimebatur, inde aufero, quas malas conſuetudines in parte hic pono.*

XVIII. *Si quis baronum meorum, comitum, vel aliorum qui de me tenent, mortuus fuerit, haeres ſuus non redimet terram ſuam, ſicut facere conſueverat tempore patris mei, ſed juſta & legitima relevatione relevabit eam. Similiter & homines baronum meorum legitima & juſta relevatione relevabunt terras de dominis ſuis.* Saxonicis paret temporibus Hereotum nomine apparatus bellici (heje enim exercitus) dominis tributum, & quod hac noſtra memoria Gallice relief dicitur (praeſtationem ad recognoſcendum dominum ait Henricus a Bractona) veteris Hereoti ferre imaginem [c]. *Conjectura eſt igitur,* ait G. Lambardus, *Normannas victores Anglis victis, omnique ſpoliatos armatura Hereatum remiſiſſe, atque a miſeris pecuniam exegiſſe.* Adſtipulatur quod in Angliae notitia de Bercheriae provinciae nobilibus memoratum. *Tainus, vel miles regis dominicus moriens pro relevamento dimittebat regi omnia arma ſua, & equum unicum cum ſella, & alium ſine ſella. Quod ſi eſſent ei canes vel accipitres, praeſentabantur regi, ut, ſi vellet, acciperet.* Et in antiqua Conradi I. imp. Germanorum ſanctione [d]: ſi quid beneficiario militi humanitus contigerit, *Habeat haeres beneficium, ſervato uſu majorum valvaſorum in dandis equis, & armis ſuis ſenioribus.* Seniores vulgaribus Hiſpanica, Italica, & Gallica linguis dominos ſonare, idque ab imperio Caroli mag. in uſu obſervat Joannes Mariana [e]. Verum a ſtudiſtis licet haec uberius.

XIX. *Si quis baronum, vel aliorum hominum meorum* (ad Henrici chartam redeo) *filiam ſuam tradere voluerit, ſive ſororem, ſive neptem ſive cognatum, mecum inde loquatur. Sed neque ego aliquid de ſuo, pro hac licentia, accipiam, neque deſendam ei, quin eam det, excepto, ſi eam dare voluerit inimico meo.*

XX. *Si mortuo barone, vel alio homine meo filia haeres remanſerit, dabo illam cum conſilio baronum meorum cum terra ſua.*

XXI. *Si, mortuo marito, uxor ejus remanſerit, & ſine liberis fuerit, dotem ſuam & maritagium habebit, dum corpus ſuum legitime ſervabit, & eam non dabo niſi ſecundum velle ſuum: & terrae liberarum cuſtos erit ſive uxor, ſive alius propinquior, qui juſtus eſſe debet.*

XXII. *Praecipio ut homines mei ſimiliter ſe contineant erga filios, & filias, & uxores hominum ſuorum.*

XXIII. *Monetagium commune quod capiebatur per civitates, vel comitatus, quod non fuit tempore Edwardi regis hac ne a modo fiat omnino d feudo,*

XXIV. *Si quis baronum vel hominum meorum infirmabitur ſicut ipſe dabit vel dare juſſerit pecuniam ſuam, ita datam eſſe concedo; quod ſi ipſe preventus, vel armis, vel infirmitate, pecuniam ſuam nec dederit, nec dare diſpoſuerit, uxor ſua, ſive liberi, aut parentes, & legitimi homines ſui pro anima ejus eam dividant, ſicut eis melius viſum fuerit.* Et Canuti legibus [f]: *Dominus judicio ſuo uxori, liberis, & cognatione proximis juſte diſtributa.* Nunc autem temporis, & jam diu fuere eorum, qui inteſtati deficiunt, bonorum, quaſi diſtributores eccleſiaſtici. Et ordinarius in ſua quivis epiſcopus dioeceſi judex huic rei praeeſt. Regio & magnatum conſenſu juriſdictionem hanc & de teſtamentis eccle-

[a] Petron. Arbit. [b] Baſil. concil. ſeſſ. 21. Duaren. de Benef. lib. 6. cap. 3. vide Platinam in Joannis xxij. vita. [c] Canut. leg. cap. 69. & Edw. Confeſſ. Bract. lib. 2. cap. 35. Harmenop. in Novell. Leo 13. Hotoman. verb. feudal. Relev. [d] Carol. Sigon. de reg. Ital. lib. 8. [e] V. Hotoman. comm. ad 3. lib. Feud. Mariana hiſt. Hiſpan. lib. 9. cap. 11. [f] Canut. cap. 68.

ſiae

ſiae ab olim mandatam, ait in Priſca conſtitutione Joannes Stratfordus archiepiſc. Cantuarienſis, inque annalibus juris noſtri adſcritur [a]. Caeterum, cujuſnam regis tempeſtate, nec ille narrat, nec ego (prout in Provinciali Guilielmus **Lindwood** ſive *a Tiliaceo nemore* fatetur) comperio. Notiſſimum eſt jure explorato, teſtamenta foro eccleſiaſtico, etiam Hen. II. rege (teſtis Ranulphus de Glanvilla [b]) contra quam divalibus Romanorum conſultis eſt proſpectum, aperiri ſolita. Et ante Ranulphum, ſi eum adeas, forſan videbitur; quamvis, metipſum apud, regium habeas reſcriptum ad vicecomitem *quod juſte & ſine dilatione faciat ſtare rationabilem diviſam N.* i. ut jure ſuo ope vicecomitis utatur, fruatur legatarius. In callem regredior.

XXV. *Si quis baronum vel hominum meorum forisfecerit, non dabit vadium in miſeria pecuniae ſuae, ſicut faciebat tempore fratris, vel patris mei; ſed ſecundum forisfacturae modum: nec ita emendabit, ſicut emendaſſet retro tempore fratris mei, vel patris.*

XXVI. *Si perfidiae vel ſceleris convictus fuerit, ſicut culpa, ſic emendet.*

XXVII. *Foreſtas communi conſilio baronum meorum in manu mea ita retinui, ſicut pater meus eas habuit.*

XXVIII. *Militibus qui per loricas terras ſuas defendunt* (i. per **fee de Hauberke** ut praeſto ſint dominis loricati aut cataphracti [c]) *terras dominicarum carucarum ſuarum quietas ab omnibus geldis, & omni proprio dono meo concedo, ut, ſicut tam magno gravamine alleviati ſunt, ita equis & armis bene ſe inſtruant, ut apti, & parati ſint ad ſervitium meum, & ad defenſionem regni mei.*

XXIX. *Lagam regis Edwardi vobis reddo, cum aliis emendationibus, quibus pater meus eam emendavit.* Eae a Lambardo ſunt editae. Hactenus ex regiis illis & univerſalibus literis.

XXX. *Rapinas curialium, furta, ſtupra, edicto compeſcuit: deprehenſis oculos cum teſticulis evelli praecipiens.* Suppeditat Malmesburienſis. Verum capite & ſuſpendio fures (alias quam ſuos voluit lepidiſſimus ſimul ac elegantiſſimus Thomas ille Morus Utopienſes [d]) plexiſſe, auctores ſunt Florentius Wigornienſis, & Rogerus de Hoveden. Aſt in Malmesburienſis fidem impellor; non viri ſolum auctoritate, prae cujus roſetis (ſi doctrinam illius aevi trutines) caeterae turbae eſt humilis ſaliunca, verum etiam anonymi monachi, qui libello de miraculis S. Thomae Cantuarienſis Eilwardum infimae ſortis hominem a **Kingſweſton** in Bercheria recenſet furti [e] (nempe ruſticarum par chirothecarum & cotem erat furatus) regnante Hen. II. damnatum; luminibus, & pudendis, poenas dando, orbatum; ſupplicem ad S. Thomae cineres, reſtitutionem & non comparentium membrorum facultatumque in integrum eſſe nactum. Haut forſan ἐκ τῶν Διὸς δέλτων ὁ μάρτυς. Iphis & Janthis cum hac contendat fabula, atque illa Cenaei; ad rem noſtram ſcriptor ſatis eſt fidus. Sed primis Normannorum temporibus laqueos video malum furti. *Abbati ipſius eccleſiae liceat ubique latronem, vel furem de ſuſpendio liberare, ſi forte ſupervenerit.* Verba ſunt diplomatis, quicum G. Normannus monaſterium S. Martino juxta **Haſtings** in maritimis Suſſexiae ad expiandam Haraldi caedem ſacravit, & ſingulario circummoenitus eſt jure.

XXXI. *Contra trapezitas, quos vulgo monetarios vocant, praecipuam ſui* (Malmesburienſis iterum) *diligentiam exhibuit, nullum falſarium quin pugnum perderet impune abire permittens, qui ſuit intellectus falſitatis ſuae commercio fatuos irriſiſſe.* Is tamen qui ad Florentium Wigornienſem adnectit ſupplementum, & Guilielmus Gemeticenſis [f] produnt, monetae adulteratoribus partes illas, quae, ad ſpeciei nempe propagationem, Galeno ſunt principes, inſuper praetruncatas. Quibus accedit Hovedenus. *Monetarii*, ſcripſit ille in Henrico I. *jubente rege comprehenſi, dextris amputatis, ementulantur.* Ne utpote tam nefarii criminis reo ſpes gentis, aut reipublicae ab iis, qui ſceleſtos genitorum traducunt mores, reſtaret metus. Laqueo & furcis jam nunc, & ab aevo priſco penſatum hoc laeſae majeſtatis delictum; atque illud etiam non ſolum Anglia ſed ubique ferme gentium, furti, maxime latrocinii, quod ab iis, inquam, patratum qui latcribus (hinc non Latina modo ſed & ſancta lingua obtinet Latro nomen) viatorum ſtruunt inſidias [g]. Et caſtratio hercle antiquis velut mors putabatur. Qui virilia ſibi praeciderit (ut Talmudiſtae, qui coelibatui ſe mancipant) homicidam notant apoſtolorum canones, qui alteri, lege tenetur Cornelia de ſicariis, idque olim apud Anglos.

XXXII. *Statuit, ut nullus obolus* (Hovedeni verba) *quos & rotundos eſſe juſſit, aut etiam quadrans, ſi integer eſſet, reſpueretur.*

XXXIII. *Mercatorum falſam ulnam* (monachus Malmesburienſis) *caſtigavit, brachii ſui menſura adhibita, omnibuſque per Angliam propoſita.*

XXXIV. *Curialibus ſuis, ubicunque villarum eſſet, quantum a ruſticis gratis accipere, quantum & quoto pretio emere debuiſſent, edixit. Tranſgreſſores vel gravi pecuniarum mulcta, vel vitae diſpendio afficiens.*

XXXV. Allaborat coixe a pontificiis Anſelmus Cantuarienſis antiſtes, atque extorquet *demum ut ab eo tempore in reliquum* (fertur poſt alios in Florilego) *nunquam per donationem baculi paſtoralis, vel annuli quiſquam de epiſcopatu, vel abbatia per regem, vel quamlibet laicam perſonam inveſtiretur in Anglia* (adjungas ex Malmesburienſi) *retento tamen electionis, & regalium privilegio.* Acris de hac re inter regem & Anſelmum dimicatio; necnon Paſchalem & Calixtum PP. PP. & Henricum, ſub id tempus, imperatorem. Suo utrique ſaltem adſimulantes ceſſerunt jure; ſcenae noſter pro re nata inſerviens. Nam denato ſuffectum Anſelmo Rodulphum *per annulum & baculum paſtoralem inveſtivit.*

[a] 2 Rich. III tit Teſtament 4. Lind provinc conſtit de teſtam. c. ſtatutum. & de immun. eccleſ c. accedit verb. abolim. [b] Glanvil. lib. 7. cap. 8. C. de teſtam. l. conſulta divalia. [c] Hotom. Feud. Haubertic. indiction. [d] Morus in Utopia. lib. 2. [e] De mirac. S. Thom. ap. Fox hiſt. eccleſ lib 4. [f] Guil. Gemetic. de ducib Norm. lib. 7. cap. 23. [g] Feſtus & צרך latro, צר latus Hebraice. Bodin. de rep. lib 6 cap 6. diſt 55. cap 4 & Ad leg Corn de ſicar lib 4. §. ult. Bract. lib. 3. tract. 2. cap. 23. & Stamf plac. coron lib. 1. cap. 38.

XXXVI.

XXXVI. Nocturnas faces, quas primus Gulielmus vetuerat, reſtituit; quippe cui jam firmato regno minus formidandas [a].

XXXVII. Ad conflandam Matildae regiae filiae, Henrico imperatori deſponſatae, dotem, III. ſolidorum hida pendebat unaquaeque vectigal. *Secuti* (commentus eſt hic Polydorus) *ſunt iſtud inſtitutum quaerendarum dotium ad collationem filiarum caeteri deinde reges; adeo poſteritas ſuorum commodorum tenax ſemper fuit.* Subſidiariae ad locandas dominorum filias pecuniae a beneficiariis numeratae jus vetuſtiorem repetere originem, vix haerendum. Neque a Romuli patronorum & clientum mutua neceſſitudine, aut Suetonii Caligula vellem; a priſcis Normannorum potius conſuetudinibus Henrico antiquioribus. Ubi triplex illud Auxilii [b] nomine tributum explicatur, quod in publicae libertatis gratiam diploma a Joanne rege datum his memorat verbis: *Nullum ſcutagium, vel auxilium ponam in regno noſtro, niſi per commune conſilium regni noſtri; niſi ad corpus noſtrum redimendum, & ad primogenitam filiam noſtram ſemel maritandam.*

XXXVIII. Henrico adſcribunt nonnulli legem, quam *Curtoiſe d'Angleterre* dicunt juriſconſulti [c]. Hac vir ſuſcepta prole conjugis demortuae haerediis fruitur, in humanis ſcilicet dum egerit.

XXXIX. Suas afflictis naufragis reſtitui ſanxit res, ſi quod in periclitante navi animal Neptuni evaſerit furorem [d]. Fiſco nempe antehac adquiſitum, quicquid infortunio naufragii in littore expoſitum; extra quam ratem ipſi, ſtato tempore, reſecerant naufragi ſuperſtites. Ita chronica monaſterii S. Martini de Bello. Jus dicitur hoc Wreccum, ſi mavis Varechum, maris. Juri quo concors modo gentium minus quaero. Antiquior ille mos quaſi concors Normannicae conſuetudini. Ad emendatius Henrici exemplum jam nunc forenſes noſtri (idque recentior Edw. I. lex) definiunt. Cenſent & inter antiquiſſimos regni mores. Fruſtrane ideo ſtatuit Richardus, an retulit Hovedenus? *Si in navi mortuus fuerit naufragus, filii, vel filiae, fratres, vel ſorores ejus habeant res ſuas, ſecundum quod oſtendere poterunt ſe eſſe propinquiores illius haeredes. Vel ſi defunctus nec filios, nec filias, nec fratres, nec ſorores habuerit, rex catalla ſua habeat* [e]. An Meſſanae quod in procinctu edixit tempore terminatum aut loco exiſtimes? Certe in archivis alias tantundem.

XL. Ut Baldvini comitis Flandrenſis, & Ludovici Franciae regis (qui militari ſe manu praerepturos Henrico Normanniae ducatum mutuis ad invicem obſtricti cum Andegavenſe juramentis conſpiraſſent) impetus nervoſo ſuſtineri poſſet exercitu, *Primum omnium populo impoſuit* (Polydorus adſerit) *grave tributum, cauſa novi belli gerendi, quod apud poſteriores reges in conſuetudinem venit.* Poſtremus e virili ſtirpe fuit is Normannorum, & quoad ſuſcepti rationem operis de eo poſtremum hic agimus.

Ancilibus, uti olim, niſi conditis hymenaeus, ita, praeterquam repoſitis armis, leges ſilent. Iſthanc, ſi unquam alias, regnante Stephano Bleſenſi comite ex Adela ſorore Henrici nepote ubiquequaque ſenſit Anglia antipathiam. Nec regnandi ſolum cauſa jus idemque jurandum violavit, ſed etiam ſalutatus, ab iis qui Matildae germanae Henrici haeredi perfide adverſabantur, rex aucto imperavit ſcelere. Etenim *omnia ita pe peram mutavit, quaſi ad hoc tantum* (Malmesburienſis loquitur) *juraſſet, ut praevaricatorem ſacramenti ſe regno toti oſtenderet.* Verum an ut ille.

- - - - - perjuros merito perjuria fallunt [f] ?

Tralatitia ſunt in quae juravit, & quibus genitorum magis habentur rata, quam conceduntur nova. Attamen nec deſunt, & quae tranſcriptu digna.

XLI. *Caſtella per ſingulos provincias* (Nubrigenſis tradit) *ſtudio partium crebro ſurrexerant, erantque in Anglia quodammodo tot reges, vel potius tyranni, quot domini caſtellorum, habentes ſinguli percuſſuram proprii numiſmatis, & poteſtatem ſubditis regio more dicendi juris.* Dilaceratum planiſſime regnum, & majeſtatis jus, quod a cudendis nummis haut minimum, ſibi conciliat ſplendoris. Pernoverim licet ante Normannos urbe Roffenſi, Cantuaria, aliiſque in civitatibus & oppidis fuiſſe archimandritis & epiſcopis jure privilegii monetae percuſſores [g].

XLII. Proximus a rege praefuit Theobaldus Cantuarienſis archiepiſcopus concilio Londinenſi (interfuere & regii proceres) *quod novis appellationibus infrenduit. In Anglia namque* (Henricus ait Huntingdonienſis) *appellationes in uſu non erant, donec eas Henricus Wintonienſis epiſcopus, dum legatus eſſet, malo ſuo crudeliter intruſit.* Quae itaque cardinalis Bellarminus [h], de Arcadica juris oecumenici provocandi ad Romanum pontificem aetate, a Sardicenſi auſpicatus ſynodo conſcripſit, noſtrum hoc regnum multis paraſangis facto neutiquam videntur attigiſſe.

XLIII. *Tempore regis Stephani* (Polycratico Joannis Sariſburienſis [i]) *a regno juſſae ſunt leges Romanae, quas in Britanniam domus venerabilis patris Theobaldi Britanniarum primatis aſciverat. Ne quis libros etiam retineret, edicto regio prohibitum eſt.* Siquidem leges imperii intellexeris (ego magis pontificia decreta) non ita abs re fuerit ex tabulis parliamentariis illa recentioris aevi adnectere. Accuſatis (in ordinum comitiis a Richardo Burdigalenſi habitis, (*quae ſtupenda dicuntur effeciſſe* [k]) Alexandro Nevill Cantuarienſi antiſtite, Roberto Vere duce Hiberniae, Michaele Pole comite Suffolciae, Thoma duce Gloceſtrenſi, Richardo comite Arundeliae, Thoma de Bello-campo comite Warwicenſi, aliis, quod induti adminiſtrationem regni facilem regis deliniendo adoleſcentiam mutuas in privatam rem prae publica traderent operas, ipſam rerum ſummam pene intervorturi; conſuluntur juris noſtratis periti & civilis Romanorum, de accuſationis formula; quam uno reſpondent ore I.L. normae eſſe diſparem; at vero excipiunt parliamenti barones,

[a] Stowus. & v. Malmesb. lib. 5. de geſt. reg. fol. 88.
[b] Aides. Lamb. Itinerar. Cant. Weſt. 1. cap. 4.
[c] Pat. 46. Edw. III.
[d] Wrecke.
[e] Spec. juſt. cap. des articles, &c.
[f] Ovid. Art. Amand. lib. 1.
[g] V. Leg. Athelſtan. 14.
[h] Bellarmin. lib. 2. de Rom. Pontifice. cap. 21.
[i] Polcrat. lib. 8. cap. 21.
[k] The parlement that wrought wonders.

ues, ſe ſua auctoritate nullis adſtrictos legibus dijudicaturos, nec Romani juris ductos apicibus [a]. PUR. CE. QUE. LA. ROIALME. D' ANGLETERRE. N' ESTOIT. DEVANT. CES. HEVRES. NY. A. L' ENTENT. DE. NOSTRE. DIT. SEIGNEUR. LE. ROY. ET. SEIGNEURS. DY. PARLAMENT. UNQUE. NE. SERRA. RULES. NE. GOUVERNES. PER. LA. LOY. CIVILL. & rei poenis addicuntur exilii. Sed hic Stephano terminus.

Ceſſit ille morti. Avitae ſe haereditati ſero demum immiſcuit Henricus Galfredi Plantagenitae comitis Andium & Matildae Aug. filius. Exciſis & ſolo complanatis, quae numeroſe ad M. C. XV. Stephano rege conſtructa fuerant, caſtellis, & in ſuos cancellos jure majeſtatis redacto, avi leges firmavit. Porro *Clarendonae* (agro in Wiltonienſi juxta Sariſburiam) *praeſidente Joanne de Oxonia, de mandato ipſius regis, praeſentibus etiam archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, prioribus, comitibus, baronibus & proceribus regni*, recognoſcuntur aliae, totis primum viribus ſerram reciprocantibus, hac regiis, illac pontificiis, qui minime ſibi competens ſeculare forum cauſſificabantur praetexentes immunitatis privilegia. Aſt incaſſum: nam hujuſcemodi ſonuere conſtitutiones.

XLIV. *De advocatione, & praeſentatione eccleſiarum ſi controverſia emerſerit inter laicos, vel inter laicos & clericos, vel inter clericos, in curia domini R. tractetur & terminetur.*

XLV. *Eccleſiae de feudo D. regis non poſſunt in perpetuum dari abſque aſſenſu & conceſſione ipſius.* Et Saxonica aetate haeredia, niſi impetrata regis gratia, coenobiis addicere nequaquam fuiſſe videtur fas: liber enim antiquus Abindonienſis [b]: *Quidam miniſter Ethelredi regis, dictus Ulfricus* Spot *conſtruxit abbatiam de* Burton, (in provincia Staffordienſi) *deditque ei omnem haereditatem paternam appreciatam* DCC. *libris: &, ut haec donatio rata haberetur, dedit Ethelredo regi* CCC. *mancas auri pro ejus confirmatione, & unicuique epiſcopo* V. *mancas, inſuper Alfrico archiepiſcopo Cantuariae villam Dumbletonam.*

XLVI. *Clerici rectati, & accuſati de quacunque re, ſummoniti a juſtitia regis veniant in curiam ipſius, reſponſuri ibidem de hoc, unde videbitur quod ibi ſit reſpondendum: ita quod juſtitia regis mittat in curiam S. E. ad videndum qua ratione ibi res tractabitur.*

XLVII. *Si clericus convictus, vel confeſſus fuerit, non debet eum de caetero eccleſia tueri.*

XLVIII. *Archiepiſcopis, epiſcopis, & perſonis regni non licet exire regnum abſque licentia D. R. & ſi exierint, ſi regi placuerit, aſſecurabunt eum, quod nec in eundo, nec in redeundo, vel moram faciendo, perquirant malum ſive damnum D. regi.* Huc referas, an cum Polydoro ad Rufum an poſteriora ad tempora reſcriptum quod in regeſto, NE EXEAS REGNUM, habetur, haut ita multum intereſt, nec quaeſtionem accurare pretium erit operae. Quis enim in ᾽οῖς tam ἀδήλοις verum potis eſt elicere? nec ad inacceſſa abutor otio:

> *An ſit & hic dubito, ſed & hic tamen auguror eſſe* [c].

Ex Joannis magna, quam perhibent, charta & componas tu hanc obrogationem. *Liceat unicuique de caetero exire de regno noſtro, & redire ſalvo, & ſecure per terram, & per aquam, ſalva fide noſtra, niſi in tempore guerrae per aliquod breve tempus propter communem utilitatem regni; exceptis impriſonatis, & utlagatis ſecundum legem regni, & gente contra nos guerrina, & mercatoribus, de quibus fiat ſicut ſupradictum eſt.* Ad Henricum redito.

XLIX. *Excommunicati non debent dare vadium ad remanentiam, nec praeſtare juramentum, ſed tantum vadium & plegium, ſtandi judicio eccleſiae ut abſolvantur.*

L. *Laici non debent accuſari niſi per certos & legales accuſatores & teſtes, in praeſentia archiepiſcopi, vel epiſcopi, ita quod archidiaconus non perdat jus ſuum, nec quicquid quod inde habere debeat.*

LI. *Si tales fuerint qui culpantur quod non velit, vel non audeat aliquis eos accuſare, vicecomes requiſitus ab eo faciat jurare* XII. *legales homines de vicineto, ſeu de villa coram epiſcopo, quod inde veritatem, ſecundum conſcientiam ſuam, manifeſtabunt.*

LII. *Nullus qui de rege tenet in capite, nec aliquis dominicorum miniſtrorum ejus excommunicentur, nec terrae alicujus eorum ſub interdicto ponantur, niſi prius D. rex, ſi in terra fuerit, conveniatur, vel juſtitia ejus, ſi fuerit extra regnum, ut rectum de ipſo faciat, & ita ut quod pertinebit ad regiam curiam ibidem terminetur, & de eo quod ſpectabit ad eccleſiaſticam curiam ad eandem mittatur, & ibidem tractetur.*

LIII. *De appellationibus; ſicubi emerſerint, ab archidiacono debent ad epiſcopum, & ab epiſcopo ad archiepiſcopum, & ſi archiepiſcopus defuerit in juſtitia exhibenda ad D. R. perveniendum eſt poſtremum, ut ipſius praecepto in curia archiepiſcopi terminetur controverſia, ita quod non debet ulterius procedere abſque aſſenſu domini regis* [d]. Hac jampridem uſus eſt v. cl. D. Edw. Coke [e], eq. aur. ad juriſdictionem regis eccleſiaſticam, ceu non arrogatam recenter, adſtruendam.

LIV. *Si calumnia emerſerit inter clericum & laicum, vel inter laicum & clericum de ullo tenemento, quod clericus ad eccleſiam velit attrahere, laicus vero ad laicum feudum, recognitione* XII. *legalium hominum, per capitalis juſtitiae regis conſiderationem, terminabitur, utrum tenementum ſit pertinens ad eleemoſynam, ſive ad feudum laicum coram ipſa juſtitia regis. Et ſi recognitum fuerit ad eleemoſynam pertinere, placitum erit in curia eccleſiaſtica, ſi vero ad laicum feudum, niſi ambo tenementum de eodem epiſcopo, vel barone advocaverint, erit placitum*

[a] Rot. Parlam. 11. Rich. II. praetat. ad lib. 6. [b] A. CIↃIV. [c] Metamorph. 10. [d] V. Rog. Hoveden. fol. 303. [e] Cc.

in curia regia. Sed, ſi uterque advocaverint de feudo illo eundem epiſcopum vel baronem, erit placitum in curia ipſius; ita quod propter factam recognitionem ſeiſinam non omittat, qui prius ſeiſitus fuerit, donec per placitum diſratiocinatum ſit.

LV. *Qui de civitate, vel caſtello, vel burgo, vel dominico manerio D. R. fuerit, ſi ab archidiacono, vel epiſcopo ſuper aliquo delicto citatus fuerit, unde debeat eis reſpondere, & ad citationes eorum ſatisfacere noluerit, bene liceat eum ſub interdicto ponere, ſed non debet excommunicari.* (Excommunicationem, quae major dicta, a communione fidelium ſubmovere, interdictum a divinis officiis & ſacramentorum uſu tantummodo, ut minorem excommunicationem, ſeparare, ex pontificio jure opportunum adnoto) *priuſquam capitalis juſtitia D. regis villae illius conveniatur, ut juſtitiet eum ad ſatisfactionem venire, & ſi juſtitia regis inde defecerit, ipſe erit in miſericordia D. regis & exinde poterit epiſcopus eum accuſatum eccleſiae juſtitia coercere.*

LVI. *Archiepiſcopi, epiſcopi, & univerſae perſonae regni qui de rege tenent in capite, & habent poſſeſſiones ſuas de D. R. ſicut baroniam, & inde reſpondent juſtitiis & miniſtris regis, & faciunt omnes rectitudines & conſuetudines regias, ſicut barones caeteri, debent intereſſe judiciis curiae D. R. cum baronibus ſuis uſque ad diminutionem membrorum vel ad mortem.*

LVII. *Cum vacaverit archiepiſc. vel epiſcop. vel abbatia, vel prioratus de dominio R. debet eſſe in manu ipſius, & inde percipiet omnes redditus & exitus ſicut dominicos: &, cum ventum fuerit ad conſulendum eccleſiae, debet D. rex mandare potiores perſonas eccleſiae, & in capella ipſius regis debet fieri electio aſſenſu D. R. & conſilio perſonarum regni, quas ad hoc faciendum vocaverit, & ibidem faciet electus homagium, & fidelitatem D. regi, ſicut ligio D. de vita ſua, & membris, & de honore ſuo terreno* (SALVO ORDINE SUO) *priuſquam ſit conſecratus.*

LVIII. *Si quiſquam de proceribus deforciaverit archiepiſcopo, epiſcopo, vel archidiacono de ſe, vel de ſuis, juſtitiam exhibere, rex debet juſtitiare.*

LIX. *Si forte aliquis deforciaverit domino R. rectitudinem ſuam, archiepiſcopus, epiſcopus, & archidiaconus debent eum juſtitiare, ut regi ſatisfaciat.*

LX. *Catalla eorum qui ſunt in foriſfacto regis non detineat eccleſia vel coemiterium contra juſtitiam regis, quia ipſius regis ſunt, ſive in eccleſiis, ſive extra fuerint inventa.*

LXI. *Placita de debitis, quae fide interpoſita debentur, vel abſque interpoſitione fidei ſint in curia regis.*

LXII. *Filii ruſticorum non debent ordinari, abſque aſſenſu domini, de cujus terra nati dignoſcuntur.*

Diſcrepant nimium, fateor, ab his conſtitutiones Clarendonenſes in Matthaei Paris majori hiſtoria editae, eas dico mutilatas, & nonnullibi fatiſcentibus interſtitiis, disjunctis commiſſuris, & inverſo ſermone depravatas, quarum infortunium incuriae librariorum adſcribo. Vindicatas autem, ut videre hic licet, & redintegratas ex libello MS. vulgo Quadrilogi (vita nempe eſt Thomae Cantuarienſis archiepiſcopi, ex Huberto de Boſeham, Joanne Sarisburienſi, Willielmo Cantuarienſi, & Alano abbate Theocesburienſi in unum volumen digeſta) nobis impertivit. Diſſidia regem inter & Thomam Cantuarienſem hinc oriunda non eſt hujuſce perſtringere inſtituti; hiſtorici ſatis propalant. Liceat interim poetam noſtrum Glocestrenſem in ſcenam redire, & aequis excipiantur auribus priſci idiomatis verſus, rem quam prae manibus habemus complexi.

No man ne might thenche the loue that there was
Bitwene the K. H. ond the good man S. Thomas;
The dibel had enui thereto, and ſed bitwen them ſru,
Alas, alas thulke ſtond, vor all to well it greu.
Vor there had ere the kings of Luther dede
As W. Baſtard, and his ſon W. the ecde.
That Luther lawes made tuon, and held in al the lond
The K. nold not beleue the lawes that he ſond,
Ne that his eldrene hulde, ne the godeman S. Thomas
Thought that thing age right neuer law nas.
Ne ſothnes ond cuſtom mid ſtrength up thold,
And he wiſt that bee dere Lourd in the Goſpel told
That he himſelſe was ſothnes, and cuſtum nought,
Therefore Luther cuſtumes he nould graunt nought.
Ne the K. nould bileue that is elderne ad thold,
So that conteke ſprung bituene them manifold.
The K. drou to right law mani Luther cuſtume,
S. Thomas them withſed, ond granted ſome.
The lawes that icholle now tell he granted bawe.
Buf a puman hath a ſone to cleegi idrow
He ne ſall without is loudes terowerd nought be
Voe puman ne mai nought be made ogen is loueds wili ſere.

Nativos, ſeu glebae adſcriptitios ille Pumen indigitat. Nos ingenuos plebeios, ſimul & ſervos, velut ignobilitatis nota, Yeomen: & qui ex eo ſunt numero mariti, Gomen (Gotmunn enim, non Goodman, ut vulgus, veteres Teutoni virum conjugem vocitabant) voces, mihi ut perſuaſiſſimum, ex Latinorum Hominibus fictae, quod ipſum Ennio & Feſto Opſce Hemones; & lingua noſtra propius adeſt. Poetae ſane, & ipſi ἐτύμῳ valde adſtipulatur quorundam juriſconſultorum noſtratium placitum homines & nativos antiquis litigantium inſtrumentis aequipollentia (ſed male) ſentientium

tenentium [a]. Clarendonenſes ruſticos, quos iſte Numen, nuncupant: & ruſtici ac villani (in Anglis ſervi) antiquitus ſynonyma. Quod enim Henricus Londres archiepiſcopus Dublinenſis *ruſticorum tenentium chartas* ſubleſta fide flammis damnarat, *liberi tenentes vocabant eum*, ut annalibus legitur in *Hiberniicis* [b], Brozchbillein quaſi tu dicas *villanorum incendiarium*. Intempeſtivum nec duxerim hoc loci comminiſci hallucinatum Thomam Spottum monachum Cantuarienſem, qui privae ſervitutis Anglos ante Normannorum victoriam ſcribit neſcios. Convincitur enim cum ex ancilla Andeverenſi regis Edgari amaſia, tum ex obſignatis Inae LL. tabulis, & quibus nimirum Toraldus de Bukenhale Walgatum Croylandenſem coenobiarcham donavit, inque iis quampluribus ſervis, *cum totis ſequelis ſuis*. Habe, & ex Londinenſi ſynodo, praeſide Anſelmo (cum nempe de ſervis hic mentio) *Ne quis illud nefarium negotium quo hactenus in Anglia ſolebant homines, ſicut bruta animalia, venundare deinceps praeſumant*. Sed inverecunde poetam interpellamus; in eum eſt redauſpicandum, reſolvit iterum ora:

Another thing he granted eke as ye mow notiſe;
Yuf a man of holi chirch hath eni lay fee,
Parſon, other what he be, he ſſal do therfore
Kings ſeruice that there dalth, that is right ne be vorlore
In ploiding and in aſſiſe be and in iudgement alſo.
Bote war man ſſall be bilemed, other to deth ido.
He granted eke yuf eni man the kings traitor were,
And eni man is chateux to holi chirch bere
That holi chirch ne ſolde nought the chateux there lee
That the K. there other is as is owne is ne wette.
Vor ali that the felon hath the kings it is
And eche man mai in holi church is owne take iwis.
He granted eke that a chirche of the kings fe
In none ſtede eue and euer ne ſſold igiue be
As to hous of religion, without the kings leue,
And that he other the patron the gift firſt gaue.
S. Thomas granted well theſe and other mo
And theſe other he withſede that did him well woe.
I. Yuf bituene twei leud men were eni ſtriuing,
Other bituene a leud and a clerk, for holi chirch thing
As vor douſon of chirch whither ſhold the chirch giue,
The K. wold that in his court the ple ſſold be driue;
Vor as much as a leud man that the a parti was
Chanliche was vnder the K. & vnder no biſhop nas.

Quod hic noſter Leudemen, vulgo juris interpretes & noſtri & canonici Laicos. Leudes enim (ut λάος deductus apud Caeſarem Germanicum ad Arati phaenomena poſt Pindarum ἀπὸ τοῦ λάος, i. *lapis* durum genus hominum & promiſcuum denotat [c]) gregem imperitam ſonat multitudinem, & qui ad ſacra non electi. Fuit iſtud in Poliorceticis Juſtus Lipſius [d] Leodii Eburonum metropolis ſcrutando originationem. Ad noſtram quod attinet linguam comprobant J. Gowerus, & Galfredus Chaucerus inſtauratores ejuſdem metrici: ita Galfredus,

No wonder is a leude man to ruſt
If a prieſt be foule on whom we truſt [e].

Veruntamen literaturae expertem, quam ſacris nondum initiatum ſignificare docet, quod is alibi:

This euery leud vicar and parſon
Can ſay - - - - - - -

Et, *tam laicos, quam literatos* habet Petrus Bleſenſis [f], alii. Atqui, non conſulat mali Chaucerus quod Gloceſtrenſibus hic cedat muſis.

II. Another was that no clerc, ne biſhop nath mo,
Ne ſſolde without kings leue out of the lond go.
And than hii ſſolde ſuere by the boke pwis.
That hii ne ſold purchas no uvel the K. ne none of is.
III. The thied was yuf eni man in mauſing were I brought,
And ſuch come to amendment, ne age were nought
That he ne ſuore vp the bor, or borowes find ſolde
To ſtand to that holy chirch there of him tokp wold.
IV. The derth was that no man that of the K. huld ought
In cheife or in eni ſeruiſe in mauſing were ibrought,
Bote the wardeins of holy chirch that brought him thereto,
The K. ſede or is baiiifes wat he ad miſdo,
And loked beeſt were thei to amendment it bring,
And bote hii wolde by their leue do the mauſing.
V. The diſt was, that biſhoprikes and abbeis alſo

[a] 40. aſſiſ. pl. 11. & 32. Edw. III. tit. Barr. 261. homines, & qui ad hominium adſtricti conjugata. Cujacius lib. 8. obſervat. cap. 14. & ἀνδράποδα. mancipium inverſa notationis ſententia. Euſtath. ad Iliad. θ.
[b] Annal. Hibern. MCCXII. ſub Hen. III. Malmesb. lib. 2. de geſt. reg. cap. 8. & Ingulphus fol. 519. Malmesb. 1. geſt. pontif.
[c] Caeſ. Germ. ad Arat. in Aquario. Pindar. Olymp. 9.
[d] Lipſ. Poliorcet. lib. 1. diſſert. 2.
[e] Chauc. in prolog. & apparitoris fabula.
[f] Pet. Bleſenſ. app. ad Ingulph.

That

That vacans were of prelas in the K. hand were ido,
And that the K. ſold all the land as is owne take,
Vore at laſt that him luſt eni prelot theee moke.
And than thulke prelat ſould in is chopel ichoſe be.
Of his clockes which he wuld to ſuch preloce biſe.
And than won he were ichoſe in is chapel right pere,
Homage he ſolde him do ar he confiemed were.
VI. The ſixt was puſ eni play to chopitle were ideow,
And eni man made is appele, puſ me dude him unlaw,
That to the biſhop from ercedeken is oppele ſold moke,
And from biſhop to arcebiſſop and ſuch none other take,
And but the ercebiſops couet to right him wold bring,
That he ſold from him be cluthe biuore the king.
And from the K. non other mo ſo that ott an end
Plaining of holi chirch to the K. ſhold wend.
And the K. amend ſolde the ercebiſſops dede,
And be as in the popes ſtude, and S. Thomas ie with ſede.
VII. The ſedethe was that plaiding that of det were
To peld wel thorn truth iplighe, and nought ihold neee
Althel thorn truth it were, that ple ſold be ibroughe
Biuore the K. and is ballies and to holy chirch nought.
VIII. The eighth that in the lond citation none neee
Thoru bull of the pope of Rome, and elene bileued were.
IX. The nithe was that Peters pence that me gadereth manion,
The pope nere nought on iſend, ac the K. echone.
X. The tethe was puſ eni clarke as felon were le ake,
And vor felon iproued and ne might it not forſake,
That me ſold him ereſt diſordein and, ſuch thoru there law.
Ane thoru iudgemene of the land hong him other to draw.
Vor theſe and vor othre mo the godemon S. Thomas
Fleu ereſt out of Englond and ehe imaetred was,
Vor he ſel there nas bote o way other he muſt ſliſſe be,
Othre holy chirch was iſent, that of right was ſo fre.

In leges, quas indicavi, Clarendonenſes, vocato in concepta verba Deo, ordines regni (baronagium) jurarunt, & cum eis praeſul Cantuarienſis. Mitti ad Alexandrum III. PP. legati, ut fieret atque is fundus, ſanciretque firmatas. Verum hoc tantum abfuit, ut non cleri duntaxat nimio derogatum praetenderet immunitati, aſſenſumque prorſus detrectaret, ſed ſoluto etiam, impetrante Thoma, quo obſtrictus erat ligamine velut impias, & S. E. adverſas damnaret. Henricus quam primum reſciverit iniquiſſimo, uti par erat, tulit animo, in Romani fori inſolentiam, & Cantuarienſis perfidiam meritiſſimo graviter infrendens. Mandatae confeſtim provinciarum vicecomitibus literae; *Si aliquis clericus, vel laicus in balliviis ſuis Romanam curiam appellaverit, eum capiant, & firmiter teneant, donec voluntatem ſuam rex praecipiat; & omnes redditus clericorum archiepiſcopi, & poſſeſſiones ſaiſiant in manum regiam, & omnium clericorum, qui cum archiepiſcopo ſunt, patres, matres & ſorores, nepotes, & neptes ponant per ſalvos plegios, & catalla eorum, donec voluntatem ſuam rex praecipiat.* Ex Matthaeo Paris ſum loquutus. Poenam vides hic, ubi non eſt noxia. Propinquos, adfines, conſanguineos pertingit. In divergente poſt Auguſtum Romano imperio minime rarum. *Atqui peccata ſuos teneant auctores* (reſcripſerunt Eutychiano praeſ. praet. Arcadius & Honorius AA.) *nec ulterius progrediatur metus, quam reperitur delictum*[a]. Anglis jus uſitatiſſimum, quo, praeter adempta ſanguinis & nobilitatis jura civilia, atrociſſimis a parentum ſceleribus capite deminutorum nulli ſubeunt poſteri, aut gentiles poenas [b]. Sed & in, quas memoravi, literis, minabatur.

LXIII. *Si quis inventus fuerit ferens literas D. PP. vel mandatum, aut Thomae archiepiſcopi continens interdictum Chriſtianitatis in Anglia, capiatur, & retineatur, & de eo ſicut de regis traditore & regni* (teſtis adſtat Rogerus de Hoveden) *ſine dilatione juſtitia fiat.*

LXIV. *Londinenſis, & Norwicenſis epiſcopi ſummoneantur, ut ſint coram juſtitiariis R. ad rectum faciendum, quod contra ſtatuta regni interdixerunt terram comitis Hugonis, & in ipſum ſententiam anathematis intulerunt.* Hugonis Bigod Norfolciae comitis.

LXV. *Denarii S. Petri colligantur & cuſtodiantur.* Tributum erant ei (ſive eleemoſyna) ab Ina occiduorum Saxonum rege primo conceſſum; kl. Aug. quotanni exigendum a quotquot *habuerint XXX. denariatus* (uti legibus habetur confeſſoris) *vivae pecuniae in domo ſua.* Uſque ad Henrici VIII. liberum & a pontificia tyrannide vindicatum imperium (id circa tempus, hoc nomine fuit in Aoglia quaeſtor Polydorus Virgilius) ſtata tempeſtate ſolvebantur. Antiquam eorum ex reſcripto Gregorii PP. ad archiepiſcopos Cant. & Ebor. Edwardo II. rege viſum eſt ratiunculam adponere [c].

[a] C. de poenis l. 22. ſancimus. [b] V. Canut. leg. 74. [c] Fox in hiſt. eccleſ. Ed. II. reſcript. dat. X. kl. Maii ap. veterem urbem. pontificat. 2.

Stalingor.

Sterlingor. lib. ſolid. Dioces. lib. ſolid. den.

Cantuarienſ. vij. xviij.	*Winton. xvij. vj. viij.*
Londinenſ. xvj. x.	*Exon. ix. v.*
Roffenſ. v. xij.	*Wigorn. x. v.*
Norwicenſ. xxj. x.	*Hereford. vj.*
Elienſ. v.	*Bathon. xij. v.*
Lincoln. xlij.	*Eboracenſ. xj. x.*
Coventrenſ. x. v.	*Salisburienſ. xvij.*
Ceſtrenſ. viij.	

Creſcit ad CCC. marcas & ſemiſſem.

Fruſtra expectes hic caedem Thomae, purgatum crimine Henricum, haut aequis conditionibus abſolutum:

Conveniunt cymbae vela minora meae.

Non ita multo poſt, Northamptoniae conveniunt rex & barones. De legibus, & adminiſtranda juſtitia tractatur. In ſex demum provincias partito regno, lecti e juriſperitis qui tribunali in quavis praeeſſent itinerantes juſtitiarii mandantur. Horum ex Hovedeno eccam tibi nomenclaturam.

Hugo de Creſſi. Walt. F. Roberti. Rob. Mantel.	Norfolcia. Suffolcia. Cantabrigia. Huntingdonia. Bedfordia. Buckinghamia. Eſſexia. Hertfordia.
Hugo de Gundevilla. Willielmus F. Radulphi. Williel. Baſſet.	Lincolnia. Nottinghamia. Derbia. Staffordia. Warewico. Northantonia. Leiceſtria.
Robertus F. Bernardi. Richardus Giſford. Rog. F. Reinfrai.	Cantio. Sutreia. Southanttonia. Suſſexia. Bercheria. Oxonia.
W. F. Stephan. Bertam. de Verdun. Turſtam F. Sim.	Herefordia. Gloceſtria. Vigornia. Salopia.
Rad. F. Stephani. W. Ruffus. Gilbertus Pipard.	Wiltonia. Dorſetia. Sumerſetia. Devonia. Cornubia.
Robertus de Wals. Rad. de Glanville. Rob. Pikenot.	Eboraco. Richmondia. Lancaſtria. Coplandia. Weſtmerlandia. Northumbria. Cumbria.

Hos ſacramento adegit, quod ipſi bona fide & ſine malo ingenio, eodem uior auctore, *ſubſcriptas aſſiſas cuſtodirent, & inviolabiliter ab hominibus regni facerent cuſtodiri.* Inſignitas eas hoc titulo commemorat.

Aſſiſae Henrici regis ſactae apud Clarendon & renovatae apud Northamtune.

SI quis retatus fuerit coram juſtitiis D. regis de murdro vel latrocinio, vel roberia, vel receptatione hominum tale facientium, vel de falſoneria, vel iniqua combuſtione, per ſacramentum XII. *militum de hundredo, & ſi milites non adfuerint, per ſacramentum* XII. *liberorum & legalium hominum, & per ſacramentum* IV. *hominum de unaquaque villa hundredi eat ad judicium aquae, &, ſi perierit, alterum pedem amittat.* Milites forte beneficiarii, qui deſiderantur hic, ſi mavis feudatarii, inter quos, & qui ſtipendiis, ſive, ut eſt in feudorum libris, ſolidatis militabant, ſoldurii forſan Caeſari [a], σιλοδοῦροι Nicolao Damaſceno, *ſervientes* monachis noſtris, Bractonae, Ottoni Friſingenſi, & Radevico in legibus Barbaroſſae caſtrenſibus gliſcit diſcrimen [b]; utriſque infra equitum auratorum decus longe ſitis. Probe aſt teneo & auratos equites ad duodecemviralia nonnulla judicia olim, & jure nunc certiſſimo evocatos. Ad magnam inquio, regis aſſiſam, & ad conteſtatam litigante altrinſecus barone parliamentario litem. Ad illam, quod honoratiſſimum ſit judicii genus, & victo peremptale. Ad hanc, uti parilitas ſit nominis ab aliquo ſaltem judicum (nam duodecemviri judices ſunt facti) & illuſtriore ſive reo, ſive actore. Parliamentarii enim majores nobiles, in queis a baroniis archiepiſcopi, & epiſcopi, olim (coenobiarchae plurimi) duces, marchiones, comites, vicecomites, & barones, ordine licet & titulis diſcriminentur honorariis, qua nihilominus regni ſunt tantummodo barones, ampliſſ. illis interſunt comitiis. Et qui pro arbitratu regio accerſiti, ad literarum, quod aiunt forenſes, ſummonitionis morem Chevaliers ſalutannt, non barones. Dignitatis enim eſt nomen illud, Πολυκτημοσύνης magis hoc priſce. Quod ejuſcemodi duntaxat reſcripta ad uſque Rich. II. (is Joannem de Beauchamp de Holt baronem de Kiderminſter diplomate primus creavit) contulere; utraque in uſu nunc eſt ratio.

LXVII. *Apud Northantune additum eſt pro rigore juſtitiae* (memineris quod proxima ſectio-

[a] Caeſ. comm. lib. 3. Athen. lib. 6 dipnoſoph. [b] Feud. lib. 2. tit. 10. Otho. Friſing lib de Frederic I. Radevic. lib. 1. cap. 26. Bract. lib. 5. de Eſſoniis cap. 10. & 26. Edw. III. fol. 57. a. 30. Edw. III. fol. a. 6. v. 17. Edw II. tit. attaint 69. 13 Edw. III. tit. challenge 115. Plo. comm fol. 117. 8. Hen VI. fol 10.

ne) *quod dextrum ſimiliter pugnum cum pede amittat, & regnum abjuret, & infra* XL. *dies a regno exulet* (XL. dierum gratia eſt, ita Bractona [a], indultum, ut quaerantur interim ad commeatus amicorum ſubſidia.) *Et, ſi ad aquam mundus fuerit, inveniat plegios, & remaneat in regno, niſi retatus fuerit de murdro, vel aliqua turpi felonia, per commune comitatus & legalium militum patriae, de quo ſi praedicto modo retatus fuerit, quamvis ad aquam mundus fuerit, nihilominus infra* XL. *dies a regno exeat, & catalla ſua ſecum aſportet, ſalvo jure dominorum ſuorum & regnum abjuret in miſericordia domini regis.* De judicio aquae & ignis, ſeu, ordaliis hic paucula. Saxonicas fuiſſe probas liquet, divino temere nixas miraculo. Ad ſacra quam prophana attinent; ex quo priore libro praeterivimus, & vilius iſte locus, quo monitum volui de eis lectorem, nec inopportunus. *Tenetur ſe purgare is qui accuſatur* (ſcribit Ranulphus de Glanvilla [b]) *per Dei judicium, ſcilicet per calidum ferrum, vel per aquam, pro diverſitate conditionis hominum: per ferrum calidum, ſi fuerit homo liber, per aquam ſi fuerit ruſticus.* Maſſam ferream candentem uno & altero, ut plurimum, paſſibus incedens reus manu ferebat, aut nudis premebat plantis ignitos (atque eos Francorum juxta, & Longobardorum leges novem) vomeres [c]. Tot preſſis mire purgata eſt, & apud hiſtoricos nobilis, Emma confeſſoris mater laeſae cum Aldwino Wintonienſi epiſc. pudicitiae inſimulata, ab impacto calore incolumis & inſons. Aquei ordalii genus erat duplex; frigidae, & ferventis. In frigidam (uti nonnullibi hodie veneficae) injectus eſt reus; qui fundo pauxillum non ſubſiderit, ſceleris damnabatur conſcius, ut quem elementum, regenerationis ſymbolum in ſuum non admitteret gremium: in ferventem cubito tenus brachium immerſum ad eum modum veritatis index; & immiſſa in aeſtuantem lebetem nuda manu AElſtanus Abendonenſis monachus poſtilla antiſtes Shirburnenſis ſuo ſe oſtentavit abbati. Quod vero rantummodo ruſticis aiunt aqueum (nam terreſtri & ignobili naturae aqua, coeleſti ignis adſcribitur [d], a cujus proprio homini uſu immortalitatis animae duxit argumentum Firm. Lactantius [e]) competiiſſe, uſque adeo verum eſſe negat exemplum Joannis Senii nobilis & divitis, qui ſub Henric. II. cum, imputata - - - - Fratris comitis de Ferrariis caede, aqueo ſe non expediret judicio, poenas dedit patibuli. Undenam uterque in Chriſtianos derivatus mos, mei non eſt accuratius ſectari. Ignem memini antiquis Ἀγνιτήν [f]; atque eſt in Sophoclis Antigone, qui ultro:

- - - - - - - ἦν μύδρους αἴρειν χεροῖν
Καὶ πῦρ διέρπειν [g] - - - - - - - - -

ut Polynicis ſepulturae inſontem ſe praebeat, Creonti eſt protelius. Dogma Pythagoricum, qui Jovis carcer in ipſo univerſi centro collocatur ignis [h], eorum qui hunc univoce ſolem:

- - - - ὃς πάντα ἐφορᾷ καὶ πάντ᾽ ἐπακούει [i]

refragante acriter Lycaeo volunt, tacitus omitto; neque tamen omittam vere ſanctis Bibliis [k], in ipſo nomine אש i. *ignis* velut re, quemadmodum ait J. Reuchlinus [l], divinitate conſentanea Deum opt. max. mortali ſe ingenio oſtendiſſe, & D. Paulum ad pſalmographi mentem Πυρὸς φλόγα indigitaſſe miniſtros Dei. Atque S. Literis, male interpretando, abuti nimis antiquum, & nimis jam frequens. Imperjuratam,

- - - - - - - - *Stygiamque paludem,*
Dii cujus jurare timent & fallere numen,

Homerus canit & Virgilius [m]. Celtarum infantes Κεκλασμένους λυτερίων ἐλεγχεγάμων ποταμῶν, uti eſt in Epigrammatis [n], Sardoos fontes in Solino, Februa humida in Ovidii Faſtis [o] legimus, & fluvios Δυσπίπτας, atque eorum, apud phyſicos, longe ſtupendas naturas occultiſſimaſque [p]. Verum haec pleraque ordaliis noſtris forte ignota. Aſt aqueum ad malam zelotypiae poculi Judaeorum imitationem irrepſiſſe multijugae eruditionis V. Martinus del Rio [q] in Diſquiſitionibus magicis fecit conjecturam. Hujuſce enim & ignei praebent Danorum, Saxonum, Germanorum, Francorum, Hiſpanorum totius denique orbis Chriſtiani hiſtoriae complura exempla:

An, quia cunctarum contraria ſemina rerum
Sunt duo diſcordes ignis & unda Dei,
Junxerunt elementa patres [r] *?* - - - - -

An, quia in השמים notatione (ipſi enim coeli gentium dii erant fictitii) ab אש & מים nonnullis arriſit deductio? Scientior quis dixerit Janus:

- - - - - - - - ὁ μὲν διάζω· κοινὸς εἶναι [s].

Utriuſque ſuperſtitiones, ritus, luſtrationes, preces, & ſolennes ἐξορκισμοί plena dant manu G. Lambardus in vocabulorum explicationibus, & Matthaeus Parkerus [t] Cantuarienſis archiepiſcopus Britannicae eccleſiae antiquitatibus. Utraque cum altero illo monomachiae (nam inter ordalia atque haec cenſita) Rom. eccleſ. impia viſa, & diu eſt, quod inter vulgares purgationes antiquata [u]. At vero diis patriis me redonem & Northamptoniam rebitem.

LXVIII. *Nulli liceat neque in burgo, neque in villa hoſpitali aliquem extraneum, ultra unam noctem, in domo ſua habere, quem ad rectum tenere noluerit; niſi hoſpitatus ille rationabile eſſonium habuerit, quod hoſpes domus monſtret vici-*

[a] Bract. tract. de corona lib. 3. [b] Glanvill. lib. 14. cap. 1. [c] Polydor. hiſt. lib. 8. & Matthae. Park. in vita Rob. Cant. archiepiſc. [d] Malmesb. lib. 2. de geſt. pontif. [e] Lactantius inſtitut. 7. de divin. praem. cap. 9. Hoveden. lib. 2. annal. [f] Coel. Rhodog. antiq. lect. lib. 17. cap. 21. [g] Sophocles in Antigone. [h] Ariſt. 2. de coelo. [i] Iliad. 3. Deutero. 4. [k] Zanch. lib. 1. de nat. Dei. cap. 6. [l] Reuchlin. de verb. mirif. lib. 2. cap. 16. Pſalm. civ. epiſt. ad Hebrae. cap. 1. v. 7. [m] AEneid. 6. [n] Anthaog. a. epigr. 197. [o] Ovid. faſt. 2. [p] Polyhiſt. lib. 1. cap. 10. Senec. epiſt. 41. [q] Mart. Delrio diſq. magic. lib. 4. ſect. 3. & 4. [r] Ovid. faſt. 4. Imperari naturae audacis eſt credere. Pin. J. Pic. Mirandula in heptap. 0. [s] Pindar. Olymp. 3. [t] Vita Roberti. [u] Decret. tit. de vulgar. purgat. caut. 2. quaeſt. 5.

nis

nis ſuis, & cum receſſerit, coram vicinis recedat, & per diem. Pertinet huc illud Bractonae [a]: *Dici poterit de familia alicujus qui hoſpitatus fuerit cum alio per tres noctes, quia prima nocte dici poterit* Uncuth, *i. ignotus; ſecunda vero* Guſt, *i. hoſpes, tertia nocte* Hogenhine (lego Hawan Man) i. Graece ὁμοτράπεζος, οἰκεῖος, Latine *familiaris.*

LXIX. *Si quis ſeiſitus fuit de murdro, vel de latrocinio, vel roberia vel falſonaria, & inde ſit cognoſcens, vel de aliqua alia felonia quam fecerit coram praepoſito hundredi, vel burgi, & coram legalibus hominibus, id poſtea coram juſtitiis negare non poterit. Et ſi idem ſine ſeiſina* (cum ſeiſina hic loci idem quod ἐπαυτοφώρῳ, vernacule taken with the manér) *coram eis aliquid hujuſmodi recognoverit, hoc ſimul coram juſtitiis negare non poterit.*

LXX. *Si quis obierit francus tenens, heredes ipſius remaneant in tali ſeiſina, qualem pater ſuus habuit die qua fuit vivus & mortuus de feodo ſuo, & catalla ſua habeant unde faciant & diviſam defuncti, & dominum ſuum poſtea requirant & faciant de relevio, & aliis, quae eis facere debent de feudo ſuo.*

LXXI. *Si haeres fuerit infra aetatem, dominus feodi recipiat homagium ſuum, & habeat in cuſtodia illum quamdiu debuerit; alii domini ſi plures fuerint homagium ejus recipiant, & ipſe faciat eis quod facere debuerit.*

LXXII. *Uxor defuncti habeat dotem ſuam, & partem de catallis ejus, quae eam contingit.* Superiori fortaſſis ſeculo uxoris & liberorum legitima triens (utriſque ſi extitiſſent; ſemis uxori, ſi nulla proles; proli tantundem uxore non ſuperſtite) generatim aeque Anglis atque falcidia quadrans olim & Juſtiniani novella poſtmodum Romanis. Video enim eundem Normannis, Attrebatiis, Hibernis, circumjacentibus morem. Glanvila, Bractona, Regeſtum brevium, Guilielmus Lindwood, praeter annales juris noſtri, ſunt viſendi.

LXXIII. *Juſtitiae capiant fidelitates D. regis infra clauſum paſchae, & ad ultimum infra clauſum pentecoſtes; ab omnibus videlicet comitibus, baronibus, militibus, & libere tenentibus, & etiam ruſticis qui in regno manere voluerint, & qui facere noluerit fidelitatem, tanquam inimicus domini regis, capiatur.*

LXXIV. *Habent & jam juſtitiae praecipere, quod omnes illi, qui nondum fecerunt homagium & ligeantiam D. R. ad terminum quem eis nominabunt, veniant & faciant regi homagium & ligantiam ſicut ligio domino.*

LXXV. *Juſtitiae faciant omnes juſtitias, & rectitudines ſpectantes ad D. regem, & ad coronam ſuam per breve domini regis vel illorum, qui in loco ejus erunt, de feodo dimidii militis & infra* (feudum militis, in vetuſto, ſed longe plus juſto oſtentante antiquitatem, libello *de modo tenendi parliamenti* dicitur *XX. libratae terrae*, verum ad D. C. LXXX. jugera cenſetur praefixus *Rubro libro ſcaccarii* numerus) *niſi tam grandis ſit querela, quod non poſſit deduci ſine domino rege, vel talis quam juſtitiae ei reponent pro dubitatione ſua, vel ad illos qui in loco ejus erunt. Intendant tamen pro poſſe ſuo ad commodum domini regis faciendum.*

LXXVI. *Juſtitiae provideant, quod caſtella diruta prorſus diruantur, & diruenda bene proſternantur. Et niſi hoc fecerint, D. rex judicium curiae ſuae de eis habere voluerit ſicut de contemptoribus praecepti ſui.*

LXXVII. *Latro, ex quo capitur, vicecomiti tradatur ad cuſtodiendum, &, ſi vicecomes abſens fuerit, ducatur ad proximum caſtellanum, & ipſe illum cuſtodiat, donec illum liberet vicecomiti.*

LXXVIII. *Juſtitiae faciant quaerere per conſuetudinem terrae illos, qui a regno receſſerunt. Et niſi redire voluerint infra terminum nominatum, & ſtare ad rectum in curia regis, poſtea utlageutur & nomina utlagorum afferantur ad paſcha & ad feſtum S. Michaelis ad ſcaccarium, & exinde mittantur domino regi.* Northamptoniae iſthaec.

LXXIX. *Quod de caetero clericus* (Hugoni a tit. S. Michaelis a Petra Leonis cardinali legato, qui dilatatum rem pontificiam adpulerat, R. conceſſit) *non trahatur ante judicem ſecularem perſonaliter pro aliquo crimine, vel tranſgreſſione, niſi pro foreſta & laico feudo, unde regi vel alii D. ſeculari laicum debetur ſervitium* [b].

LXXX. *Archiepiſcopatus inſuper, epiſcopatus, vel abbatiae non teneantur in manu regis ultra annum; niſi pro cauſa evidenti, vel neceſſitate urgente.*

LXXXI. *Interfectores clericorum convicti vel confeſſi coram juſtitiario regni, praeſente epiſcopo, puniantur,*

LXXXII. *Clerici duellum facere non cogantur* [c].

LXXXIII. *Statuit apud* Woodſtocke *quod quicunque foriſfecerit ei de foreſta ſua ſemel, & de venatione ſua, de ipſo ſalvi plegii capiantur* (ex Hovedeno tranſcribimus) *& ſi iterum foriſfecerit, ſimiliter capiantur de ipſo ſalvi plegii, ſi autem tertio idem foriſfecerit, pro tertio foriſfacto nulli plegii capiantur, ſed proprium corpus foriſfactoris.*

Beneficiariis & ad capitis cenſum proletariis quinetiam habentur hae leges militares.

LXXXIV. *Qui habet feodum unius militis* (quem dixi Hovedenus) *habeat loricam, & caſſidem, & clypeum, & lanceam; & omnis miles habeat tot loricas, & caſſides, & clypeos, & lanceas, quot habuerit feoda militum in dominio ſuo.*

LXXXV. *Quicunque liber laicus habuerit in catallo, vel in redditu ad valentiam XVI. marcarum habeat loricam, & caſſidem, & clypeum, & lanceam.*

LXXXVI. *Quicunque liber laicus habuerit in catallo ad valentiam X. marcarum habeat habergellum, &* Capelet *ferri, & lanceam.*

LXXXVII. *Omnes burgenſes, & tota communia liberorum hominum* Wanbaiz, *&* Capelet *ferri, & lanceam.*

[a] Bract. lib. 3. tract. 2. cap. 10. & Canut. leges. permutat. 9.

[b] Matth. Paris.

[c] V. Britton. cap. d'appeales. & temp. Ed. I. tit. Quod

LXXXVIII. *Nullus, ex quo haec arma habuerit, ea vendat nec invadiet, nec praeſtet* (i. commodato det) *nec aliquo alio modo a ſe alienet, nec dominus ſuus ea aliquo modo ab homine ſuo alienet, nec per forisfactum, nec per donum, nec per vadium, nec aliquo alio modo.*

LXXXIX. *Si quis arma haec habens obierit, remaneant haeredi ſuo, & ſi haeres de tali ſtatu non ſit quod armis uti poſſit, ſi opus fuerit, ille qui eum habuerit in cuſtodia habeat ſimiliter cuſtodiam armorum, & inveniat hominem qui armis uti poſſet in ſervitio domini regis ſi opus fuerit donec haeres de tali ſtatu ſit quod arma portare poſſit & tunc ea habeat.*

XC. *Quicunque burgenſis plura arma habuerit, quam eum habere oportuerit, ſecundum hanc aſſiſam ea vendat, vel det, vel ſic a ſe alienet alicui homini, qui ea in ſervitio domini regis in Anglia retineat.*

XCI. *Nullas eorum plura arma retineat quam eum ſecundum hanc aſſiſam habere oportuerit.*

XCII. *Nullus Judaeus loricam, vel habergellum penes ſe retineat, ſed ea vendat, vel det, vel alio modo a ſe removeat, ita quod remaneant in ſervitio regis Angliae.*

XCIII. *Nullus portet arma extra Angliam, niſi per praeceptum domini regis, nec aliquis vendat arma alicui, qui ea portet ab Anglia, nec mercator, nec alius ea ab Anglia portet.*

XCIV. Suſpectae qui ſunt opulentiae, ſe praeſtitis ſacramentis liberant. Juriſdictio ad hanc rem juſtitiatiis data. Hiſce minus obſequentes ſi qui fuerint, *Rex capiet ſe ad eorum membra, & nullo modo capiet ab iis terras vel catalla.*

XCV. *Nullus juret ſuper legales & liberos homines, qui non habet XVI. marcatas vel X. marcatas in catallo.*

XCVI. *Nullus, ſicut ſeipſum & omnia ſua diligit, emat, vel vendat aliquam navem adducendam ab Anglia, nec aliquis deferat, vel deferri faciat maireniam extra Angliam, i.* ſtruendis navibus materiam.

XCVII. *Nullus recipiatur ad ſacramentum armorum niſi liber homo.* Ut ſemel de libero homine quid non abs re adſeram. Eos duntaxat priſcum Angliae jus iſto dignatum eſt nomine, quotquot, ſive avorum imaginibus clari, ſive e plebe ingenui, feudum illud ruſticum non poſſidebant ſtercutio dicatum, atque buri, plauſtro, trahea, quae duris agreſtibus arma, neceſſario onuſtum [a]. Facit ad haec ruſtici vocabulum in Clarendonenſibus ſupra, & Glanvillae locus in ordalia relatus. Ut liquidius res adſeratur; conteſtata ſub Edw. I. lite inter Joannem Levinum actorem & priorem Bernwellenſem reum (vetuſto e M. S. codice deprompſi, & concordes juris noſtri annales, regiorumque reſcriptorum ſyntagma) feudatarios ab antiquo, quod aiunt, dominico coronae (Cereri, Pali, & Triptolemo, non Marti aut Bellonae, labore in orbem acto, quotidiana ſolvunt vota & bubulcitantur) liberorum hominum voce poſt reciprocatas, & ſatis intenſas altercationes minime comprehenſos fori judicio & definitum. Finivit & libitina Henrici imperium. Finitis atque etiam, qua ſuppetunt hiſtoriae, illius ſe legibus conquiſitas ſupremo & armatura cinctas praefecto cohortes limitaneas; utinam adverſus obtrectatores ſatis ſubſidii.

Caeterum leges ſuis non ſunt abſque conditoribus & cuſtodibus, aut fruſtra ſunt; reliquum eſt igitur, ut ſummatim de iis perſtringam. Conditae vel uſu & conſuetudine; diuturno enim uſu adprobata legis obtineot vigorem; aut legiſlatorum ſanctione. Legislatores antiquitus Semnothei, reges, Druides, inquam Britannis. De Semnotheis quicquid occurrit ſupra. Reges neque inſulae neque Anglo-Britanniae monarchae. Uni etenim praefuere ſimul Cantio Cyngetorix, Carvilius, Taximagulus, & Segonax; ad eum modum alii. Pluribus idcirco ſubjacuiſſe & ariſtocraticae gubernationi, juxta quod Polydorus, Joannes Tuinus, David Pouelus atque alii edocuerunt, in qua verſamur partem obtemperaſſe, non eſt cur dubitemus [b]. Druides uno, ut veriſimillimum, deſtinato loco (ut jam nunc res forenſes Spiram, Weſtmonaſterium, Lutetiam Pariſium confluunt) explicatum novaſque prout res exigebat, conſtitutum ſoliti congregari. Publicus continenter eorum conſeſſus finibus erat, teſte J. Caeſare [c]. Carnutum, regione totius Galliae media. Exiſtumant aliqui oppidum a metropoli Carnutum octavo diſtans lapide vulgo Dreux deſignarum [d]. Suſtinuere dum rerum ſummam Saxones, celebratis ordinum comitiis ferebantur. In frontiſpicio LL. Inae (pluſquam DCCCLXXX. annos eſt, quod is primum regnavit) Ic Ine mid godes gife Weſt-Sexna Cyning mid getheat & mid lere Cenredes mines fader & Hedde & Ercenwald mine biſcops & mid eallum minum ealdormannum, & tham yldeſtan Witan mines theode be beodeth. &c i. *Ego Inas Dei gratia Weſtſaxonum rex ſuaſu & inſtituto Cenredi patris mei & Heddae & Erconwaldi epiſcoporum meorum, & omnium meorum aldermannorum, & natu majorum prudentum populi mei praecipio*, &c. Hujus generis affatim in aliis. *Pontificum etiam & procerum ſynodos, & concilia pro regni negotiis congregata* memorant in chirographis Witlafius & Bertulphus Merciorum reges DCCC. fere ante annos [e]. Et vetuſtus de Abendonia liber: *Hic ſedes regia, huc cum de regni praecipuis & arduis tractaretur negotiis, concurſus fiebat populi* [f]. Accedat, quod de Edwardo A. ab inſtaurata ſalute DCCCCIII. Malmeſburienſis. *Congregavit rex ſynodum ſenatorum gentis Anglorum, cui praeſidebat Plemundus archiepiſcopus Cantuarienſis interpretans diſtricte verba apoſtolicae legationis.* Appellabantur conventus hice Saxonibus Witena gemoter, i. *prudentum congreſſus*, & Micel ſinoder, i. *magna comitia.* Mutuato demum a Gallis parliamentorum nomine quae ante Henricum I. perraro ſcribit Polydorus [g] habita. Inſtitutum haut immerito ab antiquis Germanis manaſſe viſum. In iis Ta-

[a] Temp. Ed. I. tit. attorney 103. Priſcis Germanis ſemper liberi, medii liberi, & infimi liberi, velut claſſes erant minorum nobilium. Nobilitatis enim titulus (ut & vulgari noſtro ſermone) principibus duntaxat & magnatibus tribuebatur. Munſter. Coſmogr. lib. 3. [b] Polyd. hiſt. Ang. 1. Tuin. comm. de reb. Albion. David Pouel in epiſt. Guil. Fleetwode. [c] Caeſ. lib. 6. bell. Gall. [d] Paulus Merula [illegible] [e] Ingulphus. [f] Camdenus. [g] Polydor. lib. 11. hiſt. Angl.

citus.

citus. *De minoribus rebus principes conſultant, de minoribus omnes; ita tamen, ut ea quoque quorum penes plebem arbitrium eſt, apud principes pertractentur.* Et habeo qui reliquit ſcriptum *quum nec fuerat epiſcopus, nec comes, nec baro, tamen tum reges tenuerant parliamenta ſua*[a]; atque in Arthurio diplomate Cantabrigienſi academiae (nam per me licet, ſi poteris, cum Joanne Caio[b] des illi fidem) *Conſilio & aſſenſu omnium & ſingulorum pontificum, & principum iſtius regni decerno.* Interfuere parliamentis ſub Normannorum tempora quotquot XIII. tenditis militaribus & III. unius parte inveſtiti barones[c]; ab amplis praediis ita dicti; unde forſan Joannes Cochleius Moguntinus nuncupatoria ad celebratiſſimi nominis Thomam Morum epiſtola Aurelii Caſſiodori chronico praefixa baronem Angliae eum compellat. Caeterum Henricus III. exturgeſcente nimium numero, illos ſolummodo edictione praecepit adfuturos, quos ipſemet dignaretur reſcripto. Auguſtiſſima nunc ſedent haec comitia, quae mira, & ad firmiſſimam reipublicae ſalutem contexta trium ordinum, regis, magnatum, remque plebis procurantium harmonia ab eruditiſſ. viris ad AEtolorum Panaetolii apud Livium formulam Pananglium rectiſſime dicuntur. *Ut in fidibus, ac tibiis, atque cantu ipſo, ac vocibus concentus eſt quidam* (ait in Ciceronis libris de republica Scipio) *tenendus ex diſtinctis ſonis, quem immutatum ac diſcrepantem aures eruditae ferre non poſſunt, iſque concentus ex diſſimillimarum vocum moderatione concors tamen efficitur, & congruens; ſic, ex ſummis, & mediis, & infimis interjectis ordinibus, & ſonis, moderata ratione civitatem conſenſu diſſimillimorum continere: &, quae harmonia a muſicis dicitur in cantu, eam eſſe in civitate concordiam; arctiſſimum atque plenum omni republica vinculum incolumitatis, eamque ſine juſtitia nullo pacto eſſe poſſe*[d]. Verum ſufficiant haec de conditoribus.

Ab his vix alios, ante Saxones, comperio cuſtodes. Sub eis varie partitos; quorum neque nomen neque munus hactenus obſolevere. Explent numerum (ut faſtigia carpam) *rex, conſtabularius, cancellarius, theſaurarius, Angliae aldermannus, aldermanni provinciarum, & gravii.* Deinceps, & obſcurae famae praetereo; de caeteris ſtrictim dicturus. Rex nunquam non inter heptarchas unus, qui monarcha totius Angliae (ut Beda teſtis) habebatur. Inſignis tam excelſo primum imperio *Ella rex auſtralium Saxorum* (ita Ethelwerdus[e]) *qui poſſeſſor tantae ditionis fuerat, ut Ecbright; ſecundus fuit Ceulin rex occidentalium Anglorum, tertius AEthelbrith rex Cantuariorum; quartus Redwald rex orientalium; quintus Edwine rex Northymbrorum, ſextus Oſwald, ſeptimus Oſuveo frater Oſwaldi, poſt quem octavus Ecbright.* Hujus in occiduum Saxonicum regnum alia maxime conceſſerunt. Conſtabulatiatus officium (quod in Edwardo Buchinghamiae duce ſub Hen. VIII. majeſtatis crimine poſtulato, & capite plexo diſparuit) ultimi Saxonum anni viderunt. Traditur a Richardo Elienſi monacho[f] Alſgarus Stallerus Edwardo confeſſ. conſtabularius, atque ejus hoc nomine habitatione 𝔓𝔩𝔞𝔦𝔰𝔶 in Trinobantibus laudat noſter chorographus. *Magnum eum & potentem in regno* Elienſis indigitat. Et magna ſane ipſiſque regibus metuenda poteſtas olim iſti magiſtratui. Qui Normannorum ante adventum negant cancellarios, peccant largiter. Nec modo vincuntur ex Edwardi confeſſoris abbati Weſtmonaſterienſi donatione (donavit mihi G. Lambardi 'Aρχεῖον) cui leguntur ſubſcripta; *Siwardus notarius ad vicem Rembaldi regiae dignitatis cancellarii hanc chartam ſcripſi, & ſubſcripſi*; verum ex Ingulpho; qui Turketuli Croylandenſis poſtilla abbatis mentionem facit Edredi regis cancellarii: *Cujus decreto & conſilio, quaecunque negotia temporalia, vel ſpiritualia regis judicium expectabant, tractarentur, & tractata irrefragabiliter ſententiam ſortirentur.* Atque enumeravit verſatiſſimus ille in antiquitate Franciſcus Thinuus[g], Turketillum Ethelbaldo, Swithinum Wintonienſem epiſcopum Egberto, Ulfinum Athelſtano, Adulphum Edgaro, Alſium archimandritam Elienſem Ethelredo RRRR. hoc praeſtitiſſe munus. De quo, & ſigillis quibus eſt olim praefectus cancellarius G. Camdeni Tribunalia, & ab archivis in J. Buddeni LL. D. Wainfleti Palingeneſiam relata mavelim conſulas, quam a me petas. Theſaurarii Edredo Dunſtanus, Confeſſori Hugolinus[h]. Aſt inuſitatus ille quintus titulus Angliae aldermannus Sed fuit is, ni per nebulam fallor, ſupremus a judiciis praetor & a domeſtica ſtabilienda tranquillitate; qui nunc vulgo forſan capitalis Angliae juſtitiarius. Inſigne hoc nomen neque apud chronologos, qui proſtant, monachos, nec in LL. video monumentis. Caeterum privata Rameſcienſis Huntingdonienſi comitatu monaſterii hiſtoria inſcriptum hac ſuperficie prodidit Ailwini tumulum[i].

HIC. REQVIESCIT. AILWINVS.
INCLITI. REGIS. EADGARI.
COGNATVS. TOTIVS. ANGLIAE.
ALDERMANNVS. ET. HVIVS.
SACRI. COENOBI. MIRACVLOSVS. FVNDATOR.

Et ob authoritatem, & gratiam, qua apud regem pollebat, maximam, 𝔥𝔞𝔩𝔣𝔨𝔬𝔫𝔦𝔫𝔤. i. Semiregem agnominabant. Henricus autem Huntingdonienſis[k] Toſtium Northumbriae comitem (ſeu ut illius utar phraſi, conſulem) & Haraldum Godwini comitis Cantii filios regni dicit juſtitiarios. Aldermanni ſenatorum vocabulo apte vertuntur. Delegatam exercebant ii judices per provincias (comitatus dictas) poteſtatem, abque eis ſubdelegatam gravii (vox ſonat praepoſiti, & quod Germanis *graves*, in Lantgrave, Burgrave, Palſgrave, & ſimilibus: nonnulliſque noſtratium *reves.*) Utroſque, ut ea aetas, Latino nomine, comites

a Mod. ten. parl. b Jo. Caius in lib. 1. Antiq. Cantabrigiae. c V. 22. Edw. III. fol. 18. d Auguſt. de Civ. Dei. lib. 2. cap. 21. e Ethelwerd. lib. 3. cap. 2. f Hiſt. Elienſ. v. Kel. relat. 6. Hen. VIII fol. 171. Paſ. 13 Rich. II. cap 2. g Fr. Thin in Contin. Chr Ez. h Matth. Paris pag. 563. Camden. in Northamptonia. Brooke tit. prerogative 31. Cantuarienſ. in Odonis Severi vita. i Camdenus. k Huntingd. lib. 6. hiſt.

illos, hos vicecomites vocabimus. Comitis vocamen ubique apud vetuſtiſſimos monachorum; quod vero ſaepius in ducis inter teſtes tranſiit. Et in charta fundationis coenobii Surreia Chertſcienſis, ſubregulum Wlpheri Mercianorum R. ſe norat Frithwaldus [a]; comitem, nec haeſites, intelligas. Vicecomes & vicedominus pluſquam pariſſimi, iidem. Ingulphus ait ſupra. Et *ego Bingulph vicedominus conſului* ✠ *ego Alfer vicecomes audivi* ✠ Extremo Edredi chirographo. Hiſce cum ad privata tum ad publica judicia ſuis fuere in comitatibus fora. Ad privata; ſingulo quoque menſe conventus (**Le County Court**) celebratus. *Quilibet gravius quarta quaque ſeptimana* (ut in Edwardi ſenioris legibus habetur [b]) *frequentem populum conveniat, cuique jus dicito aequabile, liteſque ſingulas (cum dies condicti advenerint) dirimito.* Ad publica; inquiſitionum curiam, **Tourne le Viront**, ſtatuit Edgarus. *Ex omni comitatu bis quotannis conventus agitor, cui quidem illius dioeceſis epiſcopus, & ſenator interſunto, quorum alter jura divina, humana alter populum edoceto.* Quae XIV. in Guilielmo I. ſectioni inſerui rumineris hic oportet. Hanc ad inquiſitionum curiam tempeſtate minime promiſcua & indiſcriminatim convenere inquilini, verum, ut ex uſu, antiquiſque regni notiſſimum eſt conſtitutionibus, vel eis menſem a paſcharis feſto, vel a S. Michaelis. Cui quandoquidem non comes duntaxat, uti hodie vicecomes, ſed etiam epiſcopus praefuerint, nequaquam videtur difficile temporariae legis & elicere fontem. Is forſan Antiochena ſynodus: Julio PP. I. habita & in oecumenica ſexta Conſtantinopolitana recepta [c]. Explicate hac bina epiſcoporum quotannis celebranda concilia tertia a paſchate hebdomada, & eidibus Octobris (ſuperent tametſi aliquot diebus ii ſtatum nobis menſem, non fallit magis conjectum) terminantur. Inferioris notae, ex iis, quae centurias, borghos, & ſimilia ſuperius loquuntur poteris tu plura. De Saxonibus quibus commiſſa LL. cura iſta breviter.

Brevius de Normannis: de comitibus dico, & baronibus; illorum ante victoriam, excipias Leiceſtrenſes & ſi forte alios, officiarii erant comites, necdum haereditarii. Summa diſponente rerum Guilielmo, & feudales, & patrimoniales eſſe coeperunt, aſſignata cum titulo, qui ex toto comitatu proveniebant fiſco, reddituum triente. Satis liquet hic mos Gervaſio Tilburienſe; in Richardo de Redueriis comite Devoniae ab Henric. I. & Gaufredo de Magnavilla, a Matilda imper. Eſſexiae comite creatis. Competebat & (videtur enim) Saxonicis diviſum cum rege metipſum jus. De Gipwico Icenorum in Angliae luſtro. *Regina Edeva* II. *partes habuit, & comes* **Guert** *tertiam,* & de Norwico, *reddebat* XX. *libras regi, & comiti* X. *libras* [d]. Proventuum *Burgi de* **Lewes** *erant* II. *partes regis, tertia comitis.* Et Oxonium *reddebat pro theolonio, & gablo, & pro aliis conſuetudinibus per annum, regi quidem* XX. *libras, & ſex ſextarios mellis, comiti vero Algaro* X. *libras.* Suis denique provincialibus LL. ferendarum nonnulla patet Normannicis poteſtas. Etenim Guilielmum Fitz-Oſberni Herefordenſis comitis (ita monachus Malmesburienſis [e]) *in comitatu ejus apud Herefordum manet legum, quas ſtatuit, inconcuſſa firmitas, ut nullus miles pro qualicumque commiſſo plus ſeptem ſolidis ſolvat.* Cornubienſium chirographa de rebus metallicis tantundem adprobant, & Godinam Leofrici comitis uxorem promiſiſſimis capillis obtectam per Coventriae frequentiam, ut irrogatis penſitationibus cives hac lege exſolveret, obequitantem taceo.

Ex latifundiis baronibus (univerſis militari obſequio ſubmiſſis praediis) ſua fuere territoria (**Mannors** dicimus) atque in iis curiae (haruncce apud alias gentes a Romuli patrocinio, & clientela vult Udalricus Zazius [f] μιμητικῶς originationem) ad beneficiarios, tertio quoque revoluto dierum ſeptenario, convocandos, juſque eis dicendum. Pervulgatus, & tralatitius earum uſus hodiernus. Priſcus accipiat ab Hovedeno [g] hanc lucis ſcintillam: *Joannes Mareſcallus Hen.* II. *conqueſtus eſt, quod cum calumniatus eſſet in curia archiepiſcopi terram quandam de illo tenendam jure haereditario, & diu inde placitaſſet, nullam inde potuit aſſequi juſtitiam, & quod ipſe curiam archiepiſcopi ſacramento falſificaverat ſecundum conſuetudinem regni; cui archiepiſcopus reſpondit: Nulla juſtitia defuit Joanni in curia mea, ſed ipſe, neſcio cujus conſilio, an propriae voluntatis motu, attulit in curia mea quendam* **Toper**, *& juravit ſuper illum quod ipſe pro defectu juſtitiae a curia mea receſſit, & videbatur juſtitiariis curiae meae, quod ipſe injuriam mihi fecit, quia ſic a curia mea receſſit, cum ſtatutum ſit in regno veſtro, quod, qui curiam alterius falſificare voluerit, oportet eum jurare ſuper ſacroſancta Evangelia. Rex, non reſpiciens ad haec verba, juravit quod ipſe haberet de eo juſtitiam & judicium & barones curiae regis judicaverunt eum eſſe in miſericordia regis;* quin & D. libris multarunt. In jure caetera reddundo remque adminiſtrando publicam eadem ferme quae Saxonibus magiſtratuum vocabula.

[a] Camdenus. [b] Leg. Edg. cap. 11. Leg. Edw. 5. & Canut. 17. [c] Synod. Antioch. cap. 20. diſt. 18. cap. 4.
[d] **Domeſday.** [e] Malmeſb. de geſt. reg. lib. 3. [f] Ad l. 2. ff. de origin. jur. [g] Roger. de Hoveden in H. II.

CHRONO-

CHRONOLOGIA

ANCILLANS.

Ann. Mundi.	
CIↃ. DCCCC. X.	Samothes (ſi quis fuit ille) imperat.
CIↃ.CIↃ.D.CCC.V.	Brutus in Danmoniis exſcenſionem facit.
CIↃ. CIↃ. CIↃ. D. XVI.	Dunvallo Molmutius ſceptrum verſat.
CIↃ.CIↃ. CIↃ. D. C. XXVII.	Martia Quintileni R. vidua, & Siſillii J. tutrix.
CIↃ. CIↃ. CIↃ. D. CCCC. XLII.	Adpellit Delae in maritumis Cantii, & *Territa quaeſitis oſtendit terga Britannis* *. & primus Britanniam Romanis C. J. Caeſar.

A. a CHR. D. in ſalutem miſſo.	
XLIV.	Claudius Caeſ. Aug. A. Plaut. legato tranſvectis legionibus in formam provinciae paulatim redigit.
LII.	Colonia veteranorum Camalodunum deducitur.
LXXXVI.	Subjugatur Britannia ductu J. Agricolae, auſpiciis Domitiani Aug.
CLXXXIII.	Lucius I. rex Chriſtianus. Etenim Σύγχρονοι Eleutherius PP. & Commodus Aug. Ex quo plane fallit Beda, & fallitur in ſuo de hac re ἀντιχρονισμῷ.
CCCC. XXVIII.	E Germania adveniunt Saxones, Angli, Jutae, Dani, Friſones. Tauro & Felice Coſſ. ann. XXI. Theodoſii junioris. Calculus ſcriptorum communis habet XLIX. ſupra CCCC. verum quem adpoſui termino vetuſtis nixus faſtis hanc circumſcripſit epochen V. magnus & auctoritate & judicio G. Camdenus Clarentius.
D. LXI.	Ethelbertus Anglo-Saxonum primus R. qui Chriſto nomen dedit.
D. CCC.	Egbertus.
DCCC. LXXII.	Aluredus.
DCCCC. LIX.	Edgarus.
CIↃ. XVII.	Canutus Danus, alias Canuto.
CIↃ. XXXVI.	Haroldus.
CIↃ. XLII.	Edwardus conſeſſor.
CIↃ. LXVI.	Guilielmus Normannus, pugnato in planitie juxta Haſtings praelio, dominium inſulae adquiſivit.
CIↃ. LXXXVIII.	Guil. Rufus II. genitus victoris F.
CIↃ. C.	Henricus I. minor Rufi frater.
CIↃ. C. XXXV.	Stephanus ex Adela ſorore Henrici nepos comes Bleſenſis.
CIↃ. C. LIII.	Hen. II. e Matilda Aug. & Gaufr. com. Andium Hen. I. nepos.

* Lucan. & intactus Britannus. Horat. epod. 7.

FINIS.

DISSERTATIO

AD

FLETAM.

Digitized by Google

DISSERTATIO

AD

FLETAM.

CAP. I.

I. *De editione.*
II. *Scriptorum claſſis cui accenſendus eſt Fletae autor.*
III. *De ejuſmodi ſcriptorum uſu & autoritate.*

LUCE jam demum fruitur typographica commentarius hic juris Anglicani vetuſtus FLETA dictus, tamdiu totieſque a ſtudioſioribus deſideratus. E codice veteri manuſcripto qui pars eſt theſauri Cottoniani ſingularis ac penes me diu manſit manetque, & quantum ſcio, eſt unicus, ipſoque autore aliquantulo tantum recentior (unde nonnulla pridem deſumpta ſunt exemplaria) editionem qualemcunque bibliopolae nonnulli per conductam ſibi librarii certe nec ſatis periti nec diligentis ſatis operam procurarunt. Neque enim editio omnino mea eſt. Nec ſane, ſi fuiſſet, vocabula exemplaris veteris, ad forenſis ſcriptionis formulam, tot decurtata & veluti *notis levibus pendentia verba* (ut de veterum formulariorum ſcriptione dixit Manilius) adeo retineri permiſiſſem, nec ſine commodiori lectoribus ornatu ac diſpoſitione, nec cum frivolis aliquot in margine notulis indiciiſque intempeſtivis, ut uberrimam mendorum aliorum ſegetem praeteream, cudi ſiviſſem; nedum tractatulum Gallicanum *Fet aſſavoir* a primis, ut fieri aſſolet juriſconſultis, vocibus denominatum & in vetuſtis juris noſtratis collectaneis MSS. ſatis obvium, ad calcem codicis quaſi pars ejus eſſet, aſſui perperam admiſiſſem. Tametſi interim verum ſit, exemplari veteri, unde editio ſit, illum eſſe ſubjunctum, nec ſane charactere omnino diſpari. Sed alia inter hunc & Fletam intercedit cognatio nulla. Simulac autem cuſus eſt, inſtantius efflagitarunt editores, ut & titulum ego & de libro, autore, nomine aliquid adjicerem. Quod nec aegre impetratum eſt; dum ſcilicet per valetudinem dictum aliquot non ſatis integram, otio abundabam continuo eoque domeſtico, ſed interea ſtudiis diffuſioris indaginis rebuſque gravioribus nimis indoneo ac impari.

II. Autor hujus ſcripti hactenus eſt plane incognitus. Connumerandus vero eſt quiſquis ille fuerit, vetuſtioribus illis, Ranulpho de Glanvilla (ſaltem ſi ille autor ſit libelli ejus nomine editi, qui ad tempora Henrici regis ſecundi ſpectat) viro ſpectatiſſimo ſummaque apud Henricum illum pollenti gratia & primarium in regimine publico locum occupanti; Henrico de Bracton, qui, ſub annis Henrici tertii poſterioribus, judiciis cum primis praefuit, autori anonymo regii Bractonii illius compendii, non ſine inſequentibus aliquot Edwardi primi legibus interſertis, Breton & Britton nuncupati (de quo plura mox) Radulpho de Hengham, Gilberto de Thornton, qui ſicut & alter ille uti & anonymus hic noſter (qua de re plura inferius) ſub Edwardo primo ſcripſerunt, atque Andreae Hornio qui ſub Edwardo ſecundo, aliiſque id genus aliquot ſive in archivis fiſcalibus ſervatis ſive in curioſiorum bibliothecis deliteſcentibus. Jam dictorum inquam claſſi cum primis eſt Fletae autor accenſendus. Priſcam ſcilicet (quemadmodum & illi aliter atque aliter pro aetatum & judiciorum diſcrimine) juris Anglicani faciem exhibet; qualis erat ea ſub Edwardo primo. Cum reliquis illis idem haud parum praeſtat juris noſtratis ſtudioſioribus & qui penitius originem ejuſdem & proceſſum introſpicere geſtiunt, quod in jure Caeſareo jam praeſtarent Papirii, Tuberonis, Juliani, Proculi, Flavii, AElii, Catonis,

Catonis, Sabini, Bruti, Alpheni, Labeonis, Papiniani, Neratii, Jabolcni, Celſi, Pomponii, Scaevolae, Caii, Pauli, Ulpiani, Calliſtrati, Modeſtini, id genus [a] aliorum complurium libri deſideratiſſimi, ſi jam extarent integri. Habet quidem hic non pauca Bractonio & Thorntonio uſque adeo conſona, ut etiam verbis ſaepius haud diſcrepet. Sed interim quamplurima docet alia nec apud eos nec alibi in libris quos terimus reperta; maxime libro ſecundo.

III. Scriptores hujuſmodi apud nos inter eos quorum doctrina pro ornamentis tantum orationis, in diſputationibus juris noſtri forenſibus ſcholaſticiſque eſſe poſſint, nec autoritatem in ſe ferant, vulgo cenſeri ſolent; idque non ſine autoribus [b] magnis. Quod mea ſententia (tantorum virorum pace dictum ſit) non citra errorem ex incogitantia ingentem ortum propagatumque. Tametſi enim ob vetuſtatem ac intervenientes quae inſequutae ſunt juris mutationes admodum multiplices, autoritatem in quamplurimis jam non praeſtent ejuſmodi quae deciſionibus, judiciis, conſultationibuſve per ſe ſolum ſufficiat, innumera nihilominus continent quae aut etiamnum manent integra nec omnino abrogata (ut in materie maxime feudali, criminali, haereditaria, contractibus, tranſlatione dominii, aliis aliquot etiam quotidianis) aut quae mores majorum legeſque avitas mutationibus ejuſmodi priores copioſius oſtendunt. Atque ita certe tam autoritatem, e qua juris interpretatio pendeat, eos habere manifeſto in diſputationibus forenſibus ſcholaſticiſque eſt agnoſcendum, quam ornamento eſſe. Dubitarine poteſt, quin, ſi Romanorum quos diximus veterum ſcripta juridica nobis non adeo invidiſſet temporis injuria, ingens inde & lux & autoritas acceſſiſſet Pandectis (quae illorum fragmentis tantum aliquot ad Triboniani in jure novando dirigendoque ſenſum aptatis refertae ſunt) & utrique Codici Novelliſque Juſtinianeis rite intelligendis explicandiſque? Certe luce ejuſmodi ſaepe nimis ex jactura illa immani inſeliciter caremus. Ac ſpecimina ea de re habentur non contemnenda ex pauculis Caii, Ulpiani, Pauli ipſorum reliquiis quae non interiere, atque id genus aliquot aliis. Quinimo autores ejuſmodi veteres ad eos qui ſunt recentiores atque in ſtudiis foroque maxime obtinent, ita ſe ferme habent, ut ſanctiones legeſque antiquitus latae ad eas quibus ipſae ſive abrogatae, ſive mutatae, ſive novatae fuerint. Lex etiam ipſa abrogata, nedum mutata aut novata, abrogandique, mutandi, novandi ratio diligentius perpenſa (neque enim ſine hujuſmodi concurſu praevio bene decernit juriſconſultus) autoritatem plane praeſtat ampliſſimam [c] juri noviſſimo atque in re praeſenti rite capiendo. Ita in jure Caeſareo, codex Theodoſianus & quae cum eo eduntur, codici, in non paucis, Juſtinianeo. Ita compilationes decretalium antiquae illae quatuor ab Antonio Auguſtino uti & quinta ſeu Honoriana ab Innocentio Cironio jam nuper edita Gregorianae juris pontificii corporis parti, uti & Burchardus & Ivo, id genus alii, Gratiani maxime ſyntagmati. Ita & orientalibus, quamdiu Baſilicorum Leoninorum uſus eis olim manſit, adjumento proculdubio fuere maximo ipſae Juſtinianeae Pandectae codiceſque reliqui unde conſtata Baſilica illa, quibus dum haec ſcribimus, primo fruimur ex editione V. C. Caroli Annibalis Fabroti. Quale itidem plane dicendum de priſcis apud nos alibique legibus innumeris, quae aut eſſe deſiere aut mutatae ſunt novataeve. Neque ſane excogitari poteſt, ſcriptorem haberi juris omnino aliquem, cujus autoritas ſingularis, quantum ad tempora inſequentia, non decreſcat pro varia morum legumque ſuperinductarum ratione ac uſu. Sed interim in his tantum decreſcit quae ab ita ſuperinductis mutantur; in quibus nihilominus ipſis uſque adeo firma permanet, ut jus priſtinum, cujus in noviſſimo interpretando uſus eſt ſicut tralatitius ita etiam perneceſſarius eximiuſque, inde ſit inprimis ediſcendum. Summa eſt, veterum hujuſmodi uſum ſimul ac autoritatem eſſe ferme qualis eſt epocharum ſive a quibus ſive per quas temporum motuumve deductiones fieri ſolent & calculus.

CAP. II.

I. *De Gilberti de Thornton capitalis ſub Edwardo primo juſtitiarii ſumma MS. in quam Bractonium redegit.*
II. *De variis Bractonii nominibus.*
III. *De compendio juris Gallicano, Britton dicto.*
IV. *Summae Thorntonianae titulus, partiumque, quarum pleraeque mutilae, lemmata.*

QUemadmodum autem Fletae autor, in non paucis tam ſententiis ac periodis integris, quam rebus ipſis, ſequax eſt & Bractonii & Thorntonii, ita Thorntonius ipſe Bractonii, ut ſcilicet ejuſdem epitomator; de quo utpote adeo Fletae congenere atque ſcriptore quaſi incognito, etiam ferme inaudito, pauca liceat adtexere. Gilbertus ille de Thornton ſub Edwardo rege primo, cum poteſtate ſumma ſeu quae capitalis juſtitiarii vocatur, judiciis praefuit; quod nec ignorat quiſquam ſive archivis noſtris ſive juris annalibus non alienus. Anno autem ejuſdem regis vigeſimo Bractonium in compendium ſumma cum diligentia redegit, unde etiam de ſingulari Bractonii, qui Fleta paulo vetuſtior eſt, in jure, ſub Edwardo illo (cujus etiam annales juridici in foro hactenus obtinuere atque in rebus graviſſimis etiamnum [d] obtinent) diſcutiendo autoritate eſt dijudicandum. Penes me habeo compendii illius codicem manuſcriptum autori, quod ex charactere ſcimus, ſatis coaevum. In bibliotheca quae olim erat Burleiana reperi. Neque exemplar aliud mihi aut viſum aut auditum. In partes tribuitur octo, ſed nimis eſt mutilum. Vocatur in fronte *Summa de legibus & conſuetudinibus Angliae a magiſtro*

[a] Videſis lib. 2. D. tit. de origine juris. [b] 35. Hen. VI. Fitzherb. tit. Gard. 71. Plowden. comm. part. 1. fol. 157. atque inde alii. [c] D. tit. de legibus 26, 27, 28. & ibi gloſſ. & DD. Conſtantinus Rogerius de juris interpret. cap. 11. Alleranus Maſcarcardus concluſ. de ſtatutorum interpret. 1. &c. [d] Ut ex temp. Ed. I. caſ. Calkhille in caſ. Calvin. Cok. relat. part. 7. & ſaepiſſime in Fitzherberti breviario liquet.

Henrico

Henrico de Bryctona compoſita tempore regis Henrici filii regis Joannis; adjecto dein, abbreviatam eſſe a Thorntonio.

II. Neque mirum videatur Henricum de Bryctona hic nuncupari eum, quem vulgo, uti in libris ejus editis, Bracton vocitamus. Nomen ejus perquam variatim ſcribi ſolebat. Et ubi in editorum initio legitur *od inſtructionem ſaltem minorum ego Henricus de Bracton animum erexi*, &c. codicum MSS. alii habent tantum *ad*, &c. *Ego talis*, &c. alii *Ego talis H. animum erexi*, &c. Ac perpulchrum inter alia penes me eſt ejuſdem nec Edwardi I. initiis ſed autore ipſo paulo recentius exemplar, quo poſt lemmata capitum recenſita ſubjicitur *explicunt capita Britonis*. Et Bracton igitur & Brycton & Britton & Briton etiam & Breton, ut ſtatim oſtenditur, aliterque appellatus eſt. Unde & compendium illud ſequentibus aliquot legibus auctum, Britton dictum, nec, ſine errore manifeſto, Joanni Bretoun epiſcopo Herefordenſi annis compluribus ante ejuſdem conſcriptionem mortuo tribui ſolitum, nomen velut ab autore, unde nomine juſſuque regio deſcriptum eſt, primario ſumpſiſſe autumo. Id quidem agnoſcendum eſt ex eo quod in ejuſdem editis [a] legitur de errore nominis in reſcriptis regiis, verum illi videri nomen fuiſſe de Bracton. Sed interim aliis quae memoravimus nominibus vocatum etiam antiquitus aliterque eum eſſe certo eſt certius. Atque in loco illo de nominis errore, ita allato ut ſuum pro exemplo habeatur, variant codices manuſcripti. E meis habet unus iſque proximo poſt autorem ſeculo exaratus, pro eo quod in editis ibi legitur, *Item ſi erratum ſit in ſyllaba, ut ſi quis alium nominet Henricum de Bratton ſi nominare deberet eum de Brackton. Item idem erit in litera, ut ſi quis erraverit ſic nominando Henricum de Brochton, & nominare deberet eum Henricum de Brakton.* Et codices ibi alii aliter aliterque. Quinimo ſub Edwardi primi initiis tum eum expreſſim nominari ſolitum Henricum de Breton, tum librum ejus Brettone & Breton dictum eſſe, ſatis liquet ex ſyngrapha R. de Scardeburgh, Thomae Bec archidiacono Dorſetienſi confecta, de libro illius quem per Thomae iſtius manus a Roberto Bathonienſi epiſcopo commodato acceperat. In archivis [b] titulus eſt, *Litera R. de Scardeburgh per quam recepit ex mutuo de magiſtro Thoma Bec quendam librum, qui vocatur Brettone*. Ipſa autem Syngrapha ſic:

Univerſis praeſentes literas inſpecturis R. de Scardeburgh archidiaconus ſalutem in Domino ſempiternam. Noveritis me recepiſſe & habuiſſe ex cauſa commodati librum quem dominus Henricus de Breton compoſuit, a venerabili patre domino R. Dei gratia Bathonienſi epiſcopo per manum magiſtri Thomae Beke archidiaconi Dorſetiae, quem eidem reſtituere teneor in feſto ſancti Joannis Baptiſtae, anno Dom. M.CC.LXXVIII. *In cujus rei teſtimonium praeſentibus ſigillum meum appenſum. Datae Doveriae die Veneris poſt purificationem virginis gloriosae, onno* M.CC.LXXVII.

Annus fuit hic Edwardi primi ſextus. Nec quis horum erat qui Bractonum ipſum in vivis cognoſcere non potuiſſet. Sed de nomine inſuper teſtimonia ſunt palmaria in archivis ipſis ubi [c] codicilli praefecturae Bractonii. Ibi crebro Henricus de Bretton nominatur, uti & ſubinde etiam de Bratton.

III. Verum quidem eſt pro recepto haberi, compendii quod vocitamus Britton autorem fuiſſe Johannem Bretoun ſeu Bretun (quem & Bectonum falſo nuncupant [d] aliqui) epiſcopum Herefordenſem Henrico noſtro coaevum juriſque Anglicani peritum. Etiam in editione Matthaei monachi Weſtmonaſterienſis ſeu Florilegi Londinenſi, anni M.DC.LXX. ejuſque in Germania ſequaci expreſſim fit ille auctor ejuſdem compendii. Verba ſunt in editione illa; *Obiit hoc anno (M. CC. LXXV. ſeu III. Edw. I.) Johannes Bretoun epiſcopus Herefordenſis, qui admodum peritus in juribus Anglicanis librum de eis conſcripſit, qui vocatur le Bretoun.* Atque hoc nomine deſignatur proculdubio aut opus illud Bractonii Latinum aut Gallicanum illud minus. Utrumque enim idem ut vides antiquitus ſortiebatur nomen. Sed ſive hoc ſive illud innuatur, hallucinationem eſſe ſcriptoris quicunque temere inſerſerit palam eſt. Neque enim ipſius monachi eſt, ut ſtatim oſtendetur. De Latino Bractonii opere nemo puto dictum admittet. Et qui de Gallicano admiſerit, nae illi etiam eſt admittendum, ut qui anno Edwardi primi tertio in vivis eſſe deſierit (tunc enim mortuus eſt [e] epiſcopus ille Herefordenſis) ſanctiones [f] in ſcriptis ſuis parliamentarias decennio ampliuſque poſt latas interſereret. Certe & Gallicani illius tractatus ſeu compendii habeo exemplar pervetuſtum, cui ſubjicitur, *Ici finiſt le Bretton que contient IV. lievres* (ita enim diſtinguitur) *en les queux cheſcun maniere de plee eſt contenue.* Et memini me olim alicubi ad calcem ejuſmodi exemplaris legiſſe diſtichon rhythmicum, cujus verba non ſatis teneo cuncta. Sed primum verſum terminavit *Brato* pro autoris nomine, & ſecundum *& dixit talia nato.* Quae quidem etiam adſtruunt, Henrici de Bracton ſeu Breton nomen in codice quod Britton & Breton vulgo vocitamus, intelligi, ut primarii autoris unde deſumptus eſt, utcunque ipſo recentioribus aliquot rebus auctus. Etiam in annalibus noſtris juridicis [g] plane codex ille Britton dictus, Bracton nuncupatur. Sic Codicem Juſtiniani recte vocamus, licet interſperſus fuerit, multis poſt Juſtinianum ſeculis, tum novellis ejuſdem, tum Fredericianis conſtitutionibus aliquot. Sic Xiphilinum ſaepe Dionem, Juſtinum Trogum Pompeium, Florum etiam Livium, id eſt, epitomatores ipſos autorum ſuorum nomine indigitamus. Et quod ad locum illum in editione quam diximus Florilegi attinet; nec omnino habetur is ſive in editione prima anni MDLXVII. ſive in codicibus ejuſdem Mss. veteribus, qui in bibliothecis & Lambethana & Weſtmonaſterienſi aſſervantur. Adeoque a ſciolo aliquo temere ingeſtum, dubitare nequeo.

[a] Lib. 4. de Aſſiſa Novae Diſſeiſ. cap. 20. § 4. fol. 188. b.
[b] In codice MS. Bullarum, &c. apud Camerarios Scaccarii, fol. 175.
[c] Vide Rot. clauſ. 41. H. III. dorſ. 7. & dorſ. cat. 43. Hen. III. & quae in id genus tabulis antecedunt.
[d] Baleus, Pitſaeus, &c.
[e] Vide notas ad Rad. de Hengham. pag. 129.
[f] Vide Britton, c. 14. c. 36. &c. ubi ſtatu 13. Edw. I. ſeu Weſt. 2. habetur.
[g] Conferas 35. Hen. VI. fol. 42. cum 35. Hen. VI. tit. Gard. 71.

IV. Opus quod diximus Thorntonii, eſſe Henrici de Bracton (illud enim retinemus nomen quod Bryctoo apud eum fit) ſummam abbreviatam palam eſt. Verba tituli integra damus:

Incipit ſumma de legibus & conſuetudinibus Angliae a magiſtro Heurico de Bryctona compoſita tempore Henrici filii regis Joannis, quam quidem ſummem dominus Gilbertus de Thornton, tunc capitalis juſtitiarius domini regis in Anglia ſecundum ſtatuta & leges tunc uſitatas, ad utilitatem poſterorum diligenti ſtudio poſtmodum abbreviavit ſub compendio, anno regni regis Edwardi filii regis Henrici viceſimo. Et ipſe idem dominus Gilbertus tempore illo ſcientia, bonitate & manſuetudine floruit eleganter. Seoſus eſt, Thorntoniom dum capitalis erat juſtitiarius, ſub Edwardo ſcilicet primo, compendium hoc ſeu breviarium feciſſe, idque justa ſtatuta & leges tunc uſitatas. Id eſt, Bractoniana exhibuit quatenus in legibus & ſtatutis tunc uſitatis rite iotelligendis poſteritati eſſe poſſent adjumento. Neque enim ſtatuta ipſa quae poſt Bractonium & ante ſcriptionis tempus intervenere veluti de dotis, verbi gratia, petitione[a], de homicidio ex infortunio[b], de donis conditionalibus[c], ejuſmodi aliis aliquot, omnino memorat. Praetermittit perplurima ut epitomatores ſolent. Nec vero Bractonii methodum ſemper ſequitur, alia interdum uſus, uti & diſtributione alia, quod ex partium ejus octo hac ſerie luculentius eſt videre. In fronte ſequitur, *Et notandum eſt quod praeſens opus in octo partes dividitur.*

Prima pars tractat de perſonis & earundem variis conditionibus, de rebus & rerum diviſionibus, de donationibus & confirmationibus.

Secunda, de actionibus & obligationibus, de poenis & judicum poteſtatibus, de itinere juſtitiariorum & eorum capitulis.

Tertia, de criminibus & homicidio & de appellis & feloniis.

Quarta, de vetitis namiis & diſſeiſinis.

Quinta, de communia paſturae & ejuſdem admenſuratione, de aſſiſa mortis antceceſſoris, de damnis & convictionibus.

Sexta, de brevi de recto, de ſummonitionibus & eſſoniis.

Septima, de exceptionibus & regiis prohibitionibus, de baſtardia & gradibus ſucceſſionis.

Octava, de homagiis & releviis, haereditatibus & donationibus propter nuptias, & dotibus mulieribus aſſignandis.

Et quantum ad methodum ſane & diſtributionem attinet, etiam aliter aliterque ſe habent ipſae in codicibus MSS. Bractonii. Perpulchrum habetur & vetuſtum in bibliotheca Oxonienſi publica exemplar, quo, Henrici de Bracton nomine appoſito, nulla omnino diſtributio eſt in libros, ut in editis; ſed ita in centenas tantum, ut poſt decem centenas numeris ſuis deſignatas ſequantur capitula inſuper LXVII. adeoque opus integrum ex capitulis MLXVII. conſtet. Alii codices perpetuam capitum ſeriem uſque in finem habent. Caeterum adeo mutilus eſt codex MS. Thorntonii, ut quum partis primae capita, cum lemmatibus ſingulis adjectis numerentur LVIII. uti & partis ſecundae capita XIX. reliqua poſt caput primae XLII. & poſt ſecuodae caput X. praeter aliquaotulum noni, omnino deſiderentur. Quale pariter dicendum de parte tertia cui numerus capitum XXXI. Sed quae octavum intercedunt & viceſimum deſunt. Quartae tribuuntur capita XXVI. Quiota capita habuit XVIII. quorum praeter partem decimi ſexti reſtaot tantum poſtrema bina. Sexta integra eſt, cui capita XXI. Septimae erant capita XXV. Sed deſunt quae decimum quintum ſequuntur. Octavae ſunt XIV. eaque integra. Incipit non aliter atque Bractonius ipſe, nec aliis in prooemio verbis quam ille io editis utitur, dempto quod Bractooii oomen non interſerit, prima perſona interim ut apud Bractonium uſurpata, atque eodem modo quem habent codices hujus MSS. *Ego talis animum induxi*, &c. Poſtrema item ejuſdem verba & caput partis octavae poſtremum integrum, eadem ferme ſunt ipſiſſima quibus finitur Bractoonius. Juſſu autem regio aut non ſine regis auſpiciis conſcriptum eſſe hoc Thorotonii opus par eſt ut credamus, ex eo quod in annalibus[d] juris noſtri habetur Edwardum illum (male io impreſſis vocatur ſecundus) tum leges moreſque regni in ſcripta redigere univerſos voluiſſe, tum libros aliquot alios, praeter notiſſimum illum Brittoo dictum, opera juriſprudentiorum qui ſub eo floruere eam in rem confeciſſe, idque veluti ſuos. De Brittonio plane iotelligendum illud Priſoti ſummi cauſis civilibus quae communia placita vocamus ſub Henrico ſexto rege praefecti, ubi dum fiunt in foro verba de ſtatuto anno tertio[e] Edwardi I. de pupillari aetate edito, *Ceſt eſtatut*, inquit[f], *fuit fait en temps le roy E. le 2.* (plane legendum *E. le 1.* pro Edwardo I.) *le quel roy fuit en purpoſe daver miſe tout en certein, per que il fiſt un liver deux aus apres ceſt eſtatut fet & en que ceſt eſtatut eſt reherſe.* Ipſiſſimum hoc ſtatutum habetur in Brittonio[g], oec dubitari ſolet quin codex ille hic intelligendus. Sed interea nec puto dubitandum quin pro *deux aus* legendum ſit *douze ous*. Nam in codice illo expreſſim memorantur etiam ſtatuta[h] anni ejuſdem regis decimitertii, ſeu quae Weſtmonaſterii ſecundi dicimus, unde oanifeſtum fit haud biennio poſt tertium annum, illum fuiſſe conſcriptum, ſed poſt decennium ſaltem inde elapſum, ut ante etiam monuimus. Sed ſi Priſoto ſit credendum, conſcriptus ita erat ſub annum Edwardi I. decimum quintum, non omnino quintum, ut volunt qui ex depravata hic lectiooe ſecore nimis hallucinantur. In alio autem exemplari annalium juridicorum, unde illud Priſoti ſumptum, aliorum item librorum ejuſdem regis juſſu conſcriptorum mentio expreſſa. Verba ſont[i], *Le quel roy* (ſcilicet Edwardus I. ut in editionibus correctioribus[k]; nam io aliis mendoſe itidem legitur *Edward le ſecond*) *fuit appurpoſe daver miſe tout en certein*

[a] 3 Edw. I. Weſtm. 1. c. 49. [b] 6 Edw. I. Gloc. cap. 9. [c] 13 Edw. I. Weſtm. 2. c. 1. [d] 35 H. VI. fol 41. 2.
[e] Weſtm. 1. c. 22. [f] 35 Hen. VI. Fitzherb. tit. Gard. 59. [g] Cap. 67. [h] Weſt. 2. cap. 1. & cap. 35. in
Bracton. cap. 36. & cap. 14. [i] 35 Hen. VI. fol. 42. [k] Anno 1601 [l] Anno 1557.

&

& en eſcripture & commence de ceo faire liver de & par plus ſages homes del ley de ins le realme ſ. juges & autres. Il fiſt un livere deux ans (lege *douze ans*) *prochein apres le feſance de cel eſtatute*, &c. Atque ex hiſce Thorntonii codicem fuiſſe non videtur ambigendum. Certe in ipſius initio, quod,

ut apud Bractonium, eſt, *In rege qui recte regit*, &c. prima vox ampliori & eleganti pingitur ductu auro ac coloribus variegato, intra quem in ſolio habituque regio ad hunc modum reſidens rex ille judices ſex habitu ornatos forenſi ſolennique ac coram adſtantes alloquitur. Quaſi inde regium juſſum ad librum illum ſic attinuiſſe ipſumque regem veluti ejuſdem autorem (qualis ſaltem Juſtinianus Tribonianeorum erat) fuiſſe, legeſque ac mores Anglicanos in eo judicibus ac turbae forenſi indicaſſe ibi innueretur. Noque epitomator ſolum ſed etiam ſubinde eſt interpres egregius Thorntonius & expoſitor. Exempla autem ac deciſiones forenſes quas non paucas memorat Bractonius praetermittit hic, uti etiam ferme quas habet ille [a] e juris Caeſarei libris locorum citationes peſſime ab editoribus tractatas. Atqui illas non praetermiſit omnes. Qua de re, uti inſuper de juris Caeſarei apud ſcriptores hoſce Fletaeque autorem uſu atque etiam de eodem in hac inſulae parte olim recepto, intermiſſo, reſtituto, temperato & cancellis cohibito paucula ſubjiciemus quae ſtudioſioribus ſatis grata fore non dubitamus.

C A P. III.

I. *Librorum juris Caeſarei uſus priſci apud juris Anglicani conſultos, qua tales, veſtigia manifeſta tam in Thorntonio & Fletae autore quam Bractonio.*

II. *Eorum legis regiae in Pandectis l. 1. tit. de conſtitutionibus principum lectio ſenſuſque, etiam qua in Caeſareis eſt, perquam ſingularis & mirus.*

III. *Diverſae interpretum coaevorum de lege regia illa ſententiae.*

IV. *Quaenam vera ; & quid illa lex.*

V. *Quanam ab juriſconſultis noſtratibus illo in ſeculo ſub ratione ita adhibitum jus Caeſareum, maximeque lex illa regia.*

LEX, inquit Thorntonius [b], *gravem poenam infligit judici corrupto per munera ſordida, ut C. ad legem milit.* (ſic MS. ſed legendum *C. ad legem Juliam ;* quae eſt repetundarum) *l. omnes, ubi dicitur, quod omnes cognitores & judices a pecuniis manus abſtineant, ne alienum jurgium putent ſuam praedam.* Atque ita e codice Juſtinianeo eandem citaverat legem Bractonius [c], quod ex MSS. conſtat, utcunque in ejuſdem editione tam ſeculi ſuperioris, quae prima fuit, quam jam nupera (quarum utraque ſe fingit factam ingenti cura atque e codicibus MSS.) perperam legatur, *Ut C. ad legem vel repetet. l. omnes* pro *ut C. ad legem Jul. repetund. l. om-*

[a] Lib. 2. de Acq rerum dom cap 12. lib 3 de Actionibus, cap 8 §. 3. & cap. 9. §. 3. & cap. 12. § 3 &c.
[b] Part 1. cap 11.
[c] Lib. 3 de Actionibus, cap 8 § 3.

nes : & pro *a pecuniis* ridicule ſubſtituatur *a re cuvis* ; uti & paulo poſt ibi *ut C. s. l. ultima* pro *ut C. e.* (pro *eodem titulo*) *l. ultima*, qua poena quadrupli illic memorata a Theodotio & Valentiniano irrogatur. Atque in editionibus illis utriſque menda ſunt perplurima eaque craſſiſſima, partim e librariorum inſcitia, partim ex operarum incuria. Alias adhibentur item leges ipſiſſimae tum a Bractonio tum a Thorntonio e corpore Juſtinianeo citatae, adjectis ab utroque, deſignatiſque more juriſconſultorum Caeſareorum, locis quos praeterit omnino Fletae autor, ipſas interea leges expreſſius, eaſque velut vim hic tunc obtinentes pariter recitans. Verbi cauſa ; Fletae autor de donationibus inter virum & uxorem loquens, *Verba*, inquit [a], *legis ſunt ejuſmodi, ſi in nomine & ſubſtantia nihil diſtet a dote*, &c. Quae inde ſequuntur in lege ipſa quam innuit, ab ipſo Juſtiniano [b] lata, ibi ſubjicit, quemadmodum itidem & Thorntonius [c] & Bractonius [d]. Horum autem uterque in MSS. ſuis locum etiam ipſum legis qui praetermittitur in Fleta, ſic addidit, *C. tit. de donationibus ante nuptias l. cum multae*, pro quo in editis Bractonii male legitur *cum multe* ; & pro eo quod eſt in ipſa lege (uti & a Thortonio & Fletae autore recte exhibetur) *Sancimus omnes licentiam habere*, &c. e quibus verbis utpote in perſona Juſtiniani prolatis totam vim legis pendere nemo non videt, peſſime exaratur *Scimus omnes licentiam habere*, &c. Sed hujuſmodi in Bractonii editis ſunt creberrima menda, etiam & non raro in exemplaribus ejus MSS. licet vetuſtis, aliquot. Atque ita plane apud triumviros hoſce uſurpatur Juſtinianeum illud ſub legis nomine & conſtitutionis & inhibitionis, perinde ac ſi etiam apud Anglos jus donationis inter conjuges inde vigorem contraxiſſet. Et *fraudem fieri conſtitutioni* aiunt Bractonius [e] & Thorntonius, & *fraudem inhibitioni* Fletae autor, ſi quid aliter in conjugum donationibus fiat quam ſanctio illa Juſtinianea praeſcripſerit. Alibi item in Fleta legitur [f], *Donationes etiam poſt feloniam perpetratam factae perfectae erunt & perpetuae, niſi donatores hujuſmodi de feloniis ſuis in vita ſua convincantur.* Quod juri quo utimur & avito plane conſonum eſt. Sed ſtatim in Fleta ſubjungitur : *Et ad hoc facit lex imperatoria ; Poſt capitale crimen contractum donationes factae valent, niſi condemnatio fuerit ſubſecuta.* Id eſt, l. 15. *D. tit. de donationibus* e Marciani inſtitutionibus ſumpta, quae etiam citatur Bractonio ſic [g], *Et ad hoc facit lex F.* (pro *ff.*) *de donationibus, poſt contractum*, &c. alibique, *Convenit lex cum conſuetudine Anglicana ff. de donation. l. poſt contractum, ubi dicitur quod poſt contractum capitale crimen donationes factae valent niſi condemnatio ſubſequuta ſit.* Atque loco priori, *Innuit* ergo, inquit ille [h] recte, *quod, niſi fuerit ſubſequuta, valent donationes, &, ſi fuerit, quod non valent.* Et utrique ſic legitur illa lex ut in vulgaribus rudioribuſque Pandectarum editionibus habetur, praetermiſſa quae in politioribus occurrit voce expreſſim negativa. Nam in Florentinis ita ſe habet, *Poſt contractum capitale crimen donationes factae non valent ex conſtitutione divorum Severi & Antonini, niſi condemnatio ſecuta ſit.* Quae locutionis formula mira non penitius perpendenti videatur, quaſi ſcilicet donationes damnatorum valerent, quales, niſi damnarentur, forent irritae. Sic enim verbo tenus ſonare videtur. Subſtituendum igitur volunt aliqui *ſi* pro *niſi*. Tunc enim ex condemnatione ſola irrita fit rei donatio. Et de lege illa perquam variae occurrunt doctorum opiniones. Et Bartolus de ea ; *Iſta eſt valde notabilis lex & habet materiam quotidianam, & legitur duobus modis*, &c. Certe ſenſum fuiſſe poſt condemnationem non valere non dubito, quod ſatis manifeſtum fit etiam e Graecorum ejuſdem quaſi verſione, Τοῦ δωρησαμένου κεφαλικῶς καταδικασθέντος αἱ παρ' αὐτοῦ μετὰ τὸ ἁμάρτημα γινόμεναι δωρεαὶ οὐκ ἰσχύουσι. Sic in Baſilicis [i] ; id eſt, *ſi is qui donavit capitali ſupplicio damnatus ſit, poſt crimen admiſſum donationes ab eo factae non valent.* Unde puto legiſſe etiam Graecos *non valent* in ipſis Digeſtis. Et quod ad vocabulum *niſi* attinet, etiam in ipſa Florentinorum editione Taurelliana, ejuſque ſequacibus quaſi dubitanter eſt inſertum. Certe retinendum cenſuerit quiſquis archaiſmum hic [k] locum, ut in aliis crebro, habere admiſerit. Scilicet ſi vocabulum *niſi* dividatur hic in *ni ſi*, id eſt, apud veteres *non ſi* (nam *ni* pro *non* uſurpari agnoſcunt grammatici [l]) ſenſus erit apertus ; *non valent donationes*, quae verba fuerint conſtitutionis imperatoriae, quibus explicandi gratia ſic adjecerit Marcianus, *ni ſi condemnatio ſecuta ſit*, id ita eſt, *non, ſi condemnatio ſit ſecuta* : quod etiam eſt conſonum ipſi juri receptiſſimo. Sed ex archaiſmo ejuſmodi opem hic nec accerſendam nec ſatis praeſtitam ſentio. Aut *ni* expungas, aut ſubſtituas *non*. In impreſſis item Bractonii citatur [m] *l. 13. in bonae fidei C. tit. de pactis* (ſed ſatis perperum) atque inde dicitur *probari* pacta ex intervallo donationibus adjecta, nec incontinenti, eis non ineſſe. Verum in codicibus quibus utor MSS. locus ille non omnino ſed ſenſus tantum adfertur.

II. Specimen autem, prae reliquis, juris Caeſarei ſic ab juriſconſultis noſtratibus tunc adhibiri peregregium eſt illud quod de poteſtate principis ſeu regia e Pandectis, ſed non expreſſim memoratis, Bractonius exhibet. *Nihil aliud*, inquit [n], *poteſt rex in terris, cum ſit Dei miniſter & vicarius, niſi id ſolum quod de jure poteſt. Nec obſtat quod dicitur, Quod principi placet* [o] *legis habet vigorem, quia ſequitur in fine legis, Cum lege regia quae de imperio ejus lata eſt, id eſt, non quicquid de voluntate regis temere praeſumptum eſt* [*ſed animo condendi jura*] (redundant haec verba hoc in loco, tametſi ad rem ipſam primario ſpectent, nec in MSS. Bractonii

[a] Lib. 3. cap. 3 §. 15. & 16. [b] L. 10. C. tit. de donat. ante nuptias. [c] Part 1 c. 33. [d] Lib. 2. de acquir. rer. dom. cap. 12. [e] Vide item eum lib. 2. cap. 5. §. 5. [f] Lib. 3. cap 10. § 2. & 3. [g] Lib. 2. de acquir. rer. dom. cap. 5. § 5 & cap. 13. ad finem. [h] C. videlicet C. tit. de donat. inter vir. & ux. l. 24. res uxoris, & l. 31. D. dict. tit. in fine. [i] Lib. 47. tit. 1. [k] Vide Cujacium obſervat. 3. cap 38. Alberic. Gentil. de [illegible] juris civilis cap. 3. [l] Priſcianus lib. 15. & Donatus ibi. [m] Lib. 2. cap. 6. § 12. [n] Lib. 3. de actionibus ibid cap. 9 § 3. [o] Lib. 1. D. tit. de conſtit. principum.

quibus

quibus utor, habentur, nec in Thorntonio aut Fleta) *ſed quod conſilio magiſtratuum ſuorum, rege autoritatem praeſtante, & habita ſuper hoc deliberatione & tractatu recte fuerit definitum.* Tantundem & totidem ferme ſyllabis Fleta [a]; *Quia ſequitur*, inquit, *cum lege regia quae de imperio ejus lata eſt.* Thorntonius item; pauli ſic adjuncta ratione; *Quia ſequitur in fine legis cum lex regia* (ſic codex MS. pro *lege* [b]) *quae de imperio ejus lata eſt, & non quicquid de voluntate regis temere praeſumptum eſt*, &c. Ex hiſce duo ſane ſunt inprimis animadvertenda. Poſterius etiam non ſine ſtupore. Prius eſt, jus Caeſareum in illuſtri illa graviſſimique momenti de poteſtate apud Anglos regia, quaeſtione diſcutienda, tunc locum, ex horum omnium ſententiis adeo eſſe ſortitum, ut quod ex eo velut in autoritatem ultimve obvium recepto poſſet objici, id reſponſione ſeu interpretatione neceſſario indigere exiſtimaretur, adeoque in rebus, quarum in ratione regiminis reipublicae populive Anglicani verſaretur cardo, vigorem prae ſe ferre. Poſterius autem eſt, autorum horum quemlibet legem illam e Pandectis ſibi allatam tum legiſſe tum intellexiſſe (ſi eos omnino capio) aliter prorſus quam legi ſolet intelligive ſive a Graecorum ſive a Latinorum ſcriptorum opinor aliquo. Conjicitur lex illa regia tum in Pandectas [c] tum in Inſtitutiones [d] ex Ulpiano. *Quod principi placuit* (ſic utrobique) *legis habet vigorem; utpote* (ſed Inſtitutionibus deeſt *utpote*) *cum lege regia, quae de imperio ejus lata eſt, populus ei & in eum omne ſuum imperium & poteſtatem conferat*, ut in Florentinis; aliis habentibus *contulerit* pro *conferat*, uti & Inſtitutionum exemplaribus aliis *concedat*, aliis *conceſſerit* & *conceſſit* pro eodem. Ubi *cum* (quod & *quum* legitur in accuratiori editione Cujaciana aliiſque ejuſdem libentius ſequacibus) pro conjunctione cauſativa ſive verbo *conferat* aut *contulerit* ſive voci *concedat, conceſſerit* aut *conceſſit* inſerviente plane ſumendum. Juſtinianus etiam ipſe alibi [e], *Lege antiqua quae regia nuncupabatur, omne jus omniſque poteſtas populi Romani in imperatoriam tranſlata ſunt poteſtatem.* Et Arcadius Chariſius [f], *Regimenta reipublicae ad imperatores perpetuo tranſlata eſſe* ait, legem hanc innuens regiam quae etiam *lex imperii* [g] & *auguſtum* [h] *privilegium* in Codice dicta. *Pomponius* item, [i] *conſtituto principe, datum eſt ei jus, ut quod conſtituiſſet ratum eſſet.* Graeci vero, praetermiſſa plerumque ratione illa Ulpiani pronuntiant hic rotundius, Ὅπερ ἀρέσει τῷ βασιλεῖ νόμος ἐςὶν, *Quod principi placuerit, lex eſt*: quod ſcilicet ita placuerit, ut animus jus condendi ſimul adfuerit. Sic in Baſilicis [k], ſic apud Harmenopulum [l], alibi: unde τὰ βασιλέων δόγματα [m], *principum dogmata* ſeu decreta pars eſt juris apud illos etiam civilis. Sed Theophilus anteceſſor ubi quartum juris condendi autorem, poſt tres illos populum, plebem, ſenatum, facit principem Romanum, Καὶ τί, inquit [n], ἐςὶ βασιλεύς; ἔςιν ὁ κρατῶν τοῦ ἄρχειν παρὰ τοῦ δήμου λαβών. *Et quid eſt princeps? Princeps eſt qui poteſtatem imperandi a populo accepit.* Ita legem regiam, ut Ulpianus, intellexit. Et ſcholiaſtes ibi, Βασιλεὺς νομικὸς, *Princeps legitimus*; cui ſcilicet poteſtas ſic conceſſa. Unde in Leonis & Conſtantini [o] Epitome vocatur imperator, ἔννομος ἐπιςασία, *legitima praefectura.* At vero triumviri jam dicti noſtrates ita legiſſe mihi plane videntur omnes, ut pericopen ad hunc modum aut ſenſum fuiſſe integram non dubitarent. *Quod principi placet legis habet vigorem, cum lege regia quae de imperio ejus lata eſt*: quibus verbis etiam innuunt finiri hanc legem, idque ſatis expreſſim tum Bractonius tum Thorntonius. Adeoque *cum* non ut conjunctionem ſed ut praepoſitionem intelligunt, quemadmodum & Fletae autor, ſenſumque eſſe, legis quidem habere vigorem quod principi placuerit, ita tamen ut ejuſmodi placitum cum lege regia quae de imperio ejus ſeu regimine lata eſt, rite componatur perpendaturque, neque aliter atque juxta eandem legem vigorem ſortiatur, nec de vigore illo aliter decernatur atque legis illius regiae conditionum ac temperamentorum qualiumcunque ſine quibus collatum non eſt imperium, ratio permiſerit ſingularis, juxta ea quae ibi ſtatim ſubduntur de ſingulari apud nos tam de legibus in ordinum comitiis ferendis quam de judiciis legitime exercendis. Neque illud de *imperio & poteſtate omni a populo conceſſa* in lege illa omnino videntur hi ibi agnoviſſe, quaſi exemplaribus ſuis plane defuiſſet. Certe Bractonii ſeculo adeoque deinceps Digeſtorum exemplaria hic ſtudioſis habita non minus atque alias apud gentes integra ac ut libros alios deſcribi ſolita ſatis conſtat, tametſi alia non reperirentur argumenta (quibus ſane non caremus, ut mox oſtenditur) ex ipſius exemplis de contractuum formulis allatis, ubi [p] de Codice & Digeſto hic deſcribendo ut re uſitatiſſima loquitur. Unde magis mirandum quanam evenerit ratione, ut non ſolum ipſe adeo judiciis forenſibus clarus, &, ſi biographis [q] ſcriptorum noſtratium fides, profeſſor juris utriuſque Oxonienſis, verum etiam Thorntonius juris alias peritiſſimus & Fletae autor adeo diverſam lectionem ſenſumque diverſum atque interpretibus aliis univerſis adeo alienum in illuſtriſſimo juris Caeſarei loco illo explicando tam fidenter admiſerint. Tametſi interea, quantum ad rem ipſam, qua de apud eos agitur, & conſtitutionem imperii Anglicani attinet, nulla ſcilicet verborum Ulpiani ſeu Juſtiniani ratione habita, ſubtexant eorum ſinguli id quod vero eſt perquam conſonum & receptiſſimum; de ordinum nempe comitiis intellectum, ut oportet; qua de re item videndus Bractonius in prooemio. Quinetiam vetus eſt apud me in codicem illum quem *Britton* vocitamus (ſed in praevia tractatuum voluminis in quo continetur recenſione antiqua, *Bracton de legibus Angliae*, juxta capite in ſuperiore dicta, appellatum) commentarius MS.

[a] Lib. 1. cap. 17. § 7. [b] Part. 2. c. 12. [c] L. 1. tit. de Conſtit. Principum. [d] Tit de Jure Nat. §. Sed & quod. [e] L. 1. §. cum itaque C. tit. de vet. jure enucleando. [f] L. 1. D. tit. de offic. praefecti praetorio. [g] L. 3. ex imperfecto C. tit de Teſtamentis. [h] L. unica § 14. haec autem C. tit. de caducis tollendis. [i] L. 2. D. tit. de Origine juris § 11. noviſſime. [k] Lib. 2. tit. 6. [l] Lib 1. tit. 1. [m] Michael. Pſellus in Synopſi juris. [n] Inſtit. tit. de Jure Nat. Gent. & Civili. [o] Tit. 2. [p] Lib. 2. de acquir. rer. dom. c. 6. fol. 19. [q] Baleus. Cent. 3. ſcript. 96. Pitſaeus art. 13. Script. 335.

cujus in fronte verborum illotum *Quod principi placuit*, &c. ſenſus, qualis apud Bractonium, exhibetur ipſiſſimus.

III. Quod vero ad decantatiſſimae illius legis regiae, qua in Caeſarearum corpore habetur, tum lectionem tum ſenſum apud alios attinet, id quidem advertendum eſt, in exemplaribus aliquot Digeſtorum Bractonio tum coaevis tum vetuſtioribus, lectionem a ſuperius e Juſtiniano allata diverſam habitam atque etiam ab interpretibus aliquot adprobatam. *Odofredus*, [a] Bractonio coaevus, in codice ſuo legebat *utpote cum lex regia lata eſt, populus ei & in eum imperium & poteſtatem conferret*. Ita deerat *omne ſuum*. Atque, *alias*, inquit, *Odofredus, in litera eſt, conceſſit* [b]. *Et haec eſt bona litera.* Senſus autem legis illius apud interpretes Bractonio coaetaneos & qui poſt inſtauratum in occidente jus Caeſareum praeceſſerunt, varius erat. Fuere enim etiam tunc qui ita omnimodum imperium & poteſtatem a populo Romano in principem tranſlatam eſſe, lege illa voluerint, ut populum inde plane poteſtate ac imperio nudatum omnimodo ac deſtitutum aſſererent. Hoſtienſis; *Alii dicunt*, inquit, *quod nec populus nec ſenatus poteſt hodie condere legem generalem, ſed tantum princeps, quod verius credo.* Tantundem videre eſt apud Accurſium [d]. Atque in his, puto, erat Martinus. Et hac de ſententia plura mox. Eorum alii poteſtatem quidem ac imperium principi inde voluere conceſſum leges pro libitu condendi, ſed ita tamen ut conceſſione ejuſmodi populi poteſtas neutiquam minueretur, atque ut tam plebiſcitorum quam ſenatuſconſultorum non ſolum veterum ſed quae inſequerentur vis ut antea maneret integra. Scilicet ut princeps, populus, ſenatus, plebs, parem invicem (quod merito mirere) hac in re poteſtatem tenerent. Hoc ſatis liquet ex Azone [e] Accurſio, Hoſtienſi [f] & Odofredo [g] Bractonio aut paulo vetuſtioribus aut coaevis. Atque poſterior haec opinio nata eſt partim ex eo quod legem hic regiam intellexerint pro lege Hortenſia, partim vero, forte ſane maxime, ex eo quod profeſſores aliquot ac ſtudioſi eo in aevo juris hujus quod ita paulo ante occidentalibus inſtauratum eſt, cautius timerent, ne ſi principibus ex eo poteſtatem tantam, quanta in priore ſententia habetur, tribuerent, populis civibuſque per Europam paſſim libertate moribuſque avitis poteſtati ejuſmodi haud parum diſſonis gaudentibus, nimium diſplicerent nec recens enaſcenti profeſſioni ſuae ſatis prudenter conſulerent. Et notiſſima eſt inter Martinianos & Bulgarianos [h], de principis etiam ex hac lege poteſtate, ſeculis in illis vetuſtioribus controverſia. Anno autem ab urbe condita 422. ſeu ante Chriſtum 330. [i] a Q. Hortenſio dictatore lata eſt lex, *ut* [k] *eo jure quod plebs ſtatuiſſet, omnes Quirites tenerentur*, unde factum eſt ut inter leges qualeſcunque ante receptas ſive veterum regum, ſive ſenatus, ſive alias, & plebiſcita, *Species* [l] *conſtituendi* (ut ait Pomponius) *intereſſent, poteſtas autem eadem eſſet.* Atque hinc ait Juſtinianus [m], *Plebiſcita non minus valere quam leges coepiſſe*; tametſi apud Livium [n] habeatur L. Valerium & M. Horatium conſules ſub annum centeſimum ac vigeſimum ante legem *Hortenſiam, omnium primum, quum veluti in controverſo jure eſſet, tenerenturne patres plebiſcitis, legem, centuriatis comitiis, tuliſſe, ut quod tributim plebes juſſiſſet, populum teneret.* Sed mira ſane ex lege Hortenſia huc allata ratio ab Accurſio, Odofredo, aliis. Accurſii verba; *Regia, ſcilicet lata ab Hortenſio mirabili oratore, ut ſupra de Origine Juris lib. II. §. deinde cum eſſet. Sed de populo & plebe ibi dicit. Dic ergo hic regia, id eſt, regali.* Agnoſcit, quod facere neceſſe erat, in lege Hortenſia, populi & plebis, ſeu patrum & plebis poteſtatis tantum mentionem fieri expreſſam. Quomodo igitur ibi quid de regia lege praeſcribitur? *Dic ergo*, inquit, *regali*; quod, ſi bene capio, juxta eum innuit, legem Hortenſiam de jure regali, id eſt, regiminis ſeu gubernandi jure, latam & plebi & ſenatui (e quibus partibus ſeu ordinibus binis tunc integrum populi Romani corpus conſtabat) parilem concedentem poteſtatem, ita etiam intelligendam, ut, poſtquam princeps inſuper populo adjectus eſt, haud diſpari ratione itidem & illi, ut, in regimine, parti tertiae, parilis ex ejuſdem legis ſenſu poteſtas conceſſa admitteretur. Neque aliter video undenam velint illi veteres legem hic Hortenſiam locum omnino habere ullum. Atque hinc ea quae Juſtinianus habet de ſingulari plebiſcitorum ac ſenatuſconſultorum vi, interpretabantur illi qui in hac fuere ſententia; quaſi ex ipſis ejuſdem verbis ad ſenatum populumque Romanum in eis ferendis, eadem ipſa, quae olim in republica libera, poteſtas ac imperium etiamnum attineret. Diſputarunt etiam an poteſtas ſic conceſſa a populo jure revocari potuiſſet, ut a delegante poteſtas [o] delegato conceſſa.

IV. Sed certo certius eſt priorem ſententiam veram eſſe, de populo ſcilicet, omnimodo imperio ac poteſtate, in legibus ferendis, plane ex lege illa regia, nudato. Quod tum ex Juſtiniano ipſo tum ex veterum recentiorumque interpretibus illuſtriſſimis conſtat. Verba ipſa de lege illa ex Juſtiniano ante allata ſatis hic probant; quibus accedat & illud Conſtantini [p]; *Inter aequitatem juſque interpoſitam interpretationem nobis ſolis & oportet & licet inſpicere* (ubi Graeci [q] μόνος νόμον τεμνέτω ὁ βασιλεὺς, *ſolus princeps legem dirimat*) item & illud Juſtiniani [r], ad Demoſthenem praefectum praetorio: *Si imperialis majeſtas cauſam conditionaliter examinaverit & partibus cominus conſtitutis ſententiam dixerit, omnes omnino judices qui ſub noſtro imperio ſunt, ſciant hanc eſſe legem, non ſolum illi cauſae, pro qua producta eſt, ſed & omnibus ſimilibus. Quid enim majus, quid ſanctius*, &c. Vetuſtiorum hic interpretum

[a] Ad l. 1. tit. de Conſtit. Princ. [b] Sic apud Angelum Peruſ. ad dict. legem & vide Franciſc. Conn. Juris Civilis l. 1. cap. 16. & edit. inſtit. Cujacianam & Baudozianam tit. de Jure Nat. §. ſed & quod. [c] Summ. tit. de Conſtit. Princ. § 9. &c. [d] Gl. ad O. tit. de legibus l. 9. non ambigitur. [e] Summ. ad C. tit. de legibus & Conſtit. Princip. §. 8. [f] Locus citatus. [g] Ad dict. legem. [h] Videtis Jo. Quintin. in Ariſtocrat. Chriſt. Civit. tit. de regis imperio. [i] Ept. Livii lib. 11. [k] Laelius Faelix apud Agell. lib. 15. cap. 27. [l] L. 2. D. tit. de Orig. Juris § 8. deinde. [m] Inſtit. de Jure Nat. & Gent. §. plebiſcitum. [n] Dec. 1. lib. 3. cap. 55. [o] Odofredi. ad dict. legem & videſis ibi Raphael. Fulgoſium. &c. [p] C. tit. de legibus l. 1. [q] Baſilic. lib. 2. tit. 6. l. 6. [r] L. 12. C. tit. de legibus & vide Baſilic. lib. 2. tit. 6. l. 17. & vide l. 3. C. tit. de Crimine Sacrilegii.

terpretum aliquot ſententia ſupra indicatur, quibus adjicias Gallicanam Ulpiani de lege regia verborum verſionem pervetuſtam MS. *Ce que pleſt au prince a force de loy, pur ce que li pueples li ottroia en la loy royall que fu fait de l'empire tout le commandement & toute le poeſte que il avoient & le miſtrent ſus lui & en lui.* Quod vulgares ibi interpretes, eis quos diximus recentiores, habent, cuique obvium eſt. Legem vero Hortenſiam quam ita huc vetuſtiores perperam torſerunt, non omnino ad legem regiam hic attinere, nedum ea innui, admittunt doctiores politioreſque recentium, quorum quidem nonnullis etiam [a] legitur *lege remota* pro *regia*. Regiam autem legem aliquam dici poſſe nemo non videt dupliciter, aut velut a rege latam, aut de rege ſeu regia poteſtate. Notione priore leges habentur regiae Romanorum perplurimae apud Dionyſium Halicarnaſſaeum [b], quas etiam diligenter exhibet Fulvius Urſinus [c]. Etiam in Codice [d] memoratur lex regia de praegnante muliere humanda, a regum veterum aliquo lata. Poſteriore autem notione plane dicitur hic lex regia, atque pro ea recte ſumitur (nam aliae prorſus rejiciendae ſententiae) qua populus Romanus omne imperium & poteſtatem ſuam in Octavium Auguſtum Caeſarem ejuſque ſucceſſores tranſtulit, nec priſtinum ſibi omnino retinuit, qua de re quidem ſatis expreſſim Dio Caſſius [e] in Auguſti hiſtoria. Et Suetonius [f] de Caeſare illo: *Tribunitiam poteſtatem perpetuam recepit*, &c. *recepit & morum legumque regimen aeque perpetuum.* Sed & vetus extat Romae in baſilica Lateranenſi ſeu inde in Capitolium tranſlata tabula aerea, in qua legis regiae ipſius Veſpaſiano Caeſari inſtauratae habetur fragmentum, unde ſenſum legis hic apud Ulpianum regiae elicere non eſt difficile. Inter alia ibi ſummi ac ſolius imperii capita quae Veſpaſiano velut haereditaria confirmantur a populo, eodem ſcilicet modo quo antea eis fruebantur Auguſtus, Tiberius, ac Claudius, habetur & hoc, *Utique quae ante hanc legem rogatam acta, geſta, decreta, imperata ab imperatore Caeſare Veſpaſiano Auguſto, juſſu mandatove ejus a quoque ſunt, ea perinde juſta rataque ſint ac ſi populi plebiſve juſſu acta eſſent.* Deſcribitur fragmentum integrum apud Janum Gruterum [g], Fulvium Urſinum [h], Antonium Auguſtinum [i], Franciſcum Hotomanum [k], Barnabam Briſſonium [l], alios. Atque, ſenſu jam dicto, legem hanc regiam apud Ulpianum ſeu Juſtinianum ſumendam haud pauci conſentiunt interpretum recentiorum. Praeter eos qui aut ad Digeſta & Inſtitutiones in ſede hujus legis aut de imperio & juriſdictione integra volumina ſcribunt, conſulas Auguſtinum & Hotomanum locis indicatis, uti etiam Joannem Coraſium [m], Ludovicum Charondam [n], Petrum Tholoſanum [o], Franciſcum Connanum [p], & ſane prae aliis Franciſcum de Amaya in Obſervationibus [q], qui rem copioſius explicat; ſed haec obiter. Atqui interea, e locis ſuperius ex jure Caeſareo ab juriſconſultis noſtratibus Fletae utpota autore Bractonio & Thorntonio celeberrimis ac judiciis eum primariis, quantum ad poſteriores binos attinet, praefectis, ita allatis expreſſimque indicatis, atque in rerum quas tractarunt probationem & argumenta ſic adhibitis, idque velut aut autoritatem aut ſaltem rationem cogentem prae ſe ferentibus, manifeſtum fit uſum qualemcunque neque eum adeo obſcurum apud majores noſtros eo in ſeculo juris ejuſdem atque illius librorum in diſcuſſionibus noſtris etiam ex jure Anglicano definiendis invaluiſſe. Non quidem omnino quaſi regnum hoc ſeu rempublicam Anglicanam Caeſaribus jurive Caeſareo ſubjici aut regimen hic inde pendere omnino, aut jus Anglicanum ante ſive ſcripto ſive moribus conſtitutum inde mutationem recipere voluiſſent (nam paſſim etiam jus hoc, qua multifariam a Caeſareo diſcrepat eique plane adverſatur, ut ſequendum docent ipſi) ſed ut tum ubi deeſſet noſtri juris praeſcriptum expreſſius, ad rationem juris etiam Caeſarei ratione ſuffultam recurreretur, tum ubi jus utrumque conſonum, etiam Caeſarei quaſi firmaretur explicareturve res verbis. Quod certe alias apud gentes occidentis olim hodieque factum ſcimus. Et certe in illuſtri illa de regia poteſtate apud nos quaeſtione definienda, locum ex autoritate ſui habere nequibat ullum illud Ulpiani de lege regia, cum nec vim in regimine publico noſtrati ullam omnino ex autoritate ſui ſortiretur jus Caeſareum. Nec quidem ab autoribus quos hic diximus noſtris revera adhibetur dictum illud Ulpiani, aliter atque moribus Anglicanis etiam ipſis quibus ſemper uſi ſumus, aut conſonum eſſe aut ſaltem non diſſonum, ſed ſatis adaptandum ipſi, prout oſtendimus, utcunque hallucinati, exiſtimarent. Verus autem ejuſdem, qua pars Caeſarei juris eſt, ſenſus qualis ſupra exhibetur, regiminis Anglicani uti & rerumpublicarum per Europam Chriſtianam pleraruṁque conſtitutioni omnino adverſatur, utpote quae in principem Romanum aperte omnimodam tranſtulerit poteſtatem & imperium, quantum ſcilicet ad homines conditionis liberae regendos in principem citra tyrannidem transferri potuerit. Breviter rem ipſam explicat Cujacius [r]; *Auguſto illo privilegio eadem eſt poteſtas principis*, Romani, *quae populi fuit*: alii doctiſſimorum tantundem. Nec quidem ſive plebiſcitis ſive ſenatuſconſultis poſt latam illam ſeu in uſum revocatam legem regiam, vis inerat alia praeter eam quam Auguſti permittebant ipſi. Sed vero haud pauci ſunt ſcriptores [ſ] qui jus illud vetus Caeſareum populatium ſuorum juri pariter adaptare ſatagentes, ita tanſlationem illam ſeu, ut illi potius volunt, communicationem imperii moderari & temperare ex pactis ac conditionibus tacitis variatim conantur, ut etiam ab Ulpiani Juſtinianique dum eos interpretantur, mente quantum video, non vereantur longe nimis diſcedere, aliam ſcilicet & Caeſaribus priſcis (quorum in regimine aliorum principum ratio non ita habenda) ptor-

[a] Alciat. ad tit. de verb. ſignif. l. 15. Jo. Coraſ. Miſcell. lib. 6. cap. 8. [b] Antiq. Rom. lib. 2. [c] In notis ad leges & ſenatuſconſulta pag. 42. [d] Tit. de Mortuo Inferendo l. 2 [e] Lib. 53. [f] In Octab. cap. 27. [g] Inſcript. pag. 242. [h] In leg. & ſenatuſconſultis marmoreis. [i] De legibus pag. 125. [k] Antiq. Rom. lib. 1. lit. R. [l] Formular lib. 2. [m] Miſcell. Juris lib. 6. cap. 8. [n] Pithenon lib. 1. cap. 2. [o] Syntagm. Juris lib. 47. cap. 20. [p] Comm. Juris Civilis lib. 2. cap. 16. vide item Emund. Merill. Obſervat. lib. 2. c. 19. [q] Lib. 9. cap. 1. §. 19. &c. [r] In Paratitlis D. lib. 1. tit. 1. cap. 4 [ſ] Videas Franciſc. Suarez Defenſ. Fidei Catholicae adverſ. Anglos lib. 3. cap. 2. §. 12. Franciſc. de Amaya Obſervat. Juris lib. 1. cap. 1. § 45. &c. Tobiam Paurmeiſter lib. 1. de Juriſdictione imper. Rom. cap. 19. § 7. &c.

ſus

ſuis imparem poteſtatem ac multo quam admittit vetuſtas Romana minorem adſerentes. Neque hiſce melius ii qui ſingulis principibus Romanis ſingulas leges regias eaſque diverſis latas volunt [a], nec unicam, ut ante omnibus hac de re aut latam aut pro lata habitam. Et perperam nimis ſententiam illam de omnimodo in Caeſares, quantum ſcilicet transferri ut dictum eſt potuerit, imperio tranſlato, velut ſemper aſſentatoriam damnant. Certe non magis principi cuiquam aſſentari dicendus eſt, quiſquis de immenſo veterum principum Romanorum imperio illo quid ei adfirmaverit, quam is qui ſummo Turcarum aliive ejuſmodi principi anguſtos regum Spartanorum veterum poteſtatis cancellos aliaive regiminum habenis variatim temperatorum formas oſtenderet, dicendus foret ei aut convitium inferre aut majeſtatem dignitatemve minuere. Nec in imperio quidem nunc dicto Romano, quod Germanicum eſt, ſucceſſio habetur in jura Juſtinianea, qua Juſtinianea aut Romanis vetera. Neque ibi, nedum alibi capita de principum poteſtate ejuſdem juris vim habent ullam aliter atque a legibus moribuſque recentioribus, iiſque perquam variantibus, id eſt, *Capitulatione Caeſarea* ſeu *lege regia Germanorum* diverſimode eſt permiſtum. De capitulatione ac lege illa conſulas Benedictum Carpzovium in tractatu de ea, uti & de ſimili apud alias gentes ante annos aliquot edito [b]. Superius vero dictis de juris Caeſarei hic qualicunque inter juris Anglicani peritos, idque qua tales, uſu antiquitus admiſſo adjicere etiam hic viſum eſt non intempeſtivum, quando, quomodo atque unde uſus ejuſmodi initia hic ſumpſerit, creverit, inoleverit, idque aliquatenus tam in foro quam in ſtudiis ſcriptiſque (ut infra oſtenditur) & demum quando in deſuetudinem abierit, qualis item, in ſeculis diu ante initia illa retro actis, uſus juris ejuſdem ſive illius intermiſſio hic haberetur. Nam & operae forte pretium nec loco huic alienum exiſtimabitur puto curioſioribus compendio haec indicare.

CAP. IV.

I. *Uſus juris Caeſarei in hac quam incolimus Angli Britanniae parte, Romanis hic ſumma rerum potientibus.*

II. *Cernis ejuſmodi etiam tum in coloniis huc deductis tum in civili rerum hic tunc adminiſtratione.*

III. *Papinianus, juriſconſultorum veterum ille facile princeps, in Britannia judiciis ex jure Caeſareo exercendis praefuit; Eboraci, alibi. Forte etiam Ulpianus & Paulus praeter id genus alios his coaetaneos.*

IV. *Duravit hic ejuſmodi juris Caeſarei uſus, per annos 360. aut circiter.*

USUS juris Caeſarei in hac Britanniae quam incolimus Angli parte, in triplici reperitur genere. Primum eſt ejuſdem, ut, in regimine, plane ſupremi & hic quaſi univerſalis. Secundum eſt, ut adſcititii tantum ſeu immixti, atque juri Anglicano tam civili quam pontificio non ſolum interpretationem ſaepius ex ratione ſua in ſtudiis foroque praeſtantis, verum etiam, ubi aut deerat expreſſius in Anglicano praeſcriptum, aut huic, ut in non paucis, illud omnino erat conſonum, velut autoritatem, non ex condentium poteſtate ſed ex utentium hic conſenſu ſeu admiſſione, ſubminiſtrantis. Tertium, ut conſiſtoriis aliquot tantum cauſiſque aliquot ſingularibus veluti militaribus, nauticis, teſtamentariis, adſtricti, adeoque cancellis ita coerciti, ut extra eos ex more non fuerit ejuſdem uſus admiſſus. Sic Rhodiorum leges nauticae Romae, ſic Oleronianae nobis aliiſque gentibus Chriſtianis maritimis receptae. De primo & ſecundo genere hic maxime agemus; cum genus tertium nemini non ſit notiſſimum. Quod ad primum attinet; habebatur illud tantum Romanis hic rerum ſumma potientibus. Uſus ejuſmodi coepit Claudii Caeſaris tempore. Nam *Britanniam a Julio Caeſare in latas leges jurare compulſum*, quod temere ſcripſit monachus Malmesburienſis [c] aliique ejuſdem aliorumve ſimilium hic ſequaces, non omnino eſt admittendum. Claudius autem, ut Ethelwerdus ait, *Britonum reges ſubjecit ſervire ſibi*, & auſtraliorem inſulae partem in Romanorum poteſtatem redegit. Atque ab ejus tempore quo primum huc deductae coloniae, duravit hic uſus ille uſque in tempora illa quibus adeo inclinavit Romanum imperium, ut excuſſo ejuſdem jugo, incolae in ſui poteſtatem reverſi ſuique facti juris Caeſareum omnino rejecerint, ſaltem ita neglexerint, ut cito evaneſceret, qua tale; utcunque ejuſdem reliquiae aliquot quae ſic inoleverant, ut juris Britannici naturam induerent, neceſſario forſan (quod nec aliter fieri potuiſſe videtur) eſſent retentae.

II. Cernitur autem hic uſus potiſſimum tum in coloniis ſic huc deductis, tum in civili rerum per intervallum quod diximus hic adminiſtratione. Colonias ipſas jure in provinciis uti ſolitas Romano, adeoque ſub Caeſaribus Caeſareo urbiſque ipſius meras fuiſſe expreſſiſſimaſque imagines ſatis eſt tralatitium [d]. Et diſerte Tacitus [e] coloniam hic primam, ſeu quae Camaloduni erat, non ſolum ut adverſus rebelles eſſet ſubſidium ſed *imbuendis ſociis ad officia legum* ait huc deductam. Quo plane innuitur etiam Britannos, quotquot aut ſocii eſſent ſeu ut Romanis amici aut ſubditi ſeu in poteſtatem bello redacti, tunc imbuendos ad officia legum ſeu juris Caeſarei obſervationem, & proculdubio etiam ſic fuiſſe a colonia hac aliiſque ſimilibus imbutos. Id ſane quod haud difficile tunc erat alia ex cauſa non ita obſcura. Jure enim priſtino quod totum erat Druidum diſciplina (ut ex Julio Caeſare ac perquam probabili doctorum virorum conjectura qui diſciplinam il-

[a] Marius Salomonius lib. de Principatu. Paganin. Gaudent. Juridic. lib. 2. cap. 26 & vide Henric. Bouricium lect. Juris cap. 7. & Franciſc. Connan. Comm. Juris lib. 1. cap. 16. Rivall. hiſt. Juris Civilis lib. 2.
[b] Anno 1622.
[c] De geſt. regum Angliae lib. 1. cap. 1.
[d] Vide Agellium lib. 16. cap. 13. Sigonium, Roſinum, &c.
[e] Annal. 12.

lam

jam pariter apud Gallos Britannoſque in rebus omnimodis, tam profanis quam ſacris, adminiſtrandis viguiſſe ſentiunt, eſt eliciendum) jure inquam illo, tam apud Britannos, ut par eſt credere, quam Gallos, prorſus a Claudio ſublato [a], facilius multo erat novum adeoque Caeſareum ſeu victoris jura paſſim introducere. Alia ad colonias hujus provinciae (quorum nomina habemus quatuor aut quinque; & dubitandum non eſt complures fuiſſe alias) hoc nomine ſpectantia alibi [b] congeſſimus, neque hic iteranda duximus. Civilis autem rerum hic ſub Romanis adminiſtratio, in qua juris Caeſarei uſus primi habetur generis, ſatis viſitur in officiis ſeu dignitatibus vicarii Britanniae, qui praefecto praetorio Galliarum ſuberat, conſularibus, praeſidibus, propraetoribus, id genus reliquis, quorum, ut in hac inſulae parte ſuo regentium jure, mentio expreſſior tum in Notitia dignitatum imperii occidentis tum in Romanis in Britannia apud doctiſſimum Guilielmum Camdenum e veteribus eos accuratius exhibentem. Et quod de Gallia dixit Julius Caeſar, de Britannia hac itidem tunc plane dicendum. *Reſpicite*, inquit ille [c], *finitimam Galliam, quae in provinciam redacta, jure & legibus commutatis, perpetua premitur ſervitute.* Prae aliis autem illuſtre eſt exemplum Septimii Severi Auguſti, qui ſub annum Chriſti 200. εἰς δύο ἡγεμονίας (ſic Herodianus [d]) τὴν τοῦ ἔθνους ἐξουσίαν, *in duos principatus* ſeu *praefecturas gentis imperium* ſeu *poteſtatem* diſtribuit, quod a doctis aliquot accipitur pro binis regimentis [e] ſeu praefecturis praetorianis, id eſt, binis praefectis praetorio, qui in praefecturis ſuis ſinguli jus dicerent hic Romanum. Dein etiam idem Auguſtus filios ſuos Baſſianum & Getam Caeſares ſeu deſignatos ſucceſſores, ut ab urbis deliciis eos abſtraheret, ſecum in Britanniam ducens Getam juniorem, juri tantum hic dicundo praefecit, aſſignatis ei, ex amicorum ſenioribus ſeu praecipuis, adſeſſoribus. Sic Herodianus [f], Γέταν καταλιπὼν ἐν τῷ ὑπὸ Ῥωμαίους ἔθνει δικάσοντα τε καὶ τὰ λοιπὰ διοικήσοντα πολιτικὰ τῆς ἀρχῆς (δοὺς αὐτῷ συνέδρους τῶν φίλων τοὺς πρεσβυτέρους) τὸν δὲ Ἀντωνῖνον παραλαβὼν, ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ὑπήγε, id eſt, *Getam in gentis parte quae Romanis ſuberat relinquens, ut ſcilicet jus diceret & reliquas imperii res civiles adminiſtraret* (*datis ei ex amicorum ſenioribus ſynedris* ſeu *adſeſſoribus* ſeu conſiliariis) *Antoninum* (id eſt, *Baſſianum*; licet revera uterque hoc nomine etiam patre ſuperſtite frueretur) *ſecum adverſus barbaros eduxit.* Atque erat quidem hic *Geta, moribus aſperis, ſed non impius, & tractator* (quaſi Scholaſticus diceres) ac in *literis aſſequendis & tenax veterum ſcriptorum & paternarum etiam ſententiarum memor*, quod ait Spartianus [g]. Quicquid igitur Britanniarum tunc erat Romanorum in poteſtate, ſeu pars ab muro illo ſeu vallo Pictico, qui Cumbriam interſecat meridionalis, Antonino Getae jam velut hic praefecto praetorio ſeu ab imperatore ſecundo ac imperii participi in adminiſtratione civili jureque dicundo ſuberat.

III. Nec ſane dubitandum videtur, quin inter aſſeſſores ſeu conſiliarios illos etiam & inter eos qui ipſi Auguſto judicia quotidie [h] a tempore matutino uſque in meridiem exercere ſolito, utpote & juris peritiſſimo, adſideret, locum haberet hic primarium AEmilius Papinianus, aſylum juris veteribus dictum, ſeu ille omnium qui ſunt, qui erunt, quique fuerant juris peritiſſimus (ut Cujacii [i] de eo fertur judicium) atque autoritatis ante Juſtinianum prae reliquis tantae, ut ubi pares erant ſententiae invicem adverſae, ea praevaleret [k] in qua fuiſſet Papinianus, qui & amiciſſimus Severo Auguſto cum eo ſimul profeſſus eſt ſub Cerbidio Scaevola, & ſibi praecipue utrumque Auguſti filium habebat commendatum. Nimirum certiſſimum eſt, non ſolum in Britanniae hac parte Septimio Severo [l] ut comitem eum adfuiſſe, verum etiam in urbe Eboraco egiſſe, ubi Auguſti praetorium erat ac tribunal, in quo judicia non ſolum ipſum Auguſtum ſed etiam Getam ſubinde cum conſiliariis illis exercuiſſe non eſt quod ambigamus. Ita expreſſim ex Dione Xiphilinus [m] de Papiniano; ubi Baſſiani meminit in via occidere tentantis patrem; *Qui tamen nullum*, inquit, *verbum fecit, ſed in tribunal* (Eboraci) *aſcendens peragenſque quae neceſſaria erant, revertit in praetorium* (καὶ καλέσας τόν τε υἱὸν καὶ τὸν Παπινιανὸν καὶ τὸν Κάστορα, &c.) *& accerſitis filio & Papiniano & Caſtore* verba de facinore ad filium habet, in quibus, *Si me cupis*, ait, *interficere, hic me interfice*, &c. *quod ſi id recuſas & times tua manu facere, adeſt tibi* (Παπινιανὸς ὁ ἔπαρχος) *Papinianus praefectus, cui jubere potes ut me interficiat. Omnino enim faciet quicquid abs te, quum imperator ſis, mandatum fuerit.* Sic ille. Scilicet erat Papinianus praefectus praetorio [n] tam Severo quam Antonino Caracallae ſeu Baſſiano ſucceſſori. Solem igitur illum ac aſylum juris, & doctrinae legalis theſaurum (ſic enim Spartiano [o] nuncupatur, & elogiis ſane miris paſſim in Corpore Juſtinianeo ornatur) jus in Britannis noſtris Caeſareum dixiſſe ac docuiſſe ut ſatis palam eſt, ita etiam in ſenioribus amicorum Getae [p] hic judiciis praefecti pro conſiliariis ei aſſignatis, primarium fuiſſe credendum. Is erat cujus opera ante annum tertium ſtudioſis ob mirum acumen & ſubtilitatem attingere fas non erat, inde poſtmodum Papinianiſtae [q] ſolenniter dicti. Caeterum in Britannia fuiſſe eum non video quenquam juriſconſultorum biographorum omnino memorare. Nec praeter Dionem Caſſium (quem ſane etiam in judiciis hic cum Severo adfuiſſe aequum eſt ex ejuſdem ſcripto [r] ſuſpicari) hiſtoricorum veterum quiſquam id tradidit. Quin & Paulum ac Ulpianum alioſque aliquot ejuſdem temporis, illius juris Caeſarei heroes comitatus hic tunc imperatorii partes fuiſſe, non ita abſonum eſt autumare, dum ſcilicet & ex ſenioribus Antonini Getae amicis

[a] Sueton. in Claudio cap. 25. vide Plin. l. 30. cap. 1. [b] Not. in Fortiſcut. p. 9. &c. [c] Comm. de Bello Gallico lib. 7. [d] Hiſt. 3. [e] Richard. Vitus hiſt. Brit. lib. 5. not. 11. De Regimenti voce conſulas Chariſium D. tit. de praet. praet. & Feſtum in verb. Regimen. [f] Hiſt. 3. [g] In Antonino Geta. [h] Xiphilinus e Dionis lib. 76. [i] In epiſt. ad Bedinger. praefix. codici Theodoſ. quem & videſis in praefat. ad Papiniani opera. [k] C. Theodoſ. l. 1. tit. de reſponſis prudentum. [l] Spartian. in Antonino Caracalla. [m] Hiſt. 76. in Severo, & vide Guil. Camd. Brit. pag. 572. [n] l. lecta eſt 40. D. tit. de rebus creditis, & Spartian. in Antonino Caracalla, Fr. Connanus Comm. Juris lib. 4. cap. 13. Guid. Pancirol. de Claris leg. interp. lib. 1. cap. 55. &c. [o] In Severo. [p] Videſis Joann. Bertrand. de Juriſperitis lib. 1. in Papiniano. [q] Hiſt. Juris a Juſtiniano compoſit. [r] Hiſt. 76.

(quod illo in aevo nomen dignitatis [a] ſingularis, non tantum officii, in domo & comitatu Auguſtali fuiſſe, ſciunt docti) adſeſſores ei adſignatos advertimus, & tam Ulpianum quam Paulum, Papiniano praefecto, qui plane hic aderat, adſeſſuram [b] geſſiſſe conſideramus. Imo & reſcripti illius de mancipiis bona vel mala fide poſſeſſis Ceciliae cuidam a Severo & Antonino Augg. Eboraci, conſulibus Fauſto & Ruſo, id eſt, anno Chriſti 210. dati [c] originem ſeu cauſam e lite aliqua Britannica duxiſſe, non eſt quod non admittamus. Ita floruit tunc temporis juris Caeſarei hic uſus, uti & ſimul hic floruere juris ejuſdem viri periti ſſimi illuſtriſſimique e Romanis. Et ſane firmatur diffuſior in hac inſulae parte, quae Romanis parebat, ejuſmodi uſus etiam ex eo quod Auguſtus ille animam exhalaturus Eboraci (ubi obiit, poſtquam biennio [d] amplius ſub eo regimen hic civile quale diximus, viguerat) *Turbatam ſe*, dixit [e], *rempublicam ubique accepiſſe, pacatam etiam Britonnis relinquere*. Atque ex ejuſmodi qualem diximus hic juris Romani uſu apud veteres occurrunt illa, ---- *Latia ſub lege Britanni* [f], & non tam Britanniam quam Romaniam [g] dicendam citeriorem inſulae partem, ut Taciti [h] teſtimonium de moribus Romanis in Britannos transfuſis expreſſiſſimum, alia id genus praetereamus. Provinciae igitur hic, pagi, praefecturae, oppida hoc jure tunc regebantur; ſecundum quod de Londino optime Guilielmus Camdenus, ubi nec coloniae nec municipii nomine inſignitam urbem illam adnotat. *Praefecturam itaque*, inquit [i], *ut opinor conſtituerunt* Romani, *ſic enim vocabant oppida in quibus nundinae agebantur & jus dicebant, ita tamen ut magiſtratus ſuos non haberent, ſed praefecti quotannis in ea mitterentur, qui jus dicerent, quod in publicis negotiis, nempe cenſus, tributorum, vectigalium, militiae*, &c. *a Romano ſenatu peterent*. Etiam municipia ſi quae fuere [k] non aliter eidem juri hic ſuberant atque urbes oppidaque apud nos non pauca, quibus ſui ſunt mores legeſque ſingulares, juri Anglicano quod commune vocitamus. Jure enim illo mores illi legeſque ſingulares & interpretationem recipiunt & ſaepenumero ex ejuſdem autoritate coercentur, quod nemo neſcit.

IV. Duravit autem juris Caeſarei quale diximus hic regimen, ſed pro vario ac mutante ſubinde rerum ſtatu aliter atque aliter ſe ſubinde habens, per annos trecentos ac ſexaginta aut circiter, id eſt, a Claudii Caeſaris temporibus (inde enim hic merito auſpicamur, non a Julio aliiſve Claudium antecedentibus, qui potius Britanniam cogitarunt, quam partem ejus aliquam ſibi ſubjecerunt) uſque in imperium Honorii Auguſti ſeu tempus quo ab Alarico Gotho Roma capta eſt. Id eſt, ab anno quaſi L. Chriſti ad annum ejuſdem 410. aut circiter. Sub id ſcilicet tempus [l] Marco, dein Gratiano & demum Conſtantino regibus etiam per defectionem [m], ſeu Auguſtis hic conſtitutis, atque Conſtantino relicta inſula in Gallias tranſeunte rebuſque adverſis plane oppreſſo ſublatoque, tranſrhenanis item barbaris cuncta pro libitu invadentibus, atque Romanorum imperio adeo in occidente acciſo, ut amicis nullatenus ſubvenire poſſent, tum Celticae aliquot gentes tum Britanni noſtri neceſſitate adigebantur, Τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς (ſic Zoſimus [n]) ἀποςῆναι ϗ καθ' ἑαυτὲς βιοτεύειν οὐκ ἔτι τοῖς τύτων ὑπακέοντας νόμοις, *Ut ab imperio Romano deficerent & Romanorum legibus non amplius obedientes arbitratu ſuo viverent*. Et Celticae illae nationes, Τὲς Βρεττανὲς μιμησάμεναι, *imitatae Britannos* (ita idem ſcriptor) κατὰ τὸν ἴσον σφᾶς ἠλευθέρωσαν τρόπον. Ἐκβάλλουσι γὰρ τὲς Ῥωμαίους ἄρχοντας, οἰκεῖον δὲ κατ' ἐξουσίαν πολίτευμα καθιστᾶσαι, *Conſimili modo ſe liberarunt. Nam ejectis praeſidibus Romanis, propriam quandam rempublicam ex arbitratu ſuo conſtituerunt*. Hic finis uſus juris Caeſarei jam dicti collocandus, qua Caeſarei, ſeu qua autoritatem ex Caeſarum imperio habentis; utcunque proculdubio e tam diutina quae per ſecula illa anteacta invaluerat conſuetudine, non ſupereſſe, ſaltem aliquamdiu, non potuerint aliquot ejuſdem, in regimine novo ſeu recenti illo ex arbitratu incolarum nato, reliquiae, quae nunc conſenſu utentium retinente temperanteve, non omnino ut ante imperantium Caeſarum autoritate ſubuiterentur. Atque hoc eſt quod ait Beda [o], *Ex eo tempore* (quo capta eſt a Gothis Roma) *Romani in Britannia regnare ceſſarunt*; quod ſane etiam Procopio [p] ſatis affirmatur. Apud alios finis Romani hic imperii citerius ponitur: anno ſcilicet Chriſti 434. [q] aut 435. ſeu ſub media Theodoſii junioris tempora. Chronologia vetus Anglo-ſaxonica [r]; CCCCXXXV. Her Gotan abræcon Rome burh. ⁊ næfre ſiþþan Romane ne ricſodon on Brytene, *Hic Gothi urbem Romam vaſtarunt. Neque unquam poſtea Romani regnabant in Britannia*. Quod vero adjicitur ibi regnum illud ab Julio Caeſare ſic duraſſe, ex veterum aliquot natum eſt hallucinatione, qui adventum ejus in *quaeſitos*, ut ait Lucanus, Britannos, pro victore oſcitanter nimis ſumpſere. Atque alii de Romani imperii hic fine aliter aliterque. Sed de minutioribus temporis apicibus hic non diſputamus. Et quantum ad rem quam tractamus ſufficere puto quae dicta ſunt. Qui autem de tempore citeriore loquuntur, non tam de fine hic imperii Romani, quam de Romanis hinc diſcedentibus videntur capiendi.

[a] Videſis Claud. Salmaſium in Auguſt. hiſt. pag. 47. & 307. & 308. [b] Lampridius in Alexandro Severo, & videſis l. 40. lecta eſt D. tit. de rebus creditis. [c] C. tit. de rei vendicatione l. 1. [d] Dio lib. 76. [e] Spartianus in Severo. [f] Vet. Poet. Catalect. lib. 1. tit. 7. [g] Gildas in epiſtola de Excid. Brit. [h] In vita Julii Agricolae. [i] Britan. p. 304. [k] Videſis Camden. Brit. 572. [l] Zoſimus lib. 6. Olympiodorus apud Photium cod. 80. [m] Procopius Vandalic. lib. 1. pag. 94. b. [n] Hiſtor. lib. 6. [o] Hiſt. Eccleſ. lib. 1. cap. 11. & in epit. hiſt. Angliae. [p] Vandalic. lib. 1. pag. 94. b. [q] Chronolog. Saxon. Æthelwerdus, Florilegus, &c. vide Jacob. Armachanum de Britannicarum eccleſ. primordiis cap. 12. & pag. 599. Guid. Pancirol. in Notit. Occidentis cap. 83. adde Camden. Brit. pag. 94. [r] Pag. 507.

CAP.

CAP. V.

I. *Quibuſnam in libris jus illud Caeſareum contineretur, cujus per intervallum Romani hic imperii ſeu annorum quaſi 360. ſuperius memoratum, uſus, qualis ante oſtenſus eſt, hic habitus.*

II. *De codice Theodoſiano. Editionis ejus annus verus ſibi reſtitutus, contra tum juriſperitos tum chronologos hactenus ea in re hallucinatos.*

III. *Quomodo mutatum in codice illo jus Caeſareum novaque facie tunc indutum.*

IV. *De juris Caeſarei a barbaris itidem novati uſu in occidente poſt vaſtatum ab illis imperium Romanum, uſque in Juſtiniani tempora, in Italia, Hiſpania, Galliis: juris ſcilicet maxime in Theodoſiano codice reliquiſque Anianeis ſeu Alaricianis reperti.*

V. *Juſtinianei juris, qua talis, in oriente uſus diutinus. In occidente, per multa ab eo ſecula, in regimine publico, nullus. Theodoſianum Corpus, cum adjunctis, Romani ſeu Caeſarei nomine ut ante ita & poſt Juſtinianum uſque in ſeculi duodecimi aut circiter medium, variatim in publico apud occidentales aliquot gentes regimine receptum.*

VI. *Codicis Theodoſiani atque adjunctorum apud ſcriptores & ſtudioſos per intervallum illud, uſus. Et de celeberrima lege Conſtantiniana in ſeu cum eo vulgo obtenſa, qua immanis olim & ſtupenda epiſcopis ſeu generi hieratico tributa juriſdictio. Eam revera codicis illius (cujus ad calcem reperitur) partem nunquam fuiſſe, ſed diu ante abrogatam, a falſariis aliquot eſſe adjectam.*

PER intervallum annorum 360. aut circiter jam ante oſtenſum, ſeu a Claudii Auguſti tempore uſque in Honorii, quo finis hic imperii Romani, jus, cujus in hac inſulae noſtrae parte uſus quem diximus, habitus eſt. Caeſareum ſedes habuit ſuas in duodecim tabularum reliquiis, in ſenatuſconſultis ac plebiſcitis priſcis recentioribuſque, quotquot ſcilicet a principibus firmata, admiſſa, retenta ſunt, in praetorum edictis, veteribus illis libris, Gaii, Scaevolae, Papiniani, Ulpiani, Pauli, reliquorum id genus vetuſtiorum, e quibus poſtea conflatae ſunt Juſtiniani Pandectae, atque in ſanctionibus demum Caeſarianis Theodoſium juniorem antecedentibus, adeoque tum in eis quae relatae fuerant in Codices Gregorianum ac Hermogenianum tum in reliquis in Codice Theodoſiano repertis, quotquot ſcilicet juxta ſuperius dicta Romani imperii hic finem anteverterint. Gregorius juris ſtudioſus leges principales ab Hadriano ad Valerianum uſque & Gallienum in Codicem ſuum conjecit, uti & Hermogenes in ſuum eas quae fuere a Claudio Gallieni ſucceſſore ad Diocletianum. Ea de re conſulas Cujacium in Paratitlorum in Codicem Juſtiniani praefatione, unde ſua de Codicibus hiſce exſcripſit Poſſevinus [a]. Hujus generis fuere libri Conſtitutionum divorum fratrum, quos compoſuerat Papirius Juſtus [b]. Haec omnia per intervallum quod diximus in muſaeis ac foro ſtudioſis judicibuſque in uſu. Centum autem aut circiter ante Juſtinianum, cujus corpore juris nunc utimur, annis, finis illius intervalli erat ſeu imperii hic Romani, adeoque nullus Juſtinianei, qua Juſtinianei, tunc uſus eſſe hic alibive quibat.

II. Jam vero haud ita diu poſt ſeu potius ſub ipſum intervalli illius ſeu imperii Romani, juxta aliquos, hic finem, ſeu conſule Theodoſio illo quindecies & Valentiniano Auguſto tertio quartum, id eſt, anno Chriſti 435. novella ſeu lege ſingulari promulgatus eſt & firmatus Codex ſanctionum principalium Theodoſianus. Ita ſcilicet, ſi impreſſis codicibus [c], qui hic ſibi invicem conſoni omnes, fides. Sed in MS. meo (ubi lex illa non cum Novellis ejus ſed cum ipſo Codice ut praefatio, ſicut & debet, conjungitur, quemadmodum etiam in editione Sichardiana [d]) legitur, *Theodoſio Auguſto ſedecies conſule*, id eſt, conſule illo & Fauſto ſeu Feſto; quod ad annum Chriſti attinet 438. Et certe manifeſtum eſt *quindecies* ibi male legi, impreſſoſque codices eſſe hic ut in non paucis aliis depravatos. Ad hunc enim modum ſe habent tunc faſti conſulares,

Chriſti, 435. *Theodoſius Aug.* XV. *Valentinianus* IV.
436. *Iſidorus*; *ſenator.*
437. *AEtius* II. *Sigeſvultius.*
438. *Theodoſius Aug* XVI. *Fauſtus* ſeu *Feſtus.*

Atque emiſſum ad Darium praefectum praetorio orientis edictum anno proximo ante ſextumdecimum Theodoſii conſulatum, ſeu Chriſti 437. de decurionibus ſcilicet & ſilentiariis, habetur in Codice illo [e]. Subſcribitur nempe *Dat.* XVIII. *kal. Aprilis Conſtantinopoli poſt conſulatum Iſidori & Senatoris*, qui anno illi reſpondet. Edictum igitur de autoritate codicis illius a Theodoſio & Valentiniano Auguſtis ad Florentinum praefectum praetorio orientis perperam plane ſignatur conſulatu decimo quinto Theodoſii, quod nemo non videt. Ad decimumſextum plane conſulatum ſeu annum Chriſti 438. attinet edictum il-

[a] Biblioth. ſelect. l, 12. c. 15. & vide Guid. Panciroll. de claris legum interp. lib. 1. cap. 65. & 66. ubi pro Valerianum male legitur Valentinianum & de Gregorio vide Fr. Balduinum in Prolegomenis.
[b] Cujacius Obſervat. lib. 1. cap 4. Guid Panciro. de clar. legum interp. lib. 1. cap. 51.
[c] Novell. Theodoſ. tit. 1.
[d] Baſileae 1528.
[e] Lib. 6. tit 23 l 4

lud,

lud. Adeoque erroris chronologici non ferendi omnino convincuntur, qui editionem Codicis illius triennio ante collocare ſolent, ut Sigonius[a], Contius[b], Freymonius[c], Baronius[d], Calviſius, chronologiae Codici Theodoſiano ſubjunctae autor, alii. Codex hic primus erat ſanctionum imperatoriarum ex autoritate principali ſeu Auguſtorum auſpiciis editus. Gregorius enim, Hermogenes ac Papirius, ut privati tantum ſuos compoſuerant codices, in quibus conſtitutiones fuere tantum principum qui anteceſſerant paganorum. In Theodoſianum vero receptae ſunt tantummodo Chriſtianorum principum ſanctiones quae ſcilicet a Conſtantino magno & ſucceſſoribus ejus ante Theodoſiani natales emiſſae atque a Theodoſio & Valentiniano tertio ſelectae.

III. Voluere autem Auguſti illi in Theodoſiani confirmatione, *licentiam fore nulli ad forum & quotidianas advocationes* (ita ſe habet Novella ſeu praefatio jam dicta) *jus principale deferre vel litis inſtrumenta componere, niſi ex his videlicet libris* (ipſo nempe Codice Theodoſiano ſeu ejuſdem libris 16) *qui in noſtri nominis vocabulum tranſierunt & ſacris habentur in ſcriniis. Quanquam nulli retro principum aeternitas ſua detracta eſt; nullius latoris occidit nomen. Imo lucis gratia munerati* (ita e MS. legendum, pro eo quod in editis eſt nunc *mutuati* nunc *mutati*) *claritudine conſultorum auguſta nobiſcum ſocietate conjunguntur.* Papiniani item, Pauli, Gaii, Ulpiani, Modeſtini, uti & aliorum quorum tractatus & ſententias ſuis illi operibus miſcuerant, veluti Scaevolae, Sabini, Juliani, Marcelli, omniumque quos illi celebrarunt ſcripta eodem in Codice[e] firmantur. *Ubi autem diverſae ſententiae proferebantur, potius numerus vincebat autorum. Vel ſi numerus aequalis eſſet, ejus partis praecedebat autoritas, in qua excellentis ingenii Papinianus eminebat; qui ut ſingulos vincebat, cedebat duobus. Notas autem Pauli atque Ulpiani in Papiniani corpus factas, ſicut dudum ſtatutum eſt, praecipiebant infirmari. Ubi autem pares*[f] *eorum ſententiae recitabantur, quorum par cenſebatur autoritas, quod ſequi deberet, eligebat moderatio judicantis. Pauli quoque ſententias ſemper* (ſed non ſine temperamentis ante dictis) *valere* praecipiebant. Sequutae ſunt Conſtitutiones novellae Theodoſii hujus, Valentiniani ejuſdem, Martiani, Majoriani, Severi, Anthemii Auguſtorum. Id autem quod diximus conſtituerant inter alia ad ſenatum Romanum miſſa Theodoſius & Valentinianus ſub annum ante Codicis illius editionem decimum ſeu Chriſti 428, id eſt, Theodoſio Aug. XII. (non VII. ut mendoſe in impreſſis) & Valentiniano II. conſulibus. Et recte numerum hic correxit Baronius[g], quem oſcitanter retinuit, ubi ſanctionem hanc deſcribit, Valentinus Forſterus[h] impreſſorum ſecure nimis ſequax. Idem etiam in codicem ſuum retulere Auguſti illi; ubi in Anianeo ſeu Alariciano interpretamento[i] habetur, *Gregorianum & Hermogenianum ideo legem iſtam praeteriiſſe, quia ſuis autoritatibus confirmabantur ex lege priore ſub titulo de Conſtitutionibus principum & edictis.* Id quidem verum eſt, primum Codicis hujus titulum ita ſe habere. Sed nihil omnino in eo mihi reperitur, quo codices illi bini alteri aut conſtitutiones aliquae omnino principales temporum anteriorum firmentur. Sed vero quibuſnam tunc temporis in libris haberetur jus quod obtinuit Caeſareum, ex jam breviter dictis ſatis liquet, unde partim etiam de jure illo, qua uſus hic ejuſdem proxime ante erat, eſt dijudicandum.

IV. Haud ita diu poſt, quaſi in nihilum evanuit imperium per occidentem Romanum (modo anguſtias illas exarchatus Ravennatis exeipias) ab irrumpentibus Gothis, Vandalis, aliis e ſeptentrione gentibus dilaceratum, variaque in regna diſtractum. Inde ſimul juris Caeſarei quod diximus Juſtiniano vetuſtioris, qua Caeſarei aut ex Auguſtorum autoritate pendentis, uſus, ut evaneſceret neceſſe etiam erat. Ita tamen, ſub condentium etiam nomine, retinebatur uſurpabaturque inter gentes illas victrices, ut Romae ac per Italiam in regimine publico a Theodorico rege ſub id tempus Oſtrogotho & ſucceſſoribus aliquot adhiberetur, ipſorum interim novis edictis interſperſum; id quod ex Caſſiodori libris Variarum, manifeſtiſſimum eſt. Atque Alaricus ſecundus Wiſigothorum in Hiſpaniis Galliaque meridionaliori rex opera *Aniani e codice Theodoſiano ac diverſis*[k] *libris leges ſive ſpecies juris elegit & explanavit, nec aliud cuilibet aut de legibus aut de jure licere in diſceptationem proponere* conſtituit, praeterquam quod liber inde congeſtus amplecteretur. Liber ille ſeu breviarium, tum Anianeum tum Alaricianum dicendum, ipſiſſimus eſt Codex ille Theodoſianus, nec tamen ipſe ſatis integer, quo nunc utimur, & reliquae cum eo conjunctae Theodoſii, Valentiniani, Martiani, Majoriani, Severi, Anthemii Auguſtorum Novellae, uti etiam Excerpta ex codicibus Gregoriano & Hermogeniano atque interpretamenta qualiacunque Anianea a ſenſu Caeſareo nimis interdum aliena (quod ab viris doctis ſaepius notatur) praeter Gaii, Pauli, Ulpiani, Papiniani ſeu Papiani, ut ibi dicitur, fragmenta, ſed pro tranſcribentis libitu interdum mutata[l], atque interſertum, ut puto Volutii Metiani opuſculum de vocabulis ac notis partium in rebus pecuniariis. Anianus[m] ipſe: *Ex his omnibus juriſconſultoribus ex Gregoriano, Hermogeniano, Caio, Papiniano* (ſeu *Papiano*) *& Paulo quae neceſſaria cauſis praeſentium temporum videbantur, elegimus.* Nonnulli tamen octo tantum libros priores Theodoſiani in Alaricianis hiſce fuiſſe malunt[n]. Denominata autem ſunt reliqua conjuncta Theodoſiana non minus atque ipſe Auguſti Codex, unde tum Ivo Carnotenſis[o] tum Gratianus[p] Pauli ſententias aliquot leges appellat expreſſim Theodoſianas. Hinc etiam verba Pauli & interpretatio, Aniana lex diſerte antiquitus nuncupa-

[a] De occidentali imperio lib. 12. [b] In faſtis conſularibus. [c] Symphonia juris chronologica. [d] Tom. 5. anno 435. num. 23. [e] L. unic. C. Theod. tit. de reſponſ. prudent. [f] De lectione hic vide Jo. Bertrand. de Juriſperitis lib. 1. pag. 12. [g] Annal. tom. 5. anno 435. num. 23. [h] In hiſt. Juris civilis lib. 2. in Papiniano. [i] Ad l. unic. C. Theod. tit. de reſp. prudent. [k] Praefat. ad cod. Theodoſ. Signon. de occidental. imperio lib. 16. [l] Aleat. Parerg. lib. 2. cap. 26. ult. [m] Gl. ad C. Theod. l. unic. de reſp. prudentum. [n] Vide Guid. Panziroll. de clar. leg. interpr. lib. 2. cap. 3. [o] Pannorm. l. 4. cap. 127, & 128, &c. [p] Cauſ. 2. quaeſt. 6. cap. 22. propter aſſluentiam. 24, 25.

tur,

tur[a], qua de re videſis plura apud Joannem Savaronem ad Sidonium Apollinarem[b], ubi etiam rationem reddit dicti illius Sidoniani de Seronato (ſub Anthemii Auguſti tempora, ſeu paulo ante Anianum) *leges Theodoſianas calcans Theodoricianaſque proponens, veteres culpas, nova tributa perquirit.* Ita ſcilicet ante Anianum ſeu Alaricum illum leges ſignanter diſcriminatæ. Et de Theodoricianis hic nominiſque cauſa vide itidem Cujacium[c] in epiſtola ad Emaricum Ranconetum, Baronium[d] & Innocentium Cironium[e]. Atque obſervandum eſt quidem diu ante Alaricum hunc ſeu ſub annum 412. conſilium iniiſſe Ataulphum[f] Gothum Romana omnia adeo in Gothicum nomen moreſque mutandi, ut Romanum plane oblitteraretur, ſed poſtmodum conſilio hoc graviſſimas ob rationes rejecto magnopere ſtuduiſſe, ut *Romanae reſtitutionis auctor haberetur, poſtquam eſſe non poterat immutator.* Promulgatum autem eſt illud tam ſeu potius Alaricianus ſic quam Theodoſianus dicendus codex, anno Chriſti 506. Nec dubitari poteſt quin apud Francos plerumque eo in ſeculo retinerentur jura illa in corpore illo reliquiſque jam dictis contenta. Nam expreſſim Agathias[g] de tempore non ſuo ſolum (vixit ille ſub Juſtiniano) ſed & priſtino verba faciens, moreſque Francorum enarrans, Καὶ πολιτείᾳ, inquit, ὡς τὰ πολλὰ χρῶνται Ῥωμαϊκῇ, καὶ νόμοις τοῖς αὐτοῖς, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως ἀμφί τε τὰ συμβόλαια, καὶ γάμους, καὶ τὴν τοῦ Θείου θεραπείαν νομίζουσιν, *Et politia plerumque utuntur Romana, & legibus eiſdem, eandem etiam contractuum & nuptiarum rationem & divini numinis cultum tenent.* Quae ut reliqua antedicta de tempore poſt Theodoſium juniorem, de codice Theodoſiano aliiſque illis Anianeis ſeu Alaricianis intelligenda. Et de occidente uſque ad Juſtiniani tempora, poſt adeo acciſum ibi Romanum imperium, quantum ad jus attinet Cæſareum, ſic ſtatuendum.

V. Sub nonageſimum autem a prima Theodoſiani Codicis editione atque ab Alariciana interpretatione vigeſimum quartum annum, ſeu Chriſti 530. partes aliquot corporis ſui Juſtinianus in oriente promulgare coepit, quod integrum ante annum 565. quo ille mortuus eſt, abſolvitur. Nec Theodoſiani jam aut Gregoriani aut Hermogeniani aliorumve juris codicum manſit ibi autoritas, qualis ante fuerat, nec Papiniani praerogativa priſtina. Alia quamplurima novata, refixa, abrogata, inducta. Militaria, forenſia, leges mutavit, alias invexit Juſtinianus, Ὅπως ἅπαντα νεώτερά τε καὶ αὐτοῦ ἐπώνυμα εἴη, quod ſcribit Procopius[h], id eſt, *ut omnia nova & de ſuo nomine dicerentur.* Qua de re vide apud eum plura in Arcana hiſtoria, atque in Nicolai Alemanni notis, obſervatu etiam ad hanc rem perquam digna. Corpus illud dein, ab jure priſtino ſeu Theodoſiano admodum diverſum, tum per orientales imperii partes, tum in exarchatu Ravennate uſque ad illum ab *Aiſtulpho* rege anno Chriſti 752. deletum[i], & poſtmodum ſane in oriente uſque ad captam a Turcis Conſtantinopolim ſub annum Chriſti 1453. cum etiam, Mahumedis qui cepit juſſu, Maximus patriarcha inter alios libros, Καὶ τοὺς Κώδικας τοὺς Βασιλικοὺς, *codices imperatorios* (quod de juris Caeſarei ſive corpore Juſtinianeo ſive Baſilicorum libris ſexaginta inde ſumptis par eſt ut intelligas) dicitur[k] in Arabicum tranſtuliſſe, in futurum, ut videtur, Mahumedici imperii uſum. Et continuum juris illic veteris Caeſarei uſum ſatis ſcimus ex Baſilicis ipſis, eorum Synopſi, Harmenopulo, Attaliata, Photii Nomocanone, Balſamone, Zonara, Pſello, aliis non paucis Graecis juris ſive Caeſarei ſive pontificii cum Caeſareo mixti libris paſſim obviis. Quod vero ad occidentem attinet; ejus imperium, qua Caeſareum, annis amplius quinquaginta ante Juſtinianum in nihilum ferme evanuerat. Et de ipſius Juſtiniani etiam tempore ſatis teſtantur Procopius & Agathias ei coaevi. Nec omnino admittendum aliter atque palam adulatorium, quod Juſtino juniori, Juſtiniani ſucceſſori, aliquoties tribuit Corippus Africanus, ubi eum mundi ac orbis dominum appellat. Alia id genus eo in ſeculo perquam ridicula ſunt; niſi ideo tantum dicta velis, ut avita imperatorum jura ſic aſſererentur, non ut poteſtas ac imperandi facultas praeſens in occidente inde innueretur, quam quidem in cancellos anguſtiſſimos jam ante coercitam poſt unum & alterum ſeculum aut circiter omnino deſiiſſe, ex hiſtoriis eſt manifeſtum. Jam vero jus Caeſareum, tum poſt Barbarorum irruptiones illas ante Juſtinianum, tum in ſeculis poſt eum ſequentibus dupliciter conſiderandum eſt; aut qua in regimine publico uſurpatum eſt, aut qua ſtudioſis in muſaeis lectum eſt neglectumve ſeu a ſcriptoribus adhibitum. Atque in utraque conſideratione per ſe Codicis Theodoſiani & reliquorum quae cum illo conjuncta ſunt, ſeu corporis Alariciani, id eſt, juris Juſtinianum antevertentis ſeu Caeſarei vetuſtioris, ac per ſe corporis Juſtinianei ſeu Caeſarei juris ita recentioris ratio eſt habenda ſingularis. In regimine publico Oſtrogothorum in Italia, Wiſigothorum in Hiſpaniis & Galliis, aliorum aliquot vicinorum ante Juſtinianum, uti & per annos complures poſt eum, obtinuit quidem jus Romanum vetuſtius, quod ante Juſtinianum vim habuit, ſed Theodoricianis, Anianeis ſeu Alaricianis, atque id genus aliis tum edictis novis tum interpretationibus ſuperinductis haud parum interpolatum, nec omnino aliter admiſſum atque nova principum admittentium autoritate donaretur. Quod ſic dictum ad corpus Juſtinianeum ſeu partem ejus aliquam non omnino attinet, ſed ad Theodoſianum quod diximus, & reliqua cum eo conjuncta, atque in uſum publicum adhibita. Et hyperbole eſt craſſiſſima in epigrammate Graeco Florentinis praefixo; homines ſcilicet Aſiae, Africae, Europae, quaſi genus univerſum humanum, gentes univerſas, Juſtiniano ſuiſque Digeſtis paruiſſe. Theodoſiana plane & qualia diximus caetera fuere in occidente jura quae obtinuere Romana. Neque alia omnino fuere Romana apud Francos jura, de quibus, ut ante memoratur, loquutus eſt Agathias, qui dixit ὡς

[a] In Synod. Pariſ. ſub Ludovico Pio apud Ivonem Decret part. 14. cap. 21. Pannorm. lib. 5. cap 124. Grat. Cauſ. 24. quaeſt. 3. c. 1.
[b] Lib. 2. Epiſt. 1. [c] Praefix. Cod. Theodoſiano. [d] Annal. tom 6 anno 468 num 12. [e] Obſervat. juris canonici lib. 5. cap. 1.
[f] Oroſius lib. 7. cap. 43. & vide Goldaſt Imperator. Conſtitut. tom. 3. pag 586 [g] Hiſtoriae Juſtinian. lib. 1. [h] Hiſt. Arcan. p. 49.
[i] Sigon. de regno Italiae lib. 3. [k] Hiſt. poatic. Turcograec. lib. 1. num. 56.

τὰ πολλὰ *plerumque* politia & legibus uti eos Romanis. Simpliciter dicere noo potuit tum propter immixtos ipſorum mores, tum ob mutationes perquam inſignes, quas, ut mooitum eſt, invexerat Juſtinianus. Neque alia eſt praeter Theodoſianam illam lex Romana, quae viguit Romae atque per Italiam, *abſque univerſis procellis*, ut ait ſub annum Chriſti 850. *Leo* papa quartus in epiſtola ad Lotharium primum Auguſtum; qua de re conſulas Gratianum[a] ac Ivonem[b]. Atqoe hujus veſtigia in Marculphi Formulis aliiſque veteribus, quemadmodum ante in Caſſiodori Variis, frequentia. Nec ſane Romana magis proprie tuoc dicta eſt, quam linguae provinciales illae Hiſpanica & Gallica ex Romana veteri per degenerationem natae Romanae nomine & *Romance* indigitari ſolent. Illae non magis a Latino abiere ſermone quam leges, utcunque Romanae tunc dictae, abierant, qua in uſum admiſſae formataeque, a primaevo corporis illius Theodoſiani ſenſu. Nam etiam in ipſo imperio utcunque tranſlato in occidentem, adeo capitularibus ſtirpis Carolinae novis auctum mutatumque eſt, priſtinum illud jus ut novam plane faciem inducrer atque a veteri plane diverſiſſimam. Quale itidem dicendum de ejuſdem juris Romani vetuſtioris per Hiſpanias & Gallias uſu; id quod nemo neſcit qui legibus Loogobardorum, Wiſigothorum, reliquarum gentium in legum aotiquarum codice congeſtis alienus oon fuerit. Etiam apud Wiſigothos a Cindaſwintho rege ſub annum Chriſti 650. juris Romani expreſſiſſima lege[c] uſus prohibetur. Et perquam variatim in regimine occidentalium aliquot partium illud jus vetuſtius Romanum habitum eſt tractatumque per ſecula illa, quae finem imperii Romani in Britaonia ſeu quaſi ſeculi quinti medium ſeu annum 450. interveniuot & medium aut circiter duodecimi, id eſt, 1150, quando velut ex intermortuis in occidente nuper reſurrexerat corpus ut ſtatim oſtendetur Juſtinianeum. Atque ea de re, quantum ad Gallias ſpectat, vide prae aliis tum opus doctiſſimum jampridem editum[d] ab M. Antonio Dominico J. C. de praerogativa Allodiorum in provinciis Narbonenſi & Aquitanica, tum Innoceotium Cironium[e] in Obſervationibus Juris Canonici, ubi memorat etiam Joannis Coſtae anteceſſoris Tholoſani tractatum de Origine Juris in Gallia in hanc rem proditurum. Atque hic inprimis obſervandum, Iſidorum[f] Hiſpalenſem cum de legibus accuratius agere inſtituiſſet, earumque coumerare autores, Gregoriani Codicis, Hermogeniani & demum Theodoſiani meminiſſe, non tamen Juſtinianei utpote tunc per occidentem non in uſu. Floruit ille ſub annum 630. ſeu circa 70. ab Juſtiniano. Quinimo in ipſo imperio Romano libertas data eſt profitendi quo jure ſive Romano (quod de Theodoſiano illo cum adjunctis ſemper intelligendum; tunc ſcilicet condito, quando conditores in occideote imperabant, quale de Juſtiniaoeo, quatenus ex eo vim nactum eſt, dici omnino nequit) ſive Gothico ſive Longobardico ſive alio tunc obtinente quis regeretur, quod ſatis ſcimus ex Lotharii primi Auguſti ea de re lege[g]. Quam tamen ſic capiendam exiſtimo, ut integrarum urbium, pagorum, territoriorum principibus ſeu praefectis ſimul ac incolis civiliter in univerſitatem coaleſcentibus qui profeſſionem ejuſmodi elegerint, libertas illa indulgeretur vivendi juxta hujus ſeu illius legis normam, non perſonis ſingulis, qua ſinguli ſolum erant, de quibus ne quidem cum ratione poſſe videtur intelligi. Specimen habetur effectus hujuſmodi profeſſionis apud Carolum de Tocco[h], de Romano & Longobardo, ſic legum profeſſione diſtinctis, invicem in foro litigaotibus. Atque exemplum ejuſmodi profeſſionis viſitur illuſtre in illis Booifacii Tuſciae ducis ac Matildis comitiſſae filiae ejus profeſſionibus; illum ſcilicet Longobardicam eſſe profeſſum, hanc vero Salicam legem, quod notat ex ipſorum tabulis, quae plurimae in eccleſia Mutinenſi aſſervantur, Carolus Sigonius[i]. Sed vero etiam hanc Longobardicam poſtmodum elegiſſe elicitur ex charta ejus dooationis, qua anno 1096. fundavit abbatiam Montis S. Petri in dioeceſi Metenſi, unde Sigonium falſi convincendum voluot nonnulli[k]. Sed nimis opinor immerito. Alterum annis fecit ea juvenilibus. Alterum jam ſenectute provectiſſima. Locorum item diſcrimen eam in rem advertendum. Atque huc palam facit Caroli calvi Francorum regis edictum Piſtenſe[l], quo, juxta legis Lotharianae illius mentem, toties de regionibus ac terris in quibus *ſecundum legem Romanam judicia terminantur, & de illis qui ſecundum legem Romanam vivunt*, verba fiunt. Legem autem Romanam tum in Capitulis illis, tum in vetuſtioribus Caroli & Ludovici pii Auguſtorum alibique in id genus ſcriptis eo in aevo memoratam, intelligas ſemper oportet de Theodoſiano illo corpore & reliquis ei conjunctis, non omnino de Juſtinianeo. Inde in Capitularibus Caroli & Ludovici pro legibus e Theodoſiano aliqua expreſſim[m] afferuntur. Et ubi in Additionibus[n] Ludovici de poenis eorum qui venerem in alteram formam mutant, *lex Romana omnium humanarum mater legum* nuncupatur, de alia quam quae in Theodoſiano habetur capi nequit. Scilicet igne criminis ejuſmodi patratores cremari ex ea lege ibi dicitur. At vero ex Juſtinianea, id eſt Conſtantini & Conſtantis in Codicem ejus[o], ſed non in Theodoſianum, recepta, gladio illi puniendi. Sed vivicomburium, Theodoſii, Valentiniani & Arcadii reſcriptum ad orientium vicarium urbis Romae[p], in Codice Theodoſiano repertum, praeſcribit, quod male typis editum ita e MS. corrigendum; *Omnes quibus flagitii uſus eſt, virili corpore muliebriter conſtitutos, alieni ſexus damnare patientiam (nihil enim diſcretum videntur habere cum foeminis) hujuſmodi ſcelus, ſpectante populo, flammis vindicibus expiabunt.* Unde hodieque plerumque apud gentes exteras, quibus lex

[a] Diſt. 10. cap 9. & 23. [b] Part. 4. cap. 179. & Pannormiae lib. 2. tit. de legibus. cap. 152. [c] Leg. Wiſigoth lib. 2. cap. 9 & obſerva epiſt. Joannis Papae 8. apud Ivonem in decreto parte 3. cap 98. citat. capite proximo § 2. [d] Pariſiis 1645. videlis Gul. Ranchinum var. lect. lib. 2. cap. 3. [e] Lib. 5. [f] Originum lib. 5. [g] Leg Longobard. lib 2. tit. 57. Sigon de regno Italiae lib. 5. & videſis Hincmarum Rhem de coercendo raptu c 12. p. 234. edit. Sirmondi. Ivo Decret. part. 3. cap. 38 Goldaſt. Conſtit. Imperialium tom. 1. pag. 186. [h] Gloſſ in Leg Longobard lib. 2. tit. 57. [i] De Regno Italiae lib. 8 anno 1007 [k] Innocent. Ciron. Obſervat Juris Canon. lib. 5. cap. 5. [l] Anno Chriſti 864. cap. 13. 16, 20, 23. 28, 31. [m] Capitul lib. 6. cap 281 & 307, &c. [n] Addit. Ludovici 4. c. 102. [o] C. ad leg. Juliam de Adulteris l. 31. [p] C. Theodoſ lib 9. tit. 7. ſeu ad leg. Jul. de Adulteriis. l. 6.

illa

illa Romana per ſecula illa in uſu, retinetur mos flammis damnandi ejuſmodi flagitioſos, ut a juriſconſultis * notatur. Atque ut novata eſt poena illa ex lege Juſtinianea, id eſt, Conſtantiniana illa ab ipſo in uſum revocata, ita ſane corpus integrum Theodoſiani Codicis, qua autoritatem haberet aut in foro uſurparetur, & qua tale, quaſi in nihilum redactum eſt ex Juſtinianea lege (quantum ſcilicet inde fieri potuit) de novo Codice confirmando. Sed imperium ejus & poteſtas tunc ſolum ferme in oriente. Utcunque vero, Theodoſianum illud corpus jam plane Caeſareum proprie non erat aut Caeſaris autoritate fultum, ſed a regibus gentibuſque quas diximus occidentis variatim ac pro libitu admiſſum. Atque in compluribus corpus Juſtinianeum ei erat, uti & etiamnum eſt adverſiſſimum.

VI. Quod vero attinet ad ſcriptores ac ſtudioſos illius quod tractamus intervalli, quibus etiam juris pontificii ſive in ſynodis ſive in collectaneis conſarcinatores accenſeo; dubitari omnino nequit quin apud eos uſus eſſet Codicis Theodoſiani frequens, utpote in regimine publico adeo obtinentis. Qua de re etiam ante diximus. Certe Codicem hunc haud dubito intelligi, ſed an ſolum neſcio, ubi de legum Romanorum ſtudio verba fiunt a Germano, ut videtur, anonymo, ad Bonifacium Moguntinum antiſtitem ſub annum Chriſti 750. *Neque enim parva temporum intervalla*, inquit [a], *in hoc ſtudio protelanda ſunt, ei duntaxat qui ſolerti ſagacitate legendi ſuccenſus legum Romanorum jura medullitus rimabitur & cuncta juriſconſultorum decreta ex intimis praecordiis ſcrutabitur*, quod de ſe dixit anonymus ille poetices & mathematices pariter atque juris ſtudioſus. Atqui ejuſmodi, ſeculis in illis, uſus ſpecimen duximus hic unicum illuſtrius prae aliis animadvertendum. Reperitur quidem in editionibus aliquot Codicis illius, ſcilicet Cujaciana & ſequacibus, ad libri decimi ſexti calcem, titulus *de Judicio epiſcopali*, qui libris in aliquot dicitur *deerraſſe a corpore Theodoſiano.* In eodem titulo tres habentur ſanctiones imperatoriae quarum prima eſt illa celeberrima qua immanis ac prodigioſa poteſtas & juriſdictio epiſcopis a Conſtantino magno per reſcriptum ad Ablavium praefectum praetorio conceditur, *Ut pro ſanctis* ſcilicet *ſemper & venerabilibus habeatur quicquid epiſcoporum fuerit ſententia terminatum*, idque in cauſis omnimodis *quae vel praetorio vel civili jure tractantur.* Eadem ipſa recipitur, ut *lex cunctis perpetua tenenda*, in Capitularia Caroli & Ludovici imperatorum ab Anſegiſo abbate collecta [b], idque ex XVI. *Theodoſii imperatoris libro capitulo videlicet* XII. ut in Lindebrogiana editione. Jam vero advertendum eſt libri XVI. titulos haberi undecim, quos tunc capita dixere, adeoque pro duodecimo ſeu poſtremo titulo ſic accipiendum hunc *de Judicio epiſcopali.* Sed vero in editione Pithoeana citatur, uti etiam apud Gratianum [c] eam e Capitularibus afferentem, e libri XVI. capitulo ſeu titulo XI. Atque ita ſane ut pars tituli *de Religione* ſeu undecimi eſt cenſendus. Caeterum in codice meo MS. ſparſim inſeruntur, non ſerie continua, tres illae ſanctiones titulo de *Epiſcopis, Eccleſiis, & Clericis* qui libri decimiſexti ſecundus eſt. Subjicitur autem illa de epiſcoporum juriſdictione concilio Valentino [d] tertio ſub Lothario primo Auguſto & Carolo calvo habito anno 855. Conſtantini quidem nomine, ſed non expreſſim ut ex Codice Theodoſiano, cujus tamen exemplaribus vetuſtis aliquot eam cum aliis nonnullis velut appendicem fuiſſe, liquet ex eis quae praefatus eſt Jacobus Sirmondus ad Appendicem ſuam Codicis Theodoſiani. Atque habetur inde haec ſanctio Conſtantiniana tum apud Ivonem [e] & Gratianum [f] tum apud Anſelmum Lucenſem, ut in notis editionis decreti Gratianei Graegorianae monetur. Et ſane ſive ex Capitularibus Carolinis ſive ex ipſo Theodoſii Codice ſeu ejus appendice ſumpſerint, plane ut Theodoſianum & juris Theodoſiani partem cenſuere. Nam in Juſtinianeum nunquam omnino eſt admiſſa. Collocat eam Baronius [g] in anno 314. ſeu Conſtantini 9. Senſumque ejus ſummatim habere exiſtimat, nec male, tum Euſebium [h] tum Sozomenum [i]. Et gratiſſimus erat proculdubio dilectiſſimuſque Codicis hujus uſus generi hierarico ob ſanctionem hanc cum eo repertam, quae tam immenſam epiſcopis ſuis poteſtatem ita tribuens ſummis proculdubio in deliciis eis erat. Atque inde ſane exemplarium Codicis illius ſive veti ſive interpolati uſum apud ſtudioſos ac ſcriptores per intervallum illud infrequentem non fuiſſe elici poteſt. Quod vero ad ſanctionem ipſam hic attinet (quod obiter monere liceat) in ambiguo mihi non eſt, eam a Theodoſio in Codicem ſuum revera nunquam omnino receptam eſſe, ſed plane diu ante initia ejus abrogatam. Scilicet a Valente Gratiano & Valentiniano, anno 376. qui ea tantum epiſcopis permiſere, quae *ad religionis* [k] *obſervantiam pertinebant*; quod & firmatum eſt ab Honorio & Arcadio cum cancellos poteſtati epiſcopali prudenter circumſcribentes [l], *Quoties de religione ageretur* conſtituere, *ut epiſcopi agitarent, caeteras vero cauſas quae ad ordinarios cognitores vel ad uſum publici juris pertinent, legibus oportere audiri.* Atque haec tum in Theodoſianis habentur tum [m] ab Valentiniano tertio aperte in hanc rem explicantur. Citra laicorum litigantium voluntatem interpoſitam cauſas eorum cognoſcere tunc nequibant epiſcopi eorumve conſiſtoria. *Quoniam*, inquit Auguſtus ille, *conſtat epiſcopos & presbyteros forum legibus non habere, nec de aliis cauſis ſecundum Arcadii & Honorii divalia conſtituta, quae Theodoſianum corpus oſtendit, praeter religionem poſſe cognoſcere.* Sic Valentinianus ille. Nec ſane aliunde puto locum, veluti extravagans, in calce Codicis Theodoſiani habuit ſanctio illa aut in MS. mei titulum *de Epiſcopis* aliunde ſurrepſit, quam ex ſolennibus generis hieratici fraudibus ac fallaciis, quibus principes & reſpublicas impetio ſuo ac poteſtate legitima per fas & nefas emungere

* Damhouderius in Praxi Crim. cap. 98. §. 12. Julius Clarus Sentent. lib. 5. §. Sodomia num. 4. [a] Apud Bonifac. Moguntin. in epiſt. 68. [b] Capitular. lib. 6. cap. 281. [c] Cauſ. 11. quaeſt. 1. cap. 37. [d] Concil. Gallic. Sirmond. tom 3. p. 106. Concil. General. tom. 3. part. 2. pag. 394. edit. 1618. [e] Decret. part. 16. cap 312. Pannorm. lib 5. cap. 23. [f] Cauſ. 11. quaeſt. 1. c. 35. [g] Tom. 3. ann. 314. num. 38. & 39. [h] De Vita Conſtantini lib. 4. cap. 27. [i] Lib. 1. cap. 9. [k] C. Theodoſ. tit. de Epiſcopis l. 23. [l] Cod. Eod 16. tit. de Religione l. 1 [m] Valent. Novell. tit. 12.

pro

pro more illis in ſeculis, ne de aliis dicam, ſedulo variatimque ſatagebat commodo ſuo ſcilicet ac ambitioni nervoſiſſime religionis obtentu ut fieri amat inſerviens. Nec enim in Theodoſiano locum habere quibat, niſi admittas eos qui Codicem illum congerebant ſanctiones ſibi invicem plane contrarias in re tam inſignis momenti oſcitantius infarſiſſe: quod credibile omnino non eſt. Sanctioni huic item adverſiſſimum eſt jus Juſtinianeum, in quod non modo nunquam receptum eſt, ſed eo plane abrogatum. Cum nihilominus etiam poſt Juſtinianeum per occidentem, ut mox dicetur, maxime ab genere hieratico receptum, ea ipſa ſanctio velut Theodoſiana, ſimulato interim Conſtantini nomine, ſimul & ut Caroliana, & quaſi etiamnum vim retinens, obtendatur, quod videre eſt apud Innocentium [a] tertium ſub annum 1200. ad epiſcopos per Franciam conſtitutos. Fefellere Carolum & Ludovicum Auguſtos, ii qui velut Theodoſiani Codicis partem eam eis obtruſere. Et recte gloſſa in Gratianum [b]: *Nota quod haec lex eſt tota abrogata; nec habet locum hodie.* Atque tametſi in Codice meo veteri ſub annum 1120. conſcripto, pars fuerit tituli *de Epiſcopis* ſeu ſecundi in libro Theodoſiani decimoſexto, atque in eum cum binis illis aliis, ut diximus, conjecta; vix tamen dubitandum videtur, quin illud in pontificum gratiam atque ad majorem abrogatae diu ante ſanctioni, quae hactenus extra vagata eſſet, autoritatem conciliandam, per fraudem factum ſit. Nam in codicibus vetuſtioribus, ſeu eis qui ſub Carolo magno ſeu circa annum 800. ſeu trecentis amplius ante MS. meum annis, in uſu ad calcem Theodoſiani habebatur, atque ut in appendice; ita tamen & tunc & poſtmodum ſaepius ab agyrtis aliquot aſſicta, ut aut pro tituli undecimi (in quo interim plane continetur, ut diximus, ejuſdem abrogatio Honoriana) parte exiſtimaretur, aut, ab eo inciperetur novus ſeu alius, ut nunc *de Epiſcopali Judicio*, titulus. Et recte cum ſociis deeraſſe in impreſſis dicitur. Locum autem qualemcunque ad calcem ſic habuiſſe, palam eſt ex Capitularibus ante citatis. Et fraus hic ſane mihi videtur manifeſtiſſima. Nec novum eſt adulterinas leges [c] verarum corporibus inſerere & aſſuere. Sed hac de ſanctione alibi, Deo volente, plura & fuſius. Hactenus autem de Codicis Theodoſiani per intervallum, de quo loquimur, etiam & poſt initia Carolini imperii, pro lege Romana, uſu, dictis accedat, quod ſaepius ea de re occurrit apud Hincmarum Rhemenſem antiſtitem, qui floruit ſub annum 860. In epiſtola de coercendo raptu, publicas Romanorum leges in teſtimonium affert, *Quibus*, inquit [d], *orbem univerſum vivere ſub ſua dominatione conſtituerunt.* Ipſas autem citat, quae in Theodoſiano [e] habentur, nec in Juſtinianeum receptae. Gregorianum item memorat codicem [f] Hincmarus eadem in epiſtola [g]. Alios ex Theodoſiano locos, ut juris tunc Romani promptuario receptiſſimo [h] affert, ſaepius etiam interpretationem adjiciens, quae ipſiſſima eſt Aniana Theodoſianis annexa. Hujus autem rei apud eum ſpecimen eſt praecipuum in epiſtola ad Carolum calvum, pro Hincmaro Laudunenſi ſeu epiſcoporum cauſis jam nuper a Sirmondo primum edita [i]. At quanti etiam & quam primarii uſus eſſet codex ille, in ſtudioſorum aliquot doctorumque muſaeis per intervallum illud, dum de jure agebant, ſatis inſuper liquet tum ex Ivonis Carnotenſis & decreto [k] & Pannormia [l] ſeu ſi mavis Pannomia, etiam Parnomia interdum, ut in exemplari MS. pervetuſto ac nitidiſſimo bibliothecae ad S. Jacobi regia dicta (quae ante Gratianum, corpus canonum juriſtis ſuppleſſe nonnullis [m] dicuntur; aliis Hugonem Cathalaunenſem interponentibus) ubi aliquoties veluti vigorem obtinens adhibetur, tum ex Gratiano [n] aliiſque, unde is ſua compilavit, vetuſtioribus; in quibus non pauca e Theodoſiano etiam ſub pontificum veterum aliorumque nominibus afferuntur, quod adnotatum habes ad calcem codicis ejuſdem editionis tum Genevenſis [o] tum Pariſienſis [p], uti etiam in viri praeſtantiſſimi Davidis Blondelli Prolegomenis [q] ad Pſeudo-Iſidorum. At vero ſub poſteriora intervalli quod diximus tempora, ſeu ſeculum undecimum, ex invaleſcentibus per aevum retro actum diverſiſſimis aliarum gentium moribus legibuſque evenit proculdubio, ut etiam lex illa Romana ſeu Theodoſiana evaneſcere coeperit, & apud alios, utcunque juris ſtudioſiſſimos, plane neglectum jacuerit. Nam advertendum, Burchardum Wormatienſem antiſtitem, qui ſub annum 1030. floruit, & juris pontificii corpus confecit, non ſolum in corpus illud e Theodoſiano, qua tali, nihil omnino attuliſſe, verum etiam in lege familiae S. Petri [r] quam condidit ipſe, de jure dotali, haereditatibus, contractibus, judiciis publicis, forenſibus aliis, inde nihil ſumpſiſſe, nec quid ejuſdem ibi imitatum eſſe, unde vix credendum eo aevo, ſicut ante, adeo frequentem in occidente Chriſtiano fuiſſe ejuſdem uſum.

[a] Antiq. Collect. 3. lib. 2. tit. 1. & extr. tit. de Judiciis c. novit. 13. [b] C. 11. quaeſt. 1. c. quicunque 35. [c] Vide Alciat. Parerg. 6. cap. 9. &c. [d] Cap. 5. pag. 228. edit. Sirmondi tom. 2. [e] Lib. 9. tit. 24. [f] Tit. ad Legem Jul. de Adulteriis. [g] Cap. 9. [h] Opuſc. 55. Capit. cap. 36. pag. 527. 545. 780. 784. 796. 802. in tom. 2. edit. Sirmondi. & pag. 719. tom. 1. [i] Tom. 2. pag. 318, &c. Pariſ. 1645. [k] Part. 16. tit. de Cauſis Lucorum ſaepius. [l] Lib. 4. cap. 127. 128. &c. lib. 5. cap. 13. &c. [m] Tritemius de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Geſnerus, Poſſevin, &c. [n] Cauſ. 2. quaeſt. 6. cap. 22. propter ſuperfluam, &c. [o] 1593. [p] 1586. [q] Cap. 12. [r] Burchardi editio 1560. Coloniae Agr.

CAP.

CAP. VI.

I. *Juris Juſtinianei, qua talis, uſum per ſecula quae a Juſtiniano ſeu anno* 560. *aut circiter uſque in priorem ſeculi duodecimi partem ſeu annum* 1130. *aut circiter effluxere, in regimine occidentis publico fuiſſe nullum, licet ab eccleſiaſticis tam hoc quam Theodoſianum ſubinde adhiberetur.*

II. *Ejuſdem ſub Lothario Auguſto* II. *ſeu circa annum* 1130. *per occidentem inſtauratio. Et de Irnerio qui primus ejuſdem illuminator dictus, lucerna juris, & Gloſſarum autor primus, a quo Azonum, Accurſiorum, id genus reliquorum deducitur familia.*

III. *Sub idem tempus aliarum diſciplinarum in Chriſtianiſmi occidente, velut ab intermortuis, reſurrectio.*

IV. *Quanam ſub ratione ita receptum in occidente juris Juſtinianei uſus; in Gallia, Hiſpania, Luſitania, Italia, Germania, alibi.*

V. *Undenam evenerit, adeo libenter tempore Lotharii ſecundi ſeu aevo ante dicto, jus Juſtinianeum a principibus ac populis Chriſtianis in occidente ita eſſe receptum, conjectura.*

JAM vero quod ad jus Romanum recentius ſeu Juſtinianeum attinet, qua in corpore ſcilicet Juſtinianeo viſitur atque a Theodoſiano illo veteri, ut perquam diverſum etiam & ſaepius adverſum diſcriminatur; per intervallum ab ipſius natalibus (qua Juſtinianeum eſt) ſeu Juſtiniani imperio aut circiter, ſeu ſeculi ſexti quaſi medio (id eſt, ſub annum 560.) uſque in ſeculi duodecimi partem priorem ſeu tempora Lotharii ſecundi Auguſti aut circiter, ſeu per annos ſeptuaginta ſupra quingentos, jus illud apud occidentales [a] in regimine publico ac civili extra exarchatum Ravennatem ſeu anguſtias illas aliquot orientalis in occidente imperii reliquas (quae ſub annum 750. prorſus imperii illius eſſe partes etiam deſiere) locum plane habuit nullum. Certe etiam ſcriptoribus occidentis raro, & apud paucos eorum, qui per intervallum illud vetuſtiores ſunt, quid inde memoratur. Ab Iſidoro jam ante citato, ubi de legum agit autoribus [b] & corpus Theodoſianum, uti & Gregorianum & Hermogenianum memorat, praetermittitur Juſtinianeum, veluti cujus ratio in occidente parum omnino tunc haberetur. Floruit is poſt Juſtinianum circa annum ſeptuageſimum. Atqui interea Gregorio primo [c] quidem citantur & Novellae aliquot Juſtiniani, & leges nonnullae ejuſdem Codicis, id eſt, paulo ante Iſidorum. Et ſeculis etiam hujus intervalli ſequentibus apud hieratici generis ſcriptores atque eccleſiaſticos, in pretio leges Juſtinianeas aut ſaltem earum aliquas fuiſſe ſingulari, liquet. Forſan ſane tam Juſtinianeae leges quam Theodoſianae intelliguntur nomine Romanorum legum in epiſtola illa anonymi ſupra [d] citata ex Bonifacii Moguntini epiſtolis, quae ſub annum DCCL. conſcriptae. Et Joannes papa octavus, ut in Decreto [e] Ivonis Carnotenſis legitur, ſub annum DCCCLXX. conſultus a Sineboldo Narbonenſi antiſtite in ſynodo Tricaſſina de privilegiis eccleſiae violatis, ſeu, ut vocabant, ſacrilegio (cui in libro legis Gothicae nulla praeſcripta erat poena, apud Gallos Hiſpanoſve; nec juxta aliam legem ibi erat tunc judicandum) *Noſtra,* inquit, *ſerenitas cum praeſcriptis epiſcopis, inſpectis legibus Romanis, ubi habebatur de ſacrilegiis, invenimus ibi a Juſtiniano imperatore legem compoſitionis ſacrilegii conſtitutam, ſcilicet in quinque libras auri optimi.* In Codice quidem ejus habetur illa lex [f], Arcadii nempe & Honorii. Sed mirum interea eſt ſeveriores multo quae ſunt [g] apud Juſtinianum in ſacrilegos leges eos praeteriiſſe, niſi ipſis Digeſtorum libris tunc forte carerent. Sed vero & magis mihi mirum, legem hanc e Juſtiniano ſic tunc in occidente allatam eſſe, cum eadem ipſa haberetur [h] in Codice Theodoſiano, qui adeo tunc in Italia, Gallia, Hiſpaniis etiam & Germania variatim in uſu atque multo receptior fuerat. Idem ipſum de Joanne octavo habetur apud Ivonem in Pannormia [i], dempto quod, ut in editis, legitur hic *in decem libras optimi auri,* pro *quinque,* qui numerus erat plane Juſtinianeus. Sed corrigenda eſt editio Pannormiae utraque tum Sebaſtiani Brantii tum Melchioris a Voſmediano, & *quinque* ſubſtituendum, quod etiam conſtat ex vetuſtiſſimo & perpulchro operis illius exemplari bibliothecae ad S. Jacobi regiae. In concilio item Pariſienſi [k] tempore Ludovici pii Auguſti, annis aliquot ante Joannem octavum habito, ſeu in priori ſeculi noni parte, Novella Juſtiniani celeberrima & cum primis animadvertenda de excommunicatione affertur, adjecto, *quam probat & ſervat eccleſia.* Ejuſdem ſub id ipſum tempus eſt ſequax Hincmarus Rhemenſis antiſtes, eandem ad hunc modum Novellam exprimens: *Proponam,* inquit [l], *tibi legalem ſententiam Juſtiniani catholici imperatoris, quam probat & ſervat eccleſia catholica; qua conſtitutione* [m] *decrevit, ut nemo epiſcopus, nemo preſbyter excommunicet aliquem, antequam cauſa probetur, propter quam eccleſiaſtici canones hoc fieri jubent.* Alibi [n] item e Novellis Juſtinianeis, *quibus debitae obſervationis reverentiam ſancta eccleſia exhibet,* ut ait ille, teſtimonia affert. Quinetiam eodem in ſeculo de Abbone patre Odonis

[a] Vide Franciſc. Baldwin. in Prolegomenis Jur. Civilis, Alciat. Parerg. 5. cap. 25. & citata ad §. h.c 8.
[b] Originum lib. 5.
[c] Lib. 11. epiſt. 54. ad Joannem Defenſorem, vide Cauſ. 11. quaeſt. 1. c. 38.
[d] Cap. 5. § 6.
[e] Part. 2. c 98
[f] C. tit. de Epiſcopis & Cleric. l. 13. ſi venerabilis.
[g] L. 2. & 6. D. tit. ad legem Juliam peculatus.
[h] C. Theod. tit. de Epiſcopis l. 34.
[i] Lib. 2. cap. 80. tit. de Sacrilegio.
[k] Ivo Decret. part. 14. cap. 21. Pannorm. lib. 5. cap 114. Grat. Cauſ. 24. quaeſt. 3. c. 1.
[l] Opuſc. 55. cap. 29. pag. 509.
[m] Novell. 123. cap. 11.
[n] Iiſdem cap 51. pag. 587. & epiſt. de Presbyteris Criminoſis §. 31. pag. 799. tom. 2, edit. Sirmondi.

abbatis Cluniacenſis legitur, cum *veterum hiſtorias & Juſtiniani Novellam memoriter retinuiſſe*, qui, ut videtur, illud ut juriſprudentiae ſtudioſiſſimus fecit. Nam ſubjungitur: *Si quando lis quoquomodo inter parentes fuiſſet exorta, tanta in eum cenſurae* (inde) *excreverat veritas, ut undique omnes ad eum ob diffiniendi proficiſcerentur gratiam.* Ita Joannes monachus Cluniacenſis [a] in Odonis vita, ejus nimirum diſcipulus. Et ſub finem hujus intervalli Ivo ille Carnotenſis, qui ſub annum MC. floruit de Novellis Juſtinianeis loquitur, ut de legibus *Quas* [b] *catholici reges compoſuerunt, & ex autoritate Romanae eccleſiae catholicis populis ſervandas tradiderunt, & quas* [c] *commendat & ſervat Romana eccleſia*, & ſingularia inde ſumit in rem quam tractat. Certe & Ivo ille aliique aliquot unde ſua deprompſit, Gratianus non ſolum e Novellis, ſed etiam ex reliquis corporis Juſtinianei partibus, Inſtitutionibus ſcilicet, Digeſtis, Codice, non pauca hoc in intervallo habent. De Ivone res manifeſta eſt, tum ex Decreto [d] tum Pannormia [e] & epiſtolis [f] ejus. Apud Gratianum etiam velut ex priſtino ſibi uſu obviae ſunt [g] e corpore Juſtinianeo leges. Atque hi ſane aliique, idem per intervallum, interdum celato nomine Juſtinianei corporis ex eodem, uti etiam ex Theodoſiano, leges quaſi vim habentes proferunt. Adeoque apud eccleſiaſticos tam Theodoſianae quam Juſtiniaoeae, licet invicem ſaepius adverſarentur, parili tunc in uſu quoties canonibus neutiquam reſtagarentur. Adeoque ſatyram legum mirandam ex duplici hoc genere & canonico ſeu pontificio ad laicos pro re nata ac more ſuo ſuumque in commodum fallendos, intricandos, emungendoſque compoſuere, At vero in regimine civili ſeu publico locum habuiſſe ſeculis in illis jura corporis Juſtinianei, qua talis, nullibi comperitur.

II. Haud parum autem inclinante, ſub intervalli hujus tempora poſteriora, Codicis Theodoſiani in occidente autoritate ac uſu, qui tam diu ibi, ut oſtenſum eſt, quatenus permiſerint gentium ſingularum mores legeſque aliae, variam obtinuerat, copioſius illud Juſtiniani corpus in ſtudia a curioſioribus adhibitum, quod ſcimus maxime ex Ivone Carnotenſi & Anſelmo Lucenſi, ſubinde in notis ad Gratianum editionis Gregorianae citato. Anſelmus hic ſub annum MLXXX. floruit. Cui Ivo coaevus, qui anno MXCII. creatus eſt epiſcopus Carnotenſis [h] ex praepoſito S. Quintini Belvacenſis, qua fruebatur dignitate anno MLXXVIII. quod itidem ex Sigeberto, Tritemio aliiſque cognoſcitur. Migravit autem is e vita anno MCXVII. ut expreſſim Rogerius Wendoverius & Matthaei Pariſius & Weſtmonaſterienſis. Alii [i] mortem ejus annis aliquot priorem aut faciunt aut eſſe ſuſpicantur. Sed de anno ipſo certiſſimum eſt; quod etiam expreſſim firmatur ab Roberto de Torrineio in Chronico MS. ſeu Sigeberti continuatione. Atque etiam ſub Henrico quinto Auguſto ſeu circa anoum MCXX. adeo Juſtinianearum legum ratio in fori eccleſiaſtici deciſionibus habebatur, ut etiam ex hieratici generis ſuggeſtione in edictum de juramento calumniae imperatorium [k] earum pars aliqua nec ſine Juſtiniani nomine reciperetur, quemadmodum etiam in decretum ea de re Honorii [l] ſecundi. Et tam in edicto quam decreto illo Martiani Auguſti ſanctio adhibetur (in editis male *Marci* legitur) velut e Codice [m] Juſtiniani. Nam in Novellis Martiani cum Theodoſiano conjunctis non habetur. Dein autem ſeu ſub medium ſcilicet ſeculi duodeni aut paulo ante ſeu ſub annum MCXXX. aut circiter, viri docti Pandectas aliaſque corporis illius partes publice, ut ſcilicet civilis doctrinae quantivis pretii theſaurum, Bononiae explicatum ierunt. Horum primus Pepo habetur, ſed nominis obſcuri neque ex autoritate publica interpres. Primas igitur hac in re tulit paulo poſt ſed coaetaneus Irnerius, Yrnerius item & Wernerius dictus, Gloſſarum autor primus. *Odofredus* [n]; *dominus Irnerius fuit*, inquit, *apud nos lucerna juris, id eſt, primus qui docuit in civitate iſta* (ſcilicet Bononiae.) *Nam primo* coepit ſtudium *eſſe in civitate iſta in artibus; & cum ſtudium eſſet destructum Romae, libri legales fuerunt deportati ad civitatem Ravennae, & de Ravenna ad civitatem iſtam. Quidam dom. Pepo coepit autoritate ſua legere in legibus. Tamen quicquid fuerit de ſcientia ſua, nullius nominis fuit. Sed dominus Irnerius dum doceret in artibus in civitate iſta, cum fuerunt deportati libri legales, coepit per ſe ſtudere in libris noſtris & ſtudendo coepit docere in legibus. Et ipſe fuit maximi nominis, & fuit primus illuminator ſcientiae noſtrae, & quia primus fuit qui fecit Gloſſas in libris noſtris, vocamus eum lucernam juris.* Et juriſprudentiam illam Conſtantinopoli, ubi tunc ſtudia ejuſdem florebaot, didiciſſe dicitur [o] hic Irnerius, qui etiam *magiſter erat in artibus Bononiae antequam doceret in legibus*, quod ſcribit idem Odofredus [p]. Adeo autem paulo poſt Lothario ſecundo Auguſto academica illa juris Juſtinianei inſtauratio Bononienſis placuit, ut *ex uno jure civili Romano* (Juſtinianeo ſcilicet; quod jam io priſtinum Theodoſiani locum haud aliter ferme ſucceſſit, atque philoſophia Ariſtotelica olim in Platonicae locum) *poſthac judicia fieri lege is ſanxerit*; quod *conſtantem doctorum hominum in monimentis eſſe famam*, ait Carolus Sigonius [q]. Atque *ante hoc tempus*, ſcribit ille, *Italici certe alii Longobardica, alii Salica, alii Romana lege utebantur* (id eſt, *Theodoſiana.*) *In poſterum autem omnes uni juri unique legi, reliquis abrogatis, nempe Romanae* (id eſt, *Juſtinianeae*) *obtemperarunt; juſque civile publicis Italiae in gymnaſiis majore celebrari ſtudio & diligentiori coli opera coeptum.* Factum eſt autem hoc ſub annum MCXXXVII. ſeu haud ita diu poſtquam in bello a Lothario contra Rogerium Normannum geſto, capta Amalphi urbe, repertae ſunt in ejuſdem ſpoliis Pandectae illae vetuſtatis autoritatiſque prae aliis eximiae, quas Piſanas & lite-

[a] In Bibliothec. Cluniac. pag. 15.
[b] Ivo Carnotenſis epiſt. 242.
[c] Idem epiſt. 280.
[d] Part. 16. tit. de Cauſis Laic. palam.
[e] In Prologo cap. 33. & lib. 2. 146. 160. lib. 3. cap. 166. lib. 5. cap. 25. 45. &c.
[f] Epiſt. 99. 112. &c.
[g] Cauſ. 2. quaeſt. 6. c. 28. 29. & 30. Cauſ. 10. quaeſt. 2. c. 2. &c.
[h] Ivo epiſt. 1.
[i] Videſis Teſtimon. vett. praefixa epiſtolis ejus & Baron. tom. 12. anno MCXIV. Calviſ. 116. &c.
[k] Vide Leg. Longobard. lib. 2. tit. 47. l. 21. Antiq. Collect. 2. lib. 1. tit. 34. & Anton. Auguſtin. ibid.
[l] Extr. tit. de Jur. Calumniae cap. 1. Append. ad Concil. Lateran. 3. part. 23. cap. 1.
[m] L. 25. C. tit. de Epiſcopis & Clericis.
[n] Ad l. Jus Civile eſt 11. tit. de Inſtit. & Jure.
[o] Innoc. Cironius Obſervat. Juris Canonic. lib. 5. cap. 5.
[p] Jul. ult. C. tit. de in integrum reſtit.
[q] De Regno Italiae lib. 11. & vide eund. lib. 7. in Ottone Magno.

ram

ram Piſanam[a] olim (eo quod illuc eas tranſtulerat Lotharius) dixere juriſconſulti, ut nunc Florentinas, quia Florentiae in bibliotheca Medicaea velut cimelium ingens, aſſervantur. Aliae partes corporis Juſtinianei Ravennae etiam ſub id tempus e ſitu erutae, ut ex Odoſredo jam citato liquet. Atque tunc floreſcere coeperunt in Italia maxime juris Caeſarei ſtudia. Alibi autem Sigonius, *Anno* inquit MCII. *Irnerius philoſophus Bononiae docens, Matildis rogatu, Pandectas interpretari coepit & primus gloſſas in eas ſcripſit.* Ita ſcilicet ille in argumento hiſtoriae Bononienſis. Etiam & adjicitur ad finem Conradi abbatis Urſpergenſis, de Matilda tantundem, id eſt, Matilda comitiſſa celeberrima illa, filia Bonifacii Tuſciae ducis. Sed vero uſque in annum MCXC. aut circiter vixit Irnerius[b], adeoque ob aetatem haud ita commode fieri poteſt, ut is anno MCII. hoc faceret rogatu Matildae, quae etiam mortua[c] eſt anno MCXV. ſeu compluribus annis antequam Irnerium Bononiae legiſſe plerumque recipitur; id eſt, ſub Henrico quinto Auguſto & circa decennium ante Lotharii initia. Neque ſane id de Irnerio & Matilda ad Urſpergenſis calcem repertum ab ipſo autore, ſed ab alio quopiam temere aſſutum exiſtimo. Nam ante in Chronici corpore habet ille, quod debuit de inſtauratione juris Caeſarei jam dicti ſub Lothario. Et neſcio unde in calce adjicitur, Gratianum tunc ſcripſiſſe (quod attinet ad annum MCL. aut Frederici primi tempora) & tunc *eiſdem quoque temporibus dominus Wernerius libros legum, qui dudum neglecti fuerant, nec quiſnam in eis ſtuduerat, ad petitionem Matildae comitiſſae renovavit & ſecundum quod olim a divae recordationis imperatore Juſtiniano compilati fuerant, paucis forte verbis alicubi interpoſitis,* &c. Quae ſane male invicem conjuncta chronographo. Floruit autem Urſpergenſis ſub annum MCCXXX. Sed vero ſi de juris Juſtinianei, qualem diximus, inſtauratione in occidente plura velis, praeter jam memoratos, conſulantur Tiberius Decianus[d], Franciſcus Baldwinus[e], Valentinus Forſterus[f], Joannes Fichardus[g], Guidus Pancirollus[h] (qui trini poſteriores vitas juriſconſultorum etiam poſt ſic inſtauratum jus Juſtinianeum conſcribunt) Wolfgangus Freymonius[i], Paulus Merula[k], Innocentius Cironius[l], alii etiam ab his citati. Sub idem autem tempus inde in tabulis imperii Romani ſeu Germanici publicis, Juſtiniani nomen[m], velut deceſſoris, cui ut primario ſucceſſores eſſent jam Auguſti, occurrit. Unde etiam eam in rem metrice ſenatores Romani ad Lotharium jam dictum:

Rex valeat, quicquid cupit, obtineat, ſuper hoſtes
Imperium teneat, Romae ſedeat, regat orbem
Princeps terrarum ceu fecit JUSTINIANUS,
Caeſaris accipiat Caeſar, &c.

Tantundem, quantum ad Juſtiniani nominis uſum ejuſmodi, Hadrianus quartus papa[n] ad epiſcopos Germaniae. Atque paulo poſt Monte Peſſulano in Galliis, in Hiſpaniis, etiam alibi propagata juris Juſtinianei ſtudia uſus idque in regimine publico.

III. Eodem in aevo, aut circa idem ipſum tempus, ut juriſprudentiae Juſtinianeae qualem diximus, inſtauratio eximia facta eſt, ita etiam (quod obſervatu non indignum) & pontificiae & diſciplinarum reliquarum per occidentalem Europam. Neglectae enim nimis & ignoratae diu jacuerant extra Arabum Africanorum[o] & conterminorum Hiſpanienſium gymnaſia, per occidentem artes omnimodae & ſcientiae liberales; etiam ipſa dialectica, quae ſcientiarum & modus eſt & gubernator, velut ars *cujus dogmata ſophiſmata eſſent & quaſi ſacrae lectioni contraria* in plane execrandis[p] habebatur, ipſaque theologia inde quaſi illotis nimium tractabatur manibus. Nunc autem ſub hujus, id eſt, duodecimi ſeculi medium, ſicut ex Arabum qualibuſcunque veterum Graecorum verſionibus interpretamentiſque philoſophia prima, naturalis, moralis, logica, medicina, mathematica, quae ut ſydera nubibus obſuſcata tam diu delituerant, refulgere quaſi ſimul coeperunt, ita etiam jura pontificia & theologia ipſa; quod ſcimus ex Gratiani decreto & Petri Lombardi Sententiis quae inſtaurationi quam diximus coaetanea. Et de theologia hic animadvertendum illud de Roberto Pulleinio Oxonienſi, MCXXXIII. *Magiſter Robertus Pullein* (ita Thomas Wikius[q] canonicus Oſneienſis) *Scripturas divinas quae in Anglia obſoluerant apud Oxonium legere coepit. Et poſtea cum ex doctrina ejus eccleſia tam Anglicana quam Gallicana plurimum profeciſſet, a Papa Lucio ſecundo* (id eſt, ſub annum MCXLV.) *vocatus & in cancellarium ſanctae Romanae eccleſiae promotus eſt.* Atque ita ſane eodem fere tempore diſciplinarum omnium ſimul ab intermortuis reſurrectio ſeu reſtitutio habita. Et quae ſub Lotharii tempora ita coepta ſunt, ſub Conrado & Frederico primo Caeſaribus haud parum ſunt aucta.

IV. Quod vero ad jus Romanum vetuſtius ſeu Juſtinianeum in imperio Caeſariano ſic inſtauratum attinet; id non ita capiendum eſt quaſi penitus ac revera *abrogatis* (quo vocabulo utitur Sigonius) reliquis, quae ante obtinuerant juribus, purum illud quod Juſtinianeum eſt ita ſucceſſiſſet, ut aliud nullum vim dein retineret, aut, ut XII. tabularum jus olim Athenis Romam allatum, vigorem per ſe indueret; ſed ita jam receptum fuiſſe juris Juſtinianei uſum, ut quoties aut interpretandi jura ſive vetera ſive nova ſive ratio ſive analogia deſideraretur, aut mos aut lex expreſſior non reperiretur, ad jus illud Juſtinianeum tum veluti rationis juridicae promptuarium optimum ac ditiſſimum, tum ut quod legem in non-

[a] Angel. Politian Epiſt. lib. 10. Marquardo Breſacio. & mox citati. [b] Jo. Fichardus in vitis Juriſconſ. Guidus Pancirollus de Claris legg. interpret lib. 2. cap. 13. &c. [c] Sigon. de regno Italiae lib. 10. [d] Apologia adverſus Alciat. de Juriſconſult. reip. cap. 8 §. 6. &c. [e] In prolegomenis de jure Civili. [f] In Hiſtoria Juris Civilis. [g] De vitis Juriſconſultorum. [h] De Claris legum interp. lib. 2. cap. 3. & 13. [i] In Symphonia Juris. [k] Coſmograph. part. 2. lib. 4. cap. 23. [l] Obſervat. Juris Canonici lib. 5. cap. 5. [m] Goldaſt. Conſtit. Imperial. tom. 1. pag. 261. [n] Ibid. pag. 226. [o] Vide Jo. Sariſbur. in Metalogico lib. 4. cap. 6, &c. [p] Petrus Abaelardus epiſt. 4. & vide Jo. Sariſbur. Metalogic. lib. 4. cap. 24. & 25. [q] MS. in Bibliothec. Cottoniana. De eo vide plura in hanc rem ex Boſtono Burienſi & Lelando, apud Jo. Baleum Cent. 2. ſcript. 80. & Jo. Pitſeum act. 12. ſcript. 203 atque ex J. Roſſo apud Brian. Twinum in Antiq. Oxonienſib. pag. 108.

dum definitis ex ratione ſeu analogia commode ſuppleret, eſſet recurrendum. Certe ita ferme Rhodiam recepere veteres Romani legem in rebus nauticis, ut etiam apud nos & gentes vicinas leges recipiuntur Oleronianae; cum interim nec hae nec illae ex autoritate ſui, qua primo conditae ſunt, vim ſic obtinuerint. Atque ut academiae demum non paucae aliae per Europam occidentalem hac in re, quoad ſtudiorum inſtitutionem, Bononienſem, ita etiam regna alia & reſpublicae imperium Caeſarianum quoad uſum juris ejuſdem aliquem imitatae ſunt; retentis ſemper ac ubique moribus alias avitis legibuſque ſibi, pro varia regiminis cujuſque formula, ante conditis, novaſque condendi tum libertate tum uſu. Neque ullibi pro ſimplici juris norma in occidente inde uſurpatum eſt jus illud Caeſareum, ſed cum temperamentis quae jam diximus; quod cuique manifeſtum fit, tum ex morum variorum ac ſanctionum quibus utuntur Galli, Hiſpani, Bohemi, Hungari, Poloni, Siculi, Belgae, Italiae ac Germaniae reſpublicae variae aliaeque, voluminibus perplurimis, tum ex deciſionibus eorum innumeris atque ad ea commentariis quae paſſim proſtant. Quinetiam cum Juſtinianeis in eodem ipſo corpore conjungi ſolitae leges ſeu mores feudales, qui Longobardici ſunt, eodem etiam in aevo a Gerardo Nigro ac Oberto de Orto conſulibus Mediolanenſibus congeſti, uti item Caeſarum recentiorum aliquot ſanctiones, quae etiam extra imperii Caeſarei limites non raro pariter qua rationem habent, recipiuntur. Exemplum eſt egregium juris Caeſarei modo quo diximus recipiendi in Luſitanica[a] illa ea de re conſtitutione. Si res eveniat forenſis de qua leges moreſve regni nihil ſtatuant (nec aliter) *ſendo materia que nom tragua peccado, mandamos que ſeia julgado po las leis imperiaes poſta que es ſacros canones determinem o contrario: as quas leis imperiaes mandamos ſoomente guardar po la boa razam em que ſam fundadas,* rebus ſcilicet in civilibus tunc ex jure judicandum Caeſareo, niſi adverſentur canones ſacri. Neque ſane aliter apud alias occidentis gentes, quae jus illud recepere, ſe res nunc habuit. Quod ad Hiſpanos in hanc rem attinet, conſulas Gregorium Lopez[b] in Partitas, & Alphonſum de Azevedo in Conſtitutiones regias[c]. Quod ad Gallos; *Nos Galli,* inquit Choppinus[d], *de Quiritium jure ita cenſemus, eo ſcilicet uti nos, quatenus ei lex Gallica non refragetur.* Ita Bodinus[e], Guilielmus Ranchinus[f], Rebuffus[g], Carolus a Graſſaliis[h], alii ſatis obvii. Etiam interdictum poſtmodum juris Caeſarei omnimodum in academia Pariſienſi[i], locíſve vicinis ſtudium, uti & omnimoda ejuſdem in foro citatio in Gallia alibique[k]. De ipſo item imperio ſeu Germania ac Italia res ſatis aperta eſt; aliis quampluribus legibus moribuſque in judiciis ibi eſſe neceſſario utendum. De juris tum Longobardici tum Francorum in regno Neapolitano Siculoque, praeter Romanum, poſt inſtauratum ſic in occidente jus Juſtinianeum, uſu, viſendi Andraeas de Iſernia[l], Carolus Tapia[m], Andraeas Molfeſius[n], Marius Muta[o] praeter Bartolum[p], atque ad eum Julii Feretti additiones aureas. Atque in hanc rem, praeter deciſiones innumeras, in quibus alia praeter Juſtinianea jura ſaepenumero adhibentur, conſtitutionum in imperio Germanico tum veterum tum recentiorum morumque a Juſtinianeis perquam ibi diſſonorum collectiones obviae ſunt conſulendae; inprimis illa Melchioris Goldaſti, cum ejuſdem ad eam Prolegomenis. Et populi in imperio, regna, urbes ſingulares ſuarum habent copiam frequentem atque proſtantem. Vide item hac de re Franciſcum Suarezium in libris de legibus[q]. Et tametſi etiam in Scotia uſus ſit juris hujus Caeſarei tam forenſis quam academica, is nihilominus haud alius eſt quam ut juris extranei rationem in ſe optimam diſputantibus ſuggerentis, non autoritatem, qua talis, omnino obtinentis. Nam expreſſim ibi ſanctionibus cavetur[r] parliamentariis, non alias illic leges autoritatem habere, praeter eas *quae ſunt regni & communes regni.* Sed de his ſatis ſuperque.

V. Videtur autem eo libentius atque gratiori animo recepiſſe per occidentem principes tot Chriſtianos populoſque juris Caeſarei ita reſuſcitati qualemcunque uſum, quo inſtantius ſub idem ipſum tempus eos urgeret Innocentius papa ſecundus, idque in manifeſtum & perquam odioſum civilis regiminis diſpendium, ut decreta pontificia ab eo collecta veluti juris juxta quod viveretur corpus, paſſim reciperent. Ordericus Vitalis monachus[ſ] de concilio generali a papa illo Romae habito, & de eis qui illuc confluxerant, verba faciens, *Multa eis,* inquit, *papa de priſcis codicibus propalavit, inſignemque ſacrorum decretorum textum congeſſit. Sed nimis abundans per univerſum orbem nequitia terrigenarum corda contra eccleſiaſtica ſcita obduravit* (ita impudentius blaterare ſolent ſacerdotes, ambitione turgentiores in eos qui artibus quibus ad eludendos emungendoſque principes ac populos nefariis utuntur, honeſte ac pie refragantur) *unde remeantibus ad ſua magiſtris apoſtolica decreta paſſim per regna divulgata ſunt. Sed nihil, ut manifeſte patet, oppreſſis & opem deſiderantibus profuerunt, quoniam a principibus & optimatibus regnorum cum ſubjectis plebibus parvi penſa ſunt.* Certe idem ipſum forſan eſt decretorum hic corpus, quod ſtatim poſtea ab Eugenio ſecundo confirmatum, & Gratiani nomine editum, pars eſt prior notiſſima corporis juris canonici. Simulac enim Bononiae legendum voluere imperatores jus Caeſareum, adeoque ſingularem haberi in academia ejuſdem facultatem, pontifex ille Eugenius tantundem de jure pontificio in corpore Gratianeo[t] contento etiam fieri juſſit. Illud autem Innocentii papae ſpectat ad annum MCXXXIX. Verebatur puto

[a] Ordinationes o libro 2. tit. 5. [b] Gl. ad l. 6. tit. 4. Partit. 3. [c] Tit. 1. libri ſecundi. & vide Oldrad. Conſil. 69. [d] De Domanio Franciae lib. 2. tit. 15 § 5. [e] De Repub. lib 1. cap 8. [f] Guil. Ranchinus Var. lect. lib. 2 cap 3. [g] Tom. 1. Conſtit. tit de Conſtit. in proemio gl 5. num. 20. [h] Regalium Franciae lib. 1. jure 2. & 12. adde Extr tit de Privilegiis cap. 28 Super Specula, Compilat. 5. lib. 5. tit. 12. cap 3 atque ibi Innocentium Cronium uti etiam Obſervat. Juris Canonici lib 5. cap. 5. [i] Extr. tit. de Privilegiis cap. 28. [k] Vide Paridem de Puteo Tract de Syndicatu verb. Teſtis §. Fui ſemel num 9 & Minſing. Cent. 5. Obſervat 88. [l] In Conſuet. Neapolit part. 6. quaeſt. 8. num. 203. &c. [m] In lect. Peregrina. [n] In Jura Regni Neapolit. lib. 1. tit 13. § Juſtitiam. [o] In Capit. Regni Siciliae tom. 1. cap. 33. num. 203, &c. [p] De different. Juris Civilis & Longobardorum. [q] Lib. 3. cap. 8. [r] Parl. 3. Jac. 1. cap 48. & Parl 6. Jac. 4. cap. 79. [ſ] Hiſt. Eccleſiaſtic. lib. 13. pag 919. [t] Cronic. Cronicarum.

papa

papa ne invaleſcerent nimis jura per ſe Caeſarea, ita tunc refloreſcere in occidente incipientia. Ideo decreta verſutius obtruſit pontificia, quae ante, pro gentium populorumque moribus variis, haud ita ut poſtea uniformia habita. Haec autem ne in academicorum ſtudiis, adeoque inde in regimine publico nimis praevalerent, ut ſubſidium ſibi adverſus aſtutias pontificias, principes ac reſpublicae pleraeque occidentis jus item Caeſareum foveri volebant atque in pretio haberi. Atque poſtmodum ut pontificii jus hoc, ubi canones ſui non adverſarentur, publice admitti [a] voluere, ita ſane principes ac reſpublicae canones deinceps admittere ſoliti ſunt, quoties nec Caeſareo, qua receptum eſt, nec moribus legibuſve patriis refragaretur.

CAP. VII.

I. *Uſum juris Caeſarei, ſive Theodoſiani ſive Juſtinianei, in Britannia noſtra, a fine imperii hic Romani, uſque tempus ante dictum inſtaurati Juſtinianei in occidente, ſeu per annos amplius ſeptingentos, publico in regimine fuiſſe nullum. Allatae in Angliam leges Caeſareae ſub ipſum tempus, quo earum in Bononia ſtudia inſtaurata, ſeu ſub annum* MCXL.

II. *Teſtimonium de allato in Angliam ſub id tempus jure ſeu Codice Theodoſiano.*

III. *De Juſtinianeo jure in Angliam ſub idem tempus allato, atque tum eximiis interpretationibus illuſtrato, tum in compendium redacto hic ab juriſconſulto praecellenti, Rogerio magiſtro Vacario, gente Longobardo, monacho Benedictino, priore & demum abbate Beccenſi in Normannia ſeptimo, qui primus ejuſdem hic praelector extitit doctiſſimus. Edictum, in eum ac jus illud, Stephani regis. Schola diſciplinarum illuſtris tunc coenobium Beccenſe.*

IV. *In annalibus & hiſtoricis noſtris ea de re omnino ſiletur. Rogerii Vacarii, primi apud nos juris Juſtinianei praelectoris, qualis apud juriſconſultos alibique mentio. Placentino is perquam inviſus. In archiepiſcopum Cantuarienſem poſt Thomae Becketi obitum electus confirmatuſque, ut conſentiret ipſe induci omnino nequibat.*

V. *Conjectura ſeu potius ſuſpicio de Vacarii, illo in ſeculo, nomine.*

VI. *Undenam illud Stephani regis edictum; quod cito aut revocatum eſt, aut evanuit. Interdictum ſub id tempus pontificium & ſynodicum, ne leges civiles ſeu Caeſareas extra coenobia ſua praelegerent monachi.*

VII. *De Anglicanis juriſconſultis eo in ſeculo & praecedentibus.*

AD modum ſupra breviter oſtenſum, ſe habuit jus Caeſareum, tum Theodoſianum ſeu vetuſtius, tum Juſtinianeum ſeu recentius, in ſeculis quae a fine Romani in Britannia imperii excurrunt in duodecimi, ut dictum eſt, medium ſeu partes priores; per eas inquam occidentis partes, quas inſederunt Gothi illi, Longobardi, alii, quibus jus illud Theodoſianum, ut narravimus, diverſimode eſt receptum. Summa eſt autem, Juſtinianei extra muſaea aut ſcriptorum cancellos atque pontificiorum decreta actioneſque, uſum per illud intervallum fuiſſe in occidente (exarchatus anguſtias ſemper excipias) nullum, adeoque nec in Britannia ſeu Anglia noſtra, quae nec Theodoſiano omnino per intervallum illud, ſicut aliae gentes, uſus eſt. Etenim cum ſub finem Romani hic imperii Angloſaxones huc advenerant, & regna inter ſe, ut notiſſimum eſt ex hiſtoriis noſtris, diſtribuerant, nec, ut gentes illae ſeptentrionales reliquae auſtraliora Europae invadentes, corpus juris Caeſarei Theodoſianum, utpote nondum aut vix natum nedum in Britanniam tunc allatum, aliudve quid ejuſmodi receperant, ſuis tantummodo quos ſecum e Germania attulerant moribus, uſi ſunt. Atque ut apud Gothos alioſque, qui Italiam, Gallias, Hiſpanias inſederant, lex erat Gothica, Longobardica, Salica, alus ejuſmodi nominibus inſignita, ita etiam apud Angloſaxones noſtros habebatur Merciorum lex, Oſtroſaxonum lex, & poſtmodum Danorum lex variatim recepta, ſed nullibi per intervallum hoc lex Romana, quemadmodum apud gentes illas exteras. Etenim in regimine publico apud majores noſtros hujus quod jam tractamus intervalli, Caeſarei alicujus juris, uſus plane reperitur nullus, id eſt, per annos amplius ſeptingentos. Dico, qua talis. Nam & ſtudioſis aliquot hic, uti & apud exteros, partim ſaltem cognitum fuiſſe, haud dubito; & qua capita ſeu ſententiae aliquot ejuſdem in canones ſubinde pontificios conjectae fuiſſent, uſum ejuſdem aliquem in diſciplina hic pontificia tunc fuiſſe, non eſt quod non credamus. Nec tamen omnino in regimine publico quod civile vocitamus. Tandem vero ſub idem ipſum tempus, quo Lotharius imperator proximique ſucceſſores ejus uſum juris Juſtinianei in regiminis publici rationem, ut oſtenſum eſt, reduxit, id eſt, poſtquam a fine Romani hic imperii Angloſaxones primo, dein Dani, & demum Normanni (qui omnes in unicam eandemque regnantium lineam

[a] Vide Extr. tit. de Novi Operis Nunt. cap. 1. & Extr. tit. de Privilegiis cap. 28. ſuper ſpecula. adde Alexandri 3. epiſtolam ſub annum MCLXXX. ſubjunctam Petro Cellenſi. pag. 42.

 ſatis

ſatis involvuntur) jure ſibi peculiari, ſed pro vario rerum ſtatu, ut ſemper fit, aliter atque aliter mutato, quod idem eſt quod jam Anglorum commune vocitamus, per DCCXL. aut praeterpropter annos ſine ulla Romani aut Caeſarei intermixtione ſuiſſent uſi; tunc inquam allatae ſunt in Angliam leges ipſae Caeſareae, raro ante, ſi unquam, hic vulgo aut ſimul aut ſparſim viſae, eaeque tam Theodoſiani corporis, quam Juſtinianei. Atque Juſtinianeum tandem (utcunque primo, quod ſtatim oſtendimus, hic ita diſplicuerit, ut publico edicto vetaretur) per annos complures apud juriſconſultorum noſtratium aliquot in rebus forenſibus adhibitum, quemadmodum apud alias tunc gentes. Quatuor autem hic ad hanc rem potiſſimum advertenda. Primum eſt, tempus ipſum, quo ſic in Britanniam noſtram primo allatum eſt jus Caeſareum, & quinam ſic afferrent, tam Theodoſianum quam Juſtinianeum. Secundum, Juſtinianei admiſtio, progreſſus uſuſque in ſtudiis ac tribunalibus etiam quae jure Anglicano utebantur regiis. Tertium, quandonam in deſuetudinem abierit uſus ejuſmodi vetuſtior, atque in anguſtias quibus per ſecula aliquot retroacta finitur coerceturque, fuerit redactus. Et quartum denique, undenam fieret ut in deſuetudinem ejuſmodi abierit, ſeu a majoribus noſtris ita cancellis arctaretur. De hiſce ſingulis, & eorum appendicibus aliquot, in ſequentibus agetur.

II. Quod ad primum ſpectat, tam de Theodoſiano quam Juſtinianeo jure huc allato teſtimonia ſunt ſatis luculenta. Theodoſianum ſub tempus antedictum a ſeculi doctioribus in ſtudia hic receptum videtur, ex eo quod Guilielmus monachus Malmesburienſis, prae aliis pleriſque aevi ſui eruditus polituſque ſcriptor, poſtquam Haymonis Floriacenſis imperatorum, ab Juſtiniano uſque in Carolum magnum, geſta in epitomen ſeu abbreviationem, ut vocat ipſe, redegerat, inſequentiumque Caeſarum uſque ad Henrici quinti, qui Lotharium ſecundum proxime praecedit, exitum, ſeu ſua tempora (inde enim floruit, id eſt, ab anno MCXXV. aut circiter uſque in annum MCXLII. quo [a] mortuus eſt ſub Stephano ſcilicet rege) ſucceſſionem oſtenderat, ſtatim, ut habetur in codice MS. penes me pervetuſto, nec Guilielmo ipſo opinor recentiori, ſubjungit: *Nunc quicquid de principibus Italiae & Romae potuimus invenire, curavimus non omittere. Congruum videtur leges Romanorum apponere. Non eas quas Juſtinianus fecit; eſſet enim hoc ingentis operis & laboris. Sed eas quas Theodoſius minor filius Archadii a temporibus Cuſtantini uſque ſub titulo uniuſcujuſque imperatoris collegit. Ponantur ergo* XVI. *libri ab eo collecti, quorum ſententiae plures explanantur. Quaedam explanatione non egent. Divi Theodoſii ejuſdem Novellarum liber* I. *Divi Valentiniani filii Placidiae liber* I. *Divi Martiani Orientalis liber* I. *Divi Anthonii & Leonis liber* I. *Divi Majoriani liber* I. Nec quid de Gregoriano aut Hermogeniano Codice loquitur, quorum Theodoſianis editis fragmenta quaedam junguntur. *Sed*, inquit, *quoniam quaedam ſunt in legibus imperatorum obſcura, ad plenum intellectum appoſuimus libros Inſtitutionum Gaii & Pauli juriſconſultorum.* Praefixa dein Novella Theodoſii prima, quam *Epiſtolam Theodoſii minoris vocat, de confirmatione legum antiquarum,* libros quidem exhibet ipſos: ſed adeo mutilos, ut integro libro ſubinde unicus ſufficiat titulus, & leges pleriſque titulis deſint non paucae, etiam & non raro tituli ipſi. Quinetiam primus in impreſſis liber omnino deeſt. Secundus vocatur hic primus, & reliqui pariter deinceps. Atque licet XVI. memoret ipſe, habentur hic tantum quindecim, ſed ut dictum eſt mutili. Ejuſmodi nihilominus ſunt, uti & Novellae imperatorum ſequentium, atque Gaii & Pauli Inſtitutiones ab eo traditae, ut ex eis haud pauca, quae depravatiſſime in editis leguntur, ſibi poſſent commodiſſime reſtitui. Dum autem ita exhiberi vult monachus Malmesburienſis Theodoſiana cum congeneribus jam dictis, de Juſtinianeis plane loquitur velut ſibi ſuiſque tunc non ita ignotis, ut ex verbis ejus jam citatis liquet. Veri autem videtur mihi ſimillimum, eoſdem ipſos qui Juſtinianeum corpus tunc huc attulere, etiam & Theodoſianum illud, quo ſic uſus eſt Malmesburienſis, ſimul attuliſſe, ut ita juris Romani quod Latine extaret, promptuaria haberentur apud nos integra, qua comparari potuerint.

III. De Juſtinianeo autem corpore legibuſve Romanis aut Italis, huc publice allatis (quibus nominibus etiam Theodoſianum continetur) Joannis Satisburienſis, qui epiſcopus erat Carnotenſis & Malmesburienſi monacho aliquanto recentior (anno utpote MCLXXXII. ſeu ſub Henrico ſecundo mortuus) teſtimonium habetur expreſſiſſimum. Sub rege ſcilicet Stephano, qui regnare coepit anno MCXXXVI atque obiit MCLIV. eas huc allatas, id eſt, ſub idem ipſum tempus, quo Bononiae publice eas legendas inſtituerat Lotharius Caeſar, & veluti per occidentalem Europam exemplo ſuo diſſeminarat. Satisburienſis [b] verba ſunt: *Alios vidi qui libros legis deputant igni, nec ſcindere verentur, ſi in manus eorum jura pervenirent aut canones. Tempore regis Stephani a regno juſſae ſunt leges Romanae, quas in Britanniam domus venerabilis patris Theobaldi, Britanniarum primatis, aſciverat. Ne quis etiam libros retineret edicto regio prohibitum eſt, & Vacario noſtro indictum ſilentium; ſed, Deo faciente, eo magis virtus legis invaluit, quo eam amplius nitebatur impietas infirmare.* Theobaldus hic antiſtes Cantuarienſis, qui primo *legati nati* titulo [c] ad ſucceſſores dein tranſmiſſo, ab Innocentio ſecundo donatus dicitur, conſecratus eſt anno MCXXXIX. circa triennium ante Malmesburienſis obitum. Ex abbate Beccenſi fiebat archiepiſcopus, atque Roma pallium petiit, ubi atque Rhemis ſynodis aliquoties interfuerat. Dominum ejus leges Romanas in Britanniam aſciviſſe, intelligendum videtur de aſſeclis ejus, quos in comitatu ſeu itinere ac redux ſecum habuerat. Anglos carere legibus illis tunc apud exteros ita refloreſcentibus noluere illi, adeoque exemplaria earum huc tranſvehenda curarunt, quae regi ita diſplicuiſſe, ait Satisburienſis, ut publico edicto eas

[a] Balaeus Cent. 2. ſcript. 73. Pitſaeus Aet. 12. ſcript. 201. Brit. 127. edit. Hanoviae.

[b] Policratic. lib. 8 cap. 22.

[c] Joſcelin. Antiq. Eccleſ.

vetaret;

vetaret; qua de re ſtatim plura. At quid illud eſt? *Et Vacario noſtro indictum ſilentium.* Ita enim plane legendum. Binae ſunt Policratici, in quo haec occurrunt editiones veteres. Altera Conſtantini Fradini, altera Bertholdi Remboldi. Utraque autem anno eodem ſignatur eodemque menſe, anno ſcilicet MDXIII. ac Maio. In Remboldi legitur, *Et Vicario noſtro,* &c. in Fredini, *Et Vacorio.* Caeterum in tribus quae ſunt reliquis (quarum binae ſunt Lugdunobatavicae [a] & tertia in Bibliotheca Patrum [b] reperitur) recte retinetur, *Et Vacario,* adjecto nihilominus in margine *al. Vicario,* quaſi lectio ſatis eſſet dubia, & forte de vicario Theobaldi aliquo leges Romanas ſeu Caeſareas legente atque de ſilentio ei indicto, res capienda foret. Sed palam eſt Vacarii nomen hic retinendum, eoque intelligi Rogerium magiſtrum Vacarium, etiam Wacarium dictum, gente Longobardum, qui Lethardo abbate Beccenſi ſeu coenobii S. Mariae de Becco Herluini, dioeceſis Rothomagenſis in Normanoia (quae tunc Anglo ſuberat, uti & diu poſtea) ſexto [c], & Theobaldi ſucceſſore proximo, demortuo, in ejus locum ſuffectus eſt, atque tempore Stephani adeoque Theobaldi, cui proculdubio charus erat, in Anglia diſcipulos perquam multos jura Caeſarea e corpore Juſtinianeo docebat. Ita ſcilicet expreſſim Chronicorum Normanoiae ab anno MCXXXIX. in annum MCCXXXVIII. e bibliotheca S. Victoris Pariſienſis pridem editorum autor [d], in anno MCXLVIII. Sed res ſpectat ad annum ſequentem ſeu MCXLIX. Nam *Obiit,* inquit ille, *Becbardus* (legendum plane *Letbardus*) VI. *abbas Becci, cui ſucceſſit Rogerius magiſter Wacarius, gente Longobardus, vir honeſtus & juriſperitus, cum leges Romonas anno ab incarnatione Domini* MCXLIX. *in Anglia diſcipulos doceret, & multi tom divites quam pauperes ad eum cauſa diſcendi confluerent.* In margine ibi conjectura infelici ac fruſtranea adnotatur *forte Baccalarius.* Sed *Wocarium* legendum, ſeu *Vacorium* ex Sariſburienſis allatis plane confirmatur. Neque ſolum publice docuit ille, ſed etiam rogatu pauperum, quorum ſacculi non tantos faciebant ſumptus, ut corpus Juſtinianeum commode nanciſci quirent, uti & eorum quibus compendioſior juris tractatio magis placeret, Pandectas & Codicem (quemadmodum itidem in pauperum uſum poſtea Summam ſuam juris canonici compoſuit Raimundus, quod ait ipſe) in novem conjecit libros, qui ſtudioſis promptuarii juris ditiſſimi vicem ſuppleret. Idem de eo autor jam dictus, *Suggeſtione pauperum,* ſtatim poſt allata inquit, *de Codice & Digeſto exceptos* IX. *libros compoſuit, qui ſufficiunt ad omnes legum lites quae in ſcholis frequentari ſolent decidendas, ſi quis eas perfecte noverit.* Docuerat igitur publice hic jus Juſtinianeum Rogerius Vacarius ſub Stephano rege, cujus anno XIV. id eſt, MCXLIX. Lethardo abbati Beccenſi datus eſt is ſucceſſor. Et palam videtur, per aliquot ante annos eum ſic docuiſſe, etiam ex eo quod expreſſim dictum ſit in Chronicis jam memoratis, cum tunc ſucceſſiſſe cum doceret hic, & multi tam pauperes quam divites ad eum eo nomine confluerent. Veri ſimilius eſt etiam libros ejus hic ante compoſitos, quam abbas factus eſt; id eſt, dum prior Beccenſis erat. Priorem enim ante fuiſſe liquet ex Roberto de Tortincio, abbate etiam Beccenſi MS. [e]. Nec ſane poſtquam abbas factus eſt, hic docuiſſe eum, facile ex Roberto illo eſt eliciendum. In anno MCXLIX. ait ille, *Obiit ſanctoe recordationis dominus Letardus* VI. *abbas Beccenſis eccleſiae: vitae ſuoe curſum virgo ſenex finivit* VI. *nonas Julii, ſabbato, infra octavas apoſtolorum Petri & Pauli.* Feſtum illud ad Junii diem 29. ſpectat, adeoque obiit ille 2 Julii. *Huic ſancto viro,* paulo poſt inquit idem, *ſucceſſit dominus Rogerius, prior ſecundus* (ſcilicet primus fuerat Lanſtancus ille, poſtea Cantuarienſis antiſtes) *in utroque Teſtamento apprime eruditus, nec non clericali & ſeculari ſcientia decenter ornatus, & ab omni communiter congregatione electus, in ipſis octavis videlicet apoſtolorum Petri & Pauli* (id eſt, die Mercurii, qui Julii ſextus erat) *qui benedictus apud ſanctum Wandrgiſilum in die feſtivitotis ſancti Jacobi apoſtoli* (ſeu Julii 25.) *a venerabili Hugone Rothomagenſi archiepiſcopo, ab eodem coram conventu Beccenſi in ſede ſua collocatus eſt, ex tunc ſuper gregem ſibi commiſſum pro poſſe ſuo die ac nocte decenter invigilans.* Erat igitur in Anglia Rogerius, ubi jus praelegebat, cum electus eſt a monachis Beccenſibus. Inde in Normanniam tranſiit, ubi abbas eſt conſecratus. Atque *die ac nocte ex tunc ſuper gregem ſuum decenter invigilaſſe* dicitur; unde ſatis ſequi videtur, eum poſtea haud a regimine illo ſacro ad juris civilis praelectiones terris in exteris divertiſſe. Sed ſane liquet, hic ante, per annos aliquot ab allato jure Juſtinianeo, eum illud publice, ut dictum eſt legiſſe. Atque obſervandum eſt, omnigena diſciplinarum ſtudia perquam eminenter in coenobio Beccenſi, illis in ſeculis viguiſſe, indeque Rogerium hunc inter ſtudioſos ita demum praecelluiſſe. Robertus ille de Torrincio, in anno MCXVII. *Mortuus eſt etiam,* inquit, *hoc anno vir religioſus & magnae literaturae Ivo Carnotenſis epiſcopus. Hic dum eſſet juvenis, audivit Lanfrancum priorem Becci de ſecularibus & divinis literis tractantem, in illa famoſa ſchola quam Becci tenuit, in qua multi & nobilitate ſeculari & honeſtate morum convenerunt; viri praedicti, & qui poſtea ad ſummum apicem eccleſiaſticae dignitatis attigerunt.* Etiam dum Rogerius hic noſter coenobio illi praefuit *duodecim abbates ad regimen eccleſiarum inde aſſumpti ſunt* [f]. Et ſeminarium erat ſemper feraciſſimum coenobium illud, unde [g] quamplurimi in praefecturas apud Anglos ſacras adſciti. Praefuit coenobio Beccenſi Rogerius hic Vacarius annis triginta aut circiter. Mortuus eſt anno MCLXXX. ſeu ſub poſteriora Henrici regis ſecundi tempora, poſtquam ſcilicet ſumma cum laude dignitate illa jugiter functus fuiſſet. *Nullus praedeceſſorum ſuorum, excepto ſancto Herluino, primo abbate, tanta fecit in Becco monaſterio, quanta ipſe,* ut verba ſunt

[a] MDXCV. & MDCXXXIX. [b] Edit. Colon. MDCXXII. tom. 15 pag. 338. [c] Videſis Claud. Robert. in Gallia Chriſtiana pag. 503. [d] In ſcriptoribus Normann. pag. 983. [e] In Bibliotheca V. Cl. Simondis d'Ewes, vide Balaeum Cent. 13 ſcript. 23. [f] Robert. Montenſ. in App. ad Sigebert. anno MCLXXX. [g] Vide Balaeum Cent. 13. ſcrip 23

Roberti

Rebetti Montenſis, qui ea quae feliciter praeſtitit, ſigillatim enumerat. Succeſſit ei Osbernus, prior Bellimontis, monachus ejuſdem loci. Utrum vero Oxoniae, Cantabrigiae, Londini aut Theobaldi antiſtitis Cantuarienſis in aedibus aliiſve id genus ſive ſecularium ſive regularium, profeſſus fuerit praelegeritque hic Rogerius ille, non omnino liquet. Nec an certo aliquo loco; quod tamen veri eſt multo ſimilius.

IV. Sed vero neque temporis legum Caeſarearum in Britanniam noſtram ſic allatarum, nec Rogerii, ſic praelegentis mentio mihi hactenus occurrit omnino ulla in annalibus aut hiſtoriis noſtris. Certe Ranulphus Higdenius ubi in praefatione hiſtoricos alioſque ſcriptores nominatim enumerat, unde Polychronicon congeſſit, non ſolum diſerte Joannem Sariſburienſem, ſed & librum ejus Policraticum dictum in eis memorat, in quo nimirum de legibus illis huc allatis, & Rogerio hoc Vacario, ut ante oſtenſum eſt, expreſſiſſimum habetur & praecipuum teſtimonium. Attamen ea de re, cui ſane in Policratico toto res alia hiſtorica ad Angliam pertinens minime eſt aequiparanda, omnino ſilet Ranulphus ille. Atqui alibi Rogerii illius non obſcura mentio. Neque enim dubitandum eſt, quin abbas hic Beccenſis ſeptimus, qui dum prior ibi fuerat, primus in Anglia poſt inſtauratum in occidente, uti diximus, jus Caeſareum, illud publice praelegit (quemadmodum Placentinus annis aliquot poſt [a] primus ejuſdem juris profeſſionem in Galliis ad Montem Peſſulanum propagare coepit) ipſe fuerit Rogerius, qui *veteris gloſſatoris* inciduum atque *ſummae juris primae, Paratitlorum primi autoris*, etiam *antiqui ac immortalis memoriae doctoris* nomine ſcriptoribus aliquot atque editionibus memoratur. Ab Wolfgango Freymonio, primus juriſconſultorum ſit, qui ab anno MCC. ad MCCC. floruere. Sed certiſſimum eſt ex ante dictis, eum annis viginti ante ducenteſimum ſupra milleſimum obiiſſe, atque coaevum fuiſſe Irnerio, Martino, Bulgaro, Jacobo, Bandino, Hugolino, Pyleo, Ottoni, Placentino reliquiſque juris in occidente Caeſarei, quiqui fuere inſtauratoribus primaevis, id eſt, ad Frederici AEnobarbi Caeſaris, ſeu Stephani ac Henrici ſecundi regum noſtrorum tempora, ſeu ſeculi duodecimi medium, & annos aliquot inde ſequentes attinere. Caſtellianus Cotta [b]: *Rogerius Odofredi Beneventani praeceptor, qui primus Paratitla conſcripſit, id eſt, rerum ſummas titulatim oppoſitas, quod a Juſtiniano [c] permiſſum fuerat.* Sed tempora vix omnino ſerre videntur, ut Odofredo eſſet Rogerius noſter Vacarius praeceptor. Nam mortuus eſt Odofredus [d] anno MCCLXV. cum certum ſit anno MCLXXX. adeoque annis LXXXV. ante mortem Odofredi obiiſſe Rogerium. Et praeceptorem ſuum ſeu dominum millies agnoſcit alium Odofredus; ſcilicet Jacobum Baldwini (a quo tamen plerumque diſſentit) nullibi quantum obſervavi Rogerium, quem interdum ſed raro ſatis citat. Joannis & Azonis Summae erant in ore Odofredo frequentiſſimae, ſubinde etiam Placentini. Rogerium autem noſtrum *antiquorum* nomine complectitur. Ita enim appellare eſt ei ſolenne eos, qui Azonem & Joannem anteverterant, ut reliquos *modernos*. Ad *L. eam quam C. tit. de Fideicommiſſis* aliquoties occurrit apud eum *Ro.* pro *Rogerio* noſtro, alibique ait [e], *In illis tribus quaeſtionibus fuit opinio domini Mar.* (Martini) *Pla.* (Placentini) *Reg.* (Rogerii) *& Fregerii & domini Avenis antiqui doctoris.* Sed ſuſpicor ſane *Fregerii* legendum, neque nomine hoc alium a Rogerio innui; & ſive e librarii ſive e lectoris alicujus notis, ut Rogerio ſynonymum, illud irrepſiſſe. Neque enim Fregerii alius juriſconſulti veteris mentio puto alibi. Et tam Frogerium quam Rogerium noſtrum hunc dictum, certum eſt. Ita enim diſerte nuncupatur Placentino [f]. Atque Odofredus ipſe eodem alibi pro eo utitur nomine. De eo quod eſt tranſigi poſſe ſuper praeſenti vel futura lite, verba faciens ille, *Eſtne iſtud verum*, inquit, *ſive moveatur lis juſte ſive injuſte? dixerunt quidam quod ſic. Et pro eis videtur facere C. e. 11. Dominus Frigerius in articulo iſto contradixit. Et ita invenietis ſcriptum in Summa ſua quam fecit ſuper C. & fuit prima Summa quaecunque fuerit facta. Et tenet forte per xx. cartas. Poſt eum fecit dominus Placentinus ſuam. Poſt eum dominus Joannes Baſianus fecit ſuam, quae incipit Quicunque vult. Et eſt nulla; & poſtea dominus Azo fecit optimam Summam, qua hodie utimur* [g]. Sic ille. Summularum igitur primus Rogerius hic, ut Gloſſatorum primus Irnerius. Certe & Summa juris canonici Rogerio puto huic tribuitur apud Antonium Auguſtinum [h]. Atque inter Pandectarum etiam interpretes pauculos inſigniores expreſſim recenſetur Rogerius hic a Fulvio Mariotello [i], uti in Summiſtis veteribus a Juſtino Gobleto [k]. Raro ſatis ab juriſconſultorum biographis alibive memoratur ejus nomen. Subinde tamen in commentariis occurrit; unde etiam in *Modo veteri legendi abbreviaturas* habetur *Reg. id eſt, Rogerius legiſta* pro eodem. Sed vero Guidus Pancirolus [l] fuſius de eo atque expreſſius quam alii. *Martini*, inquit ille, *& Bulgari aetate clareſcere Rogerius coepit, qui primus in eam Pandectarum partem, quam Infortiatum vocant* (id eſt, librum XXIV. & reliquos qui uſque ad finem XXXVIII. ſequuntur; iis qui praecedunt Digeſti veteris, qui ſuperſunt Digeſti novi nomine appellari ſolitis) *gloſſas emiſit* [m]. *Cum enim publico ſtipendio non niſi Digeſtum vetus & Codicem antiqui profeſſores interpretari tenerentur, reliquas legum partes negligentius tractabant, nec niſi privatim ſoluta ſtipe explicabant, & ob id extraordinarias eas lectiones vocabant. Sed Rogerius, ne haec quoque legum pars obſcura permaneret, in eam ſuas lucubrationes edidit. Primus etiam juris compendium* (*quod* Summam *vocant*) *viginti chartarum numerum non excedens compoſuit* [n]. *Hunc*

[a] Valentin Forſter in Placentino, Joann. Fichardus, &c. [b] In lib. de Juriſperitis. [c] L. 1 § ult C. de Vet. Jure Enucleando. [d] Jo. Fichard. vit recent. juriſconſult. Odofredo. Guidus Pancirolus de Claris Leg. Interp. lib. 2. cap. 25. [e] Ad L. quod tempore C. tit. de Reſtitutionibus Militum. [f] In Summae Initio. [g] [illegible] D. tit. de Tranſactionibus. [h] In praefat. de Quinque Vet. Collectionibus. [i] In Neopaedia p. 163. [k] In praefat. ad Summam Othonis. [l] De Claris Legum Interpret lib. 2. cap. 18 [m] Odofred. in l. 1 tit ſolut Matrimonio & in [illegible] in Princ. eod. [n] Idem in l. 1. ff. tit. de Tranſactionibus.

aemulatus

aemulatus Placentinus aliam longe luculentiorem ſummam emiſit; tertiam ſed manem Joannes (Baſianus ſcilicet Azonis praeceptor, Cremonenſis) *fecit* [a]. *Poſtremo vero caeteris locupletiore condita omnes ante ſe Azo ſuperavit. Rogerium alii corrupte Frigerium* (lege *Frogerium*) *nonnulli etiam Fredericum nominant* [b]. *Idem de diverſis praeſcriptionibus forma dialogi ſcripſit, in quo ſe cum jurisprudentia loquentem inducit. Nulla ejus mortis aut ſepulchri memoria habetur.* Hactenus de Rogerio noſtro Pancirolus. Sed mortem ejus ante oſtendimus nos. Dialogus quem memorat *de Praeſcriptionibus* habetur in tomo 17. Tractatuum illuſtrium juriſconſultorum, ubi etiam alius de eadem re tractatulus ejuſdem reperitur hoc ſub titulo, *Rogerii Antiqui Gloſſatoris de Diverſis Praeſcriptionibus.* Libelli illi bini etiam eduntur [c] cum Azone, Dino, aliis aliquot de Praeſcriptionibus, ubi nuncupatur ille *Antiquus & immortalis memoriae doctor Rogerius.* Breviter memoratur Geſnero in Bibliotheca, *Rogerii Juriſperiti liber de Praeſcriptionibus Impreſſus,* qui ipſiſſimus eſt magiſter Vacarius noſter. Hic igitur is erat, cui indictum eſt apud Joannem Sariſburienſem ſilentium, ne ſcilicet jus hic Caeſareum publice ut coeperat amplius praelegeret. Atque factum eſt hoc a Stephano rege ſub annum ejus XIV. qui Chriſto MCXLIX. reſpondet, quo legiſſe eum atque docuiſſe publice in Anglia ex jam oſtenſis eſt manifeſtum. Atque ut Irnerius Bononiae ſeu in Italia, ita Rogerius Vacarius in Anglia juris Caeſarei in occidente inſtaurati expoſitor primus; quemadmodum etiam in Gallia, Monte Peſſulano erat Placentinus, annis nimirum poſt Rogerii noſtri obitum XVI. aut circiter, id eſt, ſub annum MCXCVI. quo tempore is Monte Peſſulano coepit: *Rogerii nominis abolendi cupidus* [d], *eique tenebras ſe offuſurum jactans.* Certe ſummam, ut dictum eſt, Codicis compoſuit ille. Atque ea, neglecta tandem Rogerii Summa, quae nullibi puto jam reperitur, apud ſtudioſos, ante Azonis editam, primario obtinuit. Etiam tres poſteriores libri Summae, quam dicimus Azonis, Placentini ſunt. Et Rogerianam potius inchoatam, quam abſolutam innuit Placentinus, qui famae ejus ſane haud parum invidebat. Memoratur quidem etiam in Reſcripto [e] Alexandri tertii papae de cauſa in dioeceſi Eboracenſi nuptiali, magiſter Vacarius ad quem ſimul cum abbate de Fontibus, mittitur reſcriptum, quod Rogerio plane coaevum eſt; ſed ille per annos complures ante Alexandrum illum factus eſt abbas Beccenſis, ut oſtenſum eſt. Adeoque non credendum videtur, eum voluiſſe tunc papam M. Vacarium tantum nominare, nec ut abbati alteri dignitatis nomen tribuere. Forte ſane magiſter ille Vacarius ſucceſſor erat Rogerio in jure Caeſareo hic praelegendo. Tribuuntur autem aliquot in juris etiam canonici libros, veluti in Summam Bernardi Compoſtellani, gloſſae ſeu interpretationes Rogerio [f] ut videtur huic noſtro. Sed error eſt manifeſtus ex inſcitia ejuſdem obitus natus. Diu enim ante, ſeu anno, ut oſtendimus MCLXXX. mortuus eſt. Singularis autem viri exiſtimatio ac dignitas etiam inde ediſcitur, quod tum in Thomae archiepiſcopi Cantuarienſis ſucceſſorem non ſolum ab Odone priore & conventu, prae aliis magni etiam nominis viris tunc candidatis, Lambethae electus fuerit, verum etiam ab Henrico ſecundo rege, nec ſine ſuffraganeorum aſſenſu, confirmatus, tum nullo modo induci potuerit ipſe ut tantum ſubiret munus, tametſi inſtantiſſime eam in rem urgeretur. Gervaſius Dorobernienſis in Chronico [g] narrat tria, velut candidatorum, fuiſſe propoſita nomina (quod etiam ex jure Caeſareo [h] faciendum) in quibus Rogerius hic, & tunc *Prior,* inquit, *cum quibuſdam monachis affuit, & tandem Rogerium abbatem Beccenſem ſolenniter elegit, conſentientibus utcunque epiſcopis* (ſcilicet Richardus de Luci ſummus tunc Angliae juſtitiarius, ut de electione hac conſulerent, Londinum epiſcopos Angliae congregarat) *& aſſenſu regio electione confirmata, ſinguli ad ſua receſſerunt. Et prior Cantuarienſis rediens, ut ſuum electum adduceret, in proximo transfretavit. Sed ſpe ſua fraudatus eſt, quia praedictus electus nullius inſtantia induci potuit ad conſentiendum. Inſtitit autem prior acrius per regem & legatos* (pontificis Romani; Albertum & Theodinum) *qui adhuc erant cum rege in Normannia, vim electo inferre geſtiens ut conſentiret. Sed fruſtra. Nam cum inſtarent rex & legati ſimul cum priore, nec praevaluerunt, apud ſanctam Barbaram* (in epiſcopatu Lexovienſi) *in coena Domini ab electione eſt abſolutus.* Florilegus item; *Anno* MCLXXIII. *Rogerius abbas Beccenſis electus eſt in archiepiſcopum Cantuarienſem. Sed abbas nimis religioſus penitus contradixit. Sed Robertus Montenſis* [i], *ille vero praetendens infirmitatem ſuam noluit acquieſcere electioni eorum.* Radulphus item de Diceto [k]; VI. *Non. Martis* (anno MCLXXIII.) *ſuffraganei Cantuarienſis eccleſiae, ut de archiepiſcopi electione tractarent, ſub edicto vocati venerunt Lamehedam; & quoniam Lanfrancus, Anſelmus, Theobaldus in ea ſede tam late floruerant, id idem fortunae loci quodam modo deputantes, in Rogerum Beccenſem abbatem* (nam trini illi etiam fuerant Beccenſes) *ſi non unanimiter ſaltem voce tenus concorditer convenerunt. Orta eſt tunc primum controverſia, quis electionem pronuntiaret in publico. Suffraganeis hoc ad jus epiſcopi Londonienſis ab antiquo pertinere dicentibus* (nimirum epiſcopus Londinenſis, antiſtiti Cantuarienſi in collegio ſuo epiſcoporum ſeu ſuffraganeorum corpore, erat, ex veteri apud nos jure, decanus, ut Wintonienſis, cancellarius, Lincolnienſis, vicecancellarius, Sariſburienſis, praecentor, Wigornienſis capellanus, Roffenſis, cruciferarius [l]) *Cantuarienſibus e contrario monachis aſſerentibus priorem ſuum hac in re potius praeferendum. Pro bono itaque pacis, ne quid in abſentia regis oriretur diſſidii, ſalvo jure partium Richardus Pictavenſis archidiaconus in omnium* [m] *adjutorio recitavit. Abbas electus hoc*

[a] In Summa Azonis in Princ. Trium lib. Codicis. [b] Gl. & Odofred in dict. l. 1. ff. de Tranſactionibus [c] Lugduni MCCCCLXVI. [d] Vide Guidum Pancirol. de Clar. Leg. interp. lib. 3. cap. 20. [e] Append. ad Concil. Lateran. ſub Alex. 3. part. 5 tit. de Sponſal. cap. 13. [f] Videlis Guid. Pancirol. de Clar. Leg. Interp. lib. 3. cap. 8 [g] MS. ann. MCLXXIII. in Bibliotheca Cottoniana [h] Novell. 123. cap. 1. & 137. cap. 2. [i] Anno MCLXXIV. [k] MS. in Bibliotheca Cottoniana. [l] Lindwod. ad Conſtit. Provinc. tit. de Poenis C. AEternoe, verb. tanquam. [m] F. auditorio.

intelligens in Normannia coram rege in praeſentia cardinalium Alberti & Theodoni, electioni factae ſicut diximus, penitus contradixit. Hoc eum feciſſe religionis obtentu ſuſpicabantur nonnulli. Ab aliis dicebatur quod ſpiritus puſillanimitate contractus ſe imparem oneri tanto proteſtatus ſit. Alii; *Electioni factae penitus contradixit, utrum puſillanimitatis intuitu an religionis incertum eſt,* ut Rogerius Wendoverius & Matthaeus Pariſius. Sed horum in editis *Robertus* depravate nominatur, uti etiam apud archiepiſcoporum biographos.

V. At curnam ac unde dictus ſive hic ſive ille alter *Vacarius?* Ita enim, non *Wacarius*, ut in Chronicis ante citatis, nedum *Vicarius* apud Sariſburienſem, eſt plane legendum. Certe ſi familiae cognomen fuiſſet aut locum cognominis ejuſmodi occupaſſet, haud ita commode dictus fuiſſet *Rogerius magiſter Vacarius*, ſed aut *Rogerius Vacarius magiſter* aut *magiſter Rogerius Vacarius.* Sed fateor locutiones hujuſmodi ſeculis maxime in illis fuiſſe, ut hodieque, ſatis incertas. At ſuſpicio ſane mihi eſt, *Vacarium* eſſe hic, uti etiam in reſcripto illo Alexandri tertii ad abbatem de Fontibus, *& M. Vacarium*, nomen appellativum quo deſignaretur ſingulare munus ſuſceptum, juris nempe lectioni hic vacandi adeoque profitendi. Quo nomine forſan & alii illo in aevo dicti. Ut armis, choreis, philoſophiae, poſtulationibus vacare uſurpatum veteribus pro eo quod eſt, his enixius prae aliis operam dare, ita *lectioni vacare* ac *profeſſioni*, idque in ſeculo, de quo nunc loquimur. Joannes Januenſis in Catholico: *Vaco, eſſe vel fieri vacuum. Et licet videtur ad alias ſignificationes transferri, tamen omnes redolent illam. Dicitur etiam vaco lectioni & operam do. Et vaco a lectione, id eſt, deficio a lectione. Vaco nummis, id eſt, careo. Sed iſtae omnes ſignificationes redolent primam. Cum vero dico, vaco lectioni, idem eſt ac ſi diceretur, vaco ab aliis rebus & inſiſto lectioni, unde vacat impersonale, id eſt, eſſe vacuum, vel licitum eſſe vel opportunum. Unde vacat mihi legere, opportunitatem legendi habeo & non impedior ab alio negotio.* Totidem ferme verba habet etiam in opere de Derivationibus Hugo Piſanus [a]. Certe ut *ab aquari, arbitrari, parare* (ſeu quo *parare* & *comparare* uſurpatur [b] pro *inter ſe convenire*) *aquarius, arbitrarius, pararius*, alia ejuſmodi priſcis rite facta ſunt, ita forſan in ſenſum quem diximus barbara recentiorum audacia nec interim ſine veterum exemplis atque analogia formavit *Vacarius a vaco* ad eum qui prae caeteris lectionibus diligentius vacaret, ut ſane Rogerius noſter fecit, deſignandum. Certe minus inique ita fit *Vacarius* a *vaco* quam *Accurſius* ab *accurro.* Jam vero *Accurſius* ipſe [c], advocatorum idolum illud, ut a non nemine vocatur, ad Caii verba de nominis ferendi conditione haeredis inſtitutioni adjecta, quae de honeſtis, non famoſis, aut turpibus nominibus, eſt admittenda, *Ut*, inquit, *inſtituo te haeredem, ſi imponas tibi nomen meum ſcilicet Accurſium, quod eſt honeſtum nomen, dictum quia accurrit & ſuccurrit contra tenebras juris civilis. Secus ſi dixi, ſi imponas tibi nomen Veſpillo, quod eſt turpe nomen.* Et non ita mirum eſt ejuſmodi eis in ſeculis nominum compoſitiones ſeu derivationes factas eſſe, cum etiam non deeſſent qui [d] dubitarent an Juſtinianus ipſe a Juſtitia ſic dictus fuiſſet, an ex eo quod Juſtini eſſet filius, cui revera ex ſorore nepos erat, ſed & filius adoptatus. Atque nugacibus hujuſmodi conceptionibus adhibent illud Juſtiniani [e], *Conſequentia nomina rebus eſſe ſtudentes*, &c. unde etiam perquam ridicule Flavum illum aiunt nuncupatum (pro *Flavium*) *quia talis erat coloris.* Sed vero in Novellis [f] Theodoſianis impreſſis vox ferme eum *Vacario* eadem occurrit; ſcilicet *Vicarii. Et apud inluſtriſſimas praefecturas* (ſic ibi) *& apud Vicarius rectores provinciarum de quolibet negotio pulſari*, &c. Sed mendum eſt craſſiſſimum, qualia ſunt in impreſſis illis perplurima. Legendum, apud *Viros Clariſſimos* (ſeu *Vi. Clariſſ.* unde *Vicariis* ibi perperam factum) *rectores*, &c. quod e manuſcripto meo codice ante citato, ſeu Guilielmi Malmesburienſis collectaneis juridicis palam liquet.

VI. Haud vero eſt adeo mirum, Stephanum regem edicto vetuiſſe leges Romanas earundemque libros ita a Theobaldi Cantuarienſis antiſtitis domo ſeu adſeclis & proculdubio ejuſdem auſpiciis in Angliam allatos, cum ſcilicet ei ſub id ipſum tempus infenſiſſimus eſſet rex, utpote qui eum eo quod ad concilium Rhemenſe injuſſu regio ſe contulerat [g], proſcripſit, ut viciſſim interdicti ſententia antiſtes regnum percuſſit. Henricum etiam epiſcopum tunc Wintonienſem gratia apud regem inſigniter pollentem, atque ſummo conamine Theobaldo rebuſque ejus adverſari ſolitum, in cauſa ſimul vix ambigendum eſt, fuiſſe, ut legum praelectiones ac libri Juſtinianei, quorum domus Theobaldiana ita ut dictum eſt hic autores fuere, ac ſplendidius inde clareſcere coeperunt, improbarentur, atque ut eorum vetaretur uſus. Edicti illius prohibitorii meminit etiam Rogerius Baconius [h] celeberrimus ille philoſophus & mathematicus, ſectae Franciſcanae, qui ſub Edwardo primo ſcripſit. *Rex quidem*, inquit ille, *Stephanus allatis legibus Italiae in Angliam publico edicto prohibuit, ne ab aliquo retinerentur.* Poſtmodum autem in gratiam regiam redeunte Theobaldo, atque, ut fieri amat, ſecundis de legibus illis cogitationibus habitis, effectu caruit edictum illud, aut revocatum aut evaneſcens. Adeoque eo non obſtante, libri retenti, lectiones, profeſſio habita. Id quod expreſſim teſtatur coaevus ille idem Joannes Sariſburienſis, ubi indictum Rogerio illi Vacario primo hic legum Caeſarearum lectori publico ſilentium memorat. Statim enim ſubjungit [i]; *Sed Deo faciente, eo magis virtus legis invaluit, quo eam amplius nitebatur impietas infirmare.*

VII. Ante haec tempora, viri, alias etiam bonis literis imbuti, legibus moribuſque vetuſtis Anglicanis, qui ad regimen attinuere publicum & civile, ſerio incubuere; atque ex eis in foro advocati,

[a] MS. in Bibliotheca Lambethana. [b] Vide Annot. in Feſti Pappi. [c] Gl. ad l. 63. D. tit. ad Senatuſconſ. Trebellianum §. Si in danda lit. t. [d] Quotred. in praef. Codicis. Alia ejuſmodi in tit. de Emendatione Cod. [e] §. Eſt & aliud Inſtit. tit. de Donationibus. [f] Novell. Theodoſ. tit. 14. l. 4. [g] Joſcelin. in Vita Theobaldi, &c. [h] In Compend. Theolog. ſeu Opere Minori MS. in Biblioth. Cottoniana. [i] Policratic. lib. 8. cap. 22.

judiceſque

judiceſque ſelecti. In monaſteriis, academiis, antiſtitum clariorum familiis, collegiis, alibique pro educationis, qualitatis, dignitatis, opportunitatis diſcrimine ii degebant. Nullus autem eis ſive Juſtinianei ſive Theodoſiani juris uſus erat hic publicus. Sed moribus majorum tantum patrioque utebantur, illi jure quod & ante & ad noſtra uſque tempora *Angliae commune* vocitatur, quemadmodum temporibus *Anglo ſaxonicis* Ƿoꞃulꝺꞃihꞇe ſeu *jus ſeculare* ſeu *mundanum*, ut diſtinctum a Goꝺeꞅꞃihꞇe ſeu *jure divino*, quod obvium eſt in legibus Angloſaxonum. Scilicet deciſiones praeeuntes, quales in juris, quibus nunc utimur, annalibus, earum rationem mutuamque analogiam praeter leges e re nata variatim novatas mutataſque, tum in muſaeis tum in foro tantum adhibere ſolebant illi. Hujus generis fuere ternì illi juriſconſulti Anglicani diu ante illatas huc leges Romanas ſeu ſub Guilielmi primi tempora, id eſt, annum Chriſti MLXX Sacolus & Godricus monachi & Alſwinus rector eccleſiae Suttunenſis, quos *legibus patriae optime inſtitutos* eſſe teſtatur tabularium vetus[a] coenobii Abindonienſis, ubi item legitur, *eis tantam ſecularium facundiam & praeteritorum memoriam eventorum* (id eſt, plane, ut nunc, annalium juridicorum peritiam) *infuiſſe, ut caeteri circumquaque facile eorum ſententiam ratam fuiſſe, quum edicerent, approbarent. Sed & alii plures de Anglis cauſidici per id tempus in abbatia iſta* (ſic ibi legitur) *habebantur, quorum collationi nemo ſapiens refragabatur, quibus rem eccleſiae publicam tuentibus, ejus oblocutores elingues fiebant.* Et *Guilielmus* primus dicitur[b] Londinum anno ſuo convocaſſe *omnes* e provinciis ſuis univerſis *Anglos nobiles, ſapientes, & lege ſua eruditos, ut eorum & jura & conſuetudines ab ipſis audiret.* Atque ut ante ita poſt uſque in tempora, quibus ita in ſtudia ac forum qualitercunque receptum eſt hic jus Caeſareum, juriſperiti ac cauſidici noſtrates nullo alio jure omnino praeter patrium (niſi forſan pontificii aliquot capita, quae in uſu quotidiano excipias) ex inſtituto imbuti ſunt. Ex eo genere fuit Ranulphus ille[c] *invictus cauſidicus* Guilielmo ſecundo regi procurator primarius; quo tempore qui ex clericali fuere ordine etiam juris Anglicani, cui ſerio incumbebant, peritorum locum maxime ſupplebant, quod plane etiam innuit Guilielmus Malmesburienſis, dum inquit, *Nullus clericus niſi cauſidicus*, ſub Guilielmo ſcilicet rege illo. Et ſub idem ipſum tempus, quo primo ita coepit jus Caeſareum hic alibique recipi, eminentiſſimus erat priſtini plane commatis juris ſine ulla Caeſarei intermixtione peritus atque exercitatiſſimus apud nos Albericus de Ver, comes Guinarum, qui procuratoris primarii munus Stephano regi geſſit. Is ipſe eſt qui Guilielmo Malmesburienſi[d] nuncupatur *quidam Albericus de Ver, homo cauſarum varietatibus exercitatus*, quod itidem de eo dicitur a Rogerio Wendoverio ac Matthaeis Pariſio & Weſtmonaſterienſi, qui inſuper, ut res ipſa erat, *comitem Albericum de Ver* nominant. Scilicet comes ille Guinarum in Normannia erat. Hujus Londini in tumultu ſeditioſo trucidati filius Albericus de Ver primus fiebat, tum a Matilda Auguſta, tum a filio ejus Henrico rege ſecundo comes Oxonienſis, unde eodem per lineam maſculam retento nomine eadem gaudet jam nunc dignitate Albericus de Ver Roberti filius, vigeſimus Oxoniae comes, juvenis nobiliſſimus. Quemadmodum autem Rogerius monachus ac prior Beccenſis hic, ut oſtenſum eſt, praelegebat, ita alii etiam monachi juri tum Caeſareo tum Anglicano, tam in foro ac ſcholis extra coenobia ſua quam intra, tunc incumbere ſoliti. Atque mos ille quidem & ſeculis ante Rogerium actis, & aliquantulum poſt ejus hic profeſſionem, haud parum obtinuit. At vero circa quatuordecim a tempore, quo ipſe hic praelectionem finivit annos, aut plane, quantum ad praelectionem extra coenobia attinet, deſiiſſe aut deſinere ex jure pontificio debuiſſe morem illum pariter eſt concedendum. Scilicet anno 1164. in ſynodo Turonenſi conſtituit Alexander papa tertius, *Ut nullus omnino*[e] *poſt votum religionis, poſt factam in loco aliquo profeſſionem, ad phyſicam legeſve mundanas legendas permittatur exire. Si vero exierit & ad clauſtrum ſuum infra ſpatium duorum menſium non redierit, ſicut excommunicatus ab omnibus evitetur, & in nulla cauſa, ſi patrocinium praeſtare voluerit, audiatur. Reverſus autem in choro, capitulo, menſa & caeteris, ultimus fratrum exiſtat, & (niſi forte ex miſericordia apoſtolicae ſedis) totius promotionis ſpem amittat. Epiſcopi vero, abbates, priores, tantae enormitati conſentientes & non corrigentes, ſpolientur propriis honoribus & ab eccleſiae liminibus arceantur.* Poſtmodum itidem confirmatur tantundem ab Honorio tertio[f]. Ipſeque ſynodi Turonenſis canon in Gregorianum Decretalium corpus[g] recipitur. Atque hinc plane eliciendum, morem antea nec quidem infrequentem obtinuiſſe, ut monachi alii, quemadmodum & Rogerius noſter monachus Beccenſis, tam extra quam intra coenobia ſua jura Caeſarea aliaque publice praelegerent docerentque, etiam & poſtmodum intra coenobia ſua.

[a] MS. in Biblioth. Cottoniana, fol. 121. [b] Roger. de Hoveden part. poſt. fol. 347. edit. Lond. Francofurt. 601. & ſeq. in 608. Idem ipſum in Codice Lichfieldenſi MS. in Biblioth. Cottoniana. [c] Guil. Malmesbur. de Geſt. regum lib. 4. pag. 123. edit. Francof. [d] Hiſt. Novell. lib. 2. ann. 1139. [e] Apud Guil. Nubrigenſ. lib. 2. cap. 15. & in Concil. Tom. 3. par. 2. pag. 534. edit. 1618. Antiq. Collect. 1. lib. 3. tit. 27. cap. 2. Append. ad Concil. Lateran. 3. part. 27. cap. 2. [f] Compilat. Decretal. lib. 5. tit. 27. [g] Extr. tit. Ne clerici vel monachi ſecularibus negotiis, &c. cap. 3.

C A P.

CAP. VIII.

I. *De uſu apud majores noſtros juris Juſtinianei, a tempore Stephani regis (quo primum huc allatum eſt) per Henrici ſecundi, Richardi primi & Joannis regum tempora.*

II. *Uſus ejuſdem hic qualiſcunque veſtigia ſub Henrico tertio & Edwardo primo; qui Franciſcum Accurſium in Angliam ad praelegendum invitavit.*

III. *De tempore Edwardi ſecundi, & legibus aliquot ex Pandectis, locis ipſarum, more ſolenni, ab juriſconſultis noſtratibus in tribunalibus regiis laudatis.*

IV. *Juris Juſtinianei ſeu Caeſarei uſus, tum in conſiſtoriis pontificiis, tum in tribunalibus binis regiis (quorum alteri rerum militarium, alteri nauticarum cognitio propria eſt) uti etiam in academiis noſtris, uſque in noſtra duravit tempora.*

V. *Uſus ejuſdem juris qualiſcunque is olim fuerit, tum in tribunalibus caeteris regiis, tum in juriſperitorum noſtratium ſtudiis ſcriptiſque, qua talium, evanuit ſub Edwardi tertii initia.*

EX eo quod diximus ita primo allatarum praelectarumque in Anglia legum Juſtinianearum tempore, publicus tum in ſtudiorum ratione tum in forenſi praxi reſponſiſque ac conſiliis dandis, earum invalebat hic qualiſcunque uſus. Nec, ut ante e Sarisburienſi notatum eſt, obſtitit Stephani edictum. Quo paulo poſt mortuo, adeo indulſit Theobaldo antiſtiti ejuſque adſeclis Henricus rex ſecundus, ut etiam leges illae hic tutius colerentur, ac majori, ab aliquibus ſaltem, inde haberentur in pretio. Ejuſce rei ſpecimina habentur clariſſima tum apud Joannem illum Sarisburienſem Theobaldo, cujus domus ſic adſciverat leges Caeſareas in Angliam, chariſſimum, adeoque domus illius partem non exiguam, tum apud diſcipulum ejuſdem Joannis, Petrum Bleſenſem, archidiaconum Bathonienſem & Cantuarienſem cancellarium. Apud Joannem illum, in locis Policratici[a] compluribus; ubi e corpore Juſtinianeo in rem ſuam teſtimonia non pauca adfert, eaque velut vim hic obtinentia aut obtinere ſibi credita, atque ipſam etiam legem regiam (de qua ſupra egimus) quaſi tunc in ore hominum noſtratium non infrequentem. Idem in epiſtola ad anonymum[b], ſed manifeſtum eſt ad praelatum aliquem Anglicanum, adeoque de rebus Anglicanis (quod ex Lincolnienſis eccleſiae ibi mentione etiam liquet) *ea cautela*, inquit, *diligentiae verſare in talibus* (in juriſdictione exercenda) *ut videri non poſſis ſitire pecuniam delinquentium, ſed quod paſtorem decet, quaerere ſalutem animarum. Noſti ſiquidem quod & ſeculi leges eos acerbiſſime puniunt lege Julia repetundarum, qui in faciendis ex officio[c] & non faciendis ſordidum ſectantur lucrum.* Loquitur hic, uti etiam in Policratico[d], de lege Julia repetundarum, cujus eſt tum in Digeſtis tum in Codice titulus ſingularis, velut ea quam inter leges ſeculares ſeu Anglis tunc qualitercunque receptas recenſendam admitteret. Alibi item liberos ex damnato coitu genitos *nec jura civilia nec leges* agnoſcere ait, ubi[e] reddit Alexandro tertio papae rationem cauſae, quae tum coram ſe ut judice hic delegato, tum in foro regio inter Richardum de Aneſtia nepotem ex ſorore Guilielmo de Saccavilla & Mabiliam de Franchevilla ejuſdem filia, de ſucceſſione in Guilielmi defuncti bona ventilata fuiſſet. De natalibus Mabiliae quaeſtio fiebat, ſpuriane an legitima illa. Res, ut fieri ſolitum, ad eccleſiaſticum examen refertur a tribunalis regii praefectis, ſed in ipſo examine & diſcuſſione juxta legum principum & civilium pariter atque canonum uſus ſit. Et autoritas legum & canonum ſimul affertur, ubi plane jus intelligitur Caeſareum. Mabiliae etiam ibi advocatus dum ſubveniendum vult ei ex parentum juris ignorantia ac temporis conjugii diuturnitate, reſcriptum divorum fratrum affert de matrimonio Flaviae Tertullae inceſto, ſed ex ignorantia juris contracto & per plurimos annos ſine controverſia durante, velut id quod in re tunc in judicium deducta autoritatem ſortiretur. Sed reſcriptum illud nec in Juſtinianeis nec alibi hactenus reperio. Ex codicis Gregoriani exemplari aliquo eis quibus utimur fragmentis ampliori forſan hauſit hoc ille, aut forte ex Juſti Papirii codice[f], qui puto prorſus jam periit; divorum ſcilicet fratrum conſtitutionum. Verba reſcripti ſunt; *Movemur & temporis diuturnitate, quo ignorantia juris in matrimonio avunculi tui fuiſti, & quod ab avia tua collocata es, & numero liberorum. Idcircoque; cum haec omnia in unum concurrant, confirmamus ſtatum liberorum veſtrorum in eo matrimonio quae veſitorum* (lege *quaeſitorum*) *quod ante annos* XL. *concitatum eſt, proinde atque ſi legitime concepti eſſent.* Et certe in Policratico ejus occurrunt veterum alia aliquot haud alibi nunc lecta. Petrus autem archidiaconus Bathonienſis ſeu Bleſenſis ille ſe juri Caeſareo hic diligentius incubuiſſe oſtendit[g], uti & complures alios in familia Thomae antiſtitis Cantuarienſis ſub Henrico ſecundo rege convictores. Poſtmodum quidem ad theologiam is tranſit. Sed interea qualis juris ejuſdem juriſperitorum Caeſareorum uſus tunc hic fuerit, intelligendum videtur ex eis quae de ſe ſuiſque dum juris ſtudiis incubuit, ſimilibus in antiſtitis Cantuarienſis familia degentibus memoravit. *In domo domini mei,*

[a] Lib 4. cap. 1, 2, & 6. lib. 5. 13, 14, 15, 16. lib. 7 cap. 20. [b] Epiſt. 68. [c] L. 4. D. tit. de lege Julia repetundarum. [d] Lib. 5. cap. 16. [e] Epiſt. 89. [f] Cujac. Obſerv. lib. 1. cap. 1. Freymon in Symphonia Juris. [g] Epiſt. 6. 8. 26. 71. 140. & in opuſc. pag. 497.

inquit,

inquit, *Cantuarienſis archiepiſcopi viri literatiſſimi ſunt, apud quos invenitur omnis rectitudo juſtitiae, omnis cautela providentiae, omnis forma doctrinae. Iſti poſt orationem & ante comeſtionem, in lectione, in diſputatione, in cauſarum deciſione jugiter ſe exercent.* OMNES QUAESTIONES REGNI NODOSAE REFERUNTUR AD NOS, *quae cum inter ſocios noſtros in commune auditorium deducuntur, unuſquiſque ſecundum ordinem ſuum ſine lite & obtrectatione ad bene dicendum mentem ſuam acuit, & quod ei conſilioſius videtur & ſanius, de vena ſubtiliore producit. Quod ſi Deus minori quae potiora ſunt revelaverit, ejus ſententiae ſine omni invidia & depravatione univerſitas acquieſcit.* Haud ita diu poſt Sylveſter Giraldus Cambrenſis vixit, ſeu ſub Richardo & Joanne regibus. Is in Diſtinctionibus[a] de principis inſtitutione, Juſtinianeas inſtitutiones citat *Elementorum* nomine, quaſi jam pro primariis juris ſimpliciter atque abſolute dictis rudimentiſque hic receptas. *In Elementorum libro ſcriptum*, inquit, *in capite reperies imperatoriam majeſtatem non ſolum armis decoratam ſed & legibus decet eſſe ornatam.* Quae frontis Inſtitutionum Juſtinianearum verba ſunt. Sed verum quidem eſt *Elementorum* etiam nomine emitti ex codicibus vetuſtis Inſtitutiones illas, ut videre eſt in Cujaciana editione aliiſque ſequacibus. Atque ipſe Juſtinianus in prooemio ſic eas nuncupat. Gervaſius item Tilburienſis in Otiis imperialibus[b] ad Ottonem Auguſtum quartum, de Britannia ſua ejuſque longitudine ac latitudine verba faciens, menſurae rationem ex Digeſtis veluti hic receptiſſimis ſumit. Floruit ille ſub Joanne rege. *Haec*, inquit, *inſula omnium uberrima in longum tenditur octingentis milliaribus* (ſcilicet Bedam hic ſequitur) *in latum ducentis. Vicenis itaque millibus paſſuum pro dietis* (itineribus diurnis) *computandis ut ff. Si quis cautionibus l. 1. protenditur in longum quadraginta dietis & in latum decem.* Citatis nempe titulo & lege Gaius habet, *Vicena millia paſſuum in ſingulos dies dinumerari praetor jubet*, &c. Quod etiam apud juriſconſultos noſtros olim receptum eſt in eo, quod *journees accomptes* ſeu *dietas computatas* nuncupant. Et quam ferax etiam illis in ſeculis eſſet juriſprudentiae Caeſareae ſtudiorum Anglia, ſatis oſtendit viſio illa decantatiſſima monachi *Eveſhamienſis*, quae ficta eſt anno MCXCVI. ſeu ſub Richardo primo. Collocatur ſcilicet ibi[c] in tertio purgatorii loco poenali clericus ante monacho bene cognitus. *Atque hic*, inquit monachus, *ſuo tempore eorum quos legiſtas & decretiſtas appellant peritiſſimus habebatur, unde in redditibus* (ita in Matthaeo Pariſio; ſed legendum ex viſione illa quam habeo per ſe antiquitus manuſcripta, *earum etiam facultatum auditores in ſcholis quamplurimos inſtituerat & ſubinde magnatum familiaritatem ſibi conciliarat. Hinc redditibus*) *eccleſiarum ampliatus, &c.* De legiſta aliquo & decretiſta aut gentis noſtrae aut apud nos degente legemeque loqui cum palam eſt. Tunc igitur ſeu ſub quadrageſimum a prima Rogerii Vacarii praelectione, legiſtae hic, id eſt, juris Caeſarei periti fuere, & decretiſtae, id eſt, pontificii profeſſores qui a Caeſareo auſpicari ſolebant. Atque hi in ſcholis etiam tunc aliis jura praelegebant, nec quidem paucis. Plurimos huncunum inſtituiſſe ait monachus hic atque eorum qui ſic dicti peritiſſimum eſſe habitum; unde ſane etiam a Rogerii tempore aut circiter inſtitutionis ejuſmodi, etiam in jure utroque, uſum hic fuiſſe perpetuum merito ſentias, qualis item duravit hic uſque in tempora, quibus pontificis apud nos Romani autoritas ſanctione parliamentaria abolita eſt. Etenim exinde juris Caeſarei non pontificii in academiis noſtris praelectiones, profeſſio, dignitates. Dictis vero jam ſeculis *legum etiam mundanarum periti*[d] vocabantur hic, quotquot legibus patriis Caeſareiſque ſimul operam navarent. Neque apertum ſemper juris Caeſarei hic & Anglicani profeſſorum tunc temporis diſcrimen apud ſcriptores occurrere comperio. Civilis nomine, qua utriuſque hic ſed admodum diverſus erat in foro, ſaltem nonnullis, uſus, utrumque veniſſe videtur. Ad haec autem tempora Henrici ſecundi, Richardi primi & Joannis regum ſpectat illud Gualteri Mapezii miniſtri tunc aulici non incelebris de Goliae (hoc ſibi nomen fingit) *praedicatione ad terrorem omnium*, & de extremo judicii die.

Cogitate, inquit, *divites, qui vel quales eſtis,*
Quid in hoc judicio facere poteſtis.
Tunc non erit aliquis locus hic Digeſtis.
Idem erit Deus hic judex, autor, teſtis,
Judicabit judices judex generalis.
Nil ibi proderit dignitas regalis, &c.
Apud noſtros judices jura ſubvertuntur,
Et qui legem faciunt, lege non utuntur.

Digeſta hic memorat ille, dum de omnimodis apud nos judiciis loquitur, quaſi in uſum paſſim forenſem admiſſa exiſtimaſſet. Atque de Caeſareo jure in jus pontificium qua hic illud exercebatur ſeculis in illis admiſſo, teſtimonia ſunt non infrequentia nec obſcura tum in Appendice illa concilii Lateranenſis tertii ſub Alexandro tertio, tum in collectionibus ſeu compilationibus vetuſtioribus, uti etiam in Decretalibus Gregorianis, ubi in reſcriptis pontificiis innumera occurrunt de litibus in Anglia tunc forenſibus tam ex jure Caeſareo quam pontificio (ſed quidem in conſiſtoriis pontificiis) inſtitutis, quarum ratio ex jure Caeſareo ſeu Juſtinianeo etiam diſcuſſa. Et ſcimus ſub Richardo rege juſtitiarii Angliae[e] munus obiiſſe *Hubertum Walteri archiepiſcopum Cantuarienſem Ranulpho de Glauvilla* diſcipulum[f], qui in cauſa proculdubio non eſſe nequibat, ut juris Caeſarei, ſic generi maxime ſuo hic nuper admiſſi ratio in ſtudiis foroque haberetur ſingularis. Quale itidem dicendum de cancellariis[g] Angliae aliiſque in ſummas aliquot publici regiminis praefecturas e genere hieratico tunc, adſciſci ſolitis. Atque interdum & cancellarius ſimul & juſtitiarius Angliae erat epiſcopus, ut Willielmus Elien-

[a] Diſt. 1. cap. 10. MS. in Biblioth. Cottoniana. [b] MS. in Biblioth. Cottoniana. [c] Apud Matth. Pariſ. ann. 1196. Roger. Wendover. MS. &c. [d] Vide Viſionem Thurcilli Purgatorii in Mat. Paris anno 1206. [e] Matth. Paris in Richardo rege anno 1198. [f] Joſcelin. in vita Huberti. [g] Vide Henric. Spelman. in Gloſſar. verb. Cancelarius.

ſis ſub Richardo jam dicto. Sed vero & *legum terrae peritorum* mentio etiam illis in ſeculis ſignantius habetur apud hiſtoricos obvia. Et dubitari nequit, quin quamplurimi *legibus terrae* ſeu patriis, etiam tunc ita incumberent, ut Caeſareas neutiquam omnino commiſſas vellent.

II. De Henrici regis tertii tempore hae in re teſtimonia habentur ampliſſima apud Bractonium, de quibus etiam ſuperius eſt dictum. Atque huc puto attinet quod in tabulis publicis habetur de *ſcholis regentibus, de legibus in civitate Londini* ſub eodem rege. Verba ſunt[a]; *Mandatum eſt majori & vicecomitibus London, quod clamari faciant & firmiter prohiberi, ne aliquis ſcholas regens de legibus in eadem civitate de caetero ibidem leges doceat. Et ſi aliquis ibidem fuerit hujuſmodi ſcholas regens, ipſum ſine dilatione ceſſare faciant. Teſte R. apud Baſing* XI. *die Decembris.* Credibile non videtur de legibus Anglicanis earumve praelectione mandatum hoc fieri. Et certe Londini antiquitus, idque diu ante collegium Greſhamium inſtitutum, publica aliarum in ſcholis erat diſciplinarum, praeter grammaticam, profeſſio ac diſputationes[b]. In regiſtro MS. veteri conſuetudinum eccleſiae S. Pauli, inter officia *magiſtri ſcholarum grammaticae*, quae olim ibi inſtitutae, recenſetur etiam & hoc, *Item quod more ſolito deputationes* (lego *diſputationes*) *dialecticae & philoſophiae teneat apud ſanctum Bartholomaeum in feſto ejuſdem, & diſputata apud ſanctam Trinitatem.* Occurrit etiam in tabulis Henrici tertii publicis non raro Joannes de Lexinton, ſeu Leſlinton, tribunalibus praefectus celebris, qui in annalibus coenobii Burtonenſis[c] *ſeneſcallus* regis vocatur *& vir providus & diſcretus, & in utroque jure, canonico ſcilicet & civili peritus.* Et notiſſimum eſt ex hiſtoriis noſtris archiviſque, praeſules & antiſtites ſacros, qui tam Caeſareo quam pontificio juri etiam incubuerant, uti & ſimul Anglicano, regiis tribunalibus illis in ſeculis ſaepius eſſe praefectos judiciaque exercuiſſe ſane hic omnimoda. Advocatos autem id genus imbutos ſtudiis, ex genere etiam ſacerdotali, forum tunc omnimodum hic frequentaſſe res ipſa palam ſatis facit; quod & manifeſtum fit ex conſtitutionibus Ottonis & Ottoboni legatinis, tum de advocationis officio tum de judiciis ſecularibus hujuſmodi generi hieratico hic inhibendis. Quod ad Edwardi primi tempora ſeu ſequentia ſpectat, faciunt huc quae ex Thorntonio & Fleta itidem ante obſervavimus. Quo item pertinet id quod in archivis de Franciſco Accurſii filio, legum doctore, compertum eſt; eum ſcilicet cum familia ſua ab Edwardo primo in Angliam accerſitum, ut proculdubio leges Oxoniis praelegeret Caeſareas, ipſumque Franciſcum advenire ſibi ſaltem ſtatuiſſe, ſi revera non advenerit. Neque ſane adveniſſe exiſtimandum videtur ex eis quae mox oſtendimus. Accerſitum autem ſatis oſtendit mandatum hoc[d] ejuſdem regis vicecomiti Oxoniae, de eo ibidem accommode excipiendo.

Rex vicecomiti Oxoniae ſalutem. Praecipimus tibi quod Franciſco Accurſii, doctori legum vel ejus mandato has literas noſtras deferenti, liberes manerium (aedes tunc regias ibi ſeu caſtrum) *Oxonienſe ad inhabitandum una cum uxore ſua & familia, quamdiu nobis placuerit. Nolumus tamen quod tu propter hoc impediaris, quin diebus ſtatutis in aula ipſius manerii tenere valeas comitatum. In cujus rei teſtimonium,* &c. *Teſte rege apud Windeſore ſeptimo die Decembris.* Franciſcus hic filius erat Accurſii Florentini illius celeberrimi gloſſatoris. Atque ut Accurſii patris nomen millies gloſſis ſubjicitur, ita non raro, maxime ad illud quod Digeſtum novum dicitur, Franciſcus & Franciſcus Accurſii, qui hic ipſe eſt ita in Angliam accerſitus, gloſſis ſubjungitur ejuſdem ſingularibus. Inſtitutiones item habemus cum ejuſdem gloſſis adjectis. Juriſconſultorum biographi de adventu ejus in Angliam haud omnino loquuntur. At vero & pactum iniiſſe aiunt cum rege Angliae, (qui plane Edwardus noſter primus) ut Bononia in Galliam ſe transferret ad docendum jus Caeſareum in territoriis ibi Anglo ſubjectis, atque demum diſceſſiſſe, ſed adeo invitis civibus ſuis ut bonorum ideo eum mulctarent publicatione, quae, eo poſtea reduce, eſt reſciſſa. *Guidus Pancirollus*[e]; *Is a rege Angliae in Galliam, ut ibi doceret, ducendus erat, quod cum Bononienſes praeſenſiſſent, poena publicationis bonorum indicta, praeceperunt ne recederet. Ipſe vero cives eludens, omnibus amico venditis, diſceſſit, ſed bona nihilominus ſunt publicata, unde redire coactus, ubi reverſus eſt, eorum reſtitutionem*[f] *impetravit. Interea Toloſae jus civile aliquamdiu docuit.* Hinc ſane eum in Angliam non veniſſe eliciendum eſt, uti & cauſa ob quam non venerit juxta pactum cum eo regium. Et Bononiae mortuus eſt, ubi patris ejuſque ſepulchrum habetur cum hac inſcriptione brevi[g]:

Sepulchrum Accurſii gloſſatoris legum,
& Franciſci ejus filii.

Sed patri, quem mortuum eſſe aiunt anno MCCXXIX. ſuperſtitem fuiſſe Franciſcum hunc, uſque in annum ſaltem MCCLXXVI. liquet ex regio mandato ſupra oſtenſo, quod ad hunc ſcilicet ſpectat annum. De uſu item tempore hujus regis frequenti hic juris Caeſarei maxime inter ſacerdotalis generis homines, ſeu clericos, qui ut ante ſic & nunc (quicquid in contrarium ſtatuerint canones eorum ſacri) dignitatibus hic juridicis etiam in tribunalibus regiis omnimodis ſaepe nimis fruebantur, teſtatur Rogerius ille Baconos coaevus[h]: *Omne regnum,* inquit, *habet ſua jura, quibus laici reguntur; ut jura Angliae & Franciae. Et ita fit juſtitia in aliis regnis per conſtitutiones quas habent, ſicut in Italia per ſuas. Quapropter cum jura Angliae non competant ſtatui clericorum, nec Franciae, nec Hiſpaniae, nec Alemanniae, ſimiliter nec jura Italiae ullo modo. Quod ſi debeant clerici uti legibus patriae, tunc eſt minus inconveniens, ut clerici Angliae utantur legibus Angliae, & clerici Franciae utantur legibus Franciae; quapropter maxima confuſio clericorum eſt, quod hu-*

[a] Rot. Clauſ. 19. Hen. 3. membrana 26. ſeu anno MCCXXXIV. [b] Vide Stephanidem de Urbe Londin & Jo. Stowaeum in Notitia Londin. pag. 118. [c] MS. in Bibliotheca Cottoniana anno MCCLV. [d] Rot Pat. 4. Ed. 1. membran 35. [e] De Claris Legum Interpret. lib. 2. cap 29. [f] Vide Alteriec. in l. 17. in qui C. tit de reſcindenda venditione. [g] Jo. Fichard. in vit Juriſc. Vaentin. Ferſt. &c. [h] In Compend. Theolog ſeu Opere Minori MS.

juſmodi

juſmodi conſtitutionibus laicalibus ſubdantur colla. Rex quidem Angliae Stephanus allatis legibus Italiae in Angliam, publico edicto prohibuit, ne ab aliquo retinerentur; ſi igitur laicus princeps laici principis alterius leges reſpueret, multo magis omnis clericus deberet reſpuere leges laicorum. Addo etiam quod magis concordant jura Franciae cum Angliae, & e converſo, propter vicinitatem regnorum & communicationem majorem gentium iſtarum, quam Italiae & illarum. Quare deberent magis clerici Angliae ſubjicere ſe legibus Franciae, & e converſo, quam legibus Italiae. Sic ille. Tametſi de clericis tantum loquatur Baconus, nihilominus, cum certum ſit illo in aevo genus apud nos ſacerdotale etiam in tribunalibus regiis partes egiſſe primarias, dubitari nequit, quin ex ejuſmodi clericorum juris hujus uſu, illud etiam in tribunalibus illis ſubinde invaluiſſet, & plane, qua tale, inter diſcutiendum eſſet adhibitum. Atque conſulendus Joannis de Acton (Athona vulgo vocitamus) Commentarius in Conſtitutiones Legatinas, unde receptum tunc temporis, ut ante etiam, uſum juris Caeſarei hic apud pontificios fuiſſe, manifeſtum fit. Quibus accedat etiam formula ſolennis, qua illis in ſeculis antiſtites Cantuarienſes libertatem juris Caeſarei profeſſoribus in academiis legendi indulgebant, illis ſcilicet, qui alias a beneficiis ſuis ſacris abeſſe licite nequibant. Scilicet in Formulario eccleſiaſtico penes me MS. temporis Edwardi primi ſeu Joannis Peekhami antiſtitis Cantuarienſis legitur:

Joannes, &c. dilecto filio magiſtro R. de B. rectori eccleſiae parochialis de W. talis dioeceſis, juris civilis profeſſori, ſalutem, &c. Fructum in Dei eccleſia, quae ad ſui juris regimen literatis permaxime noſcitur indigere, per te, legendo & proficiendo in ſcientia literarum, afferri ſperantes, ut per biennium a datu praeſentium numerandum, in univerſitate Oxonienſi inſiſtere valeas ſtudio literarum, & promoveri interim minime tenearis, niſi ad ordinem ſubdiaconatus duntaxat infra annum recipiendum a tempore tibi commiſſi regiminis in eccleſia ſupradicta, tecum ratione juris, &c. juxta formam conſtitutionis Bonifacii[a] *Cum ex eo in ea parte editae, libere diſpenſamus, ita tamen quod eidem eccleſiae interim deſerviatur laudabiliter in divinis & animarum cura diligenter exerceatur in ea. Proviſo etiam quod procuratorem idoneum ibi conſtituas, qui medio tempore ordinariis reſpondeat vice tua, quodque abſentiae tuae damnum recompenſetur eleemoſynarum largitione noſtro arbitrio facienda. Dat. &c.* Titulus autem in margioe eſt *Diſpenſatio ad legendum*, qualis tuoc temporis in uſu, ut hinc videtur, non infrequenti.

III. Quae diximus eo de ſeculo firmatur etiam ex eo quod occurrit in annalibus juridicis[b] Edwardi regis ſecundi, e Richardi Winchedon coaevi, ac primi ut videtur eorundem conſarcinatoris codice perpulchre deſcriptis, & a Joanne Bakero equite aurato & ſub Philippum & Mariam reges fiſci cancellarium, bibliothecae interioris templi, cujus ſocius erat, donatis. Etenim ibi non ſolum ipſiſſima juris Caeſarei[c] ejuſque regularum verba, locis interea ubi ſedes habent ipſa, non expreſſim indicatis in forenſi litium apud judices regios diſceptatione aliquoties generatim adferuntur (qui mos etiam hodieque apud juriſconſultos noſtros interdum reperitur) verum etiam interdum tum ex juris civilis ſeu Caeſarei vi rem pendere admittitur, tum ipſi ejuſdem juris textus juxta tralatitium citandi morem deſignantur. De juris Caeſarei vi ſeu ratione tunc adhibita, velut juxta quam deciſum eſt aut ſaltem decidendum tunc fuiſſe eſt exiſtimarum, egregium habes ibi exemplum. Statutum habetur[d]: *Si depraedationes vel rapinae fiant abbatibus, prioribus, &c. & ipſi jus ſuum de hujuſmodi depraedationibus proſequentes morte praeveniantur, antequam judicium inde fuerint aſſecuti, ſucceſſores eorum habeant actiones ad bona eccleſiae ſuae de manibus hujuſmodi tranſgreſſorum repetenda.* Titium priorem Walingfordiae bonis ſpoliaverat Seius. Dignitate privatur Tiſius, ſuffecto in ejus locum Sempronio, qui actione[e] hoc nomine utitur in Seium. Excipit ille, Titium adhuc eſſe ſuperſtitem, adeoque nec morte praeventum juxta ſtatutum jam dictum, quo actio nitebatur. Sed deciſum eſt (uti & tam tempore Edwardi primi[f], quam biennio ante in cauſa prioris Lantonienſis[g] itidem fuerat deciſum) fruſtraneam eſſe exceptionem illam; ratione quidem hic adjecta, ſed ab eo qui primo ſcripſit aliquantulo diſcuſſa, ex jure civili ſeu Caeſareo atque improbata, & demum ab eo qui deſcripſit ex eodem jure aſſerta. *Quia duplex eſt* (ita codicis MS. verba ſe habent) *mors, & naturalis & civilis, & in hoc caſu mortuus eſt prior, quia dignitate privatur. Sed clericus qui librum iſtum ſcripſit, videlicet Richardus de Winchedon, dicit quod ſalva pace ſeniorum ſuorum, & ſalvo meliore judicio, minus bene dicunt, quia quamvis quis dignitate privatur, morte civili non eſt affectus.* Hactenus Winchedonius ille. At vero qui codicem deſcripſit etiam ſuam adjicit ſententiam. *Sed hujuſmodi privatio,* inquit, *dignitatis vocatur, prout memoriae meae occurrit in jure civili, media capitis diminutio. Sed hic mortuus eſt civiliter, qui efficitur ſervus poenae, licet nondum mortuus; ſicut etiam qui deportatur in inſulam, id eſt, exulat, is cui aqua & ignis ſunt interdicta, ut utlegatus.* Eadem deciſio memoratur in annalium ejuſdem regis juridicorum MSS. in bibliotheca hoſpitii Lincolnienſis, ratione ad hunc modum tantum adjecta: *Quia duplex eſt mors, ſcilicet civilis & naturalis, & in hoc caſu prior fuit mortuus, quia dignitate privatur, jure civili.* Dignitatis igitur privationem pro media capitis diminutiooc ſumptam, etiam mortem civilem (quam non minus atque naturalem in ſtatuto jam dicto intelligi volebant illius ſeculi judices) intuliſſe exiſtimabant, idque ex juris Caeſarei[h] interpretatione. Qua etiam ipſa de re inter juriſconſultos qui tunc floueraot controverſia eſt habita; quod ex Odofredo[i] juriſconſulto clariſſimo,

[a] C. unic. lib. 6. tit. de Exceſſib Praelatorum. [b] MS. in Bibliotheca interioris templi. Vide ibi 1 Ed 2 fol. 2 [c] & M. 12. Ed 2. fol 151. a. [d] Stat. Marlebrig cap 30 52 Hen 3. [e] Mich. 12. Ed 2. fol. 151. a. [f] Temp. Ed 1 Fitzherb. tit. Treſpas 242. [g] Paſch. 10. Ed 2. fol. 123. b. [h] D. tit. de Capitis Diminutione l. 11. Inſtit. eod tit. [i] Ad l. 2. D. tit. de Capitis Diminut & vide ibi D. D & ad l. 3 D. tit. de Senatoribus.

mo, qui tempore Edwardi primi floruit, ſatis ſcimus: *Quaere*, inquit, *quid ſi aliquis in dignitate conſtitutus eam perdit, ut quia princeps, vel epiſcopus, nunquid dicitur capite minui? dicunt quidam quod ſic, quia prior ſtatus mutatur*, &c. Bis item citatas in codice illo annalium juridicorum interioris templi MS. Pandectas olim obſervabam, indicatis etiam ut aſſolet titulis legibuſque. Locus alter eſt in anno ejuſdem regis quinto [a], ubi agitur ex conventione qua promiſerat reus actricem in uxorem ſe accepturum atque interea alimenta ei ſuppleturum. Quaeſtio fit utrum obligaretur reus ſimulac promiſerat, praeſtare ſtatim promiſſum; ubi Hervaeus actricis advocatus: *Si jeo me oblige a vous en M[li]. & en l'eſcript il ny ad pas jour de paie neſt pas la dette due maintenant apres le feſance del eſcript? Certes cy eſt.* Rationem ex jure Caeſareo ſic reddit. *In omnibus obligationibus quibus dies non ponitur, praeſenti die debetur ff. de Regulis Juris l. in omnibus*, quae ſunt Pomponii verba l. 14. eodem titulo, unde huc ita expreſſim ſunt allata. Sed in codice Lincolnienſis Hoſpitii ne litis quidem hujus mentionem reperi. Alter eſt locus in ejuſdem regis anno duodecimo, ubi actione de bonis aliquot ſublatis instituit [b] Seius in abbatem Abindonienſem. Excipit abbas, conſuetudinem in Abindonia perpetuo obtinuiſſe, ut quiſquis ibi cerevifiam confecerit & vendiderit, denarium unicum (**Colteſtre peny** dictum) abbati perſolvere deberet, quo non ſoluto abbatibus ex eadem conſuetudine jus ſemper fuiſſe pignus e bonis ſolventis capiendi; Seium cerevifiam & confeciſſe & vendidiſſe, nec ſolviſſe, ideoque bona illa ſe in pignus ſuſtuliſſe. Ad haec Devonius advocatus hic Seii, conſuetudinem ait hanc ſine ratione atque ex injuria in alios natam, nec inde jure abbatem in actorem frui poſſe aliquo: *Quia quod non ratione introductum eſt, ſed errore primo, deinde conſuetudine obtentum, in aliis ſimilibus non obtinet ff. de legibus, lege, non obtinet.* Ipſiſſima ſunt Celſi ibi verba l. 39. quae ita inde in foro a Devonio hic judicibus citantur regiis, ut lex illa altera e titulo de Diverſis Regulis ante ab Hervaeo. Atque in margine adjicitur hic charactere antiquo *Nota ley, nota.* Caeterum in codice Lincolnienſi quem diximus licet cauſa ipſa totidem ferme verbis alias inſeratur, citatio ejuſmodi habetur nulla. Sed rariſſimae ſunt ejuſmodi in ſeculo illo juris apud noſtros citationes, quod ſcimus ex annalibus juridicis Edwardorum tum primi tum ſecundi. Neque in primi annalibus quid ejuſmodi mihi occurrit.

IV. Cum vero ex ante oſtenſis ſatis liqueat, duplicem fuiſſe apud majores noſtros in ſeculis illis vetuſtioribus juris Caeſarei uſum, alterum in conſiſtoriis epiſcopalibus adeoque in delegatorum ad quos ab illis appellatum eſt foro, eorumque qui ſive judicum ſive advocatorum procuratorumve munera illic obirent ſtudiis, alterum in tribunalibus etiam ſaltem aliquot regiis, qua eo nomine ſuique natura ab iſtis diſtingui ſolita ſunt, atque in eorum ſtudiis qui in tribunalium ejuſmodi actionibus judiciiſque ſe exercerent; uſus quidem prior ejuſdem hic juris, qua ſcilicet cum pontificio (velut fere angues invicem caducei Mercurialis) complicatur atque ita ab eo temperatur, ut quoties non adverſarentur canones ſacri [c], vim in conſiſtoriis illis obtineret, uſque in noſtra tempora inde duravit. In cauſis nempe teſtamentariis, ſucceſſionis in bona mobilia ab inteſtato, inſtitutionum ac ſubſtitutionum io ejuſmodi bona, aliorum aliquot ſingularium quorum cognitio conſiſtoriis illis a legibus Anglicanis permiſſa. Atque ejuſmodi uſus hic luculenter cernitur tum io Commentariis Joannis de Actoo in Conſtitutiooes Legatinas, qui ad Edwardi primi tempora ſpectant, tum in eis quos Guilielmus Lindwodus ſub Henricum quintum adjecit Conſtitutionibus provinciae Cantuarienſis. Epiſcopalibus iſtis quantum ad hancce rem acceſſere alia oon pauca eorum plane inſtar fora, velut abbatum complurium aliorumque generis hieratici quibus juriſdictionis epiſcopalis privilegium indultum, uti etiam conſiſtoria utriuſque academiae. Nam & in hiſce uſus juris Caeſarei etiam invaluit, atque in noſtra duravit tempora. Quod vero ad tribunalia regia, qua vulgo ab his diſtingui ſolent, attinet, bina quidem id genus ſunt in quibus ejuſdem juris uſus etiamoum ab antiquis ſeculis retinetur. In maritimo ſcilicet, ſeu curia admiralitatis, & militari ſeu curia conſtabularii & mareſcalli Angliae, adeoque in delegatorum ad quos ab his appellandum eſt foro, uti etiam in cognitionibus tum maritimis, quae civiles ſunt, tum militaribus extraordinariis. Praeſunt poſtulantque in his juris illius profeſſores. Sed vero etiam in his jus Juſtioianeum temperatum eſt auctumque. In curia militari monomachia ſeu certamen litigantium ſingulare in probationibus admittitur, quod juri Juſtinianeo [d] adverſum. In admiralitatis curia, quae in titulis *ad legem Rhodiam de Jactu, de Nautico foenore, de Uſuris nauticis, de Exercitoria actione* occurrunt, alia ad rem nauticam attinentia e jure Juſtinianeo adhiberi ſolent, atque ex corpore atque interpretibus ejus expreſſim depromi. Sed ita ut etiam leges Oleronianae ſeu conſuetudines marinae ſic dictae, uti etiam alias apud gentes, commiſceantur, & primariam obtineant autoritatem. Adeoque falluntur nimium viri inter exteros docti [e], qui Anglis Romani juris oullum eſſe uſum temere ſcripſerunt. Tantundem de uſu juris apud nos Caeſarei ejuſque interpretum in foederibus pactiſque cum principibus exteris ineundis explicandiſque ac legationum ratione dicendum. Atque ideo proculdubio io binis illis jam dictis tribunalibus & congeneribus extraordinariis, uti & in delegatorum ad quos inde appellatur foro, juris ejuſdem uſus admiſſus retentuſque, quoniam adeo frequenter in rerum tum marinarum tum militarium actionibus partes ſuſtinent tam exteri, juri huic aſſuetiores, quam indigenae. Atque ratio obſcura non eſt cur in academiarum conſiſtoriis adhibeatur, cum ſcilicet & ſtudium ejuſdem ibi floruerit, & ad exteros etiam ſtudiis ibi incumbentes pariter atque iodigenas lites ibi ut ſpectent neceſſe ſit.

[a] Paſch. 5. Edw. II. fol. 73. b. [b] Hill. 12. Edw. II. fol. 156 a MS. [c] Videſis Alderan Maſcard. Concluſ. de Statut. Interp. 2. §. 154. &c. [d] C. tit. de Gladiatoribus l. unic. [e] Renat. Chopp. de Domanio Franciae lib. 2. tit. 15. § 5. & videſis Franciſc. Balduin. in Proleg. de Jure Civili.

V. At

V. At vero qualiſcunque ille in tribunalibus regiis reliquis aliiſve jure Anglicano quod commune dicitur, & conſuetudinarium utentibus, aut in juriſperitorum noſtratium ſtudiis, olim eſſet, per intervallum ante memoratum juris Caeſarei ut dictum eſt uſus, is ſane cito poſtmodum evanuit, circa initia, ni fallor nimium, Edwardi tertii plane neglectus rejectuſque. Neque enim poſt Edwardum ſecundum veſtigium uſus ejuſmodi in annalibus noſtris occurrit, niſi ex regula aliqua juris tam ejuſdem quam pontificii interdum, ſed perraro quidem Latine [a] allata, nec interim ut ex alterius libris deprompta, uſum ejuſmodi quis adſtructum iret. Quod ſane haud cum majore faceret ratione, quam ſi quis Littletonum jure eodem ideo uſum fuiſſe in Elementis ſuis Feudalibus conſcribendis, quoniam illud etiam eis qui jus Caeſareum omnino negligunt ignorantque notiſſimum, *Partus* [b] *ſequitur ventrem*, quod juris Caeſarei effatum eſt, celebre ſuis interſeruerit, aut Plowdenum, Dierum, Coquum, tantundem in ſuis feciſſe, quoniam & ipſi ſubinde regulas ejuſmodi Latine, non ut ex jure Caeſareo petitas, ſed velut in Anglicano natas, obiter uſurpant. Sub Edwardi autem tertii initia inter juriſconſultos noſtrates publice prorſus evanuiſſe, & ſane ſub Edwardo ſecundo ab eorum paucis culta eſſe juris hic Caeſarei ſtudia, eliciendum mihi videtur ex cauſa abbatis Torrenſis ſub Edwardi tertii media in foro regio agitata; ſcilicet ſub annum MCCCXLVII. ubi manifeſtum eſt, advocatum ex juriſperitis noſtratibus ſatis celebrem, Skipwithum nomine, ſe ea plane tunc ignoraſſe vocabula ejuſdem juris profeſſum eſſe, quae cuiquam qui juri Caeſareo omnino incubuiſſet, ignota eſſe nullo modo quirent. Nimirum in jus tunc vocatus eſt abbas Torrenſis [c], actione regio nomine in foro inſtituta, eo quod in cauſa fuiſſet, ut prior quidam in judicium evocaretur Avenionem pontificium de oratorio extructo *contra inhibitionem novi operis*, nec ab agendo receſſiſſet, tametſi reſcriptum regis ea de re prohibitorium accepiſſet. Ad hunc modum autem Skipwithus advocatus, ſeu ſerviens ad legem, id eſt, juris Anglicani doctor, *In ceux parolx* contra inhibitionem novi operis *ny ad pas entendement*, unde petit ut reus abſolvatur. Cui Shardus judex, *Ceo neſt que un reſtitution en lour ley, per que a ce n'avoumus regard*; *mes respondes ſi vous avez ſuy countre la prohibition.* Ad alias igitur tranſit advocatus exceptiones. Id quidem verum eſt, in corpore juris canonici [d] (quod verbis illis *lour ley* hic innui dubitari nequit) titulum haberi *de Novi operis nuntiatione*, qua intelligitur denunciatio prohibitoria ſeu inhibitio ſive judicis ſive ejus cujus intereſt, ne quis vicinio injuriam inſerat opus novum extruendo. Sed vero palam eſt, titulum illum, ut alios aliquot, ex jure Caeſareo ſeu Juſtinianeo eſſe illuc adſcitum, ejuſdemque juris ſtudioſis ſeu eis qui libros Juſtinianeos evolviſſent, incognitum eſſe non potuiſſe. Tam in Codice [e] quam in Digeſtis [f] habetur. Atque in eum ſeu de eo commentarios ante ediderant celeberrimi juriſconſulti, Joannes, Azo, Accurſius, Hoſtienſis [g], Durandus [h], Odofredus, alii. Et de titulo illo Odofredus [i], eaque de re lege, *Lex*, inquit, *eſt utilis* (mortuus eſt ille ſub exitum Henrici tertii noſtri ſeu anno MCCLXV.) *& multum ſibi vendicat locum in civitate iſta* (Bononia) *& ubique terrarum & in foro ſeculari & eccleſiaſtico, & materia hujus legis multum quotidiana eſt.* Jam vero ſi priſtinus ſeu qualis apud Bractonium, Thorntonium, Fletae auctorem atque in Edwardi ſecundi annalibus juridicis, reperitur juris Caeſarei in tribunalibus regiis ſeu apud juriſconſultos noſtrates uſus, in tempora Edwardi tertii jam dicta duraſſet, proculdubio Skipwithus hic advocatus, juris Anglicani ſane conſultiſſimus, ſingularis, integri & notiſſimi ejuſdem juris tituli *de Operis novi nuntiatione* (quod idipſum eſt *cum inhibitione novi operis*, nec quidem in Anglicano jure quid habet analogum) adeo ſe neſcium publice ac in foro ita profiteri noluiſſet, ſeu *inhibitionem novi operis* verba eſſe quae ſenſu carerent, tam fidenter aſſerere. Certe nec Shardus ipſe, qui judicio illi praefuit, ſe verborum illorum ſatis ſcientem exhibet, dum *reſtitutionem* jure pontificio in quod e Caeſareo adſciſcuntur, eis innui dicit. Neque enim inhibitio eſt reſtitutio. Sed interea verum eſt, ex interdicto illo ſeu denuntiatione ita reſtituendum in integrum eum cujus intereſt, ut quod contra inhibitionem extructum fuerit, ſit deſtruendum, quod tum ex Pandectis [k] liquet, tum ex jure pontificio [l]. Atque ex his demum par eſt ut conjectemus, juris Caeſarei uſum illum, qualiſcunque fuiſſet, apud juris Anglicani peritos atque in tribunalibus hic regiis priſtinum ſub Edwardi tertii initia, ſeu circa tempus quo Skipwithus ille ipſique coaevi nomina juris Anglicani ſtudiis primo dedere, in deſuetudinem prorſus abiiſſe.

[a] Vadeſis 41. Edw. III. tit. Laborers 28 Mowbray Extr tit. de Reg. Juris 72. D. eod. tit. l. 108. [b] DD. ad l. 7. Partum C. tit de Rei Vendicatione. [c] M. 22. Edw. III fol. 14 pac. [d] Extr. lib. 5. tit. 32. [e] Lib. 8. tit. 11. [f] Lib 39. tit. 1. [g] Summ. lib. 5 eod tit. [h] Sepul. lib. 4. eod. tit. [i] Ad Rubric. C. tit. de Operis Novi Nunciatione. [k] Tit de Operis Novi Nunt. l. 20. Praetor. [l] Extr. tit. de Novi Operis Nunt. c. 1.

CAP. IX.

I. *Effectus uſus qualiſcunque juris Caeſarei, per intervallum ante oſtenſum, apud Anglos qualiſnam eſſet. In regimine publico quod civile dicitur, nullus iis admiſſus.*

II. *Eorum tunc juris Caeſarei in regimine publico uſus improbatio.*

III. *Singularis eorum juris patrii ſeu communis, ita vulgo dicti, aeſtimatio atque in eo adhaeſio, in regimine publico, pertinax; Caeſareo interim cancellorum aliquot velut anguſtiis permiſſis. Obiter de clerici, clericatus &* CLERGIE *nominibus.*

QUALI vero ſenſu Bractonius, Thorntonius, Fletaeque autor juris Caeſarei locos, more ſolenni indicatos, adhibuerint, jam ante [a] diximus. Neque alio ſane reliqui, quorum ſub Edwardo ſecundo teſtimonia allata; quod itidem dicendum de juriſconſultis noſtratibus aliis, quiqui fuerint, eo jure, ſive in ſtudiis, ſive in diſcuſſionibus ſcriptiſve, ſive in judiciorum ratione utentibus per intervallum illud, a Stephani nempe regis medio aut circiter, ſeu ab jure illo primitus huc allato uſque in Edwardi tertii initia, ſeu per annos quaſi ducentos. Quod autem ad uſus ejuſmodi hic tunc effectum attinet; quicquid ſane vellent cuperentve juriſconſultorum noſtratium illi, quibus ita utcunque adhibitum eſt jus illud, id certum eſt, in regimine publico quod civile vocitamus, nihil omnino inde (de tribunalibus regiis reliquiſque non pontificiis, exceptis tantummodo binis ante memoratis, maritimo & militari, loquor) conſecutum eſſe mutationis, neque uſus ejuſmodi effectum revera fuiſſe alium quam ut ii qui ſic uterentur, ejuſdem aut peritos aut ſciolos aut amantiores ſe inde exhiberent, aut, ut illud ſimul cum Anglicano in praxi forenſi, accedente autoritate publica, admitteretur, cupientiores, non omnino ut in regiminis civilis partes velut vim obtinens revera reciperetur. Et gens ipſa tunc Anglicana, ac qui judiciis in ea praeerant tribunalium jam dictorum (in quibus etiam ipſe Bractonius & Thorntonius & forte etiam Fletae autor) morum patriorum, id eſt, juris communis Angliae ſemper etiam per intervallum illud tenaciſſimi fuere; adeoque ut neque aut locutionis, ſcriptionis, aut agendi formulam aliquam in tabulas publicas ex Caeſareo, quantum obſervaverim, deſumi admittive vellent. Tabulas ſcilicet publicas actionum, exceptionum, tranſactionum, judiciorum, aliarumque rerum civilium & quotidianarum in tribunalibus illis geſtatum per intervallum illud ferme integrum etiamnum in archivis habemus, in quibus haud juris Caeſarei ullatenus tunc admiſſi veſtigia occurrunt, magis atque in tabulis id genus publicis aevi ſequentis noſtrique, in quibus nihil omnino Caeſareum redolet; utpote ab ejuſdem & lingua & ſenſu paſſim diſcrepantibus, atque vetuſtatem ſtyli forenſis Anglicani, qualis etiam fuit ea ante Stephani regis ſeu juris Caeſarei huc allati tempora, prae ſe ubique ſatis ferentibus. Adeoque non e ſcriptis Bractonianis, Thorntonianis aut Fletae autoris (in quibus uſus hic ejuſmodi juris qualis ante oſtenſus eſt reperitur) aut e laudatis more ſolenni locis Pandectarum in annalibus illis Edwardi ſecundi juridicis, de effectu uſus hic ejuſdem qualiſcunque eſt dijudicandum, ſed plane ex tabulis jam dictis illius intervalli publicis ſeu archivis, quibus adjungas etiam innumeras deciſiones atque agendi hic per idem intervallum formulas, partim typis editas & paſſim proſtantes partim manuſcriptas, uti & reſcriptorum promptuarium quod Regiſtrum brevium vocitamus, quae ex intima Anglis vetuſtate ad poſteros tranſmiſſa vix vocabulum habent ex jure Caeſareo ſibi admixtum; cum interim in conſiſtoriorum pontificiorum ac tribunalium maritimi & militaris (in quae receptum jus illud) agendi formulis, innumera inde deſumpta comperiantur. Nec ſane citationes illae pauculae in ſcriptoribus illis noſtratibus, illaeve forenſes quae in juridicis Edwardi ſecundi annalibus occurrunt, majori videntur mihi argumento eſſe, jus Caeſareum in regimen hic publicum tunc receptum eſſe, velut quod vim revera atque ex autoritate publica aliquam obtineret (quicquid ſentirent illi qui illud ſic adhiberent) quam Platonis, Ariſtotelis, Demoſthenis, Ciceronis, Senecae, Plutarchi, id genus aliorum loca obiter atque ſaepenumero apud juriſperitos Gallicanos adhiberi (quod ex editis eorum actionibus judiciiſque numeroſis ſcimus) ſolita argumento ſunt eorum effatis aut ſententiis vim ineſſe apud Gallos judiciariam. Id tamen praetereundum non eſt, tum ſeculis de quibus locuti ſumus, tum inſequentibus [b], adhiberi ſolitos audirique etiam in tribunalibus jure Anglicano alias utentibus, juriſconſultos Caeſareos pontificioſque, quoties in actionum ex jure Anglicano inſtitutarum diſcuſſione orta fuerit incideritque quaeſtio ex jure ſive Caeſareo ſive pontificio terminanda, veluti matrimonialis, teſtamentaria, aliave ex ſui natura ad fora ſeu conſiſtoria quibus jura illa in paucis permiſſa ſunt pertinens. Sed vero ejuſmodi uſus juriſconſultorum illorum ſeu juris quod profitentur in tribunalibus jam dictis haud alius eſt, quam ut grammaticorum, medicorum, aliorum ejuſmodi quoties quaeſtio ex horum arte decidenda inter litigandum forte fuerit ſuborta.

II. Cauſa unde haud major aliuſve atque jam oſtenſus eſt juris Caeſarei hic qualitercunque admiſſi adhibitique effectus haberetur, per intervallum illud quo ſic eo uſi ſunt etiam publice juriſconſulti noſtrates, ex ratione pendet duplici. Altera eſt, juris Caeſarei apud majores tunc noſtros (qua regimen publicum illud omnino ſpectaret) aperta ac publica improbatio. Altera juris Anglicani, quod commune vocitamus ejuſdemque principiorum, qua gentis hujus genio ab intima antiquitate adaptata ſunt, ſingularis aeſtimatio, atque inde, nec immerito, in eodem adhaeſio con-

[a] Cap. 3. § 5. Atqui interea.

[b] 7 Hen. VI. fol. 11. 6 &c.

ſtans

ſtrus & ſane pertinax. Quod ad improbationem ejuſmodi attinet; exhibet ejus quidem non exiguum ſpecimen Stephani regis edictum, ante memoratum, in leges Caeſareas earumque praelectorem hic primum Rogerium Vacarium, uti etiam in Henrici tertii [a] ſcholarum Londini legum earundem inhibitione ante oſtenſa. Accedat etiam, ſub idem tempus, in comitiis ſcilicet ordinum Mertonenſibus, reſponſum publice datum eſſe, quo ſatis innui videtur ordines tunc timuiſſe, ne jura Caeſarea ejuſque capita aliqua ſive per ſe ſive per canones pontificios, quibus, etiam ut hodieque, involuta erant, obtruſa, juri Anglicano moribuſque patriis ac majorum multorum ſeculorum ratione ſubnixis indeque receptiſſimis fraudi forent. In cauſa nimirum illa ſingulari [b] qua epiſcopi rogarunt, ut liberi in concubinatu nati per ſubſequens matrimonium fierent legitimi (quod non admittit jus Anglicanum) reſponderunt; *Nolle ſe leges Angliae mutare, quae hucuſque uſitatae ſunt et approbatae*, quaſi ſane Caeſareas deſignaſſent in regiminis haereditarum & ſucceſſionum publici rationem non omnino admittendas. Id quidem tacendum, epiſcopos rogationis ſuae rationem velut e jure depromſiſſe pontificio; *quia eccleſia habet tales pro legitimis*; quod quidem ante etiam in jure pontificio ſe ſic habuiſſe ſcimus ex reſcripto Alexandri tertii [c], compluribus ante annis in Angliam ad epiſcopum Exonienſem miſſo, aliiſque. At vero ſententiam illam de ſubſequentis matrimonii vi, primo ex jure Caeſareo ſeu Juſtinianeo [d] deſumptam in pontificium eſſe palam erat; adeoque ne tam inſignis fieret in Anglia legum, circa ſucceſſiones in defunctorum bona, mutatio, qualem voluere epiſcopi eccleſiae jura hic, ſed ex corpore plane Caeſareo mutuata obtendentes, ac ne ab exemplo hujuſmodi aliae, ut fieri amat, facilius introducerentur mutationes, unde etiam poteſtatem aliquam Caeſaream in Anglos agnoſci forte exiſtimaretur, rejectum eſt quod ita eſt obtruſum, quaſi dixiſſent, legum Caeſarearum nec caput hoc nec alia hic admittenda volumus, aut *nolumus mutare leges Anglicanas legibus Caeſareis*, ſeu, quod idem eſt, pontificiis canonibus inde deſumptis. Nam ſimpliciter ſe nolle Angliae leges ſeu earum capita aliqua mutare, in animo plane non habuere. Ipſis enim eiſdem comitiis leges Anglicanas novarunt, adeoque variatim mutarunt; in re ſcilicet dotali, pupillari, uſuraria, praeſcriptionibus, aliis, ut in comitiorum capitulis reliquis cuique eſt videre. Sub idem autem ipſum, comitiorum nempe Mertonenſium, tempus graviſſima (ut obiter id adnotem) de jure illo Anglicano, quo pro legitimis non admiſſi ſunt ſic ante matrimonium nati, querela habetur Roberti Capitonis (*Groſſeted*) epiſcopi Lincolnienſis, qui abrogari illud debere, probare [e] ex jure canonico, naturali, divino ac Caeſareo operoſe conatur; in literis ſcilicet ad Walterum de Ralegh, tribunalis regii praeſidem, quem enixe hortatus eſt, ut in cauſa, quantum poſſet, ipſe eſſet, ut jus illud hic mutaretur. Etiam audiſſe ſe, ait, antiquum apud Anglos morem obtinuiſſe, ut ejuſmodi liberi pro legitimis haberentur, ſignumque ejuſce rei ſeu ſymbolum fuiſſe poſitionem eorum ſub pallio ſeu ſtragulo in ipſis matrimonii ſolennibus ſuper parentem utrumque extento, unde tunc extracti illi velut denuo, adeoque ex conjugatis, nati haberentur. Verba ſunt: *Et ut ſeniorum relatione didici, conſuetudo etiam in hoc regno antiquitus obtenta & adprobata tales legitimos habuit & haeredes, unde in ſignum legitimationis nati ante matrimonium conſueverunt poni ſub pallio ſuper parentes eorum extento in matrimonii ſolemnizatione*, id eſt, dum nuptiis copulabantur. Sed hoc ut nihili rejicit Raleghius, ut liquet ex epiſtola ad eum Roberti proxima [f] eadem de re: *Praeterea*, inquit, *ad confirmandam hanc legem, quod baſtardus ſub pallio ſupra parentes nubentes extento poſitus, ſurgit baſtardus, induxiſti teſtimonium Richardi de Lucy* (celeberrimi ſub Henrico ſecundo juſtitiarii Angliae) *cujus teſtimonium quantam & qualem habeat comparationem ad teſtimonia divinae Scripturae & canonicae contrarium teſtificantia, lippis patet & tonſoribus.* Certe conſuetudinem ejuſmodi in nuptiarum ſolennibus unquam apud majores noſtros obtinuiſſe nondum didici, nedum inde natalium aliquam conſecutam eſſe reſtitutionem. Caeterum ritum eundem ipſum, ſub Richardo ſecundo, quando autoritate parliamentaria [g] legitimi facti ſunt liberi Joannis Gandavenſis ducis Lancaſtriae e Catharina uxore tertia ante matrimonium ſuſcepti, idque in ipſis comitiis adhibitum, alicubi legiſſe me memini. Accedat ad jam dicta de legum Caeſarearum hic in illo de quo loquimur intervallo improbatione publica, graviſſimam in illuſtriſſimo illo de ſucceſſione in regnum Scotiae ſub Edwardo primo, judicio Norhamiae [h] in provincia Dunelmenſi habito, ortam eſſe quaeſtionem de juris genere ſecundum quod res decidenda eſſet. Utrum Anglicano ſcilicet, an Scoticano, an Caeſareo veluti gentium, cum a rege Angliae ut ſuperiori tunc domino Scotiae, pro tribunali competitores eſſent audiendi. Et demum Caeſarei in eo uſum non omnino admittendum, unanimes qui intererant, pronuntiarunt, ne inde majeſtatis Anglicanae juri fieret detrimentum. Tantundem inter alia olim excerpſi e tractatu veteri MS. cui titulus, *Quomodo Edwardus rex Angliae conſtituit Joannem de Balliolo regem Scotiae.* Tunc enim regio nomine Rogerus de Brabanzon loco jam dicto ſecundum illum judicium tulit. Atque huc ſane aliquatenus ſpectat illud Edwardi ſecundi edictum, quo notariis publicis ſive a Caeſare ſive a comitibus ejus Palatinis creatis, autoritas hic denegabatur, *eo quod regnum Angliae ab omni ſubjectione imperiali ſit liberrimum*, ut in publicis legitur tabulis [i]. Adeoque non eſt quod non ſentiamus etiam illo in intervallo, eos qui ſummae rerum hic praeerant, idem ipſum ſenſiſſe quod Richar-

[a] Rot. Clauſ. 19. Hen. III. membr. 16. ſeu anno MCCXXXIV.
[b] Stat. Merton. cap. 9. 20. Hen. III. ſeu MCCXXXV. vide Bracton lib. 5. cap. 19. & Fletam lib. 1. cap. 15 § 3. & lib. 6. cap. 39.
[c] Append ad Concil. Lateran MCLXXXI. part. 33. cap. 1. & c. 6. tanta eſt. Extr. tit. Qui filii ſint legitimi.
[d] L. 5. Divi Conſtant C. tit. de Naturalibus Liberis.
[e] Epiſt. 23 MS.
[f] Epiſt. 24.
[g] Rot. Parl. 20. Rich. II. num. 28.
[h] Anno 19. Edw. I. ſeu MCCXCII
[i] Dorſ. Clauſ. 13. Edw. II. membran. 6. in ſchedula.

dus

dus ſecundus rex ac proceres in comitiis. Ex eorum ſcilicet juſſu, in tabulis dicitur publicis[a]: *Que le royalme d'Engleterre ne eſtoit devant ces heures, ne a l'entent du roy noſtre dit ſeignior & ſeigniors du parlament unques ne ſerra rule ne governe per la ley civil.* Necdum ſane didici quanam ex ratione ſcripſerit Joannes Fortiſcutus, capitalis ſub Henrico ſexto juſtitiarius[b], quoſdam Angliae reges legibus ſuis minime delectatos ſategiſſe, proinde *leges civiles ad Angliae regimen inducere & patrias leges repudiare fuiſſe conatos.* Regum noſtrorum quempiam id feciſſe nullibi lego. Rationem quidem reddit ille, curnam id fecerint, legis ſcilicet regiae (qua de ante diximus) gratia. Sed illud interim omnino feciſſe eorum aliquem ubinam compertum? Quod vero legitur apud Joannem Sariſburienſem[c], *nullas leges credidiſſe aliquos civilibus praeferendas*, inque eis inprimis illud de abſoluta principis poteſtate, quae in lege habetur regia, obſervandum, de aſſentatoribus illius ſeculi ex genere hieratico aliquot dictum eſt, non de gente Anglicana aut de aliis qui judiciis hic tunc praefuere. Atque praetereundum non eſt, leges criminales a Richardo primo (qui & Oleronianarum autor habetur) etiam navium ſuarum claſſi praeſcriptas fuiſſe a Caeſareis diverſiſſimas, nec quid in praefectorum ejus codicillis, quorum exemplar legitur apud Rogerum Hovedenum[d] & Matthaeum Pariſium[e], de legibus hiſce omnino contineri. Adeo ut nondum in cauſis maritimis apud nos earum quidem tunc fuerit admiſſio.

III. Quod ad ſingularem per intervallum illud juris Anglicani ſeu patrii quod commune vocamus aeſtimationem, inque illo adhaeſionem ſpectat; cernitur quidem illa ſatis in ipſis articulis coronae & placitis, idque genus aliis, quorum ſub Henrico ſecundo & Richardo primo habemus ſpecimina apud Hovedenum & Pariſium, atque etiam in juriſconſultis noſtratibus, qui per idem intervallum ſcripſere, maxime autem in tabulis omnimodis ejuſdem intervalli publicis. Parile eliciendum ex juramento ipſo ſolenni, quo obſtringi etiam tunc ſoliti illi qui judiciis praeficiebantur. Joannes ille Sariſburienſis de tempore Henrici ſecundi[f]: *Et quidem judices ſacramento legibus alligantur jurati, quia omni modo judicium cum veritate & legum obſervatione diſponent.* Quod ſane utcunque velut ex Juſtiniani[g] verbis ſumatur, nihilominus ab Anglo & in Anglia dictum, de legibus patriis ſeu jure noſtro conſuetudinario, id eſt, *legibus Angliae & conſuetudinibus rectis*, quae illius ſeculi[h] phraſis erat, intelligendum. De quibus etiam alibi ille[i]: *Sed & leges ipſae & conſuetudines quibus nunc vivitur, inſidiae ſunt & laquei calumniantium. Verborum tendiculae proponuntur, & aucupationes ſyllabarum, vel ſimplici qui ſyllabizare non novit.* Atque in formula juramenti quod ſubibant illis in ſeculis judices in regimen publicum conſtituti, tam ex genere hieratico quam alii, expreſſim continebatur, *ſe judicaturos ſecundum legem & conſuetudinem regni*, ut liquet ex juramento a judicibus ſub Henrico tertio in regimen publicum conſtitutis ad morem ſolennem praeſtito. Verba inter alia ſunt[k]: *Bona fide procurabunt, quod magnus ſicut parvus judicabitur ſecundum legem & conſuetudinem regni.* Quod puto ideo ſignantius adjectum, ne ex jure Caeſareo nuper advecto & a nonnullis, maxime ex genere hieratico, proculdubio perquam adamato atque prae Anglicano in pretio habito, judicia omnino ab illis exercerentur. Inde etiam inolevit locutionis formula illa *lex terrae*, qua, uti etiam *legis & conſuetudinis regni* nomine, diſertius deſignaretur lex juxta quam vivendum judicandumque, ſic ab *lege Caeſarea*, civili vulgo nobis & tunc ſimpliciter dicta, omnino diſtinctam diſterminatamque. Inde *legis terrae* in hanc rem mentio in *Magna Charta*[l] alibique ſingularis. Et *legum antiquarum & conſuetudinum Angliae* in ſummis illis inter Joannem[m] regem & proceres diſſidiis. Alia ejuſmodi vocabula frequentius apud majores noſtros adhibita, ut legem aliarum adeoque Caeſarearum, quae Anglicanis tunc velut imminebant, in regimine publico uſus praecluderetur. Verba etiam tantundem ſignificantia in juramentis a regibus noſtris illius intervalli (uti & temporis inſequentis) in eorum coronatione praeſtitis legibuſque ab eis latis expreſſim occurrunt, unde negata eſt Caeſareo hic juri in regimine publico, utcunque ſubinde adhibito, tunc vis omnimoda. Atque ex hiſce certe minus mirum eſt ejuſdem qualemcunque uſum, ſic ut ante oſtendimus, in tribunalibus jure Anglicano utentibus tandem prorſus evanuiſſe. Id vero ex eo etiam facilius evenit, quod ſub idem tempus quo ſic evanuit ejuſmodi juris uſus, mos alius pariter apud nos deſiit, judices ſcilicet regios ex genere hieratico, veluti epiſcopis, abbatibus, decanis, id genus aliis conſtituendi. Dein enim, vix aut ne vix quidem eorum quiſquam ex illo genere, cujus pars eminentior in academiis juri tam Caeſareo quam pontificio plerumque incubuit, tribunalium jam dictorum (excepta tantum cancellaria Angliae) judiciis praefectus eſt, utcunque miniſtri illis ipſis tribunalibus inſervientes aliique in regimine publico conſpicui ex illo genere etiam tunc & diu poſtea deſumi[n] ſolerent, unde eorundem miniſtri, qui per ſecula aliquot ex illo genere non omnino fuere, uti & id genus alii, etiamnum clerici forte nuncupati. Sed vero licet priſcis in ſeculis Chriſtianis[o], etiam & ſcriptoribus eccleſiaſticis, *clerici* & *clericatus* nomen ad eos tantum qui divino cultu miniſteria religionis impendunt denotandos, eorumque innuendam dignitatem adhibeatur, quo ſenſu etiam vulgo hodieque retinetur[p], nihilominus apud Gallos Angloſque tam veteres quam recentiores uſurpatum eſt de eis etiam qui quocunque doctrinae ſeu ſcientiae genere pollent; veluti philoſophis, mathematicis, hiſtoricis, juriſprudentibus, formulariis, id genus aliis, nec ſolum de theologis ſeu qui ex genere ſunt hieratico. Unde vox illa *cler-*

[a] Rot. Parlam. 11. Rich. 2. & videſis Not. in Fortiſc. adde Plac. coram rege Mich. 8. Hen. 4. rot 72 caſ. Pedington & Otterworth. [b] De Laud. leg. Angliae cap. 33 & 34. [c] Policratic. lib. 7. cap. 20. [d] Annal. part. 2. pag. 666 edit. Franc. [e] Anno MCXC. [f] Policratic. lib. 5. cap. 12. [g] L. 14. C. tit. de Judiciis. [h] Math. Pariſ. circa initium Richardi primi, &c. [i] Policratic. lib. 5. cap. 16. [k] Anno MCCLVII. ſeu XLI. Hen. 3. in Annalibus Burtonenſibus MS. [l] Cap. 29. [m] Math. Pariſ. ann. MCCXVII. ſeu XVII. Johann. R. &c. [n] Vide Henric. Spelman. in Epiſt. Dedicator. ad Concilia Eccleſ. Brit. [o] L. 2. Cod. Theod. tit. de Epiſcopis & Clericis, Juſtin. Novell. 123. Iſidor. Orig. lib. 7. [p] Vide Lyndwood ad tit. de Temp. Ordinand. C. quia quidam verb. Clericum.

gic

gie pro ipſa ſcientia ſeu doctrina generatim ſumpta, & *clericus* pro ſciente ac docto. Hoc ſenſu *grandclerc*, *beauclere*, *mauclere* Gallis [a] adbibitum, uti & *clergie*, & *grand clergie* pro *ſumma doctrina*. Et fragmentum habetur [b] pervetuſti libri rhythmis Gallicanis conſcripti, qui dicitur *il livre de elergie en Romaunz, ki eſt appellez le ymage del munde*, cui praeter aliqua de creatione praelibata nihil ioerat oiſi quae ad aſtronomiam, geographiam, artes alias liberales attinent. Et capitis ſexti libri primi titulus eſt, *De trois manieres de genz ke li philoſophie poſeront au mounde, e coment clergie vient en Fraunce*: id eſt, quomodo doctrioa & ſcientiae liberales in Franciam venerint. Et poſtea

Ki bien veult entendre ceſt livre
E ſavoir coment il doit vivre
E appendre tiel clergie
Dunt meuz naudra tut ſa vie, &c.

Hinc Heoricus rex noſter primus, *Belloclericus* ſeu *Beauclere* dictus. Et Galfridus Chaucerus philoſophos Graecorum veterum clericos appellat.

Sometime in Greece that noble region
There were eight Clerks of full great ſcience,
Philoſophers of notable diſcretion, &c.

Alibi tantundem facit, nec raro. Cum igitur in tribunalibus ac cooſiſtoriis omnimodis, praeter judices, mioiſtri ſint, atque horum alii ſcribarum, actuariorum & qui id genus alia ſubeant munera, quae ſine doctrina qualicunque praeſtari nequeunt, nomine veniant; alii oſtiarii, lictores, praecones ſint, juſſis tantum citra artem exequendis inſervieores; clericorum nomen non his ſed illis ob doctrinam ſeu ſcientiam ſeu artem illam qualemcunque atque etiam amanuenſibus & ab epiſtolis aliis tribui eſt ſolitum; uti item Epheſiorum γραμματεὺς in Actis [c] Apoſtolorum ſeu *Scribae*, quem Town Clerk in verſione dicimus Anglicana. Tranſlatione proculdubio facta ab hieratico genere, cui primo proprium erat, & in quo numeroſiores ſemper fuere, quam in alio aliquo, qui ſcientia qualicunque ejuſve obtentu clarueret. Sic Chaldaei, auguris, aruſpicis nomina, ſic alia nec ita pauca tranſlata ad eos qui revera ipſis, ſi originem ſpectes, non omnino continentur. Sed demum ex ante oſtenſis ſatis liquet undenam in cancellos, quibus eſt juxta ſuperius dicta coarctatum, jus illud apud nos fuerit redactum. Et de his ſatis ſuperque.

C A P. X.

I. *De tempore autoris. Nec ſub Edwardo tertio, nec ſecundo ſcripſiſſe.*

II. *Sub Edwardo rege primo commentarium hunc ſcriptum.*

III. *Fletae nominis ratio.*

IV. *De proviſione omnium regum Chriſtianorum circa regum alienationes, in commentario hoc memorata.*

AD Fletam ipſum redimus. Reſtat ut de tempore quo compoſitus ſeu ab autore abſolutus eſt commentarius hic, & de nominis ratione videamus. Quibus etiam noo illibenter adjicimus monitum de loco perinſigni, quo *proviſio quaedam omnium regum Chriſtianorum* de donationibus ſeu alienationibus regiis hactenus puto aliunde inaudita in eo memoratur. Ex praefatione expreſſim liquet ſub Edwardo rege ſcripſiſſe autorem. *Quam in ſubditis tractandis aequalis jugiter appareat, quam eleganter, &c. Edwardus*, inquit ibi, *rex noſter hoſtilitatis tempore, &c.* An vero ſub primo, ſecundo an tertio, non inde cooſtat. Sed ex Edwardis hiſce regem illum fuiſſe dubitari nequit. Primum autem haud fuiſſe Edwardum illum, ſub quo abſolutus ſaltem eſt commentarius hic argumento quidem eſſe videtur haud infirmo, locus ille in *Capitulis Coronae & Itineris*, ubi mentio Edwardi patris regis. Verba ſunt [d]: *Qui receperint debita regis vel partem debiti & debita illa non acquietaverint, tam de tempore regis E.* (neque enim in MS. Edwardi nomen aliter deſignatur) *patris regis quam de tempore praeſenti.* Idem enim ipſe articulus tempore Edwardi primi etiam ad hunc modum concipiebatur [e]: *Qui ceperint debita regis vel partem debitorum & debitores illos inde non acquietaverint tam de tempore domini regis Henrici quam de tempore domini regis nunc.* Ergo, ſi ita ſcripſit autor ipſe, Edwardus rex primus non erat is ſub quo ſcripſit. Sed aut ſecundus aut tertius quorum utrique pater Edwardus. Sed de loco illo mox plura. Anne igitur ſub tertio ſcripſit? Nequaquam omnino ſi quid video. Satis ſcilicet diligeoter de naufragiis, actione dotali, aliiſque ea affert quae in conſtitutionibus habentur parliamentariis Edwardi primi, uti & noo pauca ex legibus Henrici tertii. Nullibi autem conſtitutionem aliquam Edwardi tertii memorat, quod ut non feciſſet credibile non eſt, ſi ſub eo omnino ſcripſiſſet. Etenim, exempli cauſa, in ipſis Edwardi tertii initiis [f] lex lata eſt de convictionibus (ſic actiones noſtras perjurii foreoſes, quas *Attaints* vocitamus, appellant veteres illi) qua jus de eis priſtinum adeo eſt immutatum, ut ſane immutationem illam tradere voluiſſe ſcriptorem hunc ubi de convictionibus fuſius [g] quidem & diligentius agit, ſi poſt eam latam ſcripſiſſet, non eſt quod ambigamus. De eis enim non ſemel loquitur qua ex jure tunc priſtino ac ſanctione parliamentaria Edwardi primi [h] tantum pendent, cujus ſenſum eſſe vult ejuſmodi, ut non niſi ex duodecim-virorum perjurio in actionibus de fundo aut rebus ſundi congeneribus jureque perpetuo poſſeſſis, quas *liberum tenementum* idiomate forenſi nuncupamus, admittendae eſſent, neque ſic ſane citra gratiam ac ar-

[a] Paſquier des Recherches de la France liv. 8 chap. 13. [b] MS. in Biblioth. Cottoniana. [c] Act. Apoſt. xix 35. [d] L. 3 1. cap. 20. § 59. [e] Capitul. Itineris in vet. ſtatut. impreſſ. Londini 12. Jun. MDLVI. part. 1. folio 156. b. [f] Stat. 1. 1 Ed. 3. cap. 6. [g] Lib. 5 cap. 22. vide §. 8. & 16. [h] 3 E. 1. Weſtm. 1. cap. 38.

bitium regium. Etiam ſanctionis ipſius affert verſionem qua legitur, *Concedit rex convictiones quotieſcunque ſibi videbitur expedire*, pro eo quod eſt in comitiorum, quibus lex illa lata eſt, lingua, *Le Roy de ſon office deſormes donra attaints, &c. quant il ſemblera que beſoign ſoit.* De jure illius aevi ipſo locus non eſt hic diſſerendi. Conſulat qui velit ſcriptores noſtros[a] illud copioſius tractantes. Hoc ſolum hic animadvertimus, Fletae autorem non omnino memorare jus ea de re inſigniter in ipſis Edwardi tertii initiis ſive mutatum ſive explicatum, ut ſcilicet ex ejuſmodi perjurio etiam in injuriatum actionibus idque ex cancellarii Angliae autoritate legitima ſeu officio locum haberent convictiones. Hoc praetermittere voluiſſe, qui ſub Edwardo tertio ſcripſiſſet, exiſtimandum non eſt. Initium comitiorum quibus lex ea lata eſt in ipſo erat regis hujus coronationis die, ſcilicet feſti B. virginis craſtino, id eſt, Februarii tertio, cum decem nec amplius dies regni ſui cujus primus erat Januarii 25. praeterierant. Adeoque nec ante legem illam latam ſub Edwardo tertio ſcriptioni tempus erat. Certe nec in accuratiori illo de convictionibus tractatu ſanctionem parlamentariam anno Edwardi ſecundi decimo tertio latam, quae *de Attinctis* dicitur, omnino memorat, unde nec autumandum eſt eum poſt annum illum ſeu Chriſti MCCCXX. ſcripſiſſe. Nec ſane quidquam eorum quae temporis ſunt Edwardi ſecundi alicubi exhibet. Atque illinc ſane, ſi aliud non obſtat, nec ſub ſecundo Edwardo ſcripſiſſe ſed ante, cenſendum eſt. Neque ſane quid obſtat omnino praeter locum ſuperius de *E. patre regis* allatum, qui mihi quidem tanti non eſt, ut non ſatis interea credam Edwardum regem in praefatione memoratum, adeoque ipſum ſub quo ſcripſit fuiſſe primum. Exemplar illud vetuſtum unde editio ſit & quod puto unicum eſt, Edwardi ſecundi aut forſan tertii tempore videtur exaratum. Nam autographum eſſe aut ab autore ipſo fuiſſe recognitum negant plane tum menda non infrequentia, tum lacuna una & altera ſeu inter ſcribendum hiatus, quaſi librarius aut legere aut intelligere dum deſcribebat, ibi nequiſſet. Adeoque probabile ſatis eſt librarium ſub Edwardo ſecundo, aut *E. patris regis* pro *H. patris regis* (id eſt, Henrici tertii patris Edwardi primi) oſcitanter ſeu negligentius ſubſtituiſſe, aut articulos illos coronae ſic praxi ſui temporis forenſi etiam in ipſo autore imprudentius adaptaſſe. Certe quiſquis ſtatutum anno Edwardi regis primi tertio[b] de debitis ſuis ſimul ac patris editum, cum articulo illo ac cum autoris noſtri[c] ſtatutum illud recitantis verbis contulerit, haud aegre forſan id conceſſerit. Maxime cum etiam alia ſint, quae Edwardum primum regem fuiſſe ſub quo commentarius hic ſcriptus eſt, non obſcure evincunt. Ejuſmodi etiam habetur, ut id obiter adnotem, aut lapſus aut gloſſema in Gilberti Thorntonii, quem ante diximus, exemplari veteri de autoris tempore. Legitur ibi[d], *Dari non poterunt aliter* (quam ut poſſideantur, velut ab uſufructuario, non a domino) *ſingulari perſonae res quae ſunt ſpiritualibus annexae, ſicut corrodia ex abbatibus & domibus religioſis percipienda & hujuſmodi in quibus nullus vendicare ſibi poterit liberum tenementum, temporibus retroactis. Sed hodie per ſtatutum regis Edwardi ſecundi fiat breve de corrodio ſubtracto, ſicut de libero tenemento.* Ita citatur ſtatutum Edwardi ſecundi, cum manifeſtum ſit Thorntonium, ut oſtenſum ſuperius eſt, ſub Edwardo primo ſcripſiſſe, etiam & obiiſſe. Adeoque ita ſcribere ille nequibat. Certe dicere potuerat ille *per ſtatutum regis Edwardi Weſtmonaſterii ſecundi*[e], quo lex illa de corrodio, anno ſcilicet ejuſdem regis XIII. lata. Sed videtur potius librarii eſſe gloſſema, nec illorum verborum quid poſt *poterit*, Thorntonium ipſum ſcripſiſſe. Eo uſque ſunt Bractonii[f] quem in ſummam redegit ille verba. Nec conſonum omnino eſt *poterit* τῷ *temporibus retroactis*. Nec ſui temporis leges inſerere ſolet Thorntonius, Bractonii perſonam paſſim induens. Quod vero ad Fletae autorem attinet; certe ſi ſimpliciter tum egregias tum immenſas Edwardi in praefatione laudes ſpectes, vix eſt ut eas ad Edwardum ſecundum pertinere potuiſſe omnino admittas. Et de tertio quaeſtio ultra non ſit. Atque ita de alio quam primo haud ſumendus ille laudum cumulus forſan videatur. Sed interim de praefatione autoris hujus hoc advertendum, eam ita eſſe a capite ferme ad calcem compoſitam, ut potius ex formula veteri aliiſque regibus ab aliis ante nec ſemel tributa ſumi videatur, quam de ipſo qui ibi nominatur rege revera dici ſive ſingulariter aptari. Id quod haud aegre concedet quiſquis praefationem hanc cum illa quae & Scoticarum legum codici *Regiam Majeſtatem* dicto & Ranulpho de Glanvilla praefigitur, contulerit. Eadem enim ipſa ferme verba in altera Henrico noſtro ſecundo, in altera Davidi Scotorum regi primo attribuuntur, quae in Fletae autoris praefatione Edwardo ſuo. Adeoque laudes illae qualeſcunque fuerint non ita in argumentum hic trahendae.

II. Atqui alibi in ipſo opere expreſſiſſima ſunt temporis, quo conſcriptum eſt, veſtigia, unde Edwardum in praefatione memoratum ſeu eum ſub quo ſcripſit autor primum fuiſſe palam ſatis conſtat. Primo, de templariorum privilegiis, qua lex ſub Edwardo primo[g] de crucibus erigendis lata ea ſpectat, loquitur[h] velut eorum qui dum ſcribebat ipſe pariter ac hoſpitalarii florerent. At ſub ipſis Edwardi ſecundi initiis templarios plane deſiiſſe neſcit nemo, niſi qui & juris noſtri & hiſtoriarum ſit omnino neſcius. Secundo ubi formulam habet[i] reſcripti regii *Moderata Miſericordia* dicti, quod lege ſubnititur in *Magna Charta* lata[k], verba tempori ſuo adaptans ad hunc modum nomine regio concipit, *Contra tenorem Magnae Chartae regis H. patris noſtri, in qua continetur quod nullus liber homo amercietur, &c.* Hic ut ipſe Edwardus primus innuatur neceſſe eſt, cui pater Henricus tertius. Tertio, *Dominus rex*, inquit[l], *nuper in parliamento ſuo apud Acton Burnell habito*, &c. Parliamentum illud ad annum Edwardi

[a] Vide Bracton lib. 4. de aſſiſa utrum cap. 4. Britton. cap. 97 & 98. Andr. Horn. cap 4. ſect 19. cap. 5. ſect. 1. 77. & ſect. 4 pag. 324 & Coke Inſtit part. 2. fol. 237. &c. [b] Stat. Weſtm. 1. cap. 19. [c] Lib. 2. cap 33. [d] Gub Thornton. MS lib. 1. cap. 19. [e] Weſtm. 2. cap 29. [f] Lib. 2. de acq rerum dom. cap. 5. § 7. [g] Weſt. 2. cap. 37. [h] Lib. 2. cap 50. § 16. [i] Lib. 2. cap. 66 § 26. [k] Cap. 14. [l] Lib. 2. cap 64 §. 1.

wardi primi undecimum ſpectat. Et formula illa *Dominus rex* regem deſignare ſolet ſuperſtitem. Quarto etiam, capite citato, *per formam*[a], inquit, *ſtatuti regis anno regni regis* (praetermiſſo ex librarii incuria decimotertio) *editi apud Weſtmonaſterium*, ſtatutum Edwardi primi *de Mercatoribus* dictum plane innuens. Quinto, Henticum regem ſecundum proavum expreſſim nuncupat regis ſub quo ſcripſit. Et Edwardo primo cum fuiſſe proavum, id eſt, patrem Joannis regis, patris Henrici tertii, patris Edwardi primi, nemo ignorat. Scilicet ubi[b] in Henrici tertii *Magna Charta* capitulum habetur, de *Scutagio*[c] *capiendo ſicut capi conſuevit tempore Henrici regis avi noſtri*, quo nomine plane Henricus deſignatur ſecundus, noſter legem illam ſuis recitans verbis: *Inhibetur*, ait, *quod nullus deſtringatur pro ſcutagio, ſed capiatur ſicut capi conſuevit tempore H. regis proavi regis nunc*. Senſum ipſiſſimum legis Henricianae retinet, qua Henticum ſecundum Henrici illius avum ſpectat; proavum interim eundem ipſum regis ſui, id eſt, Edwardi primi recte vocans. Scio quidem viros aliquot nominis magni[d] aliter ſentire, atque e nonnullis quos adhibuimus locis perperam intellectis ſub Edwardo ſecundo & tertio Fletae autorem vixiſſe exiſtimare. Sed abunde ſatis mihi ex ante allatis probatur, regnante Edwardo primo opus ipſum conſcriptum fuiſſe; adeoque ex eis eſſe quae juſſu Edwardi ptimi, ſicut & Thomtonii Summa, & compendium Britton dictum, a juriſconſultis celebrioribus[e] componebantur.

III. Quod ad nomen libri attinet; reperitur quidem in ſcriptoribus Britanniae[f] autor Guilielmus Flete ſeu Fleta dictus, exteris plerumque Anglus ſeu Anglicus. Sed is theologus & theologica tantum ſcripſit, e ſecta Heremitarum Auguſtinianorum. Et ſcripto hoc plane recentior eſt, utpote qui ſub Richardo ſecundo floruit. Nominis autem ratio apud autorem in praeſatione manifeſta eſt. *Tractatus iſte*, inquit, *qui merito Fleta poterit appellari, quia in Fleta de jure Anglicano conſcriptus eſt, in tres partes dividitur principales. Fleta* vero hic notiſſimus eſt apud nos carcer the Flete dictus, & a praeterlabente fluviolo ſic nuncupatus. *Fluvius* enim *fluctus* ſeu *aeſtuarium* Flete *Anglis* dictum. Unde per metonymiam, ut Hiſpanis Naulum *Flete* dicitur a fluvio ſeu *fluctu* quo navis vehitur (ita volunt aliqui[g]) ſic illis dicto, e quo habent item *Fletador* & *Fletamiento*: ita & nobis carcer ille uti & navium pariter claſſis, ac vicus inſuper fluviolo illi adjacens. Certe ſi Cicero Quaeſtiones Tuſculanas Tuſculum nominaverat, eadem ipſa qua noſter uſus fuiſſet in libro denominando ratione. Sic Ovidii de Ponto libri nominantur. Atque apud majores noſtros uſus erat non infrequens, & tempore quo floruit Fletae autor & ſuperiori, ſcripta & acta publica a loco in quo tranſigerentur ea quae in eis continerentur, nuncupari. Sic Clarendonenſes recognitiones, ſic *Magna Charta* Joannis regis, *Charta de* Runningmede, ſic ſtatuta aliquot ſub Edwardo primo *Weſtmonaſterium primum, ſecundum, tertium* (quod & pueri ſciunt) etiam & *quartum*, ut *Gloceſtriae* ac *Exoniae* ſtatuta ſic dicta praetermittam. Quinam autem in Fleta autor commentarii hujus fuerit nullibi quantum ſcio aperitur. Sed e carcerariis ſeu cuſtodiae traditis eum fuiſſe non eſt quod dubitemus. Certe ſcimus quamplurimos eorum qui judiciis ſub Edwardo primo praefuere, viros quidem maximos & aevo in illo juriſconſultos celeberrimos, repetundarum & quod lites ſuas fecerant aliosque praeter miniſtros forenſes aliquot merito damnatos, mulctis, exilio, ac carcere punitos eſſe, e quibus veri ſatis eſt ſimile autorem hunc fuiſſe. In annalium noſtrorum conſarcinatoribus[h] obvia ſunt damnatorum nomina. Et vetus quem habeo annalium ſcriptor MS. in anno MCCLXXXVIII. *Incarceratio juſtitiariorum domini regis, ſcilicet Thomae de Weylond, Johannis de Lovetot, Willielmi de Bramptoa & Adae de Stratton, de quo dominus rex habuit quadraginta mille marcas & amplius praeter vaſa argeatea & aurea.* Et de his aliiſque Petrus de Langtoft MS. vetus chronographus rhythmicus:

Quant le Roy Edward avoit demore
Troiz anaez de la mer Dieu l' ad remene
A ſon repoir trova par pleinte preſente
Ses Juſtices & ſes clerks attaintz de fauſete.
Les uns avoient, par douns, les leys deſtourne.
Les autres la corounae avoiente viole;
Thomas de Weylaunde en banc primes notae
Par agard du court le reigne ad forjure.
En la terre de France ſans repoir eſt ale,
Ses compaignons, ſes clerks ſunt pris e mene:
A la toure de Londres, deliveres par mene;
E ſur ceo cheſcun de office eſt pryve.
E lys de Begyngham neſt pas entechele
Et Johan de Metingham le chef eſt demore.
Sire Rauf de Hengham ad taunt diſpute
Ke du baunc le roy perdu ad le ſee.
Sire Adam de Stratton eſt dur demene,
Ieo cray ke ſauns deſerte neſt il pas blame
Or, argent, ſans noumbre au roy ad il done,
Avoir chaunta pur luy placebo domine,
Dilexi quoniam *fraude & fauſete.*

In numeroſa autem illa juriſconſultorum damnatorum turba, vix dubitandum eſt quin fuerint aliqui carceri Fletae, utpote ſupremis apud nos tribunalibus prae carceribus aliis idque ex jure vetuſtiſſimo inſervienti, traditi. E quibus ſi negaveris noſtrum fuiſſe, non omnino contendam.

IV. Locus autem ille quem diximus apud autorem hunc perinſignis, qui & ſatis prodigioſus mihi videtur, ad hunc modum ſe habet, ubi de donationibus agit[l]. *Res quidem coronae ſunt antiqua maneria regia, homagia, libertates & hujuſmodi, quae cum alienentur, tenetur rex ea revocare ſecundum proviſionem omnium regum Chriſtianorum apud montem Peſſolonam, anno regni regis Edwardi filii regis Henrici quarto*

[a] §. 6. [b] Lib. 2. cap. 66. § 16. [c] Cap. 37. [d] Coke in praef. ad part. 8. Relat. alibi Cowell in Interprete. [e] 35. Hen 6. pl. 42. a. [f] Bal. Cent. 6. ſcrip. 41. Pitz. AEt. 14. ſcript. 648. ann. MCCCLXXX. [g] Sebaſtian de Couuaruvia in Theſauro ling. Caſtellanae [h] Vide ex vett. MSS. Holinſhed. & J. Stowacum anno MCCLXXXIX. [l] Lib. 3. cap 6. § 3.

habitata,

habitam. Alia apud eum[a] habentur, de alienatione regia, conſona. Sed vero itane? Omnium regum Chriſtianorum de patrimonii regum alienatione revocanda, proviſio habitane eſt tunc temporis apud montem Peſſulanum, urbem ſcilicet Languedokii inclytam quam nunc Mompellier dicimus? Neque enim puto alio de loco mons hic Peſſolonia intelligendus eſt. Nam & urbs ipſa etiam *Mons Pullerius*, & *Mons Piſciculanus* aliterque nonnullis pro libitu dictus eſt. Annus ille quartus Edwardi primi, quo aſſeritur hic hujuſmodi ibi proviſionem habitam partem habet annorum Chriſti MCCLXXV. & MCCLXXVI. Incepit nempe Edwardus ille die XVI. Novembris MCCLXXII. adeoque inter diem XVI. Novembris anni MCCLXXV. atque eundem in anno MCCLXXVI. diem conventus habebatur aut regum ibi omnium Chriſtianorum, aut legatorum qui vicaria hac in re poteſtate fungerentur. Reges Chriſtiani tunc erant Michael Palaeologus imperator orientis, Rodulphus primus occidentis ſeu Germaniae, Galliae Philippus audax, Caſtellae & Leonis Alphonſus decimus, ſummus ille aſtronomus & *Partitarum* autor, Scotiae Alexander tertius, Daniae Ericus octavus, Poloniae Boleſlaus, Hungariae Uladiſlaus quartus, Aragoniae Jacobus, Boemiae Ottocarus, Carolus Siciliae, Hugo Hieroſolymorum, atque alii fuere minoris nominis, qui regum Chriſtianorum vocamine tunc fruebantur. Atqui in annalibus hiſtoriiſve alibive, extra hunc autoris noſtri locum, non omnino opinor reperiri aut volam aut veſtigium horum eorumve aliquorum ibi conventus ejuſmodi, aut miſſos illuc legatos qui de ejuſmodi re aliqua tranſigerent. Certe ſub idem tempus, atque ut aliqui volunt, anno ipſo MCCLXXV.[b], conceſſit Rodulphus primus Caeſar Gregorio papae decimo Bononiam & latiſundia circumquaque ampliſſima quae ante imperii Romani pars inſignis. Sed de anno ipſo non conſentiunt ſcriptores. At ſub idem tempus factum certo certius eſt. Tantundem item tam a ſucceſſoribus ſubinde quam a deceſſoribus factum, nec omnino revocatum. De re ipſa ſane ſeu de patrimonii regii alienatione revocanda occurrunt quaedam apud veteres pluribus annis quartum Edwardi primi antevertentia. Illuſtre eſt reſcriptum[c] Honorii papae tertii de Andreae ſecundi Hungariae regis alienationibus, ſub annum Chriſti MCCXX. ad archiepiſcopum Colloceníem. Azonis item juriſconſulti illius ſummi vetuſtique, ſed diu ante quartum Edwardi primi annum, demortui, eadem de re ſententia nec adeo proviſioni huic diſſimilis citatur ex ejuſdem diſputationibus[d]. Et quae huc ſpectant leguntur in[e] Alphonſinis circa annos XXV. ante quartum Edwardi noſtri editis, uti etiam in Gregorianorum Decretalium[f] corpore annis triginta ſex aut circiter ante hunc Edwardi edito, ut qui ad illud ante conſcripſere praeteream. Bractonius[g] item noſter de donationibus regiis non ita diſſimiliter monet. Adde Manhaeum Pariſium, Guilielmum Nubrigenſem, alios in initiis Henrici ſecundi. Sed vero etiam poſt illum annum ſeu tempus proviſioni jam dictae tributum eadem ipſa de re perquam diligenter diſputarunt docueruntque juriſconſulti non pauci, quorum nemini proviſionis ejuſdem mentio puto omnino aliqua. In compendio juris noſtri illo *Britton*[h] dicto, & non ita diu poſt annum illum conſcripto, expreſſa habetur doctrina de donationibus regiis, uti etiam apud Thorntonium[i], qui intra annos ſexdecim a quarto illo Summam ſuam edidit. Neque tamen aut in hoc aut illo proviſionis ejuſmodi mentio aliqua. In Thorntonio, fateor, utpote Bractonii epitomatore, illo recentiora me non reperire. At in compendio illo altero occurrit non ſemel quod ad annos quartum illum proxime inſequentes attinet. Adeoque ſi proviſio ejuſmodi revera extitiſſet, mirum eſt eam ibi neutiquam memorari. Neque ſane in librorum noſtrorum juridicorum in quibus verſamur reliquorum aliquo proviſionis hujuſmodi veſtigium habetur ullum, ne quidem in Joanne Fortiſcutio[k], qui ſub Henrico ſexto de regiis donationibus revocandis diſſertius loquitur. Sed interim argumenta in libris illis noſtris reperimus ſatis luculenta, quae ejuſmodi fuiſſe plane nullam evincunt, ut ſtatim dicemus. Atque imponi ſibi paſſus eſt proculdubio carcerarius hic noſter, ſeu Fletae autor, dum ſive a peregrinatione reduces aliqui homines leviores ac ut fieri amat locutuleii (forte a concilio generali paulo ante Lugduni habito) ſive literae libellive de proviſione hujuſmodi in eorum quorum intererat utcunque rem ſparſi, offucias illi aliiſque forſan obtruſere. Hallucinationes id genus apud nimis credulos haud ita rarae. Et ſane prodigioſarum rerum exterarum narrationum uſus nunquam infrequens. Exterorum quidem viri perinſignes de re ipſa ſeu alienatione principum ſupremorum ſive ſtabilienda ſive reſcindenda plurima conſcripſere, in intervallo nimirum quod ab anno Edwardi primi quarto, cui tribuitur haec proviſio, huc uſque excurrit. Veterum ſententias, Caeſarum, regum ſanctiones, placita forenſia alia ea de re diligentiſſime corrogant; proviſionis, quam diximus aliuſve congeneris planiſſime ignari. Id palam docebunt tum doctores in *Extr. tit. de Jurejurando c. intellecto* 33. tum Bartolus[l], & Baldus[m] reliquique fere ad titulum *quis dare feudum* poſſit. Quibus inter vetuſtiores adde Speculatorem ſeu Durandum[n]. E recentioribus autem qui huc faciant complures ſatis ſunt in ſingularibus ſuis commentariis obvii. De imperio Germanico aliiſque regnis, quantum ad hanc rem, Petrus Belluga[o], Reſtaurus Caſtaldus[p], Arnulphus Ruzaeus[q], Reginerus Sixtinus[r], Henricus Boccrus[s], Horatius Montanus[t], id genus alii de regalibus ſcribentes, & qui donationem trac-

[a] Lib. 1. cap. 8. in init. & cap. 17. § 17. & vide Cowell. Inſtit. lib. 2. tit. 8. in princ. [b] Vide Aventin. Annal Boiorum, lib. 7. Gordon. Chronic. ann. MCCLXXV. Paul. Langium Chronic. MCCLXXIII. Durand. Specul. tit. de Reſcript. Praeſent. §. 9. num. 13. [c] Extr. tit. de Jurejurando c. 33. intellecto & videlis quintam compilationem Decretalium lib. 2. tit. 15. cap. 3. & ibi Innocent. Cyconiurum. [d] Diſp. cujus initium An dominus rex apud, Renatum Choppin. l. 2. tit. 1. § 6. [e] Partit. 2. tit. 1. l. 8. & Part. 3. tit. 18. l. 29. [f] Tit. de Jurejurando cap. 33. [g] Lib. 2. de Acquir. Rerum Dom. cap. 5. §. 7. fol. 14. a. & fol. 27. a. & vide cap. 24. §. 2. &c. [h] Cap. 34 des Dones fol. 87. b. [i] Lib. 1. cap. 19. [k] In Tractat. de Dominio Regali & Politico MS. [l] Ad l. perhibere § plane D. quod vi aut clam. [m] In c. unico §. praeterea Duc. tit. de Prohibit. Feud Alien. [n] In tit. de Inſtrum. editione §. 11. num 11. [o] Specul. Princ. Rubric. 8. § 2. [p] De Imperatore quaeſt 104. [q] De Jure Regal priv. 42. n. 4. [r] De Regalibus lib. 1. [s] De Regalibus cap. 4. §. 36, &c. [t] De Regalibus in Praeludiis §. 28, 29. &c.

tant,

tant Conſtantini, Franciſcus Hotomanus [u], Joannes Bodinus [x], Codex Henrici quarti juris Gallici & Romaoi [y], Petrus Tholnſanus [z], Renatus Choppinus [a], Gregnrius Lopez in Partitas [b], Bartholomaeus de las Caſas [c], Alphonſus Azevedo [d], Genrgius Cabedn [e], Hugn Grntius [f], ut quos hi obiter memnrant praetermittamus, alinſque ſatis numeroſos. Diſputant ſcilicet hi quandoque etiam Indagine diffuſiori ac diligentiſſima utentes, de regum largitionibus donationibuſque ac alienatione regalium que uſucapione. Nec quid ad eam rem alicubi ſive apud veteres ſive recentiores attinens omittere volunt eorum plerique. In iis Itali, Germaoi, Batavi, Galli, Hiſpaoi, iique celeberrimi atque hiſtoriarum juriſque peritiſſimi; cum interim proviſionem illam omnium regum Chriſtianorum, qualis proculdubio eos latere noo quibat, omnino ignorent. Quid quod etiam ex ipſius anni Edwardi primi quarti, cui tribuitur haec proviſio, comitiis parliamentariis palam conſtat, doo atiooes ſeu alienationes apud nos regias tum praeteritas tum futuras prn legitimis ſatiſque validis nec eo nomine omnino infirmandis cenſeri. Habebantur comitia illa poſt feſtum S. Michaelis. Jam vero quarti illius anni finis erat dies Novembris XVI. proxime inſequens. Ante aotem comitia illa proviſionem hujuſmodi factam, ſatis oegat enrundem de donatinnibus alienationibuſque regiis omnino admittendis ſanctio, quod *ſtatutum de bigamis* [g] vocitamus. Et perexiguum poſt illa comitia relinquitur quarti illius anni tempus, per quod uti & ſecula quae ſunt huc uſque inſecuta, ita obtiouere tum ſanctiones parliamentariae tum regni mores, ut proviſinni ejuſmodi locus nunquam apud nos agnoſceretur ullus. Et donationes latifundiorum quae ſacri patrimonii pars, regiae frequentiſſimae & pro libitu regio ſemper nlim apud nns majoreſque noſtros factae fuere, firmaeque, ſi recte alias factae, manſere, modo excipias eas quas aot infirmarunt ſanctiones aliquae parliamentariae [h], quibus largitionibus regum aliquorum prodigentiorum & procaciori aulicorum importunitati freoum temporarium ſubinde eſt injectum, aut autoritas eadem pro re oata, cum ampliores multo quam par erat viderentur, revocavit reſciditque. Alia autem omnino eſt ratio ipſius regni majoribus noſtris habita. Nam cum ſub Edwardo tertio in ordinum cooſeſſu quaeſtin habebatur de dooatione illa decantatiſſima Joannis regis facta Innocentio papae [i] tertin & ſucceſſotibus ejus, unde Urbanus quintus tum aonuum inde natum mille marcarum, Angliae & Hiberniae ſimul nomine, cenſum ſibi tunc ſolvi petebat, tum regoum utrumque jure tantum beoeficiarin atque ut ſedis Romanae ſeudum a regibus noſtris contendebat poſſideri; ordines univerſi, idque tam generis hieratici (quod mirere) quam proceres ſeu ſenatus populuſque in comitiis illis [k], ſolenni inita deliberatiooe, reſponderunt unanimes irritam plane fuiſſe Joannis donationem illam, utpote tam ſine ordinum aſſenſu quam juramentn ejus inaugurali adverſam: *Et outre ceo* (ſic loquuntur archiva) *les ducs, countes, barons, grandes, & commens accorderent & granterent, que en cas que le pape ſe afforceroit ou rien attempteroit, per proces ou en autre manere de fait de conſtreindre le roy ou ſes ſubgitts de perfaire ce que eſt dit q' il voet claimer celle partie, q' ils reſiſterent & contreeſteront ove toute leur peuſſance.* Ita in ſententia ipſa pronuncianda ſncii erant genus hieraticum; licet, ut vides, non in profeſſione viribus omnimodis etiam repellendi vim arteſque ſi quae uſurpareotur ad extorqnendum hic pontificias. Si qua autem proviſin de alienationibus regiis revocandis ejuſmodi qualem memorat noſter anteceſſiſſet, omnium regum Chriſtianorum conſenſu mnnita, fierine potuiſſe exiſtimandum, ut eam etiam io illuſtri hac deciſiooe aut adhibendam noluiſſent, aut omnino ignoraſſeot. Nec minus, ut a noſtro memoratur, ad alienationes ptaeteritas reſcindendas quam futuras ſpectare videtur. Nec certe aliud ſic cenſuere ordines illi ſub Edwardo tertio, quam quale rex ipſe Edwardus primus in literis ſuis [l] ad Gregorium decimum eadem de re annn proximo aote illum cui tribuitur haec proviſio conſcriptis. Quale etiam eadem ipſa de re uti & de aliis ejuſmodi in tam inſignem imperii diminutionem alienationibus citra ordinum aſſenſum factis, pronunciarunt Philippus Auguſtus Galliarum rex, ejuſque proceres, cum Walnoi legatn pontificio Joannianam donatiooem illam frivolam nequitia pontificia extortam intra biennium a tempore quo facta eſt procacius obtendenti reſponſum [m] darent. Sed de his hactenus.

[u] Illuſt. quaeſt. 1. [x] De Repub. lib. 1. cap. 10. [y] Lib. 7. tit. 2. [z] Syntagm. Juris univerſ. lib. 6. cap. 6. §. 16. [a] De Demanio Franciae lib. 2. tit. 1. [b] Lib. 2. tit. 2. l. 8. [c] In quaeſt. Utrum regis vel principes alienare, &c. Tubingae MDCXXV. [d] Ad Conſtit. Reg. lib. 5. tit. 10. [e] Part 2. Deciſ. Luſitan. 40. n. 6. [f] De Jure Pacis & Belli lib. 2. cap. 6. §. 3. & cap. 14. §. 12. [g] Cap. 1, & 2. [h] Rot. parl. 21. Rich. II. Pet. Com. num. 23. & 24. 11 Hen. IV. Pet. Com. num. 25, &c. & vide ſtat. de Reſumpt. 28. Hen. VI. in Archivis Parliamentariis. [i] Matth. Paris ann. MCCXIV. [k] Rot. Parl. 40. Edw. III. num. 8. [l] Rot. Clauſ. 3. Edw I. mem. 9. in Schedula. Et vide Coke Inſtit. part. 4. fol. 13. [m] Matth. Paris ann. MCCXVI & videſis Arniſaeum de Donat. Conſtantini cap. 6.

F I N I S.

JUDICIUM

DE

Decem Hiſtoriae Anglicanae

SCRIPTORIBUS.

Digitized by Google

Digitized by Google

JUDICIUM
DE
Decem Hiſtoriae Anglicanae
SCRIPTORIBUS.
AD
LECTOREM
JOANNES SELDENUS,

De Scriptoribus hiſce nunc primum editis.

Turgoto epiſcopo Sanctandreano hiſtoria eccleſiae Dunelmenſis, Simeonis dicta, aſſeritur. Jus, per Scotiam veterem univerſam, perquam ſingulare Keledeorum ſeu Presbyterorum oſtenditur, idemque in epiſcopatum illum, Turgoti aevo, ſeu annis abhinc amplius 530 tranſiviſſe, adeoque illis tunc prorſus eſſe ademptum. Scotichronicon a quo & quando ſcriptum, coenobii Jorevallenſis origo, comitum veterum Richmondiae ſeries, id genus, e re nata, alia, ut parerga ſubinde intertexuntur.

SCRIPTORUM de rebus Anglicanis veterum inſequentium, qui hactenus in ſupellectile bibliothecarum manuſcripta obſcurius omnino delituere, editioni huic, praeclarae illi ſane meritiſſimoque aeſtimandae, utpote, ni fallor nimium, rerum ante actarum civiliſque inde, tam circa ſacra quam profana diſciplinae liberius & ſerio eliciendae amantioribus univerſis gratiſſimae acceptiſſimaeque, ego quidem nec praeſui ipſe, neque aliter interfui adſuive, quam, horis ſubinde obiter ſubſecivis, incidentes forte in manus typorum ſchedas aliqnot, animi gratia, percurrendo & codices nonnullos veteres ei inſervientes, in deſcriptionem collationemque cum aliis petitos, indicando communicandoque; ex inſtructiſſima ſcilicet maxime bibliotheca illa viri undiquaque nobiliſſimi Thomae Cottoni, baronetti, Roberti equitis & baronetti, nominiſque, ut apprime meruit ipſe, paſſim celebratiſſimi, filii. Eam dico, quae ex MSS. omnigenis, iiſque optimae notae, conſtat, atque ex ſumma tam patris quam filii humanitate & indulgentia, mihi ounquam non agnoſcenda, haud minus uſui meo ſemper patuit, quam ſi mei ipſius plane fuiſſet. Simulac autem typographus deſtinatos tomo huic abſolverat, inſtantius efflagitare a me coepit bibliopola, cujus ſumptibus eduntur, ut de eis eorumque ſcriptis hiſce ac ſeculis aliquid praefarer ipſe. Officiolo hujuſmodi, utpote homini profecto in quolibet mercis literariae genere indici, nec infelicitet, verſatiſſimo, indeque de literatorum

gente haud parum reveta merenti praeſtando ut deeſſem, ſuſtinere nequibam. De ſingulis igitur, ordine ſuo.

I. Simeon Dunelmenſis, monachus ibi Benedictinus & eccleſiae praecentor, atque viris illius aevi doctioribus merito connumerandus, circa partem ſeculi duodecimi mediam floruit. Quae de eo aliiſve hic conjunctis habent Balaeus[a], Pitſeus[b], Voſſius[c], huc deſcribere viſum non eſt, cum nempe biographi illi ſtudioſis ſint paſſim ſatis obvii. Nondum autem typis editam ejuſdem vitam a Joanne Lelando cooſcriptam praetermittere noluimus. Ea ad hunc modum ſe habet[d]:

Simeon praecentor Dunelmenſis, cum primariis ſeculi ſui monachis jure conſerendus, optime intelligens res Tranſabrinorum geſtas, tum ſcriptorum negligentia ſocordiaque; praevalentibus tot Danicis bellis, tum iniquitate temporis ita obſcuras & in ſilentio preſſas delitere, ut brevi ad oblivionem interitumque, niſi eas diligentis aliqua docti inveſtigatoris cura repararet, colligeret, in ordinem referret, pervenirent; quare rationem ſollicitus apud ſe ſubat, qua malo inſtanti occurreret. Multa taudem cogitanti hoc ſuccurrit, inprimis & neceſſarium & utile, ut reliquias bibliothecarum a Danis ſpoliatarum anxie diſquireret. Nam monachi Lindisfarnenſes, Coquedani, Tinomuthenſes, Girovenſes, Veromutenſes, Hagulſtadenſes, Sinuſpharenſes, Vetandunenſes, Leſtingaui, Ripodunenſes, Deiroſylvani, denique Eboracenſes, Danorum tyrannidem miſere fugientes, aliquam veteris hiſtoriae ſupellectilem & cognitionis rerum ſui temporis ſecum detulerant & in dies conſervaverant, quas felicius aliquando futuras ſperabant. Haec omnia perquiſivit, invenit, excuſſit curioſa Simeonis diligentia, atque adeo, ut, ante ardorem ſtudii nulla ex parte remiſerit, quam hiſtoriam gentis Nortabrinae a tempore Bedae Girovienſis, ad Stephani tyranni regnum accurate perduxiſſet. Non hic decrevi Simeonis encomiaſtes eſſe. Ejus emmortale opus eſt, atque adeo erit me reticente. Tantum interim lectorem admonitum volo, fuiſſe quendam Rogerium Hovedenum, hominem non indoctum, qui eadem qua ille ſerie, hiſtoriam deduxit a Beda, ad Joannis regis imperium, quem ob hiſtoriam avitam, ut merito probaudum putem, ita improbandum, quod picta Simeonis prata, nulla ejus nominis mentione prorſus habita, compilaverit.

Sic ibi ille. Etiam alibi plagii ſimiliter incuſat hujuſmodi Hovedenum. De Simeone verba faciens, *Hujus ego*, inquit[e], *aliquando hiſtoriam de rebus regis Anglorum legi, quam & inchoavit commode a morte Bedae, perſtringens illuſtria facta & Anglorum & Danorum ſpatio quadringentorum & viginti novem annorum ac quatuor menſium, cui & alii viginti anni appendebant, autore Joanne Hagulſtadenſi. Hic mihi non placet Rogerius Hovedenus, vir alioquin laudandus, qui ſcrinia Simeonis, ſuppreſſo ejus nomine, ſtrenue compilavit, & aliena pro ſuis, gloriae avidulus, ſuppoſuit.* In ore etiam & ſcriptis aliorum ſubinde occurrit, Hovedenum adeo Simeonem hunc, tacito nomine, deſcripſiſſe compilaſſeque, ut priorem annalium ejus partem, uti etiam caetera uſque in annum, quo finitur Simeon, in parte ſecunda, cum Simeonis annalibus velut plane eadem eſſe velint. Atque ita fieri ſolet ab hominibus, qui libentius de rebus ejuſmodi temere ac oſcitantius pronuntiant, nec rem ipſam penitius introſpicere ac verum ſic aſſequi cordatius cupiunt. Id quidem certum eſt, Simeonis annalibus uſum fuiſſe Hovedenum, uti & aliis tum Latine tum Angloſaxonice conſcriptis, inchoare etiam ipſum ubi deſinit Beda, quemadmodum & Simeonem. Sed interim manifeſtius utroſque conſulenti nihil erit, quam innumera paſſim ab Hovedeno inſerta, quibus caret Simeon, atque apud hunc itidem perplurima haberi, quae Hovedenus praetermiſit. Adeoque plane non tam plagii, qua Simeonem ſpectat, reus is habendus, quam ſcriptor perquam diligens, qui ex compluribus qui anteceſſerant autoribus, quorum unus erat Simeon hic, unicum opus copioſius ſeligeret conflaretque; id ſane quod ab optimis omnium ſeculorum hiſtoricis fieri, ſtudioſis eſt notiſſimum. Quid quod etiam ipſe Lelandus, licet in Simeonis vita, ut jam oſtenſum eſt, tantilli cum feciſſet, atque ſub nomine *cujuſdam Rogerii Hovedeni*[f], plagii arguiſſet, in eodem tamen ſcriptorum vitarum corpore, ubi vitam Hovedeni ipſius poſtmodum inter alias exhibet, nihil omnino hujuſmodi memorat? Imo eum, hiſtoriae ſuae nomine, laudibus effert peregregiis, *Mortuo*, inquit, *Henrico* (rege ſecundo, cujus in aula ut domeſticus diu felicius egerat) *omne ſtudium ſuum ad hiſtoriam ſcribendam contulit, in quo negotio, ſi diligentiam, ſi antiquitatis cognitionem, ſi ſanctam fidem ſpectes; non modo quotquot ſeculis rudibus quidem illis praeceſſerant ſcriptores, verum etiam ſeipſum ſuperavit. Quod ſi adjunxiſſet fidei, quae prima pars hiſtoriae eſt, pluſculum elegantiae Romanae, facile palmarium obtinuiſſet.* Etiam quod in Simeonis vita habet Lelandus de hiſtoria ejus, de Geſtis regum Anglorum, in Stephani regis tempora perducta, bene ab ipſo corrigitur in commentario illo ſuo ad Cantionem ſuam Cygneam, ubi, ut vides, a Bedae fine, quo incipit ille, numerantur anni CCCC. & menſes IV. Hiſtoria Bedae terminatur anno Chriſti DCCXXXI[g]. De vero anno mortis ejus, unde ſua contexuiſſe Simeonem hunc perperam nonnulli aiunt, non ſatis conveniunt ſcriptores[h]. Pauculis autem ab hiſtoriae fine annis, aut non diu inde poſt, obiiſſe illum, certum eſt. Utcunque vero, nemo non videt, CCCC annos. & IV. menſes exitum hiſtoriae Bedae ſequentes, annos ſatis complere MCXXX. Adeoque finis ejus hiſtoriae in poſteriora Henrici regis primi tempora incidit, ſeu circa quinquennium ante initia Stephani regis. Lapſus igitur erat hic etiam plane Lelandus in vita ejus, utcunque poſtmodum in commentario illo ſic a ſeipſo emendatus. Paginas aliquot e Beda & de eo praefixit hiſtoriae

[a] Cent. 2. Script. 98. [b] AEtat. 12. Script. 226. [c] De Hiſtoricis Latinis, lib. 2. cap. 51. [d] MS. De vitis ſcript. Anglic. in bibliotheca publica Oxonienſi [e] Comment. in Cygneam Cantionem verb. Dunelmenſis [f] MS. in bibliotheca publica Oxonienſi [g] Beda Hiſt. Eccleſ. lib. 5. cap. 24. [h] Videſis Baron. Tom. 9 anno DCCXXXI. §. 23. & annales ac biographos hac de re obvios.

huic

huic ſuae Simeon[a]. Incipit hiſtoria ipſa col. 98. *His peractis gaudiis ex ſanctiſſimi doctoris*, unde ſumptum eſt Balaeo atque Pitſeo *Peractis ex ſanctiſſimi doctoris* pro initio ejus. Faciunt quidem illi, neſcio cur, duos hic Simeonis libros. Qui vero apud illos dicitur, ut alter, per ſe, ejuſdem liber, *Abbreviationes Malmesburienſis*, annalibus hiſce[b] per digreſſionem ab autore inſeritur, ubi initium earum idem quod biographis, *Non indecens opinor ſi quiddam*, &c. Sed mirus interea Balaei memoriae, in ejuſdem vita lapſus. Cum enim primo ibi vere indicaſſet (quod & alibi pariter[c] meminit) eum res ſuas hiſtoricas uſque in annum MCXXX. protendiſſe, pauculis interjectis lineis, *Claruit*, inquit (idque etiam in editione utraque[d]) *anno ab apparente in carne Dei filio* MCLXIV. *quo primam finivit hiſtoriam, ſub Henrico rege Anglorum ſecundo*. Et quantum ad annum quo ſic ab eo claruiſſe dicitur, ſequaces ſunt hic, Geſnerus, Simlerus, Poſſevinus, Pitſeus, Wion[e]. Certe eum tamdiu ſuperſtitem fuiſſe nondum didici. Nec ſatis capio illud Balaei, *finiviſſe* tunc *hiſtoriam* aliud ſignificare, quam eam illuc pertextam eſſe. Sed ita anni XXXIV. ſupra verum hiſtoriae ejus terminum male excreſcunt. Atque hactenus de Simeonis hujus ſcripto de Geſtis regum Anglorum.

Quod autem ad hiſtoriam ejus de Dunelmenſi eccleſia attinet; tametſi in apologia ſua praefixa, non ſolum *majorum autoritate juſſum* eam ipſum ſe contexuiſſe fidentius profiteatur, verum etiam *ea quae ſparſim in ſchedulis invenire potuit ordinatim collecta digeſſiſſe*; praefationem item, diſtinctiones librorum & capitum, aliaque aliquot, velut in praevium ei apparatum, adjiciat, quaſi citra controverſiam opus illud integrum ſui ipſius plane fuiſſet atque ex disjectis ſchedis ab ipſo, ut autore ſolo, formatum congeſtumque; unde etiam *Hiſtoria Simeonis* ab exſcriptoribus atque in editione hac alibique ſecurius vocitatur; monendus nihilominus es, lector, omnino credendum eſſe, opus illud integrum, eodem ipſo ordine a libri primi initio uſque in finem quarti, totidemque etiam ubique verbis ſyllabiſque (modo excipias variantes ſubinde, ut in librariorum opera fieri aſſolet, apices aliquot leviuſculos, & Bedae librorum recenſionem apud Simeonem contractiorem[f], & capitum lemmata, ac demum periocham unicam, ſed perinſignem, quae apertiſſime mala fide, ob rationem ſtatim oſtendendam, ab ipſo Simeone ſuam in rem plagiique commodius celandi cauſa praetermiſſa eſt & expuncta) idem, inquam, ipſum opus antea diligenter compoſitum fuiſſe a Turgoto illo, monacho Dunelmenſi percelebri, qui tum prioris ejuſdem eccleſiae per annos viginti, etiam archidiaconi, vicarii, decani, vicedomini[g] ubique epiſcopo ſuo, ſeu ut ipſius ſunt verba[h], *Chriſtianitatis curam per totum epiſcopatum agentis*, tum poſtea Sanctandreani in Scotia epiſcopi per ſeptennium, dignitatibus claruit. Is enim ab Oſwaldo rege ſeu fundamentis eccleſiae Dunelmenſis hiſtoriam illam ſuam in tempora Guilielmi Rufi regis media aut circiter, ſeu annum MXCVII. ut Simeon, deducens, idem Ipſum perfecerat, & in Henrici primi annum decimum quintum, ſeu Chriſti MCXV, ut mox oſtenditur, ſuperſtes tunc mortuus eſt. Audax nimium facinus, ne quid gravius dicam, Simeonis ſane qui ſcriptoris adeo ſibi nuperi vicinique, ac ejuſdem eccleſiae tum collegae tum praefecti, tantiſque dignitatibus clariſſimi, opus integrum (demptis quae diximus) ſibi ipſi quaſi plane novum, idque velut ſua ſolum Minerva congeſtum ſic atrogaret. Habetur ſcilicet in bibliotheca Cottoniana codex Turgoti, ipſius tempore maniſeſto conſcriptus, cui titulus, *Libellus de exordio atque procurſu iſtius, hoc eſt, Dunelmenſis eccleſiae*. Adjicitur in ora libri, manu non ita multum recentiore, *Liber ſanctae Mariae de Fontibus*. In bibliotheca enim coenobii illius Fontanenſis in agri Eboracenſis parte, Richmondia dicta, ſiti, olim ſervabatur, & poſtmodum Cottonianae, cum aliis optimae notae codicibus, donatus eſt a viro illo praeſtantiſſimo Thoma Alleno Oxonienſi, à quo, ut bene etiam memini ipſe, pro opere Turgoti genuino ſemper ſumebatur. In ipſa item fronte, manu quidem recenti, ſed interim Roberti Cottoni, viri ut alias undiquaque eximii, ita in ſcriptoribus ejuſmodi rite feliciterque diſcernendis verſatiſſimi, annotatur, *Turgotus prior Dunelmenſis autor hujus libri*, ad quod aſſerendum loci in eo aliqui breviter ibi indicantur. Incipit Turgotus a verbis illis, *Glorioſi quondam regis Northanhymbrorum & precioſi martyris Oſwaldi*, &c. quemadmodum, poſt apologiam & reliqua in apparatum antecedentia, quae ad Turgotum nullatenus ſpectant, incipit Simeon. Eadem dein, ſed cum temperamentis quae diximus, ipſa vocabula, eaedem ſyllabae quae apud Simeonem, nec omnino aliae uſque in paginam CLXI, ut numerus ibi habetur, id eſt, uſque ad capitis XXII. libri III. medium aut circiter, juxta diſtinctionem in editis, ſeu Simeone ipſo, ubi nimirum de Turgoto fit mentio. Primae perſonae iridem, ab altero ſine injuria nullibi ullatenus aſſumendae, uſus & frequens & parilis, adeo ut quicquid nomine ſuo dixiſſet alter, alter ſibi ipſi tribuat, veluti bini Soſiae. Exempli cauſa, in prefationis fine; *Quae defectu ſcriptorum literis non fuerant tradita, ſeniorum autem veracium relatione, qui ea vel viderant, vel a patribus ſuis, viris religioſis fideque digniſſimis, qui interfuere ſaepius, audierant, ad* NOSTRAM *noticiam pervenerunt, vel quae &* NOS IPSI VIDIMUS, *his quae ex aliorum ſcriptis collecta, adjungenda credimus*; verba plane ſunt, ut ex ſui natura alteri non communicanda, ita nec honeſte uſurpanda alteri. Sic AUDIVIMUS ſaepius occurrit, ubi auditionem illam Simeonis fuiſſe, neutiquam admittendum. Sed vero hujus generis prae aliis eſt eximium hic illud de contrectato S. Cuthberti corpore[i], id quod impenſe miror ſane haud expunxiſſe aut praeteriiſſe Simeonem, ſed ita ſecure ac oſcitanter retinuiſſe, ut de ſe, alterius perſonam induens, illud obtenderet permitteretve velut in ſuo ibi dictum, cujus, ob temporis rationem, cum capacem fuiſſe haud omnino videtur exiſtimandum. Scilicet narratur ibi

[a] Vid Col. 86. uſque in 98. [b] Col. 135. [c] Cent. 3. Script. 32. [d] Edit. priori Anno MDXLVIII. fol. 87. [e] In Ligno Vitae lib. 2. Cap. 77. [f] Lib. 1 Cap. 14. [g] Malmesbur. de Geſtis Pontific. Lib. 3. cap. de Epiſcopis Lindisfarnenſibus. [h] Lib. 4 cap. 8. infra Col. 54. [i] Lib. 1. Cap. 2.

Cuth-

Cuthbertum moribundum, corpus ſuum Dunelmenſibus permiſſione & conſilio quaſi legaſſe, eoque nomine gratias ei flexis genibus egiſſe monachos. *Cui permiſſione*, inquit ſcripti autor, NOS *quoque illi gratias referamus, quibus incorruptum corpus ejus quadringenteſimo & octavo decimo dormitionis ejus anno, quamvis indignis, divina gratia videre & manibus quoque contrectare donavit.* Dormitionis ejus annus erat Chriſti DCLXXXVII. quibus adjectis CCCCXVIII. fiunt MCV. quo tempore quidem maxime floruit Turgotus, utpote diu ante prior Dunelmenſis. Sed aegre nimis concoquendum videtur, Simeonem hunc tunc temporis ex aetate exceſſiſſe puerili, aut ephebis. Et provectioribus tantum gravioribuſque viris corpus illud contrectare etiam tunc permiſſum, idque rariſſime, certum eſt. Loco autem libri tertii jam dicto [a], ubi narratur Turgotum itineris a monaſterio Gyrvuenſi Dunelmum, Aldwino, primo ibi priori, comitem fuiſſe, Dunelmique benigne eſſe exceptum, nec habitum clericalem in monaſticum mutare diu voluiſſe, ſed ſub magiſterio Aldwini degiſſe, poſt verba illa, *Non enim habitum monachicum prius ſuſcipere audebat, quam majori ac diuturniori ſeſe diſtrictione probaſſet* (quae quidem ut a viro modeſto humilique de ſe dicta ſonant) ſequitur in codice illo manuſcripto, *Ipſe eſt qui in locum magiſtri, videlicet Aldwini, ſuccedens, hodie in hac, id eſt, Dunelmenſi eccleſia, dudum ſibi traditum a Willielmo epiſcopo prioratum tenet.* Totum hoc conſulto praetermittitur a Simeone, ut ſane in artificioſiori ratione plagii, cui locus hic perinſignis & iudex & clavis eſt, neceſſario oportuit. Et poſt verba illa *diſtrictione probaſſet*, proxime ita ſequitur apud Simeonem, *Hic magiſtrum de monaſterio*, &c. Certe etiam in codice alio pervetuſto, Turgoto itidem in bibliotheca Cottoniana [b] tributo, qui acephalus nihil habet poſteriora capitis quarti libri ſecundi antevertens, ſed tum omnia uſque ad finem, quemadmodum Simeon, inſequentia, tum epiſcoporum Dunelmenſium, Ranulphi, Gaufridi, ac Willielmi de Sancta Barbara inde ſucceſſiones, in eo inquam periocha pariter illa de *prioratum tunc tenente* omnino praetermittitur. Non per libros diſtinguitur codex ille; ſed per capita XCVI. quorum lemmata, idem cum Simeonianis ſatis denotantia, verbis paſſim ab illis diſcrepant. Jam vero ex loco illo ſic fide peſſima praetermiſſo, hiſtoriae hujus Dunelmenſis ſcriptionis tempus manifeſto oſtenditur; dum tenebat nimirum Turgotus prioratum Dunelmenſem poſt Aldwini mortem ſibi dudum traditum. *Hodie*, inquit, *tenet*; adeoque tempus illud incidit intra viceennium a tempore quo in priorem electus eſt. Etenim obiit Aldwinus anno Chriſti MLXXXVII. (ſeu circa exitum Willielmi regis primi) cujus in locum ſuffectus Turgotus dignitatem tenuit per annos viginti. Hiſtoria Dunelmenſis altera, quae Turgoto quidem & Simeone multo recentior eſt, ſed ex vetuſtis monimentis ejuſdem eccleſiae ſedulo congeſta [c], poſt Aldwini obitum ſic collocatum, *Aldwino*, inquit, *primo priore monaſterii Dunelmenſis mortuo, Turgotus ejus diſcipulus omnium fratrum conſenſu electus in prioratu ſucceſſit, & totius monaſterii curam intus & foris, cum Dei tremore, viginti annis nobiliter agebat.* Tantundem, ſi viceennium prioratus ejus demas, habetur in hiſce editis [d]. Dein autem inde tranſlatus eſt in Sanctandreanum in Scotia epiſcopatum. Jam dicta hiſtoria recentior; *Anno ab incarnatione Domini milleſimo* CVIII. *ac tempore regis Malcolmi & S. Margaretae* (id eſt, ſub prioratus ejus viceennii exitum) *electus fuit Turgotus, prior Dunelmenſis, in epiſcopum S. Andreae, conſecratuſque eſt Eboraci* III. *kalendas Auguſti* (a Thoma archiepiſcopo Eboracenſi, ut expreſſim etiam codex Mailroſenſis [e], aliique; profeſſione [f] eidem ſubjectionis ſolenni facta, ut, ſeculis in illis, ab epiſcopis reliquis fieri ſolitum Scoticanis) *& ſtetit per annos ſeptem. In diebus illis totum jus Keledeorum per totum regnum Scotiae tranſivit in epiſcopatum S. Andreae. Iſte ſepultus fuit apud Dunelmum in domo capitulari.* Keledei illi (quod obiter notare liceat) fuere quos *Culdeorum* & *Keldeorum* nomine vocitant ſcriptores Scoticani [g], id eſt, *Dei cultores.* Vox quidem vetuſtiſſimis, ut aiunt illi, in Scotia monachis & presbyteris Chriſtianiſmi etiam primitivi & deinceps univerſis tributa. Et de eis expreſſim Hector: *Invaluit id nomen apud vulgus in tantum, ut ſacerdotes omnes ad noſtra pene tempora, vulgo* Culdei, i. *cultores Dei* ſine *diſcrimine vocitarentur.* Dein adjicit, *Pontificem inter ſe communi ſuffragio deligebant, penes quem divinarum rerum eſſet poteſtas. Is multos deinceps annos* SCOTORUM EPISCOPUS, *uti noſtris traditur annalibus, eſt appellatus*, quod vertit interpres ejus Joannes Bellendenus, **Thir Preſtis be generall votis cheſit ane Biſchop to have auctoritie and juriſdiction above them. And he was callit the Biſchop of Scotland.** Nomen illud idem denotans tam in Hibernia, aliiſque maris occidui inſulis, quam in Scotia obtinuit. *Jacet*, inquit Giraldus Cambrenſis [h], *extra Lhyn inſula modica, quam monachi inhabitant religioſiſſimi, quos Coelibes vel Colideos vocant.* Inſula illa eſt, quae **Berdſey** [i] jam Anglis vocatur. Et de inſula lacus Momoniae borealis, in Hibernia, minori, *Capellam*, eſſe ait idem [k], *cui pauci Coelibes, quos Coelicolas vel Colideos vocant, devote deſerviunt.* De iis vide plura apud Jacobum Uſſerium, Armachanum [l], & Henricum Spelmannum [m]. Thomas Dempſterus: *Et ſane ſecundus iis poſt regem ipſum toto regno honor habebatur. Illi epiſcopum e ſuo corpore eligendi poteſtatem habebant.* Sic in Apparatu. Atque in Hiſtoria Eccleſiaſtica, *Penes hos ab initio receptae fidei, ſtabat epiſcoporum electio, nec ullus antiſtes eſſe poterat, qui non ex eorum corpore, aut per eos*

[a] Col. 45. l. 23. [b] M. S. in 4. cujus faciei inſcribitur DURHAM, ELY, Montfort, fol. 62. [c] M. S. in Bibliotheca Cottoniana, anno MLXXXVII. fol. 42. a. [d] Lib. 4. cap. 7. [e] M. S. in Biblioth. Cottoniana, ſed ann. MCIX. [f] Thomas Stubbs, in Act. Pontif. Eborac. col. 1712. & 1713. [g] Hector Boethius Hiſt. Scot. lib. 6. fol. 92. & 99. 1. Buchanan lib. 4. pag. 35. Dempſter. in Apparatu ad Hiſtoriam Scoticam lib. 1. cap. 13. & in Hiſt. Eccleſiaſtic. Scot. lib. 1. num. 45. [h] Itinerar. Cambriae lib. 2. cap. 6. [i] Camden. Brit. pag. 838. [k] Topograph. Hiberniae diſt. 2. cap. 4. [l] De Britannicarum Eccleſiarum Primordiis cap. 15. pag. 636. &c. & 659. [m] Gloſſario. verb. Colidei.

electus

electus eſſet. Sed in Mantiſſa Apparatui ſubjuncta [a], exiſtimat ille eos primo revera fuiſſe non tam monachos quam canonicos regulares, ſeu presbyteros mooachatu nondum indutos, idque ex eo quod in occidente illo monachatum ſeculis in illis primitivis haud ita in uſum receptum eſſe autumat. Quid vero hic *totum jus Keledeorum per totum regnum Scotiae diebus in illis*, ſeu Turgoti, ut videtur, epiſcopi Sanctandreani tempore, *tranſiviſſe in epiſcopatum S. Andreae* denotet, ex jam dictis forte haud ita eſt obſcurum. Nempe, antea per ſecula compluria competierat eis, ex uſu ſeu confoederata inter ſe diſciplina atque per gentem illam, qua Chriſtianiſmum iodu- erat, admiſſa, jus ſibi epiſcopum ſive unicum ſive plures, pro temporis locive diſcrimine, eligendi, ordioandi, conſtituendique (non diſſimili modo ab eo, quo praefectos ſibi ſive corporati ſive coetus qualeſcunque corporatorum inſtar qui ſunt, eligere, ordinare, conſtituere variatim pro arbitrio ſoliti) idque ſine epiſcopi alicujus, qua talis, ope ſingulari velut oeceſſaria; quale qoidem in orientis eccleſia illa, per ſecula itidem Chriſtianiſmi primitiva, Alexandrina, presbyterorum ibi coetui, in epiſcopo ſibi ſic conſtituendo pariliqoe, quantum ad ordinem, presbyterorum ac epiſcoporum poteſtate admittenda, uſitatum eſt; uti tum ex S. Hieronymo [b], ac commentariis S. Ambroſio [c] tributis, tum ex Eutychio patriarcha Alexandrino [d] ſatis aperte quidem videtur ediſcendum, atque a viris aliquot [e] ſummis Reformatorum ultro inde & inſtantius ouper aſſertum eſt. Sed acriter circa hanc rem, qua hiſtorica eſt, reluctantur tum ex ipſis Reformatis alii, ordinis utpote per ſe epiſcopalis aſſertores perquam ſeduli; tum pontificii aliquot, in quibus ſummas agit partes Diooyſius Petavius [f], vir quidem doctiſſimus, qui autoritatem Eutychii elevans *omnino bene credulum lectorem* cum *poſtulare* dixerat [g], & poſtmodum, in Appendice tomi tertii [h] de Eccleſiaſtica Hierarchia viros illos inſigoes Claudium Salmaſium & Davidem Blondellum pluribus, Eutychii cauſa, exagitat, me etiam ejuſdem editorem ſimul mollius perſtringens; atque ex vitis patriarcharum ſeu epiſcoporum Alexandriae, a Severo Ben Maſphaho e variis AEgypti monaſteriis collectis, & ex Coptica lingua & Graeca Arabice anno Martyrum CCCCXCIV. ſeu Chriſti DCCLXXVII. Id eſt, ſub centeſimum ante Eutychium annum redditis (ubi paulo aliter ſcilicet de dignitate Alexaodrina ſeculis io illis epiſcopali fit narratio) atque ex aliis ab ipſo diſputatis, Eutychio fidem ſatis minutam eſſe ſibi habet perſuaſum. Sed perpendat judicetque lector aequus. Horridulo ſerrae contentioois literariae ſtridore haud mihi quidquam eſt ioſuavius. Abrahamus item Ecchellenſis, Maronita [i], qui Severum illum Petavio, hanc in rem, communicavit, ſcripſiſſe profitetur ſe reſponſionem ad Eutychium, quam lucem hactenus vidiſſe nondum mihi diligentius ſciſcitanti compertum. Certe Culdeorum hic in occidente vetuſtiſſimum jus, Alexandrinorum illorum in oriente presbyterorum juri morique item vetuſtiſſimo videtur plane ſuppar, idque ut inter Scotos veteres ubique ferme locorum perquam diu receptiſſimum. Quinimo licet apud Bedam ipſum Scotiae priſcae Chriſtianiſmi, ut Angliae ſuae, mores diligentius enarrantem, Culdeorum nomen haud ſatis habeatur expreſſum, attamen reliquias aliquot ſeu veſtigia ejuſmodi epiſcopalis juris, veluti ex eorum tunc presbyterio ut autore ſolum legitimo, & pro conſtituentium arbitrio, gubernatore perpetuo pendentis, haud ita obſcura exhibet ille; non modo ubi epiſcopos, quaſi ſic creatos aliquot ſubinde ſioe locis quibus praeeſſent ſingularibus, inter Scotos memorat, verum etiam ubi epiſcopalem vulgo dictam ſeu ſummam in ſacris tum perſonis tum rebus regundis, abbatibus aliiſve ex ſimplici presbyterii ſeu abbatiae jure, ac ſine titulo epiſcopali, epiſcopive, ootione vulgari, alicujus indultu aliquo, poteſtatem ibi competiiſſe ſcribit. Iode enim de parili epiſcoporum & presbyterorum, nec diverſo ordine, aliiſque inde conſequentibus ſeculorum illorum illic obtinentibus, ſententia apertiſſime cernitur. Etenim ubi de S. Columba agit ille [k], Hiberno illo, presbytero & abbate qui Pictos ſepteotrionaliores Chriſtianiſmo imbuit, & ſub finem ſeculi ſexti mortuus, in Jona inſula Scoticana maris occidui, ubi monaſterium ſibi conſtruxerat, ſepultus eſt, perplurima ait & in Britannia & in Hibemia per diſcipulos ejus propagata eſſe monaſteria, *in quibus omnibus idem monaſterium inſulanum* (jam dictae inſulae Hebridum celeberrimae, *Hii* [l] illi nominatae, unde & monaſterium illud ſcriptoribus *Huenſe* nuncupatum ſeu *Hiienſe*, nec omnino diverſae ab ea quae in editis Adamanni Scoti libris [m] de S. Columbae vitae toties J o v a pro J o n a male exaratur) *in quo ipſe requieſcit corpore, principatum tenet. Habere autem ſolet ipſa inſula* (quod etiam tum de Bedae ipſius tempore tum de ſeculis anterioribus dictum) *rectorem ſemper abbatem presbyterum, cujus juri & omnis provincia, & ipſi etiam epiſcopi, ordine inuſitato, debeant eſſe ſubjecti, juxta exemplum primi doctoris illius, qui non epiſcopus ſed presbyter exſtitit & monachus.* Inde in Chronologia Saxonica Bedae ab viro eruditiſſimo Abraha Wheloco nuper ex codicibus M S. priſcis ſubjuncta [n] legitur, Nu ꞅceal beon æꝼꞃe on Ii Abbod ⁊ na Biꞅcop. And þan ꞅculon beon undeꞃþeodde ealle Scotta Biꞅcopaꞅ. Foꞃðan þ Columbam ꝼæꞅ Abbad, oa Biꞅcop; id eſt, *Hinc praeeſſe ſemper debet in Hii inſula, abbas, non autem epiſcopus; cui porro omnes Scotorum epiſcopi ſubjici debent, quoniam Columbanus* (ſic enim Columba hic etiam ſaepius nuncupatur) *abbas fuit, non epiſcopus.* Et in inſula Hii *plurimorum*, ait Beda [o], *caput & arcem habuere Scoti coenobiorum*, velut exemplar reliquis imitandum. Ita vero abbati presbytero ſobjecti epiſcopi. *Ordine* quidem, ait Beda, *inuſitato*, ſed qui, ex more ibi vetuſtiſſimo

[a] Pag. 146. & vide eum Hiſt. Eccleſ. lib. 4. cap. 386. [b] Epiſt. 84. ad Evagrium. [c] In Epiſt. ad Epheſ. cap. iv. [d] In Originibus Eccleſiae ſuae. [e] Claudius Salmaſius lib. de Epiſc. & Presb. & in apparatu ad lib. de Primatu Papae, David Blondellus alii. [f] In lib. de Epiſcopis & Presbyteris, & in Theologic. Dogmat. tom. 3. in libris de Eccleſiaſtica Hierarchia. [g] De Eccleſ. Hierarchia lib. 1. cap. 13. §. 18. [h] Subjuncta tom. 4. Theologic. Dogmat. lib. 2. cap. 2. § 3 &c. [i] In Hiſtoria ſua Arabum pag. 166. Chronico Orientali, Pariſiis MDCLI inſerta. [k] Hiſt. Eccleſ. lib. 3. cap. 4. [l] Vide Camden. in Inſulis Brit. pag. 848. & Jac. Uſſer. Armachanum in Britannicarum Eccleſ. Antiq. cap. 15. pag. 697. & 701. [m] Apud Caniſium Antiq. Lection. tom. 5. part. 2. [n] Anno DLXIII. [o] Hiſt. Eccleſ. lib. 3. cap. 21.

ſeculorumque illic anteriorum diſciplina, receptus. Non defuere qui abbatem hunc primatem inde epiſcoporum omnium Hibernenſium habitum eſſe ſcripſerint[a]. Certe & Carolus a S. Paulo Bedae locum illum, ut de Hibernia inſula dictum perperam capit[b]. De eadem itidem inſula & jure monaſterii ejuſdem jam dicto ſingulari, idem paulo ante[c]: *Hujus monaſterium in cunctis pene ſeptentrionalium Scotorum* (tam Hibernenſium[d] quam qui in Britannia Magna ſeptentrionaliori) *& omnium Pictorum monaſteriis non parvo tempore, arcem tenebat regendiſque eorum populis praeerat* (cum omnimoda quae circa ſacra verſabatur ſive juriſdictione ſive ordinis ratione. Thomas Stapletonus in verſione ſua Bedae Anglicana[e], **had the ſoveraintie in ruling of their people**) *quae videlicet inſula ad jus quidem Britanniae pertinet, non magno ab ea freto diſcreta, ſed donatione Pictorum, qui illas Britanniae plagas incolunt jamdudum monachis Scotorum* (Hibernenſium) *tradita, eo quod illis praedicantibus fidem Chriſti perceperunt.* Saxonica verſio ibi illud *cunctis pene* facit ſimpliciter *cunctis*. ꝥ mynſter, inquit, on eallum norþ Scottum, ⁊ eallum Peohta mynſtrum mycelre tide Ealdordom (quod plane hic presbyterium eſt) ⁊ heaneſſe onfenȝ; etiam Henricus archidiaconus Huntingdonienſis[f]; *Ejus monaſterium ſeptentrionalium Scotorum & omnium Pictorum arcem tenebat.* Et dein, de monaſteriis in Hibernia & Anglia etiam plurimis propagatis locutus, *In quibus omnibus*, adjicit, *monaſterium Hii principatum tenet. Abbati autem illius inſulae omnis provincia, & etiam epiſcopi, ordine inuſitato, ſolent eſſe ſubjecti, quia Columba praedicator, non epiſcopus fuit, ſed presbyter & monachus.* Et ſubjungit, *Cujus ſucceſſores, ejus imitatione, valde claruerunt.* Scripſit autem Henricus hic, probatiſſimae fidei hiſtoricus, ſub annum MCXL[g], id eſt, diu poſt tempus illud, quo Keledeorum jus tranſiiſſe traditur, ut ſupra, in eccleſiam Sanctandreanam, & de monaſterio hoc loquitur, ut ſuo in aevo, veteri illo, etiam in epiſcopos, jure utente, quod quidem advertendum eſt. Nec forte jure illo hactenus ſatis ceſſerant abbas ibi & monachi presbyteri, tametſi per totum regnum Scotiae jus illud tranſactione aliqua publica ſic tranſiviſſe tempore Turgoti aut circiter, in hiſtoria illa Dunelmenſi tradatur. Quid quod etiam autor, quiſquis ille fuerit, hiſtoriae Jornalenſis perperam dici ſolitae & Joanni Bromptono tributae (qua de re mox plura) totidem cum Huntingdonienſi verba[h] de inſula hac atque monaſterio ejuſque jure ſingulari adhibet verba? ubi[i] legendum pro *artem tenebat*, *arcem tenebat*, & pro *de Ariano*[k], *de Armach*[l]. Sed pariter ille ibi tempore ſibi praeſenre utitur, ac *principatum*, inquit, *tenet*, & *epiſcopi ordine inuſitato ſolent eſſe ſubjecti*, quaſi dum vixit ille, illud in more retentum. Porro de presbyterii ibi ac abbatiae quantum ad hanc rem jure, etiam Beda[m]: *Ab hac ergo inſula, ab horum collegio monachorum, ad provinciam Anglorum inſtituendam in Chriſto miſſus eſt Aidanus, accepto gradu epiſcopatus, quo tempore eidem monaſterio Segenius abbas & presbyter praefuit.* Atque expreſſius in eodem capite liquet, *in conſeſſu* ac *concilio ſeniorum*, id eſt, presbyterorum, quales diximus (verſio Saxonica habet ȝemote heoꞃa ꞅitena, *conventu ſapientum eorum*, quos Beda ipſe[n] aliique[o] *majores Scotorum natu* appellant; Stapletonus, **the Peers of Scotland**, *pares Scotiae*) atque ex eorum decreto, epiſcopum ab eis petente Oſwaldo rege Northanhymbrorum, Aidanum pro more apud ipſos, ſub Segenio abbate, & presbytero, S. Columbae ſucceſſore, obtinente eſſe creatum. Ibidem Beda, *Omnium*, inquit, *qui conſidebant, ad ipſum ora & oculi converſi, diligenter quid diceret diſcutiebant, & ipſum eſſe dignum epiſcopatu, ipſum ad erudiendos incredulos & indoctos mitti debere decernunt. Qui gratia diſcretionis, quae virtutum mater eſt, ante omnia probatur imbutus; ſicque illum ordinantes, ad praedicandum miſerunt.* Id eſt, plane epiſcopum cum illi, ſeu presbyterorum & abbatis Segenii conventus ordinabant. Saxonica, **Hine** to Biſceop ȝehalȝodon, *Illi epiſcopum eum conſecrabant.* Idem[p] paulo ante de monachis illis verba faciens, *Monachus*, inquit, *ipſe epiſcopus Aidanus, utpote de inſula, quae vocatur Hii, deſtinatus*; ubi editiones puto cunctae, eaeque ſane numeroſae ante Latino Saxonicam viri doctiſſimi Abrahae Wheloci[q], prodigioſum inſulae habent, ex librariorum incuria, nomen *Hydeſtinatus*. Atque inde Nicolao Harpsfeldio[r] *Hideſtinatus*, & Thomae Dempſtero[s] *Hydeſtinatus* fit inſula ac monaſterium unde prodiit Aidanus, quaſi plane aliud omnino fuiſſet ab *Hii*. Sed hallucinatio egregia eſt[t]. Planiſſime legendum *Hii, deſtinatus*, id eſt, inde ab abbate & monachis presbyteris ibi conſtitutus, ordinatus, in epiſcopi gradum creatus miſſuſque. Ita expreſſim etiam legitur periocha illa e Bedae MSS. in hiſtoria quam diximus Dunelmenſi recentiori[u], & Alfredi regis Saxonica, Eac ꞅunue ꞅe ylca Biſceop Aidan pæꞅ he ꞅended oꝼ ðam ealande ⁊ oꝼ þam mynſtꞃe ðe Hu iſ nemed. Adeoque error eſt manifeſtiſſimus, utcunque diu etiam a viris doctis ita receptus. Thomas Stapletonus vertit, **And the biſhop himſelf was a monk of the ile which is called Hydeſtinate.** Plane dicendum fuiſſet, **And the biſhop himſelf Aidan was a monk, appointed or ordained [to be a biſhop] from the ile called** Hii. Alii autem (ut maxime Hector) conventum[x] illum ſeniorum, a quibus deſtinatus eſt ſeu creatus Aidanus, expreſſim pro epiſcopis ſeu eorum ſynodo perperam ſumunt. Poſtmodum item de ſucceſſore ejus Finano, *Succeſſit ei*, ait Beda[y], *in epiſcopatum* (Lindisfarneuſem ſcilicet) *Finan, & ipſe illo ab Hii Scotorum inſula*

[a] Notkerus in Martyrolog. 5. id. Junii & vide Jacobi Armachani locos ante indictos. [b] Geographia Sacra pag. 170. [c] Hiſt. Eccleſ. 3. cap. 3. [d] Vide Jacobum Uſſerium Armachanum de Brit. Eccleſ. Primordiis cap. 15. pag. 702. [e] Antwerpiae MDLXV. [f] Hiſt. lib. 3. ann. DLXV. [g] Baleus Cent. 2. Script. 81. [h] Infra col. 786. [i] Lin. 15. [k] Lin. 41. [l] Beda lib 3. cap. 4. Huntingdon. loco citato, &c. [m] Hiſt. Eccleſ. lib 3. cap. 5. [n] Ibid. cap. 3. [o] Florentius Wigornienſis anno DCXXXV. [p] Lib. 3. cap. 3. [q] Londini MDCXLIII. [r] Hiſt. Eccleſ. Secul. 7. cap. 31. [s] Apparat. lib. 1. cap. 15. [t] Videſis Jacob. Uſſerium Armachanum de Brit. Eccleſ. Primordiis cap. 15. pag 697. [u] MS. in Bibliotheca Cottoniana fol. 34 1. [x] Scot. Hiſt. lib. 9. fol. 175. &c. [y] Ibid. cap. 17.

ac monaſterio deſtinatus (ubi vocabuli illius idem qui ante uſus) *ac tempore non pauco in epiſcopatu manſit*. Atque alibi in eundem ſenſum dicitur ille Bedae [a], *Gradum epiſcopatus, a Scotis ordinatum ac miſſum, accepiſſe*. Pariter Finanus creatus eſt ut Aidanus, atque alios in Anglia etiam ille ordinavit [b] epiſcopos. *Trumhere* item Anglus, epiſcopus Merciorum, ſimul & Lindisfarnenſis & mediterraneorum Anglorum, *edoctus* Bedae [c] dicitur & *ordinatus a Scotis*, ubi Alfredi regis verſio ȝehalȝad fram Scottum, *conſecratus a Scottis*. Haec jam dicta ad ſeculum ſeptimum attinent, cujus ſub medium ſeu annum DCLX. ut expreſſim Beda [d], *Non erat tunc ullus excepto illo Wine* (occidentalium Saxonum ſeu Wintoniae epiſcopo) *in tota Britannia canonice ordinatus*. In Gallia [e] enim, juxta canones receptiores, ordinatus fuerat ille. Undenam vero nullus praeter eum *canonice in toto Britannia ordinatus?* Plane quoniam ex ſeminario illo Hiienſi ſeu presbyterii jure tunc Scotico, ſecundum jam oſtenſa, per ſucceſſiones reliqui omnes tum ſuperſtites creati fuerant. Quae ſane res tandem Anglis haud parum ſeculis in illis diſplicuit, unde Oſwius Northanhymbrorum & Ecgbertus Cantuariorum reges a Roma petierunt [f] viros ejuſmodi, qui canonicas ſanctiones hac in re aliiſque ſatis obſervarent. Hinc tandem Theodorus archiepiſcopus Cantuarienſis circa annum DCLXX. a Vitaliano pontifice Romano miſſus, eas ita invexit obſervarique curavit, ut Scoticana illa ſeu presbyteralis Culdeorum ordinatio apud Anglos diutius neutiquam admitteretur. Sed vero apud Scotorum Culdeos, maxime in monaſterio illo inſulano ſeu Hiienſi, quod velut caput & ſedes primaria eorum erat, jus priſtinum vetuſque retinebatur. Nec omnino ante mutatum fuerat ex eo quod, paulo poſt annum CCCCXX. Palladius a Coeleſtino pontifice Romano *ad Scotos* [g] *in Chriſtum credentes miſſus, primus* ibi factus eſt inde *epiſcopus*, generatim item *epiſcopus & apoſtolus Scotorum* dictus, & canonice ordinatus. Unde Hector Boethius [h], *Erat Palladius primus omnium qui ſacrum inter Scotos egere magiſtratum a ſummo pontifice epiſcopus creatus; quum antea populi ſuffragiis ex monachis & Culdeis pontifices aſſumerentur*. Etiam Buchananus [i], *Creditur Palladius primus epiſcopos creaſſe. Nam ad id uſque tempus, eccleſiae abſque epiſcopis per monachos* (ſeu Culdeos illos) *regebantur, minore quidem cum faſtu & externa pompa*; & Mariano, Sigeberto [k], aliis, *primus* Scotorum *epiſcopus* vocatur. Etenim diſciplina a Palladio canonica ſic introduci coepta mores, hanc circa rem, adeo ibi receptos, nec abolere quibat nec impedire, ut ex oſtenſis etiam, ſi tempora animadvertas, palam liquet. Et ſignantius quidem *abbas & presbyter* vocitari ſolebat praefectus monaſterii illius Hiienſis, uti aliorum itidem per Scotiam, ut inde denotaretur ampliſſima ex nominibus illis, juxta jus ejuſdem ſingulare, poteſtas. Inde etiam Adamannus ſub annum DCC. *Presbyter & abbas monachorum qui erant in inſula Hii*, ut ex Columbae ſucceſſoribus, Bedae nuncupatur [l], & Sigeberto [m], *Presbyter & abbas Scotorum*, quod generale apud illos nomen dignitati ejus ſingulari conſonum. Plerique eundem illum faciunt cum eo qui, uti alii monachi, vixit in ſanctimonialium monaſterio quod [n] *Coludi urbem* cognominant, *urbem* item *Colodanam*, *Coludanam*, & Coluder burhȝ; unde etiam *Coludius* dictus, ut Balaco, Geſnero, Poſſevino, aliis [o]. Etiam *ordinis* eum vocant interdum *apoſtolici & monachum ſine votis*. Sed Arnoldus Wion [p] binos facit Adamannos, alterum abbatem Hiienſem, alterum Coludium hunc. Dictum autem eum ſic eſſe ait Thomas Dempſterus, *ab urbe Scotiae in Maeatis ſeu Merchia, Ptolemaeo Colana* (Colania) *Bedae Coldana, & Coludi. Hodie vero eſt* **Coldinghame**, *& non ſine ſanctitatis opinione, multorum monachorum pater*. Certe non ſuſpicari nequeo in *Coludi urbe*, quae id genus etiam aliis hic ejuſmodi vocibus denotatur, latere ſeu obſcurius exhibere ſe veterum Culdeorum nomen, utpote eorum frequentia aut ſolenniori forſan conventu, prae locis aliis, nobilitata. Nec ita Colaniae Ptolemaei (quam etiam alii [q] pro **Coldingham** hic accipiunt) ratio ex ſono habenda ulla. Beda autem etiam Nyniae (qui *Nimas* aliis [r] dictus & *Ninianus* [s]) velut nomine quidem epiſcopi ad Candidam Caſam, meminit; loci ſcilicet in occiduo Angliae & Scotiae confinio ſic nominati, *eo quod ibi eccleſiam de lapide, inſolito Britonibus more* (Nynias) *ille fecerit*, ut Bedae verba ſunt; unde & Scotis & Anglis eadem notione **White-hearne** etiamnum vocitatur quemadmodum olim Saxonibus æt Ƿitan Ærne [t] unde epiſcopi illic etiam *Witternenſes* dicti [u]. Nec alium eſſe conjectat vir doctiſſimus [x] ab Novantarum urbe Λευκοπιβία Ptolomaeo [y] ſic dicta quae, pro *Luguvallum* apud Antoninum [z] ſumpta, ab aliis Carleolum eſſe exiſtimatur. Conjecturá illa maxime nititur ſecura nimis lectionis Ptolemaicae (de qua etiam obiter monere liceat) mutatione. Non ſolum enim legit ille Λευκο-πιδία, quaſi ſic in Ptolemaei legeretur exemplaribus, ſed dum de urbe illa diſquirit, *Quid ergo*, inquit, *ſi Candidam Caſam, quam Britanni dixerunt, Ptolemaeus ſuo more Graece λευκ' οἰκίδια converterit? Id eſt, domicilia candida; pro quo librarii Leucopidiam nobis obtruſerunt*. Sed vero Ptolemaei codices editi conſtanter habent hic Λευκοπιβία, non Λευκοπιδία, uti etiam codex ejuſdem pervetuſtus optimuſque MS. bibliothecae Arundellianae. Conjecturam etiam hanc in Theſauro ſuo Ortelius ut advertendam exhibet. Atqui cum certum ſit ex ipſo Beda, nomen illud Candidae Caſae ſub Niniano ob aedes

[a] Ibid. cap. 25. [b] Ibid. cap. 21. & 22. & vide Hiſt. Eccleſ. Dunelm. lib. 2. cap. 4. [c] Ibid. cap. 24. [d] Lib. 3. cap. 28. [e] Malmeſbur. de Geſtis Pontif. lib. 2. [f] Beda lib. 3. cap. 29. lib. 4. cap. 2. &c. [g] Beda lib. 2. cap. 13. videſis Thom. Dempſter. Hiſt. Eccleſ. lib. 15. cap. 998. & Baron. tom. 5. ann. CCCCXXIX. §. 1. &c. [h] Scot. Hiſt. lib. 7. [i] Rer. Scotic. lib. 5. rege 42. addeſis Thom. Dempſter. Hiſt. Eccleſ. lib. 3. cap. 313. [k] Ann. CCCCXXXII. [l] Beda lib. 5. cap. 16. [m] De Scriptoribus Eccleſiaſticis cap. 64. [n] Beda lib. 4. cap. 25. & 19. [o] Vide Thom. Dempſter. Hiſt. Eccleſ. lib. 1. cap. 3. [p] In Ligno Vitae lib. 3. pag. 408. [q] Camden. Brit. pag. 682. & Ptolemaei editores, &c. [r] Alcuin. apud Malmeſbur. de Geſt. Pontif. lib. 3. in Epiſc. Candidae Caſae. [s] Martyrolog. Rom. xvj Septembris. Hector. Boeth. Hiſt. Scot. lib. 7. &c. [t] Verſ. Sax. Bed. Hiſt. Eccleſ. lib. 5. cap. 24. [u] Malmeſb. de Geſt. Pontif. lib. 3. [x] Camden. Britan. pag. 693. [y] Geograph. 2. cap. 3. [z] In Itin. Londinio Luguvallum.

ibi

ibi ab eo candidas extructas, primo ortum eſſe, id eſt, non ante annos poſt Ptolemaeum ccccL. aut circiter elapſos, qui fieri poſſit ut in nomine Ptolemaico domiciliorum illorum candidorum inde ratio fuerit habenda ulla? Adeoque lectio apud eum recepta proculdubio retinenda. Tametſi autem Nynias hic vocetur epiſcopus veluti per prolepſin ex ſede ibi, dum Beda ſcripſit, epiſcopali adhibitam, uti etiam ab Alcuino[a] aliiſque; unde Hectori[b]. *Epiſcopus* dicitur *ſanctitate & miraculis clariſſimus ac Caſae Candidae pontificalis in Galdia* (**Galloway**) *ſedis primus inſtitutor, ubi & aedem condidit divo Martino ſuo avunculo ſacram*, atque Bellendenus ejus interpres, **Saint Ninianne the firſt biſchop of Galloway quhair he biggit ane kirke in the honour of S. Martyne his eyme**; atque etiam in vita ejus inter ſanctos *epiſcopus*, & in Martyrologio Romano[c] *in Scotia epiſcopus* nuncupatur, & de eo Joannes Leſlaeus[d] Hectoris ſequax, *Sedem epiſcopalem in Galdia primus fixit*; nihilominus nomen illud ei ſic tributum, neutiquam in epiſcopalem, notione vulgari, dignitatem ſeu canonice evectum illum, aut abbatis aut presbyteri ordine ſuperiorem fuiſſe, indicare ſaltem apud Bedam, videtur, ſed ex presbyterii & abbatiae jure illo ibi ſingulari epiſcopali neutiquam inferiori, uti etiam Columbam, tantum praefuiſſe. Nam expreſſim poſtmodum Beda, de loci illius aliorumque epiſcopatibus ſui temporis verba faciens[e], atque epiſcopos ipſos recenſens, *Pechthelm*, inquit, *in ea, quae Candida Caſa vocatur; quae nuper, multiplicatis fidelium plebibus, in ſedem pontificatus addita, ipſum primum habuit antiſtitem*, ubi Saxonica verſio ꝥ he pær ðaere ſtope ſe aperta biſcop, *Et is erat loci illius epiſcopus primus*, quod ad annum ſpectat DCCXXIII. adeoque tempora Nynia multo recentiora. Et expreſſim hiſtoria Dunelmenſis[f] recentior quam diximus, ſub annum DCLXIV. id eſt, diu poſt Nyniam, *Candida Caſa necdum epiſcopum habuerat*. Etiam Malmeſburienſis in epiſcopis Candidae Caſae, licet apud ipſum, ex Alcuino Ninyas (*Nimas* ibi legitur) epiſcopus generatim vocetur, tamen *Ibi*, inquit[g], *ſub extremo Bedae tempore primus factus eſt epiſcopus Pecthelmus*, id eſt, ſecundum jura epiſcopalia ſingularia & receptiora & canonica quae alibi plerumque in Chriſtianiſmo obtinere tunc ſolebant; utcunque aliis ante, abbatum & presbyterorum nomine, aut ſaltem epiſcopi in dignitatem ita ſingularem, non omnino canonice, ſed interim pro more loci ſeculique evectis, eadem quae ad epiſcopum vulgo ſic dictum indeque diſcriminatum ſpectare exiſtimabantur, perficere eſſet in more poſitum; idque tum quoad juriſdictionem tum ordinem. Et quidem poſtmodum etiam inolevit, ut abbates illi quales diximus & presbyteri, in recenſione epiſcoporum[h], locum, illo nomine pariter, licet revera ex diverſa, juxta jam dicta, origine & notione, ſortirentur; id eſt, per prolepſin ex fama poteſtatis eorum per anteriora tempora, non ſatis animadverſa, ut epiſcopi illic vulgares accepti, nominatique. Certe de epiſcopis illis Scoticanis vetuſtioribus haud ita juxta canones receptos, ſed a presbyterio, ut dictum eſt, ſimplicius ordinatis, nec ſedibus, ut alias ſolitum, affixis, ſed *vagantibus qui parochiam non habent, nec ſcimus* (ut de ejuſmodi etiam alibi aliis loquuntur patres Synodi Vernenſis[i] anno Chriſti DCCLV. celebratae) *de ordinatione eorum qualiter fuit*, mentio expreſſior inſuper habetur in concilio Cabilonenſi[k] ſecundo, anno DCCCXIII. Chriſti habito, ubi legitur, *Sunt in quibuſdam locis Scoti qui ſe dicunt epiſcopos eſſe, & multos negligentes, abſque licentia dominorum ſuorum ſive magiſtrorum presbyteros & diaconos ordinant: quorum ordinationem, quia plerumque in Simoniacam incidit haereſim, & multis erroribus ſubjacet, modis omnibus irritam fieri debere omnes uno conſenſu decrevimus*. Et de hiſce videſis etiam plura apud Carolum a S. Paulo[l]. Quinimo ſane ex jam dictis conjicere non eſt abſonum, ideo, ſaltem alias inter rationes, Wilfridum, cum in archiepiſcopum Eboracenſem, anno DCCXX, ab omnibus electus eſſet, primo *perſtitiſſe* (ut Malmeſburienſis[m] verba ſunt) *negare, ne ab epiſcopis Scottis, vel ab iis quos Scotti ordinaverant, conſecrationem ſuſciperet, quorum communionem ſedes aſpernaretur apoſtolica*. Sejunxerat ab illis quidem eum aliosque ſchiſma eorum de paſchate illud notiſſimum. Sed acceſſiſſe etiam incertam illam ac minime, juxta ſententias alibi receptiores, canonicam eorum ordinationem, qua terrae etiam alienae nimium ut vides ex ſynodo Cabilonenſi illa turbarentur, neceſſum eſt ut cenſeamus. Expreſſim Beda, eos qui Scotos ſequebantur, tradit[n] Riponenſi monaſterio ab Alfredo rege eis tunc dato maluiſſe cedere, *quam paſcha catholicum caeteroſque ritus canonicos, juxta Romanae & apoſtolicae eccleſiae conſuetudinem, recipere*; in quibus *ritibus caeteris* dubitandum non eſt ſingularem illam epiſcoporum presbyteralem ordinationem, juxta ante oſtenſa, locum habuiſſe plane primarium. Summa demum eſt, penes Keledeos illos ſeu presbyteros ejuſmodi fuiſſe, per Scotiam veterem, jus, ut tum ſine titulo epiſcopali, tum titulo illo, pro ſuo inter ſe arbitrio, ab ipſorum aliquot variatim tributo induto que, ſed ex presbyterii ſui ſimplici jure praeeunte apud illos omnino, neque ex epiſcopali aliunde petita conſecratione, ullatenus pendente, tam quae ordinis quam quae juriſdictionis epiſcopalis dici ſolent libere praeſtandi perficiendique; quale quidem etiam chorepiſcopi in Germania, Galliis, alibique, ſibi ſaepius arrogare ſolebant[o]; utcunque eo nomine non ſemel eo quod in canones de ordinatione epiſcopali ab hominibus introductos, licet non in ipſum jus divinum, deliquiſſent, a pontificibus Romanis damnati fuerint. Certe in paganiſmo Romanorum veteri e cujus exemplis, maxime circa ſacra, non

[a] Apud Guil. Malmesbur. de Geſtis Pontif. in epiſc. Candidae Caſae. Chronolog. Sax. Bedae ſubjunct. anno DLXIII. Henric. Huntingd. lib. 3. ann. DLXV. [b] Hiſt. Scot. lib. 7. [c] Septemb. 16. [d] De Rebus Geſtis Scot. lib. 4. pag. 133. [e] Hiſt. Eccleſ. lib. 5. cap. 24. [f] MS in biblioth. Cotton. fol. 6. 1. [g] De Geſtis Pontific. lib. 3. [h] Vide Ultonienſ. Annal. apud Jacob. Uſſerium Armach. in Brit. Eccleſ. primord. cap. 15. pag. 701. [i] Cap. 13. Binius tom. 3. part. 1. ſect. 1. pag. 398. edit. MDCXVIII. Sirmondus Concil. Gallican. tom. 2. pag. 31. [k] Cap. 43. Binius tom. 3. part. 2. ſect. 2. pag. 205. Sirmondus tom. 2. pag. 317. [l] Geograph. Sacra pag. 267. [m] De Geſtis Pontif. lib. 3. [n] Lib. 5. cap. 20. [o] Epiſt. 4. Damaſo tributa. Leo Magn. Epiſt. 88. Nicolaus 1. in epiſt. ad Rudolphum Bituricenſem cap. 1. Diſt. 68. cap. 4. & 5. videſis Anton. Auguſtin. in Juris Pont. ſive Epitome lib. 6. tit. 1.

pauca

pauca in Chriſtianiſmum variatim deſumpta ſunt, ſacerdotes omnimodi, quaſi nunc diceres presbyteri, pontificum itidem ac ἀρχιερέων nomine, quaſi etiam epiſcoporum diceres, ex more fruebantur; ita tamen ut juxta populi jus nominationis atque jus collegii ſingulare inſtitutionis ſeu canonicae (ut juxta mores noſtros dicere liceat) ordinationis ſeu cooptationis aut demum ſecundum jura principum, in quos jus jam dictum populi tranſiit, ab eiſdem pontifex maximus ſeu ἀρχιερεὺς μέγας uti & collegae adſciti crearentur. Adeoque ordo pariter illis univerſis ipſique pontifici maximo communis idemque erat, licet gradu ſeu dignitate hic ita a populo ſeu principe ac collegio creatus praecelleret. Compluribus obſervatu, hanc circa rem, in Roma veteri digniſſimis tantundem apertius oſtendit vir doctiſſimus Jacobus Gutherius juriſconſultus egregius [a], quem, ſi placet, conſulas, ubi etiam quod habetur de pontificum ſeu ſacerdotum ejuſmodi, διὰ βίου *ad vitam* ſeu perpetuorum jure animadvertendum. Jam vero ſub tempora quibus Turgotus in epiſcopatum S. Andreae evectus eſt, ſeu circa annum MCX. jus illud totum (ſi hiſtoriae Dunelmenſi jam allatae fides) Keledeis ademptum eſt tranſlatumque in epiſcopatum illum canonice undiquaque inſtitutum; adeo ut ſecundum vim & ſenſum ejuſmodi ademptionis tranſlationiſque, Keledeorum conventus nullus, qua ſimpliciter talis, jura illa priſtina epiſcopalia ex presbyterii jure pendentia indeque ortum ſortita, dein legitime exercere poſſet, ſed jura illa priſtina eorumque appendices univerſi, aut in epiſcopali S. Andreae ſede illa canonica velut immergerentur, aut ab ea poſtmodum ſemper ſibi, ſed canonice, aut quaſi in canonica ſic verſa, retinenda eſſent uſurpandaque. *Tranſire* enim *jus* ſeu *dominium* apud juriſconſultos [b] eſt, ſic legitime *transferri*, ut ejus ad quem transfertur omnino fiat. Verum, ut in rebus hujuſmodi fieri aſſolet, quemadmodum tum chorepiſcopi jam memorati, utcunque damnati, juribus epiſcopalibus dictis omnimodis nihilominus ſe, pluribus in locis, audacius poſtea immiſcebant, tum abbates [c] etiam, licet non exempti, parilia ſibi, utcunque inhibiti, ex abbatialis presbyterii facultate, ſibi jura ſubinde vendicabant (& ſane etiam abſque epiſcopali dignitate abbates, qua tales, ex indulto pontificis Romani, quod plane jus humanum eſt, nec aliter atque alia quaecunque jura humana divino fundatur, pari cum epiſcopis ſeu pleno tam ordinis interdum quam juriſdictionis ſemper jure rite frui, a juriſconſultis [d] ſatis conceditur) ita ſane compluribus poſt Turgoti epiſcopatum Sanctandreanum annis, ſexaginta aut circiter, haberi videtur Keledeorum tranſlationi illi per Scotiam juris ſui aut renitentium aut illam non ſatis admittentium, ſed jus ſuum priſtinum aut mordicus retinentium aut enixius revocantium, luculentiſſimum veſtigium apud Petrum Bleſenſem, ſub Henrico ſecundo ſeu anno MCLXX. florentem, ubi inſeritur epiſtola ab ipſo opinor conſcripta [e] nomine Richardi tunc Cantuarienſis antiſtitis ad epiſcopos Angliae de non admittendis epiſcopis illiuſmodi exteris ac vagantibus, in qua legitur, *Sed & diebus iſtis quidam pſeudoepiſcopi Hibernienſes aut Scoticae linguae ſimulantes barbariem, cum a nullo impoſitionem manus acceperint, epiſcopalia populis adminiſtrant.* Et paulo poſt, *Quoniam igitur ex talium adminiſtratione in eccleſia Anglicana multiplex occaſio ſcandali jam emerſit, eoſque, quorum ordinatio dubia eſt, ſacri canones non admittunt, univerſitati veſtrae mandamus atque praecipimus quatenus per veſtras dioeceſes generaliter prohibere curetis ne tales miniſtrare permittantur epiſcopalia qui barbarae nationis ſunt atque ordinationis incertae.* Sane apud hoſce, Keledeorum jus ipſum vetus aut ſimile aut demum ejuſdem obtentus ſuperſtes videtur diu poſtquam ſic tranſiviſſe narratur totum eorum jus in eccleſiam Sanctandreanam. Sed vero Dempſterus, de jure eorum illo vetere locutus, id *Primum*, ait in Apparatu [f], *in electione Sanctandreani epiſcopi Cellachi II. abrogatum, tranſlato jure ab iis ad clerum, Scotichron. lib. VI. cap. XXIV.* & poſtmodum, in Hiſtoria Eccleſiaſtica [g] gentis Scotorum, remanſiſſe ait penes illos jus illud, *Donec Guilielmus Lambertonus a canonicis electus S. Andreae epiſcopatum tenuit, ut in Titulis Memorabilibus lib. VII. cap. III. dixi. Sed huic electioni reclamarunt Keldei & maxime Aumnus eorum princeps Romam provocavit & eo ſe contulit, ſed incaſſum. Nam non modo electus approbatus a pontifice ſed omne jus deinceps Keldeis abrogatum, Scotichronicon lib. VI.* anno ſcilicet MCCXCVIII. Certe coenobitarum ſeu monachorum coetum in eccleſia illa, uti in aliis, per ſecula vetuſtiſſima ex Keledeis ſic dictis conſtitiſſe verum eſt, ſi fides ſcriptoribus Scoticanis qui etiam ſcribunt Conſtantinum III. Ethi ſeu Heddi filium, Scotiae regem circa annum DCCCCXL. *ſummo depoſito magiſtratu in piorum coetum qui in divi Andreae apoſtoli tum aedibus erant (Cultores Dei ea aetate*; id eſt, Keledei) *migrantem, tonſum ſe coenobio ſacraſſe*, ut Hectoris verba ſunt [h], pro quibus ſubſtituit Bellendenus, **He paſt to the abbay of ſaint Androis and ſcheaf him thair ane chanon.** Joannes autem Fordunius, in Scotichronico MS. [i] *Regno ſponte dimiſſo, religionis in habitu Deo ſerviens apud ſanctum Andream, Killideorum abbas effectus, annis quinque vixit.* Scilicet poſt excidium illud Broningfeldiae graviſſimum, ab Anglis ſub Athelſtano rege illatum. Habetur etiam chronicon rhythmicum MS. [k] a Scoto mihi anonymo lingua vernacula congeſtum, idque a ſeculis vetuſtiſſimis uſque ad Robertum tertium regem ſeu annum MCCCCV. ſed tam in capite quam calce mutilum, ubi, de Conſtantino hoc habitum apud S. Andream Keledeorum ſumente, legitur:

[a] De Vetere Jure Pontificio lib. 1. cap. 6, 7. 8. &c. [b] L. 80 D. tit. de Legatis 2. L. 24. D. tit. de Rebus creditis l. 7. §. ult. tit. de Rebus eorum qui, &c. [c] C. 32. Extr. tit. de Exceſſibus Praelatorum, Innocent. III. in Concil. Lateran. cap. 60. [d] Videſis Alcan. Tamburinum de Jure Abbatum Diſp. 1. 2. & 19. & tom. 2. Diſp. 14. [e] Petr. Bleſenſis epiſt. 53. [f] Cap. 23. [g] Lib. 1. cap. 45. & videſis Jacob. Uſſerium Armachanum de Britannic. Eccleſ. Primordiis cap. 15. pag. 659. [h] Hiſt. Scot. lib. 11. fol. 207. 48. [i] In bibliotheca Cottoniana lib. 4. cap. 23. [k] Ibidem lib. 6. fol. 97. 2.

Heddis ſon, caiilt Conſtantin,
Kyng was thretty yhers and nine.
Kyng he ceſſit for to be
And in Sant Androis a KYLDE
And thar he liſſit yhers five
And abbot made, ended his lyve.
Of him thae war thir veeſe
In Latyne written to rehers:

Conſtantinus idem cujus pater Hed *fuit Abbas;*
Bis deca rex annis vixerat atque decem.
Andreae ſancti fuit quinquennis in orbe
Religioſus ibi, &c.

Atque pro Latinis interſerta hujuſmodi Apollinis carmina hic illic habet autor hic perplurima. De rege ilio Buchananus [a], *Ejerato ſponte magiſtratu ad Culdeos, hoc eſt, Dei cultores (ita enim illius aetatis homines monachos vocabant) ſe velut in portum recepit ac reliquos vitae annos quinque inter eos ad fanum Andreae tranſegit.* Adeoque, quantum video, jus illud a Keledeis per univerſum regnum Scotiae tranſlatum in eccleſiam Sanctandreanam, ita debet intelligi, ut quicquid ad reliquos alibi Keledeos, juxta priſtina eorum jura attineret, id totum jam ad Keledeos Sanctandreanos ſeu illorum coetum ibi cum epiſcopo ſuo conjunctum transfunderetur. Sed vero dum non ſecundum hiſtoriam quam citavimus Dunelmenſem de *diebus illis* in quibus ſic tranſlatum eſt jus illud, id eſt, Turgoti epiſcopi aevo ſeu circa annum MCXV. tranſlationis ſeu ceſſationis ejuſmodi juris collocat ex Scotichronico ſuo Dempſterus, ſed ſub annum MCCXCVIII. perquam mirum mihi videtur, ſi modo eouſque Keledeorum per Scotiam jus priſtinum illud ſingulare duraſſet, quod nullam eorum mentionem nedum res juxta jus illud geſtas ullas comperiamus apud ſcriptores Scoticos ubi diligentius interdictum illud Scotiae univerſae, uti & Angliae, ab hirudine illa nummorum nequiſſima, Gualone cardinale, Innocentii tertii circa annum MCCXVIII. ſeu tempore Alexandri regis ſecundi diuque, ut vides, ante annum illum MCCXCVIII. in Britanniam legato illatum, excommunicationeſque tam cleri totius, excepto Guilielmo epiſcopo Sanctandreano in Galliis tunc agente, quam populi conjunctas uti & abſolutiones enarrant [b]. De praelatis & clericis & omnibus clericis tam religioſis quam ſecularibus tyrannide Gualonis, etiam rege & laicis univerſis, graviſſima oppreſſis; de hiſce per ſe ab archiepiſcopo Eboracenſi & epiſcopo Dunelmenſi, ut alii, alii Sariſburienſi, impetrata prius a Gualone, uti legato, venia, Berwici abſolutis; de illis in ampliorem nebulonis praedam, uſque dum ſe nummorum vi redimerent, interdicto & excommunicatione conſtringi juſſis; & demum de ſingulis ob intolerabilem rei nequitiam conquerentibus affatim loquuntur. Et Chronicon Scoticum MS [c]. quod diximus rhythmicum:

The arthebuſchoppe of York that yher
Be autorite and power
Off the pope aſſoiled then
Alexander oure king and his lawit men.
Bot the biſchopis and the clergy
Yhit he leit in curſing ly
Al bot of Saint Androwis ſe
The biſchop Wilyam; for cauſe that he
In the kynrik wos of Feawns
Al the time of this diſtans
That was betwyn the realmys twa
Scotland and Inglande; bath wae ya
Of this diſſeſe. But tretois paſt
To this legat at the laſt.
His powee he commytted then
Tyl twa commendyt famous men,
The tane was priour of Dureame
The tother archedeyn of York, Gawter be name
Was the tather, and to thir twa
Furme and power he gaf allwa
That the clergi of Scotland
That in this curſing was lyande,
Tham til bring til his preſens
That had but litil til thele diſpens.
Qwhen thai herde qwhar the depputis war,
Bathe hewid and fut and ſhanks bae
Sulde kneyl and ask in thae preſens
To be aſſoilyende of that ſentens,
And bind them til halykirkys law.
Than ſyrſt the deputis ſulde til them ſcaw
Thae ſea them in furtheryng mae
Thay ſulde never be conerae
To the kyneik of Inglande
Na to the kyng in it regnande,
In makyn, helpe, nor in counſayle,
Favor, rede, nar ſuppowale,
Bot gif it war in thar defens
Under the payne of eeinldens.
To this thai ſande a cawtion
And tuke thar abſolution.
The deputis al thus chaegit paſt
Into Scotlande alſſa faſt
Northe attoue the wattyr of Tay
Til Abbyrbrothok, and thar bad thai,
And thar gaf abſolution
As that had in commiſſion
To the clerks that come af the Northlandis
That to them ſought in thar eeandis
That thai pure and ſympil thoucht
And litil had to gif, or noucht.
The biſchopis and the gret prelatis
And exemyt clerks of gret ſtatis
And the kyngs ſampilers,
Clerks gret, in to thar yhers
That bundyn war in that ſentens,
He bad them cum til his preſens,
Sin thai war bettyr bodyn to pay,
He aſſignyt thaim a ſet day
And ſtede, that was at Allerton
Ta take thar abſolution.
Sum of tha that eiche he kende,
For malis ta the cawrt he ſende,
And part he aſſoilyende thae
That tyl hym moſt pleaſſand war

[a] Rer. Scotic. lib. 6. Rege 75. [b] Hector Boeth. Scot. Hiſt. lib. 13. fol. 282. Jo. de Fordun in Scotichron. lib. 6 cap. 23, &c. Buchanan Rerum Scotic. lib. 7. Rege 94. Chronic. Melroſenſe MS. in biblioth. Cottoniana anno MCCXVII, &c. [c] In biblioth. Cottoniana ub 7. fol. 131 2.

Be

Be giſts oʒ be othir thyngs
As acquyntans, ſlychts uʒ flechings.
Al thus he oyſſit his malice
Agayne Scotlande mony wiſe.

Cleri per Scotiam tunc uoiverſi, ejuſque generum ſingulorum, in jam dictis gerendis, graviſlime turbatorum, ſic mentio ampliſſima apud ſcriptores illos habetur; nihilo omnino de Keledeorum jure aut more interea adjecto, utpote diu, ut oſteoſum eſt, ante adempto & in eeeleſiam Sanctandreanam tranſlato. Haud pauca in hiſtoriis Scotorum oeeurrunt alia, per intervallum illud a Turgoti aevo ad annum illum MCCXCVIII, quae tantundem manifeſto ſatis exhibere videntur; maxime vero quae ſaepius in Chronico Melroſenſi[a] prae aliis reperiuntur de epiſcoporum Sanctandreanorum, Glaſcuenſium, Candidae Caſae, aliorum complurium uti & abbatum priorumque per Seotiam electionibus ac circa eas ſubinde controverſiis aliquot ſubortis, idque per annos tunc retroactos quamplurimos, oulla omnino Keledeorum interventus obtentuſve mentione habita, nec aliter ſane quam ut inde plane ſit eliciendum canonicas tunc ſanctiones, cum jure regio, circa electiones ejuſmodi publiee illic per intervallum illud receptas eſſe, ſpreto prorſus, ſi quid e contra obtenderetur ex veteri illo Keledeorum jure quod ſie diu ante diſpatuiſſet. Verbi gratia anno MCCLIII. *David*, inquit Chronicoo illud, *epiſcopus S. Andreae ex hac luce tranſivit, poſt cujus tranſitum facta eſt diſſenſio in electione, unde facta appellatione prior S. Andreae ex una parte legatos cum ſuis canonicis & rex ex altera parte ſuos nuncios cum magiſtro Abel ad curiam Romanam tranſmiſerunt. Sed magiſter Abel ut fertur magis diligens ſuam promotionem quam regis aut regni honorem, a ſummo pontifice ſe ipſum in epiſcopum conſecrari fecit & ſic a curia diſceſſit. Obiit dominus Gillebertus epiſcopus Candidae Caſae, poſt quem electus eſt dominus Henricus Abbas de Sancta Cruce; & de Sancta Cruce factus eſt abbas dominus Radulfus ejuſdem domus canonicus.* Et dein anno MCCLIV. *Magiſter Abel, regis conſilio inprimis contradicente, ſed poſtea annuente, Scotiam ingreditur & in epiſcopatu ſuo honorifice ſuſcipitur, qui eodem anno ex hac luce eripitur, poſt quem magiſter Gamelinus regis cancellarius a priore & conventu S. Andreae eligitur & a rege & conſiliariis ejus in epiſcopatu confirmatus.* De jure tunc tam regio quam canonico, io electionibus conſecrationibuſque obtinente, teſtimonium eſt lueulentum. Nee omnino Keledeorum juris, quoniam ante publice evanuerat, veſtigium aliquod ibi cernitur, & ejuſmodi ſunt in chronico illo alia perplura. Imo etiam in Joannis Fordunii Scotichronico MS[b]. ubi Guilielmus Lambertonus cujus electioni in epiſcopatum Sanctandreanum reclamaſſe Keledeos ait e Scotichronico ſuo Dempſterus, memoratur, hoc taotum de electione ejus habetur, *Obiit reverendae memoriae dominus Willielmus Fraiſar, epiſcopus S. Andreae, &c. eodem anno III. nonas Novemb. electus eſt Willielmus de* **Lambirton** *ad eandem ſedem epiſcopalem.* Nec quid omnino de Keledeorum aut Aumini provocatione habet is adjectum. Qualioam Dempſterus ſit hic uſus Scotichronico, fateor me neſeire pariter atque neſcio plaoe, uti & mecum puto alii, uode non pauca ei temere nimis effuſa habeantur. Joannis quidem Fordaui (ſie eum vocat) ut autoris Scotichronici meminit[c], cujus continuatorem etiam & exſcriptorem facit magnum Macullochum[d], qui a ſecretis Guilielmo **Shewes** archiepiſcopo S. Andreae floruit Edinburgi, anno MCCCCLXXXII. Vixiſſe autem ait Fordanum ſuum ſub annum MCCX. ſeu tempore Joannis regis. Pitſeus[e] item uti ex eo doctiſſimus Voſſius[f] habet Johanoem de Forda vel **Fordham**, vel **Fordon**, coenobii nempe Fordenſis in Devonia abbatem, eidem tempori aſſignatum, cui etiam Scotichronicon MS. in bibliotheca collegii apud Cantabrigienſes Benedictini expreſſim tribuunt. Sed vero hallucinatio eſt manifeſta. Joannem de Forda, ſeu abbatem illum Fordenſem tunc vixiſſe & Joanni regi ab confeſſionibus fuiſſe ſatis eſt metiro receptum, & opera ejus reeenſentur a Lelando, Balaco[g], Geſnero, Poſſevioo tum theologica tum hiſtorica aliquot, quibus Scotichronicon recte oon connumerant illi. Etenim ejus plane alius & ſeculis aliquot reeentior autor erat Joannes de Fordun (nee dubitandum quin Scotus fuerit) qui ab origine in Britannia Scotorum ſuorum hiſtoriam ſuam libris ſex uſque in annum MCCCLX. aut circiter deducit ſeo Edwardi tertii tempora pluſquam media, & Viceotium Bellovaeeoſem etiam & Polychronicon Ranulphi Ceſtrenſis eitat[h], unde etiam palam liquet de eorum errore qui ſub Joanne rege eum collocant. Initium io MS. Cottoniano eſt, *Ex variis quippe veterum ſcriptis cronographorum intelligitur quod gentis antiquiſſimae natio Scotorum a Graecis & AEgyptiorum reliquiis caeteris mari rubro cum rege ſubmerſis primum ceperat exordium.* De autoris nomine praefigitur triſtichon ad hunc modum,

Incipies opus hoc Adonai, nomine noſtri
Exceptum ſcriptis dirigat Emanuel.
Fauces ornate ructent, dum verbula nectant.

Et adpoſita ſic hujus explicatio,

J. o. h. a. n. n. e. s. d. e. f. o. r. d. u. n.

Subjungitur item

Compilatoris nomen ſuperis elementis
Conſtrue, quem lector, precor ora ſcandere coelum
Atque Pater Noſter offer amore Dei.

In triſticho prioti vides literas cujuſque vocis initiales compactas Johannes de Fordun reddere. Adeoque de nomine ejus plane ſeeuri, de aetate qua ſcripſit haud ita ineerti ſumus. Sub Edwardo noſtro tertio aut Richardo ſecundo, ne quidem ambigendum. Locus, unde nomen ſumpſit, haberi dicitur in Marni regiuncula Scotiae mari orieotali obverſa. Guilielmus Camdenus[i]; *A*

[a] MS in bibliotheca Cottoniana.
[b] In bibliotheca Cottoniana lib. 6. cap. 71.
[c] Hiſt Eccleſ Gent Scot lib. 6 cap. 545. & in Scriptorum Scot. Nomenclatura.
[d] Hiſt. Eccleſ. lib. 12. cap 911.
[e] AEtat. 13 Script. 197.
[f] De Hiſtoricis Latinis lib. 2. cap 56.
[g] Cent. 3. Script. 66.
[h] Lib. 4. cap 36, &c.
[i] Britannia pag. 713.

mari

mari remotior Fordun *locatur cui a Joanne de* Fordon (*maluit ipſe* Fordun) *aliqua gloria qui hinc oriundus Scotichronicon magno labore ſedulo congeſſit. Cujus ſtudio recentiores Scotorum hiſtorici plurimum debent.* Codex ille Fordunii Cottonianus, non manu unica exaratus, in fronte prima, ut poſſeſſoris nomen, adſcriptum habet Schrves uti etiam in pagina una & altera ſequente, quod ſane mihi pro eodem accipiendum videtur ipſo Guilielmo Schrives, Seveſio Buchanano[a] dicto, qui archiepiſcopus Sanctandreanus ſub annum MCCCCLXXX. ſeu ſub Richardo Angliae & Jacobo Scotiae regibus tertiis quaſi primus (nam vix dici poteſt Patricius Grahamus, qui anteceſſit, archiepiſcopus, licet nomen illud Romae primo impetraſſet) a ſecretis ſibi habuit magnum illum Machullochum Scotichronici hujus exſcriptorem & continuatorem Dempſtero, dictum. Habetur etiam penes virum praeſtantiſſimum Jacobum Uſſerium Armachanum, codex Scotichronici ejuſmodi MS. acephalus quidem, ſed pariter in Edwardi noſtri tertii ſeu Davidis II. regis Scotorum tempora deducti; ita tamen ut liber in Fordunio jam dicto ſextus qui a rebus Malcolmi III. incipit, hic velut per ſe operis ſingularis initium, utcunque antecedentibus conjunctus, faciat. Neque enim ibi carmen illud libratis in codicum initiis ſolenne, *Aſſit principio ſancta Maria meo*, ſolum habetur, verum etiam titulus adjicitur, *Incipit liber Cronicorum regni Scotiae incipiens ad Malcolmum Canmor maritum ſanctae Margaritae reginae Scotiae.* Certe aevo illo Turgoti, id eſt, Malcolmi tertii & S. Margaretae tempore compluria momenti plane graviſſimi quae receptis alibi in Chriſtianiſmo canonibus moribuſque adverſarentur reformata fuiſſe legitur tum in obviis de eis Scotorum hiſtoriis tum in S. Margaretae vita, licet in illis de Keledeorum jure vetuſto tunc adempto nihil uſquam compareat, quale quidem omnino agnoſcendum, ſive editos ſive MS. quos mihi videre contigit, Scoticarum rerum ſcriptores ſpectes, modo Dempſteri nimis incerta excipias; ut de annalibus aliorum eccleſiaſticis, qui prorſus itidem hic ſilent, nihil adjiciamus. Adeoque Hiſtoriae illi Dunelmenſi, quam diximus, terminum priſci Keledeorum juris legitimum, utcunque poſtmodum mordicus a nonnullis retineretur, omnino debemus. Caeterum a Keledeis, quorum cauſa, digreſſione tanta non ita opinor aut contemnenda aut intempeſtiva uſi ſumus, ad Turgotum ipſum hiſtoriamque ejus ita ei plagio ſurreptam redeamus. Dignitatem ejus in Scotia epiſcopalem memorat Hector Boethius[b] cui dicitur *Vir ſanctiſſimus eruditiſſimuſque.* Biographi[c] etiam & hiſtorici alii ſimiliter de dignitate illa loquuntur, ac elogiis eum ſubinde non imparibus ornant. Idem eſt qui Florentio Wigornienſi dicitur *Thurgadus*, ubi[d] eum in epiſcopatum illum narrat conſecratum. Mortuum igitur eſſe eum ex ſuperius oſtenſis liquet anno Chriſti MCXV. & per complures ante annos eum primis ſui ſeculi claruiſſe. Etiam Simeoni[e] dicitur *Epiſcopus Scottorum* (apud quem itidem eodem moritur anno) & pariter Hovedeno[f]; qui plane titulus ante erat ipſe epiſcopi Keledeorum ſeu Culdeorum jam memorati, quoties nempe unicum vellent ordinare, velut nationis primatem. Et ſane titulus ille ſingularis, juris Keledeorum ſuperius oſtenſi in epiſcopatum illum tranſlationem, haud parum ſapere videtur. Atque inde ſumitur quidem, nec immerito, viris doctiſſimis, illo in aevo ſeu Malcolmi tertii ac Turgoti ſeculo, id eſt, *diebus in illis*, ut verba ſunt Hiſtoriae Dunelmenſis recentioris, primum epiſcopos Scoticanos ſuas habuiſſe diſtinctas dioeceſes, quum antea qui epiſcopi, quales diximus, ex jure Keledeorum eſſent, locis ut ſedibus aſſignati, nedum affixi, reperirentur nulli. Guilielmus Camdenus[g]; *Scotorum epiſcopi munera epiſcopalia, quocunque fuerant loco ſine diſcrimine obierunt uſque ad Malcolmi tertii tempora, circa annum ſcil. reſtauratae ſalutis* MLXX. *cum ſuis finibus & limitibus dioeceſes eſſent conſcriptae. Poſtea decurſu temporis haec conſtabilita fuit in Scotia hierarchia.* Scilicet ea quam ibi recenſet archiepiſcoporum & epiſcoporum per Scotiam diſpoſitorum. Epiſcopatus autem ille Sanctandreanus, qui, ut alii per Scotiam, antiſtiti ut metropolitano ſuberant Eboracenſi idque uſque in Jacobi tertii tempora ſeu annum quaſi MCCCCLXXX. tandem non ſolum in archiepiſcopatum ſed & *in primatum totius Scotiae*, titulum ſane tranſlationi in illum veteris Keledeorum juris apprime conſonum, ex indultu regio & Sixti quarti pontificis Romani, migravit[h]. Sed vero demum ex eo quod dictum eſt, ipſum tenuiſſe prioratum Dunelmenſem tempore quo conſcripta eſt haec eccleſiae illius hiſtoria, manifeſtum ſatis fit, intra prioratus ejus vicennium, id eſt, inter annum MLXXXVII. & MCVIII. conſcriptam eam fuiſſe, quo ſane tempore Simeonem ſcriptorem fuiſſe non videtur omnino admittendum; maxime ſi, ut recipi ſolet biographis, floruerit ipſe anno MCLXIV. Quid quod verba illa, *Qui dudum ſibi traditum prioratum tenet*, id eſt, *hodie, jam nunc, dum ſcribuntur haec, tenet*, ſeorſim ſumpta, ſatis innuere poſſent, annis prioratus ejus prioribus ſeu etiam ante annum MXC. hiſtoriam illam eſſe ſaltem inchoatam atque ad locum illum perductam. *Dudum* enim electionis tempus hic deſignans, de tempore paulo ante elapſo uſurpari ſolet. Caeterum palam eſt ex illo quod ante de contrectati S. Cuthberti corporis tempore advertitur, annum MCV. aut concurriſſe aut velut praeteriiſſe dum ſcriptum hoc molitus eſt autor, quiſquis is fuerit. Adeoque intra vicennii prioratus ejus triennium poſtremum, abſolutum eſt, quod ſane Simeonis ſcribendi tempus haud parum videtur antevertere. Haud igitur omnino poſtmodum in ſchedulis ſparſim diſjectae jacuere res Dunelmenſes Simeonis tempore, nedum ab ipſo, ut autore primo, digeſtae ſunt (ut loquitur ipſe in apologia ſua)

[a] Rer Scotic lib. 11.
[b] Hiſt. Scotorum lib 12 fol. 259. 2
[c] Balaeus Cent. 2. Script 6?. Pitſeus Aet. 12 Script. 178. Voſſius de Hiſtoricis Latinis lib 2 cap. 48. Arnoldus Wion Ligno Vitae lib 2 cap. 16. Thom Dempſter. Hiſt. Eccl. Gentis Scot. lib. 18. cap. 1143. Jo. Leſlaeus Roſſenſis de Geſtis Scotorum lib 6 pag 86.
[d] Chronic ann MCIX.
[e] De Geſtis Regum ann. MCXV.
[f] Anno MLXXIII.
[g] Britannia pag. 663.
[h] J. Ferrerius in App. ad Hectorem fol 389 2. Jo. Leſlaeus de Reb. Geſt. Scotiae lib. 8. pag 143. Buchanan Rerum Scotic. lib. 12.

ſed

ſed compluribus ante annis, plane ab alio, atque, ut nnn credere nequen, ab ipſn Turgoto conſcriptae & dein a Simeone, ſui in glnriam, nnminc ſuo falſo inſignitae. Accedat, licet *Turgots* nomen ejuſque res ſingulares hic aliquoties occurrant, ut in loco jam ante allato, de eo quod eſt comitem illum fuiſſe Aldwino, ac ſub magiſterio ejus in ptioratu diu degiſſe, etiam prioratum poſtea, idque rempore hiſtoriae hujus conſcriptionis eum tenuiſſe, & alibi [a] ſnlenni more in dignitatem illam eſſe evectum, & demum ampliſſimam illam archidiaconalem &, quantum ad juriſdictionem, plane epiſcopalem dignitatem per Dunelmenſem dioeceſim ab Willielmo epiſcopo ei conceſſam eſſe, aliaque, ut illud de Boſnnis viſione, ad eum ſpectantia inſerantur; elogia nihilominus aut laudes aliquas ei nullibi adjectas eſſe, ſed narrationem ſimpliciorem eis omninn, velut de ſcriptoris ipſius induſtria, carentem paſſim haberi; cum interim nomina alia illic non raro occurrentia ob ſanctitatem, mores, doctrinam aliterve haud parum laudentur elogiiſque evehantur. Quod ſane mihi eſt character inter alios admodum luculentus, unde facile elici cernique queat ſcriptorem ipſum fuiſſe, qui ita ſolus non laudatur. Certe ſi quis alius de Turgnto eadem ſcripſiſſet, illum opinor abſtinere non potuiſſe ab encomiis, ut fieri ſolet, in hiſtoria hac ei, quemadmodum revera meruit, tribuendis. Nec, ut vides, in ſui tempora, uti hiſtoriam regum, Dunelmenſem hanc ſic ab alio ſurreptam deducit Simeon, ſed in annum tantum MXCVI. qui in Turgoti codice eſt MXCVII. Diſcriminis leviculi genus in monachorum aliorumque chronologia, etiam dum idem ipſum, pro ſupputandi diverſitate innuitur, ſolenne. Id autem certum eſt, mortuo Willielmo epiſcopo Dunelmenſi cui chariſſimus erat Turgotus, ſucceſſiſſe in epiſcopatum Ranulphum, tyrannum illum ex aula inſignem, cui plane tam pietas ſanctitaſque Turgoti quam juriſdictio ab Willielmo indulta ejuſque in ea ſeveritas adeo erat exoſa, ut ipſe in cauſa eſſet primaria epiſcopalis illius in Scotia dignitatis acceſſinnis, unde nempe prioratu ſubmoveretur adeoque etiam ſamam ibi priſtinam exiſtimationemque deperderet. Conſulas ea de re Guilielmum Malmesburienſem [b]. Tametſi autem intra prioratus ejus vicennium conſcriptus eſſet codex ille Cottonianus (ſane ni conjectura me fallat, etiam autographus ipſe, aut tunc unicus) nihilnminus in ſcriniis pluteiſve autoris, quamdiu vixit Turgotus, diuque poſt delituiſſe illum, nec per exemplaria deſcripta, juxta edendi tunc morem, omnino publici juris factum eſſe aut cuiquam ferme cognitum, aequum eſt ut autumemus. Tantundem certe ſuadet Simeonis in cujus manus ita deliteſcens incidit, ingens plagii ſecuritas. Atque ita unicus videtur tunc codex hic, nec inter deſcriptos in editionem, aliterve atque a Simenne ſibi compilatus eſt, cenſitus, ut quaſi ſemper inter deliteſcentes, quantum ad autorem verum, ſorſan etiam in ſeculum noſtrum, locum habuiſſe illum ſit merito dicendum. Fato quidem feliciori tandem evenit ipſum codicem ſimplicem phaleriſque apparatus ornatuſque Simeoniani carentem, ſed ſine nomine autoris praefixo (quae itidem modeſtia Turgnti erat) e tenebris priſtinis ita emerſiſſe, ut biblinthecae coenobii illius S. Mariae de Fontibus ordinis Ciſtercienſis a Thurſtano archiepiſcopo Eboracenſi fundato donatus eſſet, ibique dum ſtetit ipſum coenobium, puto, ſervatus. Fundatinnis illius annus erat MCXXXII. [c] ſeu decimus ſeptimus ab obitu Turgoti. Et ſatis eſt credibile, haud ita diu poſt Simeonis mnrtem, codicem autoris nomine ſic in fronte carentem, in lucem e ſcriniis ſive ipſius ſive alterius cujuſpiam apud quem celandum voluit, ut anonymi npus exiiſſe, de quo juxta morem ſeculi, diſquiſitin accuratior nulla. Sane manus vetuſta, qua librum fuiſſe monaſterii illius in fronte adnotatur, ſatis indicat, in ipſn fundatinnis illius ſeculo, illum monachis ibi donatum. Sed vero & mirum eſt illud, hiſtoriae MS. quam ſupra memnravimus Dunelmenſi recentiori & ſeculis a Turgoto & Simeone aliquot elapſis conſcriptae, eandem praefationem ipſam quae Turgoti eſt, ſeu caput primum Simeonis libri primi, praefigi, vocabulis primae perſnnae, nt reliquis ubique eiſdemque illic ſyllabis, etiam ut in Simeone, retentis. Vocatur ibi praefatio illa, *Prologus in librum de Exordio & Statu Eccleſiae Cathedralis quondam Lindisfarnenſis, poſt Conchestrenſis, demum Dunelmenſis de Geſtis Pontificum ejuſdem.* De *Concheſtrenſis* hic titulo conſulas Turgotum ipſum [d], Rogerum Hovedenum [e], & vitam S. Cuthberti hic [f] & in Legendis. Prologum ſtatim ſequitur initium hoc hiſtnriae ipſius, *Ad ampliorem noticiam ſupra in prologo dictorum & etiam infra dicendorum ſunt hic aliqua de Northumbriae provincia, necnon de regibus qui, ante ſanctum Oſwaldum & ſedis epiſcopalis Lindisfarnenſis exordium, in eadem regnabat provincia, praemittenda.* E Beda dein, Turgoti hiſtoria hac (ſed interim nec ipſum nec Simeonem, quantum obſervavi, ejuſdem autnrem agnoſcens) Henrico etiam Huntingdonienſi, Jnanne Eboracenſi, Ranulphi Polychronico, aliis compluria in rem ſuam fuſius deſcribens, res quidem Angliae, maxime ſeptentrionales, nec ſolum Dunelmenſes, diligenter exhibet uſqne in annum MCXCIV.

Atque apud ſcriptores nuperos recipitur, Turgotum nihil aut parum ſcripſiſſe lingua alia quam vernacula. Inde Balaeus editione in utraque, *Vernacula quidem lingua coacervavit de Scotorum Regibus lib. I. Chronica Dunelmenſia lib. I.* (quo forſan ex fama aliqua innuitur codex ipſe jam dictus *de Exordio Dunelmenſis eccleſiae*, qui plane Chronicon eſt Dunelmenſe) *Annales ſui temporis lib. I. Vitam Malcolmi Regis lib. I. Vitam Margaretae Reginae.* Citat quidem ille autorem Hectorem Boethium, quaſi eadem tradidiſſet ipſe. Certe apud Hectorem, tantum hac de re legitur [g], eum S. Andreae epiſcopum factum *Vitam ſanctae Margaretae & Malcolmi Regis conſcripſiſſe vernacula quidem lingua* (Joannes Bellendenus vertit **in vulgaire language** quae plane Turgoto Anglicana erat) *ſed non minori*

[a] Vide lib. 4. cap. 7. 8. & 9. [b] De Geſtis Pontificum lib. 3. [c] Ealredus Rievallenſis infra col. 338. Joannes Hagulſtadenſis anno MCXXXII. Hiſt. Jornallenſis dicta co. 1028. Guil. Nubrigens. lib. 1. cap. 14. [d] Infra lib. 2. cap. 13. 16. 20. & lib. 3. cap. 1. [e] Part. priore anno DCCCLXXXII. [f] In Hiſt. Cuthberti col. 73. [g] Hiſt. Scotorum lib. 12. fol. 259. 2.

elegantia quam pietate veritateque. Attamen etiam Pitſeus ſcripſit, *Si Hectori Boethio credimus, lingua quidem materna, ſed elegantia quadam Demaſtheniana, veritate ſincera.* Et libros jam a Balaco memoratos ſubjungit, ut ſic ſcriptos. Inde etiam Voſſius [a] de Hiſtoricis Anglicanis verba faciens; *Etſi praeclare de hiſtoria patria meritus ſit* (Turgotus) *tamen vix ei hic locus eſſe poteſt, quia Britannica lingua* (quae plerumque pro Cambrica ſeu Wallica ſumitur) *ſcripſit ut Hector Boethius ait, nec quod ſciam interpretem Latinum hactenus eſt nactus, niſi quatenus eum Boethius atque alii exſcribunt.* Certe Joannes Fordunius ille [b] ita Turgotum ſibi autorem adhibet de S. Margareta aliiſque ei coaevis, id eſt, ita non ſemel eorum res ex Turgoto ut ab eo congeſtas deſcribit, ut vix ſit exiſtimandum hunc non Latine, ſeu non ipſa quae affert Fortunius illic vocabula, in annalibus puto ſui temporis, ſcripſiſſe. Verbi gratia, ubi capitis lemma eſt, *De felici applicatione Edgari* **Ethiln** *in Scotia & ſororis ſuae Margaretae,* incipit caput, Turgotus; *Cernens autem Edgarus* **Etheling** *res Anglorum undique perturbari, aſcenſa navi cum matre & ſororibus in patriam reverti qua natus erat conabatur. Sed ſummus imperator qui ventis imperat & mari, mare commovit,* &c. Lemma capitis proximi eſt, *De conjugio Malcolmi regis & ſanctae Margaretae,* quod incipit, *Item Turgotus; Rex igitur utcunque Margaretam viderat eamque de regio ſemine ſimiliter & imperiali genitam eſſe didicerat, ut eam in uxorem ducere petiit & obtinuit tradente Eadgaro,* &c. Dein *de filiis & filiabus quos de Margareta genuit,* cujus lemmatis caput incipit, *Turgotus; Huic illuſtriſſimo viro regi Scotorum Malcolmo ab incarnationis Dominicae anno* MLXX. *ſuaeque regenerationis* (ſic nuncupatur ibi tempus quo *regnum paternum* unde pulſus erat ſugatuſque *reparavit*) [c] XIV. *quidam tamen ſcripſerunt anno Domini* MLXVII. *Margareta, ſicut praemiſſum eſt, matrimonio copulatur. Genuit autem ex ea ſex filios, Edwardum,* &c. atque ibi quidem interſeritur, ut inter Turgoti verba, *Qualis vero & quanti meriti fuerat illa beata regina Margareta apud Deum & homines, vitam ejus laudabilem & mortem ac miracula, liber inde confectus legentibus declarabit.* Haec ille. Hiſtoriam igitur ſeu annales Latine conſcripſit, de Malcolmo, Eadgaro, Margareta, aliis, qua ſic uſus eſt Fordunius, a Margaretae vitae ſeu Legendae diverſam. Nam & idem paulo poſt, *De illius magnifici regis Malcolmi virtutum operibus & eleemoſynarum largitione ſicut in Legenda vitae beatae reginae Turgotus teſtatur, hic aliqua breviter recitabo.* Et tunc pauculis interjectis, *Fateor, inquit Turgotus, fateor, magnum miſericordiae Dei miraculum. Mirabar cum viderem interdum tantam orandi regis intentionem, tantam inter orandum, in pectore viri ſecularis, compunctionem.* Aliis ſimilibus ſubjunctis, adjicit ibi *Haec Turgotus,* uti & in ſequentibus aliquot pariter ejuſdem nomen praefigit ut tam linguae ipſius ibi exhibitae quam rerum narratarum autoris. Etiam Dempſtero [d] dicitur cum vitam Malcolmi & S. Margaretae (juxta Hectorem) vernacule edidiſſe & eleganti ſtylo, ſed *Annales ſui temporis* Latine. Voſſius autem operibus ejus adjicit, *Chronica Dunelmenſia quae orditur ab anno* DCXXXV. *& perducit ad annum* MXCVII. quod plane indicat codicem quem diximus (cujus idem initium & finis) ab eo, Turgoto indubitanter tribui, quo nomine itidem aliis [e], a viris apud nos ſummis edoctis, & demum etiam incomparabili viro Jacobo Uſſerio Armachano, expreſſim [f], ac non ſemel citatur, ut praeteream hic quod ſuperius de Roberti Cottoni & Thomae Alleni ſententiis memoravimus. Antonio Poſſevino Scotus dicitur. Etiam Thomae Dempſtero bini ſiunt Turgoti, alter monachus Mailroſenſis, alter hic noſter (ni fallor ita in binos temere ab illo diſſectus) quorum utrumque inter Scotorum ſanctos atque velut Scotos citra controverſiam ſibi ſimilis recenſet [g]. Etiam utrique idem dies feſtus ſeu Octobris XXII. in Menologio Scotico aſſignatur. Sed Anglum eum plane nec ignobilem, etiam in juventute clariſſimum fuiſſe dubitare nequeo. Rogerus Hovedenus, ubi de compluribus, maxime ex regionibus ſeptentrionalibus acciris, loquitur qui per Angliam eccleſias ac monaſteria Danorum irruptionibus diruta & ferme in nihilum paſſim redacta, enixius Turgoti aevo inſtauratum ibant, *Horum Turgatus,* inquit [h], *erat unus, poſtea Scotorum epiſcopus. Is proſapiam de genere Anglorum non infimo trahens unus erat inter alios obſides qui nuper, ſubjugata Normannis Anglia, pro tota Lindiſſeia in Lindicollino caſtro cuſtodiebantur. Ille pecunia emolliens cuſtodem cum magno ſuorum periculo fugit clanculo ad Norwegenſes,* &c. Summa denique eſt, ex hiſtoria ejus Dunelmenſi ſic illi vindicata, ipſam etiam in hac Simeonis haberi integram, exceptis ut ante pauciſſimis aliquot, quae ex eis quae ſupra attulimus dignoſcere ſatis & ſupplere cuilibet fas eſt. Praeterire autem locum in ea de S. Cuthberti Evangeliorum codice libenter nequivimus, utpote e quo obiter monendum, quod curioſioribus forſan haud fuerit ſcitu injucundum. Codicem illum in mari diu demerſum poſtmodum, non ſine miraculo, recedente modo inſolito aeſtu, juxta Candidam Caſam repertum eſſe narratur [i], atque ab aquarum injuria omnino illaeſum manſiſſe, etiam in eccleſia Dunelmenſi ſic poſtea ſervatum. Atque memoratur Eadfridus epiſcopus Lindiſfarnenſis, qui *in honorem Cuthberti manu propria ſcripſerat,* etiam Ethelwoldus hujus ſucceſſor qui *auro gemmiſque perornari juſſerat,* & demum ſanctus Bilfridus anachorita *qui vota jubentis manu artifici proſecutus egregium opus compoſuerat.* Totidem ferme ſyllabis idem traditur in hiſtoria quam diximus Dunelmenſi [k] recentiori. Haec omnia perfecerant illi codici jam dicto, ſuperſtite Cuthberto, & honoris ejus cauſa; dum ſcilicet eccleſiae illius mona-

[a] De Hiſtoricis Latinis lib. 2. cap. 48. edit. ſecundae. [b] Scotichronic. MS. in biblioth. Cottoniana lib. 5. cap. 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21. [c] Hector. Boeth. lib. 12. [d] Hiſt. Eccleſiaſtic. gentis Scotorum. lib. 18. cap. 1243. [e] Brianus Twinus Antiquitatis Oxonienſ. Apologiae lib. 2. pag. 237. locus ibi memoratus habetur in editis ad initium lib. 4. [f] Britannicarum Eccleſiarum Antiquit. cap. 15. pag. 718. 932, &c. loca ibi ex eo adducta ſunt in Simeonis Editis lib. 2. cap. 9. 15. 22. [g] Nomenclatura Scotorum ſcriptorum pag. 21. Menologium Scoticum pag. 27. [h] Part. priori ad ann. MLXXIII. [i] Lib. 2. cap. 12. & 13. [k] MS. in bibliotheca Cottoniana fol. 18. 1.

chi erant Eadſridus & Ethelwoldus, ſeu ſub annum DCLXXX. Adeoque ſcriptus eſt ac ſic ornatus annis abhinc DCCCCLXX. aut circiter. Jam vero monere hic viſum eſt, codicem hunc ipſum, tam vetuſtum tantique ſemper ibi pretii habitum, proculdubio etiamnum inter bibliothecae Cottonianae cimelia eſſe viſendum. Nempe habetur ibi perpulcherrimus Evangeliorum illius ſeculi codex, ſplendidiſſime ſcriptus ornatuſque, cui Euſebii & Hieronymi praefationes & canones praefiguntur, interſerta etiam Saxonica inter lineas verſione Aldredi presbyteri, ut ex Saxonicis ſtatim allatis liquet. In calce codicis, ſeu ad Joannis Evangelii finem, adjicitur manu coaeva:

✠ *Litera me pandat ſermonis fida miniſtra,*
Omnes alme meos fratres voce ſaluta.

Ita claudicat verſus ſecundus; & dein,

✠ *Trinus & Unus Deus Evangelium hoc ante ſecula conſtituit.*
✠ *Mattheus ex ore Chriſti ſcripſit.*
✠ *Marcus ex ore Petri ſcripſit.*
✠ *Lucas de ore Petri apoſtoli ſcripſit.*
✠ *Johannes in prochemio deinde eructovit verbum; Deo donante & Spiritu Sancto, ſcripſit.*

Sequitur ibi ſcriptum Saxonicum in quo expreſſa operae jam dictae Eadſridi, Ethelwoldi, & Bilfridi in codice illo ſcribendo ornandoque, juxta quae Turgotus narrat, mentio, uti & Aldredi presbyteri, tum verſionis tum ſcripti hujus Saxonici reliquorumque conjunctorum, ſed poſt Cuthberti ac Eadſridi obitum, autoris. Saxonica idem indicantia ad hunc modum ſe habent.

✠ Ealdfrið Biscop Lindisfearnensis aeccleſiae he þis Boc awritt aet fruma Gode ⁊ sancte Cuðberhte ⁊ allum ðaem halgum ða ðe in eolonde sint. And Eðilwald Lindisfearneolondiogu hit uta giðrydc. And gibelde swa he wel cuðe; ⁊ Bilfrið se oncre he gismodade ða gihrino ða ðe utun on sint ⁊ hit gihrinade mið golde ⁊ mið gimmum aec mið sylfre of gyloed fuconleasseh; ⁊ Aldred presbyter indignus ⁊ miserrimus (ubi in ora paginae, *Alfredi natus Aldredus vocor, bonae mulieris filius eximius loquor*) mið godes fultume ⁊ sancti Cuðberhtes hit of gloesade on englisc ⁊ hine gehamadi mið ðaem ðrim daelum. Matheus dael Gode ⁊ sancte Cuðberhti, Marcus dael ðaem Bisc. And Lucas dael ðem hiorode ⁊ aehtowa seolfres mið to inlade; ⁊ sancti Iohannis dael fhine seolfne ⁊ feower ona seolfres mið Gode ⁊ sancti Cuðberhti. ðat te he haebbe ondfong ðerh godes milse on heofnum seel ⁊ sibb on eorðo forðgeong ⁊ giðyngo wisdom ⁊ snyttro ðerh sancti Cuðberhtes earnunga.

✠ *Eadfrid, Oethilwald, Billfrith, Aldred, hoc Evangelium Deo & Cuthberto conſtruxerunt & ornaverunt.* Ex hiſce puto nemo dubitabit hunc eundem eſſe ipſum Cuthberti codicem a Turgoto & Simeone ſic memoratum, quod, monimentum adeo venerandum quiſquis introſpexerit, facile ſatis ut concedat neceſſe eſt. Et demum de Simeone Dunelmenſi, hactenus.

II. De Joanne priore Hagulſtadenſi ſeu de **Hexham**, quem elogiis efferunt biographi obvii [a] non eſt quod plura dicamus quam quod annalium ſuorum, quibus Simeonis hiſtoriam de Geſtis Regum per annos viginti quinque continuavit, rebus eum ſatis fuiſſe ſive coaevum ſive vicinum adeoque earundem teſtem eſſe perquam idoneum. Floruit ſub Henrico ſecundo rege, etiam, ut interdum volunt, ſub Ricardo primo. Sed mirum interea eſt viro longe praeſtantiſſimo aliaſque diligentiſſimo [b], ſaltem alicui cujus poſt obitum ejus opera jam prodiit editio ejus altera de Hiſtoricis Latinis, excidiſſe [c], Joannem hunc Balaeo & Pitſeo praeteritum, cum uterque eorum vitam ejus inter alios exhibeat, & Balaeus in editione [d] utraque. Etiam in editione prima [e] inter Anglicanos ſcriptores cum ejuſque opera memorans, expreſſim ipſe dixerat, *Alia quoque edidiſſe ex Balaeo cognoſces.* Imo quod mirum magis eſt, in ipſius editionis ſecundae [f] libro & capite hic adnotatis eadem ipſa retinentur, ſed ut debuere, vocabula, licet alio ibi in loco ſic dicatur cum a Balaeo praeteritum. Hallucinatus autem eſt Geſnerus cui dicitur, *Scripſiſſe rerum in Anglia geſtarum hiſtorias a nono anno Henrici ſecundi, uſque in Ricardum primum*, cum ſcilicet haud ultra Stephanum regem ſcripſiſſe cum palam ſit.

III. Ricardus itidem prior Hagulſtadenſis aevi ſui hiſtorica haec ſua conſcripſit [g]. Floruit ſub Henrico rege ſecundo. Sub Ricardo primo mortuus eſt, ſeu ſub annum MCXC.

IV. De Serlone hoc, Boſtonus Burienſis MS. [h] *Serlo* (ſcripſit) *de Oratione Dominica, de Dictionibus Diſſyllabis lib. I.* Lelandus [i] cui quatuor inter ſcriptores Angliae Serlones enumerantur, hunc facit quartum; *Serlo denique quartus*, inquit, *ex canonico Eboracenſi factus monachus Fontonus* (coenobii quod ſupra memoravimus S. Mariae de Fontibus) *deinde & Kirchſtallenſis* (**Kirchſtede** item locus dicitur in agro Eboracenſi) *quo dictante, Hugo Kirckoſtallenſis perſcripſit res geſtas Fontani monaſterii, ac originem una cum incremento Bernardinae in Anglia ſectae.* Sic Lelandus, quem citans Balaeus [k] quaſi ipſius tranſcriberet verba, alia quae apud Lelandum non habentur, intermiſcet. Claruit ſub Henrico ſecundo ſeu circa annum MCLX. Conſulas de eo Chryſoſtomum Henriquez in Faſciculo Sanctorum [l] ordinis Ciſtercienſis.

V. Ailredi ſeu Ealredi abbatis coenobii in agro Eboracenſi Rivallenſis (is pariter Ethelredus, Aluredus, Adilredus, Elredus, Valredus, aliterque ſubinde nuncupatur) vitam item ſcripſit Lelandus [m].

[a] Balaeus Cent. 3. Script. 31. Pitſeus aetat. 12. 261. [b] Gerard. Jo. Voſſius de Hiſtoricis Latinis. [c] Lib. 3. parte altera pag. 709. [d] Priori fol. 94. [e] Lib. 2. cap. 52. pag. 374. [f] Pag. 422. [g] Bal. Cent. 3. ſcript. 32. Geſnerus, Pitſeus aet. 12. ſcript. 262. Voſſius de Hiſtoricis Lat. lib. 2. cap. 52. [h] Penes Jacobum Uſſerium Armachanum. [i] MS. in bibliotheca publica Oxonienſi. [k] Cent. 2. ſcript. 91. & vide Cent. 3. ſcript. 81. & Pitſeum aet. 13. ſcript. 322. [l] Lib. 2. Diſtinct. 26. cap. 51. [m] MS. in bibliotheca publica Oxonienſi.

Ealredus

Ealredus (ſic nomen ejus illi, & bene, exaratur) *monachus Rhevesbienſis in provincia Lindiorum* (coenobium intelligit agri Lincolnienſis **Revesby** dictum, a Guilielmo de Romara Lincolniae olim comite monachis[a] fundatum, ubi coenobitas fuiſſe ſanctimoniales male traditur in Joannis Spedi Catalogo, quod nec in Latina ejuſdem Nicholai Harpsfeldii verſione[b] corrigitur) *educatus fuit neſcio certe quo caſu in Scotia cum Henrico Davidis Scotorum principis filio, uſque ad ipſos adoleſcentiae annos, quo tempore ad ſuos in Angliam reverſus divertebat ad Rhevesbienſes monachos Ciſtercienſis ordinis, ubi coeleſtis vitae ardore totus inflammatus novae religionis jugo ſponte collum ſubdebat, in qua talis tantuſque evaſit, ut brevi ſocios ejuſdem profeſſionis omnes, omnibus vitae ornamentis ſuperaret. Acceſſit ad haec literarum cognitio quam una cum Henrico Davidis Scotti filio imbiberat. Quae res tanto illi poſtea ad omne genus doctrinae incitamento fuit, ut nullum ſcientiae genus intactum relinqueret. Jamque abbas ſolo virtutis nomine factus, tanquam clariſſimum ſuae religionis ſydus, inter minora lumina eminuit, monachos exemplo docens, literis purioribus informans; quo factum eſt ut regni nobilibus non minus quam ſuis charus eſſet, & abbas ſecundus Rievallenſis deſignaretur. Atque ne ſuos tandem abiens deſereret, egregia apud illos eruditionis monumenta reliquit, in quibus ſcribendis praecipua uſus eſt opera Gualterii Danielis diaconi*[c], *ejuſdem collegii monachi, de quo mox plura dicemus, interim connumeraturi libros quos ſcripſit.* Adjecta dein librorum ejus recenſione, quae & Balaeana[d] & Pitſeana amplior eſt, pergit Lelandus; *Fuit in maximo pretio regnantibus Stephano & Henrico ſecundo regibus, claruitque poſt obitum miraculis & in ſanctorum catalogum relatus. Sepulchrum ejus vidi in eccleſia Rhievallenſis coenobii, auro & argento exornatum. Cum haec ſcripſiſſem incidit mihi ſuſpicio Ealredum in Scotia fuiſſe natum ac deinde in Angliam perveniſſe. At interim nihil temere adfirmo, veritate nondum excuſſa.* De eo quod eſt utrum Scotus fuerit an Anglus, conſulas Thomam Dempſterum[e]. Ut ſancti[f] vita ejus, nomine Alredi habetur in Legenda Sanctorum Anglicanorum Capgravii. Et in menologiis aliquot dies ei aſſignatur 12 Januarii. Chryſoſtomus Henriquez[g]; *In Anglia ſanctus Aelredus Rievallis abbas, qui poſtquam dignitates ſibi oblatas humiliter contempſiſſet, omnium virtutum genere decoratus, migravit a ſeculo, ſanctorum numero poſtmodum aſcriptus.* Memoratur item Molano[h], Arnoldo Wion[i], aliis. Confundi autem illum a nonnullis bene ibi notat Chryſoſtomus ille cum Ethelredo abbate itidem Ciſtercienſi coenobii Wardonenſis[k] in agro Bedfordienſi; quod ex nominis & ſeculorum utriuſque vicinitate evenit. Nec Adilredus Tritemio[l] ac Sixto Senenſi[m] memoratus alius eſt a Wardonenſi illo, qui ſub Henrico rege tertio ſeu anno MCCXX. floruit. Hic autem Rhievallenſis ſub Henrico ſecundo ſeu anno MCLXVI. quo mortuus eſt. Videſis de eo etiam Voſſium[n], & Chryſoſtomi Henriquez Phoenicem reviviſcentem[o], a quo laudibus perquam eximiis effertur, adjecto etiam e Nicolao Rivallenſi monacho veteri qui ſub annum MCCXX. fuit ſui ſeculi poeta, & habetur MS. in S. Victoris bibliotheca Pariſiis, encomio ejuſdem rhythmico:

Inclitus Aelredus conditus aromate morum,
Et mellis favus & dulcedo fuit monachorum,
Flore juventutis hunc regis[p] *regia fovit*
Quaeque nociva, procul animoque manuque removit, &c.

Haec & reliqua ejuſmodi de illo ibi occurrentia, e jam dicto Nicolao, cum ejuſdem de Ealredo aliis aliquot, ante evulgaverat etiam Johannes Picardus in notis ad Guilielmum Nubrigenſem de rebus Anglicis ſcriptorem. Guilielmus ille Ealredo coaevus epiſtolam praefigit ad *E. abbatem Rievallis*, qui hic ipſe eſt Ealredus noſter. Ejuſdem theologica quaedam, circa annos abhinc viginti, typis edidit[q] Ricardus Gibbonius e ſocietate Jeſu. Et ſane vita quaedam Edwardi confeſſoris autore Ealredo Anglo monacho & abbate in Rhievalle (qui ipſe eſt hic noſter) habetur apud Capgravium & Surium[r]. Sed vero tum in principio & fine tum ſaepius in mediis adeo illa curta & manca eſt, ut primae confeſſoris illius vitae ab Ailredo conſcriptae editionis nomen haec quae jam prodit ſatis mereatur.

VI. Radulphus de Diceto, Dicetenſis itidem nuncupatus, decanus Londini Paulinus claruiſſe dicitur etiam ſub Joanne rege ſeu circa annum MCCX. Vir erat ſui ſeculi tum ob doctrinam tum ob pietatem ſingularem perecelebris. Praeter biographos editos[s], memorat eum Boſtonus Burienſis MS. *Radulphus de Diceto decanus eccleſiae ſancti Pauli London. Floruit anno Chriſti* MCXCVII. *& ſcripſit librum cronicorum qui dicitur Imagines Hiſtoriarum. Cronica ſunt Imagines Hiſtoriarum* (quod pro initio, ut fieri ſolet, adnotatum in editis hic habetur col. 434. atque etiam in MS. Abbreviationum ejus initium idem eſt, uti & Balaeo & Pitſeo, quod quidem ab eo ſumptum ex Caſſiodoro[t] *& finit anno Chriſti* MCXCV. qui numerus biennio eſt major fine ejus in editis[u] hiſce cum nomine ejuſdem inter alios ſcriptores memorato, etiam & quinquennio eo qui in optimis MSS. ſic reperitur, ſed demum quadriennio minor ipſo hiſtoriae ejus fine. Inter primarios Angliae hiſtoricos habitus eſt ſub Edwardo primo rege, quando ſimul cum Mariano, Guilielmo Malmesburienſi, Hovedeno, Huntingdonio, ad regum Angliae in regno Scotiae, ut ejuſdem dominorum ſupremorum, jus avitum aſſerendum, inter alia rei tam ex-

[a] Videſis Rot. Patentium 9 Edwardi. II. part. 1. memb. 5. Rot. Patentium 24 Hen. VI. part. 2. membrana 21. &c. [b] Subjuncta Hiſtoriae ejus Eccleſiaſticae. [c] Videſis Baleum Cent. 3. ſcript. 3. Pitſeum aet. 12 ſcript. 233. [d] Cent. 2. ſcript. 99. Pitſ. aet. 22. ſcript. 227. [e] Apparatu ad Hiſtoriam Scoticam, Menologio Jan. 5. Hiſt. Eccleſ. lib. 5. cap. 457. [f] De Hiſtoric. Latinis lib. 2. cap. 51. [g] In Menologio Ciſtercienſium Jan 12. [h] In annot. ad Uſuardum. [i] Ligno Vitae lib. 2. cap. 48. [k] Bal. Cent. 3. ſcript. 80. Pitſ. aetat. 13. ſcript. 318. [l] De Scriptor. Eccleſiaſticis. [m] Biblioth. Sanct. lib. 4. in A. [n] De Hiſtoricis Latinis lib. 2. cap. 51. [o] Cap. 7. [p] Scotiae. [q] Duaci anno MDCXXXI. [r] Tom. 1. Jan 5. [s] Bal. Cent. 3. ſcript. 62. Pitſ. aet. 13. ſcript. 300. Voſſius de Hiſtoricis Lat. lib. 2. cap. 56. [t] Divinarum Lectionum lib. 1. cap. 17. [u] Col 432. & vide col 405.

plorati

plorati juris teſtimonia, adhibitae ſunt ejus pariter hiſtoriae, qua de re Thomas Walſinghamus[a]; in cujus tum Londini tum Francofurti editis perperam vocatur *Radulphus de Luzeto*, uti & apud Poſſevinum *e Rizeto*, in MSS. aliquot Polychronici Ranulphi Ceſtrenſis[b] *de Byzeto*, & in verſione Polychronici Anglicanae veteri Joannis de Treviſa typis editae Rauf le Brund, Joanni Roſſo Warwicenſi[c] non ſemel *de Duceto*, & in codice veteri[d] cui titulus eſt, *Suppletio hiſtoriae regum Angliae quantum ad reges Saxonum, Danorum & Normannorum extracta per Joannem Pyke de compendio brevi*, dicitur *Radulphus de Doiceto*; ubi legitur, *Commendatur ipſa provincia a quodam hiſtoriographo, ſcilicet magiſtro Radulpho de Doiceto decano de Londonienſi eccleſiae; qui compoſuit librum qui dicitur Imagines Hiſtoriarum, in hunc modum; Britannia, ſicut legitur, inter inſulas omnes eſt vel prima vel maxima; quam natura benignior a Deo reddidit ad inhabitandum acceptam, ut quicquid uſus deſiderat vel appetit luxus, ex ea proveniat aut aliunde tranſvehatur ad eam. Advenis etiam quovis deſiderio accedentes ad eam allicit, eouſque quod ſi moram in ea faciendi nacti fuerint, qualibet ratione vix ulterius animum repatriandi concipiant.* Quod quidem initium eſt Imaginum Hiſtoriarum Radulphi in MSS. aliquibus[e]. Laus quidem ut egregia ita & vera ſatis. Atque ob adeo ſingulares inſularum Britannicarum dotes, ingentemque earundem etiam apud exteros famam, olim a compluribus iiſque viris magnis exiſtimatum eſt, *Fortunatarum inſularum* nomine eas veniſſe. *Cum enim, ut eſt apud Robertum Aveſburienſem* (ſic Guilielmus Camdenus[f]; nec vero mihi praeſto eſt Aveſburienſis ipſe) *Clemens VI. pontifex Romanus Ludovicum de Hiſpania Fortunatarum inſularum principem deſignaſſet* (comitem ſcilicet Claremontis[g], ſub annum MCCCXLIV & Philippi Valeſii Galliarum regis apud pontificem legatum[h]; alias dicitur[i] *comes de Talamon, princeps Fortunae* item inde vocitatus) *& in ejus ſubſidium delectus in Gallia & Italia haberet, perſuaſiſſimum noſtris erat, illum Britanniae principem deſignatum eſſe, & in Britanniam quaſi unam de Fortunatis, ut inquit ille, omnem iſtum apparatum fieri. Ipſique viri prudentiſſimi, noſtri apud pontificem legati ita hanc opinionem imbiberunt, ut ſtatim ſe Roma ſubduxerint, & in Angliam, ut ſuos certiores facerent, advolarint. Nec aliud nunc judicarit, qui fortunatas & beatas Britanniae dotes penitus noverit.* Legati illi ad pontificem miſſi ſunt ab Edwardo tertio ſub annum MCCCXLIV. ut de jure ejus in regno Gallico induciiſque cum Philippo Valeſio prorogandis finiendiſve ab eis illic ageretur. Quin ſane & numeroſi erant illi & viri perquam illuſtres, qui ſic opinionem illam imbiberant. Comites quatuor, barones ſex, adjectis inſuper quatuor pluribuſque e primariis adeoque pro doctioribus habitis tum theologis tam juriſconſultis. Nomina eorum in tabulis illius aevi publicis[k] ita habentur; Henricus de Lancaſtria comes Derbiae, *conſanguineus noſter chariſſimus*, Richardus Arundelliae, Thomas Warwici, Robertus Suffolciae, Willielmus Huntingdoniae comites, Hugo le Deſpenſer, Radulphus de Nevill, Bartholomaeus de Burgherſhe, Joannes le Grey de Ruffin (ſic exaratur; ſed proculdubio pro Ruthin) *conſanguineus noſter*; Reginaldus de Cobham, Thomas de Bradeſton, barones; magiſtri Willielmus de Norwico decanus Lincolnienſis, Joannes de Offord Elienſis, Henricus de Chadditon Srowenſis, & Robertus Herward Tantonienſis archidiaconi. Alii etiam hiſce adjuncti. Certe mirum ſatis eſt tot tantoſque viros de nomine inſularum Fortunatarum in conceſſione pontificia ita ſenſiſſe, indeque ſe ut ex Aveſburienſi narratur ſic geſſiſſe. Sed vero etiam celebratiſſimas fuiſſe olim apud Graecos veteres Latinoſque τὰς Μακάρων νήσους, *Beatorum, felicium, ſeu fortunatorum inſulas*, nemo neſcit, quae ita variatim illis intellectae ut interdum etiam locis, quae inſulae non eſſent, ob felicitatem aliquam ſingularem ſuſpiciendis, nomen illud tribueretur, ſicut a Lycophrone in Alexandra, in veteri epigrammate[l] & a Parmenide aliiſque, ut ex Heſychio & Suida liquet, Thebae Boeotorum ſeu urbis illius arx νῆσος & νῆσοι μακάρων nominantur, ob Jovis natales ibi creditos. Aliis inſulae aliquot maris AEgaei ſic appellatae[m]. Alii elyſium idem cum eis faciunt[n], quod in medio inferorum collocabant alii, alii in lunari circulo, ut theologi. Nimirum *Fortunata* Virgilio dicta *nemora ſediſque beatae*, atque *arva beata* & *inſulae divites* Horatio[o], pro inſulis Fortunatis, ut beatiſſimis mortuorum ſedibus[p], ſumptae. Ut autem inoleverat apud perplurimos ſententia, ſedes illas haberi in occiduis telluris partibus ſeu in oceano circa πείρατα γαίης, *ultima terrae*, ubi elyſium ſuum collocat Homerus[q], & inſulas Fortunatas, ſeu beatorum eadem in notione, Heſiodus[r], ita partes illas occiduas ipſiſſimas eo nomine fuiſſe Britannias antiquitus exiſtimatum eſt, eaſque inſulas ſeu in eis fuiſſe ipſum elyſium ſeu paradiſum. Inde apud Iſacium Tzetzem in commentariis ad Lycophronem, uti & Joannem fratrem ad Heſiodum, fabula quidem, ingenii plane Graecanici, habetur de eis inſignis ſimul & perquam ridicula, ſed ejuſmodi, ut ex ea opinio apud Graecos admodum hanc circa rem recepta aperte cerni poſſit. Lycophronem ſuum qui Thebarum urbem hoc nomine indigitaſſet, ideo refutat Iſacius Tzetzes quia inſulae illae beatorum ſunt παρ' ὠκεανὸν βαθυδίνην, *ad oceanum profundum*, juxta Heſiodum alioſque Graecorum ſcriptores vetuſtos quos ibi citat. Et dein, Περὶ ἧς, inquit, τὸ ὠκεανὸν ἐστὶν ἡ Βρεττανία νῆσος, μεταξὺ τῆς τε ἐν δύσει κειμένης Βρεττανίας, καὶ Θούλης τῆς πρὸς ἀνατολὰς, *Eſt enim in oceano inſula illa Brettania, inter Brettaniam illam quae ſita*

a Anno MCCXCII. b Lib. 7 cap. 39. c MS in bibliotheca Cottoniana fol. 76. a. 232. a. d MS in bibliotheca Arundeliana B 54. fol. 91. e In bibliothecae Cottonianae vol. amplori. f Brit pag 3. g Mariana de rebus Hiſpaniae lib. 16 cap 24. h Thom Walſingham ann. MCCCXLIV. i Hieronym. Surita Annal Aragon. lib. 8. cap 4. k Rot. Romae anno XVII. Ed. III membran. 2 & 3. & Rot. Franciae 17 Ed. III. memb. 12. & vide Rot. Romae 18. Ed. III. memb. 2. & Th. Walſingham ann. MCCCXLIII. l Iſaacus Tzetzes ad Lycophronem pag. 155. edit. Baſil. m Mela lib 2. cap. 7. Diodorus Siculus lib. 5. cap 83. n Servius ad AEneid. 5. & 6. o Epod. 16. p Lucian. de vera conſcribend. Hiſt. lib. 2. Scholi. ad Ariſtoph Ranas act. 1. ſcen. 2. Schol. vet. in Horatii Epod. 16, &c. q Odyſſ. δ & videtis Saluſt. apud Servium in AEneid. 5. r In Ἐργ. κ. ἡμερ.

eſt in occidente & Thylen quae ad orientem magis vergit. Id eſt, Britannia magna ſeu Albion, quam ſic collocat ille inter Britanniam alteram ſen parvam, quae Hibernia eſt, & Thulen, de cujus ſitu haud parum diſcrepant chorographi tum veteres tum recentiores. Sed Tzetzi puto hic cum Procopio[a] ſumitur pro Scandinavia. Et de Thule copioſe nuper prae aliis Iſacius Pontanus[b]. Hiberniam autem hic alteram eſſe Britanniam, palam eſt, utpote quae ſic itidem Ptolemaeo & Dionyſio Afro nominatur aliiſque tum Graecis, Latinis & Arabibus (qua de re alibi[c] item diximus) tum Ebraeis; unde Rabbi Abraham Ben Chaija in Sphaera ſua mundi[d] habet, inter ואיים שבים אוקינוס *inſulas maris oceani*, ברטנייא רבה ובריטנייא זעירה *Britanniam Magnam & Britanniam Parvam*, id eſt, plane Albionem & Hiberniam, pro quibus ſatis infeliciter ſubſtituit Oſwaldus Schreckenfuchſius interpres, *Paethaniam Magnam & Parthaniam Parvam.* Atque illinc etiam inſulae minores innumerae circumjacentes tam magnae quam parvae, Britannicae dictae. Joannes autem Tzetzes[e] Hiberniam Bretanidum (ut ille cum aliis vocat) primam, & Albionem, quae Ἀλουβίων illi dicta, ſecundam ſeu ut minorem facit. Pergit autem Iſacius Tzetzes; Λέγουσι δὲ τὰς τῶν ἀποθνησκόντων ψυχὰς ἐκεῖσε διαπεραιοῦσθαι· περὶ γὰρ τὴν ἀκτὴν τοῦ ὠκεανοῦ τὴν περὶ τὴν Βρεττανίαν ταύτην νῆσον, ἰχθυοθῆραι ἄνθρωποι καθηνται, ὑπήκοοι μὲν Φράγγοις, φόρον δὲ μὴ τελοῦντες αὐτοῖς διὰ τὸ διαπέμπειν τὰς τῶν πλευτώντων ψυχάς, ὡς φασιν. Οὗτοι γὰρ ἀπελθόντες ἐν τῇ τῶν αὐτῶν οἰκείας περὶ ἑσπέραν καθεύδουσιν. Ἀρασσομένων δὲ μετὰ μικρὸν αἰσθάνονται τῶν θυρῶν, καὶ φωνῆς ἀκούουσιν ἐπὶ τὸ ἔργον καλούσης αὐτούς. Ἀναστάντες δὲ πρὸς τὸν αἰγιαλὸν βαδίζουσιν, οὐκ εἰδότες ποία ἄγει αὐτοὺς ἀνάγκη. Ὁρῶσι δὲ ἀκάτους παρεσκευασμένας, ἀλλ' οὐ τὰς αὐτῶν, ξενὰς μέντοι ἀνθρώπων, ἐν αἷς εἰσελθόντες κωπηλατοῦσι, καὶ αἰσθάνονται βαρέως τοῦ πλοίου, ὡς ἐξ ἐπιβατῶν, οὐδένα δὲ ὁρῶσι. Ῥοπῇ δὲ μιᾷ καταίρουσιν εἰς τὴν Βρεττανίαν νῆσον, μόλις ὅτι χρῶνται τῇ ἰδίᾳ ναυσὶ νυχθημέρῳ καταίρειν δυνάμενοι. Καταίραντες δὲ πρὸς τὴν νῆσον, πάλιν οὐδένα ὁρῶσι. Φωνῆς δὲ ἀκούουσι τῶν δῆθεν ὑποδεχομένων, τοὺς αὐτῶν ἐπιβάτας ἀπαριθμούντων, αὐτοὺς καὶ πατρόθεν καὶ μητρόθεν, ἔτι δὲ καὶ ἐξ ἀξίας καὶ τέχνης καὶ ὀνόματος τὸν καθ' ἕνα καλούντων. Οἱ δὲ τούτων δῆθεν ἀποφορτισάμενοι πάλιν ἐλαφροτέραις ταῖς σκάφεσι μιᾷ ῥοπῇ πρὸς τὰς οἰκείας αὐτῶν ὑποστρέφουσι. Ἐκ τούτου πολλοῖς ἔδοξεν, εἶναι τὰς μακάρων νήσους ἐκεῖσε καὶ τοὺς ἀποβεβιωκότας ἐκεῖσε διαπεραιοῦσθαι. *Fertur autem mortuorum animas illuc tranſvehi. Nam juxta litus oceani Brettaniam illam alluentis, homines degunt piſcatui aſſueti qui Francis quidem* (Graeci recentiores eo nomine Celtas veterum ſeu Europae populos indigitare ſolent) *ſubditi ſunt. Tributum autem eis non pendunt, ideo quod tranſmittant mortuorum animas, ut ferunt. Hi enim a piſcatu redeuntes, ſub veſperam in domiciliis ſuis dormiunt. Et paulo poſt, fores pulſari ſentiunt, & vocem audiunt eos ad opus praeſtandum invocantem. Surgentes vero ad litus ſe conferunt, neſcientes qualiſnam eos urgeat neceſſitas. Ibi vident naves inſtructas, ſed non ſuas, hominibuſque vacuas, in quas ingreſſi remigant, & ſentiunt gravitatem navigiorum, perinde atque ſi ea eſſet ex vectaribus. Sed neminem interim vident. Impetu autem unico deferuntur ad Brettaniam inſulam qua, cum ſuis utuntur navigiis, vix deferri poſſunt viginti quatuor horarum ſpatia. Ad inſulam vero delati, rurſus neminem vident. Vocem autem audiunt, familiariter eorum vectores excipientium, qui enumerant ipſos & patres eorum & matres, & dignitates & artes & nominatim ſingulos indicant. Illi autem inde eis exonerati, levioribus navigiis, unico itidem impetu, ad propria redeunt. Hinc eſt quod compluribus ſit exiſtimatum, ibi haberi Beatorum inſulas, atque illuc homines cum vitam hanc exuunt, ſic tranſvehi.* Parilem habet, ut apud Graecos receptiſſimam, de inſulis fortunatis narrationem Joannes Tzetzes[f]. Ἔνιοι δέ φασι, inquit, καὶ τὰς τῶν ἀποβεβιωκότων ψυχὰς διαπορθμεύεσθαι, γράφοντες οὕτω. *Illuc aiunt etiam mortuorum animas tranſvehi, ad hunc modum ſcribentes*, & dein eadem quae ex Iſacio allata ſunt de Britannia ſubjungit. Ita incolas maritimos ſeu piſcatores Britanniae Magnae, Charontis officium mortuis univerſis praeſtare facit prodigioſa haec narratio, haud paucis tamen Graecorum credita. Atque inde Fortunatarum inſularum nomen Britannicis, ſeu inter eas nonnullis, ab illis tributum. Et ſane ſi Tzetzes hoſce intelligo, in litore Britanniae Magnae volunt reperiri navigia illa animabus onuſta, indeque illa cum remigibus rapta, impetu unico, ad Hiberniam adpelli, tunc Scotiam itidem vocitatam. Atque huc ſpectare videtur illud Claudiani[g],

Eſt locus, extremum qua pandit Gallia litus,
Oceani praetentus aquis, quo fertur Ulyſſes
Sanguine libato populum moviſſe ſilentem.
Illic umbrarum tenui ſtridore volantum
Flebilis auditur queſtus, &c.

Et Natalis Comes[h]; *Cum Fortunatae inſulae, campique Elyſii in ea parte Britanniae (de communi omnium prope praeſtantiorum ſcriptorum ſententia) quae eſt inter occidentem Britanniam & Thulem ad ortum ſolis dicerentur; piſcatores quidam fuiſſe in litore maris oceani narrantur juxta hanc Britanniam inſulam*, &c. Quae reliqua illic adjicit, uti etiam quae habet hac de re Antonius Muretus[i], ex Joanne Tzetze in Heſiodum ſumpta ſunt. Floruere Tzetzes illi ſub finem ſeculi duodecimi[k]. Et forſan ex Graecorum illa de nomine opinione quam proculdubio didicerant Angli in bello orientis ſacro inter eos verſantes, atque ad poſteros tranſmiſerant, orta eſt legatorum illorum de inſulis Britannicis ſententia. Sed vero in conceſſione illa pontificia neutiquam Britannicas Fortunatarum nomine intellectas volunt merito alii. Thomas Walſinghamius[l]; *Illae inſulae ſunt in mari me-*

[a] Gothic. lib. 2. [b] Chorographic. Daniae deſcript. pag. 682, &c. 749, &c. [c] In Mari Clauſo lib. 1. cap. 1. [d] Cap. 6.
[e] Chiliad. 8. cap. 218. [f] In Heſiod. Ἔργ. καὶ ἡμερ. [g] In Rufinum lib. 1. [h] Mytholog. lib. 3. cap. 19. [i] Var. lect. lib. 5. cap. 1.
[k] Videſis Joann. in Chiliade 11. cap. 385. & Voſſium de Hiſtoricis Graecis lib. 2. cap. 27. [l] Anno MCCCXLIV.

diterraneo.

diterraneo, valde fertiles, quarum incolae nec ſunt Chriſtiani, nec de ſecta Machometi dominum utique laude dignum, ſi poſſeſſionem pacificam contuliſſet. Adnotatur in editorum margine, *creatur novus princeps inſularum Balliarum*, proculdubio pro *Balearium*. Sed puto potius illum *Mediterraneum*, in quo ſitae Baleares, hic adhibuiſſe pro Atlantico, de cujus inſulis fortunatis ſtatim. Nam certum eſt tum diu ante Chriſtianiſmum in Balearibus receptum eſſe, tum Fortunatarum voce eas non denotaras. Atqui etiam annalium autor anonymus[a], *Anno*, inquir, *Domini* MCCCXLIV. *Pontificis Clementis papae* VI. *anno* III. *& Edwardi tertii poſt conqueſtum* XVIII. 17 *die Novembris, dominus papa creavit unum novum principem qui fuit ambaſſador domini Philippi de Valeys deſtinatus domino papae & nominatus dominus Lodovicus de Hiſpania miles & ſoldarius praedicti Philippi, quem idem papa in ipſius creatione vocavit principem inſularum Fortunatarum, quarum, ſeu ad quem effectum hujuſmodi facta fuit creatio neſcitur adhuc. Utinam ad honorem Anglicorum, quorum proſperitatem idem papa, ut creditur, intime non affectat.* Ita hic papae ipſi & conceſſioni illi contemporaneus ſuſpicari videtur id de quo legati jam dicti vix dubitare quidem ſunt viſi. Sed rectius proculdubio illi qui de celebratiſſimis inſulis Fortunatis in mari Atlantico Africae obverſis ſeu Canariis (a maxima ſimul ſic omnibus dictis) donationem illam pontificiam indubitanter ſumunt. Ita ſcriptores Hiſpanici[b], Gallici[c], alii, ut & Abraham Bzovius[d] qui eam in rem Clementis VI. epiſtolam nonam citat. Et mirum ſane dictu, in conceſſionis illius tot ſolennibus palam & publice, nec ſine papae in conſiſtorio oratione ea de re habita[e] (cujus thema erat *Faciam principem ſuper gentem magnam*) factae ſenſu intelligendo, dubium ejuſmodi aut incertum tunc manſiſſe, ut cujuſnam loci princeps is factus eſſet adeo ignoraretur. Etiam Franciſcus Petrarcha ſatis conceſſionis tempori vicinus coaevuſque, non dubitat de Atlantici maris inſulis eam tunc captam eſſe. De illis loquens, *Nuper*, inquit[f], *Clemens* VI. *illi patriae principem dedit, quem vidimus Hiſpanorum & Gallorum regum mixto ſanguine, generoſum quendam virum* (Ludovicum illum quem diximus) *qui cum eo die corona ac ſceptro per urbem* (Avenionem) *ſpectandus incederet, repente tantus coeli imber effluxit, atque ita domum madidus rediit, ut omen eſſet incubuiſſe illi vere pluvialis & aquoſae patriae principatum. Cui quidem in dominio extra orbem ſitu, qualiter ſucceſſerit non novi. Scio tamen quod multa ſcribuntur & feruntur, propter quae non plene Fortunatarum cognominis fortuna conveniat.* Sic ille. Lapſu autem memoriae Henricus Spondanus Apamiarum epiſcopus, velut ex Joanne Mariana, ait[g] pontificem Fortunatas inſulas, ſive Canarias, dictas Alfonſo XI. Caſtellae regi donaſſe, ea lege ut ibi Chriſtianam legem inſtitueret. De nomine demum illo & τῶν μακάρων νήσων inſulis illis antiquitus ſignantiuſque tributo, obvia ſatis ſunt atque expreſſiſſima apud Strabonem[h], Salluſtium[i], Florum[k], Plinium[l], Solinum[m], Ptolemaeum[n], Plutarchum[o], Philoſtratum[p], Euſtathium[q], Iſidorum[r], teſtimonia. Sed in codice Ptolemaei optimo MS. bibliothecae Arundellianae, ita denotantur illae,

Ἀπρόσιτος νῆσος	α	ιϛ	
Ἥρας νῆσος	α	ια	δ'
Πλουιταλία νῆσος	α	ιδ	δ'
Κασπηρία νῆσος	α	ιϛ	∠'
Κανάρια νῆσος	α	ια	
Πιντουαρία[s] νῆσος	α	ι	∠'

Ubi diſcrepantia eſt tum in aliquarum nominibus, tum in longitudinibus latitudinibuſque, ab editis etiam qui pro correctiſſimis habentur, nec ea omnino contemnenda. Editorum longitudines ſunt o, α, o, o, α, o, licet verſiones habeant ι, ι, ι, ι, ι, ι. Illinc enim putari locorum ibi longitudines nemo neſcit. Sed non pauca ſunt in numeris Ptolemaicis quae ex codice illo emendari poſſent. Adſcribitur ibi manu vetuſta جزاير السعدا *Inſulae Beaturum*. Ita ſcilicet & جزاير السعادات tantundem denotans, Arabum geographis, ut Abulfedae, Achmedi Ben Magad, Chalcaſendio, aliis interdum vocitantur; uti etiam ſaepiſſime جزاير الخالدات quas innuit Geographiae Nubienſis autor (is eſt, Alſheriph Aldriſius, quo nomine aliquoties citatur Abulfedae & Chalchaſendio) ubi ait[t] in بحر الظلمات *mari Tenebrarum* (ita oceanum occidentalem ſeu Atlanticum Arabes nominant) haberi جزيرتان تسميان بالخالدات quod vertunt Maronitae *duas inſulas Perennes vocatas* ſeu *Alchaledath*. Idem ex Abulfeda *Fortunatas* rectius vertit Jacobus Chriſtmannus[v]. Nec numerum earum alium habuit Plutarchus[x], nec, ut puto, Salluſtius[y]. Sed poſtmodum ipſe Aldriſius[z] etiam ſex eas expreſſim facit, duabus tantum interim ut inſignioribus (*Masfahan* & *Lacos* vocat) atque unde longitudines juxta Ptolemaeum menſurari ſolent, nominatim memoratis. Nimirum, neutiquam ab earum meridiano cum Ptolemaeo ejuſque vulgo ſequace metiuntur Arabes longitudines locorum, ſed ab ipſo maris Atlantici ſeu Africae litore maxime occiduo, decem gradibus orientaliori, ut etiam ex Alfragano[a] & Abulfeda[b] & inde a Jacobo

[a] MS in biblioth. Cottoniana Otho C. 2. pag. 253. 2. [b] Mariana de Reb. Hiſp. lib. 16. cap. 14. Hieronym. Surita Annal. Aragon lib. 8. cap. 4. Garibay lib. 14. cap. 21. [c] Nic. Vignier. tom. 3. pag. 510. [d] Annal. tom. 14. ann MCCCXLIV. § 16. [e] Walſingham. ann. MCCCXLIV. [f] De vita ſolitaria lib. 2. ſect. 6. cap. 3. [g] Auctarium Chronolog. ad epiſt. Baronii anno MCCCXLVI. [h] Lib. 1. & 3. [i] Citat. Acroni in Horat. Epod. 16. & Servio in Aeneid 6. [k] Lib. 3. cap. 22. [l] Lib. 6. cap. 32. [m] Polyhiſt. cap. 59. [n] Lib. 4. cap. 6. [o] In Sertorio. [p] De Vita Apollonii lib. 5. cap. 1. [q] Ad Odyſſ. 4. pag. 1509. [r] Orig. 14. cap. 6. [s] Vide Claud. Salmaſium in Plinianis pag. 1297. & Ortel. in Theſauro Geograph. verb. Fortunatae inſulae. [t] Part. 1 Climatis 1. [v] Ad Alfragani cap. 11 pag. 53. [x] In Sertorio. [y] Fragment. Hiſtor. 6. [z] Part. 1. Clim. 1. [a] Chronolog. Element. cap. 3. [b] In praefat, &c.

Chriſt-

Chriſtmanno [a], & Roberto Hueſio [b] adnotatis liquet. Atque Arabes alii, ſex itidem cum Graecis aliis & Latinis agnoſcunt. Sic Albategnius, *In oceano occidentali*, inquit [c], *ſunt 6 inſulae, in oppoſito Terrae Nigrorum, ex inhabitatis inſulis, quae vocantur inſulae Fortunatorum*, quas paulo ante interpres ejus (neque enim eum hactenus Arabicum vidi) appellari ait *Alchalidec* ut in editione vetuſtiore [d] & *Alchalider* ut in nupera [e]. Dubitandum non eſt ſcripſiſſe Albategnium

الخالدات quod nomen Arabibus uſitatiſſimum.

Ubi vero paulo poſt legitur *in oceano occidentali quod Amphiterios appellatur*, perſuaſum habeo

ſcripſiſſe illum ببحر الغربي ويقال اوقيانوس

in mari occidentali quod appellatur oceanus. Prodigium eſt nominum illud *Amphiterios*. Et videtur ſane, mala τῷ اوقيانوس quae امفيبيريوس

forſan ſimularet ſcriptione interpretem ibi deceptum eſſe. Neque enim Arabibus nomen aliquod ejuſmodi mare illud denotat. Quod vero ad nominis Beatorum inſularum harum, ſic dictarum, rationem attinet, advertendum eſt quod habet vir ſummus Iſaacus Caſaubonus [f]; *Fere fit, ut inſulae vicinae continenti in poteſtate ſint eorum* [g] *qui oppoſitam oram habent. Itaque* Μακάρων νήσους *quum dicimus, intelligimus inſulas eorum qui extremas continentis partes ad oceanum occiduum incolunt* (quemadmodum fere olim ex jure Caeſareo, *praeſides inſularum* generatim nominari [h], Cycladum in mari AEgaeo & Ionio inſularum *praeſides* tantum, ob excellentiam, ſignificaſſe volunt juriſconſulti) *quorum quia nota erat felicitas & rerum omnium copia ideo propinquas ipſis inſulas vocarunt Beatorum inſulas.* Atque ita explicat illud Strabonis qui de locis Africae & Hiſpaniae occiduis beatioribuſque atque inſulis Fortunatis locutus, adjicit, Ἐκ δὲ τοῦ ὀνόματος δῆλον ὅτι καὶ ταύτας ἐνόμιζον εὐδαίμονας διὰ τὸ πλησιάζειν τοιούτοις χωρίοις, *Ex nomine conſtat eas fortunatas eſſe ideo creditas, quod iſtis eſſent locis vicinae.* Sed miſſis tandem hiſce parergis, in liberiore diſquirendi ſcribendique otio ſe ultro ſatis offerentibus, ad Radulphum Dicetenſem redimus. In eodem volumine, quod in bibliotheca Arundelliana Joannem illum Pykle ante memoratum habet [i], Chronicon occurrit ſane non contemnendum, ac Radulpho huic manu antiqua tributum, cujus initium eſt *Willielmus Baſtardus dux Normannorum, ſubjugatis Anglis*, &c. finis vero in ipſo Joannis regis exitu. Certe hoc ipſum exiſtimo merito fuiſſe adhibitum inter ea quae de jure illo Angliae regum in regno Scotiae [k], ſub Edwardo primo rege, ut dictum eſt, conſulebantur. Nam ea de re in Chronico illo MS. teſtimonia ſunt luculentiſſima. Admittitur autem a biographis, praeeunte Balaeo, Radulphum hunc citari Joanni Bachoni, ſeu Baconthorpio [l], in Sententias. Is quidem, ad problema illud revera ſatis mirandum, *Chriſtianis deberi Terram ſanctam multiplici de cauſa & ideo papam poſſe illam recuperare*, ſtabiliendum, affert quaedam ex *Chronica Hieroſolymitana quae incipit, Terra ſancta* (id eſt plane ex hiſtoria Hieroſolymitana Jacobi de Vitriaco) de Heraclii aliorumque tempore uſque in Godefridum Bolonienſem (*de Boylom* ibi & paulo poſt *Boylon* dictum) & ſtatim ſubjungit, *Haec in Chronicis de domo ſanctae Fidei Norwicenſis dioeceſis quae vocantur Imagines Hiſtoriarum poſt medium, ubi agitur de Vullo rege* (*Willelmo* ſcripſerat proculdubio Bachon, ſed in rebus hujuſmodi negligens erat nimis Chryſoſtomus Mataſca ejus editor) *Cap. Quod autem.* Certe quid ſibi velit illud, *Haec in Chronicis de domo*, &c. nondum didici. Nec ibi innui Dicetenſis Imagines, facile concedet, opinor, quiſquis locum illum ſive cum Imaginibus ejus hic editis ſive Abbreviationibus ejus (nam & illae Imaginum nomine etiam apud ſcriptores ſubinde veniunt) omnino comparaverit.

VII. De Joanne Bromtono (ſcriptoribus non raro, Bramptono pariter dicto) abbate, ut vocari ſolet, Jornallenſi, breviter quidem loquitur Joannes Pitſeus [m], atque inde Voſſius [n]. Scilicet autoris & abbatiae ejus nomen afferunt (quod Pitſeo eſt *Jornalenſis*, alias *Jarnaucenſis*, ſed Voſſio tantum *Jornalenſis*) Chroniconque ejus, in Joanne rege deſinens, memorant, temporis quo floruit plane ignari. Nec mihi de Bromtono ipſo hactenus quid ſatis compertum. Frequentius in Antiquitatibus Eccleſiae Britannicae, Joanni Caio, aliiſque citatur codex hic nomine Hiſtoriae Jornallenſis; qua voce ſic exarata atque in ſtudioſorum ore paſſim uſurpata ſaepius etiam cum vulgo, ſed oſcitantius fateor quam par erat, hiſtoriam hanc citans, uſus ſum ipſe. Jorvallenſis plane Bromtonus dici debuit a Joreball, ſeu ut itidem vocatur, Jereball & Jerevaur, monaſterio Ciſtercienſi in agro illo qui Richmondſhire nuncupatur, cujus abbas hic Joannes. Recte Chryſoſtomus Henriquez in *Phoenice Reviviſcente* ſeu *Ordinis Ciſtercienſis ſcriptorum Angliae & Hiſpaniae ſerie* [o], *Jervalla*, inquit, *titulo S. Mariae. Fundator Stephanus comes Britanniae & Richmundiae. Albatia in Richmundia.* Id quod accepit a Nicolao Harpsfeldio qui Joannis Spedi monaſteriorum catalogum in Henrico ejus octavo inſertum, tranſtulit Latine. Chryſoſtomus autem ille ſtatim, *Jornallenſis abbatia, alii Jarvaxenſem vocant, in qua Joannes Bromptonus diu egit, & abbatiale munus exercuit, de quo in noſtro Faſciculo, tomo ſecundo.* Et tunc, *Joravallis dioeceſis Eboracenſis. Jornallenſis* vero ibi haud omnino eſt aliud quam quod vulgo a *Jervallenſi*, *Joravallenſi*, aut ejuſmodi voce aliqua vicina depravatum. Et *n* in *u* facillime librariis commutari, nemo non videt. In actis veteribus publicis [p], ſaepius nominatur abbatia de Joreball, a fluvio Jor, Yor, Uro, interlabente, & recentius [q]

[a] Ad Alfragan cap. 3. [b] De Globis part. 4. cap. 1. [c] De Scientiis Stellarum cap. 6. [d] Norimbergae MDXXXVII. [e] Bononiae MDXLV. [f] Ad Strabonis lib. 1. [g] L. 9. D. tit. de Judiciis. [h] L. 4. alias 6. C. tit. de Naviculariis, & novell. 8. ed. Conſtantinopolit. § 46. [i] Fol. 123. [k] Et vide hic Abbreviat. Chron. ejus anno MLXXXVIII &c. [l] Prolog. in lib. 4. Sentent. artic. 4. [m] In Appendice Centuriae 2. num. 88. [n] De Hiſtoric. Lat. lib. 3. cap. 12. pag. 634. edit. altera, pag. 708. [o] Cap 47. [p] Rot. Chartarum 35. Edw. I. numero 15. Rot. Patentium 5. Rich. II. part. 1. membrana 14 aliiſque ſaepius. [q] Inquiſit. 29. Henrici VIII. in Actis Curiae Augmentationis.

illic

illic Jerevaux. Adeoque tria illa nomina apud illum ibi idem ipſum, ſeu eundem locum & nihil praeterea denotant. Idem Chryſoſtomus in Faſciculo illo ſuo [a], nihil omnino novum de Joanne Bromtono affert, ſed tantum illud ipſum, eiſdemque verbis, quod a Pitſeo didicerat, interſerit, excepto quod ei dicitur *Jornalenſis alias Jarvauxenſis*, quo quidem lectio Pitſei, qui ſic puto ſcripſerat, bene corrigitur. Sed & alibi in Phoenice [b] ſuo Chryſoſtomus ille caput habet integrum de Joanne Bromtono abbate Jornallenſi, ubi, *Joannes Bromptonus*, inquit, *ordinis Ciſtercienſis habitum in Anglia ab adoleſcentia ſuſcepit, qui virtutum & eruditionis meritis factus eſt abbas Jornallenſis alias Jarvaugenſis coenobii. Fama eſt hunc multa ſcripſiſſe, quorum tamen nihil, quod ſciam, extat praeter hiſtoriarum opus, quod compoſuit & ſuo monaſterio dicavit, cui titulum praefixit*, Chronicorum librum unum; *poſtquam contigit Britones. Extat manuſcriptus Cantabrigiae, in collegio ſancti Benedicti. Quando autem autor claruerit, ignoratur.* Sic ille ibi. Id vero quod dixit ab Joanne Spedo edoctus, de Stephano comite Britanniae & Richmondiae fundatore coenobii illius, ita intelligendum, ut neutiquam pro coenobitarum fundatore primario ſumendus ſit Stephanus ille, ſed Acharias filius Bardolfi vir dignitatis equeſtris, qui alio in viciniae loco Fors dicto primo ejuſdem ordinis coenobitis monaſterium inſtituerat, quos in Jorevallem poſtea, adeoque ipſum inde monaſterium transferri voluit Stephanus ille comes circa annum MCLX. Sic enim legitur in tabularii priſci comitum & comitatus Richmondiae, comitum veterum tum Britanniae Minoris tum Richmondiae ſerie, quam, cum ſcriptoribus pleriſque de eis editis haud parum ſit diſſona, integram interſerere ſimul hic viſum eſt. In tabulario jam dicto [c] habetur:

Genealogia comitum Richmundiae poſt conqueſtum Angliae.

Eudo comes Britanniae ante conqueſtum Angliae, filius Galfridi ducis, genuit tres filios ſucceſſive poſt ejus mortem in comitatu Britanniae praeſidentes. Alanum ſcilicet dictum Rufum, vel Fergaunt, *qui primo venit in Angliam cum Willielmo* Baſtard *duce Normanniae cui idem Willielmus, poſtquam coronatus fuit in regem Angliae per conqueſtum, auxilio Matildis reginae ſuae dedit honorem & comitatum comitis Edwini in Eborakſhira* (Edwini ſcilicet Merciorum ducis & comitis in annalibus noſtris dicti) *qui modo vocatur* Richmundſhire *& qui adtunc extitit* Geldable, *& poſtea, regum privilegio, in libertatem eſt mutatus.*

Hic Alanus primo incepit facere caſtrum & munitionem juxta manerium ſuum capitale de Gilling *pro tuitione ſuorum contra infeſtationem Anglorum tunc ubique exhaereditatorum, ſimiliter & Danorum, & nominavit dictum caſtrum* Richemont *ſuo idiomate Gallico, quod ſonat Latine divitem montem, in editiori ac fortiori loco ſui territorii ſituatum. Et obiit ſine exitu de corpore ſuo & apud ſanctum Edmundum ſepultus eſt.*

Alanus Niger frater ſuus eidem ſucceſſit in honorem Richmundiae, cujus anno gubernationis XVI. *quidam miles Acharias* (memoratur etiam in actis ſeculorum vetuſtiorum publicis [d] Akarias hic) *filius Bardolfi fundavit monaſterium ordinis Ciſtercienſis* apud Fors in Wendeſlaydale, *quod poſtea tranſlatum eſt uſque in territorium de* Witton, *& vocatur Jorevallis, per Stephanum poſtea comitem Richmundiae. Et obiit ſine liberis.*

Stephanus frater dicti Alani eidem ſucceſſit in honorem praedictum, qui tranſtulit abbatum de Fors [e] *uſque locum qui nunc Jorevallis dicitur, genuitque filium nomine Alanum. Et obiit idus Aprilis, anno gratiae milleſimo* CLXIV. *& ſepultus apud Begar*, monaſterium nempe Britanniae Minoris.

Alanus filius Stephani comitis eidem ſucceſſit, qui obiit in Britannia tertio kal. Aprilis, anno gratiae milleſimo CLXVI.

Conanus filius Alani comes Britanniae & Richmundiae ſucceſſit in honorem Richmundiae & deſponſavit Margaretam ſororem Willielmi regis Scotiae, ex qua genuit unicam filiam & haeredem nomine Conſtantiam; quam Galfridus frater Richaedi regis Angliae deſponſavit. Iſte Conanus aedificavit turrim magnam infra caſtellum Richmundiae. Et obiit in Britannia. Begarae ſepelitur anno MCLXX.

Conſtantia filia Conani tenuit honorem praedictum & ex Galfrido fratre regis habuit filium nomine Arthurum quem Johannes Angliae rex occidi fecit & Alienoram incarceratam apud Corf *poſt mortem Arthuri fratris ſui. Poſtea duxit eam Rannlphus comes Ceſtriae, quae ab eo propter adulterium divortiata & ſine prole generata nupſit cuidam Guidoni de Tearcho, ex quibus proceſſit filia nomine Adelicia quae poſt mortem paeentum remanſit in cuſtodia regis Franciae, quam rex dedit in matrimonio domino Petro* Mauclere *militi ſuo cum Britannia. Et obiit in Britannia, ſepulta apud Begar, anno* MCCI.

Adelicia obiit in Britannia & ſepulta apud Plonarmel, *anno gratiae* MCCXX.

Johannes filius Adeliciae obiit in Britannia, anno milleſimo CCXXIV. *Nunquam fuit comes Richmundiae.*

Johannes filius Johannis comes Richmundiae deſponſavit Beatricem filiam Henrici regis (tertii) *de qua genuit Arthurum, Petrum, & Johannem. Occiſus fuit apud Lugdunum in coronatione domini Clementis papae, anno Domini* MCCCV. *ibidemque ſepultus fuit.*

Arthurus dux, ſed non comes Richmundiae filius ſuus obiit in Britannia & ſepultus apud Plonarmel, *anno gratiae milleſimo* CCCXI. *Johannes frater Arthuri comes obiit in Britannia & ſepultus apud* Plonarmel, *anno* MCCCXLI.

[a] Lib. 2. diſtinct. 26. cap. 50.
[b] Cap. 20.
[c] MS. in biblioth. Cottoniana, fol. 72.
[d] Ann. 22. Hen. III. in Inſpeximus Rot. part. 5. Rich. II. part. 1. membrana 14.
[e] Thomas Mileſius in Catalogo Honoris pag. 590. Auguſtin. Vincentius pag. 58.

Hiſce pagina in altera conſcriptis, in altera proxime ſequente, ductu quidem vetuſto nec adeo inelegante ſedens in campo viridante Guilielmus rex primus undique armatus coronatuſque & ſago rubro binis leonibus auratis depicto indutus, atque copiis militaribus, velut in Eboraci obſidione [a], ſtipatus tradit diploma latifundiorum Edwini comitis Alano Britanniae comiti armato itidem & coronula inſignito ſagoque depicto, pro inſignibus Britanniae Minoris gentilitiis, quadratis alternatim aureis & caeruleis cum angulari, ejuſdem figurae, muris Pontici (*Ermins* dici ſolet) parte induto, & vexillum ſimiliter ornatum dextra tenenti genibuſque provoluto. Diploma autem, cui ſigillum viride appenditur, vetuſtum illic legitur; idem ſcilicet ipſum quod a ſcriptoribus tum Angliae [b], tum Britanniae Minoris [c] exhibetur. Sed demum operae pretium, puto, erit ſtudioſis qui dignitatum ejuſmodi ſucceſſionibus oblectari ſolent, allata diligentius comparare cum eis quae eiſdem de comitibus ſatis diverſimode etiam inter ſe occurrunt apud Holinſhedum [d] ex Joanne Lelando, Camdeno [e], Bertrando Argentraco [f], Auguſtino du Paz [g], id genus aliis, ut minorum gentium apud nos recenſiones eorundem ſucceſſionum, nec illis nec inter ſe conſonas, praetermittam. Sed haec extra callem. Hiſtoriam autem ſeu Chronicon, Bromtono tributum, ex jam dictis liquet non dicendum Jornallenſe ſed Jorvallenſe, idque potius a coenobio qui ejuſdem poſſeſſor erat, ut ſtatim dicetur, quam ab abbate aut aliquo alio coenobii ſcriptore. Fateor equidem olim mihi cum aliis, Joannem illum, Bromtonum ſeu Bramtonum, abbatem hic pro autore etiam ſecure nimis admiſſum eſſe. Caeterum, re accuratius perſpecta, tum alium omnino fuiſſe autorem non exiſtimare nequeo, tum Joannis Bromtoni nomen in codice Benedictino repertum, non quidem pro autore ſed pro eo qui, dum abbas erat, monaſterio ſuo Chronicon illud comparaverat, in cauſa fuiſſe cur velut pro autore ipſo abbas ille divulgaretur. Scilicet ibi, ſed manu non antiqua, legitur; *Liber monaſterii Jarenallenſis* (pro *Jorevallenſis*) *ex procuratione domini Johannis* Bromton (vicus ſic dicitur in Richmondia unde nomen illud natum) *abbatis ejuſdem loci. Si quis hunc librum alienaverit, delebitur de libro Vitae.* Quod ſolenne eſt anathematis quo donationes hujuſmodi munire in more erat, carmen. Jam vero hinc diſcimus ex procuratione ejus, librum hunc nactum eſſe coenobium illud, neutiquam omnino, illum ſcripſiſſe. In fronte autem exemplaris Cottoniani circa annos abhinc ducentos amplius conſcripti, manu altera, etiam ſeculi noſtri ſcribitur Joralanenſis hiſtoria, cui altera adjicitur a Joanne Bramton abbate Jornalenſi. Hinc puto adeo fidenter ſcriptoribus receptum eſt, hunc Chronici fuiſſe autorem. Et adjectum illud de Bromtoni nomine, videtur quidem illuc acceſſiſſe ex illo tantum quod de Bromtoni abbatis procuratione dictum eſt, perperam ſumpto. Quid quod, quum Chronicorum ſcriptoribus monaſticis ſolennius nihil fuerit quam ipſius, in quo degebant, coenobii ſingularia aliquot locis opportunis inſerere, ne veſtigium quidem inſertionis ejuſmodi in Chronico hoc reperitur? Ordinis quidem Ciſtercienſis (cujus erat hoc coenobium) origo illa notiſſima anni MXCVIII. *in Burgundia in loco qui dicitur Ayliſmus* (legendum plane *Moliſmus*) *in dioeceſi Cabilonenſi* memoratur ſcriptori huic [h], quiſquis ille fuerit, uti etiam non modo initium ejuſdem in Anglia circa annum MCXXX. in valle Regali ſeu Rivalle, ſed etiam complurium quae ſub id tempus orta ſunt ejuſdem ordinis apud nos, maxime in agro Eboracenſi, monaſteriorum fundatio; cum interim nullibi Jorevallenſis abbatiae, ejuſdem itidem ordinis, originis fundatoriſve nominis, cujus tamen tempora ipſa tractat, apud eum mentio. Unde ſane decernendum videtur ſcriptorem illum non Jorevallenſem omnino, nedum abbatem fuiſſe. Nec quidem aut Boſtono Burienſi, aut Lelando, aut Balaeo, nec veterum puto alicui, memoratur hic Joannes ut ſcriptor. Adeoque potius autor anonymus dicendus, nec liber quidem Jorevallenſis aliter quam qua coenobii illius bibliothecae donatus ibi aſſervatus eſt, indeque poſteritati depromptus. Nec Joannes Bromtonus abbas pro autore ſed procuratore, cujus beneficio nactum eſt coenobium anonymum illum, duntaxat agnoſcendus. Pertexere autem hiſtoriam ſuam inſtituerat ſcriptor hic uſque in Edwardum primum, ſicut ipſe expreſſim ait, licet codices ejus ſub initia Joannis deſinant. Nec quidem Cottonianus quidquam habet poſt illa de Richardo rege carmina. Corrigendi autem ſunt illic [i] tum MSS. tum editi in nomine Galfridi qui vocatur in eis *Galfridus de Nme ſalvo*. Legendum planiſſime *de Vino ſalvo*, qui Gallis Angliſque ſuis (nam Anglus erat, unde etiam ſubinde Galfridus Anglicus dicitur) *Vinſanſe* & *Vineſalf* nominari ſolet. Percelebris is ſui ſeculi poeta fuit, ſub Richardo & Joanne regibus [k], ſeu ſub annum MCC. Nomen illud ſortitum eum eſſe a libro de Vitibus, Vinis, Fructibus, &c. tuto conſervandis inter alios ab ipſo diligentius conſcripto, qui etiamnum extare dicitur Cantabrigiae in archivis collegii Caii [l], bene quidem conjectavit Joannes Pitſeus [m]. Habentur autem hexametri verſus illi, non in libro aliquo ſingulari de Richardo rege, ſed in opere penes me alioſque non raro MS. needum opinor typis edito, cui titulum dedit ipſe *de Nova Poetria* (ſic enim artem poeticam vocitabant) id eſt novo, ſeu reformato terſioreque poetice ſcribendi genere, reſpectu ſcilicet habito ad rhythmicum & perquam barbarum genus alterum quod diu ante in uſu fuerat. Opus illud, interdum etiam *de artificio loquendi* dictum, dum Romae agebat, dedicavit Innocentio tertio, e quo ut hominis ingenii muſaeque ſpecimina plura ceroas, nonnulla huc tranſcribimus. Innocentium ad hunc ſcilicet modum ſalutat:

[a] Anno MLXIX.
[b] Jo. Leland apud Holinſhedum tom. 3. pag. 7. Guil. Camden. Brit. pag. 591. Thom. Milleſius Catalog. Honoris pag. 588.
[c] Bertrand Argentraeus Hiſt. Britann. lib. 4. cap. 38. Gallice.
[d] Loco ante citato.
[e] Britann. pag. 596.
[f] Hiſt. Britann. lib. 4. cap. 38. &c.
[g] In Genealog. illuſtrium Britanniae familiarum Gallice Pariſiis MDCXIX.
[h] Col. 994. l. 30.
[i] Col. 1280. l. 11.
[k] Bal. Cent. 3. ſcript. 58.
[l] Vide Eclog. Oxonio Cantabrig. Archiv. Coll. Caii num. 74.
[m] Aetat. 12. ſcript. 275.

Papa

Papa ſtupor mundi! ſi dixero papa Nocenti
Acephalum nomen tribuam tibi, ſi caput ad lam
Hoſtis erit nomen metri; tibi vult ſimulari.
Nec nom.n metro, nec vult tua maxima virtus
Claudi menſura; nihil eſt quo metiar illam.
Tranſit menſuras hom.num. Sed divide nomen,
Divide ſic nomen. In praeſer, & adde Nocenti,
Efficiturque comes metri ſic & tua virtus
Pluribus aequatur diviſa, ſed integra nulli.
Egregius ſanguis te confert Bartholomaeo,
Mite cor Andreae, pretioſa juventa Johanni,
Firma fides Petro, perfecta ſcientia Paulo;
Iſta ſimul nulli. Supereſt de dotibus una
Quam nulli fas eſt pertingere, gratia linguae.
Auguſtine tace, Leo papa quieſce, Johannes
Deſine, Gregori ſubſiſte; quid eloquar omnes?
Eſto quod in verbis aut hic aut ille ſit ore
Aureus & totus reſplendeat; os tamen ejus
Impar eſt, oriſque tui praejudicat aurum.
Trans hominem es totus. Ubi corporis iſta juventus
Tam grandis ſenii? vel cordis tanta ſenectus
Inſita tam juveni? Quam mira rebellio rerum!
Ecce ſenex juvenis! Fidei ſub tempora primae
Cum dominus Petro praeferret amore Johannem,
Papatu Petrum voluit praeferre Johanni.
In te, papa modo, nova res hiis accidit annis.
Papa ſenex Petrus[a], *& papa juventa Johannis.*
Suntque tui[b] *quales talem decuere. Relucent*
Et circumlucent papam, quaſi ſidera ſolem.
Tu ſolus mundo quaſi ſol, illi quaſi ſtellae,
Roma quaſi coelum. Me tranſtulit Anglia Romam,
Tanquam de terris ad coelum tranſtulit, ad vos
A tenebris velut ad lucem. Lex publica mundi,
Digneris lucere mihi. Dulciſſima rerum,
Dulce tuum partire tuo. Dare grandia ſolus
Et potes, & debes, & vis, & ſcis; quia prudens,
Scis; quia clemens, vis; quia magnus origine, debes;
Et quia papa, potes, quia talis es & quia tantus.
Hic mens ſubſedit cum fecerit undique gyrum
Inque ſuis dandis te praetulit, omnibus unum,
Totum poſſe ſuum tibi deſtinat, accipe magne
Hoc opus exiguum, breve corpore, viribus amplum.

Dein vero orditur opus ipſum quod velut poetices etiam & rhetorices ſtudioſis ſpeculum ſed omnino metricum facit, inventionem, diſpoſitionem, compoſitionemque muſae ſuae exemplis copioſius docens. Et pro carminis exemplo lugubris tantum verſus illos de Richardo rege inſerit, cum hoc lemmate:

Temporibus luctus his verbis exprime luctum;
Neuſtria ſub clypeo regis, &c.

Et poſt horum finem ſeu verba illa *quam longa eſt* (nam ſic ſupplendam nemo non videt) *lacrima mundi*, ſtatim ſequitur:

Contra ridiculos ſi vis inſurgere, plene
Surge ſub hac ſpecie, ſed lauda ridiculoſe;
Argue, ſed lepide; gere te ſed in omnibus apte;
Sermo tuus dentes habeat; mordaciter illos
Tange, ſed irriſor geſtus plus mordeat ore.

Atque ad hunc modum reliqua exhibet de arte loquendi monita. Lugubre autem illud ejus carmen admodum eſt paſſim hyperbolicum, & proculdubio eo nomine ſuggillatur a Galfrido Chaucero, ubi in monialis presbyteri fabula illa ingenioſa de Gallo gallinaceo a vulpe die quodam Veneris ſurrepto, inſtituitur ad Venerem, inter alias, querela quod die ſuo rem adeo atrocem patrari permiſerit. Ideo autem quia vulnus mortiferum etiam acceperat Richardus rex die Veneris, Galfridus, ut vides, hic noſter,

O Veneris lacrimoſa dies! O ſidus amarum!
Illa dies tua nox fuit, & Venus illa Venenum.
Illa dedit vulnus.

Atque inde Chaucerus, quaſi parilis planctus ejuſmodi, in Galli haec cauſa, ratio lepide habenda fuiſſet;

O Venus that art goddeſſe of pleaſance!
Since that thy ſervant was this Chanticlere,
And in thy ſervice did all his powere
More for delite, then the world to multiplie,
Why woldeſt thou ſuffer him on thy day to die?
O Gaulfride, deer maſter Soveraine,
That when that worthy king Richard was ſlaine
With ſhot, compleinedſt his death ſo ſore!
Why ne had I now thy ſcience and thy lore,
The Friday for to chide, as did ye:
For on a Friday, [c]ſhortly ſlaine was he:
Than wold I ſhew you how that I could plaine,
For Chaunteleres drede and for his paine.

Nempe locum illum Galfridi illius reſpexiſſe ibi Chaucerum dubitari nequit, quemadmodum nec dubitavit eruditiſſimus Camdenus[d]. Quod

[a] Sic MS. [b] Cardinales. [c] L. ſothly ex MS. [d] In Reliquiis Anglice Londini MDCXIV. pag. 322.

autem

autem ad chronici hujus autoris tempus attinet; certe poſt Edwardi tertii initia floruiſſe eum, quiſquis fuerit, palam eſt. Nam obiter memorat ipſe [a] Joannae Edwardi ejuſdem regis ſororis & Davidis regis poſtea Scotorum ſecundi ſponſalia ex federe inter Anglum & Robertum Bruſium regem Davidis patrem inita, quae ad annum attinent Edwardi regis ſecundum ſeu Chriſti MCCCXXVIII. adeoque ad parliamentum nimis, ob fedus illud cum Scotis, infame, tunc Northamptoniae habitum. In Buchanani editis [b], depravate vocatur Joanna illa ſoror Henrici. Certe nec de Edwardo tertio nec de aliis ibi ſimul commemoratis loqui videtur ſcriptor hic, quaſi non etiam tempore jam dicto, aliquot ſaltem annis, recentior fuiſſet ipſe. Plurima ex Hovedeno ſumpſit. Et locus ille [c] qui ſigillo Willielmi Siciliae regis caret ſupplendus eſt ex Hovedeno [d], etiam & inde corrigenda ibi [e] ſcriptio (& *logotheta* ſubſtituendum pro *logoteta*) quemadmodum etiam e Gervaſio Dorobernenſi [f]. Alia in ſubſcriptionibus illis tum ut hic habentur tum ut in Ludovici Parutae Siciliam [g] ex Hovedeno, cum ſigilli figura, ſumuntur, bene invicem collata corrigi hinc itidem queunt.

VIII. Gervaſius Dorobernenſis ſeu Cantuarienſis, monachus ibi Benedictinus, floruit ſub Joanne rege, ſeu anno Chriſti MCC. biographis [h] editis ſatis laudatus. Claruiſſe eum anno MCXXVIII. hallucinatus ſcripſit Geſnerus. Lelandus [i] autem de eo, *Gervaſius Dorobernenſis monachus fanum Servatoris, eruditione inſignis multa, illuſtravit. Studuit, ſupra quam cuiquam credibile, antiquarum rerum cognitioni, quo nomine ingentem hiſtoriographorum numerum collegit, praecipue vero eorum qui res Britannicas & Saxonicas accurate tractabant. Unde & ipſe tandem in harenam deſcendens periculum ingenii fecit edito volumine plane egregio, in quo tum Britannorum ab origine hiſtoriam tum Saxonum & Nortomannorum fortia facta uſque ad imperium Joannis regis Angliae deduxit, diligentia quidem inexhauſta. Deinde, induſtria non minori, vitas archiepiſcoporum Cantianorum perſcripſit. Praeterea, ad cumulum addidit librum de regiunculis Britanniae primae deque ſedibus pontificiis in ea conſtitutis ac denique de monaſteriis in eadem a nobilitate conſtructis. Hactenus de Gervaſiani ingenii foetura.* Sic Lelandus. Locus vero apud Gervaſium habetur perquam ſingularis, Eadmeri, ſcriptoris decadibus aliquot annorum eo antiquioris ac celeberrimi, maxime animadvertendus, nec adeo facile forſan rite intelligendus, quem praeterire hic nequibam. Eadmerum deſcripſiſſe ait in opuſculis ſuis (ubi nimirum de combuſtione & reparatione Dorobernenſis eccleſiae agit [k]) veterem eccleſiae illius, igne, bis ante combuſtionem de qua Gervaſius, etiam & antequam de ea ſcriberet Eadmerus, conſumpta. In deſcriptione illa, quam verbatim ex Eadmero affert, inter reliqua, *Sub medio,* inquit ille, *longitudinis aulae ipſius* (eccleſiae; navis ex jure pontificio nuncupari ſolitae) *duae turres erant prominentes ultra eccleſiae alas. Quarum una quae in auſtro erat ſub honore beati Gregorii papae altare in medio ſui dedicatum habebat, & in latere principale hoſtium eccleſiae quod antiquitus ab Anglis & nunc uſque* Suthdure *dicitur. Quod hoſtium in antiquorum legibus regum ſuo nomine ſaepius exprimitur. In quibus etiam omnes querelas totius regni, quae in hundredis vel comitatibus uno vel pluribus, vel certe in curia regis non poſſent legaliter diffiniri, finem ibi, ſicut in curia regis ſummi, ſortiri debere diſcernitur. Alia vero turris in plaga aquilonali e regione illius condita fuit, in honorem beati Martini, clauſtra in quibus monachi converſabantur hinc inde habens. Et ſicut in alia forenſes lites & ſecularia placita exercebantur, ita in iſta adoleſcentioris fratres in diſcendo eccleſiaſtica officia die ac nocte, pro temporum vicibus, inſtituebantur,* &c. *Hic ſitus fuerat,* inquit, *eccleſiae Cantuarienſis veteris.* Suo vero tempore, ſeu ſub Henrico primo, omnia ibi nova fuiſſe ait, utpote a Lanfranco inſtaurata, poſtquam incendio perierant. Adeoque etiam inſtauratum tunc oſtium illud auſtrale, cujus an tunc idem quem memorat ille uſus forenſis maneret, non ſatis ex eo liquet. Quonam in opuſculo ſcripſerit hoc Eadmerus, mihi nondum conſtat. Certe nec in hiſtoria ejus Novorum, nec in Anſelmi vita *Edmeri* nomine edita [l] reperitur. Suſpicor equidem S. Wilfridi archiepiſcopi Eboracenſis vitae ab eo conſcriptae illud eſſe inſertum. Vitam illam nondum vidi. Sed ibi haberi hoc ſuadet illud quod paulo ante apud eum occurrit de Wilfridi corporis Cantuariam tranſlatione, unde occaſio ei ſumpta jam allata ſcribendi. Sed interim perquam mirum videtur illud, *Oſtium hoc ſeu* Suthdure, *in antiquorum legibus regum ſuo nomine ſaepe exprimi.* Certe leges, qua nomine illo ſupremarum poteſtatum, in regimen futurum, conſtitutiones ac ſancita denotari ſolent, quamplurimae habentur & Angloſaxonice & Latine ſcriptae editaeque, regum nempe qui Eadmero hic antiqui dicti, ſeu Inae, Alfredi, aliorum etiam uſque in Willielmum primum. Atqui in illis tantum abeſt ut ſaepe nomen oſtii illius exprimatur, ut plane nullibi, ſic opinor, illic reperiatur. Adeo fidelis tamen ac gravis mihi ſcriptor eſt Eadmerus, ut de re ipſa, quomodocunque intelligi debeat, dubitare nequeam. Nonne igitur alia hic, dum *in legibus exprimi* ait, legum vocis conſideratio ineunda? alia ejuſdem notio quaerenda? quali quidem admiſſa, in legibus, juxta notionem ejuſmodi, quas plurimis abhinc ſeculis periiſſe, nullibique in voluminibus ſuis jam comparere certum eſt, nomen hujus oſtii, in rem quam innuit Eadmerus, ſaepe exprimi potuerat. Nemo ſcilicet neſcit legum nomine ſaepius venire non ſolum ſanctiones ac conſtitutiones, verum etiam virorum prudentum conſulta [m], unde etiam inolevit ut juriſconſultis Caeſareis, ad Digeſta & Codicem ſcribentibus aut inde quidquam citantibus, ſolenne olim fuerit hodi-

[a] Anno MLXIX. Col. 967. l. 42. [b] Rer. Scotic. lib. 8. Reg. 97. Francof. 1592. [c] Col. 114. [d] Anno MCLXXVI. [e] Lin. 31. [f] Col. 1437. lin. 34. [g] Originale delle medaglie pag. 36. [h] Bal. Cent. 3. ſcript. 48. Pitſeus AEt. 13. ſcript. 285. Voſſius de Hiſtoricis Lat. lib. 2. cap. 56. [i] MS. in biblioth. publica Oxonienſi. [k] Col. 1291. [l] A Joanne Picardo ante Anſelmi opera Col. Agrip. 1612. [m] Papinian. l. 1. D. de legibus.

eque ſit, non magis Codicis conſtitutiones quam tot veterum prudentum conſultorum, deciſionum, opinionum, id genus aliorum fragmenta in Digeſtis reperta, nec tamen pro legibus ſeu conſtitutionibus confirmata, ſed utcunque illuc a Juſtiniano traducta, *leges* nuncupare, tametſi quidem doctis aliquot [a] eo nomine neutiquam fuerint irreprehenſi. Sed interea nonne cum ratione exiſtimari poteſt, etiam hac notione, forte Eadmeri aevo ſatis recepta, deciſiones forenſes ac judiciorum formulas ſub *antiquis* ſic illi dictis *regibus*, ſive in actis tunc ipſis publicis ſive in commentariis privatorum inde deſcriptis ſive in utriſque habitas, ab eo intelligi per verba illa in *legibus*, quarum ſane, hac notione ſumptarum, codices qualeſcunque compluria ante ſecula funditus periere, atque cum eis oſtii illius expreſſio ejuſmodi? Quaſi dixiſſet juxta linguam noſtram jam uſitatam, **In the Rolls or Records of the ordinary Courts of Juſtice, or in the Reports, or Yeerbooks, or Lawbooks of the antient Kings**, qua notione **the Laws** etiamnum uſurpatur. Deciſionum, formularum & commentariorum id genus illorum temporum veſtigia aliqua quidem ſed raro ſatis habentur in libro illo percelebri **Domeſday** dicto, ac interdum etiam in ſchedis aliquot aliis, ubi lites coaevae regibus illis antiquis memorantur. Sed oſtii hujus in illis, ni fallor, nondum reperta mentio. Nec ſane quidquam quod pro ſatis integra forenſi illiuſmodi per ſecula illa apud Angloſaxones formula ſumendum videatur, hactenus vidiſſe me memini. Conjectare autem, etiam & credere par eſt, ſub *antiquis* illis *regibus* ſeu tam Angloſaxonicis quam Normannis, Eadmeri ſcriptionem hanc antevertentibus, ſuperſtites fuiſſe formulas ejuſmodi & deciſiones ac in codicum ſeu voluminum qualiumcunque corpora, temporum ſerie, diſpoſitas eſſe, juxta atque poſtmodum, idque, ut videtur, exemplo vetuſtiorum illorum ſeu more majorum, uſque in aevum noſtrum uſus obtinuit in annalibus deciſionum ac diſputationum, in tribunalibus ſummis habitarum, digerendis; quos non ſolum **Yeerbooks** ſeu *annales* ut regum nomine diſtingui ſolitos vocitamus, ſed etiam ſignantius **Lawbooks** *legis libros*, ubi plane legis notio haud proprie alia quam ea qua deciſio, formula, diſputatio forenſis ſignificatur. Neque enim libris in illis conſtitutiones, ſanctiones, ſtatuta, aut quid ejuſmodi, qua tale, aliter atque judiciis ac diſputationibus ſubinde neceſſario adhibetur, omnino reperitur. Atque ut juriſconſultis jam noſtris habentur codices ejuſmodi aut eorundem fragmenta aliquot paſſim proſtantia, idque ab Henrico tertio rege uſque in tempora noſtra, eaque ſive continuata ſive variatim interciſa, ita temporum ab Henrico illo retro putatorum uſque in Willielmum primum, ſeu per annos 140 actorum, codicibus ejuſmodi uſi ſunt juriſconſulti apud nos veteres, idque etiam Richardi ſecundi regis ſeculo, ſeu circa annos abhinc 250, niſi velut hyperbola poetica fallat Galfredus Chaucerus, vir plane ut alias ſcientiſſimus ita tum juris Anglicani peritus tum ejuſdem conſultiorum moribus, libris, ſtudiorumque rationi, maxime in collegio juriſconſultorum quod Interius Templum dicimus, cujus ſocius ipſe erat, perquam adſuetus. In elegantiſſimis nempe eorum quos fabularum ſuarum Cantuarienſium, ſub tempus jam dictum conſcriptarum, facit autores, characteribus, *ſervientis ad legem*, quo nomine primaria juris Anglicani conſultorum dignitas, eis eam quae eorum eſt qui pro tribunali ut judices ſummi ſedent, veluti doctoris aut anteceſſoris denotatur (licet *judices* noſtros doctoribus & *ſervientes* bacalariis reſpondere, temere nimis velit Joannes Roſſus Warwicenſis [b]) mores ac doctrinam deſcribens, interſerit,

In tearmes had he caſe and domes all
That fro the time of King William was fall.

id eſt. *Temporibus ſtatis*, ſeu diebus, *pro more faſtis* (quos **Terms** dicimus) *diſtinctas cauſas habuit univerſas ac judicia, quae a tempore Willielmi regis evenere*. Certe aequum eſt ut itidem ſentiamus, tempore Guilielmi regis ſeu Eadmeri ſeculo, cauſas ejuſmodi antiquorum tunc regum, id eſt, judicia in tribunalibus eorum lata, e codicibus qualibuſcunque aut actis tribunalium illorum publicis ediſci potuiſſe. Et certe notione jam dicta ſumendum illud ibi Eadmeri, *In legibus regum antiquorum* ſuadet id quod in eis *diſcerni* dicitur de *querelis, quae legaliter non poſſent alibi diffiniri, finem inibi ſortiri debentibus*, qualis locutio non tam conſtitutiones regias ſeu leges notione magis vulgari, quam acta eorum forenſia, juxta jam dicta, ſapere videtur. Sed vero impenſe miranda eſt juriſdictionis hic prodigioſa amplitudo, nec ſane minor, ut verba ſonant, quam ſi dixiſſet ſummum ibi, quoad cauſas etiam totius regni omnimodas, imo & regiis ſuperius tribunal archiepiſcopale ibi locum tunc habuiſſe, idque in legibus, quas diximus, diſcerni. Res quidem aliunde perquam inaudita & juri, apud majores noſtros, tum regio tum populi, quale tunc & ſemper poſtea viguiſſe recipitur, undiquaque diſſona. At nihilominus habetur etiam, apud Petrum Bleſenſem, juriſdictionis ejuſmodi Cantuarienſis, ſaltem ejuſdem reliquiarum imaginiſve ſub Henrico ſecundo rege ac Thoma archiepiſcopo veſtigium ſane luculentum. Degebat Petrus ille, ut miniſter ac famulus etiam & archidiaconus [c] Cantuarienſis, in aedibus archiepiſcopi illius, quod vitae genus omnino aulicum tunc erat ſplendidiſſimumque. Eo nomine eum acerbius literis inſectabatur neſcio quis ludimagiſter, inſtantius illum nec ſine convitio urgens, ut in ſcholas umbratiles & meditandi contemplandique ſeceſſus, inde ſe quantocius reciperet. Quod ſane indigniſſime ferens Petrus [d], illum ut procacem nimis ac intempeſtivum viriliter redarguit. Atque inter reliqua a nobis alibi [e] ex eo adducta, collegium ibi florere oſtendit etiam juriſconſultorum, quorum pars ipſe magna, & *Omnes*, inquit, *quaeſtiones regni nodoſae referuntur ad nos*. Videſis ibi caetera. Sed de hiſce porro viderint perſpicaciores. Certe neque in epiſtolis Lanfranci, nec Anſelmi, nec Joannis

[a] Laur. Valla Elegant. lib. 4. cap. 48. Vaconius a Vacuna lib. 6. Declaratione 79. §. 2.
[b] MS. in bibliotheca Cottoniana fol. 90. 2.
[c] Pal. Cent. 13. ſcript. 21.
[d] Epiſt. 6.
[e] Diſſertat ad Fletam, cap 8. §. 1.

Sariſburienſis (in quibus, utpote ſatis coaevis ac generis itidem hieratici hominibus atque res tunc foreales ſubinde tractantibus, juriſdictionis, ſi qua ſeculis illis iſtiuſmodi fuiſſet, ſive teſtimonia expreſſa ſive veſtigia ut occurrerent, cum ratione eſſet expectandum) nec quantum ſcio alibi omnino comperta ſunt qualia ſive hoc loco Eadmerus ſive Petrus Bleſenſis, veluti ſibi ſeculiſque ſuis notiſſima, tradidere. Atque adverſiſſima hiſce habentur in conſtitutionibus illis notiſſimis parliamentariis Henrici ſecundi, ſeu temporis quo etiam floruit Bleſenſis, Clarendonenſibus[a] dictis, ut id genus alia praetermittam. Locus etiam apud Gervaſium ſingularis de legibus & cauſidicis primo in Angliam vocatis, digniſſimus eſt qui hic advertatur expliceturque. Notiſſima eſt ex hiſtoricis obviis, controverſia graviſſima ſub Stephano rege, inter Theobaldum archiepiſcopum Cantuarienſem & Henricum, fratrem regis, epiſcopum Wintonienſem de jure & commodo legationis a latere hic continuo. Ea Romae acerrime agitata, *Oriuntur hinc inde*, ut ſcribit Gervaſius, *diſcordiae graves, lites & appellationes antea inauditae. Tunc LEGES & CAUSIDICI in Angliam primo vocati ſunt, quorum primus erat magiſter Vacarius. Hic in Oxonefordia legem docuit*, &c. De juris tantum Caeſarei, canonico ſive conjuncti ſive potius nimium immerſi complicatique peritis, eorumque in Anglia tunc origine locus plane capiendus, uti & de juris ejuſdem librorum uſu publico, qua de re & de Rogerio illo Vacario hic memorato, fuſius nos alibi[b]. Adjicere hic liceat, quaſi ſtatim poſtea coeptum eſſe codices, ſumma cum diligentia, utriuſque juris jam dicti, monaſteriorum in Anglia aliorumque ibi comparari bibliothecis, quod ſatis elicere eſt ex hiſtoria MS. monaſterii Petroburgenſis a Roberto de Swapham (ut credi ſolet) tempore Henrici tertii aut circiter conſcripta. Scilicet Benedicti abbatis Petroburgenſis, qui coepit anno MCLXXVII. ſeu 23 Henrici ſecundi & mortuus eſt MCXCIV. ſeu Richardi primi ſexto, eximiam dignitatem (chariſſimus enim erat Richardo regi conſiliarius atque ab eo pater dici ſolitus) atque res in abbatiae commodum ab eo geſtas is enarrans, deſcribi eum feciſſe ait plurimos libros, quos enumerans, partim theologicos, partim juridicos aliosque, juridicos ad hunc modum recenſet, *Decreta Gratiani, item Decreta Gratiani, Summa Ruffini de decretis, Summa Johannis Faguntini de decretis* (forte Joannes Faventinus innuitur, apud Geſnerum e Matthaeo Dreſſero memoratus; qui tamen in Nevizani, Gomeſii, Fichardi, Zileri, Freymonii, Antonii Auguſtini, Guidi Panzirolli diligentioribus juriſconſultorum nominum collectionibus, ni fallor, non omnino reperitur) *Decretales Epiſtolae, item Decretales Epiſtolae, item Decretales Epiſtolae, cum Summa ſic incipiente, OLIM, Inſtitutiones Juſtiniani* (Juſtiniani) *cum Autenticis & Infortiato, Digeſtum vetus, tres partes, cum Digeſto novo, Summa Placentini, totum corpus juris in duobus voluminibus.* Certe haud parum tunc apud Anglos creviſſe ſtudia juris utriuſque, quae paulo ante hic incepta ſunt, ex hiſce difficile non eſt conjectare. Et de Gervaſio, hactenus.

IX. Sequitur Thomas Stubbes, Stobaeus itidem interdum dictus. Is ſuum in aevum, ſeu in Edwardum tertium annumve quaſi MCCCLX. pontificum Eboracenſium ſucceſſionem & actus deduxit. Lelandus[c], *Thomas Stobaeus alias Stobbes a Leandro Alberto, libro quarto de illuſtribus praedicatoriae ſectae viris, luculente celebratus eſt. Scripſit librum cui titulus, Statutum contra impugnantes eccleſiaſticas conſtitutiones; de ſtipendiis praedicatoribus Verbi Dei; de perfectione vitae ſolitariae; de arte moriendi.* Plura de eo habes apud Balacum[d], cujus in librorum illius recenſione, is qui hic editus de archiepiſcopis Eboracenſibus memoratur. Celebratur itidem a Geſnero, atque ex eo a Poſſevino, uti & ab Antonio Senenſi in Praedicatorum bibliotheca, & demum a Gerardo Voſſio[e] in editione Hiſtoricorum Latinorum ſecunda.

X. Guilielmus Thorne monachus coenobii Cantuariae Auguſtiniani Benedictinus a Lelando MS. Balaeo[f], Pitſeo[g], Voſſio[h], celebratur. Eadem quae Lelandus habet verba ex eo affert hic Balaeus, excepto tamen, mutandum eſſe ex Lelando illud Balaei, *Eum tanta uſum fuiſſe diligentia in illuſtrandis ſui coenobii rebus, quo vix clarius aut antiquius ullum habet Britannia noſtra monimentum*, &c. in *eum tanta uſum fuiſſe diligentia in illuſtrandis coenobii ſui, quo vix clarius aut antiquius ullum habet Britannia noſtra, monumentis*, &c. Ita Lelandi ſenſum & verba ipſa habes. Idem eſt qui Geſnero & exſcriptori ejus frequenti Poſſevino dicitur Guilielmus Thorny, & tribuitur anno MCCCXXXIV. qui eſſe debuit MCCCLXXX. aut circiter.

XI. Henricus Knighton (ſic ſcribi ſolitus) canonicus abbatiae Leiceſtrenſis, ſub tempora claruiſſe dicitur Richardi ſecundi regis, in cujus ferme exitum hiſtoriam ſuam ab Willielmo primo, praemiſſo libri primi compendio de rebus aliquot Saxonicis & Normannicis, ſeu in annum MCCCXCV. deduxit. Citatur Joanni Roſſo Warwicenſi[i] unde ſolum tum Lelando tum Balaeo notus, nec eorum alterutri viſus. Ipſiſſima, quibus uterque tantundem fatetur, verba de eo Lelandi leguntur apud Balaeum[k], e quo etiam eum memorat Geſnerus. Exemplaria ejuſdem MSS. habentur bina in bibliotheca Cottoniana, quorum alteri nec ornatus in fronte ullus nec titulus, alteri vero titulus in fronte antiquitus minio conſcriptus eſt *Cronica Leyceſtrenſis*, ubi in ora libri itidem adjicitur, *Compilatio Henrici de* Knighton *canonici abbatiae Leyceſtrenſis, de eventibus Angliae.* Profitetur in praefatione ſe *Ciſtrenſis laudiſſimi cronographi, libri ſeptimi ſeriem de verbo ad verbum inſcribere proponere*, ſuaque aliunde allata, quae quidem fuſiſſima ſunt, intermixturum adjecturumque. Id eſt, Ranulfi

[a] Matth. Pariſius anno MCLXIV. Ad finem Quadrilogi ſeu vitae Thomae archiepiſcopi Cantuarienſis, Jo. Sariſburienſ. Epiſt. 159. Goldaſtus Conſtit. Imperial. tom. 2. pag. 346. etiam in Chronic. Gervaſii col. 1386. Et videas eum col. 1389, &c. & compara cum Rogero Hovedeno part. 2 anno MCLXV. & Gervaſium iterum col. [illegible] [b] Diſſert. ad Fletam cap. 7. §. 3, 4. &c. [c] MS. in bibliotheca publica Oxonienſi. [d] Cent. 6. ſcript. 36. [e] Lib. 3. cap. 2. [f] Cent. 6. ſcript. 63. [g] AEt. 14. ſcript. 660. [h] De Hiſtoricis Lat. lib. 2. cap. 61. & lib. 3. cap. 3. [i] MS. in biblioth. Cotton. fol. 112. a. [k] Cent. 6. ſcript. 48.

monachi

monachi Ceſtrenſis Polychronici quod ſatis univerſalis eſt ab initio rerum hiſtoria. Ejus autem liber ſeptimus in Willielmo rege primo incipiens, in exemplaribus aliquot extenditur etiam in poſtrema Edwardi regis tertii tempora ſeu annum MCCCLXXVII. ut in codicibus bibliothecae Arundellianae aliarumque ac peroptimo penes me ejuſdem codice, cui antiquitus ſubjicitur, *Explicit liber ſeptimus, Hiſtoriae Policronicae ultimus*, & dein *Praeſentem cronicam compilavit frater Ranulphus Ceſtrenſis monachus*, quae verba quomodo ab ipſo autore ſibi primo in libro deſignata ſunt, ſtatim indicabimus. Sed vero in eodem codice ad annum MCCCXLIV. inceptum, antiquitus adnotatur, *Uſque huc ſcripſit R.* ſeu *Ranulphus.* Sic etiam ante ſaepius Ranulphus ipſe ſe in opere illo innui voluit. Exit autem ejuſdem liber ſeptimus Knightono [a], annis aliquot ante. Videſis quae de eo hiſtoriaeque ejus tempore habent variatim biographi [b]. Certe maximo eum apud majores noſtros fuiſſe prae caeteris in pretio, inde ſatis liquet quod tot ejuſdem codices veteres MSS. ac etiam perpulchre exarati, in bibliothecis tum publicis tum privatis etiamnum reperiantur, & quod prae aliis dignus habitus ſit annis abhinc quamplurimis qui in linguam verteretur Anglicanam. Verſio illa typis etiam ſuperioribus ſeculis bis edita eſt, & ab interprete, Joanne ſcilicet de Treviſa, etiam in Edwardi quarti initia continuata. Etiam Lelandus in MS. ejus vita laudibus illum impenſe efferens & in Polydorum Vergilium velut minoris multo aeſtimandum & qui veteribus Britanniarum Anglorumque ſcriptoribus foede abuſus fuerat acriter, dum vixit ille, invectus, *Plura hic dicerem*, inquit, *de Polydori arrogantia, niſi ſtomachum ejus timerem, quem tamen non uſque adeo timeo quin aperte auſim adfirmare Ranulphum in eruendis myſteriis antiquitatis Britanniae δι; διὰ πάντων illo ſuperiorem fuiſſe, ſi ſpectes provincias in quibus verſatus fuit; nempe Salapiam, Davaniam, Luniam, Doroventaniam.* Sic ille. Quod vero ad nomen ſcriptoris hujus verum attinet; id quidem ediſcendum monuit ipſe e literis initialibus capitum ſexdecem libri primi, ſatis imitatus etiam hac in re Ranulphum Ceſtrenſem, cujus adeo eſt alias ſequax. Ranulphi nempe mei, ut ſaepius aliorum, elegantius auro coloribuſque variis ornati frons minio exhibet carmen hoc, ſeculi ſui barbariſmo conſonum,

Grammata dant prima capitalia nomen agentis.

Nimirum initiales literae cujuſque capituli libri primi, uſque ad 52, in verba coactae ita leguntur, *Praeſentem Cronicam compilavit frater Ranulphus Ceſtrenſis*, unde tum illud quod ante memoravimus ad codicis mei finem, tum quod verbis totidem apud Pitſeum habetur ex codicis alicujus veteris fronte ſumptum. Haud ita diſpari modo Knightonus literis initialibus capitum XVI. libri ſecundi (oam primus velut apparatus tantum locum ſequentibus obtinet) nomen ſuum ad hunc modum deſignat, *Henricus Cnitton*, unde etiam Lelandus in vita ejus MS. *Knighteduno* ſuo ſupra ſcriptum habet *Cnitiodunus*, ut aliam nominis lectionem. Et de hiſce tandem ſatis ſuperque.

[a] Lib. 4. col. 2569.
[b] Balaeus edit. priori fol. 144. 2. Cent. 6. ſcript. 12. Geſnerus, Pitſeus Aet. 14. ſcript. 641. Voſſius de Hiſtoricis Latinis lib. 3. cap. 2. Arnoldus Wion in Ligno Vitae lib. 2. cap. 77.

Ex aedibus Carmeliticis Londini
X. Maii Juliani M DCLII.

MARE

MARE CLAUSUM,

SEU

De Dominio Maris

LIBRI DUO.

PRIMO,

MARE, ex Jure Naturae ſeu Gentium, omnium hominum non eſſe commune, ſed Dominii privati ſeu proprietatis capax, pariter ac Tellurem, eſſe demonſtratur.

SECUNDO,

Sereniſſimum, Magnae Britanniae regem MARIS circumflui, ut individuae atque perpetuae Imperii Britannici appendicis, Dominum eſſe, aſſeritur.

- - - - - - *Pontus quoque ſerviet illi.*

Digitized by Google

Sereniſſimo Potentiſſimoque

PRINCIPI

CAROLO

DEI GRATIA

Magnae Britanniae, Franciae, & Hiberniae

REGI,

FIDEI DEFENSORI;

Humillimus atque devotiſſimus ejus ſubditus

JOANNES SELDENUS.

QUOD imperare pridem dedignatus non es, regum optime maxime, id propenſiſſimo obſecundandi animo quam potuit maturiſſime abſolutum, venerabundus offero. Diſſertatio eſt de *Dominio Maris*, ideo inſtituta, ut in compendio cerneretur jus illud exploratiſſimum,quo ab omni aevo oceanus Britannicus in ſacro Britannici tui patrimonio cenſitus eſt. Divi parentis tui juſſu tentata olim adumbrataque, inter ſchedas ſive neglectas ſive disjectas per annos amplius ſedecim mecum latuit, ut imperfecta nimis, ſic etiam ceu intermortua. Poſtquam autem recognitioni ejus

ejus inſtaurationique totus, idque ea intenſiſſimi ſtudii alacritate, qua, clementiſſimis utpote majeſtatis tuae auſpiciis excitus, carere nequibam, per menſes aliquot vacaveram, non tam ut evocata revixit, quam plane renata eſt. Tot ſcilicet in ea ſunt emendata, tot diſpuncta, recocta, limata, immutata, tanta inſuper acceſſio ubique facta eſt, ut priſtino, quantum erat, lineamento plerumque diſparente, exeat omnino nova; tam nimirum ex iterata origine, quam ex natura ſui, tua. Sunt inter ſcriptores exteros, qui mare tuum auſtralius orientaliuſque principibus ſuis temere attribuunt. Nec pauci habentur, qui maria qualiacunque, ex jure naturae atque gentium, univerſitatis hominum eſſe communia, Caeſarianos aliquot jureconſultos veteres maxime ſecuti, aut adſtruere ſatagunt, aut patientius quam par eſt admittunt. Ne quid deforet, quod & utrumque genus refellat, & majeſtatis tuae cauſam rite adſerat, diffuſam teſtimoniorum indaginem inivi, eaque ſimul cum rationum momentis, ex omnimodo jure petitis, expendi, ſelegi, contexui; nec indiligenter. An vero feliciter, id perſpicacitas tua ſumma & vere regia prudentia dijudicabit. Ipſe interea in univerſum impenſiſſime contendi, ut tum ſereniſſimae majeſtati tuae, tum veritati exactiſſimae, veluti numinum pari ſacris ſocialibus colendo, tempeſtive litarem. Inexuperabilem tibi felicitatem ſanctiſſima illa majeſtas, quae tuae archetypa eſt, praeſtet conſervetque.

P R AE-

PRAEFATIO.

SUNT quae praemonenda hic duximus nonnulla, quorum pars etiam lectoribus alias ſcientiſſimis fuerit neceſſaria: caetera itidem iis qui ſolenni temeritatis vitio in ipſo impingunt limine, dum libros obiter ſalutant, non inutilia. Spectant illa aut teſtimoniorum, quae adhibentur, ſedem, aut dominii marini quod demonſtratur circumſtantias aliquot, aut operis titulum. In teſtimoniis, praeter typis edita & manuſcripta privatorum bibliothecis latentia, non pauca (maxime in libro ſecundo) adducuntur e tabulis ſeu monumentis publicis, quorum fidem aliis teſtibus potiorem eſſe (ſaltem ſi diſcrimen interſit) adeoque plenam, tam, puto, concedet aequus rerum quilibet aeſtimator, quam ſenatus olim cenſuit [a] *Romanus. Quae privatorum bibliothecis latent, ea ubinam adſerventur plerumque docet margo. Quoties id non fit, penes memet habentur. Tabularum autem publicarum, e quibus crebro deſumuntur teſtimonia, aliis ſimiliter in margine, ſive archivi, ſeu ſacrorum ſcriniorum locus, ſive archaeotarum ſcriniariorumve muneris nomen ſic adjicitur, ut inde ſtatim occurrat ubinam reperiantur. Harum vero aliis (quarum nempe uſus frequentior) nullus prorſus locus nec archaeotae nomen, ſed rex ut plurimum & annus, praeter vocamen earum forenſe, duntaxat adnotatur. Quotquot hujus ſunt generis, aliae attinent ad annos qui Joannis regis initia & Edwardi quarti exitum interveniunt, aliae ad eos qui inde ad aetatem excurrunt noſtram. Quae prioris ſunt intervalli, nec locum aut archaeotae nomen habent adjectum, adſervantur in archivo Arcis Londinenſis; quae intervalli ſunt poſterioris, in illo quod Capellae Rotulorum nomine eſt notiſſimum. Futile nimis fuiſſet tantundem eis, qui archivis Anglicanis aſſueti ſint, hic indicaſſe; quippe quibus ex ipſo forenſi vocamine (veluti Rotulorum Patentium, Rotulorum Clauſorum, Rotulorum Parliamentariorum, Rotulorum Franciae, Vaſconiae, Alemanniae, id genus aliorum, quae ſunt tabulae cancellariae Anglicanae) & regis nomine ſatis dignoſcitur ipſa etiam tabularum ſedes. Sed tam popularium meorum qui ſcriniis ſacris alieni fuerint, quam exterorum gratia, inprimis erat hoc praelibandum, ut ſcilicet, ſi horum alterutri teſtimonii cujuſcunque ex hiſce allati fontem ſeu autographum denuo inſpici ac penſiculatius conſuli forte velint, eis, cum ſedes ita deſignentur; commodius id ſive praeſentibus ipſis pro libitu facere ſive abſentibus ab amicis impetrare ſ.et integrum. Etenim tabularum ſcriniarii (quibus ſumma religio eſt ut tutiſſime conſerventur) ex more recepto tum horis; quae intempeſtivae non ſunt, omnimodis aditum conſulentibus praebent; tum ita eas diſpoſitas habent,* ὅπη ᾖ ῥᾷστον *(quod voluit de tabulis publicis etiam Juſtinianus* [b]*)* εὑρίσκεσθαι παρὰ τῶν ἐπιζητούντων, *ſeu* ut facile a requirentibus inveniantur. *Quod ad circumſtantias, quas diximus, dominii marini*

[a] Marcellus l. 9. ff. tit. de Probationibus

[b] Novell. Conſtit. 15. cap. 5. §. 2.

attinet; cum binae hic demonſtrentur (qua in rebus civilibus vocabulum illud ferri poſſit) propoſitiones, altera, Mare ex jure naturae ſeu gentium omnium hominum non eſſe commune, ſed dominii privati ſeu proprietatis capax aeque ac tellurem; altera, Sereniſſimum Magnae Britanniae regem maris circumflui, ut individuae ac perpetuae imperii Britannici appendicis, dominum eſſe; exiſtimandum non eſt, aliuſmodi admitti hic ſive cauſas ſive effectus dominii marini, quam quales fuerint dominii inſulae, continentis, portus ſeu cujuſcunque alterius territorii ſeu provinciae, quae in ſacro principum patrimonio cenſeri ſolet. Nec minus ex juris inter gentes de dominio acquirendo recepti ipſiuſque juſtitiae ratione, veluti ex cauſis, natum eſſe maris quam telluris dominium; nec ejus effectus alios eſſe quam qui pactis, conventis, foederibus, ſervitutum ſive conſtitutionibus ſive praeſcriptionibus, id genus aliis, pariter ac effectus dominii telluris, variatim ſubjaceant. Recte ille [a] *olim:*

Nunc jam ceſſit pontus, & omnes
Patitur leges.

Omnes ſcilicet quas patiuntur territoria qualiacunque, pro rerum, perſonarum, ſeculorum, atque juris belli paciſque diſcrimine. Et ad Tiberium Auguſtum Valerius, Penes te, *inquit* [b], hominum deorumque conſenſus maris ac terrae regimen eſſe voluit. *Alia ſunt apud veteres ejuſmodi, quibus ita conjungitur terrae & maris dominium, ut nullo modo invicem diſpar eſſe velint, aut diſpares hujus ab illius dominii ſive effectus ſive cauſas. Quin hoc, puto, cordatioribus ſatis manifeſtum eſt, ſine monito; quo tamen opus eſt eis qui cauſam dominii marini ſolum in praepollentium claſſium, interdum etiam piraticarum* [c], *vi, effectum vero in omnibus aliis ſimpliciter perpetuoque arcendis conſiſtere, incogitanter nimis, nulla foederum fideive interpoſitae juriſve habita ratione, pronuntiare ſubinde audent. Titulus autem libri defenſione etiam eget apud aliquos, quorum palato illum non ſatis placere audio. Nolunt, ſi diis placet,* Mare Clauſum *id quod hic agitur, ſeu dominii maris aſſertionem, ſed tempus quo veteribus claudi maria dicebantur, utpote non navigabilia, denotare. Nemo quidem neſcit a* III. *iduum Novembris* [d] *uſque in diem* VI. *id. Martii, ſeu inter ejuſmodi temporis hyberni initium atque exitum* [e] *alium, ita olim mare clauſum fuiſſe ac dici, ut tempore reliquo, ſeu aeſtivo, apertum, id eſt, claſſium magis patiens. Quo ſenſu dixit Cicero* [f], *dum a Quincto fratre literas expectabat,* Adhuc clauſum mare ſcio fuiſſe. *Adeo ut hoc ſenſu tam Cluſii & Patulcii cognomina Neptuno, quam Jano rite ſatis tribui potuiſſent. Sed vero, tametſi ex hac maris clauſi notione, titulus fuiſſet deſumptus, non ita foret ſane reprehendendus. Nam cum domini ſit, ita ſuo utifrui, ut extra pacta conventa, foedera, ſeu jus aliquod ſingulare ſuperveniens, alios quoſcunque ei arcere liceat; non male dixerat quis maria quae in cujuſpiam dominium tranſirent, caeteris quibuſcunque nec dominis nec jure ejuſmodi ſingulari gaudentibus, ex lege dominii clauſa eſſe, non diſſimili fere modo ab eo, quo tempore illo hyemali claſſibus intractabilia ſunt lege naturae, quemadmodum loquitur Vegetius. Nam ut crebrae tempeſtates atque hyemis inclementia, a Novembri uſque ad novos in Martio navigationis natales, liberum maris uſum vetabant, ita etiam eum,*

[a] Seneca in Medea act. 2. [b] In Prologo. [c] Videſis Ludovic. Servin. in Placit. tom 2. p. 260.
[d] Vegetius de Re Militari lib. 4. cap. 39. [e] L. 3. C. tit. de Naufragiis & l. 3. tit. cod. in Cod. Theodoſiano; Jul. Ferret. de R. Navali lib. 11. §. 2. & 3. [f] Ad Quinctum fratrem lib. 2. epiſt. 5.

qui

qui ut dominus mare privatim ac jure occupaverit, aliis liberum ejuſdem uſum non raro intercludere, a ratione non adeo abſonum eſſet dicere. Sed vero alia & clarior plane tituli mens eſt. Ex ſimplice ejuſdem vocabulorum vi denotatur, mare, non aliter ac tellurem ſeu portum, finibus, limitibus, caeteriſque privati dominii notis ac circumſtantiis ita claudi ſeu in dominium privatum ſecerni ſecludique, idque ex jure omnimodo, ut, extra domini libitum & ſingularia quae variatim interveniunt, evaneſcunt, redeunt, juris temperamenta, praecludatur aliis univerſis ejuſdem uſus. Nam claudere *non modo ſimplicem ipſum claudendi actum, quemadmodum in januis oculiſve clauſis, clauſo agmine, ſeu ut in illo Lucani*[a]*:*

> Brachia nec licuit vaſto jactare profundo,
> Sed clauſo periere mari ---------

(quod de nautis verſa carina tectis dicitur) verum etiam id quod conſequens eſt, ſeu tum liberi rei clauſae uſus negationem, tum proprietatem ſeu imperium ejus qui clauſerit, ſaepius ſimul ſignificare certiſſimum eſt. Venus apud Virgilium[b] *ad Jovem :*

> Quid Troes potuere ? quibus tot funera paſſis
> Cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis ?

Id eſt, liber orbis uſus eis interdicitur, ſeu non permittitur. Et Propertius[c] *:*

> Non clauſiſſet aquas ipſa noverca ſuas.

De ſacris Junonis fontibus loquitur, qui ſexui ſequiori velut dominabus proprii, Herculi adeoque maſculis quibuſcunque interdicebantur. Tencterorum item legatus ad Agrippinenſes apud Tacitum[d], Vobis gratulamur, quod tandem liberi inter liberos eritis. Nam ad hunc diem flumina, ac terras, & coelum quodammodo ipſum, clauſerant Romani, ut colloquia congreſſuſque noſtros arcerent. *Et apud eundem, Cerialis ad Treveros ac Lingonas, exceptis tributis* caetera, *inquit,* in communi ſita ſunt. Ipſi plerumque legionibus noſtris praeſidetis. Ipſi has aliaſque provincias regitis. Nihil ſeparatum clauſumve. *Ejuſmodi ſunt alia non pauca. Plinius item de ipſis maribus*[e]; Interiora maria terris clauduntur ut portu. *Et,* mare Tyrrhenum a Lucrino molibus ſecluſum, *habet idem*[f] *alibi. Et Tacitus*[g], tutum, ſecluſum mare. *De Francis etiam olim piratico more tum per mare Mediterraneum tum apertum oceanum graſſantibus, panegyriſtes ille ad Conſtantium*[h], Eventu temeritatis oſtenderant nihil eſſe clauſum piraticae deſperationi, quo navigiis pateret acceſſus. *Mare ſcilicet non eſſe ab imperatore Romano ita eis praecluſum, quin libere eodem depraedando uterentur. Summa eſt ; id quod D. Ambroſio*[i] *dicitur* poſſidere fretum, & ſpatia maris ſibi vendicare jure mancipii, *ipſum Columellae*[k] *eſt* maria ipſa Neptunumque claudere ; *adeoque mare clauſum eſt mare privatim poſſeſſum, ſeu tam jure quam occupatione ita ſecluſum, ut commune eſſe deſinat, id eſt, jure mancipii vendicatum. Inde anguli clauſares dicebantur anguli quibus centuriae in veterum Romanorum aſſignationibus ita ſe invicem contingebant, ut ex eis quatenus dominii ſingularium jus exporrigeretur dignoſci*

[a] Pharſal. 3. [b] AEneid. 1. [c] Lib. 4. eleg. 10. [d] Hiſtoriar. 4. [e] Hiſt. Nat. lib. 2. cap. 97. [f] Ibid. lib. 36. cap. 15. [g] Hiſtor. 2. [h] Panegyric. *Si mihi.* [i] Hexaemer. lib. 5. cap. 10. [k] De Re Ruſtica lib. 8. cap. 16.

poſſet, uti videre eſt apud Hygenum[a]. *Neque exigendum eſt, ut exſurgente munimento continuo aut continuo alicujus limitis, qui emineat, ductu claudatur, quod hac notione clauſum fuerit recte dicendum. Sed ficta qualiſcunque, per rigores, gammata, coxas, linea aeque in dominii privati deſignatione ſeu re poſſeſſa civiliter claudenda (quemadmodum in agris occupatoriis atque arcifiniis non raro apud veteres) locum ſemper habuit aeque ac limes qualiſcunque eminens ac continuus. Unde fiebat, quod in coloniarum aſſignationibus tum loca clauſa tum extracluſa vocabant, quae ejuſmodi etiam lineis tantum diſterminabantur. Julius Frontinus*[b]; Ager extracluſus eſt, qui intra finitimam lineam & centurias interjacet, ideoque extracluſus, quia ultra limites finitima linea clauditur. *Sic lineis per coeli gradus diſpoſitis, ſeu longitudinis & latitudinis, clauduntur, ut privatim occupentur, territoria aſſignata tam in coloniis hodie in Americam deductis quam in immenſo illo in ſuperiore ſeculo Alexandri* VI. *pontificis Romani dono, quod linea a polo*[c] *arctico ad antarcticum ficta terminatur. Sic mare Graecum, quod eſt intra inſulas Cyaneas & Chelidonias, ex foedere*[d] *clauſum eſt & interdictum Perſarum imperatori ab Athenienſibus. Ita intra aream ſacri imperii Britannici patrimonii clauditur oceanus circumfuſus. Ejuſmodi ſunt paſſim alia. Sed nimius ſum in re tam manifeſta. Facula igitur ſolem illuſtrare ſuperſedeo. Vale, lector.*

Ex aedibus Templi interioris
IV. Nov. MDCXXXV.

[a] Lib. de Limitibus Conſtituendis. [b] Lib. de Limitibus Agrorum. [c] Laertius Cherubinus Bullar. tom. 1. pag. 393. Hieronym. de Monte Brixiano, lib. de Finibus Regundis cap. 7. ſ. 8. [d] Plutarch. in Vita Cimonis.

MARE

MARE CLAUSUM,

SEU

De Dominio Maris.

LIBER PRIMUS.

CAP. I.

Opuſculi diſtributio, & libri primi ordo.

DE Mari Clauſo, ſeu de dominio ſereniſſimi regis Magnae Britanniae, in oceano circumambiente, diſceptaturo, duo inprimis capita ſunt perpendenda: horum alterum juris eſt, alterum facti: denominatione a majori parte pro more utrique tributa. Tam enim id quod juris eſt, hic plurima immiſta habet, quae plane ſunt facti, quam id quod facti eſt, quae ſunt juris non pauca. Quod juris eſt in eo potiſſimum verſatur, utrum ſcilicet mare ſit dominii privati, ſeu proprietatis, jure capax. Id vero quod facti hic nuncupatur, teſtimoniorum duntaxat eſt cumulus, ſeu luculenta velut inſtrumentorum editio, qua & regis & deceſſorum adſtrui poſſet atque aſſeri diuturna occupatio, ſeu poſſeſſio continua, ſeu uſucapio legitima, cui, ut firmiſſimo titulo, dominium ejus innitatur; poſtquam nimirum mare ipſum proprietati nullo jure adverſari, ſed omnimodo ejuſdem capax eſſe, manifeſtum ſatis redditum fuerit. Capitum horum utrique libellum ſuum tribuimus. Et primo de eo quod eſt juris; ſecundo, quid facti fuerit, diligenter expendimus. Nam niſi de prima quaeſtione plane conſtiterit, de ſecunda fruſtra & incaſſum controvertitur. Dicendorum autem libro primo ordinem adhibere viſum eſt ejuſmodi, ut primo deſignetur undenam orta ſit & in diſputationibus locum habuerit illa juris quaeſtio, cum ſententiis eorum qui negant mare dominii privati eſſe capax, ſive ita in cujuſpiam ex jure tranſire poſſe proprietatem, ut reliquo humano generi non interea maneat commune. Dein praelibantur quaedam, quibus ipſa quaeſtionis vocabula ita explicantur, ut tam quo mediorum genere, quam qua de re ſit diſpiciendum, dilucide inde ſtatuatur: ne, ſi illud praetermittamus, in notione ſive verborum ſive controverſiae dubia haeſitemus. Apparatu hujuſmodi rite tradito, non ſolum nullum omnino juris genus recte intellectum refragari maris dominio, ſed jure omnimodo, cujus in hujuſmodi diſceptationibus uſus eſſe poteſt, eoque exploratiſſimo, tam maris dominium privatum, quam telluris, agnoſci demonſtramus. Et demum reſponſione diluimus ea quae adverſus qualecunque maris dominium privatum ſolent adduci: a quibus auſpicandum. Nam ſecundi libri ordo commodius ipſi praefigitur.

CAP. II.

Qualia ſint, quae maris dominio reluctari videntur, & adverſus illud ſolent objici.

TRIPLICI fere in genere cernuntur quae, ut dominio maris adverſantia, ſolent afferri: alia ex commerciorum, tranſitus, ac peregrinationis libertate, ex natura maris alia, atque ex diſertis ſcriptorum teſtimoniis alia petuntur. Quod ad commerciorum ac peregrinationis libertatem attinet; eam adeo naturalem eſſe volunt nonnulli, ut tolli jure nullibi poſſe aiant; & jure gentium nefas eſſe, portu, commeatu, commercio, navigatione mercatoribus aut peregrinis interdici; juſta bella ob fori uſum & portum prohibitum & commercia negata coepiſſe. Exempla objiciunt Megarenſium[a] in Athenienſes, Bononienſium[b] in Venetos, Hiſpanorum item in occidentalis Indiae incolas. Nam juſtam praetexunt viri doctiſſimi[c] cauſam belli ab Hiſpanis in Americanos ſuſcepti, ob communem portuum ac litorum uſum prohibitum. Atque huc trahunt illud Virgilii, velut ex jure gentium pronunciatum,

[a] Thucydid. lib. 1. & Diodor. Sicul lib. 12. [b] Sigon de Regno Italiae lib. 10. [c] Franciſcus Victoria de Indis, tract. 2. §. 1, 3 & 4. Joannes Solorzanus de Indiarum Jure lib. 2. cap. 10. § 34. & ſeqq. Gregor Lopez in Partid. 2. tit. 23. l. 2.

Quod genus[a] *hoc hominum? quaeve hunc tam barbara morem*
Permittit patria? hoſpitio prohibemur arenae.

Jam vero, ſi dominium maris ejuſmodi admitteretur, ut domini arbitratu, maris ac portuum inde uſus prohiberetur, juri tunc huic commerciorum & peregrinandi, quod naturale vocant, derogatum iri aiunt; quod nolunt ferendum. Ex natura autem ſui (quod ſecundum eſt objectorum geous) mare in momenta mutari, adeoque eſſe perpetuo, aquis aliis aliiſque in priorum locum nunquam non ſuccedentibus, fluxile, & tam non ſibi omnino, ſi alveum excipias, idem, ut nec idem aut ſingularis poſſit eſſe ejuſdem dominus, dici ſolet. Quin, ubi ipſa dominii ejuſmodi natura maxime in finium ac terminorum diſtinctione conſiſtit, in mari non haberi nec haberi poſſe idoneam ejuſmodi diſtinctionis ſive maretiem ſive inſtrumenta, quibus finium regundorum jus, in dominii controverſiis principem obtinens locum, ſubniti queat. Etiam & illud ex D. Ambroſio[b] afferunt, de piſcium domiciliis loquente; *Geometram audivimus, thalaſſometram nunquam audivimus; & tamen piſces menſuras ſuas norunt.* Tantam etiam maris magnitudinem eſſe, ut omnibus populis ſufficiat ad aquam hauriendam, ad piſcatum, ad navigationem: ideo privatum ejus dominium non admittendum. Tertium genus argumentorum hic, quod e ſcriptorum teſtimoniis habetur, partim ex poetis veteribus, theologis, aliiſque aliud agentibus, partim ex juriſconſultis rem ex profeſſo tractantibus deſumitur. Prioris claſſis eſt illud Grypi piſcatoris & Trachalionis ſervi, de vidulo in mari reperto diſputantium, apud Plautum[c],

Gr. *Mare quidem commune certo 'ſt omnibus.* Tr. *aſſentio;*
Qui minus hunc communem quaeſo mihi eſſe oportet vidulum?
In mari inventum eſt: commune eſt. ----

Affertur etiam Latonae ad ruſticam in Lycia turbam ſupplicis orationis pars apud Ovidium[d],

Quid prohibetis aquas? uſus communis aquarum eſt.
Nec ſolem proprium natura, nec aera fecit,
Nec tenues undas: in publica munera veni.

Item illud Virgilii[e],

----- *Littuſque rogamus*
Innocuum, & cunctis undamque auramque patentem.

Et Phoenicides apud Athenaeum[f], τὴν μὲν θάλασσαν κοινὴν εἶναι, *Mare commune eſſe*, ait. Quibus accedat ſcitum illud Rabbinorum aliquot Hieroſolymitanorum, qui Alexandro magno orbis quidem totius imperium agnoſcebant; ita tamen ut aridae ſeu telluris tantummodo, non omnino maris dominium eum acquiſiviſſe ſentirent, utpote ſoli Numini, ut domino, ſubjacentis. Verba ſunt[g], אינו שליט בים אבל הק'בה שליט בים וביבשה *Non dominabatur in mari: ſed Deus O. M. dominatur tam in mari quam in tellure.* Claſſis ſecunda, ſeu quae apud juriſconſultos occurrunt, hujuſmodi ſunt: *Naturali jure omnium communia ſunt illa, aer, aqua profluens, & mare, & per hoc littora maris*; item, *Nemo ad litus maris accedere prohibetur piſcandi cauſa, dum tamen villis & aedificiis & monimentis abſtineatur: quia non ſunt juris gentium, ſicut & mare. Idque divus Pius piſcatoribus Formianis & Capi natis reſcripſit:* quae verba ſunt Marciani[h] juriſconſulti, & Juſtiniani[i] in Inſtitutis. Et Ulpianus[k]; *Mari, quod natura omnibus patet, ſervitus imponi privata lege non poteſt.* Et alibi idem[l]; *Mare commune omnium eſt, & litora, ſicut aer. Et eſt saepiſſime reſcriptum, non poſſe quem piſcari prohiberi.* Quin Celſus, *Maris*, ait[m], *communem eſſe uſum omnibus hominibus, ut aeris.* Etiam ipſum Caeſarem telluris, non maris dominum eſſe volunt aliqui[n], ex eo quod Antoninus Caeſar reſponderit, *Se quidem mundi dominum eſſe; legem autem, maris* (ſic vulgo intelligitur ejus reſponſio) ac ſi maris dominium arrogare ſibi nollet. Atque in Baſilicis[o], ſeu jure orientalis imperii, legitur, Οἱ αἰγιαλοὶ ἐν τῇ πάντων ἐξουσίᾳ εἰσί, *Litora ſunt in omnium poteſtate.* Sic Michael Attaliates juriſconſultus imperii orientalis[p], Τινὰ δὲ πάντων εἰσὶν ἴδιον ὁ ἀήρ, τὸ ῥέον ὕδωρ, ἡ θάλασσα, ὁ αἰγιαλὸς τῆς θαλάσσης, καὶ οἱ ποταμοί, *Quaedam ſunt omnium hominum; quemadmodum aer, aqua profluens, mare, litus maris, & fluvii.* Scilicet mare omnium hominum commune eſſe ex jure & naturali & gentium ſcribunt utriuſque imperii juriſconſulti aliquot veteres. Quod ſi adeo aut ex ſui natura, aut ex alterutro, quod diximus, jure ita commune eſſet, fieri ſane nequiret, ut id in cujuſpiam privatum tranſire poſſet dominium, niſi aut jus naturae, quod prorſus immutabile dici aſſolet, immutaretur; aut gentium, quarum pariter intereſt, conſenſus ejuſmodi dominio accederet. Et proinde non uſucapione, non praeſcriptione, nullo denique titulo acquiri poſſe maris dominium velle videntur. Neque enim adverſus naturam ulla exceptio locum habet: *Neque*, ut reſpondet Papinianus[q], *praeſcriptio longae poſſeſſionis ad obtinenda loca juris gentium publica ſolet concedi.* Juriſconſultorum, quos diximus, veterum ſequax eſt interpretum turba non exigua; cum tamen ſint interea non pauci, qui vetuſtam illam de neceſſaria maris communione ſententiam non uno modo temperent & reſtringant, ut infra docetur. Inter recentiores autem juriſconſultos, in impugnando maris dominio, primas tenuere viri bini, clariſſimi quidem utrique, ſed eruditione & nitore

[a] AEneid. 1. [b] Hexaemer. lib. 5. cap. 10. [c] In Rudente act. 4. [d] Metamor. 6. [e] AEneid. 7. [f] Dipnoſoph. 8. [g] Gemara Hieroſolymitan. tit. Aboda Zara ſeu de Cultu Extraneo fol. 42. col. 3. cap 3. [h] L. 2 & l. 4. ff. de Rerum Diviſione. [i] Tit. eodem. §. & quidem. [k] L. 13. ff. tit. Communia praediorum. [l] L. 13 §. 7. ff. tit. de injuriis. & vide eum l. 24. ff. de damno infecto, [m] L. 3. ff. Ne quid in loco publico §. 1. [n] D. D. ad l. 9. ff. ad legem Rhodiam. [o] Ecog. Baſilic. lib. 50. tit. 1. cap. 13. [p] Pragmat. tit. 2. [q] L. 45. ff. tit. de Uſucapionibus & Uſurpationibus

ingenii

ingenii impares. Fernandum dico Vaſquium, Hiſpanum, & Hugonem Grotium, Batavum. Hiſpanus erat, in ſummo nuper dominicae rei Philippi tertii Hiſpaniarum regis praetorio, ſenator celebris. Batavus, fiſcalis olim advocatus Hollandiae, Zelandiae, & Weſtfriſiae, altiſque honoribus patriis meritiſſimo auctus, vir acuminis & omnigenae doctrinae praeſtantia incomparabilis. Diſputans autem Vaſquius tum de jure naturali & gentium, tum de rerum dominio, praeſcriptionibus, id genus aliis; *Ex, his*, inquit [a], *apparet, quam ſuſpecta ſit ſententia exiſtimantium Genuenſes aut etiam Venetos poſſe, non injuria, prohibere alios navigare per gulſum aut pelagus ſui maris, quaſi aequora praeſcripſerint: id quod non ſolum eſt contra leges Caeſareas* (jam ſupra citatas) *ſed etiam eſt contra ipſum jus naturae aut gentium primaevum, quod mutari non poſſe diximus. Quod ſit contra illud jus, conſtat; quia non ſolum maria aut aequora eo jure communia erant, ſed etiam reliquae omnes res immobiles. Et licet ab eo jure poſtea receſſum fuerit ex parte, puta quoad dominium & proprietatem terrarum, quarum dominium jure naturae commune, diſtinctum & diviſum ſicque ab illa communione ſegregatum fuit; tamen diverſum fuit & eſt in dominio maris, quod ab origine mundi ad hodiernum uſque diem eſt fuitque ſemper in communi, nulla ex parte immutatum, ut eſt notum. Et quamvis ex Luſitanis magnam turbam ſaepe audiverim in hac eſſe opinione, ut eorum rex ita praeſcripſerit, navigationem Indici occidentalis ejuſdemque vaſtiſſimi maris, ita ut reliquis gentibus aequora illa transfretare non liceat, & ex noſtriſmet Hiſpanis vulgus in eadem opinione fere eſſe videatur, ut per vaſtiſſimum immenſumque pontum ad Indorum regiones, quas potentiſſimi reges noſtri Hiſpaniarum ſubegerunt, reliquis mortalium navigare, praeterquam Hiſpanis, jus minime ſit* (*quaſi ab eis id jus praeſcriptum fuerit*) *tamen iſtorum omnium non minus inſanae ſunt opiniones, quam eorum qui quoad Genuenſes & Venetos in eodem fere ſomnio eſſe adſolent. Quas ſententias ineptire vel ex eo dilucidius apparet, quod iſtarum nationum ſingulae contra ſeipſas nequeunt praeſcribere; hoc eſt, non reſpublica Venetiarum contra ſemetipſam, non reſpublica Genuenſium contra ſemetipſam, non regnum Hiſpanorum contra ſemetipſum, non regnum Luſitanorum contra ſemetipſum. Eſſe enim debet differentia inter agentem & patientem. Contra reliquas vero nationes longe minus praeſcribere poſſunt, quia jus praeſcriptionum eſt mere civile: ergo tale jus ceſſat, cum res agitur inter principes vel populos ſuperiorem non recognoſcentes in temporalibus. Jura enim civilia cujuſcunque regionis, quoad exteros populos, nationes, vel etiam homines ſingulos, non magis ſunt in conſideratione, quam ſi revera non eſſet tale jus aut unquam fuiſſet, & ad jus commune gentium primaevum vel ſecundarium eſt recurrendum, eoque utendum; quo jure talem maris praeſcriptionem & uſurpationem admiſſam non fuiſſe unquam conſtat.* Alia id genus habet ille, in privatum omne maris dominium audaciſſime inſurgens. Prodiit autem Lugduni Batavorum anno ſalutis MDCIX. (id eſt, proximo poſt diſceptationem prolixam inter Hollandos & Hiſpanum, de libera in Indias orientales navigatione, Hagae habitam) Hugonis Grotii MARE LIBERUM, ſive *De Jure quod Batavis* (ſic ſe habet titulus) *competit ad Indicana commercia, Diſſertatio*. In ea probare nititur, jure gentium quibuſvis ad quoſvis adeo liberam eſſe navigationem, ut ſine injuria per mare impediri nequeat. Dein mare Atlanticum & auſtrale, ſive jus navigandi ad Indos, proprium non eſſe aut eſſe poſſe Luſitanorum. *Quippe mare* (inquit [b], legibus & rationibus jam dictis uſus) *proprium omnino alicujus fieri non poteſt. Quia natura commune hoc eſſe non permittit, ſed jubet*. Alia ea de re habet ipſe in eximiis illis de Jure Pacis & Belli libris, de quibus inferius. Et de argumentis, quae maris dominium impugnare ſolent, haec ſummatim. Quaeſtionis igitur ejuſque vocabulorum explicatio proxime ineunda.

CAP. III.

De Maris in quaeſtione vocabulo. Et juris diſtributio, quae diſquiſitioni inſerviat.

QUOD ad quaeſtionem, utrum mare ſit dominii privati jure capax, attinet; *capax* ſumimus eadem notione, qua uſus eſt Trajanus Auguſtus, dum Plinio [c] ſuo *ſolum peregrinae civitatis capax non eſſe dedicationis quae ſit jure noſtro*, reſcripſit. Sed & *maris* in quaeſtione, *juris* & *dominii* vocabula inſuper explicanda. *Mare* intelligimus univerſum, & tam oceanum apertum ſeu exteriora quae ſunt maria, quam quae interiora ſunt, veluti Mediterraneum, Adriaticum, AEgaeum, Britannicum, Balticum, & quae ſunt id genus alia, haud aliter ab oceano, ac uti partes undiquaque homogeneae a toto, diſcrepantia. *Jus* autem (quod eſt liciti atque illiciti norma, menſura, ac index) conſideratur bifariam: aut qua obligativum eſt, quod & praeceptivum dicitur; aut qua permiſſivum eſt, conceſſivum itidem ſcriptoribus nuncupari ſolitum. Qua obligativum eſt, in eis quae vel jubentur vel vetantur, ut, ſuum cuique tribuere, non pejerare, caeteris ſimilibus, cernitur; qua permiſſivum, in eis quorum nec jubetur uſus nec vetatur, ſed permittitur tamen; quemadmodum in ipſo emtionis, venditionis, manumiſſionis actu, in contrahentium conditionibus pro eorum arbitratu contractui adjici ſolitis, id genus aliis. Utrumque autem hoc genus, aut univerſum genus humanum, id eſt, gentes univerſas, ſpectat, aut non univerſas. Quod univerſum ſpectat genus humanum, ſeu gentes univerſas, aut naturale eſt aut divinum: ſcilicet aut ex naturalis rationis lumine ſeu recto rationis uſu manifeſtum, quod

[a] Fernandus Vaſq. Controverſ. Illuſtr. lib. 2. cap. 89. §. 30.

[b] Mari libero cap. 5.

[c] Lib. 10. epiſt. 59.

& Lex

& *Lex communis in publico mundi & naturalibus tabulis ſcripta* eleganter a Tertulliano [a], & κοινὰ τῶν ἀνθρώπων δίκαια, *Communia hominum jura* Graecis [b] nominatur, ipſumque *jus gentium primaevum* dicitur juriſconſultis; aut divinis in eloquiis, ſcripto mandatis, praeſtitutum: quorum utrumque jus gentium univerſale, ſeu omnium commune recte appellandum. Quicquid in horum alterutro obligativum eſt, ſive ex ipſa rei natura, ſeu potius ex naturae parentis autoritate, habetur apud homines immutabile. Unde toties philoſophis [c], theologis [d], juriſconſultis [e] pronunciatum illud aſſeritur, *jura naturalia eſſe immutabilia*. Id quod de permiſſivo ſive naturali ſive divino, ad humanum genus univerſum attinente, dici nequit. Hoc enim pro eorum, qui rebus praeſunt, judicio, ex ſui natura variatim eſſe mutabile, qua permiſſivum eſt, nemo non videt; ideoque obrogationes, abrogationes, temperamenta, id eſt, mutationes indies recipere. Cum interea obligativum genus incrementa ſeu additiones, utpote quibus ſive firmius ſive decentius poſſit obſervari; non mutationes, quibus ullatenus vis ejus minuatur, admittat. Ex obligativi hujuſmodi additionibus & permiſſivi mutationibus conflatum eſt alterum illud jus, quod anguſtius eſt, & ad gentes non univerſas, ſeu non ad totum genus humanum, ſed ad aliquas ejuſce tantum partes, ſpectat, atque recte poſitivum (ſive ſcilicet a Numine ſive ab hominibus poſitum) nuncupari ſolet, interdum etiam [f] civile, & rectae rationis naturalis additamentum. Poſitivum hoc jus diſpertire liceat in illud quod unicae alicui genti populove in ſocietatem coaleſcenti proprium fuerit & ſingulare (qualis olim habita eſt patria illa apud Romanos [g] poteſtas, atque ea quae Athenis [h] in more) & illud, quod in uſu pluribus. Hoc rurſum quod pluribus in uſu bifariam dividimus; in id cui plures ſimul, pariter ac communiter, ſeu ex communi aliqua obligatione, gentes populive ſubſunt; atque id cui gentes populive plures non ſimul, pariter, aut ex obligationis communione aliqua ſubſunt, ſed ſingulatim atque ex accidente. Triplicis hujus ſpeciei juris poſitivi primam jus ſimpliciter civile nominemus, puta ad civitatem aliquam unicam attinens; ſecundam jus plurium gentium commune, ob communionem obligationis ita dicendum; tertiam jus gentium aliquot ſeu plurium civile ſeu domeſticum, propter obligationem qua tenentur tantum domeſticam, atque ſibi ſingulis ſine obligationis communione, civilem. Leges, verbi cauſa, XII. tabularum Athenis Romam allatae, utramque apud gentem tam Romanam, quam Atticam obtinuere: ſed ex nulla obligationis aut populorum communione. Jus igitur tabularum commodius multo harum gentium civile, quam utrarumque gentium ſimpliciter (qualis locutio communionem indicat) erat dicendum. Quod vero plures ſimul gentes ex obligationis communione ſpectat, id eſt, jus plurium gentium commune, bipartito eſt itidem tribuendum; in id nempe quod gentibus populiſve pluribus eſt imperativum, atque id quod eſt pluribus interveniens. Imperativum vocamus jus gentium, quod a diverſis gentibus populiſve, ſingulis alioquin imperiis ac poteſtatibus ſupremis ſubjacentibus, ex communi ſingulis, nec diſpari ſed aliunde derivata obligatione, eaque ſive a Numine ſive ab homine imperata, obſervatur, aut vim debet habere. Tale erat jus Dolopum, Magnetum, Phthiotarum, Theſſalorum, aliorum Graeciae populorum, qui pariter ex obligatione communi ab Acriſii [i] Argivorum regis imperio accepta conventus Amphyctionici juriſdictioni ſuberant. Tale item, ſingulare jus belli a Numine praeſcriptum non Ebraeis ſolum ſed & Cananaeis [k], quibuſcum bellum gerendum: nam utrique, licet diverſimode, ex imperantis autoritate tenebantur. Et ubi gentes aliquot ex pontificis Romani autoritate atque imperio, pariter in idem jus conveniunt, imperativum jus gentium id rite appellandum. Interveniens autem jus gentium dicimus, quod non ex communi pluribus imperio, ſed interveniente ſive pacto ſive morum uſu natum eſt; & jus gentium ſecundarium fere ſolet indigitari. Hujus capita cernuntur in clarigationis, legationum, captivorum, obſidum, poſtliminii, foederum, commerciorum, id genus aliorum pluribus gentibus intervenire ſolitorum jure. Etenim quantum, in hiſce, ex additionibus quae juri gentium univerſali obligativo & mutationibus quae permiſſivo univerſali acceſſerint, inter gentes diverſas eſt conflatum, id totum, nec amplius, aut imperativi aut intervenientis nomen meretur. Reliquum, juris gentium univerſalis ſeu primaevi nomen retinere palam eſt. Etiam & jus Caeſareum, quod adeo in dictis juris intervenientis capitibus diſcutiendis locum habere ſolet, qua cum gentium jure univerſali, ſive naturali ſive divino, conſonum eſt, ſub eodem etiam nomine eſt ponendum; qua vero ex aliquot, quibus eſt in uſu, gentium conſenſu ſic adhibentur ejus capita ac ſcita nonnulla quae juris non ſunt univerſalis, planiſſime juris gentibus aliquot intervenientis vocabulo eſt rite denotandum. Qua demum ſingulis aliquot populis domi in foro eſt receptum, gentium plurium Jus Civile appellandum eſt, ſeu domeſticum. Juris notionis omnigenae, quae in quaeſtione tractanda adhibenda eſt, ſyſtemate ad hunc modum ob oculos poſito, de *dominio* reſtat ut proxime videamus.

[a] Lib. 2. Corona Militis. [b] Thucydid. lib. 4. Polyb. lib. 2. alii. [c] Andronic. Rhodius, Michael Epheſius, Euſtratius, alii, ad Ariſt. Nicomach. 5. cap. 10. Cicero, apud Lactantium lib. 6. cap. 8. [d] D. Thom. 1, 2. q. 94. art. § &c. [e] Inſtit. de Jure Nat. § ſed naturalia. [f] Philo Judaeus, lib. de Joſeph. ſeu de Viro Civili. [g] Inſtit. tit. de Patria Poteſtate. §. jus autem. [h] Demoſthen. Orat. contra Ariſtocratem. [i] Pauſanias in Phocicis, Strabo lib. 9. Aeſchines in Orat. περὶ παραπρεσβείας. [k] Deuteron. cap. xx. 10.

CAP. IV.

De Dominio, tum Communi omnium, tum Privato. Hujus initia, ſive per diſtributionem, ſive per occupationem.

Dominium, quod eſt jus utendi fruendi, alienandi, libere diſponendi, aut omnium hominum, pro indiviſo poſſidentium, commune eſt, aut aliquorum tantum privatum, id eſt, inter univerſitates ſingulares, principes, perſonas qualeſcunque, privatim ita tributum, ut libertas utendi fruendi aliis aut intercludatur aut ſaltem minuatur. Primi generis dominium, ſeu quod omnium commune eſt, in rerum, priſcis ſeculis, communione ſolet memorari. De ea Virgilius[a]:

> *Nec ſignare quidem, aut partiri limite campum*
> *Fas erat; in medium quaerebant*--------

Et Seneca[b]:

> ---------- *pervium cunctis iter;*
> *Communis uſus omnium rerum fuit.*

Et Tibullus[c] ad Meſſalam:

> *Non domus ulla fores habuit; non fixus in agris,*
> *Qui regeret certis finibus arva, lapis.*

Ejuſmodi ſunt plura. Quae tamen ita intelligi vult Lactantius[d], *Non ut exiſtimemus nihil omnino tum fuiſſe privati; ſed more poetico figuratum, ut intelligamus tam liberales fuiſſe homines, ut natas ſibi fruges non includerent, nec ſoli abſconditis incubarent, ſed pauperes ad communionem proprii laboris admitterent.* Certe noo obſcura rerum plane commuoionis veſtigia occurrunt in donatione illa Numinis, qua Noachus & tres filii ejus, Semus, Chamus, & Japhetus (qui velut Adae, in generis humani poſt diluvium inſtaurationem, perſonam jam ſimul induerant) domini pro indiviſo rerum omnium facti ſunt. Formula donationis eſt[e], *Creſcite & multiplicamini, & replete terram. Pavor veſter & tremor veſter erit ſuper omne animal terrae, & ſuper cunctum volatile coeli, cum univerſis quae moventur ſuper terram, & cum omnibus piſcibus maris. In manum veſtram tradita ſunt.* Et Juſtinus Hiſtoricus[f] appoſite, *Erant*, inquit, *Saturni aevo omnia communia & indiviſa omnibus, veluti unum cunctis patrimonium eſſet.* Unde illa in Saturnalibus bonorum communio. Neque aliter Cicero[g], *Privata nulla natura; ſed aut veteri occupatione, ut qui quondam in vacua venerunt; aut bello etiam & victoria potiti ſunt: aut lege, aut pactione, conditione; ſorte.* Sed veri non eſt ſimile hujuſmodi communionem diu obtinuiſſe. Privatum autem dominium, ſeu rerum finiumque diſtinctionem, qua caeteris, praeter agnitum dominum, libertas utendi fruendi aut negata eſt aut minuta, ſecula illa aurea ſubſecutam fuiſſe aiunt:

> *Communemque prius, ceu lumina ſolis & aurae,*
> *Cautus humum longo ſignavit limite menſor;*

Ut canit ille[h]. Et ſcimus ex Sacris Literis tellurem a Noachidis, ſeculis aliquor poſt diluvium, eſſe diviſam[i]. A Japeto & filiis ejus *diviſae ſunt inſulae gentium in terris ſuis, unuſquiſque juxta linguam ſuam & juxta familias ſuas, in nationibus ſuis*; quod ait Moſes. Scilicet a Tanai fluvio uſque in mare Atlanticum, ſeu per magnam Aſiae occidentalis, quae in ſeptentrionem vergit, partem, praeter totam Europam, limitibus juxta familiarum numerum deſignatis, ſedes ut domini privati accepere. Quemadmodum Chamus poſterique ejus, non diſſimili modo, quod auſtro & africo expoſitum eſt; & Semus plagas orientales uſque ad Indiam. Qua de re Joſephus, Euſebius, autor Chronici Alexandrini, Zonaras, Cedrenus, Euſtathius Antiochenus, Freculphus, alii. Invaluit etiam traditio, ipſum Noachum, perinde ac ſi totius dominus in ſolidum aut arbiter per compromiſſum fuiſſet, diſtributionis hujus ſeu privati hujuſmodi dominii poſt diluvium inſtaurationis autorem fuiſſe, idque κατὰ θεῖον χρησμὸν, *juxta oraculum divinitus acceptum*, eamque anno aetatis ſuae DCCCCXXX. (qui a diluvio erat CCCXXX & ante obitum ejus vigeſimus) teſtamento firmaſſe, atque moribundum illud in Semi filii primogeniti manus tradidiſſe, cunctoſque ſimul monuiſſe, *Ne quis eorum fratris fines invaderet, nec injuria alter alterum afficeret; quoniam inde, ut diſcordiarum atque bellorum inteſtinorum cauſa oriretur, foret neceſſum.* Ita diſerte legitur tum apud Euſebium, tum apud Cedrenum. Uiut autem ſe res haec habuerit, certum ſatis eſt, inſtaurata eſſe poſt diluvium privata rerum dominia, quae itidem, ab Adae temporibus, antea juris fuerant receptiſſimi. Nam ipſe quidem, qualem poſtea habuiſſe diximus Noachum cum filiis, donationem a Numine acceperat[k], dominuſque rerum fiebat univerſalis, non ſine ejuſmodi dominio ſibi privato, quod ſine illius ceſſione (quantum de rebus illius aevi, ex recepta apud poſteros ratione, dijudicare poſſumus) liberos ejus excludebat. Ex donatione autem, aſſignatione, ſeu qualicunque ceſſione (antequam ex ſucceſſione haeredem habebat mortuus) liberi ejus ſua habuere territoria privati jure dominii diſtincta. Hinc Abeli pecora & compaſcua ſua, Caino agri & ſua ſata. Deio etiam locus Nod ſeu Naida dictus, ubi, urbe Henochia condita, ſedes fixit. Inde permutationes[l], emptiones, & venditiones, & praeter pondera ac menſuras, fidos conventuum interpretes, agris & compaſcuis termini ſeu limites acceſſere. Et de

[a] Georgic. 1. [b] In Octavia act. 2. [c] Eleg. lib. 1. 3. [d] Divin. Inſtit. lib. 5. ſeu de Juſtitia cap. 5. [e] Geneſ. cap. ix. 2. [f] Lib. 43. [g] Offi. lib. 1. [h] Ovid. Metam. 1. [i] Geneſ. x. 5, 25, & 32. [k] Geneſ. i. 28. [l] Joſeph. Orig. Judaic. lib. 1. cap. 3. Euſtath. Antioch. Hexaem. pag. 46.

Caino aiunt, Ὅρους γῆς πρῶτος ἔθηκε, *Terminos agris primus poſuit*. Ita demum introducta ſunt dominia privata, quae ex illorum, quorum (ſive ex univerſali tantum praeeunte unici dominio, ut in Ada; ſive ex rerum communione univerſali, ut in Noacho filiiſque ejus) intererat, donatione, aſſignatione, aliave ceſſione, ſive principibus, ſive univerſitatibus unius perſonam induentibus, ſive aliis quibuſcunque, ut dominis ſingularibus, primo evenere. Ut id ſcilicet fieret, neque expreſſim jubebat, nec vetuit jus ſive naturale ſive divinum, quod univerſale erat (niſi oraculum illud Noacho datum hic admittere velis) ſed permiſit utrumque, tam nempe rerum communionem, quam privatum dominium.

In territoriis ita diſtribuendis, conſenſus veluti humani generis corporis ſeu univerſitatis (interpoſita fide, quae etiam poſteros obligaret) intervenit, ut a communione ſeu priſtino jure eorum, quae ita diſtributim ſingulis dominis cederent, plane diſcederetur: non aliter ac ubi ſocii ſeu cohaeredes partes aliquas rerum pro indiviſo poſſeſſarum inter ſe dividunt. At vero de reliquis, neutiquam diſtributim poſſeſſis, nec pro indiviſo expreſſim retentis, id eſt, quae vacua ſeu derelicta manſere, quid dicendum? Obtinuit ſane antiquitus in gentium illuſtriorum moribus, atque etiamnum obtinet, quae vacua ſunt, ea fieri occupantis; ſcilicet, ut dici ſolet, nullius in bonis. Obvium id habetur in jure Caeſareo, atque nullibi gentium, quantum ſcimus, non receptum eſt; extra quam ubi ex jure gentium aliquot civili, res hujuſmodi aliquae ad principes, non ad ſubditos occupantes, attinent: nam ibi etiam occupationis titulo a caeteris ſatis eſt renunciatum. Et temperamenti hujus hac in re eſt ſemper habenda ratio. Sed nobiliſſima eſt, de ejuſmodi bonorum occupatione, deciſio vetus in cauſa Andriorum & Chalcidenſium. Utriſque in Thraciam profectis [a] novarum ſedium quaetendarum cauſa, renunciatum eſt Barbaros Acanthum reliquiſſe. Speculatores bini, quorum Andrius alter, alter Chalcidenſis, electi, fuga & ſolitudine ſatis animadverſa, coepere curſu contendere, uter urbem pro derelicto habitam prior occupando acquireret. Chalcidonenſis cum vincetet pernicitate, Andrius haſtam ejaculatus pottis infixit. Hic jaculo, ille corpore praeveniſſe exclamat. Diſſentione hinc orta, arbitri adſciſcuntur Erythraei, Samii, ac Parii. Vicere Andrii numero ſententiarum, nam pro iis cenſuerunt Samii & Erythraei; pro Chalcidenſibus autem Parii. Rationes utrinque optime exhibet Petrus AErodius [b]. Illis hic non eſt locus. Sed interea manifeſtum eſt, univerſos, tam litigantes quam gentes, quorum in arbitrium res eſt permiſſa, occupantium fieri derelicta cenſuiſſe. Neque alia ſane ratione nititur jus, quo ferae, piſces, volucres, id genus alia, ſive nondum occupata ſive derelicta, capientium fiunt. Quod itidem tam in Ebraeorum [c] ac Mahumedanorum [d] jure, quam in Chriſtianorum moribus locum habet. Jam vero ſi communiter & pro indiviſo fuere univerſi domini ante partium aliquot diſtributionem, earum quae in diſtributionem non venerant, ut manerent pariter univerſi, quemadmodum ante, pro indiviſo domini, neceſſum eſt ut exiſtimemus; niſi pactum aliquod intervenerit, quo priſtino omnimodo communionis titulo jurique ita renunciatum fuerit, ut deinceps eorum, quae vacua manerent, ſeu in diſtributionem non venirent, domini fierent ſingulares quicunque primo animo poſſidendi, inſiſtendi, utendi fruendi, corporaliter occuparent. Neque aliter in cauſa ſociorum aut cohaeredum (quales in rerum communione homines fuiſſe videntur univerſi) fingi poteſt, quomodo ea quae in diſtributionem non veniant, non ut antea maneant communia. Itaque pactum ejuſmodi primariis dominii privati initiis interceſſiſſe, ejuſque vim a primis, quorum poſt diluvium intererat res diſtributim poſſidere, ad poſteros tranſmiſſam eſſe, puto, eſt ſtatuendum. Adeo ut non minus de diſtributione per aſſignationem, quam de occupatione rerum derelictarum ad libitum, pactum univerſale, ſive verbis diſertis ſive tacite ex morum uſu, initum eſſe decernamus. Quod ipſum ſane amplecti videtur V.C. Hugo Grotius: *Res*, inquit [e], *in proprietatem* (de cujus exordio loquitur) *ibant, non animi actu ſolo (neque enim ſcire alii poterant, quid alii ſuum eſſe vellent, ut eo abſtinerent; & idem velle plures poterant) ſed pacto quodam aut expreſſo, ut per diviſionem; aut tacito, ut per occupationem. Simulatque enim communio diſplicuit, nec inſtituta eſt diviſio, cenſeri debet inter omnes conveniſſe, ut quod quiſque occupaſſet, id proprium haberet.* Parilis ſane ratio etiam ejus quod quiſquam poſtea, ex eo quod derelictum erat, occuparet.

CAP. V.

Dominii effectus privati. Et qualiſnam, in vetuſtioribus rerum diſtributionibus, maris habita fuerit ratio.

EX dominio, ad modum jam dictum, privato introducto evenit, ut territorii ſeu agri, cujus uſus antea univerſis pariter erat in arando, aedificando, depaſcendo, arbores caedendo, fructus percipiendo, tranſeundo liber, proprietas ita poſſidenti, ſive per diſtributionem ſive per occupationem, privatim acquireretur; ut is liberum ejuſmodi uſum jure poſſet impedire, nec ejus injuſſu alius licite uti poſſet. Atque ab hac origine manavit omnis rerum proprietas ſeu dominium, quod ſive alienatione, ſeu quacunque alia ceſſione, in alios transfertur, ſive poſſeſſione continua retinetur; habita ſemper ratione ſpecialium modorum ac temperamentorum, quae, ſive ex legibus moribuſque, ſive ex pacto, dominio ſolent, pro variis populorum inſtitutis, accedere. Nam hiſce reſtringitur & minuitur li-

[a] Plutarch. in Quaeſt. Graecis.

[b] Rerum Judicatarum lib. 5. tit. 21.

[c] Miſna & Gemara utraque tit. Baba. Metzia cap. 1. & Maimonides tit. Zachia Wemithna, cap. 1.

[d] Alcoran. Azoar. 12. de Venatu; & Azoar. 34. de aedibus غير مسكونة id eſt, derelictis. In Arabico, Azoarae ſunt 5 & 24.

[e] De Jure Belli ac Pacis, lib. 2. cap. 2. § 2.

bera,

beta, in re, domini poteſtas. Quae ubi prorſus deſinit, ita ſuum eſt, quod privatim poſſidet dominus, ut alius eſſe, ejus injuſſu, omnino jure eſſe nequeat. Atque haec omnia ex mutatione juris gentium univerſalis ſeu naturalis, quod permiſſivum eſt, orta ſunt. Inde enim introductum dominium privatum, ex jure nempe poſitivo. Sed interea ſtabilitum eſt ex jure univerſali obligativo, quo pactis ſtandum eſt & ſervanda fides.

His ita poſitis, videndum erit, qualiſnam in rerum ſive primaria ſive vetuſtiori aliqua diſtributione, maris habita ſit ratio. Nam ſi cum agris etiam mare fuerit aſſignatum, certe fatendum eadem ex origine natum eſſe maris, qua telluris dominium privatum, adeoque illud eſſe ejuſdem aeque cum hac capax. Certe in diſtributione telluris poſt diluvium inſtaurata (quantum ſcire poſſumus ex veteribus qui eam tradidere) maris alicujus nomen, ut pars aſſignata, non diſerte occurrit. Sed vero interdum ut limes parti aſſignatae adjicitur oceanus. Quemadmodum ubi pars Chamidis primo aſſignata extenditur a Rhinocoruris AEgypti per Aſricam uſque ad Herculis columnas[a], ἤτοι ἕως τοῦ δυτικοῦ καὶ Λιβυκοῦ ὠκεανοῦ, *ſeu uſque occiduum & Africanum oceanum.* Et Cananaeorum pars (quae in Chamidarum territorio) io Pentateucho Samatitano bis ita deſcribitur, ut expreſſim protendatur a fluvio AEgypti ſeu Nilo ad fluvium magnum, id eſt, Euphratem, ועד הים האחרון, *Et*[b] *uſque ad mare noviſſimum*, ſeu *poſtremum*, quod eſt occidentale ſeu magnum. Quae poſtrema vocabula habeotur etiam in partis illius deſignatione, quam exhibet codex Judaeorum in Deuteronomio. Interdum vero in parte aſſignata includi videri poſſunt maria aliquot, adeo ut non minus quam tellus aſſignari videantur. Nam Japetidis aſſignantur[c], Τὰ ἀπὸ Μηδίας πρὸς Ἄρκτον καὶ δυσμὰς ἕως Γαδείρων καὶ Βρεττανικῶν νήσων, *Ea quae a Media in ſeptentrionem & occaſum vergunt uſque ad Gades atque inſulas Britannicas.* Maria videmus in aſſignationis area contineri, AEgeum, Mediterraneum, Adriaticum, Britannicum. An donata neſcimus. Quio in vetuſta terrae ſanctae deſignatione (cujus autor ipſum Numen) limes potius quam pars territorii aſſignati haberi videtur mare. De plaga meridiana verba ſunt; *Habebit*[d] *terminos contra orientem, mare ſalſiſſimum.* Et paulo poſt; *Ibique per gyrum terminus ab Aſemona uſque ad torrentem AEgypti, & magni maris littore finietur.* De occidentali item plaga: *Plaga autem occidentalis a mari magno incipiet, & ipſo fine claudetur.* Ita ſcilicet ibi vulgatus interpres; & ad eum ſenſum ſere, recentiores. Sed de eo loco atque aliis hic allatis, plura capite proximo. Sequitur dein, juxta Ebraicam veritatem; *Hic erit terminus veſter ſeptentrionalis; a mari magno deſcribetis vobis montem Hor.* Et paulo infra; *Et deſcendat terminus ille* (de orientali verba jam fiunt) *& pertingat uſque ad littus maris Cenereth, ad orientem; & rurſus deſcendat terminus ad Jordanem, & deſinent exitus termini in mari ſalſo. Atque haec erit terra veſtra cum terminis ſuis per circuitum.* Quae ferme iterantur in diſtributione a Joſua inſtituta[e]. Atque *a mari uſque ad mare*[f] alibi terminatur dominium in Sacris Literis. Et, ſi detur tandem maria in vetuſtiores illas territoriorum diſtributiones non veniſſe, reſtat diſpiciendum utrum titulo occupationis, ut res vacuae ac derelictae, potuerint jure poſtmodum adquiri; id eſt, ſive jure naturali, ſive divino univerſali quod permiſſivum eſt, ſive jure gentium plurium ſeu communi, ſeu civili, quod in rebus hujuſmodi expendendis, naturalis juris, quod eſt permiſſivum, ioterpretis vicem obtinet praeſtantiſſimi. Nam ſi ex permiſſivo quod univerſale eſt, nihil hic adverſetur, aut, quod idem ferme eſt, ſi ex jure poſitivo gentium, marinum dominium, quale quaerimus, fuerit ſeculorum populorumque illuſtriorum ſuffragiis introductum ac admiſſum, dubitandum, puto, non erit, quin jure quidem omnimodo dominii privati maria ſint, ut tellus, undiquaque capacia.

CAP. VI.

Jus divinum, ſeu divina in Sacris Literis effata, dominio maris privato favere. Etiam & diffuſiſſimum mare, occidentalem terrae ſanctae plagam alluens, ſeu inſignem ſaltem ejus partem, ex aſſignatione divina, juxta juriſconſultos Ebraeorum, territorio Iſraelitico ceſſiſſe.

QUOD ad jus hic attinet divinum, in eo planiſſime reperiuntur quae dominio marino haud parum favent. In donatione illa rerum poſt diluvium primaria, qua Noachum atque poſteros ejus ditavit Numen, telluris univerſae, cujus orbis pars ſunt ipſa maria, aeriſque contermini non aliter concedi videtur dominium, ac qua animalium terrae, volucrumque coeli mentio adjicitur. Scilicet expreſſa uſusfructus donatione, ipſa res conceſſa eſt. Atqui nec aliter conceditur ibi maris dominium; *Pavor veſter*[g] *& tremor veſter* (quae vocabula ſunt domioium indicantia) *etiam in omnes piſces maris.* Paulo aliter primis parentibus dictum eſt; *Implete*[h] *terram, & ſubjicite eam, &,* ורדו, id eſt, *dominamini in piſcem maris, & in volucrem coeli, & in omne animans quod reptat ſuper terram.* Sed res hic etiam ipſa ſuo uſufructu iodicatur. Fatemur de privato dominio, ſeu quod omnium hominum commune non erat, hic verba non fieri. At vero in humani generis dominium commune ita primo nec diſpari formula tranſiit cum tellure ſimul mare, ut ex ea Numinis donatione, parilem utriuſque, ut unius globi, pro hominum arbitrio, fuiſſe in futura rerum diſtributione ſeu dominio privato introducendo conditiooem, fas ſit dijudicare,

[a] African. apud Euſeb. in Chronic. pag. 10. Cedrenus, pag. 10.
[b] Pentateuch. Samaritan. MS. Geneſ. x, 19. & Deuteronom. xxxiv. 2.
[c] Euſeb. & Cedrenus, locis citatis.
[d] Numer. xxxiv. 3, 6, 7. & 12.
[e] Joſua cap. xv. & ſeqq.
[f] Pſal. lxxii 8. Syracid. cap. xliv.
[g] Gen. ix. 2.
[h] Gen. i. 26.

Neutrius

Neutrius jubetur proprietas, neutrius communio: ſed utraque ex ipſa donationis formula aeque permitti videtur. Et frivolum nimis eſt quod opponunt nonnulli, *Terram filiis*[a] *hominum datam, mare* autem *ipſius*[b] *Numinis eſſe*; ac ſi dominium, ne quidem commune, ſed uſus tantum maris communis permitteretur ex Sacris Verbis. Quaſi vero non itidem dicatur, *Domini eſt terræ*[c], *& plenitudo ejus, & cacumina montium ejus ſunt*. Quis neſcit hujuſmodi eſſata humanum dominium neutiquam omnino minuere? Quicquid enim acquirunt homines, reſtat ſemper Deo O. M. ut naturae univerſalis parenti, dominium illud ſupremum tam hominum quam rerum prorſus omnium: quod nemo ſanus negaverit. Sed de dominio humano controverſia eſt; eo ſcilicet quod uſumfructum & proprietatem qualemcunque, integro ſemper Numinis, quod nequit minui, dominio, complectitur. Et in ſcholis ea de re diſtinctio eſt obvia. Et primo dominii genere nihil omnino, nedum mare, eſſe in hominum bonis: ſecundo omnia quidem eſſe aut eſſe poſſe, quae prehendi, occupari, poſſideri queunt. Accedat, in Veteri Foedere expreſſim non ſemel haberi occupationis, poſſeſſionis, dominii, quale tractamus, privati maris mentionem; idque ut rei legitime introductae. Phoenicii maris principes ac domini ibi ſunt Tyrii; AEgypriaci autem, Alexandrini. De Phoenicio, propheta ad Tyrum; *Deſcendent*[d] *de ſoliis ſuis cuncti*, נשיאי הים. ἄρχοντες τῆς θαλάσσης, id eſt, *domini ſeu principes maris*, &c. *Levabunt proinde ſuper te lamentum, & dicent tibi, Quomodo periiſti, quae habitas in mari? urbs inclyta; quae fuiſti fortis in mari?* Tyriorum hic dominium marinum plane indicatur. Et in capite[e] proximo, בלב ימים גבוליך, *In medio ſeu corde maris ſunt termini tui*; ut habent codices Ebraei, uti & Arabs MS.[f] qui reddit وتخومك في قلب البحر quod idem ipſum ſonat. Nam tam Graeca quam Vulgata verſio ab origine ibi diſcedit. Et ſequitur: *Omnes naves maris cum gubernatoribus earum fuerunt tuae ad negotiandam negotiationem tuam.* Pro quibus vocabulis poſtremis ſubſtituitur in codicibus Graecis, ἐπὶ δυσμὰς δυσμῶν *uſque ad occidens occidentis*, ſive in magnam partem maris magni, ſeu occidui, id eſt, Phoenicii ſeu Syriaci. Rurſus: *Eo quod exaltatum eſt cor tuum, & dixiſti, Deus ego ſum: in cathedra Dei ſedi in corde maris.* Nec vero Tyrio minatur, quod maris alluentis dominium ſibi aſciverat, ſed quod ſuperbia elatus Dei nomen ſibi uſurparat. Etiam & ipſum *mare* & *fortitudo maris* nuncupatur alibi[g] in Sacris Literis Tyrius. De mari autem AEgyptiaco, alter[h] ad Niniven locutus; *Num melior es Alexandria populorum* (in origine *No* vocatur; urbs quae pro Alexandria hic ſumitur) *quae habitat in fluminibus, & ſunt aquae in circuitu ejus*, אשר חיל ים, *Cujus divitiae; robur*, ſeu ut Graeci habent, ἀρχὴ, id eſt, *imperium*, ſeu *dominium eſt mare?* Quin reges tam maris quam inſularum in eo memorari videntur; *Reges*[i] *Tharſis & inſulae dona afferent.* Etenim *Tharſis* Ebraeis mare denotat[k]; quod ab interpretibus tum Graecis tum Chaldaeis aliquoties agnoſcitur. Et temere ad locum citatum Munſterus, vir alioquin doctiſſimus, *Tharſis* ibi mare non vult ſignificare, quia *non ſunt* (ſic ille) *reges maris; ſed in terris tantum regnant:* Oblitus nimirum *principes maris* diſerte apud Ezekielem (quod diximus) memorari. Ad illud item[l]: *Et ponam manum ejus in mari & dexteram ejus in fluminibus*, adnotat Aben Ezra, Deum O. M. dominium aſſignaſſe ibi marinum Davidi regi, להתגבר כהולכים על הספינות בים והנהרות, *Ut dominaretur in eos qui ſive per mare ſive per flumina navigarent.* Et in Apochryphis[m]; *O viri, num praecellunt homines qui terram & mare obtinent, & omnia quae in eis ſunt? Rex autem ſuper omnia praecellit, & dominatur eorum.* Atque alibi ad Ezdram angelus[n]: *Mare poſitum eſt in ſpatioſo loco, ut eſſet altum & immenſum. Erit autem ei introitus in anguſto loco poſitus, ut eſſet ſimilis fluminibus. Quis volens voluerit ingredi in mare, & videre eum, vel dominari ejus, ſi non tranſierit anguſtum?* Parile utroque in loco admittitur telluris mariſque dominium. De Aſſuero etiam rege memoratur[o], cum non ſolum *terram*, ſed *& cunctas inſulas maris feciſſe tributarias*, ubi expreſſa ſane marini dominii veſtigia. Ita nempe habet editio Vulgata ex origine Ebraica, quae intercidit, deprompta. Sed Graeci ibi codices expreſſius, Ἔγραψε δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν βασιλείαν τῆς τε γῆς καὶ τῆς θαλάσσης, *Scripſit autem rex ad regnum terrae & maris.* Nec praetereundum eſt illud ex benedictionibus Moſis: *Et Nephthali*[p] *dixit, Nephthali abundantia perfruetur, & plenus erit benedictionibus Domini:* ים ודרום ירשה, *mare & meridiem poſſidebit* ſeu *haereditabit*; quemadmodum locum illum vertunt Vulgatus & Graeci. Sed vero aliis pleriſque *mare* pro occidentali plaga, ut non raro in Sacris Literis, ibi ſumitur. At ſane de mari Galilaeo ſeu Tiberiadis lacu, non de mari magno ſeu Phoenicio, quod in occidente alluit, verba illa fieri, manifeſtum eſt ex eo quod ad lacum illum, *mare* etiam dici ſolitum, Nephthali ſedes fuere. Uti etiam liquet ex paraphraſi Onkeli, ubi expreſſa fit mentio *maris Geneſar*, quod ipſum eſt Tiberiadis lacus ſeu *mare Cenereth* item dictum, atque eo nomine in orientalis terrae ſanctae plagae deſcriptione ſacra[q] cum mari ſalis, ſeu Aſphaltiride lacu, memoratum. In loco autem Deuteronomii indicato hallucinatus legebat Rupertus abbas Tuitienſis[r], *Mane & meridiem poſſidebit*, pro *mare & meridiem*. Utcunque autem, ex allatis manifeſtum, puto, ſit divinis in eloquiis ejuſmodi de maris dominio teſtimonia haberi, ut non minus ac telluris, ex jure univerſali permiſſivo, id poſſe quem adipiſci, interim admittatur. Certe & quae ſuperiore capite de meridionali, occidentali ſeu ma-

[a] Pſal. cxv. 16. [b] Pſal. xcv. 5. [c] Pſal. xxiv. 1. 50. 12; lxxxix. 11; xcv. 4. [d] Ezechiel. cap. xxvi. 16. [e] Cap. xxvii. 34. [f] Bibliothecae Arundelianae. [g] Iſaias cap. xxiii. 4. [h] Nahum. cap. iii. viii. [i] Pſal. lxxii. 10. [k] Hieronym. ad Iſaiae, cap. ii. [l] Pſal lxxxix. 25. [m] Eſdras lib. 3. cap. iv. 2, 3. [n] Idem lib. 4. cap. vii. 3, 4, 5. [o] Eſther cap. x. 1. [p] Deuteron. xxxiii. 23. [q] Numer. xxxiv. 11. & 3. [r] Ad Deuteron. lib. 2. cap. xviii.

ritimo atque aquilonari terrae ſanctae termino inde adducta ſunt, ea ita Ebraeorum & juriſconſultis & theologis intelliguntur, ut aut ipſum mare magnum ſive Phoenicium, aut ſaltem partem ejus conterminam aliquam a Numine Iſraelitis, ceu dominis futuris, ſimul aſſignatam velint; qua de re fuſius paulo diſſerendum. Pro eo quod ex Vulgata ibi de termino meridionali legitur, *uſque ad torrentem AEgypti*; *& magni maris litore finietur*; Ebraea ſunt, נחלה מצרים והיו תוצאותיו הימה, *ad torrentem AEgypti* (ſeu Nili oſtium ſeptentrionale, quod terram Iſraeliticam ab AEgypto ad mare diſterminabat) *& erunt exitus ejus in mare*. Adeo ut de termino illo *litore finiendo* (quod habet Vulgata) nihil ibi in origine repetiatur aliter expreſſum. Proxime dein ſubjungitur, de termino occidentali ſeu qui ad mare magnum[a], וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול זה יהיה לכם גבול ים, Quae recte verbo tenus ſonare poſſunt, *Quoad terminum maritimum, ſit vobis mare magnum: & terminus hic ſit vobis*, ſeu *veſter ſit*, *terminus ſcilicet maritimus*, ſeu *terminus maris*. Atque ibi Graeci, Τὰ ὅρια τῆς θαλάσσης ὑμῖν ἔςαι· ὁριεῖ ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη, *Fines maris vobis erunt*, ſeu *veſtri erunt*. *Mare magnum terminabit*. Ubi Samaritani codicis lectionem plane, ut ſaepius, ſequuntur. Nam in eo legitur, וגבול ימה יהיה לכם הגדול יגבל זה יהיה לכם גבול ימה, *Et terminus maritimus ſit vobis*. *Terminabit mare magnum*. *Hic ſit vobis terminus maritimus* ſeu *occidentalis*. Atque ex uſu vocabuli *maris* tam pro plaga occidentali quam pro ipſo mari, ita plerumque vertitur ille locus, ut in eadem tam brevi periocha *mare* pro utroque ſumatur. *Terminus vero occidentalis ſit vobis mare magnum. Et terminus hic ſit vobis terminus occidentalis.* Quemadmodum expreſſim etiam Judaei Hiſpanienſes; *y termino de Ponente, y ſera a vos el Mar el grande: y termino eſte ſera a vos termino de Ponente.* Atque ita ſane Onkelus & Arabs Erpenianus; niſi quod Onkelus habeat, *Terminus vero occidentalis ſit vobis mare magnum & terminus ejus; idem erit vobis terminus occidentalis.* Tralatio autem Arabica MS. quam bibliothecae Arundellianae debemus, poſt verba illa *ad torrentem AEgypti*, habet,

ويكون مخرجه الى ناحية البحر ويكون حد البحر حدكم والبحر الاعظم بحدوده هذا حدكم من ناحية البحر

Et erit exitus ejus ad regiones ſeu *partes maris; & erit terminus maris terminus veſter. Et mare magnum in terminis ſuis. Hic ſit terminus veſter ex parte maritima.* Plaga autem ſeptentrionalis monte Hor, ut in allatis capite in ſuperiore, deſignatur. Adeo ut ex hiſce fiat manifeſtum, ſeptentrionalius Nili oſtium, id eſt, Peluſiacum (ut videtur; nam de ipſiſſimo loco non ſatis convenit) plagae terrae Iſraeliticae auſtrali, quae maritima erat, uti & montis Hor ſive promontorium ſive radices ei quae boream ad mare occupabat, terminorum vices praeſtitiſſe. Mons autem ille idem eſt qui in Vulgata dicitur *Mons altiſſimus*. In commentariis Ebraeorum nuncupatur etiam, אמנה, *Amana*, &, אמנון, *Amanon*, &, אמנוס, *Amanus*, & a nonnullis pro monte in Cantico Salomonis[b] *Amana* item dicto, ſumitur. Atque in Targum Hieroſolymitano[c], מנוס, *Manus* pro Hor monte ſubſtituitur. Pro Libano ſumitur iis qui ſeptentrionalem terrae ſanctae terminum Libanum montem in deſcriptionibus ſuis[d] facere ſolent. De hoc autem monte Hor ſeu Amano (monti qui in Iſſicum ſinum procurrit cognomine, etiam & a nonnullis pro eodem[e] ſeu potius Tauro monte ſumpto) ad hunc modum Salomon Jarchius, הוא בבקצוע צפונית מערבית וראשו משפיע ונכנס לתוך הים ויש מרוחב הים לפנים הימנו והוצה הימנו *Situs eſt in angulo qui ſub Cauro ponitur. Caput ejus declive in ipſum mare protenditur. Atque hinc inde aequor habet diffuſum.* Inter terminos hoſce, ſcilicet auſtralem, ſeu Nili oſtium Peluſiacum, & borealem, ſeu montis jam dicti promontorium, mare magnum, qui terminus fit occidentalis, litus ſinuoſis receſſibus variatum alluens, ita per milliaria amplius ducenta porrigitur, ut, ſi a termino boreali ad auſtralem linea ducatur recta, plurimum maris intra eam per tot milliaria porrectum intercipiatur. Quod etiam ſine tabula chorographica ob oculos poſita ſatis intelligere eſt facillimum. His ita ad plagam terrae ſanctae ſeu Iſraeliticae occidentatem, quae tota maritima eſt, idque ex veterum Ebraeorum ſcitis, non ex recentiorum deſcriptionibus, breviter, ſed quantum res quae prae manibus eſt poſtulat, indicandam praeparatis; advertendum eſt, theologos & juriſconſultos Ebraeorum, de, מצות התלויות בארץ ישראל, *praeceptis ex terra Iſraelitica pendentibus*, id eſt, eis quibus extra terram Iſraeliticam ex ipſa Lege Sacra obligari ſe nolunt, diſputantes, accuratius de territorii ſui, qua ſacro Numinis effato deſignatum eſt, limitibus etiam ad extimas lineas agere; ſcilicet de finibus territorii ſui qua nomen *territorii* univerſitatem denotat, non ſolum agrorum ſed fluminum etiam & aquarum qualiumcunque intra fines cujuſque civitatis; quemadmodum apud juriſconſultos Caeſareos[f] item recte ſumitur. Praecepta quae diximus Ebraeis ſunt ea quae de anni ſabbatici obſervatione, oblationibus frugum, Levitico decimandi modo, id genus aliis habentur. Nam ex Lege Sacra nolunt haec extra territorium Iſraeliticum obſervari[g]; tametſi, ex ſuperinductis majorum inſtitutis, in AEgypto, Idumaea, terra Moab, & Senaar, tum ob frequentiam in eis Iſraelitarum tum ob viciniam obſervari ſolerent. Jam vero quod ad territorii Iſraelitici, qua primum a Numine aſſignatum eſt, limites occidentales ſeu maritimos in praeceptis hujuſmodi ex Lege Sacra obſervandis attinet; binae in eorum commentariis occurrunt ſententiae, quarum quidem utra-

[a] Num. xxxiv. 6. [b] In gloſſa Jarchii ad cap. 4. Cantici Canticorum. [c] In Num. 34. & vide gloſſ. Talmud. ad tit. Gittin cap. 1. fol. 8. a. [d] Lyran. ad Numer. 34. Andr. Maſius ad Joſuam, Adricomius, Jacob Bar Abraham in Tab. Chorographica terrae ſanctae, &c. Et vide Abulenſ. ad Num. 34. q. 2. [e] Gloſſ. ordinar. ad Numer. 34. [f] Carpola de Servitutibus Ruſtic. praed. cap. 26 § 26 Hieronym. de Monte, lib. de Finibus regundis, cap. 6. § 2. Alberic. Gentil. de Jure belli, lib. 3. cap. 17. Dd. in. l. 9 ff. de Judaeis. [g] Moſes Maimonides halach Therumoth. cap. 1. & Mikotz, Praecept. Affirm. 133.

que mare aeque ac tellurem Iſraelitis, ut dominis, idque a Numine, aſſignatum eſſe videbimus, licet altera ampliora ejuſdem ſpatia, altera multo anguſtiora aſſignentur. Adeo ut de re conſeutiant omnes; de areae amplitudine tantum diſcrepantes. Prior ſententia eſt eorum qui ipſum totum mare occidentale (quantum terrae Iſraeliticae plagae occidentali praetenditur, ſeu lineis rectis, a boreali & auſtrali quem diximus termino, in occidentem per oecanum illum ductis utrinque introrſus finitur) ſimul cum continente a Numine fuiſſe eis tributum volunt; ideoque praecepta illa, in peramplo illo aequore, velut in territorio Iſraelitico, obſervanda. Hujus ſententiae autor fuit primarius, juriſconſultus priſcus & celeberrimus, Rabbi Jehuda, qui & ex diſertis Sacrae Legis verbis ſuperius allatis, ipſum mare occidentale, ita utrinque terminatum, ait aſſignari. Scilicet ad hunc modum docuit ille, ut habetur in vetuſtiſſimis Ebraeorum juris pandectis[a], כל שכנגד ארץ ישראל הרי הוא כארץ ישראל שנ׳ וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול זה יהיה לכם גבול ים והנסים שבצדדין ואין אותן באילו חוט מתוח עליהן מקפלוריא ועד ים אוקיינוס ומנחל מצרים ועד ים אוקיינוס מן החוט ולפנים ארץ ישראל ומהחוט ולחוץ חוצה לארץ, *Quicquid ex adverſo obtenditur terrae Iſraeliticae, id ipſum eſt ejuſdem cum terra Iſraelitica rationis; juxta id quod ſcriptum eſt*[b], *Quantum ad terminum occidentalem, veſter ſit*, ſeu *vobis ſit, mare magnum. Et terminus hic ſit vobis*, ſeu *veſter ſit: terminus ſcilicet maris*, ſeu *occidentis. Etiam & inſulae collaterales utrinque in eodem rigore poſitae, ejuſdem ſunt cum lateribus rationis. Unde ſi funiculus per inſulas ducatur a Cephaloria in oceanum, & a torrente AEgypti in oceanum, a funiculo introrſus quod habetur, pro territorio Iſraelitico; quod extrorſus, pro eo quod eſt extra territorium illud, ſumendum eſt.* Funiculus a Cephaloria ductus, per montis Hor ſeu Amani promontorium, quod ſupra memoratum eſt, ducebatur. Nam in vertice montis illius, qui terminus hic borealis, ſedes habuit urbs illa; uti in gloſſa ad locum citatum alibique adnotatur. In ea etiam ad hunc modum explicatur haec ſententia, רבי יהודה אומר כל הים שכנגד אויר של ארץ ישראל ואפילו עד אוקיינוס למערב שהוא בסוף העולם הרי הוא כא״י שנ׳ ים הגדול וגבול דאי וגבול קרא יתירה הוא למיכר דאף רחב הים בכלל התחום, *Ex ſententia hac Rabbi Jehudae, totum ipſum mare quod obtenditur longitudini terrae Iſraeliticae, etiam in oceanum uſque ad occidentem quo orbi terrarum limes poſitus eſt, in territorio Iſraelitico eſt cenſendum; ſecundum illud quod ſcriptum eſt, mare magnum, & terminus* (locus integer ex Numeris paulo ante hic exhibetur) *ubi ſignantius* ET TERMINUS *adjicitur, ut ſcilicet innuatur ipſam maris amplitudinem intra limitem etiam contineri.* Et poſtea ibi, בין שני החוטין היו הנסין ארץ ישראל והוא הדין למים ונסין וגו׳ *Inter funiculos illos* ſeu *lineas* (in oceanum, ut dictum eſt, utrinque ductas) *inſulae ſunt ex territorio Iſraelitico; & idem jus eſt inſularum & aquarum*, &c. Hinc etiam gloſſa Ebraeorum ordinaria ad verba illa in Numeris, *Et ſit vobis mare magnum*, ודנסין שבתוך הים אף הם מן הגבול, *inſulae*, inquit, *quae in medio maris, etiam & ipſae ſunt pars termini* ſeu *limitis*. Quin paraphraſis ibi Hieroſolymitana expreſſius, ותחום ימא רבא הוא אוקינוס נסוי ומחוזי וספינתא עם מא קדמאי ראית בגויה, *Et terminus ſit mare magnum, id eſt, oceanus, & inſulae ejus, & urbes, & naves, cum aquis primariis, quae in eo.* Neque aliunde factum eſt, quod Rabbi Aben-Ezra[c], Rabbi Bechai[d], aliique, maris tantam partem aſſignatione illa Iſraelitis ceſſiſſe putarint, ut etiam per *mare*, הספרדי, id eſt, *Hiſpanicum*, tot paraſangis in occidentem a continente Iſraelitarum diſſitum, *mare magnum* interpretentur. Utriſque jam memoratis verba ſunt, הים הגדול הספרדי תגבול כלומר מערב נחלתכם יהיה הים הגדול והוא הגבול בעצמו, *Mare magnum; ſcilicet Hiſpanicum. Et terminus; ac ſi dictum fuiſſet, poſſeſſio veſtra ſit mare magnum, quod ipſum per ſe etiam terminus eſt.* Sed eſt interea animadvertendum, mare illud occiduum totum, uſque in fretum Gaditanum, Arabibus, adeoque Ebraeis recentioribus, qui ex Arabum ſchola prodiere, indiſcriminatim nuncupari *mare Romanum*, mare الشأم *Al-ſhem* ſeu *Damaſcenum*, (id eſt, Syriacum) mare الاندلس *Al-Andalus* ſeu *Hiſpanicum*, & demum *Mediterraneum*; ab oris aliquot ſingulis toto denominato. Id quod diſerte liquet tum ex Geographia Nubienſi, tum ex compendio Geographico Abu Elchaſen Hali Arabis[e]. Id vero certiſſimum eſt, neutiquam e promiſcua ejuſmodi maris denominatione, ſed ex aſſignationis primariae territorii Iſraelitici interpretatione, qualem memoravimus, *maris Hiſpanici* nomen apud Rabbinos locum hic obtinuiſſe. Ita ſententia haec prior totum mare occiduum uſque ad fauces Gaditanas, quas orbis terrarum limitem ſtatuere veteres, territorii Iſraelitici partem intra lineas a promontorio montis Hor ſeu Amani & oſtio Peluſiaco in occidentem ductas incluſam, cenſeri volebat. Sententia autem altera, quae rationi multo proximior videtur, anguſtiora quidem maris hujus ſpatia, ſed tamen maris ſpatia ſatis diffuſa, aſſignationem territorii Iſraelitici divinam complecti deſcernitur. Scilicet hac, limites borealis & auſtralis ſub ipſum litus, ſeu in extremitate promontorii, quod diximus, ad boream, atque in oſtio Peluſiaco ad auſtrum, finiuntur; in occidentem non ultra porrecti. At vero hujus autores lineam duci volebant rectam a promontorio illo ad oſtium Peluſiacum, a borea nempe in auſtrum, eaque claudi & terminari plagam territorii Iſraelitici occidentalem; ita ut quicquid ſive maris ſive inſularum intra hujuſmodi lineam contineretur, ſeu eam ab oriente reſpiceret, id totum non minus territorii Iſraelitici pars eſſet, quam regio qualiſcunque conti-

[a] Gemara Babylonia, ad tit. Gittin ſeu de libellis Divortii & Manumiſſionis, cap. 1. fol. 8. a. Idem, ſed depravate, legitur in Gemara Hieroſolymitana, ad tit. Shebiith, ſeu de anno ſabbatico, cap. 6. fol. 36. col. 4. [b] Numer. xxxiv. 6. [c] Ad Numer. xxxiv. [d] Ad Numeros, pag. 199. col. 3. [e] MS. in bibliotheca Oxonienſi.

nentis.

nentis. Atque ad hunc modum, arcuato atque ſinuoſo territorii illius litori, a tribubus Aſer, Ephraim, Dan, Zabulon, Simeon occupato, perampla aequoris ſpatia linea quam diximus incluſa, atque ejuſdem cum litore ipſo juris habita, per ducenta amplius milliaria praejacebat. In pandectis juris Ebraeorum [a] ita explicatur haec ſententia; איזהו ארץ ואיזהו חוצה לארץ כל ששופע ויורד מטורי אמנון ולפנים ארץ ישראל מטורי אמנון ולחוץ חוצה לארץ הנסין שבים רואין אותן כאילו חוט מתוח עליהם מטורי אמנון עד נחל מצרים מן החוט ולפנים ארץ ישראל מן החוט ולחוץ חוצה לארץ, *Ut dignoſcatur quid nomine territorii Iſraelitici veniat, & quid extra territorium illud eſſe fuerit cenſendum*, (quantum ad borealem & occiduam plagam) *quicquid citra atque intra montem Amanum exporrigitur, territorium eſt Iſraeliticum: quod ultra montem illum habetur, eſt extra hoc territorium. Etiam & de inſulis maris quae monti praetenduntur, eadem ratione dijudicandum eſt. Funiculus ſeu linea tranſeat ſuper eas a monte Amano uſque ad torrentem AEgypti: quod intra lineam continetur, territorium eſt Iſraeliticum; quod extra lineam, territorium Iſraeliticum non eſt.* Huc ſpectat illud Ezekielis [b] de plaga terrae ſanctae maritima poſtquam auſtralem quae ad mare eſt deſignaverat, ופאת־ים הים הגדול מגבול עד נכח לבוא חמת זאת פאת־ים, *Et pars occidentalis, mare magnum; a termino uſque ad id quod adverſum eſt introitui quo ducitur ad Hamath. Haec pars* (ſeu *plaga*) *occidentalis, ſeu maritima.* Vulgata ibi, *Et plaga maris, mare magnum, a confinio per directum donec venias Emath. Haec eſt plaga maris.* Helleniſtae autem; Τοῦτο τὸ μέρος νότος καὶ λίψ, *Haec pars auſter & africus*; quae proxime praecedentium verſio eſt. Dein pro allatis ex Ebraeo ſequitur, Τοῦτο τὸ μέρος τῆς θαλάσσης τῆς μεγάλης διορίζει, ἕως κατέναντι τῆς εἰσόδου Ἡμάθ, ἕως εἰσόδου αὐτοῦ. ταῦτά ἐστι τὰ πρὸς θάλασσαν Ἡμάθ. Quod ſonat tam *haec pars*, quam *haec partem maris magni diſterminat uſque ad id quod adverſum eſt introitui quo ducitur ad Hemath, uſque ad introitum ejus. Haec ſunt quae ad mare Hemath.* Cujuſlibet verſionis mens eadem. Ea autem quam Ebraicis ſubjecimus tum paraphraſi Chaldaicae tum Judaeorum Hiſpanienſium interpretationi conſona eſt. Jam vero ex veterum ſcitis ibi Salomon Jarchius ad hunc modum rem explicat, מבקצוע דרומית האומר למעלה והוא נחל מצרים עד נכח לבא חמת עד מקצוע צפונית מערבית הוא הר ההר שהוא נכח לבא חמת כי חמת במקצוע צפונית מערבית אצל הר ההר, *Ab angula meridionali ſuperius dicta* (ſic interpretatur illud, *a termino*) *qui eſt fluvius AEgypti, uſque ad id quod adverſum eſt introitui quo ducitur ad Hamath; nimirum uſque ad angulum ſub Cauro poſitum, qui ipſe eſt Hor mons adverſus introitui ad Hamath. Quia Hamath in Cauri plaga ſita eſt juxta Hor montem.* Ita quod termino hic per directum, ut habet Vulgata, ducto à Nili oſtio ad Hor montis promontorium intercipitur, haud exiguam maris velut aſſignati partem complectitur. Atque haec ſententia, qua viciniora duntaxat maris ſpatia parili jure, ex ipſa aſſignatione divina, cum continente aeſtimantur, receptior eſt; quod ſcimus non ſolum ex ipſis pandectis vetuſtioribus, ſeu corpore utroque Talmudico, ſed ex praeſtantiſſimis illis Rabbinis Moſe Maimonide [c] & Moſe Cotzenſi [d], praeter alios minorum gentium, qui eam diſertis verbis amplectuntur. Et juxta utramque ſententiam illud, quod de provinciis tranſmarinis generatim apud Salomonem Jarchium [e], Rabbenu Niſſim [f], Obadiam Bartenorium [g], alios traditur, ſatis interea obtinet; ſcilicet, כל ח"ל קרי מדינת הים בר מבבל, *Quicquid eſt extra territorium Iſraeliticum, id totum provinciae* ſeu *civitatis maris nomine contineri, excepta Babylonia.* Ad exemplum provinciarum maritimarum procul in occidente extra lineas ſecundum ſive hanc ſive illam ſententiam ductas poſitarum, etiam & provinciae atque urbes mediterraneae, quae procul extra fines territorii Iſraelitici plagis in caeteris ſedes habuere, *provinciarum* ſeu *urbium maris* nomen, pro eo quod eſt *tellus aliena*, ſortitae ſunt. Qua de re optime Rabbenu Niſſim loco citato. Sed vero ut hae, quae extra territorium in continente poſitae, *civitates maris* ex dicto locutionis tantum uſu nominabantur, ita etiam in eadem locutione alias intra territorium etiam in ipſo mari locum habere admiſſum eſſe, ex oſtenſis liquet. Et demum ex utraque, quam exhibuimus ſententia, ſatis probatur divinae aſſignationis interpretationem ejuſmodi priſcis Ebraeorum, quibus ipſa fiebat aſſignatio, juriſconſultis receptam eſſe, ut mare, aeque ac tellurem, dominii privati capax eſſe non dubitarent; adeoque inſulas in alluente mari poſitas, velut continentes territorio Iſraelitico, ob interfluentis maris dominium, aeſtimarent. Neque obeſt quod toties τὸ *uſque ad mare* in aſſignationibus occurrat, ut ſuperiore liquet capite; aut quod mare limes fuerit. Nam non ſolum *uſque* eſt dictio ſaepe incluſiva [h], verum etiam ipſi limites limitato cedunt [i] non raro: Quemadmodum termini omnes terminati. Qua de re juriſconſulti & pontificii & Caeſarei affatim; uti etiam in jam dictis Ebraei. Ex hiſce igitur elicitur, neque quod univerſale eſt jus divinum, neque poſitivum, qua pluribus quibuſcunque gentibus, in Sacris Literis, imperativum videatur (nam in finibus jam dictis aſſignandis imperativi imago manifeſta eſt) maris dominio privato reluctari, ſed utrumque ſatis ei favere; etiam & exempla dominii ejuſmodi, ſi Ebraeis ipſis fides, exhibere luculenta. De naturali igitur & jure, quod reliquum eſt, gentium, dein videndum.

[a] Gemara Babylonia, ad tit. Gittin ſeu de libellis divortii & manumiſſionis, cap. 1. fol. 8. a. quod iiſdem, ſed depravate, legitur in Gemara Hieroſolymitana ad tit. Shebiith ſeu de anno ſabbatico, cap. 6. fol. 36. col. 4. [b] Cap. xlvii. 20. [c] Halach. Therumoth, ſeu de Oblationibus, cap. 1. [d] Praecept. Affirmat. 133. [e] Ad Tit. Gittin cap. 1. fol. 1. [f] Ad Alpheſium, part. 2. pag. 554. [g] Ad Miſnaoth tit. Gittin, cap. 1. ubi & vide Rabbi Jom. Tob. [h] Bartol. ad l. 35. patronus ff. tit. de legat. 3. & l. Nuptiae ff. de Senatoribus. [i] Archidiac. in c. Eccleſias 23. q. 1. Hieronymus de Monte, lib. de Finibus Regundis, cap. 23.

CAP.

CAP. VII.

Jus naturale permiſſivum, cujus hic uſus eſt, e gentium illuſtriorum civiliorumque, tum priſci tum recentis aevi, moribus placitiſque eſſe eliciendum.

QUOD ad jus hic attinet naturale, ſeu alterum, in juris ſupra habita diſtributione, juris gentium univerſalis ſeu primaevi caput, ex recto humanae rationis uſu peti ſolitum; id ſane non omnino dominio maris privato adverſari, ſed manifeſto illud permittere, ex eo evincetur, quod in jure gentium poſitivo omnimodo quod humanum eſt (nam de divino jam eſt dictum) id eſt, tam civili plurium gentium ſeu domeſtico, quam plurium gentium communi, ſive illud interveniens fuerit, ſive imperativum, nempe in moribus omnium fere quas exploratas habemus, atque illuſtriorum, dominium ejuſmodi marinum paſſim admittatur. Diffitendum quidem non eſt, rectum humanae rationis, quae pro naturalis juris indice haberi ſolet, uſum circa res divinas, ſeu quae ad Numinis attinent cultum, ex plurimarum gentium moribus non rite ediſci. Neque inde ſive obligativi ſive permiſſivi generis juris naturalis capita illuc ſpectantia ſtatuenda. Nam per omnia ſecula & orbis terrarum quas novimus regiones, homines de ejuſmodi rebus aut ſine examinis congrui accuratione, aut commodis ſuis aut pouplorum, qui imperio continendi, indoli inſervientes, decernere ſaepe ſunt ſoliti; ut Pagani, Mahumedani, id genus alii tam recentioris quam priſci aevi. Et recte Antiſthenes Athenis olim [a], ut philoſophi alii non pauci, docere auſus eſt, *Populares Deos eſſe multos, ſed naturalem unum eſſe*, contra quod communiſſimus humanae, apud gentium vulgus, rationis uſus ac mores induxerant. Unde, ut in eccleſia olim Ebraica, ita etiam in Chriſtiana, uſus humanae rationis apud ipſum vulgus, alias liber, ubi in ſacrorum contemplationem ſeu diſquiſitionem aſcenderit, praeſtitutis quibuſdam axiomatis, principiis, & juris ſacri normis, velut ſanctis animae repagulis, meritiſſimo coerceri ſolitus eſt: ne ſive in veteres tum gentium tum ſeculorum plurimorum errores, ſive in nova libere diſcurrentis ingenii commenta periculoſe evagaretur. Et ſimilis ſane ſemper in politia ſacra ratio ſervata eſt. At vero in rebus quae mere ſunt humanae, adeoque humanae ut mutua duntaxat hominum officia ſpectent, neque ex divino aliquo praecepto interdicantur (cujus generis nihil ſane ne fingi poteſt apertius eſſe, quam territoriorum dominii diſtinctio, ejuſque ratio, quae hominum conſenſu tota nititur) quid permiſſum fuerit ex jure naturali, non minus recte decernitur ex plurium gentium ac ſeculorum veterum recentiorumque ſcitis, placitis, moribuſque receptis, quam ex diligenti regionum, fruticum, arborum, ſatorum, caeterorum quae ad univerſam agriculturam attinent, obſervatione elicitur, quid quaeque ferat regio, quid quaeque recuſet. Quotquot enim gentes dominium, quale quaerimus, privatum ſive ex civili ſuo ſibi jure ſeu domeſtico, ſive ex jure cum vicinis ſibi gentibus communi admiſere, aut idonei habendi ſunt juris naturalis permiſſivi (quanti hic uſus eſt) teſtes, aut tot gentes, eaſque illuſtriores, per tot ſecula contra naturam commiſiſſe (quod nemo, puto, ſomniat) pronunciandum. De jure naturali Juſtinianus [b]: *Quod naturalis ratio inter omnes homines conſtituit, id apud apud omnes populos peraeque cuſtoditur, vocaturque jus gentium, quaſi quo jure omnes gentes utuntur.* Et Caius [c]: *Jus gentium ratione naturali inter omnes homines peraeque ſervatur.* Sed vero ubinam omnes gentes? Nondum quot ſint exploratum eſt, nedum quos in mores conſenſerint. Neque earum, quas habemus exploratas, omnium in moribus reperitur omnino quod nonnullis tamen eſt juris permiſſivi. Quid gentibus Mediterraneis cum jure de naufragorum bonis fiſco ſuo applicandis, quod apud Anglos, Aremoricos, Siculos, alias aliquot gentes maritimas obtinuit? Evanuit, ut non permiſſum, apud Chriſtianas gentes in bello captorum ſervitus, quae tamen apud Mahumedanas in uſu. Fruſtra igitur ex omnium moribus petitur hic norma & index; maxime etiam cum nec defuerint quae

> ——— *non foedera legum*
> *Ulla colunt, placidas aut jura tenentia mentes;*

Quod ait ille [d] de Bebryciis. Quales item diſerte memorat fuiſſe aliquas Ariſtoteles [e]. Et Salluſtius [f] ex Hiempſale de Gerulis & Libybus, Africae vetuſtis incolis, *Neque moribus*, inquit, *neque lege, neque imperio cujuſquam regebantur*; alibique [g] de Aboriginibus, *Genus hominum agreſte, ſine legibus, ſine imperio, liberum atque ſolutum.* Ad gentes igitur praeteriti praeſentiſque aevi illuſtriores civilioreſque, & quorum mores habemus exploratiores, hic recurrendum. Atque in iis ſane non ſolum gentes illae, quas ipſae, quarum hic potiſſimum intereſſe poteſt, magni ſemper habuere, verum & ipſae, quarum jam intereſt, teſtes ſatis comperientur.

Teſtimoniorum autem, quibus uſuti ſumus, genus eſt duplex. Alia ſunt quae imperium & dominium maris privatum principibus, populis, aliiſque, ab hiſtoricis atque aliis ſcriptoribus per omnia fere ſecula agnitum ac tributum oſtendunt: Alia, quae maris dominium ejuſmodi, juri itidem conſonum ex juriſconſultis, foederibus, id genus aliis demonſtrant. Quae utraque, ut rerum ducit ordo, interſerimus: ita tamen ut quae ad mare Britannicum, ſive facti ſive juris, attinent, cumulo in hoc teſtimoniorum prorſus praetermittantur, librum ſecundum ſeorſim occupatura. Atque ſic demum tum quid civile gentium jus,

[a] Cicero. de Natura Deorum lib. 1. [b] Inſtit. de Jure Nat. § Jus Naturale. [c] L. 1. ff de Adquir. rerum dominio. [d] Val. Flaccus Argonautic. 4. [e] Nicomach. lib. 7. cap. 6. [f] In bello Jugurthino. [g] In Conjurat. Catilinae.

tum

tum quid gentium commune plurium, quid denique jus naturale permiſſivum (ex gentium ſcilicet moribus hac in re eliciendum) de dominio maris privato ſtatuerit, ſimul erit apertiſſimum.

CAP. VIII.

Ordo, quo e ſeculorum populorumque complurium moribus, jus de dominio maris privato permiſſivum elicietur. In ſeculo fabuloſo expreſſa ſatis eſſe hujus teſtimonia. Et obiter de Romanorum mari Mediterraneo, cujus imperium Cn. Pompeio mandatum eſt.

SEcula e quorum monimentis geſtiſque mores, ſcita, placita, quae diximus, populorum gentiumque editcenda ſunt, biſatiam tribuo; in tempus fabuloſum, & hiſtoricum. Fabuloſum autem non illud quod olympiadum initia praevertit totum, cum Varrone, appellamus; ſed id quod vetuſtiſſimis duntaxat fabulis, fabularum ſaltem facie, obducitur. Diſpertito interim hiſtorico in illud quod vetuſtius eſt, & imperiorum atque rerumpublicarum quae aliquot abhinc ſeculis deſicere, mores complectitur; & id quod eſt recentius, atque earum gentium, quae etiamnum florent, uſum hac in re oſtendit. Caeterum dum fabuloſum adhibemus tempus, non e fabulis, qua fabulae ſunt, argumenta petimus; ſed involutam poetarum & theologorum gentium myſteriis hiſtoricam veritatem e vetuſtiſſimis hiſtoricis exhibemus. Nam etiam *Vera ſunt quae loquuntur poetae*, ut recte Lactantius [a], *ſed obtentu aliquo ſpecieque velata. Et ſic veritatem mendacio velaverunt, ut veritas ipſa perſuaſioni publicae nihil derogaret.* Fabuloſo quod diximus tempore, devictis ſcribunt Titanibus, ſorte mundum diviſiſſe deos fratres, Jovem, Plutonem, Neptunum: Jovi coelum, Plutoni inferna, Neptuno mare ceſſiſſe. Rejectis autem nugis illis de ſydereo hic coelo ſeu aethere, de infernorum ſeu mortuorum regno, & demum de terra tota [b] fratrum omnium, poſt diviſionem, communi, quibus patienter ſibi imponi vulgus ſinebat, res ipſa quam in larvata hac hiſtoria latere veterum aliquot docuere, alia omnino erat. Non deos hoſce, ſed homines fuiſſe aſſerunt. Nec coeli ſed plagae orientalis, ex qua mortalibus lux datur (unde & ſuperior viſa eſt, ideoque coelum dictum) Jovem regem fuiſſe: Plutonem autem occidentis, quae ſolis receſſum noctemque oſtendit, unde inferior ea dicta & inferna: maris denique & interjectarum inſularum dominum fuiſſe Neptunum. Ita dominium maris privatum, non aliter ac telloris, ex diſtributione humana hic natum comperimus. Ita ſe rem habuiſſe docuit olim Euhemerus Meſſenius, autor vetuſtus, in hiſtoria de rebus eorum, qui dii putati ſunt, conſcripta, & ab Ennio verſa. Lactantius, *De Neptuni ſorte*, inquit [c], *manifeſtum eſt, cujus regnum tale fuiſſe dicimus, quale Cnei Pompeii fuit infinitum illud imperium, cui totius orae maritimae poteſtatem ſenatus decreverat; ut praedones perſequeretur, ac mare omne pacaret. Sic Neptuno maritima omnia cum ſuis inſulis obvenerunt. Quomodo id probari poteſt? Nimirum veteres hiſtoriae docent. Antiquus auctor Euhemerus, qui fuit ex civitate Meſſana, res geſtas Jovis & caeterorum, qui dii putantur, collegit; hiſtoriamque contexuit ex titulis & inſcriptionibus ſacris, quae in antiquiſſimis templis habebantur, maximeque in fano Jovis Triphylii; ubi auream columnam poſitam eſſe ab ipſo Jove, titulus indicabat; in qua columna ſua geſta perſcripſit; ut monimentum eſſet poſteris rerum ſuarum. Hanc hiſtoriam & interpretatus eſt Ennius & ſecutus; cujus haec verba ſunt; Jupiter Neptuno imperium dat maris, ut inſulis omnibus, & quae loca eſſent ſecus mare, omnibus regnaret.* Sed intercidit tam Ennii verſio, quam Euhemeri commentarii ipſi; nec ſine Jovis caeterorumque deorum antiſtitum induſtria intercidiſſe putandum. Eo enim magis inviſum proculdubio erat, quicquid de deorum originibus ſcriptum eſſet, quo id eas magis patefaceret, & magna quae ſacrariis venditabantur nomina ex magnorum ſive regum ſive heroum coetu mutuo accepta & vulgo credulo obtruſa fuiſſe proderet. Nam hinc etiam atheus, cum Diagora & nonnullis aliis, dictus eſt Euhemerus, qui non Lactantio ſolum, ſed Clementi etiam Alexandrino, Euſebio, D. Auguſtino, Arnobio, aliis, autor eſt ſingularis; cui, in argumentis adverſus futilem gentium theologiam conſarcinatis, fidem haberi ſcimus maximam. Idem, puto, eſt qui Plutarcho [d] Tegeata dicitur, ubi cum Diagora memoratur. Sed ab eodem etiam Meſſenius nuncupatur, ubi ut ingentem mendaciorum artificem eum ſuggillat [e] majorum ſuperſtitionis cum primis tenaciſſimus, nec Triphylios aut Panchaeos (Panchaea inſula eſt in oceano circa Arabiam auſtraliori ſita, in quo fanum Jovis Triphylii, unde hiſtoria illa de regno marino ſumpta eſt, collocat Euhemerus) ullibi gentium, odio, ut videtur, in Euhemerum ductus, exiſtimat extitiſſe. Sane Diodorus [f] eodem, ut autore gravi, etiam utitur. Quin juriſconſultus nuperus illud Neptuni apud Homerum:

> Ἤτοι ἐγὼν ἔλαχον πολιὴν ἅλα ναιέμεν αἰεὶ
> Παλλομένων ---------

Ego vero ex eis quae ſorte tribuebantur accepi coeruleum mare, ut in eo ſemper habitarem, ita interpretatur, ut de tribus Noachi filiis rem totam de tribus diis narratam fidenter capiat. Verba ejus [g] ſunt, *Id proculdubio ex partitione terrarum inter tres filios Noachi, ex quibus Japheto inſulae obvenerunt, cauſam traxit.* Adeo ut Japheto non ſolum inſularum [h] ſed etiam maris dominium in fabula illa velit aſſignari. Quod vero ait Lactantius de infinito Pompeii imperio,

[a] De Falſa Religione lib. 1. cap. 11. [b] Homer. Iliad. 15. ſeu o. [c] Loco jam citato. [d] De Placitis Philoſophorum. lib. 1. cap. 7. [e] Lib. de Iſide & Oſiride. [f] Bibliothec. lib. 6. atque apud Euſebium de Praeparat. Evangelica lib. 2. cap. 4. Adde Gerard. Voſſium de Hiſtoricis Graecis, lib. 1. cap. 11. [g] Jo. Gryphiander, de inſulis, cap. 31. § 78. [h] Geneſ. x.

ut de Neptunii dominii exemplo, id ita intelligendum eſt, ut tam eorum qui imperium Pompeio mandarunt, quam ipſius cui mandatum eſt, ſimul habeatur ratio. Nimirum *Cilices invaſerant maria*, quod ait Florus, *ſublatiſque commerciis, rupto foedere generis humani, ſic maria bello quaſi tempeſtate praecluſerant*. Rei igitur frumentariae maxime proſpicientes Romani, ex ſenatuſconſulto Gabiniano Pompeium emiſere Ἀφαιρησόμενον τῶν πειρατῶν τὴν θάλασσαν[a], *ad vindicandum a piratis more*. Et dabatur ei ea lege, Ἄρχειν τῆς ἐντὸς Ἡρακλείων στηλῶν θαλάσσης, ἠπείρου δὲ πάσης ἐπὶ σταδίους τετρακοσίους ἀπὸ θαλάσσης, *Imperium maris quod intra eſt columnas Herculis; continentis vero totius ad quadringenta a mari ſtadia.* Inde claſſis ingentis praefectus, diſpoſitis per imperii ſui ſpatia pluribus legatis, mare totum a faucibus Gaditanis ad litus Cilicium ita pacavit, *Ut neque*[b] *in terra, neque in mari eſſet qui reſiſtere poſſet.* Certe ipſe Pompeius mandatum tantummodo habuit imperium, ut admirallus populi Romani; ſicut biennio ante itidem M. Antonius, quod docet Paterculus. At vero ipſe qui mandavit populus, maris hujus, ut territorii Romani, aeque dominus erat ac ſtadiorum continentis quadringentorum, quae cum mari in imperio mandando ſunt pariter conjuncta, ut non magis atque mare, dominum ſerentia. Et Florus[c], *Tiberius Nero* (qui e legatis erat Pompeianis) *Gaditanum fretum, qua primum maris noſtri limen aperitur, obſedit. Noſtrum* Romanus (uti etiam Salluſtius[d] non ſemel) recte appellat, quod ita in Romanorum poteſtatem prorſus redactum. Et Dio Caſſius[e], Θάλατταν τὴν τῶν Ῥωμαίων πᾶσαν, *Mare univerſum, quod Romanis parebat, pacavit.* Et Mela, de mari Mediterraneo, *Id omne*, inquit[f], *qua venit, quaque diſpergitur, uno vocabulo noſtrum mare dicitur.* Sic alii[g]. Et *noſtri maris* nomine ſic utitur Mela ſaepiſſime poſtea. Sed hae de re plura inferius, ubi de Romano maris imperio fuſius agitur. Neque in piratas, ut humanae ſocietatis hoſtes, juriſdictio tantum a Pompeio exercebatur (quemadmodum in piratas, qui in mari quocunque nondum occupato depraedantur, exerceri indies videmus) ſed ipſum territorium marinum, quod invaſerant Cilices, armis recipiebatur. Unde Manilius[h]:

Quis te Niliaco periturum littore, magne,
Poſt victas Mithridatis opes, pelaguſque receptum,
Crederet? -------

Itaque non tam Pompeii, quam ipſius populi Romani, utpote maris domini, ſimilis habendus erat a Lactantio Neptunus ille. Alia ſunt in fabuloſo tempore, quae de diis dicta, quid de hominum hic jure ſentirent veteres, etiam indicare videantur. Nam ubi deos hominum perſonis induunt, quae humana ſunt, de iis ferme loquuntur. Unde Heſiodus Jovem ait Hecatae permiſiſſe

Μεῖζον ἔχειν γαίης τε καὶ ἀτρυγέτοιο θαλάσσης.

Ut partem haberet tam maris quam telluris. Huc ſpectat item, quod habet Oppianus[i] de Amphitrite regina maris, a Neptuno conſtituta:

------- Ἁλὸς βασίλειαν ἔθηκεν,

Reginam maris eam conſtituit. Quin Nonnus[k],

------- Βερόη κράτος ἔσχε θαλάσσης,

Beroe imperium ſeu *dominium habuit maris.* Similia ſunt innumera. Et de tempore fabuloſo hactenus.

CAP. IX.

Primum apud Graecos in tempore hiſtorico maris dominium, id eſt, Minois, ſeu Cretenſe.

Hiſtorici temporis partem priorem, ſeu quae regna ac reſpublicas, quae aliquot ab hinc ſeculis deſiere, complectitur, ab imperio Cretenſium marino auſpicamur. Dein vero non ſolum complurium veteris Graeciae populorum, aliorumque in oriente olim illuſtrium, imperii ac dominii ſimilis in mari Syriaco, AEgyptiaco, Pamphylio, Lydio, AEgaeo, ejuſque viciſſitudinum recenſionem perſequimur; verum etiam & Romanorum & Carthaginienſium in maribus circumvicinis, veluti ſupero, infero, orientaliori etiam, aliorum id genus in occidente dominium plane conſuetum, atque, ut juri conſonum, in mores receptum eſſe oſtendimus.

I. Minos Lycaſti filius, Jovis dictus, Cretae rex, mare circumquaque Creticum & magnam AEgaei partem ut dominus obtinuit. Thucydides[l], *Minos*, inquit, τῆς Ἑλληνικῆς θαλάσσης ἐπὶ πλεῖστον ἐκράτησεν, *maris Graeci partem maximam ut dominus obtinuit.* Ita ſane κρατεῖν tum hic, tum in ſequentibus interpretandum. Neque ſic *imperium habere* (quod ſonat vulgo κρατεῖν) quenquam ut navium aliorum numero, tranſitui, vectigalibus, per maris ſpatia terminata, modum & leges praeſtituat (non aliter ac ubi agri uſus, pro ſuo arbitratu ſive impeditur ſive permittitur colonis) aliud omnino fingi quidem poteſt, quam planiſſime dominum eſſe, aut ſaltem ejus, qui dominus eſt, ſeu procuratorem ſeu indultu agere: quod in idem hic recidit. Utcunque non neſcimus θαλασσοκρατεῖν interdum duntaxat[m] *copiis navalibus praeſtare* interpretandum. De Minois dominio expreſſe itidem Diodorus Siculus[n], Nicolaus Damaſcenus[o], Strabo[p], Cedrenus[q], Suidas[r], alii. Apud Senecam item Phaedra[s]:

[a] Plutarch. in Pompeio, & Appianus Alexandrin. in Mithridaticis. [b] Dio. lib. 36. [c] Lib. 3 cap. 6. [d] In Bell. Jugurthino. [e] Lib 42. [f] De Situ Orbis lib. 1. cap. 1. [g] Oroſius lib. 1. cap. 2. [h] Aſtronom. lib. 4. [i] Halieutic lib. 1. [k] Dionyſiac. lib. 43. [l] Lib 1. [m] Iſ. Caſaubon. in Comment. ad Polyb. pag. 209. [n] Biblioth. 4. [o] Apud Stobaeum eclog cap 42. [p] Geograph. 10. [q] Pag. 11. [r] In Minoe. [s] In Hippolyto act. 1.

O magna

O magna vaſti Creta dominatrix freti,
Cujus per omne littus innumerae rates
Tennere pontum; quicquid Aſſyria tenus
Tellure Nereus pervium roſtris ſecat.

Et primum maris dominium, id eſt, primam ejuſce, quod nondum occupatum erat, ſed in vacuo relictum, occupationem (unde ortum dominium hujuſmodi) Minoi plerumque tribunnt. Sed mendum eſt in Hieronymiana Chronici Euſebii verſione [a], de hac re; nec praetermittendum, niſi id quod celeberrimo, & primario apud Graecos maris dominatui apertis verbis reluctari videatur, oſcitanter neglexerimus. *Minos* (ita verſio illa) *mare obtinuit, & Cretenſibus leges dedit, ut Paradius memorat, quod Plato falſum eſſe convincit.* Quid igitur? Falſumne eſſe convincit Plato Minoem leges Cretenſibus dediſſe, & maris imperium obtinuiſſe? aut eorum alterutrum falſum eſſe? Locus plane fallit & corruptiſſimus eſt tum in ficto autoris *Paradii* nunquam alibi audito nomine, tum in ipſa Graecorum Euſebii tralatione. *Paradius* neſcio qua oſcitantia (de Hieronymo viro ſancto & doctiſſimo credere nolim; ſed ſcioli forte alicujus, qui breviuſculas ejuſce in chronico illo periochas temere adaugere auſus eſt) ex ipſo *Para Dios*, id eſt, *ex Jove*, quod habetur in Euſebii Graecis, natum eſt. Nam ibi Euſebius, *Minos*, inquit [b], ἐθαλασσοκράτει, *mare obtinuit, & Cretenſibus* παρὰ Διὸς, *a Jove leges dedit, quas tulit ex antro ubi per novennium ſeceſſerat.* De legibus illis a Minoe acceptis, quae nec ante Cretam a Caecilio Metello triumphatam [c] deſiere, & de antro ejus Idaeo & novennio, res eſt notiſſima ex Homero, Platone, Porphyrio, aliis. Statim autem ſequitur in Graecis Euſebii, ὅπερ ὁ Πλάτων ἐν τοῖς Νόμοις ἐλέγχει, quod certiſſimum eſt hic ſonare, *id quod Plato in legibus adprobat*, ſeu *confirmat.* Nam ipſum librorum Platonis de legibus [d] fundamen eſt Minois legum ejuſmodi a Jove acceptio. Tantum abeſt, fuiſſe vertendum, *quod Plato falſum eſſe convincit*, aut *quod Plata refellit.* Cum tamen poſterius minori multo quam par erat, aut ipſe adhibere eſt ſolitus, diligentia hic uſus vir maximus Joſephus Scaliger ſubſtitui ibi velit. Nam utcunque ex vi & uſu frequentiori vocabuli ἐλέγχειν, id recte ita verti videatur; ipſa tamen res & alia vocabuli ſignificatio verſionem noſtram eſſe veram manifeſto convincit. Id ipſum vero quod habet verſio Hieronymiana, legitur, ut exſcriptum, apud Carianum Scotum [e] & Florentium Wygornienſem, niſi quod in Florentio legatur *Plato falſum eſſe affirmat.*

CAP. X.

Dominium maris Syriaci, AEgyptiaci, Pamphylii, Lydii, AEgaei, gentes in oriente illuſtres ſeptendecim invicem ſuccedaneas, per complures quamlibet annos continuos, non aliter ac continentis ſeu inſularum, poſt Minoem Cretenſem, obtinuiſſe.

POST Minois Cretenſis tempora, recenſitae ſunt, in Euſebii atque Africani chronicis, gentes ſeptendecim orientales, partim Europaeae partim Aſiaticae, quae ſingulatim per annos plurimos mare interius ſibi circumvicinum uti domini ita obtinuere, ut, ex jure gentium hiſce univerſis interveniente, privatum maris dominium locum habuiſſe ſit manifeſtiſſimum. Nam per vices & per diutinas occupationes, bello, victoria, ceſſioneque qualicunque mutantes, ſuam dominandi ſingulae ſunt periodum ſortitae, annos quingentos amplius ſexaginta continuos ſimul implentes. Ab initiis autem Minois ſeu Cretenſis imperii marini ad proximum, quod in chronicis, quae diximus, ſequitur, intercedunt anni centum ſeptuaginta quinque. Initia illa ſub judicum Iſraelitarum aevo collocantur. Qui ſucceſſere, ad hunc ſe habent modum.

II. Secundo Lydi maris fuere domini. Graeca Euſebii [f], Λυδοὶ, οἱ καὶ Μαίονες, ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη ϙβ', *Lydi, qui & Maeones, domini erant maris annos* XCII. Sub AEneae ſeculum hujus imperii initia habentur. Quod vero ad numerum attinet annorum, tametſi idem fuerit tum in univerſa Euſebii Hiſtoria, tum in Canone ejus chronico, cum tamen Pelaſgorum imperium, quod proxime ſequitur, annorum CXX. aut citciter intervallo disjungatur, corrigendus forſitan fuerit & ϙκ ſeu CXX. ſubſtituendus. Quod dubitantet etiam monuit vir praeſtantiſſimus Iſaacus Caſaubonus in commentario ſuo ad Polybium, ubi de illis, qui in oriente maris ſunt dominati, doctiſſime agit. Abſque numero marinum Lydorum dominium memorant etiam Marianus Scotus & Florentius monachus, uti & Pelaſgorum.

III. Tertii in hac recenſione maris domini fuere Pelaſgi. Euſebius [g], Πελασγοὶ δεύτεροι ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη πε', *Secundo mare obtinuerunt Pelaſgi annos* LXXXV. Quod ad Solomonis & quae ſequuntur tempora refertur. Sed Thracum, qui mox ſuccedunt, initia poſcunt ut anni hic potius LV. putentur. Secundi autem fuere Pelaſgi maris domini, ſi aut Lydos primos cum nonnullis facias, aut primos a Minoe ſeu Cretenſibus appellas: nam ita Pelaſgi plane ſecundi, alioquin tertii ſunt. Quod in ſequentibus etiam obſervandum.

[a] Euſeb. Hieronym. num. 765. [b] Chronic. Canon. 110. in Theſauro Temporum. [c] Eutropius lib. 6, [d] Plato de legibus lib. 1. [e] Anno Mundi MMDCCCCXLIV. [f] Pag 31. & pag. 115. num. 940. [g] Chronic. lib. 1. pag. 34. & num. 960.

IV. Quarto

IV. Quarto maris domini fuere Thraces, annos (ut in Euſebii[a] Graecis habetur) ο θ ſeu LXXIX. qui tamen in verſione Hieronymiana novendecim non excedunt. Sed putat Iſaacus Caſaubonus magis π θ ſeu LXXXIX. reſcribendum eſſe, ex initiis Rhodiorum, qui proximi domini, ſuaſus. Marianus & Florentius, verſionem Euſebii ſequuti, annos tantum XIX. Thracum imperio tribuunt. Atque apud hoſce, ut in verſione quam diximus, Thracas dominos maris fuiſſe non ſemel adnotatur. Cum Jeroboamo rege convenit.

V. Quinto Rhodii mare, ut domini, obtinuerunt annos XXIII[b]. Atque eorum hinc ſtudium circa rem nauticam laudat Strabo[c], qui de Rhodo, ἐθαλασσοκράτησεν, inquit, πολὺν χρόνον, καὶ τὰ λῃστήρια καθεῖλεν, *domina erat maris diu, & piratas ſuſtulit.* In Latinis Euſebii, Rhodii dicuntur *quarto mare obtinuiſſe.* In Graecis vero *quartos fuiſſe maris dominos; & juxta nonnullos, quintos.* Unde diſcrimen illud ortum fuerit, liquet ex eo quod in Pelaſgis eſt memoratum. Celeberrimi omnium ſunt maris dominorum veterum Rhodii; inde inprimis quod eis acceptae feruntur leges nauticae in Pandectas a Juſtiniano relatae, quae in utroque imperio nune obtinere ſolebant. Antoninus imperator ad Eudaemonem Nicomedienſem[d], τῷ νόμῳ, inquit, τῷ Ῥοδίων κρινέσθω τὰ ναυτικά, *Lege Rhodiorum decidantur lites nauticae.* Et ſunt legum omnium nauticarum, quae non interciderunt, vetuſtiſſimae, ut teſtatur Conſtantinus Harmenopulus[e] judex Theſſalonicenſis. A Tiberii[f] tempore in Romanorum mores ſunt receptae. Initia eorum ſub Jehoſaphati regnum collocantur. Sed praetermittuntur Rhodii tum a Mariano tum a Florentio.

VI. Sexto maris ſunt dominati Phryges, annos XXV. ſed, ut habent Euſebii[g] Graeca; ſecundum alios VI. Latinis occurrunt tantum XXV. uti in Mariano & Florentio. Sed vero cum in Graecis Euſebii quinti numerentur (ratione ſuperius dicta) maris domini Phryges, numerum illum ſenarium non annos ſed imperii ordinem recte, opinor, animadvertit Iſaacus Caſaubonus denotare. Lycurgi ſeculo dominatus hic tribuitur.

VII. Septimo Cyprii mare obtinuerunt, ut alii, annos XXIII. ut alii, XXXI. Hoc enim in nonnullis Hieronymianae Euſebii verſionis exemplaribus[h] reperitur: illud in Mariani & Florentii chronicis, ex Euſebio & Hieronymo plerumque compilatis. Sed neque in Graecis, quae extant, Euſebii, neque in verſione quam edidit Joſephus Scaliger, locum habent Cyprii: nec ſane in Iſaaci Caſauboni recenſione. Cum Joaſi ſeculo convenit.

VIII. Octavo Phoenices mare[i] obtinuerunt. Sic Euſebius, Marianus, Florentius; niſi quod ſeptimos faciant, ob diverſam, quae oſtenſa eſt, numerandi rationem. De horum dominio maris ſatis aperte loquuntur Sacrae Literae: quod & ſupra notavimus, ubi de jure divino verba fiunt. Collocatur hujus dominii memoria ſub Uzia Judaeae rege. Quin ipſa gens Phoenicum in gloria magna navalium artium; quod docet Plinius, alii. Atque huc forſan referendum eſt illud ab Antipatro Tarſenſi & Mnaſea, ſcriptoribus vetuſtis, traditum de Gatide regina Syrorum (qui & ipſi Phoenices) quam ideo *Atergatin* dictam volunt, quoniam edicto juſſerit[k], ἄνευ Γάτιδος μηδένα ἰχθὺν ἐσθίειν, (ut Antipater) id eſt, *ſine Gatide, ſeu ejus injuſſu, neminem piſcem comedere,* ἀλλὰ πρὸς αὐτὴν ἀναφέρειν, *ſed ut quiſque piſces captos ad ipſam perferret,* quemadmodum Mnaſeas. Quod de etymo habent ridiculum ſatis videtur, dum nomen Syrum ſeu Phoenicium e Graeco petunt fonte. Res autem ipſa, quam, opinor, voluere, haec eſt; Atergatim non Syriae modo, ſeu Phoeniciae, (quae maritima Syriae pars) ſed & praejacentis maris ita reginam ſeu dominam fuiſſe, ut neque libere piſcari in eo, ſaltem non piſcationis commodo frui, niſi ea annuente, cuiquam liceret. Unde etiam ei, apotheoſi poſtea donatae, aureos & argenteos piſces ſacrare conſuetum.

IX. Nono AEgyptii poſt Phoenices mare[l] obtinuerunt ſub regibus ſuis Pſammide & Bocchoride, qui olympiadum initia proxime antevertunt. Habent etiam Marianus & Florentius.

X. Decimo maris ſunt dominati[m] Mileſii. Annorum numerum non exhibent codices Euſebiani. Caeterum tam apud Marianum quam Florentium legitur, *Mare obtinuerunt Mileſii annis* XVIII. Stephanus de Urbibus, *Naucratis*, inquit, *urbs AEgypti condita eſt* ἀπὸ Μιλησίων τῶν θαλαττοκρατούντων, *a Mileſiis tum mare obtinentibus.* Et civitatis illius conditum, cum imperio horum marino, memorat ſimul Euſebius, ſub tempora Romuli. Ab illis item Sinope, ad pontum Euxinum ſita, condita eſt, quae ὑπῆρχε (quod ait Strabo[n]) τῆς ἐντὸς Κυανέων θαλάττης, *in ſua habuit poteſtate mare, quod intra Cyaneas inſulas volvitur.*

XI. Undecimo mare obtinebant[o] Cares. Horum dominii marini meminit etiam Diodorus Siculus[p]. Sub Ezekiae regis aevum.

XII. Duodecimo, & Caribus proximi, obtinuerunt mare Lesbii[q] annos LXIX. Sic in Latinis Euſebii. Sed Marianus habet, *annis* LVIII.

XIII. Decimotertio Phocaenſes mare obtinuerunt: circa captivitatem Babylonicam. In annos XLIV. protenditur eorum imperium. Graeca Euſebii[r], Φωκαεῖς ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη μ δ, *Phocaenſes domini maris fuere annos* XLIV. quibus verbis praefigitur numerus ι ζ, ſeu duodenarius, quo duodecimos eos a Lydis fuiſſe, & a Minoe decimos tertios, denotatur.

XIV. Decimoquarto Corinthii fuere maris domini. Eos ita collocatos quidem non reperio. Sed manifeſto liquet ex Thucydide[s], mari praepotentes eos fuiſſe, & copiis navalibus latrocinia maritima ita coercuiſſe, ut tam a mari, quam a terra emporium ſibi nanciſcerentur ampliſſimum. Et egregiam eorum in re nautica inſtauranda in-

[a] Chronic. lib. 1. p. 34. & num. 1014. [b] Chron. Canon pag. 128. & num. 1100. [c] Lib 4. [d] Ad legem Rhodiam ff. l. 9. ἀξίωσις De legibus hiſce vide etiam Baſilic lib. 53. tit 8. [e] Prochiri Juris lib. 2. tit. 11. [f] Jus Graec. Rom. tom 2. pag. 265. [g] Chron. Canon pag. 229. num. 1127. [h] Edit. Baſil. 1549. [i] Euſeb. num. 1292. [k] Apud Athenaeum Dipnoſoph. 8. [l] Euſeb. num. 1230. [m] Idem num. 1265. [n] Lib. 12. [o] Euſeb. num 1284. [p] Biblioth. 5. [q] Euſeb. num. 1341. [r] Chron. lib. 1. pag 42. [s] Lib. 1.

duſtriam

duſtriam idem memorat autor. Nec refragatur tempus, quin recte hunc locum occupent ipſi, uti & Iones proximum. Sed decimos quartos hos & decimos quintos nondum in eorum, qui ita mare obtinuerunt, catalogum a ſcriptoribus receptos comperimus.

XV. Decimoquinto Iones vicini maris domini fuere, ſeu Ionii. De iis Thucydides[a], *Multo poſt* (ſcilicet poſt Corinthiorum vires maritimas) *penes Iones res navalis fuit, aetate Cyri primi Perſarum regis, ejuſque filii Cambyſis*; τῆς τε καθ' ἑαυτοὺς θαλάσσης Κύρῳ πολεμοῦντες ἐκράτησαν τινὰ χρόνον, *Etiam & cum Cyro pugnantes ſuo mari aliquandiu potiti ſunt*. Ubi adnotat ſcholiaſtes vetus, γείτονος· οὐ γὰρ πάσης, *mari vicino: neque enim toto*.

XVI. Decimoſexto domini maris fuere Naxii. Euſebius[b]; Νάξιοι ἐθαλασσοκράτησαν ιε ἔτη ι. *Decimoquinto mare obtinebant Naxii, annos decem*. Sub Cambyſis tempora. De Naxiis inſulae cognominis, quae e Cycladibus una eſt, dicitur.

XVII. Decimoſeptimo Eretrienſes in dominium hoc marinum ſucceſſere. Euſebius, ubi de Naxiis loquitur, καὶ μετ' αὐτοὺς, inquit, Ἐρετριεῖς ις, ἔτη ζ, *& poſt illos Eretrienſes, decimoſeptimo, annos* VII. Eretria urbs erat olim inſignis opibuſque potens in Euboea inſula.

XVIII. Et demum in hac recenſione ultimi ſeu decimi octavi maris domini fuere AEginetae. Latina Euſebii[c]; *Mare obtinuerunt AEginetae annos* XX. *uſque ad tranſitum Xerxis*; quod in olympiadis LXVII. anno IV. adnotatur. Caeterum olympiade LXXV. tranſiit Xerxes, ejuſque anno primo. Intercedunt igitur anni XXVIII. Sed vero animadvertit hic Joſephus Scaliger, ex hac in annis putandis ſupinitate, nugatoria eſſe quae habent Latina. *Et ex Graecis*, inquit, *arguuntur*, in quibus legitur tantum, Αἰγινῆται ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη ι. *AEginetae maris dominium obtinuere annos* X. Quod quidem occurrit tam in Chronico Euſebii priore, quam in Canone; nec aliter collocatum ac in Latinis. Horum item poteſtatis marinae meminere Strabo[d] & AElianus[e].

CAP. XI.

De Laconico atque Attico dominio marino; quin & hoc non a Graecis, verum etiam a Perſis, in foedere, agnito.

NEQUE ſolum in moribus dominioque marino tot gentium illuſtrium (quorum imperiorum anni a mari ſubjugato putari ſoliti) ita invicem continuato reperiuntur quae ex oriente huc afferenda, ſed in aliorum etiam, quae ſane & illuſtriores; tametſi recenſione ejuſmodi nullibi contexantur. Notiſſimus ille Samiorum rex Polycrates, ſub imperii Perſici initia, devictis navali praelio Lesbiis & Mileſiis, adeo maris dominium adfectaſſe ſcribitur, ut dominii is capax eſſe palam interim agnoſceretur. Herodotus, *Polycrates*, inquit[f], ἐστὶ πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Ἑλλήνων, ὃς θαλασσοκρατέειν ἐπενοήθη, πάρεξ Μίνωός τε τοῦ Κνωσσίου, καὶ εἰ δή τις ἄλλος πρότερος ἦρξε τῆς θαλάσσης, *primus eſt eorum, quos novimus, qui maris imperium ſibi adquirere in animum induxerat, praeter Minoem Cnoſſium, & ſiquis alius illo prior mari potitus eſt*. De regibus loquitur, puto. Nam aut democratici aut ariſtocratici formula imperii gubernabantur fere Graeci illi, penes quos dominium marinum, ut ſupra oſtenſum eſt, toties variabatur. Neque eorum dominium, opinor, ignorare potuit Herodotus magis, ac Minois regis. Etenim floruit ipſe poſt finitum AEginetarum, quod diximus, imperium, ſeu ſub olympiadem LXXX. Aut igitur de regibus tantum eſt locutus, aut mire hallucinatus.

Circa olympiadem LXXX. & ſequentia in monarchiam Graecam tempora, nobiliſſimi illi Graecorum populi, non ſolum Athenienſes, ſed & Lacedaemonii, interdum dominium circumfluentis maris occupavere. De Lacedaemoniis Demoſthenes[g], Θαλάττης, inquit, μὲν ἦρχον, καὶ γῆς ἁπάσης, *maris dominabantur, & terrae univerſae*. Alii tantundem. De Athenienſibus ſive idem, ſive Hegeſippus, in oratione illa de Haloneſo, verba faciens de Philippo Macedonum rege maris imperium affectante, *De praedonibus*, inquit, *aequum eſſe ait Philippus, ut communiter & ille nempe & vos eos qui in mare delinquunt, pellatis*, οὐδὲν ἄλλο ἢ τοῦτο ἀξιῶν, ὑφ' ὑμῶν εἰς τὴν θάλατταν καταςαθῆναι, καὶ ὁμολογῆσαι ὑμᾶς, ὡς ἄνευ Φιλίππου οὐδὲ τὴν ἐν τῇ θαλάττῃ φυλακὴν δυνατοί ἐστε φυλάττειν, *nihil aliud quam hoc poſtulans, ut a vobis mari ipſe praeficiatur, utque confiteamini vos ſine Philippo nec mare hactenus veſtrum tueri & cuſtodire poſſe*. Modum etiam qualitati & quantitati navigiorum, quibus vicinis uti liceret, foedere ponebant. Caput eſt foederis cum Laconibus icti[h], mari quidem Laconas & ſocios uti poſſe, ſed πλεῖν μὴ μακρᾷ νηΐ, ἄλλῳ δὲ κωπήρει πλοίῳ ἐς πεντακόσια τάλαντα ἄγοντι μέτρα, *minime navigare navi longa, verum alio navigio quod remis actum vecturam talentorum quingentorum non excederet*. Non ſcilicet navi uno remorum verſu, nedum biremi, triremi, aliiſque bellicis, ſed navigiis utcunque remorum paribus aliquot agendis & onerariis, illiſque ſatis exiguis. Id genus ſunt alia apud Thucydidem. Huc ſpectat illud AEmylii Probi, de Timotheo Athenienſium praefecto illuſtri: *Corcyram*, inquit, *ſub imperium Athenienſium redegit, ſocioſque idem adjunxit Epirotas, Athamanas, Chaonas, omneſque eas gentes quae mare illud adjacent. Quo facto Lacedaemonii de diutina contentione deſtiterunt, & ſua ſponte Athenienſibus imperii maritimi principatum conceſſerunt, pacemque his legibus conſtituerunt, ut Athenienſes mari duces eſſent. Quae victoria tantae fuit Atticis laetitiae, ut tum arae* PACI *publicae ſint factae, eique Deae pulvinar ſit inſtitutum*. Et Demoſthenes[i]

[a] Lib. citato. [b] Chronic. lib. 1. pag. 43. [c] Num. 1508. [d] Lib. 8. [e] Var. Hiſtor. lib. 12. [f] In Thalia. [g] Philippic. 3. Vide etiam Themiſtoclem, Epiſt. 14. [h] Thucydid. lib. 4. [i] Orat. adverſ. Leptinem.

de Archebio & Heraclide, Οἱ Βυζάντιοι παραδόντες Θρασυβούλῳ, κυρίους ὑμᾶς ἐποίησαν τοῦ Ἑλλησπόντου, ὥστε τὴν δεκάτην ἀποδόσθαι, *Qui Byzantii Thraſybulo cum tradidiſſent, dominos vos* (Athenienſes alloquitur) *maris fecerunt, adeo ut decimam venderetis.* Vectigalia ſcilicet, ἐκ τῶν φορτίων τῶν ἐμπόρων τῶν Ἑλλησποντίων, *mercium mercatorum qui Helleſponto uterentur*, quod adnotat ibi Ulpianus rhetor. Hinc etiam manaſſe vult Cicero durius illud populi hujus decretum de AEginetis, maris interdum dominis; *Durius*, inquit[a], *Athenienſes, qui ſciverunt, ut AEginetis, qui claſſe valebant, pollices praeciderentur.* Ne ſcilicet in poſterum claſſe valerent, aut mare jam Athenienſium occuparent. Nam in codicibus nonnullis legitur, *quia claſſe valebant*; quod notat Carolus Langius. Tametſi ab AEliano[b] intelligatur decretum ideo factum, ut haſtam non ferre, remos vero adhuc agere poſſent. Crudelitatem deteſtantur ſcriptores: ſed manifeſtum eſt maris uſum liberum eis ita eſſe praereptum. Neque tantum inter ipſos Graeciae populos, dominium hujuſmodi marinum comprobatum eſt; verum etiam a Perſis, qui tunc rebus orientis potiebantur, idque in foedere illo nobili poſt victoriam ad Eurymedontem icto. Nimirum devictis Artaxerxis Longimani Perſarum imperatoris copiis navalibus (quae mare circa inſulas Chelidonias infeſtum reddiderant) a Cimone Athenienſium duce, adeo fractus eſt regis animus, ὥστε συνθέσθαι τὴν περιβόητον εἰρήνην ἐκείνην, ἵππου μὲν δρόμον ἀεὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἀπέχειν θαλάσσης, ἐντὸς δὲ Κυανέων καὶ Χελιδονίων μακρᾷ νηῒ καὶ χαλκεμβόλῳ μὴ πλεῖν, *ut nobilem illam pacem iniret* (ſic Plutarchus[c]; & Ariſtides[d] fere idem) *ut ſemper a mari Graeca curriculum equi abſtineret, neque intra inſulas Cyaneas & Chelidonias longam navem vel roſtratam haberet.* Toto igitur abſtinendum erat regi a mari AEgaeo, Rhodio, Carpathio, Lydio, & quod inde in occidentem verſus Athenas vergit. Quippe cujus plane domini Athenienſes. Nam mare Graecum, quod antiquitus *Caricum*[e] dictum, a Caria ſeu occidentalioris Aſiae partis litore, latiſſime diffunditur. Etiam ſervitus impoſita eſt mari Pamphylio ac Lycio, uti etiam Ponto; ut nec in hoc citra Cyaneas inſulas, nec in illo citra Chelidonias, navis regia, quae aut longa aut roſtrata (id eſt, bellica) foret, ex foedere admitteretur. Id ipſum ſane voluit Iſocrates[f], ubi, de Athenienſi imperio verba faciens, barbaris non licuiſſe ait, μακροῖς πλοίοις ἐπὶ τάνδον πλεῖν Φασήλιδος, *longis navibus citra Phaſelidem navigare.* Nam Phaſelis eundem cum Chelidoniis rigorem in metiendo obtinet, ſive Lyciae ſive Pamphyliae oppidum. Contexuerat autem hiſtoriam, περὶ τῶν θαλασσοκρατησάντων, *eorum qui maris dominium obtinuere* vetuſtus ſcriptor Caſtor Rhodius; quod memorat Suidas. Ex eo Julium Africanum & Euſebium ſuos hauſiſſe maris dominos, ſuperiori capite recenſitos, merito exiſtimant viri docti[g]. Etiam & Athenienſium atque Lacedaemoniorum dominatus marinos adjeciſſe eum, vix dubitandum. Floruit Caſtor ſub Auguſti Caeſaris tempora. Opus ejus illud omnino periit.

CAP. XII.

Alia quae ſparſim occurrunt, de maris dominio in orientalium moribus, teſtimonia.

ETIAM in ſcriptis quae ad orientalium gentium mores attinent, plurima ſparſim occurrunt, quae receptiſſimam fuiſſe de privato maris dominio ſententiam luculenter comprobant. Antiochus Epiphanes Syriae rex, הלא הים והיבשה לי *Nonne*, inquit[h], *& mare & tellus mea ſunt?* De mari Syriaco locutus. Et Xerxes ille Perſarum, cum ridicule Helleſponto verbera infligeret, ſtigmata inureret, & in aquas par compedum demitteret, Δέσποτα, ait[i], τοι δίκην ἐπιτιθεῖ τήνδε, *Dominus tibi hanc poenam irrogat.* Quin ubi mare rubrum ſeu Erythraeum ita dictum tradit Agatharcides, Boxi Perſae narrationem ſecutus, ab Erythra rege ſeu Erythro (id eſt, ab Edomo accola, qui ipſe & Eſau erat[k], atque idem quod *Erythrus* ſeu *rubrus* Ebraice denotat) innuere hoc etymon ſimul adjungit[l], κρατήσαντα τῆς θαλάττης ἄνδρα, *Virum maris ejuſce dominium obtinentem.* Certe & apud Philoſtratum[m] legitur vetus fuiſſe de mari rubro pactum, quod, βασιλεὺς Ἐρυθρᾶς ἐνόμισεν ὅτε τῆς θαλάσσης ἐκείνης ἦρχε, *rex Erythras, quando mari illi dominabatur, contraxerat* neminem AEgyptium mare illud navi longa ingredi debere, oneraria vero una tantum ibi uti. Et de Tyro urbe Quintus Curtius[n], *Condita*, inquit, *ab Agenore, diu, mare non vicinum modo, ſed quodcunque claſſes ejus adierunt, ditionis ſuae fecit.* Unde & *Tyria maria*, pro mari ita occupato, ut, injuſſu domini, liber per id tranſitus non eſſet, abiit[o] in proverbium. Quid quod etiam in oriente mos obtinuit veterrimus, ut cum reges magni, gentes in ſuam poteſtatem redacturi, imperii ac dominii arrhas ſibi tradi imperarent, *aquam & terram* ſimul poſcere ſolebant? Scilicet eas volebant, φέρειν γῆν καὶ ὕδωρ, *adferre terram & aquam*, & ἑτοιμάζειν γῆν καὶ ὕδωρ, *praeparare terram & aquam.* Tam maris quam telluris eorum dominium ſymbolo ejuſmodi deſignari exiſtimabant. Ita a Scytharum rege Indathyrſo poſcebat[p] Darius terram & aquam; ita Xerxes[q] a Lacedaemoniis; ita uterque a Cois, quod ipſi teſtantur Coi in plebiſcito ſeu epiſtola qua Artaxerxi Hippocratem reddi imperioſiſſime petenti reſpondent: minas regis magni negligentes Coi nullo pacto, quicquid periculi ſibi imminere videretur, Hippocratem reddendum eſſe decernunt. Decreto etiam

[a] De officiis lib. 3. ſic, Valerius Maximus lib. 9. cap. 2. [b] Var. Hiſt. lib. 2. cap. 9. [c] Ex Cratero, in Cimonis vita. [d] In Panathenaico. [e] Scholiaſt. ad Thucydid. lib. 1. adde Dionyſ. Halicarnaſſ. lib. 1. [f] In Panathenaico. [g] Joſ. Scaliger in Euſebianis ad num. 840. Gerard. Voſſius de Hiſtoricis Graecis lib. 1. cap. 25. alii. [h] Joſeph Ben Gorion lib. 3. cap. 12. Edit. Munſter Hebraeo-Lat. in fol. [i] Herodotus lib. 7. [k] Joſ. Scaliger ad Feſtum, verb. AEgyptinos, & Nicol. Fuller. Miſcellan. lib. 4. cap. 20. [l] Apud Photium cod. 250. [m] De vita Apollonii lib. 3. cap. 11. [n] De rebus Alexandri lib. 4. [o] Afranius apud Feſtum, verb. Tyria Maria. [p] Herodotus lib. 4. [q] Polybius lib. 9.

adjici-

adjiciunt[a], Καὶ γὰρ Δαρεῖον καὶ Ξέρξην ἀπὸ πατέρων ἐπιστολὰς γράψαντας, γαῖαν καὶ ὕδωρ αἰτεόντας, οὐκ ἔδωκεν ὁ δῆμος, εἰδὼς αὐτοὺς ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις θνητοὺς ἐόντας ἐπ' αὐτοὺς ἰόντας, *Nam & cum Darius & Xerxes deceſſores ejus epiſtolis ſuis terram & aquam poſtularant, neutiquam reddidit populus Cous; quippe cui ſatis erat exploratum, illos qui ad ſe miſiſſent, pariter ac homines caeteros, eſſe mortales.* Atque in Graecis codicibus hiſtoriolae Judith Nabuchodonoſor, bellum vicinis gentibus indicturus, deditionis, quam expectaret, formulam diſerte ait eſſe *ut*[b] *praeparent ei terram & aquam.* Niſi aquarum perinde ac telluris dominos ſe eſſe putarent, quamobrem & aquam & terram velut univerſalis dominii inſignia ſibi poſcerent non ſatis video. Quin de mari ex Indorum, Perſarum, atque AEgyptiorum diſciplina in Onirocriticis ſcribens Achmes Ben Scirim Arabs, Εἰ δὲ ἴδῃ τις, inquit[c], ὅτι ἐδέσποσε τὴν θάλασσαν, κληρονόμος ἔσται τῆς βασιλείας πάσης, καὶ βασιλεύσει, *Si quis* in ſomniis *viſus fuerit ſibi factus maris dominus, haeres erit univerſi regni, & imperabit.* Accedat huc Delium illud de Athenienſium dominio marino oraculum: Delo ſacrificantibus Athenienſibus, puer, dum lavandis manibus aquam hauriebat, e phiala ſimul cum aqua piſces effudit: inde a vatibus oraculum redditum, ὡς κυριεύσουσι τῆς θαλάττης, *maris fore eos dominos.* Autor eſt ſcriptor vetuſtus Semus apud Athenaeum[d]. Ubi Phylarchus etiam memorat, cum Patroclus Ptolemaci Lagi filii dux ad Antigonum regem piſces ſimul & recentes ficus miſiſſet, atque ambigerent adſtantes quid illo munere ſignificaretur, Antigonum lepide dixiſſe, ſatis ipſum intelligere quid ſibi vellet Patroclus: Aut enim, inquit, vult Patroclus, θαλαττοκρατεῖν ἡμᾶς, ἢ τὰ σῦκα τρώγειν, *imperium ſeu dominium maris nobis eſſe potiundum, aut rodendas ficus:* aut ignavum & mollem videri, aut maris dominum fieri. De dominio igitur maris privato non dubitabat. Atque ibi etiam gulo apud Antiphanem Comicum, nec vitae conducibile eſſe ait, nec ferendum,

> Τῆς μὲν θαλάττης ἀντιποιεῖσθαί τινας
> Ὑμῶν, ἀναλίσκειν τε πολλὰ χρήματα, &c.

Mare quoſdam ex vobis peculiare ſibi vendicare, ac in id pecuniae multum impendere; obſonii vero adnavigare nihil, ne gry quidem. Adjice Theocriteum illud de Ptolemaci Philadelphi AEgypti regis dominio marino aeque ac telluris,

> Πολλᾶς[e] δὲ κρατέει γαίας, πολλᾶς δὲ θαλάσσας,

Multae telluris eſt dominus, multi item maris. Et paulo poſt,

> ---- Θάλασσα δὲ πᾶσα καὶ αἶα
> Καὶ ποταμοὶ κελάδοντες ἀνάσσονται Πτολεμαίῳ,

Mare totum (de Lycio, Pamphylio, & quod interius eſt reliquum, loquitur) *& tellus & fluvii ſonori regno Ptolemaei ſubjecti ſunt.* Et Philo Judaeus, Non glorientur, inquit[f], principes ob devictas multas gentes, aut quod *omnia flumina,* καὶ τὰ ἄπειρα πλήθει καὶ μεγέθει πελάγη περιεβάλοντο, *& maria numero & magnitudine diffuſiſſima in ſuam poteſtatem redegerunt.* Dein, tametſi in oratione de pace velle videtur Iſocrates imperium ac dominatum marinum, quod retinere ſtudebant Athenienſes, malorum eis non paucorum eſſe cauſam, etiam & interdum tyrannidem ab eis in civitates Graeciae vicinas inde exerceri; id tamen, ut quod ſub utilis atque inutilis, &c, ex accidenti, injuſti ratione in examen veniat, diſputat; nec omnino ex rei ipſius natura injuſtum eſſe contendit. Imo alibi dominatum illum ſatis laudat, quanquam non omnia in eo conſectando. Et de utraque civitate & Laconica & Attica diſerte idem[g], Συμβέβηκεν, inquit, ἑκατέραν κυρίαν γίνεσθαι τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλατταν· ἣν ὁπότεροι ἂν κατάσχωσιν ὑπηκόους ἔχουσι τὰς πλείστας τῶν πόλεων, *Evenit ut utraque civitas maris imperio potiretur; quod utri tenuerint, urbium pleraſque dicto audientes habent.* Etiam diſceptationem legimus apud Ariſtotelem[h] περὶ τῆς πρὸς τὴν θάλατταν κοινωνίας, *de maris communione;* utrum ſcilicet civitati bene inſtitutae commoda fuerit necne. Utrum conducibilius eſſet manere illud omnium hominum commune, adeo ut nemini omnino tranſitus, negotiatio, mercatura, piſcatio negaretur; an ita uſum ejus coerceri, ut in civitatis dominium, quo exteri arcerentur, recipiendum eſſet. Qua hoc utile inutileve fuerit, diſputat; non omnino qua injuſti ne ſpeciem quidem obtenderit; ex gentium circumquaque poſitarum moribus de maris non minus ac telluris proprietate abunde edoctus. Quin diſcipulus ejus Alexander Macedo, victoria in oriente potitus, expeditionem moliebatur in Europam, ὅπως γῆς τε ἁπάσης καὶ θαλάττης κύριος γένοιτο, *ut cunctae telluris ac maris dominus fieret,* quod ait Julianus[i] imperator. Et ſane apud Greciae populos, in primis maris accolas, atque ejuſmodi in oriente alios, idem fere habitum eſt ſummum prae caeteris imperium & dominatum obtinere, & maris dominatu potiri: neque ſine hoc illud aſſequendum exiſtimabant. Unde conſilium illud Themiſtocleum, quod Cn. Pompeius etiam Romae amplexus eſt, *Qui*[k] *mare teneat, eum neceſſe eſſe rerum potiri.* Et *omnino magnae potentiae praeſidium & quaſi pignus eſt, ſemperque fuit, maris dominari* (ſic in Polybium Iſaacus Caſaubonus[l]) *quod Graecis* θαλαττοκρατεῖν *dicitur. Propterea antiqui chronicorum apud Graecos ſcriptores, cum nullum extaret ſummum imperium ullius Graeci populi, cujus factis, ante olympiadum inſtitutionem, doctrina temporum inniteretur, inter alia tempora, quibus ad ſeriem temporum deſignandam ſunt uſi, iſtud non praetermiſerunt, ſed populos diligenter recenſuerunt, penes quos imperium maris quondam fuiſſet, atque omnes mutationes quae in ea re contigerunt*

[a] Hippocrates Epiſtol. 9. [b] Judith. cap. ii. 7. Graece. [c] Cap. 178. [d] Dipnoſoph. lib 8. [e] Idyllio 17. [f] Lib. de Plantatione Noe. [g] In Panathenaico. [h] Politic. lib 7. cap. 6. [i] In Oratione 3. ſeu Euſebiae Encomio. [k] Cicero ad Atticum, lib. 10. epiſt. 7. Plutarch. in Themiſtocle. [l] Comm. in Polybium pag. 199.

accurate

accurate in ſuis chronologiis adnotarunt. Sed de receptis in oriente circa maris dominium moribus ſatis ſuperque.

CAP. XIII.

De Spinetis, Tyrrhenis, Carthaginienſibus, aliis in occidente maris dominis.

NEC luculenter minus in occidentalium moribus vetuſtis dominium, quale diximus, marinum comperitur. Spinctae, quibus urbs cognominis ad Padi oſtium, diu maris ſuperi ſeu Adriatici domini fuere, Delphos ex proventibus maritimis decimas magnificas Apollini mittere ſoliti. Ita Strabo[a] & Dionyſius Halicarnaſſeus[b]; qui itidem de Tyrrhenis, eos maris inferi, ſeu quod auſtralem Italiae plagam alluit, fuiſſe θαλαττοκράτορας, diſerte ſcribunt, id eſt, plane *maris dominos.* Et Diodorus Siculus, *Tyrrheni*, inquit[c], πολλοὺς χρόνους θαλαττοκρατήσαντες, *diu mare ut domini obtinentes, a ſe illud denominarunt.* Poſtmodum autem maris fere totius Mediterranei, quod occidentalius eſt, Siculi ſcilicet & Africani, domini fuere[d] Carthaginienſes; quibus praelio devictis, eodem jure temporis aliquanto potitus eſt Agathocles Siculorum rex; a quo deficientibus Africanis, dominatus ille cito Carthaginienſibus reſtitutus eſt. Sub olympiade CXVIII. haec geſta ſunt. Per quadraginta aut circiter annos dein fuere domini maris, eique leges dabant, Carthaginienſes; uſque nimirum ad bellum Punicum priorum, quod olympiadis CXXVIII. anno ultimo incepit. Ita Polybius[e], τῆς θαλάττης ἀκονιτὶ τῶν Καρχηδονίων ἐπικρατούντων, *Carthaginienſibus maris dominium citra controverſiam obtinentibus.* Et paulo poſt, habebant Carthaginienſes, τὴν κατὰ θάλατταν ἡγεμονίαν ἀδήριτον ἐκ προγόνων, *maris imperium ſine omni controverſia a majoribus acceptum.* Sed & diu ante Agathoclis tempora idem obtinebant Carthaginienſes; quod ſatis liquet ex foedere illo inter eos & Romanos omnium primo, ſub conſulum initia, ſeu circa olympiadem LXVIII. icto. Ejus unum eſt apud Polybium, qui ſolus illud memorat, caput, Μὴ πλεῖν Ῥωμαίους μήτε τοὺς Ῥωμαίων συμμάχους ἐπέκεινα τοῦ Καλοῦ ἀκρωτηρίου, ἐὰν μὴ ὑπὸ χειμῶνος ἢ πολεμίων ἀναγκασθῶσιν, *Ne navigante Romani Romanorumve ſocii ultra Pulchrum promontorium, extra quam ſi tempeſtatis aut hoſtium vi fuerint coacti.* Africae eſt promontorium illud; adeoque domini erant maris Carthaginienſes, ut nec Romanis ſociiſve eorum ultra illud promontorium navigare vellent eſſe fas. Id quod icto foedere juſtum eſſe agnovere Romani. In ſecundo autem illuſtrium horum in occidente populorum foedere cautum inſuper eſt, ne quis Romanorum aut Africam aut Sardiniam appelleret, niſi aut commeatus accipiendi gratia, aut naves reficiendi; quod docet itidem Polybius. Maris igitur uſus ſublatus, aut temperatus. Atque huc ſpectat illud Pompeii Feſti[f] de Poenis, *Tyro oriundi Poeni adeo potentes maris fuerunt, ut omnibus mortalibus navigatio eſſet periculoſa.* Nam Carthaginienſes Poenorum primarii fuere. Quinetiam de Venetis, Galliae occidentalis circa Ligeris fluvii oſtium, populo, rerum nauticarum olim prae accolis ſtudioſo, Julius Caeſar, *In magno*, ait[g], *impetu maris atque aperto, paucis portubus interjectis, quos tenent ipſi, omnes fere qui eodem mari uſi conſueverunt, habent vectigales.* Ob uſum vicini maris vectigalia pendebantur illis, ut dominis. Nec praetereundum hic quod de Authari Langobardorum rege habet Paulus Warnfredus[h]. Intra maris undas Rhegium alluentes columna poſita erat: *Uſque ad eam*, inquit Paulus, *equo ſedens acceſſit Autharis, eamque de haſtae ſuae cuſpide tetigit, dicens, Uſque hic erunt Longobardorum fines.* De populo autem Romano, omnium illuſtriſſimo morum juriſque exemplo, proxime agendum.

CAP. XIV.

Populi Romani, & qui in orientali imperio mores eorum ſunt ſecuti, dominium marinum.

PAribus utrique, Carthaginienſes & Romani, viribus votiſque imperium orbis agitabant ante bellum Punicum primum; niſi quod ex dominio illo maris tot annos obtento potentiores illi viderentur. Tunc autem navium CLX. claſſis, intra ſexageſimum diem, quam caeſa fuerat ſylva, in anchoris ſtantis armiſque inſtructae, C. Duillius imperator Carthaginem fere in ipſo mari delevit, atque in Romanorum poteſtatem hoc prorſus redegit. Et *pudebat* (quod ait Florus[i]) *nobilem populum, ablato mari, raptis inſulis, dare tributa, quae jubere conſueverat.* Ita, exutis dominio hujuſmodi Carthaginienſibus, acquirebant jure belli ac victoria Romani; tanto imperatori & tam perpetuo, hoc nomine, honore habito, ut revertenti ſemper a coena tibicines canerent & funale praeferretur. Quin & Phoenicii & Cilicii maris dominabantur Romani, quod ex foedere ab Antiocho Syriae rege cum eis inito manifeſtum fit. In eo cautum eſt ad hunc modum, *Tradito Antiochus naves longas armamentaque earum; neve plures quam decem naves actuarias (nulla quarum plus quam XXX. remis agatur) habeto, neve monerem ex belli cauſa, quod ipſe illaturus erit. Neve navigato citra Calycadnum neve Sarpedonem promontoria; extra quam ſiqua navis pecuniam, ſtipendium, aut legatos, aut obſides portabit.* Sic Livius[k]. Sed apud Polybium[l] legitur, *nullam habeto triginta remis actam navem.* Annibal item in oratione ad Scipionem habita, *Non recuſamus*, inquit[m], *quin omnia propter quae bellum initum eſt, veſtra ſint, Sicilia, Sardinia, Hiſpania, quic-*

[a] Lib. 5. [b] Orig. Rom. lib. 1. [c] Biblioth. lib. 5. [d] Diodorus Siculus lib. 20. [e] Hiſtor. lib. 1. & 3. adde Appian. Alexandrin. ſub initiis Belli Punici. [f] In verb. Tyria Maria. [g] De bello Gallico lib. 3. cap. 8. [h] De Geſtis Langobardorum lib. 3. cap. 33. quod memorat etiam Sigonius de Regno Italiae lib. 1. [i] Lib. 2. cap. 6. [k] Decad. 4. lib. 8. [l] In excerptis legationibus cap. 35. [m] Liv. lib. 30.

quid

quid inſularum toto inter Africam Italiamque continetur mari. Carthaginienſes incluſi Africae litoribus, vos (quando ita diis placuit) externa etiam terra marique videamus regentes imperia. Et paulo poſt pace inita, quingentae Carthaginienſium naves, quae remis agerentur, ab eis ſublatae ſunt & incenſae; ne ſcilicet mari, quod jam alieni eſſet dominii, uterentur. Poſtea etiam caſtigatus eſt ſenatus Carthaginienſium[a] *quod contra foedus exercitum & navales materias haberent*; & *placuit, quod extra fines exercitum duxiſſent*, &c. *bellum iis indici.* Et diſerte Plinius de Cn. Pompeio, *Oram maritimam*, inquit[b], *a praedonibus liberavit, & imperium populo Romano reſtituit.* Quin de latiſſimo populi Romani dominio marino Dionyſius Halicarnaſſeus, Πάσης, inquit[c], κρατεῖ θαλάσσης, οὐ μόνον τῆς ἐντὸς Ἡρακλείων στηλῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς Ὠκεανίτιδος, ὅση πλεῖσθαι μὴ ἀδύνατός ἐστι, *Univerſi maris domina eſt* Roma, *non ſolum illius quod intra Herculis columnas habetur, verum & ipſius oceani quicunque eſt navigabilis.* Hyperbole quidem eſt: ſed ampliſſimi dominii marini interea teſtimonium luculentum. Uti & illud Appiani Alexandrini[d], *Maris Mediterranei totius tenent* Romani *dominium.* Ejuſmodi ſunt alia. Neque ſane admittendum eſt illud viri praeſtantiſſimi, qui de exemplis ejuſmodi, *Haec*, inquit[e], *non docent occupationem maris aut juris navigandi. Poſſunt enim ut ſinguli, ita & populi pactis non tantum de jure quod proprie ſibi competit, ſed & de eo quod cum omnibus hominibus commune habent, in gratiam ejus cujus id intereſt diſcedere.* Et ad Ulpianum ſe refert, qui ex bona ſtipulationis fide, non ex ſervitute mari imponenda pendere vult illam piſcationis in mari thynnariae[f] ceſſationem, de qua infra[g]. Certe ejuſmodi, cujus quidem autor eſt Ulpianus, diſtinctione idem dici poteſt de omnimodo, quod vocamus, ſive dominio ſive ſervitute. Privatim uti frui, alios jure impedire, arcere, ſi dominium non eſt, nihil eſt. Quin Caſſandra apud Lycophronem dominium ejuſmodi populo Romano fore praedixit, ubi ei tribuit

Γῆς καὶ θαλάσσης σκῆπτρα καὶ μοναρχίαν,

Telluris & maris ſceptra & monarchiam. Huc ſpectant tum quae habemus ſupra de Cn. Pompeii imperio a P. Romano delegato, tum quae obiter occurrunt apud ſcriptores de Romanorum dominio marino alia. De Auguſto Caeſare Suetonius[h], *Claſſem Miſeni, & alteram Ravennae ad tutelam ſuperi & inferi maris collocavit.* Ariſtides autem dominium hoc Romanis, non (quemadmodum olim Athenienſibus) certis finibus definitum eſſe ait[i], ſed ut cingulum totum imperio circumfundi. Et Themiſtius de imperatore Theodoſio ſeniore, Τί φαίης ἄν, inquit[k] περὶ τοῦ πάσης σχεδὸν βασιλεύοντος γῆς καὶ θαλάττης; *Quid de eo diceres, qui imperator ſeu rex eſt fere univerſae telluris ac maris?* Procopius item de imperatoris Romani figura urbem laeva tenente loquutus, caelatoris mentem fuiſſe ait[l], ὅτι γῆ τε αὐτῷ καὶ θάλασσα δεδούλωται πᾶσα, *univerſam tellurem ipſi aeque ac mare deſervire.* Tantundem ferme Nicephorus Calliſtus in praefatione ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam. Et Julius Firmicus de iis quorum in thematis genethliacis luna creſcens triceſimam tauri partem occupaverit, proſpera Jovis radiatione accedente, *Maris*, inquit[m], *& terrae dominia poſſidentes, quocunque feliciter exercitum ducent.* Oppianus ad Antoninum imperatorem[n]:

—— Σοῖς μὲν γὰρ ὑπὸ σκήπτροισι θάλασσα
Εἱλεῖται, καὶ φῦλα Ποσειδάωνος ὀπάδων,

Tuis enim ſub ſceptris, ſeu *legibus, mare volvitur & piſcium turba per mare diſpoſita.* Et Venus ad Jovem[o] de futuro Romanorum imperio,

Certe hinc Romanos, olim volventibus annis,
Hinc fore ductores, renovato ſanguine Teucri,
Qui mare, qui terras omni ditione tenerent,
Pollicitus: quae te, genitor, ſententia vertit?

Unde idem poeta alibi[p] de Auguſto Caeſare:

An Deus immenſi venias maris, ac tua nautae
Numina ſola colant; tibi ſerviat ultima Thule,
Teque ſibi generum Tethys emat omnibus undis.

Et de Scipione Africano Claudianus[q]

Ergo ſeu patriis primaevus manibus ultor
Subderet Hiſpanum legibus oceanum,

ſeu quid aliud caſtris faceret, haerebat lateri ejus ſemper Ennius. Joanni item epiſcopo Euchaitenſi, in Iambicis, Conſtantinus Monomachus, imperator quidem orientis, ſed ex occidentalis imperii moribus nuncupatur[r]

Γῆς καὶ θαλάσσης κύριος καὶ δεσπότης,

telluris & maris dominus. Uti etiam Leo Auguſtus a Varadato[s] *terrae mariſque dominus.* Unde in imperio Conſtantinopolitano, occidentalis mores ſequuto, ipſum pelagus AEgaeum inter themata ſeu provincias, non aliter ac Samus, Cyprus, aliaeve inſulae ſeu territoria qualiacunque recenſitum eſt. Id liquet ex thematibus Conſtantini Porphyrogeniti[t], ubi etiam Helleſpontus expreſſim AEgaei maris praefecto adſcribitur cum territoriis circumjacentibus. Atque ingens ſane proventus erat fiſcalis ex hoc mari, piſcationis tantum nomine: decem interdum aureorum millia, interdum duodecim ex ea annuatim conflabantur. Diſcimus ex decreto, quo Andronicus Palaeologus imperii inſignia retinens, ſed in thalamis palatii otioſus, in victum ſui & aſſe-

[a] Epit. Liv. lib. 48 & 49. [b] Nat. Hiſtor. lib. 7. cap. 26. [c] Orig. Rom. lib. 1. [d] In praefatione. [e] Hugo Grotius de Jure Belli & Pacis lib. 2. cap. 3. §. 15. [f] L. 13. ff. tit. Communia Praediorum. [g] Cap. proximo. [h] In Auguſto, cap. 49. [i] In Romae Encomio. [k] Orat. 5. [l] De Aedificiis Juſtiniani, cap. de Auguſtaeo. [m] Matheſeos lib. 6 cap. 1. [n] Halieutic. lib. 3. [o] Virgil. Aeneid. 1. [p] Georgic. lib. 1. [q] Praefat. in lib. 3 de laudibus Stiliconis. [r] Facial. pag. 51. [s] Concil. Chalced. part. 3. tom. 2. part. 1. edit. Binianae MDCXVIII. [t] Lib. 1. them. 17.

clarum annuum habuit φόρον τῆς ἁλιευτικῆς ἡ περὶ τὸ Βυζάντιον πλεῖται δέκα χιλιάδων τινῶν, ἔγγιστα ἴζον, *proventum piſcationis ante Byzantium pendi ſolitum uſque ad decem tunc aureorum millia*, quod ait Nicephorus Gregoras[a]. Idem nonnullis *Topiaticum*[b], *Topicum*, *Piſcinica* etiam nominatur, & *Topice*. Quin in Notitia dignitatum orientis, ſub proconſule Aſiae, tribus tantum recenſentur ad hunc modum provinciae:

Sub diſpoſitione viri ſpectabilis proconſulis Aſiae provinciae infraſcriptae ;

Aſia,
Inſulae,
Helleſpontus.

Etiam *officium Helleſponti conſularis* in reſcripto Honorii & Theodoſii[c] Auguſtorum memoratur, ubi e vicarii Aſiae poteſtate in proconſulis Aſiae (qui tunc temporis Simplicius erat) transfertur. Alibi etiam in Juſtiniani Novellis occurrit Helleſpontus[d] cum Ponto Polemoniaco, provinciae ſeu praefecturae nomine, conjunctus. Scio quidem non tam pro freto illo Aſiam & Europam interluente *Helleſpontum* a viris doctis hic capi, quam pro regione Aſiae maritima. Sic Guidus Pancirollus[e], etiam ad Notitiam, *Hoc in loco*, inquit, *regio Aſiae ad Helleſponti oram ſita ſignificatur.* Certe ſatis raro, puto, occurrit alibi *Helleſponti* nominis uſus pro regione aliqua[f] Aſiae, ſed potius Helleſpontia. At vero ſi in Notitia non ipſum fretum ſed regio cognominis deſignaretur, quamobrem haec tantum regio ſigillatim cum Aſia, cujus & ipſa pars aliquantula ita eſſet, nominatur? Si pro freto ipſo accipias, res manifeſta & ſibi optime conſtans videtur. Peramplam proconſulis Aſiae provinciam Aſia ipſa, freto alluente, & inſulis denotari, rationi perquam conſonum eſt ; non ita, Aſia ipſa & inſulis, adjecta inſuper neſcio qua regiuncula ſatis obſcura quae & ipſius Aſiae pars. Et ſequentis aevi uſus vetuſtiorem hic adminiſtrationem interpretari videtur. Ipſum AEgaeum pelagus (quod vicinum totum fere hoc mare continet) inter themata, praefecturas ſeu provincias orientis expreſſim a Conſtantino, quem jam memoravimus, Porphyrogenito numeratur. Verba ejus ſunt, Τὸ δὲ καλούμενον Αἰγαῖον πέλαγος καὶ αὐτὸ χρηματίζον εἰς θέμα, &c. *AEgaeum vero pelagus etiam ipſum inter themata relatum*, &c. Et paulo poſt etiam de inſulis, Προσκεῖνται δὲ τῷ στρατηγῷ τοῦ Αἰγαίου πελάγους αἵ τε Κυκλάδες νῆσοι καλούμεναι, καὶ τῶν Σποράδων ὧν προέχουσιν ἥτε Μιτυλήνη καὶ Χῖος καὶ αὐτὴ ἡ Λῆμνος, *Ad AEgaei autem maris praefecturam pertinent inſulae Cyclades dictae, & ex Sporadibus quae reliquas excellunt, Mitylene & Chius & ipſa Lemnus.* Adeo ut hic inſulae & mare ipſum velut ſingulares praefecturae partes ſeu provinciae non aliter ac aliae qualeſcunque regiones connumerentur. Quin ex Notitia orientis obſervandum eſt, in proconſulis Aſiae inſignibus, quae codicillis quibus is praeficiebatur principalibus depingi ſolebant, trium contineri (praeter principum vultus ſeu genios ac mandatorum librum) mulierum imagines, eaſque diadematis turritis pariter cinctas ad modum quem oculis mox ſubjicimus, ita provincias illas tres, ſcilicet Aſiam, inſulas, Helleſpontum, ſimul referentes, ſuorumque nominum adjectione ſigillatim ita inſignitas, ut poſtremam primae partem ſeu regionem fuiſſe non ſit omnino cur admittamus. Quin & Pancirolli, qui non ſolum editis Alciati (unde figuram accepimus) verum etiam manuſcriptis Fulvii Urſini aliorumque Notitiae codicibus uſus eſt, imaginum illarum deſcriptionem ſubjungere viſum eſt. *Infra librum mandatorum habet hic proconſul* (ita Pancirollus) *imagines trium mulierum, quae provincias ipſi commiſſas referunt, ſcilicet Aſiam, inſulas & Helleſpontum, ut nomina ipſis inſcripta indicant. Hae inſigne quoddam regium in capite* (diadema quaelibet turritum, in libris editis) *& vaſa aureis plena manibus gerunt, quae exactionem tributorum tribus illis regionibus faciendam ad proconſulem pertinere ſignificabant. Longis aureiſque tunicis indutae ſunt. In manuſcriptis albas aut caeruleas habent. Aſia calceis caeruleoque pallio utitur : aliae calceis carent. Quae inſulas refert, purpureum pallium, quae Helleſpontum viride geſtat. Sed in codice Urſini omnes rubris cothurnis alte calceatae habitu non differunt. In Madruciano longis veſtibus demiſſis vix pedes oſtendunt.* Hactenus ille. Anne vero eſt

[a] Lib. 9. [b] Vide J. Cantacuzenum hiſt. lib. 2 cap. 1. & lib. 4. cap. 42. praeter Jo. Meurſium in Gloſſario, verb. [illegible] & Jul. Caeſ. Bulinger. de Imperio Romano lib. 9. cap. 72. [c] L. unic. C. de Officio Comitis Sacri Patrimonii. [d] Novel. 20. in praefatione [e] In Notit. Orient. cap. 102. [f] Vide Ortelium in Theſauro Geograph. verb. Helleſpont.

ſimile

ſimile veri regiunculam aliquam Aſiae in inſignibus hiſce pari cum ea quae fuit Aſiae ipſius majeſtate, cum & haec illam etiam, non aliter ac totum minutiam, complexa fuiſſet, depingi? urrita ſingularum diademata, ſtatura aequalis, majeſtas & opulentia nullo modo diſſimilis, talem parilitatem indicare videntur, ut earum nulla in hac deſignationis formula alterius pars videatur quidem cenſenda: adeoque ut nec Helleſpontus ſit ibi aliud ac ipſum mare ſeu fretum interluens; quo ita Aſiae proconſulatui cum inſulis non diſpari dominii ratione conjuncto, Aſiae & Europae provinciae fiebant civiliter ſive continuae ſeu contiguae. Qualis provinciarum diſtinctio ubi non erat, etiam cum continente inſulae praejacentes ipſumque mare unicum provinciae corpus faciebant. Atque hinc evenit, ut inſulae Italiae pars[a] Italiae eſſent, uti etiam cujuſque provinciae; & quae modico freto, ut Sicilia, Italia dividerentur, eae magis inter continentes provincias[b] eſſent cenſendae. Interjacentia maria non obſtabant, quo minus ex continente ac inſulis unum & continuatum territorium efficeretur: idque autore Ulpiano, qui mare tamen omnium hominum commune eſſe dicere amat. Sed ea de re infra in reſponſis ad objecta. Etiam idem alibi Ulpianus[c]; *Si quis me prohibet in mari piſcari, vel everriculum (quod Graece ϛαγήνη dicitur) ducere, an injuriarum judicio poſſim eum convenire? Sunt qui putent injuriarum me poſſe agere, & ita Pomponius, & plerique, eſſe huic ſimilem eum qui in publicum lavare, vel in cavea publica ſedere, vel in quo alio loco agere, ſedere, converſari non patiatur, aut ſi quis re mea uti non permittat. Conductori autem veteres interdictum dederunt, ſi forte publice hoc conduxit. Nam vis ei prohibenda eſt, quo minus conductione ſua fruatur.* Inter publica igitur, id eſt, quae ſunt populi[d] Romani propria & privata, non omnium hominum communia, aliter ac balnea publica, caveae, id genus caetera, cenſebatur mare, quod a populo occupatum eſt. Et quid eſt hic *publice conducere*, niſi maris, qua ejus dominus erat ac locator populus, conductorem fieri? Neque locari aut conduci quid poſſe, quod non ita unius ſit, ut alterius non ſit, quenquam affirmare opinor. Quoniam vero loca publica privatorum, ex jure civitatis, uſibus deſerviunt[e], ideo & injuriarum agi potuiſſe hic cenſuit Pomponius cum aliis. Edictum inſuper praetoris erat, *Nequid in loco*

[a] L. 9. ff. tit. de Judiciis, de qua vide J. Grypand. tract. de Inſulis cap. 15. [b] L. 99. ff. de verb. Signif. [c] L. 13. §. ſiquis ff. tit. de Injuriis. [d] L. 15. ff. de V. S. [e] L. 2. ff. Ne quid in loco § 2.

publica

publico facias, inve locum immittas, qua ex re quid illi damni detur. Ad hoc Ulpianus, *Adverſus eum*, inquit[a], *qui molem in mare projecit, interdictum utile competit ei, cui forte haec res nocitura ſit. Si autem nemo damnum ſentit, tuendus eſt is qui in litore aedificat, vel molem in mare jacit. Si quis in mari piſcari aut navigare prohibeatur, non habebit interdictum; quemadmodum nec is qui in campo publico ludere, vel in publico balineo lavare, aut theatro ſpectare arceatur. Sed omnibus his caſibus injuriarum actione utendum eſt.* Interdicto igitur prohibitorio utendum erat, ubi moles in mare jactae, non aliter ac ubi damnum loco cuicunque publico, theatro, balneo, circo, foro illatum. Hiſce, quae plane populi Romani, non communia omnium hominum, fuere, aequiparatur omnimodo mare, etiam ab ipſo Ulpiano. Quin litorum & maris[b] apud eos, qui de maris communione loquuntur, eadem eſt ratio: neque nonnullis, ſeorſim de iis agentibus[c], minus communia dicuntur, ut Neratio, Ulpiano. At vero Celſus, *Litora*, inquit[d], *in quae populus Romanus imperium habet, populi Romani eſſe arbitror.* Quod vero ibi ſequitur, *Maris communem uſum omnibus, ut aeris, jactaſque in id pilas ejus eſſe qui jecerit*, aperte temperatur, atque intra rationem dominii populi Romani manifeſto coercetur verbis ſtatim ſubjunctis; *Sed id concedendum non eſſe* (ita ibi Celſus) *ſi deterior litoris mariſve uſus eo modo futurus ſit.* Certe ſi de omnium hominum communione verba fierent priora, qualis nempe privatum dominium, aut jus alterius non omnino permitteret, quidnam eſt id, *uſum fore deteriorem?* Nam ſi ita occupantis fieret locus, ut id quod nullius antea in bonis fuerat, nec alterius dominii ſeu juris ratio hic haberetur, non licitum minus ei eſſet, qui occuparet, uſum facere aliis deteriorem in ſui commodum, quam ei qui agrum nondum occupatum inſederit. Ita igitur voluit Celſus eſſe litora & mare populi Romani, ut eorum, privatorum hominum omnium uſibus deſervientium (idque, ut dictum eſt, ex ipſo civitatis jure, & ſecundum temperamenta ex praetorum edictis aliiſque id genus adjecta) conditio in fraudem reipublicae deterior, ſine injuria fieri nequiret. Ad eam mentem Scaevola[e], *In litore jure gentium aedificari, niſi uſus publicus impediret.* Et Ariſto[f], *Quod mari occupatum eſt, fit publicum*: tranſit in populi Romani patrimonium. Nam ſic *publicum* denotat; quod δημόσιον, ſeu *quod populi eſt*, non omnium hominum pariter commune, nuncupant juriſconſulti Graeci; quibus etiam ipſum mare[g] eo ſenſu *publicum* appellatur. Id genus ſunt alia. Unde manifeſtum fit tam ex juriſconſultorum pronunciatis, quam foederum, hiſtoricorum, oratorum, poetarum ſcriptis, maris apud Romanos, quemadmodum telluris, dominium eſſe receptum.

CAP XV.

Privatorum hominum in imperio Romano dominium marinum, cum imperatoria in oriente ſanctione, qua abrogata prorſus maris communione, quae a nonnullis obtendebatur, perpetua, idque ut re injuſta, etiam privatorum in eo dominium ſtabilitur.

QUAE capite ſuperiore de dominio maris traduntur, ad populi Romani ſeu univerſitatis dominium, id eſt, patrimonium publicum (in quo non minus ac in ſingulorum hominum dominium privatum cernitur) attinent. Sunt vero de ſingulorum etiam hominum dominio marino in Romanorum moribus teſtimonia ſatis ampla; hominum ſcilicet ſingulorum, quibus aut populus aut princeps maris ſui partem aliquam ex civili Romanorum jure uſuque permiſerit, locaverit, conceſſerit. Immiſſum in praedia mare, ſuum, in piſcinas late diffuſas, faciebant lautiores, nec minus illius ac praedii adjacentis domini habebantur. Varro[h], *Cum piſcinarum genera ſint duo, dulcium & ſalſarum; alterum apud plebem, & ſine fructu, ubi lymphae aquam piſcinis noſtris villaticis miniſtrant; illae autem maritimae piſcinae nobilium, quibus Neptunus ut aquam ſic & piſces miniſtrat, magis ad oculos pertinent quam ad veſicam, & potius marſupium domini exinaniunt, quam implent.* Neque erat hoc aliud quam maris, quatenus immiſſum eſt aut incluſum, fieri dominos. Et refert Columella, qui ſub Claudio vixit, ſeculis vetuſtioribus Romanos piſcinis tantummodo mediterraneis plerumque uſos eſſe, eaſque marinis ſeminibus repleſſe. *Mox*, ſubjicit ille[i], *iſtam curam ſequens aetas abolevit, & lautitiae locupletum maria ipſa Neptunumque clauſerunt.* Atque ejuſmodi ſive vivaria ſive clauſa maria, veluti praedia, lacus, vineae, reditus villarum maritimarum annuos augebant. Idem Columella, *Sed quoniam*, inquit, *ſic mores obcalluere, ut non haec uſitata* (de vivariis iſtis marinis loquitur) *verum ut maxime laudabilia & honeſta judicarentur, nos quoque, ne videamur tot jam ſeculorum ſeri caſtigatores, hunc etiam quaeſtum villaticum patriſfamilias demonſtrabimus. Qui ſive inſulas ſive maritimos agros mercatus, propter exilitatem ſoli, quae plerumque litori vicina eſt, fructus terrae percipere non poterit, ex mari reditum conſtituat.* Villaticus igitur colono ex mari quaeſtus erat, uti ex agris: nec horum magis ac illius dominus habebatur. Uſitatum hoc dominii marini jus memorat etiam D. Ambroſius[k]: *Pro ſingulorum* (ſic ille) *libidine inciditur terra, mare infunditur, ut inſulas faciant, ut poſſideant freta. Spatia maris ſibi vendicant*

[a] Loc. citat. §. 8. & 9. [b] Inſtit. de Rer. Diviſ. § litorum. Marcianus l. 2. ff. de Diviſ. rer. [c] L. 14. ff. de acquir. rer. dom. l. 13. ff. de Injuriis § 7. [d] L. 3. ff. Ne quid in loco publico. [e] L. 4. ff. Ne quid in loco publico. [f] L. 10. de Rer. Diviſione. [g] Gloſſae vet. juris verb. δημόσιον. [h] De Re Ruſtica lib. 3. cap. 17. [i] De Re Ruſtica lib. 8. cap. 16. & 17. [k] Hexaemer lib. 5. cap. 10. & lib. de Nabuthe cap. 3.

jure

jure mancipii ; piſciumque jura, ſicut vernaculorum, conditione ſibi ſervitii ſubjecta commemorant. Iſte, inquit, ſinus maris meus ; ille alterius. Dividunt elementa ſibi potentes. Exempla ſunt in lautiſſimi Luculli piſcinis. Is, perfoſſo ſub Neapoli monte, mare clauſit, & dominus erat curſuum marinorum, quos Τεσχοὺς θαλάσσης καὶ ἰχθυοτρόφους διαδρομὰς, *Curſus maris & piſcibus alendis curricula* vocat Plutarchus [a]. Quin Lucullum *ob injectas moles mari, & receptum ſuffoſſis montibus in terras mare, haud infacete* (quod ſcribit Paterculus [b]) *magnus Pompeius Xerxem togatum vocare aſſueverat.* Et Plinius [c], *Lucullus*, inquit, *exciſo etiam monte juxta Neapolim majore impendio quam villam ædificaverat, Euripum & maria admiſit. Qua de cauſa magnus Pompeius Xerxem togatum eum appellabat.* Id quod apud Plutarchum Tuberoni Stoico attribuitur. Notiſſimum eſt illud de Xerxe [d]:

Hoc terrae fiat ; hac mare, dixit, eat.

Cum Athos mari erat circumeundus. Et Caius Sergius Orata, *Ne gulam Neptuni arbitrio ſubjectam haberet, peculiaria ſibi* (inquit Valerius [e]) *maria excogitavit, aeſtuariis intercipiendo fluctus, piſciumque diverſos greges ſeparatos molibus includendo ; ut nulla tam ſaeva tempeſtas incideret, qua non Oratae menſae varietate ferculorum abundarent.* Ejuſmodi jure in litore Formiano uſus eſt Apollinaris ille, de cujus piſcina Martialis [f] ;

Si quando Nereus ſentit AEoli regnum,
Ridet procellas tuta de ſuo menſa.
Piſcina Rhombum paſcit, & lupos vernas.

Quicquid ampliora maris ſpatia obſoniorum habent, id praeſto exhibet piſcina Apollinaris, id eſt, mare ex litore immiſſum & occupatum :

Contracta piſces aequora ſentiunt,
Jactis in altum molibus ——

Ait Horatius [g] : qui & alibi,

Caementis licet occupes
Tyrrhenum omne tuis & mare Ponticum.

Et Salluſtius, *Quid* [h] *ea memorem, quae, niſi iis qui videre, nemini credibilia ſunt ; a privatis compluribus ſubverſos montes, maria conſtructa eſſe ?* Hujuſmodi fuere piſcinae, mari immiſſo confectae [i] Philippo, Hortenſio, aliis. Imo & inter indulta principum, maris imperium dominiumque interdum erat conceſſum. Tharſo urbi conceſſit Trajanus Auguſtus, praeter territorium circumjacentium agrorum, leges, honorem, Ἐξουσίαν τοῦ ποταμοῦ, τῆς θαλάττης καὶ τῆς καθ' αὑτὴν, *Jus, poteſtatem, ac dominium fluvii* (ſcilicet Cydni) *& maris adjacentis*, quod legitur apud Dionem [k] Chryſoſtomum. Atque ad hujuſmodi originem ſpectaſſe, τὰ τῆς πόλεως θαλάσσια, *jura urbis maritima*, quae contexuiſſe metropolitanum Neocaeſarienſem teſtatur Theodorus Balſamon [l], veri eſt ſimile ; etiam θαλάσσια δίκαια, *jura maritima*, quae conceſſit Emmanuel Comnenus imperator coenobiis quamplurimis, eodem autore. Neque de ſingulorum hominum dominio marino ſilent juriſconſulti veteres. Diſerte Paulus, iſque celeberrimus, *Sane ſi maris*, inquit [m], *proprium jus ad aliquem pertineat, uti poſſidentis interdictum ei competit, ſi prohibeatur jus ſuum exercere. Quoniam ad privatam jam cauſam pertinet, non ad publicam haec res : utpote cum de jure fruendo agatur, quod ex privata cauſa contingat, non ex publica. Ad privatas enim cauſas accommodata interdicta ſunt, non ad publicas.* Apertius nil dici poteſt. Privatum etiam ſingulorum hominum citra controverſiam admittit in mari dominium. Etiam & morem ita obtinuiſſe ac fuiſſe receptum agnoſcit ſatis Ulpianus, cujus tamen animo toties obvolitabat id de perpetua maris communione. *Si quem* (ita ille [n]) *ante aedes meas, vel ante praetorium meum, piſcari prohibeam, quid dicendum eſt ? Me injuriarum judicio teneri, annon ? Et quidem mare commune omnium eſt, & litora, ſicut aer. Et eſt ſaepiſſime reſcriptum, non poſſe quem piſcari prohiberi : ſed nec aucupari, niſi quod ingredi quis agrum alienum prohiberi poteſt. Uſurpatum tamen & hoc eſt, tametſi nullo jure, ut quis prohiberi poſſit ante aedes meas vel praetorium meum piſcari. Quare ſi quis prohibeatur, adhuc injuriarum agi poteſt.* In morem receptum agnoſcit & uſurpari, ſervitutem ita in mari conſtitui, adeoque dominium ejus privatum admitti. Quod tamen, ne a maris ita ſibi dilecta communione recedat, nullo jure factum auſus eſt pronunciare. Sed vero & ipſe alibi [o], *Venditor*, inquit, *fundi Geroniani fundo Botrojano, quem retinebat, legem dederat, ne contra eum piſcatio thynnaria exerceatur, quamvis mari, quod natura omnibus patet, ſervitus imponi privata lege non poteſt ; quia tamen bona fides contractus legem ſervari venditionis expoſcit, perſonae poſſidentium aut in jus eorum ſuccedentium per ſtipulationis vel venditionis legem obligantur.* Renunciat hic juri ſuo piſcandi Botrojani agri dominus. Etiam & dixerat Ulpianus, ſervitutem adjacenti mari impoſitam, quae res eſt ipſa ; niſi adeo tenax fuiſſet ipſe perpetuae illius communionis marinae. Imo couſque praejacentis Botrojano maris dominus eſt Geroniani emptor, ut, ex hac ſervitute revera territorio marino conſtituta, piſcatio thynnaria jure poſtmodum, ejus injuſſu, a Botrojani poſſeſſore exerceri nequeat. Unde appoſite Stephanus Forcatulus, Tholoſae olim legis Caeſareae profeſſor, *Nil vetat*, inquit [p], *mare omnibus commune, lege publica fieri principis, eo dominio quo finitimum regnum tenet, cum & lege privata fere idem eveniat.* Per *legem privatam*, illam de fundi Geroniani emptore innuit ; ut ipſe ibi diſerte. Caeterum ita invaluit in orientalis imperii

[a] In Lucullo. [b] Hiſtor. lib. 2. [c] Nat. Hiſt. lib. 9. cap. 54. [d] Epigr. Vet. lib. 2. [e] Lib. 9. cap. 1. [f] Lib. 10. epig. 30. [g] Lib. 3. Od. 1. & 24. [h] In Conjurat. Catilinae. [i] Varro de Re Ruſtica lib. 3. cap. 3. [k] Orat. 34. [l] In Concil. Chalcedon. can. 4. & in can. 12. ſynod. 7. [m] L. 14. ff. de Injuriis. [n] L. 13. ff. de Injuriis § 7. [o] L. 13. ff. Communia praediorum. [p] In Cupidine juriſperito, cap. 9. § 3.

perii juriſconſultorum ſententiis Ulpiani illa de perpetua maris communione, ut nullo jure praejacens mare occupari, aut piſcatio cujuſcunque a praedii, quod alluebat, domino prohiberi apud illos poſſet: etiam impeditum, injuriarum agere. Quod ſatis liquet non ſolum ex Baſilicis[a] (quae corpus erat, antequam mutilarentur, juris Graecanici ſeu imperii orientalis) verum etiam ex Leonis Auguſti ſanctionibus, quibus abolita prorſus illa, quae inoleverat, de maris communione ſententia, ut aequitati minime conſona, recepta eſt vetuſta illa atque aliorum juriſconſultorum illuſtrium judicio firmata, de praejacentis maris legitima occupatione & dominio privato. Etiam & ſanctione imperiali ita haec ſtabilita eſt, ut poſtmodum citra controverſiam paſſim in mare AEgeo obtineret. Lex (inquit imperator ille[b] qui ſub annum ſalutis DCCCC. orienti praefuit) quae maritimorum praediorum jus ita tollit, ut dominum, ſi illic piſcantes prohibeat, injuriarum actioni ſubjiciat, nobis ὁ δίκαια ἐπιτρέπουσα ἰςάν, *Non aeque* aut *juſta ſtatuere viſa eſt.* Rationem adtexit; quia quicquid non iniquo titulo in cujuſpiam dominium devenit, ſive ex ſucceſſione, ſive ex artificio, aliove ex jure modo recepto, curnam id aliis, injuſſu domini, inſerviret? Exploratiſſimi (re, ut oportet, perpenſa) juris voluit fuiſſe titulum ejus qui maris ita partem aliquam tenuiſſet. Τοιγαροῦν, inquit, θεσπίζομεν, τῶν ἰδίων προθύρων ἕκαστον ἀκωλύτως δεσπόζειν καὶ κύριον εἶναι τοῦ, εἴ τινες βουληθεῖεν, χωρὶς τῆς αὐτοῦ ἐπιτροπῆς, τῆς τῶν προθύρων ἀπολαύειν ὠφελείας, ἐκδιώκειν, *Sancimus igitur ut quiſque veſtibula ſua*, ſeu *maria praejacentia, inconcuſſo jure poſſideat, eorumque, dominus ſit; &, ſi qui ſine ipſius permiſſu illorum emolumento frui velint, hos propellere poſſit.* Et in iis quae ſequuntur parilem omnino facit proprietatem maris & telluris. Praejacentia haec praediis maria appellabantur, πρόθυρα τὰ θαλάττια, *veſtibula marina.* Neque ſanctio haec Leonina priſtinos ſolummodo ſive ſingularis occupationis ſive alios titulos firmabat, ſed generatim voluit, ut unuſquiſque maris vicini, quod praedium allueret ſeu praejaceret, tametſi nondum occupatum, dominus in futurum eſſet. Sic diſerte intelligitur Conſtantino Harmenopulo judici Theſſalonicenſi. Περὶ προθύρων, ſcribit ille[c] θαλαττίων ἡ τριακοστὴ νεαρὰ τοῦ Καίσαρος Λέοντός φησιν, ὥστε δεσπόζειν ἕκαστον τοῦ προσκειμένου αὐτῷ καὶ κύριον εἶναι τοῦ, εἴ τινες βουληθεῖεν, χωρὶς τῆς αὐτοῦ ἐπιτροπῆς, τῆς τῶν προθύρων ἀπολαύειν ὠφελείας ἐκδιώκειν, *De veſtibulis marinis illud ſtatuit triceſima Leonis Caeſaris novella, ut quiſque ejus dominus ſit, quod ſibi adjaceat; atque poteſtas ei detur, ſi qui forte voluerint abſque ejus permiſſu veſtibulorum commodis frui, eos pellendi.* Triceſimam novellam vocat Hermenopulus, quae in Codicibus editis eſt quinquageſima ſexta, alium ordinem earum ſecutus. Quantum autem maris in fronte, in adjacentis praedii domini ſive more antea uſitato ſive ex hujus ſanctionis vi tranſierit, nondum eſt compertum. Neque ad rem noſtram id neceſſarium eſt. Verum in latitudine, ac ſi in agro diceres, eoſdem habebant prothyra ſeu veſtibula marina limites, quos adjacentia praedia. Et frequens erat dominos ſingulos ſuas habere epochas ſive remoras piſcatorias (quas Τεράτας Graeci recentiores[d] dixere, id eſt, retia confixis in mari palis extenſa) hac tamen lege coactas, ut quaelibet epocha a vicina diſtaret, ubi praedii latitudo commode permittebat, trecentis[e] ſexaginta quinque ulnis: diſtantia utrinque aequaliter ita ſumpta, ut a cujuſlibet domini epocha centum octoginta duo & ſemis in prothyri ſui extremitatem exporrigerentur. Cui tamen limitum legi per decennalem praeſcriptionem derogabatur. Annuus ex hiſce, uti ex rebus aliis, fundi, proventus villae maritimae domino augebatur, quod προθύρων κέρδος, *veſtibularium e mari lucrum*, & τοπιατικὸν, quod *locarium* verti poteſt, juriſconſultis orientis dici ſolebat. Merces nempe, quam conductor ſtabuli, tabernae, fundi, ſolvebat, *locarium* etiam Latinis[f] dictum. Sua ita habebant privati, ex mari praejacente, topiatica ſeu locaria; atque ex illis vectigalia principi annua eodem nomine indigitata, valoris non contemnendi (ut ſupra oſtenſum eſt) reddebant. Adeo ut tam privatorum hominum quam principis dominium (de quo quaeritur) marinum in imperii orientalis moribus citra omnem controverſiam, etiam id ſancientibus edictis publicis & quae illud negarent ut injuſta abrogantibus, obtineret per DL. amplius annos. Tot enim ad Conſtantinopolim captam intercedunt a Leonis ſanctione quam diximus, quae non ſolum ad Boſphorum Thracium, Helleſpontum, mare AEgaeum, aut quae anguſtiora maria ſunt, attinet; ſed ad univerſa, quae imperatori Conſtantinopolitano ſuberant. Et de tempore hiſtorico, quod vetuſtius eſt, ſeu mores & jura regnorum rerumpublicarumve, quae deſiere, complectitur, haec dicta ſunto.

CAP. XVI.

De maris dominio in gentium qui etiamnum florent moribus. Primo de Venetorum mari Adriatico, Genuenſium Liguſtico, Tuſcorum Tyrrheno, & demum mari eccleſiae Romanae ſeu Romani pontificis.

QUOD ad tempus attinet recentius, ſeu ad mores ac jura gentium quae etiamnum florent; illuſtrius in eo nihil eſt ad rem quam diſpicimus, dominio maris Adriatici, quo per tot ſecula ampliſſima Venetorum reſpublica eſt gaviſa. Teſtantur illud & agnoſcunt non ſolum hiſtorici paſſim & chorographi, ſed & juriſconſulti quam plurimi[g], Bartolus, Baldus, Angelus, & illuſtriorum coetus qui ultra triginta excreſcit; quemadmodum numeraſſe ſe memorat Franciſcus ille de Ingenuis in epiſtola ad Liberium Vincen-

[a] Eclog lib. 53. tit. 6. περὶ ἁλιέων ſeu de Piſcatoribus.
[b] Leo imperator in Novell. 56.
[c] Prochir. Juris lib. 2. tit. 1.
[d] Michael Athaliates, Pragmatic. tit. 95.
[e] Leonis Novella 57. 102. 103, 104. & Athaliates loco jam citato
[f] Varro de Lingua Latina. Et de Topiatico videas Jac. Cujacium. Obſervat. lib. 14. cap. 1.
[g] Ad ff. tit. rer. diviſ & ad l. ſane 13. tit. de Injuriis.

tium

tium ante annos aliquot conſcripta, pro Venetorum maris Adriatici dominio, adverſus Joannem Baptiſtam Valenzolam Hiſpanum & Laurentium Motinum Romanum, qui principis, uti ille ait, Oſſunenſis, proregis Neapolitani, mancipia, jus Venetorum maritimum ſcriptis impugnaſſent. Paſſim *domina maris* & *regina maris Adriatici* (de cujus tamen limitibus lis agitatur) vocantur Venetiae. Et Sannazarius [a] de hac urbe :

Viderat Hadriacis Venetam Neptunus in undis
Stare urbem, & toto ponere jura mari.

Neque dominium hoc ex juriſdictione in perſonas aut navigantium tutela (ut volunt aliqui [b], verbis Ulpiani, toties mare eſſe omnium hominum ex naturae jure commune proferentis, miſere addicti) conflatur ; aut quodammodo dominium eſt (quod ait Angelus Matthaeacius, etiam profeſſor Patavinus) ſed ita Venetorum proprium eſt hoc mare, ut eorum injuſſu aliis eo uti frui omnino ſit minime fas. Etenim navigantes impedire, vectigalia eis imponere poſſunt, caetera quae in praedus, qua aquae proventus reddunt aut ſerviunt, facere. De navigatione in eo mari, pro eorum arbitratu, idque jure comprobato, impedita, teſtantur juriſperiti non pauci. Angelus de Ubaldis, *Negari non poteſt*, inquit [c], *quod per tempora longiſſima Veneti & eorum ſignoria fuerunt & ſunt in quaſi poſſeſſione dicti Gulfi. Unde ratione poſſeſſionis longiſſimae, in qua fuerunt & ſunt, circumſcripta forma pactorum, poſſunt Veneti Januenſibus & aliis quibuſcunque interdicere potentiam navigandi, navigare valentibus per eorum Gulfum.* Sic alii citati Benevenuto Stracchae [d], Antonio Peregrino [e], Martae Neapolitano [f], Julio Pacio [g], Mantuae Paravino [h], Franciſco de Ingenuis, Fulgentio monacho Veneto ; qui omnes ſingulatius Venetorum jura aſſeruerunt. Et exempla ſunt quibus conſtat principes, & vicinos & alios, veniam a republica Venetorum petiiſſe per mare illud navigandi, quae nunc impetrata nunc negata fuit. Petiit ab ea Radulphus [i] Salenſis comes, anno MCCCXCIX. Decembris XII. Uladiſlai regis Neapolitani & Guilielmi Auſtriae archiducis nomine, ut ſororem regis archiduci deſponſatam per mare Adriaticum ex Apulia ad ſponſi territoria cum triremibus & aliis navibus liceret deducere. Neque negavit reſpublica ; ſed hanc adjecit conditionem, ut in navibus illis nullus aut Venetiis proſcriptus aut ſceleris capitalis in eam admiſſi reus exciperetur. Quod Tergeſte ſolventes Auſtriaci tam itu quam in reditu bona fide praeſtiterunt. Binae etiam literae extant [k], quibus Fredericus Caeſar III. annis MCCCCLXXVIII. & MCCCCLXXIX. a principe Venetiarum Joanne Mocenico & republica poſtulat licentiam ſibi fieri per mare Adriaticum ex Apulia frumentum tranſvehendi. Ejuſmodi alias memorat Franciſcus de Ingenuis ad eundem ducem datas a regibus Hungariae : & ut rem, quae ſibi foret gratiſſima & merito compenſanda, licentiam hujuſmodi poſcunt. Quin Matthias Hungariae rex, literis ad Mocenicum principem anno MCCCCLXXXII. miſſis, rempublicam ſolitam ait ſingulis annis licentiam facere comitibus Frangipanis, Zengae, & aliorum locorum maritimorum dominis advehendi per mare illud ex Apulia certam frumenti copiam : &, quandoquidem in iſta ipſa loca jam ſucceſſerit ipſe, petit idem libertatis ſibi indulgeri. De jure vero Venetorum, vectigalium navigantibus, ut praedia ſua tranſeuntibus, imponendorum, frequens apud juriſconſultos occurrit teſtimonium. Decretum memorat Salicetus [l] Venetorum, quod navigantes per mare illud Venetias afferre debent merces, & vectigalia ibi ſolvere. Et Bartholomaeus Caepola, *Veneti*, inquit [m], *in eorum imperio habent regalia & jura fiſci, nec ſuperiorem ſaltem de facto recognoſcunt. Ideo in mari praedicto poſſunt imponere gabellas, & confiſcare merces & bona, ſicut in civitate Venetiarum ; quia tantam juriſdictionem habent in mari, quantam in civitate Venetiarum.* Antonius item Peregrinus (advocatus erat ille fiſcalis camerae Patavinae) hac re fuſius diſputata, *Sit*, ait [n], *concluſa, piſcationes & jura piſcariarum in Adriatico eſſe de regalis principis Veneti ; ac ideo vetare, permittere, & ſuper eas gabellas indicere poſſe.* Julius Pacius, Marta, alii tam recentiores quam veteres eadem de re affatim. Et Neapolitanorum aliquot, qui maxime hic adverſantur, rationes [o] ex ſententia illa quae tot abhinc ſeculis e gentium moribus evanuit, mare naturaliter omnium eſſe commune, & e neſcio quo univerſali imperatoris Romani dominio tantum adducuntur. Certe Marta ipſe Neapolitanus juriſconſultus, *Veneti*, ſcribit [p], *ſunt domini maris Adriatici, quod menſuratur* LXXX. *paſſuum milia, & incipit ab Aquis olim graduatis uſque ad Lauretum oppidum nunc Pado proximum.* Et Franciſcus Capiblancus, item Neapolitanus, fatetur [q] *hodie flumina & maria eſſe appatronata.* Memoratur etiam in literis [r] Ludovici II. imperatoris ad Baſilium imperatorem orientis, Nicetas Patricius *Hadriatici freti ſervator.* Et cardinalis Tuſchus [ſ], *Gulphus maris eſt Venetorum, quia longa poſſeſſione praeſcripſerunt, & ita inter Venetos & Januenſes extitit in pace narratum & conventum.* Cui rei citat Angelum & Jaſonem. Tranſeuntibus autem mare Adriaticum vectigalia primo aiunt impoſita anno ſalutis MCCLXIII. Laurentio Theopulo Venetiarum duce. Genuenſium armis & fame afflicta republica, nec annona juvantibus vicinis, Theopulus ille *Nova mari* (ſic Flavius Blondus [t]) *Adriatico navigantibus tunc primum vectigalia &, ut certiore dicam vocabulo, fraena impoſuit.*

[a] Epigr. lib. 1. [b] Vide Jul. Pacium de Dominio Maris Hadriatici, Alb. Gentil. de Jure Belli lib. 1. cap. 19. Roderic. Suarium de uſu Maris, Angelum Matthaeacium, de via & ratione artificioſa juris univerſi, lib. 1. Cap. 36. [c] Conſil. 292. idem ad l. 13. ff. tit. de Injuriis. [d] Tract. de Navigatione § 8. [e] De Jure Fiſci lib. 8. §. 14. [f] De Juriſdictione, lib. 1. cap. 33 §. 25. & 26. [g] Lib. de Dominio Maris Adriatici. [h] Fragment. de Venetiis ſubnex. epitomae de Juriſconſultis illuſtr. [i] Franciſcus de Ingenuis in epiſt. de Venet. Jure. [k] Anton. Peregrin. de Jure Fiſci lib 8. §. 19 [l] Ad l. 3. C. de Nautico Foenore. [m] De Servitutibus Ruſticorum Praediorum cap. 26 §. 10. [n] De Jure Fiſci lib. 8. §. 43. & lib. 1. cap. §. 18. [o] Franciſcus de Ponte, de poteſtate proregis collateralis conſil. tit. 11. § 19 & ſeqq. [p] De Juriſdictione, part. 1. cap. 23. §. 25. [q] De Jure Baronum Pragmatic. 14. § 27. [r] Apud Goldaſtum in Conſtit. Imperial. tom. 1 pag. 198. & Baronium Annal. tom. 10. ann. DCCCLXXI. [ſ] De Jure Statuum in Imp. Romano, membro 25. [t] Decad 2 lib. 8.

Lex enim tunc ſuperinde lata in hanc uſque diem ſervata eſt, ut intra Hiſtrum Phanatici ad Polam promontorium & Ravennatium plagam navigantes ad vectigal ſolvendum, merceſque & onera (ſi magiſtratibus collibuiſſet) deponendum, Venetias ſe conferrent. Creatuſque magiſtratus cum barchiis attributis, ne legi fiat fraus, die noctuque utriuſque litoris plagas portuſque perluſtrat. Atque inprimis eſt adjiciendum illud de controverſia intra Anconitanos & Venetos, in concilio Lugdunenſi generali, ſub id tempus mota. Hos illi mare, vectigalia, alia, contra jus occupaſſe querebantur. Cauſam abbati Nervoſiae Gregorius pontifex decimus commiſit cognoſcendam. Is Anconitanos nil ſatis ſolide probantes rejecit, permiſſa (quod ait idem Blondus) pontificis autoritate Venetis cura, eam, de qua diximus, maris Adriatici oram a Saracenis piratiſque, ſimul cum vectigalium portoriorumque ſuorum juribus, defenſandi. Neque interceſſerunt principum legati, qui affuerunt: ſed res, nemine praeter actores diſſentiente, definita eſt. Caeterum antiquius multo eſt Venetiarum in mari illo dominium, cujus inſigne quidem annuum deberi aiunt Alexandro III.[a] pontifici Romano: uſum dico annuli, quem feſto Aſcenſionis Domini quotannis ritu ſolenni dux navi Bucentauro dicta vectus, comitante ampliſſimo ſenatu, *ad perpetuandum ſibi maris dominium* (quod ait Paulus Merula[b]) in medias undas projicit, verbiſque conceptis, eo munuſculo, mare in manum ſibi convenire juſtae loco ſponſae declarat: *Deſponſamus te,* inquit, *mare, in ſignum veri & perpetui dominii.* Quid igitur obſtat quo minus optimo plenoque jure ut agrorum, ut urbis, ſic maris dominos Venetos habitos eſſe non ab ipſis ſolum ſed a principibus vicinis cenſeamus? Ejuſmodi ſunt aliis Italiae populis jura maritima. Benedictus Bonius[c], *Principes in litoribus maris cenſus conſtituere valent; quia quod natura liberum eſſe voluit, ſervum & proprium fecere; ut eſt mare Tyrrhenum, quod Piſis & Tuſciae inſervit, Adriaticum Venetiis, & Liguſticum Januenſibus.* De quibus itidem Angelus[d], Baldus[e], Caepola[f], alii. Etiam & pontifici Romano ſuum eſt mare, quod & *mare eccleſiae* dicitur. In bulla, quam vocitant *coenae Domini*, pridie Paraſceues quotannis in delinquentium excommunicationem promulgari ſolita[g], habetur, *Item excommunicamus & anathematizamus omnes piratas, curſarios, ac latrunculos maritimos, diſcurrentes mare noſtrum, praecipue a monte Argentario uſque ad Terracinam.* Atque in excommunicationem hanc incidere ait Bartholomaeus Ugolinus[h], juriſconſultus celebris, *Piratas, curſarios, ſeu latrunculos maritimos diſcurrentes mare eccleſiae, praeſertim a monte Argentario uſque ad Terracinam.* Idem aliis dicitur *more pontificis Romani.* Et tametſi non deſit qui *mare noſtrum*, mare univerſim Chriſtianorum ibi denotare[i] velit, ſcriptorum tamen ad bullam illam celebriorum, veluti Toleti[k], Suarez[l], Ugolini, Antonii de Souſa[m], aliorum, conſenſus ſatis in hoc ponitur, ut mare, quod ſingularis eſt patrimonii pontificis pars, nomine illo ſignificetur. Quin non modo ex depraedatione, ſed ex ſimplici per hoc mare latrunculorum tranſitu, veluti ex injuria per eccleſiae ſolum patrata, excommunicationis hujus labem contrahi volunt, ex autoribus jam dictis, aliqui. Adeo ut jure pontificio dominium hujuſmodi marinum aperte admittatur. Quod itidem firmant quae in Gloſſa Corporis illius occurrunt. Alecia in diebus feſtis capta ſi fuerint, congrua ex jure pontificio portio eccleſiis circumpoſitis debetur. Ibi Gloſſa[n] adjicit, *Praecipue illi in cujus territorio captio piſcis facta fuit.* Ex canone etiam concilii generalis Lugdunenſis, ſi moriatur papa extra civitatem, convenire debent cardinales in civitate, in cujus territorio ſeu diſtrictu is mortuus eſt, ad ſucceſſorem eligendum: moritur papa in mari: ejus electio fiet, ex eo canone, in civitate ſeu loco cui ſubeſt mare[o]; quod in Gloſſa docetur, atque ab aliis agnoſcitur. At interea maris eccleſiae, quod vocant, ſeu pontificis Romani, uſus civibus Romanis piſcantibus permittitur liber; ut compaſcui agri (cujus tamen alius eſt dominus) ſive ex pacto, ſive ex conſuetudine, ſive ex lege, herbam depaſcunt accolarum non raro animalia. Lex eſt Romanae urbis, *Cuilibet[p] Romano civi & habitatori urbis & diſtrictus libere liceat in curſu tam Tiberis quam Anienis, & mari, quatenus fluminum ripae & maris litus ſe extendunt, quocunque tempore & quocunque artificio piſcari: nullique prohibendi aut ab iis auferendi aliquid jus ſit, dum tamen a praediis, aediſiciis, & piſcariis, quae proprios dominos habent, ſe abſtineant; & pariter a ripis regionis arenulae, videlicet ſanctae Severiae & Pauli, in quibus ſine licentia ſyndici piſcari non licet.* Et libertas hujuſmodi, ſive conceſſione, ſive foedere, ſive moribus temperata, ſaepiſſime ubi maris habetur dominium, reperitur.

CAP. XVII.

De receptis apud Luſitanos & Hiſpanos, circa maris dominium, moribus.

In Luſitanorum moribus nemo neſcit maris dominium agnoſci, qui ſolennem regum eorum ſtylum obſervaverit. Emmanuel rex in legum Luſitanicarum prooemio, *Dom Manuel per grace de Deos rey,* &c. *Senhor de Guinee & da conquiſta & navigacam & commercio d'Ethiopia, Arabia, Perſia, & da India a todos,* &c. Quod alibi[q] barbaro Latine ad hunc modum legitur, *Emmanuel Dei gratia rex,* &c. *Dominus Guineae & conquiſtae navigationis ac commercii AEthiopiae, Arabiae, Perſiae,* &c. Ubi *conquiſta*

[a] Anton. Peregrin. de Jure Fiſci lib. 8. §. 18. [b] Coſmograph. part. 2. lib. 4. cap. 36. de quo more item Stephanus Forcatulus, de Gallorum Imperio & Philoſophia lib. 3. alii, praeter ſcriptores de Venetorum Republica. [c] Lib. de Cenſibus Attic. 26. §. 40. [d] Conſil. 290. [e] Ad l. 1. C. de Sentent. ex Brevic. recitanda. [f] De Servitutibus Ruſtic. praed. cap. 26. [g] Laertius Cherubinus in Bullario tom 3. p. 252. [h] De Cenſuris Pontifici Reſervatis part. 2. cap. 3. § 2. [i] Graffius lib. 4. Deciſ. cap. 18. n. 53. [k] Summa lib. 1. cap. 20. [l] De Cenſuris diſp. 21. ſect. 2. num. 18. [m] Reject. de Cenſuris Bullae Coenae cap. 4. diſp. 25. & ſeqq. [n] Gl. ad c. licet. 3. tit. de Feriis. [o] Gl. ad c. ubi periculum 3. §. porro 6. de Electione, & ibi Jo. Andreas. [p] Statuta Urbis Romae lib. 3. cap. 72. [q] Concil. General. Lateran. ſub Leone 10. ſeſſ. 9.

quiſta (quod & Hiſpanicum eſt & Luſitanicum) id quod acquiſitum eſt bello denotat. Idem titulus ſaepius occurrit in regum veterum Luſitaniae diplomatis; unde eos *commerciorum, negotiationis, & navigationis dominos & heros & eſſe & agnoſci* ſcribit Jacobus Valdeſius[a]; *dominum* vero quem eſſe poſſe *navigationis* in mari & *commercii*, abſque maris dominio, non aliud eſt quam agro uti frui, alios omnes jure arcere, nec tamen dominum eſſe. Sed vero diſertius etiam maris dominium privatum agnoſcunt leges Luſitanicae, idque Atlantici, ipſiuſve oceani. His enim vetatur cuilibet ſive extero ſive Luſitano (verba legis ſunt[b] *aſſi natural como eſtrangeiro*) quibuſcunque in navigiis adire *ditas partes, terras, mares de Guinee, & Indias, & qualſquer outras terras & mares & lugares de noſſa conquiſta, tratar, reſgatar, nem guerrear, ſem noſſa licença & autoridade, ſob poena que fazendo ho contrario moura por ello morte natural, & por eſſo meſmo feito percapera nos todos ſeus beens moveis & de rays*, id eſt, *dictas regiones, terras, maria Guineae, & Indiarum, aut quaſcunque alias terras, maria, loca nobis ſubacta, in commercium ſeu negotiationem, ſeu ad arma inferenda, abſque licentia noſtra & autoritate; poena capitali ei qui contra fecerit infligenda, boniſque ejus univerſis fiſco applicandis.* Adjicitur etiam poteſtas claſſium praefectorum, quibus navigandi illuc libertas a principe indulta, omnes quos in mari legi huic adverſum quid committentes reperetint, in judicium deducendi. Acquiri igitur ipſius oceani dominium jure potuiſſe nec ipſa gens Luſitana dubitavit. Quin ad exteros aeque ac regis ſubditos lex haec, qua vim habuit, attinebat. Acquiſitum autem ejuſmodi Luſitano jus eſſe exteri non agnoſcunt. Sed nihil obſtare in jure naturali, quod obligativum eſt, quo minus acquiri jus ejuſmodi poterit, omnes, puto, praeter aliquot forſan quibus pelagus nondum eſt ullum legitime occupatum, fatentur gentes Europaeae; ſaltem ſi quid fateantur, ex receptis eorum motibus rite ſit eliciendum. Et acris ſane de Atlantici maris & auſtralis, quod ad Indias orientales ducit, dominio, quod obtendebant Luſitani, diſceptatio habita eſt[c] inter Elizabetham Angliae reginam ac Sebaſtianum regem Luſitaniae, ſub initiis Elizabethae. Qua tamen non eſt diſputatum, utrum navigationis aut maris dominus eſſe potuerit Sebaſtianus, ſed utrum dominium ejuſmodi legitime acquiſiviſſet. Jure autem Hiſpanico ſeu Caſtellano communi, tametſi liberrimus eſt quidem maris uſus, idque perinde fere ac ſi de naturali[d] ejus communione nondum jus poſitivum derogaſſet; juriſconſulti tamen Hiſpanici, nec ſane obſcuri, dominii capax illud eſſe, etiam & principi eſſe adquiſitum, verbis pronunciant expreſſiſſimis. Gregorius Lopez ad Alphonſinas, *Poteſt*, inquit[e], *princeps per privilegium alicui concedere piſcationem in certa parte maris.* Joannes item Garcias Hiſpanus, *Mare eſt*, inquit[f], *cujus eſt terra cui adjacet*, de mari aliquo Hiſpanico locutus. Nam in univerſum dictum, futile eſt. De principis item dominio alii aperte, ut Didacus Couvaruvias[g], Joannes de Hevia[h], tam quoad navigationem liberam quam quoad piſcationis uſum communem interdicendum. Et frequentia ſententiae hujuſmodi inter juriſconſultos tam Hiſpaniae quam Luſitaniae agnoſcitur a Fernando Vaſquio (qui tamen ipſe mite hic reluctatur) ut ex verbis ejus capite ſecundo ſupetius allatis conſtat. Etiam & exerceri ſive ex conſuetudine ſive ex principum indultu a privatis jura, quae dominium maris comprobant apud Hiſpanos, ſatis liquet ex Roderico Suario[i], qui tamen veteris de communione perpetua ſententiae, non tam gentium mores receptos quam ſcholarum dictata juris ſecutus, tenacior eſt. Etiam titulus regis Hiſpaniarum in ſe habet, quod ipſum oceani regem ſe nuncupare, videatur aſſerere; maxime ſi verba, quae in Caroli quinti Caeſaris, & Hiſpaniarum regis titulo occurrunt interdum apud Germanos, advertas. In praefatione ad Conſtitutionem de Judiciis publicis in imperio Romano Germanico vocatur is---- *Inſularum Canariae, necnon inſularum Indiarum, & terrae firmae, maris oceani*, &c. *rex, archidux Auſtriae*, &c. Et in ſanctionibus imperialibus Germanice editis **Konig. under Inſulen** *Canariae*, **auch der Inſulen** *Indiarum*, **und** *terrae firmae*, **deſs Marrs** *oceani*, &c. quod ita ſexcenties eſt obvium. Adjicitur *oceani* vocabulum, ac ſi oceani regem ſe inſcriberet. Sed hallucinatio eſt. Et Hiſpanica ſunt, *Rey*, &c. *de las iſlas, y terra firma del mar oceano*, &c. Id eſt, *rex*, &c. *inſularum, & terrae firmae maris oceani.* Scilicet ſive inſulas ſive continentes oceani, ſeu in oceano poſitas, ſpectes (quas Ferdinando v. Hiſpaniarum regi conceſſit[k] Alexander ſextus pontifex Romanus, univerſas a primo longitudinis circulo in occidenti poſitas) earum ſe regem nuncupat, non ipſius oceani.

CAP. XVIII.

Quatenus, in Gallorum moribus ſententiiſve, admittatur maris dominium privatum.

QUOD ad dominium maris in Gallorum moribus attinet; vetuſtiſſima ejus veſtigia nonnullis haberi forſan videantur *in comitibus ad cuſtodiendam maritimam deputatis*, qui in Capitularibus[l] occurrunt atque in Rotlando illo *litoris Britamici*, id eſt, Armorici, *praefecto*, in Caroli magni vita ab Eginharto ſcriptore contemporaneo memorato. Sed dignitates illae non tam ad mare ipſum, quam ad litus & tractum maritimum, ſeu maritimum telluris limitem, at-

[a] De dignitate regum Hiſpan. cap. 12. [b] O quinto libro des Ordenacones, tit. 112. [c] In ſchedis ejuſd. Temp. in Biblioth. Cottoniana. [d] Vide Alphonſ. Azeved. ad Conſtit. Regias lib. 7. tit. 8. Partid. 3. tit. 28. l. 3. Recopilat. lib. 7. tit. 10. l. 9. & Partid. 5. tit. 9. l. 7. & 8. [e] Partid. 3. tit. 28. l. 11. [f] Lib. de Expenſis & Meliorationibus cap. 21. num. 34. [g] In relect. c. peccatum part. 2. § 8. [h] Laberinto de Commercio lib. 3. cap. 1. § 12. [i] Conſil. de uſu maris § 13. [k] Laert. Cherubin. Bullar. tom. 1. pag. 392. de qua donatione luſe Joannes Solorzanus, de Jure Indiarum, lib. 2. cap. 22. [l] Capitular. Caroli & Ludovici. Impp. lib. 4. tit. 5.

tinent; utcunque Gallis ſuperioris & hujus aevi Rotlandus tam *praefectus* [a] *maris* quam *litoris* (perinde ac ſi diſcrimen ineſſet nullum) temere appellari ſoleat. Caeterum fatendum eſt, in litore illo Aremorico principes olim (ut Venetos in eodem litore, de quibus ſupra diximus) vectigalia navibus, proximo velut aeſtu utentibus, impoſuiſſe, aliaque ejuſmodi jura ſibi vendicaſſe, quae *nobilitates ſuper navibus* appellatae. Sic diſerte legitur in inſtrumento veteri de procerum Britanniae Aremoricae inter ſe loci praerogativa, anno MLXXXVII. ſub Alano duce confecto. Secundum in eo locum habet vicecomes Leonenſis, *qui pro tunc* (inſtrumenti verba legis [b]) *habebat quamplures nobilitates ſuper navibus per mare oceanum in coſteriis Occiſmorenſis ſeu Leoniae navigantibus, quas* (ut dicebatur) *Budicius quondam rex Britanniae* [Aremoricae, ſeu Minoris] *conceſſerat & dederat uni praedeceſſorum ſuorum in matrimonio pro ipſius vicecomitis probitate, fidelitate, & valentia; de conſenſu tamen praelatorum, comitum, matibernorum & procerum Britanniae.* Qualeſnam fuerint *nobilitates* hae, partim explicat Bertrandus Argentraeus, Redonenſis olim provinciae praeſes, earumque originem aperit, ubi de breviculorum commeatus (quae *brefs de conducte* nominant) jure, etiamnum eo in litore uſitato, agit. *Id*, inquit [c], *cum pridem principum proprium jus eſſet, Leonis baronibus doti dixere* (qua de re jam ex inſtrumento ſuperius allato dictum eſt) *manſitque id jus illi familiae gentilitium, quoad Joannes Ruffus dux de Guinomario Leonio id grandi pecunia redemit, cum armis Petrus Druydenſis Mauclerc* (Britanniae dux) *ante aſſerere, ſed fruſtra, contendiſſet. Origo traditur, cum principes noſtri & reges priſci ſcopuloſo & pleraque importuoſo litore crebra naufragia fieri proſpicerent, lege ſanxere, ne injuſſu ſuo freto excedere liceret. Solventibus periti maris & litorum duces, veniae ſymbola brevicula navigaturis dabantur. Aſpernantibus publicatio navis & armamentorum indicta; naufragio facto, etiam merces publicabantur. Venia facta, periculum rebus nullum a fiſco; naufragium etiam colligere licebat.* Σῶστρα, *quae alibi diximus, adjutoribus praeſtabantur, quod vocant* droit de ſalvage. *Talibus breviculis ſuum nunc, ut olim, pretium eſt. Et inter caeteros fiſci reditus, ea quoque mancipibus vectigalium elocantur.* Hactenus Bertrandus ille; unde etiam totidem fere verba Renatus Choppinus [d]. Abrogatum autem ibi eſſe morem, quo ita naufragii bona omnia in commiſſum cecidere, idque ex edicto anni MDLXXXIII. teſtis eſt Petrus Belordaeus [e] advocatus curiae Redonenſis. Verum interea haec manifeſta ſunt in occidui illius maris parte aliqua litori proximante ſive dominii ſive ſervitutis in mari indicia; quae ſane ex accolarum moribus, mare dominii eſſe capax ſatis comprobant. Etiam de brevibus hiſce controverſiae interdum inter Britanniae Aremoricae principes & reges Angliae ortae ſunt; quod videre eſt in ſchedis aliquot [f] de rebus Aremoricis quae ad tempora attinent Richardi ſecundi noſtri & Joannem quartum Aremoricae ducem. Hoc vero certo ſcimus, in pactis inter Edwardum noſtrum quartum regem, & Franciſcum ſecundum Aremoricae ducem, anno MCCCCLXVIII. de mutuis commerciis & ſubditorum hinc inde tranſeuntium libertate triginta [g] annorum induciis, expreſſim quidem cautum eſſe de naufragorum bonis, ſed ita cautum, ut parile utrinque eorum jus eſſet, neque ab eo, quod a priſcis ſeculis in Anglicano litore obtinet omnino diſſimile: nulla breviculorum, quae diximus, ſive juris ſive uſus (veluti rei ab Anglo neutiquam admiſſae) habita in induciarum formula mentione. At vero juriſconſulti Gallorum quidam nuperi, non ſolum fluctuum aliquot praediis Aremoricis vicinorum, ſed & univerſi maris qua Galliis circumfunditur, adeoque Britannici ſeu Anglicani, dominum, regem ſuum eſſe perperam aſſerunt. Quod dum aiunt, ſatis quidem dominum eſſe poſſe maris interea affirmant. Charondas Caronaeus, *Rex*, inquit [h], *eſt dominus ſupremus marium quae circa regnum ejus diffunduntur. Quod ex eo evenit, quia in ejus poteſtatem tranſlatum eſt jus univerſum rerum, quae jure ſive naturali ſive gentium fuere communia.* Alia habet fere ſimilia; uti etiam Stephanus Paſchaſius [i], Ludovicus Servinus [k] regius olim procurator generalis, Popellinerius [l], alii. Si de mari Maſſilienſi ſeu Narbonenſi loquuntur, non reluctamur. Sed quod ad ſeptentrionalis Gallis occiduive illis maris corpus attinet, ſeu quod Gallias & Britannicas inſulas interluit (nam etiam id quod in litore illo arcuato occiduum eis eſt, ſeu ſinus Aquitanicus, Britanniarum noſtrarum Galliarumque partes occidentaliores revera interluit aeque ac boreale illis mare Angliam & Normanniam) nec teſtimonia ulla anterioris aevi afferunt, nec omnino habent. Niſi quod de Venetis Aremoricis ex Caeſare, & quod de proximo Britanniae minoris litori mari ſuperius dictum eſt, velis hic excipiendum: quorum tamen utrumque magis ſervitutem, *nobilitates ſuper navibus* olim dictam, quam aliquod dominium ſapiunt. Quin regibus Angliae dominium interluentis hujus maris omnino ceſſit, ut libro proximo oſtendimus. Imo ſane ex moribus Gallorum plerumque domi receptis ſeu jure eorum civili nondum derogatum eſt veteri maris communioni; ſed reſtat eis hactenus non occupatum mare, atque omnium hominum commune, adeoque non in regiis bonis ſeu patrimonio eis cenſendum; ſi nimirum credere ſit fas libro illi juris civilis Romani Gallicique a Thoma Cormerio Franciſci Andium ducis in ſupremis ejus curiis Alenconiis conſiliario, nuper edito. Jus Romano Gallicum tradere inſtituit: ſaepe mores Gallicos, principum ſanctiones, privilegia immiſcet: at vero ſub lemmate [m], *De rebus communibus omnium*, mare & litora maris, ex veteri Romanorum juriſprudentia, ac ſi non omnino

[a] Choppinus de Domanio lib. 1. tit. 15. Paſquier, en les Recerches de la France lib. 2. cap. 14. Simon Marion, Plaidoye, 5. edit. Pariſ. 1598. Titus, ubi. [b] Apud Bertrand Argentraeum in hiſt. Britann. Minoris lib. 1. cap. 13. [c] Ad Conſuet. Brit. art 56. §. 44. [d] De Domanio lib. 1. tit. 15. § 10. & Thom. Cormer. Cod. Hen. 4. lib. 7. tit. 1. cap. 6. §. 106. [e] In Conſuetud. Britann. art. 51. [f] In Bibliotheca Cottoniana. [g] Ibid & Rot. Franciae 8. Ed. 4. membran. 20. & ſeqq. [h] In not ad Codic Henrici 3 lib 20. tit. 7 conſtit. 2b. & conſtit. 1. [i] Recerches liv. 2. chap. 14. [k] Playdoies tom. 2 playd. 11. [l] L'Amiral de France. [m] Cod. Hen 4 lib. 3. tit. 1. cap. 2.

hac

hac in re a Gallorum diſcreparet, omnium communia facit. Quod certe Gallorum dominio marino refragatur. Nec praetereundum eſt, conſtitutiones olim obtendi in Galliis binas, alteram Henrici regis ſecundi [a], alteram Henrici tertii [b]; quibus voluere, ut naves exterorum per mare Galliis conterminum tranſeuntes ſumma vela navibus regis ſummitterent, in imperii ſcilicet Gallorum marini recognitionem: neutram tamen a partibus admiſſam, ſeu quod aiunt ſimpliciter verificatam, Imo nec in morem receptam: quin & poſteriorem, quantum ad effectum aliquem juris, plane rejectam. Quod & ab ipſis Gallis juriſconſultis traditum eſt in cauſa illuſtri [c] Hamburgenſium aliquot mercatorum actorum, & Michaelis Butardi, aliorumque reorum in parliamento Pariſienſi ſub Henrico rege IV. Turone habito. Id tamen regum Angliae navibus honoris gratia atque in dominii recogniti ſignum ex jure antiquiſſimo praeſtari ſolitum eſt; ut libro docetur ſequenti, ubi etiam hac de re fuſius. Scio quidem regia Gallorum lege [d] cautum eſſe, tertiam partem omnium quae e pelago extrahuntur, ad regem pertinere, alteram ad maris praefectum, tertiam demum ad claſſiarios repertores. Maris item praefectos ſeu admirallos numerare Gallos quamplurimos, idque ſerie nunc continua, nunc intermiſſa; quam a Philippi divi Ludovici filii temporibus, id eſt, ab anno MCCLXXXIV. plerumque auſpicantur, ut videre eſt apud Joannem Feronium [e], Stephanum Paſchaſium [f], alios. Sed vero diviſio illa rerum e pelago extractarum, ſimpliciter conſiderata, non magis aſſerit dominium ullum in ipſo mari quam predae cujuſcunque maritimae ab hoſtibus ereptae decima [g] praefecto claſſis, ex indultu etiam regio, perſolvenda. Perſonarum, nempe ſubditorum, conſenſu in regem tralato nituntur jura hujuſmodi, non dominii aliquo titulo, quo mare ipſum acquiri obtendatur. Neque aliter ac portoria & vectigalia mercium, quae importantur, exportantur, haec ſoluta. Ex portoriis autem aut vectigalibus mercium ejuſmodi, viarum, per quas tranſeunt antequam adveniunt mercatores, dominium aſſeri nemo, puto, exiſtimabit. Neque ſane ante Franciſcum primum regem hujuſmodi apud Gallos mos invaluit. Scilicet plane non dominus maris, eorum quae a ſubditis e pelago quocunque extraherentur, particeps eſſe voluit & factus eſt: cum ex ipſo maris dominio rex magnae Britanniae quod in mari ſuo derelictum habetur, praeter alia ejuſmodi emolumenta, idque ex jure vetuſtiſſimo, nec quantum ſcimus regni initiis recentiori, percipere ſoleat. Neque admiralli illi Gallorum, in mari ſaltem Gallias & Britannias interluente, alii fuere quam claſſium & perſonarum armorumque maritimorum & tribunalium domeſticorum praefecti: non ut provinciae marinae ſeu territorii praeſides, quales *cuſtodes ipſius maris* apud Anglos & admiralli Angliae. Sed hac de re amplius libro ſecundo. Ex iis autem quae e Gallorum ſive moribus, ſive ſententiis, ſive conſtitutionibus jam adjecimus, ſatis arbitror liquet dominium maris privatum jure ſive naturali ſive gentium non adverſum eſſe eos admittere; quod indagini, qua verſamur, omnino ſufficit.

CAP. XIX.

Dominium maris privatum in Danorum, Norwegorum, Suecorum, Polonorum, Turcarum moribus receptis.

ALiarum etiam gentium Europae moribus teſtimonia reperimus luculenta de dominio maris privato, Danorum, Norwegorum, Polonorum, quibus inſuper accedat & Turcarum. Danorum & Norwegorum viſimus in vectigalibus quae ex ipſa maris Baltici navigatione regi Daniae proveniunt (quae notiſſima ſunt) atque ex Norwegici maris dominio Norwegiae regi (qui & ipſe, ſeculo noſtro, Daniae eſt) tributo. Nam & Fredericus II. Daniae & Norwegiae rex mercatoribus noſtratibus corporis Muſcovitici, anno MDLXXXIII. ita uſum temporalem maris Hyperborei ſeu Norwegici indulſit, ac ſi uſumfructum agri, cujus ſibi plenum vendicaſſet dominium, conceſſiſſet. Etiam ex ſuo arbitratu indultum conditionibus temperavit. Extant de hac re tabulae publicae [h]; quibus annuo vectigali compenſatur regis beneficium, mercatoribus aliis denegatur, & induciarum inter Moſcum & regem pactarum fine terminatur. Etiam in vetuſtis Danorum hiſtoriis de Heraldo Heldetano rege legitur, *Sed nec quiſquam maris dominationem abſque ejus nutu uſurpare praeſumpſit*. Et proxime ſubjicitur quod eſt inprimis ad hanc rem notandum, *Quippe quondam in Danorum republica dividuum terrae & pelagi imperium fuit*. Et Olo, qui poſtea rex, a patre *recepta pelagi dominatione* LXXX. *maritimos reges nauticarum virium certamine conſumpſit*. Quae ſcribit Saxo Grammaticus [i], uti & ejuſmodi alia. Et in tranſactione Haſniae [k] habita inter Chriſtiernum Daniae IV. & Guſtavum Adolphum Sueciae, *renunciat rex Sueciae juri & ſuperioritati & dominio maris, aliiſque regalibus quae in Norwegia, Norlandia, & diſtrictu Wardhuſenſi ad dictum oceanum vendicaverat*. Sed de Norwegorum mari, qua ſeptentrionalius eſt, plura ſub finem libri ſecundi. Ditionis item Polonicae mare, ejuſque dominium, memoratur in promiſſo oratorum quod nomine Henrici III. Galliarum regis, in Polonorum regem electi, conceptum eſt. *Promittunt oratores praedicti, nomine ipſius regis sereniſſimi electi, quamprimum Deo volente ad regnum ſuum venerit, claſſem neceſſariam & ſufficientem ad tuendos portus & dominium maris ditionis regni & provinciarum adjacentium, quatenus ſe porrigit omnis ille tractus Polonicae ditionis, ſuo ſumptu alere*; quod legitur apud Janum Januſzowskium in Statutorum Poloniae [l]

[a] Ann. MDLV. [b] Ann. MDLXXXIV. [c] Lud. Servinus in Placit. vol. 2. placit. 11. 12. Dec. 1592 pag. 162 b. edit. 1609.
[d] Edict. Franciſc. 1. promulg. 1543. art. 12. Choppin. de Dom. Franc. lib. 1. tit. 15. & edict. Franc. tom. 3. tit. 2. [e] Catalog. Admirall. Franc.
[f] Recerches lib. 2. cap. 14. [g] Edict. Franc. tom. 3. tit. 2. conſtit. 4. & 5. [h] In Theſauro Cottoniano. [i] Daniae hiſt. lib. 7.
[k] 30. Jan. MDCXIII. in Rot. Tract. Amicit. Temp. Jacobi regis. [l] Lib. 3. tit. 1. fol. 109.

ſyntagmate,

ſyotagmate. Turcarum autem imperator (qui in imperatorum Conſtantinopolitanorum jus victor ſucceſſit, adeoque mare AEgaeum ſimul adquiſivit cum ponto; quorum hic *mare nigrum* illis dicitur, illud *mare album*) ſtylo ſibi ſolenni nuncupare ſe ſolet *dominum maris tam albi quam nigri*; quod etiam videre eſt in foedere ab Achmete imperatore Ottomanico & Henrico Galliarum rege quarto ante annos triginta inito [a], excuſoque & Gallice & Turcice. Quin eodem in foedere Gallis indulget Turca liberam piſcationem & corallium indagandi veniam in fretis ac ſinubus aliquot maris Africani intra regna ſua Algerianum & Tunetanum: atque inſuper confirmat quae a deceſſoribus, in piſcandi ibi libertatem, eis fuerant conceſſa. Coriolanus item Cippicus [b] in geſtis Petri Mocenici imperatoris Veneti; Imperator Ottomanicus, *Ubi*, inquit, *maxime Helleſpontus coit, duo muniti ſſima caſtella ex utraque parte invicem oppoſita aedificavit, ad quae multas bombardas mirae magnitudinis conſtituit; praefectiſque caſtrorum mandavit, ſi qua navis illis invitis tranſire vellet, bombardis fractam ſubmergerent.* Quod plane eſt maris dominari, & titulo *domini maris albi & nigri* congruum. Neque omnino contemnendum eſt hic quod occurrit in literis Davidis AEthiopiae ſeu Abaſſinorum imperatoris ad Emanuelem Luſitaniae regem. Inſcribit illum [c] *Imperatorem Africae, & Guineae, & montium atque inſulae lunae, & maris rubri, Arabiae & Perſidis & Armutiae, magnae Indiae,* &c. Hyperbole, pro more principum Africanorum, utitur; & Emanueli quae ſua non fuere tribuit. At interim non minus admittit eum eſſe potuiſſe dominum maris rubri, quam cujuſcunque alius territorii, nec titulum illum juri naturae aut gentium magis atque hunc reluctari. Ut tandem hanc, de dominio maris inter legitima admiſſo, gentiumque in mores recepto, partem concludamus; non ſolum numeroſiſſima de eo habemus, ut oſtenſum eſt, paſſim teſtimonia; ſed nec quid omnino in gentium, quarum res ſeculis floruere recentioribus, more, puto, occurrit quod hic adverſetur: extra quam ubi ipſarum aliquot, marium alieni dominii & poteſtatis accolae, naturalis & perpetuae (quae toties ex Ulpiano inculcari ſolet apud ſcriptores ſententiam illam obſoletam moribus gentium diffuſiſſimis vetuſtiſſimiſque nimium anteferentes) communionis obtentu vicinorum jura violare aut infringere contendunt. Quod genus ſane ſapit caput primum foederis ante viginti aut circiter annos ab ordinibus foederatis Belgiae & Hanſeaticis aliquot civitatibus initi: *Quod conjunctio haec aut unio* (ita foedus ipſum [d] e Belgico ſermone a Belga verſum) *non debeat eſſe directa ad offenſionem ullius, ſed tantum ad conſervationem & ſuſtentationem liberae navigationis, commerciorum & mercatorum in orientali ſeptentrionalique mari, ſimul ac in fluminibus omnibus & fluentis ſe in orientale ſeptentrionaleque mare exonerantibus; nec aliud quid acceptum hic eſſe debeat; ita ut reſpective confoederati eorum cives & ſubditi jure omnium gentium & impetratis ac obtentis libertatibus, juribus, privilegiis & a majoribus traditis conſuetudinibus in praedicto orientali & ſeptentrionali mari uſque ad capita extenſo, & in praedictis fluminibus, amnibus & aquis abſque impedimento ullo uti & frui queant.* Et mutuas promittunt operas reſiſtendi eis, qui liberam hujuſmodi impedirent navigationem in ſeptentrionali illo atque orientali mari, Baltico ſcilicet, & quod Daniam, Lithuaniam, Pomeraniam, aliaſque Poloni ditiones alluit. Ubi non ſolum libertates & jura antiquitus privatim conceſſa, verum etiam ipſum omnium jus gentium obtendi videmus. Quo ſpectaret foedus illud difficile non eſt conjectare. Nam ſub id tempus in mari Baltico vectigalia auxerat rex Daniae, & in territoriis ſuis marinis itidem Poloniae rex: idque ratione, quo fruebantur, dominii; cui reluctari viſum eſt, ad hunc modum, Hanſeaticorum & foederatorum ordinum illud foedus. Sed vero, his omiſſis, cum e moribus tot gentium illuſtrium, tum veterum tum recentiorum, id eſt, ex eorum jure tam pluribus communi quam ſingulis civili ſeu domeſtico, dominium maris privatum, de quo quaeſtio ſit, tam luculenta ſortiatur teſtimonia (quibus etiam non pauca accedent alia obiter, ubi de mari Britannico libro proximo agitur) nil, puto, obſtat quo minus mare aeque ac tellurem dominii capax eſſe tam ex jure naturali permiſſivo, quam gentium plurium tum civili tum communi, paſſimque fere interveniente (quod naturalis permiſſivi index eſt in rebus hujuſmodi certiſſimus) ſtatuamus, niſi maneat quod impediat in objectis; de quibus proxime videndum.

CAP. XX.

Reſpondetur ad objectionem de libero mercatoribus, peregrinis, navigantibus, tranſitu.

QUAE objici ſolent, ut capite ſecundo ſuperiore eſt fuſius oſtenſum, alia ex commerciorum, peregrinationis, tranſeundi libertate omnium, ut praetexitur, communi; alia ex ipſa maris natura; atque ex ſcriptorum teſtimoniis alia petuntur. Quod ad genus primum attinet; humanitatis quidem officia exigunt, ut hoſpitio excipiantur peregrini, etiam ut innoxius non negetur tranſitus. Atque ex D. Auguſtino [e] Gratianus [f], *Notandum eſt, quemadmodum juſta bella gerebantur a filiis Iſrael contra Amorrhaeos. Innoxius enim tranſitus denegabatur, qui jure humanae ſocietatis aequiſſimo patere debebat.* Et Cicero [g], *Uſu urbis prohibere peregrinos, ſane inhumanum eſt.* Alia ſunt id genus plurima quae objectionem illam firmant; qua nimirum humanitatis officia bello, timore, ſuſpicione, inimici-

[a] 20 Martii MDCIV. Pariſiis MDCXV. [b] De bello Aſiatico lib. 2. [c] Apud Franciſc. Alvarum de rebus AEthiopicis, & Damian. a Goes lib. de AEthiopum moribus. [d] Eman. Meteranus Hiſtor. Belgic. lib. 26. & apud Gaſpar. Klockium lib. de Contributionibus, cap. 14. [e] In Numer. q. 41. [f] Cauſ. 23. quaeſt. 2. cap. 3. & videſis Hug. Grotium de Jure Belli & Pacis lib. 2. cap. 2. § 13. [g] Offic. Lib. 3.

tiis,

tiis, id geous caeteris non turbata ſpectat. At vero quid hoc ad dominium rei, per quam tranſeundum eſt ſive mercatoribus ſive peregrinis? Huic non magis derogaret ejuſmodi tranſeundi libertas (ſi modo citra controverſiam eo nomine cunctis pateret) quam actus, via, iter, aliaeve ejuſmodi ſervitutes in agro cooſtitutae, ejus reluctarentur dominio. Detur, ex jure gentium omnium, liberum eſſe tranſitum Hiſpanis per Pyrenaeos in Gallias, Gallis per Alpes in Italiam, Italis in Germaniam: quid hoc ad Pyrenaeorum ſeu Alpium dominium? Et quae de lumine ex lumine accendendo, non prohibendo aquarum uſu, id genus aliis dici ſoleot, hic afferre, eſt plane a juris diſquiſitione in eam quae charitatis eſt tranſire. Charitatis gratia, carcere & poena imminente eximebantur aliquot, qui naves conficiendi incognitam ante peritiam barbaris tradiderant, impetrante ſcilicet Aſclepiade Cherſoneſitanae civitatis epiſcopo, ſub Arcadio[a] & Honorio Auguſtis: nec docentium ars minuta eſt, ob eam quam docti lucriſecetant: attamen ex praeſtituto jure capitale erat, artem illam barbaris tradere. Ejuſmodi hodieque alia. Adeo ut nihil de ſuo deperdere, dum alius participat, ad dominium aut ſui poteſtatem nihil omoino attineat. Atque ut hanc rem paucis abſolvamus, maniſeſtiſſimum eſt ex omoium ſeculorum moribus, liberum quem vocant tranſitum ita ſemper a principibus, territorii dominis, temperari ſolere, ut pro variante commodi publici cura, nec aliter omnino, permittatur interdicaturve. Albericus Gentilis, ad illud de Amorthaeis, *Teneo*, inquit[b], *cum Auguſtino, ſi nec timendum ſit ne noceatur, & certum ſit noceri non poſſe.* Cura illa principibus incumbit, ut nec peregrinos nec commercia admittaot aliter ac, pro re nata, ne quid detrimenti reſpublica interim capiat, prudeoter caveant. Unde etiam io foederibus oon raro cautum eſt[c], *Non eſſe jus appellendi ad portus, plagas, promontoria alterutrius partis* (idque ubi viae, per quam tranſitur, neuter eſt dominus) *cum tali numero navium aut armatorum, ut juſti timoris ſuſpicio generari poſſit, vim parari; niſi ex permiſſu ejus, ſub cujus ditione loca illa ſita ſunt, aut niſi tempeſtatibus aliaque neceſſitate delati illuc fuerint, ad majorem vim aut naufragii periculum effugiendum.* Ex timore aut ſuſpicione domini, ejuſque judicio, juſte arcentur peregrini, mercatores, advenae qualeſcunque, niſi jus aliud ioterveniat ſingulare. Et Ariſtoteles aperte ait[d], *Legibus cavendum eſſe* τίνας ὲ δεῖ ϗ τίνας ἐπιμίσγεσθαι δεῖ πρὸς ἀλλήλυς, *quibuſcum communicare cives oporteat, & cum quibus non oporteat.* Et recte Bodinus[e], *Singularibus pactis populorum ac principum conventis commerciorum jura contineri.* Et, *Peregrinum finibus arcere, atque etiam fines praetervectum ejicere licet, non modo ſi bellum indictum ſit, verum etiam ipſo pacis tempore, ne vel civium mores peregrinorum conſuetudine corrumpantur.* Bella autem ob commercia negata, niſi contra foedus priſtinum oegarentur, aut ex praeeunte aliquo titulo commercandi ſingulari libertas illa penderet, juſte ſuſcepta fuiſſe, tam facile negamus quam quis alius aſſeruerit. Et quantumvis ex Franciſci Victoriae[f] ſententia, jus dicatur competiiſſe Hiſpanis, Indos, ob commercia & hoſpitium oegatum, debellandi, quem item inprimis ſequitur Joaooes Solorzaous J. V. D.[g]; diſerte tameo eis adverſatur Ludovicus Molina[h], qui nullam gentem ſeu rempublicam teneri vult, ſive cum periculo ſui ſive ſine periculo, commercia aut hoſpites exteros admittere, niſi gravi imminente oeceſſitate, aut foedere aliove jure ſingulari interveniente. Et alii ſunt non pauci, quos afferunt Hiſpani, de Indis ſubactis tituli. Jus etiam praetexunt inveotionis, occupationis, converſionis, id genus alia, praeter pootificis Romani donationem. De quibus univerſis fuſe Solorzanus ille. Et mirum eſt, ex commercio oegato ortum eſſe Hiſpanorum jus Indias acquirendi, cum & ipſos & Luſitanos commercia jure poſſe ſe prohibere io utriſque Indiis aperte profiteri, ſit[i] compertiſſimum. Nec obſtat, quod ex jure Romano Germanici imperii prioceps, vel, ex ejus cooceſſione, habens regalia, tranſeuotibus via publica ioterdicere[k] nequeat ſine juſta cauſa, de qua in camera imperiali decernendum; quod tameo oonnulli ad maris navigandi libertatem perperam trahunt. Nam id evenit ex jure ſiogulari, in quod imperii ſtatus convenere qui item camerae ſubſunt. Sed noodum coovenere gentes caeterae ſingulis imperiis ſupremis ſubjectae, ut libera ſemper ſit hinc inde tranſeuodi facultas; nec in judicem (ut Germani, & ſi qui alii ſuo in territorio) compromiſere.

CAP. XXI.

Reſpondetur objectioni de natura maris fluxili & perpetim mutante. Flumina etiam & aerem conterminum (quae magis fluxilia) in proprietatem tranſire.

NAturam autem maris dominio privato adverſari aiunt, tum ex eo quod perpetuo eſt io fluxu, nec omoino idem manet; tum quia deſunt finium io eo diſtinctionis idonea tam materies, quam inſtrumenta; ſine quibus dominia privata oon beoe conſiſtunt: etiam & quia omnibus ex amplitudine perpetuo ſufficit. Quod ad fluxilem ejus naturam attinet, nonne flumina & footes multo magis in perpetuo fluxu? In declive ferυotur ſemper flumina, quibuſcum mare collatum, ἀκλυνὶς ſeu *immobile* fere ſtat, quod ait Strabo[l]. Et Homerum ideo mare τῆς λίμνης ſeu *paludis* nomine vocitare ait Euſtathius[m], διὰ τὸ μὴ ἀπορρέειν κατὰ ποταμοὺς, ἀλλὰ λίαν μένειν, *eo quod non fluxu fertur, ut fluvii, ſed perquam ſtabile eſt.* Atque alter[n] *Stat immotum mare;*

[a] C. Theodoſ. lib. 10. tit. 40. l. 24. & C. Juſt. tit. de Poenis. l. 25. [b] De Jure Belli lib. 1. cap. 19. [c] Induciae Hiſpan. & Ordin. Foederat. Belg. ann. MDCIX. art. 12. &c. [d] Politic. lib. 7. cap. 6. [e] De Republica lib. 1. cap. 7. & 6. & vide eum lib. 4. cap. 1. & lib. 6. cap. 2. ubi de aditu ad Moluccas. [f] Tit. de Indis. [g] De Jure Indiarum lib. 2. cap. 10. § 55. [h] De Juſtitia & Jure tract. 2. diſputat. 105. [i] Georgius de Cabedo Deciſ. Luſitan. part. 2. deciſ. 47. & Diploma Regis Hiſpan. Mari Libero Hugonis Grotii ſubnexum. [k] Rothenſal de Jure Feudali cap. 5. de Regalibus, concluſ. 21. Sixtinus de Regalibus lib. 2. cap. 2. &c. [l] Geograph. lib. 1. [m] Ad Iliad. 2. [n] Senec. Suaſor. 1.

& quaſi deficientis in ſuo fine naturae pigra moles. Sed detur adeo fluxile eſſe, quod de maribus maxime ſeptentrionalibus & euripis dici ſolet; certe alvei, & loci e quibus effluunt aquae, iidem ſemper manent, variantibus perpetuo aquis ipſis. Nec tamen inde juri dominii privati fluminum ullibi derogatum eſſe exiſtimatur. In imperio Romano Germanico flumina uſu ex jure civili publica ſunt, in privato tamen Caeſaris patrimonio[a], atque inter regalia ſeu jura fiſcalia recenſentur. Unde & piſcationum in eis ſimiliter reditus, ſive Caeſari, ſive aliis quibus ipſe conceſſerit. Qua ratione fit, ut Longobardiae & totius Italiae populi ſingulares ſuorum territoriorum flumina omnia ſibi propria habeant ex praeſcriptione; quod docet Caepola[b]. Nec quid magis obvium eſt, quam fluminum dominium non minus ac riparum aſſeri in legibus Hiſpanorum, Gallorum, Polonorum, Venetorum, gentium denique, quarum mores habemus exploratos, omnium. Nec quantum ad hanc rationem, quae e natura fluxili petitur, attinet, alia eſt minoris, alia majoris, alia privati, alia publici fluminis natura. Etiam ipſe Ulpianus[c] de flumine, *Nec differt a caeteris locis privatis flumen privatum.* Et Martianus[d], *Si quis in fluminis publici diverticulo ſolus pluribus annis piſcatus ſit, alterum eodem jure uti prohibet.* Quin in agri aſſignati modum, uti partes ſaepe olim in imperio Romano cedebant flumina. Siculus Flaccus, *In quibuſdam,* inquit[e], *regionibus fluminum modus aſſignatione ceſſit. In quibuſdam vero tantum ſubſecivus relictus eſt, alius autem exceptus; inſcriptumque flumini illi tantum.* Quemadmodum etiam Aggenus Urbicus[f]. Neque enim unquam exiſtimatum eſt flumina aliter ac adjacentes agros populo principive Romano acquiri, juxta illud Danubii fluvii ad Auguſtos;

Danubius[g] penitis caput occultatus in oris,
Totus ſub veſtra jam ditione fluo:
Et qua dives aquis Scythico ſolvo oſtia ponto,
Omnia ſub veſtrum flumina mitto jugum.

Scimus tum inſulam in flumine natam, tum alveum relictum jure veteri[h] etiam communem eſſe eorum, qui ad fluminis ripam praedia non limitata poſſident, pro modo ſcilicet praediorum; niſi lex aut conſuetudo ſingularis obſiſtat. Et de diviſione hujuſmodi inſulae, pro ratione ſive plurium ad alteram ripam praediorum ſive ad utramque, ſcripſit olim Bartolus in Tiberiade, & recentius Johannes Buteo, Baptiſta Aymus, Antonius Maria, Johannes Gryphiander, alii. Alvei igitur adeoque fluminis (utcunque ex jure civili etiam publici, quoad uſum; ut agri, in quo via publica) communis erat antea in eo caſu proprietas dominis utrinque poſitis. Qualis ferme rationis etiam analogia, inſula nata in mari nondum occupato, & ſi quid inaedificatum fuerit, occupantis fit[i]. Univerſorum enim hominum primo alveus & mare illud. Ex pacto autem, quod ſuperius diximus, univerſali, quo rerum nondum occupatarum proprietas occupaturo cederet, is qui ita occupaverit, velut a dominis priſtinis ſuo juri ita renunciantibus, inſulam & fundum aedium accipit. Cum igitur fluminum proprietas & dominium privatum nullibi non agnitum fuerit, cur non itidem & maris cujuſcunque agnoſcendum eſt dominos eſſe poſſe? Non magis in hoc, quam in illis reluctante natura fluxili. Immo ipſa flumina ſunt maria minora, uti etiam paludes & lacus; quemadmodum mare ipſum aliud non eſt quam flumen, palus, lacus, a caeteris magnitudine duntaxat, quantum ad fluorem, diſcrepans. Atque ita veteribus eſt acceptum. In ipſa creationis hiſtoria omnes aquarum congregationes maria dicuntur; quod & patres[k] ad hanc rem obſervarunt. Etiam exempla ſunt in Sacris Literis illuſtria de lacubus binis Aſphaltitide & Tiberiade, quorum uterque pariter & maria dicta. Aſphaltitis Plinio, Ptolemaeo, Joſepho, Solino, Vitruvio lacus eſt: Moſi vero, mare ſalſum[l]; recentioribus plerumque, mare mortuum. Tiberiadis item veteribus lacus dictus, ut & D. Lucae[m], caeteris Evangeliſtis *mare* nominatur, quemadmodum etiam Syro & Arabi in D. Lucae verſione. Et Ariſtoteles, *Sub Caucaſo,* inquit[n], *lacus eſt,* ſeu λίμνη, καλοῦσι δ' οἱ ἐκεῖ θάλατταν, *ſed accolae appellant mare.* De palude loquitur Maeotide; quae etiam ob aquarum copiam, quas per Boſphorum Cimmerium in pontum Euxinum evolvit, *mater maris,* ſeu *ponti mater,* nuncupatur apud veteres[o]. Unde & ita ſe habuiſſe Maeotidem ad Pontum, Propontidem, & mare AEgaeum, ut oceanus ad mare Mediterraneum ſe habet, putabant aliqui.

Oceanumque negant ſolas admittere Gades;

quod de ea Lucanus[p]. Quin Juſtiniani aevo, *parvum mare* dictum fuiſſe, ſcimus ex Agathia[q]. Et Feſtus Avienus[r], ad Probum,

Interrogaſti, ſi tenes, Maeotici
Situs quis eſſet aequoris-----

Quo factum eſt, ut etiam hodie *Mar delle Zabach* & *Mar della Tana* appellitetur. Sic in Italia paludes Eridani ſeptem *ſeptem maria*[s] nuncupari ſolita. Et in Larium Galliae Ciſalpinae lacum Adduam fluvium, ut in proprium mare, devolvi legitur apud Caſſiodorum[t]. Hinc eſt quod Heſychio & Suidae *lacus* ſeu λίμνη denotet oceanum & mare, & ποταμὸς ſeu *fluvius* ipſum oceanum. Neque hic nefas eſt, ut ποταμὸς θαλάσσῃ ἐρίζει, *fluvius cum mari contendat;* utcunque alias in proverbium abiit in eos qui cum potentioribus certant. Etiam Homero[u]:

[a] Feud. lib 5. tit quae ſint regalia. Rothenſal de Jure Feud. cap 5. concluſ. 23. & 24. Sixtinus de Regalibus lib. 2. cap. 3, &c. [b] De Servitut. Ruſtic. Praediorum cap. 31. [c] L. 1. §. 4. ff. de Fluminibus. [d] L. 7. ff. de diverſ. temp. praeſcript. vide l. 45. ff. de Uſucapionibus. [e] Lib. de Conditionibus Agrorum. [f] Comm. ad Jul. Frontin. de Limitibus Agrorum. [g] Auſonius Epigr. 4. [h] L. 7. 29, 30, 65. ff. de acquir. rer. dom. & Inſtit. de rerum diviſ. §. Inſula. [i] Ll citat & l. 1. §. 18. ff. de operis novi nuntiatione. [k] Eucherius ad Geneſ i. D. Hieronymus, alii. Adde Joh. Philoponum de Mundi Creatione lib 4. cap 6. [l] Geneſ. xiv. 3. [m] Cap v. 1. [n] Meteorologic. lib. 1. cap. 13. [o] Herodot. in Melpomene, Plin lib. 6. cap 7. Dionyſ. Afer. & ad eum Euſtathius [p] Pharſ. 3 [q] Hiſtor. lib. 3. [r] In Oris Maritimis. [s] Plin. lib. 3. c. 16. Herodian. lib. 8. [t] Variar. lib. 11. Formul. 14. [u] Iliad. ?.

ζαθέης;

——*βαθείης ἐνδοθι λίμνης*,

Profundo alti lacus, uſurpatur pro profundo maris. Et alibi *περικαλλέα λίμνην*, *perpulchrum lacum* pro mari habet ille, quod & advertit Olympiodorus[a]. Immo ipſum oceanum ſtatuere veterum aliquot unum eſſe[b], ex quatuor fluminibus illis maximis quae ex Tartaro, ſeu ejuſmodi barathro, quale fingunt nonnulli[c] ad ſeptentrionem reperiri, effluunt; caeteris tribus ad occultos terrae meatus damnatis. Quin oceanum Britannicum

——*incerti ſtagna profundi*

appellat Lucanus[d]. Et Barbaro Latine paſſim uſurpatur *mariſcus*[e] pro palude, ut *maris* diminutivum; quod etiam in alias aliquot linguas tranſivit, pro idiomatum varietate mutatum. Alia ad hanc rem obſervant alii[f]. Adeo igitur re, natura, nomine eadem ſunt maria, flumina, congeries caeterae aquarum, quantum ad id quod diſputamus pertinet, ut quicquid de his, de illis etiam ſit pariter dicendum; niſi ex amplitudine & anguſtiis tantummodo diſcrimen inducatur, quod in ratione dominii (ubi occupationi locus eſt) locum habet nullum. Accedat id quod de fluxili horum natura, ſeu aquis ſemper in alveo mutantibus, dici ſolet, ex ipſa domini & poſſeſſionis ratione hic non magis obſtare, quam fluidam aeris naturam dominio & poſſeſſioni ſpatii fundo ſeu aedibus ſurſum contermino. Spatium illud plane velut alveus eſt aeri perpetuo fluitanti; cujus tamen civiliter dominus plane eſt, qui fundum & aedes poſſidet. Inde ſervitutes de aedibus non altius tollendis, de luminibus non officiendis, ſeu de proſpectu, id genus aliae, conſtitutae ſunt in ipſo aere contermino. Unde in opere novo nunciato, *Tam ſoli quam coeli menſuram eſſe faciendam*, ait Pomponius[g]. Et obvium eſt, ejus eſſe coelum, ſeu aerem, cujus eſt ſolum. Unde ad illud Pauli, arborem in confinio natam dominis utrinque eſſe communem[h], *pro qua parte in fundo fuerat*, Joannes Buteo in queſtione de diviſione fructus ejuſmodi arboris, *Intellige*, inquit[i], *fundum aerem ipſum fundo ſuperfuſum*, quem perpendiculis a ramorum extremitate metitur ipſe. Et ſane ideo domini ſumus fundi, aedium, ſpatii quod ſingulatim domini occupamus, ut, ex eorum commodis, ſuo quilibet contermino utcunque fluitante aere (quod hominum elementum eſt) ejuſque ſpatio ita libere & beate utatur fruatur, aliosque inde pro libitu arceat, ut maxime ejuſce dominus etiam habeatur & ſit. Multo minus igitur aquarum fluor, qui adeo minor eſt, dominio aliquatenus reluctatur. Et quae ita fluitant naturaliter, manent tamen civiliter ſemper eadem, ut Theſei navis, domus, univerſitas, toties refecta, ut primarum partium ne unica jam reperiatur. Sed ſubtilitate hac ſutili maris dominium impugnantes ad philoſophos ablegandi ſunt, maxime Heraclitum[k] & Epicharmum, qui in momenta rem quamlibet ita mutari, variari, novari docuere, ut nihil omnino in terrarum orbe reſtet jam nunc idem cum eo quod ipſo jam nunc praeterito momento temporis fuerat. *Nemo* (inquit Seneca[l], Heraclitum imitatus) *eſt mane qui fuit pridie. Corpora noſtra rapiuntur fluminum more. Quicquid vides currit cum tempore. Nihil ex his quae videmus, manet. Ego ipſe, dum loquor mutari iſta, mutatus ſum.* Nec ſolum idem flumen hominem bis non accipere, ſed nec eundem hominem bis in eundem gurgitem ingredi poſſe, ſolenne erat Heracliti dictum. Unde, Ἐις τὸν Ἡρακλείτειον ἅπαντα ποταμὸν πράγματα ἐμβάλλειν, *Omnia in Heracliti fluvium conjicere*, uſurpatum, pro eo quod eſt, continentem & perpetuam uniuſcujuſque rei a ſe ipſa mutationem aſſerere. Horum autem, in civili rerum conſideratione, amplexentur ſententiam ii, qui fluxilem maris naturam dominium maris privatum refellere ſomniant; & nec ipſos quid ſive fundi, ſive aedium, veſtium, pecuniae aut rei cujuſcunque ut dominos poſſidere, neceſſe eſt ut ſimul fateantur.

C A P. XXII.

Objectis de finium & terminorum maris defectu, ejuſque magnitudine & inexhauſta abundantia, reſpondetur.

SEquitur quod de limitum ac finium defectu objicitur. Et ſane adeo optandi ſunt paſſim, ubi dominia diſtinguuntur, limites aperti, ut nihil magis. Nec immerito Terminus, juſtitiae Deus Romanis[m] olim habitus. Finium autem ratio aut in litoribus conſideratur, aut in diffuſo aequore. Cur litora non tam fines ſint legitimi quibus innitatur maris dominii diſtinctio, & dicendi & cenſendi, quam foſſae, vepres ſatae, ſupercilia, arborum antemiſſarum ordo, maceriae, alia a gromaticis in agrorum finibus regundis adhiberi ſolita, non omnino capere poſſum. Nec Sylvanus ita magis tutor finium eſt quam Neptunus. Attamen vir magnus, *Eſt*, inquit[n], *naturalis ratio, quae mare conſideratum ut diximus proprium fieri vetat, quia occupatio non procedit, niſi in re terminata. Unde Thucydides terram vacuam vocat* ἀόριστον interminatam, *& Iſocrates terram ab Athenienſibus occupatam* τὴν ὑφ' ὑμῶν ἀφωρισμένην a vobis terminis finitam. *Liquida vero, quia per ſe non terminantur* (τὸ ὑγρὸν ἀόριστον οἰκείῳ ὅρῳ, inquit Ariſtoteles) *occupari nequeunt, niſi ut contenta in re alia; quomodo lacus & ſtagna occupata ſunt, item flumina, quia ripis tenentur. Mare vero terra non continetur, par terrae, aut terra majus: unde terram mari contineri veteres dixere.* Et teſti-

[a] Ad Ariſtot. Meteorologic. lib. 1 prax. 16. [b] Plato in Phaedone. [c] Vide Girald. Cambrenſ. Topograph. Hibern. diſt. 2. cap. 14. [d] Pharſal. 2. [e] Claud. Salmaſ. in Plin. exercit. ad Solinum pag. 577. [f] J. Druſ. Obſervat. 9. cap. 10. & ad difficil. loca. Numer. cap. 133. & Albericus Gentilis in lectionibus Virgilianis, cap. 17. Cael. Rhodigin. Lect. Antiq. lib. 26. cap. 14. [g] L. 21. ff. tit. Quod vi aut clam § 2. [h] L. 83. ff. tit. Pro ſocio. [i] Tract. de Diviſione fructus arboris in confinio natae. [k] Diog. Laert. in Heraclito, &c. [l] Epiſt. 58. [m] Plutarch. in Numa. [n] Hugo Grotius de Jure Pacis & Belli lib. 2. cap. 2. § 3.

monia

monia veterum dein affert, quibus oceanum cingulum ſeu vinculum eſſe orbis terrarum, ejuſque ambitu terras omnes convallare, non ſemel affirmatur, & terram aqua ſeu mari contineri, finiri; ac ſi terra tota velut inſula unica eſſet mari [a] circumfuſa, quod toties veteribus dictum. At vero detur id recipiendum (quod puto neque doctiſſimum illum virum nec quem alium conceſſurum) non omnino video, cur tam id quod continet non revera finiatur eo quod continetur, quam hoc illo. Nonne corpus ſphaericum, ſeu qualiſcunque figurae, minus a majori, quod circumquaque contiguum eſt, contentum, finis & limes eſt dicendus majoris concavo, aeque atque hoc convexo minoris? Verum de mari ac terra rectiſſime Julius Scaliger [b], *Neque ab altero alterum ita continetur, quin illud quoque contineat: neque inter ſeſe adeo ſejunguntur, quin viciſſim tum ſubeant tum abſcedant.* Flexibus ſinuoſis viciſſim ſe amplexantur mare & tellus; haec porrectis peninſulis & promontoriis atque ſinibus reductis, illud ſpitamenta magnitudinis ſuae circum exaeſtuans. Ita alterum alteri plane fines indiſcriminatim conſtituit, non aliter ac ripae & lacus aut flumina; quod & in mari Caſpio tellure circumdato manifeſtius eſt. Uti & in Mediterraneo, antequam ab Hercule, ſeu, ut volunt Arabes [c], ab Alexandro Magno, inciſis montibus, immiſſus eſt per fauces jam dictas Gaditanas, oceanus Atlanticus. Inde globus ille unicus conficitur, in quo maria compluria terminantur, ut inſulae ipſae ſeu continentes. Quod ex Sacris Literis liquidius conſtat. Congregantur ibi aquae, & locis ſuis terminiſque [d] finiuntur. Et Dominus ipſe de mari, *Circumdedi* [e] *illud terminis meis, & poſui vectem & oſtia; & dixi, Uſque huc venies, & non procedes amplius.* Alibi [f], *Circumdabat mari terminum ſuum, & legem ponebat aquis, ne tranſirent fines ſuos.* Adeo ut dubitari nequeat quin ſuos habeat in litore terminos mare quodcunque; ut tellus ipſa. Nec hac de re verbum feciſſem, niſi rem a tanto viro impugnatam comperiſſem. In diffuſo autem aequore vix eſt difficilius terminos & limites, quibus diſtinguantur privata dominia, invenire. Scopulos eminentes, brevia, adverſa invicem promontoria, inſulas hinc inde ſparſas habemus, e quibus linearum rigores, verſurae, coxae, gammata ſumantur, ad territorium marinum terminandum:

> *Mille jacent mediae diffuſa per aequora terrae,*
> *Innumeri ſurgunt ſcopuli monteſque per altum.*

Numerantur item veteribus orbis terrarum maria non aliter ac oppida, flumina, inſulae, montes; veluti non minus invicem diſterminata. AEthicus, *Omnis*, inquit [g], *terrae orbis habet maria* XXX. *oppida* CCCLXX. *inſulas* LXXII. *flumina* LVII. *montes* XL. &c. Dein etiam maria oceani orientalis, occidentalis, borealis, auſtralis ſigillatim, eodem modo quo provincias ac inſulas eorum, recenſet. Quam vere, non diſputo; ſed ſatis nominibus ac terminis diſtingui interea maria non dubitavit. Accedit egregiae nauticae pyxidis, & graduum coeleſtium ſive longitudinis ſive latitudinis, atque ex hiſce doctrinae triangulorum, auxilium. Etiam in coloniis ex Europa in Americam aevo noſtro deductis, latitudinis & longitudinis gradus ſunt poſſeſſoribus termini; quales in mari non difficilius habentur. Tropicus item Cancri & aequator in mari fuere termini, quibus finiri voluere aliqui [h] foedus inter ordines Belgiae foederatos & Auſtriacos anno MDCVIII. contrahendum. Et in foedere inter Magnae Britanniae & Hiſpaniarum reges nupero [i] aequator eſt in mari terminus. Ejuſmodi alia occurrunt. Sarpedon & Calycadnus Ciliciae promontoria ſunt ad marinum dominium diſtinguendum termini in foedere [k] a Romanis & Antiocho Syriae rege inito. Ulnarum etiam in objacente praediis mari numerus epochis piſcatoriis ſtatuitur in Leonis imperatoris ſanctione; de qua ſupra. Similiter Cyaneae & Chelidoniae inſulae in foedere Attico [l] cum Perſarum rege icto; de quibus etiam ante. Quin de finibus hujuſmodi non dubitarunt aut Alexander VI. & cardinales ſui, aut regis Catholici procuratores, cum impetrabatur bulla illa decantatiſſima, qua orbis occidentalior conceſſus eſt regi, ita finiendus, ut linea a polo arctico ad antarcticum ficta, *quae diſtaret a qualibet inſularum, quae vulgariter nuncupantur* de los Azores y Cabo verde, *centum leucis verſus occidentem & meridiem* (quae ſunt bullae verba [m]) res donata parte citeriori terminaretur. Unde Hieronymus de monte [n], *Termini in coelo & aere poſiti ſunt*, inquit, *tempore Alexandri papae* VI. *inter Luſitanos ſive Portugallenſes & Caſtellanos, dividendo inſulas Indiae tunc noviter repertas per lineas graduum coeli; & quicquid reperiebatur a parte orientali erat Portugallenſium, & a parte occidentali erat Caſtellanorum.* Certe hic non magis telluris partes, ſive inſulae ſive continentes, quam maris ſpatia menſurabantur finiebanturque. Quin obvium eſt apud juriſconſultos, etiam eos qui interea maris omnimodi communioni ſunt addictiſſimi, centum milliariis [o] juriſdictionem domini adjacentis regionis praefinire. Interdum ſexaginta occurrunt. *Jure quodammodo*, inquit Bodinus [p], *principum omnium maris accolarum communi receptum eſt, ut ſexaginta milliaribus a litore princeps legem ad litus accedentibus dicere poſſit; atque id judicatum eſt in cauſa ducis Allobrogum.* Quod ex deciſionibus Cacherani Pedemontanis obſervat. Etiam & pro maris confinibus finium regundorum agi poſſe docent juriſconſulti Caeſarei [q] celebres. Menſurae igitur & terminorum etiam in mari uſum ſatis hi agnoſcunt. Quod vero ad illud D. Ambroſii attinet, *Geometram audivimus, thalaſſometram nunquam audivimus*;

[a] Cicero in Somn. Scip. & vide Joh. Philoponum de Mundi Creatione, lib. 4. cap. 5. [b] Exercit. 37. [c] Geograph. Nubienſ. Climat. 4. part. 1. [d] Damaſcen. de Orthodoxa Fide lib. 2. cap. 9. [e] Job. xxxviij. 10, 11. [f] Proverb. viij. 29. [g] In Coſmographia. [h] Apud Emanuel. Meteranum Rer. Belgic. lib. 28. [i] Ann. MDCXXX. art. 2. [k] Polyb. in Eclog. de Legationibus, cap. 35. & Livius Decad. 4. lib. 8. [l] Plutarch. in Vita Cimonis. [m] Laert. Cherubin. Bullar. tom. 1. pag. 393. [n] Tract. de Finibus Regundis cap. 7. 8. [o] Bartol. tract. de Tiberiade & DD. in l. inſulae Italiae ff. tit. de Judiciis. [p] De Republica lib. 1. cap. 10. [q] Hieronym. de Mont., Tract. de Finib. Regundis cap. 39. Baldus, alii ibi citati.

luſus ſane eſt vocabulorum magis quam argumentum in rem quam tractamus. Et de variis variorum piſcium ſive antris ſive regionibus a Deo deſtinatis in oceano, non de civili maris diſtributione, ibi loquitur vir ſanctiſſimus. Neque erat cur de *thalaſſometra*, ut prorſus inaudito, ita loqueretur. Scimus enim apud Graecos, quibus dominia marina eorumque diſtinctiones fuere frequentiſſimae & perquam variae, etiam & thalaſſometras repertos eſſe; nec minus ex geometriae principiis mare quam tellurem menſuratam. Proclus mathematicus inſignis de geometriae praeſtantia agens, *Locorum*, inquit [a], *ſitus cognitos fecit*, μέτρα τε ὑφηγήσατο, τὰ μὲν τῶν κατὰ γῆν ὁδῶν, τὰ δὲ τῶν κατὰ θάλασσαν, *menſuras item itinerum tam per mare quam per terram.* Quin inſtrumenta habuere thalaſſometrica, quas θαλασσοδομέτρας, *maritimorum itinerum menſuras* appellitarunt Graeci, ſaltem recentiores, & ex Archimedea doctrina didiciſſe atque poſteris tradidiſſe Heronem, Anthemium, mathematicos alios veteres ſcripſere. Hoſce ſcilicet ait Joannes Tzetzes [b] ex Archimedis libris hydrica & pneumatica hauſiſſe inſtrumenta:

Βαρουλκά τε σύμπαντα καὶ θαλασσοδομέτρας.

Et machinas quibus gravia traherentur, & inſtrumenta maris itineri menſurando thalaſſodometras dicta. Nil igitur ex maris menſurandi ratione obſtat, quo minus tum materies tum inſtrumenta, quibus diſtinguantur ejuſce dominia, habeantur. Id demum quod de magnitudine maris atque inexhauſta abundantia dicitur, omnino parum hic valet. Detur inexhauſtum eſſe, adeo ut qui privatim ſibi vendicaverit, nil inde damni ex aliorum uſu tulerit; quid hoc ad jus dominii magis, ac detrimento non eſſe domino ignis aut candelae, ut alius lumen de ſuo lumine accenderit? Ergone is minus ignis aut candelae ſuae dominus? Sed vero ex aliorum piſcatione, navigatione, commerciis ipſum mare deterius domino caeteriſque ejus jure gaudentibus fieri non raro videmus: ſcilicet minui, quod alias inde percipi poſſet, commodum. Quod maniſeſtius cernitur in marium uſu, quorum fructus ſunt uniones, corallium, id genus caetera. Etiam minuitur in horas marium hujuſmodi abundantia, non aliter ac ſive metalli fodinarum ac lapicidinarum, ſive hortorum, quando fructus eorum auferuntur. Atque non minus hoc nomine quam ſive piſcationis ſive navigationis proventu, ſolenne habetur Mahumedanis (gentibus diffuſiſſimis) maria ſua aeſtimare; quod videre eſt apud pſeudoprophetam illum, ubi de Numine ait [c] ſanctiſſimo,

وهو الذي سخر البحر لتاكلوا منه لحما

طريا وتستخرجوا منه حلية تلبسونها

Ipſe eſt qui in uſum veſtrum praeparavit mare, tum ut ex eo in cibum carnes ſumatis recentes, (ut piſcatu utamini) *tum ut ex eo extrahatis ornamenta quibus veſtiamini.* Ornamenta illa interpretatur praeſtantiſſimus Alcorani paraphraſtes Mahumedes Ben Achmed per اللولو والمرجان *corallium & uniones*, quae verba etiam in ipſo Alcorano alibi [d] pro primario maris commodo uſurpantur. Unde item corallii indagandi venia in foederibus imperatoris Turcarum interdum conceſſa, ut ſupra notatur. Etiam Plinius de maribus orientalioribus maxime, *Parum*, inquit [e], *fuerat in gulas condi maria, niſi manibus, auribus, capite, totoque corpore, a foeminis juxta viriſque geſtarentur.* At vero etiam in maribus occidentalibus margaritas & uniones reperiri ſaepius ſatis ſcimus; & olim repertos crebrius, docet ille. Quin *in Britannia* (ita ſcribit) *parvos atque decolores naſci certum eſt* (id quod etiam nunc ignoratum eſt oſtrarium nemini) *quoniam Divus Julius thoracem, quem Veneri genetrici in templo ejus dicavit, ex Britannicis margaritis factum voluerit intelligi.* Imo Britanniam petiiſſe Caeſarem ſpe margaritarum multi prodiderunt, quod teſtatur Suetonius [f]. Pretium ejuſmodi tranſitus in Britanniam, ipſorumque ſive unionum ſive concharum, e quibus illi germinant, qualicunque in mari frequentiam minui poſſe ex promiſcuo maris uſu nemo non videt. Ubinam igitur inexhauſta commodorum maris ejuſmodi abundantia, quae deterior fieri nequit? Et ſimilis ſane ratio qualiſcunque piſcationis. Sed ea de re quid multa? Nonne ad ravim uſque paſſim apud juriſconſultos, maxime imperii Romano Germanici, hodie inculcatum eſſe comperimus, atque olim florente Romanorum imperio millies dictum, *Caeſarem* [g] *eſſe mundi*, ſeu *totius orbis, dominum?* Pro Romanorum more, Ovidius [h]:

Gentibus eſt aliis tellus data limite certo:
Romanae ſpatium eſt urbis & orbis idem.

Mare, puto, non eſt magis inexhauſtus, quam orbis totus. Magnitudine, abundantia huic illud, ut pars toti, plurimum cedit. Non igitur ex hac cauſa impugnandum maris dominium; niſi & non ſolum effatum illud de univerſo Caeſaris dominio manifeſto falſum, ut oportet, ſed etiam ipſi naturali rationi adverſum ob orbis magnitudinem & abundantiam pariter aſſeramus. Rectius igitur ii, qui, ut mundi ſeu telluris dominus eſt, ex jure veteri imperator Romanus, partis ſcilicet ejus amplae, ita etiam eſſe cum maris dominum [i] volunt. Neque obſtat illud Antonini Auguſti, ubi ſe *mundi dominum*, ſed legem (ut vulgo intelligitur) *maris* appellat *dominam*; quod non aliud (ſi detur reſponſum ejus [k] ita intelligendum eſſe) ſignificat, quam ita in rebus nauticis obtinere leges Rhodias, ubi Romanis non adverſarentur, ut ſuis reſcriptis non omnino contra eaſdem, utcunque utrarumque moderator ipſe & dominus, dijudicare vellet. Neque aliter fere Al-

[a] In Euclid. lib. 1. lib. 2. cap. 3. in Graecis pag. 18. [b] Chiliad. 13. cap. 457. [c] In Alcorano, Azoara 16. in Cod. Arab. 26. in Latino. [d] Azoar. 55. ſed in Cod. Latin. 65. [e] Hiſt. Nat. lib. 9. cap. 35. [f] In Julio, cap. 47. & videſis G. Camden. in Britannia pag. 610, & 721. [g] L. 9. ff. tit. ad legem Rhodiam, &c. [h] Faſtorum lib. 2. [i] Jo. Gryphiander de Juriſdictione Inſulae cap. 14 §. 65. &c. [k] L. deprecatio 9. ff. ad legem Rhodiam,

ciatus [a], alii viri doctiſſimi illud interpretantur. Sed de reſponſo illo Antonini plura mox [b]. Adeo ut non minus aut anguſtius Romanorum imperium in decantatiſſimo illo de univerſali dominio pronunciato eſſe intelligerent veteres, quam inter eos Petronius Arbiter [c]; ubi hiſce rem explicat:

Orbem jam totum victor Romanus habebat,
Qua mare, qua terrae, qua ſidus currit utrumque.

Et vetus inſcriptio [d] de Octavio Auguſto, ORBE, MARI ET TERRA PACATO, JANO CLUSO, &c. quemadmodum item hiſtorici [e], *Janum Quirinum, terra marique pace parta, ter cluſit.* Tam maria quam tellurem ampliſſima ditionis Romanae magnitudine contineri (quod & ſuperius oſtenſum eſt fuſius) volebant.

CAP. XXIII.

Teſtimoniis quae ſcriptoribus aliud agentibus excidere, & in maris dominium aſſerri ſolent, reſpondetur.

Reſtat ut adverſas hic ſcriptorum ſententias ſuperius exhibitas, qua autoritatem in ſe ferant, expendamus. Quod ad illa Plauti & Phoenicidis poetarum attinet; jocculariter quidem agere Trachalionem ſervum nequam cum Grypo piſcatore, apud Plautum liquet. Generatim commune eſſe omnium ait mare, quod tam nondum occupatum ſignificat, quam neceſſario & naturaliter commune; & quam hoc, illud potius eo in loco. Quin communem ſeu nondum occupatam piſcationem eſſe, intelligi poteſt; id eſt, populi ſive Romani ſive Graecorum cujuſcunque (nam utrique, ut ex ſuperioribus liquet, dominium erat alicujus maris ante Plauti tempora) dominium ejuſmodi fuiſſe, ut pro ſuo libitu quidem mari ſuo uti poſſent; praeternavigantes & ſi quae fuerint commerciorum in eo incommoda impediendo arcendoque. Piſcatione tamen nemini hactenus eos ita eo in aequore, de quo verba fiunt apud Plautum & Phoenicidem, interdixiſſe, quin communis ea ſive civibus ſive vicinis maneret, velut agri compaſcui uſus; cujus tamen revera poſſit eſſe dominus ſingularis caetera ſibi commoda percipiens, quod paſſim evenit. Sed & poſtmodum etiam, maxime in imperio orientali, ſeu apud Graecos, piſcationis marinae privatum jus in patrimonium tam privatorum quam principis tranſiiſſe, ex ſupra oſtenſis eſt manifeſtum. Adeo ut hujuſmodi dictorum vis in privatum maris dominium adducta evaneſcat cito omnis. Quod vero ex Ovidio habetur, *Quid prohibetis aquas?* &c. (quo hac in re diſputanda uſitatius fere nihil eſt) id non tam communionis aquarum aſſertio eſt, quam vehemens & hyperbolica ruſticae turbae Lyciorum inhumanitatis increpatio. Hauſtum ſitiens & feſſa petiit Latona, idque ex lacu: negant barbari: increpat eos meritiſſimo illa. Sed non aliud facit haec vehementer, quam Ampeliſca apud Plautum [f] placide, Sceparnioni ſervo aquam neganti:

Cur tu, inquit Ampeliſca, *aquam gravare amabo, quam hoſtis hoſti commodat?*

Quicquid enim ſine detrimento poſſeſſoris commodari, communicari poterit, id ut etiam ignoto poſcenti ſeu peregrino tribuatur, exigitur ſaepe ex officio humanitatis. *Hoſtis* enim ibi peregrinus eſt, ut priſcis [g] non raro: quod etiam ex Sceparnionis quaeſtione, qua puellam ludificatur, dignoſcitur:

Cur tu, ait ille, *operam gravare mihi, quam civis civi commodat?*

Civem peregrino opponit. Ex eodem humanitatis officio manant illa; non prohibere aqua profluente, pati ab igne ignem capere, lumen de lumine accendere, ejuſmodi alia, quae accipienti utilia, danti ſeu permittenti non moleſta. Atque hoc morum duntaxat praecepto, quod charitatis eſt, nituntur tam Latonae quam Ampeliſcae poſtulata: dominium aquarum privatum non negant: non Latona lacus, cujus privatum dominium eſſe fatentur omnes, non putei, unde aquam Veneris ſacerdoti poſcebat Ampeliſca. Etiam de lacu mediocris aquae Latonae illa verba fiunt. Ovidius ibi:

Forte lacum mediocris aquae proſpexit in imis
Vallibus ———

Et poſtquam ſe in publica munera veniſſe dixerat, ſubjungit:

Quae tamen ut detis, ſupplex peto.———

Non magis quid ibi reluctatur aquarum dominio, quam rerum quarumcunque, ad quas ſpectare poſſit illud Ennii:

Nihilo minus ipſi lucet, cum illi accenderit.

Atque *hominum communia videntur, quae ſunt ejuſdem generis omnia,* ut monet Cicero. Quae tamen communio dominio, quod diſpicimus, non omnino derogat; niſi amicitiae (qua omnia philoſophis communia dicta) charitatis, liberalitatis jura, dominio privato adverſari quis temere dixerit. Neque magis contra facit quod e Virgilio afferunt. Quid hoc eſt? *Cunctis patere undam,* dixit Virgilius, ſeu apud eum Ilioneus, de mari Tyrrheno locutus: ergo unda non poteſt omnibus unquam jure non patere. Argumentum ſatis futile. Nulla tellus fuit in primariam diſtributionem non veniens, quae ante occupationem particularem cunctis non pateret. Quin non jus apud

[a] Diſpunctionum lib. 2. cap. 5.
[b] Infra cap 25.
[c] In Satyrico.
[d] Emeritae; apud Gruterum pag. 149. 4.
[e] Suetonius in Octavio cap. 22.
[f] In Rudente act. 2.
[g] Feſtus in verb. Hoſtis & Cicero de Offic. lib 1.

Virgilium,

Virgilium, ſed officium humanitatis tantummodo a Latino rege petitur. Etiam & compenſatio promittitur :

> *Non erimus*, inquit, *regno indecores ; nec veſtra feretur*
> *Fama levis, tantique aboleſcet gratia facti.*

Beneficium igitur ex indultu principis accipiendum erat, agnoſcendumque ; non ex naturae omnibus communi jure exigendum, juxta poetae mentem. Etiam interdum pro ipſo aquae uſu vectigal ſeu penſionem praeſtari paſſim ſcimus. Quin apud Batavos habetur jus *Grutae* dictum in tractu Delphenſi, quod penes comites plumarios ſemper extitit (**Plupmgraben** vocitant) quo coctores cereviſiarii pro uſu aquae centeſimam (ut memorat Hadrianus Junius [a]) illis perſolvunt. Ejuſmodi ſunt alia obvia. Quod demum occurrit apud magiſtros Hieroſolymitanos de Alexandro, id tantum evincit exiſtimaſſe eos Alexandrum maris dominium nactum non fuiſſe : non jure potuiſſe nanciſci, neutiquam aiunt ; nec ſane, niſi ſuo, in mari magno ſeu Phoenicio, juri (de quo ſupra ex eorum ſcitis jam diximus) renunciarent, ſine incogitantia craſſa id dicere quiverunt. Et quicquid illi de Alexandro Hieroſolymitani obiter, certe Flavius Joſephus ipſe Judaeus, & juriſconſultus apud Ebraeos ſui aevi, ſi ipſi fides, celeberrimus, appellat Veſpaſianum Caeſarem δεσπότην[b] τῆς γῆς καὶ θαλάσσης, *dominum tam maris quam telluris.* Atque affectaſſe regnum tam maris quam telluris Alexandrum ait Julianus [c] : quod & in deliberationem venit in Seneeae Suaſoriis [d]. Sed haec omnia ex ſcriptoribus aliud agentibus ; quod & animadvertendum eſt. De juriſconſultorum igitur, quae reluctantur, ſententiis poſtremo videamus.

CAP XXIV.

Ad objectionem ex juriſconſultis veteribus depromptam reſponſio.

JUriſconſultorum, qui adverſi, ſunt veteres alii, alii recentiores. Si veterum quantacunque introſpiciamus teſtimonia, hoc ſolum ex illis de maris communione eliciendum eſt ; exiſtimaſſe quidem nonnullos, magni nominis viros, mare ex jure naturali & gentium eſſe omnium hominum ſemper & neceſſario commune ; quod tamen, dum plurimorum ſeculorum, gentium plurimarum mores & jura, ſive civilia ſive intervenientia, diligenter circumſpicimus, omnino aliter ſe habere apertiſſime comperitur. Nam id ſatis ſuperque in jam oſtenſis comprobavimus : idque non ſolum ex hiſtoricis claſſicis (quorum in populorum moribus, maxime publicis, indagandis, aliiſque ad ipſa jura ſpectantibus, ſaepiſſime uſus eſt maximus [e]) verum etiam ex ipſis foederibus ſeu jure plurium gentium interveniente, etiam & juriſconſultis aliis non minoris nominis, principalibuſque in imperio Conſtantinopolitano edictis, praeter alia non pauca, unde quid ex jure naturali permiſſivo ſit hac in re ſtatuendum facile quis poſſit ediſcere. Etiam & ex jure naturali ſeu gentium licere voluere veterum aliquot [f] in aliena ſylva vel agro venari & aucupari, atque in ſtagno alieno vel lacu, nedum flumine, piſcari, ni dominus praeoccupatus interdiceret. *Haec*, inquit Cujacius [g], *Romani prudentes, qui jus gentium propius ſubſecuti ſunt, ita cenſuerunt. Mores tamen ubique paſſim jus gentium ſubegerunt, adeo ut ne in flumine quidem publico piſcari, neque in agris libere venari aut aucupari liceat.* Atque idem alibi [h], *Uſurpatione tantum defendi poteſt fiſcus, qui ſibi vendicat piſcarias, ut privati, contra jus gentium.* Cum tamen piſcationum reditus, legibus in feudalibus, inter regalia numerentur ; quod & viri docti inter vectigalia vetera fiſci Romani [i] cenſent, ipſum Ulpianum teſtem adhibentes. Nam is inter publica vectigalia habet vectigalia *piſcariarum* [k], quemadmodum legendum volunt nonnulli : aliis potius *picariarum* [l] ſubſtituentibus, pro locis unde effoditur pix. Certe in cenſibus ipſe etiam Ulpianus [m] habet *lacus piſcatorios.* Utcunque vero, mores gentium recentiores vetuſtius illud libere piſcandi & venandi aucupandique jus, ſive naturale (quod vocabant) ſive gentium, ſubegere ; quod ſcimus ſatis ex vivariorum, quae vocant *foreſtas*, & **de Wildt bahne**, ſeu *Bannum ferinum*, fluminumque diverſimode ſe habente paſſim [n] jure. Et abſque interdicto domini praeoccupante, libertas illa vetus multis abhinc ſeculis ex more receptiſſimo ſublata eſt. Quod iidem dicendum de mari ; quicquid ſive veteres illi ſive eorum ſequaces in adverſum ſcriptitaverint. Etiam in orientali imperio jus illud vetus de communione neceſſaria maris non ſine injuſtitia obtenſum eſſe, diſerte, ut monſtravimus, pronunciavit in edicto Leo imperator. Unde male ſane Michael Attaliates, & ſi quis alius orientis juriſconſultus Leone poſterior, dominio ejus privato eſt reluctatus. Nec melius ſane vir magnus, qui contra juris rationem illud Leonem mutaſſe ſcribit. Et inprimis cavendum eſt hic illud, quod nonnulli de praeſtantiſſimis illis Juſtiniani libris, qui corpus veteris juris conficiunt, auſi ſunt aſſerere, *Jus* [o] *illis praeſcriptum libris non civitatis tantum eſſe, ſed & gentium & naturae ; & aptatum ſic eſſe ad naturam univerſam, ut imperio extincto ipſum jus diu ſepultum, ſurrexerit tamen, & in omnes ſe effuderit gentes humanas. Ergo & principibus ſtare ; etſi eſt privatis conditum a Juſtiniano.* Quaſi jus naturale & gentium ex illis duntaxat libris eſſet hauriendum. Nam ut mittam non ſolum quam plurimas in ipſo imperio Romano Germanico alibique paſſim

[a] In Hiſtoria Batav cap 19. [b] De Bello Judaico lib. 3. cap. 27. [c] Orat. 3. [d] Suaſor. 1. [e] Vide Gaſpar. Klockium lib. de Contributionibus cap. 20. § 463. & ſeqq. [f] L. 3. ff. de acquir. rer. dom. & Inſtit. de rer. diviſ §. Ferae igitur beſtiae, & l. injuriarum 13. ff. de injuriis §. ult. [g] Obſervat. lib. 4. cap. 2. [h] Ad lib. 5. Feud. tit. de Regalis. [i] Guid. Pancirol. variar. lect. utriuſque Juris lib. 3. cap. 31. [k] L. 17. ff. de V. S. [l] Cujac ad lib. 5. de Feudis ; alii. [m] L. 4. §. 6. ff. tit. de Cenſibus. [n] Vide Sebaſtianum Medicem tract. de Venatione, &c. Edict. & Conſuetud. de Aquis & Foreſtis Gallarum collect. per Sanctyonium, Andream Gaill. Practic. Obſervat. lib. 2. 67. Marthaeum Stephani de Juriſdictione lib. 2. part. 1. cap. 7. §. 432. ejuſmodi alios, de Venationis Jura in imperio Romano Germanico, &c. [o] Alberic. Gentilis de Jure Belli lib. 1. cap. 3.

ſanctiones

ſanctiones moreſque introductos, mirum in modum non pauca quae in illis habentur libris mutaſſe, verum & occurrere, principes aliquot tam Hiſpaniae [a], quam Galliarum [b] omnimodum eorum olim uſum foro interdum prohibuiſſe; nonnulla ſane ſunt in ipſo jure gentium Europaearum (quibus recepti ſunt, idque meritiſſimo, tum in ſcholas tum in forum libri illi, qua ſingularia regnorum jura permiſerint) jure, inquam, earum communi, ſeu interveniente, quae non omnino jure nituntur Juſtinianeo, ſed ex moribus ei plane adverſis, juſtitiae tamen ad trutinam ſatis exactis, ſunt orta. Capti in bello non fiunt ſervi, nec jura captivitatis aut poſtliminii quoad perſonas [c] hominum omnino in uſu, quae tamen titulum occupant in Digeſtis. Naufragio naves expulſae ad litus, aut ad dominos priſtinos pertinent ex jure Juſtinianeo [d] (in imperio Romano Germanico [e] etiam firmato) aut, ut derelicta ſeu vacantia, ad repertores; nec fiſcus ſeſe interponit; cum tamen, ex gentium non paucarum jure, ipſis viciniſque interveniente, ſaepius pro conſuetudinis varietate fiſco eas applicatas eſſe ſit certiſſimum: veluti apud Anglos, Aremoricos [f], Siculos [g], Italiae litorum accolas aliquot [h], alios. Et tametſi de re tam luctuoſa compendium ſectari crudele nonnullis [i], uti & imperatori, ſive Conſtantino ſive Antonino, qui de ea re legem tulit, exiſtimatur; etiam &, praeter interdictum concilii Lateranenſis [k], bulla *Coenae Domini* quotannis fulmine excommunicationis pontificiae eos ferit, qui naufragorum bona ſibi rapiunt [l] quocunque in mari & qualicunque obtenſo jure; attamen fiſci juris hac in re origo ex ſeculis barbaris nata non eſt, ſed ex vetuſtiſſimis Rhodiorum legibus maritimis (quae, florentibus Graecorum rebus, in uſu) id primum manavit, ut infra oſtenditur, atque inde a compluribus principibus eſt receptum. Et *cum legatus Caeſaris* (quod ait Bodinus) *coram Henrico* II. *Francorum rege queſtus eſſet, duas naves ad litus ejectas, & ab Jordane Urſino* (principis nomine) *captas eſſe, eaſque reſtitui poſtularet, Annas Mommorenſius magiſter equitum reſpondit; ea quae ad litus fuiſſent ejecta, gentium omnium jure, ad principes qui litoribus imperarunt, pertinere. Ita jus invaluit, ut ne Andreas quidem Doria queſtus ſit de navibus in litus Celticum ejectis, & a praefecto claſſis Galliae direptis.* Sic ille. Balenae etiam aliique piſces grandiores in litus ejecti non occupantis fiunt, ex jure apud Anglos, Luſitanos [m], alios receptiſſimo, ſed aut fiſci ſunt, aut eorum quibus princeps (quod idem eſt) jus ejuſmodi indulſerit.

Alia poſſent adduci, quibus ſatis conſtet jus gentium & naturale non omne ex ſententiis ſeu ſcitis in corpore Juſtinianeo occurrentibus eruendum: adeoque nec quod de maris communione ibi interſeritur, vim receptorum gentium ſeculorumque tot morum aliquatenus minuere. Quin obſervandum eſt, commune in illis dici mare, ut aer, ut ferae ſunt communes. Quaſi vero non ipſe aer conterminus in privatum dominium, ut occupatum flumen, tranſeat, & ferae captae. Etiam litorum & portuum communio fere apud veteres illos conjungitur, ut non diſſimilis, cum ea quam docent maris. Quaſi vero ex vectigalibus & portoriis, quae tum in litoribus & portubus [n] imperii Romani tum in libris [o] Juſtinianeis ſatis ſunt (ut paſſim alibi) frequentia, ipſa portuum & litorum dominii, qua ſive populi illa Romani ſive (quod idem hic eſt) principis erant, ratio non manifeſto eliciatur, ſecundum id quod ſupra etiam ex Celſo [p] expreſſim habetur. Nam quemadmodum pro aedibus in ſolo reipublicae ſeu publico extructis penſio [q] ſoluta, quod *ſolarium* a *ſolo* & Graecis jureconſultis in σωλάριον [r] dictum, ipſam rempublicam ſeu principem ſoli dominum fuiſſe ſatis erat argumento, ita ſane & portorium pro portuum uſu praeſtitum horum fuiſſe dominium non diſpar comprobabat. Et portus ipſi pro continentis parte etiam recte habentur; quod alibi [s] occurrit. Quin & Helleſpontum ita ſuum fecit ipſe Juſtinianus, ut liber portuum ipſiuſve maris uſus negotiatoribus naviculariiſque ſine pretio nimis gravi ab eo non permitteretur, ſi fides Procopio [t], qui res ejus contexuit, coaetaneo. Nec maris dominium a telluris populorumve dominio diſcrepare exiſtimarunt qui Frederici II. Auguſti epitaphio ante quadringentos ferme annos inſcripſerunt [u]:

Qui mare, qui terras, populos & regna ſubegit;

Scilicet in Baſilica Panormitana; ubi tamen, quemadmodum in imperio Romano Germanico reliquo, tunc floruit jus Caeſareum. Summa eſt, jureconſultos illos veteres non ſolum quae receptiſſimis gentium per omnia fere ſecula moribus, ſed etiam quae invicem ſibi ſatis adverſantur, hac de re oſcitanter tradere; maxime dum mari ipſi ipſum litus adeoque portus velut communionis non diſparis conjungunt. Unde tam ex ipſorum inconſiderantia quam ex aliorum autoritate pariter refelluntur.

[a] Gregor. Lopez in Alphonſin. 3. tit. 4 l. 6. Azevedo ad Reg. Conſtit. in Rubric. tit. De las leyes. [b] Choppinus de Domanio lib. 2. tit. 15. §. 5. & Bodin de Republica lib. 1. cap. 8. & vide Guil. Burlaeum in proœm. ad comm. in Ariſtotelis Phyſica. [c] Boerius Deciſ. 178. Alvarus Velaſc Conſult. tom. 1. 30. Franciſcus Suarez de Legibus lib. 2. cap. 20. [d] C. tit. de Naufragiis & l. 1. & 3. ff. de Incendio, & l. 21. § 1. ff. tit. de adquir. vel amitt. poſſeſſione. [e] Frederic. II. in C. de Furtis e. Navigii, & Conſtit. Caroli. 5. de Judiciis Capitalibus cap. 218. [f] Bertrand. Argentraeus in Conſuet Brit art 56 § 45. [g] Choppinus de Domanio lib. 1. tit. 15 §. 10. [h] Luc. de Penna ad C. tit. de Naufrag. Matth. de Afflict. in Conſt Neapolit lib. 1. conſtit. 59. vide Garſiam Maſtrillum de Magiſtratibus lib. 3. cap. 10. § 395. [i] Andr. Gaill. Practic. Obſervat. lib. 1. cap. 18. Bodin de Repub. lib. 1. cap. 10. Stat. Romae Urbis lib. 3. cap 85. [k] Sub Alex 3. c. Excommunicationi extr. tit de Raptoribus. [l] Bartholomaeus Ugolinus de Cenſuris Pontifici reſervatis part 2. cap 4. [m] Georg de Cabedo Deciſ. Luſitan. part. 2. 48. [n] Cicero Orat pro lege Manilia, Symmachus lib. 5. epiſt. 62. & 65. Tacitus Annal. lib. 13. aliis obiter. [o] Tit de Publicanis in ff. & tit. de Vectigalibus in C. [p] Cap. 14. [q] L. 1. C. tit. de diverſis praediis & l. 5. ff. tit. de Operibus Publicis, § 1. [r] Eclog. Baſilic. lib. 58 pag 488. ut etiam ſimili notione in l 15. ff. tit. Qui potior in Pignore. [s] L. 15. Caeſar. ff tit. de Publicanis. [t] In Arcana Hiſtoria pag. 110. [u] Georgius Gualtherus in Tabulis Antiq. Siciliae, &c. pag 93.

CAP.

CAP. XXV.

De reſponſo Antonini Auguſti, ſe dominum eſſe mundi, legem autem (ut vulgo vertitur) maris, in L. Deprecatio, ff. tit. de Lege Rhodia. Verus ejuſdem reſponſi ſenſus, & nova verſio, ſed genuina. In eo nihil comperiri quod maris dominio omnino refragetur.

QUoniam vero inter ea, quae ex juriſconſultis priſcis contra maris dominium ſolent depromi, locum habet adeo primarium Antonini Auguſti ad Eudaemonem reſponſum illud aliquoties ſupra memoratum, ideo viſum eſt ſeorſim de eo agere, atque genuinum ejuſce ſenſum perſcrutari, quem hactenus tum omnino fugiſſe interpretum turbam, tum nullatenus maris dominio reluctari, quicunque diligentius rem totam introſpexerit, perſuaſiſſimum ſibi, opinor, habebit. Libello ſupplice Eudaemon naufragus ab imperatore petierat, ut bona naufragii ſui a publicanis direpta ſibi reſtituerentur. Verba ſunt, ex Voluſio Maeciano [a] ab intimis imperatori conſiliis, Κύριε βασιλεῦ Ἀντωνῖνε, ναυφράγιον ποιήσαντες ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, διηρπάγημεν ὑπὸ τῶν δημοσίων τῶν τὰς Κυκλάδας νήσους οἰκούντων, *Domine imperator Antonine, naufragium in Italia* (ſed de ea lectione ſtatim plura) *facientes, direpti ſumus a publicanis Cyclades inſulas habitantibus.* Reſponſum tulit ab imperatore hujuſmodi plerumque, in libris vulgatis, punctis diſtinctum, Ἐγὼ μὲν τοῦ κόσμου κύριος· ὁ δὲ νόμος, τῆς θαλάσσης· τῷ νόμῳ τῶν Ῥοδίων κρινέσθω τῷ ναυτικῷ, ἐν οἷς μή τις τῶν ἡμετέρων αὐτῷ νόμος ἐναντιοῦται. τοῦτο δὲ αὐτὸ καὶ ὁ θειότατος Αὔγουστος ἔκρινεν. Quod verti ſolet, *Ego quidem mundi dominus; lex autem, maris. Lege id Rhodia quae de rebus nauticis praeſcripta eſt, judicetur, quatenus ei nulla noſtrarum legum adverſatur. Hoc idem divus quoque Auguſtus judicavit.* Nec de verſione aut lectione reſponſi controverſia aliqua habita eſt, praeterquam in verbis illis ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης, quibus reſpondet, *lex autem maris* periodo clauſum; ut plerumque ſumitur, atque ut recepta tralatione nos in objectis ſuperius [b] memoravimus. Eorum qui ita verti volunt, fuere non pauci qui ex adverſativo δὲ *autem* innui exiſtimarunt, imperatorem reliqui terrarum orbis dominum quidem ſe eſſe reſpondiſſe, non autem maris, ſed hujus legem tantum, non hominum quenquam, eſſe dominum. Andreas Alciatus, *Dum dicitur,* inquit [c], *Ego quidem mundi dominus; lex autem, maris; quidam Gallici doctores exiſtimabant propter adverſativum, maris imperium ad imperatores non pertinuiſſe.* Subjicit vero, *Quod ſane perridiculum eſt: tametſi Baldus* [d] *& Jaſon* [e] *hac ratione exiſtimaverint Venetos Romano imperio ſubditos non eſſe. Senſus autem hujus legis is eſt,* ſcilicet, res maritimas lege Rhodia finiendas, ut paulo ante ipſe explicat. *Nam cum imperator ſit mundi dominus, certe non terra tantum ſed & mare ipſius legibus parere debuerat, & ipſe in eis leges ſtatuere; cum tamen in mari non lege propria judicet, ſed Rhodia, quae ab eo approbata eſt. Intellige ergo, dum dicitur,* Ego mundi dominus, *quia orbem terrarum ex lege mea rego.* Lex autem, *intellige Rhodia*, maris; *quoniam ex ea jus in mari redditur. Huic accedit quod particula haec* δὲ, *id eſt*, autem, *non ita adverſatur, ut praecedentia ſemper excludat.* Ideo etiam vertit Alciatus, *Lex autem maris, qua lege Rhodiorum nautica judicetur,* &c. Meritiſſimo ſane perridiculam appellat eorum ſententiam, qui hinc maris imperium ad imperatores non pertinuiſſe elici velint. Nam detur ita reſpondiſſe imperatorem, ut vulgo vertitur; ſibine ideo negat maris dominium, quia legem eſſe affirmat maris dominam? Nonne ipſe interea mundi (ita ſcilicet reſpondit) adeoque legis ipſius dominus & arbiter? Quod illi placuit, lex [f] erat. Cujuſcunque igitur rei lex domina eſſet, ipſius imperatorem (cui ſuberat ipſa lex) dominum non fuiſſe dicere, adeo abſurdum eſt, ut nihil ſupra. Alii ſenſum verborum ad hunc modum reddunt, *Quamvis ego ſim mundi dominus & imperator, atque ita legibus ſolutus, neque tenear ex praecepto aliquo ſubditis reſpondere, adhuc tamen lex ſit domina & regina maris, id eſt, rebus quae in mari acciderunt, imperet mari, cum pertineat ad res nauticas, neque fiſcus praeferatur cum ſubditorum damno, ſed fiſci & privati aequa lance debet tractari juſtitia, & ideo reſpondere tenebitur fiſcus.* Ita Franciſcus Amaya [g] in regio Granatenſi ſenatu fiſci regii patronus. Dominii marini negationis ne veſtigium quidem ita admittitur. Sunt etiam qui ſenſum eſſe velint, ut Antoninus expreſſim dicat tam maris legem quam mundi dominum ſeipſum eſſe; *Ego quidem mundi dominus, lex autem ſum etiam & maris.* Sic Joannes Igneus. Atque alii aliquot [h] hac propendunt. Quibus ſi aſſenſum praebuerimus, etiam ipſum maris dominium imperatorem ſibi ſatis tribuiſſe neceſſe eſt ut fateamur. Vir doctiſſimus autem Samuel Petitus Gallus, *Non negat,* inquit [i], *Antoninus ſe maris dominum eſſe, ut non poſſit leges dicere iis, qui navigant; vides enim velle jus dici Eudaemoni & publicanis qui in Cycladibus inſulis ex lege Rhodia: neque item dicit ſe ita teneri hac lege Rhodia, ut non poſſit omnino Eudaemoni ſuccurrere adverſus hanc legem, ſi quid illi fiat injuriae; ſed vult Eudaemoni judicium reddi ex hac quidem lege, ita tamen ut Romanarum legum nulli adverſetur haec lex.* Ita interpretatur ille, etiamſi vulgata lectio retineatur; quam ille potius rejiciendam vult, atque *legis* nomen ibi diſpungendum. Scilicet id quod eſt, ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης, *lex autem maris*, depravatum eſſe ex ὁ δὲ ἄνεμος τῆς θαλάσσης, *ventus vero maris.* Quaſi imperator mundi quidem ſe dominum dixiſſet, ſed ita

[a] L. 9. ἀξίωσις ff. de Lege Rhodia. [b] Cap. 2. [c] Diſpunctionum lib. 2. cap. 5. [d] In Rub. de Rer. Diviſ. [e] L. ex hoc jure, ff. t. de J. & Jure. [f] L. 1. ff. tit. de Conſtitut. Principum. [g] Obſervat. Juris lib. 1. cap. 1. § 76. [h] Forcatulus in Cupidine Juriſp. cap. 9. Mendoza, apud Amayam, loco citato. [i] Miſcellan. lib. 3. cap. 11.

ventorum nihilominus imperio atque tempeſtatibus ſubeſſe mare, ut naufragia ne ipſe quidem, etiamſi dominus, praepedire queat. Etiam & coſmographiam deprecationis emendat Petitus. Verba illa ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ex librariorum incuria irrepſiſſe putat pro ἐν τῷ Τηλίῳ (ſupple θαλάσσῃ) *in mari Telio*, ſeu AEgaeo quod circa Telum inſulam. *Quid hic monſtri eſt*, ait ille, *eos qui in mari ad Italiam naufragium fecerunt, a publicanis qui Cycladibus ſunt inſulis direptos fuiſſe? Quaenam haec eſt coſmographia? Unde publicani Cycladum inſularum ad Italiam?* Quod appoſitiſſime dictum. Nam manifeſtum videtur de *Italia* ibi mendum. Et certiſſimum eſt Telon inſulam, ſive ex Cycladibus ſive Sporadibus unam, in mari AEgaeo ita poſitam eſſe (id quod ex Strabone [a], Plinio [b], Stephano de Urbibus ſcimus) ut ſibi res optime conſtet, Publicanos Cycladum naufragi in mari Telio bona invaſiſſe; quod de mari ſeu litore Italico dicere, a ratione nimis eſt diſſonum. Et forte in recenſione illa marium apud AEthicum coſmographum priſcum, *Mare Ionicum & AEgeum, mare Leutades* (quod pro *Leucadium* depravare legi putant viri docti) *mare Tillae*, ipſum mare Telium, etiam ex hac deprecatione, antequam depravata eſt, ſumptum, innuebatur nomine *Tillae*. Atque de reſponſo illo & libello ſupplice ſeu deprecatione Eudaemonis, ad hunc fere modum, quantum ad rem quam tractamus, viri docti. Ego vero coſmographiae emendationi libentiſſime aſſenſum praebeo: ſed lectionem veterem receptamque reſponſi mutandam noo exiſtimo, excepta duntaxat interpunctione. Punctorum ſaepiſſime ratio nulla habita eſt in codicibus priſcis, neque uſus ullus. Unde poſteris ſubinde ſyntaxis confuſio. Perquam exigua autem eorum hic mutatione (etiam & in libris editis [c] ſane ipſa hic ſunt) ſenſus mihi redditur non ſolum in deprecationis rem appoſitus & manifeſtus, verum etiam tum ſomnio illo de maris dominio imperatori ibi negato, tum commento de marino legis dominio expreſſim ibi tradito plane liberatus. Nec quod voluit imperator ſatis aſſecutos eſſe hactenus interpretes, in animum poſſum inducere. Nam quid hoc ad rem? *Ego ſum mundi dominus quidem; lex autem, maris domina.* Si de lege generatim dicatur, certe lex aeque erat & continentis domina. Etiam in continente, in io pelago, legis omnimodae dominus ipſe Caeſar. Atque ita ſane nihil ad deprecationem hactenus attinuiſſet reſponſum. Si de lege Rhodia intelligas, eo ſenſu ut eam legem eſſe maris dominam vellet imperator (quemadmodum Alciatus) quid illud eſt quod ſequitur? Lege Rhodia finiendam rem, quatenus Romanarum legum nulla adverſetur. Anne lex Rhodia ſimpliciter maris domina, quae nihilominus, etiam dum eo inſignita eſt titulo, legibus Romanis eſt coercenda? Concoqui haec nequeunt. Interpunge igitur, aut ad hunc modum, Ἐγὼ μὲν τοῦ κόσμου κύριος. Ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης. Τῷ νόμῳ τῶν Ῥοδίων κρινέσθω τῷ ναυτικῷ, ἐν ᾧ μὴ τις τῶν ἡμετέρων αὐτῷ νόμος ἐναντιοῦται, *Ego quidem mundi dominus. Sed vero hujuſmodi* ſeu *illa lex* ſeu *mos* eſt *maris. Lege Rhodia decernatur nautica, quatenus eidem noſtrarum legum nulla adverſatur.* Aut ſic, Ἐγὼ μὲν τοῦ κόσμου κύριος. Ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης τῷ νόμῳ τῶν Ῥοδίων, &c. *Ego quidem mundi ſum dominus. Sed vero lex* ſeu *mos ille maris ex lege Rhodiorum nautica judicetur ſeu decernatur quatenus*, &c. Eudaemon Aſiaticus, Nicomedia Bithyniae urbe oriundus, mari in Telio (ſeu AEgeo quod circa Telum) naufragium paſſus conqueritur bona ſua publicanos Cyladum invaſiſſe, opem Auguſti implorans, perinde ac ſi injuria ſumma publicani ex ejus calamitate compendium ſibi feciſſent, dominum eum ſalutat & imperatorem. Reſponſo autem dominum ſe libenter agnoſcit imperator, adeoque dominum, ut orbis terrarum, etiam ipſius mundi, dominatu ſuo contineri aiat. Quo etiam innuit ſuum eſſe ſupplicibus, qui injuria afficerentur, ſuccurrere: at vero quod ad rem attinebat querelae, ſe deprecationem de naufragii boois a publicanis direptis, utrum injuria id factum eſſet a publicanis, id non ſatis conſtare. Quippe (ſi prior lectio noſtra ſeu interpunctio admittatur) generatim, inquit, & regulariter mos obtinet maritimus, ſeu lex maris, qua naufragorum bona ad publicanos pertinent. Nam ita ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης, *ille vero mos* ſeu *lex illa hujuſmodi eſt maris*, refertur ad rem a publicanis geſtam, qua in deprecatiooe breviter narrabatur. Quoniam vero mori ſeu legi huic maritimae poterant eſſe, ſive ex privilegio, ſive ex bonorum qualitate, ſive ex alia aliqua non minus, pro re nata, obtinente lege, temperamenta aliquot, quorum ratione forſan aut publicanis eſſet, hac in cauſa bonis abſtioendum, aut conquerenti ob temporalem aliquam exceptionem non agcodum; ideo legibus Rhodiorum navalibus, rem tam ſuccincte nulliſque adjectis circumſtantiis in libello expreſſam, recte voluit decernendam, ſed quatenus interea leges Romanae non adverſarentur. Neque multum diſcrepat ſenſus, ſi poſterior admittatur interpunctio & verſio. Mundi quidem ſum dominus, & ditione mea tam mare quam tellus continetur. In utroque injuria affectis, ut jus exigit, libenter ſuccurro. Sed vero quodnam ſit hac in cauſa jus maritimum, & an querenti fuerit ſuccurrendum, decernatur ex Rhodiorum legibus quae in mari, permittentibus nobis, obtinent, ubi noſtris non reluctantur. Ad priorem autem ſenſum, quo lex maritima de naufragorum bonis ac jure publicanorum (id eſt, fiſci, cujus jus in eos tranſlatum) aſſeritur, firmandum, haud parum facere mihi videtur, ſi conſtiterit ejuſmodi legem ſeu morem tuoc temporis obtinuiſſe: quod interpretes hic admittere non ſolent. Id certum quidem eſt, jure Caeſareo (qua nunc libris in Juſtinianeis illud conflatum habemus) naufragii bona [d] dominis priſtinis ſervari, adeoque & fiſcum & publicanos inde arceri. Etiam & morem, quo fiſco applicantur, velut a jure maxime alienum, tum in Romano Germanici imperii ſententiis receptis, tum in jure pontificio damnari; quod ſuperiore retigimus capite. Caeterum ipſo Antonini hujus Auguſti aevo (An-

[a] Lib. 10. [b] Lib. 4. cap. 12. [c] Vide Alciat. Diſp. lib. 2. cap. 5. [d] L. 3. & 21. ff. tit. de adquir. & amittend. poſſeſſ. l. 44. ff. de Adquir. Rer. Dom. l. 1. 3. & ſeqq. ff. tit. de Incendio l. 1. C. de Naufragiis.

toninum

toninum Pium intellige; quem ſcribit Julius Capitolinus in jure ſanciendo uſum fuiſſe Voluſio Maeciano juriſconſulto; e cujus libris deprecatio & reſponſum quod tractamus in Pandectas transſcriptum eſt) legem ſeu morem de naufragorum bonis fiſco applicandis vim habuiſſe, non obſcuris colligitur ex indiciis. Omnia fere quae in Pandectis occurrunt de eis priſtino domino ſervandis, e Paulo, Calliſtrato, Ulpiano, qui compluribus annis poſt Antoninum hunc floruere, deſumpta eſſe [a] manifeſtum eſt. Nonnihil etiam ad eandem rem e Priſco Javoleno [b], qui Antonino huic coaetaneus. Sed imperavit Auguſtus hic annos XXII. & ſanctione, ut videtur ex Javoleno, fiſcalem hac in cauſa rigorem mitigavit. Unde facile evenire potuit, ut ſub eodem & vis ineſſe potuerit legi ſeu mori qualem diximus, atque ſub eodem potuerit ſive abrogari, ſive mitigari conſtitutio principalis, quae, in codice Juſtinianeo [c], fiſcum hac in ſpecie nolit ſe interponere, ab Antonio Contio, jureconſulto praeſtantiſſimo, Antonino Auguſto ex autoritate codicis veteris MS. tribuitur; tametſi in editis *Conſtantini* nomen praefigatur. Verba ſunt, *Si quando naufragio navis expulſa fuerit ad littus, vel ſi quando aliquam terram attigerit, ad dominos pertineat. Fiſcus meus ſeſe non interponat. Quod enim jus habet fiſcus in aliena calamitate, ut de re tam luctuoſa compendium ſectetur?* Etiam & ſub Adriano, hujus per adoptionem patre, ejuſmodi quid reſcriptum eſſe docet Ulpianus: *Licere unicuique* (ſic Ulpianus [d]) *naufragium ſuum impune colligere conſtat, idque imperator Antoninus cum divo patre ſuo reſcripſit.* Liquidiſſima ſunt in hiſce veſtigia uſus, ſub id tempus, juris, quale diximus, fiſcalis; quod & contra vim reſcriptorum veterum repullulare ſolitum eſſe certo ſcimus. Nam & ſub Theodoſio ſeniore in uſu fuiſſe illud aliquo elicitur ex Valgii, ſeu Victoris, naunaufragio apud D. Paulinum [e]. Exempla etiam ſimilia ſunt in imperii Romano Germanici litore [f]. Alia adſerri queunt, ubi tamen leges aliquot in contrarium latae. Quin & rhetores priſci, tam Graeci quam Latini, dum de forenſium quaeſtionum ſtatibus exempla adducunt, hanc ipſam legem ſeu morem de naufragio moribus aliis in Graecia ac Romano imperio uſitatis ac vetuſtis immiſcent, velut id quod erat receptiſſimum. Sopater & Syrianus [g] in Hermogenem, Νόμος, Τὰ ἑυρισκόμενα λάφυρα τοῦ στρατηγοῦ εἶναι· καὶ νόμος, Τὰ ναυάγια τῶν τελωνῶν εἶναι. Λάφυρα, χειμῶνος γενομένου, ἐπὶ τοὺς λιμένας ἠνέχθη, καὶ ἀμφισβητοῦσι περὶ αὐτῶν οἱ τελῶναι καὶ οἱ στρατηγοί. Ἐνταῦθα οὐ δεῖ τῇ τοῦ νόμου ἀναγνώσει περιέχοντας πλανηθῆναι, ἀλλὰ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων σκοπεῖν, *Lex eſt, Spolia quae reperiuntur, ad ducem exercitus attinere; lex item, naufragium eſſe publicanorum. Mari procelloſo, ſpolia in portum inferuntur. Controverſia de eis oritur inter duces & publicanos. Hac in ſpecie non oportet legum lectione fruſtra torqueri, ſed ipſam rerum naturam introſpicere.* Quaeſtio ſcilicet eſt, ſpolia an naufragia jam dicenda haec bona. Curius item Fortunatianus [h], *Quae eſt ſimplex definitio? Cum unam rem ſimpliciter definimus. Ut, naufragia ad publicanos pertineant. Cujuſdam naufragi corpus cum ornamentis ad litus expulſum harena obrutum eſt: id publicani eruerunt: rei ſunt ſepulchri violati. Hic enim ſimpliciter quaeritur, quid ſit violare ſepulchrum.* Quin ſcripſiſſe deprecationem illam & reſponſum Voluſium Maecianum, in *libris publicanorum ex lege Rhodia* liquet; id eſt, in recenſione jurium ſive fiſcalium ſive publicanorum, in quibus etiam & naufragii e fiſco applicandi ſive jus ſive mos. Quam accommodum eſt hiſce, ut in reſponſo illo Antonini Auguſti verba illa ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης per *lex vero illa maris* vertantur, ſeu *mos ille maritimus*, quem ad leges Rhodias voluit ita ille exigi atque decerni, ut interea, ſi quod reſcriptum aliave lex Romana adverſaretur, ne Rhodiae quidem vim obtinerent. Et qualiſnam tunc eſſet Adriani reſcripti (de quo Ulpianus in ſupra citatis) vis, ſorte non ſatis erat, ſine accuratiore examine ne juriſconſultis quidem, quorum opera in reſponſo uſus eſt Antoninus, exploratum. Sed, ut hanc rem demum expediamus, ſive vulgatam verſionem, ſive noſtram quis malit, dominium maris in reſponſo illo negari, aut in eo quidquam veſtigii, quod dominio ejus refragetur, comperiri, nemo hominum, puto, niſi rationi ipſe renunciaverit, re tota rite perpenſa, exiſtimabit.

CAP. XXVI.

Recentiorum juriſconſultorum ſententiis, qua adverſantur, maxime Fernandi Vaſquii & Hugonis Grotii reſpondetur.

SIVE ſolutis ad hunc modum, ſive merito ſubmotis juriſconſultorum veterum aliquot ſententiis, quae ad perpetuam maris communionem aſſerendam ſolent adduci, difficile non eſt recentiorum autoritatem pariter reluctantem diluere. Nam ſi turbam eorum, ſatis quidem ingentem, qui ſive ad corpus Juſtinianeum ſive ſeorſim de hac re ſcribentes a communione illa naturali nolunt recedendum, contemplemur, id plane eos facere deprehendemus, ut qui in Ulpiani ſeu cujuſcunque id genus alius magiſtri vetuſti verba, quam par eſt, fuerint addictiores. Niſi dicamus eorum nonnullos non tam jus ipſum hac in re quam juriſconſultorum, qua traditae ſunt, opiniones explicaſſe. Perinde ac ſiquis aſtronomica Ariſtotelis, Thaletis ſententiam *terram mari ut diſcum innatare*, Stoicorum *hoc illam ut cingulum ambire*, veterum de immenſo ſub aequatore calore, & quae ſunt ejuſmodi alia, a poſteritate, cui illuxit obſervationum experientia, rejecta damnataque, ita explicaret, ut non tam rem ipſam diſquireret, quam autoris cujus veſti-

[a] Locis ſuperius citatis. [b] L. 21. ff. tit. de adquir. & amitt. poſſeſſ. §. 1. [c] L. 1. C. de Naufragiis. [d] L. 12. ff. tit. de Incendio. [e] Epiſt. 37. ad Macarium. [f] Chronic. Albert Stadenſis ann. MCXII. videſis Frideric. Lindebrog. in Gloſſario pag. 1443. [g] Ex [illegible] pag. 107. Venetiis 1509. [h] Artis Rhetoricae Scholicae lib. 1. pag. 46. edit. Pariſ. MDXCIX.

gia

gia premeret, perſonam (ut quid ille tantum ſentiret doceatur) induere videretur. Sed ut radice ſucciſa arbor corruit, ita ſummota veterum illorum autoritate, recentiorum cuncta ab ea tantum ſuffulta enervantur. Jam vero quod e Fernando Vaſquio ſuperius adducitur, rationibus nititur aut manifeſto falſis aut ad rem non pertinentibus. Nam quid hoc eſt? *Mare ab origine mundi* (ſic ille) *ad hodiernum uſque diem eſſe fuiſſeque ſemper in communi nulla ex parte immutatum, ut eſt notum.* Certe notiſſimum eſt eis, qui gentium ſeculorumque mores receptos juraque introſpexerint, id quod maxime eſt contrarium, id eſt, maria aliquot tum in principum tum in privatorum dominium patrimoniumque jure exploratiſſimo tranſiiſſe; ut ex ſupra oſtenſis luculenter comprobatur. At vero & praeſcriptionem ceſſare inter invicem exteros, neque in jure gentium, ſed civili tantum, locum vult [a] habere; adeo ut inter eos qui civili, quod praeſcriptionem admittit, juri communiter non ſubſunt (veluti inter principes binos ſupremos) praeſcriptio juxta ejus ſententiam vim ſortiatur nullam. Quo quid abſurdius dici, ne cogitari quidem poteſt. Omnia fere juris gentium intervenientis capita ex praeſcriptione ſeu inveterata conſuetudine, annoſo utentium conſenſu ſtabilita, pendent. Ut taceamus de principibus quorum territoria olim Romano ſuberant imperio, poſtea non armis ſolum ſed & praeſcriptione (quae in jura gentium paſſim admittitur) ſui juris factis. Undenam fit ut ſervi jam non fiant, qui apud Chriſtianos in bello capti, niſi quia ante ſecula aliquot [b] Chriſtianae fraternitatis cauſa jus illud exoleſcere coepit, & praeſcriptio inter gentes eſt firmata? Unde redemptionis captorum pretia alia principibus, alia capientibus ſolvenda? Scilicet ut ubi decem millia aureorum non exceſſerit pretium, capienti; ubi exceſſerit, principi ſit ſolvendum: *Quia*, inquit Nicolaus Boerius in Deciſionibus Burdegalenſibus [c], *ſi excedit, ut eſt quando quis cepit unum ducem aut comitem vel alium principem aut baronem, tunc eſt principis: & ita ſervatur in regno Franciae, & Angliae, & Hiſpaniae.* Temporis praeſcriptione ſervatum eſt inter principes: ideo & in jus tranſiit. Et praeſcriptionis ſane titulum prorſus inter principes negare, eſt ipſa jura gentium intervenientia plane tollere. Quae habet Vaſquius caetera de charitate, & de inexhauſta maris abundantia (unde diſcrimen facit inter flumina & maria) atque id genus aliis, ad dominii rationem non omnino attinent; de quo ante ſatis monitum eſt. Ad alterum illum devenimus, virum ingentis eruditionis, & rerum humanarum divinarumque ſcientiſſimum, Hugonem Grotium; cujus nomen paſſim in ore hominum arripitur ut naturali & perpetuae maris communioni mire patrocinantis. Rem illam tractavit ille libris in binis, *Mari libero*, & in opere illo eximio *De Jure Belli & Pacis*. Quod ad Mare Liberum attinet, in Luſitanos de commerciis per apertum mare Atlanticum & auſtrale Indicanis conſcriptum; habet quidem eo quae juriſconſulti veteres de maris communione. Eos etiam in partes, ad amplianda patriae commoda diſputans, trahit; adeoque nec dominii privati capax mare eſſe probare nititur. Sed hoc argumentum eſt ei aliis ita prudenter circumvallatum, ut hoc utcunque ſive ſuadente ſive corruente, caetera rem, quae prae manibus habuit, ſuſtinerent. In titulum inſuper quem obtendunt Luſitani, inventionis, occupationis, item eum qui eſt donationis pontificiae, diſputat. Et fere a communione illa naturali & perpetua, quam mordicus tenere volunt juriſconſulti Caeſarei quamplures, ipſeque firmare in rem ſuam nixus eſt, aut interdum recedere videtur, aut aegre ſuſtineri poſſe fateri. Nam de maribus apud veteres Romanos incluſis, *Maris*, inquit [d], *natura hoc differt a littore, quod mare niſi exigua ſui parte nec inaedificari facile, nec includi poteſt; & ut poſſet, hoc ipſum tamen vix contingeret ſine uſus promiſcui impedimento. Si quid tamen exiguum ita occupari poteſt, id occupanti conceditur.* Partis exiguae & majoris diſcrimen in dominio privato ſtatuendo locum, puto, non habet. Sed & *diverticulum maris* diſertis verbis excipit. Et paulo poſt, *Non de mari interiore hic agimus, quod terris undique infuſum alicubi etiam fluminis latitudinem non excedit; de quo tamen ſatis conſtat locutos Romanos juriſconſultos, cum nobiles illas adverſus privatam avaritiam ſententias ediderunt. De oceano quaeritur, quem immenſum, infinitum, rerum parentem, coelo conterminum antiquitas vocat.* Et dein, *In hoc oceano non de ſinu aut freto, nec de omni quidem eo quod e litore conſpici poteſt, controverſia eſt.* Inferius etiam [e], *Adjungendum eſt, eorum qui diſſentiunt autoritatem huic quaeſtioni* (de praeſcriptione loquitur) *non poſſe accommodari. Illi enim de Mediterraneo loquuntur, nos de oceano: illi de ſinu, nos de immenſo mari, quae in ratione occupationis plurimum differunt.* Et ſane ut occuparetur totus oceanus, nemo exiſtimare poteſt non eſſe difficillimum. Si tamen occuparetur, ut fretum aut ſinus, ut totus orbis veteribus occupari a principibus dictus eſt, aeque etiam in dominium occupantis poſſet tranſire. Utcunque fuerint etiam alii [f], qui expreſſim maria interiora ac vicina ab aperto pelago ſeu diffuſiore oceano, hic ex ipſo jure itidem diſtinguant. Sed nec praetereundum eſt, eos in quorum gratiam libellum iſtum conſcripſit Hugo Grotius, id eſt, ordines Hollandiae ſuae foederatos, non illibenter, ſeu potius, ut videtur, ſecundum ipſorum vota, audiiſſe de maris communione atque libero in eo ex jure naturali ſeu gentium piſcatu ſententiam (inprimis qua Grotii erat) a legato Jacobi regis magnae Britanniae, publice in Hollandia habita oratione, damnatam; alioſque, ne ſimilem tuerentur, graviter ex ejus infortunio monitos. Cujus rei Grotius ipſe teſtis eſt. *Pro navigatione*, ſcribit ille [g], *Indicana, pro ſervanda apud nos pannorum politura laboravi quantum alius quiſquam. Pro libero vero piſcatu in oceano tantum, ut Carletonus regis Britanniarum legatus, cum ab inimicis meis inci-*

[a] Illuſtrium controverſ. lib. 1. cap. 51. § 23. unde & V. Cl. Hugo Grotius in Mari Libero cap. 7. [b] Suarez de Legibus lib. 2. cap. 20. [c] Deciſione 178. num. 4. [d] Mari libero cap. 5. [e] Cap. 7. [f] Jo. Gryphiander, de Inſulis cap. 25. § 52. [g] In Apologetico eorum qui Hollandiae praefuerunt ante mutationem MDCXVIII. pag. 387. edit. Heidelberg cap. 19. pag. 257.

tatus

tatus eſſet, ut contra me jam captum (carceri traditus eſt rebus Barneveltianis immiſtus) *aliquid publice diceret, nihil quod diceret aliud invenerit, quam me principium feciſſe ſermonum de ea libertate, ut quae & jure gentium & omnem memoriam excedente uſu niteretur; cum tamen a me in eo argumento nihil dictum ſcriptumve fuerit diverſum ab iis, quae anno* MDCX. *foederatorum procerum legati in Britannia defenderant; atque antehac majores noſtri, etiam ante ſecula aliquot. Et tamen aiebat is legatus mei infortunii exemplo terreri alios debere, ne eam ſententiam tuerentur.* Verum quidem eſt licentiam in reos effundendi quicquid potentioribus placuerit, uſurpari ſolere. Sed dicta haec fuere non tam in Hugonem Grotium, quam in ipſum (quod perperam obtenditur) communionis marinae jus naturale: cui expreſſius & ſimplicius multi, quam ipſe, patrocinantur, tam docte & ingenioſe, nemo. Nec, quantum ſcimus, ut res ſe tunc habuere, diſplicuit legati oratio Hollandiae proceribus. In libris autem de Jure Belli & Pacis [a], poſita quidem originis privati dominii ratione in eo quod eſt, loca privatim aſſignata univerſorum commodis non ſufficere, propter maris magnitudinem & abundantiam inexhauſtam, quae ſufficiat omnibus, in proprium id jus abire non poſſe concludit. Alia item adjicit de interminata maris natura; de quibus utriſque ſatis eſt dictum ſuperius. Sed tandem receptis populorum moribus ſe dedit, & de maris proprietate ſeu dominio privato, ut re extra controverſiam interdum concedenda, non ſemel loquitur. *Terrae*, inquit [b], *& flumina & ſi qua pars maris in proprietatem alicujus populi venit, patere debet his qui tranſitu opus habent ad juſtas cauſas.* Poſtea etiam de [c] fluminum proprietate verba faciens; *Ad hoc exemplum videtur & mare occupari potuiſſe ab eo, qui terras ad latus utrumque poſſideat; etiamſi aut ſupra pateat, ut ſinus; aut ſupra & infra, ut fretum; dummodo non ita magna ſit pars maris, ut non cum terris comparata portio earum videri poſſit. Et quod uni populo aut regi licet, idem licere videtur & duobus, aut tribus, ſi pariter mare interſitum occupare voluerint. Nam ſic flumina quae duos populos interluunt, ab utroque occupata ſunt, ac deinde diviſa.* Alia affert de maribus occupatis, ita tamen ut intra diverticula & freta plerumque ſe contineat. Neque ex naturali jure ſeu ratione, ſed ex inſtituto proveniſſe ait [d] mare non occupatum eſſe, aut occupari jure non potuiſſe. Mutato inſtituto, ſi quod dominio maris privato in jure veteri obſtaret, mutari etiam communionis rationem. At ſatis illud mutatum eſſe ex iis quae hactenus demonſtravimus abunde, ni fallor, liquet. Etiam ipſa jura tam civilia quam interveniéntia plurimarum gentium huc faciunt abunde, ut eſt oſtenſum. Quibus inſuper, ne quid trutinae praeponderationi deſit, accedat, praeter juriſconſultorum Caeſareorum, e Galliis, Hiſpania, Italia ſententias ſuperius, pro maris privato dominio allatas, Mantiſſa haec, quae ex ejuſmodi etiam juriſconſultis generatim de mari diſputantibus ſumpta eſt. Eam, ut conflavit juriſconſultus in imperio Romano Germanico non incelebris, Regenerus Sixtinus, ipſe quidem privato maris dominio reluctatus, exhibeo. *Quaeſtionis* inquit [e], *de mari & ejus litore eſt, An ſicut flumina navigabilia, & per quae alia navigabilia fiunt, inter regalia referantur* (nam quicquid in regalibus eſt, ita eſt principibus privatum, ut ſubditis quod ſuum eſt; unde res fiſcales ita privatae ſunt) *ita etiam ipſum mare ejuſque litus de regalibus ſint? Cacheranus deciſ.* 155. *n.* 81. *& Ferrarius Montanus De Feud. lib.* 5. *c.* 7. *verſic. Tametſi jus piſcandi, maris adminiſtrationem & ipſum etiam dominium ad regalia refert, nec inter mare & flumen publicum diſcrimen conſtituit. Et Mynſingerus Reſp.* 1. *nu.* 162. *decad.* 11. *proprietatem maris regalium ſpeciem eſſe ait.* Sed ipſe Sixtinus ſubjecit; *Sed verius eſt maris & litoris proprietatem de jure communi non eſſe de regalibus*, rem pro more eorum, qui Ulpiani verbis addictiores hic quam par eſt, diſputans, & autores qui adverſantur enumerans. Caeterum univerſis, quae hactenus ex tot ſeculorum gentiumque moribus, ac *jure* tam *plurimarum civili* quam *communi* ſeu *interveniente* depromta ſunt, rite perpenſis, nemo, puto, dubitabit quin neque in natura ipſius maris, neque in *jure* ſive *divino*, ſive *naturali*, ſive *gentium* quid maneat, quod ita dominio ejus privato reluctetur, ut id non jure omnimodo atque exploratiſſimo queat admitti; adeoque quin jure qualicunque dominii privati capax ſit qualecunque mare; quod erat demonſtrandum.

[a] De Jure Belli & Pacis lib. 2. cap. 2. §. 2, & 3.
[b] Ibidem §. 13.
[c] De Regalibus lib. 2. cap. 4. §. 97.
[d] Ibidem §. 10.
[e] Ibid. cap. 3. § 8.

Libri Primi Finis.

MARE CLAUSUM,

SEU

De Dominio Maris

LIBER SECUNDUS.

CAP. I.

Dicendorum in libro hoc ordo. Oceanus Britannicus quadrifariam partitus.

DEmonſtrato, ſuperiore in libro, mare pariter ac tellurem dominii privati capax eſſe, idque ex jure omnimodo, ſive divinum, ſive naturale, ſive gentium qualecunque accuratius perpendamus; reſtat ut de dominio ſereniſſimi REGIS magnae Britanniae in oceano circumambiente, & cumulatiſſimis quibus id firmatur fulciturque teſtimoniis, diſſertatio inſtituatur. Qua in re is ordo ſervabitur, ut praemittatur primo maris circumflui tum diſtributio tum varia appellatio, quae diſſertationi inſerviat. Dein oſtendetur, a ſeculis vetuſtiſſimis per omne aevum, in noſtra uſque continenter tempora, dominium maris illius perpetua occupatione, id eſt utendo privatim & fruendo, ſignatum, propagatumque, velut nunquam non individuam ſive corporis totius patrimonii regni Britannici, ſive partis ejus, pro rata dominantium, portionem, ſeu ut telluris appendicem nunquam disjunctam, eos, qui per toties mutantes rerum ſtatus hic regnarunt, ſive Britannos ſcilicet, ſive Romanos, ſive Angloſaxones, ſive Danos, Normannos, adeoque reges inſequentes (quoſlibet pro diverſa imperii amplitudine) obtinuiſſe. Regum denique magnae Britanniae maris circumflui, ceu termini eorum imperii non terminantis ſed terminati (ut agrimenſorum verbis utatur) dominium, perinde ac ipſius inſulae caeterarumque quas poſſident circumvicinarum, eſſe proprium.

Circumambiens magnam Britanniam oceanus, quem Britannicum univerſim nuncupamus, quadrifariam partitur; idque ad quatuor mundi plagas. Ab occidente Vergivius alluit, qui & Deucaledonii nomen induit, ubi Caledonum oras pulſat. Et Vergivii, in quo Hibernia ſita eſt, pars cenſetur mare Hibernicum, olim *Vallis Scythica*[a] dictum, nunc *Canalis ſancti Georgii* appellatum. Tam ſcilicet id quod plagam Hiberniae occiduam alluit, quam quod magnam Britanniam (jam ita dictam) & Hiberniam interfluit, *Britannicum* dicendum. Neque enim haec ſolum (quae etiam antiquitus *magna Britannia*, atque interdum *inſula* ſimpliciter *magna*[b] dicebatur) ſed etiam Hibernia inſula, caeteraeque circumjacentes, *Britanniae* vocitatae. Unde ſaepius Albion & Hibernia *inſulae Britannicae* & *Britannides* aeque appellantur. Quod videre eſt apud Strabonem, Ptolemaeum, Marcianum Heracleotem, Plinium, Euſtathium in Dionyſium Afrum, alios. Quin Hibernia Μικρὰ Βρεττανία dicta eſt Ptolemaeo[c]. Et vetuſtus ſcriptor Ethelwerdus, *Hiberniam*, inquit[d], *petunt, Britannidem olim a Julio magno Caeſare vocatam.* Forte

[a] Gildas Epiſt. de Excidio Britanniae. cap 4.
[b] Ariſtides in Oratione AEgyptiaca.
[c] Magnae Conſtructionis lib. 2.
[d] Lib. 4

uſus

uſus fuerat is codice J. Caeſaris integriori: nam nullibi in Commentariis ejus quibus utimur, dicta eſt eo nomine Hibernia. Et mutilum eſſe interpolatumque librum illum, idque a Julio quodam Celſo, cujus nomen exemplaria MSS. interdum prae ſe ferunt, obſervarunt viri docti [a]. Ad ſeptentrionem oceanus hic *Hyperboreus*, *Caledonius*, & *Deucaledonius* nuncupatur; in quo ſparſae inſulae Orcades, Thule, aliae, quae *Britannicae* ſeu *Albionicae* item & *Britannides* [b] dictae, orari alluenti nomen tribuere. Et Thule quidem (quam alii Iſlandiam eſſe; alii, idque optime [c], Shetlandiarum ſeu Zetlandiarum maximam, Thilenſell nautis [d] dictam; aliter alii conjectantur) non ſolum *Britannica inſula* antiquitus vocitata, verum etiam in ipſa Britannia a nonnullis expreſſim collocata eſt. Mahumedes Acharranides Arabs, qui & Aracenſis & Albategnius dictus, mathematicus egregius, qui ante annos DCCCC. floruit, *Terrae latitudinem*, inquit [e], *obſervantes a loco lineae aequalitatis* (aequinoctialis) *verſus ſeptentrionalem partem, inſula Tile, quae eſt in Britannia, ubi eſt majoris diei longitudo* XX. *horarum, eam determinari deprehenderunt.* Ptolemaeus [f] ſcilicet & ejus ſequaces, qui parallelum per Thules ſeu Shetlandiarum ſeptentrionalia, id eſt, per gradum latitudinis borealis LXIII. praeter quadrantem, ductum, orbis habitabilis terminum eſſe ſtatuerunt. Etiam & alii Thulen pro ipſa Britannia uſurparunt ſeu Anglia. Aderant olim imperatori Conſtantinopolitano fidi cuſtodes ſeu ſatellites *Barangi* dicti, idque aſſidui. Ex Anglia deſumptos eſſe liquet, tum ex Niceta Choniate [g], tum ex Codino Curopalate [h], qui eos Ἰγκλινιςὶ *Anglice* vociferationes in ſalutem imperatoris edere ſolitos ſcribit. Atqui in hiſtoria Annae Comnenae [i], Alexii filiae, diſerte ἐκ τῆς Θούλης νήσου *ex Thule inſula* eos advenisse memoratur. *Britannicae* demum dictae ſunt pariter omnes inſulae quotquot in mari hoc ſeptentrionali ſive cognitae ſive auditae; quarum ultimas oras, etiam & ipſius Thules, ad latitudinis LXVII. gradum aut circiter pertigiſſe volebant aliqui veterum. Et Albategnius de oceano qua ab Hiſpanis reſpicitur verba faciens, *In eo*, inquit [k], *a ſeptentrionali parte ſunt inſulae Britannicae, quae ſunt* XII; *& poſt haec ab inhabitationibus elongatur; & quo procedat ignoratur.* Orientalis Britanniae pars oceano Germanico (Ptolemaeo ita dicto, quia Germanico litori praejacet) pulſatur. Ab Auſtro Galliam & Britanniam interfluit, qui *Britannicus* ſingillatim Ptolemaeo in-

[a] Lipſ. Epiſtolicar. quaeſt. lib. 2. cap. 3. & Elect. lib. 2. cap. 7. [b] Jo. Tzetzes Chiliad. 8. cap. 218. [c] Guil. Camden in Inſul. Brit. pag. 850. [d] Gaſpar Peucerus lib. de Terrae dimenſione. [e] De Scientiis Stellarum lib. cap. 6. [f] Geograph. lib. 2. [g] Hiſt. Graec. lib. 2. [h] De Officiis Conſtantinop. cap. 7. [i] Alexiados lib. 2. [k] De Scientiis Stellarum cap. 6.

digetatus.

geratus. Verum & ***Britannicum*** appellabatur totum illud mare, quod per lunatum Gallici litoris receſſum ſeu ſinum Aquitanicum in Hiſpaniarum litora ſeptentrionalia porrigitur. Teſtis eſt Mela, qui Pyrenaei promontoria in oceanum Britannicum procurrere ait. *Pyrenaeus*, inquit [a], ***primo hinc in Britannicum procurrit oceanum; tum in terras fronte converſus Hiſpaniam irrumpit.*** Quem tamen ſive Gallicum, ſive Cantabricum, ſive Aquitanicum a litoribus quae alluit, itidem dici nemo neſcit. Sed ab ampliſſima ſive Britannorum in mari dominatione, ſive eorum qui jura Britannici regni acquiſierant (quod hic idem eſt) euſque etiam protenſum eſt maris & *Britannici* & *Anglicani* nomen. Quod etiam veterum nonnullis ad promontorium Nerium exporrigitur. Geographus Arabs, ***Ab aquilonari*** [b] ***parte***, inquit, *Andaluſiam* (ita Hiſpaniam nominare ſolent Arabes) يحيط بحر الانقليسيين من الروم *ambit mare Anglorum, qui ex Romanus*, id eſt, qui ex Europaeis ſunt. Nam tum Romanos tum Francos generatim orientalibus dici Europaeos ſolenne eſt. Et dein من طيطلة الي سنت ياقوب علي بحر الانقليسيين تسع مراحل *A Toleto ad S. Jacobum, quod ſitum eſt ſuper mare Anglorum, novem ſtationes.* Et locum, ubi ſita eſt S. Jacobi urbs, vocat [c] *promontorium maris Anglorum.* Alia habet ille ejuſmodi. Ita demum velut in corpus unicum civile Britannia magna, inſulae circumjacentes & mare circumquaque alluens coaluere, ut *Britannici* nomine ſimul totum contineatur. Et mutua ſibi ſane invicem velut dignitatis nomina reddidere oceanus hic atque magna Britannia. Haec ſcilicet *oceani inſula*, ſeu *inſula Caeruli* [d], ſimpliciter veteribus dicta eſt; ut ille, *oceanus inſulae*, ſeu *Britannicus*.

His ita praeparatis; primo de Britannorum, antequam in Romanorum poteſtatem ſunt redacti, dominio marino; dein de ejuſmodi Romanorum hic imperantium dominio imperium inſulae & aſſiduo & neceſſario comitante, agitur in ſequentibus: poſtmodum vero Anglosaxonum, atque aliorum qui in Britanniis ſumma rerum, ante Normanni adventum, ſunt potiti, dominium ejuſmodi, ſecundum ea quae ſuppetunt apud veteres teſtimonia, explicatur: poſtremo, ad quadripartitam oceani Britannici diviſionem, ſingillatim cujuſlibet maris (cis Normannorum tempora) enarratur occupatio, & diutina atque aſſidua poſſeſſio; unde verum & legitimum dominium juraque quae prae manibus ſunt marina, uſque in noſtra tempora, filo velut continuo, deducantur. Sed vero, cum & ſeptentrionalis & occiduus oceanus latiſſime excurrat; hic ad Americam, ille non ad Iſlandiam ſolum & Groenlandiae litora, ſed ad metas plane incognitas, neque totus ſit Britannicus dicendus; quoniam tamen jura ſua ampliſſima tam in hoc quam in illo mari, etiam ultra Britannici nominis metam, habet ſereniſſimus rex magnae Britanniae, ideo neque haec viſum eſt omnino praetermittere.

CAP. II.

Britannos oceanum cognominem, maxime qui auſtralis eſt & orientalis, in Romanorum poteſtatem nondum redactos, ut dominos, cum inſula occupaſſe.

VERUM quidem eſt illud quod habet vir praeclarus, *Non* [e] *ex eo ſolo quod terras populus occuparit, mare occupatum colligi poſſe: nec animi actum ſufficere; ſed actu externo eſſe opus, unde occupatio poſſit intelligi.* Non igitur a nuda terrarum, quae oceano pulſantur, occupatione ſeu dominio argumenta ſunt omnino deſumenda: ſed ab ipſo maris uſu ejuſmodi privato, qui in mari navibus ad dominium ſive tutandum ſive vindicandum ſternendo, navigationis modo tranſeuntibus praeſtituendo, caeteris quae dominii cujuſcunque marini fructus ſunt, percipiendis, quod caput eſt, ſive arcendis, ſive pro arbitratu admittendis conſiſtit. Qua de re, per ſecula anteriora ad aevum praeſens, ea quae Britanniam ſpectant, diligenter exequemur.

Vetuſtiſſimam memoriam, cui de rebus Britannicis fides fere ulla ſit habenda, Caii Julii Caeſaris tempore antiquiorem non eſſe merito ſtatuitur, ſeculis, quae praecedunt ſqualiore fabularum nimium obductis. Sub illius autem adventum, non ita obſcura circumflui maris, maxime auſtralis orientaliſque, a Britannis occupati atque ut a dominis poſſeſſi, velut perpetuae inſulae imperii appendicis, veſtigia reperiuntur. Etenim ii non duntaxat navigantes & piſcantes mari ſuo tunc uſi ſunt, verum etiam neminem praeter mercatores ſuo injuſſu inſulam adnavigare ſinebant, nec quenquam omnino portus & oram maritimam explorare. Certe rem ita ſe habuiſſe, non leve eſt argumentum quod ex Caeſare ſubjiciemus. Quin argumentis & conjecturis, de ſeculis adeo retro diſſitis, venia ſemper danda eſt, maxime ubi inſequentium ſeculorum uſus atque teſtimonia adſtipulantur. Et quemadmodum in longinquo nimis poſitorum ſpatia, quae oculis admodum in incerto ſunt, ex propinquioris trianguli certiori ratione ſolent deprehendi; ita fere quicquid incerti fuerit in probationibus illis ex adeo longinqua vetuſtate adducendis, id ex continuato inde citeriorum ſeculorum more & iure certiore (quod in ſequentibus fuſe aperietur) ſatis manifeſtum redditum iri non dubito. Quod attinet ad ſingularem, priſco illo in aevo, Britannorum navigationis uſum, ſine quo maris hujuſmodi occupatio haberi nequit; utcunque adpulſu J. Caeſaris primo, inuſitatior longarum navium ſpecies [f] timorem iis injiceret, & ſecundo, navium omni-

[a] De ſitu orbis lib. 2. cap 6.
[b] Climat. 4. part. 1.
[c] Climat. 5. part. 1.
[d] In Catalectis Virgilii, de Sabino.
[e] Hugo Grotius, de Jure Belli & Pacis, lib. 2. cap. 3. § 11.
[f] Caeſar de Bello Gallico lib. 4 & 5.

genum

genum numero (quippe quae ad DCCC; ut nonnullis placet, at M[a] excreverant) perterriti a litore diſcederent, minime ad navale bellum, quale tunc imminebat, neque aſſuetum eis erat, ſatis armati; ſuas nihilominus naves eos habuiſſe, quibus per vicinum mare diſcurrere ſolerent, adeoque illud corporaliter occuparent, certiſſimum eſt. Celebrinra prae aliis ſunt quidem apud ſcriptores navigia eorum, quae ſuo more vimine contexta (ut in populis vetuſtioribus alii) & coriis bubulis circumtecta in uſu habebant frequenti. Etiam de vetuſtis Œſtrymnidum inſularum (Britannicarum, quae Belerio promontorio adverſae, Sillpes & veteribus *Syllinae*[b] dicuntur, & circumjacentium) incolis, Feſtus Avienus[c],

> ------ *rei ad miraculum,*
> *Navigia junctis ſemper aptant pellibus,*
> *Corioque vaſtum ſaepe percurrunt ſalum.*

Et quod habet ille de negotiandi illorum jugi cura, adeoque navigandi uſu, ad caeteros qui Britannici fuere juris aeque pertinet. Nec praeliis ſane maritimis, pro ſeculi & populorum finitimorum more, gerendis coriacea haec atque viminea Britannorum navigia fuiſſe cuncta impaʀia ſentiendum eſt, nec itineribus illius aevi longis minus idonea. Nam cum illis ſex dierum ſpatium in oceano eos emenſos interdum fuiſſe ſcribit expreſſe Plinius[d]. Etiam in hiſtoria legitur Britannica[e] Luidum, ſub Caeſaris aevum, Britanniae regem, multas inſulas maris bello occupaſſe, quod poteſtatem navalem inſignem claſſemque non inermem denotat. Verum quidem eſt naviculas in his fuiſſe (ut nullibi non ſunt) quae praeliis & tempeſtatibus proculdubio fuere impares; quales ſcilicet J. Caeſar, in anguſtias ab Afraniano exercitu redactus, conſtruxit ad milites flumen tranſportandos, quemadmodum *eum* (quae ejus verba ſunt[f]) *ſuperioribus annis uſus Britanniae docuerat. Carinae primum & ſtatumina ex levi materia fiebant. Reliquum corpus navium viminibus contextum coriis integebatur.* De quibus item Lucanus[g],

> *Primum cana ſalix madefacto vimine, parvam*
> *Texitur in puppim, caeſoque inducta juvenco,*
> *Vectoris patiens, tumidum circumnatat amnem.*
> *Sic Venetus ſtagnante Pado, fuſoque Britannus*
> *Navigat oceano.*------

Et de his alii. Sed puppes quae ſex dierum ſpatium per oceanum emetiri ſolebant, parvae, puto, eo ſaltem ſeculo, non ſunt dicendae, nec quales militum tantum trajectioni conſtruxit Caeſar, carriſque junctis per millia paſſuum XXII. devexit, uti memorat ipſe. Dubitari igitur nequit, quin tunc fuerint etiam Britannis navigia & magnitudine & uſu oceano peridonea, etiam e materia jam dicta. Sed vero & e materia quae multo commodior eſſet firmiorque, naves eis bellicas conſtrui oceanoque ſuo inſuliſque tuendis parari ſolitas fuiſſe, merito exiſtimandum erit ex iis quae mox de vicinis aequore alluente arcendis dicetur. Frequentis autem piſcationis uſus inde apud eos aſſeritur (tametſi non deſint qui ſeptentrionaliores Britannos piſces minime guſtaſſe[h] ſcribant) quod piſcium grandiorum dentibus eorum cultiores enſium capulos inſignire aſſueti ſunt. *Qui ſtudent* (inquit de eis Solinus[i]) *cultui, dentibus mari nantium belluarum inſigniunt enſium capulos. Candicant enim ad eburneam claritatem. Nam praecipua viris gloria eſt in armorum nitela.* Abſque immenſa hujuſmodi belluarum copia, quae ſine frequenti piſcatorum tum numero tum opera capi non poſſet, ornatui huic materies minime, puto, ſuffeciſſet apud gentem bellicoſiſſimam; in qua nullus mas naſcebatur, cui in os primos cibos, in bellici ſtudii auſpicium, paterni gladii mucrone inferre non ſolebat puerpera. Et ſolennia erant matrum vota, ut non aliter ac in bello & inter arma mortem filii oppeterent. Scio haec apud Solinum plerumque ſcriptoribus capi, ac ſi de Hiberniae incolis tantum dicta fuiſſent. Qua in re, ſi quid video, plane hallucinantur. Caput habet Solinus de Britannia. Verba ejus ſunt, *Finis erat orbis ora Gallici litoris; niſi Britannia inſula, non qualibet amplitudine, nomen pene orbis alterius mereretur. Octingentis enim & amplius millibus paſſuum longa porrigitur, ita ut eam in Caledonicum uſque angulum metiamur; in quo receſſu Ulyſſem Caledoniae appulſum manifeſtat ara Graecis literis inſcripta voto. Multis inſulis nec ignobilibus circumdatur, quarum Hibernia ei proximat magnitudine. Inhumana eſt, ritu incolarum aſpero; alias ita pabuloſa ut pecua, niſi interdum a paſcuis arceantur, in periculum agat ſatias. Illic nullus anguis, avis rara, gens inhoſpita & bellicoſa. Sanguine interemptorum hauſto prius, victores vultus ſuos oblinunt. Fas ac nefas eodem animo ducunt. Puerpera, ſi quando marem edidit, primos cibos gladio imponit mariti, inque os parvuli ſummo mucrone auſpicium alimentorum leviter infert, & gentilibus votis optat, non aliter quam in bello & inter arma mortem oppetat. Qui ſtudent cultui, dentibus mari nantium belluarum,* & caetera, quae ſuperius ſequuntur. De inſulis dein aliquot circumjacentibus, veluti Thanato, Haebudibus, Orcadibus, Thule, agit. Et, quantum ad mores attinet, concludit Britanniam *partim tenere barbaros, quibus per artifices plagarum figuras jam inde a pueris variae animalium effigies incorporantur.* Quae res ſatis eſt ex Caeſare aliiſque ſcriptoribus nota. Jam vero ſi ea quae periochen illam, qua prima Hiberniae mentio fit, ſequuntur, de Hibernis, non de Britanniae magnae indigenis, intelligenda forent; ſequeretur ſane Solinum ibi, prorſus inſtituti in ipſo limine oblitum, ad Hiberniam inſulaſque vicinas e Britannia Magna ſtatim tranſiiſſe, neque de hujus indigenarum, in ipſa inſula, moribus quidquam, praeter figuras cuti incorporatas, idque ſub capitis calcem, meminiſſe. Quod mihi nullo pacto credendum videtur. Nec fert

a Guil. Pictavienſis in geſtis Wilhelmi regis I.
b Ande. Schott Obſervat. Hiſtoric. lib. 3. cap. 22. §. 6.
c In Oris Maritimis.
d Hiſt. Natur. lib. 4. cap. 16.
e Henric. Huntingdon. hiſt. lib. 1.
f De Bello Civili lib. 1. cap. 54. & valeſis Solinum cap. 35.
g Pharſal. 4.
h Dio Caſſius lib. 76.
i Polyhiſt. cap. 35.

ipſa ſermonis ratio tam Hiberniam quam Britanniam Magnam hic intelligi. Nam de Britannia hac, *Multis*, inquit, *inſulis nec ignobilibus circumdatur, quarum Hibernia ei proximat magnitudine. Inhumana eſt rita incolarum aſpero*, &c. Morum haec deſcriptio, quae ſtatim ſubjungitur fuſior, non aliter Hiberniae mentioni contexitur in editione Delriana & pleriſque aliis quas in citatis ſecuri ſumus. Et quis non videt deſcriptionis illius initium, adeoque inſequentia, majori multo ratione ſic ad Britanniam, de qua ex inſtituto verba fiunt, quam ad Hiberniam, cujus nomen obiter tantum interſeritur, referri? Nec omnino obſtat quod de angue ibi legitur. Notiſſimum quidem id eſſe fatendum eſt, ſi de Hibernia dicatur, in qua animal nullum venenoſum; falſum, ſi de Britannia. Caeterum id etiam ipſom de Britannia noſtra creditum eſt, idque in ſplendidiori ſuperioris aevi literarum luce: ut ſcimus non ſolum ex Hieronymi Cardani libris de Subtilitate (in quibus [a] negatur Britanniam ejuſmodi animal aliquod admittere) verum etiam ex Julii Scaligeri in eum Exercitationibus [b], qui hoc itidem admittit, & ad cauſas quare Britannia careat venenatis, fruſtra traoſit. Quod mirum ſane eſt, cum in illum hic tam acriter ſcripſerit, & utrique viri ſane praeſtantiſſimi naturaeque callentiſſimi aliquamdiu in Britannia egerint. Sed hallucinationes hujuſmodi (quemadmodum etiam quae apud Solinum occurrit de avibus apibuſque) infrequentes apud ſcriptores non ſunt. Et Romanum ſcriptorem ſummam exteris gentibus, quibuſcum amicitiam non colerent Romani, barbariem tribuere (quod facit hic Solinus) ſolenne erat. Quod vero in editionibus nonnullis habetur, *Multis inſulis nec ignobilibus circumdatur, quarum Hibernia ei proximat magnitudine, inhumana* [c], *ritu incolarum aſpero*, &c. ac ſi ita etiam ſenſu & ordine continuato, quae ſequuntur, ad Hiberniam plane ſpectarent; id ſane contra veterum aliquot codicum ſpectatarumque editionum fidem, ex eo natum opinor quod de Hibernia ſola in ſequentibus lineis aliquot agi, cum vulgo perperam creditum eſt. Attamen & ſic etiam, quae τῇ *magnitudine* ſequuntur, aeque poſſunt & debent ad Britanniam, non ad Hiberniam, attinere. Quin & expreſſim Tacitus de Hibernis illius ſeculi, *Ingenia*, inquit [d], *cultuſque hominum haud multum a Britannia differunt.* Jam vero, ut ad cultum illum qui ex piſcium dentibus erat, redeamus; Gallicis adverſus Romanos bellis fere omnibus (quod ait Caeſar) ex Britanniis ſubminiſtrari ſolebant auxilia. Aut igitur Britannorum ſordidos & incultos, etiam & inertes, pleroſque fuiſſe eſt dicendum (quod falſiſſimum eſſe conſtat) aut hinc conjectandum eſt piſcandi uſum genti fuiſſe frequentiſſimum, qui, ſimul cum navigationis & commerciorum frequentia, oceanum corporaliter ab eis occupatum eſſe demonſtret. Hujuſmodi autem occupationi corporali, ſi adjiciamus etiam ita mare aliis ab iis interclusum eſſe, ut pro arbitratu tranſitum & aditum praepedirent, quid vetat quo minus eos tam ex animo quam corporis poſſeſſione dominium manifeſtum ſibi acquiſiiſſe concludamus? Ita autem interclusum fuiſſe ab eis mare ſatis aperte docere videtur Caeſar. Cum enim is primum in Britanniam trajicere contendens, de litore ac portuum ſitu diligenter in Galliis diſquireret, idque convocatis undique mercatoribus Gallicis; adeo ea in re fruſtra fuit, ut ad haec exploranda, prorſus ſcilicet incognita, C. Voluſenum cum longa navi neceſſe ei eſſet praemittere. Horum enim prorſus ignari erant Galli, quia aditu prohibebantur, adeoque libero maris uſu. Nam diſerte, horum *neque temere*, ſcribit ille [e], *praeter mercatores illo adit quiſquam; neque iis ipſis* (mercatoribus) *quidquam, praeter oram maritimam, atque eas regiones quae ſunt contra Galliam, notum eſt.* Neque igitur adpellere, invitis Britannis, ad litus quis jure uſitato potuit praeter mercatores; neque ipſis mercatoribus fas erat aut loca litoris exſcenſioni idonea aut incommoda, aut quibus exciperentur portus, operoſius & penitius obſervare. Quanquam enim oram maritimam noviſſe hos dicit, attamen, *Qui eſſent ad majorum navium multitudinem idonei portus*, omnino neſciebant; quod idem affirmat Caeſar. Et oras maritimas, praeternavigando atque in ipſo mari commercia cum inſulae incolis exercendo, inviſere mercatoribus tantum, ut videtur, permiſſum. Quin vetus Caeſaris interpres Graecus ibi, Ἄλλος μὲν γὰρ ὡς οὐ ῥᾳδίως τοῖς Βρεττανοῖς ἐπιμίγνυται πλὴν ἐμπόρων, *Alius quiſquam, praeter mercatores, Britannis non facile miſcebatur.* Nec tellure ſcilicet, nec mari, cujus, ut oſtenſum eſt, frequentiſſimus eis erat uſus, & a quo velut a territorii, cujus erant domini, parte, exteros omnes, praeter mercatores, arcebant. Unde ſequitur etiam eos qui in Britanniam e Galliis Druidum diſciplinae diſcendae cauſa frequenter trajicere ſoliti, id non niſi temeritatis poenae obnoxios, venia ab inſulae regulis non impetrata, feciſſe. A regulis, inquam, maritimis. Nam non unius imperio tunc ſuberant Britanni. Maris domini fuere, qui maritimis civitatibus ſeu provinciis imperabant; veluti Cingetorix, Carnilius, Taximagulus, Segonax in Cantio; alii in Regnis, Belgis, Durotrigibus, Damnoniis, Trinobantibus, Icenis, Coritanis (populis qui Suſſexiam, Surriam, agrum Hamptonienſem, Dorſetiam, Devoniam, Cornwalliam, Eſſexiam, Norfolciam, Suffolciam, Lincolnienſem agrum occupabant) id genus caeteris. Nam & Caeſar ipſe interiorem partem inſulae ab iis incultam ait, quos inibi natos proditum dicebant; maritimam autem partem, ab iis *qui praedae ac belli inferendi cauſa ex Belgio tranſierant; qui omnes fere iis nominibus civitatam appellabantur, quibus orti ex civitatibus eo pervenerunt, & bello illato ibi remanſerunt, atque agros colere coeperunt.* Sed ille, pro quantitate inſulae exigua ſibi cognita, maritimas civitates ſeu provincias, illas tantummodo appellavit, quae Thameſi fluvio auſtrales ſunt; maxime Cantium, Regnos, & Belgas. Tametſi vero ita in ſingularia diſtraherentur imperia tunc orae maritimae, nihilominus adverſus hoſtem, ſeu ad mare (cujus tutela ad omnes harum principes ſpectabat) tu-

[a] De Subtilitate lib. 10. [b] Exercitat. 200. [c] Edit. Claudii Salmaſii. Atque ita ſane Cod. MS. vet. in bibliotheca Cottoniana. [d] In Vita Julii Agricolae. [e] De Bello Gallico lib. 4.

tandum

randum, dubitari nequit, quin communi uterentur ſimul conſilio; quemadmodum itidem in aliis rebus in externos hoſtes bellicis, ut videre eſt apud Caeſarem [a], ubi ſumma imperii bellique adminiſtrandi communi Britannorum conſilio permiſſa eſt Caſſivellauno. Nec dominatui hujuſmodi Britannorum marino obſtat, quod apud Caeſarem de Venetis, Galliae ſub Ligetis oſtium populo, legitur; eorum ſcilicet [b] ampliſſimam fuiſſe orae maritimae Galliae occidentalis autoritatem, & ſcientia uſuque rerum nauticarum caeteros (ſcilicet vicinos Galliae populos) eos anteceſſiſſe; atque naves eis fuiſſe, in praelio navali cum Decio Bruto commiſſo, totas ex robore ſactas, apprime erectas, &, ſive vela pellicea, ſive catenas ferreas pro funibus, ſive trabes ſpectes, ad quamvis vim perferendam accommodatas; & numero circiter ccxx. paratiſſimas, atque omni armorum genere ornatiſſimas e portu profectas, claſſi Romanae adverſas conſtitiſſe. Credendum certe non eſt, harum pleraſque non fuiſſe ſubſidiarias e Britannia Venetis petitas, aut quantacunque fuerit Venetorum potentia navalis, majorem tamen non fuiſſe quam Britannorum; etiam ipſo autore. Nam non ſolum accerſita ex Britannia a Venetis tunc auxilia diſerte ſcribit ille, verum etiam plurimas fuiſſe illis naves, quibus in Britanniam navigare conſueverunt. At vero, ut ſuperius ex ipſo oſtenſum eſt, nemo temere Britanniam, ſeu Britannorum injuſſu, adnavigabat. Praeter pelliceas igitur ſeu vimineas Britannorum naves, fuiſſe eis dubitandum non eſt claſſem ſtrenuam, quae etiam pro libitu arceret Venetorum naves illas armatiſſimas. Aliter qui fieri potuit ut, praeter mercatores, nemo ex Galliis in Britanniae oram maritimam admitteretur? Quin omni Venetorum ſenatu necato a Caeſare, ſuperſtites fuere poſt Bruti victoriam caeteri, inter quos tamen ne repertus quidem eſt qui portum Britanniae aliquem haberet exploratum; ut ex eodem liquet ſcriptore. Quod ut admitti poſſet, ſi aut Venetorum, qui illuc navigare conſueti, potentia navalis Britannicae praeſtitiſſet, aut illorum non multo ſuperaſſet Britannica, non omnino capio. Ratio autem cur in ſequenti Caeſaris adpulſu nulla ejuſmodi navis in mari ſeu litore Britannico comperta ſit (quod valde miratur Petrus Ramus [c]) nec de aliis ac vimineis Britannorum navibus ſcriptores Romani loquantur, obſcura non videtur. Nam navium quod ubique fuerat, unum in locum, ad praelium jam dictum, coegerant Veneti, ut expreſſe Caeſar. Si igitur, ut credendum eſt, in iis eſſet claſſis Britannica in ſubſidium accerſita, certe tota ante Caeſaris adpulſum amiſſa eſt: nam periere univerſae Venetorum vires in praelio illo navali. Quin & P. Ramus, de tempeſtate ingenti qua Julii Caeſaris naves magno cum periculo in oceano hoc uſquequaque disjectae ſunt, verba faciens, *Haec tempeſtas*, inquit, *maris, Britannos fines veluti ulciſcentis fuit, & novum ac peregrinum regem indignantis*. Ac ſi dixiſſet in ipſo oceano fines fuiſſe Britannici imperii, quod ad alium principem tunc transferri indignaretur oceanus ipſe. Quod vero habet panegyriſtes ille [d], de Julii Caeſaris aevo, *Illa aetate nec Britannia ullis erat ad navale bellum armata navigiis*, aut oratorie tantum dictum eſt, atque ad Conſtantii Chlori Caeſaris victoriam (qua C. Allecto, qui Britanniam invaſerat, occiſo, recepta eſt inſula ſimul cum oceano, ut inferius oſtenditur) impenſius attollendam, aut de ipſo duntaxat Caeſaris adpulſus tempore capiendum. Aliter ſane rationibus jam adductis, ac autoribus bonis ſubnixis, planiſſime adverſatur, nec pro vero admittendum. Poſtquam autem in Romanorum poteſtatem redacta eſt inſula, naves proculdubio armatae Britannis, ut in officio facilius continerentur, interdictae ſunt. Unde poſtea ſcriptores de vimineis tantum verba faciunt.

CAP. III.

Septentrionalis maris dominos fuiſſe Britannos antequam ſubjugati ſunt Romanis. Et mare & tellurem unicum imperii Britannici corpus conſtituiſſe.

SEptentrionalis item, ſeu Deucaledonii, dominos fuiſſe Britannos ſub id aevum, res eſt ſatis teſtata. Hanc oceani partem *maris ſui ſecretum* dixere. Tacitus, ubi Julii Agricolae in hanc plagam navigationem memorat, *Britannos*, inquit, *ut ex captivis audiebatur, viſa claſſis obſtupefaciebat, tanquam aperto maris ſui ſecreto ultimum victis perfugium clauderetur*. Atque in animoſa Galgaci Caledonii oratione, qua milites ad pugnam hortatus eſt, *Nunc terminus*, inquit [e], *Britanniae patet*. Maris ſui ſecretum, ſeu territorium in ſeptentrione marinum, *terminum* ſuum appellabant. Quin idem Galgacus, *Nullae*, ait, *ultra terrae, ac ne mare quidem ſecurum, imminente nobis claſſe Romana*. Hujus tutandum aeque ac inſulae dominium, innuens, utpote antea acquiſitum. Quid quod ſcriptoribus illius ſeculi, *vincula dare oceano* & *Britannos ſubjugare* idem ipſum denotabat? Ita Lucanus intelligendus [f], ubi enumerat quas victoriae facies pompa potuiſſet Caeſar praemittere in urbem regreſſus, Gallorum tantum populis arctoque ſubacta:

——— ut vincula Rheno
Oceanoque daret! celſos ut Gallia currus
Nobilis, & flavis ſequeretur miſta Britannis!

Attamen nondum vincula oceano noſtro data erant a Romanis. Inſulam potius oſtendit tantum, quam poſteris tradidit Julius Caeſar: neque ante Claudium pars ejus aliqua in Romanorum poteſtatem ſatis redacta eſt: neque maris imperium alio devolutum. Et tametſi ſub Auguſto Druſus Germanicus, per eam oceani partem, quae Rheni oſtia & Cimbricam interjacet Cher-

[a] De Bello Gallico lib. 5. [b] Caeſar de Bello Gallico lib. 3. cap. 8. & 12. [c] De C. Julii Caeſaris Militia, cap. de Praelio Navali. [d] In Panegyrico Maximiano dicto; Si mihi. [e] Tacit. in Vita Agricolae. [f] Pharſal. lib. 3.

ſoneſum,

ſoneſum, navigans[a], Friſios ſubegit, ea nihilominus victoria nulla pars oceani imperio Romano adjuncta eſt: totus Britannis, nondum omnino devictis, manebat. Neque indignum eſt quod hic obſervetur, C. Caligulam, qui Britanniae imminebat, ad tranſmarinas oceani noſtri oras ex Germania interiori profectum, Ὡς δὲ ἐν τῇ Βρεττανίᾳ στρατεύσοντα, *Velut in Britannia bellum geſturum* (quae verba ſunt Dionis[b]) *directa*[c] *in litore* circa Rheni oſtia *acie, balliſtis machiniſque diſpoſitis*, ſignoque pugnae dato, *nemine gnaro aut opinante quidnam eſſet coepturus, repente ut conchylia legerent, galeaſque & ſinus replerent, imperaſſe*; atque haec *oceani ſpolia capitolio palatioque debita vocantem* animos ſuſtuliſſe, ac ſi oceanum ipſum ſubegiſſet. *In indicium* tandem ſeu trophaeum ludicrae *victoriae altiſſimam turrem, e qua, ut ex Pharo, noctu ad regendos navium curſus ignes emicarent*, juxta *excitaſſe*; cujus nondum penitus vaſtatas ruinas, ſed aquis plerumque prope Cattovicum opertas, rarius nudatas, Brittenhuis & T' Huis te Britten, id eſt, ut volunt aliqui, *domum Britannicam* vocant Batavi accolae, ſeu *Britannicam arcem*. Certe de turri a Caligula tunc ibi extructa res certa eſt ex Suetonio[d]. Etiam & ruinas haſce ejuſdem fuiſſe turris contendunt viri docti, Hadrianus Junius Batavus[e], Gulielmus Camdenus noſter[f], & Richardus Vitus[g]; aliis, ut Ortelio, Goltzio, Cluverio[h], refragantibus. Et tum de origine nominis, tum de ſignificatione eſt dubitatum. Qua de re nos non diſputamus. Sed fallor nimium, niſi Caligula non tam victoriam de Britannia ipſa ſperatam, ſaltem cogitatam, dum hoc fecit, neglexerit, quam ejuſmodi victoriae compendium jocutariter inveniſſe ſibi viſus fuerit. Rem geſſit ut Britanniam ſubacturus. Et conchylia, *oceani ſpolia* ei dicta, marini dominii inſignia, ac velut certiſſimam imperii Britannici arrham ratus eſt. Accedit, merito exiſtimandum eſſe, territorium fuiſſe imperii Britannici unicum e tellure ſeu continente Magnae Britanniae inſulis circumjacentibus & maribus variatim interluentibus conflatum. Quod tum ex unico nomine illo *Britannico* totum territorii ejuſmodi corpus complexo (ut ſuperius narratur) elicere fas eſt, tum ex eo quod mare ipſum nonnullis, ut Albategnio, *Britanniae* pariter ac inſula vocabulo ſit inſignitum, ubi Thulen oceani inſulam in Britannia collocat: ſcilicet, quemadmodum Sicilia, Corſica, Sardinia, aliae in mari Tyrrheno inſulae, partes[i] Italiae etiam & ei continentes in jure dictae ſunt, & Sicilia etiam *ſuburbana*[k] *regio* (poſtquam maris interfluentis & contermini erant domini facti Romani) nominabatur; & ſimul omnes cum Italia & ipſo mari unum corpus ſeu provinciam confecere: ita inſulae quas diximus omnes Britannicae cum Britannia Magna atque interluentibus circumfluiſque maribus, unum Britanniarum ſeu imperii Britannici corpus rite erat indigetandum, tam maribus quam inſulis in dominium eorum, qui rebus hic potiti, ſemper tranſeuntibus. Unde forſan evenit, quod Britannici imperii ſeorſim aeſtimati magnitudinem tantam arbitrati ſint Romani, *ut Britannia*[l] *non circumfuſa oceano, ſed complexa oceanum ipſum videretur*, ut panegyriſtes ille.

CAP. IV.

Oceani Britannici dominium ipſam Britanniam Magnam devictam ſequebatur, ſub Claudio & Domitiano Auguſtis.

DEbellatis poſtmodum a Claudio Caeſare auſtralioribus Britannis, & in deditionem accepta inſula Vectae, acceſſit cum illis, velut victoriam pars neceſſario comitata, Romano imperio Britannicus oceanus; qua ſaltem ſubactae inſulae parti praetendebatur. Inde ejuſdem aevi poeta[m] anonymus ad Claudium de Britannia ſubacta:

> *Auſoniis nunquam tellus violata triumphis*
> *Icta tuo, Caeſar, fulmine procubuit.*
> *Oceanuſque tuas ultra ſe reſpicit aras;*
> *Qui finis mundo eſt, non erat imperio.*

Et dein,

> *Euſrates ortus, Rhenus recluſerat arctos,*
> *Oceanus medium venit in imperium.*

Ipſum oceanum imperio cum Britannia Romano tunc ſubjugatum ait; ut poſt etiam expreſſius:

> *At nunc oceanus geminos interluit orbes;*
> *Pars eſt imperii, terminus ante fuit.*

Terminus erat Romanorum per Gallias & Germaniam imperio oceanus Britannicus; devictis Britannis, ſtatim imperii pars fiebat. Iterum,

> *Oceanus jam terga dedit; nec pervius ulli*
> *Caeſareos faſces imperiumque tulit.*

Et,

> *Illa procul noſtro ſemota excluſaque coelo*
> *Alluitur noſtra victa Britannis aqua.*

Noſtram aquam oceanum appellat non minus, ac inſulam ipſam, devictum. Unde & Romano cingi jam imperium Romanum oceano ſcribit, poſtquam nempe ſubacta eſt Britannia:

> *Quam pater invictis Nereus vallaverat undis.*

Undarum imperium inſulae dominium ſemper ſecutum eſt. Et Seneca[n] de eodem Caeſare & hoc mari:

[a] Dio Caſſius lib. 54. Plin. lib. 2. cap. 67. Sueton. in Claud. cap. 1. [b] Adde Aurel. Victorem, ut emendatur ab Andrea Schotto, Obſervat. Hiſtoric lib 3. cap. 21. [c] Sueton. in Calig. cap. 46. [d] Ibid. [e] In Batavia cap. 10. [f] In Inſulis Britann. pag. 852. [g] Hiſtoriar. lib. 4. not. 56. [h] De Rheni Alveis cap. 14. & videſis Ortelium in Theſaur. Geograph verb. Britenni [i] L. 9. ff. tit. de Judiciis & l. 99. ff. tit. de V. S. [k] Cicero actione 2. in Verrem, & Florus lib. 3. cap. 19. [l] Panegyric. Maximiano dictus. Si mihi. [m] Epigr. Vett. lib. 2. & in Catalect. Vet. Poet. lib. 1. tit. 7. [n] In Octav. act. 1.

—— *paruit*

------------ paruit liber diu
Oceanus, & recepit invitus rates.
En qui Britannis primus impoſuit jugum,
Ignota tantis claſſibus texit freta.

Quin in ejuſdem Apocolocynthoſi,

Juſſit & ipſum
Nova Romanae
Jura ſecuris
Tremere oceanum.

Britannicus oceanus palam intelligendus. Et priſcus autor Hegeſippus, *Plus* (inquit [a], Agrippae regis perſonam induens Claudium alloquentis) *fuit tranſiiſſe ad Britannos, quam triumphaſſe de Britannis. Quid enim facerent, elementis jam Romanorum imperia ſubactis? Docuit illos oceanus ſervitutis patientiam, poſtquam transfretantibus & ipſe Romanorum navigiis inſuetam ſibi ſervitutem agnoverat.* Hinc etiam *navalis corona* in principis honorem *faſtigio domus Palatinae fixa* eſt, *trajecti & quaſi domiti oceani inſigne*, quod ait Tranquillus [b]. Verum haec ad mare auſtralius tantum pertinent: ſeptentrionalius haud navigatum eſt Claudii claſſi: neque enim ejus couſque pertingebat victoria. Primum autem ſub Domitiano circumnavigata eſt inſula a Romanis; & tunc primum illud noviſſimum mare ab eis cognitum domitumque. Tacitus de Julio Agricola in Britannia propraetore, *Hanc*, inquit, *oram noviſſimi*, Caledonii, *maris tunc primum*, ſub Domitiano, *Romana claſſis circumvecta, inſulam eſſe Britanniam affirmavit, ac ſimul incognitas ad id tempus inſulas, quas Orcadas vocant, invenit domuitque.* Quod itidem Juvenalis [c]:

--------- arma quidem ultra
Littora Juvernae promovimus & modo captas
Orcadas. ---------

Modo captas dicit, id eſt, ſub Domitiano. Et error eſt manifeſtus apud Euſebium Hieronymianum, *Claudium Orcadas inſulas Romano adjeciſſe imperio.* Quem tamen ſecuti ſunt Oroſius, Caſſiodorus, Eutropius, Beda, Nennius, Ethelwerdus, alii. Sed contrarium ex unico Tacito, ſcriptore coaetaneo & graviſſimo, ſatis evincitur. Quae vero occurrunt apud Valerium Flaccum [d]; Silium Italicum [e], Statium [f], alios, de Caledoniis & Thule ſubactis ante Domitiani tempora, ita tantum intelligenda ſunt, ut aut more poetico ſeptentrionaliorum nomen pro Britannis quibuſcunque per ſynecdochen uſurpari exiſtimemus, ipſamque *Thulen* pro Britanniae parte qualicunque, aut Romanis *Caledonios* generatim Britannos tantum non auſtrali litori proximantes denotaſſe. Nam & Julius Florus [g] auſtrales Britannos *Caledonias ſecutum eſſe in ſylvas* J. Caeſarem ſcribit, id eſt, plane in ſylvas Britanniae auſtralioris. At vero cum Julius Agricola ſub Domitiano inſulam tam navali quam terreſtri bello ſubegiſſet, & circumvecta claſſe oceanum Caledonium ita proprie dictum, quod *maris ſui ſecretum* (ut obſervatum eſt ſupra) appellabant Britanni, undique aperuiſſet, Orcadaſque domuiſſet; adjectum tunc fuiſſe Romano imperio mare etiam illud ſeptentrionalius, atque adeo Romanos Britannici maris totius non aliter ac inſulae dominos fuiſſe, par eſt ut cenſeamus. Quod & diſertis fere verbis teſtatur Tacitus. Is de Agricola Caledonios armis petituro verba faciens, *Claſſis*, ait, *ab Agricola primum aſſumpta in partem virium ſequebatur egregia ſpecie; cum ſimul terra ſimul mari bellum impelleretur, ac ſaepe eiſdem caſtris pedes equeſque & nauticus miles mixti copiis & laetitia, ſua quiſque facta, ſuos caſus attollerent; ac modo ſylvarum & montium profunda, modo tempeſtatum & fluctuum adverſa, hinc terra & hoſtis, hinc auctus oceanus militari jactantia compararentur. Britannos quoque (ut ex captivis audiebatur) viſa claſſis obſtupefaciebat, tanquam aperto maris ſui ſecreto ultimum victis perfugium clauderetur.* Clariſſimum dominii maris Britannici teſtimonium; quod tam Britannos Caledonios antea, quam Romanos poſtea dominos agnoſcit. Utrum *auctus* an *victus* oceanus ibi legendum, dubitarunt viri docti. Sed utraque lectio dominii acquiſitionem palam denotat. Et *auctus oceanus* mare Caledonium reliquo mari a Claudio, cum auſtraliori inſulae parte, Romano imperio adjecto jam acceſſiſſe ſignificat: quemadmodum *Auctum* dicebatur *circi ſpatium, quod ſupra definitum modum victoriae adjungebatur*, ut habetur apud Feſtum [h]. Et oceanum Britannicum ita in Romanorum poteſtatem tunc redactum, velut perpetuam inſulae ac individuam appendicem, cogitavit forſan Papinius [i], ubi Domitianum, ſub quo haec in Britannos victoria, ita alloquitur:

------ maneas hominum contentus habenis,
Undarum terraeque potens --------

Certe & ſcriptor ouperus [k] ipſum ait Julium Caeſarem *Inſulae fretique Britannici imperium ſibi aſſeruiſſe.* Et tam ſumma id dicit cum ratione, dum utriuſque imperium velut individuum conjungit, quam nulla, dum inſulae imperium Julio Caeſari tribuit.

CAP V.

De Romanorum dominio in mari Britannico, ut inſulae appendice, a Domitiano ad Conſtantium Chlorum Caeſarem, ſeu Diocletianum.

SUbactis vero, ut dictum eſt ſuperius, & inſula, & qui circumvolvitur, oceano a Romanis; ut terreſtre imperium tuebantur praeſides ac

[a] De Excidio Hieroſolymit. lib. 2. cap 9. [b] In Claudio cap. 17. [c] Satyr. 2. [d] Argonautic. lib. 1. [e] Punic. lib. 3. [f] Sylvarum lib. 5. in Protreptico ad Criſpinum, Vecti Bolani, propraetoris, ſub Vitellio, Britanniae filium. [g] Lib. 3. cap. 10. [h] In verb. *Auctum.* [i] Thebaidos lib. 1. [k] Jac. Chiffletius in epiſt. dedicat. ad libellum de Portu Iccio.

legati, ita marinum archigubernus cum claſſe numeroſa. Eo enim nomine appellabatur praefectus claſſis Britannicae, ſeu, ut in Pandectis Florentinis[a], *archigubernius*: quod ſcimus ex Javoleni J. C. ſub Adriano & Antonino Pio Auguſtis, epiſtolis: *Seius Saturninus*, inquit ille[b], *archigubernus ex claſſe Britannica, teſtamento fiduciarum reliquit haeredem Valerium Maximum trierarchum; a quo petiit, ut filio ſuo Seio oceano, cum ad annos ſedecim perveniſſet, haereditatem reſtitueret.* Verum cum in perdomandis & retinendis Britannis Caledoniis, plurimum laboris, emolumenti parum fore perſpicerent Romani, ita praetenturis terreſtre imperium, in auſtrum recedentes, relicta Barbaris ſeptentrionali inſulae parte, limitabant, ut oceani imperium juxta illis minimum eſſe credamus neceſſe ſit. Praetenturae illae in hiſtoriis de Adriano, Antonino Pio & Severo Auguſtis obviae. Ea autem quam ſive muro ſive vallo ab orientali litore ad occiduum per Brigaotes ducto ſtatuit Adrianus & inſtauravit Severus, coercebatur Romanorum territorium intra eoſdem pene fines qui Claudii victoriam terminarant. Altera vero, quae ad Glottam & Bodottiam aeſtuaria inſulam interſecabant, Romanum imperium Britannicum ſub Antonino Pio, ac poſtea ſub Valentiniano, & Valente, & ſequentibus aliquot imperatoribus, finiebat. Unde forſan nec multo ſeptentrionalioris oceani, quam qui horum territoriorum oras allueret, poſtmodum Romani erant domini. Caeterum poſt Seium Saturninum, claſſis, quem diximus, ſub Adriano aut Antonino Pio Britannicae praefectum, de maritimis rebus Britanniae uſque ad Diocletiani tempora, pene etiam de ipſa Britannia, apud ſcriptores altum eſt ſilentium. Infeſtantibus autem ſub Diocletiano mare Britannicum, per Aremoricum & Belgicum tractum, Francis & Saxonibus, ad illud pacandum miſſus eſt C. Carauſius, genere quidem infimus[c], ſed conſilio & manu promptus. Et hanc maris praefecturam popoſciſſe ipſum ſcribit Galfredus Monumethenſis, atque promiſiſſe *tot & tanta ſe inde adepturum, quibus rempublicam magis augmentaret, quam ſi ipſi regnum Britanniae traderetur.* Ille autem, *multis Barbaris ſaepe captis* (quae ſunt Eutropii verba; & de mare Britannicum, cui a Caeſare ut ejus domino, qua Britanniae imperium tenebat, praeficiebatur, infeſtantibus fiunt) *nec praeda integra, aut provincialibus reddita, aut imperatoribus miſſa, ſed ſibi ſoli retenta, cum ſuſpicio eſſe coepiſſet, conſulto ab eo admitti Barbaros, ut tranſeuntes cum praeda exciperet, atque hac ſe occaſione ditaret, a Maximiano juſſus occidi, purpuram ſumpſit, & Britannias occupavit.* Firmatis demum & mari & terra praeſidiis, utriuſque imperium, utpote ſemper conjunctum, ſepteonio[d] obtinuit; extinctus a ſocio ſuo C. Allecto, qui triennio idem ſucceſſor poſſidebat. Hic autem ductu Aſclepiodoti praefecti praetorio (poſtquam ita incertus conſiliique inops a Conſtantio Chloro Caeſare, qui in Britanniam ad eum reprimendum trajecerat ipſe, redderetur, ut tunc denique ſenſerit, quod *non munitus eſſet oceano, ſed incluſus*, ut loquitur Panegyrici autor[e] ad Maximianum) tandem victus & occiſus eſt. Atque ita & inſula ſimul & oceanus, qua Romanorum hic imperio praetendebatur, poſt decennium receptus eſt. Neque aliunde, quam ab hoc decennii in Britanniis imperio, excuſi ſunt nummi illi & C. Carauſii, & C. Allecti, cum inſcriptionibus IMP. C. CARAVSIVS P. F. AVG. & IMP. C. ALLECTVS P. F. AVG. Ectypum autem ex aereis Allecti adjicimus, ut eorum inſcriptio in parte averſa, Triremis cum VIRTVTE AVGVSTA, ſimul obſervetur; qua imperium ejus Britannicum oceani circumfluii dominio maxime ſubnixum eſſe quin vellet, vix dubito.

Reſtitutae ita cum oceano Britanniae inſigne etiam teſtimonium eſt panegyricus ille, cujus autorem alii Mamertinum, Eumenium alii putant. *O victoria multivaga*, inquit ille, *& innumerabilium triumphorum, qua Britanniae reſtitutae, qua gentes Francorum penitus exciſae, qua multis praeterea gentibus in conjuratione illius ſceleris deprehenſis, impoſita eſt neceſſitas obſequendi; denique ad perpetuam quietem maria purgata ſunt! Gloriare tu vero, Caeſar invicte* (Conſtantium Chlorum Caeſarem, jam memoratum, alloquitur) *alium te orbem terrarum periſſe; & Romanae potentiae gloriam reſtituendo navalem, addidiſti imperio terris omnibus majus elementum. Majus elementum* oratorie dicit, pro ipſo oceano Britannico, quem ita expreſſim ait cum Britannia reſtitutum. Et ſingulare ſic eſt, Romanos de imperiis Britanniae & maris cognominis, veluti ſemper individuis, loqui. Et de *lue illa*, quam *ſolis Britanniae viſceribus intabuiſſe* ait, ſeu de periculo Romano imperio tunc imminente, *Nullo certe*, inquit, *fine montium aut fluminum terminabatur, quem diſpoſitae limitis cuſtodiae non tuerentur. Sed ubique navis, licet nobis virtutem felicitatemque veſtram haberemus, magnis tamen terroribus imminebat, qua jacent maria, qua venti ferunt.* Et mox, *Hac victoria veſtra non Britannia ſolum ſervitute eſt liberata, ſed omnibus nationibus ſecuritas reſtituta, quae maritimo uſu tantum in bello adire periculi poterant, quantum in pace commodi conſequuntur.* Allecti etiam imperium *vim nauticae rebellionis* expreſſe nuncupat idem; *atque ipſam*, inquit, *Britanniam, quae ſedem tam diuturno ſceleri praebuiſſet, conſtat victoriam ſola ſui reſtitutione ſenſiſſe veſtram.* Simul cum Britannia ipſa devicta concidit vis omnis nautica, quae in hac plaga, Britannia ab Allecto ita arrepta, neceſſario ut perpetua inſulae comes in Auguſtos invaluiſſet. Et pergit panegyriſtes, *Ex aliis quidem partibus aliqua reſtant, quae ſi voluntas vel ratio deſiderent, poſſitis ac-*

[a] Antoninus Auguſtin. de Nominibus propriis Pandect. Florentin. [b] ff. tit. ad ſenatuſconſult. Trebellian. l. 46. [c] Eutropius hiſt. 9. [d] Oroſius lib. 7. cap. 25. [e] Panegyric. Sa mihi Caeſar.

quirere;

quirere[z] *ultra oceanum vero quid erat praeter Britanniam? quae a vobis ita recuperata eſt, ut illae quoque nationes terminis ejuſdem inſulae cohaerentes veſtris nutibus obſequantur. Nulla progrediendi cauſa ſupereſt, niſi ſi (quod natura vetuit) fines ipſius quaerantur oceani.* Quaenam *nationes terminis Britanniae cohaerentes* hic ſunt praeter tranſmarinas, quarum litora terminis imperii, quod tunc Britannicum cenſebatur, ſeu provinciae Britannicae terminis marinis, id eſt, oceano Britannico, cohaerebant? Veluti Gallorum, & confinium. Nam de inſulis exiguis quae proximant, intelligendum non eſt: neque enim earum incolae *nationes* dictae; nec panegyrici majeſtati conſonum erat, e tam exiguis imperatori gloriam adaugere. Quin *nationes illas terminis Britanniae cohaerentes*, ſeu cohaerentes Britannici imperii corpori terminis, in paulo poſt ſubnexis, ipſos Galliae continentis, cujus litora terminis oceani cohaerent Britannici (qui civiliter ipſius inſulae pars, ſeu territorium cum eo conjunctum, habebatur) incolas fuiſſe oſtenditur. Nam ſic pergit ad explicanda illa verba panegyriſtes, *Per victorias tuas, Conſtanti Caeſar invicte, quicquid infrequens Ambiano & Bellovaco & Trigaſtino ſolo Lingonicoque reſtabat, barbaro cultore revireſcit.* Etiam ex eodem Carolus Sigonius, *Hac victoria*, inquit[a], *non ſolum ipſa eſt recuperata Britannia, ſed Galliae quoque, Hiſpaniae, Italiae atque Africae orae perpetuis piratarum incurſionibus liberatae.* Scilicet Britannia cum oceano ſuo, ac vi eidem tuendo nautica, recepta, in tuto poſitae ſunt non ſolum circumvicinae ſed & longe diſſitae provinciae maritimae, quarum univerſis impendebat hoc bellum, ſeu rebellio nautica, quae *tam late vagari & flagrare poterat, quam late omnis oceanus & Mediterranei ſinus abluunt*; quae item panegyrici verba. Britanniam reſtituere, recuperare, rebellionem nauticam hic comprimere, oceanum hunc purgare, ejuſmodi habita ſunt, ut uno peracto caetera, ob conjunctum perpetuo inſulae & maris cognominis dominium, conſequerentur. Et amiſſa Britannia, copiae Romanorum navales, quibus mare tutum, itidem amiſſae; reſtituta, etiam & hae cum oceano reſtituebantur.

CAP. VI.

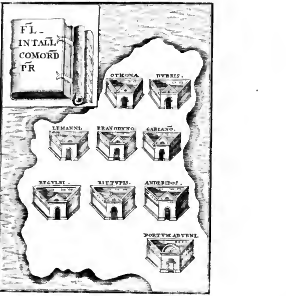
De dominio maris auſtralis & orientalis Britannicum comitante imperium, a Conſtantini magni tempore uſque dum inſulae valedicebant Romani. Id totum praefecturae comitis litoris Saxonici per Britanniam ſubfuiſſe. Et de claſſe ſub Romanis Britannica.

ÆVO inſequente, immutata ſub Conſtantini tempora adminiſtrationis imperii formula, quemadmodum ſub praefecto praetorio Galliarum vicarius Britanniae civili adminiſtrationi hic praeerat, & ſub magiſtro militum occidentis comes Britanniarum & dux Britanniarum mediterranea inſulae copiis tuebantur, ita ſub ejuſdem magiſtri diſpoſitione vir titulo ſpectabilis, *Comes*[b] *litoris Saxonici per Britanniam*, praeſidiis in litore auſtrali & orientali Britanniae diſpoſitis, mari univerſo quod Gallias, Bataviam, & Cimbricam Cherſoneſum, & magnam Britanniam interfluit, veluti parti ſeu termino terminato imperii Britannici, non aliter ac ejuſdem imperii provinciae alteri, praefici eſt ſolitus. Quod in ipſo nomine dignitatis eſt ſignantiſſime indicatum. Nam *dux Britanniarum, comes Britanniarum*, ut *comes Tingitanae, comes Hiſpaniarum*, id genus alii plurimi, a terris & regionibus quibus praeerant, denominabantur. Atque inter dignitates illas, quae limitaneae fuere, eae a limitibus nomen ſemper accipiebant. Unde *comes limitis AEgypti*[c], *praefectus Euphratis*[d], *praefectus ripae Danubii*[e], *& comes Danubii*[g], & *quibus Rheni*[g] *mandata eſt cuſtodia*, in Officiis Auguſtalibus occurrunt. Scilicet fluvii hi Romani imperii termini ſeu limites erant. Et comites ſeu duces Rheni verbis illis de Rheno innui putant merito viri docti[h]. Quemadmodum autem *Danubii, Rheni, Euphratis* nomina fines denotabant ſeptentrionales orientaleſque imperii Romani, ita planiſſime *litoris Saxonici* nomen ſeu limes orientalem auſtralioremque finem imperii Britannici, ſeu quod Britannici nomine in Romanorum, ut corpus unum, poteſtatem redactum eſt. Adeo ut quicquid ad limitem illum protendebatur, comiti litoris Saxonici per Britanniam, ut praefecto territorii marini, ſeu inſulae appendicis, proprie ſubjaceret. Jam vero protenſum eſt territorium illud ſeu provincia huic dignitati ſingulari ſubjacens per mare ipſum Britannicum, a Britannico litore uſque in litora tranſmarina, ſeu quae in Gallia, Belgia, Batavia, Cimbrica Cherſoneſo, Britanniae noſtrae adverſa ſunt: ita ut quicquid a Britannico litore ſive maris ſive inſularum interjaceret, comitis quem diximus praefecturae, veluti admiralli provincialis ſeu territorialis adminiſtrationi, accederet. Litora autem adverſa illa *Saxonici litoris* nomine tota cognita tunc fuiſſe, manifeſtum fit tum ex Ptolemaeo, Marciano Heracleote, Zoſimo, ejuſmodi aliis, tum ex Notitia dignitatum utriuſque imperii. Etenim juxta Albis fluvii oſtium, quod Cimbricae Cherſoneſo ſeu Daniae regni parti occidentali proximat, Saxones a Ptolemaeo[i] & Marciano[k] collocantur, uti etiam in ipſa Cherſoneſo Cimbrica. Atque a ſedibus eorum primariis & vetuſtis litus illud *Saxonici* nomen deſumpſit. Gens autem inter Germanos praecipua, vicinis pulſis, in auſtrum per Batavicum, Belgicum, Gallicum litus ſedes ampliabat: unde ſub Rheni oſtiis Batavorum agros eam etiam ſub Conſtantini tempora occupaſſe, ſcribit Zoſimus[l]. Atque ex eo quod haec inſidebant litora Saxones, & crebris per Galliarum tractum totum maritimum exſcenſionibus factis & mare & tellurem

[a] De Occidentali Imperio lib. 1. [b] Notitia Dignitatum Imperii Occidentis. [c] Notitia Dignit. Orientis. [d] Inſcript. Gruter. fol. 1090. 21. [e] Ibid. fol. 490. 2. [f] Sidonius Apollinaris in Panegyric. Anthemio dicto. [g] L. 9. C. Theodoſ. Lib. 7. tit. 1. [h] Marquard. Freher. Orig. Palatin. part. 1. cap. 3. [i] Geograph. lib. 2. [k] In Periplo. [l] Hiſtor. lib. 3.

inde

Inde infeſtabant, dictum eſt non ſolum litus illud Saxonum ipſorum ſeu limes imperii Britannici orientalis, verum & ipſum litus Belgicum & Gallicanum totum, quod Britanniae noſtrae adverſatur, Saxonicum litus, & limes Saxonicus. De Cimbrico & Batavico litore, in quo ſedes ſibi fecerant ampliores, res manifeſta eſt ex eis quae jam memorantur. De Belgico & Gallicano expreſſim itidem teſtatur Notitia dignitatum imperii. Etenim in ea habetur ſub diſpoſitione ducis tractus Aremoricani (qui totus eſt ab occidentali Gallia ſeu a Ligeris fluvii oſtio ad Sequanae oſtium) *Tribunus cohortis primae novae Armonicae, Grannona in litore Saxonico.* Ibi planiſſime litus Britanniae noſtrae auſtrali in Galliis adverſum *litus Saxonicum* appellatur. Et in eadem Notitia ſub diſpoſitione ducis Belgicae ſecundae (quae a Sequanae ad Moſae fluvii oſtium porrigitur, & Flandriam complectitur) habemus *Equites Dalmatas Marcis in litore Saxonico.* Atque in inſigniis ejuſdem ducis expreſſim item habetur *litus Saxonicum.* Ita totum quod a Cimbrica Cherſoneſo in occidentalem Galliam procurrit *litus Saxonicum* diſerte in Notitia dictum. Quod non ſolum a frequentiſſimis in ora ea maritima depraedationibus, quas exercere ſolebant [a] Saxones, ſed ab eorum exſcenſionibus ſedibuſque per totum illud litus ſubinde adquiſitis evenit. Adeo ut expreſſius nil dici potuerit, quam oceanum totum interjacentem, ut inſulae appendicem, ab auſtralioris inſulae partis dominis tunc occupatum eſſe; niſi quis velit ea quae a comitis, ducis, aliuſve praefecti limitanei ſedibus propriis ad limites, a quibus ipſe denominabatur, protenduntur, ſive ejus imperio ſive praeficientium dominio non ſubjacuiſſe. Quod ſane abſurdum eſt, & a ſolenni imperii Romani adminiſtratione prorſus alienum. Sedes autem proprias habuit comes ille litoris Saxonici per Britanniam, tantummodo in Britannia; &, ſub Romanis, Britannicus duntaxat erat ille magiſtratus. Neque Saxones ipſi alii quam hoſtes: & litus eorum, qua illud ipſi inſidebant, plane hoſticum erat. Sedes ſcilicet comiti huic, ſuo pro arbitratu, fuere in quolibet praeſidiorum, oppidorum, ſeu urbium maritimarum novem, quas in litore Suſſexiano, Cantiano, Eſſexiano & Norfoleienſi ſitas, pro inſignibus, ad mare depictas & principali diplomati adjectas, ſemper habuit. Nomina harum fuere *Othona, Dubris, Lemmanis, Branodunum, Garianum, Regulbis, Rittupae, Anderidos* (ſeu *Anderida*) *Portus Adurni.* Sua praeterea fuere & vicario Britanniarum & duci & comiti Britanniarum inſignia itidem cum imperio data: huic, ipſa inſula arcis munitae figura in oceano depicta; duci, oppida aliquot mediterranea; & vicario, provinciae quinque in quas inſula a Romanis partita. Quod videre eſt in Notitia dignitatum. Ubi comitis litoris Saxonici, quem diximus, inſignia hac formula, ea

[a] Sidonius Apollinaris lib. 8 epiſt. 6.

ſcilicet

ſcilicet quae in codicillis depingi ſolebat, habentur. Quod vero ad urbes illas in inſignibus hiſce maritimas ſeu oppida attinet; ſi rerum Britannicarum peritis[a] credamus, Othona ſita erat ad Trinobantum litus, quod centuriae de Dengy in agro Eſſexiano praetenditur. Dubris idem eſt cum Dover. Lemannis circa Hith in litore Cantiano collocabatur. Branodunum non aliud erat a Brancheſter in litore Norfolcienſi prope Metaris aeſtuarium. Garianum, aut Gernemutha erat, aut locus proximans. Regulbium ſeu Regulbis, Cantii aquilonarem oram occupavit, Reculver jam nominatum. Rittupis ſeu Rhutupiae in Cantio ſub Wantſumi fluvii oſtium ſedes habuit, ſorte Richborow. Anderidos Rotheri fluvii ripam tenuit, Newenden jam appellatum. Et demum portus Adurni in viculum, nunc Aldrington vocatum, prope Shorham in litore Suſſexiano, tranſivit. Libri autem in inſignibus illis figura, quae in codicibus Notitiae manuſcriptis purpurea ſeu lutea eſt, ut teſtatur Guidus Pancirollus[b], ipſa mandata Caeſariana denotabat. Et, ſi Pancirollo fides habenda, literae ei inſcriptae notariorum lingua ſignificabant, *Felix liber injunctus notariis laterculi, continens mandata ordine principis*, ſeu *primicerii*, qui notariorum princeps. Ipſiſſimae eaedem literae in aliorum praefectorum inſignibus interdum habentur. Quoſnam autem in marini, quod diximus, dominii tutelam ſub diſpoſitione ſua haberet comes litoris Saxonici per Britanniam, quale item officium, indicatur in Notitia ad hunc modum,

Sub diſpoſitione viri ſpectabilis, comitis litoris Saxonici, per Britanniam.

Praepoſitus numeri Fortenſium, Othonae.
Praepoſitus militum Tangricanorum, Dubris.
Praepoſitus numeri Turnacenſium, Lemannis.
Praepoſitus equitum Dalmatarum Branodunenſis, Branoduno.
Praepoſitus equitum Stableſiani Garrionenſis, Gariannono.
Tribunus cohortis primae Vetaſiorum, Regulbio.
Praepoſitus legionis II. *Aug. Rutupis.*
Praepoſitus numeri Abulcorum Anderidae.
Praepoſitus numeri exploratorum, portu Adurni.

Officium autem habet idem vir ſpectabilis comes, hoc modo.

Principem ex officio magiſtri praeſentalium a parte peditum.
Numerarios duos, ut ſupra, ex officio ſupradicto.
Cornicularium;
Adjutorem;
Subadjuvam;
Regendarium;
Exceptores;
Singulares, & reliquos officiales.

Tam de militum quam miniſtrorum nominibus conſulendus eſt Guidus Pancirollus. Neque hic locus eſt commentario, qui ea lectori inclinantis imperii Romani hiſtoria non ſatis verſato explicaret. Numerorum vero rationem a Guido ſubductam, ut praeſidia ſub hoc comite, ad tutandam Britannici imperii tunc temporis appendicem hanc marinam adhibita, melius innoteſcant, adjicimus. *Sub hoc comite*, inquit[c], *erat una legio forte* M *peditum, & ſeni numeri, forte* MCC, *& duo ordines equitum ferme* CC. *Summa eſt peditum ferme* MMCC, *& equitum* CC. *praefecturam enim mille peditum hoc tempore fuiſſe Conſtantinus Porphyrogenneta*[d] *ſcribit*. Sic ille. Naves & claſſiarii, hoc ſaltem nomine, non memorantur in Notitia. Sed ut in hoſtium exſcenſiones, ſi forte acciderent, diſpoſiti fuere ordines equitum, ita in numeris & legione claſſiarios contineri non eſt quod dubitemus. Quemadmodum etiam Flavius Vegetius, *Apud Miſenum*, inquit[e], *& Ravennam ſingulae legiones Romani nominis cum claſſibus ſtabant, ne longius a tutela urbis abſcederent, &, cum ratio poſtulaſſet, ad omnes mundi partes navigio pervenirent.* In legionibus, ſeu harum nomine, ipſi claſſiarii ab eo cenſentur. Obſervandum vero interea eſt, diligentiſſimos Romanorum rerum indagatores[f], dum de claſſibus diſpiciunt, praeter Ravennatem & Miſenenſem[g] (quarum haec *Galliam, Hiſpanias, Mauritaniam, Africam, AEgyptum, Sardiniam atque Siciliam in proximo habebat*; illa *Epiron, Macedoniam, Achaiam, Propontidem, Pontum, Orientem, Cretam, Cyprum petere directa navigatione conſueverat*; quae ſunt Vegetii verba; utraque ab Auguſto Caeſare[h] primum ad tuendas provincias maritimas ipſumque mare ibi inſtituta, & *praetoria* etiam ob dignitatem dicta) binas alias in ipſo mari, ſed minus celebres plerumque tantum adjicere: harum altera ad Forum Julii in Gallia Narbonenſi[i], altera in ipſo Ponto[k] collocabatur. Atque ita quatuor duntaxat in mari claſſes perpetuas ſeu celebriores Romanis fuiſſe plerumque admittitur. Alias quidem recte addunt fluminum claſſes etiam perpetuas, veluti Rheni, Danubii, in quibus Moeſica, item & Pannonica, ejuſmodi aliae. In his vero naves ſeu lembi, *luſoriae* ſeu *luſuriae*[l] dictae, ad imperii fines uſque in ulteriores ripas & caſtella in eis extructa tuendos excubabant. Atque hac notione *luſoriarum* nomen binis Codicis Juſtinianei legibus[m] ſatis antea depravatis a praeſtantiſſimo viro Claudio Salmaſio[n] reſtitutum eſt. Atque ut in fluminibus luſoriis ſeu navibus minoribus plerumque utebantur, ita in mari liburnis, quarum minimae remorum habebant ſingulos ordines, paulo majores binos, idoneae menſurae ternos vel quaternos, interdum quinos, ut docet Vegetius. Jam vero, utcunque apud veteris imperii Romani praeſidii & munitionis omnigenae indagatores illos ſatis obſcure aut negligenter verba de claſſe qualicunque Britannica fieri ſoleant; id nihilominus certiſſimum eſt, non ſolum ſingularem claſſem in Romano-

[a] Guil. Camden. in Suſſexia, Cantio, Eſſexia, Norfolcia. [b] Ad Notitiam Dignitat. Occidentis, cap. 72. [c] Ibid. [d] Lib. de Thematibus. [e] De Re Militari lib. 4. cap. 31. [f] Lipſius de Magnitudine Romana lib. 1. cap. 5. ſed & vide Jul. Caeſ. Bulinger. de Imperio Romano lib. 6. cap. 6. [g] De quibus item Tacitus lib. 4. Annalium. [h] Suetonius in Auguſto cap. 49. [i] Tacit. Annal. 4. Strabo lib. 4. [k] Joſeph. Haloſ. lib. 2. cap. 16. [l] Cod. Theodoſ. lib. 7. tit. 15. De Luſoriis Danubii. [m] L. 4. C. de Offic. Milit. Judic. & l. 4. C. de Off. Magiſtri Officiorum. [n] In Notis ad Flavium Vopiſcum. pag. 475.

 rum

rum praeſidiis perpetuis fuiſſe liburnarum Britannicam, qua mare de quo loquimur, velut inſulae magnae Britanniae appendicem, tutabantur, verum etiam aliam claſſem in oceano exteriore, ſeu navale aliquod alibi in maritimis ſive Hiſpaniae ſive Galliarum oris, extra mare Mediterraneum, non omnino eos habuiſſe: ſaltem nullibi apud veteres commemorari. Quod teſtimonium non contemnendum eſt, tum unicum conſeciſſe Britannici imperii, jam ad Romanos devoluti, corpus mare ſimul & inſulam, tum jus ejuſmodi in mari, quo Britannicum erat, tunc obtinuiſſe, ut ſimile in plagis ſaltem occidentalioribus (utpote in quibus alia provincia non erat marina) non omnino reperiretur. Claſſis hujus Britannicae (praeter obvium illud quod de Seio Saturnino claſſis Britannicae archigubernо ſub Antonino ſeu Adriano Auguſto ex Pandectis[a] juris Caeſarei ſupra[b] habetur) expreſſa apud Tacitum etiam ſit mentio, ubi de rebus cerialis & civilis ſub Veſpaſiano Auguſto locutus, *Circumſteterat*, inquit[c], *civilem & alius metus, ne quartadecima legio, adjuncta Britannica claſſe, afflictaret Batavos, qua oceano ambiuntur.* Et nulla cum ratione doctiſſimus Lipſius opinatus eſt, hanc fuiſſe partem[d] claſſis luſoriarum quibus Rhenus fluvius inſtructus erat; partem ſcilicet ad exitum fluvii excubantem ſub arcem illam Britannicam, qua de nos ſupra[e]. Nam etiam Britannica integra erat & marina omnino, non fluviatilis. Marinam fuiſſe non ſolum res ipſa perſuadet, verum etiam tum jam dicta tum ea quae capite proximo dicentur de comite litoris Saxonici; qua ſaltem ex poſterioris rerum adminiſtrationis praeſidiorumque collocationis ratione, de priore, ut non raro, ſuerit dijudicandum. Sibi vero integram fuiſſe hanc claſſem, ſuumque habuiſſe praefectum, teſtis eſt inſcriptionis veteris, Romae in palatio Capranicenſi, fragmentum[f], quo periit quidem ipſum nomen praefecti claſſis Britannicae. Sed ex eo liquet praefecturam ejuſmodi in Romanorum vetuſtis non incelebrem fuiſſe, eamque geſſiſſe quendam qui etiam claſſis Moeſicae & Pannonicae praefectus fuerat, uti etiam proconſul & praeſes Alpium, ſubpraefectus claſſis praetoriae, & tribunus legionis XVI. Illud ita ſe habet:

. . . .
. . . .
PRAEF. CLASS. BRIT. ET MOESIC. ET PANNONIC. PROC. ET PRAESIDI ALPIVM SVBPRAEF. CLASS. PRAET. TRIB. LEG. XVI. FL. ECPREPVSA.

Quin non ita leve eſt argumentum, claſſis illius in mari Britannico, velut provinciae Britannicae (juxta ea quae dicta ſunt) parte, tuendo, illis in ſeculis fuiſſe uſum frequentem, ex eo quod *ſcapharum exploratoriarum*, quae majoribus liburnis in excubando ſociabantur, nomen a Britannis in Romanorum ſcripta receptum fuerit, quemadmodum *copulorum*, qui[g] itidem in Rheni limite tuendo naves fuere luſoriae, nomen a Germanis. Eas vocaſſe Britannos *Pyctas* obſervabant Romani. Flavius Vegetius, qui e commentariis Catonis, Celſi, Trajani, Hadriani, ſub Valentinianorum aevo libros de re conſcripſit Romanorum militari, *Scaphae*, inquit[h], *majoribus liburnis exploratoriae ſociantur, quae vicenos prope remiges in ſingulis partibus habebant; quas Britanni Pyctas vocant. Per has & ſuperventus fieri, & commeatus adverſariorum navium aliquando intercipi aſſolet, & ſpeculandi ſtudio adventus earum vel conſilium deprehendi. Ne tamen exploratoriae naves candore prodantur, colore veneto (qui marinis eſt fluctibus ſimilis) vela tinguntur & funes. Cera etiam, qua ungere ſolent naves, inficitur, Nautae quoque vel milites venetam veſtem induunt, ut non ſolum per noctem, ſed etiam per diem facilius lateant explorantes.* Sic ille. Et libri editi habent plerumque hic *Pictas*, aut *Pyctas*. Manuſcriptis vero aliquot quibus uſus eſt Godeſcalcus Stewechius legitur *Picatas*; uti etiam binis in bibliotheca ad D. Jacobi regia (quod adootavit mihi vir doctiſſimus amiciſſimuſque Patricius Junius) *Picatas*; unde in verſionibus Vegetii ſuperiorum ſeculorum Gallicis habetur nunc *Picaces*, nunc *Pigaces*. Sed Stewechius ad citatum locum, *Mihi*, inquit, *verius videtur* pincas *appellatas. Id enim navicularum genus etiam hodie Britannia & Batavia agnoſcit. Vocant autem vulgo* Een Pincke. Utut vero ſe haec res habuerit, exploratoriarum habes hic apud Vegetium, navium uſum cum liburnis conjunctum, nomenque earum ex Britannico illius aevi ſermone ita obſervatum, ut non omnino videatur dubitandum, quin Britannis & in Britannica provincia marina uſum earum fuiſſe aut perpetuum aut frequentiſſimum ſimul ſentiret Vegetius. Sic ex vocabulis illis *Geſum, Trimarcia, Eſſedum, Petoritum, Braccae*, id genus aliis ſive a Gallis ſive a Britannis in Romanorum linguam receptis, notiſſimum ipſarum rerum quas ſignificant ſive in Galliis ſive in Britanniis uſum ſatis indicari a nemine non agnoſcitur. Quin etiam tuendi maris rationem arteſque adhibitas ita adjungit hic Vegetius, ut eis itidem tunc uſos fuiſſe Britannicos claſſiarios, ſeu qui Pyctis aut Picatis illis in excubiis praeerant marinis, non ſit prorſus ut minime credamus.

CAP. VII.

Expenditur ſententia virorum aliquot doctorum, qui litus Saxonicum, *cujus* comes *ille* per Britanniam *maritimus dictus eſt*, litus *volunt eſſe Britannis* ciſmarinum; *& plane refellitur.*

SED vero viri aliquot docti, ſive aliud ut plerumque agentes, ſive oſcitanter nimis rem perpendentes, comitis litoris Saxonici per

[a] L. 46. ff. tit. ad ſenatuſconſ. Trebellianic. [b] Cap. 5. hujus libri. [c] Hiſtoriar. lib. 4. [d] De Magnitudine Romana lib. 1. cap. 5. [e] Cap. 3. [f] Jan. Gruterus pag. 493. [g] Videſis Lipſ. ad Tacit. Hiſt. lib. 5. num. 36. & de Magnitud. Romana lib. 1. cap. 5. [h] De Re Militari lib. 4. cap. 37.

Britanniam

Britanniam dignitatem ſeu praefecturam aliter interpretantur; atque ita, ut, ſi eorum ſententia eſſet admittenda, argumentum ſeu teſtimonium de maris dominio cum inſula ſub Romanis in praefectura illa conjuncto ſuperius allatum palam corrueret. Horum duplex eſt genus. Alii ipſum litus Britannicum ſeu ciſmarinum, *Saxonicum* in dignitatis hujus nomine tantum dici volunt; alii, tam Britannicum quam totum illud a Cimbrica Cherſoneſo in Galliam occidentalem lunato receſſu porrectum atque Britanniae adverſum. Sed utrique largiter ſane ſunt hallucinati. Prioris ſententiae autor eſt Guidus Pancirollus [a], qui a Saxonibus, quos Vortigernus Britanniae auſtralioris rex huc ſibi ſubſidio vocavit, ita denominatum intra inſulam litus ſeu limitem eſſe ſcribit. *Inſulae partem* (ita ille) *Saxones occuparunt, unde limes contra eos a comite creato erectus Saxonicus eſt dictus.* Quo nihil inſcitius dici potuit, ſive rem ipſam ſive temporum rationem ſpectes. Nam ut praeteream in Notitia ipſa non omnino de limite Saxonico, ſed de litore verba fieri (utcunque etiam Pancirollo praefectus, de quo loquimur, dictus ſit in commentarii ſui lemmate *comes limitis Saxonici per Britanniam*) ſcripta eſt Notitia ſub Theodoſii junioris tempora, ſeu annum ccccx. ut fere conſentiunt viri docti. Id eſt, ſub id tempus formula univerſae imperii adminiſtrationis, tam in oriente quam in occidente, quae jam antea inoleverat, ſumma cum diligentia velut in laterculum congeſta eſt unicum. Jam vero Saxones, ut plerique veterum docent, primum in Britanniam advenerunt anno Chriſti ccccxlix. Detur autem, quod ex meliore calculo eſt forte recipiendum, adventum illorum annum ccccxxviii. ſortiri debere [b], id eſt, xxi. Theodoſii junioris; id interea (quod inprimis eſt hic advertendum) certiſſimum eſt, derelictam eſſe a Romanis praefectis Britanniam omnino, antequam illi acciti. Scilicet fuere a Vortigerno rege *ad retundendas aquilonales gentes* (Pictos, & Scotos; non Romanos, qui inſulae valedixerant) *intromiſſi*; quod ſcribit Gildas [c]. Neque Romanis eorumve ducibus aut comitibus res erat intra inſulam omnino cum Saxonibus. Adeo ut hiſtoriarum & temporis rationum ſit ignorantia craſſa, *Saxonicum* quemcunque *limitem*, aut *Saxonicum litus*, florente aut aliquatenus obtinente hic Romanorum imperio, in ipſa inſula ſtatuere. Maniſeſtius igitur nihil eſt, quam tranſmarinum Britanniae auſtrali & orientali adverſum litus, ut ſuperius deſignatum eſt, *Saxonicum* in ea dignitate dictum. Etiam & multo antiquior erat *comes* ille *litoris Saxonici per Britanniam*, & *tractus maritimi*, ſeu maris ejus quod Romanorum per Britanniam imperio, ſeu in Britannicae provinciae corpore, comprehenſum eſt, adjectione notus. Nam ſub Valentiniano I. ſeu circa annum Chriſti ccclxx. hac dignitate functus eſt Nectaridius; teſte Ammiano Marcellino, ubi nuncium ait [d] indicaſſe, *Britannias barbarica conſpiratione ad ultimam vexatas inopiam, Nectaridiumque comitem maritimi tractus & Buchobaudem ducem hoſtilibus inſidiis circumventum.* Neque alia a *comitis litoris Saxonici*, hoc ſenſu, *per Britanniam* putanda eſt dignitas, quam accepit apud Bononiam (in Galliis) C. ille Carauſius, de quo ſupra, ad pacandum per tractum Belgicae & Aremoricae mare, quod *Franci & Saxones* (ut Eutropii & Oroſii verba ſunt) *infeſtabant*. Nam praeſidia etiam ipſum & ſedes praefecturae in Britannia eum habuiſſe inde ſatis elicitur, quod a Maximiano juſſus occidi, in Britanniis ſtatim purpuram ſumpſit, & per ſeptennium inde imperavit. Ita praefectus hic ſeu comes tractus maritimi & comes litoris Saxonici, iidem ipſi ſemper habiti, ad Britanniae mariſque ſui ſolius adminiſtrationem attinuere. Quibus etiam, ut nomine tantum non re diſcrepans, adjungendus eſt praefectus claſſis ſub Romanis Britannicae, de quo capite ſuperiore. Suas autem ad tutandum mare & litus hoc tranſmarinum operas auxiliares ex inſtituto principali praebuiſſe fatemur ducem Belgicae ſecundae & ducem tractus Aremoricani, de quibus ſupra fit mentio. Nam & praeſidia habebant illi in litore hoc Saxonico, ut obſervatum eſt, diſpoſita. Caeterum id maxime hic obſervandum eſt, duces hoſce tranſmarinos non tam litus aut mare quam continentem ex ipſa dignitatis natura curaſſe; atque inde tantum nomina, ut vides, ſortitos: hunc a tractu Aremoricano & Ebroicano [e], qui per provincias quinque, Aquitaniam primam & ſecundam, Senoniam, ſecundam Lugdunenſem & tertiam (quae Britanniam minorem & Normanniam complectitur) extenſus totas fere Gallias jam vulgo dictas continebat; illum vero a Belgica ſecunda: neque alium fuiſſe Mediterraneorum, alium litoris aut maritimi tractus in Galliis ſive comitem ſive ducem: in Britannia autem diſtincta omnino fuiſſe munera ſive comitum ſive ducum Mediterraneorum, & comitis tractus maritimi ſeu litoris Saxonici, diſtinctas copias, inſignia protſus diſtincta. Perinde ac ſi hoc ipſo Romani imperatores vellent denotatum, ut mare ipſum ad Inſulae ſemper imperium, ita res maritimas earumque tutelam ad Britannicam litoris Saxonici ſeu tranſmarini praefecturam jure ſingulari pertinuiſſe; utrumqe autem adverſi Galliarum continentis ducem ſubſidium adverſus infeſtantes Saxones, cum res poſtularet, ita praeſtare debuiſſe, ut interea ſola cura maris ipſius, ut ſingularis mandatae provinciae, comiti litoris Saxonici per Britanniam conſtituto incumberet. Et ſi quis ſive Aremoricae ſive Belgicae ſecundae dux ſeu comes, *ducis* ſeu *comitis litoris Saxonici* (ut obiter volunt aliqui [f]) nomine appellabatur, id ſane inde fiebat, quia litus Saxonicum, nobis tranſmarinum, provinciam eorum terreſtrem terminabat; quemadmodum & comitis jam dicti per Britanniam, marinam. Nec vero magis admittenda eſt ſententia illa altera, tam Britannicum noſtrum quam adverſum ſeu tranſmarinum litus, *Saxonicum* eo aevo dictum; adeoque nomen illud in comitis, de quo loqui-

[a] Ad Notitiam Dignit. Occid. cap. 72.
[b] Apud Guil. Camden. in Brit. pag. 95. & vide Thomam Lidiat. in Temp. Emendat. pag. 238.
[c] In Epiſt. de Excidio Britanniae.
[d] Hiſtor. lib. 27.
[e] Praeter Notitiam & Pancirollum, vide Joſ. Scaligerum ad Auſonium lib. 2. cap. 6.
[f] Joſ. Scaliger in Lect. Auſonianis lib. 2. cap. 6. & Guil. Camden. in Brit. pag. 96.

mur,

mur, dignitate ciſmarinum litus denotare. Hujus eſt Abrahamus Ortelius [a]; *Saxonicum litus,* inquit ille, *in libro Notitiae, Cantii partem orientalem deſignare video; cum Dubrim, Rutupim, & alia Cantii oppida in eo deſcribat.* Sequaces ejus ſunt viri quidem praeclari, Guilielmus Camdenus [b], Paulus Merula [c], Philippus Cluverius [d], alii aliquot. Et rationem adjiciunt; quia litus utrumque, tam ciſmarinum quam tranſmarinum, a Saxonibus piraticam in hoc mari tanta frequentia exercentibus nomen deſumpſit. Unde & in comitis titulo, Britannicum litus deſignari. Sed hallucinatio eſt manifeſta. Scimus quidem ſcriptores illius aevi docere tam litus adverſum, quam mare alluens, crebris depraedationibus Saxonum, eorumque exſcenſionibus, ſedibuſque ibi collocatis (ut vetuſtas in litore Cimbrico & Batavico ſedes praetermittam) eſſe infeſtatum. Ideoque *Saxonicum* inde denominatum fuiſſe, doctorum vix eſt qui dubitat. De Saxonibus autem litus illud ita frequentantibus teſtes ſunt omni exceptione majores. Sidonius Apollinaris [e] de tractu Aremoricano,

> *Quin & Aremoricus piratam Saxona tractus*
> *Sperabat.*-------

Et Ammianus Marcellinus [f], ſub Valentiniano & Valente Auguſtis, Gallicanos ait, *Tractus Francs & Saxones iiſdem confines, quo quiſque erumpere potuit terra vel mari, praedis acerbis incendiiſque & captivorum funeribus hominum violabant.* Adde & Saxones Baiocaſſinos in litore Aremoricano apud Gregorium Turonenſem [g], ceu incolas vetuſtos, commemorari. Adeo ut res obſcura non ſit, quamobrem Saxonici nomen litori adverſo inditum. At vero nullibi legitur Saxones tunc temporis litora Britannica ſive inſediſſe ſive adpellere ſolitos, aut Britannicum quid, praeter mare, infeſtaſſe. Nec veſtigium quidem occurrit, unde conjicias nomen *Saxonici* litori Britannico tunc temporis fuiſſe aut debitum aut tributum. Atque inauditum eſt, puto, litora aliqua, nominis ſui celebritate notiſſima, a praeternavigantium tantum ſive tranſitu ſive nuda maris, ſine exſcenſione, infeſtatione, novum nomen deſumpſiſſe. Maxime in dignitatis indicatione, quae non ſit ſoli telluris etiam, cujus revera ita litus eſſet ipſum, nomine interim adjecto. Percurre quae habentur in Notitia utriuſque imperii dignitates univerſas: nulla reperitur alia denominatione ſignata, quam aut ipſo limite, ut limitaneae, aut a notiore & certiori provinciae nomine, ut reliquae. Scimus quidem portum qui in Morinis, ſeu tranſmarinus nobis eſt, dici olim *Britannicum,* ſeu *portum Morinorum Britannicum,* ut teſtatur Plinius [h]: quod nomen a Britannia noſtra derivatum volunt [i] viri docti. Sed ob J. Caeſaris ex illo portu in Britanniam trajectum (nam Iccium faciunt) ita denominatum volunt. Simili, aut aequivalente ratione litus, quod Britanniae eſt, *Saxonicum* ſub dignitatis, de qua loquimur, tempore vocari, non eſt repertum. Certe nec a ratione eſt abſonum, ipſum Britannicum in Morinis portum a ſtatione navium quae tuendo ſub Romanis mari contermino, qua Britannicum erat & Britannicae praefecturae ſubjacebat, Plinii ſeu Veſpaſiani Auguſti (quod idem eſt) aevo denominari. Quin vero ſi ipſum litus inſulae in comitis, quo de agitur, limitanei dignitate intellectum fuiſſet, quam compendioſe dictus fuiſſet *comes litoris Britannici?* Undenam verborum illa periphraſis ſingularis, *comes litoris Saxonici per Britanniam,* ſi litus ipſum fuiſſet Britannicum? Palam eſt, quemadmodum in Officiis Auguſtalibus habebatur *magiſter militum per orientem, magiſter militum per Thracias, per Illyricum, peditum per occidentem,* ita comitem hunc dictum eſſe *per Britanniam:* ſcilicet undiquaque per Britanniam, quantum ad ejus ſingulare miniſterium attinebat, id eſt, quantum ad tuendos fines imperii Britannici ad ipſum litus Saxonicum ſeu tranſmarinum ſitos. Atque ita verba, quibus exprimitur dignitas haec, ſunt diſtinguenda, ut *comes per Britanniam* plane dicatur, ſed *litoris Saxonici,* ſeu *limitis tranſmarini;* qua ratione caeteri duces ſeu comites limitanei deſignari ſoliti. Et egregium eſt ad hanc rem exemplum in Germanici imperii, quod tenuere Romani, limite. Is erat Rhenus fluvius. Cuſtodia Rheni mandari ſolita eſt praefecto; quod apud Hiſtoricos [k] & ex Codice Theodoſiano [l] eſt manifeſtum. At vero ripa Tranſrhenana erat limes praefecturae hujus, adeoque imperii Germanici, non ripa citerior. Unde etiam Poſthumius, ſub Gallieno imperatore cuſtodiae hujus praefectus, *limitis Tranſrhenani dux* nominatur a Valeriano Auguſto in epiſtola ad Gallos miſſa; quod diſcimus ex Trebellio [m] Pollione. Et *limes trans Rhenum,* id eſt, ripa Tranſrhenana, memoratur Flavio [n] Vopiſco. Ita fere proconſul Aſiae totum ſub ſua diſpoſitione habebat Helleſpontiacum fretum uſque in Europae litora, ut capite oſtenditur decimo quarto. Non alio certe modo *comes litoris Saxonici per Britanniam,* litoris ſeu limitis tranſmarini, adeoque totius Interluentis maris, ut magiſtratus in Britanniarum adminiſtratione conſtitutus, comes habendus eſt. Id quod maxime etiam firmatur ex alio ipſius dignitatum Notitiae loco, ubi de comitum praefecturis quae ſub diſpoſitione viri illuſtris magiſtri peditum praeſentalis agitur. In libris Notitiae editis ita legitur,

> *Sub diſpoſitione viri illuſtris magiſtri peditum praeſentalis comites militum infraſcriptorum;*
>
> *Italiae.*
> *Africae.*
> *Tingitaniae.*
> *Tractus Argentorenſis.*
> *Britanniarum.*
> *Litoris Saxonici per Britannias.*

[a] In Theſauro Geographico. [b] In Cantio pag. 230. [c] Coſmograph part. 2. lib. 3. cap. 31. [d] German. Antiquae lib. 1. cap. 18. [e] Panegyric. ad Avitum Auguſt. ſeu Carm. 7. adde eum lib 8. epiſt. 6. [f] Hiſtor. lib. 27. [g] Lib. 5. cap 26. [h] Hiſt. Nat. lib. 4. cap 23. [i] Jacob. Chifflettius in Portu Iccio cap 6. [k] Zonaras tom. 2. alii. [l] L. 9. C. Theodoſ. lib. 7. tit. 1. [m] In Triginta Tyrannis. [n] In Tacito Auguſto.

Tam

Tam in Alciati quam Pancirolli editione legitur, ut hic, *militum infraſcriptorum*. Dubitari nequit quin pro *militum*, *limitum*, fuerit ſubſtituendum. Neque enim ratio officiorum imperialium patitur, ut *Militum* ibi locum habeat. Et certiſſimum eſt ex eis quae ſequuntur, Italiam, Africam, tractum Argentoratenſem, Britannias, & litus Saxonicum ſuos habuiſſe comites, ut comites limitum, non aliter ac territoria quae ibi proxime ſubjunguntur; velut Mauritania Caeſarienſis, Tripolitani, aliae itidem provinciae, quae, praeter Britannias, ſuos pariter habuere duces, nomine *ducum limitum*. Jam vero tam ducis quam comitis Britanniarum limes erat ipſum inſulae litus. Scilicet nihil omnino erat inſulae, quod eorum praefecturae non ſuberat, ne quidem extremi ipſius qua tellus erat limites. Quod cum ita ſit, cujuſnam limitis erat comes ille, qui *litoris Saxonici per Britannias* dicebatur, ſi nolis eum ex adverſo litore nomen ſumpſiſſe? Dux & comes Britanniarum, ſimpliciter ita dicti, praeter vicarium Britanniae, pro diverſitate adminiſtrationis totam inſulam gubernabant; atque & comiti & duci & vicario integra, ſed diverſis formis, inſula, diffuſo oceano circumdata, pro inſigniis in Notitia habetur; quemadmodum etiam inſula ſimiliter circumdata, cum oppidis maritimis ſeu navalibus, comiti litoris Saxonici. Et vicario, duci, & comiti Britanniarum adminiſtrationis limites fuiſſe ipſa inſulae territoria, adeoque etiam in ipſa litora ſe undiquaque per Romanorum hic imperium extendiſſe liquet ex eis quae in Notitia dignitatum oſtenduntur. Unde etiam & dux & comes Britanniarum a litore Saxonico ut a limite pariter denominandi fuiſſent, ſi eo nomine litus Britannicum tunc temporis fuiſſet indigitatum. Nam Britannias ipſas, qua inſulae ea voce comprehenſae ſunt, *limitum* nomine expreſſim deſignari in dignitatum limitanearum, quas ex Notitia memoravimus, recenſione palam videmus. Extra inſulam igitur, adeoque in litore adverſo ſeu tranſmarino, ſecundum id quod ſuperius diſſeruimus, limes ille quod litus erat Saxonicum eſt etiam hinc ſtatuendus. Nec ſane praetermittendum eſt, cum in Notitia quamplurima provinciarum atque praefecturarum tam maritimarum quam mediterranearum ſint inſignia depicta, idque ex more, apud primiecrios aliosve qui codicillos principales conficerent, ab eis qui ſummae rerum praeerant recepto, non ſolum nulla omnino, praeter ea quae ſunt praefecturae Britannicae, in occidentis dignitatibus reperiri in quibus maris habetur aliquod veſtigium, nec ſane in dignitatibus orientis praeter comites AEgypti & Iſauriae, quorum utriuſque inſignibus praetexebatur limbus marinus, ſed etiam in Britanniarum quatuor praefecturarum ſingularum, vicarii nempe, ducis, comitis, & demum comitis litoris Saxonici per Britanniam, inſigniis perpetuo oceanum circumfundi: perinde ac ſi id denotari inde voluiſſent Romani, aliam provinciam prorſus nullam, praefecturam nullam aliam adeo aut tam ample conjunctum, commixtum, ac velut incorporatum ſibi maris dominium ſeu territorii marini tutelam habuiſſe.

C A P. VIII.

E Claudiano, & numiſmatis aliquot Antonini Pii Auguſti, indicia de Britanniae inſulae & oceani ſui imperio & dominio individuo.

A Dominio maris Britannici cum inſulae ſemper conjuncto, ſeu comite individuo (ſecundum ea quae dicta ſunt) manarunt, ut veri eſt ſimillimum, illa Claudiani, qui vix de Britannia pacata, recepta, aut domita loquitur, quin mare ipſum, velut id quod neceſſario comitaretur, ſimul adjiciat. Ad Honorium Auguſtum de gentis ſuae origine, quae ex Iberia,

------ Cunabula fovit, inquit[a],
Oceanus. Terrae dominos pelagique futuros
Immenſo decuit rerum de principe naſci.
Hinc proceſſit avus-----

Scilicet Theodoſius, qui poſt Nectaridium litoris, ut ſupra memoratur, Saxonici comitem & Buchobaudem inſulae ducem caeſos, in Britanniam miſſus eſt ab Imp. Valentiniano I. Neque quod pelago, in rerum Theodoſii hujus geſtis, bene reſpondeat, habet Claudianus, praeterquam quod *debellator Britannici litoris* ei dicatur, & *maduiſſe Saxone fuſo Orcadas* ſubjungat. Quod palam de pacato mari Britannico a Saxonibus infeſtari ſolito intelligendum. Mox item de Theodoſio hujus filio, ſeu Honorii patre, id eſt, Theodoſio Auguſto I.

Sed laudes genitor longe tranſgreſſus avitas
Subdidit oceanum ſceptris-----

Quod ad recuperatam Britanniam, occiſo Aquileiae maximo, qui per tyrannidem inſulae imperium invaſerat, quin ſpectet, vix dubitari poteſt. Ad Flavium item Stilichonem Honorii minoris tutorem, apud eundem, ipſa Britannia, *Munivit me*, inquit[b], *Stilicho*,

------ ne litore toto
Proſpicerem dubiis venturum Saxona ventis.

Mare ſcilicet mihi pacatum reddidit; mihi tutatus eſt & ſervavit; ab ejus uſu Saxonas abegit. Alibi etiam Pietas Dea ad Honorium[c],

------ Quantum, te principe, poſſim,
Non longinqua docent: domito quod Saxone Tethys
Mitior, aut fracto ſecura Britannia Picto.

Maris tutamen cum inſulae plane hic conjunctum, Idem poeta ad Manlium Theodorum Cos.

----- Hiſpana tibi, Germanaque Tethys
Paruit, & noſtro diducta Britannia mundo.

[a] Panegyric. de 4. Conſulatu Honorii [b] De laudibus Stilichonis lib. 2. [c] In Eutropium. lib. 1.

Idem imperium, eadem victoria, tutela eadem ſemper & maris ſeu Tethyos Britannicae & ipſius inſulae. Germana enim Tethys hic oceani Britannici pars illa eſt, quae Belgas, Batavos, Friſios, Jutas, & Britanniam interfluit. Hiſce accedat provinciae (quae praeſidialis ſub vetuſtioribus Caeſaribus fuit) figura in Romanorum numiſmatis reperta. Ea eſt forma muliebris, palla ſeu ſupparo induta, nunc rupibus nunc globo in oceano inſidens cum ſigno militari, haſta, ſcuto; uti ex aereis Antonini Pii nummis juxta habetur depicta. Britanniam circumambienti oceano imperare ita notabant, & Romanum imperatorem Britanniae. Neque effigiem hujuſmodi comperimus ante tempora Seii Saturnini, primi (de quo mentio apud veteres ſit) praefecti claſſis Britannicae ſeu copiarum navalium, quibus Britannicum oceanum tuebantur Romani. Is ſub Adriano aut Antonino Pio hoc munus geſſit, ut ante dictum eſt. Atque hinc eſt quod poſtea Claudianus, ubi Britanniam (caeruli ſeu oceani, jure ſingulari, inſulam dictam) perſona induit, velat eam amictu pelliceo adeo velut undulante & caeruleo glaſti colore infecto, ut oceani aeſtus omnino imitaretur; & pedibus ejus ipſum oceanum ſubjicit. Ita ſcilicet ille, ubi plures provincias trabearum inſignia Stilichoni Romae petentes inducit: Hiſpaniam, Britanniam, Africam. Et de Britannia ſeorſim[a].

Inde Caledonio velata Britannia monſtro,
Ferro picta genas; cujus veſtigia verrit
Caeruleus, oceanique aeſtum mentitur amictus.
Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit,
Munivit Stilicho; totam cum Scotus Hibernam
Movit, & infeſto ſpumavit remige Tethys.

Hiſpaniae ante ibi comas palmae ſoliis ornat, & veſtem Tago fluvio intexto. Africam ſpicis & ebore, quemadmodum in Antonini Pii nummis etiam deſignabatur. Harum utraque mari item alluitur, pene circumdatur. Sed ad neutram, ut ad Britanniam, adjacentis maris imperium ſpectaſſe tum intellexit poeta. Caeterum ut Hiſpaniae palmae & Tagus fluvius, ut Africae ſpicae & ebur propria; ita Britannicae provinciae oceanum cognominem proprium fuiſſe voluit innuere. Verum ita terminatum fuiſſe Romanorum in oceano hoc dominium exiſtimandum eſt ſecundum litoris occupationem, ut in maris interim Britannici parte, quae gentium Britannicarum eis minime ſubjacentium alluebat litora, parum juris habuerint. Quod de mari Hibernico, & quod reliquum eſt ſub Cauro poſitum, maxime dicendum. Neque enim Hibernia ſolum ſed etiam Mannia, inclinante Romanorum imperio, inſulaeque occidui maris ceterae & Britanniae magna pars ſeptentrionalior, a Scotis tenebatur Pictiſque; unde par eſt ut iis etiam ſuum fuiſſe in alluente oceano imperium avitum autumemus. Et de imperio ſeu dominio, ſub Romanorum tempora, oceani Britannici, velut ejus quod non minus jure priſco ad inſulam ejuſque imperium attineret, quam ſive murus ſive pomoerium ad urbem, haec dicta ſunto. Ad ſucceſſorum tempora tranſimus.

CAP. IX.

De maris Britannici dominio, poſtquam Romanorum imperium exuerant incolae.

INclinantibus, ſub Theodoſio juniore & Honorio & Valentiniano III. Auguſtis, rebus Romanis, neque urbis ipſius tutelae ſufficientibus praeſidiis militaribus, liberabant ſe omnino eorum imperio Britanni; circa annum a Julii Caeſaris adventu ccccLXXX. ſeu Chriſti ccccXXX. Scilicet τῆς Ῥωμαίων, ut ſcribit Zoſimus[b], ἀρχῆς ἀφίσταντο, καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐβιότευον, *Romanum imperium exuerunt, conſtituta pro ſuo arbitrio republica.* Rediit igitur ad indigenas tam maris quam inſulae partis a Romanis antea occupatae dominium. Huic interim inhiabant Saxones illi adverſi litoris incolae, quibus re piratica exercitatiſſimis propulſandis comitem litoris Saxonici per Britanniam praeficere (ut fuſius eſt jam oſtenſum) ſolebant Romani. Quin vero & in ſubſidium adverſus Scotos & Pictos a Britannis auſtralioribus, Romana omnimoda ope nudatis, illi acceerſiti, ſummam rerum ſibi hic demum adepti ſunt. Regnumque ita in notiſſima illa eorum heptarchia ſemper ejuſmodi habebatur, ut penes unum aliquem regem eſſet, etiam ante Egberti regis tempora, ſummum imperium, quod caeteri omnes agnoſcerent. Hos Dani excepere. Atqui terreſtri utrorumque imperio conjunctum fuiſſe marinum vix eſt cur dubitemus. Neque enim ſentiendum eſt eos, qui adeo *aſſueti ſalo*, & quibus antea erat

.... pelle[c] ſalum ſulcare Britannum
Ludus, & aſſuto glaucum mare findere lembo;

Et *quorum quot remiges vidiſſes, totidem te cernere putaſſes archipiratas*, ut de Saxonibus loquitur Sidonius Apollinaris[d]; & quibus *cum diſcriminibus pelagi non notitia ſolum erat, ſed fami-*

[a] De laudibus Stilichonis lib. 2. epiſt 6. [b] Hiſtor. lib. 6. [c] Sidon. Apollinaris Panegyric. ad Avitum Aug. ſeu carm. 7. [d] Lib. 8.

liaritas

litaritas. Quod idem de Danis etiam & Normanois (promiſcue enim haec nomina uſurpata eandem gentem ſaepius denotant) dicendum, teſtantibus ſatis Reginone, Dudone, monacho Malmesburienſi, Abbone, Gemiticenſe, aliis; non eſt, inquam, ſentiendum hoſce ſive inſulam ſive litus, cui maris imperium adeo affixum erat, oactos, mare item prajacens jure dominii non itidem occupaſſe. Neque omoino ſorte cootemnendum eſt, fuiſſe Saxonibus hiſce tantam & tam ſingularem mirandamque maris & rerum marinarum conſuetudinem, ut ipſi ſoli artificioſa aeſtuum ac refluxuum maris (hos *ledones* ſeu *lidunas*, illos *malinas* appellitabant) obſervatione menſes ſibi & annos putare ſolerent, etiam & anoorum cyclos inde conficere: prorſus ſioe exemplo. Atque ut vetuſtiores agricolae tempore interjungendi boves dies horaſque, & quemadmodum caeterae fere gentes ſolis & lunae motu annos dieſque menſurabant (utpote rebus quarum in colendis quae poſſidebant latifundiis varioque eorum uſu ratio habenda erat prae caeteris maxima) ita hi ſoli ex ſolo oceani, cui fuere adeo aſſueti, motu reciproco diverſaque in fluxu & refluxu litoris pulſatione, velut ex eo cujus in eorum vitae generis ratione primaria erat habenda ratio, annales ac menſtruos periodos diſtinguebant. Quin ut AEgyptiis ex agrorum ſuorum, quos inundaverat Nilus ſuus, dimenſione oatam eſſe aiunt geometriae artem, ita Saxonibus oostris, ex maris ſui frequentiſſimo uſu & perpetua obſervatione, ortum eſſe dubitari nequit artificium hoc alibi inauditum. De quo qui plura velit, poſt venerabilem Bedam noſtrum [a], conſulat Joſephum [b] Scaligerum, Dionyſium Petavium [c], Olaum Wormium [d]. Totam vero gentem inde rebus nauticis apprime aſſuetam fuiſſe, non tantum maris accolas, inde elicitur, quia aliter aegre admittitur ex vario oceani motu temporum rationes genti ipſi putandas fuiſſe. Nam qui ab oceani uſu alieni, certe quin iis computus hujuſmodi aut inutilis aut difficilis nimis fuiſſet, fieri nequibat, Etiam cauſa proculdubio erat non exigua accerſendi in inſulam Saxones, ut rerum ipſi maritimarum peritiſſimi mare, quod, quia Romana claſſis nuper id deſeruerat, hoſtium incurſibus undiquaque jam patebat, tutarentur. Tantundem ſane inouere viſus eſt aotiquus ſcriptor Ethelwerdus, de eorum adventu verba faciens; *Illis diebus*, inquit [e], *agilem audierant Britanni eſſe in piratico genere gentem Saxonum in tota maritima a Rheno fluvio uſque in Doniam urbem, quae nunc vulgo* Danemare *nuncupatur, ac in omni armatura robuſtam. His igitur immenſa per nuncios munera mittunt, auxilia petunt, ſocietatem pacis promittunt.* Qui aotea mare Britannicum infeſtare ſoliti, ad ejuſdem tutamen & ad pacem invitantur. Et Britannis certe rerum oavalium, adeoque tutelae maris ſui curam fuiſſe eo in aevo maximam inde liquet, quod in hiſtoria Britannica de Arthuro illo rege decantatiſſimo & Malgone principe legitur, eos *ſex comprovinciales oceani inſulas* (ut Galfredi Mooumethenſis verba ſunt) *Hiberniam videlicet, atque Iſlandiam, Gotlandiam, Orcades, Norwegiam, Daciam, diriſſimis praeliis ſuae poteſtati ſive adjeciſſe ſive recuperoſſe*; etiam & *Groenlandiam, & omnes alias terras & inſulas orientalis oceani, uſque ad Ruſſiam, & multas alias inſulas* [f] *ultra Scantiam, uſque dum ſub ſeptentrione.* Et de hoc ſeculo eſt illud apud Nennium [g] Elvodugi diſcipulum intelligendum, Cunedam oempe Maglocuni avum, Britannum auſtraliorem, Scotos ex omnibus regionibus & inſulis Britannicis expoliſſe. Certe ut haec fierent, neceſſe eſt ut poteſtas navalis, qua mare proximum facile tutum ſemper redderetur, accederet ingens.

CAP. X.

Anglo Saxonum & Danorum Britanniae auſtralis imperium occupantium, dominium marinum, tum ex Saxonici regni initiis, tum ex copiis eorum victoriiſque navalibus elicitur.

PRaeter jam dicta de Saxooibus hic rerum potitis, ſunt etiam in veterum monimentis alia, quae tum eorum tum Danorum in Britannia regnantium imperium marinum expreſſius indicant. Ea quadrifatiam tribuo; in poteotiſſimi Saxonum regni initia; copias ſequentis temporis & victorias oavales; tributa & fiduciariorum clientum officia ad rem nauticam pertinentia; & demum expreſſiſſima aliquot de regum tunc temporis Angloſaxonicorum dominio marino teſtimonia. In initiis regni Angloſaxonum praecipuis cenſeo cum Octhae & Ebiſſae, quos ſuadente Hengiſto Vortigernus invitarat, adventum, tum AEllae Suſſexiae regis adpulſum. Hic mare & litora auſtralia, illi ſeptentriooalia occuparunt. De copiis Octhae & Ebiſſae navalibus ita Neonius [h] Elvodugi diſcipulus, ſub Gildae oomine etiam circumferri ſolitus, *Cum quadraginta ciulis navigantes circa Pictos, vaſtaverunt Orcadas inſulas, veneruntque & occupaverunt plurimas inſulas & regiones trans mare Freſicum* (Bodotriam intelligit ſeu fretum Edinburgeoſe) *quod inter nos & Scotos, & uſque ad confinia Pictorum. Et Hengiſtus ſemper ciulas* (id eſt, navigia Saxonibus plena, *pandos myoparones* Sidonio dictos) *ad ſe paulatim invitavit, ita ut inſulas quas habitabant relinquerent.* Vix expreſſius dici potuit gentem rebus oauticis belliſque maritimis aſſuetam, Britanniae partem magnam ita adeptam, etiam appendicem illam inſulae individuam, ſeu mare, inprimis fuiſſe tutatam, numeroſa, quae hoc praeſtare poſſet, vi traducta. Quod ad AEllam attinet; eum Ciſſa & Cimeno filiis, claſſe militaribus copiis inſtructiſſima, ad locum litoris Suſſexiani prope Wittering, Cimenſhore [i] olim ab hoc Cimeno dictum, adpuliſſe ſcribunt; oram [k] maritimam, pulſis Britannis, poſſediſſe; noviſque iodies e Ger-

[a] De Natura Rerum cap. 28. [b] De Emendatione Temporum lib. 2. pag. 161. & in Appendice ad Conjectan. in Varronem pag. 181. edit. 1581. [c] De Doctrina Temp. lib. 2. cap. 70. [d] In Faſtis Danicis lib. 1. cap. 11. [e] Lib. 1. [f] Vide Guil. Lambard de Priſcis Anglorum legibus, pag. 137. [g] MS. in Biblioth. Cottoniana. [h] MS. in Biblioth. Cottoniana & partim apud Camden. in Brit. pag. 91. [i] Cart. Cedwallae R. apud Camden. in Brit. pag. 225. [k] Ethelwerd. lib. 2. & 3. cap. 3. Henric. Huntingdon. lib. 2.

mania

manla accitis ſubſidiis, regnum tandem ad Humbrum fluvium per litora orientalia dilataſſe; primumque fuiſſe Angloſaxonum, qui tam diffuſi imperii hic potiretur: quin ejus poſteris duraſſe hoc regnum annos circiter ſeptuaginta. At vix ſane evenire potuit, ut ii, quibus re nautica inſigniter pollentibus adeo feliciter res in litore proceſſiſſet, ipſum etiam mare non obtinerent; maxime cum ſub id tempus alios quoſquam re nautica in hoc tractu polluiſſe neutiquam omnino teſtatum habeamus. Copias autem navales & navales victorias inſequentium regum, tam Danorum quam Angloſaxonum, videre eſt paſſim apud Joannem Aſſerium epiſcopum Schirburnenſem, Guilielmum monachum Malmesburienſem, Henricum archidiaconum Huntingdonienſem, Rogerum Hovedenium, Florentium Wigornienſem, Florilegum; praecipue vero in Alfredi, Edwardi ſenioris, Athelſtani, Edgari, Ethelredi, & Haroldi regum geſtis. Certe diu poſt Saxonici regni initia rem nauticam, qua maris dominium tutum foret, haud parum hic floruiſſe exiſtimandum eſt tum ex gentis moribus ſupra narratis, tum ex frequenti navigationis uſu, qui utrinque negotiantibus interdictus eſt, ob ortum inter Carolum Francorum (poſtea Caeſarem) & Offam Merciorum apud Angloſaxones regem, cui caeteri ſuberant, diſſidium. Sed & reſtituta eſt ejuſdem paulo poſt libertas, ex foedere in Angloſaxonum maxime gratiam & commodum, quod ex Alcuino [a] & Guilielmo Malmesburienſe ſcimus. At vero ante Alfredum regem langueſcere coepit poteſtas eorum maritima, idque praeſertim ſub Ethelulpho rege, cum Dani [b] ſeu Normanni non litora ſolum, verum & totam pene inſulam graviſſime infeſtarent, & inſulas pleraſque Britannicas occidentaliores vi occuparent. Et patebant omnia piraticam exercentibus. Poſtquam autem Alfredus regnum adeptus eſt, inſtaurata eſt maris tutela, firmatum dominium. De eo ita Aſſerius ille epiſcopus Schirburnenſis, praeceptor ejus; *Juſſit cymbas & galeas, id eſt, longas naves, fabricari per regnum, ut navali praelia hoſtibus adventantibus obviaret, impoſitiſque piratis in illis, vias maris cuſtodiendas commiſit.* Et paulo poſt, *Nautis quoque ſuis mandavit, ut in parte freti vitale hoſtibus ſubſidium denegarent.* *Piratarum* hic vocabulo (quemadmodum alii illius aevi) uſus eſt, non pro praedonibus, ut vulgo; ſed pro iis qui hoſtium claſſes arte navali adgrederentur, & marinum defenderent territorium. De vocabuli etymo ſcholiaſtes vetus ad Sophoclis Ajacem, Πεῖρα, inquit, Ἀττικῶς δόλος ἢ τέχνη, ὅθεν καὶ πειραταὶ οἱ κατὰ θάλασσαν κακοῦργοι, *Pira Attice denotat dolum ſeu artem, unde & piratae dicuntur qui mare infeſtant.* Cum vero Alfredi tempore, Angloſaxones & Dani de ſumma rerum in Anglia ſubinde decertabant (nam tunc Gurmundus ſeu Guthrunus, rex Danorum, ut fiduciarius Alfredo cliens, ſuas habuit in Northumbria & Anglia orientali ſedes atque territoria perampla) concertationes eorum maxime navales fuere, perinde ac ſi eum qui oceano Britannico dominaretur, etiam telluris ſeu praejacentis inſulae partis dominum fore, neceſſario ſequi exiſtimaſſent utrique. Unde etiam fiebat, ut invaleſcentibus in mari Danis, copias navales inſigniter augeret Alfredus rex, naves Danorum navibus duplo longiores, altiores, celeriores, minuſque nutantes, adeoque naumachiis multo magis idoneas, conſtruendo. Florentius monachus, *Eodem anno*, inquit (ſcilicet Chriſti DCCCXCVII.) *exercitus paganorum in Eaſtanglia & Northumbria reſidentium, furtivam praedam circa ripas maris agentes, terram occidentalium Saxonum graviter vexabant maxime longis celeribuſque navibus, quas ipſi ante plures annos fabricaverant. Adverſum quos bis longiores, altiores, celeriores, minuſque nutantes, ex praecepto regis Alfredi fabricantur naves, quarum violentia praedictae hoſtium naves ſuperari poſſunt.* Totidem verbis idem narrat Rogerus Hovedenius. Henricus autem Huntingdonienſis de remorum numero quibus agerentur naves hae Alfredi, expreſſim, *Rex*, inquit, *Alfredus naves longas, ſcilicet* XL. *remorum vel plurium, fecit parari contra puppes Dacorum.* Sed de ſexaginta remis navibus, amplioribuſque, ab eo tunc conſtructis loquuntur annales Saxonice conſcripti [c]; unde ſuos conſarcinarunt fere jam citati, aliique ſcriptores ejuſdem farinae. Verba ſunt Annalium, Þa het Ælfred Cing timbrian lange ſcipu ongen þa æſcas þa wæron full neah twa ſwa lange ſwa þa oðre. Sume hæfdon LX. ara ſume ma. þa wæron ægþer ge ſwiftran geunwealdran ge eac hearran þonn þa oðre. næron hi naþor ne on Friſiſc geſceapen ne on Deniſc buton ſwa him ſelfum þuhte þ hi nyt weorþorte beon mihton, quod ſonat, *Conſtrui juſſit Alfredus rex naves longas, quae cum Danicis praeliarentur. Fuere autem duplo illis longiores. Quarum nonnullae remos habuere ſexaginta, nonnullae plures. Celeriores item fuere illis, minus nutantes, atque altiores: nec ad formam ſive Friſicam ſive Danicam fabricatae, ſed ea quam ipſe exiſtimavit praeliis commodiſſimam.* Unde dubitandum non eſt quin mire inſtaurata fuerit, eo regnante, apud Angloſaxones res navalis, quae provinciae marinae tuendae inſerviret. Atque inita tam ab Alfredo quam Edwardo filio ſuo cum Danis & Normannis praelia navalia, exitu, ut fit, vario, non ſine claſſibus numeroſis ſaepius occurrunt. Sub Athelſtano autem rege copiis maritimis inſtructiſſimo *Gens Hibernenſium* (ut habet Huntingdonienſis [d]) *& puppium habitatores fatales corruerunt.* Angloſaxonica, quae in vetuſtis Annalibus, unde ea tranſtulit Hungtingdonienſis, hiſce reſpondent, ſunt Scotta leode ⁊ ſcyþflotan fæge feollan, quae idem ſatis denotant. Nam Scotta leode ſeu *Gens Scotica* & Scoti pro Hibernis non raro apud veteres ſumuntur. Is etiam, *Confertiſſimum*, inquit idem, *duxit exercitum terra & mari in Northumbriam & Scotiam, cui cum non eſſet qui reſiſtere perſiſteret, ubique terrarum progrediens & pro libitu praedans cum triumphali rediit lauro.* Unde poeta [e] illius aevi:

[a] In Epiſt. apud Guil. Malmesbur. de Geſtis Regum lib. 1. cap. 5. & in Operibus Alcuini, inter Epiſtolas, pag. 1669. [b] Geſta Normannorum ann. DCCCXL. Malmesb. lib. 2. cap. 2. &c. [c] MS Codicibus in Bibliotheca Cottoniana ann. DCCCXCVII. [d] Hiſtor. lib. 5. [e] Apud Guil. Malmesbur. de Geſtis Regum 2. cap. 6.

Jam cubat in terris fera barbaries aquilonis ;
Jam jacet in campo, pelago, pirata, relicto,
Illicitas torvaſque minas Analavas anhelans.

Analavus hic Hibernenſium [a] moltarumque inſularum rex erat, qui Athelſtani litora, ad Humbri fluvii oſtium, cum claſſe DCXV. navium adgreſſus, ingenti accepta clade, in turpiſſimam ſugam converſus eſt. Edgarus vero rex *cum ingenti claſſe* (ſic Florentius Wigorníenſis [b]) *ſeptentrionali Britannia circumnavigata, ad Legionum civitatem* (Ceſtriam) *appulit, ubi ſubreguli ejus octo, ut mandarat, occurrerunt, & quod ſibi fideles & terra & mari cooperatores eſſe vellent, juraverunt* ; ſeu ut Huntingdonienſis [c] de eadem re, *omnes illi domino debitam dederunt fidem, ſe terra & mari ſervituros ei ad ejus imperium.* Io regulis hiſce fuir Maccuſius, *plurimarum rex inſularum* Hovedenio & Florentio dictus ; & Florilego, *rex monae & plurimarum inſularum.* Eundem *archipiratam* nuncupat G. Malmesburienſis. Quin idem rex Edgarus, perinde ac ſi in re navali & maritima ſplendorem, magnificentiam, ac velut epiromen totius imperii ſui cerni voluiſſet, *Scapham* (cum Ceſtriae agebat ; ita Florentius & Hovedenius) *aſcendit, reguliſque illis ad remos locatis, ipſe clavum gubernaculi arripiens eam per curſum fluminis deae perite gubernavit, omnique turba ducum & procerum ſimili navigio comitante, a palatio ad monaſterium S. Joannis Baptiſtae navigavit, ubi, facta oratione, eadem pompa ad palatium remeavit. Quod dum intravit, optimatibus fertur dixiſſe, tunc demum quemque ſuorum ſucceſſorum ſe gloriari poſſe regem Anglorum fore, cum, tot regibus ſibi ſubſequentibus, potiretur pompa talium honorum* ; ſeu, *cum tanta praerogativa honorum frueretur*, ut ſcribit Malmesburienſis eandem rem narrans. Tot regibus, qui ut fiduciarii clientes tam mari quam terra cum ſubſidiis ei praeſto ſemper forent, quandocunque accirentur. Sed & inſigne eſt apud eundem Florentium & monachum Malmesburienſem teſtimonium, quotannis regem hunc & aſſidua cura & copiarum vi mare ſuum circumfluum eſſe circumluſtrando tutatum. *Omni*, inquit Malmesburienſis, *aeſtate, emenſa ſtatim paſchali feſtivitate, naves per omnia litora coadunari praecipiebat ; ad occidentalem inſulae partem cum orientali claſſe, & illa remiſſa, cum occidentali ad borealem, inde cum boreali ad orientalem remigare conſuetus ; pius ſcilicet explorator, ne quid piratae turbarent*, id eſt, *viriliter hoc agens* (ut air, praeter Hovedenium, Florentius) *ad defenſionem contra exteros regni ſui, & ſuum ſuorumque ad bellicos uſus exercitium.* Manifeſtum eſt hoc imperii marini tutamen. Claſſium autem, quas diximus, cuilibet naves erant MCC. eaeque, quod expreſſim aiunt ſcriptores, *robuſtae*, adeo ut eo rege claſſis Britannica e navibus ejuſmodi coaſtaret MMMDC. quemadmodum expreſſe Florentius [d], & Hovedenius. Alii autem quater mille naves claſſes haſce confeciſſe ſcribunt, ut Joannes Bramtonius [e] abbas Jornallenſis : aliis tribus hiſce claſſem quartam adjicientibus, uode numerus ad MMMMDCCC. exereſcit ; quod videre eſt apud Florilegum. Ita *regni ſui fines*, ut ait etiam Florentius, *prudentia, fortitudine, juſtitia, temperantia, quoad vixit, Deo auxiliante cuſtodivit ; & quoniam iram ferocis leonis contra inimicos habuit, inſularum principes & tyranni illum pertimuerunt.* De Haraldo etiam ſeu Heraldo rege legitur apud Ordericum Vitalem ; *Heraldus mare navium militumque copia munierat, ne quis hoſtium ſine gravi conflictu introiret in regnum.* Adeo ut quin mari tuendo cuſtodiendoque, ut Angloſaxonici in inſula imperii appendici, diſpoſitas fuiſſe copias illo in aevo has navales, & naumachias commiſſas exiſtimemus, fieri quidem nequeat : maxime, ſi haec jam oſtenſa cum iis quae de eodem ſeculo ad hanc rem ſtatim ſubjiciuntur, rite componamus.

CAP. XI.

Imperium marinum Angloſaxonum & Danorum in Britanniis regnantium ex tributis & clientum fiduciariorum officiis ad rem nauticam pertinentibus, itidem obſervandum. Et de tributo ſeu ſtipendio Danegeldo dicto, quod maris tutelae praeſtari ſolebat.

TRibuta ſequuntur & clientum officia ad rem nauticam ſeu maris tutelam attinentia, quae dominli lrem marini in Angloſaxonum aevo indicia ſunt. Tributa dico ad navium incrementum & claſſiariorum commeatus indici ſolita : qualia fuere quae ſecundum civium fundos poſſidentium cenſum, indicta ſub Ethelredo rege ad naves conſtruendas. Tunc enim quicunque CCCX. caſſatas ſeu hidas, terrae poſſidebat, is unius navis ſabricandae ſumptus praebuit : & pro rata ad hunc modum omnes, qui plurium pauciorumve hidarum, hidaevae partis domini. Hoc docent Marianus Scotus [f], Hovedenius, & Florentius, totidem quilibet verbis. *Rex Anglorum AEthelredus de* CCCX. *caſſatis* (ita illi) *unam trierem, de novem vero loricam & caſſidem fieri, & per totam Angliam naves intente praecepit fabricari. Quibus paratis, electos in eis milites cum alimentis poſuit, &, ut ab exterorum irruptionibus fines regni ſui defenderent, illas ad Sandwicum portum congregavit.* Henricus autem Hunringdonienſis, uti etiam Matthaeus Pariſienſis [g] & Florilegus de eadem re, *Fecit rex parari per totam Angliam ex trecentis & decem hidis navem unam, & ex octo hidis, loricam & galeam.* Dein ſubjicit Huntingdonicoſis quid

[a] Roger. Hovedenius annal. part. 1. ann. DCCCCXXXVII. & Florent. Wigorn. ann. DCCCCXXXVIII. [b] In ann DCCCCXXXXVII. [c] Anno Edgari XIII. Huntingdon. lib. 5. [d] In Ann. DCCCCLXXV. [e] MS in Bibliotheca Cottoniana. [f] MS. anno MVIII. in Biblioth. Cottoniana. [g] Hiſtor. Minor MS. in Biblioth. Cottoniana.

hidae nomine veniat: *Hida autem Anglice,* ait, *vocatur terra unius aratri culturae ſufficiens per annum.* Alii de hidae quantitate aliter ſtatuunt: & pro diverſo regionum more, eam fuiſſe perquam variam, certiſſimum eſt; ſed eandem cum *Caſſata & Carucata*. Certe Annales Anglosaxonici [a] monaſterii Abingdonienſis *hidas* hic expreſſim itidem habent. Sub anno MVIII. Her bebead ſe Cing (ita illi) þ man ſceolde ofer eall angelcyn ſcipu fæſtlice pyrcan, þ iſ ðonn of þrim hund hidum ⁊ nyf Tynum ænne ſceȝð. And nyf VIII. hidum helm ⁊ byrnan, id eſt, *Hic juſſit rex, ut per totam Angliam naves ſedulo fabricarentur, ſcilicet ut ex* CCCX. *hidis unica paſſim conſtrueretur trieris, ex octo vero hidis lorica praeberetur & galea.* Et ſolenne eſt legibus noſtris illius ſeculi hidarum numero beatiores cenſeri; quemadmodum item paſſim videmus in Notitia illa Angliae ſeu libro cenſuali **Doomes day** [b] dicto, qui ſub Guilielmo rege primo conſcriptus eſt. Addit item Huntingdonienſis, *Non fuiſſe tantum numerum navium tempore alicujus in Britannia*; quod itidem teſtantur annales, quos diximus, Saxonici. Igitur nec numeroſiſſima illa Edgari navium vis (de qua ſuperiore in capite) cum hac comparanda. At vero ex vetuſtis illius ſeculi ſchedis hidae per Angliam apud Guilielmum Camdenum [c], virum praeſtantiſſimum atque ingens Britanniae noſtrae lumen, ita numerantur, ut non ultra 243600. excreſcant. Si ita res fuiſſet, certe naves integrae ex hoc tributo tantum 785. conſtrui potuere; qui numerus millibus aliquot eſt Edgari regis numero minor. Itaque alia eſt hidarum ratio ineunda, cui locus hic non eſt. Huc ſpectat illud Huntingdonienſis de Canuto rege & Haraldo filio ejus. *In diebus illis*, inquit (ſcilicet Haraldi) *reddita fuerant* XVI. *puppibus ab unoquoque portu* VIII. *marcae argenti, ſicut & patris ſui tempore.* Quin *tributum quod claſſicae minui penderetur ſtatutum* (cum Canutus & Edmundus reges in inſula Sabrinae mediamni, Oleneja dicta, foedus percutiebant) memorat Hovedenius. Accedat, quod Hardecanuto Angliae regi, antequam biennium regnaverat, *fuit redditae triginta duabus puppibus* 11048. *librae*, ſcilicet triginta duabus navibus conſtruendis; quod ſcribit Huntingdonienſis. Is etiam *unicuique remigi ſuae claſſis* (ita Matthaeus Weſtmonaſterienſis [d]) *octo marcas, & ſingulis rectoribus decem marcas de tota Anglia pendi praecepit.* Idem iterum de eo, *Miniſtros ſuos per omnes fines regni deſtinavit, ut tributum, quod indixerat, nulli parcentes colligerent, & piratis ſuis* (claſſiatiis) *inde omnia miniſtrarent.* Et Florentius, *Octo marcas*, inquit [e], *unicuique ſuae claſſis remigi, &* 12. (ſic apud eum legitur) *unicuique gubernatori de tota Anglia praecepit dependi, tributum ſcilicet tam grave, ut vix aliquis id poſſet perſolvere.* Sed haec de Canuto, Haraldo filio ejus, atque Hardecanuto dicta, forte ad tributum ſeu ſtipendium *Danegeldum* dictum attinent. Id ſcilicet ad rem navalem & territorio marino tuendo quotannis pendebatur. Inter priſcas Angliae leges occurrit, *Danegeldi redditio propter piratas* (ſive depraedantes, ſive alios mare invadentes) *primitus ſtatuta eſt. Patriam eorum infeſtantes, vaſtationi ejus pro poſſe ſuo inſiſtebant. Ad eorum quidem inſolentiam reprimendam ſtatutum eſt* **Danegeldum** *annuatim reddi; ſcilicet duodecim denarios de unaquaque hida totius patriae ad conducendos eos qui piratarum eruptioni reſiſtendo obviarent.* Ita nonnullis legitur exemplaribus [f], aliis [g] *irruptioni* habentibus. Altera vero lectio denotare videtur, indictum hoc tributum ad conquirendas alendaſque copias navales, quae ita mare tutarentur, ut nec ex adverſo litore erumpere poſſent piratae hoſteſve. Nec aliter bene locum ibi habet *eruptionis* vox. Adeo ut ipſiſſima comitis litoris Saxonici dignitas vetuſta (de qua jam ſuperius dictum eſt) in eo qui claſſibus illius aevi praeeſſet ut admirallus, non obſcure inde cernatur. Originem habuit tributum hoc ſub Ethelredo illo rege. Scilicet is a Swano Danorum rege miſeras tandem redactus in anguſtias, pace ab eo empta, etiam ex foedere conduxit puppes Danorum XLV. quae regnum ſuum in mari excubando tutarentur, ſtipendia quae ex tributo hoc conflarentur in commeatus annuatim accepturae. Quod ut rite intelligatur, advertendum eſt ex hiſtoria Anglosaxonica, tributum ſeu cenſum Danis perſolvi ſub id tempus ſolitum non unius fuiſſe generis. Aliud erat tributum ſeu pecuniae vis, qua pacem interdum Anglosaxones ab illis inſulam graviter infeſtantibus redimebant: aliud vero quod claſſi Danicae, ad tutandum mare oraſque defendendas maritimas conductae, ut ſtipendium praeſtabatur. Primi generis tributum in illo tum Florentii tum Rogeri Hovedenii cernitur ſub anno MVII. *Rex Anglorum AEthelredus cum conſilio primatum ſuorum nuncios ad Danos legans, eis nunciare mandavit, quod ſumptus & tributum eo tenore illis dare vellet, ut a rapinis deſiſterent, & pacem cum eo firmam tenerent. Cujus poſtulationi conſenſerunt. Et ex eo tempore de tota Anglia ſumptus illis dabatur; & tributum, quod erat* 36000 *librarum, perſolvebatur.* Scilicet hoc tantum nunc fiebat, *ut pecunia pacem ad tempus, quam armis non potuit, adquireret*, ut recte ait Florilegus. Elapſo item quadriennio, *Omnes Angliae primates utriuſque ordinis ante paſcha Lundoniae congregati ſunt, & ibi tam diu morati ſunt, quouſque tributum Danis promiſſum, quod erat* 48 *millia librarum, perſolveretur*; quae leguntur etiam tam apud Florentium quam [h] Hovedenium. Hoc autem ideo praeſtitum eſt, *ut Dani omnes qui in regno erant pacificam haberent cum Anglis ubique cohabitationem, & eſſet utriuſque populi quaſi cor unum & anima una*, quemadmodum Florilegus ille. Ejuſmodi ſunt alia in illius aevi hiſtoria, etiam & anteriora. Neque quotannis pendi ſolebat hoc genus primum, ſed pro re nata ſubinde praeſtitum eſt. Utcunque verum forſan fuerit quod ſcribunt [i] nonnulli, *pro pace*

[a] MS. in Bibliotheca Cottoniana. [b] MS. penes Camerarios Scaccarii. [c] In Brit. pag. 114. [d] Ann. MXL. [e] Ann. eadem. [f] Apud Rogerum Hoveden. part 2. pag. 344. in edit. Lond. pag. 602. in edit. Francofurt. [g] Apud G. Lambard. de priſcis Anglorum legibus fol. 118. & G. Camden Brit. pag. 101. [h] Anno MXII. [i] Autor Chronici Meloſenſis MS. in Biblioth. Cottoniana.

ulterius

ulterius ſervanda xxxvi. *millium librarum tributum Danis ſingulis annis perſolvere conceſſiſſe* Ethelredum in ſoedere illo anni mvii. de quo paulo ante dictum eſt. Coocеſſiſſe hic legimus, juxta perſolviſſe itidem nullibi. Quod vero ſecundi generis erat claſſi Danicae, ut dictum eſt, conductae ſolvendum, id annuum fuit, & eodem tempore, ſaltem eodem anno, ſcilicet Chriſti mxii. quo 48 millia illa librarum ad pacem redimendam ſolvebantur, praeſtitutum. Nec certa pecuniae quantitate finiebatur, ſed quanta claſſiariorum victui & veſtitui ſufficeret. Florentius & Hovedenius in anno jam dicto, *Poſt haec, tributo ſoluto* (illo 48000 librarum) *& pace juramentis firmata, Danica claſſis ut prius erat congregata, longe lateque diſpergitur. Sed cum rege* xlv. *naves remanſere, eique fidelitatem juravere, & adverſus exteros Angliam ſe defenſuros eo tenore promiſere, ut eis victum tegimenque praeberet.* Qua de re itidem annales Anglosaxonici monaſterii Abingdonenſis[a], Ða þ ȝafol ȝelæſt ƿæſ ⁊ friđ aþaſ aſƿorene ƿæron þa toferde ſe here ƿide ſƿa he ær ȝeȝaderode ƿæſ. Ða buȝon to þam cynȝe of þam here fif ⁊ feoƿertiȝ ſcypa. And him beheton þ hi ƿoldon þyſne eard healdan ⁊ he hi fedan ſceolde ⁊ ſcrydon. Id eſt, *Tributo ſoluto, & amicitiae juramentis praeſtitis, exercitus, ut ante erat congregatus*, ſeu claſſis, *late diſpergitur. Manebant vero cum rege ex ipſo exercitu quadraginta quinque naves, ipſique fide data promiſerunt ſe terram hanc defenſuros, modo eas aleret & veſtiret rex.* Danorum rex tunc Swanus erat, quocum ita pepigit Ethelredus. Utrumque autem praeſtationis, quam diximus, genus Daneȝeld, *Danegeldum* ſeu *Danageldum*, id eſt, tributum Danicum, dicebatur. Hoc nomine expreſſim apud Joannem Sariſburienſem[b] innuitur genus primum: ubi, *Suanus*, inquit, *Britanniae inſulam, quam ex magna parte occupaverat, vaſtabat, ſpoliabat, & membra Chriſti perſecutionibus multis affligebat indictione cenſus, quam lingua Anglorum* Danageldum *nominant.* Secundum vero, quod pro claſſiariorum commeatu ſolutum eſt, itidem eadem voce indigitabatur, tum quia ex ſoedere Danico natum, tum quia Danicae claſſi marino territorio tuendo conductae pendi ſolitum. Unde & idem retinuit nomen tam ſub ipſis regibus Danicis, veluti Canuto, Haroldo I. Hardecanuto, quam ſub Anglosaxonibus ſeu Anglicanis. Atque ea quae diximus fuiſſe hujus initia, teſtis item eſt omni exceptione major Ingulphus abbas Crowlandenſis, qui ſub idem ſeculum floruit. Is de rebus agens Edwardi Confeſſoris, *Anno*, inquit[c], mli. (qui decimus erat Edwardi regis) *cum terra non daret ſolita fertilitate fructus ſuos, ſed fame plurimos habitatores devoraret, in tantum ut bladorum carentia & panis inopia multa hominum millia morerentur, miſericordia motus ſuper populum piiſſimus rex Edwardus tributum graviſſimum, quod* Danigeld *dicebatur, omni Angliae in perpetuum relaxavit. Ferunt quidam, regem ſanctiſſimum, cum dictum* Danigeld *cubicularii ſui collectum in regis cameram intuliſſent, & ad videndum tanti theſauri cumulum ipſum adduxiſſent, ad primum aſpectum exhorruiſſe, proteſtantem ſe daemonem ſuper acervum pecuniae ſaltantem & nimio gaudio exultantem proſpexiſſe: unde priſtinis poſſeſſoribus juſſit ſtatim reddere, & de tam fera exactione ne iota unum voluit retinere. Quin in perpetuum remiſit, anno ſcilicet* xxxviii. *ex quo, tempore regis Ethelredi patris ſui, Swanus rex Danorum ſuo exercitui illud ſolvi ſingulis annis imperavit.* Putatis retro ab anno mli. annis xxxviii. ſatis occurrit ipſe annus mxii. quo, juxta ſuperius dicta, collocatur Danegeldi hujus initium. Nec obſtat omnino quod annus unicus forſan ſupereſſe videatur. Nam diſcrimen ejuſmodi in monachorum Chronicis ſaepe obvium eſſe, maxime ob indiligentem annorum Chriſti ac regum (quorum initia variatim diſcrepare nemo neſcit) commixtionem, ſatis norunt in illis verſati. Nec ante annum proximum, ſeu mxiii. de tributo ſtipendiiſque ſatis conventum fuiſſe eſt veriſimile. Nam de eo anno expreſſim Florentius, Hovedenius, aliique; *Interea Swanus tyrannus ſuae claſſi ſumptus affluenter parari, & tributum fere importabile ſolvi praecepit. Similiter per omnia Turkillus claſſi, quae apud* Grenewic *jacebat, ſolvi mandavit.* Claſſis illa puppium xlv. in Thameſi juxta Grenovicum ſtationem ſubinde habuit, & jam primum ſtipendia promiſſa accepit; id eſt, anno ipſo qui trigeſimus octavus eſt retro putatus, ut vult Ingulphus. Unde nec anno in illo initium ejus male poſitum. Aulicus certe erat Ingulphus ille tempore Guilielmi primi regis, ſeu ſub ipſo, quo id quod narrat geſtum eſt, tempore, non incelebris. Adeo ut hac in re fides ei cum primis ſit habenda. Quod vero ait ille, in perpetuum Danegeldum remiſiſſe Edwardum regem; aſtipulantur etiam Rogerius Hovedenius, & Matthaeus monachus Weſtmonaſterienſis; hic, *Anno*, inquit, *gratiae* mli. *rex Edwardus a vectigali graviſſimo Anglos abſolvit, quod patre vivente, Danicis ſtipendiariis triginta octo millium librarum ſolvi conſuevit.* Quae itidem leguntur apud Matthaeum[d] Pariſienſem. Hovedenius autem, *Rex Edwardus abſolvit Anglos a gravi vectigali trigeſimo octavo anno, ex quo pater ſuus rex Ethelredus primitus id Danicis ſolidariis ſolvi mandarat.* Alii tantundem. Eandem rem in anno ſequente collocant annales aliquot Anglosaxonici[e], adeoque annos 39, ab initiis tributi hujus (quod & Hereȝyld ſeu *Heregildum*, id eſt, *tributum militare* ſeu *navale*, appellant) ad illam Edwardi regis abolitionem interceſſiſſe teſtantur; idem interea cum Ingulpho & Hovedenio, quantum ad initia attinet, aſſerentes. In anno ſcilicet mlii. Alede Eadƿard cynȝ (ſic annales illi) þ hereȝyld þ Æþelred cynȝ ær aſtealde. þ ƿæſ on þam niȝon ⁊ þrittiȝoþan ȝeare ſæſ he heht on ȝannon hæfde, id eſt, *Abolevit Edwardus rex tributum illud militare, ſeu* He-

[a] In Bibliotheca Cottoniana, ann. MXII. [b] In Polycratico, ſeu de Nugis Curialium, lib. 8. cap. 21. [c] Edit. Londin. pag. 510. Francofurt. pag. 897. [d] Hiſt. Minor. in MS. Bibliotheca Cottoniana. [e] MS. in Bibliotheca Cottoniana compacti cum Gul. Giſburnenſis Annalibus.

regildum,

regildum, *quod antea indixerat Ethelredus rex; anno nimirum* xxxix[a]. *a tempore quo incoepit.* At vero apud autorem dialogi de Scaccario ſub Henrico rege II. conſcripti (cum fuiſſe Gervaſium Tilburienſem vulgo putatur) legitur ſolutum eſſe quotannis uſque ad tempora Guilielmi regis primi ſeu Normannorum adventum: nempe per quatuordecim annos integros, qui abolitionem illam proxime ſecuti ſunt: nam tamdiu regnavit Edwardus rex, quem excepit Guilielmus ille. Verba autoris ſunt, *Circumadjacentium inſularum praedones, irruptione facta, maritima depopulantes, aurum, argentum & quaeque pretioſa tollebant. Verum cum rex & indigenae bellicis apparatibus inſtructi in ſuae gentis defenſionem inſtarent, illi fugas adgrediebantur aequoreas. Inter hos itaque pene praecipua & ſemper pronior ad nocendum erat bellicoſa illa & populoſa gens Dacorum; qui praeter communem raptorum avaritiam acrius inſtabant, quia aliquid ſibi de antiquo jure in ejuſdem regni dominatione vendicabant, ſicut Britonum plenius narrat hiſtoria. Ad hos igitur arcendos a regibus Anglicis ſtatutum, ut de ſingulis hidis regni, jure quodam perpetuo, duo ſolidi argentei ſolverentur in uſus virorum fortium, qui perluſtrantes & jugiter excubantes maritima, impetum hoſtium reprimerent. Quia igitur principaliter pro Dacis inſtitutus eſt hic reditus,* Danegeldum, *vel* Danegeldus, *dicitur. Hic igitur annua lege, ſicut dictum eſt, ſub indigenis regibus ſolvebatur uſque ad tempora regis Willielmi primi de gente & genere Normannorum.* Sic autor ille, qui tributum hoc nomen, vides, ſortitum eſſe voluit a Danis, quos maxime claſſis eo ſuſtinenda Angliae finibus arceret. Sed primam nominis rationem, quemadmodum ex ſupra citatis adducta eſt, amplectendam eſſe non dubito; tametſi poſtmodum etiam ſimili claſſi ex eis qui Dani non eſſent ſeu Anglis, ad Danos ipſos reprimendos, ſtipendium ſolutum ac tributum pendi ſolitum idem nomen non immerito itidem indueret. De hujus poſt Normannorum adventum ſolutione, plura inferius[b]. Quod vero dicit hic ille, ex hida qualibet ſolidos binos argenteos quotannis praeſtari ad tributum hoc conflandum ſolitos, id alios habet autores veteres, Rogerum ſcilicet Hovedenium[c], & Matthaeum Pariſienſem[d]. Adeo ut praeſtatio ei, quae ex Angloſaxonum legibus ſuperius adducitur, apud hoſce ſit dupla. Apud Matthaeos item Weſtmonaſterienſem & Pariſienſem annua ſtipendii hujus Danici penſio triginta octo millibus librarum aeſtimatur, ut ex jam citatis liquet. Quod ſane temere nimis ab eis ſcriptum eſt. Nec melius illi, quibus triginta millibus librarum taxatur illa penſio, velut Chronici Melroſenſis[e] autori. Nam qualicunque cenſus ratione, pro temporum varietate, tributum ipſum regi penderetur, certiſſimum videtur ſtipendia claſſi Danicae praeberi ſolita adeo incerta fuiſſe, ut nunc ampliora multo, nunc anguſtiora, pro navium & claſſiariorum numero tutelae marinae idoneo (quod nec aliter evenire potuiſſe credendum eſt) praeſtarentur. Id quod etiam exempla apud hiſtoricos docent. Florentius in anno MXIV. *Rex Ethelredus*, inquit, *claſſi quae apud* Grenewic *jacuit, tributum, quod erat* 30 *millia librarum, pendi mandavit;* ſic item Hovedenius. At annales Abingdonienſis monaſterii Angloſaxonici[f] de eodem anno, Se cyng het gyldan þam here þe on Grenawic læig xxi. þuſend punð, *Rex mandavit ſolvi exercitui* (ita claſſis illa Angloſaxonice paſſim vocatur) *qui Grenovici ſtationem habuit* 21000 *libras.* Haud exiguum hic in librarum numero diſcrimen. Utcunque vero, ſi de annuo ſtipendio capiendum ſit, minor multo erat hoc anno quam apud monachos illos qui de 38000 libris loquuntur, aeſtimatur. Quadriennio inde elapſo, ſub Canuto rege (qui ipſe Danus erat) longe amplior pecuniae vis claſſi huic ſuſtinendae praeſtabatur. Florentius ille ſaepe memoratus, *Hoc anno*, (ſcilicet MXVIII.) *de tota Anglia* 72 *millia, & de Lundonia* 1050 *librarum exercitui Danorum ſunt perſoluta; & cum rege Canuto* 40 *naves remanſere. Caeterae vero Denemerciam ſunt revectae.* De quo anno Hovedenius, *De tota Anglia* 72, *& de Lundonia* 410 *librae exercitui Danorum ſunt perſoluta. Et cum rege*, &c. De ſumma diſcrepant, non de re, uti nec annales Angloſaxonici, quos memoravimus. Sed certorum ſtipendiorum rationi, quam afferunt monachi quos diximus, ſatis adverſantur hi ſimul omnes. De eodem autem tempore Matthaeus Pariſienſis[g], & alter ille Weſtmonaſterienſis, *Canuto claſſem Danicam*, inquiunt, *& milites ſtipendiarios* (praeter 40 ſcilicet naves, ut ex jam dictis liquet) *remiſit ad natale ſolum, datis eiſdem ex tota Anglia octoginta duobus millibus librarum argenti.* Item anno ſecundo Hardecanuti regis, *Redditus eſt cenſus exercitus Danorum, ſcilicet* 21000 *librae & 89 librae*, quod ait Huntingdonienſis. Quae omnia ſatis, puto, demonſtrant tum ex certa penſionis annuae quantitate Danicum quod tractamus ſtipendium non conſtitiſſe, tum ingentem pecuniae vim ad mare regibus hujus Angliae tutandum (nam quorſum alias claſſis illa perpetua, & praeſtationes tantae in ejuſdem commeatus annuae) quotannis impendi illo in aevo ſolitam. Sub Henrico autem II. rege nomen Danegeldi in deſuetudinem abiit, tributis nihilominus ad mare tutandum aliis nominibus notiſſimis pendi ſolitis; ut infra oſtenditur. Sed falluntur nimium tam qui a priore tributi Danis, pacis redimendae cauſa, ſoluti genere, Danegeldi annui, quod celebrius paſſim habetur, originem, ſive cum Joanne Bramtonio[h] abbate Jornallenſi, ſive cum quopiam alio e quo ipſe exſcripſerit, trahunt, aliive ejuſmodi, quam qui ob negatam Danis & Saxonibus navigationis libertatem, bellum ab eis in Britannos ſuſceptum eſſe volunt[i], ejuſque exitum fuiſſe, ut genti ſubjugatae eo nomine tributum hoc imponeretur. Clientum autem fiduciariorum officia navalibus expeditionibus & maris tutelae illo in aevo praeſtanda habemus in

[a] MS. penes Camerarios Scaccarii. c. 27. Idem habetur dialogus etiam in Codice Rubro penes rememoratorem regis. [b] Cap 25. [c] Edit. Londin. pag. 276. Edit. Francofurt. pag. 481. [d] Hiſt. Minore MS. in Bibliotheca Cottoniana; in Stephani R. initio. [e] MS. ibid. [f] MS. in Bibliotheca Cottoniana. [g] Hiſtor. Minor. MS. in Bibliotheca Cottoniana. [h] MS. in Bibliotheca Cottoniana anno XIII Ethelredi regis, ſeu Chriſti DCCCCXCI. pag. 57. [i] Apud Jacob. Thuanum, Hiſtor. lib. 95.

iis

iis quae capite ſuperiore de Edgaro rege dicta ſunt. Juramento obſtringebantur ei reguli inſularum circumvicinarum, terra & mari ſervituros ad ejus imperium. Et in Notitia illa Angliae celeberrima Domeſday, dicta (quae uſitatos ſub Angloſaxonibus mores plurimos, praeter cenſum provinciarum, continet) Guilielmi primi tempore conſcripta legitur, *Conſuetudo Warwici eſt; ſi rex per mare contra hoſtes ſuos ibat, vel* IV. *Batſueins* (claſſiarios ſeu remiges) *vel* IV. *libras denariorum ei mittebant.* Et de Exonia, *Quando expeditio ibat per terram aut per mare, ſerviebat haec civitas, quantum* V. *hidae terrae.* Barneſtaple, Lydeford, & Totenais *ſerviebant quantum ipſa civitas.* Hoc eſt, tantum praeſtabant haec tria ſimul oppida, quantum Exonia ſola. Quin, *Reddebat Glocestria* XXXVI. *dicras ferri & C virgas ferreas ductiles ad clavos navium regis.* Leiceſtria item, *Si per mare in hoſtem ibat rex, mittebat ei quatuor equos de eodem burgo uſque Londoniam ad comportandum arma vel alia quibus opus eſſet.* De Lewes etiam agri Suſſexiani oppido primario, *Ibi rex Edwardus* confeſſor *habebat* CXXVII. *Burgenſes in dominio. Eorum conſuetudo erat, ſi rex ad mare cuſtodiendum ſine ſe mittere ſuos voluiſſet, de omnibus hominibus cujuſcunque terrae fuiſſet, colligebant* XX *ſolidos, & hos habebant qui in navibus arma cuſtodiebant.* Ipſius maris tutelae ſeu cuſtodiae expreſſiſſima hic mentio eſt. Et in Coleceſtria Eſſexiani agri oppido inſigni, morem illius aevi offendimus *reddendi de unaquaque domo per annum* VI. *denarios, quos reddere poteſt, ad victum ſoldariorum regis ad expeditionem terrae vel maris,* &c. *& hoc ſit ſi rex ſoldarios habuerit, vel expeditionem fecerit.* Haec omnia in Notitia illa. Atque ejuſmodi ſunt inibi alia. Quin *expeditio per mare* in teſtimoniis hiſce non bellum ad vicinorum continentes ſubjugandas gerendum, ſed planiſſime apparatum, & profectionem militarem ad mare tuendum pacandumque, atque ut imperii Britannici partem retinendum, denotavit. Quod ex hiſtoriis illius temporis ſatis elicitur. Nam neque eum vicinis quibuſcunque tunc temporis certamen aliud iniiſſe Angloſaxones Danoſve noſtros, praeter id quod aut de inſulis Britannicis aut de mari ſuo inſtitueretur, legimus. Quod etiam eſt inprimis advertendum.

CAP. XII.

Edgari & Canuti regum Angliae, aliaque expreſſiſſima de dominio eorum deceſſorumque marino teſtimonia; & de adverſi litoris, illo in aevo, gentibus monitum.

UT tandem quadruplicem de illius aevi teſtimoniis diviſionem abſolvamus, Edgari & Canuti regum diſertas de dominio ſuo marino ſententias adjicimus. Quod ad Edgarum attinet; titulus ei ſolennis erat, *Ego Edgarus*[b] *totius Albionis baſileus, nec non maritimorum ſeu inſulanorum regum circumhabitantium.* Britannici imperii corpus ita ſane facit regna maritima circumquaque omnia, id eſt, in mari Britannico poſita. Quod explicatius reddit, dum oceani Britannici regem ſe expreſſim appellat in tabulis, quibus eccleſiam Wigornienſem anno DCCCCLXIV. ditavit; ſaltem ſi eas recte legerint, qui ante annos plurimos typis, quantum ad hunc titulum attinet, eas mandarunt. Verba ſunt, *Altitonantis*[c] *Dei largiflua clementia, qui eſt rex regum, ego Edgarus Anglorum baſileus, omniumque regum inſularum, oceanique Britanniam circumjacentis* (ſic legebat olim vir ſane doctrina multijugi Joannes Dee, niſi quod *Britanniani* pro *Britanniam* habet ille; aliis legentibus[d], *Inſularum oceani quae Britanniam circumjacent*) *cunctarumque nationum quae infra eam includuntur imperator & dominus; gratias ago ipſi Deo omnipotenti regi meo, qui meum imperium ſic ampliavit & exaltavit ſuper regnum patrum meorum; qui licet monarchiam totius Angliae adepti ſint a tempore Athelſtani, qui primus regnum Anglorum & omnes nationes quae Britanniam incolunt, ſibi armis ſubegit; nullus tamen illorum ultra ejus fines imperium ſuum dilatare aggreſſus eſt. Mihi autem conceſſit propitia divinitas cum Anglorum imperio omnia regna inſularum oceani cum ſuis ferociſſimis regibus uſque Norwegiam, maximamque partem Hiberniae cum ſua nobiliſſima civitate Dublinia, Anglorum regno ſubjugare. Quos etiam omnes meis imperiis colla ſubdere, Dei favente gratia, coegi.* Quod ait patrum ſuorum neminem imperium ſuum ultra fines Britanniae dilatare eſſe aggreſſum, ita plane intelligendum eſt, ut de finibus ſeptentrionalibus occidentalibuſque Britannici imperii capiatur: quod ex Hiberniae & Norwegiae mentione ſatis conſtat. Adeo ut plures quam Britanniae nomen complecteretur jam inſulas, ſeu inſulas oceani illius, cum ipſo oceano, ſubjugatas ipſe haberet omnes. Canutus autem rex ſuae ditionis eſſe oceanum Britannicum verbis expreſſiſſimis item eſt teſtatus. Is in litore Southamptonienſi[e], ad aeſtum maris, ſedili poſito diſcumbens, ut etiam reges ipſos homines eſſe aſſentatoribus manifeſtaret, mari aeſtuanti ad hunc modum imperaſſe fertur, *Tu*[f] *meae ditionis es, & terra in qua ſedeo mea eſt. Nec fuit qui impune meo reſiſteret imperio. Impero igitur tibi, ne in terram meam aſcendas, nec veſtes nec membra dominatoris tui madefacere praeſumas. Mare vero* (quod aiunt Huntingdonienſis & Florilegus, qui haec narrant) *de more conſcendens, pedes regis & crura ſine reverentia madefecit.* Unde rex reſiliens neminem regis nomine dignum eſſe pronunciavit, praeter eum unicum cujus nutum tam mare quam terra obſervaret. Neque poſtea auream coronam induere voluit, ſed imagini Servatoris cruci affixae conſecravit.

[a] MS penes Camerarios Scaccarii. [b] Apud Guil. Malmesbur. de Geſt. Reg. lib. 2. cap. 8. [c] Inſpeximus in Rot. part. 1. Edw. IV. part. 6. Sic habetur apud Joannem Dee, in Monarch. Britannic. pag. 58 & 60. & apud Willielm. Purchaſium, in Peregrinantium, Anglice editorum, part. 3. lib. 3. cap. 19. pag. 619. [d] Edwardus Coke, in Praefat. ad Commentariorum Juris lib. 4. & Jacob. Uſſerius, archiepiſcopus Armachanus, in Epiſtolarum Hibernicarum Sylloge, pag. 121. ubi vide item pag. 163. [e] Guil. Camden. in Brit. pag. 189. [f] Henric. Huntingdonienſ. lib. 6. & Florilegus, anno MXXXV.

conſecravit. Ipſum ſe interea maris dominatorem, aeque ac inſulae, eſſe palam eſt hic profeſſus. Huc ſane ſpectant ſcriptorum aliorum teſtimonia aliquot, quae utcunque Angloſaxonum imperio recentiora, a viris nihilominus hiſtoriae Anglicanae receptiſſimarumque de dominio maris Anglicano ſententiarum callentiſſimis, utpote a majoribus edoctis, poſteritati relinquuntur. Habetur apud Galfredum Chaucerum, non celeberrimum tantum poetam, ſed etiam virum ſane, pro ſeculo quo vixit, doctrina omnigena refertiſſimum, fabula in itinere quod fingit verſus Cantuariam a juriſconſulto ſuo narrata, quam ad Allae regis Northumbrorum aevum ſpectare voluit. Regnavit ille annos XXX. Coepit autem anno ſalutis[a] DLIX. Fingitur ibi, Conſtantiam imperatoris neſcio cujus Romani filiam, Syriae regi nuptam, nave in mare propugnaculo cuidam litoris Northumbrici vicinum devectam eſſe, atque in arena haeſiſſe. Chriſtianam eam fuiſſe, eoque nomine exterrem, atque a propugnaculi regio praefecto captam. Inter deſcribendum autem Conſtantiae infortunium, Chriſtianiſmum ait (quod verum eſt) nondum fuiſſe territorio in illo ullibi receptum, ſed ſeptentrionales illas plagas tam per mare quam per terram a paganis devictas tunc eſſe atque occupatas. Verba ejus, quae idem ſonant, ſunt,

> **In all that lond durſten non Chriſten rout;**
> **All Chriſten folk been fled from the Countre**
> **Through Paynims that conquered all about,**
> **The plagues of Northumberland by land and See.**

Mare vicinum aeque ac tellurem victoribus hujus inſulae ceſſiſſe appoſite dixit, receptiſſimae ea de re apud majores ſententiae non neſcius. Floruit ante annos CCXXX. ſub Richardi ſecundi tempora. Nec minuitur autoritas haec, ex eo quod caetera ſunt ibi fabuloſa. Scimus enim ex fabulis Heliodori, Achillis Tatii, Theodori Prodromi, Euſtathii, ejuſmodi aliis ſive eroticis ſive generis qualiſcunque, ritus, mores, ac receptas ſententias tum hominum apud quos agi finguntur, tum ſeculorum quibus tribuuntur, non inutiliter ſubinde obſervari. Joannes item Hardingus, qui hiſtoriam de rebus Anglicis metrice ſub Edwardo IV. rege conſcripſit, ubi principes memorat qui fidei juramenta, ut clientes beneficiarii, Canuto regi praeſtitiſſent, adjicit[b],

> **So did the kings of Wales of hie parage,**
> **And all the North-weſt Occian,**
> **For their kingdomes and for their landes than;**

id eſt, *Idem fecere tunc Cambro Britanniae reges nobiliſſimi, uti etiam totius oceani ſub cauro poſiti, nomine regnorum & territoriorum ſuorum.* Oceani illius regum rex ita erat Canutus; quod ſatis & ipſe teſtatur, ubi ditionis ſuae mare fuiſſe in ſuperius adductis expreſſim affirmat. Et de oceani Britannici a regibus tum Angloſaxonicis tum Danicis (praeter ipſos Britannos, poſtquam Romanorum exuerant imperium) occupati teſtimoniis, hactenus. Quin eodem ferme uſos hoſce fuiſſe conſilio videtur, in firmando tutandoque tam oceani quam inſulae imperio, quod Germani veteres (quorum pars & Saxones & Dani) in civitatibus ſuis mediterraneis tuendis adhibere ſoliti. Apud eos enim *maxima laus erat* (quod ſcribit Caeſar[c]) *quam latiſſimas circum ſe vaſtatis finibus ſolitudines habere; hoc proprium virtutis exiſtimantes, expulſos agris finitimos cedere, neque quemquam prope ſe audere conſiſtere; ſimul hoc ſe fore tutiores arbitrantur, repentinae incurſionis timore ſublato.* Ita ſane iis, qui in Britannia rerum ſunt tunc potiti, viſum eſt latiſſima circumambientis oceani ſpatia ſua reddere, circumnavigando, alioſque arcendo, veluti ab inſulae ſive muro ſive pomoerio. Neque civitates illae Germanorum domini magis erant circumjacentium, in quibus nihil praeter ſolitudines, agrorum, quam Britanniae reges oceani cognominis. Caeterum ut de Scotis & Pictis ſub Romanorum tempora ſuperius, ita hic etiam de ipſis iterum Norwegis, Normannis (hi duo iidem ſaepe ſunt) aliis ſeptentrionalibus populis, monendum eſt; inſulas nimirum Britannicas in occiduo & ſeptentrionali oceano poſitas a Scotis Pictiſque adeo fuiſſe interdum occupatas, uti etiam a Norwegis, atque id genus aliis, qui mare boreale infeſtum haberent, inſulaſque interjectas invaderent, ut non dubitandum fuerit, hos etiam pro vario terreſtri ſuo imperio marinum ſimul (velut litorum qualiumcunque Britannicorum appendicem) dominium eſſe hoc temporis intervallo adeptos. Autor incertus[d] de anno DCCCXLVI. *Scothi a Normannis per annos plurimos tributarii efficiuntur, inſulis circumquaque poſitis, nullo reſiſtente, potiti immorantes.* Et de nauticis in mari noſtro rebus Normannorum alia occurrunt apud Reginonem Abbatem, Aimoinum, & ſcriptores de aevo illo alios. Sed interea pro comperto ſatis eſt, ut per variantes rerum illo in ſeculo ſtatus ipſum inſulae imperium in incerto ſaepius poſitum eſt, ita etiam & imperium marinum pari aut ſimili modo affectatum eſſe, turbatum, invaſum, receptum, defenſum, velut id quod inſulae imperium dominiumque nunquam non ſequebatur. Scimus autem in hiſtoriis Francorum ſubinde quaedam de eorum potentia navali hoc in ſeculo occurrere, quae & collegit Popelinerius[e]. Sed in iis nihil habetur quod dominii ſeu imperii marini veſtigium ſeu ſpecimen exhibeat. Pauca ſane ſunt ea; & quae ſunt, aut ad tutanda adverſus Normannos ac Danos per mare noſtrum tum circumcurſitantes, fluminum[f] oſtia, aut ad Friſonum[g] eiſque vicinorum aliquot ſubjugationem tantum fere attinent. Quo etiam tantum ſpectabunt nonnulla, quae infra de Francorum admirallis dicemus.

[a] Florentius Wigornienſis ann. DLIX.
[b] Cap. 117.
[c] De Bello Gallico lib. 6.
[d] In Geſtis Normannorum pag. 2. vide Aimoinum de Geſtis Francorum lib. 4. cap. 90. & 100. de Normannis.
[e] L'Amiral de France, chap. 6. & 7.
[f] Aimoin. Monach. lib. 5. cap. 7. & Eginhart. in Vita Caroli M.
[g] Appendix, Gregorii Turonenſis cap. 109.

CAP.

C A P. XIII.

Teſtimonia de marino regum Angliae dominio, poſt Normannorum adventum, per capita generatim indicantur.

DE marino Britannorum dominio cis Normannorum in Angliam adventum (eo enim indaginis ordo deduxit) proxime diſpicimus. Et primo de oceani Anglicani, ſeu ejus quod Angliam & litora portuſve vicinorum adverſos interluit, dominio agemus. Cum autem dominium omne juſta poſſeſſione ſive occupatione, ejuſque continuatione, inprimis ſubniti in confeſſo ſit, nec poſſeſſionem adipiſcamur ſive per ſe animo, ſive per ſe corpore (ut rectiſſime Paulus[a] olim) ſed tum corpore tum animo, & utroque ea optime retineatur; unde in civilem ſeu quae jure eſt[b], & naturalem ſeu corporalem diſtribuitur; dominiumque illud ut inſigniter firmetur neceſſe ſit a vicinorum, quorum maxime intereſt, per multa ſecula adſtipulatione & libenti atque publica confeſſione ſeu recognitione: primo tam de corporali ſeu naturali maris hujus poſſeſſione, quam de ea quae civilis ſeu jure eſt atque animo retinetur, ampliſſima ſimul de tempore, quod Normannorum adventum ſequitur, teſtimonia exhibebimus: dein vero ejuſmodi dominium regum Angliae marinum etiam ab exteris ſeu vicinis gentibus, quarum maxime intereſt, recognitum eſſe oſtendemus. Quoniam vero quae de Anglicano mari generatim ita dicemus, ad auſtrale & orientale, ſeu quod Gallias & Germaniam pulſans Angliae litoribus praetenditur, potiſſimum attinebunt; ideo tam de occiduo Angliae, quam de eo quod Scoticum eſt & borealius, ſeorſim poſtea diſſeretur. Quod ad maris hujus Anglicani tam corporalem, quam eam quae ex animo eſt, poſſeſſionem in illo, quod jam tractamus temporis intervallo, perpetuam, indeque natum & retentum non diſſimile dominium ſpectat; ejuſce ſunt inſignia ſeu teſtimonia luculentiſſima, quae methodi cauſa in capita octo tribuimus. Horum eſt

I. Cuſtodia, praefectura, ſeu admirallatus maris Anglicani, ſeu territorii ſive provinciae regiae.
II. Dominium inſularum litori Gallicano praejacentium.
III. Impetrata exteris tranſeundi per hoc mare venia.
IV. Libertas piſcandi in eo exteris viciniſque indulta, & tutela piſcatoribus praeſtita.
V. Leges & termini exteris, qui invicem hoſtes, Anglo utrique amici, per hoc mare mutuo depraedarentur, praeſtituti.
VI. Tabulae in ſacris Scriniis publicae, quibus dominium hujuſmodi obiter, idque tum a rege ipſo tum ab ordinibus Angliae parliamentariis, velut aliud agentibus, ut res certiſſima diſerte aſſeritur.
VII. Juris patrii commentaria moreſque receptiſſimi, quibus ſive aſſeritur ſive admittuur ejuſmodi dominium.
VIII. Veterum aliquot notae minoris teſtimonia.

Domeſtica quidem ferme ſunt omnia hac in diſtributione comprehenſa teſtimonia; ſed adeo publica, & tam certae ſpectataeque fidei, ut quod poſſeſſionem tum quae animo eſt ſeu civilem, tum quae corpore ſeu naturalem luculentius comprobet, id quidem vix poſſit fingi: ut intuenti cuivis facile patebit: maxime, ſi ipſis exterarum gentium, quarum inprimis intererat, ſententiam ſeu recognitionem, quae itidem mox ſubjicitur, adjungat. Sed de his ſigillatim.

C A P. XIV.

Reges Angliae poſt Normannorum adventum maris circumflui dominos perpetuo fuiſſe, primo ex ejus veluti provinciae ſeu territorii cuſtodia ſeu praefectura, id eſt, jure admirallatus Anglicani ſingulari, probatur.

QUOD ad cuſtodiam ſeu praefecturam maris hujus attinet; tria ſunt de ea maxime advertenda: nuda cuſtodiae maris & cuſtodum ſeu admirallorum in tabulis publicis & hiſtoriis mentio & natura; tributa & vectigalia ad cuſtodiam ejuſmodi ſive indicta, ſive pendi ſolita, ſeu poſtulata; & demum cuſtodiae hujus & admirallatus Anglicani ſeu praefecturae marinae diplomatum tenor & varietas. Cuſtodiae ſeu praefecturae ad tutandum mare inſtitutae mentio eſt poſt Normannorum adventum frequens. Recolantur hic quae ſuperius[c] ex Notitia Angliae Domesday dicta, de cuſtodia hujuſmodi adnotantur. Et Henricus rex primus, inquit Florentius Wigornienſis[d], *Butſecarlis ſuis praecepit mare cuſtodire, & obſervare, nequis de partibus Normanniae fines adiret Angliae.* Totidem fere verbis Rogerus Hovedenius, excepto quod in impreſſis male legitur *Buzſecarlis* pro *Butſecarlis*. *Butſecarls* ſeu Buteſcarles ſunt miniſtri nautici ſeu claſſiarii, ut *Huſecarls* miniſtri domeſtici ſeu aulici, lingua Anglorum veteri. *Mare* autem *cuſtodire* hic, mare ipſum claſſe, non regionem maritimam (ut interdum, ſed raro) copiis terreſtribus tueri denotaſſe manifeſtum eſt ex Huntingdonienſi, apud quem liquet hos ipſos, qui mare ita cuſtodirent, miſſos etiam fuiſſe a rege ut navale bellum adverſus Robertum Normanniae comitem in Angliam trajecturum gererent. Interciderunt autem tabulae publicae, in quas referri ſolebant codicilli regii, quibus ejuſmodi praefectura mandari ſolebat, per totum tempus

[a] L. 3. ff. tit. de acquir. vel amitt. poſſeſſione. [b] Hugo Donellus de Jure Civili lib. 5. Cujacius Obſervat. lib. 9. cap. 37. l. 10. C. tit. de acquir. poſſeſſ. & retinenda. [c] Cap. 11. hujus libri. [d] Anno MCI.

quod

quod Normannorum adventum & Joannem regem intervenit. At vero ex iis qui ad ſequentia ſecula etiam in praeſens attinent, aperte conſtat reges Angliae praefectos conſtituere ſolitos, qui mare Anglicanum cuſtodirent, ſeu ejus cuſtodes eſſent ſive praefecti, non aliter ac provinciae cujuſcunque terreſtris. Primo autem mari, *maritimae* & *marinae* (idque ubi his vocibus non regio ſolum maritima, ſed ipſe etiam oceanus Britannicus plane continetur; quod non ſemper fieri fatemur) praeficiebantur[a], qui tuerentur & cuſtodirent, nomine *cuſtodum* (ut interdum) *navium*, frequentius vero *maritimae* ſeu *marinae*, ſenſu jam dicto. Et ſub Henrico tertio nuncupatur Thomas de Moleton[b] *capitaneus & cuſtos maris*; & praeficitur ipſe *ad cuſtodiam maris & partium maritimarum* litoris orientalis. Sub eodem etiam cives quinque portuum *cuſtodiebant coſteram*[c] *Angliae & mare*. Sic Hugo de Crequeur *cuſtos* erat *quinque*[d] *portuum, & maris in partibus illis*. Poſtea *cuſtodum* nomen ſaepius in *admirallorum* tranſiit. Edwardus primus *navigium ad cuſtodiendum mare in tres claſſes diſtinxit, tres praeponens ei admirallios; videlicet, Gernemuthenſibus & caeteris illius partis navibus, Johannem de Botetort; Portſmuthenſibus, Willielmum de Leyburn; occidentalibus vero navibus & Hibernicis, militem quendam de Hibernia ortundum*; quae verba ſunt Thomae Walſinghamii[e]. Sed & Joannes ille de Botetort *cuſtos maritimae* nominatur in ſacris illius temporis Scriniis[f], ut etiam alii. Edwardo dein ſecundo regnante, *tres admirallii trium plagarum Angliae, videlicet* (ſic Walſinghamius[g]) *dominus Johannes* Ottruin, *dominus Nicolaus* Kyriel, *& dominus Johannes de* Felton *cuſtodiam maris habebant*. Et primaria comitiorum parliamentariorum ratio, anno regis Edwardi tertii decimo quarto, eſt, *De treter ſur la gard de la pees de la terre, & de la marche d'Eſcote, & de la meer*; quod legimus in tabulis publicis[h]; id eſt, *ut tractaretur de cuſtodia pacis terrae, & limitis Scotici, & maris*. Non alia habebatur tutelae maris quam telluris ſeu terreſtris provinciae ratio. Unicum ex hiſce conſtare innuebant, regni ſcilicet Angliae corpus. Ejuſmodi alia expreſſim occurrunt in tabulis ejuſdem regis[i] parliamentariis, ſeu in conſultationibus ordinum regni ea ſuper re ſubinde ita habitis, ut, dum *de la ſauſegard de la terre*, ſeu *de cuſtodia* ſeu *tutela telluris* ſive inſulae, & *de la ſaufegard de la mere*, ſeu *de cuſtodia maris*, conſilium pariter ineunt, tam hujus dominium quam illius ad regem ſuum pertinere, a majoribus edocti, manifeſto teſtari videantur. Non enim de claſſe ſolum agunt, qua hoſtibus per mare reſiſteretur, ſed de ipſo mari tuendo aeque ac de tutela inſulae, adeoque de jure in utroque regis avito defendendo. Sub Richardo rege II. Hugo Calverlee *factus eſt admirallius maris* (ſic Walſinghamius[k]) *& dominus Thomas* Percy *aſſociatus eſt ei ad obſervandum ſemitas maris per unum annum*. Sub eodem etiam rege, & Henricis, qui ſequuntur, quarto & quinto, *de cuſtodia maris* agitur in comitiis[l] parliamentariis. Richardo item comiti Sariſburienſi, Joanni Salopienſi, Joanni Wigornienſi, Jacobo Wiltonienſi, praeter baronem Sturtonium, ſub Henrico rege VI. *cuſtodia maris*[m] mandata eſt cum claſſe numeroſa, & poſtea Joanni duci[n] Exonienſi. Et frequentes erant illo in aevo literae regiae *protectiones* verbo forenſi dici ſolitae, quibus indulgebatur litium vacatio eis qui maris tutelae hujuſmodi incumberent, ſeu *ſuper ſalva cuſtodia & defenſione*[o] *maris morarentur*, ut verborum erat formula quae in archivis ſaepe occurrit. Etiam in editis ſanctionibus ejuſdem regis parliamentariis[p] mentio fit *ſalvae cuſtodiae maris*, ſeu *de la ſaufegard de la mier*, ut rei tum notiſſimae, tum cui non aliter ac provinciae cujuſcunque praefecturae in more erat Anglis proſpicere. Quin legem rogat plebs anno regis ejuſdem XX[q]. qua lectiſſima claſſis maris tutelae praeficeretur, eo quod It is thought fit be all the Commens of this Land that it is neceſſary the See be kept, id eſt, *Neceſſarium viſum eſt toti plebi Anglicanae, ut mare cuſtodiretur*. Quam plurima ſunt ejuſmodi alia. Quin ubi inter appoſitiſſimos elegantiſſimoſque complurium hominum generum characteres Anglice conſcriptos, mercatorem ſui aevi Anglicanum deſcribit Galfredus Chaucerus (floruit ille ſub Richardo ſecundo rege, vir rerum patriarum ſcientiſſimus) id inprimis cupiviſſe eum ait, ut mare cuſtodiretur, ſeu tutela qua haberetur pacatum neutiquam careret. Quod ideo ſane dixit, ut totum mercatorum noſtratium illius aevi ſic depingeret genus; utpote cui ſolenne erat de commerciis ante alia ſolicitum eſſe, adeoque de mari ipſo, quod tutum eis iter navale non praeberet, niſi reges Angliae, pro more & jure ſuo, illud veluti provinciam, ſcilicet ejuſdem domini, tutarentur. Chauceri verba ſunt,

> His reaſons ſpake he full ſolemnely,
> Shewing alway the encreaſe of his winning;
> He would the See were kept for any thing
> Betwixe Middleborough and Orewell.

Id eſt, *Rationes ſuas graviſſime elocutus lucri ſui incrementa ſemper aperuit. Mari autem tutelam ante omnia praeſtari volebat inter Middleburgum & Orewellam*. Orwella portus eſt in maritimis Suffolciae, Middleburgum in Zelandiis. Integrum oceanum, qui interfluit Britanniam & Zelandias, tutandum voluere mercatores Angli, id ſolenni effato optare ſoliti; utpote quod ipſum, uti & tutela eorum, Angliae regum erat. Nam de tranſmarinorum principum hic tutela ex-

[a] Rot. pat. 6. Joannis R. membr. 8. vide rot. Pat. 8. Hen. 3. part. 1. m. 3. & 4. Clauſ. 9. Hen. 3. membr. 15. Pat. 9. Hen. 3. part. 2. m. 9.
[b] Rot. pat. 48. Hen. 3. part. 1. memb. 3. & Rot. Clauſ. 48. Hen. 3. membran. 3.
[c] Rot. pat. 27. Hen. 3. part. 1. membran 3. in dorſo.
[d] Rot. pat. 19. Hen. 3. membr. 14.
[e] 22 Ed. 1. ſeu anno MCCXCV.
[f] Rot. pat. 23. Ed. 1. m. 5.
[g] 18 Ed. 2. ſeu ann. MCCCXXVI. & vide Rot. pat. 19. Ed. 2. part. 1. mem. 12. & 10. Ed. 2. mem. 22.
[h] Rot. Parliam. 14. Ed. 3. art. 2.
[i] Rot. Parliam. 13 Ed. 3. part. 1. 9. 9. & 12. & Rot. Parliam. 20. Ed. 3. artic. 21.
[k] 2 Rich. 2.
[l] Rot. parliam. 2. Rich 2. part. 2. art. 39. & 7. Rich. 2. membran 9. art. 13. & 14. & 7. Hen. 4. art. 18. & 19. & 8 Hen 5. art. 6.
[m] Rot parl. 23. Hen 6. artic. 27.
[n] Rot. Franciae 38. Hen 6. m. 4.
[o] Rot. Franciae 32. Hen. 6. m. 4. & 6, &c.
[p] Stat. 20. Hen. 6. cap. 1.
[q] Rot. parliam. 20. Hen. 6. artic. 29.

tra portus ſuos ac ſinuoſos forte, inter inſulas quas ſive Germaniae ſive Galliae Belgicae conterminas poſſidebant, flexus, anteriorum ſeculorum teſtimonia nihil omnino, quantum ſcimus, ſuppeditant. In ſeculis itidem ſequentibus frequens eſt cuſtodiae hujuſmodi ſeu tutelae maris ejuſdemque praefecturae mentio, ut amplius patebit, ubi de tributis & diplomatum admirallorum tenore & varietate inferius agimus. Jam vero obſervandum eſt, & nomen & naturam hujus *cuſtodiae* non ſolum ex ejuſdem vocabuli uſu in jure tum Caeſareo [a] tum pontificio [b], quo diligentem rei, cujus is dominus eſt qui ſive cuſtodi commodat ſive eum praeficit, curam denotat; verum etiam ex obvio ejuſdem vocabuli, aliis in praefecturis, apud Anglos uſu optime dignoſci. Nam conſtituti ſunt olim, idque quando *cuſtodum maris* nomen erat uſitatius, *cuſtodes portuum*, quemadmodum hodieque, *cuſtodes comitatuum* (qui ipſi ſunt provinciarum praefecti, *vicecomites* dicti, & ſolenni verborum formula *cuſtodiam comitatus* ſibi habent mandatam) *cuſtodes marchiarum* ſeu limitum, *cuſtodes arcium* ſeu *caſtrorum*, *vivariorum*, *aedium*, ejuſmodi aliorum. Etiam & Hiberniae prorex *cuſtos Hiberniae*, & dignitas ejus *Hiberniae cuſtodia* ſtilo ſolenni, Joannis [c] & Henrici tertii [d] regum maxime aevo, nuncupabatur. Quemadmodum & Joannes Bedfordiae & Humfredus Gloceſtriae duces, quibus viciſſim regimen Angliae, Henrico rege quinto in Galliis abſente, permittebatur, *cuſtodes Angliae* vocitabantur; quod tum in hiſtoriis [e] tum in tabulis publicis [f] ſaepiſſime occurrit. Sic Arthurus princeps Walliae *cuſtos Angliae* [g] conſtitutus eſt, Henrico rege ſeptimo ex Anglia profecto. Sic Petrus Gaveſtonius *cuſtos Angliae* erat, Edwardo ſecundo rege in Galliis agente. Sic alii. Et praefecti inſularum Caeſareae, Sarniae (Jarſey & Garneſey) & adjacentium in hoc mari *cuſtodes* itidem ſeculis vetuſtioribus [h] tantum dicti, quemadmodum nunc *gubernatores*, *cuſtodes*, & *capitanei*. Quod cum ita ſit, quomodo fieri poteſt, ut non eadem notione vocabuli *cuſtodis* & *cuſtodiae* majores noſtros uſos eſſe exiſtimemus in cuſtodis & cuſtodiae maris nomine, qua in *cuſtodia inſulae* & caeteris jam dictis dignitatibus uti ſolebant? Scilicet in hiſce omnibus dominium imperiumque ſingulare praeficientis apertiſſime ita ſignatur includiturque, adeo ut non magis autoritas in perſonam quae praeficitur, quam rei cuſtodiendae dominium nomine hoc plane innuatur. Nec praetermittendum eſt, ſeculis priſcis antequam ſummorum admirallorum Angliae autoritas a regibus noſtris ſatis ſtabilita eſſet, & ita diſtincta, ut maris praefectura ad eos tantummodo attineret; ipſos provinciarum praefectos ſeu cuſtodes, quos *comitatuum vicecomites* appellamus, ex ipſo vicecomitatus officio etiam cuſtodiam aliquam contermini provinciis ſuis maris, velut regni Angliae partis, habuiſſe. Quod ſane (ut alia mittam) inde ſatis probatur, quia tunc non raro ipſi, qui ex jure patrio ac ordinario, regia in locis ſibi tantum commendatis cuſtoditiſque exequi mandata, ut nunc, ſolebant, etiam in ipſo mari, non aliter ac in provincia quacunque mandantis terreſtri, idem praeſtabant. Nimirum naves & claſſes regias a portu alio ad alium, per mare, ut per provinciae commendatae territorium, ex juſſu regio ordinario, nec qui alio jure ab eo quod cuſtodiae comitatus ſeu provinciae erat ſubniteretur, ſaepenumero deducebant. Quod ſeculis quidem citerioribus inauditum eſt: ſed rem ſe ita habuiſſe ſub Henrico tertio & Edwardo primo regibus, docent eorum tabulae [i] publicae. Poſtea vero omnimoda maris cuſtodia, quae extraordinaria non eſt, ſummis admirallis Angliae, iiſque ſolis, eorumve legatis, a regibus noſtris permiſſa, jure nunc certiſſimo ad eos pertinet. Sed ubi quis cuſtodiae praeficitur, in ipſa praefectura, regis qui praeficit, poſſeſſio ad dominium continetur. Quod etiam, ad ipſam quam tractamus rem, verbis expreſſiſſimis libelli, a plurimis gentibus vicinis, cognitoribus ſub Edwardo noſtro primo & Philippo Pulchro Galliarum rege exhibiti, atque inferius [k] adducti, comprobatur.

CAP. XV.

Maris Anglicani dominium ex tributis ſeu vectigalibus ad ejuſce cuſtodiam, ſeu tutelam, poſt Normannorum adventum indici, pendi, poſtulari ſolitis, firmatur.

De tributis ſeu vectigalibus ad maris Anglicani cuſtodiam indictis, pendi ſolitis, poſtulatis, teſtimonia ſunt ampliſſima, vetuſtiſſima, omniſque aevi cis Normannorum tempora; atque ea quae de cuſtodia maris jam dicta ſunt, haud parum firmant. Tributum Anglosaxonum tempore cuſtodiae maris indictum, quod *Danegeldum* vocabant (de cujus initio ac uſu ſuperius [l] dictum eſt) etiam ſub Normannicis regibus olim pendi ſubinde ſolitum eſſe liquet. Poſt verba ibi ex priſco dialogo de Scaccario, de ejuſdem ante Normanni adventum praeſtatione adducta, ſtatim ſequitur in eodem dialogo, *Ipſo namque regnante* (ſcilicet Guilielmo primo) *tam Daci quam caeteri terrae mariſque praedones hoſtiles cohibebant incurſus, ſcientes verum eſſe quod ſcriptum eſt,* Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt ea quae poſſidet. *Noverant enim, quod acerrimae virtutis homines impunitas non ferrent injurias. Cum igitur diu ſolviſſet terra ſub ejuſdem regis imperio, noluit hoc ut annuatim ſolvi, quod fuerat urgente neceſſitate bellicae tempeſtatis exactum; nec tamen omnino propter inopinatos caſus dimitti. Raro ergo temporibus ejus vel ſucceſſorum ipſius ſolutus eſt; hoc eſt, cum ab exteris gentibus bella vel opiniones bellorum inſurgebant.* Atque inter priſcos

[a] L. 5. ff. tit. commodati § 5. & 8. [b] Extr. tit. de Officio Cuſtodis Eccleſiae. [c] Rot. cart. 2. Joann. R. in dorſ & rot. pat. 17. Joannis. [d] Rot. pat. 3. Hen. III. membran 4. &c. [e] Tho. Walſingham. ann. MCCCCXX. &c. [f] Rot. parliam. 8. Hen. V. &c. [g] Rot. pat. 8. Hen. VII. part. 1. [h] Rot. pat. 3. Hen. III. in Junio; Philippo de Albiniaco, &c. [i] Rot. clauſ. 7. Hen III. dorſ 6. 14 Hen III. membr. 22. & 17. in dorſ clauſ. 17 Hen. III. membr. 7. in dorſ. rot. pat. 24. Edw. I. membr. 17. & clauſ. 25. Edw. I. membr. 12. in dorſo, &c. [k] Cap. 27. & 28. [l] Cap. 11.

Anglorum leges [a] docemur, Guilielmo Ruſo *a baronibus auxilium requirente, ad Normanniam requirendam & retinendam de Roberto ſuo fratre cognomine* Cortehoſe *Jeruſalem proficiſcente, conceſſum eſſe ei, non lege ſancitum neque firmatum,* Danegeldum; ſcilicet ex unaquaque hida quatuor ſolidos, qui marinae tuendae provinciae impenderentur. Nam ex ſui natura ac origine id poſtulabat Danegeldum. Etiam in Stephani regis tempora pendi ſolitum expreſſim teſtatur Rogerus Hovedenius [b]. De promiſſis ejus tempore coronationis ſuae agens ille, *Tertio*, inquit, *vovit, quod Danegeldum, id eſt, duos ſolidos ad hidam, quos anteceſſores ſui accipere ſolebant ſingulis annis, in aeternum condonaret.* Adſtipulatur item, praeter Matthaeum Pariſienſem, Rogerus Wendoverius [c], e quo Matthaei Annales editi uſque in annum decimum nonum Henrici tertii, ſeu Chriſti MCCXXXV. omnino deſumpti ſunt. *Tertio vovit*, ſic illi de Stephano rege, *quod* Danegeld, *id eſt, de qualibet yda terrae duos ſolidos, quos anteceſſores ejus conſueverant accipere, in aeternum annis ſingulis condonaret.* Ita nempe legitur in codicibus Matthaei hujus manuſcriptis [d], unde corrigendi ſunt editi, qui habent tantum, *Tertio vovit quod anteceſſores ejus accipere conſueverant, in aeternum annis ſingulis condonaret.* Subjicitur autem apud Hovedenium, *Haec principaliter Deo vovit, & alia, ſed nihil horum tenuit;* quod itidem teſtantur Pariſienſis & Wendoverius. Igitur ſub Willielmo primo, ſecundo, & Henrico primo regibus, etiam & Stephano, tributum hoc maris cuſtodiae ſolvi ſolebat. Et ſane in proventus ſacri ratiociniis ſub Henrico ſecundo ſubinde ſolutum fuiſſe reperitur. Quod poſtquam deſiit, alia ad eandem rem ratio frequentiſſime iniri & pro moribus patriis uſurpari eſt ſolita, ne ſtipendia & commeatus tuendae regni Angliae provinciae marinae omnino deeſſent. Ea de re occurrit in actis forenſibus Edwardi primi regis *terrarum* [e] *ad cuſtodiam maris aſſiſatarum* mentio, id eſt, penſione ſeu tributo onuſtarum. Scimus quidem etiam ad copiarum in litore terreſtrium ſtipendia & commeatus, ſub id tempus, nomine maris itidem erogari. Sed tam copiis navalibus mare ipſum, quam litus terreſtribus tunc cuſtoditum fuiſſe certum eſt; adeoque aut ad ipſum mare, aut ad tam litus quam mare penſionem illam attinuiſſe. Et in publicis regni comitiis ſubſidiaria pecunia a plebe poſcitur *Pour* [f] *la ſalvation du royalme, & de eux meſmes, & auxint de la meer, de la march d'Eſcoce, de Gaſcoigne, & des iſles;* id eſt, *ad cuſtodiam regni, ſui, maris, limitis Scotici, Vaſconiae, & inſularum.* Pari aeſtimatur jure mare ejuſque cuſtodia & dominium cum eo quod erat regni, limitanei agri, ac inſularum. Id genus ſunt alia non pauca. Sed inprimis hic eſt obſervandum, quod in tabulis parliamentariis Richardi ſecundi regis occurrit de vectigali cuilibet navi per admirallatum ſeptentrionalem, id eſt, in mari quod orientali litori Angliae a Thameſis oſtio in boream praetenditur, tranſeunti, ad maris cuſtodiae ſeu tutelae ſtipendia & commeatus impoſito. Nec navibus ſolum Anglicanorum ſive mercatorum ſive piſcatorum, ſed etiam jure non omnino diſpari quorumcunque exterorum, non aliter ac ſi ob itineris, actus, ſeu viae, per agrum, libertatem vectigal dominus quis irrogaret. Pro doliorum, quibus menſurabatur navis quaecunque tranſiens, quolibet, ſex denarii pendendi erant: exceptis ſolummodo navibus ſive e Flandria merces Londinum ſive aliunde intra admirallatum illum lanam & pelles Caletum portantibus. Si haleceum piſcaturam navis exerceret, hebdomadatim ſex denarios pro quolibet dolio ſolvebat: ſi aliorum piſcium, tantundem ſingulis tribus ſeptimanis praeſtandum erat; uti ab iis quae lithanthracas a Novo Caſtro huc portarent, ſingulis tribus menſibus. Si vero in Pruſſiam, Norwegiam, Scandiam, aut regiones aliquas adjacentes tranſiret navis, pro ponderis & menſurae mercium ratione vectigal ſolvebat ſingulare. Atque a nolentibus, vi non injuſta, haec exigere licuit. Scilicet exigendi autoritas mandata eſt iis, qui ſex navibus armatis ad hujuſmodi tutelam praeficiebantur. Sed rem totam ex autographo [g], eodem quo conſcriptum eſt idiomate, id eſt, illius aevi Normannico, fideliter exhibemus.

C' eſt l' ordinance & grante, per l' advis des marchaunds de Londres & des autres marchaunds vers la North, per l' aſſent de tout les communes de parlament, par devant le comte de Northomberland & le maire de Londres, pur la garde & tuicion du mier & coſters del admiralte de North, ove deux niefs, deux bargis, & deux ballingers armez & arraies pur la guerre ſur les couſtagis que s'enſuient.

Primerement, pur prendre de cheſcun nief & craier, de quel portage q' il ſoit, qe paſſe per la mier dedeinz la dicte admiralte alant & returnant pur le voyage, de cheſcun tonnetight VI[d]. *horſpris neifs charges ove marchandiſes en Flandres qe ſeront frettez & diſchargez a Londres, et niefs charges ove leynes et peaulx a Londres ou ailleurs dedeins la dicte admiralte que ſeront diſchargez a Caleis; les queux niefs les gardeins de la dicte mier ne ſe-*

[a] Apud Rogerum Hovedenium in Annal. part. 2. pag. 344. edit. Londin. & 603. in edit. Francofurt. & apud. G. Lambard. in Archaeonomia pag. 125. [b] Annal. part. 1. pag. 276. edit. Londin. pag. 482. edit. Francofurt. [c] MS. in biblioth. Cottoniana. [d] Ibid. [e] M. 25. Edw. I. Comm. Banc. rot. 72. penes camerarios Scaccarii. [f] Rot. Parliam. 13. Edw. III. art. 6. [g] Rot. Parliam. 2. Rich. II. part. 2. art. 39. in ſchedula.

ront

ront tenus de les conduire ſans eſtre allovez.

Item, de prendre de cheſcun veſſeau peſſoner qe peſſent ſur la mier du dite admiralte entour harang, de quelle portage q' il ſoit, au un ſemain, de cheſcun tonnetight VI[d].

Item, de prendre des autres niefs & veſſeauz peſſoners que peſſont entour autres peſſons ſur la mier dedeinz la dicte admiralte, de quele portage q' il ſoit, en trois ſemaignes, de cheſcun tonnetight VI[d].

Item, de prendre de tous autres neifs & veſſeaux paſſanz par mier dedeinz la dicte admiralte chargez ove charbons au Novel Chaſtiel ſeur Tyne, de quel portage q' il ſoit, en le quarter de un an, de cheſcun tonnetight VI[d].

Item, de prendre de touz autres niefz, craiers & veſſeaux, paſſanz per mier dedeinz la dicte admiralte, chargez ove biens de marchanz queconques en Eſpreux, ou en Nortwhay, ou en Scone, ou en aſcune lieu en meſme les parties de pardela, pur le voyage alant et retornant, de cheſcun laſt ſquar ou laſtas graves VI[d].

Sic tabulae publicae parliamentariae, quae illo in aevo fere omnes hoc idiomate concipiuntur. Non appellentes ad litora, velut ex litoris duntaxat jure, vectigalibus hic (ut plerumque alibi) ſunt onuſti; ſed ipſi tranſeuntes, praeternavigantes, piſcantes tam exteri quam ſubditi. Quemadmodum etiam voluere ſub Henrico quinto ordines Angliae in legis rogatione, quam ex ſacris Scriniis inferius[a] integram exhibemus. Voluere ſcilicet, utpote juris ea de re vetuſti regiique dominii ſcientiſſimi. Neque expreſſius quid dici poteſt, unde regem Angliae ipſius maris dominum eſſe aſſeratur. Penſiones enim territoriales & ſervitutes indicere plane loci domini eſt. Quin ſub Henrico rege ſexto, Willielmus *de la* **Poole** dux Suffolcienſis inprimis accuſatus eſt in comitiis[b], quod ſubſidia pecuniaria ad maris tutelam indicta praeſtitaque alioſum interverterat; Verba ſonant Anglice, **Foꝛ the defence and tupcion and ſauſe keeping of the ſea**, ut in ſacris Scriniis legitur. Poſtulantur etiam in ejuſdem regis anni XXXII. comitiis[c], quadragies mille librae, **Foꝛ the defence and ſauſegard of the ſea**, ſeu *In defenſionem & cuſtodiam*, ſeu *tutelam ſalvam maris*; quod itidem ſacris in Scriniis legitur. Sed quid eis hic utimur? In ſanctionibus[d] parliamentariis, quae typis editae paſſim proſtant, ſaepius occurrit, ut regni ordinum in comitiis ore dictum, reges Angliae a tempore omnem memoriam excedente, autoritate parliamentaria accepiſſe pecuniae vim magnam nomine ſubſidii ſeu vectigalis mercium ſive importatarum ſive exportatarum, **For the defence of the realme, and the keeping and the ſauſegard of the ſeas, foꝛ the entercourſe of marchandiſe ſafe, ly to come into and to paſſe out of the ſame** (quae ſolennis eſt verborum formula) id eſt, *Ad tuendum regnum, & tuto conſervanda & cuſtodienda maria, ne mercatorum ſive adeuntium ſive exeuntium commercia omnino impediantur.* Scilicet verba haec pars ſunt anteloquii quod praefigi ſolet legis rogationi, qua etiam vectigal, ſeu portorium illud notiſſimum *a dolio & libra* (quae ejus menſurae ſunt) denominatum, indici eſt ſolitum, **Foꝛ the keeping and ſure defending of the ſeas againſt all perſons entending oꝛ that ſhall entend the diſturbance of us pour ſaid commons in the intercourſe, and the invading of this pour realme**, id eſt, *Ad cuſtodienda & tuto defendenda maria adverſus omnes illos qui conantur ſeu fuerint conati ſive commercia populi veſtri impedire, ſive regnum hoc veſtrum invadere.* Adeo ut per haec maria commerciorum arbiter & dominus ita ſemper fuerit habitus rex Angliae, ut injuſſu ejus jure impediri ea nequirent. Quod ſane dominii, de quo diſſerimus, inſigne eſt manifeſtum. Et regni, id eſt, inſulae (nam interdum inſula ſola, interdum ſimul & mare, ut infra oſtenditur, eo nomine continetur) & maris tutelam, ut eorum quae non diſpari poſſidentur jure, conjunctam hic etiam vides. Tributum ſeu vectigal, quale jam diximus, ad maris tutelam indici ſolitum, atque integra ſolennis ejuſdem indictionis formula, in parliamentariis Edwardi ſexti regis ſanctionibus editis, aliiſque ſequentibus habetur. Ex ſacris autem Scriniis, etiam & retro putatos ab Edwardo hoc reges, quorum etiamnum tabulae publicae extant, eodem ſeu ſimili, pro vario ſeculorum more, gaviſos eſſe ſit certiſſimum.

[a] Cap. 23. [b] Rot. Parliam. 28. Hen. VI. art. 38. [c] Rot. Parliam. 32. Hen. VI. artic. 30. & 41. [d] Stat. 1. Edw. VI. 1. Mariae reginae, 1. Elizabethae, 1. Jacobi regis.

CAP.

CAP. XVI.

Ex codicillorum regiorum ſeu diplomatum, quibus praefici ſoliti admiralli, tenore & varietate, de maris Anglicani & Hibernici dominio obſervationes.

Solennis diplomatum formula, qua praefici ſolet admirallus Angliae ſummus in maris tutelam, ad hunc modum ſe habet hodie, uti & per quamplurimos ſe habuit annos anteriores :

Damus & concedimus N. officium magni admiralli noſtri Angliae, Hiberniae, Walliae, ac dominiorum & inſularum eorundem (quod interdum hic, uti etiam in ſequentibus, ubi iterantur haec verba in diplomate, legitur *earundem*; plane indiſcriminatim) *villae noſtrae Caleſiae & marchiarum noſtrarum ejuſdem, Normanniae, Gaſconiae, & Aquitaniae; ac ipſum N. admirallum noſtrum Angliae, Hiberniae, & Walliae, ac dominiorum & inſularum noſtrarum earundem, villae noſtrae Caleſiae & marchiarum noſtrarum ejuſdem, Normanniae, Gaſconiae, & Aquitaniae, nec non praefectum generalem claſſium & marium dictorum regnorum noſtrorum Angliae & Hiberniae, dominiorum, et inſularum noſtrarum earundem fecimus, conſtituimus, et ordinavimus, ac per praeſentes facimus, conſtituimus et ordinamus. Et ulterius ſciatis, quod nos de gratia noſtra ſpeciali ac ex certa ſcientia,* &c. *damus et concedimus eidem N. magno admirallo noſtro Angliae, ac praefecto claſſium et marium noſtrorum praedictorum, omnes et omnimodas juriſdictiones, autoritates, libertates, officia, feoda, proficua, vadia, emolumenta, wrecca maris, ejecta, regarda, advantagia, commoditates, praeheminentias et privilegia quaecunque eidem officio magni admiralli noſtri Angliae et Hiberniae ac aliorum locorum et dominiorum praedictorum qualitercunque ſpectantia et pertinentia.*

Et dein ſequuntur in codicillis regiis alia quam plurima praefecturam illam & juriſdictionem ampliſſimam explicantia. Seculis anterioribus, ut ſupra eſt oſtenſum, *cuſtodes maris* praefecti hujuſmodi vocitabantur, qui poſtea, ſub Edwardi I. tempora, *admirallorum* nomen induere coeperunt. Horum autem praefecturae plagarum limitibus coerceri ſolebant: adeo ut tribus, occidentali, auſtrali, boreali, ſingulis ſinguli interdum, plerumque vero occidentali & boreali plagis ſinguli, praeficerentur; raro utriſque unicus; antequam admiralli Angliae, Hiberniae, & Aquitaniae nomen in diplomata venit; qua de re ſtatim. Quemadmodum vero cuſtos maris ab ipſo mari, cui ut provinciae praefectus eſt, denominabatur; ita admirallus (vocabulum cujus etymon in incerto nimium eſt; ſed non in occidente ſolum verum etiam in orientali imperio ἀμυρᾶλιος ſeu *amiralius* [a] pro *claſſis praefecto* antiquitus uſurpatur) aut a *claſſe*, qua provinciam ſuam maris defendebat, ut olim, aut a *tellure*, quam ſive alluit ſive quacum conjuncta eſt ea provincia, ut in codicillorum formula recentiori, nomen dignitatis ſumpſit. Unde ab Edwardi primi tempore uſque ad Henricum quartum, per annos circiter CL. formula ſolenni creati ſunt *admiralli flotae* (id eſt, *claſſis*) *navium noſtrarum verſus partes boreales*, ſeu *verſus partes occidentales*, ſeu *auſtrales*, aut, ut interdum, plagae ſimul utriuſque. Nam auſtralis & occidentalis plaga eandem, ut res ipſa fert, denotabat; ſcilicet ab oſtio Thameſis plagae hinc inde porrectae. Quemadmodum autem dignitas comitis & magiſtri equitum occidentis, magiſtri equitum per Gallias, magiſtri militum per orientem, militum per Thracias, id genus alia in Officiis Auguſtalibus, non minus in provinciis imperium praeficientis, qui antea provinciarum dominus erat, denotabant, quam ſi comes & magiſter occidentis, magiſter per Gallias, per orientem, per Thracias dicti fuiſſent: ita manifeſtum eſt admirallos claſſium (quibus mare perinde, ac copiis terreſtribus tellus poſſidetur, retinetur) non minus in mari imperium ac dominium civilemque poſſeſſionem praeficientium, qui antea maris domini, deſignaſſe, quam ſi maris ipſius cuſtodes, praefecti, admiralli fuiſſent in codicillis nuncupati. Et qui utriuſque plagae, ſeu totius claſſis Anglicanae, admiralli ita conſtituti fuere, generali nomine interdum *admiralli Angliae ſupra mare* dicebantur [b], antequam ea verborum formula in codicillos praefecturae regios eſt recepta. Et hujuſmodi admirallorum claſſium ſeries habetur apud V. C. Henricum Spelmannum in Gloſſario, ubi & caeteri ſequuntur. Mutatio autem talis evenit formulae codicillorum ſub Henrico quarto rege, ut non ſolum *claſſium* ſed *Angliae & Hiberniae* (cujus *flotae navium*, id eſt, claſſi mari Hibernico tuendae, interdum admirallus ſummus ſingularis,

[a] Georgius Codinus, de Officiis Conſtantinopolit. cap. 2.

[b] Rot. Pat. 20. Rich. II. part. 2 membr. 19. & 11. Rich. II. part. 2. m. 12. ubi Richardus comes Arundeliae ſic nuncupatur in protectionis revocatione.

ut

ut Thomas Percy[a] comes Wigornienſis, praeerat) etiam & *Aquitaniae & Picardiae admirallus* diſertis verbis ſimul unicus conſtituetur. Quemadmodum Thomas Beaufortius (qui & dux, ſub Henrico quinto, Exonienſis) anno Henrici IV. decimo tertio[b], poſtquam diplomati quo claſſium praefectus ante factus fuerat, renunciaſſet. Atque is primus erat (quantom ſcimus) qui hac creatus eſt formula. Sed formula in proxima omiſſum eſt *Picardiae* nomen. Nimirum Joannes dux Bedſordiae *admirallus Angliae, Hiberniae & Aquitaniae* diplomate conſtituitur[c], anno Henrici VI. quarto, ſeu Chriſti MCDXXVI. Ea formula duravit circa annos LXXXVIII. ſeo per regna Henrici VI. Edwardi IV. Richardi III. Henrici VII. & priorea tres annos Henrici octavi. Et per id tempus decem admiralli alii, plerumque perpetui, *Angliae, Hiberniae & Aquitaniae* itidem conſtituti; quotum poſtremus eſt Joannes comes Oxoniae, qui ea formula[d] anno Henriei octavi primo praeficitur. Ejuſdem autem regis anno quarto, ſeu Chriſti MDXIII. alia ſecuta eſt mutatio, ſeu nomioum acceſſio. Tunc Edwardus Howard eques auratus, Thomae comitis Surriae, poſtea ducis Norfolciae, filius, conſtituitur *admirallus*[e] *Angliae, Walliae, Hiberniae, Normanniae, Vaſconiae, & Aquitaniae.* Quibus verbis, in diplomate Guilielmi Fitzwilliams (qui etiam comes erat Southamptoniae) anno Henriei regis octavi vigeſimo octavo admiralli conſtituti, adjicitur[f] *Caleſiae & marchiarum ejuſdem.* Toto inde Henrici octavi tempore ea obtinuit codicillorum formula, adjectis (ut antiquitus) de juriſdictione clauſulis. Sub initiis antem Edwardi ſexti Thomas Baro de S. Mauro (vulgo Seymour) de Sudeley, Edwardi ducis Someтſetiae frater, fit admirallus[g] iiſdem fere verbis qnibus Guilielmus ille comes Southamptoniae, Interſerto poſt *Caleſiae* nomen *Boloniae & marchiarum earundem.* Hunc ſecutus eſt Joannes comes Warwiei, qui creatur ab Edwardo ſexto, anno ejus tertio[h], *Admirallus noſter Angliae, Hiberniae, Walliae, Caleſiae, & Boloniae & marchiarum noſtrarum earundem, Normanniae, Gaſconiae & Aquitaniae, nec non praefectus generalis claſſium & marium noſtrorum*; atque in eodem etiam diplomate nuncupatur poſtea *magnus admirallus noſter Angliae, & praefectus claſſium & marium noſtrorum.* Poſtmodum autem, *Boloniae* nomine praetermiſſo, proximus admirallus Angliae ſummus eadem ipſa verborum formula creatus eſt, quae in capitis initio ſuperius adducitur. Scilicet eadem[i] conſtituitur admirallus Guilielmus Baro Howard de Effingham, Thomae dueis Norfolciae filius, initiis Mariae reginae, ſeu anno MDLIII. Et praefectura ipſorum marium, veluti primaria dignitatis provincia, ſignantius, ut vides, quam in diplomate comitis Warwiei exprimitur. Exinde retenta eſt perpetuo eadem ipſiſſima formula; veluti in diplomate admirallatus ſummi Edwardi baronis Clintonii, poſtea comitis Lincolniae, ſub Philippo & Maria[k] regibus, Caroli baronis Effinghamiae poſtea Notinghamiae comitis, ſub Elizabetha[l], Caroli ducis Eboraci (qui nunc ſereniſſimus rex noſter) ſub Jacobo[m] rege, praeter Georgium ducem Buckinghamiae, qui totidem verbis eadem praefectura ſub Jacobo[n] & Carolo regibus gaviſus eſt. Adeo ut per aonos amplius LXXX. aut circiter (id eſt, ab initiis Mariae regioae) formula integra ſuperius in capitis initio oſtenſa ſemper expreſſim obtinuerit in admirallatus Angliae ſummi diplomatis, qua ſive regiooes ſive maria ſive eorundem domioium denotant. Ea autem admirallus dicitur *praefectus generalis claſſium & marium noſtrorum* (quemadmodum diſerte etiam ſub Edwardo ſexto generatim itidem conſtituitur Joannes comes Warwicenſis) ſeu *marium noſtrorum praedictorum.* At vero quaenam illa *maria* ſeu *maria praedicta?* Verbis expreſſiſſimis in praecedentibus vocantur illa *maria dictorum regnorum noſtrorum Angliae & Hiberniae, dominiorum, & inſularum noſtrarum earundem*; Id eſt plane, *Mer d' Engleterre & Ireland & Gales,* ſeu *mare Angliae, Hiberniae & Walliae,* quemadmodum io legibus noſtris[o] interdum etiam deſignantur maria imperii Anglicani, quae apud juriſconſultos noſtros[p] etiam oominantur ſubinde *les quatre miers d' Engleterre,* ſeu *quatuor maria Angliae* ad muodi plagas ſcilicet diſpertita. Adeo ut io receptiſſima, poſt Mariae reginae initia, praefecturae hujus formula (e qua diplomatum anteriorum item interpretatio & ſenſus eſt eliciendus) poſſeſſionem continuam ſeu dominium regis Angliae marinum per quamplurimos annos diſertis verbis indicatum habeamus. Et quod de interpretatione ſeu ſenſu anteriorum diplomatum, in quibus expreſſa maris praefectura deeſt, ex hiſce quae Mariae reginae initia ſecuta ſunt eliciendo jam diximus, id ſane (ut rem ipſam, quae ex natura ſui tantundem ſatis poſtular, omittam) haud parum confirmatur ex eo quod etiam is qui proxime, antequam expreſſa *marium noſtrorum* mentio io admirallatus ſummi diplomatum formula locum haberet, in eandem dignitatem evectus eſt, integro officii ſui nomine paulo poſtquam eſt creatus (utpote nomine eodem quod admirallorum Angliae revera perpetuum erat) deſignetur, *Magnus admirallus Angliae, & praefectus generalis claſſis & marium noſtrorum.* Ita ſcilicet nuncupatur Thomas baro de S. Mauro, quem ante memoravimus, admirallus Angliae, in Edwardi ſexti codicillis ei[q] de commereiis ſtapulae datis.

[a] Rot. Pat. 21. Rich. II. part. 2. m. 15. [b] MS. Formularum de Rebus Maritimis, in Bibliotheca Cottoniana. 3. Maii 23. Hen. 4. [c] Rot. Pat. 4. Hen. 6. part. 2. memb. 11. 26 Julii. [d] Rot. Pat. Pat. 1. Hen. 8. part. 2. [e] Rot. Pat. 4. Hen. 8. part. 2. 15 Auguſti. [f] Rot. Part. 28. Hen. 8. part. 2. 16 Auguſti. [g] Rot. Pat. 1. Ed. 6. part. 6. 17 Februarii, membran. 9. [h] Rot. Pat. 3. Ed. 6 part. 2. 28 Novembris. [i] Rot. Pat. 1. Mariae reginae part. 5. 20 Martii, memb. 3. [k] Rot. Pat. 4. & 5. Philip. & Mariae part. 1. Feb. 10. [l] Rot. Pat. 27. Elizabethae R. part. 10. 8 Julii. [m] Rot. Pat. 9. Jacobi regis part. 9. Januarii 27. [n] Rot. Pat. 16. Jacobi regis part. 17. [o] Stat. 20. Hen. 6. cap. 11. [p] 2 Ed. 3. fol. 9. ſeu 36 a. pl. 6. [q] Rot. Pat. 1. Ed. 6. part. 6. membran. 5. 30 Auguſti.

CAP. XVII.

Satis expreſſis in admiralli Angliae ſummi praefecturae codicillorum formula verbis, a vetuſto ad noſtrum aevo, mare, cujus tutelae ab Angliae rege ut domino praeficitur, Aquitanico, Normannico, Picardico litore ad auſtrum perpetuo terminari.

IN formula autem ſuperius oſtenſa, quae per tot annos obtinuit, maria vides tantummodo *regnorum noſtrarum Angliae & Hiberniae, dominiorum, & inſularum noſtrarum earundem*, velut provinciam, cujus tutelae praeficitur admirallus, memorari; id eſt, ut diximus, mare Anglicanum, Hibernicum, & Wallicum, quod ipſum totum Britannici nomine venit, ut ſub libri hujus initio monitum eſt: adjecta tamen eſſe & Normanniae, Gaſconiae & Aquitaniae nomina, praeter Caleſiam, quae adverſi litoris provinciae ſunt. Quod ad has hic attinet; aut ſpectandae ſunt perinde ac ſi ipſas ſua ſemper ditione, a prima earum in codicillis mentione, tenuiſſet Anglus, aut qua ante ſecula aliquot jam in illius ditione eſſe deſiere. Detur vero primo eos perpetuo manſiſſe in Angli ditione poſſeſſioneque. Certe utcunque in provinciis illis tribunalia maritima, ex codicillorum hac formula, habere tunc potuiſſet Angliae admirallus (ut nullibi fere non habentur tribunalia maritima; etiam ubi ne obtenditur quidem maris aliquod dominium ad locum, in quo habentur, attinere) attamen maris ipſius (modo portus, & quae ejuſmodi ſunt aequoris anguſtias, veluti praediis incorporatas, excipias) ſive qua Normannici dicatur juris, ſive qua Aquitanici, Vaſconici ſeu Picardici, praefectus inde dici nullo modo potuiſſet ipſe. Sed in provinciis illis tranſmarinis juriſdictionem ex hac formula tunc exercuiſſet maritimam, non aliter fere ac hodie admirallus noſter in Anglia & Hibernia, ſeu alii ſimiles, in perſonas & res maris Africani, Mediterranei, Indici, ſeu cujuſvis procul diſſiti. Nam interminata ſunt juriſdictionis ejuſmodi maritimae ſpatia. Tutelae vero, ſeu maris, cui praeficitur admirallus ut cuſtos, tutor, ſeu praeſes ad defendendum, & ſub ditione praeficientis, qui dominus eſt, retinendum, ſpatia terminata ſunt. Atque ex diu uſitatae codicillorum formulae verbis diſertis ſatis liquet, nullum mare praeter illud quod aut Anglicanum, Wallicum, ſeu Hibernicum eſt, aut ad Angliam, Walliam & Hiberniam velut appendix ſpectat, ut provinciam tutandam in iis contineri. Unde ſequitur, adverſorum litorum illa nomina mare interluens in codicillis non omnino deſignare ut proprium litoribus illis, ſeu quoquo jure ad illa attinens, ſed limitis tranſmarini duntaxat vicem, quantum ad maris Anglicani & Hibernici attinet, obtinere; uti etiam ciſmarini limitis obtinent ipſa ſimul *Angliae, Walliae,* & *Hiberniae* nomina, qua mare ab admirallo tutandum in codicillis denotant. Adeo etiam ut, quemadmodum *comes litoris Saxonici per Britanniam* ſignanter ex dignitatis ſuae nomine totius interfluentis Gallias & Britannias maris, ut provinciae ſingularis, praefectus erat (quod ſuperius[a] oſtenditur) & adverſi litoris nomen pro tutelae limite habuit; ita admirallus Angliae ſummus, ſeu maris ad imperium Anglicanum attinentis praefectus, Normannicum, Vaſconicum, Aquitanicum, Picardicum litus, ad limites tutelae ſeu praefecturae ſuae (quatenus provinciam marinam Anglicani juris habet tutandam) tranſmarinos tantum in adverſis illis litoribus denotandos, in regiis codicillis ſortiatur. Nam ſi aliter ſe habere res dicatur, quamobrem non conſtituitur tam maris ab adverſorum horum litorum aliquo denominati praefectus, quam Anglicani, Hibernici & Wallici, ſeu *marium regnorum Angliae, Hiberniae, & Walliae, dominiorum & inſularum earundem?* Ratio eſt, quia mare aliud, qua civiliter illud conſideratur (nam de geographorum denominatione hic non loquimur) inter territoria in codicillis memorata ciſmarina tranſmarinaque diffluit nullum. Ut igitur in Romana illa dignitate, *comitis litoris Saxonici per Britanniam*, litus dignitatis limes erat tranſmarinus, ita etiam in admiralli Angliae ſummi praefectura (qua provinciam tantum ſortitur marinam, ut praeficientis territorium) litora illa adverſa, ſeu provinciae, quae codicillis nominantur tranſmarinae, maris tutandi limites cenſendi ſunt. Id quod ex codicillorum verbis jam animadverſis ſatis probatur, dum admittimus (ut hactenus ratiocinandi cauſa) adverſas illas provincias ſua, toto tempore quo in uſu fuit illa formula, ditione tenuiſſe, inſtar Romanorum olim, reges Angliae. Sed illud ſit manifeſtius, dum obſervamus ita a Mariae reginae ſaltem tempore retenta in praefecturae hujus formula eſſe provinciarum illarum nomina, ut nec locus omnino poſt eam relinquatur illorum alicui, aliud praeter id quod diximus in codicillis ſignificandi. Scilicet ea regnante Caleſia Gallis dedita eſt: nec tempore ſequente ullam in adverſo circumquaque litore provinciam tenuit Anglus. Quin vero Henrici ſexti anno XXXI. ſeu Chriſti MCCCCLIII. deturbati ſunt Vaſconia, Aquitania, aliiſque Galliarum provinciis Angli, ſub Carolo Francorum rege VII. Neque poſt Henricum hunc magiſtratus aliquis ſeu praefectus inſignior ab Anglo ſive in Normannia ſive in Aquitania ipſa conſtitutus eſt, aut commode potuit conſtitui; nec in Normannia quidem ſive poſt ſive diu ante Aquitaniam amiſſam. Verum quidem eſt, in Picardia comitatum Guiſnenſem, Caleſiam, & alia aliquot diu poſt manſiſſe in ditione regum Angliae, praeter vicina in eodem agro oppida aliquot ab Henrico octavo armis parta; etiam & aliquantulum Aquitaniae[b], annis aliquot poſt Henricum ſextum, regi Angliae ſubinde, ſed incerto, paruiſſe. Sed non omnino ducatum. Nec contra facit, interdum ſub principibus noſtris aliquot aevi recentioris, *Ducem generalem* ſeu *gubernatorem omnium ſubditorum*

[a] Cap. 6. hujus libri

[b] Rot. Vaſcon. 6. & 7. Ed. 4, &c. in Capella Rotulorum

noſtrorum

noſtrorum in Normannia conſtitui; quo nomine ſub Elizabetha regina [a], tum Ambroſius comes Warwici tum Adrianus Poiningus inſignitur: etenim hi plane copiarum, quae illuc trajectae Galliarum regi ſubvenirent, imperatores fuere, nec omnino in ducatus Normanniae praefecturam aliquam creabantur. At vero, etiam poſt Henricum ſextum, perpetuo retentum eſt in codicillis praefecturae maritimae, ſeu admirallatus Angliae ſummi, Aquitaniae nomen: nempe per annos CLXXX. aut circiter, a tempore quo pulſi ſunt Aquitania Angli; ut ex ſuperiore liquet capite. Huic demum adjectum eſt, ut ibi etiam oſtendimus, Normanniae nomen ſub initiis Henrici octavi: cum tamen nec diu antea, nec omnino poſt, Nutmanniam ipſam inſederit Anglus; nec aliam, praeter Caleſiae & territorii Guiſnenſis & Hammeſenſis in Picardia poſſeſſionem, in foedere paulo ante cum Galliarum rege inito [b], ipſe ſibi aſſeruerit. Ita & haec per annos CXXII. etiam in codicillis praefecturae maritimae, ſeu admirallatus Angliae ſummi, jam duravit, nulla ſane ipſius ducatus praefecturae habita ratione, ſed litoris tantum quod mare domino tutandum in Galliarum plagam terminaret. Nam tametſi Aquitania quidem primo Angliae & Hiberniae nominibus in codicillis illis, dum Anglus Aquitaniae ducatum poſſidebat, acceſſit; nihilominus non ſolum perpetuo, etiam poſt Angli deturbationem, ad noſtra uſque tempora, itidem ea ita in codicillorum formula remanſit, ſed & Normannia (quae nunquam antea in admirallatus Angliae codicillis nominata fuit) adjuncta eſt, idque ſeculis aliquot poſtquam ipſe ducatus Anglis eſt omnino ereptus. Unde aut maris tutandi limitis vicem obtinent haec nomina, aut nihil omnino ea in codicillis tot annis denotaſſe, nulla cum ratione ut dicamus neceſſe eſt. Nam & a Mariae reginae exitu uſque ad noſtra tempora, ſeu per annos LXXVII. adverſi litoris illa nomina retenta videmus in praefecturae codicillis, dum nihil omnino in Francia ab Anglo poſſeſſum eſt; quemadmodum etiam Normanniam multo antiquius adjectam, ſed diu poſtquam eam poſſidere deſierat Anglus. Nec ob Angli ad Franciae regnum jus inſerta haec nomina temere reputet quiſquam. Nimirum totius Franciae reges ſe ſtilo ſolenni ex avito jure inſcribunt reges Angliae. Et ducatus Aquitaniae & Normanniae, caeteraeque provinciae Galliarum in codicillis hiſce memoratae, illo regni nomine, ut minus in majori, comprehenduntur. Caeterum ſi inde cauſa extitiſſet, certe Franciae nomen fuiſſet admirallo noſtro adjiciendum; etiam & alii regni illius magiſtratus ab Anglo inde deturbato pariter conſtituendi. Cujus rei ne veſtigium quidem uſſibi extat. Atque obſervandum eſt, quamprimum ab admirallorum Angliae praefecturae denominatione, quae fiebat ex claſſibus & plagis quibus praeerant, ad eam quae fit ex regnorum & provinciarum nominibus in codicillis conficiendis tranſitum eſt, Aquitaniam adjectam eſſe; ut ſcilicet tam ulterior quam citerior maris limes litoribus deſignaretur: eadem ratione Normanniae nomine poſtmodum accedente, & cum Caleſia ejuſque confinio atque Aquitania etiamnum retento. At vero dum ſeculis codicillorum formula, qua regna & provinciae, ut ſupra oſtenſum eſt, expreſſim nominantur, anterioribus tum Normanniam tum Aquitaniam aliaſque in Galliis regiones occupabant Angliae reges, non alii reperiuntur admiralli ſeu maritimae provinciae praefecti ab eis conſtitui, praeter illos quibus claſſes & plagae, modo jam ante indicato, mandabantur. Scilicet tunc temporis eis, qui claſſibus Anglicanis plagiſque ita praeficiebantur, totum Britannias noſtras & adverſas provincias mare interluens, & qualiumcunque regum Angliae territoriorum claſſes, ita ex ſingulari in aequore Anglicani regni jure ſubjacebant, ut aliis ejuſmodi praefectis nec locus eſſet, nec eorum aliquis uſus. Quod ſimiliter dicendum eſt de temporibus, quo reges aliquot Angliae etiam ipſum Franciae regnum poſſidebant; veluti Edwardus tertius, Henricus quintus, & ſextus. Nec nuda conjectura eſt, alios eos non praefeciſſe mari claſſibuſque, praeter illos quibus ex Anglicani tantum jure regni mandata eſt poteſtas (ex jure nimirum quod totum mare interluens complectebatur) ſed ſatis etiam probatur illud ex eo, quod perpetuas illorum ſeculorum habemus tabulas publicas [c] de officiis in Francia provinciiſque illis tranſmarinis a regibus noſtris conſtitutis, quorum in ampliſſimo numero ne veſtigium contrarii mihi occurrit. Et ſi quaeratur hic, undenam Britanniae Aremoricae litus (quod itidem Britanniis noſtris adverſum eſt, & cum Picardico, Normannico & Aquitanico certe ſatis complet totum quod mari Anglicano & Hibernico in Franciae regno obtenditur) omiſſum eſt, certe ſi ea quam memoravimus ratio locum habuerit, vix eſt ut dubitemus id inde eveniſſe, quia Britanniam Aremoricam Anglus non ita unquam poſſedit, ut ea deturbatus de finibus territorii adjacentis marini ſolicitior eſſet. Territoriorum confinium domini diverſi (quales Anglus & princeps Aremoricus olim; nam ſuos habuit Aremorica reges & duces ante Carolum VIII. regem, ſub quo, anno Chriſti MCCCCXCI. regno Gallicano conjuncta eſt) fines ita plerumque diſtinctos tuentur, ut aperte ſint omnibus notiores; cum tamen ejuſmodi territoriorum idem dominus (qualis Anglus dum ſive Normanniam ſive Aquitaniam aliamve in Galliis provinciam maritimam cum Anglia occupabat) alterutro deturbatus, id inprimis proſpicere debeat, ne praeterita poſſeſſionis confuſio ſuturae finium diſtinctioni fraudi fiet. Ne igitur provinciis illis maritimis, diu ab Anglo olim poſſeſſis & poſtea ereptis, obtendi potuiſſet etiam & mare alluens ſeu confine ſimul cum provinciis ereptum eſſe, cum ob praeteritam poſſeſſionis in eodem domino confuſionem cunctis forte non ſatis conſtaret de finibus maris Anglicani in litore adverſo, ut dictum eſt, poſitis; ideo ad fines illos deſignandos retentum eſt in praefecturae codicillis primo Aquitaniae amiſſae nomen, dein adjectum etiam Normanniae: & poſtea utrumque cum Ca-

[a] Rot. Pat. 4. Elizabethae R. Part. 1. in dorſo. [b] Rot. Franciae 1. Hen. 8. [c] Rotuli Franciae, Normanniae, Vaſconiae, in Archivo Arcis Londinenſis, regum fere ſingulorum annis diſtincti.

leſiae

leſiae & confinii nomine, pro litore Picardico, ob eandem rationem uſque in noſtra tempora perpetuo duravit. Qualis ſane ratio ad Aremoricam attinere nequibat; uti neque ad Flandriam, neque ad alia in oriente adverſa litora. Quae tamen omnia non diſſimili ratione territorium Angliae marinum terminant. Etiam firmabunt hactenus obſervata, quae de admiralli officio penes Gallos ſtatim ſubjiciemus.

CAP. XVIII.

De admirallis regni Gallicani, ſeu in adverſo litore conſtitutis; eorum origine, natura, varietate. Mare ipſum Britannias & Gallias interluens, ut praeficientis territorium ſeu provinciam, ea in praefectura minime contineri, nec quid in ea haberi, quod regis Angliae dominio marino reluctetur.

ADverſo Galliarum litore admirallos etiam a rege Galliarum conſtitutos nemo neſcit. Et quemadmodum in Gallia Narbonenſi admirallus praeficitur, qui rebus maritimis ibi praeſit; ita etiam in adverſo nobis litore ſingula ſunt miniſteria admiralli Aquitaniae, Britanniae Aremoricae, & Normanniae regionumque vicinarum. Latine autem juriſconſultis Gallicis nuperis admirallus apud eos dici ſolet *praefectus maris*, ac ſi etiam praeficienti mare ſubjaceret; cum tamen, ſi res rite perpendatur, praefectura illa maris quomodocunque dicta, non praeficientis aliquod dominium, ut apud Anglos, in citeriori aliquo mari (nam de Maſſilienſi, quod huc non pertinet, minime loquimur) ſed tantummodo copiarum navalium in mari quocunque & nautarum regimen, & juriſdictionem in perſonas & res mobiles, quae ſub judice veniant *pour raiſon ou occaſion* (quod ipſi[a] aiunt) *de faict de la mer*, id eſt, *ob cauſam aliquam a re maritima* ortam tantum deſignet. Quod ut apertius intelligatur, eſt altius repetendum. Seculis in vetuſtioribus apud Gallos fuere quidem admiralli ſeu rerum maritimarum praefecti: ita tamen ut eorum ſcriptores de dignitatis initiis haud parum diſcrepent. Id plerumque aiunt; reperiri ſub Carolo magno Rotlandum *maris Britannici*[b] (Aremoricani) *praefectum*, quem ex Eginharto vitae Caroli ſcriptore contemporaneo petunt. Sed in Eginharto non *maris Britannici*, ſed tantum *Britannici litoris praefectus* expreſſe is nuncupatur, ut ſuperiore in libro[c] monuimus: quo nomine non qui mari, ut provinciae, praeeſt, ſed qui litori ut dignitatis limiti, deſignatur: id eſt, quales fuere *comites ad cuſtodiendam maritimam*[d] *deputati* illo in aevo, qui hoſtium incurſionibus e mari reſiſterent. Etiam & *cuſtodiam* hanc ſeu litorum tutelam ſub regibus Carolinis paulo poſt Caroli magni tempora *deſertam eſſe*, ſcribit autor anonymus[e] Chronici monaſterii Beſuenſis. Seculis vero inſequentibus, diviſo velut minutatim in plures ditiones Galliarum regno, id quod hoc nomen ſeu *regni Franciae* diu retinuit, ita anguſtiis coactum eſt, ut Narbonenſem provinciam comites ſui juris Aquitaniam ſeu occiduum quod auſtralius eſt litus cum Normannia Angli, Britanniam Aremoricam ſive reges ſive duces ejuſdem, & Flandriam comites ſui poſſiderent. Adeo ut dum ita omnis ora maritima praeter Picardiam a regno illo diducta manſerit, mare ſatis exiguum eſſet quod ei praetendebatur. Etiam & copiae navales, quarum (antequam diffuſior acceſſit regno Gallicano regio maritima) uſus erat maximus in belli ſacri ſocietate, ſatis exiguae. Neque praefectus alius admiralli nomine tunc conſtitui ibi ſolitus eſt, quam qui pro re nata claſſi & rei per mare bellicae (etiam plerumque a maritimo aliquo populo, velut Liguribus, aliiſve ejuſmodi, mutuo acceptus) praeeſſet. Reges vero ipſos nullum tunc in mare imperium habuiſſe diſerte ſcribit Johannes Tilius, curiae Pariſienſis actuarius. Verba appono[f]; *Ex quo regnum Galliae partitionibus minutum, & reges in ditiones anguſtiores contracti ſunt, eo quod potentes vaſalli feuda ſummo cum imperio, ſi fidem exceperis, obtinebant (rex enim Angliae tenebat ducatus Normanniae & Aquitaniae; Britanniae ſuus dux erat; & Flandriae, Toloſae, provinciae comites) reges Galliae diu nullum imperium in mare habuerunt, ac propterea non fuit opus amiraliis, niſi cum expeditionem in terram ſanctam ſuſceperunt: quo tempore mercenariis Genuenſibus, Hiſpanis, aliiſve finitimis peritis rei navalis uſi ſunt, ut curam devectionis ſuſciperent, nullo conſtituto in eam rem officio: eoque pacto in unica expeditione amiralios plures habuerunt.* Poſtquam autem Normannia ceſſerat Anglus, aucta regni Gallici ora maritima, rerum nauticarum etiam uſus aliquantulum auctus eſt; ſub Joannis ſcilicet & Henrici Angliae tertii regum tempora. Unde ſub Philippo Audace Gallorum rege, ſeu circa annum MCCLXXX. in dignitatum Gallicarum catalogo, primum, cujus memoria poſteris eſt relicta, admirallum ſtatuunt Enguerandum Coucaeum, ut habetur apud Joannem Feronium. Cujus dignitas qualis fuerit, ſatis inde dignoſcitur, quod proximi ejus ſucceſſores Matthaeus Momorancius & Joannes Haricurtius copiis tantum pro re nata maritimis a Philippo Pulchro praeficiantur: quemadmodum ex eorum diplomate[g] ſcimus. Etiam & apud Guilielmum de Nangis hi *admirallorum* nomine, uti & alii ſub Philippo Pulchro apud Joannem de Beka[h], memorantur. Tametſi Joanni Tilio[i] primus qui in Gallia admiralli dignitatem, ut officium perpetuum in rem navalem conſtitutum, geſſit, Amaurius ſit vicecomes

[a] Arreſt. ann. MCCCLXXVII. ſub Carolo 5. Edict. Franc. tom. 3. tit. 2. [b] Chopp. n. de Domanio Franciae lib. 2. tit. 15 §. 11. Paſquier en les Recerches liv. 2. cap. 14. J. Tilius de Rebus Gallicis lib. 2. ali. [c] Cap. 18. [d] Capitular. Caroli & Ludovici RR. lib. 5. cap. 4. [e] In Geſt. Normannorum pag. 22. [f] De Rebus Gallicis lib. 2. Adde Laurent. Bochell. in Theſauro Juris Gallicani part. 2. pag. 90. [g] Apud Andream Cheſnium in Hiſt. Familiae Momoranciae lib. 3. pag. 163. [h] In Chronic. Epiſcoporum Ultraiect. & Com. Hollandiae. [i] De Rebus Gallicis lib. 2. & vide Paſchaſium, en les Recerches lib. 2. c. 14.

Narbonenſis;

Narbonenſis; ſub Joanne nempe & Carolo quinto Galliarum regibus, id eſt, ſub annum MCCCLX. aliis [a] alia de antiquitate hujus apud Gallos praefecturae ambitioſe nimis congerentibus. Acceſſit poſtea, ſub anno MCCCCLIII. regis Galliarum ditioni Aquitania, pulſo Henrico Angliae ſexto: anno autem MCCCCLXXXI. provincia Narbonenſis; MCCCCXCI. ducatus Britanniae; & demum quicquid in Picardia tenuit Anglus, annis aliquot interjectis. Ita univerſa ora maritima, praeter Belgium, in regni Gallicani patrimonium rediit. Inde evenit, ut praefecturae maritimae ſeu admirallatus in eo poſtea quatuor fuerint in uſu, utcunque plures interdum ſimul eadem perſona obtineat. In his autem praefectura quae ad Normannicum & Picardicum litus attinet, etiamnum dici ſolet *admirallatus Franciae*, eo quod antequam provincia Narbonenſis, Aquitania, & Britannia Aremorica regio patrimonio accedebant, ſola erat in Franciae regno Picardiae praefectura maritima, cui poſtea adjuncta eſt Normannia, ut provincia proxima; caeteris tribus a provinciis ſuis denominatis. Rem totam optime exhibet Renatus Choppinus. *Quatuor*, inquit ille [b], *maris Gallici praefecti vario nomine, variiſque in oris maritimis, parem gerunt praefecturam. Priſco enim aevo Aquitaniam Angli occupabant, Britanniam Celticam duces, provinciam Phocenſem comites haereditarii, non Galliae reges. Ac propterea id temporis ammiraldus Franciae praeerat ſolum Belgico Picardorum & Neuſtriae mari ad Armoricum uſque tractum. Alii vero tum privatim ſibi principes quique delegerunt confines freti rectores, ceu ammiraldos. Ob idque pulſis Aquitania Anglis, & provincialibus Armoricisque in ditionem redactis Gallicae regiae, princeps nil innovandum ratus, decrevit Aquitaniae legatum & ammiraldum; Celticae item Britanniae praetorem, cum maris praefectura; ſimul in Narbonenſis Galliae provincia, diſtincte ſeparatimque. Francici vero ammiraldi juridicae ſedes praecipuae ſtant Lutetiae & Rhothomagi.* Sic ille. Dynaſtas etiam non paucos, qui beneficii jure oras obtinent maritimas, ſuis in territoriis admiralli poteſtatem ſortiri ſcribit paulo poſt idem. Edicta autem & ſanctiones de admiralli juriſdictione in copias, res, & perſonas maritimas, hoſticae praedae decimis, id genus aliis, quae ad res mobiles & perſonas, navigationis qualiſcunque ratione, imperio Franciae ſubjacentes attinent, habemus [c] ſub Carolis V. & VI. Ludovico XII. Franciſco I. Henricis II. & III. aliis Galliarum regibus. Et in hiſce interdum nominatur quidem a rege *noſtre lieutenant* [d] *general per la mer & greves d'icelle*, id eſt, *Locum tenens ſeu legatus noſter generalis per mare & litora ejuſdem.* At vero legatus hic ſeu praefectus, quem vocare amant, maris, non omnino praefuit unquam maris Gallias & Britannias interluentis parti alicui, ut provinciae ſeu territorio Galliarum regi tuendo, quemadmodum Angliae admirallus; ſed in ipſo mari copiis tantum, perſonis, & rebus Gallicae ditionis navalibus [e], modo non diſſimili ab eo, quo princeps ſupremus in alieno territorio in ſui comitatus reos animadvertit, eoſque ut domi regit; nec tamen obtenſo in ipſo territorio ſibi dominii jure. Quod ſane nemo non exiſtimabit, qui & teſtimoniorum veterum de ejuſmodi dominio apud Gallos defectum altumque ſilentium, praeter praefecturae apud ipſos qualitatem, primo obſervaverit, & demum integram & per mare litusque circumfuſum ampliſſimam ſemper unicoque ſub imperio exercitatam Angli poteſtatem, idque per tot ſeculorum periodos, comparaverit cum ita diu disjectis diſſipatiſque in adverſo Galliarum litore imperiis, nuperaque orae maritimae ad regnum Gallicarum acceſſione, ſecundum ea quae jam de illa dicta ſunt. Teſtimonia plane nulla ſunt de dominio aliquo maris hujus, Galliarum regi competente, ante noſtrum ſeculum: neque in hoc, aliorum praeter juriſconſultos aliquot, qui aut obiter aut oratorie tantum, non ex probationum vi aſſerendi modo, de eo loquuntur. De quibus libro diximus ſuperiore. Ubi etiam adſeruntur alia, quae rem quam hic tractamus firmant, inprimis obſervanda. Sed & adjicere jam liceat, ipſos Francorum hiſtoricos, & ſuperioris & hujus aevi, autores eſſe, admirallos Galliarum regibus, vetuſtioribus in ſeculis, ideo aut defuiſſe aut ſubinde, ut res obiter exigebat tantum, fuiſſe conſtitutos, *Quia* nempe *nullum in mare imperium habuerunt*, ut expreſſe ait Tilius, loco ſupra citato. Et fruſtra ſane eos reprehendit Popellinerius [f], dum ait illud falſum eſſe, eo quod Normannia, Picardia, & Flandria Galli ditioni olim ſuberant. Nam ut mittam diu ſine Normannia & Flandria regnaſſe Francorum reges, nec aliud litus praeter Picardicum retinuiſſe (ut ex ſupra oſtenſis & hiſtoricorum fide paſſim liquet) anne ideo ſequitur falſum eſſe, nullum in mare imperium eos habuiſſe, eo quod maritimus eis eſſet tractus aliquis: non magis ſane quam in Galliis ideo fluminis quem eſſe dominum, quia praedia habet adjacentia. Cum receptum ſit ex jure Gallicano [g], regem fluminum navigabilium paſſim dominum eſſe, ubi non ſingulari occupationis praeſcriptione, aliove, praeter adjacentis praedii poſſeſſionem, titulo, ſubdito non ceſſerint; uti etiam alibi non raro recipitur. Quod vero ad qualitatem praefecturae hujus apud Gallos maritimae attinet, advertendum eſt, cum praefecturis illuſtrioribus ſingulis locus debeatur in ampliſſima eorum parliamenti curia, idque ex ipſa praefecturae, qua provinciam aliquam aut regimen intra regni Gallici fines primario ſpectat, natura; veluti comiti ſtabuli, hippocomo, magno magiſtro, aliis: admirallo tamen Franciae ea ratione eſſe nullum; quemadmodum deciſum eſt ſub Henrico II. [h] cum Gaſpari Collignio admirallo Franciae, qua admirallus erat ſeu maritimam geſſit praefecturam, locus ejuſmodi plane eſt negatus; eidem vero, qua inſulae, ut vocant, Franciae ſub rege praeerat, conceſſus. Scilicet

[a] Popelliner. en l'Amiral de France. [b] De Domanio Franc. lib. 1. tit. 15. §. 13. Adde Popelliner. en l'Amiral de France chap. 11. [c] Edict. Regum Franciae lib. 3. tit. 5. & Popelliner. cap. 10. [d] Edict. Ludovici 12. MCCCCLXXX. [e] Petrus Gregor. Tholoſan. in Syntagm. Juris lib. 1. cap. 3. [f] L'Amiral de France chap. 9. [g] Sanctyon. des Couſtumes des Eaus & Foreſts liv. 2 chap. 1. eod. Hen. III. lib. 16. [h] Anno MDLII. 12. Jan. ut notatur in edict. regum Franciae tom. 3. tit. 5. in margine Jo. Tilius lib. 2. Simon Marion in Placit. 5.

admiralli nomine intra regni fines praefecturam non geſſit primario, ſed ex eo quod admirallus claſſium ſeu maris, ſenſu jam dicto, quod extra regis impetiom eſt, in perſonas & res ratione maris tantum juriſdictionem exercebat, ideo hoc nomine loco erat arcendus. Unde etiam, ut videtur, evenit quatuor quos diximus admirallos ſingulos, provinciarum, a quibus denominati ſolent, regimen itidem ſimul ſortiri; quod ſcimus e ſupra citatis ex Choppino aliiſque, qui de hac re ſcribunt. Ita intra regni fines praefecturam primario obtioentes, id eſt, intra Galliae litora, pari cum caeteris regni dignitatibus illuſtrioribus jure fruuntur. Quid quod etiam fluminum, quorum dominus eſt rex Galliarum, regimen, non admiralli praefecturae, ſed ſingulari eorum qui praeſides ſeu magiſtri [a] aquarum & vivariorum ſylveſtrium nuncupantur, ſubeſt. Scilicet publicae aquae, quae intra regni fines, & quarum regi eſt domioium, ad aliam dignitatem attinent; non omnino ad admirallum, qui provinciae ibi nulli tutandae ex generali officii natura, nedum fluminibus, ot apud Anglos, praeficitur. Natura igitur primaria dignitatis hujus eſt, tantum claſſibus in mari praeeſſe; unde etiam ante aliquot annos Henricus Momoraocius admirallus Fraociae, ſub ſtatua equeſtri Henrico patri duci Momorancio Chantilliae poſita, Latine ſe *navalis militiae magiſtrum* pro admirallo tantom [b] appellat. Adeoque nec in mari ipſo aliquid regiminis, qood praeficienti dominium afferat, unquam habuit ſive Franciae, ſive Britanniae, ſive Aquitaniae a Gallo conſtitutus admirallus; id quod itidem dicendum hinc de Belgicae viciniqne litoris, illine de litoris Cantabrici admirallis quibuſcunque. Similis enim horum omoium, quantum ad hanc rem, fuit atque eſt autoritas. Scimus quidem dignitatem hanc in foederibus [c] inter Anglum & Gallum ictis, *admirallum Franciae* & *praefectum claſſis regiae*, quemadmodum eandem apud Anglos dignitatem *admirallum Angliae* & *praefectum regiae claſſis* pariter nuncupari ſolere: ſed ex jure diſpari dignitatem eodem nomine inſignitam cosgerere ex oſtenſis liquet. Atque ex provinciae natura, non ex nudo nomine, dignitatis qualitas aeſtimanda. Et de veterum teſtimooiorum defectu & praefecturae natura ſeu qualitate haec dicta hic ſunto. Jam vero quod ad Angli ampliſſimam atque integram per plurima ſecula poteſtatem, ejuſque cum adverſi hujus litoris imperiis minutatim olim diviſis comparationem attinet; certiſſimum eſt ab ipſis fere Angloſaxonum initiis unicum fuiſſe per Angliam, adeoque in toto, quod Germaoiae, Galliis, Cantabriae objacet, litore imperium, idque in heptarchia illa apud ſcriptores obvia. Nam fuit ſemper qui plurimum in ea poterat, & cui caeteri parebant, ut teſtis eſt Beda [d]. Et de ea re inſigne eſt apud Alcuinum teſtimonium, ubi ob diſſidia inter Offam Merciorum, id eſt, heptarchiae partis quidem ampliſſimae, ſed plerumque mediterraneae, & Carolum Francorum regem, *magnum* dictum, navigatio ita utrinque interdicta eſt [e], ut commercia omnino impedireotur; quod ne intelligi quidem poteſt, niſi Offae etiam imperio maritima loca haec ampliſſima paruiſſent. Imo inſcriptio, qua regius Offae titulus ſolenois denotari aſſolebat, ad hunc modum ſaepe habuit, *Offa* [f], *Dei gratia concedente, rex Merciorum, ſimulque in circuitu nationum*. Poſt Egberti autem tempora, ſeu annum Chriſti DCCC. obvia ſatis eſt regum ſive Angloſaxonum, ſive Danorum perpetua ſeries, qui ſine ullo imperii conſorte in hoc litore (niſi Edmundum Angloſaxonem & Canutum Danum, quibus aliquantiſper eſt diſpertitum regnum, fruſtra excipias) regnarunt. Mirum igitur non eſt reges Angliae, tam ampli litoris imperii dominos integros ac io ſolidum, per tot ſecula, maris praejaceotis regnum, ut inſulae appendicem, etiam tuto tetiouiſſe; maxime cum non ſolum in adverſo ſimul litore tam diu & tam late imperitarent ipſi, verum etiam praeter eos qui regiunculas aliquot haberent maritimas (ſic ſane ratione diffuſi litoris imperii Anglicani habita, dicendas) eaſque diverſis imperiis ſubditas, non eſſent in vicinis qui ullo pacto reluctari potuiſſent. Summa eſt, cum ante proavorum ferme memoriam litus duntaxat exiguum intra Gallicani regni fines comperiatur, nec domini provinciarum maritimarum, quibus poſtea modo jam indicato regnum illud auctom eſt, ne obtenderint quidem, ratione provinciarum illarum, adjacentis maris dominium ſibi competiiſſe, nec ullum in veterum monumeotis habeatur de ejuſmodi dominio teſtimonium, quamplurima vero de Angliae regum, per mille amplius annos litus totum Anglicanum late exporrectum unico integroque ſub imperio continenter poſſidentium, dominio marino, mariſque perpetua, ut regni appendicis, occupatione occurrant; ſequitor horum jus hic eſſe quidem maoifeſtum, adeoque admiralli Angliae mare ipſum eſſe provinciam, tutandam velut regni partem; adverſi autem litoris admirallos, maris praefectos, eo ſenſu quo praeficientis dominium aliquod in ipſo mari extra portus ſeu alia ejuſmodi clauſtra denotetur, nulla cum ratione eſſe dicendos. Unde etiam aliquot abhinc ſeculis vicinae gentes complures juris Anglicani ſatis conſciae, diſerte de Reginero Grimbaldo admirallo regis Franciae querebantur, eo quod *L' office del admiralte en la mier d' Engleterre per commiſſion de roy de France tourcenouſment empriſt, & uſa un an & plux*, &c. id eſt, *Officium admirallatus in mari Anglicano ex autoritate regis Franciae ſibi arrogaſſet, & per annum unicum exercuiſſet*. Tabulae veteres integrae, unde illud deſumptum eſt, infra exhibentur; ubi plura etiam ad hanc rem facientia habes. Et de cuſtodia ſeu praefectura maris Aoglicani, ut regii territorii ſeu proviociae atqoe patrimonii ſacri partis, hactenus.

[a] De quibus volumen grande conſcripſit Sanctyonius, & vide Cod. Hen. III. lib. 16. [b] Apud Andream Cheſnium in hiſt. de Familia Momoranciaca lib. 5. pag. 455. ann. MDCXII. [c] Rot. Franc. 10 Hen. VIII. ſeu MDXVIII. 4. Octob. cum Franciſco I. Rot. Foeder. & Tract. Jacobi regis cum Ludovico XIII. &c. [d] Hiſt. Eccleſ. lib. 2. cap. 5. & vide Camden. in Britan. pag. 97. [e] Alcuinus apud G. Malmesbur. de Geſtis Regum lib. 1. cap. 5. & inter epiſt. Alcuini in operibus ejus, pag. MDCLXIX. [f] Hemmingus MS. in Cod. Eccleſ. Wigorn. in Bibliotheca Cotton. fol. 44. b. & 150. &c.

CAP.

CAP. XIX.

In dominio inſularum litori Gallicano praejacentium perpetuo a regibus Angliae retento, poſſeſſionem maris in quo ſitae ſunt, a majoribus acceptam conſpici.

REtineri etiam a vetuſtis ſeculis maris hujus auſtralioris poſſeſſionem ac dominium a regibus Angliae, ooo obſcure iodicatur ex inſularum Gallico litori praejacentium dominio. Scilicet deturbatis Normaonia ipſa Joanne & Heorico rertio regibus, inſulac Caeſarea, Sarnia, (Jerſey & Garneſey vocamus) Aldernecia, aliac aliquot circumvicinac, litori Normannico ac Aremorico praejaceotes, imo intra maris ſinum, quem facit hinc Aremoricum, illinc Normannicum litus, ſitac, ſeculis ſequentibus [a], ut ante hodieque, in Angli ditione maoſerunt; quod nemo neſcit. At ſententia in Joannem regem, ut Normanniac ducem, ob Arthuri nepotis caedem lata, toto quod Normannici juris erat cum exui volebat Gallus. Quio Nnrmanniac poſtea reounciavit Heoricus tertius [b]. Detur ſcilicet quod vulgo recipitur, ioſulas has Normannici fuiſſe juris, ſeu ad Normanniac dncatum attinuiſſe: certe & ita, neque ex ſententia eripi pntuerunt, neque renunciatione Gallo ceſſere: quippe retenta eſt maris pnſſeſſio, adeoque inſularum in eo poſitarum; quemadmodum ſere in ipſa Anglia prioratus non pauci, quorum regimen etiam erat Noroiannicum, ſub Angli tamen ditione, etiam qua Normannici regiminis ſuere, dum jura monaſtica apud Anglos viguere, ſemper manſerunt; utpote intra Anglicani imperii limites minime violatos ſita. Neque unde ita retineri potuiſſent inſulac ſacile iotelligitur, niſi intra Anglicani in mari imperii fines locum & ipſac habuiſſent. Sed vero inprimis eſt hic advertcodum, plurimas geotes exteras, praeter ordines Angliac, libello publice ſub Edwardo I. & Philippo Pulchro regibus, in cogoitorum ab eis conſtiuurorum tribunali exhibito, diſertis verbis regem Angliac recognnviſſe dominum ſemper fuiſſe non ſolum maris hujus, ſed & inſularum io eo poſitarum *par rayſon du roialme d' Angleterre*, ſeu *ratione regni Anglicani*, ſive *qua reges Angliae fuere*. Quod idem ſanc eſt, ac totum uſque in adverſa litora ſen portus, mare hoc eis expreſſiſſime tribuere. De libello illo plura inferius. Nec praetereundum eſt, ſub ipſum tempus, quo inſulac illac ita Normanniae ducatu deturbato Anglo retinebantur, primum eveniſſe litoris alicujus, Picardico amplioris, Gallicano regno acceſſionem. Nam ante, Aquitanicum, Britannicum, & Normannicum aliis principibus paruere; Aquitanicum & Normannicum, Anglo; Britannicum, duci ſeu comiti cognomini. Adeo ut occ litus ſere occ rerum navalium uſus aliquis inſignior eſſet tunc Gallo; unde facilius etiam erat avitam, quam diximus, maris atque inſularum poſſeſſinnem Anglo, poſtquam ducatu ceſſerat, retiocre. Quod ſatis etiam conſtat ex oavali praelio geſto inter claſſem Gallicanam, cui praeſuit Euſtachius monachus ſub Philippo Auguſto rege Galliarum, & Anglicanam, quam Philippus Albiniacus, inſularum quas memoravimus praefectus, & Joannes Marcſcallus, *ſemitas maris ſolerter ſpeculantes*, regebant ſub initiis Heorici noſtri tertii. Copias ſcilicet ſubſidiarias e Galliis ad Ludovicum (poſtea regem ejus nnminis VIII.) io Aoglia Anglum, ex conjuratorum perfidia, impugoantem trajectura erat claſſis navium octoginta Gallicana: haoc adgreſſa eſt Anglicana navium quadraginta. Sed *pars Francorum* (nt Rogeri Wendoverii [c] & Matthaci Pariſienſis, qui rem narrant, verbis utar) *quorum uſus non fuerat praelium navale conſerere, in brevi erat funditus infirmata*. Navali praelio Francos hactenus inaſtuctos eſſe aiunt. De Anglis vero; *Ab Anglis*, inquiunt, *bellatoribus & in marino praelio eruditis, telis confodiebantur & ſagittis, lanceis perfodiebantur, gladiis trucidabantur, navibus perforatis mergebantur, calce* (calcis pulvere in aerem jacto, & venti adverſi vi in oculos Francorum impulſo) *caecabantur, ſpes auxilii & ſuccurſus penitus evacuabatur, fuga non patebat*. Aogli tunc marino praelio eruditi, ita mare ſuum ioſulaſque in eo ſitas etiam retinebaot. Nam & praelium hoc ad annum Henrici tertii ſecundum ſpectat [d], ſeu Chriſti MCCXVIII. id eſt, ad ipſum ſere tempus quo primum Normannia Anglus eſt exutus. Quod vero dici ſolet, ex Normannico jure [e], ſeu jure ducatus Normanniae, primum inſulas has ad Anglum attinuiſſe, tam ſacile negatur quam affirmatur. Neqne rationi huic vis ineſt, ſuos eas habere ſemperque habuiſſe qui Normannicos imitantur mnres; ideo Normannicas eſſe. Certe & Aoglia Nnrmaonicis moribus non raro utitur, ut gentes aliac ioterdum Romanis: unde tamen argumentum ejuſmodi fieri ooo poſſe, nemo non videt. Nec validius eſt, olim paruiſſe eas in eccleſiaſticis epiſcopo in Normannia Conſtantinenſi, uſque dum avorum memoria epiſcopo Wintonienſi [f] ſubjicerentur. Ob loci viciniratem commodius quidem habebatur diu regimen eccleſiaſticum e Normannia deductum: quod initium habuiſſe ex illis ſeculis quibus utrumque litus poſſidebat Anglus, par eſt ut credamus. Non autem magis inde ſolum ſequitur, eas ad Normanniae ducatum attinuiſſe, quam prioratus olim non paucos in Anglia, quia juris erant in eccleſiaſticis exteri, ad exterorum ideo principum imperium, non ad regum Angliae qua Angliae, ſpectaſſe. AEque infirmum eſt quod de lingua inſularium Normannica afferri ſolet. Corwallenſes in Anglia lingua

[a] Rot. clauſ. 2. Hen. III. membr. 1. part. 1. pat. 3. Hen. III. membr. 3. & 5. [b] Jo. Buchetus in Annalibus Aquitaniae part. 4 & cod. vett. foederum, &c. MS. in Archivo Fiſcali, fol. 1. [c] MS. in Bibliotheca Cottoniana. [d] Matth. Paris pag. 398. edit. London. [e] Edw. Coke in Comm. Juris Anglic. part. 7. in Calvini caſu fol. 20. & 21. Guil. Camden in Inſulis Brit. pag. 855. 811 quod & admittitur in diplomatum aliquot recentiorum prooemiis, veluti in Rot. Pat. 7. Elizabethae R. part. 3. Herelin de Carteret, Rot. Pat. 2. Jacobi part. 19. & 19. Jacobi part. 24. ubi de inſularum privilegiis. [f] Videtur Rot. Pat. 21. Elizabethae R. part. 8. in dorſo.

ſemper

ſemper uſi ſunt Cambrobritannica, ſaltem velut dialecto variata, uti etiam Aremorici in Galliis; Manniae item inſulae incolae, Hibernica; unde tamen nemo eſt hominum, qui velit ſequi aut hanc Angliae regibus, qua Hiberniae ſive domini ſive reges fuerint, parere, aut illos ex Cambrobritannici principatus jure aliquo principibus ſuis ſubjacere. Scimus quidem non ſolum in diplomatum aliquot recentiorum prooemiis, verum etiam in ſupplicibus libellis inſulatium vetuſtis, interdum inſulas illas ad Normanniae ducatum olim attinuiſſe, ejuſdemque juris nomine ab Angliae regibus retineri, obiter memorati: at vero non minus ſcimus provinciis, quae in Galliis regibus noſtris antiquitus haereditario acceſſerunt (quales ſane hae ſunt dicendae inſulae, ſi velut Normanniae partes retineantur) permiſſum fuiſſe ſemper ita ſuis uti moribus priſtiniſque juriſdictionis formulis, ut ordinariae tribunalium Angliae juriſdictioni [a] nunquam omnino ſubjacerent: ſic perpetuo Aquitanis, ſic Andegavis, ſic Normannis, aliis. Etiam & a ſeculis abhinc aliquot principibus noſtris viſum eſt, ut non alibi ac in ſacro ſuo conſiſtorio extra inſulas, lites quae ibi oriantur, deciderentur. Cum interea certiſſimum ſit, regnantibus Edwardo ſecundo [b] & tertio [c] (ſeculis quibus jus illud, quo inſulae hae in regum Angliae patrimonio cenſitae ſunt, proculdubio exploratius fuit) *juſtitiarii itinerantes*, id eſt, praefecti ex jure ordinario, non raro per Angliae provincias omnes, quos *comitatus* vocamus, ut de criminibus maxime atrocioribus, juribus imperii ſacris uſurpatis & privilegiis injuria arrogatis aliiſque fere rebus in forum deduci ſolitis cognoſcerent, antiquitus creati, *juſtitiae errantes* interdum [d] etiam nuncupati, in inſulas illas non aliter atque in Angliae provincias emitti ſolebant; reclamantibus quidem interdum, & ſupplices adverſus hujuſmodi juriſdictionem porrigentibus libellos, incolis. At vero id interea certiſſimum eſt, praefectorum illorum (qui & juris ſcientiſſimi) ſententiam tum fuiſſe, non ſolum vim legitimam obtinuiſſe codicillos, quibus praeficerentur ipſi (id quod etiam exiſtimarunt qui rebus hic tunc praeerant) verum etiam, inſtar Anglicani in provinciis moris formulae, adeo continuatas fuiſſe per diffuſam aequoris interjacentis amplitudinem, tum ipſas inſularum invicem provincias, tum cum Anglia univerſas, ut, cauſa interdum ampliata, non aliter ac in mediterraneis Angliae, tam coram rege in Anglia, id eſt, in tribunali quod *bancum regis* vocitant, incolis earum quibuſcunque, quam alterius inſulae incolis in altera, comparendi dies praeſtituerent. Quod liquet in praefectura Joannis de Scardeburgh ſociorumque ejus ſub Edwardo tertio [e] aliorumque [f] illius ſeculi. Atqui inauditum eſt, puto, ex ampliatione ejuſmodi, jure noſtro ordinario praeſtitui tempus comparendi alibi quam in loco ejuſdem juris (qua in regis patrimonio habetur) cujus & ipſe eſt e quo ita quis amandatur. Neque ejuſmodi quid, ne tentatum quidem, memini, in provinciis quae in ſacro imperii Anglicani patrimonio neutiquam habitae, ab Anglo tamen alio titulo poſſeſſae ſunt; veluti Andegaviae, Normanniae, ac Aquitaniae ducatus, ejuſmodi aliae. Accedat etiam, in vetuſtioribus aliquot regum noſtrorum diplomatis, quibus firmantur inſularibus privilegia [g] omnimoda, ea non ſemel deſignati per ejuſmodi privilegia, quibus gaviſi fuerint ipſi, *ſeu anteceſſores ſeu praedeceſſores ſui ſub obedientia aliquorum progenitorum noſtrorum regum Angliae exiſtentium.* Certe, ſi ducatus Normanniae partem inſulas illas fuiſſe tum creditum fuiſſet, dubitari vix poteſt, quin acceſſiſſet etiam *ſeu ducum Normanniae*, quod in recentioribus aliquot diplomatis [h] occurrit quidem, ita tamen ut etiam in ipſis, *in fide & obedientia coronae noſtrae Angliae* expreſſim dicantur inſulae illae, idque meritiſſimo, retinendae. Quin, ſub Edwardo tertio rege [i], libellis ipſorum inſularium ſupplicibus, quos in comitiis parliamentariis regi, de privilegiis ſuis moribuſque tempore omnem memoriam excedente ſtabilitis, exhibebant, annectuntur mores inſularum aliquot, in quibus hi occurrunt: *Item, quod nullus de libero tenemento ſuo, quod annum & diem pacifice tenuerit, ſine brevi domini regis de cancellaria, de tenemento & tenente faciente mentionem, reſpondere debeat. Item, quod non debeant coram juſtitiariis domini regis, ad aſſiſas capiendas aſſignatis, reſpondere, antequam tranſcripta commiſſionum eorundem ſub ſigillis ſuis eis liberent. Item, quod juſtitiarii per commiſſionem domini regis ad aſſiſas capiendas hic aſſignati non debeant placita hic tenere ultra ſpatium trium ſeptimanarum.* Certe mores hi vetuſti etiam ita reſipere videntur perinde ac ſi ex Anglicani imperii jure, non Normannico, regibus noſtris atque juriſdictioni eorum ordinariae ſubjacuiſſent inſulae illae; tametſi inſulares eiſdem libellis Normanniae vicinae partem ſe fuiſſe ſimul interſerant. Quid quod etiam inſula Serka ab Elizabetha regina [k] conceſſa fuerit Herelio de *Carteret* ſibi & haeredibus ſuis poſſidenda ſub clientelae fiduciariae formula, quam *in capite* vocitamus, id eſt, planiſſime velut ſacri imperii Anglicani patrimonii feodum; utcunque obiter, ne dicam oſcitanter, in conceſſionis diplomate intra ducatum Normanniae exiſtere admittatur. Cum autem in foedere Carnutenſi renunciabat Edwardus tertius Normanniae aliiſque aliquot regionibus Galliae maritimis, adjectum eſt, ne de inſulis controverſia maneret, eum retenturum tamen quaſcunque inſulas tunc poſſideret, ſive regionibus quas retineret praejacerent [l], ſive aliis. Nam id imperii marini ratio poſtulabat. Etiam tum Caeſarea tum Sarnia *ad regnum Angliae attinere*, & *regno Angliae adjacere* [m], ut Vectis & Mannia, dicuntur in foederibus aliquot inter Angliae reges & principes

[a] Vide 11. Hen. VIII. Keilway fol. 202. plac. 19. [b] Rot. Placit. de Inſulis 2. Edw. II. & rot. pat. 15 Edw. II. part. 1. membran. 21. [c] Mich 5. Edw. III. rot. 181. coram rege, & Mich. 6. Edw. III. rot. 181. coram rege; penes camerarios Scaccarii 2. Edw. III fol. 5. ſeu 32. b. & Itin. Tempore Edw. III. fol. 138. a. [d] Jo. Sariſburienſis de Nugis Curialium lib 5 cap. 15. & 16. [e] Mich 5. Edw. III. rot. 183. coram rege & Mich. 6. Edw. III. rot. 181. coram rege, penes camerarios Scaccarii. [f] Rot. Placit de Inſulis 2. Edw. II. rot. 70. indorſo; in arce Londinenſi. [g] Rot pat 2. Edw. VI. part 7. ubi inſpeximus 1. Henrici VIII. &c. [h] Rot. pat. 2. Jacobi part. 19. [i] In rot. 5 & 6. Edw. III. paulo ante citatis. [k] Rot. pat. 7. Eliz. part. 3. [l] Tho. Walſingham. ann. MCCCLX. ſeu 34. Edw. III. [m] Foeder. MDXLII inter Caeſarem & Hen. VIII. & Foeder. MDLXXXV. inter Elizabeth. reginam & ordines foederatos Belgii, quorum tranſumpta in biblioth. Cottoniana.

exteros

exteros initis. Inſulas item has conceſſit olim Henricus quintus rex [a] Joanni fratri ſuo, duci Bedfordiae, *Abſque aliquo nobis vel haeredibus noſtris reddendo, aliqua praerogativa regia pro aliquas alia tenura de nobis extra dictas inſulas tenta, quae ad dictas inſulas, caſtra ſive dominia aliqualiter pertinere poterit, non obſtante.* Quae verba jus aliquod ducale ne admittere quidem videntur. Et velut arra ſeu pignus domini marini cum inſularum conjuncti erat forſan mos ille vetus, quo *Totus piſcis per piſcatores inſularum noſtrarum* (ita loquitur in ſacris Scrinus [b] Edwardus rex tertius) *de* Gerneſey, Jereſey, Serk & Aureney *in mari inter feſta paſchae & S. Michaelis captus, ſecundum conſuetudinem partium illarum, ad nos pro rationabili pretio inde ſolvendo dignoſcitur pertinere; & quod dicti piſcatores totum piſcem per ipſos inter feſta praedicta captum, uſque certa loca in eiſdem inſulis deputata, deferre tenentur, ut miniſtri cuſtodis inſularum praedictarum inde capere poſſint, ad opus noſtrum, pro pretio hujuſmodi quod viderint expedire.* Nec contemnendum eſt ſane id quod in chronicis coenobii Theokesburienſis occurrit de Henrico de *Bello Campo*, duce Warwici, in dignitatem regis, ab Henrico rege ſexto, non ſolum inſulae Vectis, verum & Sarniae & Caeſareae, ad quas caeterae in hoc tractu civiliter ſpectant, creato. De inſula Vecti idem memorat vir optimus Guilielmus Camdenus [c], idque ex eodem codice. At vero codex ipſe [d] ad hunc modum, *Obiit autem dominus Henricus nobilis dux Warwichiae, & primus comes Angliae, dominus* le Diſpenſer *& de* Abergevenny, *rex de inſulis* Wight *&* Gardſey *&* Jardſey, *dominus quoque caſtri Briſtoliae cum ſuis annexis, 3. Idus Junii A. D.* MCCCCXLVI. *anno aetatis ſuae 22. apud caſtrum de Hanleya; & ſepultus eſt in medio chori Theokesburiae.* Et paulo ante de eodem, *Coronatus eſt in regem de* Wight *manu regia*, eo in loco nulla caeterarum inſularum expreſſa habita mentione, ſed illis cum hac pari, qua regum Angliae patrimonii pars fuerunt, jure cenſitis. At vero credendum non eſt, inſulas illas Normannico litori praejacentes in regnum, utcunque imperio Anglicano ſubjectum, ita converſas fuiſſe, niſi & qui converterint etiam ipſi ſuperiori, quam ducatus titulo, eaſdem ſe antea poſſediſſe exiſtimaſſent; id eſt, plane regio. Quemadmodum Richardus rex ſecundus, cum Robertum comitem Oxoniae (qui & marchio Dubliniae & dux Hiberniae fuit) regem [e] Hiberniae creare deſtinarat, ſe interea inſulam illam non minore quam regis (tametſi *domini* nomen tunc, uti etiam uſque ad Henrici octavi tempora poſteriora, regis ibi vicem [f] omnino ſuppleret) titulo ac dignitate poſſidere proculdubio non dubitavit. Ita inſulas illas ac mare circumjacens cum Angliae regno unici imperii corpus, utcunque diverſis illae uterentur moribus, conſtituiſſe merito exiſtimatum eſt. Quo etiam ſpectat ſingulare earum, flagrante inter circumvicinas gentes bello, jus, induciarum beneficio ex regum Angliae indultu, per ipſum mare, gaudendi; de quo plura inferius [g]. Atque in tabulis forenſibus, quae acta *juſtitiariorum*, quos diximus, *itinerantium* continet, *placita coronae* (quae phraſis Anglicanum imperium indicat) ſaepiſſime occurrunt. Item in actionibus [h] formulae illae, *Spreta dignitate coronae domini regis*, & *dominus rex ſeiſitus fuit de praedicta advocatione tempore pacis ut de feodo & jure coronae ſuae*, ejuſmodi aliae non paucae habentur, quae jus ducale non ſapiunt. Accedat inſuper, non ſolum quae Normannico litori, ſed etiam quae Aquitanico objacent, inſularum jus ita olim retinuiſſe Anglum (velut poſſeſſionis ſuae etiam ejuſdem maris, qua ad Anglicani regni patrimonium attineret, pignus ſeu comitem) ut Henricus noſter tertius, utcunque non exiguae Aquitaniae parti renunciaret, inſulam tamen praejacentem illam (non minus in occidente, ac Rhodum olim, ob leges navales [i] celebrem) Uliarim ſcilicet, vulgo *Oleron* dictam, Edwardo filio primogenito conceſſerit poſſidendam in poſterum, nunquam non ut Anglicani patrimonii ſacri appendicem. Conceſſioni nempe adjecta eſt clauſula, *Ita* [k] *quod eadem inſula ſemper remaneat coronae Angliae, & nunquam alienetur ab eadem.* Literis item ad Uliarenſes datis, *Nolumus*, inquit [l], *vos a corona Angliae allatenus ſegregare.* Quin annis aliquot ante Vaſconiam, ſeu Aquitanici litoris maritima, Edwardo principi ſimiliter quidem conceſſerat [m] *ut integre remaneat coronae Angliae in perpetuum.* Adeo ſingulari voluit tam maritima quam inſulam hanc jure ab eodem poſſideri, neque ullo pacto magis ac ipſum mare, quo pulſabantur, ab imperio Anglicano disjungi. Et tametſi poſtmodum tum haec inſula tum aliae aliquot circumvicinae, idque a multis abhinc ſeculis, litora Gallicana quae proximant, varias ob cauſas ſecuta ſunt, attamen integrum interea manſit Angliae regibus, ut ante, maris dominium; quod ex caeteris quae oſtendimus ſatis comprobatur.

[a] Rot. Franciae 3. Hen. V. membran. 6. num. 12. Novemb. 27.
[b] Rot. finium 31. Ed. III. membran. 18.
[c] In Britan. pag. 200. & 430.
[d] MS. in biblioth. Cottoniana.
[e] Tho. Walſingham. in Rich. II. anno MCCCLXXXVI.
[f] Statut. Hiberniae 33. Hen. VIII. cap. 1.
[g] Cap. 22.
[h] Rot. Placit de Inſulis, 2. Ed. II. rot. 21. & 30 &c in arce Londinenſi.
[i] De quibus conſulas cap. 24.
[k] Cod. Vet. Foederum &c. MS. anno MCCLIX. penes camerarios Scaccarii.
[l] Cod. Vet. MS. in biblioth. Cotton. de Rebus Aquitanicis, fol. 3.
[m] Rot. Vaſcon. 38. Hen. III. membr. 8. Matth. Paris pag. 1187. ſeu 1207. edit. Lond. Florilegus ann. MCCLIV. & Cod. Vet. MS. de Reb. Aquitanic. in biblioth. Cotton. fol. 66.

CAP. XX.

Ex venia tranſeundi ſeu praeternavigandi ſive indulgeri ſolita exteris, ſive petita, dominium & poſſeſſio maris regibus Angliae aſſeritur.

Firmantur quae de poſſeſſione ae dominio hoc diximus, ex publicae fidei literis a regibus Angliae in veniam per mare hoc traoſeundi impetratis: quarum in ſacris Scriniis teſtimonia ſunt non obſcuta: impetraotibus ſcilicet exteris. Ferrando Urtis de Sarachione, Hiſpano, conceſſit Henricus noſter quartus[a], ut tuto navigare ei liceret e portu Londinenſi *per regna, dominia, & poteſtatem noſtram uſque villam de la Rochelle.* Ad interſecans mare *dominia & poteſtas noſtra* hic maniſeſto ſpectaot. Et miſſis a Carolo Galliarum rege VI. ad Robertum III. Scotiae regem legatis, qui de foedere incundo agerent, tutelae tabulae ab eodem Henrico impetrabantur, quibus tuti ſorent *par touz*[b] *noz povoirs, deſtrois & ſeigniories par mer & par terre*, id eſt, *per univerſas noſtras poteſtates, diſtrictus, & dominia tom per mare quam per terrom.* Innumerae ſunt aliae publicae fidei literae (*ſalvos conductus* vocant) in ſacris Heoricorum maxime quinti & ſexti ſcriniis, quibus tutus indulgeri ſolebat & aditus & receſſus *tam per mare quam per terram & aquas dulces*, id eſt, per totum indulgentis imperium. Atque obſervare licet literas ejuſmodi ſolenni titulo dari a regibus noſtris ſolitas ad maris praefectos, admirallos, viceadmirallos, maris capitaneos, territorii ſcilicet marini praeſides a rege conſtitutos, cum tamen in id genus publicae fidei tabulis a rege Galliarum Angliae regi io Gallias tranſmigraturo olim conceſſis, ejuſmodi praefectorum nulla reperiatur mentio. A Philippo Longo rege, Edwardo ooſtro II. literae id genus datae, in fronte tantum habuere, *Philip*[c] *par la grace de Dieu roy de France, a touz noz juſticiers & ſubgies, ſalut.* Cauſa autem obſcura oon eſt, Anglum praefectos maris literis ſuis alloqui ſolitum, Gallum eo in aevo duotaxat judices ſuos & generatim ſubditos: ſcilicet per totum hoc mare, ut ejuſdem dominus, ſuos habuit etiam ipſius maris praefectos Anglus, quem, cum ipſe trajiceret, aequum noo erat ut tutaretur in mari Gallus, intra ſcilicet territorii Anglicani fines. Attamen tunc temporis admirallus eſſe potuit Gallorum regi; ſed ſolum in litore Normannico & Picardico: oam Aquitaoicum, Britannicum, & Narbonenſe, nondum patrimonio regio acceſſerant. Atque eo ferme tempore, ſeu paulo ante, habentur ii, qui in catalogo admirallorum Galliae primi ſunt. AEvo autem recentiori, verum quidem eſt in literis, etiam Galli[d], fidei publicae, aliorumque principum maritimorum, diſertis verbis admirallos ſolere compellari inter caetera miniſtrorum regiorum genera; ut ſcilicet in qualicunque paſſim praefectura tuti ſint ii quibus impetrantur. Sed de imperio lo tranſeuntes ſeu praeternavigantes Anglicano, plura habentur ex ratione limitum oavigantibus a rege ooſtro io hoc mari praeſcribendorum, quam paulo poſt oſtendimus, uti etiam ex eis quae ſupra[e] e ſacris Scriniis de vectigalibus praeternavigantibus ab Anglo impoſitis traduntur. Atqui & huc ſpectat ſane, reges tum Daniae, tum Sueciae, praeter urbes Haoſeaticas, enixe ſaepius ab Elizabetha Angliae regina petiiſſe, ut liber eis eſſet per mare Anglicanum tranſitus cum annooa in Hiſpaniam; flagrante ſcilicet inter eam & Hiſpanum bello. Scio quidem licentiam ejuſmodi eis negatam eſſe oon ſolum dominii maris cauſa, ſed inprimis oe hoſtibus commeatus adſerrentur. Unde etiam naves Haoſeaticorum frumento onuſtae a claſſiariis Aoglicanis io ipſis Uliſſiponis faucibus, extra territorium Angliae marinum, captae[f] ſunt: quae ſcilicet per mare Scoticum[g] & occiduum in Luſitaniam tenderant; proculdubio ne mari Anglicano injuſſu reginae temere uterentur. Sed vero clamitabant inde Hanſeatici, jura gentium, commerciorum, foederum violata eſſe; navibus ab Angla ita eo ſolum nomine, quod ad hoſtem commeatus deferrent, captis; id eſt, in territorio cujus ſe dominam ne obtendebat quidem Angla. Et de ea re quaeſtio eſt illuſtris atque a viris doctiſſimis[h] diſputata, io quantum hoſtibus ii, qui hoſtes non ſunt, aut dici oolunt, res aliquas jure gentium poſſint ſubminiſtrare. At vero dum annis aliquot ante naves has captas, non ſemel negata eſt Hamburgenſibus (qui caeterorum etiam Hanſeaticorum nomine liberam ſibi per hoc mare in Luſitaniam & Hiſpaniam profectionem petiiſſent) omnimoda ſive frumentum ſive arma bellica tranſvehendi libertas; nec jure gentium aut commerciorum petitionem ſuam tunc oiti, nec reginae negationem hujuſmodi juri adverſari omnino ſuggerebant. Scilicet primo reſponſum[i] tulere, a tranſvehendis armis aliiſque bello conducibilibus & frumento abſtinerent: *In caeteris vero mercibus* (ſic regina) *tranſvehendis nihil vos impediemus, ſed veſtrorum ſubditorum naves ſolito more commorari & praetervehi omni cum favore permittemus, ut inſtitutam navigationem perficiant.* Iniquum non habere viſi ſunt hoc reſponſum. Sed biennio poſt ablegatus eſt In Angliam Sebaſtianus a Berghen, eorum orator, cum literis petitoriis, ut exceptio in ſuperius conceſſa libertate tolleretur, liberaque omnium mercium eſſet tranſvectio. Rurſus negatum eſt quod petebant, adjecto, *qui auſo temerario ſecus facerent, poenas penderent ſuae indomitae licentiae, ſi in claſſiarios alioſve ſubditos majeſtatis Angliae inciderent, factis ipſorum rebus & mercibus quibuſcunque capientis, ſic praeter vo-*

[a] Rot. Franciae 5. Hen. 4. membr. 11. Jan. 5.
[b] Ibid. membran. 14.
[c] Rot. Clauſ. 13. Ed. 2. membr. 7. in dorſo.
[d] Stilus & Protocoll. Cancellariae Franc. cap. de Paſſaiges & Sauf-conduits.
[e] Cap. 14. hujus libri.
[f] 30 Junii MDLXXXIX. qua de re declaratio tunc Londini typis edita.
[g] Thuanus Hiſtoriarum lib. 95.
[h] Albericus Gentilis de Jure Belli lib. 1. cap 21. Hiſpanic. Advocat. lib. 1. cap. 20. & Hugo Grotius de Jure Belli & Pacis lib. 3. cap. 1. § 5.
[i] MDLXXXV. ut in Declaratione reginae, MDLXXXIX.

luntatem ſuae majeſtatis vectis & captis. Petitionibus tantum ita ſemper agebant; pro arbitratu Angliae reſponſa referebant; jura gentium aut commerciorum ne praetexebant quidem, antequam in alio mari, ſcilicet Luſitanico, quod jure gentium & commerciorum, Anglae injuſſu, ſibi liberum putabant eſſe, naves ſuas viderent interceptas. Tunc coeptum eſt de libertate nullo jure neganda agi, idque ab iis, qui per aliquot ante annos, liberum per mare Anglicanum tranſitum ſupplices non ſemel ab ejuſdem domina tantum petierant. Adeo ut caput illud (ut eſſe volunt nonnulli) juris gentium de commeatu hoſtibus ab amico non ſubminiſtrando, non ſolum in cauſa antea eſſet ſive petitionis Hanſeaticorum ſive reginae negationis, ſed accederet etiam dominii marini jus, quod plane ſe violaturos ſentiebant Hanſeatici, ſi reginae injuſſu per ejus maria proficiſcerentur. Huc ſpectant ab eadem ratione quae occurrunt de hac re in capitibus ab Witſeldio & Bernicovio, Chriſtierni IV. Daniae regis anno MDXCVII. legatis apud Anglam expediendis. *Sereniſſimum*, aiunt[a], *regem noſtram ſevere nobis injunxiſſe, ut apud ſereniſſimam reginam ageremus, quo frumenti aut annonae vectio Hiſpaniam verſus noſtris libera permittatur, quemadmodum etiam, ut ante fecimus, & nunc cum omni inſtantia iterum facimus ac petimus, maxime cum ſuſpicio ſit, eam licentiam frumentum vehendi etiam Anglis & Belgis interdum concedi; ne noſtri pejori conditione utantur, quam veſtri, atque ut ad minimum certis quibuſdam navibus in gratiam regiae majeſtatis annuatim libertas omnonam, durante hoc bello, vehendi ſaltem concederetur: atque ut de eo, quod obtinere poſſimus, ſereniſſimi regi noſtro referre queamus.* Tulere autem reſponſum legati hi hujuſmodi, *Reginam nulla ratione poſſe induci, ut illud conſentiat fieri. Et cum ſuſpicio allegatur a vobis, licentiam interdum concedi & Anglis & Belgis vehendi frumentum, audemus nos aſſerere* (viri nempe primarii a ſacratioribus conſiliis reginae, qui reſpondebant) *nunquam tale quicquam conceſſum eſſe a regina, neque hujuſmodi eſſe conceſſaram, durante bello.* Niſi marini, per quod tranſeundum eſſet, territorii domina fuerit regina, idque Danorum (ut ſuperius Hanſeaticorum) ſententia, quorſum haec tam ambitioſa petitio, quam reſponſio imperioſa? Libertas hic nulla praeter eam quae ex reginae, velut itineris dominae, arbitratu pendebat, ſaepius iterata petitione, obtenditur. Unde etiam eſt, quod Joannes Sueeorum rex literis, quibus anno MDLXXXVII. ad Elizabetham reginam datis veniam mercium in Hiſpaniam trajiciendarum Olavo Wormaeo Sueco petebat, faſſus ſit, neceſſe ei fore *maritimas reginae ditiones pertranſire*, quae literarum[b] ſunt vocabula. Neque novum eſt hujuſmodi tranſitum exteris negari. In quamplurimis publicae fidei literis, mercatoribus gentium vicinarum ab Edwardo rege I. conceſſis, exardeſcente inter eum & Gallum bello, adjicitur clauſula ſolennis, ut *nihil ad partes Franciae ducant, ſeu duci faciant, nec omnino inimicis noſtris inde communicent quoquo modo*[c], ut in ſacris legitur Scriniis. Ejuſmodi ſunt alia non pauca. Unde in mandatis ejuſdem regis habetur, ut ſumma cura atque diligentia retineretur ei ſummum maris imperium, utpote ſibi jure avito competens, ceu legum & perſonarum in eo tranſeuntium arbitro & moderatori. Verba, quae idem ſonant, ſunt, *Eſpecialment*[d] *a retenir & maintenir la ſouvereignete, qe ſes anceſtres royes d' Engleterre ſoloyent avoir en la dite mier d' Engleterre, quant a l' amendement, declaration, & interpretation des lois per eux faits a governer toutes maneres des gentz paſſanz per la dite mier.* Huc ſpectat etiam illud Joannis regis mandatum, quo imperioſe ſatis naves omnimodas, quae per mare Anglicanum (generali *maris*, utpote circumflui, nomine deſignatum) reperiri potuerint, ſiſti voluit atque ad ſua litora adduci. Nimirum ſiſti quandoque naves quorumcunque tam exterorum quam ſubditorum in portubus per omnia ſecula, tralatitium eſt. Mare autem totum, hoc mandato, ſinum non minus ac portus ipſos plane innui volebat Joannes rex. Mandati ipſius teſtimonium appono. *REX*[e] *omnibus ſturemannis & marinellis & mercatoribus Angliae, per mare itinerantibus, ſalutem. Sciatis nos miſiſſe Alanum Juvonem de* Porham, *& Walterum* Stattun, *& Vicentium de* Haſtings, *& Wimundum de* Winchelſey, *& alios de baronibus noſtris quinque portuum, & alios fideles noſtros ſturemannos & marinellos galiarum noſtrarum, ad omnes naves quas invenerint per mare arreſtandas, & ſalvo, cum omnibus in eis inventis, ducendas in Angliam. Et ideo vobis praecipimus, quod eis de hoc ſitis intendentes, ita quod ſitis in Anglia cum omnibus navibus & merchandiſis veſtris ad portum & terminum, quos ipſi vobis nominabunt. Et ſi aliquis eis contra praeceptum noſtrum reſiſtere temptaverit, vos, fideles noſtri, ſitis eis in auxilium cum omnibus viribus veſtris, ſicut diligitis vos, & catalla veſtra, & pacem & reſidentiam in terra noſtra vobis vel alicui de generatione veſtra. Teſte Willielmo* Briwz, *apud* Lutegar, VIII. *die Februarii.* *Sturemanni* & *marinelli* ſunt navarchi & claſſiarii: ſed omnes naves per mare *arreſtari*, id eſt, ſiſti ſeu capi, & in Angliam adduci jubere, quid aliud erat, quam maris, per quod tranſirent, dominum ſe indubitanter profiteri? nec objiciat quis mandatum hoc ad naves tantum Anglorum, ſeu mandantis ſubditorum, attinuiſſe. Verum quidem eſt, ipſos codicillos jam adductos ad navarchos, claſſiarios, mercatores Angliae, tantum miſſos fuiſſe. Sed ex ipſis manifeſtum eſt intetea, quatuor viros ibi memoratos, alioſque quinque portuum cives, & qui adjiciuntur caeteros in mandatis praecedentibus habuiſſe, *omnes naves quas invenerint per mare arreſtandas, & ſalvo, cum omnibus in eis inventis, ducendas in Angliam.* Acceſſere autem codicilli hi, ut pa-

[a] Ex tabulis legationis ejuſdem, in Bibliotheca Cottoniana.
[b] In Bibliotheca Cottoniana.
[c] Rot. Pat. 24. Ed. 1. memb. 5. & 25. Ed. 1. part. 1. membran. 2. 7. 16, &c.
[d] Faſcic. de ſuperioritate Maris Angliae, in arce Londinenſi.
[e] Rot. Pat. 9. Joann. R. membran. 1. num. 3.

lam

lam eſt, ne navarchi, claſſiarii, mercatoris cujuſcunque Anglicani mari utentis auxilium, io navibus exterorum ſiſteodis deeſſet. *Si aliquis eis contra praeceptum noſtrum reſiſtere temptaverit, vos, fideles noſtri, ſitis eis in auxilium cum omnibus viribus veſtris,* &c. *Fideles noſtri,* ſeu qui oavibus ſiſtendis opem praebere debebant, hie ſunt univerſi nautae atque mercatores Anglicani per mare hoc diſcurreotes. Quorum igitur naves ſiſtendae erant, oon veniebant *fidelium* ſeu ſubditorum oomioe, quod & ipſam mandati hujus formulam ita comprobare, ut ea de re ulterius quid adjicere neceſſe noo ſit, neminem qui diligentius intueatur, exiſtimo dubitaturum. Nec de navibus hoſtium, ſed quorumcunque verba fiuot; utpote prolata a domioo, cujus tunc intererat non ſolum territorio ſuo marino, ſed etiam navibus in eo praeternavigantibus, non aliter ac in porto ſtationem habentibus, ſuam in rem & pro libitu uti. Similes habentur, atque idem probantes, codicilli temporis Edwardi III. regis, in quibus jubetur naves univerſas decem doliorum, & quae exceſſerint, in mari auſtrali atque occidentali repertas (exceptis aliquot jam aotea trajectioni in Aremoticam deſtinatis) ſiſti, & armari, ut regi inſerviant. Lemma eſt, *De navibus arreſtandis & capiendis.* Formula ad hunc modum ſe habet: *REX. dilecto ſibi Thomae de* Wenlok, *ſervienti ſuo ad arma, locum tenenti dilecti & fidelis noſtri Reginaldi de* Cobham *admiralli flotae noſtrae navium ab ore aquae Thamiſiae verſus partes occidentales, ſalutem. Sciatis, quod aſſignavimus vos ad omnes naves, flimos, creieras, bargeas portagii decem doliorum & ultra, quos in admiratu praedicto* (id eſt, in mari a Thameſis oſtio in auſtrum & occidentem porrecto) *inveniri contigerit, cum omni celeritate qua fieri poterit per vos & deputandos a vobis, arreſtandos & capiendos, & ad naves, flimos, creieras & bargeas praedictos per magiſtros & dominos eorundem de guerra, bene & ſufficienter muniri & parari faciendos, & ad eos ſic bene paratos & munitos uſque Sandwicum celeriter ducendos, navibus pro paſſagio dilecti & fidelis noſtri Thomae de* Dagworth, *& hominum ſuorum verſus Britanniam profecturorum, ordinatis duntaxat exceptis; ita quod vos in propria perſona, una cum navibus, flimis, creieris, & bargeis praedictis de guerra ſic bene paratis & munitis, ſitis ibidem die ſabbati proximo ante feſtum apoſtolorum Simonis & Judae proxime futurum ad ultimum, ad proficiſcendum exinde in obſequium noſtrum, prout magiſtris & marinariis naviam, flimorum, creicrarum, & bargeiarum praedictorum. tunc injungetur ex parte noſtra, ac ad capiendum ſufficientem equitaturam, pro vobis circa praemiſſa laborando, in locis ubi melius expedire videritis (feodo eccleſiae duntaxat excepto) pro denariis veſtris inde ſolvendis; nec non ad capiendum & arreſtandum omnes illos, quos in executione praemiſſorum contrarios inveneritis ſeu rebelles, & eos priſonis noſtris mancipandum, in eiſdem moraturos quouſque de eis aliter duxerimus ordinandum,* &c. Jubeotur item cuncti in dicto admiratu mioiſtri obſequium atque opem eadem in re praeſtare. Subſcriptio, autoritatem mandati originariam indicans, eſt, *Per ipſum regem & conſilium*; quae illo io aevo ſolennis erat. *Admiratus* autem nomine hic contineri ipſum mare quod diximus, ex ſupra oſteoſis liquet. Atque in eo, aviro ſuo jure, non aliter ac in ipſis portubus ſeu litoribus Angliae (nam de navibus quorumcunque in portu ſeu litore ex juſſu regio ſiſtendis, exempla occurrunt innumera) ſic uſus eſt Edwardus rex tertius; quemadmodum & alii reges Angliae. Quod vero de ſiſtendis navibus, eiſque in officia regis maritima conſcribeodis adductum eſt, id ſemper intelligas oportet ita ad juſtitiae normam factum, ut pro ratiooe tum doliorum quibus aeſtimabantur, tum pro nautarum numero ita conductorum, congrua merces eſſet praeſtanda. Qua de re teſtimonia etiam occurrunt in tabulis[b] parliameotariis.

CAP. XXI.

Piſcandi in mari veniam ab Angliae regibus exteris concedi ſolitam, piſcatoribus item tutelam ab eis, ut in ſuo territorio, praeſtitam, dominii eorum marini inſigne vetus eſſe & manifeſtum.

UT tranſeundi, ita & piſcandi libertatem a regibus Angliae, ceu territorii marini dominis, impetratam comperimus. Ejus rei teſtimonium quidem eſt luculentum in eo, quod e tabulis parliamentariis ſuperius[c] de vectigalibus quibuſcunque in mari piſcantibus impoſitis ſub Richardo rege ſecuodo, adducitur. Quin in ſacris Scriniis occurrit, Henricum VI. Gallis aliiſque exteris quamplurimis ſigillatim indulſiſſe[d] *per unum annum integrum tantummodo* (interdum per ſex menſes) &c. *ire per mare piſcando omni tempore & quoties,* &c. Sed & fidei publicae ſeu ſalvi conductus nomine indulgebatur haec libertas. Etiam & navibus piſcatoriis modus praeſcribitur, *Ne* xxx. *dolia excedant.* Et verum quidem eſt, adjici velut rationem aliquam ſeu conditionem veniae, ut pari cum exteris ſecuritate aliquot alii, qui Anglo ſuberant, piſcando fruerentur. Quod ideo duntaxat in indultu locum habuit, ut ſi hoſce deturbarent illi, moleſtiaſve eis exhiberent, veniae beneficio exciderent, rationis illius ſeu cooditionis, ſub diplomatum initia, verba ad hunc modum ſe habuere; *Ut factum piſcandi alecum aliorumque piſcium, pro utilitate publica, augeatur, continuetur & vigeat, nec non ut quibuſdam certis piſcatoribus obedientiae noſtrae par ſecuritas atque conſimilis praeſtetur & fiat. Certos piſcatores obedientiae noſtrae* Gallos etiam fuiſſe opinor, qui tunc in ditione Angli: cum ſcilicet omnia fere, praeter litus Picardicum, io Gallis, paulo ante ab Anglo deſeceerant; id eſt, ſub ex-

[a] Rot. Franciae 22. Ed. 3. membran. 5. Octobris 20.
[d] Rot. Franciae 38. Hen. 6. membran. 9. & 14.
[b] Rot. Par. 3. Hen. 5. part. 1. num. 6. ſeu 31.
[c] Cap. 15.

tremo

tremo Henrici ſexti. Quod vero ſive hic de *pari ſecuritate* occurrit, ſive alibi interdum etiam de *publica fide*, ſive ex Galli, ſive Flandri, ſive Aremorici codicillis[a], etiam piſcatoribus Angliae praeſtanda; id fere evenit, cum, deferveſcentibus inimicitiis, de induciis fnedereve fiebat deliberatin. Utrinque interim ſecuritas ejuſmodl ea pacto nonnunquam praeſtabatur: ſed ab Anglo tam ut a domino loci, quam ut ab eo qui in amicitiam teditnrus erat; ab aliis, hnc tantum nomine, non illo: niſi de portuum & litorum uſu rem capias: nam ita tam hos dominos quam illum eſſe nemn diffiteτur. Etiam & aevn noſtro a ſummo maris praefecto impetrari ſolebat venia Gallis, qui ſoleas Henrici IV. Galliarum regis menſae in mari interfluente caperent; quod aſſerunt qui tribunali & rebus maritimis apud nos diu praefuere. Etiam & captas eſſe Gallorum naves, ut injuriatum reas, quae citra hujuſmodi veniam piſcationem ibi exercerent. In orientali autem, quod agro Eboracenſi & vicino praejacet, mari, libertas piſcandi Hollandis & Zelandis a caſtri Scardeburgenſis, Eboracenſi in litore poſiti, praefecto, ex veteri inſtituto ſolitum eſt impetrari; quod & ante annos complures memorat V. C. Guilielmus Camdenus de oris Illis verba faciens; *Operae pretium*, inquit ille[b], *videatur adnotare uberrimam & quaeſtuoſiſſimam in ſubjecto mari halecum* (*ſive leucomaeuidarum, aut chalcidum, ſi ita mavis*) *piſcaturam Hollandos & Zelandos exercere, cum veniam prius veteri inſtituto ex hoc caſtro impetraverint. Veniam enim piſcandi ſemper conceſſerunt Angli, honore ſibi reſervato, utilitate vero exteris quaſi per deſidiam reſignata. Incredibile enim fere eſt, quantam pecuniae vim ex hac in noſtro litore piſcatura Hollandi ſibi corrogant.* Sic ille. Alter etiam rerum maritimarum peritiſſimus, qui libellum Anglico idiomate conſcriptum, parliamentariis ſub Elizabetha regina comitiis de piſcaturae commodo exhibuit, Flandros ſcribit, Hollandos, Zelandos quotannis, inclinante aeſtate, quadringenta aut quingenta navigia (**Buſſes** vocant) emittere ad halecum piſcaturam in mari hoc orientali, **Where**[c] **before they fiſh, they aſk leave of Starborough**, id eſt, *ubi antequam piſcaturam exercent, a Scardeburgi praefecto veniam petunt*; quae ſunt ejus verba. Edicto item cautum eſt ſub Jacobo rege noſtro[d], ne quis exterus in mari Anglicano aut Hibernico, aut eo quod attinet ad inſulas regni Angliae caeteras, piſcaretur, venia prius a legatis ad hanc rem Londini conſtitutis non obtenta & quotannis minime novata. De venia piſcandi alias item a regibus Angliae exteris impetrata, alia habent alii[e]. Cauſa autem, quod adeo frequentes non occurrant ſive tranſeundi ſive piſcandi in mari Anglicano libertatis conceſſionum formulae, inde planiſſime evenit, quia ex foederibus cum vicinis principibus initis toties ejuſmodi libertas fuerit (uti itidem portuum, litorum, itinerum, aliarumque rerum) ita utrinque indulta, ut, conſtante foedere, velut ager compaſcuus tam foederato utenti quam Anglo domino mare deſerviret. Sed vero etiam in foederibus hujuſmodi limites interdum piſcaturae poſiti ſunt; quod inprimis obſervandum eſt: limites tum loci, tum temporis. Adeo ut foederato ultra limites hoſce piſcari ea foedere non liceret; Anglo in mari praejacente univerſo dominium retinente. Egregium eſt ſub Henrico noſtro IV. exemplum. Pactum inierat Gallus & Anglus[f], piſcaturam utriuſque ſubditos libere exercere poſſe toto mari, quod hinc portu Scardeburgenſi & Southamptonienſi, illinc Flandriae extremo & Sequanae fluvii oſtio terminetur: tempus item ab autumno intra Januarias, quae ſequerentur, calendas coerceri. Atque ut vi foederis tuto frui poſſent Galli, literas publicae fidei praefectis maritimis univerſis dat rex noſter. Limites hic plane Gallos ab occidentaliori, & quod ſub Africo poſitum eſt, mari excludebant, uti etiam ab orientali, quod in ſeptentrionem ab illis porrigitur; utpote ab Henrico noſtro, pro ſuo, ut domini, arbitratu, ita finito. Neque juris erat ne quidem umbra, qua in praefiniendis his limitibus Gallus domini vicem obtinere videretur; cum nec ſecluſum mare litus ejus uſpiam in ſeptentrione allueret, nec in auſtro (praeter Normanniam) aut in occidente praejacentem haberet mari regionem. Caetera ſcilicet aut Britanniae Aremoricae dux aut Anglus tenebat, ut ſupra monitum eſt. Hinc ſane in uſu fuit, reges Angliae tutelam piſcatoribus etiam exteris edicto interdum, armata interdum claſſe praeſtare, ubi ſcilicet ſive ex foedere, ſive ea impetrata venia, temperamentis pro Angli arbitrio adjectis, piſcatum ibant. Lemma in ſacris Scriniis eſt, de tempore Edwardi I. *Pro hominibus Hollandiae, & Zelandiae, & Friſiae, quod piſcari poſſunt prope* **Jernemuth**. Sequitur codicillus de eorum tutela[g] regius; *Rex dilecto & fideli ſuo Joanni de* **Buteturte**, *cuſtodi maritimae ſuae de* **Jernemuth**, *ſalutem. Quia intelleximus, quod multi homines de partibus Hollandiae, & Zelandiae, & etiam Friſiae, qui ſunt de amicitia noſtra, ad piſcandum in mari noſtro prope* **Jernemuth** *his diebus ſunt venturi; vobis mandamus, quod publice proclamari faciatis ſemel vel bis in qualibet ſeptimana, ne aliqui, ſub omni quod nobis foriſfacere poterunt, eiſdem inferre praeſumant injuriam, moleſtiam, damnum, impedimentum aliquod aut gravamen; ſed ipſis potius, cum indiguerint, conſulentes ſint & auxiliantes; ita quod abſque impedimento piſcari & commodum ſuum facere poſſint. In cujus rei teſtimonium has literas noſtras fieri fecimus patentes uſque ad finem S. Martini proxime futuri duraturas. Teſte rege apud* **Wengham** XXVIII. *die Septembris.* Ad annum ejus attinet XXIII. ſeu Chriſti MCCXCV. Eodem etiam die in gratiam comitis Hollandiae ejuſque ſubditorum tres naves armatas emittit in oram maris ulteriorem, *pro ſalvatione* (ut alio in codicillo loquitur) *navium terrae veſtrae & noſtrae captioni alecum vacantium ſeu intendentium his diebus*, &c. *ad*

[a] 8 Hen. 4. in ſched. vetuſt. Bibliothecae Cottonianae, &c. [b] In Britannia, pag. 586. [c] **Hitchcocks New yeers guift**, edit. Londinenſ. MDLXXX. [d] Edict. 7. Jacobi R. 6. Maii. [e] Gerard. Malinus in lege mercatoria, cap. 35. [f] Rot. Franciae 5. Hen. 4. 29 Septembris. [g] Rot. Patent. 23. Ed. 1. membr. 5.

excubandum in coſtera maritimae veſtrae. Tutelam piſcandi dat: hanc bimeſtre intra tempus in codicillo utroque claudit. Piſcatores etiam tutatur ſolus tam in ora Germanica (quam *coſteram maritimae veſtrae*, ob vicinitatem, in literis ad Hollandiae comitem hic appellat) quam Anglicana. Neque alio uti navigiorum genere piſcatoribus licuit, praeter id quod a regibus noſtris praeſcriptum eſt. Unde interdicta interdum omnimoda piſcatio eſt; quae & admiſſa interdum, modo adjecto, ut navigia triginta doliis minora tantum piſcarentur. Id liquet ex codicillis Edwardi tertii regis de piſcandi legibus ad praefectos ſuos ſingulos Gernemuthae, Scardeburgi, Whitbeiae & Donwici oppidorum in litore orientali poſitorum datis. Verba ſunt[a]; *Quia dederimus licentiam piſcatoribus villae praedictae & aliis, qui ad villam praedictam cauſa piſcandi venire voluerint, quod in mari cum navibus & batellis citra pondus* xxx. *doliorum piſcari & commodum ſuum facere poſſint, quibuſcunque inhibitionibus ſeu mandatis noſtris in contrarium factis non obſtantibus; vobis mandamus, quod piſcatores villae praedictae, & alios qui ad villam praedictam cauſa piſcandi venire voluerint, in mari cum navibus & batellis citra pondus* xxx. *doliorum piſcari & commodum ſuum facere abſque impedimento permittatis, quibuſcunque inhibitionibus ſeu mandatis noſtris, vobis in contrarium factis non obſtantibus, ut eſt dictum. Teſte rege apud turrim London* x. *Auguſti.* Annus erat Edwardi tertii undecimus, ſeu MCCCXXXIX. Quin ſi qui piſcatorum in hoc mari tutelam, Angli injuſſu, olim exercerent, velut dominii jus invadentes, capiendi erant & cuſtodiae tradendi, ſententiam ob injuriam Anglo illatam exſpectaturi. Id quod videmus in tabulis publicis Edwardi regis noſtri IV. Praefecerat nimirum is triumviros cum poteſtate navali, qui piſcatores per mare Norfolciam & Suffolciam alluens tuerentur, quos *cuſtodes, conductores* & *waſtores* appellant ſacra Scrinia. Ut igitur tam tutelae impenſae a piſcatoribus ſolverentur, quam alii quicunque ab hujuſmodi tutelae officio arcerentur, quatuor viros conſtituit, ſcilicet Joannem **Hemingham** equitem auratum, Guilielmum **Hopton**, Edmundum **Bor**, & Joannem **Wansfleet** armigeros, tam *ad cuſtodes, conductores & waſtores illos ſupervidendos* (ita tabulae ipſae[b]) *quam ad communicandum cum quibuſdam piſcatoribus cujuſcunque patriae fuerint, qui in partibus praedictis ſub ſecuritate dictorum N. N. piſcari voluerint, quod ipſi piſcatores & eorum quilibet ad omnia & omnimoda coſtas, onera, & expenſas eiſdem cuſtodibus & conductoribus pertinentia tempore piſcationis ſint contributores, & hujuſmodi coſtas, onera, & expenſas juxta ratam portent, & ad coſtas, onera, & expenſas illa de hujuſmodi piſcationibus piſcatorum praedictorum, ubicunque inveniri poterunt, levanda & colligendo; necnon ad omnes alios fore cuſtodes, conductores, ſive waſtores, alios quam praenominatos, praeſumentes vel attentantes, arreſtandos & capiendos, & proximae gaolae noſtrae committendos, ibi ſalvo & ſecure, quouſque pro eorundem deliberatione ordinaverimus, cuſtodiendos.* Totidem ferme verbis, ad eandem rem, habentur diplomata aliquot Henrici ſeptimi[c] regis; etiam & Richardi tertii[d], excepto quod in hujus formula interſeratur poſt vocabula illa *& expenſas juxta ratam portent*, haec clauſula hic non contemnenda, *licet iidem piſcatores, ſive eorum aliquis vel aliqui, literas de ſalvo conductu a quocunque rege, principe ſive gubernatore cujuſcunque regni obtinuerint vel obtinuerit.* Ita ex more recepto, & pro regum noſtrorum libitu uſitato, tutelae impenſae a piſcatoribus maris hujus, utcunque ab aliis principibus qualeſcunque ſecuritatis publicae literas antea impetraſſent, praeſtandae erant. Neque alii praeter eos, qui ab Anglo conſtituti, in tutelae hujuſmodi conſortium admittendi; ne ſcilicet Angli juri ita forte derogaretur. Quod dominii atque poſſeſſionis loci character eſt manifeſtus.

CAP. XXII.

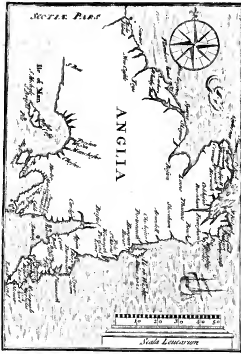
Leges & termini exteris, invicem hoſtibus, ſed Anglo amicis, in mari a regibus Angliae poni ſoliti, dominium eorum teſtantur. Et de regiis in mari conclavibus ſeu cameris. De ſingulari item perpetuarum in mari circa inſulas Normannico litori praejacentes induciarum jure.

QUOD ad leges & terminos exteris, qui invicem hoſtes, Anglo utrique amici, per hoc mare mutuo depraedarentur, praeſtitutos (nam id quintum eſt teſtimoniorum hic caput) attinet; cum ſub initiis Jacobi regis Angliae, pacato undique reliquo orbe Chriſtiano, bellum tamen inter Hiſpanum & foederatos Belgiae ordines exardeſceret, atque inde fieret, ut in mari Anglicano utrique illi, Anglo amici, mutuis ſe invicem & frequentiſſimis infeſtarent depraedationibus, de quarum jure dubia aliquot inter miniſtros regios, qui de rebus maritimis cognoſcebant, oriebantur; rex noſter, majorum exempla ſecutus, atque ut regnator legitimus moderatorque aquarum, edicto ſancivit[e] In oris Anglicanis limites intra quos utriſque ita tutam fore ſtationem, tutum tranſitum, etiam & utroſque ab ipſo ita protectum iri voluit, ut neque Hiſpanis in Belgas foederatos, neque his in illos, aliiſve cujuſcunque gentis in alios, intra hoſce vim aliquam impune exercere liceret. Verba edicti ſunt; **Our pleaſure is, that within our Ports, Havens, Rodes, Creeks, or other places of our Dominion, or ſo neer to any of our ſaid Ports or Havens as may be reaſonably conſtrued to be**

[a] Rot. Clauſ. 11. Ed. 3. membran. 35.
[b] Rot. Pat. 22. Ed. 4. membran. 2.
[c] Rot. Pat. 3. Hen. 7. part. 2. in dorſo 15 Auguſti & part. 1. in dorſ. 18 Septembris.
[d] Rot. Pat. 2. Rich. 3. part. 1. membran. 2.
[e] Edict. 1. Martii 2. Jacobi regis ſeu MDCIV, in Rot. Pat. 2. Jacobi R. part. 32.

within

within that title, limit or precinct, there ſhalbe no force, violence, ſurpriſe or offence ſuffered to be done, either from man of warre to man of warre, or man of warre to merchant, or merchant to merchant of either partie. But that all of what Nation ſoever, ſo long as they ſhalbe within thoſe our Ports and places of our juriſdiction, or where our officers may prohibit violence, ſhalbe underſtood to be under our protection to be ordered by courſe of juſtice, and be at peace each with other; id eſt, *Placuit nobis, intra portus, aeſtuaria, ſtationes, ſinus noſtros, alioſque locos ditionis noſtrae, ſeu qui ita ultis dictorum portuum noſtrorum ſeu aeſtuariorum propinqui ſunt, ut rationabiliter cenſeri poſſint eſſe; intra titulum illum, limitem, aut praecinctum, non iri permiſſum, ut vis aliqua, violentia, interceptio aut injuria inferatur ſive a navi armata in armatam, ſive ab armata navi in mercatorem, ſive a mercatore in mercatorem, ex parte alterutra; ſed univerſos, cujuſcunque fuerint gentis, quamdiu fuerint intra illos portus noſtros & locos juriſdictionis noſtrae, ſeu ubi miniſtri noſtri violentiam inhibere queant, cenſendos fore ſub tutela noſtra, & ſecundum noſtram juſtitiae formulam gubernandos, pacemque eis invicem fore colendam.* In ſecluſo vero mari ita tantum vim etiam inter hoſtes permitti volebat eodem edicto, ut ſi aut in aperto hoc oceano, ſinubus, portubus, aeſtuariis, armata navis vim hoſti inferendi cauſa prope immineret, aut ex loco aliquo ita interdicto, in oceanum navem hoſtis ex eodem loco tranſeuntem, contra edicti mentem, involaret, tunc armatae tam mercatorum Anglorum quam praefectorum regiorum naves & vim ejuſmodi ſubmoverent & ulciſcerentur. Edicti verba ſunt; Our pleaſure therefore and commandement is to all our officers and ſubjects by Sea and Land, that they ſhall prohibit (as much as in them lyeth) all ſuch hovering of men of warre of either ſide ſo neer the entrie of any of our Havens or our Coaſts, and that they ſhall reſcue and ſuccour all merchants and others that ſhall fall within the daunger of any ſuch as ſhall awaite our Coaſts in ſo neer places, to the hindrance of trade and traffique outward and homeward from and to our kingdomes; id eſt, *Placuit nobis, & in mandatis damus omnibus miniſtris noſtris ſubditiſque per mare & per terram, ut, in quantum valeant, ipſi prohibeant cunctas naves armatas, quae ex alterutra parte ita imminuerint tam prope introitum alicujus portuum noſtrorum ſeu orarum noſtrarum, atque ut tutelam praeſtent ſuccurrantque omnibus mercatoribus aliiſque, qui inciderint in inſidias quorumcunque imminentium oris noſtris in locis adeo propinquis, unde impediatur commercium & negotiatio extrorſus & introrſus, ad regna noſtra & ab eis.* Praeſtitutos quos diximus limites tabulae typis aeneis expreſſae, & juſſu regio in publicum miſſae, deootabant. Earum ratio ita ſe habet, ut lineae rectae a promootorio aut adjacente inſula ad proximum in litore Anglicano promontorium, aut inſulam ductae, deſignareot tam ſecluſum illud mare, quam ipſos portus ſinuſque. Promontoria haec cum inſulis ab aquilonari Angliae ora per orientem & auſtrum in occidentem circumeuntia, numero viginti ſeptem, ſuo ordine ita recenſentur. Holy Iland, the Sowter, Whitby, Flamborough-head, the Spurne, Cromer, Winterton-neſſe, Caſter-neſſe, Lapeſtof, Eſtneſſe, Orfordneſſe, the Northforeland, the Southforeland, Dungeneſſe, Beach, Dunenoze, Portland, the Start, the Romme, the Dudman, the Lizard, Lands end, Milford, S. Davids head, Beardſie, Holphead, *& Mona inſula.* Permagnos maris ſinus ab oceano circumambiente lineis hiſce abſciſſos habemus, quos *regias cameras*, id eſt, The Kings Chambers, & *portus regios* vocitant. Ut in aedibus receſſus reductiores, ſeu cubicula aut conclavia, quae *camerae* barbaro Latine nuncupari ſolent, habent domini; etiam & Londinum urbs *camera regis Angliae* a vetuſtis ſeculis in jure noſtro etiamnum dicta eſt, ipſo velut nominis anguſtioris uſu, dominio ejus, quod circumquaque adjacet, diffuſius, deſignato; ita ſinus hi ampliſſimi ſimili nomine

nomine inſigniti, & pro arbitrio regum Angliae praefiniti, maris quod reliquum eſt itidem dominium indicant. Deſumpſimus autem promontoriorum & inſularum, quibus ita ſinus illi, etiam in adjecta tabella deſignati, terminari ſolent, ex inſtrumento [a] a duodecimviris rerum maritimarum callentiſſimis, atque ad hanc rem juratis ſub edicti promulgationem, Anglice conſcripto; quod exhibitum eſt ab eis V. honoratiſſimo Julio Caeſari equiti aurato, & tribunalis maritimi ſummi tunc praeſidi, nunc vero ſacrorum cancellariae Anglicanae Scriniorum magiſtro, & a ſecretioribus regi conſiliis, cui limitum hujuſmodi veterum indagandorum cura mandata erat. Inſtrumento autem in illo, tum promontorii cujuſlibet capitis adinvicem diſtantia, tum rectus velificationis curſus, ſeu, uti vocari amat, rumborum, qui in pyxide nautica ab altero ad alterum navigantem dirigant, ratio, unde areae cujuſlibet *camerae regiae* partim dijudicetur quantitas, explicatur. Ordine quem ſubjicimus, ab Inſula Sacra ſeu **Holy Iland** auſpicantes duodecimviri illi a ſeptentrione per orientem & auſtrum in occidentem circumibant. Diſtantia & curſus primus eſt ab inſula illa ad **The Sowter**. Inde ſimili modo recenſentur caeteri.

[a] Martii MDCIV. ſeu 2. Jacobi R.

Promontoriorum

Promontoriorum ſeries.	*Rumbi.*	*Leucae.*
Ad the Sowter	in phoenicem S. S. E.	17 1/3
Ad Whitby	in notapeliotem S. E.	12
Ad Flamborough head	in notapeliotem S. E. 1/3 verſus auſtrum.	8
Ad the Spurne	in phœnicem S. S. E. verſus apeliotem.	13 1/3
Ad Cromar	in meſeurum S. E. and by E.	24 1/2
Ad Winterton-nes	in hypophoenicem S. E. and by S.	4
Ad Caſter-nes	in phoenicem S. S. E.	2 1/11
Ad Lopeſtof	in auſtrum S.	3 3/4
Ad Eaſt-nes	in auſtrum S. 1/2 verſus occidentem.	1 1/2
Ad Orforth-nes	in meſolybonotum S. and by W.	6 2/3
Ad North foreland	in auſtrum S. 1/3 verſus occidentem.	15 2/3
Ad South foreland	in auſtrum S.	6 1/3
Ad Dunge-nes	in norolybicum S. W. 1/4 verſus auſtrum	7
Ad Beach	in africum W. S. W. 1/4 verſus auſtrum.	13
Ad Dune nose	in africum W. S. W. 1/4 verſus occidentem.	24 2/3
Ad Portland	in hypafricum W. and by S. verſus auſtrum.	16 1/11
Ad the Start	in africum W. S. W. 1/7 in occidentem.	18 2/3
Ad the Ramme	in occidentem W. 2/3 verſus boream.	6 1/2
Ad the Dudman	in africum W. S. W. 1/3 verſus occidentem.	8 1/2
Ad the Lizard	in africum W. S. W. 1/3 verſus auſtrum.	9
Ad the Lands-end	in caurum W. N. W. verſus boream.	7
Ad Milford	in boream N. 1/3 verſus orientem.	31 2/3
Ad S. David's-head	in boream N. 1/2 verſus occidentem.	5 1/2

Promontoriorum ſeries.	Rumbi.	Leucae.
Ad Beardſe	in hypaquilonem N. and by E. ¼ verſus orientem.	12 ½
Ad Holy head	in boream N. ¼ verſus occidentem.	9
Ad Monam	in hypaquilonem N. and by E. ¼ verſus boream.	26

Perampla hic vides aequoris ſpatia, per milliaria interdum nonaginta amplius intercepta (nam e milliariis Anglicanis tribus quaelibet haec ſit leuca) e quibus camerae illae ſeu receſſus marini conficiuntur. Rem autem de cameris hiſce ſub edicti memorati tempus geſtam, ad hunc modum explicatam habemus in duodecimvirorum, qui jurati ſunt, ſubſcriptione diſtantiis & rumbis jam dictis adjecta. *Nos quorum nomina ſubſcribuntur* (ita Latine ſonant quae Anglice ſubſcripta ſunt) *evocati in praeſentiam viri clariſſimi Julii Caeſaris equitis aurati, ſummae curiae regiae admiralitatis judicis, ibique in acta conſcripti & jurati ad limites & terminos deſignandos in quos* the kings chambers, havens or ports, id eſt, *regiae camerae, aeſtuaria, ſeu portus, in oris maritimis porriguntur, hoc inſtrumento reſpondemus, &, quantum ſcimus atque intelligimus, declaramus, dictas majeſtatis ejus cameras, aeſtuaria ſeu portus eſſe totas oras maritimas quae recta linea ab altero ad alterum promontoriam, circa regnum Angliae ducta intercipiuntur. Quod ut melius intelligatur, tabellam ea de re confecimus; cui hanc ſchedulam noſtram adjecimus, in qua oſtenditur quomodo in recta linea ſe habeat promontorium alterum ad alterum, ſecundum tabellam illam. Data IV. die Martii anno Domini* MDCIV. *& in anno ſecundo regni ſupremi domini noſtri Jacobi regis*, &c. Et ſequuntur dein in ſchedula duodecimvirorum nomina, qui univerſi rerum nauticarum ſeu maritimarum peritiſſimi. Ita ſpatia lineis rectis a promontorio ad promontorium ductis, camerae ſeu portus ſunt regis Angliae; qui ſecluſi pariter maris totius, uſque in adverſa litora ſeu portus, dominus, dum pacatiores hos volebat eſſe receſſus, id quod reliquum eſt pelagi amicorum, qui invicem hoſtes fuere, depraedationibus mutuis, ut arbiter, nec tamen ſine temperamentis aliquot de ipſo pelagi apertioris uſu adjectis, permittebat. At vero & contendebant poſtea Hiſpani, ipſos etiam in apertiori mari extra hos limites ab hoſtibus tuendos; idque ex foedere, quo Hiſpanus & Anglus alter alterius ſubditos tueri debuit ubique regnorum ſuorum. Scilicet non minus id quod reliquum erat interſitum mare regni Angliae nomine venire. Quod ſcimus ex eorum advocati in Anglia diſputatione *de marino territorio tuendo* inſtituta contra Hollandos, qui *valde exclamabant* (ut inquit ille [a]) *quod interciperentur a magiſtratu regio in mari, & ſiſterentur in mari cum praeda quam confeciſſent de Hiſpanis hoſtibus. Vim eam injuſtam. Se reſtituendos, turbatos, ſpoliatos. Etiam & audiendos ſic contra Hiſpanos ipſos, qui captivi ſic ſolverentur cum captis rebus.* At ille ſive intra fines, ſive extra in mari Britannico a Britanniae rege tutelam Hiſpanorum adverſus Hollandos juſtam eſſe ad hunc modum diſceptat: *Vides quam protendatur regis noſtri*, Angliae, *imperium longe in meridiem, ſeptentrionem, occaſum. Britanniae* [b] *ſeptentrionalia, nullis contra terris, vaſto atque aperto mari pulſantur. Et Hiberniae meridionalia terminantur ad Hiſpaniam; occidua, ad Hiſpaniae regna Indica. Et ſic eſt immenſum lata juriſdictio regis noſtri marina. Nec eam cogit ſecutum quoddam regis edictum* (idem quod ſupra memoravimus) *quo ſint fines quidam notati, ultra quos nolit rex poteſtatem porrigi territorii ſui in bellicis his geſtis Hiſpanorum & Hollandorum. Interceptos autem a magiſtratu dicunt Hollandos extra hos fines. Nam & per pacta pacis nuper inter noſtram & regem Hiſpaniae, tueri alter ſubditos alterius debet ubique regnorum ſuorum. Et igitur ſic debet tueri per immenſam illam uterque juriſdictionem. Sunt ſcilicet fines* [c] *juris, & ſunt fines conventionis. Atque de illis dictum non procedit in iſtis. Et hic ſequi debemus fines juris, de quibus pro certo pacta pacis ac foederis capi deberent. Quoniam alii poſtea poſiti fines non in cogitatione tum erant. Edicti autem poteſtas ad praeterita non porrigitur. Leges & conſtitutiones* [d] *futuris certum eſt dare formam negotiis, non ad facta praeterita revocari. Neque haec eſt declaratio juris regii (itaque admittenda* [e] *facilius) facta in edicto, ſed nova prorſus diſpoſitio & lex. Nam declaratio* [f] *nihil novi inducit, & nihil mutat: at edictum hoc mutat multum; ſi multo ultra fines illos nunc conſtitutos porrigit ſe vis territorii regis. Etiam* [h] *poſſit reſponderi, quod tradunt omnes, nec valere declarationem in alterius praejudicium, quod hic fieret interceptae navi; cui jus quaeſitum ex communi lege erat, item ex ſingulari pacto pacis, at principes nullam paterentur in territoriis ſuis fieri vim ſubditis alterutrius. Et ex ſingulari adhuc potentius, quaſi*

[a] Albericus Gentilis in Advocat. Hiſpanica lib. 1. cap. 8. [b] Tacit. in Vita Agricolae. Caeſ. de Bello Gallico lib. 5. [c] Menoch. conſil. 14. [d] L. 7. C. de leg. Nov. Conſ. 110. 131. [e] Crayetta conſ. 641. [f] Decian. 1. conſil. 8. ... Alexand. 318. Imol. conſ. 6... fin. [g] Decian. 1. conſ. 7.

nec

nec deceat obligationem imminuere contractus: & quae nunc imminueretur, tamen, ſi ſic imminutum daretur territorium, intra quod ſolum tueri Hiſpanos rex noſter poſſet. Etiam non nocet quod objicitur, & longe antehac longo uſu ſervatos in hujuſmodi quaeſtionibus hos eſſe fines, qui expreſſi nunc ſunt edicto. Nam ut praeteream quae traduntur difficillima in probanda uſu[a], *mens certe regis noſtri in contractu foederis non videtur reſpexiſſe ad uſum illum, ſi quis fuit, aut etiam ad ſtatutum, quod & hic vetuſtum extare perhibetur. Neque enim ſunt iſthaec communia & intellecta principi alteri foederato, intellecta forſitan nec ipſi regi noſtra; res nimirum facti, novo in regno.* Quae omnia, quoniam non ſolum ad limites hoſce, ſinus, ſeu regias in mari cameras, ſed ad totius quod Britannicum eſt maris dominium attinent, viſum eſt hic ex Alberico Gentili adjicere. Et male ſane Gentilem intellexit Joannes Gryphiander[b], qui de rebus maritimis fuſe diſſerens, locum quem citavimus ita ex eo breviter affert, ac ſi Jacobi regis edicto illa juriſdictio ejus ſimpliciter finibus illis fuiſſet coercita. *Angliae juriſdictio marina* (ſic Gryphiander) *quamvis in meridiem, ſeptentrionem, & occaſum porrigatur, tamen edicta Jacobi hodierni regis certis finibus in mari circumſcripta eſt.* Autorem ſubjungit Albericum Gentilem. At vero non juriſdictionem ſuam eis finibus circumſcribi ſimpliciter voluit edicto illo, ſed tantum quoad bellica Hiſpanorum & Hollandorum tunc temporis invicem geſta; reliqui maris Britannici pariter ac ſemper, ut deceſſores, dominus ac moderator. Id quod tum ex edicto ipſo, tum e Gentili ſatis eſt manifeſtum. Neque ſane facile conjectandum eſt, undenam originem habuerit jus illud induciarum ſingulare ac perpetuum, quo Caeſareae, Sarniae, caeterarumque inſularum Normannico litori praejacentium incolae etiam in ipſo mari fruuntur, flagrante utcunque inter circumvicinas gentes bello, niſi ab Angliae regum dominio hoc marino derivetur. De jure illo ad hunc modum breviter, ex veterum teſtimoniis edoctus, Guilielmus Camdenus[c]: *Veteri regum Angliae privilegia perpetuae hic ſunt quaſi induciae, & Gallis aliiſque, quamvis bellum exardeſcat, ultro citroque huc ſine periculo venire & commercia ſecure exercere licet.* Fuſius autem in diplomatis aliquot regiis[d] idem occurrit, ſic de Caeſarea explicatum, *quod tempore belli omnium nationum mercatores & alii, tam alienigenae quam indigenae, tam hoſtes quam amici, libere, licite & impune queant & poſſint dictae inſulae & locis maritimis cum navibus, mercibus & bonis ſuis, tam pro evitandis tempeſtatibus quam pro aliis licitis ſuis negotiis inibi peragendis, adire, accedere, commeare ac frequentare, ac libera commercia negotiationum ac rem mercatorum ibidem exercere, ac tuta ac ſecure commorari, indeque commeare ac redire toties quoties abſque damno, moleſtia ſeu hoſtilitate quacunque, in rebus, mercibus, bonis, aut corporibus ſuis, idque non ſolum infra inſulam & locos maritimos praedictos ac praecinctum eorum, verum etiam infra ſpatia undique ab eiſdem diſtantia uſque ad viſum hominis, id eſt, quatenus viſus oculi poſſit aſſequi.* Et privilegium hoc nuncupatur; quod in ipſum mare vides extendi uſque quo oculorum acies a litore poſſit diffundi. Si non a regibus Angliae qua tam maris quam inſularum domini ſunt (& de jure quo inſulae ipſae ad eos ſpectant ſupra[e] dictum eſt) manavit hoc privilegium, ne cum ratione fingi quidem poſſe videtur, undenam ortum habuerit. Aliorum principum ne obtenditur quidem, quantum ſcimus, hic conceſſio: ſed duntaxat regum Angliae; qui niſi circumluentis ubique maris ipſi domini eſſent, quo titulo, per tanta in eo undique ſpatia inducias ejuſmodi inter qualiumcunque gentium hoſtes inſulas illas adpellentes, praeſtituere? Quemadmodum vero non ſolum in ſinubus, quos diximus, verum etiam per ſpatia inde pro libitu in territorium ſuum marinum extenſa, hoſtiles quorumcunque animos ceſſare voluere ſaepius reges noſtri, ita ſimiliter per has Gallici litoris oras haud adeo diſpar indulſere perpetuo privilegium, quo, veluti ſub aequoris arbitri ac moderatoris alis, tutum foret quibuſcunque, etiam invicem hoſtibus, adnavigare, e portu ſolvere, & demum mari ad ſpatia, pro libitu primum inſtituta, libere uti. Quod ſane dominii indicatio obſcura non eſt.

C A P. XXIII.

Tabulae ſacrorum Scriniorum publicae, in quibus antiquitus dominium maris regibus Angliae obiter, & tum a rege ipſo tum ab ordinibus parliamentariis aliud agentibus, idque verbis expreſſiſſimis & ſumma cum deliberatione, ut jus certiſſimum exploratiſſimumque, tribuitur.

Tabulae ſequuntur, quae ſacris Scriniis ſervantur, publicae, in quibus obiter, idque tum a rege ipſo tum ab ordinibus Angliae parliamentariis, velut aliud agentibus, dominium ac poſſeſſio maris regi Angliae diſerte aſſeritur. Id ſcilicet ſextum eſt diſtributionis ſuperioris caput. Edwardus rex tertius ſe, deceſſoreſque ſuos, dominos maris totius circumfluí nuncupat in diplomatis ſingulis ad Galfredum de Say maris auſtralioris occidentaliſque, & Joannem de Norwico borealioris (diſtinctionis termino ab oſtio Thameſis, ut ſolebat, ſumpto) praefectum datis, quorum ex ſacris Scriniis hic formulam inprimis animadvertendam, quantum ad hanc rem attinere poteſt, ſubjicimus. *Rex*[f] *dilecto & fideli ſuo Galfredo de Say, admirallo flotae ſuae navium ab ore aquae Thameſiae verſus partes occidentales, ſalutem. Cum nuper vobis per literas noſtras*

[a] Riv. 1. conſil 74. num 10.
[b] Tract. de Inſulis cap. 14. §. 46.
[c] In Inſulis Brit. pag. 855.
[d] Rot. pat. 2. Ed. VI. part. 7. Rot pat. 2. Eliz. part. 6. & Rot. pat. 2. Jacobi regis part. 19.
[e] Cap. 19.
[f] Rot. Scotiae 10. Ed. III. memb. 16.

mandaverimus,

mandaverimus, quod vos una cum quibuſdam navibus de quinque portubus, quas de gu rra pro obſequio noſtro muniri & parari mandavimus, ſupra mare proficiſceremini ad obviandum & reſiſtendum quibuſdam galeis in diverſis partibus exteris proviſis & hominibus armatis munitis, quae ad partes domini noſtri ad gravandum nos & gentes noſtras, vel ad partes Scotiae in inimicorum noſtrorum ibidem ſuccurſum divertere, nt accepimus, properabant; & quia jam ab aliquibus eſt relatum quod galeae ejuſmodi uſque ad numerum XXVI. *ad partes Britanniae & Normanniae noviter acceſſerint, & ibidem adhuc ſe tenent ad mala (ut creditur) contra nos & noſtros, quae poterunt perpetrandnm, vel ad ſuccurrendum dictis noſtris, ut praedicitur, inimicis: nos advertentes quod PROGENITORES NOSTRI REGES ANGLIAE DOMINI MARIS ANGLICANI CIRCUMQUAQUE & etiam defenſores contra hoſtium invaſiones ante haec tempora extiterint; & plurimum nos taederet, ſi honor noſter regius in defenſione hujuſmodi noſtris (quod abſit) depereat temporibus, aut in aliquo minuatur, cupienteſqne hujuſmodi periculis, auxiliante Deo, obviare, & ſalvationi ac defenſioni regni & populorum noſtrorum providere, malitiamque hoſtium noſtrorum refraenari; vobis in fide & legeantia quibus nobis obſtricti eſtis, & ſicut de vobis ſpecialiter confidimus, mandamus firmiter injungendo, quod ſtatim viſis praeſentibus, & abſque ulteriore dilatione, naves portuum praedictorum ac alias naves quae jam paratae exiſtunt ſupra mare teneatis, caeteraſque naves pro obſequio noſtro hujuſmodi arreſtetis, quas nuper dearreſtari mandavimus (ita videlicet quod promptae eſſent & paratae ad proficiſcendum in obſequium noſtrum praedictum, cum magiſtros & marinarios navium earundem faceremus praemuniri ſine dilatione, ſive fuerint intra libertates ſive extra, congregari, & eos de guerra hominibus & aliis neceſſariis bene munitas ſupra mare una cum navibus praedictis proficiſci facere) & galeas praedictas ac alias naves contra nos guerrinas cum omni diligentia exploretis, eaſque, ſi ad partes dominii noſtri vel ad partes Scotiae ex cauſa praedicta praeſumpſerint declinare, potenter & viriliter expugnetis; & ſi vos latenter evaſerint, ita quod ipſis non poteritis obviare, tunc eaſdem galeas & naves contra nos guerrinas cum navibus flotae noſtrae praedictis, ſi ad regnum noſtrum vel ad partes Scotiae praedictas tranſierint, ſine dilatione aliqua inſequamini, & pro conſervatione honoris noſtri regii viriliter deſtruatis. Nolumus tamen quod vos mercatoribus, aut aliis per mare tranſeuntibus, & nos & noſtros gravare, ſeu hoſtibus noſtris ſuccurrere, non volentibus, quicquam damni vel moleſtiae inferatis.* Sequitur dein poteſtas claſſiarios conquirendi, id genus alia aliquot. Dies item & autoritas ad hunc modum ſubjungitur, *Teſte rege apud villam de S. Joanne* XVI *die Auguſti. Per ipſum regem & concilium.* Conſimiles literae Joanni de Norwico, plagae borealioris admirallo, eodem dantur tempore atque autoritate eadem. In legis item rogatione, ſub eodem Edwardo rege, parliamentaria (quae ordinum vox erat) eum ab omnibus gentibus regem maris & haberi & appellari ſolitum comperimus. Verba ſunt[a], *qe* XX *ans paſſez & toutdiz adevant la navie le dit roialme eſtoit en touz portz & bones villes ſur mier & ſur riviers ſi noble & ſi plentinouſe, qe touz les pais tenoient & appelloyent noſtre avantdit ſeignieur, LE ROY DE LA MIER, & tout ſon pays dotoyent le pluis per mier & per terre per cauſe de la dite navie*, &c. Quae Normannica ſonant, *adeo celebrem fuiſſe retroactis ſemper temporibus in omnibus regionibus maritimis rem Anglorum nauticam, claſſem item adeo numeroſam, ut univerſarum regionum incolae cenſerent & vocitarent regem noſtrum, maris regem.* Egregium itidem eſt hac de re teſtimonium in tabulis parliamentariis Henrici quinti regis, ubi ad hunc modum pro more rogatur lex, *Item priont*[b] *les Commens, que, per lou noſtre treſſoverain Seigneur LE ROY ET SES NOBLES PROGENITORS DE TOUT TEMPS ONT ESTE SEIGNEURS DEL MEER, & ore par la grace de Dieu eſt venuz que noſtre dit ſeignenr le roy eſt ſeigneur des coſtes d' ambeparties del meer, & ordeigner ſur touts eſtrangers paſſants per my le dit meer, tiel impoſition al oeps noſtre dit ſeigneur le roy a prendre que a luy ſemblera reſonable pur la ſouvegarde del dite meer.* Quae ſonant, *Item petit univerſitas plebis, ut (cum rex dominus noſter ſupremus & illuſtres ejus progenitores perpetuo fuerint domini maris, & jam ex gratia divina evenerit, dictum dominum noſtrum regem dominum eſſe litorum utriuſque partis maris) ex ſanctione irrogetur univerſis exteris per mare dictum tranſeuntibus tale vectigal, in dicti domini noſtri regis commodum praeſtandum, quale ipſi viſum fuerit rationi conſonum ad tutelam dicti maris.* Reſponſum quod rogationi huic ſubſcriptum eſt, ita ſe habet, *Soit aviſe par le roy*, id eſt, *Deliberet ipſe rex.* Nam in Galliis tunc rex agebat, earum haeres & victor, parliamenti praeſide Humfredo duce Gloceſtriae, Angliae tunc cuſtode ſeu legato, a quo, ut a regis vicario, leges rogatae hujuſmodi plerumque tulere pro more reſponſum, quoties aſſenſus eis non eſt praebitus; quemadmodum ipſo rege praeſente, *Le roy s' adviſera* ſeu *rex deliberabit*, reſponſi a vetuſtis ſeculis etiamnum in rogationibus, quae in ſanctiones non tranſeunt, locum obtinet: ſcilicet in rogationibus quibus aſſenſum antea praebuerint tam proceres quam plebis univerſitas, id eſt, ordines Angliae parliamentarii. Quod hic inprimis advertendum. Nam certiſſimum eſt, nullum ſive a rege ſive nomine regis, ex more, accedere parliamentariis legum rogationibus reſponſum, antequam rogatio, ſive apud proceres inchoetur ſive apud plebis univerſitatem (quippe ſive apud hanc ſive apud illos ſigillatim, non apud utroſque ſimul, initium ſumere ſolet) utroſque habuerit autores, quod ſciunt omnes rebus & Scriniis parliamentariis ver-

[a] Rot. parlam. 46. Edw. III. num. 20.

[b] Rot. parlam. 8. Hen. V. mem. 3 art 6.

ſati.

ſati. Et ubi alterutrorum nomen in ipſa rogationis formula deeſt (ut in jam allara procerum) ſuppleri ſolebar, ut hodieque, id ex formula aſſentiendi breviſſima quam rogationi adjiciunt ordines apud quos rogatio inchoara non eſt. Nam ab ordine penes quem inchoatur, ad alterum tranſmittitur, qui aut aſſenſum praebet, aut eam rejicit. Ubi uterque ita aſſenſum praebuerit, poſtmodum aut aſſenſus accedit regius, unde in legem tranſit rogatio, aut in deliberationem, modo indicato, ſeponitur. Quorum neutrum a rege unquam ex more parliamentario fit, niſi praeceſſerit tam procerum quam plebis aſſenſus. Ex ipſis autem rogationis (in quibus hujuſmodi aſſenſus formulae expreſſim adjici ſolitae) membranulis in tabulas parliamentarias, quae omnimodae tranſactarum in parliamento rerum hiſtoriae ſaturae ſunt, deſcribitur ex more, eoque veterrimo, integra rogationis formula (*petitionem* ſeu *billam* ouncupant) ipſiſſimis quibus primo exhibetur verbis; praetermiſſa expreſſa mentiooe aſſenſus, qui extra formulae corpus accedit, tum procerum tum plebis (quippe utrorumque aſſenſus ſatis dignoſcitur ex eo quod ad regem, more parliamentario, ea ita pervenerit) & adjecto tantum regio ſive aſſenſu ſive deliberatione, ut oſtenſum eſt. Ipſae autem rogatioonum ejuſmodi membranulae pleraeque ad ſecula vetuſtiora attinentes periere; cum tamen tabulae in quas referri ſeu deſcribi ſolitae ſunt illae cura non indiligenti etiam per ccc. amplius annos fuerint in Scriniis aſſervarae. Quod totum ideo hic monendum duximus, ut ex rogatione jam allata ex tabulis parliamentariis de tempore Henrici quinti haec tria ad rem quam tractamus maxime facientia obſerventur. Primo, ex jure a majoribus accepto, maris dominum eſſe regem Angliae uno ore ordines parliamentarios, id eſt, & proceres univerſos & plebis univerſitatem, indubitanter, utpote rei ex veterum etiam teſtimoniis forte aliqoot, quae nobis temporis injuria invidit, ſcientiſſimos, affirmaſſe. Id quod itidem habetur in priori illa quae ad Edwardi tertii regnum attinet. Nam ſimilem utraqoe in tabulis, quales diximus, ſortitur locum. Secundo, mare de quo loquuntur eſſe totum quod Gallias & Aogliam interluit. Nam expreſſim ainnt regem Henricum maris dominom jam fuiſſe; dominum *des coſtes d' ambeparties del meer*, id eſt, *orarum* ſeu *litorum utriuſque partis maris*, ſeu quae utrinque mare includunt; quod de alio aut majori mari quam de quo antea proxime ibi dictum eſt, intelligi nequit; adeoque de toto illo mari plane ſumendom. Tertio, ordines illos non dubitaſſe quin exteris quibuſcunque per mare hoc ubicunque tranſeuntibus parliameoti Anglicani autoritare vectigalia irrogari potuiſſent; ut in portu portoria. Nec cogitaſſe omnino, regem, qua rex erat tunc Galliarum, ſed qua Angliae rantum, id eſt, qua torius interluentis maris dominus, ea de re eſſe rogandum. Atque abſimillimum eſt veri, nec omnino cum ratione admittendum, illos voluiſſe ita ex deliberato (nam ejuſmodi de rebus diu tam a proceribus quam plebis univerſitate deliberatur antequam rogationi aſſenſum praebent ipſi) voluiſſe, inquam, ita ex deliberato vectigalia ſanctione parliamentaria Anglicana irrogari in loco qui non, ut patrimonii ſacri pars, regi Angliae, qua Angliae, ſubjaceret. Hinc etiam ſereniſſimus & potentiſſimus Carolus rex noſter anno ſuperiore, titulo avito & juſtiſſimo, *ſe* pronunciavit *& progenitores ſuos reges Angliae dominos maris hujus ſemper hactenus extitiſſe*; io literis[a] nimirum ad provincias Angliae maritimas datis, quibus navium ſubſidiariarum in dominii ſui marini tutelam conſtructio irrogatur. Hiſce accedat, Guilielmum de Lepburne, in pactis inter regem noſtrum Edwardum primum & Guidonem comitem Flandriae initis, de inſignibus in navi unaquaque geſtandis & reis in mari puniendis[b], nuncupari *admirall de la mier du dict roy d' Engleterre*, ſeu *admirallum maris dicti regis Angliae*. Alia ex ſacris Scriniis ejuſmodi occurrunt tam ubi de maris dominio in juris patrii mores recepto ac recognito proxime, quam ubi de exterorum teſtimonio poſtea diſſerimus.

CAP. XXIV.

De juris patrii commentariis moribuſque receptiſſimis, quibus ſive aſſeritur ſive admittitur dominium regis Angliae marinum.

SEptimum in diſtributione capitum quae reſtantur regum Angliae dominium, quod diximus, eſt de juris patrii commentariis & moribus in eo receptis, qui illud a vetuſtiſſimis ſeculis adſtruant. Quae huc ſpectare poſſunt etiam habentur oon pauca in eis quae de cuſtodia maris, admirallatu Anglicano, aliis ſupra tractatis, ſubinde jam aperiuntur. Sed vero in hoc capite aut juriſconſultorum noſtratium ſententiis ac commentariis, aut tabulis forenſibus eorum opiniones explicantibus potiſſimum utemur. Fateor quidem in autoribus aliquot juris noſtri, qui ante annos cccl. aut circiter conſcripſere, poſtquam, uti tunc mos erat, jus Caeſareum etiam perlegerant, ſenteutiarum quas de mari in libris juris illius repererant, ita fuiſſe verbo ſaltem tenus tenaces, ot eas ſua in ſcripta de acquirendo rerum dominio agentes transferrent. Inde eſt quod Henricus Bractonius, ſub poſteriora Henrici tertii tempora juriſconſultus celeberrimus, *Naturali*, inquit[c], *jure communia ſunt omnia haec, aqua profluens, aer, & mare, & litora maris quaſi maris acceſſoria*. Item, *aedificia, ſi in mari ſive in litore poſita fuerint, aedificantium ſunt de jure gentium*. Et ſtatim poſt, *Jus piſcandi omnibus commune eſt in portu & in fluminibus*. Quod itidem io aliis aliquot[d] illius aevi juriſconſultorum noſtratiom libris occurrit, ut id quod exciderat ſcriptoribus Ulpiani & Juſtiniani verborum (de quibus abunde dictum eſt in libro ſuperiore) quam par erat, in generali rerum diviſione, amantioribus. Caeterum

[a] Brev. 10. Caroli R. Octob. 30. ſeu MDCXXXIV. [b] MCCLXXXVI. ſeu 15. Ed. I. in Faſcic. de Superioritate Maris in Arce Londin. [c] Lib. 1. ſeu de Rerum diviſione cap. 12. §. 5. & 6. [d] Autor Fletae MS. lib. 3. cap. 1. Breton lib. 2. cap. de Purchas,

hi ipſi aliis in locis, mores patrios indicantes, regis in mari dominium ſatis admittunt. Nam ipſe Bractonius poſtea non ſemel loquitur de iis, qui ex indultu regio *quieti ſint*[a] *de theolonio & conſuetudinibus dandis per totum regnum Angliae in terra & mari*, & *per totum regnum tam per terram quam per mare*. Et ejuſdem in aevo civibus Londinenſibus indulgebatur praeſtationum aliquot immunitas[b] *per totum regnum tam per mare quam per terram*. Non minus ita Bractonius, cum ad patrios redit mores, maris quam terrae regnum regi ſuo agnovit. Atque hinc etiam factum eſt, ut inter *capitula coronae*, ut vocant, id eſt, articulos de quibus a judicibus per univerſam Angliam delegatis ad publicam pacem ſartam tectam conſervandam, ſolenni more erat inquirendum, habeatur & hoc *De purpreſturis factis ſuper dominum regem, ſive in terra ſive in mari, ſive in aqua dulci, ſive intra libertatem ſive extra, ſive alibi ubicunque*. Idque inter articulos hujuſmodi ab ipſo Bractonio[c] & codicis Fletae dictae autore[d] recenſitos locum habet. *Purpreſturas* autem lingua forenſi appellamus ea, quibus locus publicus, quod in patrimonio eſt principali, veluti iter publicum, flumen, id genus caetera, fiunt deteriora. Nec igitur maris, ex recepti hujus de *purpreſturis*, in generali inquiſitionis formula, articuli ratione, dominium regi tribuitur minus ac telluris, itineris publici, fluminis. Concors eſt articulus ille de aqua qualibetcunque ſalſa a ſubdito aliquo incluſa, aliove modo occupata, quod fieri dicitur, in vetuſtis tribunalis noſtri maritimi commentariis, *in regis exhaeredationem*. Verba ſunt ibi[e], *Item ſoit enquis de ceulx qui acrochent a eulx eaves ſalees en deſheretiſon du roy*. Hodieque de ea re ex admiralli ſummi autoritate inquiri ſolet. Robertus item Belknapius, judex ſub Richardo II. rege celebris, mare ait[f] regi, uti regni ſui Anglicani ſeu patrimonii ſacri partem, ſubjacere. Verba ejus idiomate Normannico ita ſe habent, *Le mere eſt del ligeans del roy, come de ſon corone d' Angleterre*. Ne ſcilicet quis dubitaret, an jure regni Anglicani, an ſive Normannici ducatus, ſive alius in Galliis provinciae jure, id regi ſuo compereret, ſignanter *ut de corona ſua Angliae*, ſeu *ut de ſacro Angliae patrimonio*, verbis ſuis adjecit. Alter item, qui ſub Henrico VIII. ſcripſit, ex more vetere traditum eſſe ait, regi Angliae hoc onus incumbere, ut maris Britannici domino, praedatores mari ſubmovere, ejuſque uſum velut itineris publici (cujus ſolum in ſuo patrimonio) navibus tutum praeſtare. Sic enim Anglice loquitur[g], **The King of the ould cuſtome of the Realme, as the Lord of the narrow Sea, is bound as it is ſaid, to ſcoure the Sea of the Picats and petit robbers of the Sea.** Tantundem, quantum ad dominium attinet, apud juriſconſultos noſtros recentiores[h] citra controverſiam admittitur. Et in tabulis publicis capita aliquot, de quibus ſub Edwardo tertio rege, judices in reipublicae commodum erant conſulendi, continentibus liquet, apud juriſconſultos noſtros illius aevi, dominium regis marinum, quam *antiquam ſuperioritatem maris* vocabant, in ambiguo non fuiſſe. Sed ei commodius tuendo conſilium inibatur. Conſulebatur nempe judicum conſeſſus *ad finem, quod reſumatur & continuetur* (ſic in ſacris Scriniis[i] habetur; & obſervandum eſt inprimis quod occurrit hic de Uliaris inſulae, quam Oleron vocamus ad oſtium Charontonis fluvii ſitam in ſinu Aquitanico, legum nauticarum initiis) *ad ſubditorum proſecutionem forma procedendi quondam ordinata & inchoata per avum domini noſtri regis* (Edwardum I.) *& ejus conſilium ad retinendum & conſervandum antiquam ſuperioritatem maris Angliae & jus officii admirallatus in eodem, quoad corrigendum, interpretandum, declarandum, & conſervandum leges & ſtatuta per ejus anteceſſores Angliae reges dudum ordinata ad conſervandum pacem & juſtitiam inter omnes gentes nationis cujuſcunque per mare Angliae tranſeuntes, & ad cognoſcendum ſuper omnibus in contrarium attemptatis in eodem, & ad puniendum delinquentes, & damna paſſis ſatisfaciendum. Quae quidem leges & ſtatuta per dominum Richardum quondam regem Angliae in reditu ſuo a terra ſancta correcta fuerunt, interpretata, declarata, & in inſula Oleron publicata, & nominata in lingua Gallicana* le ley Olyroun. Pro receptiſſimo hic exploratiſſimoque habetur, regem Angliae maris cognominis ſeu circumflui dominum jure fuiſſe avito. De jure vero hoc rite tuendo tantum erat a juriſconſultorum conſeſſu agendum. Neque obſcurum eſt ſane ſignum hujus dominii, Richardum primum regem Angliae in Uliari inſula, quam ipſe in mari ſuo ſitam, non tam ut dux Aquitaniae quam rex Angliae poſſidebat (qua de re diximus ſuperius) leges illas marinas ſeu nauticas etiamnum vim obtinentes, in inſula illa ſua, velut rerum marinarum ſolum regnatorem moderatoremque primum promulgaſſe, & tantam eis atque tam perpetuam inde tribuiſſe eo nomine autoritatem; ut quemadmodum Rhodiae leges nauticae ſeculis in vetuſtioribus Rhodios fuiſſe Graeci maris dominos (ut res ipſa ſe habet) probant, ita Uliarenſes leges hujuſmodi vim in mari ſortitae[k], a prima earum inſtitutione, Angliae regem utpote autorem ſuum maris circumvicini dominum nunquam non recognoſcant. Caeterum harum legum exemplaria aliquot typis mandata, eas ſexaginta aut circiter annis recentiores eſſe Richardo illo rege faciunt; qua fide, neſcio. Latas enim memorant anno LXVI. ſupra milleſimum & ducenteſimum, qui eſt Henrici noſtri tertii quinquageſimus. In jure item patrio inter abſentium privilegia habetur, eos qui extra regnum Angliae fuerint tempore ſolennis de fundo aliquo in acta publica relatae tranſactionis (*finem* voce forenſi dicimus) ſive annali, ut olim, ſive quinquennali, ut jure recentiori, praeſcriptione non ita teneri, quin

[a] Bracton lib. 2. cap. 24. §. 2 & 5. fol. 56. & 57. [b] Rot. pat. 51. Hen. 3. memb. 11. [c] Lib. 3. de Corona, cap. 1. §. 5. & cap. 2. §. 1. fol. 116 b. & 118 a. [d] Fleta MS. lib. 1. cap. 20. [e] Cod. MS. de Admiralatu fol. 18 b. Artic. in Admirallat. inquirend. edit. anno MDXCV. num. 53. [f] 6 Rich. 2. **Fitzherbert** tit. Protection 46. [g] Seingerman. lib. 2. cap. 51. [h] Ed. **Coke** part. 5. fol. 108. & in Com. ad **Littleton** ſect. 439. fol. 260. [i] In faſcic. de Superioritate Maris, in Arce Londinenſi. [k] Edict. France, tom. 3. tit. 2. de Juribus & Privilegiis Admiralli §. 19.

domum

domum redeuntibus integrum ſit jus ſuum, ſi quod eis competierit, intra ſimilia temporis a reditu ſpatia vendicare. At vero *intra regnum* ex eodem jure ſumitur, idque ſolenni phraſi pro eo quod eſt *intra* (ſeu, ut barbare dici ſolet, *infra*) *quatuor maria*[a], nempe auſtrale, occidentale, orientale, & ſeptentrionale illud quod Iſthmum, quo conjungitur Angliae Scotia, utrinque alluit. Intra nempe terminos extimos imperii Anglicani in quatuor illis maribus, ſeu intra adverſa orientalis & auſtralis litora portuſve aliorum principum, atque intra ſeptentrionalis & occidentalis terminos, qui aliter quidem finiendi ſunt, ſed tamen finiendi; velut ex occupationis in occidentem ultra Hiberniae litora occidentalia amplitudine, atque ex maris quod Scotici juris eſt initio. Quod autem oppoſitum eſt *τῷ intra quatuor maria*, eſt ipſum *extra*[b] *quatuor maria*, ſeu in partibus eſſe ita transmarinis, ut terminis dominii regis Angliae marini ſint ulteriores; unde de finibus ſeu exteriori marium limite dijudicandum. Et utcunque *terra Angliae* pro eo quod eſt regnum ſeu imperium totum Anglicanum interdum, ut idem ſignificans, uſurpetur, locutione ſcilicet vulgo uſitatiore & revera reſtrictiore pro eo quod eſt multo amplius, ut fieri amat, adhibita; certiſſimum tamen videtur in juris patrii noſtri commentariis *extra quatuor maria & extra regnum* (qua ſcilicet *regni* nomine imperii Anglicani area qualiſcunque continetur; non qua ab Hibernia, quae itidem ejuſdem imperii regnum eſt ſingulare, aliiſve inſulis quae in ſacro Angliae regum patrimonio cenſentur, Angliae regnum in jure[c] ſubinde diſtinguitur) idem ipſum denotare. Nam ſolenne eſt in lingua forenſi ita eum, qui extra regnum, illo ſenſu fuerit, deſignare. Et cum excipiebatur ſub Richardo II. rege, eum, qui hoc nomine praeſcriptione annali ſubmoveri nolebat, in Scotia fuiſſe *intra quatuor maria*, reſponſum eſt & deciſum[d], quoniam Scotia intra regni Angliae fines non erat, ideo exceptionem eſſe nullam. Adeo ut idem valeret *intra quatuor maria & intra regnum*; unde & idem fit *extra regnum*, & *extra quatuor maria*. Hoc ſenſu etiam *extra regnum eſſe* apud Litletonum, juris noſtri ſcriptorum facile principem, ſaepius[e] iteratur, non aliud ſignificans, quam quod ipſe alibi[f] per eum qui *ala ouſter le mere*, ſeu *mare trajecit*, aut *trans* ſeu *ultra mare ſe contulit*. Inde etiam videtur manaſſe quod, cum inter reorum aliquot apud nos in judicio ſiſtendorum excuſationes temporales (*eſſonia* in foro vocamus) binae habeantur, quarum altera *de ultra mare*, altera *de malo veniendi* nuncupatur, atque poſterior ei competat qui qualicunque *intra maria*, ſeu *extra* eorum, quae Anglicani juris ſunt, terminos ulteriores, infortunio praepeditur, prior autem ei qui *extra* imperii Anglicani *maria* agit; inde videtur, inquam, manaſſe quod ſeculis anterioribus, quando frequentior excuſationum hujuſmodi in foro uſus erat, reus in Hibernia abſens poſteriori formula rite uti potuerit, non autem priori. Quam nihilominus ſi per inſcitiam adhiberet, poſterioris tantummodo naturam ea induebat, ſuam, id eſt, omnem quae ex eo, quod *ultra mare* ſenſu vulgatiori ageret reus, pendebat, prorſus exuens. Scilicet natura utriuſque ex jure recepto ejuſmodi fuit, ut ubi priori quis legitime uſus eſſet, is etiam poſtmodum poſterioris beneficio ſemel itidem gaudere poſſet. In dicta autem ſpecie, priori neutiquam legitime adhibita, ſed tamen in poſteriorem per juris interpretationem, ne plane inutilis foret, converſa, poſteriori locus non erat; ne ſcilicet contra morem iteraretur. Res ipſa ſub Henrico tertio rege ita deciſa eſt, teſte ad hunc modum Henrico Bractonio: *Eſto*, inquit ille[g], *quod quis ſe eſſoniaverit de Ibernia quaſi de ultra mare; attornatur eſſonium illud ad ſimplex eſſonium de malo veniendi, ut coram Martino de* Patteshull *in banco, anno regis Henrici ſexto, de Gilberto Mariſcallo & Cecilia uxore ejus & Allano de Hyda, qui vocavit ad warrantum Willielmum Mareſcallum in comitatu* Pembrooke, *& qui ſe eſſoniavit de Ibernia, & non fuit allocatum, & poſtea fecit de hoc quod aliud eſſonium de malo veniendi ad alium diem non fuit allocatum.* Tantundem habetur etiam apud *Fletae*, codicis ita dicti[h], autorem vetuſtum. Certe non minus ultra mare ſita eſt Hibernia quam ſive Gallia ſive Hiſpania, niſi de civili tantum hujuſmodi ſitus notione deciſionem illam capias; minime nimirum ſitam eſſe ultra mare illud quod imperii Anglicani pars & territorium eſt, ſed in eo collocatam, & unico cum Anglia ſummo imperio comprehenſam; adeoque excuſationem *de ultra mare* haud ea in ſpecie admittendam. In vetuſtis item commentariis[i] de tribunalis noſtri maritimi moribus legitur, ſub Henrici primi regis tempora (obiit ille anno Chriſti MCXXXVI.) aliorumque regum tam deceſſorum ejus quam ſucceſſorum morem obtinuiſſe, ut, ſiquis criminis in mari capitalis reus praeconis voce quinto, legitimis ſemper interpoſitis dierum ſpatiis, publice vocatus ſe coram admirallo in tribunali non ſiſteret, interdiceretur ei Anglia *& de mer appurtenant au roy d'Angleterre*, ſeu *mari quod ad regem Angliae pertinet*, per annos, plus minus, ad arbitratum admiralli, quadraginta. Alia huc ſpectant de actionibus olim ſolitis ob res in mari hoc emergentes diſertis verbis inſtitui in tribunalibus juris noſtri municipalis[k] ordinariis, quorum juriſdictio ejuſmodi ſemper habita eſt, ut actio de re alibi ac intra regni fines emergente, ex ſtricto jure veteri, inſtituta nunquam non eſſet ab eis rejicienda. Quemadmodum jam a ſeculis obtinuit plurimis, rejiciendam eſſe niſi intra *corpus* (uti aiunt) *comitatus*, id eſt, intra inſulae provinciam aliquam praefectis, quos *vicecomites*

[a] Stat. 18 Ed. I. ſeu de modo levandi Finer. Bracton. lib 5. de Exceptionibus cap. 30. fol. 437. 2. Ed. III. fol. 9 a. 4. Ed III. fol. 46 pl. 30. Fitzherbert 2. Rich. II. tit. Continuall Claime 13. Plowden. Comment. part. 1. fol. 359 & 360, &c. [b] Bracton. ibid. & Coke 7. Jacobi R. part. 2. fol. 100. caſ. Rich. Lichford. [c] Coke part. 7. in caſ. Calvini. fol. 23. [d] 2 Rich. 2, Fitzherbert tit. Continuall Claime 13. [e] Sect. 440. & 441. [f] Sect. 677. & videſis Plawden Comment. part. 1. fol. 359. & 360. [g] Lib. 5. Tract. de Eſſoniis. cap. 2. § 2. [h] MS. lib 6. cap. 2. [i] MS. fol. 12 b. [k] Temp. Ed. 1. Fitzherbert tit. Avowrie 192 & Placit. 37. & 38. Hen. 3. Rot. 10. Devon. Itio. Suſſex 47. Hen. 3. Rot. 10. Trin. 50. Hen. 3. Rot. 22. & Trin. 24. Ed. 3 in Brevibus Regis inter Pilk & Denoze; quae in Arcis Londanenſis Archivo. Ejuſmodi item ſunt alia.

nuncupamus,

nuncupamus, mandari ſolitam, res ortum habuerit: provincia haec marina non ſolum quoad tutelam & cuſtodiam, verum etiam quoad juriſdictionem, admirallo ſummo, ſive eis qui vices ejus gerunt, jure antiquitus recepto, cedente. Adeo tandem ut manifeſtum ſit, etiam ex juris patrii tum ſententiis tum moribus, inſtituendarumque in ea actionum olim formulis, dominium regis Angliae marinum citra controverſiam admitti aſſerique. Nec contra habet omnino vim quod ſive Bractonius juriſconſultus noſtras, ut dictum eſt, ſive alii aliquot illius, tam recenter tam antiquitus, ſed nimis oſcitanter (dum Anglicani juris inſtitutiones tradunt [a]) ſequaces, de maris illa veteri in libris Juſtinianeis etiam & in fluminibus piſcandi communione obiter effutierint; ac ſi in jure noſtro ejuſmodi communio locum haberet. Sane non tam ut juri patrio hac in re exploratiſſimo adverſum, quod ita excidit, eſt habendum (nam & Bractonius alia habet ipſe, quae regis dominium hoc innuunt, ut oſtenſum eſt) quam pro Ulpiani ſeu Juris Caeſariani ſcholae reliquiis obiter in ſcriptione & nimis negligenter adhibitis aeſtimandum. Id quod itidem dicendum eſt de ſcriptore apud nos uno & altero [b], qui ex medii fluminis inſulaeque in eo natae ratione plerumque in jure Caeſareo receptae medium interfluentis aequoris terminum dominii hujus marini regibus noſtris obiter ſed inſcienter faciunt. Etiam idem eſt ſimiliter dicendum de legatis [c] Elizabethae reginae, qui Bremae cum Chriſtierni IV. Danorum regis legatis de libera per oceanum ſeptentrionalem navigatione agentes, perpetuam maris ex jure gentium omnimodi communionem objiciunt, dominium negant; alia ex juris Caeſarei ſcriptoribus in argumentum trahunt, quae tum juri Anglicano, tum juri gentium intervenienti, quod a tot ſeculis inolevit de maris dominio, plane adverſantur: aut, inquam, idem de illis eſt dicendum, aut eos non tam quae ſibi vera argumenta, quam quae apud juriſconſultos Caeſareos quibuſcum agerent, vim habere majorem viderentur, pro re nata ſelegiſſe. Neque novum eſt juriſconſultos Caeſareos de naturali ac perpetua maris communione verba facere, etiam ubi certiſſimum eſt in ditione, qua continentur ipſi, ejus dominium a vetuſtiſſimis ſeculis admitti; ut in ſuperioribus declaratur. Sunt etiam quamplurima apud nos ſive fiſci, ſive eorum quibus fiſci jus a rege indulgetur, jura quae dominio quod tractamus marino ſubniti putant nonnulli: veluti fiſci applicatio bonorum in mari derelictorum, piſcium aliquot grandiorum, ut piſtricum, ſturionum, aliorum. Et fere vim ſortitur [d],

Quicquid conſpicuum pulchrumque ex aequore toto eſt,
Res fiſci eſt, ubicunque natat.----

Praeter naufragorum bona in litus, ubi animal nullum ex nave ſuperſtes fuerit, ejecta. Caeterum haec non ſolum maris domino, verum & alii alibi gentium interdum, competunt: & aut ex continentis jure, ut in ejectis ad litus, ſeu repertis importatiſque; aut ex jure in perſonas quae primo occupaverint, ut in rebus quibuſcunque in mari derelictis repertiſve, id genus aliis, plerumque pendent. Ideo ea in partes hic non trahenda duximus.

CAP. XXV.

Minoris notae teſtimonia aliquot vetera de dominio, quod tractamus, marino.

POſtremum caput in diſtributione ſuperius habita eſt de teſtimoniis aliquot minoris notae, nummus a regibus noſtris ſaepius cuſus eſt aureus, *nobilis roſatus* dictus, qui in altera parte navi in mari fluctuante, regeque enſe & ſcuto armato in ipſa navi ut in throno ſedente inſignitur; ut ita imperii Anglorum exhiberetur marini ſymbolum. Nummi forma hujuſmodi eſt:

Cujus autor primus extitit Edwardus rex tertius cum claſſe numeroſiſſima, navium ſcilicet undecies [e] centum, mare ſuum tutabatur; quo tempore, ut alias, victricia per Gallias ferebat arma. Certe hac in re exemplum fere ſecuti ſunt reges noſtri illud Caii Allecti, qui Britannicum imperium nactus (ut ſupra [f] oſtenditur) ejuſmodi nummo imperium ſuum denotari voluit. Typus quem adjecimus eſt, puto, Edwardi IV. Et in numiſmatum regni Gallicani volumine in Galliis nuper [g] edito habentur nummi aliquot regum Angliae, qui & Franciae ſimul reges fuere. Sed ad ſacri Angliae patrimonii jus inſignia illa navis, maris, enſis, thronique, non omnino ad Franciae attinere dubitare nequit quiſquis nec volam ejuſce rei nec veſtigium in numiſmatis Gallicanis a regibus tantum Francorum excuſis reperiti obſervaverit. Quod in Zelandorum nummis aliquot maritimae poteſtatis inſignia etiam, veluti leo e mari emergens, atque id genus alia, occurrunt; id ſane nuperum admodum eſt, & non omnino dominii (ſi portus eorum & ſpatiola maris interiora inſulis eorum incluſa excipias) ſed vitae generis ſituſque populi tantum index. Nummi autem quem diximus Anglicani partis averſae inſcriptionem (quae in aureis nummis noſtratibus adeo rara non eſt) ſcilicet *Jeſus autem tranſiens per medium illorum ibat*, ex Evangeliis deſumptam, alii [h] opinati ſunt ſym-

[a] Jo. Cowellus Inſtit. Juris Anglicani lib. 2. tit. 1. §. 3. & 4. [b] Andreas Horn MS in Speculo Juſtitiariorum lib. 2. & Joannes Dee in Monarch. Britann. pag. 21. [c] Anno MDCII. apud Camden. in Annalibus Tom. 2. pag. 272. Edit. Londinenſ. [d] Juvenal. Satyr. 4. [e] Thom. Walſingham. MCCCLIX ſeu 33. Ed. III. [f] Cap. 5. [g] Figures des Monoyes de France, fol. 131. & 132. [h] Apud Gul. Camden. Remaines pag. 206. Edit. MDCXIV.

bolum

bolum fuiſſe chymiſtarum, qui, ſanctiſſimi numinis & nomine & tranſitu ita profane ſatis uſurpato, reconditam artis ſuae, quae aurum nummis hiſce ſub Edwardo tertio conficiebat, majeſtatem adumbrari vellent; alii amuleti vicem obtinuiſſe, & caedi & vulneribus averruncandis. Certe verba illa in iis quibus tortorum quaeſtioni ſubjecti interdum, dolori allevando abigendoque, utuntur, locum habere ex juriſconſultis[a] aliquot ſcimus. Nec operae pretium eſt ea de re amplius hic diſquirere. Partis vero nummi adverſae mentem verſificator anonymus, qui ſub Henrici ſexti tempora rhythmis ſcripſit Anglicanis *de Politia conſervativa maris*[b], ita explicat;

For foure things our Noble ſhrweth to me,
King, Ship, and Swerd, and Powee of the See.

Quatuor indicari ait *in nummo; regem, enſem, navem, & maris imperium.* Quin Anglorum inprimis intereſſe enixe ſuadet mare (cujus domini reges Angliae) diligenter cuſtodire, ſibique ut imperii firmamentum perpetuum atque praeſidium maxime tueri. Tantundem etiam ait monuiſſe Sigiſmundum Auguſtum, cum Henricum noſtrum V. ad conciliandum inter eum & Carolum Francorum regem VI. pacem, inviſebat. Verba ejus ſubjicere liceat:

The true proceſſe of Engliſh policie
Of utterword to keep this regian
Of our Englond (that no man may denie
Nor ſay of ſooth but it is one of the beſt)
Is this; that who ſeeth South, North, Eaſt, and Weſt,
Cheriſh merchandiſe, keep the Admiraltie,
That we be Maſters of the naerow See.

For Sigiſmund the great Empeeour,
(Which yet eeigneth) when he was in this lond
With King Henry the fiſe, Prince of honour,
Here much glory, as him thought, he found;
A mighty land which hod taken in hand
To weree in France, and make mortality,
And ever well kept round about the See.

And to the King thus he ſaid, My brother
(When he perceivd two towns Calys and Dover)
Of oll your towns to chuſe, of one and ather,
To keep the Sea and ſoon to com over
To weree outwaeds and your reign to recover,
Keep theſe twa towns ſure, ond your Majeſtie,
As youe tweyne eyne, ſo keep the Narrow See.

For if this See be kept, in time of waere
Who con heee paſſe without danger and woo?
Who con eſcape? who may miſchief diſſeere?
What marchandie may for by be agoe?
For needs him muſt take trewes every foe,
Flanders and Spaine, and other, truſt ta me,
Or elſe hindred ail for this Nareow See.

Quae rhythmis hiſce diffuſiora habentur, eorum ſenſum ſupra pauculis contraximus. Verba reddere operae non eſt pretium. Idem etiam verſificator;

But King Edward made a ſiege royall,
And wanne the town; nnd in ſpeciall
The Sea was kept, and thereof he was Lord;
Thus made he Nobles coined of Record.

Id eſt, *Edwardus vero rex obſidione urbem* (Caletum) *ipſe praeſens cepit. Cuſtodiebatur interim mare; atque ejus ipſe erat dominus. Unde nummos nobiles dictos cudit.* Alia item teſtimonia ampliſſima habemus hujus eei domeſtica cum vetuſta exterarum de eadem re gentium recognitione mixta; quae proxime ſubjunguntur.

CAP. XXVI.

Ab exteris, quorum maxime intereſt, dominium regum Angliae marinum ſolenni, ex veteri inſtituto, velorum demiſſione recognoſci. Et de edictis ea de re binis regum Galliarum.

AD exteros devenimus. Quorum ſane aliquos ex iis quae ſuperius ſive de limitibus navigationi a rege Angliae praeſtitutis, ſive de tranſitu per hoc mare non ſemel petito differuntur, dominio huic adſtipulatos eſſe ſatis eſt apertum. Sed bina ſunt prae caeteris teſtimonia inſignia, eos ſane (ſi vicinos, & quorum maxime intereſt hic, ut oportet, potiſſimum ſpectes) univerſim idem feciſſe. Horum alterum eſt ſolennis velorum ſummorum demiſſio, qua uti ſolet quaelibet navis cujuſcunque gentis exterae, ſi prope claſſem regiam navemque aliquam ejuſdem claſſis in mari hoc praetervehatur. Alterum eſt libellus vetuſtus publice editus, ſeu actio inſtituta, qua Angliae regum in mari dominium quamplurimae gentes exterae olim ſimul, unoque cum Anglis ore, ſub Edwardo noſtro primo recognoverunt. Quibus accedet etiam ſingularis ejuſmodi Flandrorum in legatione ad Edwardum noſtrum ſecundum profeſſio. Demiſſionem autem illam velorum non ſolum in honorem Angli, ſed & in imperii ejus dominiique recognitionem in hoc mari fieri nemo, puto, dubitat. Certe dubitare nequeunt Galli, qui ejuſmodi demiſſione ſe olim volebant dominos maris noſtri agnoſci; ſed fruſtra. Scilicet tam fruſtra fuere in edictis, etiam binis, ad demiſſionem ejuſmodi omnium ſibi exterorum ſtabiliendam, ſuperiore ſeculo promulgandis, quam in Angli territorio marino ita temere vindicando. De edictis illis libro priore[c] locuti ſumus. Quorum neutrum vim aliquam in foro ibi obtinuit, ut deciſum eſt[d] in curia ſuprema; quod & ibi adnotavimus. Etiam & verba quibus elevatur apud ipſum Ludovicum Servinum, generalem, tempore deciſionis illius, regis Galliarum advocatum, edicto-

[a] Paulus Griſlandus, Tract. de Quaeſt. & Tortura q. 4. num. 13. & 14. [b] MS. in Bibliotheca Cottoniana. & vide G. Camden loco jam ante citato. [c] Cap. 18. [d] Ludovic. Servin. Placit. 11. tom. 2. 1592. pag. 262 b. edit. MDCIX.

rum illorum autoritas hic apponimus. Tam edictum Henrici Galliarum regis ſecundi, ſeu anni MDLV. quam Henrici tertii, ſeu anni MDLXXXIV. objiciebatur ab iis qui etiam extra oras Gallicanas (nam non tantum ad mare Galliis conterminum ſpectarunt verba edictorum) vela ſibi regis Galliarum nomine ſubmitti volebant; unde & Hamburgenſibus aliquot hoc facere detrectantibus vim intulerant, eoſque ut dignitatem atque imperium Gallicanum non ſatis obſervantes in mari ideo ceperant. Sed quantum ad hanc rem, inquit Servinus, dicendum eſt in contrarium, *que les ordonnances de ce royaume ſaiſants injunction d' amener, n' ont eſte obſervees, & ne le ſont encores aujourd'huy, & on ne voit, pas que celle de l' an* MDLV. *nit eſte verifiee en la cour de parlement, ains les inthimez en rapportent ſeulement un extraict du Greffe de Brouage* (quod ſatis quidem liquet ubi apud eundem[a] objicitur edictum illud) *D' ailleurs* lex erat obſoleta, *& ce que le monſtre eſt la novelle ordonnance de l' an* MDLXXXIV. *Car il n' euſt eſte beſoing d' une novelle loy, ſi la vieille avoit eſte gardee; & neantmoins la dernier n'a eſte verifiee ſimplement: mais comme elle eſtoit pourſuivie par perſones qui pouvoient lors, elle ne paſſa pas ſans reſiſtence, ains fut regiſtree & publiee avec la modification requiſe par le procureur general, a la charge de l' executer ſuivant les anciennes formes, & ſelon que les officiers de l' admiraulte avoient faict auparavant, ſans rien faire de noveau.* Edictum quod objiciebatur, prius a patribus nunquam admiſſum eſt. Nam in ſcriniis parliamentariis, qui locus eſt ejuſdem admiſſionis teſtimonii, ea de re nihil repertum. Poſterius autem admiſſum quidem eſt, ſed quantum ad juris aliquem effectum, ſive tunc primum ſanciendi introducendive, ſive antea in morem recepti, plane rejectum eſt, idque cavente procuratore regio; qui ſic illud, ut vides, temperari voluit, ut quod priſtino more ſubnixum eſſet, id tantum vim, etiam poſt edictum hoc in potentiorum aliquot gratiam ita admiſſum, ſortiretur. Prudenter id factum eſt. Nam utrumque plane vicinorum, etiam exterorum omnium, juri nimium adverſabatur. Quod vero ita ſibi ipſis Imperii & dominii ſignum eſſe ſeu pignus voluere illi primo in edictis, quae tamen poſt, iterata rei deliberatione, ut non ſine injuria in vicinos emiſſa, rejecta jure (ut oſtenſum eſt) ſunt; id ſane a tot ſeculis Anglo perpetuo competiiſſe, & ab exteris, ipſiſque Gallis, praeſtari (ut quod praeſcriptione tam diutina ſubnitatur) ſolitum, argumentum, maxime apud illos, leve eſſe nequit, quo firmetur Anglo dominium quod tractamus. Certe uſitatiſſimum fuiſſe hoc velorum demiſſionis jus Anglis caeteriſque gentibus interveniens, aſſerunt omnes qui mari aſſueti; idemque vetuſtiſſimum eſſe, atque ante quadringentos abhinc annos receptum, inde liquet, quod Joannes rex Angliae anno regni ſui ſecundo (ſeu ſub Chriſti MCC.) Haſtingis, litoris Suſſexiani oppido, ex procerum aſſenſu ſancivit, ſi praefectus regiae claſſis in expeditionibus navalibus (quae omnes eo in aevo mare auſtralius occupabant) *Encontre ſur la mer* (ita ſe habent verba Normannica[b]) *aucunes nefs ou veſſeaulx charges ou voide, qui ne veuillent avaler & abeiſſer leurs triefs, au commandement du lieutenant du roy, ou de l' admirall du roy ou ſon lieutenant, mais combatant encontre ceulx de la flote, que, ſilz puent eſtre pris, quils ſoient reputez come enemies, & leurs nefs, veſſeaulx & biens pris & forfaits come biens des enemies, tout ſoit que les maiſtres ou poſſeſſours d' iceulx voudroient venir apres, & alleguer meſmes les nefs, veſſeaulx & biens eſtre biens des amies du roy noſtre ſeigneur; & que la menye eſtant en iceulx ſoient chaſtiez per empriſonement de leur corps pur leur rebellete par diſcretion*; id eſt, *Obviam habuerit in mari naves qualeſcunque, ſive onuſtas ſive onere vacuas, quae vela ſua juſſu ſive praefecti regii, ſive admiralli ejuſve legati, demittere noluerint, ſed praelium inierint cum claſſiariis, eos, ſi capi poterunt, inter hoſtes cenſendos; quin & naves eorum & bona, velut hoſtium, fiſco applicanda: idque tametſi naucleri ſeu navium domini poſtea allegaverint eaſdem naves & bona eſſe amicorum domini noſtri regis: perſonas autem, quae in navibus hujuſmodi fuerint repertae, carcere, pro arbitratu, puniendas eſſe ob rebellionem.* Perduellio habita eſt, ſi navis qualiſcunque velorum demiſſione imperium Angli ſuo in mari non agnoviſſet: nec amicitiae quidem nomine tuendi erant, qui contra omnino facerent. Poenae a rege Angliae adjectae ſunt, perinde ac ſi de crimine in inſulae ſuae territorio aliquo admiſſo verba fierent.

CAP. XXVII.

Quamplurimarum gentium circumvicinarum dominii regis Angliae marini, in libello antiquitus publice edito, ſeu actione ab iis ſimul cum Anglis in Reginerum Grimbaldum Franciae claſſis praefectum inſtituta, recognitio. Etiam de implicata in ipſius defenſione hujuſmodi recognitione.

ALterum de plurimarum gentium exterarum hic recognitione teſtimonium eſt libellus ille ſeu actio olim a plurimis ſimul gentibus inſtituta, qua maris circumflui dominos regem Angliae deceſſoreſque ejus eſſe uno profeſſae ſunt ore, atque in judicium deduxerunt eos, qui jus illud temere violarunt. Quod ut rite capiatur, rem integram fuſius enarrabimus. Exardeſcente inter Edwardum noſtrum primum & Philippum Pulchrum Franciae regem bello, ita interdum pacto conventum eſt, ut libera nihilominus utrinque forent commercia, adeoque cum mercatoribus hinc illinc quibuſcunque induciae; quoad caetera, armis interea utramque invicem gentem, ut aſſolebat, infeſtantibus. Singulares ejuſmodi induciae *ſufferentia guerrae*[c] nuncupabatur; &

[a] Servin. Placit. citat.

[b] MS. Commentar. de rebus admirall. fol. 28 a.

[c] Rot. Cauſ. 25. Ed. I. in ſched. annex. membranae 26. Rot. Alemanniae a. 22. Ed. I. ad 31. Ed. I, &c.

flagrante

flagrante alias bello, praeficiebantur ab utroque principe qui de rebus contra has inducias patratis cognoſcerent, & *ſecundum legem mercatoriam*[a] *& formam ſufferentiae* judicia exercerent. Elapſis aliquot annis (quibus interdum induciis hujuſmodi locus erat, interdum nullus) foedus anno Chriſti MCCCIII. initum eſt. Is eſt Edwardi regis triceſimus primus. Caput ejuſdem foederis primum eſt[b], ut non ſolum invicem amici eſſent reges ipſi, ſed etiam ut alter alterius jura omnimoda tueretur contra alios quoſcunque, excepta eccleſia Romana; atque ex regis Angliae parte, Joanne duce Brabantiae genero ſuo; ex parte vero regis Franciae, Alberto rege Romanorum & Joanne comite Hannoniae. Tertium autem ejuſdem eſt caput (nam primi & tertii capitis in libello illo ſeu actione uſus eſt ſingularis, ut infra patebit) *Item il eſt accorde, qe l'un ne receptera, ne ſuſtendra, ne confortera, ne fera confort, ne aide as enemies de l'autre, ne ſoffrera qu'ils eient confort, ſoccors, ne aide, ſoit de gent d'armes, ou de vitailes, ou d'autres choſes queles q'eles ſoient de ſes terres ou de ſon poiar; mais adiondera ſur peine de forſature de corps & d'auoir, & empeſchera a tot ſon poair loiaument en bon foi, qe les dits enemies ne ſoient reſceipts ne confortes es terres de ſa ſeignurie ne de ſon poiar, ne q'ils en aient confort, ſoccours, ne aide, ſoit des gents d'armes, des chevaux, d'armeures, de vitailles, ou d'autres choſes queles q'eles ſoient*: ſenſus eſt, ut ex amicitia hac contracta, neuter eos qui alteri hoſtes eſſent, omnino foveret, aut ſuis in territoriis opem eis ſubminiſtrari ullatenus pateretur. Sopito ad hunc modum bello, quoniam non ſolum complures ortae erant querelae de injuriis tam in oceano apertiore, quam in mari noſtro, induciarum, quas memoravimus, ſingularium tempore hinc inde admiſſis, verum & credendum erat alias ejuſmodi, maxime ob inimicitias quibus Franciae rex & comes Flandriae tunc diſtraherentur, poſt foedus initum forſan orituras; ideo conſtituti ſunt ab utroque principe cognitores, qui haſce audirent deciderentque. Et ab Anglo[c] ſub id tempus Robertus de Burgherſhe conſtabularius caſtri Doroboroenſis, & Joannes de Banquell ſeneſchallus Pontivi, Baraldus de Seleas, & Arnaldus Apquein, equites aurati; a Gallo Saquillius Dynaſta, Mittonius Blanvillius, Bertrandus Jordanus, & Guilielmus Ralaſtanſius, equites item aurati: ut ſcilicet cognoſcerent (ſic Angli diploma) *des enterpriſes, meſpriſes, & forſaites en treve ou en ſufferance, entre nos & le dit roy de France, d'un part & d'autre, es coſteres de la mer d'Engleterre & autres per decea, & auſint per devers Normandie & autres coſteres de la mer per de la*; id eſt, *de uſurpationibus, injuriis & delictis tempore ſive foederis ſive ſufferentiae*, ſeu, *induciarum ob commercii libertatem tantum, a nobis & dicto Franciae rege initarum, alterutrinque commiſſis, ſive in oris maris Anglicanis, aliiſve quibuſcunque citerioribus, ſive verſus Normanniam, atque aliis quae ulteriores ſunt, maris oris.* Binis autem diplomatis praeficiebantur, quos memoravimus; ita ut alterum quatuor, quatuor itidem alterum, ſuo ab utroque rege pari nominato, complecteretur. Tempus utrorumque eſt dies Junii ultimus, MCCCIII. Cognitoribus ſive hiſce ſive aliis ejuſmodi conſtitutis libellum conjunctim exhibent praelatorum & procerum Angliae, ſummi item Angliae admiralli, etiam & civitatum oppidorumque per Angliam, totius denique gentis Anglicanae, aliarumque regi Angliae ſubditarum procuratores; quod ut fieri potuerit aliter atque ex ordinum omnium in publicis comitiis autoritate, ne intelligendum quidem eſt. Cum hiſce itidem conjunguntur procuratores gentium per totam ferme Europam maritimarum, veluti Genuenſium, Catalaunorum, Hiſpanorum, Alemannorum, Zelandorum, Hollandorum, Friſiorum, Danorum & Norwegorum, praeter alios imperio Romano Germanico ſubjectos. Hi ſimul univerſi eo in libello actionem inſtituunt in Reginerum Grimbaldum, qui, flagrante bello inter Philippum regem Franciae & Guidonem Flandriae comitem, Gallicae claſſis praefectus, in mari hoc mercatores in Flandriam praeternavigantes interceptos bonis ſpoliaſſet. Regem Angliae & deceſſores ejus, a tempore quod omnem memoriam excedit, citra controverſiam, aiunt actores hi ſimul omnes, *ratione regni ſui Angliae, ſupremo maris Anglicani atque ejuſdem inſularum dominio ac imperio fuiſſe gaviſos, praeſcribendo ſcilicet leges, ſtatuta atque interdicta armorum naviumque alio ac mercatorio armamentis inſtructarum, cautiones exigendo, tutelam praebendo ubicunque opus eſſet, atque alia conſtituendo quaecunque fuerint neceſſaria ad pacem, jus, & aequitatem conſervandam inter omnimodas gentes tam exteras quam in imperio Anglicano comprehenſas, quae per illud tranſierint. Supremam eiſdem item fuiſſe atque eſſe tutelam, merumque & mixtum imperium in jure dicundo ſecundum dictas leges, ſtatuta, praeſcripta & interdicta, aliiſque in rebus quae ad ſummum imperium poſſint attinere, in locis indicatis.* Ad praefecturam admirallorum a regibus Angliae conſtitui ſolitorum ſpectare juriſdictionem ex imperio ejuſmodi exercendam. Dein capite, quod memoravimus, foederis nuper ante initi primo, quo utriuſque regis jura invicem tuenda erant, adjecto, Grimbaldum accuſant. Eum, aiunt, *Magiſtrum eſſe claſſis regis Franciae: appellare autem ſe admirallum dicti maris, eoque nomine conſtitutum fuiſſe ſe praetexere a Franciae rege, ratione belli in Flandros gerendi. Citra foederis initi tempus & contra ejuſdem vim ac mentem admirallatus officium in dicto mari injuſte eum occupaſſe, & ſupra annum uſurpaſſe ex Franciae regis diplomatis autoritate; Anglos nimirum aliosque aliarum gentium tam mercatores quam alios per mare illud tranſeuntes intercipiendo, bonis eos carceri traditos ſpoliando, ea regis ſui miniſtris in portubus conſtitutis tradendo, ut quae fiſco applicanda. Atque cum haec a ſe ſine injuria geſta eſſe, tum regis ſui diplomatis autoritate, tum interdicto regis An-*

[a] Rot. Pat. 26. Ed. I. part. 2. mem. 24. in dorſ.
[c] Rot. Pat. 31. Ed. I. membr. 16. ult. Junii.
[b] Foedus integrum habetur in Rot. Alemanniae, 31. Ed. I. membrana 2.

gliae,

gliae, quod juxta mentem capitis, quod diximus, *foederis tertii, per ditiones ſuas promulgaverat* (interdicto ſcilicet, quo vetitum eſt, regis Franciae inimicos in Angli ditione foveri, opemve eis ferri) *ſubnixum, in ſcriptis coram cognitoribus audacius aſſeruiſſe, atque ita ſe tueri voluiſſe*. Fieri hoc totum in grave damnum & praejudicium tum regis Angliae, tum praelatorum, procerum, & caeterorum univerſorum, qui conjunctim, ut oſtenſum eſt, agebant. Petunt igitur ſimul omnes, ut cuſtodia liberati qui carceri ita traditi eſſent, reddita item bona nullo jure capta, juriſdictionem admiralli regis Angliae (ad quem ſolum tam ex jure rerum ac loci quam perſonarum hujuſmodi juriſdictio attinebat) ſubirent, atque ut ex cognitorum ſententia Reginerus Grimbaldus ipſe damna actoribus reſarciret, ſi nimirum ſolvendo eſſet; ſin minus, tunc ut ad idem faciendum damnaretur rex Franciae, qui ejuſmodi praefecturae codicillis eum donaſſet. Damnis autem reſarcitis, tunc etiam ut Reginerus ob foederis violationem poenas daret, quales alios a ſimili facinore in poſterum deterrere poſſent. Quid dein fieret a cognitoribus, non ſatis liquet. Tanti ſane fuiſſe res videtur, ut pacto eam ſopiri quam in foro agitari ſatius forſan haberetur. Atqui interea manifeſtius nihil eſt, quam regi Angliae hic a vicinis gentibus ferme univerſis marini dominii jus, idque avitum & longaeva praeſcriptione firmatum, diſerte agnoſci; adeoque ut pro ſuo arbitrio tutelam, leges limiteſque navigantibus in hoc mari, eoque quomodocunque utentibus, dare poſſet, nec a vicinorum invicem inimicitiis, jureve aliquo belli ad alios ſpectante, hujuſmodi mutaretur jus aut minueretur, aliter ac quocunque alio in territorio ejus ditionis. Atque obſervandum eſt, Flandros ipſos, quibuſcum & Francis tunc interceſſerant inimicitiae ac bellum, minime in actione illa ſocios fuiſſe, nec eſſe rite potuiſſe. Nam ex foedere jam dicto ab Anglo & Gallo inito, mutuae armorum operae praeſtandae erant invicem ad jura alterutrius tutanda. Mari igitur uti, ad Flandros hoſtes infeſtandos, ex foedere Gallo eſt permiſſum: non item ad eos intercipiendos, qui ex aliis quibuſcunque gentibus hac tranſirent, aut ipſam Flandriam cum mercibus peterent. Et Paulus AEmylius[a] de hoc ipſo tempore, *Gallus excidium Flandriae minabatur: Anglus Flandros texit: Edwardus enim ita Franci regis amicus erat, ut tamen Flandros everſos nollet*. Sic voluit rex noſter tum ſui juris utpote tutor, tum ſummus navigationis aliorum moderator. Nec vero praetereundum eſt, ipſum Grimbaldum, claſſis Franciae hic praefectum, non ſolum ex diplomatis praefecturae ſuae, ſive regis autoritate, poteſtatem hanc in mari hoc arrogaſſe, ſed expreſſim regis Angliae interdictum, quod juxta tertium memorati foederis caput emanarat, in partes itidem, ut eo ſe tueretur, perinde traxiſſe, ac ſi & ipſe minime ſine indultu, quo ex interdicti illius vi ſe gaudere exiſtimabat, jure officium illud admirallatus in hoc mari ſe occupare potuiſſe ſimul agnoviſſet. Nimirum interdicto illo vetitum eſt, ne in Angli ditione (id eſt, *per my ſon poere*, quae Grimbaldi verba fuere, ut in libello ipſo inſta exhibito eſt videre) foverentur Franci hoſtes, eiſve auxilium aliquod praeberetur. Atque ita expreſſim interdicti vim objecerat Grimbaldus ſimul cum regis ſui diplomate, quo praeficiebatur: ac ſi dixiſſet, Hac poteſtate utor, ea donatus quidem a rege Francorum, qui me claſſi & rebus ſuis maritimis etiam praefecit. Caeterum rex praeterea Angliae interdicto ſuo promulgato vetuit, ne cui in ditione ſua Francorum hoſti omnino ſuccurreretur, juxta foedus inter regem utrumque contractum. Ideoque, cum ego nec perſonas alias, nec res praeter hoſtiles, ſaltem quae in hoſtilibus ſunt, ex jure gentium interveniente, cenſendae (nam proculdubio id ab eo obtenſum eſt, eos qui Flandris mercibus aliterve ſuccurrerent, cujuſcunque eſſent generis, velut hoſtes intercipiendos) in mari ceperim, ſatis me opinor eo defendi, quod ipſe rex Angliae, edicto juxta initum foedus promulgato, nolit hoſtibus Franciae in aliqua ditionis ſuae parte ſuccurſum: unde nec hiſce, quos in mari cepi. Summa eſt, ne finxiſſe Grimbaldum ex marino aliquo regis Francorum dominio admirallatum ſuum poteſtatemve mandatam pependiſſe, ſed omnino ex diplomatis regis ſui, foederis, atque regis Angliae interdicti vi. Quaſi ex eo foedere interdictoque ab Anglo palam conceſſum fuiſſet ſibi nullam, durante ejuſmodi foedere interdictoque, fore injuriam tametſi Franci qualeſcunque hoſtes in ditione ſua, ſeu (quod idem hic eſt) in mari ſuo a Franci miniſtris interciperentur. Certe niſi ita intelligas Grimbaldum, non video quamobrem interdictum illud cum regis ſui diplomate, ut ſe tueretur, modo in libello oſtenſo, omnino conjungeret, aut de ditione regis Angliae, per quam interdictum illud promulgatum eſt, verba ibi fierent; cum de rebus in mari tantum geſtis controverſia oriretur. Si vero ita fuerit intelligendus, certe tunc is non ſolum non adverſatus eſt avito in mari regis Angliae juri, ſed etiam idem ſatis agnovit, dum foederis & interdicti acceſſione temporarium tantum eidem modum adjectum eſſe velle videtur. Adeo ut implicatam etiam tunc temporis Francorum ipſorum habeamus, in hoc eorum admirallo, adſtipulationem. Quomodo autem foederis apices exponendi fuerint, locus hic non eſt diſſerendi. Sed dominium regum Angliae marinum in libello a tot gentibus recognitum tantum obſervamus. Etiam obſervatu ſane dignum eſt, ſub eodem ipſo tempore, ſcilicet paulo ante foedus initum, Anglum fidei profeſſionem, quod *homagium* appellant, nomine ducatus[b] Aquitaniae, Pontivi comitatus, aliarumque quas in Galliis poſſidebat provinciarum, Franco praeſtitiſſe; hiſce etiam ex ſententia curiae Pariſienſis[c] prorſus exutum quandoque antea fuiſſe; etiam & ſub centeſimum qui praeceſſerat annum, Joannem regem Normannia deturbatum; atque eam tamen Anglum poſtmodum, idque ante foederis & libelli hujus editionis tempus, ſubinde inſediſſe: quae omnia huc

[a] De Geſtis Franc. lib. 8.
[b] Rot. Aleman. 30. & 31. Ed. I. Du Tillet en le recueil des traictes, &c. fol. 40 b.
[c] Flori. legus ann. MCCXCIII. 3. Thomas Walſingham. ann. MCCXCIV. alii.

faciunt,

faciunt, ut animadvertamus, ubi de maris Gallias & Britannias interluentis uſu ac imperio controverſia, quam memoravimus, illuſtriſſima orta eſt, plenumque ejus dominium regi Angliae deceſſoribuſque ſuis, titulo a tempore omnem memoriam excedente derivato, a tot gentibus eſt tributum, nullum interea omnino titulum ſive ex Normanniae ſive ex Aquitaniae poſſeſſionis jure, obtendi, quo maris alicujus partis dominium ullatenus ſubniteretur, ſed ex ſolo jure Anglicani imperii univerſim petitum eſſe. Atque ex ipſa re palam videtur, ea de quibus in libello conquerebantur illae gentes, ab illo claſſis Franciae praefecto maxime in mari Francorum Flandrorumque litoribus, quae invicem hoſtica erant, proximante geſta fuiſſe. Certe mare totum, de quo loquuntur, Anglo ſubjacere uno aiunt ore, idque ex ſolo imperii Anglicani jure. Nec tuebatur ſe Grimbaldus, ſive Franciae regis dominii alicujus marini obtentu, ſive praeſcriptionis qua Angli titulus innixus eſt, velut non ſecundum veritatem aut jus avitum enunciatae, depulſione; nec omnino praetexebat, jus quod in mari illo Galliis contermino Angliae reges haberent, id eis competere ſive Normanniae ſive alius cujuſcunque Galliarum provinciae nomine, veluti clientibus regis Franciae fiduciariis; quorum tamen omnium uſus fuiſſet ei & commodus & perquam tempeſtivus, ſi ita ſe veritas habuiſſet. Unde haud parum firmatur item id quod ſupra diſſeruimus de adverſi litoris, in admiralli Angliae ſummi praefecturae ſeculorum recentiorum codicillis, nominibus pro marini regum Angliae dominii ejuſque tutandae provinciae limitibus duntaxat ſumendis. Quin & circa ſeptennium ante libellum jam dictum cognitoribus editum, cum Francorum rex ob injurias aliquot atroces ſubditis ſuis in hoc mari ab Anglis illatas, regem Angliae (qua fiduciarius erat ei cliens ſeu vaſallus ratione Aquitaniae aliarumque provinciarum, quas in Galliis obtinebat) velut injuriarum non ſolum conſcium ſed & fundum in jus voluit vocari, atque in curia Pariſienſi ſiſti; re fuſius in citationis literis narrata, nibil eis interſeruit ille, quo marinum aliquod dominium aut ſibi omnino vellet arrogari aut regi Angliae minui; quod ſatis eſt videre apud Florilegum[a], qui annalibus ſuis earum exemplar integrum artexuit. Idem etiam de eodem tempore, *In illo*, inquit[b], *tempore non erat rex, neque lex nautis poſita, ſed quod quiſque rapere vel ferre valebat, hoc ſuum eſſe dicebat*; quod plane denotat ingentem quidem depraedandi mareque infeſtandi licentiam; ita nihilominus intelligendam, ut incomparabilis potentia Anglorum navalis, quae regnum ex more majorum marinum defenderet, in eadem interea (rege depraedationes ſuis, dum bellum flagrabat, indulgentiſſime permittente) maxime deſignetur. Nam tum Francos tum Hiſpanos ubertim tunc temporis captos in mari ab Anglis memorat ipſe Florilegus. Etiam & claſſem ſive Francicam ſive Normannicam navium ducentarum, quae per mare hoc Anglis diripiendis diſcurrerat, a ſexaginta navibus Anglicis victam atque in Angliam deductam ſcribit ſub id tempus Thomas[c] Walſinghamius. Et autor alius vetuſtus rebus hiſce coaetaneus[d], *Menſe Maii*, inquit, MCCXCIV. *mota eſt diſcordia inter nautas quinque portuum Angliae & nautas Franciae, commiſſumque eſt navale praelium, in quo Anglici cum C navibus ducentas naves Franciae ceperunt, & fere omnes nautas Franciae ſubmerſerunt ſeu occiderunt, propter quod Philippus rex Franciae Vaſconiam a rege Angliae auferre conatus eſt.* Alii de his ejuſmodi alia; unde facile eſt ediſcere quid illud Florilegi fuerit, *Nec regem nec legem in illo tempore nautis eſſe poſitam.* Suis ſcilicet laxarat habenas Angliae rex, velut aequoris hujus moderator, idque ut non ſolum hoſtes, verum etiam eos qui hoſtibus quomodocunque ſuccurrerent; aliterve mari ac pro domini arbitrio uterentur, compeſcerent. De Flandrorum autem dominii regum Angliae marini recognitione parili ſeorſim mox agimus, poſtquam libellum ipſum ſuo, id eſt, Normannico, idiomate e ſacris Scriniis proxime ob oculos poſuerimus.

CAP. XXVIII.

Libelli ſuperiore in capite memorati exemplar & autoritas.

IN arcis Londinenſis archivo, ubi tabulae publicae annorum retro amplius quadringentorum aſſervantur, faſciculus membranarum habetur, quae res aliquot ad tempora Henrici tertii, & Edwardorum primi & tertii ſpectantes complectuntur. Prima continet pactum inter Edwardum primum & Guidonem comitem Flandriae de ſignis navibus per mare hoc adhibendis, quibus facilius unde eſſent, dignoſceretur. Intertexuntur dein tria libelli quem diximus ſive autographa ſive exemplaria eodem tempore conſcripta. Nam ſinguli, ut videtur, gentium, quae in agendo ſocii fuere, procuratores ſibi habebant libellos ſingulos, utcunque ſimul omnium nomine conceptos. Unde & unius tergo adſcribitur *De Baiona*; quaſi Baionenſium libellus iſte ſeorſim fuiſſet editus. Superiori autem cujuſque parti adjicitur, *De ſuperioritate maris Angliae, & jure officii admirallatus in eodem*, uti etiam pacto quod diximus inter regem & Flandriae comitem. Etiam illis verbis in libellorum uno adjungitur *retinendis & confirmandis.* Cunctis aevi, ad quod materies ſpectat, charactere planiſſime exaratis. Nec de eorum fide quaeſtio ulla eſſe poteſt intuenti, qui veteris ſcriptionis atque ejuſmodi tabularum ignarus non eſt. Senſum ſane totum, etiam & verba jam antea partim reddidimus. Ipſius autem libelli integrum exemplar, quemadmodum idiomate tunc Gallicano ſeu Normannico conceptus eſt, operae pretium duximus ſubjicere; quod ad hunc modum ſe habet;

A vous, ſeigneurs, auditours deputez per les rois d' Engleterre & de France, a redreſſer les dammages faits as gentz de leur roiaulmes & des altres terres ſubgitz a leur ſeignuries, per

[a] Anno MCCXCIII. [b] Anno MCCXCIV. [c] Anno MCCXCVII. [d] MS.

mier & per terre, en temps de pees & trewes, monſtrent les procurors des praelatz & nobles, & del admirall de la mier d' Engleterre, & des comminalties des citties, & des villes, & des marchaunz, mariners, meſſagiers, & pelerinages, & de tous autres du dit roiaulme d' Engleterre, & des autres terres ſubgits a la ſeignurie du dit roy d' Engleterre & d' aillours, ſi come de la marine de Genue, Cateloigne, Eſpagne, Alemaigne, Scland, Hoyland, Friſe, Denemarch, & Norway, & de pluiours autres lieux del empire, *que come LES ROYES D' ENGLETERRE PAR RAISON DU DIT ROYALME, DU TEMPS D' ONT IL NY AD MEMOIRE DU CONTRARIE, EUSSENT ESTE EN PAISIBLE POSSESSION DE LA SOUVEREIGNE SEIGNURIE DE LA MIER D' ENGLETERRE ET DES ISLES ESTEAUNS EN YCELLE, par ordinance & eſtabliſement des lois, eſtatuts, & deſenſes d' armes, & des veſſeaux autrement garnies que veſſeaux de marchandiſe, & de ſeurte prendre & ſavegarde doner en tous cas que meſtier ſerra, & par ordinance de tous autres faits neceſſaries a la garde des pees, drouture, & equite entre toute manere des gentz taunt d' autre ſeignurie come leur propre par illeque's paſſanz, & par ſovcraigne guarde & toute manere de coniſance & juſtice haute & baſſe ſur les dites lois, eſtatuts, ordinances & deſenſes, & par toutz aultres faitz queux a le governement de ſovereigne ſeignurie appertenir purront es lieux avant ditz. Et A. de B. admirall de la dite mier deputez per le roy de Engleterre, & touz les autres admiralls per meiſme celui roy d' Angleterre & ſes aunceſtres jadis rois d' Engleterre, euſſent eſte in paiſible poſſeſſion de la dite ſoverein garde ove la conſiance & juſtice & toutz les aultres apertenances avantdites (forſpris en cas d' appell & de querele fait de eux a lour ſovereigns roys d' Engleterre de deſſault de droit, ou de malvais juggement) & eſpecialment par empechement metere, & juſtice faire, ſeurte prendre de la pees de toute manere des gentz uſaunts armes en la dite mier, ou menans nieſs aultrement apparallez ou garniez que n' appartenoit au nief marchande, & en toutz aultres points en queux home peut aver reaſonable cauſe de ſuſpection vers eaux de robberie ou des autres meſfaits. Et come les maiſtres des neiſs du dit royalme d' Engleterre, en abſence des dits admiralls, euſſent eſte en paiſible poſſeſſion de conuſtre & jugger des touz faicts en la dite mier entre toute manere des gentz ſolonc les lois eſtatuts & les deſenſes & cuſtumes. Et come en le primier article de l' alliance nadgairs faite entre les dits roys, en les traitz ſur la darrain pees de Paris, ſoient compriſes les paroles que s'enſuient en un cedule annexe a yceſte* (at non in ſchedula annexa, ſed in eadem membrana deſcriptum eſt quod ſequitur; unde non tam ipſos libellos, qui cognitoribus edebantur, quam ſive formulas eorum archetypas ſive exemplaria deſcripta haec eſſe conjiciendum forte eſt; uti etiam ex eo quod admiralli Angliae nomen aliter ac per *A. de B.* non inſeratur; quae prima elementa non ſunt nominis alicujus tunc temporis Angliae admiralli in ſacris Scriniis reperti) *Primierement il eſt traict & accord entre nous & les meſſagers & les procureurs ſuſdits, en nom des dits roys, que iceux roys ſerront l'un a l'autre, deſores enavant, bons, vrayes, & loyaux amys, & eydans contre tout home (ſauve l' Egliſe de Rome) en tiele manner que ſi aſcun ou pluſieurs quicunques ils fuiſſent voloient depointier, empeſcher, ou troubler les dits royes es franchiſes, es liberties, privileges, es drois, es drootures, ou es cuſtumes de eux & de leur royalmes, q'ils ſeront bons & loyaux amys & aydans contre tout home que puiſſe vivre & morir a deſendre, gardir & maintenir les franchiſes, les liberties, les privileges, les droitures, & les cuſtumes deſuſdites; except pur le dit roy d' Angleterre, monſieur Johan duc de Braban en Brabant, & ſes heirs deſſendans de lui & de la fille de roy d'Angleterre, & excepte, pur le dite noſtre ſeigneur le roy de France, l' excellent prince monſieur Aubert roy d' Alemaigne & ces heirs royes d' Alemaine, & monſieur Johan count de Heuau en Henau. Et que l' un ne ſerra en conſail ne en aide ou l' autre perde vie, membre, eſtate ou honor; monſieur Reyner Grimbaltz maiſtre de la navie du dit roy de France, que ſe dit eſtre admiral de la dite mier deputez per ſon ſeignure avantdit per ſa guerre contre les Flemminges, apres la dite alliance faite & affirmee, contre la forme & la ſource de meſme alliance & l'entencion de ceaux que la firent, l'office de admiraulte en la dite mier d' Engleterre, per commiſſion du dit roy de France, torcenouſement empriſt & uſa un an & pluis, en prenant les gentz marchaunts du royaulme d' Engleterre & daillours per la dite mier paſſaunts oveſque lour biens, & les gens ainſi priſes livere a la priſon de ſon dit ſeignur le roy de France, & leur biens & marchandiſes a les reſceivors per meſme celui roy de France a ceo deputez en les ports de ſon dit royalme, come a lui ſorfaits & acquiſes, fiſt ameſner per ſon juggement & agard, & la priſe & detenue des dits gents ove leur dits biens & marchandiſes, & ſon dit juggement & agard ſur la ſorfait de eaux & acqueſt, ait juſtifie devant vos, ſeignours auditours, en eſcripts par my l' autorite de ſa dite commiſſion ſur l' admiraulte avantdite, per lui auſſi uſurpee, & per my un deſence communement faite per le roy d' Engleterre per my ſon poere (ſolonc la forme de la tiers article de l' alliance avant dite, que content les paroles deſuſſecripts) en requerant que de ceo il en fuiſſe quitz & abſolutz, en grand damage & prejudice du dit roy d' Engleterre & des prelatz & nobles & aultres deſſuſnomes, per quoi les dites procurours en les nounes de leur ditz ſeigneurs, a vous ſeigneurs auditors avantdits, prient que deliverance deuue & haſtive des dits gents, oveſque leur biens & marchandiſes ainſi priſes & detenues faites eſtre faite al admirall du dit roy d' Angleterre, a qi la coniſance de ceo appartient de droit, ſi come deſſus eſt diſt, ainſi q'il faunz deſtorbance de*

vous

vons & d altri puiſſe de ceo conuſtre & faire ceo que appertient a ſon office avant dit, & que le dit monſieur Reyner ſoit condemne & deſtreint a faire deue ſatisfaction a tous le dits damages ſi avant come il purra ſuffre, & in ſa defaulte ſon dit ſeigneur le roy de France, per qi il eſtoit deputez al dit office; & que apres deume ſatisfaction faite as dites damages le dit monſieur Reyner ſoit ſi dument puniz pur le blemiſſement de la dite alliance que la puncion de lui ſoit at aultres example pur temps avenir.

Hactenus libellus tot gentium regum noſtrorum imperium ac dominium marioum manifeſto agnoſcentium, indeque ſibi tutelam poſcentium. De hac re in hiſtoriis ſive Francorum, ſive Anglorum, aliorumve mentionem non fieri mirum non eſt. Acta forenſia raro ſatis in hiſtorias conjiciuntur. Sed ipſo eodem tempore Grimbaldum illum claſſis Francicae praefectum fuiſſe ſcimus ex Francorum hiſtoria. Paulus AEmylius[a] de Philippo Pulchro, *Sedecim triremes,* inquit, *e Liguria mercede conduxit, praefecto Reginero Grimaldo. Is in oceanum circumvectus, maritimam oram Flandriae hoſti infeſtam fecit.* Idem ipſe eſt *Regimerius* & *Reginerus* ſeu *Reinerus Grimbaldus.* Et apud Ligures clara eſt ejus nominis familia. Sed quia exterus erat & conductitius, ideo (ut videtur) a Joanne Feronio in admirallorum Franciae catalogo praetermittitur. Joanni Tilio[b] *Roverius Grimaldus* inter claſſium praefectos apud Gallos vocatur. Is etiam eſt admiraldus regis Franciae, quem ſcribit Joannes de Beka[c] praefuiſſe trecentis & quinquaginta triremibus a Philippo Pulchro in ſubſidium Hollandorum adverſus Flandros anno MCCCIV. miſſis. Sunt etiam in Gallorum archivis quae ad lites inter Aoglum & Gallum tunc ortas attinent. Et tametſi in eis non reperitur (ſi Tilio fides, qui tabularum ejuſmodi publicarum indicem edidit) libellus iſte ſeu ejuſdem aliquod exemplar; habetur tameo in eis diploma ipſum, quo ab Anglo tunc praeficiebantur cognitores, quales diximus, ad res contra foedus patratas decidendas. Illud ad hunc modum a Tilio[d] deſignatur: *Pouvoir done par le roy Edovard a deux nommez & accordez de ſa part pour avec les deux eleuz de la part du dit roy* Phelippe *d' enquerir & amendir les forfaictes durant lour treſue, le dernier de Juin* MCCCIII. *Ou treſor; layette procurationes, poſſe, & poteſtates Anglia;* K. Eundem habent diem & annum diplomata quibus cognitores conſtitutos ad haoc rem fuiſſe ex archivis noſtris ſuperius adnotavimus. Neque obſtat hic quod ad querelas de latrociniis injuriiſque aliis in mari ac terra invicem patrari a privatis ſolitis decidendas, ab utriuſque litoris principibus cognitores, uti & a regibus jam dictis, pariter interdum[e] conſtituantur. Par inde in mari jus conſtituentium utrique eſſe non melius elicitur, quam alterum alterius terrae eſſe domioum partiarium. Et perſonarum quae in jus vocandae major ratio in ejuſmodi cognitiooe habetur, quam qualiſcunque territoriorum dominii; quod ſcilicet aliunde prorſus dignoſcendum.

CAP. XXIX.

Dominii regum Angliae marini in Flandrorum ad Edwardum ſecundum legatione recognitio.

Hiſce jam accedat Flandrorum adſtipulatio & ultronea profeſſio in parliamentariis Angliae comitiis ſub Edwardo ſecundo rege. Dum Roberti comitis Flandriae legati de rebus in mari raptis conquerebantur, regis Angliae opem implorantes, raptas eſſe non ſemel dicebant ſupra mare Anglicaoum verſus partes de **Crauden** intra poteſtatem regis Angliae, atque in Angliam adductas; ad regem autem Angliae pertinere criminis cognitionem pro eo quod ipſe eſt *dominus dicti maris, & depraedatio praedicta facta fuit ſupra praedictum mare infra poteſtatem ſuam.* Quae ſunt tabularum publicarum verba. Sed eas, quantum ad hanc rem ſpectat, integras[f] adjicimus.

Memorandum quod cum ſuper dampnis hominibus de regno Angliae per homines de poteſtate comitis Flandriae, & Flandrenſibus per homines de regno praedicto, a tempore quo dictus noſter rex regni ſui gubernacula ſuſcepit hinc inde illatis, amicabiliter reformandis inter conſilium dicti domini regis & nuncios dicti comitis in Angliam ex cauſa praedicta pluries miſſos, plures tractatus habiti fuiſſent, qui propter aliqua impedimenta quae evenerunt, effectum optatum non ſortiebantur; tandem in parliamento dicti domini noſtri regis in Octabis ſancti Michaelis, anno regni ſui quarto decimo apud Weſtmonaſterium convocato, quidam nuncii dicti comitis venerunt ad tractandum ſuper dampnis praedictis in forma praedicta reformandis. Et cum dicti nuncii ad tractandum de novo ſuper hujuſmodi dampnis per dictum dominum noſtrum regem admiſſi fuiſſent, ipſi nuncii, prout alii nuncii praefati comitis in tractatibus ſupradictis, inter caetera quae requirebant, ante omnia ſupplicabant, ut dictus dominus rex ad ſectam ſuam de poteſtate ſua regia inquiri & juſtitiam faceret de quadam depraedatione quibuſdam hominibus de Flandria nuper de vinis & aliis diverſis mercimoniis ſuis ſupra mare Anglicanum, verſus partes de **Crauden** *infra poteſtatem dicti domini noſtri regis per homines de regno Angliae, ut dicebant, facta; aſſerentes quod vina & mercimonia praedicta eiſdem Flandrenſibus depraedata, adducta fuerunt infra regnum & poteſtatem dicti domini regis, & quod ad ipſum regem pertinuit ſic facere pro eo quod IPSE EST DOMINUS DICTI MARIS, & depraedatio praedicta facta fuit ſupra dictum mare infra poteſtatem ſuam. Tandem in eodem parliamento, habito ſuper praemiſſis cum praelatis, comitibus, baronibus & aliis proceri-*

[a] De Geſtis Francorum lib. 8. [b] De Rebus Gallicis lib. 2. [c] Chronic. Epiſcop. Ultraject. & Comit. Holland pag. 93. [d] Recueil des Traictes, &c. fol. 40. [e] Rot. clauſ. 21. Ed. III. part. 1. membran. 25. dorſ. Rot. Franciae 10. Hen. VIII. &c. [f] Rot. Pat. 14. Ed. II. part. 2. membran. 26. in dorſo.

but

bus dicti regni ibidem exiſtentibus tractatu diligenti, de conſilio eorundem concordatum fuit per dictum dominum regem, quod, pro bono pacis inter ſubditos terrarum Angliae & Flandriae confovendo, dictus dominus rex ex poteſtate ſua regia illa vice de bonis ſupra dictum mare Anglicanum verſus dictum locum de Crouden *depraedatis, & infra dictum regnum adductis in locis ubi malefactores cum bonis ſic depraedatis ad dictam terram Angliae devenerant, per juſtitiarios ſuos inquiri, & eandem depraedationem ſecundum legem & rationem audiri faciat & terminari; & quod domini navium quae dictae depraedationi interfuerunt, & alii qui depraedatores illos cum bonis ſic depraedatis in toto vel in parte ſcienter receptarunt, inde onerentur & puniantur ſicut participes depraedationis ſupradictae.*

Ita tabulae illae publicae. Atque codicillis regiis mandata eſt per provincias pleraſque maritimas juriſdictio cognitoribus, qui damna reſarciri facerent. Quoniam autem praeter fluminum oſtia quamplurimi ſunt in adverſis oris (maxime in Zelandicis; & ſunt etiam in litoribus aliis vicinis) ſinuoſi maris intermeantis flexus, quibus variatim ita intexitur terra, ut fieri commode nequeat, quin eadem cum terra ſic intexta ditione contineatur, ut corpus unicum, mare itidem intermeans, quod non aliter fere atque flumen ſeu torrens non raro ibi tum ripas diſterminat tum portus facit; ideo mentio etiam interdum fit intermeantis hujuſmodi maris, ut ejus quod cenſetur *intra juriſdictionem & flumen* ſeu *fluctum* maris regionum adverſarum; veluti *maris Flandriae*, ſeu (quemadmodum legitur in vetuſtis ſchedis[a] quae ductus archetypos literarum Henrici regis quinti tum ad comitem Caroleſii, tum ad decuriones Iprae, Gandavi ac Brugatum prae ſe ferunt) *deins la juriſdiction & l'eſtrem de la meer de Flandres*; quod idem ſonat. Nam dempto mari ſic intermeante, aut veluti portus vicem prae litore adverſo ſupplente, quod reliquum eſt, ſeu oceanus adverſas illas regiones & Angliam interluens, Anglicani juris, juxta ea quae ſuperius oſtenſa ſunt, ſemper eſt habitus. Unde & plane ſomnio futilius eſt quod habet ſcriptor nuperus, ubi per portus Mardiccii navale dudum inſtauratum, *Britannici freti* (hoc de quo loquimur innuens) *imperium Hiſpaniarum regi reſtitutum vidiſſe* ſe[b] ſcribit. Et de exterarum vicinarumque gentium, quarum maxime intereſſe potuit, ſententia atque recognitione marini regum noſtrorum dominii hactenus.

CAP. XXX.

De regis magnae Britanniae in mari Hibernico, & quod occiduum eſt, dominio ſeorſim agitur.

DE Anglicano mari, ſeu Britannico, quod ſacri Angliae patrimonii pars eſt, generatim, ſed maxime qua ſive orientale eſt ſive auſtrale, jam dictum eſt: de occiduo, etiam Scotico & ſeptentrionali, toto denique, quod eſt reliquum, Britannico reſtat ut dicamus. Occidui nemo non videt partem Angliae praejacentem intelligi tam in libello illo cognitoribus a regibus Angliae & Franciae ante trecentos triginta amplius annos a tot gentibus oblato, ubi *le mer d'Engleterre* ſeu *mare Anglicanum* toties occurrit; quam in regio diplomate ſuperius allato, quo reges noſtri domini maris Anglicani circumquaque indigitantur; ut quod ex Bractonio de excuſatione forenſi ejus qui in Hibernia fuerit, habetur[c], atque id genus caetera huc in ſupra allatis facientia praetereamus. Etiam & inſulas, quotquot in vicino hoc mari, *Britannicas* dictas paſſim legimus (ut ſub initium hujus libri monitum eſt) periode ac ſi freta interfluentia eas, non aliter atque flumina aut aquarum diverticula ripas, a magna Britannia disjungerent, velut ejuſdem ἀποῤῥῶγας ſeu *fragmenta*. Quo indicatur ipſa freta cum inſulis, ut flumina cum ripis, territorii Britannici partem eſſe cenſendam. Atque huc inprimis ſpectat item illud in libello toties memorato, ſcilicet *par raiſon du royalme d'Angleterre*, ſeu *ratione regni Anglicani*, dominos fuiſſe ſemper reges Angliae tum maris Anglicani (ſeu Britannici qua Angliae praetenditur) tum inſularum in eo poſitarum. Unde Mona inſula, *Mannia* vulgo dicta, quae inter boreales Angliae & Hiberniae partes medio libramine (quae verba ſunt Giraldi Cambrenſis) porrigitur in hoc mari, inter continentes, ſi quid video, Angliae provincias antiquitus numerata eſt, ut Vectis, ut Lundeia, ut quae ſunt id genus aliae. Neque enim aliud intellexiſſe videntur veteres illi, qui orta controverſia, utri circumſtipantium inſularum, Angliae ſeu Britanniae majori an Hiberniae, jure haec inſula in maris interfluentis medio poſita debuerit applicari, ad hunc modum litem terminabant. Venenoſos vermes advehunt: hos cum inſulam hanc admittere & fovere, uti Angliam & Britanniae magnae partem reliquam, Hiberniam contra eos necare obſervaſſent, *Britanniae eam* (ita Giraldus Cambrenſis[d], qui ſub Henrico II. floruit) *applicandam communis omnium cenſura dictavit*. Nam ſi aut Hiberniae aut Angliae territorium, qua agro, qua mari conſtaret, adeo cenſuiſſent a Mona hac disjunctum, ut quod interjacet maris, id aut omnium hominum neceſſario eſſe commune, aut aliis quam ſive Hiberniae ſive Britanniae regibus vetere jure ſubjacuiſſe exiſtimaſſent, ſatis ridiculam ſane agitaſſe videntur controverſiam. Nam alia non potuit eſſe, puto, quaeſtio, quam ea quae de finibus eſt Angliae ſeu Britanniae magnae, & Hiberniae. Quaeſtionem autem de finibus inter vicinos dominos locum habere poſſe, ubi territoria utrorumque non ſunt continua aut contigua, non intelligo. Si via publica intervenit, vel flumen publicum, quod ad neutrum vicinorum dominorum ſpectat, finium agundorum agi non poſſe, recte docuit[e] Paulus. Et ſane poſtquam Quintus Fabius Labeo arbiter Nolanis & Neapolitanis de finibus agri a ſe-

[a] MS. in Bibliotheca Cottoniana 3. Hen. V.
[b] Jacobus Chifletius in epiſt. dedicatoria ad comitem de Olivares, Portui Iccio praefixa.
[c] Cap. 24.
[d] Topograph. Hiberniae Diſt. 2. cap. 15.
[e] L. 4. §. 11. l. 5. & 6. ff. tit. Finium Regundorum.

natu

natu datus[a], utriſque ſeparatim regredi ita callide perſuaſerat, ut in medio aliquantum agri relinqueretur, quod populo Romano ipſe adjudicavit, neutiquam inter eos de hujus agri finibus quaeſtio amplius oriri potuit: quippe inter quos deſiit eſſe confinium: ſed cum populo Romano poſtea, ſi quae oriretur, erat utriſque agendum. Aliter ſentiendum non eſt de quaeſtione illa, utri terrarum applicari de jure debuerit Mona, inde potiſſimum nata, quod media Hibernici & Britannici juris territoria interjaceret, & ad ipſorum confinium. Nam ex argumento ab ipſius ſoli duntaxat natura deducto, ſine civili dominii ratione (cujus menſuram tamen, velut deciſioni ſortem, volebant hic eſſe ipſam ſoli naturam) non magis applicari debuerat ſive Britanniae ſive Hiberniae, quam Norwegiae, Hiſpaniae, aut Galliae, ubi perinde ac in Britannia venenoſa animalia nutriri nemo dubitat. Angliae igitur ſeu Britanniae applicari in deciſione illa vetere eſt Britannico territorio ita continenter adjici, ut vere & civiliter dici poſſit Mona provincia ſeu territorium Angliae ſeu Britanniae continens; cum nempe Anglicanum territorium ita uſque in occiduas ejus partes (eo quod in occidentem ab ipſo confinio vergit, ad Hiberniam ſpectante) perpetuo per hoc mare protendatur. Et temere nimis Elizabethae reginae legatis excidit in diſſertatione[b] cum legatis Danicis de libera navigatione & piſcatione in mari Norwegico, Bremae habita, *Reges Angliae navigationem & piſcationem in mari Hibernico inter Angliam & Hiberniam nunquam prohibuiſſe*, ac ſi inde probari voluiſſent, nec piſcationem navigationemve inter Iſlandiam & Norwegiam a Dano prohibendam, quoniam neutri maris domini, ſed pari jure litora tantum utrinque poſſediſſent. Sed & alia non minus temere de maris communione ibi dicta ſunt, ut ante advertimus. De navigatione & piſcatione in mari Norwegico mox plura, caeterum ut ratio ex neceſſaria maris communione petita perperam in legationis illius diſſertatione uſurpata eſt, ita nec verum eſt id quod de mari Hibernico excidit. Scimus enim non ſolum dynaſtas maritimos olim perduelles jus regium pluribus in Hiberniae locis uſurpantes, ob ipſam piſcandi licentiam ab exteris vectigalia gravia exegiſſe, verum etiam ſanctione parliamentaria[c] diſerte fuiſſe cautum, ne quis exterus in mari Hibernico piſcaretur, niſi impetrata prius a prorege, aliove regis Angliae legato, ſeu magiſtratu ad hanc rem legitimo, venia; etiam ut exteri pro qualibet nave piſcatoria XII. doliorum aut plurium, praeſtarent quotannis tredecim ſolidos & quatuor denarios, & pro qualibet navi minore ſolidos binos; ipſis navibus, armamentis, boniſque cunctis fiſco applicandis, ſi forte praeſtationem hujuſmodi ſeu hoc aequoris regnatoris imperium detrectarent. Sed integrum hac de re ſancitum, e quo receptiſſimam ordinum omnium Hiberniae de regio hic jure ſententiam ediſcamus, interſero. Item at the requeſte of the Commons, that where divers veſſells of other landes fro one daie to other goynge to fiſhe amongſt the Kings Iriſh enemies in divers partes of this ſayd land, by which the Kings ſaid enemies bee greatlye advanced and ſtrengthened aſwell in victualles, harneys, armor, as dyvers other neceſſaries, alſo great tributes of money given by every of the ſaid veſſelles to the ſaid enemies from day to day, to the great augmentation of their power and force againſt the Kings honor and wealth, and utter diſtruction of this ſaid land, thereupon, the premiſſes conſidered, it is enacted and ordeined by authoritye of the ſaid Parliament, that no manner veſſell of other landes ſhall bee no time nor ſeaſon of the yeere from henceforth, from the feaſt of the Nativity of our Lord Jeſus Chriſte next comming, go in no port of the ſaid land betwixt the ſaid Iriſh enemies to no manner fiſhing without one ſpeciall licence of the Lieutenant, his Deputy or Juſtice of the land for the time being, or licence of another perſon having the Kings power to graunt ſuch licence, upon paine of forfaiture of the ſhippe and goods to the King. And that whatſoever perſons or perſon that find or impeche any of the ſaid veſſells, rumpants or forfaites againſt this act by the autoritie of the ſame, it bee lawfull to them ſo making any claime in behalfe of the King, and approving the ſaid forfeytures by any of the ſaid veſſells to be made, that the King ſhall have thone moitye of the ſaid forfeyture, and the ſaide perſons or perſon ſhall have thother without anye impechment, and that all manner veſſells of other lands comming in the ſaid land of Ireland a fiſhing, being of the burden of twelve tunnes or leſſe, haveing one Drover or boate, every of them to paye for the maintenance of the Kings warres there XIII. s. IIII. d. by the yeer. And all other ſmall veſſells, as ſcarfes or boates, not having Drover nor lighter being within the ſaid burden of twelve tunnes, every of them ſhall pay twoe ſhillings going a fiſhing in the like manner. Provided alwayes that no veſſell fyſhing in the North parte of Wickla be charged by reaſon of this act; and that the Lieutenant, his Deputy or Juſtice of the land for the time being, ſhall have the foreſaid ſummes and duties of mony ſo paid to be imployed in the Kings warres for the defence of the ſaid land; and that the Cuſtomers and Collectors of the ſame ſummes ſhall accoumpt before the ſaid Juſtice, Lieutenant, or Deputy for the time being, or ſuch Auditors that ſhall be for the ſame appointed by the King or them, and not before the Barons of thexchequer in the ſaid lande; and that none of the ſaid veſſells ſo comming from other ports in the ſaide lande ſhall not depart out of the ſaide lande, till every of them pay their ſaide duties, upon pain of forfeiture of the veſſels and goods to the Kinge. Senſus ſupra redditur. Sunt etiam qui aſſerunt a Maria regina noſtra Hiſpanum veniam ad annos XXI. impetraſſe[d] piſcandi in ſeptentrionali ore mari Hibernico, atque inde proventum mille librarum annuum fiſco Hibernico auctum. Ce-

[a] Cicero de Officiis lib. 2.
[b] MDCII. apud G. Camden. in Annalibus tom. 2. pag. 273. edit. Lond.
[c] Stat. Hibernic. 5. Edw. IV. cap. 6.
[d] Gerard. Malinius in Lege Mercatoria cap. 15. pag. 159.

te & edicto vetuit [a] Jacobus Magnae Britanniae rex ne quis exterus, non impetrata prius venia, in mari hoc Hibernico piſcaretur. Quaeſtionem autem illam de Mona inſula, utcunque a Giraldo (qui ſub Henrico II. ſcripſit) memoratam, ottam nihilominus exiſtimandum eſt ſeculis Angloſaxonum vetuſtioribus, cum nempe quicquid Hiberniam & Britanniam interjacet, aut Hiberniae regibus aut Britanniae parebat, id eſt, cum utriſque ſua ſeorſim erant in hoc mari, territotia de quorum finibus ambigebatur. Certe Edwinus rex Northumbrorum, ſeu potius omnium Angloſaxonum potentiſſimus, ſub annum a Chriſto nato DCXXX. *Mevanias inſulas imperio ſubjugavit Anglorum*, quod ſcribit Beda [b]; id eſt, tum Mevaniam quam Angleſeiam vocamus, tum alteram quae Mona eſt, de qua ſumus locuti. Citetiore autem Angloſaxonici imperii aevo, Norwegi ſeu Dani, quorum latrociniis frequentioribus mare & hoc & boreale habebatur infeſtiſſimum, & hanc inſulam & Hebridas involabant, eaſque ducentos ferme annos obtinuere: adeo ut neque ad Hiberniam neque ad Britanniam interea potuerit civiliter applicari haec Mona. Ejus autem reges tam vicini maris quam inſulae dominos tunc fuiſſe elicitur ex eorum annalibus, ubi Godredum, cognomine Croban, Monae regem comperimus ſub anno ſalutis MLXVI. *ſubjugaſſe* [c] *ſibi Dubliniam & magnam partem de* Laynſter; *Scotos vero ita perdomuiſſe, ut nullus, qui fabricaret navem, auſus eſſet plus quam tres clavos inſerere.* Modum igitur ac legem rebus vicinorum navalibus praeſcripſit; quod aliud non eſt, quam ipſo maris dominio gaudere, ut in jam dictis eſt oſtenſum. Atque hinc forſan eſt, quod vetuſtiora regum Monae inſignia fuerit navis cum velo complicato, adjecto titulo, *Rex Manniae & inſularum*; ut ex ſigillis eorum obſervat Camdenus [d]. Nam recentiora ſunt illa, tres tibiae humanae, quae paſſim obviae. Poſtea vero, ſubacta ab Henrico II. & Joanne regibus Hibernia, atque Reginaldo rege Manniae in Joannis regis poteſtatem [e] redacto (cum numeroſiſſima claſſe hoc mare occupabat Anglus) non eſt cur omnino dubitemus quin in Angli etiam imperium circumvicinum ſimul mare reciperetur. Neque enim eo in aevo ſui juris erat rex Monae; ſed ſubjugatus, ſolenni fidei profeſſione praeſtira, quam *homagium* vocant, in clientelam regis Angliae conceſſit. Caeterum & Scotorum imperio paulo poſt adjecit eam Alexander III. Scotiae rex [f], praefectumque impoſuit, qui quoties opus eſſet cum tredecim triremibus ac quingentis claſſiariis ſubſidio ei foret. Hebridas item, pulſis Norwegis, reciperavit & ad poſteros tranſmiſit. Dein rediit iterum ad Anglos Mona. Atque iis din Hibernia cum ea & territorio illo marino potiti ſunt. Septentrionalem autem hujus occidui maris partem Hebridum & Scotiae reges, poſtquam Norwegos maris hic dominos expuliſſent, obtinuere. Atque hinc eſt quod, ut Scotia, Anglia, Mona haec, Hebrides, & Hibernia, praeter caeteras quae adjacent inſulas, ita etiam ipſe oceanus Vergivius & Deucaledonius occiduam Scotiam pulſans, atque has flexibus ſinuoſis intermeans, regis Magnae Britanniae avitum patrimonium nunc ſit ſimul cenſendum.

Quinimo in aperti hujus & immenſi oceani parte occidentaliore aliud eſt regis Magnae Britanniae jus, idque latiſſime & per Americanum litus porrectum. Cum Elizabethae reginae auſpiciis Humfredus Gilbertus, vir equeſtri dignitate, in novum orbem coloniam deducebat, ut ſimul etiam terras aliquot imperio Anglicano jure ſubjacentes in oris ſeptentrionalis Americae orientalibus reciperaret; inducebatur ab eo, velut a procuratore, regina in poſſeſſionem perpetuo ſibi poſteriſque retinendam tum portus D. Joannis dicti, qui in inſula eſt quam *Baccalaos* vocant; tum univerſi tam maris quam telluris ſpatium cc. milliaria circumquaque [g] occupantis. Solenni dein ritu Anglicano, quo praediorum dominium transfertur, tradito nimirum ei ramulo & ceſpite, novum hoc regnum, ut reginae beneficiarius accepit. Neque ſane neceſſe erat, ut aliter poſſeſſionem (unde reginae & poſterorum dominium hoc natum) adipiſceretur. Haud enim eſt exigendum, ut *Qui* [h] *fundum poſſidere velit, omnes glebas circumambulet* (quod bene monet Paulus) *ſed ſufficit quamlibet partem ejus fundi introire, dum mente & cogitatione hac ſit, uti fundum uſque ad terminum velit poſſidere.* Quod tam ad maria, quam ad tellurem nondum occupatam attinere poteſt. Adeo ut quemadmodum Siculus Flaccus [i] de agris occupatoriis, *Terrae*, inquit, *nec tantum occupaverunt quod colere potuiſſent, ſed quantum in ſpe colendi reſervavere*, ſimile etiam de mari ita occupato dici queat, quantum in ſpe utendifruendi reſervatum eſt, & finitione deſignatum. Nec forſan initia vaſtiſſimi maris hujus Americani dominii adquiſitae a Gilberto poſſeſſioni debentur. Inſtauravit potius, & regium jus hic dilatavit. Nam & a Sebaſtiano Cabotio [k], ſub Henrico VII. Anglicano imperio inſula illa *Baccalaos* dicta adjecta eſt. Et poſtea inoleviſſe morem conſtat, ut miniſtri aliqui praefecti regiae claſſis, ſeu admiralli Angliae ſummi (cujus in provincia ſunt maria omnia regi Angliae & Hiberniae, qua Angliae & Hiberniae, ſubdita) a piſcantibus etiam in hoc mari vectigalia exigerent; quod regii ſeu praeficientis dominii ſymbolum, puto, erat expreſſiſſimum. Sed ne ejuſmodi vectigalia in piſcatorum detrimentum amplius praeſtarentur, publicorum comitiorum lege ſub Edwardo rege VI. cautum [l] eſt. Quantum maris coloniae noſtrates in Americam nuper deductae ſibi occupaverint, nondum ſatis exploratum habeo.

CAP. XXXI.

De regis Magnae Britanniae dominio in mari Scotico, orientali maxime & ſeptentrionali.

QUAE ſupra ſubinde occurrunt ex Jacobi Magnae Britanniae regis edicto [m] de piſcationis prohibitione, aeque ad maria Scotica circumquaque fuſa attinent; unde & poſſeſſionem horum, marinum & avitum dominium retentum

[a] Edict. 7. Jacobi 6. Martii. [b] Hiſt. Eccleſ. lib. 2. cap. 9. [c] Chronic. Regum Manniae pag. 840. [d] Britannia pag. 847. [e] Chronic. Manniae anno MCCX. & Rot. Cart. 14. Joannis R. membran. 1. in dorſo. [f] Hector. Boet. in Hiſt. Scot. lib. 13. [g] HACKLUIT in Peregrinat. & expedit. navalibus Anglice conſcript. tom. 2. pag. 151. [h] L. 3. ff. tit. de acquir. rer. dom. [i] De Conditionibus Agrorum. [k] Diploma quo ad explorandas terras nondum cognitas, & imperio Anglicano acquirendas, miſſus eſt, habetur in rot. Franc. 12. Hen. VII. [l] Stat. 2. & 3. Ed. VI. cap 6. [m] Edict. 7. Jacobi R. Martii 6.

agnoſcas.

agnoſcas. Interdictum ſcilicet eſt exteris, maribus in hiſce piſcari, licentia prius Edinburgi non impetrata. Et in Scoticis ſanctionibus parliamentariis non tam conduntur novae, quam inſtaurantur veteres leges, quibus cautum eſt that all manner of ſiſcheres that occupies the ſea, and utheres perſons quhat ſumever that happenis to ſley heeing or quhyte fiſh upon the coaſt, or within the Iles, or out with the famen within the Frithes, bring them to free ports, &c. id eſt, *ut piſcatores* [a] *qualeſcunque mari utentes, aliique omnes qui haleces aut aſellos in oris Scoticis, aut intra inſulas aut extra eas intra aeſtuaria ceperint, eos in portus liberos inferant*, &c. ubi vaeneant civibus ejuſdem regni, quhairby his Majeſties cuſtomes be not defrauded, and his hieneſſe lieges not fruſtrat of the commoditie appointed to them be God, under the paine of confiſcation and tynſell of the veſchelles of them that cumes in the contrair hereof, and eſcheitting of all their movable guddes to our ſaberaine Lords uſe, id eſt, *ita ut nec vectigalibus ſuis rex fraudetur, nec ſubditi ejus maris uſufructu a Numine ipſis praeſtituto careant, ſub poena confiſcationis perditioniſque tum ipſarum navium eorum qui contra venerint, tum bonorum mobilium omnium, adeo ut patrimonio regio applicentur.* Ita ut ex ſingulari in mari ipſo jure uſusfructus hinc vendicetur. Aliter ſane non magis ſive ad regem Scotiae ſive ad ſubditos ejus quam ad alium quemcunque jure uſusfructus ille attineret. Quin de piſcatoribus univerſis, non Scotis magis quam exteris, fertur lex: utpote ab ordinibus cunctis illius regni, qui jus tum regium tum ſuum (regio ſcilicet ſubjectum) a majoribus ſeu ex poſſeſſione atque imperio diutino, ita didicerant, ut dubitandi locus reſtaret ea de re nullus. Et de piſcatione in orientali Scotiae mari juriſconſultus Scotus verba faciens, *Non poſſum*, inquit [b], *praeterire quod ante ſeculum hoc, poſt cruentiſſimam ex occaſionibus maritimis diſcordiam inter Scotos Batavoſque, res in hunc modum compoſita fuit, ut Batavi impoſterum abſtinerent ab oris Scoticis ad octuaginta ſaltem milliaria. Et ſi forte vi ventorum in propinquum deferrentur, vectigal certum ante regreſſum ad Abredoniae portum penderent, ubi turris hac aliiſque de cauſis exſtructa fuit; id quod Batavi bona fide majorum noſtrorum memoria uſque praeſtiterunt, donec per frequentiora domi diſſidia vectigal hoc, cum juribus aliis commodiſque compluribus, partim gubernatorum negligentia, partimque Batavorum audacia evanuerunt.* Ita ex foedere termini exterorum piſcationi olim in hoc mari praeſcripti. Septentrionalius autem, quod Scotiae objacet, mare Norwegis & Danis inſularum ibi dominis olim ferme parebat: unde & Gothice Orcadum incolae etiamnum loquuntur. Inſulas eo in mari XXXII. tenuit ante annos CCCCLX. *Rex inſularum* dictus, *tali tributo de rege Northwegiae, quod quando rex innovatur, rex inſularum dat ei decem marcas auri; nec aliquid facit ei in tota vita ſua, niſi iterum alius rex ordinetur in Northwegia*; quod ſcribit Robertus de [c] Monte. Et de his Giraldus Cambrenſis, *In boreali oceano*, ait [d], *trans Ultoniam & Galwediam ſunt inſulae variae, ſcilicet Orcades, & Inchades* (ſeu Leucades, quas Hebrides eſſe volunt aliqui) *& aliae multae, quarum fere omnium dominium & ſubjectionem Norwegienſes obtinuerunt. Licet enim aliis regionibus longe propinquius adjaceant, gens magis tamen iſta ſcrutatrix oceani prae omni genere piraticam vitam ducere ſolet. Unde & omnes eorum expeditiones & bella navali certamine ſiunt.* Haec ſcripſit ille ſub Henrico II. Adeo ut interdum appendices illae regni Britanniarum marinae, ſeptentrionalibus in oris, ab exteris invaderentur. Hinc etiam Ordericus Vitalis [e] de magno Olavi filio rege Norwegorum, *Magnam potentiam in inſulis oceani habebat*: quod ad Guilielmi II. regis Angliae tempora ſpectat. Idem etiam Ordericus, *Orcades*, inquit, *& Finlanda, Iſlanda quoque, & Groenlanda, ultra quam ad ſeptentrionem terra non reperitur, aliaeque plures uſque in Gothlandiam, regi Noricorum* (ita Norwegos appellat ille) *ſubjiciuntur, & de toto orbe divitiae navigio illuc advehuntur.* Sic Norwegorum olim tam in vicino hoc Scotiae mari, quam apertiori, imperium luculenter habemus deſignatum. Poſtmodum vero, cum inter Alexandrum Scotiae regem tertium, & Magnum Norwegiae quartum, uti & inter Robertum Bruſium regem Scotiae & Haquinum Norwegiae, pacta [f] inita erant de his inſulis, ut ad Scotorum imperium pertinerent; fieri nequivit, quin dominii maritimi, quod circumvicinum Norwego hic fuit, ſimul ceſſio accederet. Poſſidebat tamen plerumque Norwegus, & poſtea, junctis Norwegiae & Daniae regnis, Danus; uſque dum Chriſtiernus primus Norwegiae & Daniae rex, cum Margaretam filiam in uxorem traderet Jacobo tertio Scotiae regi, inſulis hiſce prorſus renunciaverit [g]; juſque ſuum omne tum in Orcadibus tum in Zetlandiis inſulis caeteriſque citerioris partis maris Hyperborei in generum atque ſucceſſores circa annum ſalutis MCDLXX. tranſtulerit. Qua de re ipſa Joannis Ferrerii, Pedemontani quidem, ſed cui ſupellex hiſtorica ab Henrico Sainclair epiſcopo Roſſenſi ex archivis Scotiae ſubminiſtrata eſt, verba adjicio. *In mari praeterea Deucalidonico, ad circium & boream, ſunt Orcadum inſulae, proxime ad littus Scoticum ſitae, numero 28 hodie tantum habitatae; atque ſupra Orcades ad centum milliaria & amplius Norwegiam verſus reperiuntur Zetlandiae numero 18, quae hodie ab hominibus incoluntur, & Scotiae regi parent: de quibus magna fuit prioribus ſeculis inter Scotos & Danos contentio, poſſeſſore tamen Dano. Has omnes Chriſtiernus Danorum rex, novi matrimonii gratia, Jacobo Scotorum regi cum Margareta filia poſſidendas pacifice tradiderat, quouſque vel ipſe vel poſteri ejus dotis nomine quinquaginta millia florenorum Rhenenſium nondum diſſolutorum regi Scoto vel ſucceſſoribus ſuis perſolvant. Sic enim nos ipſi vidimus & legimus in matrimonii dominae Margaretae Danorum regis filiae tabulis cum Jacobo ejus nominis tertio Scotorum rege confectis & utriuſque regni ſigillis decenter conſignatis, anno Dom.* MCCCCLXVIII. *&c. Poſtea vero, cum domina Margareta*

[a] Parliam. 4. Jacobi R. VI. cap 60. & parliam. 6. ejuſdem, cap. 86. [b] Guil. Welwodus de Dominio Maris cap 3. [c] In Append. ad Sigebert. Gembiac. ann MCLXVII. [d] Topograph. Hiberniae diſt 2. cap. 11. [e] Hiſtoria Eccleſiaſtica lib. 10. pag 767. [f] Ex tabulis publicis, Ferrerius in Appendice hiſt. Hectoris Boetii ſubjuncta, pag. 88. [g] Munſter. Coſmograph lib. 2. & Guil. Camden. in Inſulis Brit. pag. 849.

gareta

gareta regina p periſſet filium ſuum primogenitum Jacobum Scotiae principem, rex Danus foecunditati filiae ſuae congratulaturus in perpetuum renunciavit juri ſuo de inſulis maris Ducalidonici, nempe Orcadibus, Zetlandiis, & aliis quas ſub hypotheca in matrimonio filiae regi Scotiae cum ea tradiderat. Hujus renunciationis tabulas in archivis Scotorum principum aſſervari audio. Atque ita demum inſulae iſtae, mariſque hujus imperium ad Scotiae reges rediit, quo etiamnum gaudent. Dominii etiam arram in hoc mari habent reges Scotiae, nempe imperata piſcatoribus pro ipſa piſcatione vectigalia, de quibus obiter in ſanctionibus [a] eorum parliamentariis.

CAP. XXXII.

De jure quod regi Magnae Britanniae in vaſto & aperto ſeptentrionis mari competit. Et concluſio.

DE viciniore mari, quod Scotorum territorium eſt, capite egimus ſuperiore. Sed vero nec praetermittendum eſt hic mare illud, quod in ſeptentrionem latiſſime panditur, Friſlandiam, Iſlandiam, alias item inſulas Dani Norwegive imperio ſubjectas alluens. Nam etiam & hoc Britanno tribuerunt aliqui. Albericus Gentilis ad illud Taciti [b], *Britanniae ſeptentrionalia nullis contra terris, vaſto atque aperto mari pulſantur*; *Vides*, inquit [c], *quam protendatur regis Magnae Britanniae imperium longe in meridiem, ſeptentrionem, & occaſum.* Ac ſi quicquid fere maris Britanniis etiam in aperto oceano ullibi objaceret, regis Magnae Britanniae ditioni pareret. De ſeptentrionali item, quod in cognitas ibi terras porrigitur, idem fere agnovit ſubditus, non ita obſcuri nominis, regis Daniae in literis ad amicum Anglum ante annos aliquot conſcriptis. Gudbrandum dico Thorlacium, epiſcopum Holenſem in Iſlandia: qui ad Hugonem Branhamum Harwicenſis eccleſiae paſtorem literis anno ſalutis MDXCV. datis [d] Britannos prope maris illic diffuſi dominos appellat: *Hodie*, inquit, *fama eſt, veſtris Britannis, quos ego prope maris dominos appellaverim; quotannis eſſe in Groenlandia negotiationes.* Sed negant hoc Danorum reges; & ſibi, qua Norwegiae reges ſunt, ſeptentrionalius hoc mare, quod Iſlandicum eſt, vendicant; idque ex jure, ſi non male obtendunt, vetuſto. Obſervandum eſt ad hanc rem quod occurrit in oratione legatorum Errici X. regis Norwegiae & Daniae ad Henricum noſtrum quintum habita, quae ita ſe habuit [e]; *Invictiſſime rex Angliae, ſcire dignemini quod gratioſiſſimus dominus noſter rex Norwegiae*, &c. *praefatus habet inſulas aliquas, videlicet Iſlandiam*, Ferou, Hitland, *& alias plures ad regnum ſuum Norwegiae pertinentes, ad quas nulli ab antiquo ſolebant accedere de terris alienis ex quibuſcunque cauſis, ſive piſcandi ſive mercandizandi, ſub poena vitae & membrorum, non magis homines regni Norwegiae quam aliarum terrarum, praeter ſpecialem licentiam regiae majeſtatis. Nec de aliquo alio loco poſt obtentam licentiam exire licebat, quam de civitate Bergenſi, nec redire ad eundem locum ceſſante inevitabili neceſſitate, ubi eos cuſtumas & alia jura ad regium fiſcum exſolvere oportebat juxta antiquiſſimam regni Norwegiae conſuetudinem, ſine aliqua hominum in contrarium memoria penitus obſervatam.* Etiam Chriſtophorus rex Daniae & Norwegiae anno MCCCCXLV. indulſit [f] Ziriczeenſibus in Zelandia liberam in regnum ſuum navigationem, *Exceptis Iſlandia, aliiſque invicem inſulis prohibitis*, quae diplomatis verba ſunt. Quin ex foedere inter Henricum noſtrum VI. & eundem Erricum Norwegiae & Daniae regem, Haſniae icto, anno ſalutis MCCCCXXXII. [g], adductum eſt a legatis regis Daniae, Bremae cum Elizabethae noſtrae legatis ibi de libero hujus maris uſu anno MDCII. agentibus, caput hoc in eandem fere ſententiam, *Caveant omnino mercatores & alii quicunque homines & ſubditi regis Angliae & Franciae, ne de caetero ſub poena amiſſionis vitae & bonorum viſitare praeſumant terras Iſlandiae, Finmarchiae, Halghalandiae, ſeu alias quaſcunque terras prohibitas aut portus illegales in regnis Daciae, Sueciae, & Norwegiae.* Etiam & annis aliquot ante interdictus eſt maris hujus uſus tam mercatoribus quam piſcatoribus, niſi Northbarnam regis Northwegiae celeberrimum emporium cum mercibus adirent. Atque ea de re habetur ſanctio Henrici ſexti parliamentaria, qua per annos aliquot ejuſmodi itidem in Norwegi gratiam interdictum [h] obtinuit. Adeo ut frequentia ſint diplomata, quibus a regibus noſtris [i] poſtea veniam Iſlandiam, Finmarchiam, alias Norwegiae & Sueciae regis provincias adeundi Anglis indulgetur. Sed ipſa lex, cujus vis ex ejuſmodi indultis pro regis arbitrio relaxabatur, ſub Henrici octavi initiis [k] eſt antiquata. Et de eo tempore Joannes Major, *Quotannis*, inquit [l], *ad Iſlandiam, ultra circulum arcticum, Anglorum claſſis pro piſcibus habendis proficiſcitur.* Caeterum utcunque de borealioris hujus dominio fuerit ſtatuendum, ejuſmodi nihilominus ſaltem ſervitus perpetua olim, initis inter Norwegiae & Angliae reges pactis, ei imponebatur, ut ad Iſlandiam, adeundi & hoc mari utendifruendi jus item perpetuum ſubditis regis Angliae etiamnum permaneat. Icto enim Haſniae inter Henricum Angliae VII. & Joannem II. Daniae & Norwegiae reges foedere, anno Chriſti MCDXC. ſancitum eſt [m] *Quod mercatores & homines ligii, piſcatores & quicunque alii regis Angliae & Franciae ſubditi libere poſſint temporibus futuris in perpetuum ad inſulam Tyle, id eſt, Iſlandiam* (nam hanc Thulen eſſe putabant ejus aevi plerique, ut & nunc etiam nonnulli) *cum eorum navibus & bonis & mercandiſis, victualibus & aliis rebus quibuſcunque, emendi, vendendi, piſcandi, ſive mercandiſandi cauſa navigare, accedere & intrare, ibique morari & more mercatorio converſari, & ab eadem redire & libere revertere toties quoties eis placuerit abſque prohibitione, moleſtatione vel impedimento noſtro haeredumve noſtrorum & ſucceſſorum in regnis Daciae & Norwegiae, vel officialium noſtrorum quorumcunque; ſolvendo tum in illa inſula tum in*

[a] Parliam. 6. Mariae reginae Scot. cap. 54. [b] In vita Julii Agricolae. [c] In Advocat. Hiſpanic. lib. 1. cap. 8. [d] HACKLUIT in Peregrinat. tom. 1. pag. 590. Anglice edit. [e] 3. Hen. V. ſeu anno Chriſti MCCCCLIII in Schedis Vetuſtis bibliothecae Cottonianae. [f] Joan. Pontan. in hiſt. Danica, & Zuer. Boxhorn. in Apologia pro Navigat. Holland. [g] Foed. Hen. VI. Angliae & Errici X. Daniae R. MCCCCXXXII. art. 6. ex tabulis legationis Danicae, ſeu diſſertationis bremenſis, MDCII. in Bibliotheca Cottoniana. [h] Stat. 8 Hen. VI. cap. 2. & rot. parliam. 8 Hen. VI num. 33. [i] Rot. Franciae 18 Hen. VI. membran. 16. rotul. Franc. 12 Hen. VII. rot. Franc. 1. Ed. V. &c. [k] Stat. 1. Hen. VIII. cap. 1. [l] De Geſtis Scotorum, lib. 1. [m] Foed. Daniae 11. Hen. VII. art. 4 quod in tabulis legationis MDCII. etiam habemus.

portubus

portubus ejuſdem, in quibus eos appellere contigerit, jura & theolonia debita & conſueta. Proviſo ſemper, quo lapſo ſeptennio poſt datum praeſentium immediate currente, novam licentiam a nobis & ſucceſſoribus noſtris regibus Daciae & Norwegiae petant & obtineant, ut ſic de ſeptennio in ſeptennium mercatores & omnes praedicti nos & ſucceſſores noſtros reges Daciae & Norwegiae in impetratione novae licentiae in perpetuum recognoſcant. Tempore autem non finitum fuiſſe foedus hoc, ſed ad haeredes ſucceſſoreſque utrinque pertinuiſſe liquet, non ſolum partim ex jam allatis, verum ex ipſa praefationis formula, quam ſubjungere viſum eſt. *Nos Joannes Dei gratia rex praememoratus de unanimi conſilio & conſenſu dilectorum conſiliariorum noſtrorum & aliorum procerum & nobilium regni noſtri Daciae cum oratoribus illuſtriſſimi principis Henrici Dei gratia regis Angliae & Franciae fratris noſtri chariſſimi Jacobo Hutton legum doctore, Thoma Clarentio armorum rege, Thoma Carter & Joanne Beliz mercatoribus de Linna, de pace reformanda & perpetua concordia inter regna noſtra firmanda tractari fecimus & annuimus; qui quidem noſtri conſiliarii & oratores cum praenominati regis Angliae fratris noſtri chariſſimi ſpeciali mandato & pleniſſima poteſtate, de qua per literas ejuſdem regis Angliae nos certiores reddiderunt, conſtituti in civitate noſtra Hafnenſi, pacem perpetuam & inviolabilem amicitiam & firmam concordiam inter nos, haeredes & ſucceſſores noſtros, fautores, amicos & conſanguineos, & illuſtriſſimum principem Henricum regem Angliae & Franciae fratrem noſtrum chariſſimum ſuoſque haeredes, ſucceſſores, fautores, amicos & conſanguineos, perpetuis futuris temporibus eſſe & fore concluſimus per hunc modum qui ſequitur.* Etiam & renovatum eſt foedus illud anno MDXXIII. ab Henrico Angliae VIII. & Chriſtierno II. Daniae & Norwegiae regibus, nec forma diſſimili. Jus igitur eſt perpetuum, & ad haeredes regis Angliae tranſmiſſum, ut Anglis ſuis liber ſit maris hujus ſeptentrionalioris ſeu Iſlandici uſus. At vero non infrequentes nihilominus ea de re interceſſere hinc inde legationes, regnantibus Frederico II. & Chriſtierno IV. Daniae regibus, & Elizabetha Angliae regina. Reclamabant Dani; neque jure hujuſmodi uti Anglis fas eſſe, niſi venia prius a Daniae regibus impetrata, eaque quolibet ſeptennio, juxta foedus illud ſub Joanne II. & Henrico VII. ictum, novata. Quin obtendebat Nicolaus Cragius Chriſtierni IV. legatus in Angliam anno MDXCIX. pactum Haderſlabienſe inter Fredericum II. & Elizabetham anno MDLXXXIII. initum, ac ſi eodem diſerte cautum fuiſſet, ut denegata pro libitu regis Daniae licentia ſervitus haec in mari Iſlandico Anglis conſtituta terminaretur. Caeterum reſponſum eſt tum a proceribus domi, tum a reginae legatis Bremam ad negotium hoc tranſigendum miſſis, jus hoc ſive ſervitutem marinam Anglis tam temporis praeſcriptione, quam perpetuis foederum pactis adeo confirmari, ut id quod de licentiae petitione in pactis Joannis II. & Henrici VII. regum occurrit, non eo omnino pertineat, ut ſive negata ea ſive non petita jus ſeu ſervitus illa minueretur; ſed eo duntaxat ut Norwegicum in hoc mari jus itidem quodcunque ab Anglis ſolenni cujuſlibet ſeptennii petitione recognoſceretur. Neque modum eſſe, conditionem, ſeu tempus ſervituti adjectum, ſed ideo tantummodo locum ibi habere, ut ſeu foederis beneficii ſeu ſervitutis conſtitutae originis memoria tantum ſubinde petitione inſtauraretur. Imo in literis Frederici ſecundi ad Elizabetham reginam datis quarto Maii MDLXXXV. foederis hujus clauſulae, quae ad licentiae petitionem ſpectat, verbis renunciatum eſſe expreſſiſſimis. Neque ſane ex foedere illo Hafnienſi jus omne in mari illo Anglis competere coepit, quicquid obtenderint Norwegi. Etenim cum antiquitus Errici X. legati apud Henricum noſtrum V. de Anglorum in mari hoc piſcatione conquerebantur, Anglus etiam antea ſibi in mari illo jus aliquod fuiſſe non obſcure, puto, innuit, dum in Norwegi gratiam hoc tantum tunc praeſtitit, ut Angli non aliter ibi per annum deinceps futurum piſcaturam exercerent *quam antiquitus fieri conſueverat*, idque edictis in portubus & urbibus celebrioribus promulgari juſſit. Tempus praefinitum & vetus piſcandi conſuetudo priſtinum jus aliquod aperte ſonant. Ipſam autem edictorum en tibi formulam [a]. *Nullus de ligiis domini noſtri regis, quibuſdam certis de cauſis ipſum dominum noſtrum regem ſpecialiter moventibus, ex nunc in unum annum proxime jam venturum ad partes inſulares regnorum Daciae & Norwegiae, & praeſertim verſus inſulam de* 𝔍𝔰𝔩𝔞𝔫𝔡𝔢, *piſcandi cauſa ſeu alia accedere praeſumat, in praejudicium regis regnorum praedictorum, aliter quam antiquitus conſueverat.* Etiam Anglos eo in mari per annos complures antea piſcaturam exercuiſſe liquet ex tabulis ejuſdem regis parliamentariis [b]. Foedus autem illud Haderſlabienſe (de quo Cragius ante) non ad piſcationem ſive in Iſlandico ſive in Norwegico hoc mari, ſed ad negotiationem & mercaturam, quam exercebat corpus mercatorum apud nos Moſcoviticum, pertinet. Hoc enim duntaxat pactum eſt, ut libere ſubire poſſint corporis illius mercatores, tempeſtatibus aut aliter coacti, litora & portus tam Iſlandicos quam Norwegicos; *hoc tamen reſervato, ne ſine ſpeciali regis Daniae licentia in portubus Norwegicis ſeu Iſlandicis ante prohibitis ulla ratione negotientur & mercaturam exerceant, neve ſubditis regis dictorum locorum ulla re contra hoſpitalitatis jura moleſti ſint, ac ob omni maleficio prorſus abſtineant*; quemadmodum Cragio reſponderunt Angliae proceres. Verum de hac re luculenter omnia explicantur, & copioſe defenditur jus iſthoc Anglorum, in literis ab Elizabetha regina Kal. Septembris anno MDXCIX. ad Chriſtiernum IV. datis, quarum partem huc ſpectantem inſerere eſt operae pretium. *Ad requiſitionem ſereniſſimi principis patris ſerenitatis veſtrae anno* MDLXXVII. *legatum in Germaniam miſimus* (ita reginae literae loquuntur) *qui cum ipſius deputatis tractavit de omnibus controverſiis, & praeſertim de piſcatione Iſlandica & Norwegica, ubi compertum eſt regem uti tantummodo tractatu biennalium induciarum* [c], *in quo tunc conventum fuit, ne Angli ultra Hagalandiam navigarent. At ex parte noſtra exhibiti fuerunt tractatus cum regibus Joanne & Chriſtierno, in quibus, ſopitis quae praeceſſerant*

[a] Vet. Sched. de Temp. Hen. V. in Bibliotheca Cottoniana; & rot. clauſ. 3. Hen. V. membr. 5. in dorſo.
[b] Rot. parliam. 3. Hen V. part. 1. membr. 5. n. 33.
[c] Sub Edwardo IV. Angliae R.

controverſiis, aliter fuit conventum; & huic tractatui pacis generalis poſtea factae, non praecedentibus induciis biennalibus ſtandum erat. Quod recognoſcens ſereniſſimus princeps parens veſter petiit per literas ſuas, ut controverſia iſta referri poſſit ad aliam diſquiſitionem. At ab eo tempore nulla talis diſquiſitio facta eſt. Nihilominus accepimus ſubditos noſtros piſcantes captos & tormentis cruciatos & hoſtiliter tractatos fuiſſe. An juſte hoc factum ſit judicare omnes poterunt, qui aequo animo rationes noſtras ſunt expenſuri. Non negamus, quin cum dominus cancellarius Whitfeld *& de* Barnico *ad nos venirent* (Whitfeldius & Barnicovius legatione functi ſunt in Anglia anno MDXCVII.) *praetendiſſe eos verbis piſcationem illam Iſlandicam & Norwegicam ab Anglis contra foedera & pacta regnorum exerceri: at cum probationem nullam protulerint neque proferre potuerint, nos vero authentica inſtrumenta regum Joannis & Chriſtierni habeamus in contrarium, quibus major fides adhibenda eſt quam nudis allegationibus, res in aliud tempus rejecta eſt. Doctori quoque Cragio reſponſum eſt, tranſaction in quae anno Domini* MDLXXXIII. *Haderſlabiae cum rege Frederico facta eſt, nihil ad hoc negotium pertinere* ratione ſupra oſtenſa. Et paulo poſt, *Quod vero ex tractatu cum rege Joanne praetenditur* (foedere Hafnienſi; de quo ſupra) *licentiam pro piſcatione de ſeptennio in ſeptennium peti oportuiſſe (id quod nec per quamplurimos fuit omiſſum) reſpondemus ejus omiſſionis culpam non proceſſiſſe ab Anglis, ſed Danis. Nam uſque ad tempus expulſionis Chriſtierni regis, circiter annum Domini* MDXXI. *ſeptennalis illa licentia petita fuit. Poſtea vero peti deſiit propter incertitudinem ad quem legitime regis ſucceſſio ſpectaret. Et a tempore dictae expulſionis Chriſtierni regis, neque reges Fredericus abavus, Chriſtiernus avus, neque Fridericus parens ſerenitatis veſtrae ullam talem petitionem licentiae urſerunt: ſed exiſtimantes ſufficere priores tractatus qui inter reges & regna initi fuerunt, poſt plurimorum annorum praeſcriptionem (cum ſatis alioquin ſecuri eſſent id nunquam attentandum iri, propter quod petitio primum talis licentiae inſtituta fuerit) nihil voluerunt innovare. Et in hunc finem doctori Cragio monſtratae fuerunt literae Frederici regis patris ſerenitatis veſtrae quarti Maii anno* MDLXXXV. *ad nos ſcriptae, ſi Angli ab injuriis abſtinuerint, ipſos gaviſuros libertate & ſolita clementia abſque ulla mentione vel requiſitione petitionis licentiae; cum nihilominus nos obtulimus vobis, mercatores noſtros ſecundum antiquam & per multos annos intermiſſam conſuetudinem deinceps a vobis de ſeptennio in ſeptennium petituros, quam oblationem certiores facti ſumus ſerenitatem veſtram noluiſſe admittere.* Neque enim voluit ſereniſſima regina juriſdictionem & imperium regis Daniae & Norwegiae in hoc mari aliter agnoſcere, quam ut integra interim (ut aviti patrimonii pars minime contemnenda) piſcandi, quam diximus, ſervitus ibi, ut dictum eſt, conſtituta ſibi ac poſteris retineretur.

Aliae fuere & literae & legationes de hac re anno MDCII [a]. Sed ampliata lite nihil definitum eſt. At vero & in mari quod Iſlandia eſt multo ſeptentrionalius imperium & dominium regis Magnae Britanniae comperitur; nimirum in Groenlandenſi. Hoc enim mare nondum occupatum, nec piſcatorias artes paſſum, ſingulari balaenarum captura, patrum memoria, quaeſtuoſiſſimum primo reddidere Angli, qui Moſcovitici corporis mercatores hac navigabant. Maris ita nondum occupati uſus, & ejuſmodi quaeſtus primo repertus, repertori tam corporis quam animi poſſeſſione id ſibi alterius (ut hic Angliae principis) nomine vendicanti, ad modum vendicationis dominium tribuit non aliter atque aliarum quarumcunque rerum nondum poſſeſſarum prima & naturalis & civilis poſſeſſio. Unde Jacobus rex in literis, quibus viri clariſſimi & ornatiſſimi Henrici Wottoni equitis aurati in Hollandia legati ſui aliorumque procuratorum fidem atque ea de re agenda teſtatus eſt, *Piſcationes* [b] *in mari boreali prope Groenlandiae litora nobis ſolum & noſtris jure acquiſitas*, meritiſſimo appellavit. Ut vero tandem concludamus; quicquid hactenus de regum Magnae Britanniae jure ac dominio marino atque avita eorum in oceano ſacri patrimonii area diſſeruimus, id totum complectamur carmine ea de re olim ab ipſo viro praeſtantiſſimo Hugone Grotio (de cujus ſcriptis juridicis, qua ad maris ſive dominium privatum, ſive communionem attinent, ſuperiore in libro diximus) ad JACOBUM regem Anglicano regno inaugurandum elegantiſſime conſcripto:

------*Tria*, inquit [c], *ſceptra profundis*
In magnum coiere ducem ------

Et dein oceanum, a luna agitari ſolitum, allocutus:

Sume animos a rege tuo, meliore levatus
Sidere, nec cela populos quocunque calentes
Sole, per immenſum quem circumvolveris orbem,
Quis det jura mari. -----

Et, ------- *licet omnia caſus*
Magna ſuos metuant, Jacobo promiſſa poteſtas
Cum terris pelagoque manet.------

Paulo item poſt,

------*rerum natura creatrix*
Diviſit populos, & metas ipſa notavit.
Sic juga Pirenae, ſic olim Rhenus & Alpes
Imperiis menſura fuit: te flumine nullo
Detinuit, nulla nimboſi verticis arce;
Sed totum complexa parens hic terminus ipſa
Subſtitit, atque uno voluit ſub limite claudi.
Te ſibi ſepoſuit ſupremo in gurgite Nereus.
Finis hic eſt, qui fine caret. Quae metu Britannis,
Littora ſunt aliis; regnique acceſſio tanti eſt,
Quod ventis veliſque patet. ------

Et verum certe eſt, juxta teſtimoniorum ſuperius adductorum cumulum, ipſa vicinorum principum, qui tranſmarini ſunt, litora ſeu portus, Britannici imperii, quod marinum eſt, metas eſſe ſive auſtrales ſive orientales; in aperto autem & vaſto ſeptentrionis atque occidentis oceano, poſt diffuſiſſima aequora quae Anglo, Scoto, Hiberno occupata ſunt, eas eſſe conſtituendas.

[a] Camden. in Annalibus Elizb. tom. 2. ann. MDCII. pag. 272. Edit. Lond.

[b] 29 Septembris, MDCXIV. ex eorundem exemplari in Bibliotheca Cottoniana.

[c] Sylvarum lib. 2.

F I N I S.

Gratiae & gloria Deo Servatori.

V I N D I C I A E

Secundum Integritatem

Exiſtimationis Suae

Per Convitium de Scriptione

M A R I S C L A U S I,

Petulantiſſimum Mendaciſſimumque inſolentius laeſae

In Vindiciis

M A R I S L I B E R I

ADVERSUS

Petrum Baptiſtam Burgum, Liguſtici maritimi dominii aſſertorem, Hagae Comitum jam nunc emiſſis.

Contumeliam nec fortis poteſt nec ingenuus pati.

V.

Nobiliſſimo,

Doctiſſimo,

undiquaque praeſtantiſſimo,

vitae meae, ſtudiorum, morumque,

ac ſimul praecipuorum quae

in VINDICIIS hiſce paginam faciant

utramque (cum quam pluribus aliis,

viris illuſtribus, nobiliſſimis)

teſti oculato & luculentiſſimo,

adjutori mihi aſſiduo,

amico longe chariſſimo,

Joanni Vaughano,

à Troeſcoed,

regionis Dimetarum Ceretícae, armigero

Interioris Templi ſocio,

D. D.

Exiſtimationis Suae

PER

Convitium Mendaciſſimum laeſae

VINDICIAE.

I. *Quaeſtio, circa maris dominium, illuſtris. Vindiciarum Maris Liberi ſcopus. Autoris earum libri quinque, ejuſdem nominis, olim in Mare Clauſum conſcripti.*

II. *Conſilium unde ſcriptum hoc natum.*

III. *Luſus inſolens autoris Vindiciarum Maris Liberi, de nuperrima maris Clauſi ſcriptione, & nuperrima Anglorum dominii maritimi uſurpatione.*

IV. *Obiter de vetuſtiſſimo velorum in mari Britannico demiſſionis uſu, & actis admirallitatis Angliae, de tempore Joannis regis, publicis ad eam ſpectantibus.*

V. *Convitium ipſum, unde ortum hoc ſcriptum; Mare Clauſum ſcilicet, dum carceris colonus eram, in redimendae libertatis pretium, velut fabulas quae regi placerent, me conſcripſiſſe.*

VI. *Tempus quo mare Clauſum ſcriptum eſt. Obiter de praerogativae regiae capitulis Stamfordianis, in quibus ſolicitius quaeſivit impugnator regium maris Britannici dominium, quod, quoniam non illic repertum, nullibi conclamat extare.*

VII. *Mare Clauſum Jacobo regi porrectum, lectum, reſtitutum. Diu poſt ſub illo carcer, mallem, cuſtodia mea, eaque mitiſſima, prima, & poſt hebdomadas quinque liberatio.*

VIII. *Carcer meus ſecundus ſub Carolo rege.*

IX. *E carcere illo liberatio, quinquennio amplius ante quidquam de Mari Clauſo ſive a rege illo ſive a me cogitatum.*

X. *Nullo in carcere quid operis illius unquam ſcriptum eſſe, nec de eo illic me omnino eſſe meditatum.*

XI. *Utrum quae domino in pretium libertatis, placerent fabulas ſcripſerim ego, an impugnator quae placerent populo?*

XII. *Ratio & conſilium, quo ſemper uſus ſum circa ſcripta quaecunque me impetentia.*

INTER tranſvectos vere hoc e Belgio libros novos, occurrit mihi titulus, *Theodori J. F. Graſwinckelii J.C. Maris liberi Vindiciae, adverſus Petrum Baptiſtam Burgum, Liguſtici maritimi dominii aſſertorem*; Hagae Comitum MDCLII. Nequibam non avidius ſtatim percurrere opus ipſum, utpote quod circa quaeſtionem de dominio maris, adeo ex ſe illuſtrem, & nupere hinc inde acrius diſceptatam verſetur. Ut de Liguſtici dominio maris Petrus Burgus [a], ita etiam pridem de Adriatici & Baltici, alii, uti & nupere de Britannici, Thomas Rivius [b], & Joannes Burrhus [c], equites; de Indicani, veluti Luſitanici, Stephanus Fagundez [d], de Gallicani Claudius Moriſotus [e]; de cujuſlibet, Joannes Loccenius [f], alii itidem, diſputarunt. Legendi ardorem auxit ſcriptoris dignitas egregia, utpote S. Marci equitis & ordinum Hollandiae & Weſtfriſiae fiſci advocati; etiam & ordinibus foederati Belgii generalibus operis inſcriptio. In Petrum Burgum quidem accingere ſe videtur, ſed multo intenſius me ſaepius nominatim ferit, quaſi revera in Mare Clauſum & Anglos, nec in Burgum ſcripti inſtitutum fuiſſet. Planiſſime nihil in Ligures ipſos. Impugnator certe ille circa annos abhinc quindecim, ejuſdem tituli, ſcilicet Vindiciarum Maris Liberi (quod a viro undiquaque ſummo conſcriptum ſolum eſt ad commercii Indicani libertatem adverſus Luſitanos, Batavis aſſerendam; quo nomine etiam indigitari ſolet) opus majus, etiam ad me inſcriptum, & in libros quinque tributum, congeſſit; mare Clauſum illic more ſuo flagellans. Nec editi ſunt typis libri illi; quorum tamen exemplar tantum non integrum, compluribus abhinc annis ex Hollandia deſcriptum, amici beneficio, accepi. Hos item in Vindiciis hiſce adverſus Burgum memorat ipſe. *Dictum jam*, inquit [g], *ſupra refutatum a me Seldeni librum, quod quam candide, quam ingenue fecerim, ipſum ſi ita res ferat, vel Seldenum teſtem, judicem, aſſertorem quoque a me, ſi poterit & qua poterit vindicem fero. Eo edicto, neque invidiam ullam, neque malevolas ullas lancinationes vereor; quas nec meruiſſe me nec provocaſſe teſtabuntur, quae ſcripſi; quando illuſtriſſimis ac praepotentibus DD. ordinibus Belgii foederati viſum erit injungere, ut typis deſcribantur. Oppoſui caput capiti, argumentum argumento*, &c. Unde etiam in Carmine encomiaſtico hiſce adverſus Burgum praefixo:

> *Ergo Seldenum quanquam pro tempore differs,*
> *Magno praeludens operi, tamen ungue leonem*
> *Oſtendis.*

Sane impugnatio candide & ingenue praeſtita, ingenuo & candido cuiquam non eſſe gratiſſima nequit. Utcunque, nec invidia, nec malevolae lancinationes a me omnino verendae. Mores mei illis alieniſſimi.

II. Cavillos, argutiolas, ſcommata, circa rem controverſam hallucinationes, idque genus reliqua ſive in libris illis quinque, ſive in hiſce adverſus Burgum Vindiciis, aliiſve aliorum occurrentia neutiquam omnino morari mihi conſtitutum eſt. Farinae ejuſmodi qualiſcunque fuerit vis, ut liberrimo lectorum judicio partis utriuſque rationum momenta perpendentium ea pateat, ſubſitque neceſſum eſt. Nec ſane aliorſum animis ſedatioribus provocandum. Ut, lite conteſtata, praetori aliiſve judicibus forenſibus, ita poſtquam ſtrictis invicem de re tantum controverſa utrinque calamis fuerit decertatum, lectoribus, pro indole eorum, ingenioque vario, lis relinquenda; quod utinam in omnibus etiam ſcriptorum generibus, magis obtineret: replicationes, triplicationeſque in jurgii impetum veritatiſque ſimplicius & ſobrie diſquirendae negligentiam nimiam ſaepius degenerant; nec promius adhibendae, niſi ubi alterutrinque facti alicujus nimis ignorati veritas, qualis e ratiocinatione ſola elici nequeat, fuerit forſan tempeſtive ſuggerenda. At vero ubi impugnator quiſquam honeſtioribus ſcholaſticiſque; etiam ingenuis & candidis, rationis, ingenii & literaturae ſuae qualibuſcunque armis, convitiorum ac contumeliarum ſpurcarum ſive ſuarum, ſive ab aliis ultro imbibitarum ſordes ſimul in adverſarium, infamandi plane cauſa, falſo immiſcuerit, de quibus lector interea nullus, qua talis, dijudicare potis ſit; certe adverſario malitioſe, & extra literarum, rationis & ingenii arenam, indignius ſic habito, etiam, velut munus humanitatis, tum ſibi tum aliis praeſtandum, incumbit, ut ſe ſibi vindicet, ac infamiam repellat, convitia ejuſmodi diluendo. Ne ſcilicet, e calami procacis inſolentia ſilentio praetermiſſa exiſtimationis ſuae, utcunque immerentis, diminutio apud veri neſcios poſteroſque inde nimis retineatur.

III. Impugnator hic elogiis quidem honore, quam ut mihi rite adaptari queant, plenioribus, evehere me ſubinde dignatur; vir plane doctiſſimus ampliſſimuſque. Caeterum ad illud qnod Petrus Burgus [h] (qui opus ſuum Romae edidit MDCXLI.) habet de dominio *maris Britannici, de hoc nuperrime opus integrum edidit Jo. Seldenus* (typis edideram anno MDCXXXV.) impugnator hic [i] praetermiſſo *edidit* in verbis Burgi ibi ab eo citatis, ſtatim ea repetit quaſi Burgus ſic ſcripſiſſet, *Seldenus nuperrime integrum opus ſcripſit*, quod non omnino dixit ille; ſed, *Seldenus nuperrime* (nempe paulo ante ſcriptionem ſuam, quae ita intra ſexennium retro ab editione ejus putatum accidit) *opus integrum edidit*, quod nemo qui Mare Clauſum inſpexerat, neſcire quibat. Et paulo poſt, ad ſibi ſic fictum, ſed quaſi a Burgo ſcriptum, hic noſter, *Nuperrime ſcriptum quod dicat Burgus, quam vere dicat non inquiro, contentus ipſum nullius erroris inſimulare, cum non potuerit niſi de nuperrima uſurpatione nuperrime ſcribi.* Belle, leviterque ſatis, ad Burgum, & *nuperrime* & de *ſcriptione*, cujus Burgus mentionem fecerat nullam, etiam & de *nuperrima* Anglorum *uſurpatione*, veluti re prorſus indubitabili.

IV. Obiter autem hic advertere liceat de facti,

[a] Romae MDCXLI. [b] Hiſtor. Navalis Mediae lib. 3. cap. 37. Londini MDCXL. [c] Script. MDCXXXIII. edit. MDCLI. Londini. [d] De Juſtitia lib. 2. cap. 8. §. 11. Lugd. MDCXLI. [e] Orbis Maritimi Hiſtor. lib. 2. cap. 18. &c. Divione MDCXLIII. [f] De Jure Maritimo lib. 1. cap. 4. Holmiae MDCL. [g] Not. in cap. 6. pag. 122. [h] Lib. 1. cap. 6. pag. 39. [i] Ad cap. 6. pag. 118.

quam

quam *uſurpationem* hic *nuperrimam* vocat, ignoratione nimia; noo omnino fuiſſe quod de ea ita, per obliquum, inſultare, adverſus Aoglos, ſibi permitteret: quicquid de juris, quae extant teſtimooiis dicendum fuerit (quae ſatis in Mari Clauſo tractata) ut alia de uſurpatione ſeu uſu a ſeculis ſatis vetuſtis derivato praetermittam, illud inprimis, quantum ad hanc rem nuperrime controverſam, obſervandum eſt; ſolennis per mare velorum demiſſioois, quae pro dominii qualiſcunque imperii ſeu praerogativae marinae recognitione ſumi ſolet [a], in mari Britannico uſum, ante anoos amplius abhinc 450, io teſtimonio omni majori exceptiooe, velut juris conſuetudinumque maris partem etiam tunc antiquam reperiri. Illud quidem in Mari Clauſo [b] partim editur, ut ad annum MCC. ſeu Joannis Angliae regis ſecundum attinens; quod verum eſt. Ipſiſſima autem ex archivis admirallitatis Anglicanae verba ſunt, *Item ordonne eſtoit a haſtingues pur loy & cuſtome de la mer ou* [c] *temps de roy John, l'an de ſon reigne ſecond, per l'advis de ſes ſeigneurs temporels, que ſe le lieutenant en aucun voiage ordonne per commun counſail de royalm encoutre ſur la mer*, &c. quae allata in loco Maris Clauſi citato, praecedunt. Neque regem Joannem, oeque proceres ejus, de uſu & jure hic dubitaſſe palam eſt; io mari nimirum Britannico, per quod expeditiooes tunc navales, quarum in diſſidiis inter Joannem & Philippum Auguſtum regem Galliae, uſus. Exiſtimaveritne quiſquam regem illum Angliae proceresque ſuos, jus ejuſmodi maritimum ſibi tuoc ſomniaſſe aut finxiſſe, poſterove velut fictum accepiſſe ſervaſſeque? Citatur illic codex haec exhibens ſub titulo MS. *commentaris de rebus admirallitatis* fol. 28. Qui quidem commentarius qualis fuerit, publice hic intereſt, ut recte dignoſcatur. Deſcriptus eſt perpulchre ſub Edwardi regis III. tempora, ut videtur; ex vetuſtiori proculdubio exemplari. Quo modo admirallus ſe gerere deberet, io miniſtris ſibi adſciſcendis, facioorofis puniendis, aliiſque, capitulis in compluribus lingua Normannica docet, marinas item conſuetudines (quarum jam memorata pars conſpicua) & deciſiones aliquot; quibus accedit compeodium Latine de judiciario cauſarum proceſſu forenſi, juxta juris Caeſarei formulas, maxime quae ad admirallitatis forum ſpectant. Ita pervetuſtum erat atque etiamnum quidem manet, archivi admirallitatis codex hic cimelium. Sed apud me, libens fateor, per annos complures ſervatum eſt. Adſcribitur in fronte MOLXXIX. *Liber Gulielmi Hareward ſupremae curiae admirallitaatis Angliae regiſtrarii.* Sed per *Gulielmi Hareward* inducitur linea, quaſi nullius eſſe admittendus fuerit praeterquam ſupremae curiae admirallitatis regiſtrarii, velut in Seriniis cuſtodientis. Is ita regiſtrarius illic anno XXII. Elizabethae reginae penes ſe tenuit, uti & deceſſores fecerant, ac ſecere ſucceſſores. Proxima ante initium pagina habetur MDL. *Loyalte na hounte*; *E. Clynton.* Id eſt, ut cimelio archivi admirallitatis Angliae ſingulari nomen ſuum adſcripſit Edwardus baro Clintonius ſub Philippo & Maria [d] regibus & poſtmodum ſummus Angliae admirallus; qui comes dein Lincolniae ab Elizabetha creatus. Hujus exemplo, ſucceſſor ejus Carolus Howardus comes Nottinghamiae, compluribus in paginis inſeruit C. H. oomen ſuum, ut codicis, qua admirallus erat, domini, ſic deſignans. Adeo de fide ac autoritare codicis oon eſt omnino dubitandum; quae ſane praeter alia ootiora, *nuperrimae uſurpationi* hic ſatis refragantur. Moriſotus [e] quidem, licet Britannico maris dominio adverſarius, Joannis regis edictum illud, ſic ei nominatum, ſatis agnoſcit, *quamvis*, ut recte ait ille, *hiſtorici de eo taceant.* Verum quidem eſt, omnimoda dominii maritimi jura cuiquam, ex velorum ejuſmodi demiſſione ſola non magis probari, quam ex homagio, feudi nomine praeſtito, omnimodos dominii ei, cui praeſtitum ſit, apices competere. Dominii & imperii temperamenta ſunt non pauca, & perquam varia. Et variae ad illa ſpectant, ut ruſticae & urbanae ita & maritimae ſervitutes, aliaeque dominii ſive partes ſive appendices. Sed in ſeculis antiquiſſimis, quemadmodum faſcium in occurſu magiſtratus majoris ſubmiſſionis uſus erat [f], ita inſignia oavalia in ſuperioris digniorisque occurſu detrahebantur; ut in exemplo illo ſingulari Antonii & Dooitii AEnobarbi navium praetoriarum, in mari AEgeo invicem occurrentium, ubi lictor Antonii primarius in prora ſtans audacter eis qui in AEnobarbi navi erant, Ὡς ὑπηκόοις (ſic Appianus [g]) ἢ ἐλάσσοσιν αὐθεκάστως ὑπαντῶσι προσέταξε καθελεῖν τὸ σημεῖον· οἱ δὲ καθῄρουν τε καὶ τὴν ναῦν ἐς τὸ πλάγιον τῆς Ἀντωνίου νεὼς περιέστρεφον, *ut ſubditis aut inferioribus occurrentibus imperavit, ut detraherent inſignia, quod & fecerunt illi, & navem appulerunt ad latus navis Antonii.* Sed hoc etiam tantum per occurſum.

V. Ut vero ad rem tandem, cujus ſolius cauſa Vindicias emittimus haſce, deveoiamus; inter illa adeo incogitantius & temere apud Burgum male capta, & velut pro anſa, inde per fas nefaſve arripienda, taotum ficta, convitium io me (ne dicam etiam in regum Angliae nuperorum aut utrumque aut alterum, proceres item, conſiliarios regios alioſque; qua de re judicet lector) contumelioſiſſimum effutiit. Ad illud quaſi a Burgo dictum, *Seldenus nuperrime integrum opus ſcripſit*, inſolentiſſime adjicit, *Non mirum* [h]: *virorum enim ille inter ſeculi noſtri primicerios numerandus & meliore fortuna dignus, fati ſui infelicitate, carceris ſe non digni colonus erat. Hinc ut exiret, ſeque libertati amiſſae redonandum ſperare daretur, animum ad ſcribendum appulit, &*

> *Id ſibi negotii credidit ſolum dari,*
> *Domino ut placerent quas feciſſet fabulas.*

Neque talia agitantem ſucceſſus deſtituit. A quocunque opprobrium hoc virulentiſſimum illi

[a] Videſis Joannis Loccenii de Jure Maritimo lib. 1. cap. 4. §. 10. [b] Lib. 2. cap. 26. [c] Pro *au.* [d] Rot. Patent. 4 & 5. Phil. & Mariae part. 1. Febr. 20. [e] Orbis Maritimi Hiſtor. lib. 2. cap. 28 pag. 461. [f] Lipſius Elector. lib. 1. cap. 23. [g] In Emphylius lib. 5. [h] Ad Burgi cap. 6. pag. 118.

(cui ipſi, vitae meae fatum ac mores omnino plane igootos cerno) ſuggeſtum fuerit, adeo comice & parodice effuſum, euſque eſt undiquaque falſum mendaxque; ut nihil ſupra. Quod noo dubito dejeraturos quotquot rem ipſam hic rite ſciverint, adeoque genium meum ſtudiorumque & vitae modum non ignorarint. Nec pauci quidem ſunt illi, nec e vulgo, qui mecum teſtari queant idem ipſum, uti & caetera quae ſtatim in praeſentia ſanctiſſimi Numinis teſtabor hic ipſe. Certe de fati mei infelicitate, qualiſcunque illa fuerit, ſorte mea hactenus contentus, nullibi conqueſtus ſum. Res eſt igitur juxta impugnatorem, me, ſi diis placet, *carceris colonum*, veluti libertatis famelicum, puſillanimum, & cuſtodiae impatientem, *animum ad ſcribendum* (Mare Clauſum) *appuliſſe, neque negotium mihi credidiſſe aliud dari, quam domino* (id eſt, regi Angliae) *ut placerent quas feciſſem, aut facerem fabulas*, indeque, ut ſabularum, quas vocat, praemium, conſequentem ſucceſſum nactum eſſe. Utro de domino ſeu rege loquatur ipſe (nam & a Jacobo & a Carolo regibus in cuſtodiam conjectus fui, qua de re mox) non indicat. Sed ſi ſub alterutro aliaſve ejuſmodi quid feciſſem, adeo ut ſive carceris prorogandi metu, ſive impotente coeli liberi amore, opus illud aliudve aliquod ejuſmodi, ut ita placeret, conſcripſiſſem, plane impoſtoris vaſerrimi ac falſarii, nemo noo meritiſſimo agnoſceret me egiſſe partes; a quibus puro alieniorem quam me non haberi mortalium quenquam teſtabuntur univerſi, qui me noverint. Sed impugnatori placet, veluti rem certo certiorem afferre, me ſic pretio, ad libertatem redimendam, nec ſine ſucceſſu, uſum fuiſſe turpiſſimo, remque adeo indignam inſuper regi placuiſſe. Strenue profecto, & ſatis inhumaniter ſic vult, ſic jubet.

VI. Jam vero ut apertius cuique, & Maris Clauſi ſcriptionis, & carceris mei qualiſcunque & libertatis reſtitutae vera dignoſcatur hiſtoria (unde cuique de convitio hoc mendaciſſimo ſatis conſtet) eam compendio hic pertexere (ut Caſpar Peucerus carcerum ſuorum olim hiſtoriam edidit ſingularem) neceſſe fuit. Neque enim ſine illa, res liquido dignoſci potis eſt. In hac etiam beneficam mihi a nobiliſſimis aliquot amicis, dum carcere aut incommodis inde pendentibus coercebar, operam praeſtitam non libentiſſime memorare nequibo. Ante annum MDCXVIII. Jacobi regis 16, aetatis mihi 34, ex liberrimo ſtudiorum meorum more, & ambitione omnimoda & ſpe, quae horum extra cancellos evagaretur, nunquam non careote, in Templo Interiore (cujus jam ſocius fui per annos quaſi 50.) *appuleram* quidem *animum ad ſcribendum*, inter alia, hiſtoriam de decimis, de die Chriſti natali diatribam, & de dominio maris. Edita eſt Londini typis, nec ſemel, eodem in anno hiſtoria decimarum, Angliae; quae licet hieratici generis ſignatura, pro more, prelo permitteretur, attamen impreſſa ejuſdem quam plurimis, etiam & epiſcopis tunc aulicis diſplicuit cunctis, excepto doctiſſimo illo ac incomparabili antiſtite tunc Wintonienſi, Lanceloto Andracide, cui ſatis placuit illa, ut receptiſſimis apud nos moribus conſona. Eo nimirum quod hiſtorice inibi tradita, juri decimarum, etiam ad *quotam*, divino in ſuggeſtibus ſacris tunc, planiſſime contra Chriſtianiſmi leges, quae nunquam non ea de re per Angliam alibique obtinuerant, impetuoſius in proventuum ſacrorum augmentum inculcari ſolito, nimium adverſatentur. Hinc crabrones illi aſperiores (poſtquam furioſius me, ſed fruſtra omnino, citationibus aliquot interturbaſſent) quibus rex plerumque indulgentior, animum ejus in me, cujus nomen illi nunquam ante auditum, ita ſtatim exacerbarunt, ut is, tunc Novomercati agens, imperaret, ut Theobaldis circa duodecimum a Londino lapidem diſſitis, in reditu ſuo in urbem, me ſcriptumque hoc coram ſe ſiſterem; idem ex juſſu ejus, innuente mihi Roberto Nantono equite ac ſecretario. Me tunc aulae alieniſſimum, & pauciſſimis illic de ſacie notum, incomitatum Theobaldas ire noluere viri doctiſſimi, ſummi, mihique amiciſſimi, & morum ſcriptorumque meorum etiam teſtes aſſidui, Edwardus Heywardus a Reiffham in agro Norfolcienſi, armiger, cujus ſuaviſſimo, & ſemper ſibi (quod in amicitia caput eſt) ſimili, contubernio, ferme quinquagenario, in Templo Interiore, fruitus ſum, & Benjaminus Jonſonius poetarum ille facile princeps. Illuc igitur curru ſimul pergimus, medio Decembri aut circiter, ubi cum regem quidem, ob ſcriptum illud de decimis ſatis infenſum eſſe audiviſſem, procuravit Jonſonius illuſtri heroi, Georgio tunc Buckinghamiae marchioni (poſtea duci) ſummo Angliae admirallo, regio favore praepollenti, in pretio habitus, ut ille me amicius coram rege ſiſteret, cumque in cauſam meam placaret. Atque id ſane, renitentibus interim epiſcopis illis, a marchione praeſtitum eſt. Placuit regi, ſemel iterumque mecum de locis aliquot in ſcripto illo allatis & docte & ſacete & interdum irate diſſerere; maxime de conſtitutione apoſtolica natalium Chriſti diem in 25 Decembris collocante[a], cujus, uti & reliquarum apoſtolicarum dictarum autoritatem, quoniam ego, aliam in rem, illic elevaſſem, nec tamen quidquam de feſto illo, praeterquam quod non ante quadringentos aut circiter a Chriſto annos ita receptum fuiſſet, adjeciſſem, ſuſpicari ſe dixit rex, me cum Scotis aliquot ſentire ſeditioſis, qui ſtatum natalium Chriſti diem celebrare recuſarent. Repoſui, tantum id abeſſe, ut etiam de firmanda diei 25 Decembris Juliani, eo nomine, obſervatione, ut vera, temporumque calculo conſentanea, opuſculum Anglice jam ante quaſi abſolviſſem. Id ſibi ſtatim ſereniſſime poſcit a me afferri, ſimul cum explicationibus aliquot locorum aliorum in hiſtoria illa. Poſt triduum ita Londinum redimus, ubi quae popoſcerat rex omnia intra menſem aut circiter apparata ei porrexi. Et perplacuit ſane diatriba illa de die natali. Nomine meo tenui humiliorique ſic ab epiſcopis in aulam utcunque, contra quam ſperarant ipſi, evecto, ſtudiorumque meorum ratione aliqua illic habita, inaudiverat tunc admirallus me de dominio maris etiam ſcripſiſſe, unde voluit rex, ipſe, procerumque alii, ut editioni ſcrip-

[a] Conſtit. Apoſtol. lib. 5. cap. 13.

tum

tum illud pararem, regi prius exhibendum. Hoc tempore anni jam dicti MDCXVIII. verno factum eſt, ſeu circa annum & menſes tres antequam ego in carcerem, aut cuſtodiam aliquam fueram unquam conjectus, aut etiam carceris alicujus minas mihi audiveram, extra quam quod cum Richardus Montacutius (poſtea epiſcopus Norwicenſis) in ſe recepiſſet hiſtoriae decimarum rege annuente, confutationem, rex mihi acrius interdicens reſponſo aliquo, mihi dixit, *Si aut tu ipſe aut quis amicorum in confutationem illam* (quae paulo poſt furore pleniſſima Anglice extitit) *ſcripſeritis, in vincula te conjiciam.* Quod confutationis futurae, puto, non exigua per ſe confutationis inſtar fuit. Ita autem, ut dictum eſt, opus illud de dominio maris regio ſeu Mare Clauſum eſt inchoatum, ad umbilicum dein ductum, &, ut regi ſic offerretur, apparatum. Neutiquam autem tunc aut poſtea (quod obiter item monere fas ſit) ſcriptum illud illiuſve pars aliqua exhaurienda erat ex praerogativae regis ſic dici ſolitae capitulis, in quae Guilielmus Stamfordius eques, judex tandem communium apud nos placitorum ſub Maria regina celeberrimus, commentaria edidit, aliaque eis aliunde undecim adjecit; cujus moniti ut hic tempeſtivi ratio mox ſubjungitur. Etenim in illis, non tam ut in *ſtatuto* [a] (quo nomine vulgo veniunt tantum leges parliamentariae; & legi quidem ſolet in eorum fronte, edita ea fuiſſe anno XVII. Edwardi regis ſecundi ſeu anno MCCCXXIII.) quam ut in veteris juris compendio juriſconſulti alicujus celebrioris, a ſtudioſis inter caetera ſupellectilis juridicae antiquitus recepto, ea duntaxat memorantur praerogativae capita, quae ſolum juriſdictionem ſpectabant & imperium regium *juris*, ut vocitamus Angli *communis* (qua nempe illud ab jure eccleſiaſtico ſic indigitato uti & a militari aliiſque, de quibus ſtatim, & demum jure marino nunquam non diſcriminatum eſt, & tribunalibus ejuſdem notiſſimis per ſe obtinuit) neque alia ibi continentur. Nec quidem id genus praerogativae regiae capita illic cuncta congeſta ſunt. Plura eorum, in compendio illo, etiam Stamfordiana adjectione illa aucto, omiſſa ſunt quam inſerta, quod ſatis norunt juris noſtri ſtudioſi omnes perſpicacius rem intuentes. Atque ut eccleſiaſticae prerogativae regiae in conſiſtoriis epiſcopalibus eorumque velut coloniis per dioeceſes deductis (ſed intra mandatorum tribunalium juris communis vim ſemper coercendis; idque tam per ſecula ante reformationem Henricianam, quam poſt) in notiſſimis articulis cleri (qui ad annum Edwardi ſecundi 9 ſpectant) in membranis Romae titulo, in archivo arcis Londinenſis ſignatis, etiam & in ſtatutorum compendii titulo cognomine, uti etiam in cancellariae, quod vocamus, regiſtro, & prohibitionum & brevium & formularum forenſium de Praemunire uſu, mi etiam in juris communis ſubinde annalibus, ſtatutis parliamentariis ſingularibus, aliiſque ejuſmodi per ſe cerni ſolitae ſunt; atque ſicut juris militaris (cujus ut ſingularis, & ex jure Caeſareo ſimul & Longobardico potiſſimum deſumpti, uſus obtinuit in curia militari, *The Court of Knighthood*, ſeu *la Cour de Chivalrie*, quod conſtabulari & mareſchalli Angliae tribunal, dum munera illa viguere fuit, duellum militariter armatum, prae caeteris probationum generibus, ex more admittens) praerogativae in archivis etiam, commentariis, deciſionibus, ſtatutis parliamentariis, illuc ſeorſim ſpectantibus habentur; atque ut ſimiliter praerogativae juris aulici ſeorſim ſemper viſuntur in peculiari quadam juriſdictione intra *virgam* (ut dici ſolitum) ſeu milliaria a cubiculo regio duodecim, ad oeconomum ſeu ſeneſchallum hoſpitii regii attinente, adeoque in placitis aulae ſic nuncupatis; quale juxta analogiam, dicendum de ſingulari ſeneſchalli Angliae poteſtate, aliiſque ejuſmodi a rege dari ſolitis, de parliamentorum, & belli, & pacis indictione, moneta cudenda, dignitatibus conferendis, ejuſmodi aliis; non omnino in Stamfordianis illis memoratis; ita demum praerogativae hic marinae ſingularia nequaquam omnino ſive elicienda erant ſive quaerenda ex capitibus illis Stamfordianis (uti nec eccleſiaſtica aut militaris aliqua aliave ad reliqua jam memorata ſpectantia) ſed e teſtimoniis ea de re per ſe vetuſtis, ut archivis, juriſconſultorum noſtrorum priſcorum etiam aliud agentium placitis, regum, procerum admirallorum, conſtitutionibus marinis, principum exterorum agnitionibus, id genus reliquis ad jus marinum ſeorſim variatimque attinentibus, quae etiamnum extant, & momenti perpetuo maximi haberi ſint merita, uti & rite ſcientibus habentur. Et fruſtra plane de regiis Angliae praerogativis loquitur, quiſquis diſtinctionis jam memoratae, quam & pueri apud nos ſciunt, fuerit ignarus. Jam vero in Vindiciis illis adverſus me olim conſcriptis, nec dum editis, ſpecioſiſſima introducuntur pompa capitum illorum lemmata [b] Stamfordiana, ſigillatim exhibita, quaſi argumentum illinc, ut Achilleum quid magnopere ſpirans, deductum, de controverſia plane conclamatum eſſe, & Mare Clauſum inde funditus refellendum, ſatis probaret; quoniam, ſi diis placet, in illis nihil de dominio maris, velut praerogativa regia, repertum. Manifeſtius nihil eſt, quam nec dominio ejuſmodi, nec perplurimis praerogativis tam juris communis quam eccleſiaſtici, militaris, maritimi, aliis, locum ibi fuiſſe ullum, nec eſſe juxta collectoris mentem, debuiſſe. Sollicitius autem impugnator lemmata illa ſingula Normannice, uti ſcripta ſunt a Stamfordio, exhibet, ut lectores & me ſimul in eis edoctos jam reddat (opus mirum!) quae exiſtimare videtur ille (ſi recte meum me docet librorum ejus illorum exemplar) *tantum ſatrapis majarum gentium aut primae atque interiaris admiſſionis viris communicata eſſe*; cum interim nemini apud nos non ſit notiſſimum, ne dupondiorum cuiquam eſſe ea minus trita, quam qualiacunque juris noſtri elementa prima. Adeoque non minus ridiculum eſt, ex enumeratione illa Stamfordiana (ex ſe interim optima) controverſiam hic diremptum ire, quam ſi quis ex Ptolemaei numero ſtellarum, quas in rem ſibi tractaram accuratius & recte ſatis tradit, aut ex Theophraſti plantarum hiſtoria, Laertii vitis philoſophorum, Ariſtotelis libris de animalibus (quorum 50 Graece ſe

[a] Videſis 18. Edw. III. Fitzherbert Tit. Scire facias 10. Plowden Comment. 1. fol. 176. b. &c.

[b] Lib. 5 cap. 23.

 teſtatur

teſtatur vidiſſe Rogerus Baconus*, cum nullibi quantum ſcio, numerus ultra 20 habeatur) aut ex martyrologio aliquo ſingulari, ſeu ex actionum vulgo dictarum numero, nullas in coelo ſtellas alias, utcunque teleſcopiis aliterque deprehenſas, nullas alias in terris plantas, alios non fuiſſe philoſophos, non animalia alia, martyres alios nullos, publicas non alias actiones ſeu judicia extitiſſe aſſeveraverit. Alia ejuſdem illic libens praetereo, diverſi quidem nec melioris commatis. De lemmatis illis monui, quia etiam literalis extra Angliam procul dubio rariſſime, ſi omnino, audita ſunt, nedum nota.

VII. In aeſtate autem anni jam dicti MDCXVIII. ſeu Jacobi regis 16. opus illud meum qualecunque, ſeu Mare Clauſum, ut voluit ille, ab amanuenſi perpulchre exaratum ei porrexi, quod ſereniſſime accipiens, cum brevi percurriſſet, ſummo Angliae admirallo tradidit, ut is de eo virum juriſconſultiſſimum Henricum Martenium equitem & curiae admirallitatis Angliae praeſidem conſuleret. Perlegit Henricus Martenius, nec quidquam immutandum cenſuit, praeter voculam, in capite poſtremo, unicam, *ſervitutem*, in *poteſtatem*; uti & manu ſua immutavit. Reſtituit ille tunc admirallo, qui me in cubiculum ſuum accerſivit, ubi poſt pauca de editione verba, arrepto calamo, manu ſua typis erat ſtatim mandaturus, cum ſubito abjecto calamo, *Potius*, inquit, *ſua manu in operis honorem hoc faciat rex*. Statim in cubiculum regium me cum codice introduxit. Rem ipſam ei narrat. Rex inde etiam ſignaturus erat mandatum ad typos. Sed *Memini*, inquit rex, *quaedam illic dici de mari ſeptentrionali, quae forte fatri meo regi Daniae diſplicuerint, quod quidem nollem libenter nunc fieri, cum magnam pecuniae vim ei jam debeam, & majorem ab eo brevi ſim mutuo petiturus*. Caput igitur libri ſecundi poſtremum, quo mare illud tractatur, eximi voluit, adeoque methodum juxta immutari. In manus mihi, ut hoc fieret, reddidit codicem, quem eatenus mutatum ex admiralli dixit mandato fore typis edendum. Pro regio placito ſic cito apparatum, mecum ad aulam portabam, ubi poſtquam in admiralli coenaculis illum ſaepe nimis, ſed fruſtra praeſtolatus ſum, nec admiſſione, quando, ut opinabar, debui, exceptus, me codicemque in muſaeum meum retuli, exuto omni, editionis impetrandae cauſa, animo in aulam revertendi. Nec ad admirallum ultro unquam me poſtea contuli. Codicem ipſum, paulo poſt, ut perluſtraret, facile a me impetravit illuſtris heros Guilielmus comes Pembrochiae, vir, ſine exemplo aulico, bonis omnibus, etiam & mihi faventiſſimus, penes quem aliquamdiu manſit. Et poſt menſem unum aut alterum reſtitutus, per quindecim inde amplius annos penes me, velut oblivioni traditus, delituit. Auditum autem mihi eſt, etiam & creditum, non defuiſſe inter admiralli aſſentatores, mihi inimicius ſe gerentes, qui ei perſuaſerant, interjecta a me illic fuiſſe quaedam juriſdictionem curiae admirallitatis, quae quaſi illius erat, minuere viſa, unde & de codice typis mandando ſententiam aut mutaſſe illum aut laxaſſe, etiam & in aula adverſus me haud ita amice ſe geſſiſſe. Ab intimae etiam admiſſionis aliquibus didici, regem ipſum, ex cogitationibus ſecundis dubitaſſe, mentionem quam feceram in ſcripto illo, foederum aliquot ſibi forte praejudicio fore. Sub parliamenti dein anni regis ejuſdem 17. ſeu anni ſtyli noſtri MDCXIX. initium vernum, memini admirallum me in aedibus procerum parliamentariis ad ſe accerſitum, placidius interrogaſſe; curnam haud attuliſſem codicem illum, ut typis mandato ſuo ederetur? Ego vero; me ſaepius in coenacula ejus me, eam in rem juxta juſſa regia, contuliſſe, fruſtra eum admiſſionemque expectaſſe, adeoque neglectus ejuſmodi haud libenter patientem, me omnino abſtinuiſſe aula; in quam quidem me tunc denuo invitavit ille. Sed plura apud eum hac de re verba nunquam feci. Exitus parliamenti jam dicti (quod quaſi quadrimeſtre erat) incidit in Junium anni MDCXX. ſeu circa biennium amplius a ſcriptione jam dicta, cum ob res parliamentarias, quibus cum proceribus aliquot ut juris regii ita & libertatis patriae juſtae amantioribus, me nec temere, ſed ut conſiliarium ab ipſis adſcitum immiſcueram (neque enim hactenus comitiorum parliamentariorum ipſe pars fueram unquam aliqua) regio juſſu in Roberti Ducaci, decurionis Londinenſis viri optimi, & tunc urbis vicecomitis, poſteaque baronetti cuſtodiam detrudebar, uti & procerum aliqui in aliorum ejuſmodi cuſtodias. Ita arcta quidem mihi fuit illa, ut libero amicorum colloquio frui non eſſet, pro more, permiſſum. Atque in ea per hebdomadas tenebar quinque. Sed non alibi quam in aedibus Ducaei Londini nitidis ſplendidiſque. Neque aliter atque amiciſſime lautiſſimeque illic per tempus illud exceptus habebar. Sub hebdomadarum illarum finem, in aulam, ex regio juſſu, vocatus ſum a proceribus aliquot privati concilii, in quibus ille ὁ πάνυ, & dignitatis ſuae & eruditorum Coryphaeus, Lancelotus Andracides, antiſtes Wintonienſis, ut cordatiſſime, pro more ſuo, munus ſuum, ita amantiſſime mihi, de parliamentaria citra regem juriſdictione, captioſius interrogato, patronum ſe praeſtitit. Hinc adeo infenſus eſſe deſiit rex. Nam ex ſycophantiis aulicis aliquot, tum proceres iſtos cuſtodiae traditos, tum me falſo inſimulatum eſſe ſatis jam perſpexerat. Unde ſolennibus libellis ſupplicibus porrectis, liberabamur omnes. Hic primus mihi omnium carcer, ſi ita dicendus fuerit; in quo nihil omnino, uti nec diu ante, de Mari Clauſo cogitatum. Animi profecto gratia impetraram, in cuſtodia illa, librorum tantum binorum (nam codicum libertas alia prorſus ibi denegata) Annae Comnenae Alexiados, & Eadmeri novellae hiſtoriae tunc non editae, uſum, qui procul a rebus maritimis, diu ante mihi, licet ſine manu ultima, abſolutis. Annae illic librum primum Latine vertebam. Eadmeri editionem, quae haud ita diu poſt ſecuta eſt, tentabam.

VIII. Obiit Jacobus rex Martii 27. MDCXXV. Dein poſt elapſum amplius octennium a prima illa, ſub Jacobo rege, cuſtodia, Martii 4. MDCXXVIII.

* In Epiſt. ad Clement. 6. MS.

juxta

juxta ſtylum noſtrum Julianum, qui quartus erat Caroli regis, ego, in comitiis parliamentariis tunc & ante habitis, Lancaſtriae oppidi procuratorum alter, uti & alii aliquot comitiorum eorundem collegae in arctiſſimas arcis Londinenſis cuſtodias, Alano Apſleio equite, viro humaniſſimo, illic tum praefecto, conjiciebamur. Rapti ſcilicet ad Aulam Albam, non ſolum cauſa prorſus inaudita, ſed nec verbulo noſtrum alicui ullatenus permiſſo, ſententia procerum privati concilii ſeptemdecem ex juſſu regio, juxta formulam ſolemnem in noſtrum ſingulos, e praeſidis ore pronunciata, ſatellitibus regiis ſigillatim ſtipati, illuc deducti ſumus; manſuri illic pro libitu regio. Nec cauſa omnino ulla in eorum literis de cuſtodia hac ad praefectum expreſſa eſt, praeter mandatum ſimpliciter regium. Circa hebdomadas inde binas, privati concilii proceres aliquot, Thomas Arundelliae, Edwardus Dorſetiae, Henricus Manceſtriae comites, alii in arcem miſſi ſunt, ut me ſimul & caeteris collegas meos, ſtrictius ſingulatim examinarent; Roberto Hetho equite, procuratore regio primo, quaeſtiones ante apparatas, objiciente; mihi autem maxime, de dictis aliquot velut in vectigalium marinorum jus regium. Hiſce ſane ita reſponſum dedi, ut ſperarem quidem ipſe uti & tam procurator regius quam Dorſetiae comes, mihi ſemper amiciſſimus, ſe ſperare mihi profiteretur, me propediem fore liberandum. Sed ſpes illa omnino fefellit. Faſtis diebus proximis, qui terminus paſchae eſt, adeoque anni MDCXXIX. ſeu Caroli regis quinti, ſub initia Maii, amici de conditione noſtra & privilegiis parliamentariis, tam atrociter in nobis laeſis, perquam anxii, enixius ſatagebant libertatem nobis vindicare, idque per reſcriptum regium forenſe, illud notiſſimum *Habeas corpus cum cauſa* dictum, juxta quod, niſi in mandato ſive regio ſive alio judicibus regiis a cuſtodiarum praefectis, pro more ſuo, exhibendo (quo nempe quis in cuſtodiam alias legitimam miſſus ſit) expreſſim reperiretur cauſa cuſtodiae, ſi vera fuerit, ſufficiens, carcere plane is exuendus erat, uti etiam in parliamento jam dicto fuit ex jure omnibus avito ſatis deciſum. Ut libertatis hujus redintegrandae juri hic praeveniretur, ſycophantae aulici a rege impetrabant, ut literis nomine, & manu ſua ſignatis juberet praefectum ei ſic tunc traditos omnes *arcta cuſtodia detinere ob notabiles contemptus ab eis in nos commiſſos, & in regimen noſtrum, & ob commotam in nos ſeditionem.* Quod factum eſt literis ejuſmodi regiis Maii jam dicti ſeptimi. Utcunque ex reſcripti ejuſmodi forenſis autoritate ſiſtebamur coram fori regii judicibus, quibus ſimul cauſa detentionis ex literarum illarum verbis oſtenſa. Inde evenit, ut pro judicum arbitrio, criminis ſic objecti & perſonae qualitate rite fundato, & more forenſi (juxta quod ferme Ulpianus de jure Caeſareo [a]) aut in carcerem fori illius, Mareſcalciam Fori Regii nuncupatum, recipiendi eſſemus, aut in priſtinum remittendi, aut, pro tempore liberati, obligandi cum vadimonio ſeu fidejuſſoribus datis, ad die aliquo praefixo denuo comparendum, aut omnino liberandi. Sed in carcerem priſtinum remittebamur; licet diſputationes ea de re in adverſum forenſes & prolixae & doctiſſimae utrinque haberentur. Utcunque per fas nefaſque ita judicibus, quorum navis judiciaria clavo gubernabatur aulico, ut remitteremur placuit. Haec omnia de carcere hoc in jam dicti fori archivis fuſius extant. Arctiſſime ſic cuſtodito, libri, chartae, calamus, atramentum, diu denegabantur omnino. Sed trimeſtri aut circiter elapſo, in aula mihi impetratus eſt uſus librorum, quos ſcripto ipſe indicaram ab amicis nempe petendorum aut bibliopolis. Nam muſaeum meum tunc & diu poſt obſeratum manſit. Fuere ii tantum, praeter Biblia Sacra, Talmud utrumque, cum libris aliquot de diſciplina Talmudica recentioribus, atque inſuper Lucianus. Efflagitabam a praefecto arcis, ut chartae, calamus, atramentum mihi etiam permitterentur, quod factum quidem eſt; ſed ita ut chartae non aliae mihi ſic permiſſae fuerint, praeter ſchedas novemdecim, quae praeſto forte erant, ſiglis praefecti nominis *A. A.* ſingulatim ab eo tunc ſignandas; ut nimirum & de numero, & de quocunque in eis ſcripto rationem is facilius exigere poſſet, nec chartis aliquibus aliis uti auderem ipſe. In haſce, per otium illud carcerarium, quam plurima excerpebam (nil aliud ibi ſcribens aut meditans) ex jam dictis libris, caſque ſic ſignatas & compactas penes me habeo. S. Trinitatis termino ſequente, amici non deſperantes, eadem ad libertatem redintegrandam formula, ſed fruſtra omnino uſi ſunt. Ita tamen ut ſingulis diebus quatuor in breviuſculo illo termino e judicum mandato, coram eis ſiſterer, idque per reſcriptum forenſe jam memoratum. Sed mandata ejuſmodi eorum formoſa ſuperne (nec enim audebant rogati ea non emittere) deſinebant in remittendo ſemper in carcerem [c]. AEſtate dein tota & autumni parte pleraque eodem nec aliter tenebamur carcere omnes. Etiam interim a procuratore illo regio primo, in Camera Stellata, cum aliis fruſtra accuſatus fui, nec tamen ibi alibive unquam, Deo Servatori gratias, reus peractus, nec pro legitime reo ſane, opinor, ab eorum qui tribunalibus praeerant aliquo, revera unquam habitus. Paulo poſt autumni initium, adventante termino S. Michaelis, qui Octobris nono ſemper incipit, judices illi regii cuncti (quatuor erant ſatis noti) licet in me ſocioſque qualeſcunque meos, ne aulae gratiam ſibi non firmarent, infeſtiores, nihilominus, ut acrimoniae interim ſuae invidiam ſummam a cordatioribus ac libertatis patriae amantioribus impenſe contracta, minueretur, nec ipſi, importuna amicorum noſtrorum libertatis noſtrae, per reſcriptum illud *Habeas corpus* dictum, efflagitatione juſta, porro palam in foro Weſtmonaſterienſi turbarentur, non ſine permiſſu regio, formula quidem illa ſponte uſi, praeter Joannem Eliotum equitem & Guilielmum Strodaeum armigerum, alioſque aliquot collegas meos carcerarios, me quoque coram eis 3 die Octobris in hoſpitio Servientium ad Legem (quod diebus faſtis domicilium eſt alternm judicibus regiis) in Fletae vico ſiſti voluere, ubi nobis innuebant, ſe jam carcere nos liberaturos, ſed ea

[a] Lib. 1. D. Tit. de cuſtodia & exhibitione reorum.
[b] Term. Paſch 5. Caroli. Rot. 33. ſeu Anni MDCXXIX.
[c] In Regulis ejuſdem fori Trin. 5. Caroli.

tantum

tantum lege, ut vadibus datis obligaremur ſinguli, tum ad comparendum coram eis ad diem praefixum, tum ad nos bene gerendos erga dominum regem & cunctum populum ſuum (cum nec judicum ipſorum quenquam, noſtrum aliquem male unquam ſe geſſiſſe in rebus jam ſic inſauſte & impotenter objectis aliiſve, crediſiſſe certiſſimum ſit) idque ſub mulcta graviſſima; quae quidem ſormula forenſis, ut juriſconſultorum noſtrorum neſcit nemo, ab eis tantum qui facinoris alicujus, atrocitati aut inſamiae ſaltem proximi, crederentur rei, jure uſitatiſſimo exigi olim ſolita, jam tandem (ex ſycophantiis aulicis ſic infeliciſſime inoleverat) a quibuſcunque ſycophantiis ejuſmodi adverſantibus, pariter ſaepius exigebatur. Nos igitur ſatis plerique unanimes, ne dignitati parliamentariae, qua ante ſtueremur, adeoque populi Anglicani libertati juſtae, per latera noſtra ſic petitae, nobiſve plane innocentibus, nota aliqua indignior inde inuri videretur, ideo libentiſſime vades qui nobiſcum, ad ſtato aliquo tempore comparendum, obligarentur, obtulimus. Et vades ſingulis praeſto fuere, nec e vulgo. Sed ad nos bene gerendos in ſoro obligari quocunque modo, ratione jam dicta, ut ſordes nobis indigniſſimas, & tunc & ſemper poſtea, qualibuſcunque premeremur anguſtiis, prorſus renuimus. Adeoque altercationibus pauculis initis, quae judicibus, cancellos aulicos tranſgredi nullatenus audentibus, diſplicuere, in carcerem redigebamur ſtatim priſtinum. Abſtinere nihilominus noluere amici (quibuſcum intervallulo in hoc colloquium habueramus) quin reſcriptum illud *habeas corpus* utcunque toties (nam quinquies aut ſexies illud, utpote legitimi carceris menſura, adhibitum fuerat) ſed fruſtra tentatum, nono Octobris inſtaurarent. Exhibuit me tunc inde, ut alios aliquot mei collegas, praefectus arcis, ubi procurator ille regius nos non omnino, quibuſcunque vadibus datis, eſſe liberandos inſtitit. Vades autem futuri, ut ante ſemper, praeſto erant ultroneique. Mihi quidem heroes illuſtres Henricus nunc comes Bathoniae, Robertus comes Eſſexiae, etiam ejuſdem ordinis alii, viri & nobiliſſimi viri, Robertus Cottonus, ille celeberrimus eques & baronettus, & Thomas filius ejus & haeres, aliique, nec e vulgo, qui ſe quoquo modo ſub mulctae qualiſcunque poena in libertatem meam obligandos ſponte exhiberent. Sed formulam illam *de bono geſtu*, ut nec ante, ita neque nunc, aut omnino poſtea concoquere quibam. Judices interim nunquam non unanimes & antiquum obtinentes, neque aliter quam juxta tranſactionem aliquam aulicam rem decerni volentes, libertatem non illibenter ſe permittere voluiſſe, profeſſi ſunt, modo ſimul, nec omnino aliter, niſi, etiam ad nos bene gerendos obligaremur. Etiam judicum tunc primarius, niſi illud faceremus, reſcripti illius forenſis, qui libertatis perſonalis omnimodae vindex legitimus eſt fere ſolus, uſum omnimodum palam pronuntiavit (ſui ſemper ſimilis) nobis perpetuo in poſterum denegandum. Quod ut odioſiſſimum juris prodigium ſcientioribus hic univerſis cenſitum. Et objecto ab advocatis noſtris tempus circa octimeſtre carcere nos detentos fuiſſe, nec interim in jus illic omnino vocatos, reſpondit ille octimeſtre tempus illud in octennium migraturum, niſi formulae illae de *bono geſtu* nos ſubmitteremus. Huc ſpectat ordinatio haec judicum (regulam curiae vocitant) qua ipſiſſima cauſa ob quam jam carcere dignus ab eis credi viderer, expreſſim, ut in actis publicis, habetur [a].

Dies Veneris proximus poſt Octabas ſancti Michaelis, Anno Quinto Caroli regis.

Turr. London. Dominus rex *verſus* Joh. Selden. *Ordinatum eſt quod Johannes Selden remittitur Allano Apſley, militi, locum tenenti turris London, ſalvo cuſtodiendus quouſque curia ulterius inde ordinaverit, quia recuſavit imponere ballium pro ſe bene gerendo. Per curiam.*

De noſtrum caeteris parile tunc ordinatum. In carcerem igitur priſtinum retrudimur. Die nihilominus 17 Octobris ejuſdem, nomine meo, Edwardus Littletonus, vir clariſſimus, doctiſſimuſque, mihi ſemper in anguſtiis hiſce amiciſſimus, & tandem eques, baro, & cuſtos ſigilli magni Angliae, ab eiſdem in foro judicibus petiit, ut per reſcriptum illud denuo illic ego ſiſterer, unde res rationibus iterum adductis enucleatiuſque explicatis ventilata redintegraretur. Petiit inſtantius. Sed fruſtra; uti & ejuſdem Octobris 20. Nec puduit tunc judices aperte dicere, niſi manu mea ante teſtarer, me obligatum fore ad *me bene gerendum*, reſcripti ejuſmodi mihi (quod itidem de reliquis pariter intellectum) uſum haud fore, ne quidem ad me ſiſtendum, poſtea ullum. Nec quidem ſperabamus apud judices ejuſmodi rem aliter ſucceſſuram. Caeterum illuc jam deventum eſſe, nemo non videt, ut libertate ſatis ampla frui potuiſſem (uti reliqui mecum) ſi obligationi illi boni geſtus ſubmittere nos voluiſſemus. Quod & perpetuo nobis inculcatum pro ſubitaneo carceris remedio. Atque id adhibere quidem facillimum ſuiſſet. Utcunque ob rationem jam oſtenſam, conſtantius ſemper illud rejiciebamus. Paulo poſt, ſeu Novembris in parte poſteriori, deferveſcente ita aliquanto amplius ira aulica, literis a privati concilii proceribus ad praefectum arcis datis, jubetur, nomine regio, nos omnes arctiſſima, quae ante ſic duraverat, cuſtodia exuendos eſſe, adeo ut libertate intra arcis muros, certe non ita anguſta, & laxo tum illic tum aliunde hominum commercio nobis dein frui liceret. Cujus quidem in cauſa plane fuit maxima, quod ſumptibus regiis, dum arctius tenebamur, victum, pro more, ſatis quidem lautum ſortiti, noſtris dein omnino eſſemus alendi. Et puto me & collegas meos primos fuiſſe, qui ſic cuſtodiae traditi, eatenus unquam ex arce ſic liberarentur citra libellos ſupplices tantundem deſiderantes, ſive regi ſive privati concilii proceribus porrectos, a quibus ab ipſis cuſtodiae initiis perpetuo abſtinueramus. Libertas quidem illa qualiſcunque nova haud ita placuit, quin mallemus inde (quoniam difficilius multo erat e cuſtodiae ejuſmodi arcis illius limitibus ullatenus, ut ex aliis fieri aſſolet, exeundi, pro tempore qualicunque, facultatem nanciſci) in carcerem alium, dum de libertate legitima deſperandum videbatur, migrare.

[a] Regul. Fori Regii Term. Mich. Anno Caroli R. 5.

Intra

Intra hebdomadas dein binas aut circiter Guilielmus Strodaeus & ego haud aegre procuravimus, ut per reſcriptum illud *Habeas Corpus* dictum, in carcerem fori regii Mareſcalciam dictum a judicibus jam dictis, non ſine regio procul dubio permiſſu, tranſmitteremur. Quod etiam ſine libello aliquo ſupplice ſive ad regem ſive ad alios factum, puto, ſioe exemplo erat. Sed & noſtrum hoc reliqui illic tunc ſecuti ſunt. Adeoque brevi inde omnes illuc ſumus pariter tranſvecti. Eadem etiam cauſa quam in nos ante io arce Londinenſi judices illi obtenderant, de in *bonum geſtum* ſcilicet (qoem utinam illi, qui ad melius ſe gerendos, qua judices fuere, plane obligabantur ipſi, omnino ſervaſſent) vadimonio, ut carceris ſic novi ſola obtinuit, unde nata ordinatio illa curiae hiſce ſyllabis [a].

Dies Martis proximus poſt Octabas S. Hilarii Anno Quinto Caroli regis.

Dominus rex *verſus* Joh. Elliot, militem, Milonem Hobart, mil. Joh. Selden, armig. Benj. Valentine, armig. & Guilielmum Strode.	*Ordinatum eſt, quod defendentes ſtabunt commiſſi Mareſcalciae hujus curiae, & remanebunt ſub ſalva cuſtodia, quouſque imponunt ſufficientem ſecuritatem in curia hic pro ſe bene gerendo.*

Ita quod paulo ante judices in tranſmittendis nobis in novum, id eſt, ſibi proprium carcerem, fecerant, io curiae actis ſub finem Januarii inſequentis, ſeu initium termini Hilarii, pro more, firmari voluere.

IX. In Mareſcalcia deinde illa uſque in Maium anni ſequentis ſeu MDCXXX. (qui Caroli regis ſextus erat) tenebar quidem, ſed ita, ut pro more libertate potius, dum quaſi pro libitu formulis aliquot facillime obſervatis, exibam redibamque, fruerer, quam carceris incommodo ullatenus premerer; ſtudiorum rerumque aliarum uſu liberrimo permiſſo. Scripſi illic praeter alia libellum de Succeſſionibus in bona defuncti, cujus editionis tunc factae fronti injectum illud ex Prudentio de anima, parodicum, *Et ſordes arcta inter vincla recuſat*, quod ab amicis aliiſque nec immerito acceptum, pro eo quod erat, me ſordes quibus ad *bene gerendum* obligando me judices illi implicatum voluere, recuſare, nec libertatem inde redempturum. Tunc vero etiam ex amiciſſima viri ampliſſimi Tobiae Matthaei equitis, apud nobiliſſimum Richardum comitem Portlandiae, magnum tunc theſaurarium Angliae, mei nomine procuratione, & beneficio ſummo inde transferebar in aedes aliquot ſatis commodas ad carcerem Weſtmonaſterienſem, *the Gate-houſe* nuocupatum ſpectaotes, unde etiam libertatem ejuſmodi nactus ſum, ut uſque autumni Octobris initium, in aedibus nobiliſſimi comitis Cantii, Wreſtae, in agro Bedfordienſi, me libere gauderem. Unde plane natum eſt illud viri ſummi Hugonis Grotii Maris Liberi circa cujus vindicias adeo ſe torſit impugnator (quam feliciter judicent alii) autoris, meique meorumque ſupra meritum meum ſemper aeſtimatoris amiciſſimi, de me & libertate mea jam dictum elogium. Is Pariſiis tunc agens in literis ad virum celeberrimum Nicolaum Pereskium ſenatorem Aquiſextienſem in Septembri illo ſeu MDCXXX. datis, *Ex Magna Britannia*, inquit [b], *nihil habes boni poſt Marmora Arundelliana, niſi hoc unum, libero coelo frui virum optimum ac civem fortiſſimum, Seldenum, faventibus bonis omnibus*, ſic ille. Sed vero Londinum atque in carcerem illum Weſtmonaſterieoſem, ego redux, termino ineunte Michaelis ſeu in Octobri, cum tentabat etiam amiciſſime vir celebris Joannes Mainardus juriſconſultus eximius, per reſcriptum toties dictum, libertatem mihi redhibere (cujus ultrooeum beneficium nunquam non agnovi) ſed itidem fruſtra; quod apud judices illos aliter hactenus fieri oequibat. AEquum petebam, ſed nil praeter iniquum a foro conceſſum. Is interim eum viris quamplurimis egregiis aliis oculatus erat eorum, quae jam diximus, teſtis. Intra dies dein pauculos in priſtinam Mareſcalciae jam dictae cuſtodiam remittebar, ubi haud aliter atque ante eſt oſtenſum, quoad libertatem, habitus ſum. Fruſtra poſtmodum efflagitatis iterum iterumque judicibus, nec libello hactenus ſupplici ullo cuiquam porrecto, illic me alibique, quaſi pro libitu, ſatis undiquaque fruens (licet baud ſine accuſatione nova & perridicula a procuratore regio in me de effugio, ſed incaſſum omnino, inſtituta) degebam uſque in Maium anni MDCXXXI. qui ſeptimus erat Caroli regis. Tunc autem forenſibus aliquot diſſidiis gliſcentibus ioter heroes illuſtres Thomam comitem Arundelliae & Surriae, Joannem Salopiae, Henricum Cantii, & Philippum Pembrochiae, & Montis Gomerici comites, circa jus latifundiorum aliquot domus Salopienſis controverſum, cujus ex opera ante pleriſque eorum diligentius praeſtita, notitia peoes me erat ſiogularis, tum ſui tum mei cauſa Arundelliae & Pembrochiae comites in aula pollentes impetrabaot a rege, ot vadibus datis ad intra certum tempus in foro regio aut coram judicum aliquo denuo compatendum omnimoda ioterim gauderem libertate. Quod hac formula forenſi in archivis [c] legitur.

London ſcilicet.	*Marr. Ball.*
Pro comparentia ſua octabis Michaelis & interim ad comparendum coram capitali juſtitiario vel aliquo alio juſtitiario curiae ſuper monitionem viginti dierum, ex parte domini regis relinquendam, ad domum manſionalem Willielmi Lee, Stationer, ſituatam in Fleetſtreet, London.	*Johannes Selden de Interiori Templo London, armig. traditur in Ballium pro comparentia ſua, Edwardo Herbert de Interiori Templo London, armigero, Thomae Gardiner de Interiori Templo, armigero.* Uterque plegiorum ſub poena D. librarum. Et pars ſub poena M. librarum.

Marr. Ball. abbreviatura eſt, ſignificans quenquam Mareſcalciae illius carcerarium in *Ballium* ſeu per vadimonium liberari. Vadium hic meorum ſecundus anno jam ſuperiori obiit, vir eximius, urbis Londinenſis olim ſyndicus, eques, & regi dein procurator ſecundus mihique ſemper amiciſſimus. Prior, amicus mihi nunquam non chariſſimus, vir perquam egregius eques & procurator

[a] Regul. Fori regii anni Caroli regis 5. termini Hilarii.

[b] In Epiſt. ad Gallos 110.

[c] Scr. Finium Paſch. VII. Caroli regis.

curator paulo poſt tegi primarius, etiamnum ſuperſtes eſt, & luculentiſſimus horum teſtis. Utrique in popularibus parliamenti, anni Caroli regis XVI. comitiis, procuratores; qui cum viris illis ſummis Littletono, Roberto Maſono urbis item Londinenſis ſyndico, Joanne Vaughano, aliis aliquot, mihi a conſiliis, in hiice ultro ſemper fuere. Nondum ſcilicet, a regiis; ſequenti tempore a judicum aliquo non omnino mot..us, ſed libero fruens undiquaque mihi otio, & in octavis Michaelis ſeu termini cognominis, id eſt, Octobris initio, juxta tempus condictum comparens, uſque in S. Hilatii terminum, qui Januar. 23. ſemper incipit, parili lege, ſed citra monitionem ſic aliquam interim relinquendam, liberabar. Atque ita inde a termino quoque ad terminum [a] inſequentem pet annos Caroli tegis ſeptimum, octavum, nonum, & partem plerumque decimi, opera etiam amiciori procuratorum ptimorum regis, viti praeſtantiſſimi Guilielmi Noyi, & Joannis Bankſii equitis, & iiſdem ipſis vadibus uſus, nec incommodo aliquo carcerario ullatenus diſtrictus, prorogabar in Januarii exitum ſeu S. Hilarii termini anni regii decimi (qui ſtylo noſtro Juliano Chriſti eſt MDCXXXIV.) initium, quo ſed nec ſine libello ſupplice regi circa menſem ante porrecto (neque ante ullum omnino unquam porrexeram) impetrabam, nec ita difficulter, ut vadimonium ſic non ulterius obitem. Beneficium hoc libentet agnoſco, autores habuiſſe Guilielmum antiſtitem Cantuarienſem, & comitem Portlandiae, Angliae theſauratium. Scilicet obligatus in termino S. Michaelis ad comparendum in S. Hilarii initiis, tunc me ſiſtens obligatione ejuſmodi omnimoda futura liberabar. Quod ex formula hac in actis publicis [b] reperta liquet.

Ad quem diem comparuit & exoneratur per curiam, &c.

London ſcilicet.	*Joannes Selden de Interiori Templo armiger, traditur in Ballium pro comparentia,*
Uſque octabas S. Hilarii; ad quem diem comparuit & exoneratur per curiam, &c.	*Edwardo Herbert de Interiori Templo praedicto armigero, Thomae Gardiner de Interiori Templo praedicto armigero.* Uterque plegiorum ſub poena CCL. librarum. Et pars ſub poena D. librarum.

Ubi obligationi forenſi priſtinae, liberatio tunc inſequens adjecta.

X. Carcerum meorum hactenus initia ac durationes, libertatis intervalla, vadimonia carcere omnimodo vacua, eorundem appendices & aulicas & forenſes, ex atchivis aliiſque teſtimoniis clariſſimis, enarravi. Neque unquam omnino mihi carcer alius aut cuſtodia. Neque in ulla unquam retentus ſum diutius, aliter, aliove tempore, aliamve ob rationem, quam indicavi. Sed vero nec in carcerum horum ullo, de Mari Clauſo aut Claudendo, aut de tebus omnino maritimis meditabar, aut ullatenus cogitabam, nedum quid illuc tendens ſcribebam. Opus ſcilicet ipſum circa biennium, ut oſtendimus, ante carcerem mihi ullum, ſcriptum eſt. Libri illi de Succeſſionibus in Bona & in Pontificatum, de Jure Naturali & Gentium juxta Ebracorum placita, Uxor Ebtaica, Titulorum Honoris editio ſecunda in arcis Londinenſis otio tantum affectati, poſtmodum in carceribus reliquis & in libertate, juxta ante dicta, ſequente abſoluti ſunt. Ne quidem ſic aut in carcere aliquo, aut in libertate vadimonii temperata, ulla habita Maris Clauſi, quod neglectum per annos complures in tenebris jacuerat, ſive ratio ſive memoria. Inclinante dein anni MDCXXXV. tempote verno, ſeu quatuor amplius menſibus poſtquam ad comparendum quater quotannis in ſoro tegio obligati deſieram, emergentibus de jure regis maritimo, etiam qua ſubditos ſpectaret, quaeſtionibus aliquot, proceres nonnulli apud tegem praepollentes, quibus ſcriptum illud olim ſando auditum fuerat; in lucem revocandum cenſuere, adeoque tegem perſuadebant, ut editionem mihi injungeret. Unde brevi recognita emendataque (ut in epiſtola ad regem dedicatoria) ex juſſu regio, qui jam cum proceribus illis ſcriptum inſpexerat, typis eodem in anno prodiit. Totius tum ſcriptionis, tum cuſtodiae, carcerum, & libertatis hiſtoriolae en tibi ſummam breviuſculam. Mare Clauſum

Ante annum MDCXVIII. inchoatum eſt.

Anno eodem primo abſolutum & Jacobo tegi potrectum.

MDCXIX. Mihi reſtitutum.

Junio MDCXX. Cuſtodia mihi prima per hebdomadas quinque ſub Jacobo rege.

Martii IV. MDCXXVIII. Cuſtodia mea ſecunda ſeu careet in arce Londinenſi ſub Carolo tege.

Novembri MDCXXIX. Tranſmittor in Mareſcalciam ſoti regii, tantum quia nollem formulam forenſem de me bene gerendo obligativam ſubite.

Per aeſtatem MDCXXX. Intervallo fruebat libertatis, de quo ſupra loquitut vir ſummus Hugo Grotius.

Tunc remittor in Mareſcalciam jam dictam.

Maio MDCXXXI. libetor, vadibus ad denuo tempore ſtato comparendum datis.

Poſtea ſeu MDCXXXI, XXXII, XXXIII, XXXIV. nunquam in carcerem aliquem redux. Sed, prorogato per annos aliquot ſic vadimonio.

Januatio MDCXXXIV. Vadium deſiit uſus.

Circa Junium MDCXXXV. recognitum, auctumque typis poſtea prodiit.

Nec quidem verbulum recognitionis illins alibi ſcriptum eſt, cogitatumve quam in muſaeis meis, nunc Interioris Templi (ubi amanuenſis mihi in codice regi tunc porrigendo operam ptaeſtitit vir doctiſſimus Henricus Jacobus) nunc aedium vicinarum Carmeliticarum, nunc Wreſtae in agro Bedſordienſi, nec unquam ante tempus jam deſignatum, nedum in carcere aliquo aut cuſtodia. Horum ſingulorum teſtes ſic fuere viri illuſtres, nobiliſſimi, alii non pauci.

XI. Atque iidem ſane aliique non minus teſtes fuere, me ut alieniſſimum perpetuo ab ambitione aulica omnimoda fuiſſe, ita & in ſtudiorum ratione qualicunque genio meo nunquam non fuiſſe indulgentiſſimum, atque inter turbationes illas conſtantiſſime, & animo ſedato ſemper ſuiſque deque eas habentem, perpeſſum eſſe, nec omnino veluti *famelicum* libertatis *in carcere colonum domino* ullatenus ad lucrandam eam adulatum eſſe, nedum *ut carcerem exirem, appuliſſe animum ad ſcribendum* aut *negotium mihi datum crediſſe,*

[a] Scr. Finium 7, 8, 9, 10. Caroli regis.

[b] Scr. Finium Michael. 10. Caroli.

domino

domino *ut placerent quas feciſſem* (faceremve) *fabulas*, quale eſt convitium ante oſtenſum illud, ut odioſiſſimum calumnioſiſſimumque, ita mendaciſſimum. Cuiquamne credibile (qualeſcunque mihi alias mores) me, qui per ſeſquiannum amplius carceris incommoda, nec fateor ſine commodis ſatis libertatis intervallis aliquot, perpeſſus eſſem, idque (ut intra tempus paulo amplius ſemeſtre evenit) rationem aliam ob nullam, quam quod formulam illam obligationis forenſis de *bono geſtu*, ut rem mihi nimis foedam viſam (licet non paucis quaſi nihili haberi ſolitam) ſubire abnuerem, nec de favore aulico unquam ſolicitum, adeo exiſtimationis ſecundum integritatem hoceſtae, quam mihi ingenuitate animi ſumma (abſit invidia verbo) nunquam non tuatus ſum, adeo ſordide negligentem fuiſſe, aut eſſe potuiſſe, ut ſive *fabulas* ſive alia *ut domino placerent* ſycophantae inſtar ſcriptitando, libertatem mihi mercatum eſſe, quam tam facili pretio, juxta jam dicta, redimere quoquo tempore potuiſſem? Certe, dum verba ſic fieri vult calumniator de *fabulis ad placendum fictis*, nemo, opinor, non interim ex jam oſtenſis videt, *fabulas* adeo temere *feciſſe* ipſum (licet non ut carcerem exiret) de *nuperrime ſcripſit in Petro Burgo, de capitulis* ſeu *lemmatibus praerogativae regiae Stamfordianis*, de *carcere* meo, & *Maris Clauſi* ſcriptione, ne alias intertexam, ut *id ſibi negotii credidiſſe videatur, ſolum dari POPULO* (ut *Terentius* ſibi reſtituatur) ſeu neſcio cui alii, *ut placerent quas feciſſet* ſic *fabulas*. Congeneres ſunt etiam in libris ejus illis quinque in Mare Clauſum ſcriptis, licet ſatis populo placere ſane nondum viſae ſunt, ſaltem non omnes, cum tot per annos delituerint libri illi, necdum a graviſſimis prudentiſſimiſque ordinibus typis permiſſi. In quibus etiam memini cum ſcribere [a] *Mea in ſcripto illo neque ſibi neque ulli unquam cordato viro probatum iri*. Forſan! ſed cordati quorum ſodalitio ſe ita adſciſcit, ſemper unanimes non ſunt. At vero & typis prodituros libros etiam illos jam audio, de ſucceſſu haud omnino ſolicitus.

XII. Iſtiuſmodi autem & procaciora alia ſimilia, de quibus lectori ſive aequo ſive iniquo facile ſatis eſt pro judicio ſuo & adſectu (nam conſociari horum utrumque ſolere nemo neſcit) decernere ſive in libris illis quinque ſive in Vindiciis in Burgum interſperſa aequanimiter omnino (cum ſcriptum ſit intactile nullum) fero, uti patiret nullo negotio ſatis ante tuli Joannis Iſaaci Pontani hiſtoriographi regis Daniae, Diſcuſſionum hiſtoricarum libros duos [b] in Mare Clauſum conſcriptos, etiam & Claudii Moriſoti Divionenſis, viri quidem doctiſſimi [c] in Mare Clauſum argumenta qualiacunque facetiaſque. Hi enim non convitiis ſo me opprobriiſve ullis, quantum memini, uſi, rem controverſam ita ſolum, pro genii ingeniique diſcrimine tractant, ut lectoribus non imparibus, qui intueantur, judicare ſit facillimum. Quale quidem pariter dicendum de viris longe eximiis aliquot, quibus haud placuit tentamentum meum [d] (de quo obiter hic dicere liceat) circa ſenſum legis 9. Ἀξίωσις *D. tit. de lege Rhodia* ex interpunctione nova, diverſum ab ante recepto erneodum. Legis ſcilicet illius, in diſputationibus de dominio maris veluti praerogativam ſortitae, verba variatim intellecta ſunt, ubi in reſponſo Antonini Pii Auguſti ad Eudaemonem in mari AEgaeo naufragum conquerentem ipſumque κύριον βασιλέα, *dominum imperatorem* nuncupantem, legitur in Florentinis, Ἐγὼ μὲν τοῦ κόσμου κύριος, ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης· τῷ νόμῳ τῷ Ῥοδίων κρινέσθω τῷ ναυτικῷ, ἐν οἷς μήτις ἡμετέρων αὐτῷ νόμος ἐναντιοῦται· quod interdum in ipſo [e] Digeſtorum corpore vertitur *Ego quidem mundi dominus, lex autem maris; lege id Rhodia, quae de rebus nauticis praeſcripta eſt, judicetur, quatenus nulla noſtrarum legum adverſatur*. Sic Voluſius Maecianus, qui reſponſum illud ex lege Rhodia factum retulit, forte etiam imperatoris juſſu ejuſdem auctor. Nam inter primarios erat & Antonino huic & divis fratribus [f] conſiliarios. Ex eo in Digeſta recepta eſt lex illa integra, quae Graece quidem ſic habetur in Florentinis editis, aliiſque inde ortis editionibus, pari cum interpunctione. Sed in ſcriptione veteri interpunctiones ejuſmodi abeſſe ſolere nemo neſcit. Verſio autem in Florentinis eſt nulla, uti nec in Ludovici Charondae editione [g]. Atqui in editionibus aliquot eiſque accuratioribus [h] vetuſtioribuſque vertitur, *Lex autem maris. Lege Rhodiorum judicetur nautica, in quibus nulla noſtrarum ei lex adverſetur*. Etiam in aliis [i], *Lege Rhodiorum judicentur nautica*. De lectione Graecorum vix dubitatum eſt, antequam vir doctiſſimus Samuel Petitus [k] pro ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης reponi maluit ὁ δὲ ἄνεμος τῆς θαλάσσης, adeo ut Imperatorem reſpondiſſe vellet, *Se quidem mundi dominum eſſe, ſed ventum maris eſſe dominum*. Quae emendatio adeo viro ſummo Claudio Salmaſio placuit, ut adjecerit [l] *Quam ſi non occupaſſet, non aliter poteram cogitare, nec aliud excogitare*. Ego vero haud libenter olim admittens, verbum illic immutandum eſſe ullum, tentabam potius, aut ex alio verborum intellectu aut ex interpunctionis diſcrimine aliquo ſenſum elicere commodiorem, adeoque aut ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης vertere, *ſed vero hujuſmodi*, ſeu *illa lex* ſeu *mos maris eſt*; aut legere ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης τῷ νόμῳ τῷ Ῥοδίων κρινέσθω τῷ ναυτικῷ, ἐν οἷς, &c. & vertere *Sed vero lex ſeu mos ille maris ex lege Rhodiorum nautica judicetur ſeu decernatur, quatenus*, &c. Certe ſecundum conjecturam meam priorem, quam pluribus annis ante praeiverat, vir praeſtantiſſimus, Joannes Bertrandus praeſes Tholoſanus, qui expreſſim vertit [m] verba illa, *Haec vero lex maris*. Et de lege quae ſequitur ibi Rhodiorum nautica, τῷ νόμῳ ibi ſumere videtur; cujus ſenſui quidem conſoni itidem ſunt & Alciatus [n] & Cujacius [o] qui inquit in L. Ἀξίωσις *D. de lege Rhodia eleganter Antoninus ait terram ſuis legibus, mare legibus Rhodiis regi* (cum interim utriuſque dominus eſſet, ut alii principes populique [p]) *quatenus nulla eis legum ſuarum adverſatur*. Nec quidem aliter ferme Dionyſius Gothofredus, qui interpungit, ὁ δὲ νόμος, τῆς θαλάσσης, *lex autem, maris*. Intra biennium ve-

[a] Lib. 5. cap. 3. [b] Hardovici Celtorum MDCXXXVII. [c] Orbis Maritimi hiſtor. lib. 2. cap. 18. Divione MDCXLIII. [d] In Mari Clauſo lib. 1. cap. 25. [e] Pariſiis MDLXVI. Antwerp. MDLXXV. Dionyſ. Gothofred, &c. [f] Capitolinus in Antonino. L. Divi. 17. D. tit. de Jure Patronatus. Politian. lib. 5. epiſt. ad Jacobum Modeſtum. [g] Antwerp. MDLXXIX. [h] Pariſiis MDXXVIII. Lugduni MDLXVII. &c. [i] Lugduni MDLXXXV. &c. [k] Miſcell. lib. 3. cap. 11. [l] Libro de Modo Uſurarum cap. 6. pag. 204. [m] In Binomico in Voluſio Matiano pag. 67. [n] Diſpunct. lib. 1. cap. 5. [o] Ad Pauli Sentent. 2. tit. 7. [p] Hugo Grotius de Jure Belli & Pacis, lib. 2. cap. 3. §. 13. & notata illic.

ro poſt editionem meam, vir doctiſſimus Jacobus Gothofredus, Dionyſii filius, patre optimo digniſſimus, in Hypomnemate ſuo de imperio maris, priorem conjecturam meam haud admittendam (& forſan merito) vult, ſed interim eandem mecum, in ſecunda, lectionem, licet non ſine metatheſi aliqua vocum quae ad rem non faciat recipiendam. Ita enim ille, ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης τῷ νόμῳ τῶν Ῥοδίων ναυτικῷ κρινέσθω, ἐν οἷς, &c. vertitque, *Sed tamen jus maris ſecundum legem Rhodiorum nauticam judicetur, in his* (videlicet) *in quibus*, &c. ubi verſionem noſtram *quatenus* reprehendit, quaſi τῷ ἐν οἷς non reſpondentem. Certe in editione paterna, ejuſdemque a filio [a] inſtauratione, *quatenus* etiam illic ſubſtituitur. Ita quidem ille mecum in lectione illa ſatis omnino conſenſit. Ita etiam eruditiſſimus Thomas Rivius [b]. Sed vero lectio ejuſmodi prorſus diſplicuit praeſtantiſſimo Salmaſio [c], qui Petito in τῷ νόμος mutationem in ἄνεμος, omnino conſonus, ſequentia verba ſic legi vult τῷ νόμῳ τῶν Ῥοδίων κρινέσθω τὰ ναυτικὰ, *lege Rhodiorum judicentur nautica*, quorum verborum ſenſus ut plane verus eſt (quod ex Hermenopulo [d], Docimio [e], aliis ſcimus) ita etiam ipſiſſima quaſi verba, velut hic legenda habentur in legum Rhodiorum navalium margine [f]. Certe & verſio illa, quae in editionibus aliquot Digeſtorum occurrit, *lege Rhodiorum judicentur nautica*, firmare videtur, interpretem ſic in Graecis ſuis legiſſe. Noſtram autem illam lectionem ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης τῷ νόμῳ, &c. *lex maris lege Rhodiorum judicetur*, ideo etiam rejecta eſt [g] velut abſurda nimis, nec auribus nec mente ſatis percipienda, ex eo, quod *legem lege judicari* in locutione nullo modo ſit admittendum. Certamen nullatenus ineo. Sed nondum equidem didici, non poſſe proprie ſatis dici *legem*, altera in notione, κρίνεσθαι, *judicari* ſeu *decerni lege*, in altera. Supponitur hic legem fuiſſe tam Caeſaream velut generalem maris, utpote Romani imperii partis, quam legem Rhodiam quae in rebus nauticis obtinuit, etiam velut Caeſarea, licet Rhodia, ab origine, exiſtens, quoties Caeſarea non adverſaretur. Num quid obſtat, quo minus dici poſſit *lex* ſeu *jus noſtrum maris dijudicetur* ſeu *decernatur lege* ſeu *jure Rhodio* ſeu *juxta illud*, cum exceptione adjecta? Sane *leges & jura quenquam judicare*, ſatis cernitur in illo Homeri [h] οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας, & jura hoc vel illo jure, velut alio, judicare in Heſiodi [i] illis ---- δίκῃ δ' ἰθείῃσι θέμιστας, & ---- σκολιαῖς δὲ δίκαις κρίνωσι θέμιστας. Qualis ferme τοῦ κρίνειν uſus in rebus, ut bellicis, ita & medicis, in quas e foro vocem (ut vult Galenus [k]) tranſtulit antiquitas. Atque in ſenſum quem attulimus, *jus, lex, animadverti*, uſurpari videntur in illo Trajani Auguſti [l] ad Plinium, *Quo jure uti debeant Bithyniae vel Ponticae civitates in iis pecuniis, quae ex quaque cauſa reipublicae debebantur, ex lege cujuſque animadvertendum eſt*. Videtur non male dici, maritimum Angliae jus decerni, definiri, debere judicari, jure Caeſareo & Uliarenſi, ſeu ſecundum illud, aut ex eo quatenus lex Anglica illi nulla adverſatur; uti & *Luſitanica* [m] jura, in rebus non ſacris, jure Caeſareo, ubi jus patrium non obſtat, & jure in gloſſis Accurſii a doctoribus non damnatis reperto, & opinionibus Bartoli, ubi quaeſtio in jure Caeſareo non expreſſim definitur. Quale eſt, jus vetus Romanum decernendum jure XII. tabularum ſeu Attico; ubi aliud non adverſum; etiam & illud in legis hujus explicationem a Cujacio [n], allatum, *Romano jure uti nos Gallos quatenus ei lex Gallica non adverſatur*. Certe & dempto punctulo illo in Latina verſione vetuſtiore, ipſiſſima, juxta verſionem noſtram, habetur illic lectio, *lex autem maris lege Rhodiorum judicetur nautica*, id eſt, ut Accurſius *judicando ſervetur*, quaſi ille etiam ſic ſenſu continenti, ſine interpunctione, in Latinis ſuis legiſſet. Interpretes interim ibi (maxime Baldus) imperatorem dici tam maris quam telluris dominum admittunt, & de conſuetudine marina ex lege Rhodia judicanda, locum tantum capiunt, non omnino de dominio maris imperatori negato, quaſi mundi pars illa non eſſet. Utcunque autem ſe res haec habuerit, & quicquid de ὁ ἄνεμος ibi ſit ſtatuendum (neque enim mutationi illi locum dari voluit Hugo Grotius [o]) lectio illa κρινέσθω τὰ ναυτικὰ, adeo eſt veriſimilis, ut ad tentamina illic mea aſſerenda nihil adjecero. Tractat hanc rem impugnator in Vindiciis [p] adverſus me ſuis. Viderit lector, quem ſolum appello. Tantundem pro more meo facio de theologis aliquot petulcis meorum nonnulla inſulſius & olim & apertius carpentibus. Operae pretium mihi ſane nunquam viſum eſt, ſed nimius otii abuſus impugnationibus ejuſmodi, apud ſcriptores ultro polemicos & cavillandi pruritu laborantes, immiſceri ſolitis ullatenus conturbari. Et pronior ad ſerram contentionis reciprocandam nixus, in animi ingeniique morbum veritati plerumque inimiciorem vergit. AEquanimum mihi ſemper fuit, ſive mecum quis ſentiat, ſive diſſentiat. Etiam ut ex diſſenſu ſtolido tam firmetur quiſquam ex cordato & docto corrigatur, ſubinde evenire ſolet. Et pro rationum alterutrinque allatarum pondere ſtent omnia, cadantve. Perinde ſere eſſet, ſi aliter facerem, anxius urgeri, quoniam quis me brevior, procerior, craſſior, macilentior, voracior, bibacior, mihi diſcolor, aut quid ejuſmodi eſſet. Ut regereretur igitur quidquam ſcriptoribus ejuſmodi, adeo opus eſſe nondum duxi. Certe neque hic in convitii falſiſſimi, quo ita laedor, compenſationem convitium regero; quanquam, juxta philoſophum [q] οἱ ἀντιποιοῦντες οὐχ ὑβρίζουσι, ἀλλὰ τιμωροῦνται, *referentes non faciunt contumeliam, ſed ulciſcuntur*. Ultoris nomen honeſtius. Convitiatoris odioſum. Famoſi libelli & ſcurrarum plauſtrique convitia ſunt inter ea quae cum ſpreta exoleſcant, prorſus ſunt contemnenda. Atqui impugnatoris hujus, utpote viri & doctrina & dignitate adeo eminentis, contumelioſiſſimum hoc convitium, infamandi cauſa, ſic egeſtum, ac velut ex inſano nimis ac malicioſiſſimo carceris, ſcriptionis liberationis temporum, horumque cauſarum anagrammatiſmo natum, non aeque publice ſcriptis, ſecundum integritatem Vindiciis retudiſſe, nimium vecordis plane & famae pariter infamiaeque impenſe prodigi fuiſſet. Vale LECTOR.

Ex aedibus Londini carmeliticis Kal. Maii Juliani, MDCLIII.

[a] Coloniis Allobrogum MDCXXIV. [b] Hiſt. Naval. Med. lib. 3. cap. 38. [c] Lib. de Modo Uſurarum cap. 5. pag. 201. [d] Prochir. lib. 2. tit. 11. [e] Juris Graec. Rom. tom. 2. pag. 278. [f] Ibid pag. 265. [g] Vide etiam Arnoldum Vinnium in Not. ad Petri Peckii Nautica pag. 276. [h] Iliad. π. [i] In ἔργων α. [k] De Criſibus lib. 3. & in Prognoſt. Hippocratis comm. 3. [l] Lib. 10. epiſt. 110. [m] Ordonacones de Portugal lib. 2. cap. 5. [n] Ad Sentent. Pauli lib. 2. tit. 7. [o] In Sparſione Florum ad tit. de Lege Rhodia. [p] Lib. 4. cap. 6. [q] Rhetoric. 2. cap. 2.

FINIS.

MARMORA ARUNDELLIANA;

SIVE

Saxa Graece inciſa,

Ex venerandis priſcae Orientis Gloriae Ruderibus,

AUSPICIIS & IMPENSIS

Herois Illuſtriſſimi THOMAE,

Comitis Arundelliae & Surriae, Comitis Mareſcalli Angliae,

Pridem vindicata,

Et in aedibus ejus hortiſque cognominibus ad Thameſis ripam diſpoſita.

Accedunt INSCRIPTIONES aliquot·

VETERIS LATII,

EX

Locupletiſſimo ejuſdem Vetuſtatis Theſauro ſelectae.

AUCTARIOLUM item aliunde ſumptum.

Publicavit & COMMENTARIOLOS adjecit

JOANNES SELDENUS, J.C.

Ipſo rore mihi ſeges eſt, quo gramen onagris. Prudentius.

Viro Clariſſimo & Doctiſſimo

PATRICIO JUNIO,

Bibliothecario Regio S. P. D. *JOANNES SELDENUS.*

TAM aſſidua, ſuaviſſime Juni, & amica comitate, in amplioribus Arundellianarum Inſcriptionum exſcribendis & fugientibus earum veſtigiis feliciter revocandis mihi ſocius aderas, tamque docte & ingenioſe id quod tuum erat praeſtabas, ut earum jam ex marmoreis autographis (quae nobiliſſimi herois, cujus nomine paſſim ipſa editio ſuperbit, erga bonas artes amori & magnificentiae nos cum toto orbe literario deberi gratulantes agnoſcimus) in chartaceam lucem prodeuntium aut me dominum in ſolidum venditare, aut te, etiam cum acuminis & eruditionis praerogativa, partiarium non profiteri, piaculum foret nulla ſane expiandum hoſtia. Fruere igitur quod ita jure optimo tuum eſt; atque adeo libenter agnitum ut ne meum quidem, quicquid illud hic porro fuerit, non item tuum eſſe feram. Exigit ferme mos ut non ſine dedicatione emittantur libelli. Quantum igitur eo titulo transferri poteſt, tantum omnino tuum facio. Nam utcunque hoc ſeculo, quo tum cenſore opus eſt tum aruſpice nobis, donaria hujuſmodi non raro prodiguntur magis quam rite collocantur, ab adulante ſcilicet editorum turba, quae propenſe nimis mittit lapides in acervos Mereurii, & tam faſtidioſa nequitiae mancipia quam ſplendida ignorantiae & vecordiae pegmata bonarum literarum fructu, non minus ambitioſe quam improvide, ne dicam impie, interdum dignatur; ego necdum omnino volui hac in parte reus eſſe. Ideoque cum delectu ſingulari etiam nunc te huc adſcivi. Ingenium nempe ſagax, liberale, & prudenter temperatum, judicium perſpicax, praeter morum ſuavitatem eum probitate conjunctam (quibus ſi adeſt inſuper eruditio qualis tua eſt, ne ipſa quidem praeſtantiae corona hic abeſt) hominem cui haec ſacra fieri oportet, adeoque te, mi Juni, vere conſtituunt. Et accedit porro tum perpetua amoris inter nos reciprocatio, tum non infrequens ſtudiorum ejuſmodi, quibus humilius noſtrum & innocentius vitae genus etiam jucundius multo fit, communicatio. Ita non modo egregio virtutum merito, verum etiam peculiari conſuetudinis, amicitiae, ſocietatis jure locum hunc occupas, qui eo honoratior eſt quo te minus habeatur indignus.

Editionis

Editionis Anſa, Cauſa, Conſilium.

SUB anni ſuperioris Epiphaniis ex Aſia advecta ſunt ad illuſtriſſimi Comitis Arundelliae aedes marmora aliquot ſatis ampla, mutila & diſrupta, ſed Graecis literis plerumque inciſa. Ex cimeliis illis erant quae accepta ferimus feliciſſimae procurationi & ſummo cum judicio praeſtitae v. cl. doctiſſimique Guilielmi Pettaei, qui ante annos aliquot a Comite, pro flagrantiſſimo ejus & incomparabili erga nobiliores artes veteremque Graecorum nitorem amore, in orientem ad illud negotii non ſine honeſto commeatu miſſus, inſigni id genus mercium frequentia (ut ſtatuas, ſiguras inſculptas, numiſmata, & quae ſunt ejuſmodi caetera ſelectiſſima praetermittam) geſtionis cui praeficitur ſumptus effuſiſſime repenſat. Cum primum inviſerat ea vir praeſtantiſſimus Robertus Cottonus, condus ille ac promus vetuſtatis longe locupletiſſimus, ad me advolat, & impenſius inſtat ut mane proximo (nam provectior nox erat) ad Graeca illa arcana eruenda me totum accingerem. Libentiſſime annuo. Sed ut expeditius res abſolveretur, rogo ut in operae ſocietatem adſciſcerentur amici communes, eruditiſſimus Patricius Junius Bibliothecarius Regius, & multijugae doctrinae ſtudiique indefatigabilis vir Richardus Jameſius. Utrique condicit ille. Illuceſcente die craſtino, convenimus triumviri in hortis Arundellianis, ubi Smyrnaeorum decreta, & foedus ab iis cum Magneſiis, ad Seleuci Callinici Aſiae regis majeſtatem tutius conſervandam, percuſſum, in ſtela variatim diſrupta primo comperimus. Fragmenta ſuis locis commiſſa longitudinem pedum VIII & pollicum binorum, latitudinem pedum III poll. V, craſſitiem pollicum VIII exhibent. Scriptura autem, cujus lineae utramque oram contingunt, longitudinem pedum VII & pollicum VI occupat. Lavando & ſaepius detergendo lectioni accommodam reddimus, mutuas tradimus operas, & demum quae reliqua erant exſcribimus. Hiatus enim & lacunae, ut in edito exemplari videre eſt, haud ſunt infrequentes. Sparſa ſtatim eſt, ut fieri amat, de Aſiatico hoc monimento fama; & percrebuit paſſim deſiderium ut exemplaria ejus communicarentur; quod non minus juſte etiam amiciſſimis negavi ego, quam a curioſioribus efflictim concupiebatur. Verebar enim, idque meritiſſimo, ne ea quae ex marmore mutilo accuratius deſumpta erant, & ad veritatem lectionis exacta, hiatibus interim ſcatentia, iterata ſaepius inter tranſcribendum amanuenſium incuria in depravatiſſima, ut evenire ſolet, cito degenerarent. Quod ne fieret, atque ut amicis tamen, qui deperibant ea efflagitabantque, interea ſatisfacerem, editionem promitto. Eam dum meditor, alias item in eiſdem hortis pretii non vulgaris viſendas inſcriptiones adjungere viſum eſt: Maxime vero marmoreas Graecorum veterum epochas, mutilas illas quidem (quod inprimis dolendum eſt) ſed ejuſmodi interim ut in hoc literarum genere plurimi, idque plurimis nominibus, ſint merito aeſtimandae. Etenim nullus reperitur in toto orbe codex qui compluribus ſeculis eis non cedit. Et autor eorum ipſe anonymus ſeculis etiam pluribus vetuſtior eſt vetuſtiſſimo eorum quos injuria temporis nobis non invidit chronologorum. Graecos intelligo, qui ſcriptis ſuis ex primario inſtituto tempora dinumerarunt, in queis locum principem, ſive aevum ſpectes, ſive viri autoritatem, obtinet Euſebius, quem quingentis amplius annis antevertit hic noſter, uti ex apparatu noſtro chronologico ſatis ediſcitur. Imo nec Hiſtoricus habetur Graecus, Herodoto, Thucydide & Xenophonte exceptis, cum iis quorum opera plane interciderunt, cui non multum praecedit antiquitate. Neque alibi, ſive in vetuſtis codicibus ſive marmoribus, praeter aliud unicum quod Arundellianorum eſt XVII, antiquiſſima illa numerandi formula per ΙΠΔΓΔΗΓΗΧ pro IVXLCDM occurrit, ſi Herodianum περὶ ἀριθμῶν excipias, qui eam uti obſoletam ſolus, quod ſciam, Graecorum meminit. Mos ille Atticus erat, principalem nominis numeri literam ponere & ſignificare numerum; Π ſcilicet pro Πέντε V, Δ pro Δέκα X, ΓΔ pro Πεντήκοντα L, Η pro Ἑκατὸν C (nam Η ipſa ibi aſpiratio eſt) & pro Χίλιοι XM, adeoque Ι pro unitate, quae vocabulo, ni fallor, ἷς ſeu ἓν olim, uti poſtea εἷς & ἕν, ſignabatur. Atque ad hanc rationem intelligendus, puto, eſt Scaurus Grammaticus & corrigendus, ubi *H & eſſe literam ſcribit, & apud Graecos quoque fuiſſe; quod ſignificant Attici, qui principes literas vocum, a quibus earum nomina incipiunt, numeris notantes, hac quoque in eadem ſignificatione utantur. Nam quoties unum notant* M & A *literam ponunt, quoniam apud illos* M & A *dicitur,* δύο Δ, τρία Τ. *Sic &* ἑκατὸν, *id eſt, centum,* H *litera notant.* Monſtrum eſt non ſolum quod de M & A hic legitur, ſed etiam quod de Δ & Τ. Ubinam ejuſmodi apud Graecos dinumerationis aut vola aut veſtigium? Corruptis Scauri Graecis, ut fieri ſolitum eſt, tam elementis quam vocabulis, quae hic locum habuere, ſubſtituebant, puto, ignari & oſcitantes librarii illa δύο Δ, τρία Τ, mentem autoris minime aſſecuti: M autem & A portentoſe forte infarciebant, quoniam cum quid ibi vere ſcribendum eſſet ne hariolari quidem potuerint, illa ex veteri ſcriptura depravata exarare, ut fit, eis viſum eſt. Scripſiſſe potius opinor Scaurum, *Quoties unum notant* ἕνα *literam ponunt, quoniam apud illos* ἷς *pro A dicebatur;* πέντε Π, δέκα Δ. *ſic &* ἑκατὸν *&c.* Sed hoc obiter. Quinetiam Chronologica haec ſtela in inſcriptionibus quae hactenus repertae ſunt pauciſſimas habemus annoſiores. In Latinis, fateor, Duiliana illa, ſi nimirum genuina eſt, & altera ante decennium ad portam Capenam effoſſa, quae elogium eſt L. Scipionis Barbati F. a v. cl. Jacobo Sirmondo explicatum, triginta aut circiter annis hac antiquiores ſunt. Et in Graecis forſan habentur aliquot ejuſmodi apud Janum Gruterum. Caeterum quanquam nonnullae ita tempore hanc praecedunt, attamen ad unum omnes, quotquot omnino viſae ſunt, niſi nimium me fallat ratio, huic unicae, ſi rei quam docet excellentiam ſpectes, multis paraſangis ſunt poſtponendae.

Digitized by Google

ponendae. Quod ferme dicendum eſt etiam de Smyrnaeorum & Magnetum ſtela, quae epocharum marmore annis amplius viginti recentior eſt. Neque enim tam integras & expreſſas decretorum ſimul & foederis formulas Graecas tamque vetuſtas alibi comperimus; ut quae caetera ad hiſtoriam Seleuci temporum attinent, hactenus prorſus ignota, omittam. In illa autem epocharum deſcribenda opera complurium dierum collocata eſt. Obſcurior nempe eſt, elementis ſaepius omnino detritis, fugientibus ſaepius. Has tamen, & perſpicillorum uſu adjutus & aſſiduo acumine & judicio ſuaviſſimi amici Patricii Junii, poſt bene multas iterationes, in quantum fieri potuit, revocavi. Inſignem autem chronologici hujus marmoris utilitatem nemo non fuſius agnoſcet, niſi qui accuratiores temporum rationes, ſine quibus nec conſilia, nec res geſtae rerumve ſucceſſus, quae omnia primaria ſunt civilis ſcientiae documenta, recte deprehendi queunt, plane negligendas eſſe minus cordate putet. Nobiliores in hoc habemus epochas annorum MCCC aut circiter, ab initio ſcilicet Attici ſub Cecrope imperii uſque ad tempus quod annis aliquot Alexandrum magnum proxime antecedit; ad quem ſaltem etiam autorem deſcendiſſe veriſimillimum eſt. Stelae enim hujus (cujus latitudo eſt pedum II pollicum VII; latus quod dextram reſpicit pedum II, pollicum XI; quod ſiniſtram, pedum III, pollicum VII; & craſſities pollicum V) pars inferior, uti ex deſcriptione noſtra ſcire etiam licet, oblique abrupta diſparuit. Coaevi autem fuere (de Graecis loquor ſcriptoribus atque viris aliquo eruditionis genere celebribus, & non tam de momentis temporum quam de integro ſeculo) hiſce marmoreis inſcriptionibus binis Theophraſtus, Menander, Pyrrho, Cratinus, Theocritus, Aratus, Apollonius Rhodius, Lycophron, Nicander, Epicurus, Zeno, Beroſus, Cleanthes, Callimachus, quibus & Helleniſtas illos qui LXX ſeniores dicuntur adjicias, ut alios minorum gentium praeteream. In utriſque typis mandandis ita lineas repraeſentari curavimus, & numeris ſignari, &, qua fieri potuit, juſtam hiatuum & lacunarum proportionem exhiberi, ut tum facilior eſſet lectori & ſua de iis ſupplendis conjectura, tum lineam aliquam in ipſis marmoribus, ſi inviſere ea libuerit, citius invenire. Hiſce adjungere item volui praeclaras illas C. Antonii Septimii Publii citharoedi victorias. e quibus etiam nonnulla, quae denſiſſimis tenebris hactenus in certaminum Graecorum recenſione obducta ſunt, & viris doctiſſimis fuere cruces, lucem accipiunt non contemnendam & expediuntur. Plurima alia in pretioſiſſimo illo theſauro Arundelliano, quae omnia priſtini aevi ſtudioſis grata fore non dubitavi, uti & paucula quae penes me deſcripta in adverſariis habebam, adjicienda cenſui. Atque ita tandem promiſſi reus, etiam cum foenore, fidem libero. Quod ut amplius eſſet, tam commentariolos aliquot quam verſiones adjungo: ad epocharum ſcilicet ſenſum aperiendum, apparatum chronologicum, quo annorum quibus uſus eſt autor rationes demonſtrem; notas hiſtoricas ad breviuſculas hiſtoriarum periochas illuſtrandas, praeter canonem chronicum, quo autoris mentem in annis potiſſimum periodi Julianae (quae communis eſt & perquam certiſſima temporis menſura, quam etiam linguam chronologicam appellare ſoleo) explico, additis etiam ſuis in locis & olympiadum & reparatae ſalutis humanae annis. In ipſo etiam canone notas interſero, quibus cum primariae claſſis chronologis obviiſque optimorum autorum de putando tempore locis anonymum marmoreum committo, ejuſque autoritate pro re nata aut firmo, aut caſtigo, aut monita ejuſmodi praebeo quae perſpicaciores irritent. Magna enim eſt vetuſtiſſimorum apographorum ad haec praeſtanda autoritas; ſed autographorum maxima; idque maxime in temporum ratione, quae etiam ob varias interpolationes a librariis oſcitanter committi ſolitas ſaepe nimis vacillat. Unde potiſſimum item evenit ut nulla fere reperiatur in veterum codicibus diſcrepantia quae diverſitatem in temporibus deſignandis immanem, paſſim occurrentem, recentioreſque indies excruciantem aequet. Quod non ſolum de chronologia profana dicendum eſt, ſed etiam de ſacra; de qua item, dum de temporum ratione loquimur, id liceat obiter adnotare quod nullibi hactenus, in orbe chriſtiano publicatum eſt, pauciſſimis ſane auditum, ſed a doctiſſimis viris & diu & impenſiſſime eſt deſideratum, & obſervatu inprimis ut digniſſimum ita jucundiſſimum univerſis qui cum hiſtoria ſacra etiam temporum, quod prudentis eſt, calculum variaque de eo veterum placita explorare ſatagunt. In Euſebii omnigena hiſtoria a viro ſummo Joſepho Scaligero ex Georgio Syncello ante annum viceſimum primo in lucem emiſſa, temporum primorum patriarcharum ejuſmodi eſt dinumeratio, ut alia ſecundum LXX ſeniorum verſionem, ad Ebraicos Judaeorum codices alia, & demum κατὰ τὸ κατὰ Σαμαρείτας Ἑβραϊκὸν, ſeu ex Samaritanorum libris ſacris, eiſque mere Ebraicis, tertia fiat. Libros autem Samaritani ſacros alios praeter Pentateuchum agnoſcunt nullos. De eis vide plura apud Gulielmum Poſtellum libro de Originibus, & Scaligerum de Emendatione Temporum pagina 620. & ad numerum Euſebianum MCCLXXI. De temporum dinumeratione quae in Judaeorum libris & LXX ſenioribus habetur, hic plura dicere ſupervacaneum eſt. Ex libris editis ſatis dignoſcuntur. Computum autem Samaritanum exhibet Scaliger in ſeptimo de Emendatione Temporum, alium ſane omnino ab Euſebiano, & ab aliis quibus in Europa uſi ſunt chronologi rationibus. Notas item eruditiſſimas adjicit. *Sed qui in Palaeſtina*, inquit, *peregrinantur poſſent & alia & pentateuchum ab illis adipiſci. Nam ſane chriſtianae pietatis homines paulo hac in re negligentiores hactenus fuerunt, ex cujus rei uberrimi fructus redundarent. Spero non defuturos qui voto noſtro ſatisfaciant, aut exemplo noſtro haec illuſtraturi ſunt. Nam huic conatui noſtro multa deeſſe ad perfectionem ut non dubitamus, ita palam profitemur.* Poſtmodum autem in notis ad Euſebii Graeca, in queis ex Samaritanorum pentateucho patriarcharum anni traduntur; *In libris*, inquit, *noſtris de Emendatione Temporum produximus* χρονογράφιον *quod ipſimet nobis communicarunt Samaritani. Id cum hoc in omnibus convenit praeterquam in annis Malaleel, Enoch, Mathuſala; quod quidem diſcrimen vitio librariorum hic commiſſum.* Sed quicquid chronicorum communicarunt ei Samaritani; in ipſo ſane eorum pentateucho, quod pridem in hunc orbis angulum ex

Aſia advectum ſumma cum voluptate amplexi ſumus, patriarcharum anni multo aliter traduntur quam autoritate chronographii nimis fidenter nixus ille aſſerere conatur. Quod tanti certe eſſe puto ut nemini non fore acceptiſſimum non dubitarim, ideoque hic obiter animadvertendum interſerendumque duxerim. Quinque primorum patriarcharum anni omnimodi, Adae nempe, Seth, Enos, Cainan, & Malceel, idem ipſi ſunt in pentateucho Samaritano cum iis quos habemus in Judaeorum. Sed de Jared in Geneſeos ejuſdem, cap. v. 18, 19, & 20. legitur, *Vixit Jared* שתים וששים שנה id eſt, *annos* LXII, & *genuit Henoch. Et vixit Jared poſtquam genuit Henoch* חמש ושבעים שנה ושבע מאות שנה id eſt, *annos* DCCLXXXV, & *genuit filios & filias. Et fuerunt cuncti dies Jared* שבע וארבעים שנה ושמנה מאות שנה i.e. DCCCXLVII *anni*. Ejuſdem item capitis commate 25, & ſequentibus; *vixit Methuſalah* שבע וששים שנה id eſt, LXVII *annos*, & *genuit Lamech. Et vixit Methuſalah poſtquam genuit Lamech* שלש וחמשים שנה ושש מאות שנה id eſt, DCLIII *annos*, & *genuit filios atque filias. Et fuerunt cuncti dies Methuſalah* עשרים שנה ושבע מאות שנה id eſt, DCCXX, & *mortuus eſt. Lamech vero vixit* שלש וחמשים שנה, id eſt, LIII *annos*, & *genuit filium, vocavitque nomen ejus Noah.* Et paulo poſt; & *vixit Lamech poſtquam genuit Noah* שש מאות שנה ſeu DC *annos*, & *genuit filios atque filias. Fuerunt autem cuncti dies Lamech* שלש וחמשים שנה ושש מאות שנה *anni* nempe DCLIII. De Noah & Sem eadem habet quae Judaeorum codices. Sed Capite XI Geneſeos poſt comma 11, hic legimus ויהיו כל ימי שם שש מאות שנה וימת, id eſt, *cuncti dies Sem erant* DC *anni*; & *mortuus eſt. Et Arphacſad vixit* חמש ושלשים ומאות שנה ſeu CXXXV *annos*, & *genuit Selah. Et vixit Arphacſad poſtquam genuit Selah* שלש שנים ושלש מאות שנה ſive *annos* CCCIII, *genuitque filios & filias*, ויהיו כל ימי ארפכשד שמנה ושלשים שנה וארבע מאות שנה וימת id eſt, & *erant cuncti dies Arphacſad* CCCCXXXIII *anni*, & *mortuus eſt. Et vixit Selah* שלשים שנה ומאות שנה ſeu CXXX *annos*, & *genuit Eber. Vixit vero Selah poſtquam genuit Eber* שלש שנים ושלש מאות שנה ſeu CCCIII *annos*, & *genuit filios & filias.* ויהיו כל ימי שלח שלש ושלשים שנה וארבע מאות שנה וימת id eſt, & *erant cuncti dies Selah anni* CCCCXXXIII; & *mortuus eſt. Eber vero vixit* ארבע שלשים ומאת שנה, id eſt, CXXXIV *annos*, & *genuit Peleg. Et vixit Eber poſtquam genuit Peleg* שבעים שנה ומאותים שנה ſive CCLXX *annos*, & *genuit filios & filias.* ויהיו כל ימי עבר ארבע שנים וארבע מאות שנה וימת, id eſt, & *erant omnes dies Eber* CCCCIV *anni*; & *mortuus eſt. Peleg vero vixit* שלשים שנה ומאת שנה, id eſt, CXXX *annos*, & *genuit Reu. Et vixit Peleg poſtquam genuit Reu* תשע שנים ומאת שנה id eſt, CIX *annos*, & *genuit filios & filias.* ויהיו כל ימי פלג תשע ושלשים ומאותים שנה וימת, id eſt, & *erant cuncti dies Peleg* CCXXXIX *anni. Et vixit Reu* שתים ושלשים שנה ומאת ſive *annos* CXXXII, & *genuit Sherug Vixitque Reu poſtquam genuit Sherug* שבע שנים ומאת שנה ſive CVII *annos*, & *genuit filios atque filias.* ויהיו כל ימי רעו תשע ושלשים ומאתים שנה וימת id eſt, *Et erant omnes dies Reu* CCXXXIX *anni*; & *mortuus eſt. Sherug vero vixit* שלשים שנה ומאת שנה ſive CXXX *annos*, & *genuit Nachor. Et vixit Serug poſtquam genuit Nachor* מאת שנה ſeu C *annos*, & *genuit filios atque filias.* ויהיו כל ימי שרוג שלשים שנה ומאותים שנה וימת i.e. & *erant cuncti dies Sherug* CCXXX *anni*; & *mortuus eſt. Et vixit Nachor* תשע ושבעים שנה ſeu LXXIX *annos*, & *genuit Terah. Vixitque Nachor poſtquam genuit Terah* תשע שנים וששים שנה ſeu LXIX *annos*, & *genuit filios atque filias.* ויהיו כל ימי נחור שמנה וארבעים שנה ומאת שנה וימת i.e. & *erant cuncti dies Nachor anni* CXLVIII; & *mortuus eſt.* Idem autem de Abrahae natalibus, anno Terah ſeptuageſimo tributis, ſequitur quod habeot Judaeorum codices, qui a rerum conditu ad diluvium ſecula aliquot numerant, ut vides, plura quam Samaritani: utrique vero pauciora quam LXX ſeniores. Etiam cuncti dies Terah in fine capitis XI ſunt חמש ארבעים ומאת שנה ſeu CXLV anni in Samaritano. Quot autem & qualis momenti ad Samaritanorum apud Euſebium computum, qui in annis poſt patriarcharum παιδοποιίας a librariis proculdubio depravatus eſt, caſtigandum hinc ſumi poſſent? Atqui anni qui παιδοποιίας praecedunt iidem ipſiſſimi ſunt apud Euſebium, ſi Mathuſalae natales excipias, quos tamen male notatos & contra Euſebii mentem, ſexageſimo ſcilicet Enochi anno, certiſſimum eſt. Legitur ibi Ἐνὼχ ζήσας ρξε΄ γεννᾷ τὸν Μαθουσάλα. Planiſſime legendum ξε ſeu LXV. Nam & ſubductis temporum calculis ita liquet ex ipſo Euſebio, quem de hiſce rebus vide chronicorum Graece editorum. lib. 1. paginis 3. 4. 10. & 19. Et rationes τῆς Enochi παιδοποιίας eaedem ſunt tam in chronographio Samaritanorum Scaligeriano quam in utroque pentateucho. Sed ad chronographium illud ſatis corruptum minime omnino eſt Euſebius alias corrigendus. Neque eum corrigere voluiſſet magnus Scaliger, niſi pentateucho Samaritano, quo nihil, puto, impenſius deſideravit, prorſus caruiſſet. Atque ita tandem Samaritanum annorum mundi calculum, hactenus etiam viris doctiſſimis ignotum, atque ex ipſis abditiſſimis eorum fontibus petitum, & obiter hic primo in lucem emiſſum, boni conſulas, lector, & porro, quemadmodum in ſacrorum temporum rationibus res exegerit, accuratius & ſobrie perpendas. Sed mirum interea forſan videatur quod in quaeſtionibus Ebraicis ad Geneſim tradit D Hieronymus, de Methuſalae annis verba faciens. *Cum ſupra nongentis*, inquit, *ſexaginta novem annis vixiſſe ſit dictus, nulli dubium eſt quatuordecim eum annos vixiſſe poſt diluvium. Et quomodo verum eſt quod octo tantum animae in arca ſalvae factae ſunt? Reſtat ergo ut, quomodo in pleriſque, ita & in hoc ſit error in numero. Siquidem & in Hebraeis & Samaritanorum libris ſcriptum reperi: Et vixit Mathuſala centum octoginta ſeptem annis, & genuit Lamech Et vixit Mathuſalah poſtquam genuit Lamech ſeptingentos octoginta duos annos, & genuit filios & filias. Et fuerunt omnes dies Mathuſalah anni nongenti ſexaginta novem: & mortuus eſt. Et vixit Lamech centum octoginta duobus annis, & genuit Noe.* Quae non magis conſona ſunt Ebraicis ſive Judaeorum codicibus quam Samarita-

maritanis adverſantur, uti liquet ex iis quae ſupra tranſcripſimus. Anne igitur alii pentateuchi Samaritani hoc in loco lectio erat D. Hieronymi aevo? Aut hinc autoritati ejuſce derogatur? Id conjicere mihi nefas eſt. Patrem illum literarum orientalium callentiſſimum ſacris Samaritanorum libris uſum eſſe nullus dubito. Id quod ex aliis ejuſdem operum locis ſatis ediſcimus. Sed cum Euſebii numeros Samaritanos ante D. Hieronymum ex eorum libris collectos video ad amuſſim ſane in τῷ τεχνολογίας annis convenire cum eis quos jam ex eorum pentateucho repraeſentavimus, fieri nequit ut non memoriae lapſu illud de utrorumque libris dictum putem. Et ea de re viderint conjectores perſpicaciores. Plura autem de chronologia ſacra dicendi locus hic non eſt: Sufficit haec tantum ita indicaſſe. Codicem vero, qui haec nobis ſuppeditavit, Samaritanum magnis impenſis ante quadriennium aut circiter ex oriente ſibi comparavit reverendiſſimus antiſtes Jacobus Uſſerius archiepiſcopus Armachanus, vir ſumma pietate, judicio ſingulari, uſque ad miraculum doctus, & literis ſeverioribus promovendis natus. Mecum exemplar, quod vetuſtius eſt, & charactere Samaritano, ſcilicet vetuſtiſſimo & Ebraeis in uſu ante Eſdrae tempora, deſcriptum, pro humanitate ſua, cui plurimum me debere ſemper agnoſco, in Anglia circa id tempus communicavit. In Hiberniam ſecum poſtmodum tranſvexit, priuſquam iis quae volui inde exſcribere adverſaria mea ditaſſem. Literis igitur nuper rogatus, eas capitum V & XI Geneſeos partes quae patriarcharum tempora deſignant, ex eodem ad me ex Hibernia tranſmiſit exſcriptas, ſeu potius accuratiſſime depictas. Nam ut ipſiſſimi characterum apices ubique repraeſentarentur curavit, quod charta oleo perlita, quae facilem exſcribenti operam efficeret, praeſtitum eſt. Sed vulgaribus Ebraeorum characteribus inde ea quae ſupra notavimus fideliter deſcripſi, neque aliis edidi, uti neque Syriaca neque Arabica quae in commentariolis ſubinde adhibuimus. Alios enim praeter illos vulgares, quibus ex orientalibus linguis quid exprimatur, nondum adepti ſunt apud nos typographi. Lingua Samaritani codicis eadem ipſiſſima eſt cum Ebraica quae in ſacris Judaeorum libris habetur, & plerumque cum eiſdem libris huic convenit. Et convitium eſt ſpurciſſimum quod de Aſima creatore ipſo in initio Geneſeos Samaritanae exprobrant Judaei; ſaltem Rabbi Abenezra exprobrat ad principium Eſther. Non aliter in Samaritana legitur ברא אלהים *creavit Deus* quam in Judaica. Idem dicendum de ridiculo illo mendacio quo tria elementa *Ajin, Cheth, & He* alphabeto eorum ineſſe negat Benjamin Ben-Jona in Itinerario. Et recte D. Hieronymus in praefatione in librum Regum, quae in epiſtolis numerum occupat CVI, *Samaritani*, inquit, *pentateuchum Moyſi totidem literis ſcriptitant, figuris tantum & apicibus diſcrepantes.* Quod tamen non ita intelligendum ac ſi ubique utrorumque pentateuchus ad invicem conſonus fuiſſet: Sed eandem utriuſque linguam; adeoque eaſdem vocabulis in conflandis literas, figura tantum diſſimiles, adhiberi. Nam praeter immanes illas in annorum dinumeratione diſcrepantias, aliae inſuper ſunt. In Geneſeos cap. ii. 2. Samaritani legunt, *Conſummavit Deus in die* השׁשׁי, id eſt, *ſexto, opus ſuum*, uti & LXX ſeniores ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ, ubi Judaeorum codices ſive Ebraica, quam dicimus, veritas habet השׁביעי. Item cap. iv. 8. ubi apud LXX ſeniores redundant illa (ſi cum Ebraica veritate committas) verba Caini ad Abelem, Διέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον, id eſt, *tranſeamus in campum*, eadem ipſa reperiuntur in codice Samaritano, ſcilicet נהלך לבשׂה quod idem ſonat; id quod etiam D Hieronymus obſervavit. Nam in quaeſtionibus Ebraicis in Geneſim, *Et dixit Cain ad Abel fratrem ſuum. Subauditur*, ait ille, *ea quae locutus eſt Dominus. Superfluum ergo eſt quod in Samaritanorum & noſtro volumine reperitur, Tranſeamus in campum.* Haud igitur de alio libro quam ipſo Samaritanorum pentateucho intelligendum eſt illud ex Cyrillo ad hunc locum adnotatum in editionibus aliquot Helleniſtarum verſionis, ἔχει δὲ αὐτὰ καὶ τὸ Σαμαρειτικὸν, *habet eadem etiam liber Samaritanus.* Nec Targum Hieroſolymitanum omnino ibi innuitur; quod tamen aſſerere perperam auſus eſt vir doctus qui notas verſioni illi adjecit. Sed de hiſce hactenus. Digreſſioni veniam datum iri a ſtudioſis non dubito. Res tanti momenti & antea a multis ſeculis prorſus fere inaudita culpam, ſi qua commiſſa eſt, uberrime compenſat. Plura de hiſce annorum dinumerationibus, & de ipſo codice, facile dici potuiſſent, quae tamen addere non imprudenter ſuperſedemus, etiam ejuſdem rei meſſem aliis libentiſſime relinquentes. Decreta porro & foedus Smyrnaeorum cum Magneſiis ictum, ſuppletis conjectura hiatibus & lacunis (ita tamen ut noſtra a marmoreis facillime & intuitu primo diſcriminentur) commentariolo qualicunque illuſtro; uti etiam marmorum pleraque quae reſtant. Plurima que ambitioſius obſervari atque tumultuoſe congeri potuiſſent, ut notiſſimas formulas, ritus, & id genus alia vix ignota quidem iis qui nondum aere lavantur, data opera praetermiſi. Neque anſam, ut fit, ſive notandi ſive animadvertendi paſſim arripere volui; iis nimirum abunde contentus quae plerumque aut neceſſaria aut nova & acceptiora etiam doctioribus fore ambigere nequibam. Otia quibus haec fere praeſtitimus inprimis nobis fecit ſumma faventia & benignitas ampliſſimi herois Henrici Comitis Cantii & vere nobiliſſimae heroinae Elizabethae conjugis ejus. Tranquillus enim ſeceſſus, quo Wreſtae, quae eorum villa eſt in agro Bedfordienſi, tum aeſtate ſuperiori tum feſto Chriſti natalitio fruebar (liberaliſſimo ſcilicet, pro inſigni eorum erga me immerentem & perpetua bonitate, ibi hoſpitio exceptus) opportuniſſime indulſit ut urbanis interturbationibus liber opus inceptum commodiſſime abſolverem. Neque ſane minus exegit gratitudinis lex ut egregiam eorum beneficentiam, qua me ſtudiaque mea dignari ſolent, animo propenſiſſimo, ita agnoſcerem, quam editionis ratio ut hic omnino praefarer. Vale, lector.

Cal. April.
MDCXXVIII.

Epochae

Epochae veterum Graecorum nobiliores, ſeu inſigniora annorum intervalla ferme univerſa, anno ante vulgarem D. n. Jeſu Chriſti epocham CCLXIII, *ſeu periodi Julianae* MMMMCCCCLI, *conſcripta.*

1 .....ΟΥ.............ΝΠΑΝ...ΩΝ..........ΝΩΝΑΝΕΓΡΑΨΑΤΟΥΣΑΝ....
2 .....ΑΡΞΑΜ.. ΟΣΑΠΟΚΕΚΡΟΠΟΣΤΟΥΠΡΩΤΟΥΒΑΣΙΛΕΥΣΑΝΤΟΣΑΘΗΝ
ΩΝΕΙΩΣΑΡΧΟΝΤΟΣΕΜΠΑΡΩΙ...
3 ....ΥΑΝΑΚΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΝΔΕΔΙΟΓΝΗΤΟΥ ΑΦΟΥΚΕΚΡΟΨΑΘΗΝΩΝΕ
ΒΑΣΙΛΕΥΣΕΚΑΙΗΧΩΡΑΚΕΚΡΟΠΙΑΕΚΛΗΘΗΤΟΠΡΟΤΕΡΟΝΚΑΛΟΥ
4 ΜΕΝΗΑΚΤΙΚΗΑΠΟΑΚΤΑΙΟΥΤΟΥΑΥΤΟΧΘΟΝΟΣΕΤΗΧΗΗΗΔΠΙΙΙΑΦΟ
ΥΔΕΥΚΑΛΙΩΝΠΑΡΑΤΟΝΠΑΡΝΑΣΣΟΝΕΝΛΥΚΩΡΕΙΑΙΕΒΑΣΙΛΕΥΣΕ..ΣΙΛΕ..
5 ..ΝΤΟΣΑΘΗΝΩΝΚΕΚΡΟΠΟΣΕΤΗΧΗΗΗΔΑΦΟΥΔΙΚΗΑΘΗΝΗΣΙ...ΝΕΤΟ
ΑΡΕΙΚΑΙΠΟΣΕΙΔΩΝΙΥΠΕΡΑΛΙΡΡΟΘΙΟΥΤΟΥΠΟΣΕΙΔΩΝΟΣΚΑΙΟΤΟΠΟ
ΣΕΚΛΗΘΗ
6 ΑΡΕΙΟΣΠΑΓΟΣΕΤΗΧΗΗ𐅄ΔΠΙΙΙΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣΑΘΗΝΩΝΚΡ...ΟΥΑΦ
ΟΥΚΑΤΑΚΛΥΣΜΟΣΕΠΙΔΕΥΚΑΛΙΩΝΟΣΕΓΕΝΕΤΟΚΑΙΔΕΥΚΑΛΙΩΝΤΟΥΣ
7 ΟΜΒΡΟΥΣΕΦΥΓΕΝΕΙΛΥΚΩΡΕΙΑΣΕΙΣΑΘΗΝΑΣΠΡΟ...ΟΝΚΑΙΤΟΥΔΙΟ..Υ
Ο...Δ...ΜΤΟΥΤΟΙΡ..ΟΝΙΔ......Ο..ΤΑΣΩΤΗΡΙΑΕΘΥΣΕΝ
8 ..ΤΗΧΗΗ𐅄ΔΠΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣΑΘΗΝΩΝΚΡ..Ν..ΟΥΑ.....ΚΤΥΩΝΔΕΥΚΑΛ
ΙΩΝΟΣΕΒΑΣΙΛΕΥΣΕΝΕΝΘΕΡΜΟΠΥΛΑΙΣΚΑΙΣΥΝΗΓΕ
9 ...ΟΥΣΠΕΡΙΤΟΝΟΡΟΝΟΙΚΟΥΝΤΑΣΚΑΙΩ...ΜΑΣΕΝΑΜΦΙΚΤΥΟΝΑΣΚΑΙΠ
.......ΝΟΥ..ΚΑΙΝΥΝΕΤΙΘΥΟΥΣΙΝΑΜΦΙΚΤΥΟΝΕΣ
10 ..ΤΗΧΗΗ𐅄ΙΙΙΙΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣΑΘΗΝΩΝΑΜΦΙΚΤΥΟΝΟΣΑΦΟΥΕΛΛΗΝ
ΟΔΕΥΚ..........ΩΤΙΔΟΣΕΒΑΣΙΛΕΥΣΕΚΑΙΕΛΛΗΝΕΣ
11 ...ΟΜΑΣΘΗΣΑΝΤΟΠΡΟΤΕΡΟΝΓΡΑΙΚΟΙΚΑΛΟΥΜΕΝΟΙΚΑΙΤΟΝΑΓΩΝΑ
ΠΑΝΑΘ..ΝΑΙ........ΩΙΧΗΗ𐅄ΙΙΙΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣ
12 ΑΘΗΝΩΝΑΜΦΙΚΤΥΟΝΟΣΑΦΟΥΚΑΔΜΟΣΟΑΓΗΝΟΡΟΣΕΙΣΘΗΒΑΣΑΦΙΚ
ΕΤΟ...........ΕΚΤΙΣΕΝΤΗΝΚΑΔΜΕΙ
13 ΑΝΕΤΗΧΗΗ𐅄ΠΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣΑΘΗΝΩΝΑΜΦΙΚΤΥΟΝΟΣΑΦΟΥ........
......ΝΙΚΗΣΕΒΑΣΙΛΕΥΣΑΝ
14 ΕΤΗΧΗΗ𐅄ΙΙΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣΑΘΗΝΩΝΑΜΦΙΚΤΥΟΝΟΣΑΦΟΥΝΑΥ.......
...Η.........ΩΝΕΞΑΙΓΥΠΤΟΥ
15 ..ΙΣΤΗΝΕΛΛΑΔΑΕΠΛΕΥΣΕΚΑΙΩΝΟΜΑΣΘΗΠΕΝΤΗΚΟΝΤΟΡΟΣΚΑΙΑΙΔ
ΑΝΑΟΥΘΥΓΑΤΕΡΕΣ...........ΩΝΗΚΑΙΒΑ..
16 ..ΛΑΡΕΥΩΚΑΙΕΛΙΚΗΚΑΙΑΡΧΕΔΙΚΗΑΠΟΚΛΗΡΟΘΕΙΣΑΙΥΠΟΤΩΝΛΟΙΠΩ
Ν..............ΑΝΤ..
17 ΚΑΙΕΘΥΣΑΝΕΠΙΤΗΣΑΚΤΗΣΕΜΠΑΡΑ..ΑΔΙΕΝΛΙΝΔΩΙΤΗΣΡΟΔΙΑΣΕΤΗ
ΧΗΗΔΔΔΠΙΙΒΑΣΙΛΕΥΟ................
18 ΘΟΝΙΟΣΠΑΝΑΘΗΝΑΙΟΙΣΤΟΙΣΠΡΩΤΟΙΣΓΕΝΟΜΕΝΟΙΣΑΡΜΑΕΖΕΥΞΕΚ
ΑΙΤΟΝΑΓΩΝΑΕΔΕΙΚΝΥΕΚΑΙΑΘΗΝΑΙΟΥΣ...ΟΝ....ΑΙ...
19 ..ΕΩΝΜΗΤΡΟΣΕΦΑΝΗΕΓΚΥΒΕΛΟΙΣΚΑΙΥΑΓΝΙΣΟΦΡΥΞΑΥΛΟΥΣΠΡΩΤΟ
ΣΗΥΡΕΝΕΓΚ..ΝΑΙΩΝΤΟΥΣΦΡΥΓΑΣ.....Α
20 ΛΟΥΜΕΝΗΝΦΡΥΓΙΣΤΙΠΡΩΤΟΣΗΥΛΗΣΕΚΑΙΑΛΛΟΥΣΝΟΜΟΥΣΜΗΤΡΟΣ
ΔΙΟΝΥΣΟΥΠΑΝΟΣΚΑΙΤΟΝΕΠ............
21 ......ΕΤΗΧΗΗΔΔΔΙΙΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣΑΘΗΝΩΝΕΡΙΧΘΟΝΙΟΥΤΟΥΤΟΑΡ
ΜΑΖΕΥΞΑΝΤΟΣΑΦΟΥΜΙΝΩΣ..ΠΡ....ΒΑ.......
22 Δ....ΑΩΝΙΑΝΩΙΚΙΣΕΚΑΙΣΙΔΗΡΟΣΗΥΡΕΘΗΕΝΤΗΙΙΔΗΙΕΥΡΟΝΤΩΝΤΩΝΙ
ΔΑΙΩΝΔΑΚΤΥΛΩΝΚΕΛΜΙΟΣΚ......
23 ..ΛΕΥΟΝΤΟΣΑΘΗΝΩΝΠΑΝΔΙΟΝΟΣΑΦΟΥΔΗΜΗΤΗΡΑΦΙΚΟΜΕΝΗΕΙΣΑ
ΘΗΝΑΣΚΑΡΠΟΝΕΦΥ...ΥΕΝΚΑΙΠΡ....ΠΡΑ.....ΩΤΗΔ.....
24 ..ΡΙΠΤΟΛΕΜΟΥΤΟΥΚΕΛΕΟΥΚΑΙΝΕΑΙΡΑΣΕΤΗΧΗΔΔΔΔΠΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤ
ΟΣΑΘΗΝΗΣΙΝΕΡΙΧΘΕΩΣΑΦΟΥΤΡΙΠΤΟ..........
25 .....ΕΣΠΕΙΡΕΝΕΝΤΗΙΡΑΡΙΑΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΙΕΛΕΥΣΙΝΙΕΤΗΧ..ΔΔΔΔΠΒΑΣ
ΙΛΕΥΟΝΤΟΣΑΘΗΝΩΝ......
26 ..ΥΙΟ...Ν...ΑΥΤΟΥΠΟΗΣΙΝΕΞ..ΘΗΚΕΚΟΡΗΣΤΕΑΡΠΑΓΗΝΚΑΙΔΗΜΗΤΡ
ΟΣΖΗΤΗΣΙΝΚΑΙΤΟΝΑΥΤΟΥ......
27 ....ΘΟΣΤΩΝΥΠΟΔΕΞΑΜΕΝΩΝΤΟΝΚΑΡΠΟΝΕΤΗΧΗΔΔΔΠΒΑΣΙΛΕΥΟΝ
ΤΟΣΑΘΗΝΩΝΕΡΙΧΘΕΩΣ..........
28 .. .ΝΟΥΤΑΜΥΣΤΗΡΙΑΑΝΕΦΗΝΕΝΕΝΕΛΕΥΣΙΝΙΚΑΙΤΑΣΤΟΥ.......ΟΥΣΑΙΟ
ΥΠΟΙΗΣ..ΣΕΞΕΘΗΚ........
29 .. ...ΩΣΤΟΥΠΑΝΔΙΟΝΟΣΑΦΟΥΚΑΘΑΡΜΟΣΠΡΩΤΟΝΕΓΕΝΕΤΟ.....ΟΥΠΡΩ
ΤΩΙΑΟΝ...ΕΑΝΤ. ....
30 ......ΔΙΙΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣΑΘΗΝΩΝΠΑΝΔΙΟΝΟΣΤΟΥΚΕΚΡΟΠΟΣΑΦΟΥ..Ν
ΕΛΕΥΣΙΝΙΟΓΥΜΝΙΚΟΣ.............ΑΦΟΥ.. ....
31 .... .ΑΙ..ΤΑΛΥΚΑΙΑΕΝΑΡΚΑΔΙΑΙΕΓΕΝΕΤΟΚΑΙΑ. ΚΚΕ.....ΛΥΚΑΟΝΟΣΕΔ
ΟΘΗΣΑΝ..ΤΟΙΣΕΛΛ..ΣΙ....Η..Ν..ΒΑΣΙΛΕΥΟΝ

32 ΤΟΣΑ

32 ΤΟΣΑΘΗΝΩΝΠΑΝΔΙΟΝΟΣΤΟΥΚΕΚΡΟΠΟΣΑΦΟΥΚΑ....Γ......ΗΣΙΑΙΗΡΑ
ΚΛΗΣ.....Ν.......Ω.....ΔΟΣΤ...
33 ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΝΑΙΓΕΩΣΑΦΟΥΑΘΗΝΗΣΙ.....ΣΤΩΝΚΑΡΠΩ
ΝΕΓΕΝΕΤΟΚΑΙΜΑΝΤΕΥΟΜΕΝΟΣ..ΑΘΗΝ....ΑΛΩΝΕΝΗ..
34 ....ΣΥΠΟΣΧΕΝ..Α..ΑΜΜΙΝΩΣΑΞΙΩΣΕΙΕΤΗΧΔΔΔΙΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣ
ΑΘΗΝΩΝΑΙΓ...ΑΦΟΥΘΗΣ......
35 ΑΘΗΝΩΝΤΑΣΔΩΔΕΚΑΠΟΛΕΙΣΕΙΣΤΟΑΥΤΟΣΥΝΩΙΚΙΣΕΝΚΑΙΠΟΛΙΤΕΙΑ
ΝΚΑΙΤΗΝΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΝΑΠΡΕΩ.....
36 ....ΟΣΑΘΗΝΩΝΤΟΝΤΩΝΙΣΘΜΙΩΝΑΓΩΝΑΕΘΗΚΕΣΙΝΙΝΑΠΟΚΤΕΙΝΑΣΕ
ΤΗ𐅅ΗΗΗΗ𐅄ΔΔΔΔΠΑΠΟΤΗΣΑΜΜΟΝ...ΤΗ ....
37 ....ΔΔΔΔΙΙΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣΑΘΗΝΩΝΘΗΣΕΩΣΑΦΟΥΑΡΓΕΙΟΙΝΕΥΑΔΡΑΣ.
....ΒΑΣΙΛΕΥΣΑΝΚΑΙΤΟΝΑΓΩΝΑ.Ν..Α...ΗΘ..ΑΝ...
38 ....ΕΤΗ𐅅ΗΗΗΗ𐅄ΔΔΔΙΙΙΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣΑΘΗΝΩΝΘΗΣΕΩΣΑΦΟΥΟΙ
.....ΝΕΣΕΙΣΤΡΟΙΑΝΕ....ΡΑΤΕΥΣ..ΕΤΗ𐅅ΗΗΗΗ𐅄ΙΙΙΙΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟ
ΣΑΘΗ
39 ...ΕΣΘΕΩΣΤΡΕΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΥΕΤΟΥΣΑΦΟΥΤΡΟΙΑΗΛΩΕΤΗ𐅅ΗΗΗΗΔ
ΔΔΔΠΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣΑΘΗΝΩΝ.......ΩΣΔΕΥΤΕΡΟΥΕΤΟΥΣΜΗΝΟΣΘ..
40 .....ΝΟΣΕΒΔΟΜΗΙΦΘΙΝΟΝΤΟΣ ΑΦΟΥΟΡΕΣΤΗ..ΙΟΙΑΙΤΩΝΑΥΤΟ....
....ΙΓΙΣΘΟΥΘΥΓΑΤΡΙ....ΟΝ.....ΓΙΣΘΟΥΚΑΙΑΥ....
41 .....ΑΟΕΝΑΡΕΙΟΥΠΑΓΩΙΗΝΟΡΕΣΤΗΣΕΝΙΚΗΣΕΝ........ΩΝ....ΕΤΗ...Η
ΗΗΗΔΔΔ..ΙΙΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣΑΘΗΝΩΝΔΗΜΟΦΩΝΤΟΣΑΦΟΥ..
42 .....ΚΥΠΡΩΙΤΕΥΚΡΟΣΩΙΚΙΣΕΝΕΤΗ𐅅ΗΗΗΗΔΔΔΠΙΙΙΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣΑ
ΘΗΝΩΝΔΗΜΟΦΩΝΤΟΣΑΦΟΥΝΗ..ΕΥΣΩΙΚΙΣ......Γ....ΑΛΛΗΚΑΡ...ΣΙ..
43 ......ΑΝΕΦΕΣΟΝΕΡΟΥΘΡΑΣΚΑΑΖΟΜΕΝΑΣΤ..ΗΝΚΑΤΑΓΡΟΝΟΝΥΠΟΚ
ΟΛΟΦΩΝΑ..ΙΥΟΥΝΤΑ....Α....ΣΑΜΟΝ......ΤΑ...ΙΩΝΙ..ΕΓΕΝΕΤΟΕΤ.
44 .....ΔΙΙΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣΑΘΗΝΩΝΜΕΝΕΣΘΕΩΣΤΡΕΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΥ...Υ
ΣΑΦΟΥ..ΙΟΔΟΣΟΠΟΙΗΤΗΣ.....ΗΕΤΗ𐅅Η𐅄ΔΔ..ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣΑΘΗ
ΝΩΝ..
45 .....ΑΦΟΥΟΜΗΡΟΣΟΠΟΙΗΤΗΣΕΦΑΝΗΕΤΗ𐅅ΗΔΔΔΔΙΙΙΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟ
ΣΑΘΗΝΩ.....ΙΟΓΝΗΤΟΥΑΦΟΥΦ...ΔΩΝΟΑΡΓΕΙΟΣΕΔΗΜΕΥΣ...ΝΕΥ..
46 ......ΕΣΚΕΥΑΣΕΚΑΙΝΟΜΙΣΜΑΑΡΓΥΡΟΥΝΕΝΑΙΓΙΝΗΙΕΠΟΙΗΣΕΝΕΝΔΕΚ
ΑΤΟΣΩΝΑΦΗΡΑΚΛΕΟΥΣΕΤΗ𐅅ΗΔΔΔΙΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣΑΘΗΝΩΝ..
47 .....ΟΥΣΑΦΟΥΑΡΧΙΑΣΕΥΑΓΗΤΟΥΔΕΚΑΤΟΣΩΝΑΠΟΤΕΜΕΝΟΥΕΚΚΟΡΙ
ΝΘΟΥΗΓΑΓΕΤΗΝΑΠΟΙΚΙΑΝ........ΣΥΡΑΚΟΥ......
48 ....ΤΟΣΑΘΗΝΩΝΑΙΣΧΥΛΟΥΕΤΟΥΣΕΙΚΟΣΤΟΥΚΑΙΕΝΟΣΑΦΟΥΚΑΤ
ΕΝΙΑΥΤΟΝΗΡ..ΕΝ..Ρ..ΩΝΕΤ..ΗΗΗΗΔΔΑΦΟΥ.......Ο..Υ
49 ....ΕΤΗΗΗΗΗΔΠΙΙΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΛΥΣΙΑΑΦΟΥΤΕΡΠΑΝΔΡΟ
ΣΟΔΕΡΔΕΝΕΟΣΟΛΕΣΒΙΟΣΤΟΥΣΝΟΜΟΥΣΤΟΥ....Α...ΩΝ...Δ..ΟΥΣΘΑΙ
ΑΥΛΗΤ..
50 ...ΑΗΣΕΚΑΙΤΗΝΕΜΠΡΟΣΘΕΜΟΥΔΙΚΗΝΜΕΤΕΣΤΗΣΕΝΕΤ..ΗΗΗ𐅄ΔΔ
ΔΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΝΔΡΩΠΙΔΟΥΑΦΟΥΑ....ΣΑΥΔΟ......ΣΙΛΕΥΣ.......
51 .....ΔΔΔΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΝΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣΑΦΟΥΣΑΠΦΩΕΓΜΙΤ
ΥΛΗΝΗΣΕΙΣΣΙΚΕΛΙΑΝΕΠΛΕΥΣΕΦΥΓΟΥΣΑ..........ΟΑ......Θ....
52 ......ΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΝΜΕΝΚΡΙΤΙΟΥΤΟΥΠΡΟΤΕΡΟΥΕΝΣΥΡΑΚΟΥΣΑΙΣΔΕ
ΤΩΝΟΜΟΡΩΝΚΑΤΕΧΟΝΤΩΝΤΗΝΑΡΧΗΝ........ΤΟ......
53 .....ΟΝΤΕΣΚΥΡΡΑΝΚΑΙΟΑΓΩΝΟΓΥΜΝΙΚΟΣΕΤΕΘΗΧΡΗΜΑΤΙΤΗΣΑΠΟ
ΤΩΝΛΑΦΥΡΩΝΕΤΗΗΗ..ΔΔΠΙΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΣΙΜΩ..ΟΣΑΦΟΥ...
54 ....ΑΝΙΤΗΣΑΓΩΝΠΑΛΙΝΕΤΕΘΗΕΤΗΗΗΗΔΠΙΙΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗ
ΣΙΔΑΜΑΣΙΟΥΤΟΥΔΕΥΤΕΡΟΥΑΦΟΥΕΝΑΘ...ΑΙΣΚΩΜΩ....Ρ...ΕΘΗ.....ΣΑΝΙ
55 ...ΤΩΝΙΚΑΡΙΕΩΝΗΥΡΟΝΤΟΣΣΟΥΣΑΡΙΩΝΟΣΚΑΙΔΟΛΟΝ..ΤΕΘ..ΠΠΩΤ
ΟΝΙΣΧΑΔ.....ΑΡΣΙΧΟ.....ΝΟΙΝΟΥ....ΕΡ....ΟΣ.....
56 ..ΑΦΟΥΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΣΑΘΗΝΩΝΕΤΥΡΑΝΝΕΥΣΕΝΕΤΗΗΗΗ𐅄ΔΔΔΔΠΙΙΑ
ΡΧΟΝΤΟΣ.ΙΚ...ΟΥΑΦΟΥΚΡΟΙΣΟΣ..ΑΣΙΑΣ....ΔΕΑΦΟΣΑ..
57 ......ΔΔΔΔΙΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΤΟΥΔΗΜΟΥΑΦΟΥΚΥΡΟΣΟΠΕΡΣΩΝ
ΒΑΣΙΛΕΥΣΣΑΡΔΕΙΣΕΛΑΒΕΚΑΙΚΡΟΙΣΟΝΥΠΟ......ΗΣΣΦΑΛ....
58 ....ΚΑΙΙΠΠΩΝΑΞΚΑΤΑΤΟΥΤΟΝΟΙΑΜΒΟΠΟΙΟΣΑΦΟΥΘΕΣΠΙΣΟΠΟΙΗΤ
ΗΣ......ΑΧΙ...ΟΣΕΔΙΔΑΞΕΝΑΛ...ΣΤΙΝ.....ΤΕΘΗΟ..ΡΑΓΟΣΕΤΗΗΗ𐅄
...ΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘ....
59 ....ΝΑΙΟΥΤΟΥΠΡΟΤΕΡΟΥΑΦΟΥΔΑΡΕΙΟΣΠΕΡΣΩΝΕΒΑΣΙΛΕΥΣΕΜΑΓΟΥΤ
ΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣΕΤΗ....𐅄ΙΙΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗ.........ΑΦΟΥΑΡΜΟΔ
ΙΟΣΚΑΙ.........ΙΤΩΝΑΠΕΚΤΕ...
60 ..ΡΧΟΝΠΕΙΣΙΤΡΑΤΟΥΑ.......ΟΝΚΑΙΑΘΗΝΑΙΟΙΣ..Ρ..ΗΣΑΝΤΟΥΣΠΕΙΣ
ΙΣΤΡΑΤΙΔΑΣΕΚΙ.....ΚΛΑΣ..ΙΟΥΤΕΙΧΟΥΣΕΤΗΗΗΔΔΔΠΙΙΙΑΡΧΟΝΤΟΣ
ΑΘΗΝΗΣΙ
61 ....ΑΦΟΥΧΟΡΟΙΠΡΩΤΟΝΗΓΩΝΙΣΑΝΤΟΑΝΔΡΩΝΟΝΔΙΔΑΞΑΣΥΠΟ..ΚΟΣ
ΟΧΑΛΚΙΔΕ...ΕΝΙΚ.....ΕΤΗΗΗΔΔΔ...ΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΛΥΣΑΓΟΡΟ
ΥΑΦΟΥΝΕ......ΙΠΠΙΑ.......
62 ....ΕΝΑΘΗΝΗΣΙΝΕΤΗΗΗΔΔΔΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΠΥΘΟΚΡΙΤΟΥΑΦ
ΟΥΗΕΜΜΑΡΑΘΩΝΙΜΑΧΗΕΓΕΝΕΤΟΑΘΗΝΑΙΟΙΣΠΡΟΣΤΟΥΣΠΕΡΣΑΣ...

ΑΡΙΕΝΤΕΑΣ....ΩΝΔΑΡΙΟΥΑΔΕΛ
63 .....ΝΤΟΝΣΤΡΑΤΗΓΟΝΕΝΙΚΩΝΑΘΕΝΑΙΟΙΕΤΗΗΗΔΔΠΙΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑ
ΘΗΝ.....ΔΕΥΤΕΡΟΥ..Φ...Ν.ΕΝΜΑΧΗΙΣΥΝΗΓΩΝΙΣΑΤΟΑΙΣΧΥΛΟΣΟΠ
ΟΙΗΤΗΣ
64 Ω.ΩΝΔΔΔΠΑΦΟΥΣΙΜΩΝΙΔΗΣΟΣΙΜΩΝΙΔΟΥΠΑΠΠΟΣΤΟΥΠΟΙΗΤΟΥΠΟΙ
ΗΤΗΣΩΝΚΑΙ.......ΝΗΣΙΚΑΙΔΑΡΕΙΟΣΤΕΛΕΥΤΑΙΞΕΡΧΗΣΔΕΟΥΙΟΣΒΑΣ
ΙΛΕΥΕΙ....
65 ......ΔΠΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΝΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥΑΦΟΥΑΙΣΧΥΛΟΣΟΠΟΙΗΤ
ΗΣΤΡΑΓΩΔΙΑΙΠΡΩΤΟΝΕΝΙΚΗΣΕΚΑΙΕΥΡΙΠΙΔΗΣΟΠΟΙΗΤΗΣΕΓΕΝΕΤΟΚ
ΑΙΣΤΗΣΙΧΟΡΟΣΠΟΙΗΤΗΣ
66 ΤΗΝΕΛΛΑΔΑ..Α...ΟΕΤΗΗΗΔΔΙΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΦΙΛΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΑΦΟΥΞΕΡΞΗΣΤΗΝΣΧΕΔΙΑΝΕΖΕΥΞΕΝΕΝΕΛΛΗΣΠΟΝΤΩΙΚΑΙ....ΕΝΑΙΝ
ΕΝΘΕΡΜΟ
67 .....ΣΜΑΧΗΕΓΕΝΕΤΟΚΑΙΝΑΥΜΑΧΙΑΕΛΛΗΣΙΠΕΡΙΣΑΛΑΜΙΝΑΠΡΟΣΤΟ
ΥΣΠΕΡΣΑΣ·ΝΕΝΙΚΩΝΟΙΕΛΛΗΝΕΣΕΤΗΗΗΔΠΙΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙ
ΚΑΛ....ΔΟΥΑΦΟ:ΗΕΝ
68 ....ΤΑΙΑΙΣΜΑΧΗΕΙΕΝΕΤΟΑΘΗΝΑΙΟΙΣΠΡΟΣΜΑΡΔΟΝΙΟΝΤΟΝΞΕΡΞΟ
ΥΣΤΡΑΤΗΓΟΝΗΝΕΝΙΚΩΝΑΘΗΝΑΙΟΙΚΑΙΜΑΡΔΟΝΙΟΣΕΤΕΛΕΥΤΗΣΕΝΕ
ΝΤΗΙΜΑΧΗΙΚΑΙΤΟΠΥΡΕΡΕΥΚ...
69 .....ΕΛΙΑΠΕΡΙΤΗΝΑΙΤΝΙΑΝΕΤΗΗ....ΠΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΞΑΝΤΙ
ΠΠΟΥΑΦΟΥ...ΑΩΝΟΔΕΙΝΟΜΕΝΟΥΣ..........ΕΤΥΡΑΝΝΕΥΣΕΝΕΤΗΗΗΔ
ΠΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΤΙΜΟΣΘΕΝ
70 ....ΣΙΜΩΝΙΔΗΣΟΛΕΩΠΡΕΠΟΥΣΟΚΕΙΟΣΟΤΟΜΝΗΜΟΝΙΚΟΝΗΥΡΩΝΕ
ΝΙΚΗΣΕΝΑΘΗΝΗΣΙΝΔΙΔΑΣΚΩΝΚΑΙΑΙΕΙΚΟΝΕΣΕΣΤΑΘΗΣΑΝΑΡΜΟΔΙ
ΟΥΚΑΙΑΡΙΣΤΟΓΕΙΤΟΝΟΣΕΤΗΗΗ....
71 ΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙ......ΜΑΝΤΟΥΑΦΟΥΙΕΡΩΝΣΥΡΑΚΟΥΣΩΝΕΤΥΡΑ
ΝΝΕΥΣΕΝΕΤΗΗΗΠΙΙΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΧ..Η..ΟΣΗΝΔΕΚΑΙΕΠΙΧΑ
ΡΜΟΣΟΠΟΙΗΤΗΣΚΑΤΑΤΟΥ
72 ΤΟΝΑΦΟΥΣΟΦΟΚΛΗΣΣΟΦΙΛΛΟΥΟΕΚΚΟΛΩΝΟΥΕΝΙΚΗΣΕΤΡΑΓΩΔΙΑΙΕ
ΤΩΝΩΝΔΔΙΙΙΙΕΤΗΗΗΠΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΝΑΨΗΦΙΟΝΟΣΑΦΟΥΕΝ
ΑΙΓΟΣΠΟΤΑΜΟΙΣΟΛΙΘΟΣΕΠΕΣ..
73 ΚΑΙΣΙΜΩΝΙΔΗΣΟΠΟΙΗΤΗΣΕΤΕΛΕΥΤΗΣΕΝΒΙΟΥΣΕΤΗ𐅄ΔΔΔΕΤΗΗΗ
ΠΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΘΕΑ...ΝΙΔΟΥΑΦΟΥΑΛ....ΑΝΔΡΟΣΕΤΕΛΕΥΤΗΣ
ΕΝΟΔΕΥΙΟΣΠ.. .ΔΙΚ
74 ΚΑΣΜΑΚΕΔΟΝΩΝΒΑΣΙΛΕΥΕΙΕΤΗΗ𐅄ΔΔΔΔΠΙΙΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙ
ΝΕΥΘΙΠΠΟΥΑΦΟΥΑΙΣΧΥΛΟΣΟΠΟ..ΤΗΣΒΙΩΣΑΣΕΤΗ𐅄ΔΠΙΙΙΕΤΕΛΕΥΤ
ΗΣΕΝΕΝ..
75 ..ΑΙΤΗΣ...ΚΕΛΙΑΣΕΤΗΗ𐅄ΔΔΔΔΙΙΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣ....ΑΛΛ.ΟΥ
ΤΟΥΠΡΟΤΕΡΟΥΑΦΟΥΕΥΡΙΠΙΔΗΣΕΤΩΝΩΝΔΔΔΔΙΙΤΡΑΤΩΔΙΑΙΠΡΩΤΟΝ
ΕΝΙΚΗΣΕΝΕΤΗΗ𐅄Δ.....
76 ...ΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΔΙΦΙ.........ΣΑΝ..ΕΚΑΤΕΥΡΙΠΙΔΗΝΣΩΚΡΑΤΗΣΚΑ
Ι...ΞΑΓΟΡΑΣΑΦΟΥΑΡΧΕΛΑΟΣΜΑΚΕΔΟΝΩΝΕΒΑΣΙΛΕΥΕΠΕΡΔΙΚΚΟΥΤ
ΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣΕΤΗΗ.....
77 ......ΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΑΣΤΥΦΙΛΟΥΑΦΟΥΔΙΟΝΥΣΙΟΣΣΥΡΑΚΟΥΣΩΝΕΤΥ
ΡΑΝΝΕΥΣΕΝΕΤΗΗΔΔΔΠΙΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΝΕΥΚΤΗΜΟΝΟΣΑΦ
ΟΥΕΥΡΙΠΙΔΗΣΡ....
78 ...ΛΕΥΤΗΣΕΝΕΤΗΗΔΔΔΠΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΝΑΝΤΙΓΕΝΟΥΣ....Σ
Ο...ΛΗΣΟΠΟΙΗΤΗΣΒΙΩΣΑΣΕΤΗ..ΔΔΔΙΕΤΕΛΕΥΤΗΣΕΝΚΑΙΚΥΡΟΣΑΝ
ΕΒ......
79 ...ΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΚΑΛΛΙΟΥΤΟΥΠΡΟΤΕΡΟΥΑΦΟΥ..ΕΛΕΣΤΗΣΕΛ....Ν
ΙΚΗΣΕΝΑΘΗΝΗΣΙΝΕΤΗΗΔΔΠΙΙΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΝΜΙΚΩΝΩΣΑ
ΦΟΥ....
80 ..ΑΚΥΡΟΥΑΝΑΒΑΝΤΕΣΚΑΙΣΩΚΡΑΤΗΣΦΙΛΟΣΟΦ.......ΕΛΕΥΤ......Ο..Ε
ΤΗ𐅄ΔΔΕΤΗΗΔΔΔΠΙΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΝΛΑΧΗ......
81 ....ΑΘΗΝΗΣΙΝΕΤΗΗΔΔΔΠΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΝΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΟΥΣΑ
Φ.............ΟΣ......ΜΕ...ΡΙΑΝΟΣΔΙΘΥΡΑΜΒΩΙΕΝΙΚΗΣΕΝΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΤΗΗ..
82 .. ΟΥΦΙΛΟΞΕΝΟΣΔΙΘΥΡΑΜΒΟΠΟΙΟΣΤΕΛΕΥΤΑΙΒΙΟΥΣΕΤΗ𐅄ΠΕΤΗΗ.Π
ΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΠΥΘΕΟΥΑΦΟΥΑΝΑΞΑΝΔΡΙΔΗΣΟΚΩΜ....
83 ΑΘΗΝΗΣΙΚΑΛΛΕΟΥΑΦΟΥΑΣΤΥΔΑΜΑΣΑΘΗΝΗΣΙΝΕΝΙΚΗΣΕΝΕΤΗΗΠΙ
ΙΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΝΑΣΤΕ..ΟΥΚΑΤΕΚΑΗΔΕΤΟΤΕΚΑ.....
84 .....ΓΕΝΕΤΟΘΗΒΑΙΩΝΚΑΙΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝΗΝΕΝΙΚΩΝΘΗΒΑΙΟΙΕΤΗ
ΗΠΙΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΝΦΡΑΣΙΚΛΕΙΔΟΥ.....
85 ΒΑΣΙΛΕΥΕΙΑΦΟΥΣΤΗΣΙΧΟΡΟΣΟΙΜΕΡΑΙΟΣΟΔΕΥΤΕΡΟΣΕΝΙΚΗΣΕΝΑΘ
ΗΝΗΣΙΝΚΑΙΩΙΚΙΣΘΗΜΕΓΑΛΗΠΟΛ.. ..
86 ΑΦΟΥΔΙΟΝΥΣΙΟΣΣΙΚΕΛΙΩΤΗΣΕΤΕΛΕΥΤΗΣΕΝΟΔΕΥΙΟΣΔΙΟΝΥΣΙΟΣΕΤ
ΥΡΑΝΝΕΥΣΕΝΚΑΙΑΛΕ...Ν...
87 ΛΕΥΕΙΕΤΗΗΙΙΙΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΝΝΑΥΣΙΓΕΝΟΥΣΑΦΟΥΦΩΚΕΙΣΤ
ΟΕΝΔΕΛΦΟΙΣ........

88 ΝΗΣΙΚ

88 ΝΗΣΙΚΗΦΙΣΟΔΩΡΟΥΑΦΟΥΤΙΜΟΘΕΟΣΒΙΩΣΑΣΕΤΗ𐅄ΔΔΔΔΕΤΕΛΕΥΤΗ
ΣΕΝΕΤ..
89 ΚΕΔΟΝΩΝΒΑΣΙΛΕΥΕΙΚΑΙΑΡΤΟΞΕΡΞΗΣΕΤΕΛΕΥΤΗΣΕΝ.....ΣΔΕΟΥΙΟΣ
Β.......
90 ..ΕΝΙΚΗΣΕΝΕΤΗ𐅄ΔΔΔΔΙΙΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΝΑΓΑΘΟΚΛΕ.....
91 ...ΝΕΤΟΕΤΗ𐅄ΔΔΔΔΙΑΡΧΟΝΤΟΣΑΘΗΝΗΣΙΚΑΛΛΙΣ.........
92 .....ΣΟΦΟΣ....Τ...ΤΟΥΤΟΥΑΦΟΥΚΑ......
93 .....Η𐅄....ΑΡΧΟΝΤΟΣ.............

Idem charactere communi; cum verſione; qualem per lacunas licuit exhibere. Vocabula autem mutila, de quibus dubitari omnino non poteſt, ea, perinde ac ſi integra eſſent, redduntur.

1	......ευ.... νπαν ....ων ... νων ἀνέγραψα τοὺς αν..................	.... deſcripſi .....
2	ἀρξά..ος ἀπὸ Κέκροπος τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Ἀθηνῶν, εἰως ἄρχοντος ἐμ Πάρῳ	auſpicatus a Cecrope primo Athenarum rege, uſque ad archontem in Paro .....
3	....υάνακτος, Ἀθήνησιν δὲ Διογνήτου. Ἀφ' οὗ Κέκροψ Ἀθηνῶν ἐβασίλευσε, καὶ ἡ χώρα Κεκροπία ἐκλήθη, τὸ πρότερον καλου-	....yanactem, Athenis vero Diognetum. Ex quo Cecrops Athenis regnavit, & regio Cecropia dicta eſt, antea ſcili-
4	μένη Ἀκτικὴ ἀπὸ Ἀκταίου τοῦ αὐτόχθονος, ἔτη ΧΗΗ ΗΔΠΙΙΙ. Ἀφ' οὗ Δευκαλίων παρὰ τὸν Παρνασσὸν ἐν Λυκωρείᾳ ἐβασίλευσε, ..σιλε..	cet Actica ab Actaeo indigena nuncupata, anni MCCCXVIII. Ex quo Deucalion juxta Parnaſſum in Lycoria regnavit
5	..οντος Ἀθηνῶν Κέκροπος, ἔτη ΧΗΗΗΔ. Ἀφ' οὗ δίκη Ἀθήνησιν .. νῖο Ἄρει καὶ Ποσειδῶνι ὑπὲρ Ἀλιρροθίου τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ ὁ τόπος ἐκλήθη	regnante Athenis Cecrope, anni MCCCX. Ex quo Mars & Neptunus judicio egerunt de Halirrhothio Neptuni F. & locus nuncupatus eſt
6	Ἄρειος πάγος, ἔτη ΧΗΗ𐅄ΔΠΙΙΙ, βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Κρ... ν. Ἀφ' οὗ Κατακλυσμὸς ἐπὶ Δευκαλίωνος ἐγένετο, καὶ Δευκαλίων τοὺς	Areopagus, anni MCCLXVIII, Athenis regnante Cranao. Ex quo diluvium ſub Deucalione contigit, & is
7	ὄμβρους ἔφυγεν, ἐγ Λυκωρείας εἰς Ἀθήνας προ.... ..ον καὶ τυ διο ....υο ... δ.. μενίοις .. ονδ ....ο ..τὰ Σωτήρια ἔθυσεν,	imbres effugit, e Lycoria ad Athenas .... ſacra pro ſalute fecit,
8	..τη ΧΗΗ𐅄ΔΠ, βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Κρ .ν. .υ. Ἀ.....κτύων Δευκαλίωνος ἐβασίλευσεν ἐν Θερμοπύλαις, καὶ συνῆγε	anni MCCLXV, regnante Athenis Cranao. Ex quo Amphictyon F. Deucalionis Thermopylis regnavit, & congregavit
9	..υς περὶ τὸν ἱερὸν οἰκοῦντας, καὶ οἱ ... μασεν Ἀμφικτύονας, καὶ π .... νυ .... καὶ νῦν ἔτι θύουσιν Ἀμφικτύονες	... accolas vicinos, & nominavit eos Amphictyonas, & P .... etiamnum ſacrificant Amphictyones,
10	..τη ΧΗΗ𐅄ΠΙΙΙ, βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Ἀμφικτύονος. Ἀφ' οὗ Ἕλλην ὁ Δευκ..... ωνος ἐβασίλευσε, καὶ Ἕλληνες	anni MCCLVIII, regnante Athenis Amphictyone. Ex quo Hellen filius Deucalionis .... regnavit, & Hellenes
11	..ομάσθησαν τὸ πρότερον Γραικοὶ καλούμενοι, καὶ τὸν ἀγῶνα Παναθ..ναι .... ν ΧΗΗ𐅄ΠΙΙ, βασιλεύοντος	nominati ſunt qui antea Graeci appellati, & certamen Panathenaeorum .... MCCLVII, regnante
12	Ἀθηνῶν Ἀμφικτύονος. Ἀφ' οὗ Κάδμος ὁ Ἀγήνορος εἰς Θήβας ἀφίκετο .... ἔκτισεν τὴν Καδμεί-	Athenis Amphictyone. Ex quo Cadmus Agenoris F. Thebas advenit .... condidit Cadmi-
13	αν, ἔτη ΧΗΗ𐅄Π, βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Ἀμφικτύονος. Ἀφ' οὗ .... νικης ἐβασίλευσαν,	am, anni MCCLV, regnante Athenis Amphictyone. Ex quo .... regnarunt,
14	ἔτη ΧΗΗ𐅄ΙΙ, βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Ἀμφικτύονος. Ἀφ' οὗ ναῦ .....η.....αν ἐξ Αἰγύπτου	anni MCCLII, regnante Athenis Amphictyone. Ex quo navis ...... ex AEgypto
15	..ις τὴν Ἑλλάδα ἔπλευσε, καὶ ὠνομάσθη Πεντηκόντορος, καὶ αἱ Δαναοῦ θυγατέρες ...αση καὶ Βα..	in Graeciam tranſmiſit, & nuncupata eſt pentecontorus ſeu quinquagintaremis, & Danai filiae....
16	.λαρυλω καὶ Ἑλίκη καὶ Ἀρχεδίκη ἀποκληρωθεῖσαι ὑπὸ τῶν λοιπῶν ......αι..	& Helice & Archedice ſorte lectae a caeteris filiabus ....
17	καὶ ἔθυσαν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἐμ Παρα .. αδι ἐν Λίνδῳ τῆς Ῥοδίας, ἔτη ΧΗΗΔΔΔΔΠΙΙ, βασιλεύο..	& ſacrificabant ſuper littus in Para .. de in Lindo, quae Rhodi urbs eſt, anni MCCXLVII, regnante .... Erich-
18	θένιος, Παναθηναίοις τοῖς πρώτοις γενομένοις, ἅρμα ἔζευξε, καὶ τὸν ἀγῶνα ἐδείκνυε, καὶ Ἀθηναίους ..ον ..αι..	thonius, Panathenaeis primo celebratis, currum junxit, & certamen edidit, & Athenienſes .....
19	τῶν μητρὸς ἐφάνη ἐγ Κυβέλοις, καὶ Ὕαγνις ὁ Φρὺξ αὐλοὺς πρῶτος ηὗρεν, εγκ..ναίαν τοὺς Φρύγας ....α-	deorum matris agi coepere in Cybelis, & Hyagnis Phryx tibias primus invenit, & ....
20	λουμένην Φρυγιστὶ πρῶτος ηὔλησε, καὶ ἄλλους νόμους Μητρὸς, Διονύσου, Πανὸς, καὶ τὸν επ	dictam more Phrygio primus tibiis cecinit, & alios nomos Matris, Bacchi, Panis, & ......
21	.... ἔτη ΧΗΗΔΔΔΔΙΙ, βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Ἐριχθονίου τοῦ τὸ ἅρμα ζεύξαντος. Ἀφ' οὗ Μίνως πρ..... βα..	.... anni MCCXLII, regnante Athenis Erichthonio, qui currum conjunxit. Ex quo Minos primus regnavit ...

22 δ ... λω- ..lo-

22	δ … λωνίαν ᾤκισε, καὶ σίδηρος ηὑρέθη ἐν τῇ Ἴδῃ, εὑρόντων τῶν Ἰδαίων Δακτύλων, Κέλμιος κ …..	.. Ionia ſedes fixit, & ferrum repertum eſt in Ida ab Idaeis Dactylis, Celmide …..
23	.. λεύοντος Ἀθηνῶν Πανδίονος. Ἀφ' οὗ Δημήτηρ ἀφικομένη εἰς Ἀθήνας καρπὸν ἐφύ .. υσεν καὶ πε .. .. πεμ … αντοῦ …	regnante Athenis Pandione. Ex quo Ceres Atheoas advenit, & fruges plantavit, & …. ……
24	.. εμπτολέμου τοῦ Κελέου καὶ Νεαίρας, ἔτη ΧΗΔΔΔΔΠ, βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Ἐρεχθέως. Ἀφ' οὗ Τριπτό- ………	Triptolemo Celei & Neaerae filio, anni MCXLV, regnante Athenis Erichtheo. Ex quo Triptolemus ….
25	… ἔσπειρεν ἐν τῇ Ραρίᾳ καλουμένῃ Ἐλευσῖνι, ἔτη Χ..ΔΔΔΔΠ, βασιλεύοντος Ἀθηνῶν …… υ …	.. ſemioavit io Raria, quae dicta Eleuſioe, anni M..CXLV, regnante Athenis …………
26	.. υιο αὐτοῦ ποίησιν ἐξ .. θηκε Κόρης τε ἁρπαγὴν καὶ Δήμητρος ζήτησιν, καὶ τὸν αὐτοῦ …….	….. Proſerpinae raptum & Cereris inveſtigatioonem, & ejus ……..
27	….. θος τῶν ὑποδεξαμένων τὸν καρπὸν, ἔτη ΧΗΔΔΔΠ, βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Ἐρεχθέως …….	eorum qui fruges exceperant, anoi MCXXXV, regnante Athenis Erichtheo …..
28	… νυ τὰ μυστήρια ἀνέφηνεν ἐν Ἐλευσῖνι …….. ε τὰς τυ ………. ευαίυ ποιήσ .. ς. ἐξέθηκ …	… myſteria edidit io Eleuſine …. & ……… ………………
29	…. ως τοῦ Πανδίονος. Ἀφ' οὗ καθαρμὸς πρῶτον ἐγένετο ……………… υ πρώτω αυ ……… σαντ….	…. Pandionis F. Ex quo luſtratio primum iostituta eſt ….
30	…. ΔΙΙ, βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Πανδίονος τοῦ Κέκροπος. Ἀφ' οὗ .. ν Ἐλευσῖνι ὁ γυμνικὸς …… …. Ἀφ' οὗ …….	…. XII. regnante Athenis Pandione filio Cecropis. Ex quo io Eleuſine gymnicus ……. Ex quo
31	….. αι .. τὰ Λυκαῖα ἐν Ἀρκαδίᾳ ἐγένετο, καὶ λ … κκε ……… Λυκάονος ἐδόθησαν τοῖς Ἑλλ .. σι ……… η .. υ … βασιλεύον-	Lycaea in Arcadia, & …….. Lycaonis dabantur Graecis …….. regnan-
32	τος Ἀθηνῶν Πανδίονος τοῦ Κέκροπος. Ἀφ' οὗ Κα ……… γ ……. ησια Ἡρακλῆς ….. υ …. .. ω …… δος …….	te Athenis Pandione filio Cecropis. Ex quo …………… Hercules ………. regnan-
33	βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Αἰγέως. Ἀφ' οὗ Ἀθήνῃσι ….. ς τῶν καρπῶν ἐγένετο, καὶ μαντευόμενος Ἀθην …. αλωνιη ..	te Athenis AEgeo. Ex quo Athenis ….. frugum cootigit, & conſulto oraculo ….. ſubiit
34	… ς ὑπόσχεν .. α .. αμ Μίνως ἀξιώσει, ἔτη ΧΔΔΔΙ, βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Αἰγ …. Ἀφ' οὗ Θησ …. ……	poſtulaverit Minos, aoni MXXXI. regnante Athenis AEgeo. Ex quo Theſeus ……..
35	Ἀθηνῶν τὰς δώδεκα πόλεις εἰς τὸ αὐτὸ συνῴκισεν καὶ πολιτείαν καὶ τὴν δημοκρατίαν ἀπρεω ………	Atticas duodecim urbes in unam collegit, & reipublicae formam & ſtatum popularem ……. ….
36	…….. ος Ἀθηνῶν τὸν τῶν Ἰσθμίων ἀγῶνα ἔθηκε, Σίνιν ἀποκτείνας, ἔτη 𐅅ΗΗΗΗ𐅄ΔΔΔΔΠ. Ἀπὸ τοῦ ἄμμον ……. τη ………	……… Iſthmiorum certameo propoſuit, ſine occiſo, anni DCCCCXCV. A …… …….
37	…. ΔΔΔΔΙΙ βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Θησέως. Ἀφ' οὗ Ἀργεῖοι νεμεάδες …………… βασίλευσαν, καὶ τὸν ἀγῶνα .. υ .. α .. ηθ …. αν …	…. XLII, regnante Athenis Theſeo. Ex quo Argivi ………. regnarunt, & certamen …..
38	… ἔτη 𐅅ΗΗΗΗ𐅄ΔΔΔΠΙΙ, βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Θησέως. Ἀφ' οὗ οἱ … νες εἰς Τροίαν ὁ .. ρά- τευσ …. ἔτη 𐅅ΗΗΗΗ𐅄ΙΙΙΙ, βασιλεύοντος Ἀθη	… anni DCCCCLXXXVII, regnante Athenis Theſeo. Ex quo Graeci in Trojam expeditionem fecerunt, anni DCCCCLIV, regoante Athe-
39	……. νεσθέως τρισκαιδεκάτου ἔτους. Ἀφ' οὗ Τροία ἥλω, ἔτη 𐅅ΗΗΗΗΔΔΔΔΠ, βασιλεύοντος Ἀθηνῶν ………. έως, δευτέρου ἔτους, μηνὸς Θ ……	nis Meneſtheo anno ejus decimotertio. Ex quo Troja capta eſt, anni DCCCCXLV, regnante Athenis Meneſtheo, ſecundo ejus anno; menſis Tharge
40	….. νος ἑβδόμη φθίνοντος. Ἀφ' οὗ Ὀρέστη .. ιικαιτοναιίο ……… εγίσθου θυγατρὶ ……. ω .. ….γίσθου καὶ αὐ ….	lionis die vigeſimo quarto. Ex quo Oreſtes … …… AEgiſthi filiae ………………….
41	…. αο ἐν Ἀρείῳ πάγῳ δίκη Ὀρέστης ἐνίκησεν …. αν …. ἔτη .. ΗΗΗΗΔΔΔ..ΙΙ, βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Δημοφῶντος. Ἀφ' οὗ ..	in Areopago, qua vicit Oreſtes ……. anni .. CCCCXXX..II, regnante Athenis Demophonte. Ex quo ..
42	..Κύπρου Τεῦκρος ᾤκισεν, ἔτη 𐅅ΗΗΗΗΔΔΔΠΙΙΙ, βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Δημοφῶντος. Ἀφ' οὗ Νη .. εὺς ᾤκισ …. γ … αλαηχαρ …. σι	…… Cypro Teucer ſedes poſuit, anni DCCCCXXXVIII, regnante Athenis Demophonte. Ex quo Neleus iohabitavit ……
43	…… αν Ἔφεσον, Ἐρύθρας, Κλαζομενὰς τ …. λεω καλάγρονον ὑπὸ Κολοφῶνα … σύνθα .. σ .. Σάμον …….. τὰ .. Ἰωνί … ἐγένετο α .	…. Epheſum, Erythras, Clazomenas … Colophonem, Myunta ….., Samon …… io Ioniam fiebat ….
44	….. ΔΙΙΙ, … βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Μενεσθέως τρισκαιδεκάτου …. υς. Ἀφ' οὗ …. ιοδος ὁ ποιητὴς ……. η, ἔτη 𐅅Η𐅄ΔΔ .. βασιλεύοντος Ἀθηνῶν ..	…. XIII. regnante Meneſtheo, decimo tertio ejus anno. Ex quo Heſiodus poeta floruit, anni DCLXX .., regnante Athenis …
45	.. Ἀφ' οὗ Ὅμηρος ὁ ποιητὴς ἐφάνη, ἔτη 𐅅ΗΔΔΔΔΙΙΙ βασιλεύοντος Ἀθηνῶν … ιογνήτου. Ἀφ' οὗ Φ.. δων ὁ Ἀργεῖος δημιδς ………. νδ ..	…… Ex quo Homerus poeta floruit, aool DCXLIII, regnante Athenis Diogneto. Ex quo Pheidon Argivus ……..
46	…. ἐσκεύ	…… &

46 .... ἐσκεύασε καὶ νόμισμα ἀργυροῦν ἐν Αἰγίνῃ ἐποίησεν, ἑνδέκατος ὢν ἀφ' Ἡρακλέους, ἔτη ΓΗΗΔΔΔΙ, βασιλεύοντος Ἀθηνῶν ..

47 ... ας. Ἀφ' οὗ Ἀρχίας Εὐαγήτου δέκατος ὢν ἀπὸ Τημένου ἐκ Κορίνθου ἤγαγεν ἀποικίαν .... Συρακο .....

48 .... τος Ἀθηνῶν Αἰσχύλου, ἔτους εἰκοστοῦ καὶ ἑνός. Ἀφ' οὗ κατ' ἐνιαυτὸν ηρ .. εν .. ρ ... ων ετ ..... ΗΗΗΗΔΔ. Ἀφ' οὗ .. ο .. υ

49 .... ἔτη ΗΗΗΗΔΠΙΙΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησι Λυσιοῦ. Ἀφ' οὗ Τέρπανδρος ὁ Δερδένεος ὁ Λέσβιος τοὺς νόμους τοῦ .. α .. αν .. δ .. νου αὐλητ .....

50 ... λησε καὶ τὴν ἔμπροσθ' ἐμοῦ δίκην μετέστησεν, ἔτ. ΗΗΗΓΔΔΔΔΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Δρωπίλου. Ἀφ' οὗ Α ...... ς Λυδο ...... σίλευσ ....

51 ..... ΔΔΔΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἀριστοκλέους. Ἀφ' οὗ Σαπφὼ ἐγ Μιτυλήνης εἰς Σικελίαν ἔπλευσε φυγοῦσα ...... ολ .... θ ....

52 ..... τος Ἀθήνησιν μὲν Κριτίου προτέρου, ἐν Συρακούσαις δὲ τῶν γεωμόρων κατεχόντων τὴν ἀρχὴν ..... το ......

53 ..... ονίες Κύρραν, καὶ ὁ ἀγὼν ὁ γυμνικὸς ἐτέθη χρηματίτης ἀπὸ τῶν λαφύρων, ἔτη ΗΗ .. ΔΔΠΙΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησι Σιμω . ος. Ἀφ' οὗ ...

54 .... ανίτης ἀγὼν πάλιν ἐτέθη ἔτη ΗΗΗΔΠΙΙΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησι Δαμασίου τοῦ δευτέρου. Ἀφ' οὗ ἐν Ἀθ .... αις κωμῳ .... ρ .... εθη ... σαν

55 ..... των Ἰκαριέων ηυρόντος Σουσαρίωνος καὶ ἆθλον .. τεθ .. ππω τοι . ισχα .... δ .... αρσιχο .... νοιου ... ιρ ... ος .....

56 .. Ἀφ' οὗ Πεισίστρατος Ἀθηνῶν ἐτυράννευσεν, ἔτη ΗΗΓΔΔΔΔΔΠΙΙ, ἄρχοντος ..... ια ...... υ. Ἀφ' οὗ Κροῖσος ... Ἀσίας ..... δελφος α ..

57 ..... ΔΔΔΔΙΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησι τοῦ δήμου. Ἀφ' οὗ Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς Σάρδεις ἔλαβε, καὶ Κροῖσον ὑπὸ ...... ης σφαλ ....

58 ... καὶ Ἱππῶναξ κατὰ τοῦτον ὁ Ἰαμβοποιός. Ἀφ' οὗ Θέσπις ὁ ποιητὴς .... αχι ..... ος ἐδίδαξεν Ἀλ .. στιν .... τίθη ὁ τράγος, ἔτη ΗΗΓΔ ... ἄρχοντος Ἀθ ....

59 .... ναίου τοῦ προτέρου. Ἀφ' οὗ Δαρεῖος Περσῶν ἐβασίλευσε, Μάγου τελευτήσαντος, ἔτη .... ΓΔΙΙΙ, ἄρχοντος Ἀθή .... Ἀφ' οὗ Ἁρμόδιος καὶ .... των ἀπέκτε ....

60 .. ἔρχον Πεισιστράτου α .... εν καὶ Ἀθηναίοις ... ρ ... ησαν τοὺς Πεισιστρατίδας εκ .... κλασ ... ιε τοίχους, ἔτη ΗΗΔΔΔΔΠΙΙΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησι

61 ..... Ἀφ' οὗ χοροὶ πρῶτον ἠγωνίσαντο ἀνδρῶν, οὓς διδάξας Ὑπο .. κος Χαλκιδεὺς ..... ἐνίκ .... ἔτη ΗΗΔΔΔ ...... ἄρχοντος Ἀθήνησι Λυσαγόρου. Ἀφ' οὗ ιι ... Ἱππία ...

62 .... ἐν Ἀθήνησιν, ἔτη ΗΗΔΔΔΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησι Πυθοκρίτου. Ἀφ' οὗ ἡ ἐμ Μαραθῶνι μάχη ἐγένετο Ἀθηναίοις πρὸς τοὺς Πέρσας .. αρτεμεας ... αν Δαρείου ἀδελ

63 ... ν τὸν στρατηγὸν ἐνίκων Ἀθηναῖοι, ἔτη ΗΗΔΔΠΙΙ, ἄρχοντος Ἀθηνῶ ...... δευτέρου .. φ .. ν ... ἐν μάχῃ συνηγωνίσατο Αἰσχύλος ὁ ποιητὴς

64 ἐ .. ὢν ἐτῶν ΔΔΔΠ. Ἀφ' οὗ Σιμωνίδης ὁ Σιμωνίδου πάππος τοῦ ποιητοῦ ποιητὴς ὢν καὶ .... νησι καὶ Δαρεῖος τελευτᾷ, Ξέρξης δὲ ὁ υἱὸς βασιλεύει

65 .... ΔΠ, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἀριστείδου. Ἀφ' οὗ Αἰσχύλος ὁ ποιητὴς τραγῳδίᾳ πρῶτον ἐνίκησε καὶ Εὐριπίδης ὁ ποιητὴς ἐγένετο, καὶ Στησίχορος ποιητὴς

66 τὴν Ἑλλάδα .. α .. ο, ἔτη ΗΗΔΔΙΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησι Φιλοκράτους. Ἀφ' οὗ Ξέρξης τὴν σχεδίαν ἔζευξεν ἐν Ἑλλησπόντῳ, κ .... ἐναιαν ἐν Θερμο

67 ..... ς μάχη ἐγένετο, καὶ Ναυμαχία Ἕλλησι περὶ Σαλαμῖνα πρὸς τοὺς Πέρσας, ἣν ἐνίκων οἱ Ἕλληνες, ἔτη ΗΗΔΠΙΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησι Καλ .... δου. Ἀφ' οὗ ἡ ἐν

.... & nummum argenteum in AEgina ſecit, undecimus ſcilicet ab Hercule, anni DCXXXI, regnante Athenis ....

...... Ex quo Archias Euagiti F. decimus a Temeno, e Corintho deduxit coloniam .... Syracuſas . tegnante Athenis AEſchylo; anno ejus vigeſimoprimo. Ex quo annuus archon electus eſt, anni CCCCXX. Ex quo .....

.... CCCCXVIII, archonte Athenis Lyſia Ex quo Terpander Derdenius, Lesbius, nomos ...... tibiis ce-

cinit & actionem coram me depulit, anni CCC LXXXI, archonte Athenis Dropilo. Ex quo A ...... Lyd ..... reg ..

... XXXI, archonte Athenis Ariſtocle. Ex quo Sappho ex Mitylene in Siciliam trajecit fugiens .... archon-

te ſcilicet Athenis Critia priore, Syracuſis autem rerum potientibus finitimis ....

..... Cyrrham, & certamen gymnicum editum eſt, quo praemia ex ſpoliis praebenda, anni CCC XXVII, archonte Athenis Simone. Ex quo cer-

tamen coronarium iterum factum eſt, anni CCCXVIII, archonte Athenis Damaſia ſecundo. Ex quo Athenis Comoediae, ..

... Icarienſium, inventore Suſarione & ....

Ex quo Piſiſtratus Athenis tyrannidem exercuit, anni CCXCVII, archonte ...... Ex quo Croeſus .. Aſiae ...

.. XLII, archonte Athenis populo. Ex quo Cyrus Perſarum rex Sardes cepit & Croeſum .... Eo aevo floruit

Hipponax Iamborum ſcriptor. Ex quo Theſpis poeta .... edidit Alceſtin ... proponebatur hircus, anni CCL ... archonte Athe-

nis .... naen primo. Ex quo Darius Perſarum rex regnavit, Mago mortuo, anni ..... LIII, archonte Athenis .. Ex quo Harmodius & Ariſtogiton interfecerunt Hippar-

chum Piſiſtrati F .... & Athenienſibus ... . Piſiſtratidas ...... anni CCXLVIII, archonte Athenis .....

.... Ex quo choris primo certatum eſt virorum, & certamine illo Hypo .. cus Chalcidenſis vicit, anni CCXXX ..., archonte Athenis Lyſagora. Ex quo .. Hippias ..

... Athenis anni CCXXXI archonte Athenis Pythocrito. Ex quo pugna Marathone commiſſa eſt ab Athenienſibus contra Perſas, ... Darii .....

... ducem vicerunt Athenienſes, anni CCXXVII, archonte Athenis ..... ſecundo .... certamine contendit AEſchylus poeta

natus annos XXXV ... Ex quo Simonides Simonidis poetae avus, ipſe etiam poeta, & ...... & Darius obiit, Xerxes autem filius ejus regnavit

.... XV, archonte Athenis Ariſtide. Ex quo AEſchylus poeta tragoediae primum vicit, & Euripides poeta natus eſt, & Steſichorus poeta

Graeciam .... anni CCXXII, archonte Athenis Philocrate. Ex quo Xerxes navigia junxit in Helleſponto, & .... in Thermo-

pylis pugna commiſſa eſt, & proelium navale a Graecis adverſus Perſas juxta Salaminem, quo vicerunt Graeci, anni CCXVII, archonte Athenis Calliade. Ex quo ad

68 .... ταίαις μάχη ἐγένετο Ἀθηναίοις πρὸς Μαρδόνιον τὸν Ξέρξου στρατηγὸν, ἣν ἐνίκων Ἀθηναῖοι, καὶ Μαρδόνιος ἐτελεύτησεν ἐν τῇ μάχῃ, καὶ τὸ πῦρ ἐρρύη ...

Plataeas pugnarunt Athenienſes adverſus Mardonium Xerxis ducem, & victoriam reportarunt, Mardonius autem in ipſa pugna mortem obiit, & ignis erupit in

69 .... ελίᾳ περὶ τὴν Αἴτνην ἔτη Η..ΙΙΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησι Ξαντίππου. Ἀφ' οὗ ...λων ὁ Δεινομένους ἐτυράννευσεν ἔτη ΗΗΔΠ, ἄρχοντος Ἀθήνησι Τιμοσθένους ...

Sicilia circa Aetnam, anni C...VI, archonte Athenis Xantippo. Ex quo Gelo Dinominis F. gravem tyrannidem exercuit, anni CCXV, archonte Athenis Timoſthene.

70 ..... Σιμωνίδης ὁ Λεωπρέπους, ὁ Κεῖος, ὁ τὸ μνημονικὸν εὑρὼν ἐνίκησεν Ἀθήνησιν διδάσκων, καὶ αἱ εἰκόνες ἐστάθησαν Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος, ἔτη ΗΗ...

Ex quo Simonides, Leoprepis F. Ceus, qui memorandi artis inventor erat, Athenis ludis edendis vicit, & erectae ſunt imagines Harmodii & Ariſtogitonis, anni CC ...

71 ἄρχοντος Ἀθήνησι .... μάντου. Ἀφ' οὗ Ἱέρων Συρακουσῶν ἐτυράννευσεν, ἔτη ΗΗΠΙΙΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησι Χ..η..ος. Ἦν δὲ καὶ Ἐπίχαρμος ὁ ποιητὴς κατὰ τοῦ-

archonte Athenis Adimanto. Ex quo Hiero Syracuſis tyrannidem exercuit, anni CCVIII, archonte Athenis Charete, cujus etiam tempore fuit Epicharmus poe-

72 τον. Ἀφ' οὗ Σοφοκλῆς Σοφίλλου ὁ ἐκ Κολωνοῦ ἐνίκησε τραγῳδίᾳ, ἐτῶν ὢν ΔΔΠΙΙΙ, ἔτη ΗΗΠΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἀψηφίονος. Ἀφ' οὗ ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ὁ λίθος ἔπεσ ..

ta. Ex quo Sophocles Sophilli F. ex Colono, tragoedia vicit, natus ſcilicet annos XXVIII, anni CCVI, archonte Athenis Apſephione. Ex quo in AEgos flumen ſaxum cecidit,

73 καὶ Σιμωνίδης ὁ ποιητὴς ἐτελεύτησεν βιοὺς ἔτη 𐅄ΔΔΔΔ ἔτη ΗΗΠ, ἄρχοντος Ἀθήνησι Θεα ... νίδου. Ἀφ' οὗ Ἀλ..ανδρος ἐτελεύτησεν, ὁ δὲ υἱὸς Π..δίκ-

& Simonides poeta, poſtquam vixerat annos XC, vitam finivit, anni CCV, archonte Athenis Theagenida Ex quo Alexander vitam finivit, filius autem ejus Perdic-

74 κας Μακεδόνων βασιλεύει, ἔτη Η𐅄ΔΔΔΔΠΙΙΙΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Εὐθίππου. Ἀφ' οὗ Αἰσχύλος ὁ π .. τὸ βιώσας ἔτη 𐅄ΔΠΙΙΙΙ, ἐτελεύτησεν ἐν ...

cas in Macedonia regnavit, anni CXCIX, archonte Athenis Euthippo. Ex quo AEſchylus poeta, poſtquam vixerat annos LXIX, vitam finivit in..

75 ..α τ ... κελίας, ἔτη Η𐅄ΔΔΔΔΙΙΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Καλλίου τοῦ προτέρου. Ἀφ' οὗ Εὐριπίδης ἐτῶν ὢν ΔΔΔΔΙΙΙ, τραγῳδίᾳ πρῶτον ἐνίκησεν, ἔτη Η𐅄Δ ...

.... Siciliae anni CXCIII, archonte Athenis Callia primo. Ex quo Euripides annos natus XLIII, tragoedia primum vicit, anni CLX ..

76 ... οντος Ἀθήνησι Διφί .... σαν .. ε κατ' Εὐριπίδην Σωκράτης καὶ ... ξαγόρας. Ἀφ' οὗ Ἀρχέλαος Μακεδόνων ἐβασίλευσε Περδίκκου τελευτήσαντος, ἔτη Η ....

archonte Athenis Diphilo .... Floruerunt autem Euripidis aevo Socrates & Anaxagoras. Ex quo Archelaus in Macedonia regnavit, poſt mortem Perdiccae, anni C

77 ... οντος Ἀθήνησι Ἀστυφίλου. Ἀφ' οὗ Διονύσιος Συρακουσῶν ἐτυράννευσεν, ἔτη ΗΔΔΔΔΠΙΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Εὐκτήμονος. Ἀφ' οὗ Εὐριπίδης ρ ....

.. archonte Athenis Aſtyphilo. Ex quo Dionyſius Syracuſis exercuit tyrannidem, anni CXLVII, archonte Athenis Euctemone. Ex quo Euripides .... vitam

78 .... λεύτησεν, ἔτη ΗΔΔΔΔΠ, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἀντιγένους. .... Σο ..... λῆς ὁ ποιητὴς βιώσας ἔτη ... ΔΔΔΔΙ, ἐτελεύτησεν, καὶ Κῦρος ἀνέβη ....

finivit, anni CXLV, archonte Athenis Antigene. Ex quo .... Sophocles poeta poſtquam annos .... XXXXI vixerat, vitam finivit, & Cyrus .... ar-

79 .... οντος Ἀθήνησι Καλλίου τοῦ προτέρου. Ἀφ' οὗ ... ελεστης ελ .... νίκησεν Ἀθήνησιν, ἔτη ΗΔΔΔΠΙΙΙΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησι Μίκωνος. Ἀφ' οὗ ......

chonte Athenis Callia primo. Ex quo Teleſtes ...... vicit Athenis anni CXXXXIX, archonte Athenis Micone. Ex quo ....

80 .... α. Κύρου ἀναβάντος καὶ Σωκράτης φιλόσοφ ... . ελεύτ ...... ο.. ἔτη 𐅄ΔΔ, ἔτη ΗΔΔΔΠΙΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησι Λάχη ....

.... & Socrates philoſophus mortuus eſt .... annos natus LXX, anni CXXXVII, archonte Athenis Lachete ...

81 ...... Ἀθήνησιν ἔτη ΗΔΔΔΠ, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἀριστοκράτους. Ἀφ ...... ος .... Με... ρλανος διθυράμβῳ ἐνίκησεν Ἀθήνησιν, ἔτη Η ....

... Athenis, anni CXXXV, archonte Athenis Ariſtocrate. Ex quo ..... dithyrambis vicit Athenis, anni C ....

82 Ἀφ' οὗ Φιλόξενος διθυραμβοποιὸς τελευτᾷ βιοὺς ἔτη 𐅄Π, ἔτη ΗΔΠΙ, ἄρχοντος

Ex quo Philoxenus poeta dithyrambicus mortem obiit, poſtquam annos LV vixerat, anni CXVI, archonte

83 Ἀθήνησι Πυθέου. Ἀφ' οὗ Ἀναξανδρίδης ὁ κωμ.. .... Ἀθήνησι Καλλέου. Ἀφ' οὗ Ἀστυδάμας Ἀθήνησιν ἐνίκησεν, ἔτη ΗΠΙΙΙΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἀστέ.ου. Κατεκάη δὲ τότε κα .....

Athenis Pythea. Ex quo Anaxandrides Comicus .... Athenis Callea. Ex quo Aſtydamas Athenis vicit, anni CIX, archonte Athenis Aſteio. Combuſtum eſt autem tunc ......

84 ..... γένετο Θηβαίων καὶ Λακεδαιμονίων, ἣν ἐνίκων Θηβαῖοι, ἔτη ΗΠΙΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Φρασικλείδου ....

..... commiſſa eſt pugna Thebanorum & Lacedaemoniorum, qua vicerunt Thebani, anni CVII, archonte Athenis Phraſiclide ....

85 βασιλεύει. Ἀφ' οὗ Στησίχορος ὁ Ἱμεραῖος ὁ δεύτερος ἐνίκησεν Ἀθήνησιν, καὶ ᾠκίσθη Μεγάλη πόλ ....

regnat. Ex quo Steſichorus Himeraeus ſecundus vicit Athenis, & condita eſt Megalepolis ....

86 Ἀφ' οὗ Διονύσιος Σικελιώτης ἐτελεύτησεν, ὁ δὲ υἱὸς Διονύσιος ἐτυράννευσεν, καὶ Ἀλε .... ν ....

Ex quo Dionyſius Siculus vitam finivit, & filius ejus Dionyſius tyrannidem exercuit, & Alexander .... regna-

λεύει, vit,

87	λδει, ἔτη ΗΙΙΙΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ναυσιγένους. Ἀφ᾽ οὗ Φωκεῖς τὸ ἐν Δελφοῖς	vit, anni CIV, archonte Athenis Nauſigene. Ex quo Phocenſes in Delphis ... Athe-
88	νησι Κηφισοδώρου. Ἀφ᾽ οὗ Τιμόθεος βιώσας ἔτη 𐅄ΔΔΔΔ ἐτελεύτησεν, ἔτ	nis Cephiſodoro. Ex quo Timotheus poſtquam annos vixerat XC, mortem obiit, anni .... Mace-
89	κεδόνων βασιλεύει, καὶ Ἀρταξέρξης ἐτελεύτησεν, ...ς ἢ ὁ υἱὸς β	donibus imperavit, & Artoxerxes vitam finivit .. .. filius verò ......
90	.. ἐνίκησεν, ἔτη 𐅄ΔΔΔΔΙΙΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἀγαθοκλέ	.. vicit, anni XCIII, archonte Athenis Agatho- cle ......
91	... νεῖς, ἔτη 𐅄ΔΔΔΔΙ, ἄρχοντος Ἀθήνησι Καλ-	.. anni XCI, archonte Athenis Calliſtrato ....
92	λιστ..... σοφος .. τ ... τέτυ. Ἀφ᾽ οὗ Κλ..	..... Ex quo ....
93	..... η 𐅄 ...... ἄρχοντος	. anni L, ... archonte ......

II.

Foedus Smyrnaeorum & Magnetum, ad majeſtatem Seleuci Callinici Aſiae regis tutius conſervandam, circa annum ante vulgarem D. n. Jeſu Chriſti Epocham CCXLIV, ſeu periodi Julianae MMMMCCCCLXX, percuſſum, columnis ſingulis inciſum, & in fano Veneris Stratonicidis alibique apud utramque rempublicam ex pacto ſacratum. Bina inſuper foedus comitantia decreta Smyrnaeorum.

Decretum Foederi praevium.

1 ΕΔΟΞΕΝΤΩΙΔΗΜΩΙΣΤΡΑΤΗΓΩΝΓΝΩ.ΗΕΠΕΙΔΗΠΡΟΤΕΡΟΝΤΕΚΑΘΟΝΚΑ
ΙΡΟΝΟΒΑΣΙΛΕΥΣΣΕΛΕΥΚΟΣΥΠΕΡ
2 ΕΒΑΛΕΝΕΙΣΤΗΝΣΕΛΕΥΚΙΔΑΠΟΛΛΩΝ.ΑΙΜΕΓΑΛΩΝΚΙΝΔΥΝΩΝΠΕΡΙΣΤΑΝ
.ΤΩΝΤΗΜΠΟΛΙΝΗΜΩΝΚΑΙΤΗΝ
3 ΧΩΡΑΝΔΙΕΦΥΛΑΞΕΝΟΔΗΜΟΣΤΗΜΠΡΟΣΑΥΤΟΝΕΥΝΟΙΑΝΤΕΚΑΙΦΙΛΙΑ
ΝΟΥΚΑΤΑΠΛΑΓΕΙΣΤΗΝΤΩΝΕΝΑΝΤΙΩΝΕΦΟΔΟΝ
4 ΟΥΔΕΦΡΟΝΤΙΣΑΣΤΗΣΤΩΝΥΠΑΡΧΟΝΤΩΝΑ.ΩΛΕΙΑΣΑΛΛΑΠΑΝΤΑΔΕΥ
ΤΕΡΑΗΓΗΣΑΜΕΝΟΣΕΙΝΑΙΠΡΟΣΤΟΔΙΑΜΕΙ
5 ΝΑΙΕΝΤΗΙΑΙΡΕΣΕΙΚΑΙΑΝΤΙΛΑΒΕΣΘΑΙΤΩΜΠ.ΑΓΜΑΤΩΝΚΑΤΑΤΗΝΕΑ
ΥΤΟΥΔΥΝΑΜΙΝΚΑΘΟΤΙΕΞΑΡΧΗΣΥΠΕΣΤΗΔΙΟ
6 ΚΑΙΟΒΑΣΙΛΕΥΣΣΕΛΕΥΚΟΣΕΥΣΕΒΩΣΤΑΠΡΟΣΤΟ.ΣΘΕΟΥΣΔΙΑΚΕΙΜΕΝ
ΟΣΚΑΙΦΙΛΟΣΤΟΡΓΩΣΤΑΠΡΟΣΤΟΥΣΓΟΝΕΙΣΜΕΓΑ
7 ΛΟΨΥΧΟΣΩΝΚΑΙΕΠΙΣΤΑΜΕΝΟΣΧΑΡΙΤΑΣΑΠΟΔΙΔΟΝΑΙΤΟΙΣΕΑΥΤΟΝΕ
ΥΕΡΓΕΤΟΥΣΙΝΕΤΙΜΗΣΕΝΤΗΜΠΟΛΙΝΗΜΩΝΔΙΑ
8 ΤΕΤΗΝΤΟΥΔΗΜΟΥΕΥΝΟΙΑΝΚΑΙΦΙΛΟΤΙΜΙΑΝΗΝΕΠΕΠΟΙΗΤΟΕΙΣΤΑ
ΠΡΑΓΜΑΤΑΑΥΤΟΥΚΑΙΔΙΑΤΟΤΟΜΠΑΤΕ
9 ΡΑΑΥΤΟΥΘΕΟΝΑΝΤΙΟΧΟΝΚΑΙΤΗΜΜΗΤΕΡΑΤΗΝΤΟΥΠΑΤΡΟΣΘΕΑΝΣ
ΤΡΑΤΟΝΙΚΗΝΙΔΡΥΣΘΑΙΠΑΡΗΜΙΝΤΙΜΩΜΕ
10 ΝΟΥΣΤΙΜΑΙΣΑΞΙΟΛΟΓΟΙΣΚΑΙΚΟΙΝΗΙΥΠΟΤΟΥΠΛΗΘΟΥΣΚΑΙΙΔΙΑΙΥΦ
ΕΚΑΣΤΟΥΤΩΜΠΟΛΙΤΩΝΚΑΙΕΒΕΒΑΙΩΣΕΝΤΩΙΔΗΜΩΙΤΗΝΑΥΤΟ
11 ΝΟΜΙΑΝΚΑΙΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΝΕΓΡΑΨΕΝΔΕΚΑΙΠΡΟΣΤΟΥΣΒΑΣΙΛΕΙΣΚΑΙ
ΤΟΥΣΔΥΝΑΣΤΑΣΚΑΙΤΑΣΠΟΛΕΙΣΚΑΙΤΑΕΘΝΗΑΞΙ
12 ΩΣΑΣΑΠΟΔΕΞΑΣΘΑΙΤΟΤΕΙΕΡΟΝΤΗΣΣΤΡΑΤΟΝΙΚΙΔΟΣΑΦΡΟΔΙΤΗΣΑ
ΣΥΛΟΝΕΙΝΑΙΚΑΙΤΗΜΠΟΛΙΝΗΜΩΝΙΕΡΑΝΚΑΙΑΣΥΛΟΝΝΥΝΤΕΥΠΕΡ
13 ΒΕΒΛΗΚΟΤΟΣΤΟΥΒΑΣΙΛΕΩΣΕΙΣΤΗΝΣΕΛΕΥΚΙΔΑΟΙΣΤΡΑΤΗ..ΙΣΠΕΥΔ
ΟΝΤΕΣΔΙΑΜΕΝΕΙΝΤΩΙΒΑΣΙΛΕΙΤΑΠΡΑΓΜΑΤΑΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΣΔΙΕ
14 ΠΕΜΨΑΝΤΟΠΡΟΣΤΟΥΣΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙΚΑΤΟΙΚΟΥΣΚΑΙΠΡΟ.ΤΟΥΣΥΠ
ΑΙΘΡΟΥΣΙΠΠΕΙΣΚΑΙΣΤΡΑΤΙΩΤΑΣΚΑΙΑΠΕΣΤΕΙΛΑΝΕΞΑΥΤΩΝ
15 ΕΝΑΔΙΟΝΥΣΙΟΝΤΟΜΠΑΡΑΚΑΛΕΣΟΝΤΑΑΥΤΟΥΣΔΙΑ..ΛΑΣΣΕΙΝΤΗΜΦ
ΙΛΙΑΝΚΑΙΣΥΜΜΑΧΙΑΝΒΑΣΙΛΕΙΣΕΛΕΥΚΩΙΕΙΣ
16 ΠΑΝΤΑΤΟΓΧΡΟΝΟΝΕΠΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΟΙΔΙΑΤΗΡΟΥΝΤΩΝΑΥΤΩ.ΤΑΠ
ΡΑΓΜΑΤΑΚΑΙΤΟΝΑΥΤΟΝΕΧΘΡΟΓΚΑΙΦΙΛΟΝΗΓΟΥΜΕΝΩΝΥΠΑΡΞΕΙΝΑΥ
17 ΤΟΙΣΠΑΡΑΤΟΥΔΗΜΟΥΚΑΙΠΑΡΑΤΟΥΒΑΣΙΛΕΩΣΣΕΛΕΥΚΟΥΠΑΝ.ΑΤΑΦ
ΙΛΑΝΘΡΩΠΑΚΑΙΚΑΛΩΣΕΧΟΝΤΑΚΑΙΑΠΟΔΟΘΗΣΕΣΘΑΙΧΑΡΙ
18 ΤΑΣΑΥΤΟΙΣΑΞΙΑΣΤΗΣΑΙΡΕΣΕΩΣΟΙΔΕΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙΠΑΡΑΚΛΗΘΕΝΤ
ΕΣΚΑΙΑΥΤΟΙΟΝΤΕΣΠΡΟΘΥΜΟΙΠΡΟΣΤΟΔΙΑΦΥΛΑΣΣΕΙΝΤΩΙΒΑΣΙΛΕΙΤ
ΗΝΤΕΦΙ
19 ΛΙΑΝΚΑΙΤΗΝΣΥΜΜΑΧΙΑΝΚΑΙΔΙΑΤΗΡΕΙΝΑΥΤΩΙΤΑΠΡΑΓΜΑΤΑΤΑΤΕ
ΑΞΙΩΘΕΝΤΑΥΠΟΤΩΝΣΤΡΑΤΗΓΩΝΦΙΛΟΤΙΜΩΣΑΠΕΔΕΞΑΝΤΟΚΑΙΕΠΑΓ
ΓΕΛ
20 ΛΟΝΤΑΙΤΗΝΑΥΤΗΝΕΞΕΙΝΑΙΡΕΣΙΝΤΩΙΔΗΜΩΙΤΩΙΗΜΕΤΕΡΩΙΕΙΣΠΑΝ
ΤΑΤΑΤΟΥΒΑΣΙΛΕΩΣΣΕΛΕΥΚΟΥΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑΚΑΙΑΠΕΣΤΑΛΚΑΣΙΝ

21 ΠΡΟΣ

1

21 ΠΡΟΣΗΜΑΣΠΡΕΣΒΕΥΤΑΣΕΓΜΕΝΤΩΓΚΑΤΟΙΚΩΝΠΟΤΑΜΩΝΑΚΑΙ.ΕΡΟ
ΚΛΗΝΕΓΔΕΤΩΝΥΠΑΙΘΡΩΝΔΑΜΩΝΑΚΑΙΑΠΟΛΛΩΝΙΚΕΤΗΝΤΟΥΣΑ...
22 ΛΕΞΟΜΕΝΟΥΣΤΕΗΜΙΝΚΑΙΑΝΟΙΣΟΝΤΑΣΤΗΝΟΜΟΛΟΓΙΑΝΚΑΘΗΝΑ
ΞΙ..ΥΣΙΝΣΥΝΘΕΣΘΑΙΤΗΜΠΡΟΣΕΑΥΤΟΥΣΦΙΛΙΑΝΕΠΑΧΘΕΝΤΕΣΔΕΚΑΙ
Ο..
23 ΠΡΕΣΒΕΥΤΑΙΕΠΙΤΟΝΔΗΜΟΝΣΥΝΛΕΛΑΛΗΚΑΣΙΝΥΠΕΡΑΠΑΝΤΩΝΑΚΟ
Λ...ΘΩΣΤΟΙΣΕΝΤΗΙΟΜΟΛΟΓΙΑΙΓΕΓΡΑΜΕΝΟΙΣΑΓΑΘΗΙΤΥΧΗΙΔΕΔΟ
ΧΘΑ..
24 ΤΗΝΤΕΦΙΛΙΑΝΣΥΝΤΙΘΕΣΘΑΙΠΡΟΣΤΟΥΣΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙΕΠΙΠΑΣΙΤΟ
...ΤΟΥΒΑΣΙΛΕΩΣΣΕΛΕΥΚΟΥΣΥΜΦΕΡΟΥΣΙΝΚΑΙΑΠΟΔΕΙΞΑΙΠΡΟΣΑΥΤ
ΟΥ..
25 ΠΡΕΣΒΕΥΤΑΣΤΡΕΙΣΟΙΤΙΝΕΣΤΗΝΟΜΟΛΟΓΙΑΝΤΕΗΤΙΣΑΝΔΟΞΗΙΤΩΙΔ
ΗΜΩΙ.ΑΝΟΙΣΟΥΣΙΝΑΥΤΟΙΣΚΑΙΠΕΡΙΤΩΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝΕΝΑΥΤΗΙΔΙ..
26 ΛΕΓΗΣΟΝΤΑΙΚΑΙΠΑΡΑΚΑΛΕΣΟΥΣΙΝΑΥΤΟΥΣΔΕΧΕΣΘΑΙΚΑΙΣΥΝΤΕΛΕ
ΙΝΤΑΕΝΤΗΙΟΜΟΛΟΓΙΑΙΓΕΓΡΑΜΜΕΝΑΚΑΙΕΑΜΠΕΡΔΕΞΩΝΤΑΙΟΙΕΜ
27 ΜΑΓΝΗΣΙΑΙΟΡΚΙΣΑΤΩΣΑΝΑΥΤΟΥΣΟΙΑΠΟΔΕΙΧΘΗΣΟΜΕΝΟΙΠΡΕΣΒΕ
ΥΤΑΙΤΟΝΟΡΚΟΝΤΟΝΕΝΤΗΙΟΜΟΛΟΓΙΑΙΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΝΠΡΟΣΔΕΞΑ
ΜΕΝ...
28 ΔΕΤΑΥΤΑΤΩΝΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙΚΑΙΣΥΝΣΦΡΑΓΙΣΑΜΕΝΩΝΤΗΝΟΜΟΛΟΓ
ΙΑΝΚΑΙΟΜΟΣΑΝΤΩΝΚΑΙΕΠΑΝΕΛΘΟΝΤΩΝΤΩΜΠΡΕΣΒΕΥΤΩΝΣΥ.....
29 ΛΕΙΣΘΩΚΑΙΤΑΛΟΙΠΑΠΑΝΤΑΤΑΕΝΤΗΙΟΜΟΛΟΓΙΑΙΓΕΓΡΑΜΜΕΝΑΚΑΙ
ΤΟΨΗΨΙΣΜΑΤΟΔΕΑΝΑΓΡΑΦΗΤΩΚΑΤΑΤΟΝΝΟΜΟΝΑΝΑΓΡΑΦΗΤΩΔΕ
Κ......
30 ΣΤΗΛΑΣΕΙΣΑΣΚΑΙΗΟΜΟΛΟΓΙΑΑΝΑΓΡΑΦΗΣΕΤΑΙΚΑΛΕΣΑΤΩΣΑΝΔΕ
..ΙΕΠΙΜΗΝΙΟΙΤΗΣΒΩΥΛΗΣΚΑΙΤΟΥΣΠΡΕΣΒΕΥΤΑΣΤΟΥΣΠΑΡΑΓΕΝ...
.....
31 ΕΓΜΑΓΝΗΣΙΑΣΕΠΙΞΕΝΙΣΜΟΝΕΙΣΤΟΠΡΥΤΑΝΕΙΟΝΤΟΙΣΔΕΑΠΟΔΕΙΧ
ΘΕ..ΣΙΜΠΡΕΣΒΕΥΤΑΙΣΔΟΤΩΜΕΘΟΔΙΟΝΚΑΛΛΙΝΟΣΟΤΑΜΙΑΣΤΟΕΚΤ
ΟΥ........
32 ΗΜΕΡΩΝΟΣΩΝΑΝΟΔΗΜΟΣΤΑΞΗΙΑΠΟΤΩΝΤΗΣΠΟΛΕΩΣΠΡΟΣΟΔΩΝΗ
ΜΕΡΑΙΕΤΑΓΗΣΑΜΠΕΝΤΕΠΡΕΣΒΕΥΤΑΙΑΠΕΔΕΙΧΘΗΣΑΝΦΑΝΟΔΗΜΟΣ
ΜΙΚ.......
33 ΔΙΟΝΥΣΙΟΣΔΙΟΝΥΤΑΠΑΡΜΕΝΙΣΚΟΣΠΥΘΕΟΥ.

34 ΕΠΙΙΕΡΕΩΣΗΓΗΣΙΟΥΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥΔΕΠΥΘΟΔΩΡΟΥΜΗΝΟΣΛΗΝΑΙ
ΩΝΟΣΑΓΑΘΗΙΤΥΧΗΙΕΠΙΤΟΙΣΔΕΣΥΝΕΘΕΝΤΟΤΗΜΦΙΛΙΑΝΣΜΥΡΝΑ
Ι...
35 ΚΑΙΟΙΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙΚΑΙΤΟΙΚΟΙΟΙΤΕΚΑΤΑΠΟΛΙΝΙΠΠΕΙΣΚΑΙΠΕΖΟΙ
ΚΑΙΟΙΕΝΤΟΙΣΥΠΑΙΘΡΟΙΣΚΑ..ΟΙΑΛΛΟΙΟΙΚΗΤΑΙΚΑΙΤΗΜΠΟΛΙΤΕΙΑΝ
ΕΔΩΚΑΝ.
36 ΣΜΥΡΝΑΙΟΙΤΟΙΣΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙΚΑΤΟΙΚΟΙΣΤΟΙΣΤΕΚΑΤΑΠΟ..ΙΝΙΠΠ
ΕΥΣΙΚΑΙΠΕΖΟΙΣΚΑΙΤΟΙΣΥΠΑΙΘΡΟΙΣΚΑΙΤΟΙΣΟΙΚΟΥΣΙ
37 ΤΗΜΠΟΛΙΝΕΦΟΤΩΙΤΗΜΜΕΝΣΥΜΜΑΧΙΑΝΚΑΙΤΗΝΕΥΝΟΙΑΝΤΗΝΕΙ..
..ΑΠΡΑΓΜΑΤΑΤΑΤΟΥΒΑΣΙΛΕΩΣΣΕΛΕΥΚΟΥΔΙΑΤΗΡΗΣΟΥΣΙΝΟΙΕΜ
38 ΜΑΓΝΗΣΙΑΙΤΩΙΒΑΣΙΛΕΙΣΕΛΕΥΚΩΙΜΕΤΑΠΑΣΗΣΠΡΟΘΥΜΙΑΣΕΙΣΑΠΑ
ΝΤΑΤ...ΧΡΟΝΟΝΚΑΙΟΣΑΠΑΡΕΙΛΗΦΑΝΠΑΡΑΤΟΥΒΑΣΙΛΕΩΣΣΕΛΕΥΚΟ
ΥΦΥΛΑΞΑΝΤΕΣ
39 ΕΙΣΔΥΝΑΜΙΝΕΙΝΑΙΤΗΝΑΥΤΩΝΑΠΟΔΩΣΟΥΣΙΝΤΩΙΒΑΣΙΛΕΙΣΕΛΕΥΚΩ..
...ΙΤΕΥΣΟΝΤΑΙΔΕΜΕΤΑΣΜΥΡΝΑΙΩΝΚΑΤΑΤΟΥΣΤΗΣΠΟΛΕΩΣΝΟΜΟ
ΥΣ
40 ..ΣΤΑΤΙΑΣΤΩΣΤΟΝΑΥΤΟΝΕΧΘΡΟΓΚΑΙΦΙΛΟΝΗΓΟΥΜΕΝΟΙΣΜΥΡΝΑΙ
Ο.......ΟΥΝΤΑΙΔΕΚΑΙΟΙΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙΑΙΣΜΥΡΝΑΙΟΙΣΚΑΙΣΜΥΡΝΑΙΟ
ΙΤΟΙΣΕΜ
41 ΜΑΓΝΗΣΙΑΙΕΚΑΤΕΡΟΙΑΥΤΩΝΤΟΝΟΡΚΟΝΤΟΝΕΝΤΗΙΟΜΟΛΟΓΙΑΙΤΠ
ΟΓ..ΓΡΑΜΜΕΝΟΝΣΥΝΤΕΛΕΣΘΕΝΤΩΝΔΕΤΩΝΟΡΚΩΝΤΑΜΕΝΕΓΚΑΗΜ
ΑΤΑΑΥ
42 ΤΟΙΣΤΑΓΕΓΕΝΗΜΕΝΑΚΑΤΑΤΟΜΠΟΛΕΜΟΝΗΡΘΩΠΑΝΤΑΚΑΙΜΗΕΞΕΣ
ΤΩΜΗ..ΕΕΤΕΡΟΙΣΕΓΚΑΛΕΣΑΙΠΕΡΙΤΩΓΚΑΤΑΤΟΜΠΟΛΕΜΟΝΓΕΓΕΝΗ
ΜΕΝΩΝΜΗΤΕ
43 ΔΙΑΔΙΚΗΣΜΗΤΕΚΑΤΑΛΛΟΝΤΡΟΠΟΜΜΗΘΕΝΑΞΙΑΕΜΗ..ΑΝΙΩΕΠΙΦ...
ΟΜΕ..ΟΝΕΓΚΛΗΜΑΑΚΥΡΟΝΕΣΤΩΔΕΔΟΣΘΑΙΔΕΤΟΙΣΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙ
ΚΑΤΟΙΚ....
44 ΤΟΙΣΤΕΚΑΤΑΠΟΛΙΝΙΠΠΕΥΣΙΚΑΙΠΕΖΟΙΣΚΑΙΤΟΙΣΥΠΑΙΘΡΟΙΣΠΟΛΙΤΕ
Ι..ΝΕΝΣΜΥΡΝΗΙΕΦΙΣΗΙΚΑΙΟΜΟΙΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΟΛΙΤΑΙΣΟΜΟΙΩΣΔ
ΕΔΕ......
45 ..ΗΜΠΟΛΙΤΕΙΑΝΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣ....ΙΚΟΙΥΣΙΝΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙΟΣΟΙΑ
ΝΩΣΙΝ..ΛΕΥΘΕΡΟΙΤΕΚΑΙΕΛΛΗΝΕΣΑΝΕΝΕΓΚΑΤΩΣΑΝΔΕΤΟΥΣΜΕΓΚΑ
ΤΑΛΟΧΙΣΜ.....

46 . ΩΝΕΜ

46 ..ΩΝΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙΠΠΕΩ....ΕΚΑΙΠΕΖΩΝΤΩΝΤΕΚΑΤΑΠΟΛΙΓΚΑ.ΤΩ
ΝΙΠΑΙΘΡΩΝΟΙΟΝΤΕΣΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣΤΩΝΤΑΓΜΑΤΩΝΕΠΙΤΟΝΔΗΜΟΝ
ΤΩΝΔΕΑΛ....

47 ΟΙΚΗΤΩΝΤΗΓΓΡΑΦ...ΟΙΑΠΟΔΕΙΧΘΕΝΤΕΣΥΠΟΤΩΝΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙΚ
ΑΤΟΙΚΩ..ΑΝΔΡΕΣΟΤΑΝΔΕΤΙΘΩΝΤΑΙΤΟΥΣΚΑΤΑΛΟΧΙΣΜΟΥΣΟΙΓΡΑΜ
ΜΑΤΕΙΣΚΑΙΟΙ

48 ..ΝΔΡΕΣΟΙΑ...ΔΕΙΧΘΕΝΤΕΣΤΗΓΓΡΑΦΗΝΤΩΝΑΛΛΩΝΟΙΚΗΤΩΝΟΡΚΙ
ΣΑΤΩΣΑΝ...ΤΟΥΣΟΙΕΞΕΤΑΣΤΑΙΕΠΙΤΟΥΜΗΤΡΩΙΟΥΙΕΡΟΙΣΝΕΟΚΑΥ
ΤΟι.. ....

49 ......ΤΕΙΣΗΜΗΝΑΠΟΤΟΥΒΕΛΤΙΣΤΟΥΑΝΕΝΉΝΟΧΕΝΑΙΤΗΓΓΡΑΦΗΝ
ΤΩΝΟΝΤΩΝΤΩ..ΑΡΑΥΤΟΙΣΚΑΤΟΙΚΩΝΙΠΠΕΩΝΚΑΙ............ .....

50 ΥΠΑΙΘΡΑΤΑΣΣΟΜΕΝΩΝΤΟΥΣΔΕΑΝΔΡΑΣΤΟΥΣ..ΑΦΕΡΟΝΤΑΣΤΗΓΓΡ
ΑΦΗΝΤΩΝ............................ ....

51 ΟΙΚΟΥΝΤΩΝΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙΚΑΙΟΝΤΩΝΕΛΕΥΘΕΡΩΝΚΑΙΕΛΛΗΝΩΝΤΑΣ
ΔΕΑΝΕΝΕΧ............ΕΞΕΤΑΣΤΑΙΠΑΡΑΔΟΤΩΣΑΝΤΩΙΓΡΑΜΜΑ.....ΑΑ
ΚΙΤΗΣ

52 ΤΗΣΒΟΥΛΗΣΚΑΙΤΟΥΔΗΜΟΥΟΔΕΘΕΣΘΩΕΙΣ.......ΣΙΟΝΕΠΙΚΛΗΡΩΣΑΤ
ΩΣΑΝΔΕΟ.......ΑΙΕΙΣΤΑΣΦΥΛΑΣΤΑΑΝΕΝΕΧΘΕΝΤΑΟΝΟΜΑΤΑΠΑΝΤΑ
ΚΑΙΑΝΑ

53 ΓΡΑΨΑΤΩΣΑΝΕΙΣΤΑΚΛΗΡΩΤΗΡΙΑΚΑΙΕΣΤΩΜΕΤΟΥΣΙΑΤΟΙΣΑΝΑΓΡΑΦ
ΕΙΣΙΝΕ........ΩΤΗΡΙΑΠΑΝΤΩΝΩΓΚΑΙΤΟΙΣΛΟΙΠΟΙΣΠΟΛΙΤΑΙΣΜΕΤΕ
ΣΤΙΝ

54 ΧΡΗΣΘΩΣΑΝΔΕΟΙΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΘΕΝΤΕΣΚΑΙΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙΠΕΡΙΤΩ
ΝΣΥΝΑΛΛ......ΩΝΚΑΙΤΩΝΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝΤΩΜΠΡΟΣΣΜΥΡΝΑΙΟΥΣΤΟΙΣ
ΝΟΜΟΙΣ

55 ΤΟΙΣΣΜΥΡΝΑΙΩΝΔΕΧΕΣΘΩΣΑΝΔΕΚΑΙΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤ
ΟΤΗΣΠΟΛΕΩΣ....ΟΜΟΝΚΑΙΑΡΧΟΝΤΑΔΕΟΝΑΝΑΠΟΣΤΕΛΛΗΙΟΔΗΜΟ
ΣΚΥΡΙΕΥΣΟΝΤΑΤΕΤ

56 ΩΓΚΑΕΙΔΩΝΚΑΙΕΣΟΜΕΝΟΝΕΠΙΤΗΣΦΥΛΑΚΗΣΤΗΣΠΟΛΕΩΣΚΑΙΔΙΑΤΗ
ΡΗΣΟΝΤΑΤΗΜΠΟΛΙΝΤΩΙΒΑΣΙΛΕΙΣΕΛΕΥΚΩΙΠΑΡΑΔΕΞΟΝΤΑΙΟΙΕΜΜΑ
ΓΝΗΣΙΑΙΔΟ

57 ΤΩΣΑΝΔΕΣΜΥΡΝΑΙΟΙΚΑΙΕΙΣΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΙΝΤΟΙΣΑΠΟΣΚΕΥΑΖΟΜΕ
ΝΟΙΣΤΩΝΕΚΜΑΓΝΗΣΙΑΣΟΙΚΙΑΣΚΑΙΝΩΝΟΣΩΝΑΝΤΩΙΔΗΜΩΙΔΟΞΗΙΑ
ΦΟΥΑΓΧΡΟΝΟΥΗΟΜΟΛΟ

58 ΓΙΑΣΥΝΣΦΡΑΓΙΣΘΗΕΙΣΕΞΑΜΗΝΟΝΜΙΣΘΟΥΣΘΩΔΕΟΤΑΜΙΑΣΤΩΝΟΣΙ
ΩΜΠΡΟΣΟΔΩΝ.ΑΣΟΙΚΙΑΣΜΕΤΑΤΩΝΣΤΡΑΤΗΓΩΓΚΑΙΤΟΑΝΗΛΩΜΑΔΙΔ
ΟΤΩΑΠΟΤΩΝΤΗ..

59 ΠΟΛΕΩΣΠΡΟΣΟΔΩΝΟΜΟΣΑΙΔΕΤΟΥΣΜΕΝΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙΚΑΤΟΙΚΟΥΣ
ΤΩΝΤΕΚΑΤΑΠΟΛΙΝΙΠΠΕΩΝΚΑΙΠΕΖΩΝΚΑΙΤΟΥΣΕΝΤΟΙΣΥΠΑΙΘΡΟΙΣΤ
ΑΣΣΟΜΕΝΟΥΣΚΑ.

60 ΤΟΥΣΑΛΛΟΥΣΤΟΥΣΚΑΤΑΧΩΡΙΖΟΜΕΝΟΥΣΕΙΣΤΟΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΝΔΕ
ΤΟΝΟΡΚΟΝΟΜΝΥΩΔΙΑΓΗΝΗΛΙΟΝΑΡΗΑΘΗΝΑΝΑΡΕΙΑΝΚΑΙΤΗΝΤΑΥ
ΡΟΠΟΛΟΝΚΑΙΤΗ..

61 ΜΗΤΕΡΑΤΗΝΣΙΠΥΛΗΝΗΝΚΑΙΑΠΟΛΛΩΤΟΝΕΜΠΑΝΔΟΙΣΚΑΙΤΟΥΣΑΛΛ
ΟΥΣΘΕΟΥΣΠΑΝΤΑΣΚΑΙΠΑΣΑΣΚΑΙΤΗΝΤΟΥΒΑΣΙΛΕΩΣΣΕΛΕΥΚΟΥΤΥΧ
ΗΝΕΜΜΕΝΩΕΝ

62 ΤΑΙΣΣΥΝΘΗΚΑΙΣΑΙΣΣΥΝΤΕΘΕΙΜΑΙΠΡΟΣΣΜΥΡΝΑΙΟΥΣΕΙΣΑΠΑΝΤΑΤ
ΟΓΧΡΟΝΟΝ.ΑΙΔΙΑΤΗΡΗΣΩΤΗΝΤΕΣΥΜΜΑΧΙΑΝΚΑΙΤΗΝΕΥΝΟΙΑΝΤΩ
ΙΒΑΣΙΛΕΙΣΕΛΕΥΚΩΙ

63 ΚΑΙΤΗΙΣΜΥΡΝΑΙΩΝΠΟΛΕΙΚΑΙΑΠΑΡΕΙΛΗΦΑΠΑΡΑΤΟΥΒΑΣΙΛΕΩΣΣΕΛΕ
ΥΚΟΥΔΙΑΤΗΡΗΣΩΚΑΤΑΔΥΝΑΜΙΝΤΗΝΕΜΗΝΚΑΙΑΠΟΔΩΣΩΤΩΙΒΑΣΙΛΕ
ΙΣΕΛΕΥΚΩΙΚΑΙΟΥΘΕΝ

64 ΠΑΡΑΒΗΣΟΜΑΙΓΩΓΚΑΤΑΤΗΝΟΜΟΛΟΓΙΑΝΟΥΔΕΜΕΤΑΘΗΣΩΕΠΙΤΟΧ
ΕΙΡΟΝΤΑΓΕΓΡΑΜ.ΕΝΑΕΝΑΥΤΗΙΟΥΤΕΤΡΟΠΩΙΟΥΤΕΜΗΧΑΝΗΙΟΥΔΕ
ΜΙΑΙΚΑΙΠΟΛΙΤΕΥΣΟΜΑΙΜΕΘΟ

65 ΜΟΝΟΙΑΣΑΣΤΑΣΙΑΣΤΩΣΚΑΤΑΤΟΥΣΣΜΥΡΝΑΙΩΝΝΟΜΟΥΣΚΑΙΤΑΨΗΦ
ΙΣΜΑΤΑΤΟΥΔ.ΜΟΥΚΑΙΣΥΝΔΙΑΤΗΡΗΣΩΤΗΝΤΕΑΥΤΟΝΟΜΙΑΝΚΑΙΔΗ
ΜΟΚΡΑΤΙΑΝΚΑΙΤΑΛΛΑΤΑ

66 ΕΠΙΚΕΧΩΡΗΜΕΝΑΣΜΥΡΝΑΙΟΙΣΥΠΟΤΟΥΒΑΣΙΛΕΩΣΣΕΛΕΥΚΟΥΜΕΤΑΠ
ΑΣΗΣΠΡΟΘΥΜΙΑΣΕΜΠΑΝΤΙΚΑΙΡΩΙΚΑΙΟΥΤΕΑΥΤΟΣΑΔΙΚΗΣΩΑΥΤΩΝ
ΟΥΘΕΝΑΟΥΤΕΑΛΛΩΙΕΠ.

67 ΤΡΕΨΩΟΥΘΕΝΙΚΑΤΑΔΥΝΑΜΙΝΤΗΝΕΜΗΝΚΑΙΕΑΝΤΙΝΑΑΙΣΘΑΝΩΜΑΙ
ΕΠΙΒΟΥΛΕΥΟ...ΤΗΙΠΟΛΕΙΗΤΟΙΣΧΩΡΙΟΙΣΤΟΙΣΤΗΣΠΟΛΕΩΣΗΤΗΝΔ
ΗΜΟΚΡΑΤΙΑΝΗΤΗΝΙΣΟ

68 ΝΟΜΙΑΝΚΑΤΑΛΥΟΝΤΑΜΗΝΥΣΩΤΩΙΔΗΜΩΙΤΩΙΣΜΥΡΝΑΙΩΝΚΑΙΒΟΙΗΘ
ΗΣΩΑΓΩ.....ΕΝΟΣΜΕΤΑΠΑΣΗΣΦΙΛΟΤΙΜΙΑΣΚΑΙΟΥΚΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΩΚ
ΑΤΑΔΥΝΑΜΙΝΤΗΝ·

69 ΕΜΑΥΤΟΥΕΥΟΡΚΟΥΝΤΙΜΕΝΜΟΙΕΥΕΙΗΕΦΙΟΡΚΟΥΝΤΙΔΕΕΞΩΛΕΙΑΚΑ

ΙΑΥΤΩΙΚΑΙΓΕ....ΩΙΕΞΕΜΟΥΟΜΟΣΑΙΔΕΚΑΙΣΜΥΡΝΑΙΟΥΣΤΟΙΣΑΠΟΜΑ
ΓΝΗΣΙΑΣΤΟΝΟΡΚΟΝ
70 ΤΟΝΔΕΟΜΝΥΩΔΙΑΓΗΝΗΛΙΟΝΑΡΗΑΘΗΝΑΝΑΡΕΙΑΝΚΑΙΤΗΝΤΑΥΡΟΠΟ
ΛΟΝΚΑΙΤΗΜΜΗ...ΑΤΗΝΣΙΠΥΔΗΝΗΝΚΑΙΑΦΡΟΔΙΤΗΝΣΤΡΑΤΟΝΙΚΙΔΑ
ΚΑΙΤΟΥΣΑΛΛΟΥΣΘΕΟΥΣ
71 ΠΑΝΤΑΣΚΑΙΠΑΣΑΣΕΜΜΕΝΩΕΝΤΑΙΣΣΥΝΘΗΚΑΙΣΑΙΣΣΥΝΤΕΘΕΙΜΕΘΑ
ΠΡΟΣΤΟΥΣ.....ΑΓΝΗΣΙΑΙΚΑΤΟΙΚΟΥΣΤΟΥΣΤΕΚΑΤΑΠΟΛΙΝΙΠΠΕΙΣΚΑ
ΙΠΕΖΟΥΣΚΑΙΤΟΥΣΕΝΤΟΙΣ
72 ΥΠΑΙΘΡΟΙΣΤΑΣΣΟΜΕΝΟΥΣΚΑΙΤΟΥΣΑΛΛΟΥΣΤΟΥΣΚΑΤΑΧΩΡΙΖΟΜΕΝ
ΟΥΣΕΙΣΤΟ.....ΤΕΥΜΑΕΙΣΑΠΑΝΤΑΤΟΓΧΡΟΝΟΝΟΥΘΕΝΠΑΡΑΒΑΙΝΩΝ
ΤΩΓΚΑΤΑΤΗΜΟΜΟΛΟΓΙΑΝ
73 ΟΥΔΕΜΕΤΑΤΙΘΕΙΣΕΠΙΤΟΧΕΙΡΟΝΤΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΑΕΝΑΥΤΗΙΟΥΤΕΤΕ
ΧΝΗΙΟΥΤΕ......ΝΗΙΟΥΔΕΜΙΑΙΚΑΙΕΥΝΟΗΣΩΚΑΙΒΑΣΙΛΕΙΣΕΛΕΥΚΩΙΚΑ
ΙΤΟΙΣΕΚΜΑΓΝΗΣΙΑΣΚΑ
74 ΤΟΙΚΟΙΣΤΟΙΣΤΕΚΑΤΑΠΟΛΙΝΚΑΙΤΟΙΣΥΠΑΙΘΡΟΙΣΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΤ
ΟΙΣΟΙΚΟ...... ..ΜΑΓΝΗΣΙΑΙΟΣΟΙΕΙΣΙΝΕΛΕΥΘΕΡΟΙΤΕΚΑΙΕΛΛΗΝΕΣΚ
ΑΙΠΟΙΗΣΟΜΑΙΑΥΤΟΥΣ
75 ΠΟΛΙΤΑΣΠΑΝΤΑΣΚΑΙΤΟΥΣΕΓΓΟΝΟΥΣΑΥΤΩΝΕΦΙΣΗΙΚΑΙΟΜΟΙΑΙΤΟΙ
ΣΑΛΛΟΙΣΠΟΛΙ......ΚΑΙΕΙΣΦΥΛΑΣΑΥΤΟΥΣΕΠΙΚΛΗΡΩΣΑΣΚΑΤΑΧΩΡΙΩ
ΕΙΣΗΝΑΝΕΚΑΣΤΟΙΑΑΧΩΣΙΝ
76 ΚΑΙΟΥΤΕΑΥΤΟΣΑΔΙΚΗΣΩΑΥΤΩΝΟΥΘΕΝΑΟΥΤΕΑΛΛΩΙΕΠΙΤΡΕΨΩΟΥΘ
ΕΝΙΚΑΤΑΔ....ΑΜΙΝΤΗΝΕΜΗΝΚΑΙΕΑΝΤΙΝΑΑΙΣΘΑΝΩΜΑΙΕΠΙΒΟΥΛΕΥ
ΟΝΤΑΑΥΤΟΙΣΗΕΚΓΟΝΟ...
77 ΑΥΤΩΝΗΤΟΙΣΥΠΑΡΧΟΥΣΙΝΑΥΤΩΝΜΗΝΥΣΩΩΣΑΝΤΑΧΙΣΤΑΔΥΝΩΜΑΙ
ΚΑΙΒΟΙΗ.....ΩΜΕΤΑΦΙΛΟΤΙΜΙΑΣΚΑΙΜΕΤΟΥΣΙΑΝΑΥΤΟΙΣΔΩΣΩΤΩΝ
ΤΕΑΡΧΕΙΩΝΚΑΙΤΩΝΑΛΛ...
78 ΤΩΝΚΟΙΝΩΝΤΗΣΠΟΛΕΩΣΩΝΚΑΙΟΙΑΛΛΟΙΠΟΛΙΤΑΙΜΕΤΕΧΟΥΣΙΝΕΥΟ
ΡΚΟΥ......ΜΟΙΕΥΕΙΗΕΦΙΟΡΚΟΥΝΤΙΔΕΕΞΩΛΕΙΑΚΑΙΑΥΤΩΙΚΑΙΓΕΝΕΙΤ
ΩΙΕΞΕΜΟΥΑΠΟΔΕΙΞ...
79 ΤΩΣΑΝΔΕΣΜΥΡΝΑΙΟΙΤΕΚΑΙΟΙΑΠΟΜΑΓΝΗΣΙΑΣΑΝΔΡΑΣ................
.....ΑΝΕΚΑΤΕΡΟΙΥΠΟΛΑΝΒΑΝΩΣΙΝΙΚΑΝΟΥΣΕΙΝΑΙΤΟΥΣΟΡΚΙΟΥΝΤΑ
ΣΤΟΠΛΗΘΟΣ
80 ΤΩΝΤΕΕΝΣΜΥΡΝΗΙΚΑΙΤΩΝΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙΟΙ.......................ΝΤ
ΕΣΤΗΙΠΡΟΤΕΡΟΝΗΜΕΡΑΙΕΝΔΗΜΕΙΝΤΟΥΣΕΝΤΗΙΠΟΛΕΙΩΣΤΟΥΟΡΚ
ΟΥΣΥΝ...
81 ΛΕΣΘΗΣΟΜΕΝΟΥΤΟΥΚΑΤΑΤΗΝΟΜΟΛΟΓΙΑΝ....ΚΙΖΕΤΩΣ...............
...ΟΝΟΙΜΕΝΕΚΜΑΓΝΗΣΙΑΣΑΠΟΔΕΙΧΘΕΝΤΕΣΣΜΥΡΝΑΙΟΥΣΟΙΔΕΕΞΣ
ΜΥΡΝΗΣΤΟΥΣΕΜ
82 ΜΑΓΝΗΣΙΑΙΤΑΔΕΙΕΡΕΙΑΤΑΕΙΣΤΑ....ΚΩΜΟΣΙΑΕΝΣΜΥΡΝ..............Λ
ΙΝΟΣΑΦΩΝΑΝΨΗΦΙΣΗΤΑΙΟΔΗΜΟΣΕΝΔΕΜΑΓΝΗΣΙΑΙΟΙΤΑΜΙΑΙΟΙΣΑ
ΝΤΟΠΛΗΘΟΣΕ
83 ΤΑΞΗΙΑΝΑΓΡΑΨΑΤΩΣ......ΚΑΙΤΗΝΟΜΟΛΟΓΙΑΝΕΝΣΤΗΛ.................
.ΕΤΩΣΑΝΣΜΥΡΝΑΙΟΙΜΕΝΕΝΤΩΙΤΗΣΑΦΡΟΔΙΤΗΣΤΗΣΣΤΡΑΤΟΝΙΚΙΔ
ΟΣΙΕΡΩΙΚΑΙ
84 ΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙΤΗΙΠΡΟΣΤΩΙΜΑΙΑΝΔΡΩΙΕΝΤΩΙΤΗΣΑΡΤΕΜΙΔ.........
...ΝΗΣΙΕΡΩΙΟΙΔΕΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙΚΑΤΟΙΚΟΙΕΝΤΕΤΗΙΑΓΟΡΑΙΠΑΡΑΤΟ
ΝΒΩΜΟΝΤΟΥ
85 ΙΟΝ....ΟΥΚΑΙΤΑΣΤΩΝΒΑΣΙΛΕΩΝΕΙΚΟΝΑΣΚΑΙΕΜΠΑΝΔΟΙΣΕ...........
..ΑΠΟΛΛΩΝΟΣΚΑΙΕΓΓΡΥΝΕΩΙΕΝΤΩΙΙΕΡΩΙΤΟΥΑΠΟΛΛΩΝΟΣΑΝΑΓΡΑΨ
ΑΤΩΔΕΚΑΙΟΓΡΑΜ
86 ΜΑΤΟΦΥΛΑΞΤΗΣΒΟΥΛΗΣΚΑΙΤΟΥΔΗΜΟΥΤΑΑΝΤΙΓΡΑΦΑΤΗΣΟΜΟΛΟ
ΓΙΑΣ........ΟΣΙΟΝΣΥΝΣΦΡΑΓΙΣΑΣΘΩΣΑΝΔΕΤΑΣΟΜΟΛΟΓΙΑΣΤΗΜΜΕ
ΝΣΜΥΡΝΑΙΟΙΣΔΟΘΗΣΟΜΕΝΗΝ
87 ΟΥΣΑΝΑΠΟΔΕΙΞΗΙΤΟΚΟΙΝΟΝΤΩΝΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙΤΟΙΣΤΕΕΑΥΤΩΝΔΑ
ΚΤΥΛΙΟΙΣΚ....ΥΠΑΡΧΟΝΤΙΚΟΙΝΩΙΤΗΝΔΕΕΙΣΜΑΙΝΗΣΙΑΝΔΟΘΗΣΟΜ
ΕΝΗΝΣΦΡΑΓΙΣΑΣΘΩΣΑΝΣΜΥΡΝΑ....
88 ΟΙΤΕΣΤΡΑΤΗΓΟΙΚΑΙΟΙΕΞΕΤΑΣΤΑΙΤΩΙΤΕΤΗΣΠΟΛΕΩΣΔΑΚΤΥΛΙΩΙΚΑ
ΙΤΟΙΣΑΥΤΩΝΤΑΥΤΑΔΕΑΜΦΟΤΕΡΟΙΣΤΟΙΣΠΛΗΘΕΣΙΝΣΥΝΤΕΤΕΛΕΙΣΘ
ΑΙΤΥΧΗΙΤΗΙΑΓΑΘΗΙ

89 ΕΔΟΞΕΝΤΩΙΔΗΜΩΙΣΤΡΑΤΗΓΩΝΓΝΩΜΗΕΠΕΙΔΗΠΡΟΝΟΩΝΟΔΗΜΟΣΥ
ΠΕΡΑΠΑΝΤΩΝΤΩΝΤΟΥΒΑΣΙΛΕΩΣΣΕΛΕΥΚΟΥΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝΔΙΕΤΕΛΕ
ΙΚΑΙΠΡΟΤΕΡΟΝΤΗΝΤΕΒΑΣΙΛΕΙΑΝ
90 ΑΥΤΟΥΣΥΝΑΥΞΩΝΚΑΙΤΑΠΡΑΓΜΑΤΑΔΙΑΤΗΡΩΝΚΑΘΟΣΟΝΗΝΔΥΝΑΤΟ
ΣΚΑΙΠΟΛΛΑΜΕΝΠΕΡΙΕΙΔΕΝΑΠΟΛΛΥΜΕΝΑΚΑΙΚΑΤΑΦΘΕΙΡΟΜΕΝΑΤΩ
ΝΥΠΑΡΧΟΝΤΩΝΠΟΛΛΟΥΣΔΕΥΠΕΜΕΙΝ
91 ΚΙΝΔΥΝΟΥΣΕΝΕΚΕΝΤΟΥΔΙΑΤΗΡΗΣΑΙΤΗΝΦΙΛΙΑΝΤΗΝΠΡΟΣΤΟΝΒΑΣ
ΙΛΕΑΣΕΛΕΥΚΟΝΚΑΙΝΥΝΦΙΛΟΤΙΜΟΥΜΕΝΟΣΑΥΤΩΙΣΥΝΔΙΑΤΗΡΗΣΑΙΚ
ΑΙΣΥΝΕΧΕΙΝΤΑΠΡΑΓΜΑΤΑΚΑΘΟΣΟΝ

92 ΕΝΔΕΧQ

92 ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟΝΕΣΤΙΝΤΗΝΤΕΠΡΟΣΤΟΥΣΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙΚΑΤΟΙΚΟ
ΥΣΚΑΙΤΟΥΣΥΠΑΙΘΡΟΥΣΙΠΠΕΙΣΚΑΙΤΟΥΣΠΕΖΟΥΣΣΤΡΑΤΙΩΤΑΣΚΑΙΤ
ΟΥΣΑΛΛΟΥΣΤΟΥΣΟΙΚΟΥΝΤΑΣΕΜΜΑ
93 ΓΝΗΣΙΑΙΣΥΝΤΕΘΕΙΤΑΙΦΙΛΙΑΝΙΝΑΔΙΑΦΥΛΑΣΣΩΣΙΝΤΗΝΣΥΜΜΑΧΙΑΝ
ΚΑΙΤΗΝΕΥΝΟΙΑΝΤΩΙΒΑΣΙΛΕΙΣΕΛΕΥΚΩΙΝΟΜΙΖΩ.ΔΕ.ΝΑΓΚΑΙΟΝΕΙΝ
ΑΙΤΗΙΠΟΛΕΙΠΑΡΑΛΑΒΕΙΝΚΑΙΤΟ
94 ΧΩΡΙΟΝΠΑΛΑΙΜΑΓΝΗΣΙΑΝΚΑΙΠΟΙΗΣΑΣΘΑΙΤΗΝΦΥΛΑΚΗΝΔΙΑΥΤΟ
ΥΙΝΑΚΑΙΤΟΥΤΟΥΠΑΡΑΛΗΦΘΕΝΤΟΣΥΠΟΤΗΣΠΟΛΕΩΣΑΣΦΑΛΕΣΤΕΡΟ
ΝΔΙΑΜΕΝΗΙΠΑΝΤΑΤΑΣΥΝΕΓΓΥ..
95 ΠΡΑΓΜΑΤΑΤΩΙΒΑΣΙΛΕΙΣΕΛΕΥΚΩΙΔΙΕΠΕΜΨΑΝΤΟΠΡΟΣΤΟΥΣΟΙΚΟΥΝ
ΤΑΣΕΝΤΩΙΧΩΡΙΩΙΚΑΙΠΑΡΕΚΑΛΕΣΑΝΑΥΤΟΥΣΑΙΡΕΙΣ.........ΦΙΛΙΑΝΤ
ΗΝΠΡΟΣΤΟΝΒΑΣΙΛΕΑΣΕΛΕΥΚΟΝ
96 ΚΑΙΠΑΡΑΔΟΥΝΑΙΤΑΣΚΛΕΙΔΑΣΤΩΙΑΡΧΟΝΤΙΤΩΙΑΠΟΣΤΑΛΕΝΤΙΥΠΟ
ΤΟΥΔΗΜΟΥΚΑΙΠΑ..ΑΔΕΞ..ΣΘΑΙΦΥΛΑΚΗΝΤΗΝΣΥΝΔΙΑΤΗΡΗΣΟΥΣΑ
ΝΜΕΤΑΥΤΩΝΤΟΧΩΡΙΟΝΤΩΙΒΑΣΙΛΕΙ
97 ΣΕΛΕΥΚΩΙΕΠΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΟΣΤΑΥΤΑΠΟΙΗΣΑΝΤΩΝΑΥΤΩΝΥΠΑΡΞΕΙΝ
ΑΥΤΟΙΣΠΑΡΑΤΗΣΠΟΛΕΩΣΠΑΝΤΑΤΑΦΙΛΑΝΘΡΩΠΑΚΑΙΚΑΛΩΣΕΧΟΝΤ
ΑΟΙΔΕΟΙΚΟΥΝΤΕΣΕΝΤΩΙ
98 ΧΩΡΙΩΙΕΛΟΜΕΝΟΙΤΗΝΦΙΛΙΑΝΤΗΝΠΡΟΣΤΟΝΒΑΣΙΛΕΑΣΕΛΕΥΚΟΝΜΕ
ΤΑΠΑΣΗΣΠΡΟΘΥΜΙΑΣΠΡΟΣΕΔΕΞΑΝΤΟΤΑΞΙΟΥΜΕΝΑΥΠΟΤΟΥΔΗΜ
ΟΥΚΑΙΤΑΣΤΕΚΛΕΙΔΑΣΠΑΡΑΔΕΔΩΚΑΣΙ
99 ΤΩΙΑΡΧΟΝΤΙΤΩΙΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΩΙΥΠΟΤΟΥΔΗΜΟΥΚΑΙΤΗΝΦΥΛΑΚΗ
ΝΤΗΝΠΑΡΑΤΗΣΠΟΛΕΩΣΠΑΡΕΔΕΞΑΝΤΟΕΙΣΤΟΧΩΡΙΟΝΑΓΑΘΗΙΤΥΧ
ΗΙΔΕΔΟΧΘΑΙΠΟΛΙΤΑΣΤΕΑΥΤΟΥΣΕΙΝ....
100 ΚΑΙΥΠΑΡΧΕΙΝΑΥΤΟΙΣΤΑΑΥΤΑΟΣΑΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΠΟΛΙΤΑΙΣΥΠΑΡ
ΧΕΙΚΑΙΤΟΥΣΤΕΚΛΗΡΟΥΣΕΑΥΤΩΝΤΟΥΣΔΥΟΟΝΤΕΟΘΕΟΣΚΑΙΣΩΤΗ
ΡΑΝΤΙΟΧΟΣΕΠΕΧΩΡΗΣΕΝΑΥΤΟΙΣΚΑΙΠΕΡΙΟ..
101 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣΓΕΓΡΑΦΗΚΕΝΕΙΝΑΙΑΥΤΟΙΣΑΔΕΚΑΤΕΥΤΟΥΣΚΑΙΕΑΝΠΡ
ΟΣΟΡΙΣΘΗΗ..ΩΡΑΗΝΕΧΟΥΣΙΝΟΙΠΡΟΤΕΡΟΝΟΝΤΕΣΕΜΜΑΓΝΗΣΙΑΙ
ΚΑΤΟΙΚΟΙΤΗΙΠΟΛΕΙΤΗΙΗΜΕΤΕΡΑΙ
102 ΥΠΑΡΧΕΙΝΑΥΤΟΙΣΤΟΥΣΤΡΕΙΣΚΛΗΡΟΥΣΔΩΡΕΑΝΚΑΙΤΗΝΑΤΕΛΕΙΑΝ
ΑΥΤΟΙΣΜΕΝΕΙΝΤΗΝΝΥΝΥΠΑΡΧΟΥΣΑΝΚΑΙΟΣΟΙΑΥΤΩΝΑΚΛΗΡΟΥΧΗ
ΤΟΙΔΟΘΗΝΑΙΑΥΤΟΙΣΚΛΗΡΟ..
103 ΙΠΠΙΚΟΝΔΩΡΕΑΝΤΩΝΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΩΝΤΩΙΧΩΡΙΩΙΥΠΑΡΧΕΙΝΔΕΚΑΙΤ
ΙΜΩΝΙΚΑ..ΤΟΙΣΠΕΖΟΙΣΤΟΙΣΤΕΤΑΓΜΕΝΟΙΣΥΠΟΤΙΜΩΝΑΤΟΙΣΑΠΟΤ
ΑΧΘΕΙΣΙΝΑΠΟΤΗΣΦΑΛΑΓΓΟ..
104 ΕΠΙΤΗΝΦΥΛΑΚΗΝΤΟΥΧΩΡΙΟΥΤΗΝΤΕΠΟΛΙΤΕΙΑΝΚΑΙΤΗΝΑΥΤΗΝΑ
ΤΕΛΕΙΑΝ..ΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΥΠΑΡΧΕΙΚΑΙΕΙΝΑΙΑΥΤΟΥΣΕΝΤΩΙΧΩΡΙΩΙ
ΥΠΑΡΧΕΙΝΔΕΚΑΙΩΜΑΝΕΙΚΑΙΤΟΙΣ
105 ΠΕΡΣΑΙΣΤΟΙΣΥΠΟΩΜΑΝΗΝΚΑΙΤΟΙΣΑΠΟΣΜΥΡΝΗΣΑΠΟΣΤΑΛΕΙΣΙΝ
ΕΠΙΤΗΝ..ΥΛΑΚΗΝΤΟΥΧΩΡΙΟΥΜΕΝΕΚΛΕΙΤΕΚΑΙΤΟΙΣΥΠΑΥΤΟΝΤΑΣ
ΣΟΜΕΝΟΙΣΤΗΝΤΕΠΟΛΙΤΕΙ....
106 ΚΑΙΤΑΛΛΑΦΙΛΑΝΘΡΩΠΑΚΑΙΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣΤΟΙΣΕΚΜΑΓΝΗΣΙΑΣΕΨΗ
ΦΙΣΤΑΙΚ....ΠΡΟΝΟΗΣΑΙΤΟΝΔΗΜΟΝΟΠΩΣΑΥΤΟΙΣΔΙΔΩΤΑΙΕΚΒΑΣΙΛ
ΙΚΟΥΤ..ΤΕΜΕΤΡΗΜΑΤΑΚΑΙΤΑΟΨΩΝΙΑ
107 ΤΑΛΛΑΟΣΑΕΙΩΘΕΙΕΚΒΑΣΙΛΙΚΟΥΔΙΔΟΣΘΑΙΑΥΤΟΙΣΤΟΔΕΨΗΦΙΣΜΑΤ
ΟΔΕΑΝ....ΡΑΨΑΙΕΙΣΤΑΣΣΤΗΛΑΣΤΑΣΑΝΑΤΕΘΗΣΟΜΕΝΑΣΕΝΤΟΙΣΙΕΡ
ΟΙΣΥΠΟΤΕΤΟΥΔΗΜΟΥΚΑΙ.....
108 ΕΚΜΑΓΝΗΣΙΑΣΑΝΑΓΕΓΡΑΦΘΑΙΔΕΑΥΤΟΚΑΙΕΝΤΟΙΣΔΗΜΟΣΙΟΙΣ.

Decreti quod Foedus ſubſecutum eſt finis. Foedus ipſum ſpatiola bina ampliora, quae lineas ſejungunt, interjacet.

Eadem charactere communi, cum verſione. Hiatus vero & lacunae conjectura juſtis ſpatiorum menſuris, fugientium elementorum reliquiis, & circumſtante vocabulorum textu nixa ſupplentur, & miniato charactere a caeteris diſtinguuntur.

Smyrnaeorum decretum Foederi praevium.

1 ἜΔοξεν τῷ δήμῳ στρατηγῶν γνώμη· Ἐπειδὴ πρότερόν τε καθ' ὃν καιρὸν ὁ βασιλεὺς Σέλευκος ὑπερ-
2 έβαλεν εἰς τὴν Σελευκίδα, πολλῶν Καὶ μεγάλων κινδύνων περιστάντων τὴμ πόλιν ἡμῶν καὶ τὴν
3 χώραν, διεφύλαξεν ὁ δῆμος τὴμ πρὸς αὐτὸν εὔνοιάν τε καὶ φιλίαν, οὐ καταπλαγεὶς τὴν τῶν ἐναντίων ἔφοδον,
4 οὐδὲ φροντίσας τῆς τῶν ὑπαρχόντων ἀπωλείας, ἀλλὰ πάντα δεύτερα ἡγησάμενος εἶναι πρὸς τὸ διαμεῖ-
5 ναι ἐν τῇ αἱρέσει, καὶ ἀντιλαβέσθαι τῶμ πραγμάτων κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, καθ' ὅτι ἐξ ἀρχῆς ὑπέστη. διὸ
6 καὶ ὁ βασιλεὺς Σέλευκος εὐσεβῶς τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς διακείμενος, καὶ φιλοστόργως τὰ πρὸς τοὺς γονεῖς, μεγα-
7 λόψυχος ὢν καὶ ἐπιστάμενος χάριτας ἀποδιδόναι τοῖς ἑαυτὸν εὐεργετοῦσιν, ἐτίμησεν τὴμ πόλιν ἡμῶν διά-
8 τε τὴν τοῦ δήμου εὔνοιαν καὶ φιλοτιμίαν ἣν ἐπεποίητο εἰς τὰ πράγματα αὐτοῦ, καὶ διὰ τὸ τὸμ πατέ-
9 ρα αὐτοῦ Θεὸν Ἀντίοχον καὶ τὴμ μητέρα τὴν τοῦ πατρὸς Θεὰν Στρατονίκην ἱδρῦσθαι παρ' ἡμῖν, τιμωμέ-
10 νους τιμαῖς ἀξιολόγοις καὶ κοινῇ ὑπὸ τοῦ πλήθους καὶ ἰδίᾳ ὑφ' ἑκάστου τῶμ πολιτῶν· καὶ ἐβεβαίωσεν τῷ δήμῳ τὴν αὐτο-
11 νομίαν καὶ δημοκρατίαν· ἔγραψεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς δυνάστας καὶ τὰς πόλεις καὶ τὰ ἔθνη, ἀξι-
12 ώσας ἀποδέξασθαι τό, τε ἱερὸν τῆς Στρατονικίδος Ἀφροδίτης ἄσυλον εἶναι, καὶ τὴμ πόλιν ἡμῶν ἱερὰν καὶ ἄσυλον. Νῦν τε ὑπερ-
13 βεβληκότος τοῦ βασιλέως εἰς τὴν Σελευκίδα, οἱ στρατηΓΟὶ σπεύδοντες διαμένειν τῷ βασιλεῖ τὰ πράγματα συμφερόντως, δι-
14 επέμψαντο πρὸς τοὺς ἐμ Μαγνησίᾳ κατοίκους καὶ πρὸς τοὺς ὑπαίθρους ἱππεῖς καὶ στρατιώτας, καὶ ἀπέστειλαν ἐξ αὐτῶν
15 ἕνα Διονύσιον τὸμ παρακαλέσοντα αὐτοὺς διαΦΥλάσσειν τὴμ φιλίαν καὶ συμμαχίαν βασιλεῖ Σελεύκῳ εἰς
16 πάντα τὸν χρόνον, ἐπαγγελλόμενοι, διατηρούντων αὐτῶΝ τὰ πράγματα, καὶ τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον ἡγουμένων, ὑπάρξειν αὐ-
17 τοῖς παρά τε τοῦ δήμου καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως Σελεύκου πάνΤα τὰ φιλάνθρωπα καὶ καλῶς ἔχοντα, καὶ ἀποδοθήσεσθαι χάρι-
18 τας αὐτοῖς ἀξίας τῆς αἱρέσεως. Οἱ δὲ ἐμ Μαγνησίᾳ παρακληθέντες, καὶ αὐτοὶ ὄντες πρόθυμοι πρὸς τὸ διαφυλάσσειν τῷ βασιλεῖ τήν τε φι-
19 λίαν καὶ τὴν συμμαχίαν, καὶ διατηρεῖν αὐτοῦ τὰ πράγματα, τά τε ἀξιωθέντα ὑπὸ τῶν στρατηγῶν φιλοτίμως ἀπεδέξαντο, καὶ ἐπαγγειλλ-
20 ον] τὴν αὐτὴν ἕξειν αἵρεσιν τῷ δήμῳ τῷ ἡμετέρῳ εἰς πάντα τὰ τοῦ βασιλέως Σελεύκου συμφέροντα, καὶ ἀπεστάλκασι
21 πρὸς ἡμᾶς πρεσβευτάς, ἐκ μὲν τῶν κατοίκων Πολέμωνα καὶ Ἱεροκλῆν, ἐκ δὲ τῶν ὑπαίθρων Δάμωνα καὶ Ἀπολλωνικέτην, τοὺς αΠΟ-

λεξομένους

PLacuit populo, ducum conſilio. Poſtquam nuper, quo tempore Seleucus rex expeditionem
fecit in Seleucidem, multis magniſque periculis civitati noſtrae &
territorio circumquaque imminentibus, ſervaverit erga eum populus benevolentiam & amicitiam, &, nec hoſtium impetu territus
nec rerum ſuarum cladem penſi habens, inprimis ante omnia optimum eſſe duxerit in hoc
perſeverare propoſito, majeſtatique ejus pro viribus adeſſe, ſicut ab initio ſuſceperat. Unde
etiam rex Seleucus, deorum cultui religioſe deditus, pius erga parentes, magna-
nimus, & ad beneficia bene de ſe merentibus rependenda alacris, honorem accumulavit civitati noſtrae, tum
ob benevolentiam & ſtudium quo populus ipſius majeſtatem affecerat, tum
quod pater ejus, deus Antiochus, & mater patris, dea Stratonice, conſecrati apud nos eſſent, & hono-
ribus egregiis honorati tum publice a plebe tum privatim ab unoquoque civium Et ſtabilivit populo liber-
tatem & ſtatum popularem; quin porro ſcripſit ad reges, principes, civitates & gentes, ſanci-
viſſe ſe non modo fanum Veneris Stratonicidis inſpoliatum fore, ſed & urbem item noſtram ſacram & inſpoliatam; & cum nunc etiam ſimulac
expeditionem fecerat Seleucus rex in Seleucidem, duces, cupientes ut rerum ſtatus commode regi firmaretur, mi-
ſerint ad Magneſiae incolas & eos qui in caſtris verſantur, equites & milites (amandato ex ipſis
quodam Dionyſio, qui invitaret eos ad amicitiam & belli ſocietatem cum rege Seleuco ſervandam
perpetuam) & promiſerint, ſi conſervarent illius majeſtatem, & eundem cum illo hoſtem & amicum aeſtimarent, fore eis
& a populo & a rege Seleuco omnimodum favorem & benevolentiam, & redditum eis iri bene-
ficia ejuſmodi optione non indigna; Magneſii vero invitati, etiam & ipſi ad ſervandam regi Seleuco & ami-
citiam & belli ſocietatem & conſervandam ejus majeſtatem proni, ea quae poſtulabantur a ducibus avide amplexati ſint, polliciti
eandem animi ſe habituros ſententiam cum populo noſtro ad omnia Seleuci regis commoda, & miſerint
ad nos legatos, ex incolis ſcilicet Potamonem & Hieroclem, ex iis vero qui in caſtris verſantur Damonem & Apollonicetem, qui

nobiſcum

22 λαξεμθύες τε ἡμῶν ϗ ἀνοίσοντας τ̄ ὁμολογίαν καθ' ἣν ἀξιΟῦσιν ζυνθεαζ τὴμ πρὸς ἑαυτοὺς φιλίαν. Ἐπαχθέντες ϗ οἱ

oobiſcum tractarent, & apportarent foedus juxta quod poſtulant ioiri ſecum amicitiam; legati vero

23 πρεσβευταὶ ἐπὶ τ̄ δῆμον ζυνλελαλήκασιν ὑπὲρ ἁπάντων ἀκολΟΥθως τοῖς ἐν τῇ ὁμολογίᾳ γεγραμμένοις· Ἀγαθῇ τύχῃ δεδόχθαι

iotrodocti ad populum colloquium habuerint ſuper omnia ſigillatim prout in foedere ſunt conſcripta; cum bona fortuna cenſeri,

24 τὴν τε φιλίαν ζυντίθεαζ πρὸς τοὺς ἐμ Μαγνησίᾳ ἐπὶ πᾶσι τοῖΣ τῷ βασιλέως Σελεύκου συμφέρουσιν, ϗ ἀποδεῖξαι πρὸς αὐτοὺΣ

ut amicitia contrahatur cum Magneſiis in omne quod Seleuco regi commodum fuerit, & ut deſigneotur ad eos

25 πρεσβευτὰς τρεῖς οἵτινες τ̄ ὁμολογίαν τε ἥτις ἂν δόξῃ τῷ δήμῳ ἀνοίσουσιν αὐτοῖς, ϗ περὶ τῶν γεγραμμένων ἐν αὐτῇ διΑ-

legati tres qui foedus quod populo placuerit apportabuot illis, & de iis quae io eo ſcripta ſunt diſ-

26 λεχθήσον), ϗ παρακαλέσουσιν αὐτοὺς δέχεαζ ϗ ζυντελεῖν τὰ ἐν τῇ ὁμολογίᾳ γεγραμμένα. Καὶ ἐάμπερ δέξων) οἱ ἐμ

ceptabuot, & eos invitabunt ad ea adprobanda & perimplenda quae in foedere conſcripta. Quod ſi adprobaveriot ea

27 Μαγνησίᾳ, ὁρκισάτωσαν αὐτοὺς οἱ ἀποδειχθησόμενοι πρεσβευταὶ τ̄ ὅρκον τ̄ ἐν τῇ ὁμολογίᾳ γεγραμμένον. ΠροσδεξαμένΩΝ

Magneſii, jurejurando eos obſtringunto legati deſignandi, illo ſcilicet quod eſt io foedere conſcriptum. Poſtquam

28 ϗ ταῦτα τ̄ ἐμ Μαγνησίᾳ, ϗ ζυνσφραγισαμένων τ̄ ὁμολογίαν, ϗ ὀμοσάντων, ϗ ἐπανελθόντων τῶμ πρεσβευτῶν, συΝΤΕ-

autem haec amplexati fueriot Magneſii, & foedus ſigillaverint, & juraverint, & legati redierint, perim-

29 λείσθω ϗ τὰ λοιπὰ πάντα τὰ ἐν τῇ ὁμολογίᾳ γεγραμμένα· ϗ τὸ ψήφισμα τόδε ἀναγραφήτω κτ̄ τ̄ νόμον, ἀναγραφήτω ϗ ΚΑΙ ΕΙΣ

plentor item reliqua omnia quae io foedere conſcripta. Hoc ipſum porro decretum, ut lex exigit, perſcribitor: perſcribitor etiam in

30 στήλας εἰς ἃς ϗ ἡ ὁμολογία ἀναγραφήσε). Καλεσάτωσαν ϗ Οἱ ἐπιμήνιοι τ̄ βουλῆς ϗ τοὺς πρεσβευτάς, τοὺς παραγιΝΟΜΕΝΟΥΣ

columnis, quibus ipſum foedus perſcribetur. Invitanto autem menſtrui ſenatus ſacrificuli etiam legatos, qui e Magneſia

31 ἐκ Μαγνησίας, ἐπὶ ξενισμὸν εἰς τὸ πρυτανεῖον. Τοῖς ϗ ἀποδειχθεῖσιμ πρεσβευταῖς δότω μεθόδιον Καλλῖν☉ ὁ ταμίας τὸ ἐκ τ̄ ΚΟΙΝΟΥ, ΕΦ

adveoeruot, io Prytaneum ad ſacras epulas. Deſignatis vero legatis praebeto commeatum Calliuus, aerarii praefectus, ex publico io

32 ἡμερῶν ὅσων ἂν ὁ δῆμ☉ τάξῃ ἀπὸ τ̄ τ̄ πόλεως προσόδων. Ἡμέραι ἐτάγησαμ πέντε. Πρεσβευταὶ ἀπεδείχθησαν Φανόδημ☉ Μι........,

tot dies quot populus ſtatuerit, de proventibus urbis. Dies ſtatuti ſunt quinque. Deſignabantur legati, Phanodemus Mic .... F.

33 Διονύσι☉ Διονυτᾶ, Παρμενίσκ☉ Πυθέα.

Dionyſius Dionytae F. & Parmeniſcus F. Pytheae.

Smyrnaeorum & Magnetum Foedus.

34 ΕΠι ἱερέως Ἡγησίου, στεφανηφόρου ϗ Πυθοδώρου, μηνὸς Ληναιῶν☉, ἀγαθῇ τύχῃ. Ἐπὶ τοῖς δε ζυνέθεντο τὴμ φιλίαν ΣμυρναῖΟΙ

PONtifice Hegeſia, Stephanophoro autem Pythodoro, menſe Lenaeooe, cum bona fortuna; hiſce cooditionibus amicitiam inierunt Smyroaei

35 καὶ οἱ ἐμ Μαγνησίᾳ κάτοικοι, οἵ τε κτ̄ πόλιν ἱπποῖς ϗ πεζοί, ϗ οἱ ἐν τοῖς ὑπαίθροις, καΙ οἱ ἄλλοι οἰκηταί. Καὶ τὴμ πολιτείαν ἔδωκαν

& Magueſiae iocolae, tum equites & pedites qui io urbe ſunt, tum qui in caſtris, & habitatores caeteri. Civitate dooaruot

36 Σμυρναῖοι τοῖς ἐμ Μαγνησίᾳ κατοίκοις, τοῖς τε κτ̄ πόλιν ἱππεῦσι ϗ πεζοῖς, ϗ τοῖς ὑπαίθροις, καὶ τοῖς οἰκοῦσι

Smyrnaei Magneſiae incolas, tum qui in orbe ſunt equites & pedites, & qui in caſtris, tum qui urbem

37 τὴμ πόλιν, ἐφ' ὅτῳ τὴμ μὲν συμμαχίαν ϗ τ̄ εὔνοιαν τ̄ ΕΙΣ Τὰ πράγματα τ̄ βασιλέως Σελεύκου διατηρήσουσιν οἱ ἐμ

inhabitaot; ob quam rem, belli ſocietatem & benevolentiam erga regis Seleuci majeſtatem ſtudioſiſſime obſervabunt

38 Μαγνησίᾳ τῷ βασιλεῖ Σελεύκῳ μτ̄ πάσης προθυμίας εἰς ἅπαντα τΟΓ χρόνον, ϗ ὅσα παρείληφαν παρὰ τοῦ βασιλέως Σελεύκου φυλάξαντες,

Magoetes regi Seleuco, idqoe perpetuo; & quaecunque acceperunt a rege Seleuco,

39 εἰς δύναμιν εὖνοι τ̄ αὐτῶν, ἀποδώσουσιν τῷ βασιλεῖ Σελεύκῳ. ΠΟλιτεύσον) ϗ μτ̄ Σμυρναίων κτ̄ τοὺς τ̄ πόλεως νόμους

ea tuebuntur pro viribus ſuis & reddent regi Seleuco. *Guber*nabuntur autem cum Smyroaeis juxta leges civiles,

40 Ἀστασιάστως, τ̄ αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον ἡγούμενοι ΣμυρναίοΙΣ ΟΜνῦντες ϗ ϗ οἱ ἐμ Μαγνησίᾳ Σμυρναίοις ϗ Σμυρναῖοι τοῖς ἐμ

a diſſidio vacantes. Et eoſdem amicos & inimicos cum Smyrnaeis habebunt. Smyrnae*is* vero *jur*abunt Magneſii, & Magneſiis

41 Μαγνησίᾳ, ἑκάτεροι αὐτῶν, τ̄ ὅρκον τ̄ ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ὑπογΓεγραμμένον. Συντελεσθέντων ϗ τ̄ ὅρκων, τὰ μὲν ἐγκλήματα αὐ-

Smyroaei alterutrinque, jusjurandum in foedere ſubſcriptum. Praeſtitis autem juramentis, controverſiae il-

42 τοῖς τὰ γεγενημένα κτ̄ τὸμ πόλεμον ἤρθω πάντα· ϗ μὴ ἐξέστω μηΔὲ ἑτέροις ἐγκαλέσαι περὶ τῶν κτ̄ τὸμ πόλεμον γεγενημένων, μήτε

lis natae tempore belli univerſae perimantur. Neque alterutris liceat controverſiam movere de iis quae tempore belli facta ſunt, neque

43 διὰ δίκης μήτε κατ' ἄλλον τρόπομ μηθένα. Εἰ ϗ μή, Πᾶν ΤΟ ἐπιΦΕΡόμεΝον ἔγκλημα ἄκυρον ἔστω. Δεδόσθαι ϗ τοῖς ἐμ Μαγνησίᾳ κατοίκΟΙΣ,

in forma judicii neque ollo alio modo. Et ſi qua forte emerſerit, plane irrita ſit. Dari vero eis qui in Magneſia ſunt ioco*lis*,

44 τοῖς τε κατὰ πόλιν ἱππεῦσι καὶ πεζοῖς, καὶ τοῖς ὑπαίθροις, πολιτεί ΑΝ ἐν Σμύρνῃ ἐφ' ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ τοῖς ἄλλοις πολίταις. Ὁμοίως δὲ δεΔΟΣΘΑΙ

45 Τὴμ πολιτείαν καὶ τοῖς ἄλλοις ΤΟΙΣ Οἰκοῦσιν ἐμ Μαγνησίᾳ, ὅσοι ἂν ὦσιν ἐλεύθεροί τε καὶ Ἕλληνες. Ἀνενεγκάτωσαν δὲ τοὺς μὲγ καταλοχισμΟΥΣ

46 Τῶν ἐμ Μαγνησίᾳ ἱππέωΝ Τε καὶ πεζῶν, τῶν τε κατὰ πόλιγ καΙ τῶν ὑπαίθρων, οἱ ὄντες γραμματεῖς τῶν ταγμάτων, ἐπὶ τὸν δῆμον. Τῶν δὲ ἄΛΛΩΝ

47 οἰκητῶν τὴγ γραφΗΝ οἱ ἀποδειχθέντες ὑπὸ τῶν ἐμ Μαγνησίᾳ κατοικωΝ ἄνδρες. Ὅταν δὲ τιθῶνται τοὺς καταλοχισμοὺς οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ

48 Ανδρες οἱ ἀΠΟδειχθέντες τὴγ γραφὴν τῶν ἄλλων οἰκητῶν, ὁρκισάτωσαν ΑΥτοὺς οἱ ἐξετασταὶ ἐπὶ τῶν μητρῴων ἱερῶν νεοκαύτοιΣ, ΤΟΥΣ ΜΕΓ-

49 ΓΡΑΜΜΑτεῖς ἦ μὴν ἀπὸ τοῦ βελτίστου ἀνενηνοχέναι τὴγ γραφὴν τῶν ὄντωΝ τῶΝ Παρ' αὐτοῖς κατοίκων, ἱππέων καὶ ΠΕΖΩΝ ΤΩΝ ΤΕ ΚΑΤΑ ΠΟΛΙΓ ΚΑΙ ΤΩΓ ΚΑΤ

50 ὕπαιθρα τασσομένων, τοὺς δὲ ἄνδρας τοὺς ΑΝαφέροντας τὴγ γραφὴν τῶν ΑΛΛΩΝ ΟΙΚΗΤΩΝ ΟΜΟΙΩΣ ΑΝΕΝΗΝΟΧΕΝΑΙ ΤΗΓ ΓΡΑΦΗΝ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ

51 οἰκητῶν ἐμ Μαγνησίᾳ καὶ ὄντων ἐλευθέρων καὶ Ἑλλήνων. Τὰς δὲ ἀνενεχΘΕΙΣΑΣ ΓΡΑΦΑΣ ΟΙ ἐξετασταὶ παραδότωσαν τῷ γραμματΟΦΥλακι

52 τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου. Ὁ δὲ θέσθω εἰς ΤΟ ΔΗΜΟσιον. Ἐπικληρωσάτωσαν δὲ οἱ ΕΞΕΤΑΣΤαὶ εἰς τὰς φυλὰς τὰ ἀνενεχθέντα ὀνόματα πάντα, καὶ ἀνα-

53 γραψάτωσαν εἰς τὰ κληρωτήρια. Καὶ ἔστω μετουσία τοῖς ἀναγραφεῖσιν εἰΣ ΤΑ ΚΛΗΡωτήρια πάντων ὧγ καὶ τοῖς λοιποῖς πολίταις μέτεστιν.

54 Χρήσθωσαν δὲ οἱ πολιτογραφηθέντες, καὶ ἐμ Μαγνησίᾳ, περὶ τῶν συναλλΑΓΜΑΤων καὶ τῶν ἐγκλημάτων τῶμ πρὸς Σμυρναίους, τοῖς νόμοις

55 τοῖς Σμυρναίων. Δεχέσθωσαν δὲ καὶ ἐμ Μαγνησίᾳ τὸ νόμισμα τὸ τῆς πόλεως ΕΝΝόμον. Καὶ ἄρχοντα δὲ ὃν ἂν ἀποστέλλῃ ὁ δῆμος κυριεύσοντά τε τ-

56 ῶν κλειδῶν, καὶ ἐσόμενον ἐπὶ τῆς φυλακῆς τῆς πόλεως, καὶ διατηρήσοντα τὴμ πόλιν τῷ βασιλεῖ Σελεύκῳ παραδέξονται οἱ ἐμ Μαγνησίᾳ. Δε-

57 τωσαν δὲ Σμυρναῖοι καὶ εἰς κατασκηνώσιν τοῖς ἀποσκηνουμένοις τῶν ἐκ Μαγνησίας, οἰκίας, κλινῶν ὅσων ἂν τῷ δήμῳ δόξῃ, ἀφ' οὗ ἂγ χρόνου ἡ ὁμολο-

58 γία συνσφραγισθῇ εἰς ἑξάμηνον. Μισθούσθω δὲ ὁ ταμίας τῶν ἱερῶμ προσόδων Τὰς οἰκίας μετὰ τῶν στρατηγῶν. Καὶ τὸ ἀνήλωμα διδότω ἀπὸ τῶν τῆΣ

59 πόλεως προσόδων. Ὀμόσαι δὲ τοὺς μὲν ἐμ Μαγνησίᾳ κατοίκους τῶν τε κατὰ πόλιν ἱππέων καὶ πεζῶν, καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὑπαίθροις τασσομένους, καΙ

60 τοὺς ἄλλους τοὺς καταχωριζομένους εἰς τὸ πολίτευμα, τόνδε τὸν ὅρκον. Ὀμνύω Δία, Γῆν, Ἥλιον, Ἄρη, Ἀθηνᾶν Ἀρείαν, καὶ τὴν Ταυροπόλον, καὶ τὴΜ

61 Μητέρα τὴν Σιπυληνήν, καὶ Ἀπόλλω τὸν ἐμ Πάνδοις, καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς πάντας καὶ πάσας, καὶ τὴν τοῦ βασιλέως Σελεύκου τύχην· ἐμμενῶ ἐν

62 ταῖς συνθήκαις αἷς συντέθειμαι πρὸς Σμυρναίους εἰς ἅπαντα τὸγ χρόνον. Καὶ διατηρήσω τήν τε συμμαχίαν καὶ τὴν εὔνοιαν τῷ βασιλεῖ Σελεύκῳ

63 καὶ τῇ Σμυρναίων πόλει. Καὶ ἃ παρείληφα παρὰ τοῦ βασιλέως Σελεύκου διατηρήσω κατὰ δύναμιν τὴν ἐμήν, καὶ ἀποδώσω τῷ βασιλεῖ Σελεύκῳ. Καὶ οὐθὲν

64 παραβή-

tam ſcilicet qui in nrbe ſunt equitibus & peditibns, quam qui in caſtris verſantur, jus civitatis in Smyrna aequale nec diſſimile reliquorum civium juri. Similiter *dari*

jus civitatis etiam reliquis qui in Magneſia habitant, qnotquot nimirum liberi ſunt & Graeci. Exhibento autem populo coho*rtes* eorum

qni in Magneſia ſunt, tam equitum quam peditum, ſive in urbe ſive in caſtris, ii qui ſunt agminum ſcribae. Reli*quorum*

habitatorum deſcriptionem exhibento viri a Magneſiae incolis deſignati. Cum vero repraeſentant cohortes ſcribae, &

viri deſignati deſcriptionem caeterorum incolarum, adjurante eos quaeſitores ſuper ardentibus fani Magnae Matris victimis,

*ſcrib*as nempe ſe optima fide edidiſſe deſcriptionem eorum qui apud ſe fuerint incolarum, equitum ſcilicet & *peditum, tam qui in urbe quam qui in*

caſtris fuerint diſpoſiti: Viros autem qni caeterorum deſcriptionem retulerint adjuranto, *ſe ſimiliter edidiſſe caeterorum deſcriptionem*

qui Magneſiam incolunt & ſunt liberi & Graeci. Exhi*bitas* autem *deſcriptiones* quaeſitores tradunto actorum ſenatus

populique cuſtodi: Is *publico arch*ivo reponito. Sorte vero cooptanto *quaeſitores* in tribus edita nomina, & de-

ſcribunto in ſortium tabulas. Qnin participes ſint ii qui perſcripti fuerint *in ſorti*um tabulis rerum omnium quarum participes ſunt reliqui cives.

Utuntur autem, poſtquam civium numero adſcripti fuerint, etiam in Magneſia, in con*tractibus* & actionibus quae ad Smyrnaeos ſpectant, legibus

Smyrnaeorum. Admittunto etiam Magneſii numiſma civitatis ut *legiti*mum. Excipiunto item *(Magneſii)* praefectum qnem miſerit populus, qui ſcilicet

clavibus potietur, & praeſidio erit civitati, eamque tuebitur regi Seleuco. Prae-

bento antem Smyrnaei pro habitaculis, iis qui e Magneſia emittuntur, aedes (quibus lectorum numeris ſit pro arbitratu populi) ab eo tempore quo foe-

dus ſigillatum fuerit, in tempus ſemeſtre. Conducito autem publici aerarii praefectus cum ducibus aedes illas, data penſione ex

urbis proventibus. Juranto vero qui Magneſiae ſunt incolae, tam equites & pedites in urbe & caſtris diſpoſiti, quam

caeteri in hanc adminiſtrationis formulam admiſſi, juramentum hujuſmodi. Juro per Terram, Solem, Martem, Minervam Martiam, Dianam,

Matrem Sipylenen, Apollinem in Pandis, & reliquos deos deaſque omnes, & per regis Seleuci fortunam; ſtabo

pactis conventis quae inivi cum Smyrnaeis in perpetuum; & obſervabo belli ſocietatem & benevolentiam regi Seleuco

& Smyrnaeorum civitati. Et quae accepi a rege Seleuco tuebor pro viribus meis, & reddam regi Seleuco. Et nihil

eorum

64 παραβήσομαι τῶν κατὰ τὴν ὁμολογίαν. οὐδὲ μεταθήσω ἐπὶ τὸ χεῖρον τὰ γεγραμμένα ἐν αὐτῇ οὔτε τρόπῳ οὔτε μηχανῇ οὐδεμιᾷ. Καὶ πολιτεύσομαι μεθ' ὁ-

65 μονοίας ἀστασιάστως κατὰ τοὺς Σμυρναίων νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμου. Καὶ συνδιατηρήσω τήν τε αὐτονομίαν καὶ δημοκρατίαν καὶ τ' ἄλλα τὰ

66 ἐπικεχωρημένα Σμυρναίοις ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Σελεύκου μετὰ πάσης προθυμίας ἐμ παντὶ καιρῷ. Καὶ οὔτε αὐτὸς ἀδικήσω αὐτῶν οὐθένα, οὔτε ἄλλῳ ἐπι-

67 τρέψω οὐθενὶ κατὰ δύναμιν τὴν ἐμήν. Καὶ ἐάν τινα αἰσθάνωμαι ἐπιβουλεύοντα τῇ πόλει ἢ τοῖς χωρίοις τοῖς τῆς πόλεως, ἢ τὴν δημοκρατίαν ἢ τὴν ἰσο-

68 νομίαν καταλύοντα, μηνύσω τῷ δήμῳ τῷ Σμυρναίων, καὶ βοηθήσω ἀγωνιζόμενος μετὰ πάσης φιλοτιμίας· καὶ οὐκ ἐγκαταλείψω κατὰ δύναμιν τὴν

69 ἐμαυτοῦ. Εὐορκοῦντι μέν μοι εὖ εἴη. Ἐφιορκοῦντι δὲ, ἐξώλεια καὶ αὐτῷ καὶ γένει τῷ ἐξ ἐμοῦ. Ὀμόσαι δὲ καὶ Σμυρναίους τοὺς ἀπὸ Μαγνησίας τὸν ὅρκον

70 τόνδε. Ὀμνύω Δία, Γῆν, Ἥλιον, Ἄρη, Ἀθηνᾶν Ἀρείαν, καὶ τὴν Ταυροπόλον, καὶ τὴμ μητέρα τὴν Σιπυληνὴν, καὶ Ἀφροδίτην τὴν Στρατονικίδα, καὶ τοὺς ἄλλους Θεοὺς

71 πάντας καὶ πάσας· ἐμμενῶ ἐν ταῖς συνθήκαις αἷς συντεθείμεθα πρὸς τοὺς ἐμ Μαγνησίᾳ κατοίκους, τούς τε κατὰ πόλιν ἱππεῖς καὶ πεζοὺς, καὶ τοὺς ἐν τοῖς

72 ὑπαίθροις τασσομένους, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς καταχωριζομένους εἰς τὸ πολίτευμα, εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον, οὐθὲν παραβαίνων τῶν κατὰ τὴμ ὁμολογίαν,

73 οὐδὲ μεταθεὶς ἐπὶ τὸ χεῖρον τὰ γεγραμμένα ἐν αὐτῇ, οὔτε τέχνῃ οὔτε μηχανῇ οὐδεμιᾷ· καὶ εὐνοήσω καὶ Βασιλεῖ Σελεύκῳ καὶ τοῖς ἐκ Μαγνησίας κα-

74 τοίκοις, τοῖς τε κατὰ πόλιν καὶ τοῖς ὑπαίθροις, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς οἰκοῦσιν ἐμ Μαγνησίᾳ, ὅσοι εἰσὶν ἐλεύθεροί τε καὶ Ἕλληνες· καὶ ποιήσομαι αὐτοὺς

75 πολίτας πάντας καὶ τοὺς ἐγγόνους αὐτῶν ἐφ' ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ τοῖς ἄλλοις πολίταις. Καὶ εἰς φυλὰς αὐτοὺς ἐπικληρώσας καταχωριῶ εἰς ἣν ἂν ἕκαστοι λάχωσιν·

76 καὶ οὔτε αὐτὸς ἀδικήσω αὐτῶν οὐθένα, οὔτε ἄλλῳ ἐπιτρέψω οὐθενὶ κατὰ δύναμιν τὴν ἐμήν· καὶ ἐάν τινα αἰσθάνωμαι ἐπιβουλεύοντα αὐτοῖς ἢ ἐκγόνοις

77 αὐτῶν ἢ τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῶν, μηνύσω ὡς ἂν τάχιστα δύνωμαι, καὶ βοηθήσω μετὰ φιλοτιμίας· καὶ μετουσίαν αὐτοῖς δώσω τῶν τε ἀρχείων καὶ τῶν ἄλλων

78 τῶν κοινῶν τῆς πόλεως ὧν καὶ οἱ ἄλλοι πολῖται μετέχουσιν. Εὐορκοῦντι μέν μοι εὖ εἴη· ἐφιορκοῦντι δὲ, ἐξώλεια καὶ αὐτῷ καὶ γένει τῷ ἐξ ἐμοῦ. Ἀποδειξάν-

79 τωσαν δὲ Σμυρναῖοί τε καὶ οἱ ἀπὸ Μαγνησίας ἄνδρας ΕΚΑΤΕΡΩΘΕΝ ΟΣΟΥΣ ἂν ἑκάτεροι ὑπολαμβάνωσιν ἱκανοὺς εἶναι τοὺς ὁρκιοῦντας τὸ πλῆθος τῶν-

80 τε ἐν Σμύρνῃ καὶ τῶν ἐμ Μαγνησίᾳ. Οἱ ΔΕ ΠΡΟΝΟΕΙΤΩΣΑΝ ΚΕΛΕΥΟντες τῇ πρότερον ἡμέρᾳ, ἐνδημεῖν τοὺς ἐν τῇ πόλει ἕως τοῦ ὅρκου συντε-

81 λεσθησομένου τοῦ κατὰ τὴν ὁμολογίαν. ΟΡκιζέτωσΑΝ ΔΕ ΤΟΝ ΟΡΚΟΝ ΤΟΝ ΑΝΩ ΓΕΓΡΑΜΜΕΝον οἱ μὲν ἐκ Μαγνησίας ἀποδειχθέντες Σμυρναίους· οἱ δὲ ἐξ Σμύρνης, τοὺς ἐμ

Μαγνησίᾳ.

eorum quae in foedere ſunt tranſgrediar, neque in pejus pervertam quae in eo conſcripta ſunt, neque immutatione neque ullo commento. Vitam cividem inſtituam animo concordi, a diſſidio vacans, juxta Smyrnaeorum leges & decreta populi; & ſimul conſervabo libertatem & ſtatum popularem, & caetera quae indulta ſunt Smyrnaeis a rege Seleuco, ſumma animi promptitudine, idque perpetuo. Neque ipſe eorum quempiam injuria laceſſam, nec alteri cuipiam id facere permittam, pro viribus nempe meis. Et ſi quem inſidias aut civitati aut civitatis caſtellis ſtruentem animadvertero, aut libertatem & ſtatum popularem impugnantem, indicabo populo Smyrnaeo, & opem certatim feram, idque ſummo ſtudio, neque eum deſeram, quantum in me fuerit. Si ſancte haec ſervavero, bene mihi ſit; ſi pejeravero, exitium & mihimet ipſi & poſteris meis. Smyrnaei vero juranto iis qui e Magneſia advenerint juramentum hujuſmodi. Juro per Terram, Solem, Martem, Minervam Martiam, Dianam, Matrem Sipylenen, Venerem Stratonicidem, & reliquos deos deaſque omnes; ſtabo pactis conventis quae inivimus cum Magneſiae incolis, equitibus ſcilicet & peditibus, tam in urbe quam in caſtris diſpoſitis, & caeteris in hanc adminiſtrationis formulam admiſſis, in tempus perpetuum; Nihil tranſgrediar eorum quae in foedere ſunt, neque in pejus pervertam in illo conſcripta, neque arte, neque commento aliquo. Et benevolus ero Seleuco regi & Magneſiae incolis, tam iis qui in urbe quam qui in caſtris diſpoſiti ſunt, & caeteris qui in Magneſia habitant, liberis ſcilicet & Graecis; & faciam eos omnes, itemque qui ex iis nati fuerint, cives pari undiquaque cum caeteris *civibus* jure. Et in tribus eos ſorte diſtribuam, atque in eam admittam quam unuſquiſque ſortitus fuerit. Eorum neminem injuria laceſſam, neque alteri cuipiam id facere permittam pro viribus meis. Et ſi quem animadvertero ſive ipſis, ſive eis qui ex ipſis nati fuerint, aut poſſeſſionibus eorum, inſidias ſtruentem, indicabo quam primum potero, & ſtudioſe opem feram. Et participes eos faciam tum magiſtratuum tum rerum caeterarum in civitate publicarum quarum reliqui cives participes ſunt. Si haec ſancte ſervavero, bene mihi ſit; ſi pejeravero, exitium & mihimet ipſi & poſteris meis. Deſignanto porro tum Smyrnaei tum Magnetes *alterutrinque quot* idoneos fore alterutri exiſtimaverint ad plebem tum in Smyrna tum in Magneſia adjurandam. Hi vero pridie *edicto caveant*, ut in urbe haec maneat donec juxta foedus juramentum perficiatur. Adjuranto autem *jam deſcripto juramento* ii quos deſignaverint Magnetes, Smyrnaeos; a Smyrnaeis vero deſignati,

Magneſios.

82 Μαγνησία. Τὰ δὲ ἱερεῖα τὰ εἰς τὰ ΟΡκωμόσια ἐν ΣμύρνΗΙ ΕΤΟΙΜΑΖΕΤΩ Ο ΚΑΛλῖνος ἀφ' ὧν ἂν ψηφίσηται ὁ δῆμος. Ἐν δὲ Μαγνησίᾳ οἱ ταμίαι ὅσ' ἂν τὸ πλῆθος ἐ-

Magneſios. Victimas ad ſacra juramenti praeſtanda in Smyrna *praeparet Ca*llinus, unde decreverit populus: In Magneſia autem, praefecti quibus id praeceperit

83 τάξῃ. ἈναγραψάτωσΑΝ καὶ τὴν ὁμολογίαν ἐν στήλΑΙΣ ΕΚΑΤΕΡΟΙ. ΤΑΣ ΔΕ ΑΝΑΤΙΘΕτωσαν Σμυρναῖοι μὲν ἐν τῷ τῆς Ἀφροδίτης Στρατονικίδος ἱερῷ, καὶ

plebs. Perſcribunto etiam foedus in colum*nis utrique. Has vero conſecr*anto Smyrnaei tum in Veneris Stratonicidis fano, tum

84 ἐμ Μαγνησίᾳ τῇ πρὸς τῷ Μαιάνδρῳ ἐν τῷ τῆς ἈρτέμιδΟΣ ΤΗΣ ΛΕΥΚΟΦΡΥΗνῆς ἱερῷ. Οἱ δὲ ἐμ Μαγνησίᾳ κάτοικοι, ἔν τε τῇ ἀγορᾷ παρὰ τὸν βωμὸν τοῦ

Magneſiae ad Maeandrum in fano Dia*nae Leucophryenae:* Qui vero Magneſiam incolunt, in foro ad aram

85 ΔΙΟΝΥΣου καὶ τὰς τῶν βασιλέων εἰκόνας, καὶ ἐμ Πάνδοις ἘΝ ΤΩΙ ΙΕΡΩΙ ΤΟΥ Ἀπόλλωνος, καὶ ἐγ Γρυνείῳ ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀναγραψάτω δὲ καὶ ὁ γραμ-

Bacchi, & ad regum ſtatuas, & in Pandis *in fano* Apollinis, & in Grynaeo in Apollinis fano. Deſcribito autem actorum

86 ματοφύλαξ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τὰ ἀντίγραφα τῆς ὁμολογίας ΕΙΣ ΤΟ ΔΗΜόσιον. Συνσφραγισάσθωσαν δὲ τὰς ὁμολογίας, τὴμ μὲν Σμυρναίοις δοθησομένην

Senatus populique cuſtos exemplaria foederis *in archivum publi*cum. Inſuper ſigillanto foedera; id ſcilicet quod ad Smyrnaeos dabitur,

87 οὓς ἂν ἀποδείξῃ τὸ κοινὸν τῶν ἐμ Μαγνησίᾳ, τοῖς τε ἑαυτῶν δακτυλίοις ΚΑΙ ΤΩΙ ὑπάρχοντι κοινῷ· τὴν δὲ εἰς Μαγνησίαν δοθησομένην σφραγισάσθωσαν ΣμυρναΙΟΙ

ü qui a communi Magneſiae deſignati fuerint, tum ſuis ſigillis tum eo quod communi eſt. Id vero quod dabitur in Magneſiam, ſigillanto Smyrnaei

88 οἵ τε στρατηγοὶ καὶ οἱ ἐξετασταὶ τῷ τε τῆς πόλεως δακτυλίῳ καὶ τοῖς αὐτῶν. Ταῦτα δὲ ἀμφότεροις τοῖς πλήθεσι συντετελέσθω τύχῃ τῇ ἀγαθῇ.

& duces & quaeſitores tum civitatis ſigillo tum ſigillis ſuis. Atque haec ab alterutra plebe perimplentor cum bona fortuna.

Smyrnaeorum decretum quod foedus ſubſecutum eſt.

89 ΕΔοξεν τῷ δήμῳ· στρατηγῶν γνώμη. Ἐπειδὴ πρότερον ὁ δῆμος ὑπὲρ ἁπάντων τῶν τοῦ βασιλέως Σελεύκου συμφερόντων διετέλει, καὶ πρότερον τήν τε βασιλείαν

PLacuit populo, ducum conſilio. Poſtquam populus univerſis Seleuci regis commodis conſtanter proſpexerit, tum imperium ejus

90 αὐτοῦ συναύξων καὶ τὰ πράγματα διατηρῶν καθ' ὅσον ἦν δυνατός, καὶ πολλὰ μὲν περιεῖδεν ἀπολλύμενα καὶ καταφθειρόμενα τῶν ὑπαρχόντων· πολλοὺς δὲ ὑπέμεινΕ

olim promovendo, tum majeſtatem ejus conſervando in quantum potis erat, & poſſeſſionum ſuarum multas circumſpexerit deperditas & vaſtatas, multa item ſuſtinuerit

91 κινδύνους ἕνεκεν τοῦ διατηρῆσαι τὴν φιλίαν τὴν πρὸς τὸν βασιλέα Σέλευκον, καὶ νῦν φιλοτιμούμενος αὐτῷ συνδιατηρῆσαι καὶ συναύξειν τὰ πράγματα καθ' ὅσον

pericula ex eo quod conſervavit amicitiam cum rege Seleuco, quin nunc etiam ſummo contendens ſtudio ejus conſervare & tueri majeſtatem, in quantum

92 ἐνδεχόμενόν ἐστιν, τήν τε πρὸς τοὺς ἐμ Μαγνησίᾳ κατοίκους καὶ τοὺς ὑπαίθρους ἱππεῖς καὶ τοὺς πεζοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς οἰκοῦντας ἐμ Μα-

poſſibile eſt, amicitiam iniverit cum Magneſiae incolis, tum qui in caſtris ſunt equitibus & peditibus militantibus tum caeteris qui Mag-

93 γνησίᾳ, συνέθετο φιλίαν, ἵνα διαφυλάσσωσιν τὴν συμμαχίαν καὶ τὴν εὔνοιαν τῷ βασιλεῖ Σελεύκῳ· νομίζωΝ δὲ ἀναγκαῖον εἶναι τῇ πόλει παραλαβεῖν καὶ τὸ

neſiam habitant, ut nempe belli ſocietatem & benevolentiam regi Seleuco obſervent; perpendens vero neceſſarium eſſe civitati, recipere etiam

94 χωρίον Παλαιμαγνησίαν, καὶ ποιήσασθαι τὴν φυλακὴν δι' αὐτοῦ, ἵνα καὶ τούτου παραληφθέντος ὑπὸ τῆς πόλεως ἀσφαλέστερον διαμένῃ πάντα τὰ σύνεγγυΣ

caſtellum Palaemngneſiam, & praeſidium in eodem collocare, ut ſcilicet hoc etiam recepto commodius firmarentur omnes quae vicinae ſunt

95 πράγματα τῷ βασιλεῖ Σελεύκῳ, διεπέμψατο πρὸς τοὺς οἰκοῦντας ἐν τῷ χωρίῳ, καὶ παρεκάλεσεν αὐτοὺς αἱρεῖσΘΑΙ ΤΗΝ φιλίαν τὴν πρὸς τὸν βασιλέα Σέλευκον,

res regi Seleuco, miſerit ad caſtelli incolas, & invitarit eos ad amplexandam amicitiam cum rege Seleuco,

96 καὶ παραδοῦναι τὰς κλεῖδας τῷ ἄρχοντι τῷ ἀποσταλέντι ὑπὸ τοῦ δήμου, καὶ παραδέξασθαι φυλακὴν τὴν συνδιατηρήσουσαν μετ' αὐτῶν τὸ χωρίον τῷ βασιλεῖ

& claves tradendas praefecto a populo miſſo, & excipiendum praeſidium, quod cum eis ſimul conſervaret caſtellum regi

97 Σελεύκῳ, ἐπαγγελλόμενος, ταῦτα ποιησάντων αὐτῶν, ὑπάρξειν αὐτοῖς παρὰ τῆς πόλεως πάντα τὰ φιλάνθρωπα καὶ καλῶς ἔχοντα· Οἱ δὲ οἰκοῦντες ἐν τῷ

Seleuco, pollicitus, ſi haec facerent, fore eis & a civitate & a rege Seleuco omnimodam benevolentiam & favorem; caſtelli autem

98 χωρίῳ ἑλόμενοι τὴν φιλίαν τὴν πρὸς τὸν βασιλέα Σέλευκον μετὰ πάσης προθυμίας προσεδέξαντο τὰ ἠξιωμένα ὑπὸ τοῦ δήμου, καὶ τάς τε κλεῖδας παραδεδώκασι

incolae amicitiam erga regem Seleucum ſumma animi alacritate amplexati aſſenſum praebuerint iis quae a populo praeſcripta ſunt, & tum claves tradiderint

99 τῷ ἄρχοντι τῷ ἀποσταλμένῳ ὑπὸ τοῦ δήμου, καὶ τὴν φυλακὴν τὴν παρὰ τῆς πόλεως παρεδέξαντο εἰς τὸ χωρίον· Ἀγαθῇ τύχῃ δεδόχθαι, πολίτας τε αὐτοὺς εἶνΑΙ,

praefecto a populo miſſo, tum praeſidium a civitate receperint in caſtellum; cum bona fortuna cenſeri, cives eos fore

100 ϗ ὑπάρχειν αὐτοῖς τὰ αὐτὰ ἴσα ϗ τοῖς ἄλλοις πολίταις ὑπάρχει· ϗ τούς τε κλήρους ἑαυτῶν τοὺς δύο, ὅν τε ὁ Θεὸς ϗ Σωτὴρ Ἀντίοχος ἐπεχώρησεν αὐτοῖς, ϗ περὶ οὗ

101 Ἀλέξανδρος γέγραφεν, εἶναι αὐτοῖς ἀδεκατεύτους· ϗ ἐὰν προστεθῇ ἡ χώρα ἣν ἔχουσιν οἱ πρότερον ὄντες ἐμ Μαγνησίᾳ κάτοικοι τῇ πόλει τῇ ἡμετέρᾳ,

102 ὑπάρχειν αὐτοῖς τοὺς τρεῖς κλήρους δωρεάν, ϗ τὴν ἀτέλειαν αὐτοῖς μένειν τὴν νῦν ὑπάρχουσαν· ϗ ὅσοι αὐτῶν ἀκληρούχητοι, δοθῆναι αὐτοῖς κλῆροΝ

103 ἱππικὸν δωρεάν, τῶν προσκειμένων τῷ χωρίῳ. Ὑπάρχειν δὲ ϗ Τίμωνι, καὶ τοῖς πεζοῖς τοῖς τεταγμένοις ὑπὸ Τίμωνα, τοῖς ἀποταχθεῖσιν ἀπὸ τῆς φάλαγΓΟΣ

104 ἐπὶ τὴν φυλακὴν τοῦ χωρίου, τήν τε πολιτείαν ϗ τὴν αὐτὴν ἀτέλειαν, Ἣ Καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει· ϗ εἶναι αὐτοὺς ἐν τῷ χωρίῳ. Ὑπάρχειν δὲ ϗ Ὠμάνῃ, ϗ τοῖς

105 Πέρσαις τοῖς ὑπὸ Ὠμάνην, ϗ τοῖς ἀπὸ Σμύρνης ἀποσταλεῖσιν ἐπὶ τὴν φυλακὴν τοῦ χωρίου, Μενεκλεῖ τε, ϗ τοῖς ὑπ' αὐτὸν τασσομένοις, τήν τε πολιτείΑΝ

106 ϗ τ' ἄλλα φιλάνθρωπα ἃ ϗ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐκ Μαγνησίας. Ἐψήφισται ΚΑΙ προνοῆσαι τὸν δῆμον, ὅπως αὐτοῖς δίδωται ἐκ βασιλικοῦ ΤΑ τε μετρήματα ϗ τὰ ὀψώνια

107 τ' ἄλλα ὅσα εἰώθει ἐκ βασιλικοῦ δίδοσθαι αὐτοῖς. Τὸ δὲ ψήφισμα τόδε ἀΝΑΓράψαι εἰς τὰς στήλας τὰς ἀνατεθησομένας ἐν τοῖς ἱεροῖς ὑπό τε τοῦ δήμου ϗ ΤΩΝ

108 ἐκ Μαγνησίας· Ἀναγεγράφθαι δὲ αὐτὸ ϗ ἐν τοῖς δημοσίοις.

& ad eos eadem ipſa pertinere quaecunque etiam ad caeteros cives pertinent; quinetiam praedia eorum bina, tam illud ſcilicet quod Deus & Soter Antiochus eis conceſſit, quam illud de quo

Alexander ſcripſit, fore eis decimarum immunia; & ſi acceſſerit regio quam occupant priſtini Magneſiae incolae civitati noſtrae,

fore eis praedia illa tria ſine onere, & libertatem eis firmari eandem quam nunc obtinent. Quotquot vero eorum ſunt quibus praedia nondum aſſignantur, traditum iri eis praedium

equeſtre, ſine onere, ex eis quae caſtello adjacent. Fore item Timoni, & peditibus ſub Timone diſpoſitis, qui nempe ab acie ſelecti ſunt

ad cuſtodiam caſtelli, idem jus civitatis & eandem immunitatem quam alii obtinent; & permanſuros eos in caſtello. Fore item Omani, &

Perſis ſub Omane, & eis qui a Smyrna ablegati ſunt in praeſidium caſtelli, & Meneeli, & eis qui ei ſubjiciuntur, idem

jus civitatis atque eandem benevolentiam quae & caeteris Magnetibus. Decretum etiam eſt, populum praeviſurum, uti eis praebeantur ex fiſco demenſa & annona

atque alia quaecunque ex fiſco praeberi eis ſolita. Hoc vero decretum deſcriptum iri in columnis quae ſacrabuntur in fanis tum a populo tum

a Magnetibus: Quin & idem deſcriptum iri in archivis publicis.

III.

C. Ant. Septimii Publii Citharoedi Victoriae.

Γ. ΑΝΤ. ΣΕΠΤΙΜΙΟΣ ΠΟΠΛΙΟΣ
ΠΕΡΓΑΜΕΝΟΣ ΚΑΙ ΣΜΥΡΝΑΙΟΣ ΚΑΙ ΑΘΗΝΑΙΟΣ
ΚΑΙ ΕΦΕΣΙΟΣ ΚΙΘΑΡΩΔΟΣ ΜΟΝΟΣ ΚΑΙ
ΠΡΩΤΟΣ ΤΩΝ ΑΠ ΑΙΩΝΟΣ ΝΙΚΗΣΑΣ
ΤΟΥΣ ΥΠΟΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΥΣ ΑΓΩΝΑΣ
ΣΜΥΡΝΑΝ ΟΛΥΜΠΙΑ Η̅ ħ ℘ ΑΔΡΙΑΝΙΑ
ΡΩΜΗΝ Β̅ ΠΟΤΙΟΛΟΥΣ Β̅. ΝΕΑΝΠΟ
ΛΙΝ Γ̅ ΑΚΤΙΑ Β̅. ΤΗΝ ΕΞ ΑΡΓΟΥΣ ΑΣ
ΠΙΔΑ ΝΕΜΙΑ Γ̅ ΠΑΝΤΑΣ ΚΑΘΕΞΗΣ
ΣΜΥΡΝΑΝ ΚΟΙΝΟΝ ΑΣΙΑΣ ΠΕΡΓΑ
ΜΟΝ ΑΥΓΟΥΣΤΕΙΑ Γ̅ ΤΡΑΙΑΝΕΙΑ
ΑΣΚΛΗΠΕΙΑ ΚΟΜΟΔΕΙΑ Β̅. ΠΥΘΙΑ
ΤΑ ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ ΕΦΕΣΟΝ ΑΔΡΙΑΝΕΙΑ
ΕΦΕΣΟΝ :: ΕΦΕΣΗΑ. ΒΑΡΒΙΛΛΗΑ
ΕΠΙΔΑΥΡΟΝ ΑΣΚΛΗΠΕΙΑ ΑΘΗΝΑΣ
ΑΔΡΙΑΝΕΙΑ ΣΑΡΔΕΙΣ ΧΡΥΣΑΝΘΙ
ΝΟΝ ΤΡΑΛΛΕΙΣ ΠΥΘΙΑ ΜΕΙΛΗ
ΤΟΝ ΔΙΔΥΜΕΙΑ ΡΟΔΟΝ ΑΛΕΙΑ Β̅.
ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΑ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΝ
ΘΕΜΑΤΙΚΟΥΣ ΔΕ ΚΑΙ ΤΑΛΛΑΝΤΙΑΙΟΥΣ
ΠΑΝΤΑΣ ΟΣΟΥΣ ΗΓΩΝΙΣΑΤΟ
ΥΠΟ ΦΩΝΑΣΚΟΝ Γ. ΑΙΛ. ΑΓΑΘΗΜΕΡΟΝ
ΕΦΕΣΙΟΝ ΚΑΙ ΣΜΥΡΝΑΙΟΝ ΚΑΙ
ΠΕΡΓΑΜΗΝΟΝ ΚΙΘΑΡΩΔΟΝ ΙΕΡΟΝΕΙ
ΚΗΝ ΚΑΙ ΜΕΛΟΠΟΙΟΝ ΕΝΔΟΞΟΝ ΠΕΡΙ
ΠΑΝΤΑ ΕΥΝΟΥΝ ΓΕΝΟΜΕΝΟΝ ΩΣ ΦΥΣΕΙ
ΠΑΤΕΡΑ.

Idem, cum verſione.

Γ. Ἀντ. Σεπτίμιος Πόπλιος, Περγαμηνὸς καὶ Σμυρναῖος καὶ Ἀθηναῖος καὶ Ἐφέσιος, κιθαρῳδὸς, μόνος καὶ πρῶτος τῶν ἀπ' αἰῶνος νικήσας τοὺς ὑπογεγραμμένους ἀγῶνας. Σμύρναν Ὀλύμπια Η ħ ρ' Ἀδριάνια Ῥώμην Β, Ποτιόλους Β, Νεάπολιν Γ, Ἄκτια Β, τὴν ἐξ Ἄργους ἀσπίδα, Νέμεια Γ, πάντας καθεξῆς. Σμύρναν κοινὸν Ἀσίας, Πέργαμον Αὐγούστεια Γ, Τραιάνεια, Ἀσκλήπεια, Κομμόδεια Β, Πύθια τὰ ἐν Δελφοῖς, Ἔφεσον Ἀδριάνεια, Ἔφεσον :: Ἐφέσηα, Βαρβίλληα, Ἐπίδαυρον Ἀσκλήπεια, Ἀθήνας Ἀδριάνεια, Σάρδεις Χρυσάνθινον, Τράλλεις Πύθια, Μίλητον, Διδύμεια, Ῥόδον Ἅλεια Β, Λακεδαίμονα, Μαντίνειαν· θεματικοὺς δὲ καὶ ταλαντιαίους πάντας· ὅσους ἠγωνίσατο ὑπὸ φωνασκὸν Γ. Αἰλ. Ἀγαθήμερον Ἐφέσιον καὶ Σμυρναῖον καὶ Περγαμηνὸν κιθαρῳδὸν, ἱερονείκην καὶ μελοποιὸν ἔνδοξον, εὔνουν πάντα ὄντα γνήσιον ὡς φύσει πατέρα.

C. Ant. Septimius Publius, Pergamenus & Smyrnaeus & Athenienſis & Epheſius, Citharoedus, ſolus & primus qui poſt homines natos vicit ſubſcripta certamina. Smyrnae Olympia H ħ ρ' Adrianalia Romae II, Puteolos II, Neapolin III, Actia II, ex Argis clypeum, Nemea III, omnia ordine continuo. Smyrnae commune Aſiae, Pergami Auguſtalia III, Trajanalia, AEſculapia, Commodalia II, Pythia in Delphis, Epheſi Adrianalia, Epheſi :: Epheſia, Barbillea, Epidauri AEſculapia, Athenis Adrianalia, Sardis Chryſanthinum, Trallibus Pythia, Mileti Didymeia, Rhodo Halia II, Lacedaemonem, Mantineam. Omnia propoſita praemia ſua habuere, & fuere difficillima. Certavit ſub moderatore C. AElio Agathemero Epheſio, Smyrnaeo & Pergameno, Citharoedo, Hieronice, & modis faciendis clariſſimo, in omnibus benevolo, non aliter ac ſi naturalis pater fuiſſet.

IV.

Donariorum ad gymnaſii, ut videtur, Smyrnenſis ornatum recenſio; ſed mutila.

....ΙΑΣ
ΔΕ ΤΟΔ..............................ΠΕΣΤΟΣ ΤΟ ħ
ΕΦΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥΝΤΟΣ ΥΠΕΣΧΟΝΤΟΣ
ΟΙ ΔΕ ΚΛ. ΒΑΣΣΟΣ ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΣ
ΝΕΜΕΣΕΩΝ ΣΤΡΩΣΕΙΝ ΤΗΝ ΒΑΣΙ
ΛΙΚΗΝ ΦΟΥΣΚΟΣ ΕΡΓΟΝ ΠΟΙΗΣΕΙΝ
Ӿ. Ζ. ΧΕΡΣΙΦΡΩΝ ΑΣΙΑΡΧΗΣ ΤΟΥΣ
ΚΗΠΟΥΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΦΟΙΝΕΙΚΩΝΑ
ΛΟΥΚΙΟΣ ΠΟΜΠΗΙΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΦΟΙ
ΝΕΙΚΩΝΑ Ӿ Ε ΛΟΥΚΙΟΣ ΒΕΣΤΕΙΝΟΣ
ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΙΚΗΝ ΣΤΡΩΣΕΙΝ ΤΗΝ
ΠΡΟΣ ΤΩ ΒΟΥΛΗΤΗΡΙΩ ΚΑΙ ΧΑΛ
ΚΑΣ ΤΑΣ ΘΥΡΑΣ ΠΟΙΗΣΕΙΝ
ΣΜΑΡΑΓΔΟΣ ΠΡΥΤΑΝΙΣ ΝΑΟΝ ΤΥΧΗΣ
ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΕΙΝ ΕΝ ΤΩ ΦΟΙΝΕΙΚΩ
ΝΙ ΚΛΑΥΔΙΑΝΟΣ ΠΡΥΤΑΝΙΣ ΧΡΥΣΩ
ΣΕΙΝ ΤΟΝ ΟΡΟΦΟΝ ΤΟΥ ΑΛΙΠΤΗΡΙΟΥ
ΤΗΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ..ΚΑΙ ΟΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΧΑ
ΡΙΣΤΗΡΙΟΝ ΝΕΩ ΚΕΙΟΝΑ ΣΥΝ ΣΠΕΙ
ΡΟΚΕΦΑΛΩ. ΝΥΜΦΙΔΙΑ ΑΡΧΙΕΡΕΙΑ
ΚΛ. ΑΡΤΕΜΥΛΛΑ. ΚΛ. ΠΩΛΛΑ
ΚΛΑΥΔΙΑ ΝΕΙΚΗΤΟΥ ΘΕΥΔΙΑΝΟΣ
ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΣ. Β̄. ΦΛ ΑΣΚΛΕΠΙΑΚΗ
ΕΙΣΙΔΩΡΟΣ ΣΟΦΙΣΤΗΣ ΑΝΤΩΝΙΑ
ΜΑΓΝΑ ΚΛ. ΑΡΙΣΤΙΟΝ ΑΛΒΙΔΙΑ
ΜΑΓΝΑ. Ӿ ΚΛ. ΗΔΕΙΑ Ӿ ΚΛ. ΧΑΡΙΣ
Ӿ ΚΛ. ΛΕΟΝΤΙΟΝ Ӿ ΚΛ. ΑΥΡΗΛΙΑ
ΚΕΙΟΝΑΣ ΚΥΜΒΕΛΛΕΙΤΑΣ ΣΥΝ
ΣΠΕΙΡΟΚΕΦΑΛΟΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΦΟΙΝΕΙ
ΚΩΝΑ Ν̄Β̄. ΟΙ ΠΟΤΕ ΙΟΥΔΑΙΟΙ Ӿ
ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΣ ΝΕΙΚΑΝΟΡΟΣ ΕΙΣ
ΤΟΝ ΦΟΙΝΙΚΩΝΑ Ӿ Ζ. Φ ΜΟΥΡΜΟΣ
ΚΑΙ ΚΙΛΙΑΝΟΣ Ӿ ΚΑΙ ΟΣΑ ΕΠΕΤΥ
ΧΟΜΕΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ
ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΔΙ ΑΝΤΟΝΙΟΥ ΠΟΛΕΜΩ
ΝΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΔΟΓΜΑ ΣΥΝΚΛΗΤΟΥ
ΚΑΘΟ ΔΙΣ ΝΕΩΚΟΡΟΙ ΓΕΓΟΝΑΜΕΝ
ΑΓΩΝΑ ΙΕΡΟΝ ΑΤΕΛΕΙΑΝ ΘΕΟΛΟΓΟΥΣ
ΥΜΝΩΔΟΥΣ ΜΥΡΙΑΔΑΣ ΕΚΑΤΟΝ
ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ ΚΕΙΟΝΑΣ ΕΙΣ ΤΟ
ΑΛΕΙΠΤΗΡΙΟΝ ΣΥΝΝΑΔΙΟΥΣ Ῡ Β.
ΝΟΥΜΕΔΙΚΟΥΣ Κ ΠΟΡΦΥΡΕΙΤΑΣ ħ
ΚΑΤΕΣΚΕΥΑΣΘΗ ΔΕ ΚΑΙ Η ΗΛΙΟΚΑ
ΜΕΙΝΟΣ ΕΝ ΤΩ ΓΥΜΝΑΣΙΩ ΥΠΟ ΣΕΧΤΟΥ
ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ.

ΔΙΚΗΝΟΣ ſupra vὶ ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ [illegible] in marmore.

Idem, cum verſione,

.....................ιας
δι ποῦ .... πισ(ος) τὸ Ϟ̄
ἐφ᾽ οὗ στρατηγοῦντος ὑπέσχοντο
οἱ ὑπ. Κλ. Βάσσος ἀγωνοθέτης
Νεμεσίων στέγειν τὸ βασι-
λικόν. Φοῦσκος ἔργον ποιῆσαι
ΜΙ Ζ. Χερσίφρων Ἀσιάρχης τοὺς
κήπους εἰς τὸ φοινικῶνα.
Λούκιος Πομπήιος εἰς τὸ φοι-
νικῶνα ΜΙ Ε. Λούκιος Βεστῖνος
τὸ βασιλικοῦ στρῶσιν τὸ
πρὸς τῷ βουλευτηρίῳ, καὶ χαλ-
κᾶς τὰς θύρας ποιῆσαι.
Σμάραγδος Πρύτανις ναὸν Τύχης
κατασκευάσειν ἐν τῷ φοινικῶ-
νι. Κλαυδιανὸς Πρύτανις χρυσώ-
σειν τὸν ὄροφον τοῦ ἀλειπτηρίου
τῆς γερουσίας· καὶ οἱ εἰς τὸ χα-
ριστήριον ναοῦ κίονα σὺν σπει-
ροκεφάλῳ· Νυμφιδία ἀρχιέρεια,
Κλ. Ἀρτεμύλλα, Κλ. Πώλλα,
Κλαυδία Νικήτη, Θευδιανὸς
στεφανηφόρος Β. Φλ. Ἀσκληπιακή,
Ἐισίδωρος σοφιστής, Ἀντωνία
Μάγνα, Κλ. Ἀρίστιον, Ἀλβιδία
Μάγνα ΜΙ Κλ. Ἡδεῖα ΜΙ Κλ. Χάρις
ΜΙ Κλ. Λεόντιον ΜΙ Κλ. Αὐρηλία
κίονας κυμβελλείτας σὺν
σπειροκεφάλοις εἰς τὸ φοινι-
κῶνα ΝΒ. Οἱ ποτὲ Ἰουδαῖοι ΜΙ
Μητρόδωρος Νεικάνορος Δίκεος εἰς
τὸ φοινικῶνα ✱ Ζ. Φ. Μύρμος
καὶ Κιλιανὸς ΜΙ καὶ ὅσα ἐπετύ-
χομεν παρὰ τοῦ κυρίου Καίσαρος
Ἀδριανοῦ δι᾽ Ἀντωνίου Πολέμω-
νος, δεύτερον δόγμα συγκλήτου,
καθ᾽ ὃ δὶς νεωκόροι γεγόναμεν,
ἀγῶνα ἱερὸν, ἀτέλειαν, θεολόγους,
ὑμνῳδοὺς, μυριάδας ἑκατὸν
πεντήκοντα, κίονας εἰς τὸ
ἀλειπτήριον Συνναδίους ΩΒ.
Νουμεδικοὺς Κ. Πορφυρείτας Ϟ̄.
Κατεσκευάσθη δὲ καὶ ἡ ἡλιοκά-
μινος ἐν τῷ γυμνασίῳ ὑπὸ Σέξτου
ἀρχιερέως.

....
....
ſub cujus praetora polliciti ſunt;
Cl. Baſſus certaminum praeſes
Nemeſium dearum pala-
tium tegere; Fuſcus, opus facere
minarum VII. Cherſiphron Aſiarcha,
hortos ad palmetum;
Lucius Pompeius, in pal-
metum minas V. Lucius Veſtinus,
eam palatii partem tegere
quae curiae proximat, & oſtia
aenea facere;
Smaragdus Prytanis, Fortunae fanum
exſtruere in palme-
to; Claudianus Prytanis, inau-
rare tectum loci ungendis ſenatoribus
deſtinati. Et alii, in
templi pulvinar, *ſeu locum ſupplicandi*, columnam
cum capitulo tortili. Nymphidia ſacerdos ſumma
Cl. Artemilla, Cl. Polla,
Claudia Niceta, Theudianus
ſtephanophorus II. Fl. Aſclepia,
Iſidorus ſophiſta, Antonia
Magna, Cl Ariſtion, Albidia
Magna, minam I. Cl. Hedia, minam I. Cl. Charis,
minam I. Cl. Leontion, minam I. Cl. Aurelia,
columnas ſtriatas cum
capitulis tortilibus in pal-
metum, LII. Qui nuper aſſuere Judaei minam I.
Metrodorus Nicanoris F. Dicenus, in
Palmetum, denariorum VIICIϽ. F. Murmus
& Cilianus, minas II. & quae acce-
pimus a domino Caeſare
Adriano per Antonium Polemo-
nem, ſecundum nempe ſenatuſconſultum,
quo bis aeditui eramus,
certamen ſacrum, immunitatem, theologos,
hymnorum cantores, myriadas centum
quinquaginta, columnas in
ungendi locum Synnadaeas DCCCII.
Numidicas XX. Porphyritas XC.
Sed conſtructum eſt etiam ſolarium
in gymnaſio a Sexto
pontifice ſummo

V.

....ΕΣΣΙΟΣ
...ΑΑΚΚΟΣ
ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ
ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΠΑΩΝ
ΗΡΑΚΛΕΙ ΟΠΛΟ
ΦΥΛΑΚΙ.
ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥΝ
ΤΟΣ Γ. ΠΟΡΚΙΟΥ ΔΟ
ΜΙΤΙΟΥ ΚΛΕΟΔΗΜΟ..
ΦΛΑΟΥΙΑΝΟΥ ΝΕΟΥ
ΣΑΓΑΡΕΙΤΟΥ.
ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΑΣ F. ΑΟΥΙ
ΔΙΟΣ ΝΙΓΕΡ ΜΗΝΟ
ΦΑΝΤΟΣ ΤΕΙΜΑΙΟΣ

....έσσιος
...λακκος
στρατηγὸς
ἐπὶ τῶν ὅπλων,
Ἡρακλεῖ ὁπλο-
φύλακι.
Στεφανηφοροῦν-
τος Γ. Πορκίου Δο-
μιτίου, Κλεοδήμου
Φλαουιανοῦ νέου
Σαγαρείτου.
Ἐπίτροπος τῆς
στρατηγίας F. Ἀουί-
διος, Νίγερ, Μηνό-
φαντος Τειμαῖος

....eſſius
...laccus
praefectus
armorum,
Herculi armo-
rum cuſtodi.
Stephanophori magiſtra-
tum gerente C. Porcio Do-
mitio, Cleodemo
Flaviano juvene
Sagarita.
Curator
Praefecturae F. Avi-
dius Niger, Meno-
phantus Timaeus,

ΜΑΡΚΟΣ

ΜΑΡΚΟΣ ΤΑΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΟΙ ΣΥΝΑΡΞΑΝΤΕΣ ΑΥ
ΤΩ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ
ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΝ ΚΛ.
ΡΟΥΦΕΙΝΟΣ ΚΑΡΤΩΡΙΑ
ΝΟΣ ΕΡΜΟΓΕΝΗΣ
ΖΩΣΙΜΟΥ ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ
ΑΙΝΕΙΑΣ ΜΥΣΤΙΚΟΥ
ΠΟ. ΑΙΛΙΟΣ ΜΗΤΡΟΒΙΟΣ
ΝΕ. Α. ΤΟΝΝΙΟΣ ΚΑΡ
ΡΙΑΝΟΣ Μ. ΡΑ. ΡΟΥΦΟΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΒΟΥΛΗΣ
ΔΗΜΟΥ ΒΕΙΒΙΟΣ
ΜΕΠΗΤΟΣ ΝΕ.
ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ
ΠΑΜΦΙΛΟΣ ΝΕ.
ΕΠΙ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ
ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ.

Μάρκος ταμίας καὶ,
οἱ συνάρξαντες αὐ-
τῷ κατὰ τὴν τοῦ δήμου
χειροτονίαν, Κλ.
Ῥουφεῖνος Καρτωρια-
νὸς, Ἑρμογένης
Ζωσίμου, Ἱερώνυμος
Αἰνείας Μυστικοῦ,
Πο. Αἴλιος Μητρόβιος
Νε. Α. Τόννιος Καρ-
ριανὸς Μ. Ρα. Ῥοῦφος
γραμματεὺς βουλῆς
δήμου, Βείβιος
Μέπητος Νε.
οἰκονόμος,
Πάμφιλος Νε.
ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ
εὐεργέται.

Marcus aerarii praefectus, &
collegae ejus
ſuffragiis populi
electi, Cl.
Ruffinus Cartoria-
nus, Hermogenes
Zoſimi F. Hieronymus
AEneas F. Myſtici,
Pu. AElius Metrobius
juvenis, A. Tonnius Car-
rianus, M. Ra. Rufus
ſcriba comitiorum
populi, Bibius
Mipetus juvenis
diſpenſator,
Pamphilus juvenis,
in fanum
benefici.

VI.

ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΚΑ.....ΜΙΩΝ ΟΙ
ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΕΣ ΕΝ ΔΗΛΩΙ
ΚΑΙ ΟΙ ΕΜΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΝΑΥΚΛΗΡΟΙ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΠΟΛΥΚΛΕΙΤΟΥ ΧΑΤΕ
ΑΡΕΤΗΣ ΕΝΕΚΕΝ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
....
....
ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΝ ΔΗΜΟΥ ΓΕΝΟΜΕΝΟΝ
ΕΝ ΤΩΙ ΕΠΙ ΖΗΝΩΝΟΣ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΕΝΙΑ
ΥΤΩΙ
ΑΠΟΛΛΩΝΙ.

Idem.

Ἀθηναίων κα.....μίων οἱ
κατοικοῦντες ἐν Δήλῳ
καὶ οἱ ἔμποροι καὶ ναύκληροι
Ἀλέξανδρον Πολυκλείτου....
ἀρετῆς ἕνεκεν καὶ δικαιοσύνης
....
....
ἐπιμελητὴν δήμου γενόμενον
ἐν τῷ ἐπὶ Ζήνωνος ἄρχοντος
ἐνιαυτῷ.
Ἀπόλλωνι.

Id eſt.

Athenienſes & ....qui
Delum incolunt, &
mercatores & naucleri
Alexandrum Polycliti ...
virtutis & juſtitiae causâ
....
....
cum procurator eſſet populi,
anno Zenonis archontis.
Apollini.

VII.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΖΗΝΩΝΟΣ
ΤΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΒΗΡΥΤΙΟΣ
ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ
ΘΕΟΙΣ ΠΑ
ΤΡΙΟΙΣ

VIII.

Ο ΙΕΡΕΥΣ ΑΡΧΙΔΑΜΟΣ
ΦΙΛΑΙΝΕΤΟΥ ΙΣΙΔΙ
ΟΣΙΡΙΔΙ ΑΝΟΥΒΙΔΙ
ΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ

Id eſt.

Sacerdos Archidamus
Philaeneti F. Iſidi,
Oſiridi, Anubidi,
Donarium.

IX.

....
....
.....ΣΙΑΝΩ ΥΜΝΩΔ......
ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΥΜΝ......

, , , , , , , , , , , , , , , , , , , ,

ΕΚΠΡΟΓΟΝ......
ΥΙΟΣ Γ. ΚΛ......
ΠΟΜΠΗΙΟΥ
ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ
ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ
ΕΚΓΟΝΟΥ
Γ. ΚΛ. ΟΥΑΛΕΡΙΟΥ
ΛΙΚΙΝΝΙΑΝΟΥ
ΙΕΡΕΩΣ
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ
ΚΑΙ ΑΣΙΑΡΧΟΥ
ΠΕΙΣΑΙΩΝ
ΤΟΙΣ ΓΝΗΣΙΟΙΣ
ΣΥΝΥΜΝΩΔΟΙΣ
ΘΕΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟΥ
ΤΟΝ ΒΩΜΟΝ
ΚΩΝ
....ΑΓΩ..........
....

X.

X.

ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ ΔΙΟΜ...................ΒΛΗΣΙΟΣΘ..................
ΕΝΙΚΑ ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ............ΕΝΙΚΑ ΑΡΤΕ...............
ΥΠΟΚΡΙΤΗΣ ΕΡΜΟΦΑΝΤΟΣ...............ΝΑΝΤΙΟΧΟΥ.........
ΕΠΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ ΚΟΙΡΑΝΟΥ ΤΟΥ ΜΑΡΣΥΟΥ ΕΡΜΩΝΤΑΡΓΗ....
ΗΓΩΝΟΘΕΤΕΙ ΜΑΝΔΡΟΚΡΑΤΗΣ ΕΠΙΓΟΝΟΥ ΕΧΟΡΗΓΕΙ ΠΑΙ......
ΕΧΟΡΗΓΕΙ ΠΑΙΣΙΝ..............ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ....
ΞΕΝΟΧΑΡΗΣ ΚΡΑΤΩΝΟΣ..........ΑΝΔΡΑΓΑΘΟΥ..........
ΞΗΝΟΔΟΤΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ.........ΕΝΙΚΑ ΑΡΙΣΤ.......
ΕΝΙΚΑ ΞΕΝΟΧΑΡΗΣ ....ΑΥΛΗΤΗΣ Α.....
ΑΥΛΗΤΗΣ ΣΑΤΥΡΟΣ.........ΑΝΔΡΑΣΙΝ.......
ΑΝΔΡΑΣΙΝ..................ΕΡΜΙΑΣ ΔΗ......
ΙΠΠΟΔΑΜΑΣ ΠΑΝΤΩΝΑΚΤΙΔΥ.......ΜΑΡΣΥΑΣ....
ΔΗΜΑΓΟΡΑΣ ΑΥΤΑΡΧΟΥΣ...... ΕΝΙΚΑ ΕΡΜ.....
ΕΝΙΚΑ.ΙΠΠΟΔΑΜΑΣ.............ΑΥΛΗΤΗΣ.....

XI.

.................ΟΣ
ΝΟΣ...ΑΓΝΟΣ.....
ΠΩΝΥΜΟΥΣΕ
ΜΕΛΙΤΗΣ ΑΡΧΙΕ
ΟΥ ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥΝΤΟ...
ΣΥΝΓΕΝΟΥΣ ΣΥΝΚΛΗΤΙΚΩΝ ΥΠΑΤΙΚΩΝ..ΑΡΧΙΕ
ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΑΡΞΑΝ
ΤΩΤΑΜΙΑΙ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Γ. Μ. ΜΗΝΟΔΟΡΟΥ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ
ΓΟΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΤΙ. ΚΛ. ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΣ Τ. ΦΛ. ΠΑΡΟΡ
Τ. ΦΛ. ΜΗΤΡΟΒΙΑΝΟΣ. ΤΙ. ΚΛ. ΠΑΝΚΑΡΠΟΣ Μ. ΑΝΤ. ΚΑΠΠΑΔ
Β. ΤΟΥΦΙΛΗΜΟΝΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΒΟΥΛΗΣ ΔΗΜΟΥ. ΤΙ. ΚΛ .
ΤΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΑΝΤ. ΙΠΑΤΙΟΣ ΗΡΑΚΛΕ
...ΝΟΦΑΝΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΒΑΣΣΟΣ ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ ΕΠΙ
ΦΙΛΗΤΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ ΕΣΤΙΑΙΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥΠ
ΠΡΟΔΩΚΟΣΕΧ.........ΧΡΥΣΕΡΩΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΑΓΑΘΗΜ..
ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ...ΕΙΚΙΛ.Σ...ΓΕΡ

XII.

Senatus populique Delii pſephiſma, quo Clinodemo Leboti F. Siphnio, publico ſcilicet Deliorum hoſpiti, & de eorum templo optime merenti, honores decernuntur.

ΕΔΟΞΕΝ ΤΗΙ ΒΟΥΛΗΙ ΚΑΙΤΩΙ ΔΗ
ΜΩΙ ΤΙΜΟΚΛΗΣ ΤΕΛΕΣΙΠΠΟΥ ΕΙΠΕ
ΕΠΕΙΔΗ ΚΛΕΙΝΟΔΗΜΟΣ ΛΗΒΩΤΟΥ ΣΙ
ΦΝΙΟΣΑΝΗΡΑΓΑΘΟΣ ΩΝΔΙΑΤΕΛΕΙ ΠΕ...
ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΤΩΝΔΗΛΙΩΝ
ΚΑΙ ΧΡΕΙΑΣ ΠΑΡΕΧΕΤΑΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΗΙ ΤΗΙ
ΠΟΛΕΙ ΚΑΙ ΙΔΙΑΙ ΤΟΙΣ ΕΝΤΥΝΧΑΝΟΥΣΙΝ
ΑΥΤΩΙ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΕΣΟ ΑΝΕΙΣ ΑΥ
ΤΟΝ ΠΑΡΑΚΑΛΗΠΕΡΙ ΔΗ...ΟΥ....ΔΕΔΟ
ΧΘΑΙ ΤΗΙΒΟΥΛΗΙ ΚΑΙΤΩΙ ΔΗΜΩΙ ΕΠΑΙΝΕ
ΣΑΙ ΚΛΕΙΝΟΔΗΜΟΝ ΛΗΒΩΤΟΥ ΣΙΦΝΙΟΝ
ΕΠΙ ΤΗΙΑΙΡΕΣΙ ΗΙ ΕΧΩΝ ΔΙΑΤΕΛΕΙ ΠΕΡ
ΙΤΟ ΙΕΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΤΟΝ ΔΗΛΙ
ΩΝ ΚΑΙ ΕΙΝΑΙΑΥΤΟΝ ΠΡΟΞΕΝΟΝ ΚΑΙΕΥ ..
..ΓΕΤΗΝ ΤΟΥ ΤΕ ΙΕΡΟΥ ΚΑΙ ΔΗΛΙΩΝ ΚΑ..
ΑΥΤΟΝ ΚΑΙ ΕΓΓΟΝΟΥΣ ΕΙΝΑΙΔ ΑΥ
ΤΟΙΣ ΕΝ ΔΗΛΩΙ ΓΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΣ ΕΝΚΤ...
ΣΙΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΟΔΟΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ
ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΠΡΩΤΟΙΣ ΜΕΤΑ ΤΑ ΙΕΡΑ
ΥΠΑΡΧΕΙΝ ΔΕ ΑΥΤΟΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΛΛΑ
ΠΑΝΤΑ ΟΣΑ ΔΕΔΟΤΑΙ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ
ΠΡΟΞΕΝΟΙΣ ΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ ΤΟΥ ΤΕ Ι
ΕΡΟΥ ΚΑΙ ΔΗΛΙΩΝ ΑΝΑΓΡΑΨΑΙ ΔΕ ΤΟΔΕ
ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΝ ΜΕΝ ΒΟΥΛΗΝ ΕΙΣΤΟ
ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥΣ ΔΕ ΙΕΡΟΠΟΙΟΥΣ
ΕΙΣ ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΕΙΣ ΣΤΗΛΗΝ ΛΙΘΙΝΗΝ: ΑΠΟΛΛΟ
ΔΩΡΟΣ ΜΑΝΤΙΘΕΟΥ ΕΠΕΨΗΦΙΣΕΝ.

Idem, cum verſione.

Ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ. Τιμοκλείδης Τελεσίππου εἶπεν. Ἐπειδὴ Κλεινόδημος Λήβωτου Σίφνιος ἀνὴρ ἀγαθὸς ὢν διατελεῖ περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὸν δῆμον τὸν Δηλίων, καὶ χρείας παρέχεται καὶ κοινῇ τῇ πόλει καὶ ἰδίᾳ τοῖς ἐντυγχάνουσιν αὐτῷ τῶν πολιτῶν, ἐς ὃ ἄν τις αὐτὸν παρακαλῇ περὶ δη ... ν ... Δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ ἐπαινέσαι Κλεινόδημον Λήβωτου Σίφνιον ἐπὶ τῇ αἱρέσει ᾗ ἔχων διατελεῖ περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὸν δῆμον τὸν Δηλίων, καὶ εἶναι αὐτὸν πρόξενον καὶ εὐεργέτην τοῦ τε ἱεροῦ καὶ Δηλίων, καὶ αὐτὸν καὶ ἐγγόνους· εἶναι δ᾽ αὐτοῖς ἐν Δήλῳ γῆς καὶ οἰκίας ἔγκτησιν καὶ πρόσοδον πρὸς τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον πρώτοις μετὰ τὰ ἱερά. Ὑπάρχειν δὲ αὐτοῖς καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὅσα δίδοται καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις τοῦ τε ἱεροῦ καὶ Δηλίων. Ἀναγράψαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα τὴν μὲν βουλὴν εἰς τὸ βουλευτήριον, τοὺς δὲ ἱεροποιοὺς εἰς τὸ ἱερόν, εἰς στήλην λιθίνην. Ἀπολλόδωρος Μαντιθέου ἐπεψήφισεν.

Cenſuit ſenatus populuſque. Timoclides Teleſippi F. relationem fecit. Cum Clinodemus Leboti F. Siphnius, vir probus, templo populoque Deliaco favere non deſinat, & neceſſaria ſuppeditet & publice civitati & privatim civibus qui cum eo verſari ſolent, in quantum auxilium ejus imploratur; placere ſenatui populoque collaudare Clinodemum Leboti F. Siphnium ob inſtitutum quo perſeverat erga templum & populum Deliacum; & agnoſci eum hoſpitem publicum & beneficiorum autorem & templo & Deliis, etiam ipſum & poſteros ejus. Fore item eis in Delo & praedii & domicilii poſſeſſionem & proventum, inter ſenatum populumque, primis poſt ſacra. Fore porro eis etiam caetera omnia quae dari ſolent aliis hoſpitibus publicis & beneficiorum autoribus templi nimirum & populi Deliorum. Perſcribitor autem hoc pſephiſma in curia ſenatus: Sacrificuli vero in templo, columella nempe ſaxea. Apollodorus Mantithei F. ſuffragia collegit.

XIII.

ΟΔΗΜΟΣ ΟΔΗΛΙΩΝ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΝ
ΛΑΟΔΙΚΗΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΕΛΕΥΚΟΥ
ΓΥΝΑΙΚΑ ΔΕ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΕΡΣΕΩΣ
ΑΡΕΤΗΣ ΕΝΕΚΕΝ ΚΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ
ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΚΑΙ ΕΥΝΟΙΑΣ
...Σ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΤΩΝ ΔΗΛΙΩΝ

Id eſt.

Populus Deliacus reginam Laodicen regis Seleuci F. uxorem vero regis Perſei, virtutis cauſa & pietatis circa templum & benevolentiae erga populum Deliacum.

XIV.

Deliorum Pſephiſma mutilum, quo, ob merita qualia in XII. ſupra habentur, honores non diſſimiles, cum loci praerogativa in certaminibus, Mendicaeo Dioclis F. Cyrenaeo & poſteris ejus tribuuntur.

.....
ΣΥΜ..
ΛΟΙΟΙ ΠΑΡΑ....
ΛΙΤΩΝ ΑΝΑΓΓΕ...
ΚΑΙΟΣΤΕ ΤΑΓΜΕΝΟ..
ΒΑΣΙΛΕΑ ΠΤΟΛΕΜΑΙΩΝ.....
ΓΑΘΟΣ ΕΣΤΙ ΠΕΡΙΤΕΤΟΙΕΡΟΝΚ...
ΤΗΜ ΠΟΛΙΝ ΤΗΝ ΔΗΛΙΩΝ ΚΑΙ ΧΡ..
ΑΣ ΔΙΑΤΕΛΕΙ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΟΣΔΙ....
ΛΙΩΝ ΤΟΙΣ ΕΝΤΥΓΧΑΝΟΥΣΙΝ.....
ΚΑΙ ΚΟΙΝΗΙ ΚΑΙ ΙΔΙΑΙ ΔΕΔΟΧΘΑΙΤΩΙ
ΔΗΜΩΙ ΕΠΑΙΝΗΣΑΙ ΜΕΝΔΙΚΑΙΟΝ
ΔΙΟΚΛΕΟΥΣ ΚΥΡΗΝΑΙΟΝ ΑΡΕΤΗΣΕ
ΝΕΚΕΝ ΚΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΙΣΤΟΝ.
ΕΡΟΝ ΚΑΙ ΕΥΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΕΙΣΤΟΝ....
ΜΟΝΤΩΝ ΔΗΛΙΩΝ ΕΙΝΑΙΔΕΚ......
ΤΟΝ ΠΡΟΞΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕ.....
ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΚΑΙ ΔΗΛΙΩΝ ΚΑΙ ΑΥ...
ΚΑΙ ΕΚΓΟΝΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΔΕΑΥ.....
ΤΕΛΕΙΑΝ ΕΝ ΔΗΛΩΙ ΚΑΙ.........
ΑΝΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚ....ΕΓΚΤΗ....
ΚΑΙ ΠΡΟΣΟΔΟΝ ΠΡΟΣ ΤΗΜΒΟΥΛΗΝ
ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΠΡΩΤΟΙΣ ΜΕΤΑ
ΤΑ ΙΕΡΑ ΚΑΙ ΠΡΟΕΔΡΙΑΝ ΕΝ ΤΟΙΣΑ
ΓΩΣΙ ΚΑΙ ΑΥΤΩΙ ΚΑΙ ΕΚΓΟΝΟΙΣΚΑΙ
ΤΑ ΑΛΛΑ ΟΣΑ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ ΠΡΟ
ΞΕΝΟΙΣ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ ΔΕΔΟΤΑΙ ΑΝ.
ΓΡΑΨΑΙ ΔΕ ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΜ ΜΕΜΒΟΥ
ΛΗΝ ΕΙΣ ΤΟ ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥΣΔΕ
ΙΕΡΟΠΟΙΟΥΣ ΕΙΣ ΤΟ ΙΕΡΟΝ

XV.

XV.

Pſephiſmatis Deliorum haud diſſimilis fragmentum.

......ΤΟΥ ΔΗΛΙΩΝ ΚΑΙ ΕΙΝΑ.......
ΩΙ ΓΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΣ ΕΓΚΤΗΣΙΝΚΑΙ
ΑΥΤΩΙ ΚΑΙ ΕΚΓΟΝΟΙΣ ΥΠΑΡΧΕΙΝ ΔΕ ΑΥ
ΤΩΙ ΚΑΙ ΤΑ ΑΛΛΑ ΠΑΝΤΑ ΟΣΑ ΔΕΔΟΤΑΙ
ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ ΠΡΟΞΕΝΟΙΣ ΚΑΙ ΕΥ
ΕΡΓΕΤΑΙΣ ΤΟΥΤΕ ΙΕΡΟΥ ΚΑΙ ΔΗΛΙΩΝ
ΑΝΑΓΡΑΨΑΙ ΔΕ ΤΟΔΕ ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ
ΤΗΝ ΜΕΝ ΒΟΥΛΗΝ ΕΙΣ ΤΟ ΒΟΥΛΕΥ
ΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥΣ ΔΕ ΙΕΡΟΠΟΙΟΥΣ ΕΙΣ
ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΤΛΗΠΟΛΕΜΟΣ ΑΜΝΟΥ
ΕΠΕΨΗΦΙΣΕΝ.

XVI.

......ΗΤΕΥΟΝΤΟϹ .ϹΤΑ. ϹΕΡΑΠΙωΝΟϹ. ΧΟΛΛΕΙΔΟΥ.,
.. .ΚΟϹΜΗΤΕΥΟΝΤΟϹ. ΚΑϹΙ. ΑΠΟΛΛωΝΙΟΥ:ϹΤΕΙΡΙΕωΩϹ.,
...ΦΡΟΝΤΙϹΤΗϹ. ΑΘΗΝΑΙΟϹ. ϹΠΕΝΔΟΝΤΟϹ. ΕΛΕΥΣΕΙΝΙΟϹ.,
...ΙϹΕΦΗΒΟΙϹ:ΤΟΝ. ΗΡΑΚΛΕΑ. ΑΠΟ ΤΗϹ ΕΝΕΛΕΥϹΙΝΙΝΕΙΚΗϹ.,

Herculis figura locum hic in marmore habet, cum leonina veſte, clava, arcu, pharetra.

ΠΑΙΔΟΤΡΙΒΟΥΝΤΟϹ ΑΒΑΣΚΑΝΤΟΥ
ΤΟΥ ΕΥΜΟΛΠΟΥ ΚΗΦΕΙΣΙΕΩΣ ΕΤΟΣ ΚΓ.

Id eſt.

Coſmi magiſtratum gerente Sta. Serapione Collidis F. & Coſmi magiſtratum gerente Caſi. Apollonio Stiriente.... phrontiſtes Athenienſis Spendontis F. Eleuſinius adoleſcentibus Herculem, ob victoriam in Eleuſine.

Gymnaſio tunc praeerat Abaſcantus Eumolpi F. Cephiſienſis, anno XXIII.

XVII.

Sacrarum in Artemiſio erogationum recenſionis fragmentum.

Θ. Ε.
ΛΟΓΟΣ ΙΕΡΟΣ.ΤΩΝ ΤΩΝ ΙΕΡΟΠΟΙΗΣΑΝΤ.......ΕΠ....ΧΟΝ..
ΠΟΛΕΩΣ.ΡΤΟΥΞΟΥΠΟΛΥ..ΣΤΡΑΤΟΥΟΝΤ.....ΠΕΡΕΝΙΑΥΤ........
ΑΡΓΥΡΙΟΝΕΝΑΡΤΕΜΙΣΙΩΙΠΑΡΑΙΕΡΟΠΟΙΩΝ....ΕΙΣΑΓΕΤ.......
ΠΑΡΟΥΣΗΣΒΟΥΛΗΣΚΑΙΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣΤΟΥΤΗΣΠΟΛΕ.... ....
ΠΟΨΩΝΣΚΥΛΑΚΟΣΤΟΥΛΕΟΝΤΕΛΙΟΥΔΡΑΧΜΑΣΜΙ*ΧΗΗΗ.......
ΕΘΕΣΑΝΕΙΣΑΡΤΕΜΙΣΙΟΝΤΑΜΙΑΙΑΝΤΙΓΟΝΟΣΤΕΛΕΣΑΡ.........
..ΕΙΛΟΜΕΝΩΝΧΡΗΜΑΤΩΝΤΩΙΘΕΩΙΔΡΑΧΜΑΣ.ΜΧΧΗΗΗ........
ΕΨΑΛΗΤΟΥΕΝΑΡΤΕΜΙΣΙΩΙΣΥΝΤΩΙΤΩΝΑΥΛΗΤΩΝ
ΔΟΜΕΝΜΗΝΟΣΓΑΛΙ...ΙΩΝΟΣΠΑΡΟΥΣΗΣΒΟΥΛΗΣΙ.....ΓΡΑ...
Μ.ΧΧΧΧ.ΤΟΥΤΟΕΔΑΙΝΕΙΣΟΜΕΝΤΗΙΠΟΛΕΙΚ...Α..ΟΨ....
ΤΕΡΟΥΔΕΥΤΟΙΣΤΟΙΣΕΝ. ..ΑΛΛΙΑ....ΑΝΑΡΟΔΑΙΕΥΚΑ......
ΕΩΣΑΜΕΝΕΙΑΔΕΞΙΟΙΟΥΔΙΔΥΜΩΝΔΗΜΑΚΟΥΚΠΑΙΝΕ.........
ΔΗΜΟΧΑΡΟΥΣΘΕΜΙΣΤΑΤΟΡΑΙΛΑΜΙΩΝΟΣΔΙΑΙΤΩΙΔ........
ΚΑΙΤΟΙΣΤΑΜΙΑΙΣΑΝΤΙΓΟΝΩΙΤΕΛΕΣΑΡΧΙΔΟΥΑΠΠΟΛΛΟ......
ΠΟΛΥΒΩΙΚΑΛΛΙΔΙΚΟΥΙΕΡΕΚΛΕΔΕΙΠΠΥΘΟΙΛΕΟΥΣΠΟΛΥ......
ΑΜΝΟΥΔΙΟΓΕΝΕΙΔΙΟΓΕΝΟΥΣ.ΔΡΑΧΜΑΣ.ΜΧΧΧΧ*.ΚΑ.Α......
ΜΕΝ&Ϲ... .. ...ΝΑΛ....ΕΞΕΙΛΟΜΕΝΕΙΣΤΑΕΡΓΑΜΗΝΟΣ..Α.....
ΣΗΣΒΟΥΛΗΣ.. .ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ.....ΚΑΙΑΛΛΟΕΞΕΙΛΟΜ.......
ΤΩΝΔΡΑΧΜΑΣΧΧΧΧΗΗΗΗ𐅄*ΔΔ.ΚΑΙΕΛΟΜΕΝΤΟΙΣΕΙΚΗΥ.....
ΤΕΛΕΣΩΝΟΥΑΥΣΙΞΕΝΩΙΤΙΜΗΣΙΔΗΜΟΥΔΙΑΚΡΙΤΩΙΩΧ.......
ΤΟΥΤΟΠΑΡΕΔΟΜΕΝΕΝΑΡΤΕΜΙΣΙΩΙ.ΙΕΡΟΠΟΙΟΙΣΕΥΚΛΕΙΔΙ....
ΘΕΝΟΥΚΑΙΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ......... ...ΚΑΙΤ....ΑΛΑ..ΑΡ ...
ΚΑΛΛΙΧΑΝΓΟΥΚΡΙΗΡΟΝ...ΜΝΩΝΠΥΡΡΩΝΗΗΔΔΔΔΠΙΙΙΠΑ
ΡΑΤΟΥΡΑΜΝΩΝ...ΑΙΝΤΟΥΧΩΡΟΥΗΗΗΗ𐅄*ΔΙ.ΠΑΡΑΛΑ....
ΑΑΙΜΑΧΟΥΙΠΠΟΔΡΟΜΟΥ.ΗΗΔΔΙΙΠΑΡΑΜΕ.....ΝΥΜΟΥΩΙ....
ΑΛΛΟΝΑΥΤΩΙΜΕΡΟΣ.ΔΕΡΙΟΝΑΡΑΨΙΔΟΝΝΙΟΥΚΑΙ...ΚΟΝ.....
ΤΟΕΜΠΑΝΟΡΜΩΙ.𐅄*..ΛΗΣ...ΝΗΣΚΑΙΑΛΚΙΜΑΧΟΥΔ......
ΝΟΣΗΗ𐅄*ΙΙΠΑΡΑΛΑΜΠΙΩΝΟΣΤΟΥΟΜΟΥ....ΗΔΔΔΔΙΙΑΝ...ΜΟΥ...

ΑΣ𐅅ΗΗΗΗ........ΝΙΣΣΚΙΤΩΝΕΙΑΣΗΗΗΗ⊢ ⊦ΠΕΟΚΡΙ.........
ΝΟΣΚΑΙΝΙΚΑΡΧΟΣΗΗΔΔΙΙΠΟΛΥΞΕΝΟΣΑΚΡΑ.Σ.ΔΗΛ............
ΧΙΩΝΗΗΗΙ𐅄ΗΗΣΥΝΟΝΥΜΟΣΙΕΡΟΜΒΡΟΤΟΥΥΠΕΡΚ............
ΣΟΣΙΜΧΧΕΙΩΝΙ𐅄ΔΔΙ.ΤΙΜΟΣΤΡΑΤΟΣΥΠΕΡΑΡΙΣΤ..............
ΑΛΛ..ΔΙ....ΑΑΙ...Δ.Ε.ΑΝΕΠΙΣΘΕΝΗΣΤΗΣΑΡΚΕΔΑΛΠΓ........
ΣΟΥΘΕΟΔΩΡΟΣΟ.....ΑΥΤΟΥΙΕΡΟΣΙ𐅄ΚΑΙ.ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ..ΗΣ....
ΟΛΕΙΔΗΣΤΩΝΑ...ΔΡΩΝΟΝΙ𐅄ΔΙΙΕΥΤΥΧΟΣΕΤΙΣΘΕΝΕΙΔ........
ΝΟΣΙ𐅄ΔΗΠΑΡΑΤΩΝΤΟΥΑ.ΝΛΡ..ΣΔΔΔΔΠΙ.ΙΙ.Ι.......ΘΕΟΡΥ...
ΘΕΟΡΥΛΟΥΤΟΕΠΙΒΑΩΟΝΑΥΤΟΙΣΤΗΣΕΓΓΥΗΣΕ.................
........ΥΣ...
ΛΙ..ΟΔΙΕΙΣ...ΕΙΤΑ....ΤΩΝΤΑΣΓ....ΤΕΛΗΠΡΙΑΜΕΝΩΝΤΟΥ...
ΔΔΠ...ΤΟΥΠΟΡ.....ΤΟΥΤΟΥΕΣΜΥΙ....ΟΝΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣΔΔ.ΤΩΝ
ΝΟΜΙΩΝΤΗΣΙΣΟΝΟΥ.ΔΑΚΑΤ........Μ.....ΥΤΟΥΕΙΣ.......ΜΙΣ..
ΤΩΝΣΠ...........ΩΝΤΩΝ...ΑΛΙΣΕΡ.....ΕΚΤΑΓ.......ΟΜ....
ΠΙΚΑΛΩΝ....Δ...Η........ΙΚ......ΟΝ..........
ΑΥΤΟΔΕΑΛΛ......ΜΟΝ.....ΚΙ...Γ...Σ...ΥΠΩ
ΣΙΩ...ΤΩΝΕ......ΝΓΑΡΑΜ..ΕΟΝΤ............
ΤΗΣ....Σ...ΗΡΕΙΩ........Τ....ΣΣ........
ΚΗΘΙΣ....ΓΗ..Τ..Ω.....ΘΩΝΑΝΕΟΡ.....
ΣΙ.....ΟΣΠΙΙΙ....ΑΔΙΟΥΤΟΥΑΓΟ.......
ΣΟ................ΣΧΑΤ........ΑΙΡ...
ΑΝΤΙΓΟΝΟΥΚΑΙΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ.....
..ΤΩΝΕΠΙΣ.....Ω..ΟΣΟΥ......
ΣΤΗΣΙΘΕΩΝ
.....ΤΟΥ ΤΕΣ.........
..........ΣΤΡ......

XVIII.

ΦΙΛΙΣΤΑΝ ΜΕΜΝΩΝΟΣ

Ο ΔΗΜΟΣ.

Super figuram muliebrem ſtolatam; ad cujus utrumque latus, figura puerilis.

XIX.

.....ΟΥΜΟΣ ΗΡΑ
ΚΛΕΙΔΙΑΝΟΣ
ΕΤΩΝ ΙΗ ΗΡΩΣ
ΤΑΤΕΙΝΕΠΟΙΗΣΕΝ.

Figurae inciſae; virilis nuda, ſive equum ducens, ſive fraena tenens; & arboris e cujus ramis prodit anguis.

XX.

Amilla Matrei F. monimentum ſibi, Aſclepiadi conjngi, & poſteris condit; praeſcriptis etiam legibus ſepulcralibus. *Sed quadratarii errores immanes ſunt.*

ΑΜΙΛΛΑ ΜΑΤΡΕΟΥ ΖΩΣΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣ
Ε ΕΑΥΤΗ ΚΑΙΤΩ ΣΥΝΒΙΩ ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΤ
Ο ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΘΡΕΜΜΑΣΙ ΚΑΙ
ΕΓΓΟΝΟΙΣ ΑΥΤΩΝ ΚΑΙ ΘΡΕΜΜΑΣΙ. ΕΙ
ΣΤΗΝ ΣΟΡΟΝ ΜΟΥ ΜΗΔΕΝΑ ΕΤΕΡ
ΟΝ ΒΛΗΘΗΝΑΙΕ..........ΗΝΕΝΕΣΤΙΟΣΥΝ
ΒΙΟΣ ΜΟΥ ΠΛΗΝΕΜΟΥ. ΕΑΝΔΕ ΤΙΣ ΒΑ
ΛΗΔΟΤΩΤΗ ΖΜΥΡΝΑΙΩΝΓΕΡΟΥΣΙΑ
Α ΤΑΤΙΟΝ ΔΕ ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΟΥ ΕΑΝ ΒΟΥ
ΛΗΤΑΙ ΤΕΘΗΝΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟΝΟΕΙΣΑΣΟΡ
ΟΝ ΕΑΥΤΗ ΒΛΗΘΗΣΕΤΑΙ ΜΟΝΗ ΚΑΙΟΥΚΕΞΕΣΤ
ΑΙ ΑΥΤΗ ΑΛΛΕΝΘΕΙΝΑΙ ΟΥΔΕΝΑ ΟΥΤΕ ΚΛΗΡΟΝ
ΟΜΟΙΣ ΑΥΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΕΑΝΔΕΕΤ
ΕΡΟΝ ΤΙΣ ΘΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΟΡΟΝ ΑΥΤΗΣ ΟΜΟΙΩ
ΣΔΩΣΕΙ ΤΗ ΓΗΡΟΥΣΙΑ ✳ Α. ΕΠΙΤΡΕΠΩΔΕΤ
ΟΙΣ ΘΡΕΜΜΑΣΙ ΜΟΥΕΑΝ ΒΟΥΛΩΝΤΑΙ ΣΟΡΟΥ
Σ ΕΠΙΘΕΙΝΑΙ ΔΙΑΤΩ ΚΑΙ ΣΥΝΕΙΣΕΝΗΝΕΧΕ
ΝΑΙ ΕΙΣΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΝ ΤΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ
ΕΞΕΙ ΔΕ ΚΑΙ ΥΜΝΕΣΟΤΕΡΩΝ ΔΩΡΕΑΝ ΗΡΓΑ
ΣΜΕΝΟΣ ΤΟ ΜΕΣΟΝ ΕΣΣΟΡΙΝ ΤΟΙΣΔΕΚΛΗΡΟ
ΝΟΜΟΙΣ ΜΟΥΟΥΚΕΠΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΤΟΥΤΟΜΝΗΜΕΙΟΝ

XXI.

Θ. Κ.
ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ
ΓΛΥΚΩΝΙΚΑΙ
ΤΕΚΤΑΛΕΙΝ ΗΙ
ΓΝΗΣΙΟΙΣ ΚΑΙ
ΠΙΣΤΟΙΣ ΑΠΕΛΕ
Π.ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΧΟ

XXII.

In altero latere ſaxi oblongi.

ΟΔΗΜΟΣ ΑΝΕΘΗΚΕΝ
ΓΕΡΟΝΤΙΔΝΝΘΕΟΔΩΡΟΥ

In altero, crucis amplioris figura.

In tertio.

✠ ΙωΑΝΝΗϹ ΡΟΥΦΙΝΟΥ ϹΜΥΡΝΑΙΟϹ
ϹΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡ..ΔωΡΗΣΑΜΗΤΟΛΗΠΙΟΝ
ΤΟΥΤΟ ΘΕΟΔωΡω Τω ЄΜωΓΝΕΕΚΤΟΝω
✠ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΚω ΤΙω

XXIII.

ΤΟΥΤΟΥ ΤΟΥ ΗΡΩΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΥΤΩ
ΑΠΟΚΕΙΜΕΝΗΣ ΣΟΡΟΥ ΠΡΟΚΟΝΝΗ
ΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΠΑΝΤΩΝ
ΚΗΔΟΝΤΑΙ ΟΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΕΡΟΥΣΙΝ
ΚΑΤΑ ΓΕΝΟΣ....ΑΣΤΡΙΚΙΟΣ ΑΤΤΙΚΟΣ
...ΚΑΣΤΡΙΚΙΟΣ ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ Ο ΚΑΙ
....ΜΙΑΝΟΣ Ο ΗΡΩΟΝ ΚΑΤΕΣΚΕΥΑ
....ΟΙ ΠΡΟΠΑΠΠΟΙ ΑΥΤΩΝ ΚΑΣΤΡΙΚΙ
...ΟΣ ΚΑΙ ΡΑΡΙΑΝΟ...ΤΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙ
....ΡΗΣ ΕΞΣΦΡΑΓΙΣΜΑ ΑΠΟΚΕΙΤΑΙ ΕΙΣ
.....ΕΙΟΝ ΧΡΕΟΦΥΛΑΚΙΟΝ

XXIV.

ΔΙΟΥ ΜΕΝΕΚΡΑΤΟΥΣ
ΑΥΔΙΟΣ ΤΙΜΟΚΛΗΟΥΣ
ΑΙΟΣ ΙΕΡΕΥΣ ΔΙΟΣ ΚΑΠΕ
ΩΝ ΨΗΦΙΣΑΜΕΝΟΣΑ
ΕΝ ΗΜΑΤΩΝ ΟΙΣΥΝ
ΕΝ ΑΝΔΡΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙ
ΙΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΗΡΩ
ΦΟΡΟΣ ΝΕΩΤΕΡΟΣ

XXV.

ΜΑΡΚΟΙ ΤΩ........
ΕΣΠΕΡΩΙ ΕΠΕΜΕΛΗ
ΘΕΝ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΥ ΤΟΥ Κ.
<ΙΟΥ ΠΡΕΙΜΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡ
ΚΟΥ....ΤΟΥ ΣΑΤΥ...
ΟΥ ΕΣΠΕΡΕ ΧΑΙΡΕ.

XXVI.

Τ. ΑΙΛΙΟϹ
ΗΡΑΚΛЄΙΔΗϹ
ΚΑΙ ΑΙΛΙΑ ΦΙΛΗΤΗ
ΚΑΙ ΤΟΥΤωΝ ΟΙ ΥΙΟΙ
ΗΡΑΚΛΕΙΔΗϹ ΚΑΙ
ΚΡΟΝΙΟϹ
ΦΙΛΟΥΜΕΝω
ΕΤωΝΙЄ
ΜΗΝωΝ Γ
ΗΜΕΡ. ΚΖ
Μ. Χ.

XXVII.

ΚΟΚΚΕΙΑ
ΚΡΗΣΤΗ
ΕΤωΝ.ΙЄ.Μ.Β.
Η ΜΕ. ΚΓ.

XXVIII.

ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΙΗΤΗΡ ΑΓΑΘΗΜΕΡΟΣ ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΜΑΙ
ΠΑΝΤΟΙΗΣ ΔΕΔΑΩΣ ΚΡΑΙΠΝΟΝ ΑΚΕΣΜΑ ΝΟΣΟΥ
ΞΥΝΟΝ ΤΟΥΤΟ ΔΕ ΜΟΙ ΚΑΙ ΜΥΡΤΑΛΗ ΕΙΣΑ ΣΥΝΕΥΝΩ
ΜΝΗΜΑ ΜΕΤ ΕΥΣΕΒΕΩΝ ΔΕ ΕΣΜΕΝ ΕΝ ΗΛΥΣΙΩΙ.

Idem;

Κλαύδιος ἰητὴρ Ἀγαθήμερος ἐνθάδε κεῖμαι,
Παντοίης δεδαὼς κραιπνὸν ἄκεσμα νόσου.
Ξυνὸν τοῦτο δέ μοι καὶ Μυρτάλῃ εἷσα συνεύνῳ
Μνῆμα. Μετ' εὐσεβέων δ' ἐσμὲν ἐν Ἠλυσίῳ.

Tam Claudii Agathemeri quam Myrtalae conjugis figura ſupra verſiculos adjicitur.

XXIX.

ΠΡΕΙΜΑΤΗΙΔΙΑ ΓΥΝΑΙ
ΚΙ..ΛЄΟΝΤΑϹ ΤΙΒЄΡΙΟΥ
ΙΟΛΙΟΥ ΚЄΛϹΟΥ ΠΟΛЄ
ΜΑΙΑΝΟΥ ΔΟΥΛΟϹ
ΚΟϹΜΙωϹ ΚΑΙΑΜЄΝ
ΠΤωϹ ϹΥΝΖΗϹΑϹΗ
ΑΥΤωЄΤΗ ΔЄΚΑ ΤΟ
ΜΝΗΜЄΙΟΝ ΤΟΥΤΟ ЄΚΤωΝ
ΙΔΙωΝ ЄΠΟΙΗϹЄ
ΤΟΥΤΟ ΤΟΜΝΗΜЄΙΟΝЄΧЄΙ
ЄΙϹΟΔΟΝ ЄΞΟΔΟΝ

Hactenus Graeca. Sequuntur ex Latinis, etiam Arundellianis, ſelecta aliquot.

I.

BONAE DEAE VENERI CNIDIAE
D IVNIVS ANNIANVS HVMENAEVS ET IN VICIA SPIRAAEPII AEDIMIANA.

Habetur in fronte ſive porticus ſive oſtii, ut videtur, fani.

II.

M. ANNI AVCTI , ET
SEMPRONIAE SCVRRAE
IN FR.CVM VSTRINO P. XIII.
IN AGRO P. XXIII.
M. ANNIVS M. ANNI FELICIS. F.
SATVRNINVS VIX. ANNXIIX PIVS ET
SANCTVS IS EREPTVS MATRINEC
ILLAE POTVIT GRATIAM REFERRE.

III.

III.

IV.

P.I...VPVLLIVS.P.E.Ͻ.L. APOLLONIVS
Θ CARRIA.Ͻ. LANDROMACHA
BETVTIA. Q. L. FAVSTA
C. VICRANVS. SECVNDVS
....
....
CERCENIA. M. I. VRANIO.

V.

D. M.
P. AELIO AVG. LIB.
ERASINO DVLCISSIMO
ET PIENTISSIMO
AEMILIA. HELENE CONIVNX
ETP. P. AELII. AVG. LIB.
MVSICVS ET HELENVS FILII
FECERVNT ET SIBI ET SVIS LIBERTIS LIBER
TABVSQVE POSTERISQVE EORVM
ITA NE LICEAT HVNC MVNIMENTVM VENDERE
VEL DONARE. QVOD SI FACTVM FVERIT
VTRISQVE ARK. PONTIFICVM
H·S XXX. M. N. POENAE NOMINE
INFERET H. M. D. M. A.

VI.

SILVANO SACRVM SODAL
EIVS ET LARVM DONVM
POSVIT TI CLAVDIVS AVG
LIB FORTVNATVS A
CVRA AMICORVM
IDEMQVE DEDICAVIT
ET EPVLVM DEDIT
DE CVRIS N. IIII.
K. AVGVSTIS. C. M..N
CIO FVNDANO ET
C. VITENNIO SE
VERO. COS.

VII.

VII.

QVINTVM ANNVM DECIMVM
NARCISSVS FLORE IVVENTAE
HOC IACET ABREPTVS
CONDITVS IN TVMVLO
QVISQVIS ADES LECTOR
FATVM MISERABILE CERNIS
PARCAE NAM IMPVBEM QVEM
RAPVERE MIHI
MAERET CARA SOROR
QVAE FRATREM LVGET
ADEMPTVM
MATER HABET NATVM
HORVM LVX CANDIDA
TORQVET
HIC SEPTIMVM DECIMVM
FRVMENTVM PVBLICVM
ACCEPIT
IXVM DECIMVM

VIII.

L. SESTIVS
SOTERICVS SIBI
ET SESTIAE PRISCAE
COLLIBERTAE ET
CONIVGI SVAE BENE
MERENTI CVM QVA
VIXIT ANNIS XXX.
DE QVA NIHIL DOLVIT
NISI MORTE
ET. T. TITIO BASSO AMICO
SVO HOMINI OPTIMO
ET SINGVLARIS EXSEMPLI
ET LIBERTIS LIBERTABVSQVE
SVIS POSTERISQVE EORVM
IN FRONTE P. XII. IN AGROP. XII.

IX.

DIS MANIBVS
ANCHARIAE AMPELIDI
FECERVNT
M. ANTONIVS M.
ANTONI M. F. FLORI
LIBERTI APRILIS LIBERTVS
POTHINVS CONIVGI
SVAE CARISSIMAE
MERENTI DE SE ET
M ANTONIVS ANTONI
POTHINI FILIVS CLAVD.
IVSTVS MATRI SVAE
PIISSIMAE ADQVE
INDVLGENTISSIMAE

X.

SEX. TITIENVS. D. L. EROS
SI
P. CLODIVS. P. L. TELAMO. SIBI. ET
P. CLODIO. P. L. CORINTHO. CONLIBER.
ET. CHIAE L.
C IVNIVS. AP. CL. SENO. SIBI ET
EVARISTO. L. ET CORNELIAE.Ɔ. L. SECVNDAE
C. FANNIVS. C. L. ALEXANDER SIBI ET
CRENVSAE. ET INACHOL.

Marmorum Arundellianorum Finis.

Auctariolum aliunde collectum.

Ex Inſcriptionum in oriente repertarum exemplari ante octennium communicato.

I.

ΑΓΑΘΗΙ ΤΥΧΗΙ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ
Μ ΣΕΠΤΙΜΙΟΝ ΣΕΟΥΗΡΟΝ
ΕΥΣΕΒΗ ΠΕΡΤΙΝΑΚΑ
ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΑΡΑΒΙΑΝΟΝ
ΑΔΙΑΒΙΝΙΚΟΝ ΠΑΡΘΙΚΟΝ
ΜΕΓΙΣΤΟΝ * ΗΒΟΥΑΙ
ΚΑΙ ΟΔΥΜΟΣ ΤΟΝ
ΝΕΩΚΟΡΟΝ
ΠΕΡΙΝΘΙΟΝ.

Id eſt.

Cum Bona Fortuna;
Imperatorem Caeſarem
M. Septimium Severum
Pium, Pertinacem,
Auguſtum, Arabianum,
Adiabenicum, Parthicum,
Maximum, Senatus
Populuſque
Æditiorum Perinthiorum.

* ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος τῶν νεωκόρων Περινθίων.

II.

ΑΓΑΘΗΙ ΤΥΧΗΙ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ ΘΕΟΥ ΤΡΑΙΑΝΟΥ ΠΑΡ
ΘΙΚΟΥ ΥΙΟΝ ΘΕΟΥ ΝΕΡΟΥΑ ΥΙΩΝΟΝ ΤΡΑΙΑΝΟΝ ΑΔΡΙ
ΑΝΟΝ ΣΕΒΑΣΤΟΝ * ΔΙ ΜΑΡΧΗΙΚΙΙΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣΤΟΙ
ΥΠΑΤΟΝΤ Ο Γ̄.

* δημαρχικῆς.

Id eſt.

Cum Bona Fortuna;
Imperatorem Caeſarem Divi Trajani Parthici filium, Divi Nervae Nepotem, Trajanum Hadrianum Auguſtum, Tribunitiae poteſtatis X. Coſ. III.

III.

Habetur etiam in eodem exemplari inſcriptio chriſtiana, cujus elementa perperam connexa, inverſa, ſcandentia, mutila nimiam vocabulorum pariunt obſcuritatem. Quatenus tamen per typos licuit, diſtincta illa repraeſentamus, unde de ſenſu hariolari difficile non eſt.

✠ ΕΙΤΙϹΘΕΛΗϹΗΗΠϹΡΑΘΗΔᴕΝΑΙΤΗΙΜΟΝΗΝΤΑΥΤΑΤΝΥΓΘΚᴕΜ..ΤΚΤΜ
ЄΤΟΧΙΑΥΤΗЄΙϹΜΕΤΟΧΙΟΝϹΊᴕΜΟΝΗΜЄΓΑΛΗΜΙΚΡΑΗЄΙΤϛΥϹΥΗSΓΗΟΙΗ
ΔЄξΟΥΟΙΤᴕΤΟЄΧЄΤωνϛΤΑϹαρ..ΤωΝΑΤ..ΙΗΘЄΟΘΟΡΠΡωΝΚΑΙΕΜᴕΤᴕΑΜΑ
ΡΤωΛᴕΙωᴕΜΟΝΑΧᴕ : ωϹΑΥΤϛΚΑΤΠΓΘΚΟΝΑΝΤΙΔΙΚΟΝЄΝΗΜΕΡΑΚΡΙϹЄωϹ ✠.

✠ ΜΗΝΙΙ......ωΥ...ЄΤᴕϹΧωΛΓ ✠

Senſus, puto, eſt.

✠ Si quis erga monaſterium ſanctiſſimae Dei genitricis beneficus exſtiterit, eum monaſterii, ſpiritualium ſcilicet ejuſdem bonorum, participem illa faciat. Qui damnum intulerit, ſortiatur is tum ſanctorum patrum, tum mei peccatoris Joannis Monachi imprecationes; ut nempe & ipſe ſanctiſſimam Dei genitricem adverſariam habeat in die judicii ✠

✠ Menſe I...o...die, ...anno *(ni fallor)* VIMDCCCXXXIII ✠

In Brigantum item agro ante annos aliquot reperta tria, quae ſequuntur, debemus, v. cl. Guilielmi Camdeni τȣ̃ μακαρίτȣ collectaneis, quibus Britanniam ſuam augere deſtinaverat.

IV.

FORTVNAE CONSERVATRICI

V.

DEAE NYMPHAE BRIG.

VI.

DEO. QVI. VIAS.
ET SEMITAS COM
MENTVS EST T. IR
DAS. S. C. F. V. L. L. M.
Q. VARIVS. VITA
LIS ETECOS. ARAM
SACRAM RESTI
TVIT
APRONIANO. ET BRA
DVACOS.

Repertum eſt apud Thornburgh ad Swalae fl. ripam, 17 Julii 1620. quod, ſchedula inſerta notavit Camdenus ad Britanniae ſuae paginam 595.

VII.

DEO
SILVANO
L. TANICVS
VERVS
PRAEFVSL. L. M.

Sua manu adjecit Camdenus in margine paginae 699, hanc Silvano inſciptionem ad Cadir in agro Sterlinenſi, qui Scotiae eſt, cum aliis, quas inde ediderat, viſendam.

VIII.

...ΑΙΣΑΡΑ ΝΕΡΒΑ..
ΤΡΑΙΑΝΟΝ ΣΕΒΑ
ΣΤΟΝ ΓΕΡΜΑΝΙ
ΚΟΝ ΔΑΚΙΚΟΝ
ΑΝΕΙΚΗΤΟΝ
Η ΠΟΛΙΣ Η ΑΣΩ
ΠΕΙΤΩΝ

Id eſt,
Caeſarem Nervam,
Trajanum Auguſtum,
Germanicum, Dacicum,
Invictum
Civitas Aſopitarum.

IX.

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ
ΦΛΑΟΥΙΟΝ ΟΥΑΛΕΡΙΟΝ
ΚωΝΣΤΑΝΤΙΟΝ
ΤΟΝ ΕΠΙΦΑΝΕϹΤΑΤΟΝ
ΚΑΙϹΑΡΑΗ ΠΟΛΙΣ
Η ΑΣΩΠΕΙΤΩΝ

Id eſt,
Cum bona Fortuna,
Flavium Valerium
Conſtantium
Illuſtriſſimum
Caeſarem, Civitas
Aſopitarum.

Ex eodem ſaxo, quod ex oriente nuper advectum in navi prope Londinum alicubi ſubducta viſebatur, haſce duas inſcriptiones, quae non unius ſeculi ſunt, ante aliquot dies deſcripſit, & mecum communicavit, v. cl. Hugo Hollandus.

Ebraicarum inſcriptionum fragmenta, quae, diruta ante decennium, ad refectionem, porta Londini boreali, Alderſgate *dicta, in veteris ſtructurae ſaxis ſingulatim reperta ſunt.*

I.

ואריע.............
הקדושה.........
אבדהסט..........
שנפטרבת........
שנתקיאתג........

III.

אתמצבתך.......
רפיחאת........
ב.......

II.

ואהמי
ההפ.....
שמי....

IV.

....
..ירתאבינאו
..תהחבררב
...חהשנפטר
...ובברב......
.....שבט.....
......טח......

Auctarioli Finis.

AD

AD

Marmora Arundelliana,

ET

Quae ſupra repraeſentantur caetera,

JOANNES SELDENUS.

Ad veteres Graecorum Epochas,

I. Apparatus Chronologicus. II. Notae Hiſtoricae. III. Canon Chronicus.

UT ſatis intelligantur clariora vetuſtiſſimae, quam Marmori debemus, epocharum deſcriptionis veſtigia, & uſui facilius accommodentur, tria inprimis neceſſario praelibanda duximus; Apparatum Chronologicum, Notas Hiſtoricas, & Chronicum Canonem. Ad primum recte inſtiruendum tria item aperienda ſuut,& argumentis, pro viribus, firmanda; annorum nempe quibus tempora putantur, ratio; anuus in quem termini ad quos intervalla deducuntur, ſive citeriora calculi parapegmata, incidunt; & demum, Aſtyanactis archontis Parii (ita enim mutilum illud in fronte nomen ſupplere liceat) & Diogneti Athenarum archontis ἐπωνύμου initia; quibus porro accedat de archontum caeterorum, quorum annis ſingulis epochae notantur complures, quantum ſane fieri poteſt, initiis & finibus indicium. Horum enim quodpiam quo minus ſcimus, eo in epocharum & intervallis & parapegmatis ut magis caecutiamus neceſſe eſt. Athenienſibus, ad quorum tempora omnia plane hic exigenda ſunt, quemadmodum & pleriſque aliis gentibus, in uſu fuiſſe annos tum naturales ſeu hierophanticos, tum civiles ſeu populares, tam certum eſt ut de ea re dubitari nequeat. Naturales dico, quos tropicos eſſe ſeu aſtronomicos, id eſt, circulari ſolis εἰς τὰ ἑπόμενα motu terminatos, credebatur. Atque redeuntis aevi conſtans, communis & aequabilis menſura hi erant; ſyſtemata nimirum dierum CCCLXV & plerumque quadrantis, qualia ſunt ipſi Juliani quibus hodie utimur, aut eis proximantia. Horum, ante alios, inſignis eſt teſtis autor vetuſtiſſimus Geminus. Civiles anni erant lunares, qui ſcilicet feſtis celebrandis, magiſtratibus ineundis, creditis, uſuris, ſtipendiis, penſionibus ſolvendis, & id genus aliis ſtatis temporibus perficiendis aptati, inaequales quidem fuere, adeo ut communes naturalibus diebus aliquot eſſent minores; embolimaei, pro emboliſmi varietate, pluribus majores. Utrique tamen ita diſpoſiti erant, ut per ſolennes integrorum ſuis locis menſium emboliſmos, & dierum, ad patrium ritum, proſthaphaereſes, poſt certam annorum naturalium abſolutam periodum, ab eodem naturali initio denuo civiles redintegrarentur, & utriuſque ſideris rationum ejuſmodi fieret pariatio quae in orbem deinceps ſimiliter rediret. Lunarium horum annorum, puto, quantitas primo dierum erat CCCLX, quot ſcilicet menſes pleni XII conficiunt. De hiſce capio Herodotum in Clio, ſeu Solonis ibi de infelicitate humana ad Croeſum orationem. Neque vero lunares appello, perinde ac ſi veris lunae motibus is numerus dierum reſpondiſſet. Sed, rudi hactenus mathematices in Graecia aevo, menſtrui lunae motus quam annui ſolis imperitiores non minore quam XXX dierum ſpatio lunam circulum ſuum peragrare falſo autumabant, & ad eum calculum neomenias, exactiori artificio carentes, & caetera tam ſacra quam civilia celebrabant. Poſtea, explorata quae vero propior erat menſis atque anni lunaris quantitate, diebus CCCLIV, cum horis & ſcrupulis appendicibus civilis annus terminabatur, poſt certas etiam (uti vetuſtior) periodos, anno ſolari ſeu naturali per emboliſmos & proſthaphaereſes conciliatus. Atque ad hujus generis formulas annis eorum peractis, primo in trieteridibus naturalibus, dein tetraeteridibus, poſtmodum octaeteridibus Cleoſtratea & Harpalea, inde in Metonica enneadecaeteride ſeu cyclo decemnovennalli, & demum in Calippica hebdomecontaexaeteride ſeu cyclo annorum LXXVI, (neque enim infra autoris noſtri marmorei aevum deſcendimus) utriuſque ſideris circulares motus & tempora ab iis menſurata pro vario cyclorum artificum ingenio aequabantur. Et de hiſce Cenſorinus ſatis ad rem noſtram de Die Natali capite XVIII. Sed vero non ſolum adinvicem erant inaequales civiles anni ſeu lunares, verum etiam ipſa inaequalitas per frequentem periodorum novationem & multiplices artificum errores adeo incerta erat & tumultuaria, ut, ſuperioribus maxime ſeculis, feſta ſua, variatim inde revertentia, ne ipſi quidem dii (ut lepide apud Ariſtophanem in nubibus conqueritur Luna) cognoſcerent; ſed, cum ſacrarum epularum lautitias ſive ad verum lunae motum ſive ad elapſi ultimo anni rationem exſpectabant, τῆς ἑορτῆς, ob dierum ſive anticipationem ſive comperendinationem, μὴ τυχόντες, καὶ τοῦ δείπνου ψευσθέντες, *tam feſto die quam epulis fruſtrati*, redirent jejuni, eoque nomine Lunae ipſi graviter minarentur. Quin poſteaquam propius ad veras

lunae

lunae rationes acceſſerant novae periodi, ita ut non tam diſſimiles locos neomeniae, panegyres, & feſta quotannis redeuntia ſortirentur; ejuſmodi nihilominus manſit communium & embolimaeorum inaequalitas, atque ea alternationis diſparitas, ut ne ſic quidem communis menſurae omnino praeſtare potuiſſent officium ſine accuratiſſima ſimul emboliſmi cujuſlibet, praeter id genus caetera quae inaequalitatem pariebant, cognitione, qua operoſius vix quidquam erat in calculo, aut in turba periodorum incertius. Quamobrem, tametſi anni vocabulo, ubi veteribus Graecis de ſtipendiorum, verbi gratia, ſolutionis tempore, quod ad civilis anni rationem accipiendum erat, verba fiunt, lunaris denotatur (cujus rei expreſſiſſimum eſt apud Ariſtotelem in Oeconomicorum ſecundo, ubi Cleomenis fraudem memorat, exemplum;) attamen, intervallis per annos generatim deſignandis, alium quam naturalem ſeu ſolarem annum, aequabilem ſcilicet, ſtabilem, communem & notiſſimam menſuram, ſcriptorem apud eos quempiam, adeoque inter eos autorem noſtrum, adhibuiſſe credibile, puto, non eſt: Maxime autoris noſtri ſeculo; quod in periodum Calippicam primam, ut mox demonſtrabitur, incidit, cui, uti & proxime ſaltem ſuperiori, non modo ad aequandam lunarium anomaliam ſed etiam ad annos ſimpliciter deſignandos, ſolares, in uſu fuiſſe manifeſtum eſt. Inde annus abſolute Platoni in Timaeo dictus ſolaris eſt. *Lunae motu menſis*, inquit, *conficitur*, ἐνιαυτὸς δ᾽ ἐπειδὰν ἥλιος τὸν ἑαυτοῦ περιέλθῃ κύκλον, *annus vero, poſtquam ſol ſuum abſolverit circulum*, quod nec de alio anno ſolari quam quo nunc utimur intelligit, ad eundem ſcriptor vetuſtus Chalcidius. Neque de alio ſane anno loqui Ariſtotelem ſummorum aliquot virorum pace exiſtimo, ubi, temporum ſpatia explicando, dies duntaxat CCCLX, numero rotundo, annuae tempeſtati tribuere videatur. Libro VI de Hiſtoria Animalium capite XX, Κύει, inquit, ἡ μὲν Λακωνικὴ (κύων) ἕκτον μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ, τοῦτο δέ ἐστιν ἡμέραι ἑξήκοντα· κἂν ἄρα μιᾷ ἢ δυσὶν ἢ τρισὶ πλείονας ἡμέρας, καὶ ἐλάττους μιᾷ, *Geſtat uterum canis Laconica ſextam anni partem, quae ſexagenis ex diebus conſtat; quanquam uno alterove aut tertio die plures; pauciores vero uno*, ut recte vertit Julius Scaliger, & Theodorum Gazam, qui *aut uno vel altero die plus minuſve* habet, in corruptum notat incidiſſe exemplar. Et paulo poſt etiam Ariſtoteles, Ἔνιαι δὲ κύουσι τῶν κυνῶν τὸ πέμπτον μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ· τοῦτο δ᾽ ἐστὶν ἡμέραι ἑβδομήκοντα καὶ δύο, *Nonnullae canes uterum ferunt quintam anni partem, id eſt, dies* LXXII. Annus hic ſolaris intelligitur. Neque enim aut Ariſtotelis aevo, aut eo quod eum praeceſſit, lunaris tot dierum ſyſtema eſſe credebatur; quod ex periodorum Cleoſtrateae, Harpaleae, Metonicae, etiam Calippicae (nam poſt ejuſce etiam initia Ariſtoteles circa ſexennium vixit) ratione ſatis deprehenditur. Scio locum illum ad aequabilem Graecorum annum, uti appellatur, minorem trahi ab incomparabili viro Joſepho Scaligero. Atqui nec de ipſo anno, ita ei dicto, mihi quidem perſuadet. Ingenioſiſſimum agnoſco iuvenrum. Sed qua ratione veterum teſtimoniis ita ſubnitatur ut fides ei ſit habenda, nondum ex eruditiſſimis ejus lucubrationibus, quarum nec indiligens fui, mihi compertum eſt. Sed vero neque Ariſtotelem ex tot ſolum diebus annum ſolarem conſtitiſſe quis, ſine ſumma in magnum philoſophiae parentem injuria, autumet? Nam tum in Metonica enneadecaeteride tum in hebdomecontaexeteride Calippi (quibus utriſque labentibus floruit Ariſtoteles) annum ſolarem dierum fuiſſe CCCLXV, praeter horas appendices, ab eo ignorari plane nequibat. Sed rotunde ad morem locutus eſt vulgi, quod, utcunque recepta, ob aequationem & temporum per ſecula dinumerationem, accuratiori anni ſolaris quantitate, atque ea quae a vero propius abeſſet; exprimendis tamen anni partibus, quibus agriculturae, uteri geſtationis, & id genus aliorum tempeſtates menſurabat, ejuſmodi dierum numerum qui maxime multiplices haberet ex diebus integris conflatas partes, unde ſcilicet diviſioni eſſet commodiſſimus, uti fieri amat, retinebat; quinque, qui appendices erant, diebus, eo quod multiplicem diviſionem impedirent, non minus quam horis & momentis neglectis. Nam etſi quinta pars anni ſolaris, ſive Metonici ſive Calippici, dies habuit LXXIII, atque ita totidem dies pro quinta anni parte vulgo uſurpari potuit; attamen, ſi ad eum modum porro ſupputaſſent, nullam aliam ex diebus integris conſtantem habuiſſent; ſed in diviſione, ſeu partium pro vario uſu indicatione, ad momenta non ad dies ſatis incommode neceſſario numeraſſent. Sed notiſſima plerumque fuit numeri CCCLX, ut etiamnum eſt in calculo aſtronomico, commoditas. Alias autem integer annus, ut communis erat intervallorum menſura, ſolis integra revolutio Ariſtoteli aeſtimabatur. Et tralatitium ſatis eſt numeros rotundos, momentis quae calculum turbarent praetermiſſis, ubi pernecceſſaria non ſunt, adhiberi. Id ipſum fere quod hic Ariſtotelem feciſſe cenſemus, fecit olim Gregorius magnus, cum dies XXXVI anni Juliani pars decima ei habiti ſunt; uti videre eſt homilia ejus XVI. ad evangelia, & diſt. 5. de conſecratione, c. 16. Neque aliud juriſconſulti Romani, qui in eodem anno menſtruum tempus ſimpliciter dictum, nec termino dici quoti, a quo, ſignatum, triginta tantum diebus, atque hiſce multiplicatis menſes plures metiri ſolent; quod habetur c. De jure deliberandi, l. 22. §. 1 & 2. Idem docet Alexander Conſilio 114, Alciatus ad l. 98. Cum biſſextus D. de verborum ſignificatione, alii. Haud aliter, opinor, intelligendum eſt illud Cleobuli de duodecim anni filiis, quorum ſingulis triginta filiae, aenigma Graecum, quod in diſputationibus de anno Graecorum aſſerri ſolet; niſi forſan ad ſuperiora ſecula, quibus annum lunarem revera diebus CCCLX confici creditum eſt, ſpectet. Nec quid aliud innuere videtur togatorum ille doctiſſimus Varro, ubi apud Nonium, tot ſcribit ſtatuas aeneas Demetrio Phalereo Athenis dicatas,

Quot luces habet annus abſolutus.

Signanter dicit *annus abſolutus*. Non pro eo quod eſt annui ſolaris motus tempus abſolute finitum, ſed pro abſoluto illo & rotundo dierum numero, qui, diebus illis multiplicem diviſionem minime ferentibus liber & abſolutus, annum menſurare vulgo ſolebat. Inde eſt quod ſtatuarum numerus erat CCCLX, uti a Plinio libro XXXIV, capite VI, docemur. Sed quod addit Plinius, *nondum anno hunc numerum dierum excedente*, ab hoc ipſo Varronis loco perperam intellecto

tellecto emanaſſe ſuſpicor, & temere viro alioqui ſcientiſſimo excidiſſe. Neque enim hujuſmodi anni, ſive lunaris, ſive ſolaris, veſtigium, puto, circa Demetrii Phalerei ſeculum in Graecorum monimentis omnino occurrit. Erat autem Demetrius autori noſtro & primae periodo Calippicae labenti coaevus. Ita tandem annorum ſimplex dinumeratio, tum alibi apud Ariſtotelem, tum apud vetuſtiores Graecos, qui exſtant, de ſolaribus, ſeu Julianis, ſaltem qui Julianis proximant, intelligenda eſt. Ejuſmodi habendus etiam decennii calculus apud Homerum in Iliados ſecundo; quod nempe belli Trojani menſura. Inde Themiſtius ad Phyſicorum quarti extremum, Πόσῳ, inquit, χρόνῳ τὸ Ἴλιον ἑάλω; δέκα ἔτεσιν· τοῦτο δὲ ἐστι τοσαῦται περίοδοι τοῦ ἡλίου, *Quanto tempore Ilium captum eſt? Decem annis, id eſt, decem ſolis revolutionibus.* Annis ejuſmodi ſignantur apud Herodotum & Thucydidem (quorum uterque noſtro antiquior eſt) induciae, foedera, & quae ſunt id genus aliae temporum durationes. Atque inde eſt quod Thucydides, ubi annos Peloponneſiaci belli numerat, non per archontum ſeries aut nomina, quod idem eſt aeſi dixiſſet, non per annos lunares (quibus ſingulis archontes ſinguli imperabant) ſed per aeſtates & hyemes, quae annos plane ſolares ſignificant, ſe putare profitetur; & decennium ejuſdem belli integrum, & hujuſmodi nempe annis conſtatum, αὐτοδεκαετῶν vocabulo denotat, quod ὁλοκλήρων ſeu ſolidorum & naturaliter revertentium annorum ſpatio recte interpretatur ſcholiaſtes. Vide eum libro quinto. Hinc vetuſtiſſimis Graecorum, annum ſimpliciter dictum nomine a ſole, quem Λύκον vocabant, ſumpto indicari credebatur. Id Λυκάβας eſt, Homero uſurpatum Odyſſ. ξ. Macrobius Saturnalium I. cap. XVII. *Annum vetuſtiſſimi Graecorum* Λυκάβαντα *appellant,* τὸν ὑπὸ τοῦ λύκου, *id eſt, ſole,* βαινόμενον καὶ μετρούμενον. Λύκον *autem ſolem vocari Lycopolitana Thebaidos civitas teſtimonio eſt, quae pari religione Apollinem itemque Lupum, hoc eſt,* Λύκον, *colit, in utroque ſolem venerans.* Nec quiſquam alios quam ſolares in Eratoſthenis, noſtro coaetanei, canonibus chronicis intellexit. Iidem uſurpabantur in Chaldaeorum veterum & Ægyptiorum temporis calculo. Et tandem univerſe id verum fuiſſe videtur, etiam ab initio ſeculi, quod ſcribit Cicero in Somnio Scipionis (idque antequam in civilem uſum Romanis receptus eſt annus ſolaris, aliter quam ad lunares aequandos) *homines populariter*, ſeu vulgari temporum dinumeratione, *annum tantummodo ſolis reditu metiri.* Quin noſtrum & coaetaneos in Graecia, & ubicunque periodus Calippica civiles annos aequabat, ſcriptores ita reditu ſolis tempora menſos eſſe veriſimillimum eſt, ut etiam diem integrum ex quatuor quadrantibus confectum cuilibet quadriennio non minus nec aliter adjicerent quam Romani, poſt Julianam anni novationem, & chriſtianae etiamnum Europae gentes. Sic ratio certiſſima temporum conſtare potuit, & revertentium annorum initia ſatis retineri, quae, quadrantibus illis neglectis, per totum annum poſt periodum annorum MCCCCLX prorſum vagari neceſſe erat; uti in veterum AEgyptiorum rationibus. Calculus autem hujuſmodi quadrantum in Calippica periodo nemini non obvius erat. Nam anni ejuſdem ſolares ipſiſſimi erant Juliani. Et de annorum quibus uſus eſt noſter ratione hactenus. Plura de ea multo dici poterant. Sed doctioribus haec multa nimis videantur; quae tamen, ne harum rerum rudiores, variis apud veteres annorum formis turbati, in limine haeſitarent, praemonere diximus. Quod vero ad terminorum ad quos, ſeu citeriorum parapegmatum, annum attinet; cum intervalla omnia uſque ad Aſtyanactem Parium & Diognetum Athenienſem archontas (quos ἐπωνύμους ſeu annuos fuiſſe dubitandum non eſt) deducantur, par ſane eſt ut ante eorum initia quodlibet intervallum penitus abſolutum eſſe exiſtimemus, atque ſic putata ab autore tempora fuiſſe, ut in annum ſolarem qui proxime archontum horum initia antecedebat, univerſi termini citeriores incidant; habita nempe, ut neceſſarium eſt, ratione varietatis menſium, dierum, & anni tempeſtatum, ad quas ſigillatim ſpectabant termini a quibus, ſive ulteriores. Scio nihilominus τὸ ἕως ſeu ἕως, uti noſtro ſcribitur, id eſt, *uſque*, tam incluſionem quam excluſionem ſaepius ſignare. Et ſi incluſio hic eo intelligatur, annus terminorum erit ipſe archontum, quos diximus, annus; non autem qui praecedit, niſi excluſionem denotari ſentiamus, uti & ego quidem ſentio, & in hujuſmodi rationibus res ipſa ferme exigit. Atque ita ſane veriſimillimum eſt autorem noſtrum ipſo archontum anno chronologiam ſuam ſcripſiſſe. Quotus igitur annus ille archontum initia praecedens, ſeu annus terminorum citeriorum fuerit in periodo Juliana, quae tum communis tum optima annorum menſura eſt, perpendamus. Ut is rite eruatur, epochae autoris noſtri, de quibus omnino conſenſus eſt apud ſcriptores alios fide digniſſimos, obſervandae; atque ex eis per annorum adjectionem annus quem quaerimus prodibit. Cum autem, juxta tria illa, de quibus Varro apud Cenſorinum, temporum diſcrimina, obſcurum nempe ſeu, ut vocat ille, ἄδηλον, mythicum ſive fabuloſum, & hiſtoricum; in primo nullas, in ſecundo & tertio complures habeat noſter epochas; eae vero quae ad ſecundum ſpectant non minus ſint plerumque incertae quam quae ad primum, adeo ut de illis etiam inter veteres paſſim diſconveniat; e tertio duntaxat ſumenda ſunt quae hic uſui eſſe poſſint. Secundum autem, quod Olympiadum Iphitearum initia antreverit, apud noſtrum durat uſque ad epocham de colonia Syracuſas deducta ab Archia, regnante Athenis AEſchylo. Quae hanc praecedunt, intervalli ſunt mythici: Haec autem & quae ſequuntur, hiſtorici. In hiſtorico tamen intervallo, ad eliciendum annum terminorum, non ſine delectu adhibendae ſunt epochae. Etenim in hoc etiam ſunt nonnulla huic rei nimis incertae; quippe controverſae. Controverſam autem epocham hic in partes trahere, eſt ipſam, quam venamur, rem atque controverſioſam imprudenter relinquere. Super ſt igitur ut certiſſimas ſeligamus. Eae ſunt de quibus non ſolum unanimis inter ſcriptores editos ſed etiam inter hoſce & noſtrum reperitur conſenſus, quales ſunt anni aliquot archontum qui proximo ante noſtrum ſeculo imperia tenuere, adeoque etiam ei ante alias notiſſimi. Hujus generis ſunt omnium archontum anni qui, marmore numeris notati, Socratis mortem & Lachetem archontem ſequuntur: Ariſtocratis ſcilicet, Pytheae, Aſteii, Phraſiclidis, Nauſigenis, & Agathoclis, quos ſingulis ad hunc modum epochis adjectos exhibet marmor.

	Anni.	Archonte.
Ex quo	CXXXV	Ariſtocrate.
Ex quo mortuus eſt Philoxenus	CXVI	Pythea.
Ex quo Aſtydamas vicit	CIX	Aſtcio.
A pugna Leuctrica	CVII	Phraſiclide.
A morte Dionyſii Siculi	CIV	Nauſigene.
A morte Artaxerxis	XCIII	Agathocle.

Rerum aliarum in hiſce Epochis, praeter ipſos archontas, nihil ad id quod impraeſentiarum agimus ſpectat. Anni autem borum archontum in faſtis Atticis, nemine contradicente, Olympiadum & proinde periodi Julianae annis, quos ſubjicimus, ſignantur.

	Olympiadis.	Anno.	Periodi Julianae.
Ariſtocratis	XCV	2	4315
Pytheae	C	1	4334
Aſteii	CI	4	4341
Phraſiclidis	CII	2	4343
Nauſigenis	CIII	1	4346
Agathoclis	CV	4	4357

Ineundus igitur ita eſt calculus. Singulis archontum annis in periodo Juliana adjice ſingula marmorei autoris intervalla: Conficitur annorum numerus qui terminorum annum indicat. Ariſtocratis annus eſt in periodo 4315. Autoris intervallum 135, cui annis 4315 adjectis, fiunt 4450 in periodo. Itaque annus 4450, qui Olympiadi 129 reſpondet, eſt annus citerioris termini intervalli quod Ariſtoerate ſignatur. Eadem dinumeratione in caeteris quae ſequuntur adhibita, idem prodit annus. Sed monendum interea, anni in periodo ejuſmodi hic rationem habendam ut non aliud initium & finem ſortiatur quam initia binorum in fronte marmoris archontum, quae jam demum eruenda ſunt, patiantur. Neque enim periodi hujus anni minus ab alio quovis, in chronologicis explicationibus, die exordium pro re nata ſumere poſſunt quam a calendis Januariis; ut nemini non liquet cui varius ejus uſus incognitus non eſt. Cum igitur, labente periodo Calippica prima, ſub qua noſter ſcripſit, anni Attici civilis ſeu lunaris aut magiſtratuum, ſive τῆς πρυτανείας, caput ſub aeſtivum ſolſtitium figeretur, nemo non videt finem & initia anni terminorum circa eandem cecidiſſe tempeſtatem. Unde fit ut ſub aeſtivum ſolſtitium anni 4450 periodi Julianae, a calendis Januariis, ut vulgo, putati, initium habuerit terminorum annus; circa idem, quod ſecutum eſt, ſolſtitium, anni nempe periodi Julianae 4451, finitus; pridie ſcilicet neomeniae Hecatombaeonis menſis (in qua magiſtratus iniri ſoliti) ſeu ultimo anni praecedentis. Atque ita a ſolſtitio aeſtivo ad ſolſtitium, ad Atticorum temporum rationem, non a calendis Januariis, ut plerique hodie ad chriſtianorum, annos periodi marmori mox aptatos dinumeramus. Reſtat igitur ut binorum, quos diximus, archontum initiorum diem, caput nimirum anni lunaris ſeu τ̃ πρυτανείας, id eſt, neomeniam Hecatombaeonis, anni periodi Julianae 4451, in diebus item Julianis diſquiramus. Ea reperta, ipſa etiam anni ſolaris terminorum inde retro putandi initia aeque erunt manifeſta. Periodus Calippica, ſeu hebdomecontaexaeteris, quae annorum LXXVI cyclus eſt, ad cujus rationes lunares magiſtratuum quotannis initia aliter atque aliter ſe habuere, incepit ſub aeſtivum ſolſtitium anni periodi Julianae 4384, quod ſatis ex Ptolemaeo non uno in loco liquet. Id item pluribus & expreſſius, poſt virum ſummum Joſephum Scaligerum, oſtendit pridem vir ſane etiam ſummus Dionyſius Petavius in ſecundo de Doctrina Temporum, lib. II, cap XVIII. cujus ideo libentius hoc nomine obiter memini, ut exemplarium Ptolemaei editorum apud eum ibi caſtigationem ſaltem unicam, quae ad periodi hujus exordium ſpectat, ex manuſcripto Ptolemaei codice firmarem. Memorat Ptolemaeus ſub extremum libri IV, Almageſti, tres ab Hipparcho defectiones lunares obſervatas: τούτων ἤ, inquit, τὴν πρώτην φησὶ γεγονέναι τῷ νϐ ἔτει τ̃ δευτέρας κ̃ Κάλλιππον περιόδου, *primam ait commiſſam anno* LII *periodi ſecundae Calippicae.* Mendoſum hic numerum eſſe quovis pignore contendere vult Petavius, & νδ pro νϐ ſubſtituendum. Idque rectiſſime. Quod non modo Georgii Trapezuntii verſio, ubi LIV habetur, ſuadet, verum etiam tum calculus aſtronomicus, quo in XXVI gradu Piſcium eclipſis illa anno LIV periodi reperitur, tum periodi ipſius alibi apud Ptolemaeum computus demonſtrat. Et codex quem dixi, qui ante annos CC aut circiter pulcherrime exaratus κειμήλιον eſt bibliothecae inſtructiſſimae reverendiſſimi archiepiſcopi Cantuarienſis, eo in loco νδ habet. Annum item LIV hic notari in Latino Codice MS. ex Arabico verſo, qui ſervatur in bibliotheca Collegii Omnium Animarum Oxoniis, pridem monuit, idque amiciſſime, vir doctiſſimus Joannes Banbrigius, Aſtronomiae ibidem profeſſor digniſſimus. Caeteros autem annorum ejuſdem Ptolemaei capitis non aliter exhibet codex Cantuarienſis ac exemplaria typis vulgata. Sed vero, primo ita primae periodi Calippicae anno indicato, annum Julianae periodi 4451, anno Calippicae primae 68 reſpondere palam eſt. Neomenia autem Hecatombaeonis menſis anni periodi Calippicae primae 68, ſeu initium magiſtratuum in anno eo lunari, tam ad Petavianas quam ad Scaligerianas rationes cadit in VIII Julii. Eo igitur die inibant magiſtratus Aſtyanax noſter Parius & Diognetus Athenienſis arebontes. Itaque ſeptimo Julii, ſeu, quod in hoc anno idem eſt, pridie neomeniae Hecatombaeonis finitus eſt annus noſter terminorum, qui cum ſolaris, ut ante diſputatum eſt, fuerit, ab VIII die Julii retro putatus, ab eodem die in anno praecedente, ſeu 4450 Julianae iperiodi & 67 periodi ejuſdem Calippicae, ſumpſit exordium. Atque ita inter VII Julii anni alterius & alterius VIII, omnes intervallorum termini citeriores collocandi. Hiſce nixi fundamentis canonem conſtruximus chronicum annis tum periodi Julianae tum eis qui vulgarem D. N. Jeſu Chriſti epocham antevertunt ſignatum, quo ſine operoſiori aliquo calculo Epochae cujuſlibet autoris noſtri annus indicetur. Reges item Athenarum adjecimus, & archontas annuos ſeu ἐπωνύμους, quemadmodum in Marmore habentur. Sed & horum tandem initia & fines, quantum ſcilicet a doctiſſimis temporum interpretibus edocemur, qua ratione eliciantur hic ſubjungimus. Ad hanc rem, tempora quae in canone, quem infra exhibemus, primam annuorum archontum inſtitutionem ſequuntur, trifariam dividimus: In intervallum quod ab anno periodi 4030 uſque ad 4178 incluſis terminis protenditur;

tenditur; id quod hunc annum & 4294 interjacet; & demum, quod inde ad extremum ſuccedit. Intervalli primi, fateor me nulla ratione ita Attica tempora hactenus aſſecutum eſſe, ut qualeſnam periodi annorum ad aequandos utriuſque luminaris motus in uſu fuerint ſatis cognoverim. In obſcuro ſunt & incerto poſita quae de ea re ſcriptores reliquere. Atqui ex tetraeteridibus hebdomecontaexaeteridem confecit vir magnus Joſephus Scaliger, quam ut vetuſtiſſimam Atticorum temporum & certiſſimam menſuram, periodi Atticae vocabulo, tam in libris de Emendatione quam in canonibus edidit. Sed ingenium ſcientiſſimi herois & immenſam eruditionem multo magis ſemper admiratus ſum quam doctrinae illius periodi aſſentiri potui. Etiam ipſa quibus nititur ipſe teſtimonia (& res eſt ejuſmodi quae non tam artificis ingenio quam vetuſtatis teſtimonio ponderanda eſt) lectoris benignioris, ſi bene perpendantur, etiam cohibent aſſenſum, ſaltem non pariunt; quin adverſariis tela fiunt, quibus ſententia ejus, fidenter nimis tradita, non mediocriter enervatur. Conſule, ſi placet, quae contra diſputarunt & popularis noſter Thomas Lydiatus & Dionyſius Petavius. Caeterum quoniam impenſe autori periodus illa placuit, & aliis forſan non paucis ob incomparabilis viri autoritatem nondum diſplicet, tabellam adjicimus qua laterculum neomeniarum periodi Atticae apud Scaligerum, in I de Emendatione, pagina 42 & primo canonum, pagina 59, cuiquam ingredi liceat, & facillime neomeniam ſeu caput anni cujuſque archontis atque finem in primo canonis noſtri intervallo reperire.

Anni *Periodi Julianae*
3975
4051
4127

Neomenia autem ea eſt hic Gamelionis menſis. Nam ſeculis vetuſtioribus Gamelion anni civilis caput habetur, cui locus eſt ſub hybernum ſolſtitium. Dato nimirum, in hoc canonis intervallo, periodi Julianae anno, abjice numerum qui in tabella proxime minor eſt. Nam 3976 primus eſt primae periodi Atticae ſeu Scaligerianae hic labentis. Qui reſiduus habetur, in laterculo Scaligeriano neomeniam Gamelionis ſeu archontis initium indicat: Proximus demum in eodem laterculo, dempto triduo, finem oſtendit. Nam etſi pridie neomeniae Gamelionis proxime ſequentis annus lunaris finiebatur, attamen, ad Scaligeri rationes, duo annum clauſerunt, ad finem Poſideonis ultimi menſis, adjectitii dies, qui ἄναρχοι dicti, eo quod per illud biduum Athenae magiſtratibus carebant. Imperiis enim, ut vult ille, abibant ultimo die ſeu τῇ τριακάδι Poſideonis, adeoque triduo ante neomeniam. Biduo autem interjacente, comitia creandis magiſtratibus habita. Verbi gratia, Agon Pythicus, in canone noſtro, coronarius denuo fit anno periodi Julianae 4132, archonte Damaſia ſecundo. Numerus in tabella proxime minor eſt 4127; quo abjecto, reſiduus eſt 5. Huic reſpondit in laterculo Scaligeriano dies XXII Januarii pro neomenia Gamelionis, qua magiſtratum iniit Damaſias. Neomenia Gamelionis anni inſequentis eſt Januarii XIX, unde triduo dempto, dies ejuſdem Januarii XVI anni Damaſiae exitum indicat. Intervallo autem canonis noſtro ſecundo, omnia ad hanc diſquiſitionem adeo incerta ſunt ob octaeteridum Cleoſtrateae & Harpaleae uſus ignorationem, ut futile nimis eſſet contendere in eo initia & fines archontum certis diebus ſignare. Sed ſub hujus intervalli extremum ſaltem, ſi non antea, caput anni τῆς πρυτανείας ſeu magiſtratuum a Gamelione ſeu cardine hyberno tranſlatum eſt, quod neceſſario monendum, ad hecatombaeonem ſeu aeſtivum cardinem, quod non ſolum ex Antiphontis coaevi oratione XVI ſeu περὶ τοῦ χορευτοῦ, ſed etiam, ut alia omittamus, ex Thucydide liquet. De rege ſacrorum (qui in magiſtratibus annuis) locutus Antiphon, Τῆς δ' ἀρχῆς, inquit, αὐτῷ λοιποὶ δύο μῆνες ἦσαν, Θαργηλιὼν καὶ Σκιῤῥοφοριών, *Imperii ejus duo menſes ſupererant, Thargelion & Scirrhophorion*; quibus verbis manifeſto innuit inſequentis menſis, qui hecatombaeon eſt, neomeniam caput anni magiſtratibus creandis aptari fuiſſe. Thucydides autem de ipſo anno a cujus initio enneadecaeteridem ſuam, quae nondum in uſu recepta erat, auſpicabatur Meton, verba faciens libro II Πυθοδώρου, ait, ἔτι δύο μῆνας ἄρχοντος Ἀθηναίοις, μετὰ τὴν ἐν Ποτιδαίᾳ μάχην, μηνὶ ἕκτῳ, καὶ ἅμα ἦρι ἀρχομένῳ, Θηβαίων ἄνδρες ὀλίγῳ πλείους τριακοσίων ἐσῆλθον ἐς Πλάταιαν τῆς Βοιωτίας, *Cum Pythodoro duo praeterea menſes fungendi magiſtratus ſupereſſent, ſexto ſcilicet menſe a pugna in Potidaea commiſſa & ver jam incepiſſet, Thebanorum quidam paulo plures trecentis ingreſſi ſunt Plataeam Boeotiae*. Et verſioni huic adſtipulatur plane ſcholiaſtes vetus. Menſis igitur de quo loquitur Munichion erat jam labens; is ſcilicet qui vernorum primus erat; adeoque duo illi qui Pythodoro, primi enneadecaeteridis Metonicae anni archonti ἐπωνύμῳ, ſupererant, ut Thargelion & Scirrhophorion fuerint neceſſe eſt, & proinde ut Hecatombaeonem caput anni πρυτανείας teneret, uti poſtea, perpetuo tenuit. Tertium demum intervallum periodus illa Metonica ſeu enneadecaeteris occupat, ad cujus neomenias hecatombaeonis, quae ad noſtri ſpectant archontas, eruendas, ſimilem priori tabellam adjungimus, illi non omnino diſſimili. Numero reſiduo ingredere laterculum ſive Scaligerianum ſive Petavianum enneadecaeteridis Metonicae. Neomenia quam quaeris in diebus Julianis ſtatim occurrit; ſed diverſimode pro diverſis quas amplexantur illi putandi rationibus. Scaligerianum habetur in II de Emendatione pag. 77 & canonum I pag. 64. Petavianum lib. II de Doctrina Temporum cap. XIII.

Anni *Periodi Julianae.*
4281
4300
4319
4338
4357

Diſcrepantiae autem cardo in hoc verſatur, quod alter neomenias hecatombaeonis ſolſtitium aeſtivum nunquam vult antevertiſſe; alter, tam antevertiſſe quam ſecutas eſſe. Nam de periodi hoc initio & emboliſmorum numero controverſia non eſt; de horum vero locis, non exigua. Sed de ea re non eſt hic diſputandi locus. Vide quae in canone notamus ad annum periodi 4305. In archontis autem cujuſlibet exitu ſeu anni fine hic eruendo, pro triduo quod in periodo Attica, a proximi anni neomenia demitur, dies quinque hic ſubtrahere oportet. Nam αἱ ἄναρχοι ἡμέραι ſub Metonica enneadecaeteride quatuor erant; de quibus diſerte Ulpianus rhetor ad Demoſthenis orationem contra Androtionem.

Abſoluto demum apparatu noſtro ad Epochas chronologico, loco non ita importuno, obiter adjicere

adjicere liceat de menſium Atticorum ordine & textu corollarium non omnino contemnendum, quod ad calcem Ptolemaei magnae conſtructionis, quam diximus, manu exaratae reperitur. De menſibus iis atque ſingulis eorum locis diu eſt quod deſudarunt viri doctiſſimi, Theodorus Gaza, Gregorius Giraldus, Hadrianus Junius, Joannes Lalamantius, alii. Sed fruſtra nimis plerique. Feliciori multo pridem opera Joſephus Scaliger, & nuperrime Dionyſius Petavius tam ad S. Epiphanium quam in Doctrina Temporum. Sed nec in eorum contextu Scaligero adverſatur Petavius, praeterquam quod Macmacterionem Boedromioni proximaſſe vult, nec Pyanepſionem interveniſſe, ut Scaliger, ſed eſſe ſecutum. Ad calcem autem Ptolemaei, quo utimur, eadem ipſiſſima contextus forma qua Scaliger eos diſpoſuit, occurrunt, a vetuſto aliquo, nec imperito, quod dubitari nequit, Mathematico, cum Romanorum, Macedonum, Perſarum, Arabum & Aegyptiorum menſibus, in chronologorum uſum, ad hanc faciem, non alio quam ſcriptus eſt codex ipſe charactere, adjecti;

ΑΘΗΝΩΝ.	ΡΩΜΑΙΩΝ.	ΜΑΕΚΔΟΝΩΝ.	ΠΕΡΣΩΝ.	ΑΡΑΒΩΝ.	ΑΙΓΥΠΤΙΩΝ.
Ποσειδεών.	Σεπτέμβριος.	Ξανθικός.	Φαρφαρδίν.	Μυχαρέμ.	Θώθ.
Γαμηλιών.	Οκτώβριος.	Αρτεμίσιος.	Αρδιμπεας.	Σαφάρ.	Φαωφί.
Ανθεστηριών.	Νοέμβριος.	Δαίσιος.	Χορτάτ.	Ραμπιαὰ ακὰλ.	Αθύρ.
Ελαφηβολιών.	Δεκέμβριος.	Πάνεμος.	Τυρμά.	Ραμπιαὰ αχερ.	Χοιάκ.
Μουνυχιών.	Ιανουάριος.	Λῷος.	Μερτάτ.	Ντζαματέλα.	Τυβί.
Θαργηλιών.	Φεβρουάριος.	Γορπιαῖος.	Σαρεβάρ.	Ντζαμαδιλάχερ.	Μεχείρ.
Σκιρροφοριών.	Μάρτιος.	Υπερβερεταῖος.	Μεχίρ.	Ραντζάπ.	Φαμενώθ.
Ἑκατομβαιών.	Απρίλιος.	Δῖος.	Ἄπάν.	Σαμπάν.	Φαρμουθί.
Μεταγειτνιών.	Μάϊος.	Απελλαῖος.	Αδίρ.	Ραμαδάν.	Παχών.
Βοηδρομιών.	Ἰούνιος.	Αδιναῖος.	Νταί.	Σαυάλ.	Παυνί.
Πυανεψιών.	Ἰούλιος.	Περίτιος.	Μπαχμάν.	Δυλκαδάν.	Επιφί.
Μαιμακτηριών.	Αὔγουστος.	Δύστρος.	Αυφανδάρ.	Δυλχετζέ.	Μεσορή.
			ὠ αἱ κλοπιμαῖς. ε ἡμέραι.		Επαγόμενος.

non ut gentis alterius menſium loci, in anno naturali, menſium alterius locis ubique reſponderent (quid enim Septembri Romanorum cum Attico Poſideone, qui primus menſis eſt hybernus?) ſed ut tum menſium cujuſque gentis textus, tum diverſa veterum annorum civilium initia, menſibus primis ſignata, exhiberentur. Fideliter deſcripſi etiam ea in quibus a librario plane peccatum eſt. Illud enim ὠ αἱ κλοπιμαῖς ε ἡμέραι in Perſarum laterculo legi debet καὶ αἱ κλοπιμαῖαι ε ἡμέραι *furtivi quinque dies*, ſeu מסתרקאת *Muſterakath*, uti eodem ſenſu vocant Perſae. Eos inde μαστιαρχὰ appellat Iſaacus Monachus in canone Perſico, apud Chriſtmannum. De hiſce & Perſicorum menſium nominibus, quae hic, uti etiam in tabulis Alfonſinis, Alfragano, & Iſaaco jam dicto depravate nimis leguntur, vide Joſephum Scaligerum de Emendatione lib. III, capite de anno vago Jezdegird, pagina 200, & canonum lib. III, ad caput XI, & ibi Georgium Chryſococcem. Adde Petavii de Doctrina Temporum libri III, caput IX & ſequentia. Arabicos item menſes, quorum aliqui in portentoſa vocabula (ut fieri ſaepius amat cum quid ex orientalibus linguis Europaeis characteribus exprimitur) degenerarunt, habes apud Scaligerum de Emendatione libro II, pagina 107. Ῥαμπιαὰ ακὰλ in Arabum laterculo & Ῥαμπιαὰ ἄχερ Arabice ſunt רביע אלאול *Rabiu Alawol* & רביע אלאחר *Rabiu Alacher*, id eſt, *Rabiu prior* & *Rabiu prior* & *Rabiu poſterior*. Eadem vocabula priorem & poſteriorem notant in binis ſequentibus, quorum uterque גמאדי *Giumedu* dictus. Id hic Graecis characteribus ſonat Ντζαμὰτ aut Ντζαματί. Conſule Scaligerum in canonibus pag. 235. Sed de Macmacterionis loco praeter Scaligerum de Emendatione lib. I, pag 31. Vide porro Petavii diſputationes libro I, cap. X, & libro IV, cap VIII & ad S. Epiphanii Haereſim LI, pagina 135. Adi etiam Gaurici additiones, quae ad calcem Almageſti a Georgio Trapezuntio verſi habentur. Laterculus autem, qui prae oculis etiam eſt, menſium Macedonum (in quo pro Περίτιος, Περίτιος legendum) non ſinit ut caſtigationem editorum venerabilis Bedae noſtri exemplarium de temporum ratione praetermittamus. In ejus quem diximus libelli capite XII, Graecorum menſes ita recenſentur. *Vocatur autem apud eos ipſe December* Ελαφηβολιών, *Januarius* Νυχιών, *Februarius* Θαργηλιών, *Martius* Διστρος, *Aprilis* Ξανθικὸς, *Maius* Αρτεμίσιος, *Junius* Δίσιος, *Julius* Πάνεμος, *Augustus* Λῷος, *September* Γερπιαῖος (pro Γορπιαῖος) *October* Υπερβερεταῖος, *November* Δῖος. Portentoſa plane eſt enumeratio. Quid Elaphebolioni cum Diſtro, Xantico, & Macedonum caeteris? Quid Thargelioni? Hi enim Attici menſes inter illos Macedonum locum nunquam habuere. Νυχιών vero omnino verbum nihili eſt. Forſan Munichionis reliquiae. Sed & ita hinc non minus ablegandum quam Attici menſes caeteri. Et nimis oſcitanter Joannes Noviomagus, qui ſeriem menſium Graecorum ex depravatiſſimo hoc loco excerptam Bedae autori tribuit. Caeterum Graecorum vocabulo Macedonas tantum ſeu Syromacedonas aeternum illud Britanniae decus hic innuit, nec alios quam Macedonum menſes revera nominavit. Ita ſcilicet ſcripſit ipſe; *Vocatur autem apud eos ipſe December* Ἀπελλαῖος, *Januarius* Ἀδιναῖος. *Februarius* Περίτιος, *Martius* Δίστρος, *Aprilis* Ξανθικὸς, &c. Id diſcimus

ex vetuſtiſſimo Bedae exemplari MS. in inſtructiſſima nobiliſſimi viri Roberti Cottoni bibliotheca, ubi ad hunc modum locus ille exaratur; Graecis, ut fit, nominibus aliquantulum corruptis. *Vocatur autem apud eos ipſe December* Apileos, *Januarius* Exdyuios, *Februarius* Perithios, *Martius* Diſtrios, *Aprilis* Xanthicos, *Maius* Artemiſeos, *Junius* Deſeos, *Julius* Panemos, *Auguſtus* Loos, *September* Gorpicos, *October* Hyperberetaeos, *November* Dios. Ita notiſſimo & perpetuo menſium Macedonum textu uſus eſt doctiſſimus Beda. Elaphebolioni, Thargelioni, Nychioni ſeu Munichioni, nempe Atticis, nullus ibi locus erat, antequam ſive ab exſcriptoribus imperitis ſive a negligentibus editoribus perperam, neque ſumma ſine injuria, praeberetur. Quin ſatis obvium ſane fuiſſet, etiam ex ipſius Ephemeride, ſua menſibus hic tribus nomina reſtituiſſe. Nam in ea Graecorum duodecim menſes vocabulis item Macedonicis adnotantur.

Ad Veteres Graecorum Epochas NOTAE HISTORICAE.

Linearum in hiſce numerus ad exemplar Epocharum ſuperius elementis majuſculis deſcriptum ſpectat.

CUM pleriſque hujus ἀναγραφῆς primae lineae elementis etiam autoris nomen diſparuiſſe credo. Autorum nomina in orationis textus initio locos, ſeculis vetuſtioribus, habuiſſe nemo neſcit qui Herodotum aut Thucydidem ſalutavit. Atque ut eorum codices membranei aut chartacei, ita noſtri, qui a prima perſona ſermonem auſpicatur, marmoreus erat. Nam ut temporis injuriam propulſando, poſteritati tutius conſuleretur, cippis ſaxeis, στήλαις ſeu κύρβεσι, velut libris ſeu tabulis publicis, tam res veterum geſtas & temporum rationes quam leges, pacta, deorum & mortuorum titulos, vota, incidi ſolenne erat. Euhemerus Siculus *res geſtas Jovis, & caeterorum qui dii putabantur, collegit, hiſtoriamque contexuit ex titulis & inſcriptionibus ſacris, quae in antiquiſſimis templis habebantur*, ut diſerte meminit Lactantius de falſa religione, cap. XI. Etiam columnae aureae in fano Jovis Triphylii poſitae, qua perſcripta erant ejuſdem numinis geſta, eidem hiſtorico, quem poſtea interpretatus eſt Ennius, uſus erat maximus. In Sicyone item ἀναγραφὴ erat ſeu deſcriptio ejuſmodi ſacrata, unde Heraclides in librum ſuum de muſicis Junonis Argivae, autiſtitum, poetarum etiam, & muſicorum celebriorum nomina traduxit. Teſtis eſt Plutarchus libro de muſica, cui hujuſmodi ſcriptores ἀναγεγραφότες generatim, ſive *deſcriptionum* aut *recenſionum autores*, non ſemel dicuntur. Columellae item quibus Creteoſes ſacra deſcripſerant Corybantum a Porphyrio in ſecundo περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων memorantur. Quin obvium eſt quod de columnis illis Sethi nepotum, lateritia altera, altera ſaxea, quibus ſyderalis ſcientiae inventa ſua mandarunt, habet Flavius Joſephus. Et de priſcis Danis Saxo Grammaticus libro de ſitu Daniae; *Majorum acta patrii ſermonis carminibus vulgata, linguae ſuae literis, ſaxis ac rupibus inſculpenda curabant.* Paulo item poſt; *voluminum loco vaſtas moles amplectebantur, codicum uſum a cautibus mutuantes.* Et lacuna haec ita forſan partim ſupplenda, ἀνέγραψα τοὺς ἄνωθεν χρόνους ἀρξάμενος, &c. *Superiora tempora deſcripſi auſpicatus*, &c.

Pag. 1450. lin. 2. ἐμ Πάρῳ ....νάκτος.] ἐμ Πάρῳ ἐπὶ Ἀστυάνακτος, *In paro, Aſtyanacte.* Vix fieri potuit ut aliud fuerit nominis initium. Parus igitur ex Cycladibus maxima & olim florentiſſima inſula, utcunque imperio Attico, ut vicinarum pleraeque, ſubjecta, ſuos habuit archontes annuos, quemadmodum ipſae Athenae, quae ſummum adminiſtrationis civilis exemplar fuit populis circumjacentibus. Ita Delii, ita alii. Videſis Gruteri inſcriptiones, pag. 400. 8. 405. 1. & 1021. 7. Autorem autem hunc Parium fuiſſe aequum eſt ut conjectemus. Ἀναγραφὴν ſuam, ſive opus chronologicum, popularis archontis nomine ſignavit, ut ita & patriae honorem haberet, & popularium captui rem facilius accommodaret, omnia ad calculi terminum domi fixum & notiſſimum deducendo. Atticum vero inſuper adjecit, idque meritiſſimo, non ſolum quod reipublicae Athenienſis majeſtatem (quam tamen eo aevo varie affligebant Macedonum reges) Parii proculdubio obſervabant, ſed etiam quia epocharum, unde intervalla putarat, characteres communes & perpetui erant ſive reges ſive archontes Athenienſium. Quod genus characterum apud Parios, quorum reſpublica minorum erat gentium, haud omnino eſt veriſimile extitiſſe

Ibid. lin 6. Ἄρειος πάγος] De Areopago, ſeu rupe Martia, ante alios, conſulendi Joſephus Scaliger ad numerum Euſebianum DI, & Joannes Meurſius in libro ſingulari qui *Areopagus* dictus. Paulo ante legendum plane, Ἀθήνησι ἐν τῷ Ἀρεί, &c.

Ibid. lin. 7. τὰ Σωτήρια ἔθυσεν] Sacra, Soteria dicta, a Deucalione, qui aquarum vim fugerat, Jovi Phyxio, ſive qui fugientibus opem ferre ſolet, fiebant. Sic Apollodorus περὶ θεῶν, lib. I. Et Jovis Φυξίου meminit etiam Apollonius Argonauticorum II & IV, cujus ad hanc rem ſcholiaſtes item viſendus.

Ibid. lin. 8. ......κτύων Δευκαλίωνος] De Amphictyone & Pylaico conventu, & legibus Amphictyonicis ab eo inſtitutis, videſis Strabonem lib. VIII & IX, Dionyſium Halicarnaſſenſem lib. IV, ubi de Tullio rege, & Pauſaniam in Phocicis, praeter Amphictyonum decreta, quae apud Demoſthenem in oratione de Corona obvia ſunt. Adde inſcriptiones apud Gruterum, pag 129. 15. & 1021. 7. quae, ni fallor, eaedem ipſae ſunt; item Michaelem Apoſtolium in Proverbiorum Centuria III. 4. Sacra autem quorum hic mentio in fano Cereris ſeculis poſterioribus peragi ſolebant. Strabo lib. IX, de Thermopylis locutus, Ἔστι δὲ καὶ λιμὴν, inquit, μέγας αὐτόθι, καὶ Δήμητρος ἱερὸν, ἐν ᾧ κατὰ πᾶσαν Πυλαίαν θυσίας ἐτέλουν οἱ Ἀμφικτύονες, *Eſt etiam portus ibidem magnus, & Cereris fanum, ubi ſingulis Pylaicis conventibus Amphictyones ſacrificabant.* [Συνῆγε τοὺς περὶ, &c.] & paulo poſt, καὶ ὀνόματι Ἀμφικτύονας]

nemo

nemo in mutilis hujos periochae vocabulis agnoſcere non poteſt.

Ibid. lin. 10. .... ώτιδες] Φθιώτιδ☉ legendum. Phthiotidis, Theſſaliae regionis, rex erat Deucalion, & poſt eum filius ejus Hellen. Ita Thucydides lib. I, Conon apud Photium, cod. CLXXXVI, ſectione 27, alii.

Ibid. lin. 11. ϗ τὸ ἀγῶνα Παναθ..ναι...] Dubium non eſt de certamine Panathenaico verba fieri. Et videtur ſane aut de prima ejus inſtitutione, aut de ſancito aut conſilio ſub Amphictyone habito de eo inſtituendo ac poſtmodum celebrando. Sed origo ejus plerumque Erichthonio regi tribuitur; de qua re mox plura. Caeterum ante Erichthonium Ἀθήναια *Athenaea*, non *Panathenaca*, certamen illud dictum eſſe ſcribit Iſter, vetuſtus rerum Atticarum autor apud Harpocrationem in Παναθήναια. Ipſum igitur certamen, utcunque nuncupatum, Eriehthonio, etiam Iſtri ſententia, vetuſtius.

Ibid. lio 12. τὸ Καδμείαν.] Cadmia primo oppidum ſeu urbs erat. Poſtea Thebis, juxta quas condita eſt, auctis, arx ſeu ἀκρόπολις Thebarum dicta eſt; ut capitolium, arx Romana.

Ibid. lin. 13. ......νικης ἐβασίλευσαν.] Viderint hic perſpicaciores annon haec ad Tyri & Sidonis regnum, numero Euſebiano DLX notatum, ſpectent. Φοινικης ἐβασίλευσαν eſt *in Phoenicia regnarunt*, cujus urbes Tyrus & Sidon. At qui regnarunt Euſebio ſunt ibi Cadmus & Phoenix ex AEgypto profecti. Cadmus vero Agenoris F. qui idem eſt & Phoenicis frater, Bacchi ſcilicet avus, apud noſtrum triennio antequam hi, quicunque fuerint, regnare coeperunt, Thebis Boeoticis regnavit. Sed mira videtur apud Euſebium temporum quae ad Cadmum ſpectant luxatio. Vide ad dictum numerum Joſephum Scaligerum. Vide item Euſebium numero DLXXXVII & DCXI, & in Graecis pag. 26.

Ibid. lin. 14 Ἀφ᾽ ὗ ναῦς..........ἐξ Αἰγύπτου εἰς τὴν, &c.

Ibid. lin. 15. ϗ ὠνομάσθη πεντηκόντορ☉.] De Danao & filiabus quinquaginta, paſſim veteres: Sed de *pentecontori* nomine, navi longae qua ex AEgypto profugere indito, raro. Ita dictam ſcribit diſerte Apollodorus Bibliothecae lib. II, idque a filiarum numero, uti etiam Euſtathius ad Iliados α. Sed nominis originatio ea mira eſt. A remorum potius numero ſeu verſu aut ordine unico qui ex quinquaginta conſtabat, impoſitum eſt, uti & Argonavi. Ita etiam τριακόντορος, τεσσαρακόντορος & ſimiliter oaves aliae longae dictae. Hanc primam fuiſſe navem longam ſcribunt nonnulli. Hyginus Fabula CCLXXVII. *Minerva prima navem biproram Danao aedificavit, in qua AEgyptum fratrem profugit.* Tantundem etiam fabula CLXVIII. Et Plinios lib. VII, cap. LVI. *Navem primus in Graeciam ex AEgypto Danaus advexit. Ante ratibus navigabatur, inventis in mari rubro inter inſulas a rege Erythra.* Conſule item Nonni Συναγωγὴν ad Gregorii Nazianzeni invectivam primam numero ξζ. Erythras autem rex non alius quam Edomus Jacobi patriarchae frater viris doctis, nec immerito, habetur. Adi, ſi placet, Joſephum Scaligerum ad Feſti *AEgyptinos*, & Nicolai Fulleri miſcellanea ſacra lib IV, cap XX. Poſtea ad plures remorum ordines deventum eſt; de quibus viſendi quidem Lazarus Baiſius & Gregorius Gyraldus in lis quae de re navali edidere, ſed in primis ante alios magnus Scaliger ad numerum Euſebianum MCCXXX, & Willebrodus Snellius in praefatiooe ad ſuam hiſtiodromicen.

Ibid. lin. 16. ϗ Ἑλικὴ ϗ Ἀρχεδίκη] Quae praecedunt, reliquias eſſe puto aliorum ſororum aliquot nominum. Sed vero in diſſentientibus apud veteres harum nomenclaturis Archedicen nullibi reperio. Hae forte videntur lectae ad peragendum ſacrificium; de quo proxime.

Ibid. lin. 17. ἔθυσαν ὅτι τῆς ἀκλης ἐμ Παρα..άδι ἐν Λίνδῳ] Quid τὸ Παρα..άδι hic denotet, niſi regio fuerit Lindi urbis Paragas, aut hujuſmodi quid dicta, fateor me prorſus neſcire. Ex elementorum quae ſuperſunt in marmore veſtigiis elicuerit forſan quis ΠΑΡΑΡΑΔΙ aut ΠΑΡΑΓΑΔΙ. Sacrificabaot autem virgines Minervae deae, cui fanum in littore ab eis exſtructum ſcribit Strabo lib. XIV. Et Lindia Minerva, quae proculdubio eadem eſt, memoratur Apollodoro lib II, Diodoro Siculo bibliothecae V, & Suidae, & Apoſtolio in Ῥοδίων χρησμός.

Ibid. lin. 18. ..... Ἐριχθόνιος Παναθηναίοις τῆς πρώτης ἡμερησίοις] Quicquid id fuerit quod de Agone Panathenaico ſuperius ſub Amphictyone, idque hujus periochae rebus decennio vetuſtius, traditum erat; hinc videtur liquere ſub Erichthonio primo Agonem celebratum fuiſſe. Etiam primo eum hunc inſtituiſſe, ſcribunt Hellanicus, & Androtion, ſcriptores Attici, apud Harpocrationem: Ἤγαγε τὴν ἑορτὴν ὁ Ἐριχθόνιος ὁ Ἡφαίςου. quae verba utrique tribuuntur. Ita etiam Apollodorus lib. III, Hyginus in poetico aſtronomico, in Heniocho; & commentarius vetus ad Arati phoenomena, quae Germanici Caeſaris dicuntur. De ſacro hoc certamine, quod duplex erat, ſi veterum teſtimonia velis, coofulendus Joſephus Scaliger in Euſebianis animadverſionibus ad numeros DCCLXXXIX & MCCCCLIV; in primo de Emendatione Temporum, capite de periodo Delphorum Pythica; addendis eidem operi pag. 739, & in canonum lib. III. pag. 224, 225. Item Joannes Meurſius in fortunae Atticae cap. III, & in libro de Panathenaicis ſingulari, cum eis quae congeſſit Petrus Caſtellanus in Ἑορτολογίῳ. Adde Euſtathium ad Iliad. β. in illud Homeri, Κοῦροι Ἀθηναίων περιτελλομένων ἐνιαυτῶν, quod de Panathenaica pentaeteride intelligit; praeter Coelium Rhodiginum lib. II, cap. XXVII, & Michaelem Apoſtolium centuria xv. 80.

Ibid. ἅρμα ἔζευξε] Hyginus poetici aſtronomici lib. II. *Alii*, inquit, *anguina crura habuiſſe Erichthonium dixerunt, eumque primo tempore adoleſcentiae ludos Minervae Panathenaca feciſſe, & ipſum quadrigis cucurriſſe; pro quibus factis inter ſidera dicitur collocatus.* Quadrigis igitur in ipſis Panathenacis certavit, & victor evaſit primus. Virgilius Georg III.

Primus Erichthonius currus, & quatuor auſus
Jungere equos, rapidiſque rotis inſiſtere victor.

Dum victorem ait fuiſſe, celebratos ab eo ludos indicat. Et frigide nimis ibi Servius, cui *victor* apud doctiſſimum poetam *ſui propoſiti effector* tantum habetur. Eum tria equarum millia, quarum pleriſque pulli erant, nutriviſſe etiam meminit Joannes Tzetzes Chiliade III, cap. LXIII. Quadrigarum etiam inventionem Erichthonio tribuebaot plerumque Graeci, ſaltem in Graecia.

Euſebius

Euſebius numero DXLIII, *Erichthonius primus quadrigam junxit in Graecia. Erat quippe apud alias nationes.* Sed numero CCCCXLVII. *Trochilus primus fertur junxiſſe quadrigam.* Trochilus ille Callitheae filius erat, primae Junonis Argivae ſacerdotis; ut Theon in commentariis ad Aratum. Callithyia Piranthi Spirantis, filia ea dicitur Africano apud Euſebium, Chronicorum parte priore, pag 25. At quin Trochili nomen pro Argivo Orſilocho apud Hyginum, in Heniocho, ſubſtituendum ſit, dubitare non poſſum. Alibi enim quiſnam Orſilochus dictus quadrigarum inventor reperitur? Et de ea re, atque depravato apud alios Trochili nomine, optime Paulus Leopardus in Emendationum, lib. I, cap. XV. Tantum abeſt ut magno Scaligero aſſentiam ubi Corippi lacunam in Euſebianis hoc nomine ſupplet. Corippus, lib. I.

.... referam primum junxiſſe quadrigas,
Et currus armaſſe novos, Pelopemque ſecundum
In ſoceri veniſſe necem ———

Orſilochum referam legi vult ille; corrupto nomine ab Hygino delumpto. Thomas Dempſterus fidenter ibi *Cecropidem* pro *Erichthonio* inſerit. Senſus placet; ſed vocabulum inſertum non omnino. Erichthonium junxiſſe primo quadrigas a Corippo ibi innui, non eſt cur non plane fateamur. Ea enim vulgo obtinuit opinio; ut ſcilicet Pelopem ſecundo, inſtituto etiam certamine. At vero *Cecropidis* nomine Erichthonium ſatis obſcure deſignaſſet, neque aliter quam qui nude *Romulidis* ſingularem aliquem Romanorum imperatorem. Quid dubitemus *Heniochum referam primas*, &c. legere? Ita res ipſa ſuadet, & notiſſimum Erichthonii nomen; notiſſimum ſcilicet priſcis aſtronomis, ſaltem quotquot eorum eum primum junxiſſe quadrigas cum pleriſque ſenſere. Neque ideo eſt *Heniochus* magis appellativum quam proprium quod *aurigam* interpretetur. Ita migravit hic in proprium, uti olim etiam *Heniochi*, a Telchio & Amphito Caſtoris & Pollucis ἡνιόχοις ſeu aurigis, ad deſignandam gentem illam in Sarmatia; de qua Plinius lib. VI, cap. V. Etiam τὸ *auriga* ut proprium ejus nomen uſurpatur, uti apud Arabas כא שק אלענאן ſeu *retinens habenas*, quod id ipſum cum *Heniocho* ſonat; cum interim ſignram huic nomini, ut proprio, interdum pingant Arabes mulum elitellatum erectum; quod ex Scaligeri notis in Manilium diſcimus. Sed vero & *Ophiuchus*, *Sagittarius*, *Arctophylax*, *Engonaſin*, *Aquarius* non tam appellativa ſunt quam propria in coelo nomina AEſculapii, Centauri, Arcadis, Herculis, Ganymedis, aut aliorum quos ibi finxit vetuſtas: Atque ita *Heniochus* Erichthonii, Corippi lacunae reſtituendus.

Ibid. ΕΖΕΥΞΕ] Non licuit per operarum formas omnes archetyporum figuras ubique repraeſentare; quod tamen plerumque in univerſis, ſed in prioribus binis exacte, fecimus, exceptis tantummodo Π & Ζ. de quibus & aliis aliquot ejuſmodi rebus minutulis hic ſimul viſum eſt monere. Τὸ Π tum in chronologico hoc marmore, tum in Smyrnaeorum decretis & foedere, perpetuo crus quod ad dextram vergit, habet dimidiatum, ad hunc modum Γ͞. In recentioribus inſcriptionibus quas dedimus utrumque crus aeque ſemper extenditur; & Ζῆτα etiam non aliter quam uſitatis typographorum formis exaratur. In vetuſtioribus autem hiſce binis Ζῆτα hae ſemper figura ⌶ occurrit, quae ἦτα ὕπτιον ſive *Eta ſupinum* dicitur Alypio. Hanc autem ⌶ formam pro Ξ uſurpatam nondum animadvertimus. Imo ſuſpicamur virum doctum, qui id ex multis antiquitatum veſtigiis a ſe obſervatum ait, aſſiui figura deceptum eſſe. Vide Ortelii theſaurum geographicum in *Cyzicus* & in *Sangarius*. Et vereor ſane ne τὸ Τ in ΚΥΤΙΚΗΝΩΝ (proculdubio pro Κυζικηνῶν) apud Adolphum Occonem in Antonini philoſophi numiſmatis inde natum fuerit, quod vetus τὸ ζῆτα ſeu ⌶ figura eum qui deſcripſit fefellerit. De literarum Graecarum formis vetuſtioribus non eſt cur plura hic adjiciamus. De eis vide eruditiſſimam V. Cl. Claudii Salmaſii diatribam ad conſecrationem templi in agro Herodis Attici, ubi etiam magni Scaligeri errores de Ionicarum formis, quas ad Euſebium memorat, meritiſſimo caſtigat. Τὸ Κ autem in Γ, & τὸ Ν in Μ, cum nempe finales eſſent, non aliter fere quam in compoſitione tranſiiſſe (quod a pronunciationis more fluxiſſe nemo dubitet) bina illa marmora legentibus palam eſt. Adjectum porro τὸ ν plerumque tertiis perſonis ſingularibus temporum aliquot & dativis caſibus pluralibus, tametſi vocalis non ſequatur, legenti obſervandum eſt. Neque de eo ita ſentiendum ac ſi aut ab Attico idiotiſmo aut quadratarii errore manaſſet. Certe vetus mos Graece ſcribendi, ut videtur, id plerumque exigebat. Servatur in bibliotheca inſtructiſſima nobiliſſimi viri Roberti Cottoni mutilum Geneſeos exemplar ante annos M, ni fallor, literis quadratis exaratum, in quo illa ſcribendi formula obtinet; ut cap. VIII. Ἐξαπέστειλεν τὴν περιστερὰν ἐκ τῆς κιβωτοῦ, καὶ ἀνέστρεψεν πρὸς αὐτὸν ἡ περιστερά, καὶ εἶχεν φύλλον, &c. Paſſim in eodem codice eadem ſcribendi ratio.

Ibid. lin. 19. Θεῶν μητρὸς ἰφάνη ἐν Κυβέλοις] De deorum matris, Rheae ſcilicet ſeu Berecynthiae, ſacris nunc primo celebrari coeptis, verba ſunt. Phrygiae mons *Cybela*, *Cybeli*, & *Cybelus* dictus, etiam ipſi deae *Cybeles* nomen dedit. Strabo, Stephanus, alii.

Ibid. Καὶ Ὕαγνις ὁ Φρύξ] Alexander, autor de rebus Phrygiis vetuſtus, apud Plutarchum libro de muſica teſtatur item Ὕαγνιν πρῶτον αὐλῆσαι, *Hyagnin Phrygem primo tibiis ceciniſſe.* Et Apuleius fuſius & eleganter, Floridorum I. *Hyagnis*, inquit, *fuit, ut fando accepimus, Marſyae tibicinis pater & magiſter, rudibus adhuc muſicae ſeculis, ſolitus ante alios cantus canere; nondum quidem tam flexanimo ſono, nec tam pluriformi modo, nec tam multiforatili tibia. Quippe adhuc ars iſta reperta novo commodum oriebatur. Nec quidquam omnium eſt quod poſſit in primordio ſui perfici; ſed in omnibus ferme ante eſt ſpei rudimentum quam rei experimentum. Prorſus igitur ante Hyagnim nihil aliud plerique callebant cum Virgiliano opilio ſeu bubſequa,*

Stridenti miſerum ſtipula diſperdere carmen.

Quod ſi quis videbatur paulo largius in arte promoviſſe, ei quoque tamen mos fuit una tibia, velut una tuba, perſonare. Primus Hyagnis in canendo manus diſcapedinavit. Primus duas tibias uno ſpiritu animavit. Primus laevis & dextris foraminibus acuto tinnitu & gravi

bombo

I

bombo concentum muſicum miſcuit. Hujuſmodi cantum Phrygium biforem ouncupavit Virgilius, AEncidos IX.

——— *ite per alta*
Dindyma, ubi aſſuetis biforem dat tibia cantum.

Ad quem locum Servius; *Biſonum, imparem. Et ſervavit eis tibiarum ſuarum, id eſt, Phrygiarum, naturam. Tibiae, porro* inquit, *aut Serranae dicuntur* (Sarranae; a Sarra, quae Tyrus eſt) *quae ſunt pares, & aequales habent cavernas; aut Phrygiae, quae & impares ſunt, & inaequales habent cavernas. Ergo biforem, diſſonum, diſſimilemque. Non ſunt pari modulatione compoſitae.* Et, apud eundem, Varro de tibiis, maxime quarum inventor Hyagnis, id eſt, Phrygiis; *Tibia Phrygia dextra unum foramen habet, ſiniſtra duo; quorum unum acutum ſonum habet, alterum gravem.* Inde eſt quod *tibiis* interdum *paribus dextris & ſiniſtris*, etiam & *Sarranis*, ludos actos habemus apud Terentium; interdum *imparibus primum*, & *poſtea duabus dextris*, ut in titulo Heautontimoroumenou. Vide item Julium Pollucem lib. IV. & obſerva Midae Agrigentini tibicinis victoriam in Olympiadis OA anni tertii ἀναγραφῆς Scaligerianae, & ſchemata apud Gruterum in inſcriptionum corpore, paginis 27, & 28. Atqui de tibiarum inventione vide plura apud Plutarchum de muſica, Straboœm lib. X. Pauſaniam in Corinthiacis, Ariſtotelem Politicorum VIII, cap. VI. Pindarum Pythionicarum XII, & ibi ſcholiaſten, Martianum Capellam lib. IX, Euſtathium ad Iliados σ, Euſebium in chronico Graece, pag. 32. Hyginum, Palaephatum, Ovidium. Adi item Julium Scaligerum poetices lib. I, cap. XX. Sunt vero qui ab hominum ferme initio tibiarum inventiooem petunt. Etenim quae apud ſanctum autorem in Geneſeos cap. IV, commate 21, de Jubale habeotur, ea de tibiis intelligunt. Ibi כנור ועגב ei tribuuntur, quod κιθάραν καὶ ψαλτήριον interpretantur Helleniſtae, alii *citharam & organa.* Sed paraphraſis Chaldaea otraque pro עגב ſubſtituit אבובא *Abuba*, quae pro *tibia* etiam ſumitur. Et *Ambubaiarum collegia* apud Horatium explicans Acro, *Ambubaiae*, inquit, *dicuntur mulieres tibicines lingua Syrorum. Etenim lingua eorum tibia ſive ſymphonia Ambubaia dicitur.* De loco autem illo ſacrae hiſtoriae conſule Marinum Merſenium ad Geneſim quaeſt. LXI. Caeterum Hyagnidi filii erant Marſyas & Olympus, muſici celeberrimi. Sed corrigendus, puto, obiter Hyginus fabula CLXV, ubi *Marſyas Oeagri filius* legitur. *Hyagnis filius* reſtituendum videtur. Neque enim Marſyae, ſed Orphei pater erat Oeagrus. De Hyagne vide porro Coelium Rhodiginum lib. IX. cap. VIII.

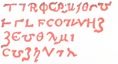
Ibid. lin. 20. .... καλουμένην Φρυγιστί] Potius ſyllabas in verſione cauti retinuimus, quam id quod res eſt forte expreſſimus. Autorem ſcripſiſſe puto, τὸ ἁρμονίας τὸ καλουμένης Φρυγιστὶ πρῶτος ηὔλησε, *Harmoniam quae Phrygia vocatur tibiis primus cecinit.* Athenaeus lib. XIV, Ariſtoxenus, inquit, τὸ τῆς Φρυγιστὶ ἁρμονίας εὑρετὴν Ὑάγνιδι τῷ Φρυγὶ ἀνατιθέασιν. *Harmoniae Phrygiae inventionem Hyagnidi Phrygi aſſignat.* Nihil ejuſmodi in Harmonicis Ariſtoxeni quae exſtant reperitur. Sed ſcripſit etiam ille de tibiis, & περὶ αὐλῶν τρήσεως ſeu *de tibiis perforandis*, & de muſica opus aliud, quae omnia, cum aliis ſummi viri lucubrationibus, interciderunt. In harum quas nominavimus aliqua hoc de Hyagnide occurriſſe dubium non eſt. Sed ſingularem noſtro hic eſſe harmoniae Phrygiae notionem mox oſtendimus.

Ibid. καὶ ἄλλους Νόμους] *Nomos* etiam in verſiooe retiouimus, non ſine virorum doctorum exemplo. Idem ipſum eſt vocabulom quod *leges* ſive *civiles*, ſive alias quae ad adminiſtratiooem publicam attinent, ſignificat: Sed hic ad muſicam ſpectat. Νόμων autem muſicorum notio plerumque duplex eſt; altera ex altera, ut fit, nata. Interdum, idque primario, praeſcriptae regulae ſonorum, phthongorum, chordarum, τάσεις ſeu intentiooi, ὅροι, θέσεις & diaſtemans, quas ultra progredi citrave regredi non licuit, Νόμοι dicebantur. Et tum ſingula inſtrumenta muſica tum ipſae cantiones ſuos habebaot praeſcriptos oomos, quorum uoicuique erat ἰδία τάσις ſeu *intenſio propria*, ut docet Plutarchus. Citharae praeſcripti νόμοι κιθαρῳδικοὶ dicti, tibiis αὐλῳδικοί. Ita νόμοι λυρικοί. Et muſica inde *legitima* erat; de qua re vide Boethii initium, Athenaeum lib. XIV, Plutarchum libro de muſica. Atque hujuſmodi nomorum autores praeterea dicuntur quī chordas & tonos adjiciebant. Inde Terpander (de quo plura infra) cum citharam ſeu lyram ſeptichordem primo, ut volunt nonnulli, feciſſet, nomos etiam, ut neceſſe erat, ſimul fecit chordarum numero accommodos; & κατὰ νόμον ἕκαστον τοῖς ἔπεσι τοῖς ἑαυτοῦ καὶ τοῖς Ὁμήρου μέλη περιτιθέναι, *ſecundum quemlibet nomum & Homeri & ſuis carminibus heroicis modos aptavit*, quod ait Plutarchus. Timotheo item Mileſio, qui chordas porro auxit, novi ſimiliter oovi tribuuntur; ut auloedici, hoc ſenſu Clonae tibicinum principi. Nec dubitandum etiam nomorum hac notione autorem fuiſſe Hyagnidem, qui item lyricus Orphei tetrachordo Chorebi quinto nervo aucto, ſextum etiam adjecit, ut teſtantur Boethius de muſica lib. I, cap. XX. Hoc ſenſu uſurpatur vocabulum in hymno ad Apollinem qui Homeri dicitur, ſed Cynaethi, qui circa LXIX Olympiadem floruit, ab aliis tribuitur, ut videre eſt apud ſcholiaſtem in Pindari Nemaeorum II.

Πάντη γάρ τοι, Φοῖβε, νόμος βεβλήαται ᾠδῆς.

Et Athenaeus lib. XIV, *apud Arcadas*, inquit, *pueri ab infantia* ᾄδειν ἐθίζονται κατὰ νόμον τοὺς ὕμνους καὶ Παιᾶνας οἷς ἕκαστοι, κατὰ τὰ πάτρια, τοὺς ἐπιχωρίους ἥρωας καὶ θεοὺς ὑμνοῦσι. Μετὰ δὲ ταῦτα, τοὺς Τιμοθέου καὶ Φιλοξένου νόμους μανθάνοντες χορεύουσι κατ᾽ ἐνιαυτὸν τοῖς Διονυσιακοῖς αὐληταῖς ἐν τοῖς θεάτροις, *Cantare ſolent juxta leges*, ſeu *nomos*, *hymnos & paeanas quibus ſinguli, ut mos patrius obtinet, gentis ſuae heroas & deos celebrant. Dein vero, Timothei & Philoxeni nomos edocti, ſaltant quotannis in theatris ad tibicinum cantum, qui Bacchanalibus inſerviunt.* Quod autem ſpecimina nomorum cantiunculis expreſſa erant, inde varia illa, ſive a primis cantiuncularum verbis, ſive a metri aut rhythmi ratione, ſive ab alia ejuſmodi cauſa, nomina nomis, hac notione, indicta, puto, habemus apud Plutarchum & Pollucem lib. IV. quos vide. Neque aliter Plutarchum intelligendum ſentio ubi νόμους πάλαι ἐξ ἐπῶν συνεστάναι, *Nomos antiquitus ex carminibus heroicis compoſitos*, ait, & Timothei exemplum affert, quaſi ſi dixerat heroicis carminibus maxime expreſſa

preſſa fuiſſe prima Nomorum ſpecimina; quorum libros XVIII compoſuit Timotheus ille; ut teſtis eſt Stephanus περὶ πόλεων, in Μίλητος. Ita etiam capienda quae de Terpandro atque aliis habet Proclus in Chreſtomathia. Et ab ejuſmodi nomorum varietate tibicinum ἄρχε νομικὸλος dicitur Teleſti Selinuntio apud Athenaeum libro jam citato. Neque forſan aliter intelligendum eſt illud, Ὠνόμασεν κεφαλᾶν πολλᾶν νόμον, apud Pindarum Pythiorum XII, quam de multiplicibus tibiarum cantui praeſcriptis legibus. Vide tamen ſcholiaſtem ibidem, & Polycephalum νόμον apud Plutarchum. Scribit etiam Plutarchus Timotheum, nomis carminibus heroicis aptatis, dictionem nihilominus dithyrambicen ſeu λέξιν διθυραμβικὴν *cantaſſe*, ne citius quam par erat videretur veterem muſicam innovaſſe. Quod perpendant qui veterem muſicam callent, & ſimul morem illum Graecorum notulas ſeu figuras, alias ad dictionem, alias ad pulſum denotandum, adſcribendi recolant. Nam in cantionum ſuarum diagrammatis duplices habebant figuras ſeu notas muſicas; alias, quae inferiores, ad inſtrumentorum phthongos ſeu pulſum, alias, quae ſuperiores, ad dictionem ſpectantes, utraſque memorat & exhibet Boethius de Muſica lib. IV, cap. III. Et de eis (quod in eorum gratiam qui fugientia veterum artium veſtigia revocare ſtudent obiter liceat adnotare) Alypius in Iſagoges praefatione, Σημεῖα, inquit, τὰ μὲν ἄνω τῆς λέξεως, τὰ δὲ κάτω τῆς κρούσεως, *Figurae ſuperiores dictionem indicant, inferiores pulſum.* Finita autem praefatione, ſequitur in codice meo MS. Λυδίου τρόπου σημεῖα κατὰ τὸ διάτονον γένος, *Lydii modi figurae in genere muſices diatonico.* Dein vero, hae figurae, minio notatae, & ad hunc modum diſpoſitae,

Octodecim ſcilicet haec figurarum paria Lydii modi, in genere diatonico, phthongos ita ſignabant ut inter canendum ſuperior dictionem, inferior cujuſque paris pulſum denotaret. Primum nempe par, quod ζῆτα ἐλλιπὲς καὶ ταῦ πλάγιον vocabant, προσλαμβανόμενον; atque illud dictionem, hoc pulſum. Secundum quod, Γ ἀνεστραμμένον καὶ Γ ὀρθὸν dixere, ſimiliter τὴν ὑπάτην ὑπατῶν. Atque ita deinceps in phthongorum ſyſtemate. Eadem ratione id genus aliae figurae caeterorum modorum & generum, enharmonici nimirum & chromatici, phthongos itidem ſignabant. Quod tamen me ſatis intelligere profiteri non auſus ſum. Autorum verba duntaxat & figuras de hac re adjicio, ut melioris nimirum judicii acumen exſpectent. Mentem autem hic de dictione & pulſu adſequi hactenus (neque fateri pudet) nequivi. Sed vero ita paſſim intelligendus Alypius, ut figura quae ei primo nominatur pro ſuperiore habeatur; tametſi non ſolum in codice meo, quae Chriſtophori Longolii erat, ante annos C aut circiter manu exaratus, ſed etiam in MSS. tam Gaudentii Iſagoges muſicae quam Alypii exemplaribus, tum bibliothecae Mertonenſis tum Bodleianae Oxoniis, altera cujuſlibet paris figura alteram in porrectum plerumque ſequatur, & proprius ille male negligatur omnino ſitus quo diverſa utriuſque officia notari debuiſſent. Nam in codicibus illis miniata delineatio figurarum deſcriptioni illi, quae ſola in vulgatis habetur, acceſſit. De figuris etiam hiſce Gaudentius ſub Iſagoges finem; Ἐχρήσαντο, inquit, οἱ παλαιοὶ ὀνόμασι πρὸς τὴν σημασίαν τῶν ὀκτωκαίδεκα φθόγγων, καὶ γράμμασι τοῖς καλουμένοις Σημείοις, ὧν (lege περὶ ὧν) νῦν ῥητέον. Ἡ τῶν μουσικῶν σημείων ἔκθεσις γέγονε μὲν ἐπὶ σημειώσει τῶν φθόγγων, ὅπως μὴ τὰ ὀνόματα καθ᾽ ἕκαστον γράφοιτο, καὶ ἵνα δὲ σημείῳ δύναιτό τις ἐπιγινώσκειν καὶ ἀποσημαίνεσθαι φθόγγον. Et poſtea, Ἔθεντο δὲ διπλᾶ καθ᾽ ἕκαστον στίχον τὰ σημεῖα. ὧν τὸ μὲν ἄνω τὴν λέξιν ἀποσημαίνει. τὸ δὲ κάτω τὴν κροῦσιν. Id ipſum dicit quod Alypius. Et ad eandem rem Ariſtides Quintilianus, περὶ Μουσικῆς lib. I. τοῖς μὲν κάτω τὰ κῶλα καὶ τὰ ἐν ταῖς ᾠδαῖς μεσαυλικὰ ἢ ψιλὰ κρούματα, τοῖς δὲ ἄνω τὰς ᾠδὰς χαρακτηρίζομεν. Codex Ariſtidis Quintiliani manuſcriptus habetur tam in bibliotheca Magdalenenſi Oxoniis quam Bodleiana. Sed Magdalenenſis eſt vetuſtior. Scripſit de muſica tres libros ad τιμιωτάτους ἑταίρους Euſebium & Florentium, & compluria habet de figuris muſicis, earum ratione, uſu, ſitu, quae neque apud Alypium nec Gaudentium reperiuntur. Quae autem ex manuſcriptis hiſce Oxonienſibus huc tranſtulimus, cum quamplurimis aliis notatu digniſſimis, quibus nempe locus hic non eſt, ea omnino debemus inſigni humanitati V. Cl. & eruditiſſimi Petri Turneri ſodalis Mertonenſis, qui nobis ea communicare amiciſſime dignatus eſt. Fuſius haec explicent qui muſicam callent, & cum Bacchii τοῦ γέροντος, autoris Graeci vetuſti, Iſagoge comparent. Bacchius habetur integer apud Marinum Merſenium in Geneſim, pag. 1887. Eundem etiam Marinum de hac re conſulant, paginis 1883, 1666, & 1707. Atque hiſce quae obiter indicavimus rite intellectis, cognoſci demum, opinor, ſatis poterit quale fuerit διάγραμμα illud ſeu σχῆμα ἐπίπεδον τὰς τῶν μελῳδουμένων περιέχον δυνάμεις, *figura plana vires eorum quae canuntur continens* apud veteres Graecos, uti appellatur Cleonidi in Harmonica quae Euclidi vulgo tribuitur. Diagrammarum vero ſeu σημείων hujuſmodi (*Tablature* hodie vocamus) primum faciunt nonnulli autorem Stratonicum citharoedum; de qua re conſule virum ſummum Iſaacum Caſaubonum in animadverſionum in Athenaeum lib. VIII, cap. XII. Alius omnino & multo ſimplicioris generis ſunt notulae recentiores Graecorum, quas habet Merſenius in Geneſis caput IV, quaeſt. LVI, pagina 1527. Vide porro eundem quaeſt. LVII, artic. 17, pag. 1694. & quas V. Cl. Jano Rutgerſio oſtendit Graeculus ille de quo lepidiſſimam habet vir ille doctiſſimus politiſſimuſque narrationem. Sed ad nomos redimus; de quibus vide etiam Coelium Rhodiginum lib. IX. cap. III. & Scaligerum poetices lib. I. cap. XIX. Et in prima hac notione uſurpari opinor νόμον a Maximo Tyrio Diſſertatione VII. ubi εἶδος γὰρ, inquit, ἐν μουσικῇ μελῶν εἷς νόμος οὐδὲ εἷς χορός. Id genus alia ſunt. Altera τοῦ νόμου notio eſt quando pro ipſo genere cantici tam ex vocabulorum ſcilicet metris aut rhythmis quam modulis muſicis legitimis in honorem deorum maxime compoſito ſumitur. Hanc a prima defluxiſſe palam eſt. Cantica nempe quaedam ſecundum nomos

formata etiam ipſa *nomi* tandem dicta; ut in eccleſiis tam orientali quam occidentali cantus ſacri *horae* qui horis canonicis canuntur. Sed ad ea cantica quae in deorum honorem componebantur *nomorum* vocabulum etiam reſtrictum eſt, non aliter fere quam *verſus*, *antiphona*, *introitus*, *pſalmus*, *hymnus*, & id genus caetera, quae ex origine ſua latiſſime patent, ad ſacras in chriſtianiſmo cantiones. Etiam in choris praecipue canebantur nomi, ſed ſine antiſtrophis. Nec omnia in choris cantica nomi dicti. Ariſtoteles problemate XIX, ſect. XV. Διὰ τί οἱ μὲν νόμοι οὐκ ἐν ἀντιστρόφοις ἐποιοῦντο· αἱ δὲ ἄλλαι ᾠδαὶ αἱ χορικαί; *Unde factum eſt quod nomi ſine antiſtrophis peragebantur, aliae autem quae ad choros ſpectant cantilenae non item?* Vide quae ſequuntur. Et de nomis hoc ſenſu conſule, ſi placet, praeter Plutarchum, Suidam in Timotheo, in Ὄρθιον & in Ἁρμάτειον, & Suetonium in Nerone cap. XX. Proclus autem in Chreſtomathia, diviſo in tria genera carmine melico, quorum primum ait ad deos ſpectare, ſecundum ad homines, tertium εἰς τὰς προσπιπτούσας περιστάσεις ſeu *ad ea quae obiter eveniunt*, ad deos ſpectare ait Hymnum, Proſodium, Paeanem, Dithyrambum, Nomon, Adonidia, Iobacchum & Hyporchemata. Atqui in ſingulari omnium explicatione nomon Apolloni proprium facit. Ἔχει δὲ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἀπ' αὐτοῦ, *quin & ab Apolline nomen ſumpſit.* Νόμιμος γὰρ ὁ Ἀπόλλων ἐπεκλήθη, *nam & Apollo Nomimus nuncupabatur.* Νόμιμον enim dictum non memini, Νόμιον ſaepius, uti & Νομικὸν melopoeiae ſpeciem, quae item νομώδης vocabatur. Martianus Capella lib IX. *Neotides, quae &* νομικὸς *conſuevit vocari, quae plures ſonos ex ultimis recipit.* Nomen utrumque forte a nomi, quam tractamus, notione deductum. Nomos autem Apollini proprios fuiſſe, nullus omnino credo. Nomus ὄρθιος Palladi ſacer erat, uti etiam ἁρμάτειος, ut aliqui apud Heſychium; licet etiam hic de Hectore curru ſeu ἅρματι tracto nonnullis accipiatur. Vide Suidam. Et noſter hic plane Proclo adverſatur. Quin πρὸς τοὺς θεοὺς νόμοι apud Graecos in uſu memorantur Plutarcho. Et Polluci lib. IV. Nomi tam Jovi & Palladi quam Apollini tribuuntur. Sed vero de vocabuli ratione Ariſtoteles Problemate XIX, ſect XXVIII Διὰ τί νόμοι καλοῦνται οὓς ᾄδουσιν; ἢ ὅτι πρὶν ἐπίστασθαι γράμματα ᾖδον τοὺς νόμους, ὅπως μὴ ἐπιλάθωνται, ὥσπερ ἐν Ἀγαθύρσοις ἔτι εἰώθασι, καὶ τῶν ὑστέρων ᾠδῶν τὰς πρώτας τὸ αὐτὸ ἐκάλεσαν ὅπερ τὰς πρώτας; *Unde evenit quod nomos quos canunt, ita nominantur? Anne inde fit quod, prinſquam literas callebant, leges cantabant, ne ſcilicet earum obliviſcerentur, id quod etiamnum Agathyrſis in uſu eſt; atque adeo recentiorum cantilenarum primarias eo vocabant nomine quo ipſas primas?* Certe memorant alii Graecis in uſu antiquitus fuiſſe leges & decreta ad lyram recitare. Harmonia apud Martianum Capellam lib. IX. *Quid pacis*, inquit, *munia? Nonne noſtris cantibus celebrata? Graecarum quippe urbium multae ad lyram leges decretaque publica recitabant.* Et de ea re vide quod infra habemus de Terpandro. Nihilo ſecius, ſummi philoſophi pace, perſuaſum non poſſum non habere, primariam vocabuli cauſam eandem fuiſſe quam ex Plutarcho ſupra adtulimus, nec a canendis legibus omnino emanaſſe. Duplici hac *Nomi* notione non animadverſa, plurima de veterum & muſica & poeſi loca male capi neceſſe eſt. Sed deſiit plerumque prima; poſtquam muſicis legibus, etiam autoritate publica olim ſubnixis, ſoluti, pro artificum ingenio ad alios atque alios chordarum & phthongorum tum numeros tum intenſiones, ut hodiernus mos eſt, tranſire ſolebant. Et ſecundae uſus frequens erat; unde & marmoreo noſtro autori hic ἄλλοι νόμοι. Sed dum ἄλλους dicit, mutilam illam periochae partem, quae praeceſſit, de nomo etiam intelligendam innuit. Harmoniam illam Phrygiam, quam Hyagnidi tribuit, non modum duntaxat fuiſſe Phrygium, non nomos prima notione modo Phrygio praeſcriptos cenſeo, ſed cantilenarum ipſarum modulis inſtructarum genus, ſeu melica carmina quae deum matri propria etiam νόμοι Φρύγιοι dicebantur. De eis locutus eſt, puto, Teleſtes Selinuntius, ubi Phrygium hujus numinis nomum a Pelopis comitibus in Graeciam primum traductum ſcribit, & hymnum Lydium diſerte ſimul memorat:

> Πρῶτοι παρὰ κρατῆρας Ἑλλήνων ἐν αὐλοῖς
> Συνοπαδοὶ Πέλοπος ματρὸς ὀρείας
> Φρύγιον ἄεισαν νόμον.
> Τοὶ δ' ὀξυφώνοις πηκτίδων ψαλμοῖς
> Κρέκον Λύδιον ὕμνον.

Leguntur apud Athenaeum in XIV. Nam ut hymnus Lydius plane cantilena hic, ita nomus Phrygius. Sic νόμος Perſicus, eodem libro, Diogeni tragico memoratur. Ita etiam recte interpretatus eſt B. Hieronymus Euſebium (modo verbo *Citharicorum* venia detur) ubi Meſomedem Cretenſem ſub Antonino Pio, *Citharicorum carminum muſicum poetam* vocat, quem Euſebius, numero BPΞ, ποιητὴν νόμων κιθαρῳδικῶν appellat; uti ad J. Capitolinum doctiſſime animadvertit etiam V. Cl. Claudius Salmaſius contra magnum virum qui non modo, notis ad Euſebium, aliter omnino hallucinatus ſcripſit; verum etiam inde, memoriae lapſu, in prolegomenis, D. Hieronymum quid νόμοι eſſent λυρικοὶ ne minimum quidem odoratum eſſe temere ſatis aſſerit. Sed error fuit etiam plurium, νόμους pro modis tantum accepiſſe. Tam autem modorum quam ſacrorum carminum ad citharam aptatorum poeta erat Meſomedes, uti & fuerant quamplurimi alii; tametſi ſaepius etiam in ſcena operas ſuas poetis locarent tibicines, & modos faciebant, ut videre eſt apud Terentium. Certe tam modos quam carmina, ſeu dictionem ſive metricam ſive rhythmicam componere ejuſdem erat ſeculis vetuſtiſſimis; unde cantores & ἀοιδοὶ poetae paſſim dicti. Et trajectio eſt jocularis literarum apud Heſychium, ubi habent vulgati codices, Βαρδοὶ, αἱ ὁδοὶ παρὰ Γαλάταις. Quod vir doctiſſimus & de Graecis praeſertim literis maxime meritus utraque Gloſſarii editione accipit ac ſi *bardi vias*, quae ὁδοὶ ſunt, Gallis ſignificaſſet. Dejerare auſim ſcripſiſſe Heſychium, Βαρδοὶ, ἀοιδοὶ παρὰ Γαλάταις, *Bardi poetae*, ſeu *cantores*, *ſunt Gallis*, uti etiam Britannis; quod ex Athenaeo, Marcellino, aliis ſcimus. Et Feſtus diſerte, *Bardus Gallice cantor appellatur, qui virorum fortium laudes canit.* De *bardi* porro voce videſis Turnebi Adverſaria, lib XXIII, cap XV.

Ibid. Νόμους Μητρὸς, Διονύσου, Πανὸς] Praeter nomos Deum Matri proprios, etiam alios ei, Baccho, Pani, Satyris, communes cecinit primum Hyagnis

Hyagnis Phryx. Et modus *Phrygius*, ante alios, *religioſus* ſignanter dicitur Apuleio, Floridorum primo. De communibus horum ſacris, unde orta & nomorum ſeu cantilenarum communio, conſule inprimis Strabonem libro X, ubi de Curetibus agit, & Euripidis Bacchas. In nomis hiſce, & qui fuere caeteris diis dicati, mira erat & ridicula theogoniarum, amorum, peregrinationum, fraudum, portentorum ſeges, & ſexcenta tam puerilia quam fabuloſa. Neque aliter fieri potuit. Atque inde recte capiendus eſt locus philoſophorum principis hactenus a viris alioquin doctiſſimis alio per tot ſecula, idque ſubinde pueriliter nimis, detorſus. In Metaphyſicorum II, cap. III. de potentiſſima conſuetudinis vi locutus, Ἡλίκην δὲ ἰσχὺν, inquit, ἔχει τὸ σύνηθες, οἱ νόμοι δηλοῦσιν, ἐν οἷς τὰ μυθώδη καὶ παιδαριώδη μεῖζον ἰσχύει τοῦ γινώσκειν περὶ αὐτῶν, διὰ τὸ ἔθος, *Qualis ſit conſuetudinis vis etiam ipſi nomi demonſtrant, in quibus fabuloſa & puerilia, eo quod eis aſſueti ſumus, plus valent quam vera eorum cognitio.* Etiam ratio eadem in loci interpretatione forte obtinebit. Commentariis enim aſſuevimus plerumque, qui de legibus ſive civilibus, ſive gentium, philoſophum loqui dictitant; quo nihil fabuloſius, aut puerilius Ubinam amabo habentur, ſive apud veteres Graecos, ſive alibi, ejuſmodi leges? Legum, imperiis in quibus vim ſortiuntur, aliquando nonnullae ineptae reperiuntur; Enantiophanῶn in eis cumulus non deeſt; rabularum forenſium ſaepe diſtorquentur vafririe; alia eis inſunt, & in plerarumque gentium legibus ſemper inerant, quae emendatione, explicatione, obrogatione, abrogatione indigent. Sed quam fabuloſa & puerilia nihil omnino minus. Etiam perquam puerile eſt quod habet hic Alexander Aphrodiſienſis de ſabula dentium ſatorum unde homines prognati; ac ſi inde pro patria pugnandum fore lex exegiſſet. Et Prudentius Petrus Fonſeca in explanatione capitis, poſtquam vulgatam de legibus civilibus opinionem tradiderat, *Fortaſſe*, adjicit, *tamen nomine* τῶν νόμων *intelligit Ariſtoteles veteres quaſdam cantilenas*, & ad Problemata lectorem relegat.

Pag. 1451. lin 22. ...ΑΩΝΙΑΝ] Aut ita legendum, aut ...ΔΩΝΙΑΝ Puto ſcilicet aut *Apolloniam* innui, aut *Cydoniam*, quae eadem Cretae urbs erat. Sed *Apollonia* dicta, Minoe Creta regnante. Vide Stephanum in Κυδωνία, quod nomen poſtea natum.

Ibid. lin. 26. Κέρας τε ἀρπαγὴν] De Cerere, Triptolemo, Proſerpina in mutilis hiſce periochis egiſſe autorem liquet. Monemus nos tantum, utcunque Myſteriorum ſeu Eleuſiniorum initia hoc loco collocanda fuerint (de qua re videſis Euſebium numero DCXIX) tamen veſtigia tam hujus quam proximae periochae, quae ſuperſunt Graeca, ſive de Muſaeo, ſive Eumolpo, ſive de utriſque, quibus Myſteria a nonnullis tribura ſunt, breviuſculam narrationem prae ſe ferre. Vide Suidam in Μουσαῖος & in Εὔμολπος. De muſaeis conſule J. Meurſium Atticarum lectionum lib. II. cap. XIX. & de Eleuſiniis, libri ejuſdem ſingularis cap. II. Eleuſinia autem, quod docti ſciunt, duplicia erant; majora, & minora. Majora menſe Boedromione, ſeu ſub autumnum, minora Antheſterione, ſeu tempore verno, peragi ſolebant. Et utriuſque feſti tempeſtatum & nominum diſcriminis rationem a ſolis ad aequinoctia acceſſu & receſſu petit Julianus imperator in oratione εἰς μητέρα τῶν θεῶν, idque ac ſi myſteria utraque, utcunque nomine tenus Cererem & Proſerpinam, revera tamen ſolem ipſum, quem velut ſummum ad gentilitatis theologiam deum colebant, primario reſpexiſſent. Τὸν ἰσημερινὸν κύκλον, inquit ille, ἡ θεὸς αὐτῇ κατενείματο. Τελεῖται γὰρ περὶ τὸν Ζυγὸν Δηοῖ καὶ Κόρῃ τὰ σεμνὰ καὶ ἀπόρρητα μυστήρια· καὶ τοῦτο εἰκότως γίνεται. Χρὴ γὰρ καὶ ἀπιόντι τῷ θεῷ τελεσθῆναι πάλιν, ἵνα μηδὲν ὑπὸ τῆς ἀθέου καὶ σκοτεινῆς δυσχερὲς πάθωμεν ἐπικρατούσης δυνάμεως. Δὶς γοῦν Ἀθηναῖοι τῇ Δηοῖ τελοῦσι τὰ μυστήρια· ἐν αὐτῷ μὲν τῷ Κριῷ, τὰ μικρά φασι μυστήρια· τὰ μεγάλα δὲ περὶ τὰς Χηλὰς (τὸν Ζυγὸν potius legendum) ὄντος ἡλίου, δι᾽ ἃς ἔναγχος ἔφην αἰτίας. Μεγάλα δὲ ὠνόμασται καὶ μικρὰ νομίζω, καὶ ἄλλων ἕνεκα, μάλιστα δὲ, ὡς εἰκὸς, τούτου ἀποχωροῦντος τοῦ θεοῦ μᾶλλον ἤπερ προσιόντος. Διόπερ ἐν τούτοις ὅσον εἰς ὑπόμνησιν μόνον ἅτε δὴ καὶ παρόντος τοῦ σωτῆρος καὶ ἀναγωγοῦ θεοῦ, τὰ προτέλεια κατεβάλλοντο τῆς τελετῆς· Εἶτα μικρὸν ὕστερον ἁγνεῖαι συνεχεῖς, καὶ τῶν ἱερῶν ἁγιστεῖαι. Ἀπιόντος δὲ λοιπὸν τοῦ θεοῦ πρὸς τὴν ἀντίχθονα ζώνην, καὶ φυλακῆς ἕνεκα καὶ σωτηρίας αὐτὸ τὸ κεφάλαιον ἐπιτελεῖται τῶν μυστηρίων. Orationem Juliani, unde hoc deſcripſimus, MS. mecum pridem communicavit, uti ſolet id genus alia, pro ſua humanitate, vir doctrina & morum ſuavitate inſignis Patricius Junius bibliothecarius regius; & de hoc loco me monuit. Integram orationem cum duabus aliis apoſtatae nondum in lucem editis ante ſexennium tranſmiſit ad V. Cl. doctiſſimumque Dionyſium Petavium, qui eas publici juris facere pollicitus eſt.

Ibid. lin. 29. Καθαρμὸς πρῶτον] Luſtratio urbis, quae in Thargeliis ſeu VI die Thargelionis quotannis celebrari ſolita eſt, forſan intelligenda. Urbem ſcilicet immolatis duobus viris, pro viris altero, altero pro ſexu ſequiori, ſebruabant. Vide Harpocrationem in Φαρμακὸς, Helladium apud Photium cod. CCLXXIX, pag. 1590. Joannem Tzetzem Chiliad. V, cap. XXIII. & Chil. VIII, cap. CCXXXIX. Michaelem Apoſtolium centuria XVI, 3. & Suidam in περίψημα. Adde Meurſii Atticarum lectionum lib. IV, cap XXII. & Graeciae Feriatae lib. IV, in Thargeliis. Feſtum ejuſmodi menſe Februario Romanis erat. Vide Pompeium in Februario. Et Februa victimis humanis peracta ex veteribus copioſe narrat praeſtantiſſimus vir Hugo Grotius in defenſione fidei catholicae. Victimas autem humanas ſeu ἀνθρωποθυσίας plerumque ſuſtulit Adrianus imperator; quod memorat Porphyrius lib. II. περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων.

Ibid. lin. 30. Ἐν Ἐλευσῖνι ὁ γυμνικὸς] De agone non capere nequis, ſeu certamine Eleuſinio. Myſteria Eleuſinia alia erant; neque de his agitur. Hallucinati vero ſunt etiam doctiſſimi viri qui certamen Panathenaicum idem cum Eleuſinio fuiſſe putarunt. De illo ſatis ante dictum eſt. De utroque Ariſtides in Παναθηναϊκῷ. Ἐνδοξότατοι πάντων, inquit, οἱ κατὰ τὴν Ἑλλάδα ἀγῶνες. καὶ μὲν τούτων πρεσβύτατος ὁ τῶν Παναθηναίων, οἱ δὲ βούλει, ὁ τῶν Ἐλευσινίων, *Celeberrima aeſtimantur Graeciae certamina. Horum autem vetuſtiſſimum eſt Panathenaicum, aut, ſi mavis, Eleuſinium.* Nam de tempore Eleuſinii inſtituti ne Ariſtidi quidem ea in oratione conſtitiſſe cenſeo; ſententiam ſaltem eum diſſimulaſſe; unde nata eſt illa de utriuſque vetuſtate vacillatio; quam male interpretati viri alioquin praeſtantiſſimi utrumque certamen confudere

dere. Sed & ipſe Ariſtides in Ἐλευσινίῳ, ἀγῶνα, oratorie ſaltem dixit, γυμνικὸν φησὶ πρῶτον Ἐλευσῖνι τῆς Ἀττικῆς, καὶ τὸ ἆθλον εἶναι τοῦ καρποῦ τοῦ φανέντος, πειρωμένων τῶν ἀνθρώπων, ὅσον εἰς ἰσχὺν ἐκ τῆς ἡμέρου τροφῆς ἐπέδοσαν, *Primum gymnicum certamen Eleuſine peractum eſſe, cum quidem ex frugibus natis conſtaret praemium; periculum facientibus hominibus, quantum ipſis ex alimento manſueto roboris acceſſiſſet.* Sed & aperte diſtinguuntur apud optimum Pindari ſcholiaſten ad Olympiorum ᾠδ. VII. De Rhodio pugile, ἤτοι, inquit, τὰ Παναθήναια νενικηκώς, ἢ τὰ Ἡράκλεια, ἢ τὰ Ὀλύμπια, ἢ τὰ Ἐλευσίνια, ἢ τὰ Πανελλήνια. Et diſerte in Chreſtomathia Helladius, Ὅτι πρῶτα μὲν τὰ Παναθήναια συνέστη, εἶτα τὰ Ἐλευσίνια ἐπὶ Πελίᾳ τεθνηκότι προὔθηκαν ἆθλα Θετταλοί, *Primo Panathenaica inſtituebantur, deinde Peliae mortuo Eleuſinia certamina inſtituerunt Theſſali.* Caetera facit recentiora. Vide Photium pag 1590. Adi, ſi placet, Petri Fabri Agoniſtici lib. III. cap. XXIX.

Ibid. lin. 31. Λυκαῖα] De Lycaeis Arcadum, ſeu Lupercalibus, uti etiam nonnullis vocantur, vide Euſebium numero DCCCLXVI, atque ibi Scaligerum, praeter J. Meurſium Graeciae Feriatae lib. V. Quae veteres de hiſce ſacris habent, ab illis ſimul exhibentur

Ibid lin 32 Ἡρακλῆς] Herculis labores aliquot ſub Aegeo rege collocantur apud Euſebium numero DCCLXVIII. Sed quid noſter hic voluerit, conjectarint perſpicaciores.

Ibid. lin. 33. Ἀθήνησι. ......ς τῶν καρπῶν] στέρησις τῶν καρπῶν lego. *Ex quo ſterilitas frugum contigit.* De ea Plutarchus in Theſeo, uti etiam de oraculo a populo Athenienſi conſulto, Minoe, &, quae, ni fallor, hanc periocham integram occupabant, caeteris

Ibid. lin. 35. Ἀθηνῶν τὰς δώδεκα πόλεις] De hac re conſule item Plutarchum in Theſeo, Pauſaniam in Atticis, Euſebium numero DCCLXXIX, atque ibi Scaligerum

Ibid. κ. τ. Δημοκρατίαν] Adeo ut popularis libertatis ſtoribus ſeu ὀλιγάρχοις ſoleunt inde fuerit Theſeum, veluti omnium primum autorem malorum civitati, inculare; quod notat Theophraſtus capite περὶ ὀλιγαρχίας. Videſis Iſocratem in Panathenaica, & Sigonium de republica Athenienſium lib. I. cap. V.

Ibid. lin. 36. τὸν τῶν Ἰσθμίων ἀγῶνα] De Iſthmiis Melicertae ſacris a Glauco inſtitutis, iiſque nocturnis, quae myſteria potius quam certamina erant, in certamen Iſthmium a Theſeo mutatis, vide Apollodorum lib. III. Hyginum fabula CCLXXIII, Pauſaniam ſub Atticorum finem & Corinthiacorum initium, praeter Plutarchum; ubi etiam Sinin ſeu Sinnin (de quo hic noſter) occiſum, maneſque ejus hac inſtauratione placatos, habemus.

Ibid. lin. 37. καὶ τὸν ἀγῶνα] Niſi hic de certamine Olympico inſtaurato verba fecerit, nec ariolari omnino poſſum quodnam certamen innuerint orationis reliquiae, neque in marmore quidquam de Olympico certamine memorari videtur. Certe Agon Olympicus Euſebio ab Hercule inſtituitur, Theſeo rege. An de inſtaurato agone ab Atreo locus capiendus? Vide de Olympici agonis vetuſtioribus inſtaurationibus Scaligerum in canonum, lib III. pag. 283.

Ibid. lin. 38. lacuna plane ita ſupplenda, Ἀφ' οὗ οἱ Ἕλληνες εἰς Τροίαν ἐστράτευσαν, quod idem eſt quod vertimus.

Ibid. lin. 39. δεύτερον ἔτος] Quadratarii incuria omiſſum eſt proculdubio hic εἰκοστοῦ κ., ita ut annus Meneſthei vigeſimus ſecundus ab autore ſignatus fuerit. Nam ſi anno ejus XIII expeditionem fecere, quid hoc eſt, anno II Trojam cepiſſe? Res palam eſt. Numerorum autem notae, tum de expeditione tum de Troja capta, ſubobſcurae ſunt in marmore. Nec tamen alias quam quas repraeſentamus credet quiſquam qui optima perſpicillorum fide, etiam juſta elementorum alibi in marmore quantitate nixus, eas denuo elicuerit.

Ibid. μηνὸς Θ.......] Alius quam Thargelion menſis eſſe nequit. Neque enim alius menſis ſive a Θ, ſive ab aliqua figura huic ſimili incipit. Attici item ſcriptores Thargelione menſe Trojam captam plerumque tradunt; de qua re poſtea in canone chronico.

Ibid lin. 40. ......γίσθῳ θυγατρὶ] Nata eſt Aegiſtho & Clytaemneſtrae filia, Helena dicta, quam cum utroque parente trucidavit Oreſtes. De ea, Ptolemaeus Hephaeſtio apud Photium Cod. CXC.

Ibid. lin 41 Ὀρέστης ἐνίκησεν] Capitale in Areopago judicium in cauſa Oreſtis, qui Aegiſthum adulterum & Clytaemneſtram matrem interfecerat, habes apud Aeſchylum in Eumenidibus. Et vide Scholiaſtem ibi. Etiam Euſebio τὰ περὶ Ὀρέστην ſub Demophonte rege collocantur. In marmore aperte legitur ἐν Ἀρείῳ πάγῳ pro Ἀρείῳ.

Ibid. lin. 42. .... Κύπρῳ Τεῦκρος] De Teucro Telamonis F. & poſteritate ejus in Cypro inſula conſule Pauſaniam in Corinthiacorum primo, & Strabonem lib. XIV. legendum puto, Ἀφ' οὗ τὴν Σαλαμῖνα ἐν Κύπρῳ Τεῦκρος ᾤκισεν, *Ex quo Salaminem in Cypro condidit Teucer.* De ea re videſis item Servium ad illud Aeneidos I.

> *——genitor tum Belus opimam*
> *Vaſtabat Cyprum——*

& Iſacium Tzetzem ad Lycophronem, pag. 80. A Trojae excidio reverſus hoc fecit. Fuſius item memorat Stephanus Luſignanus Cyprius in Cypri Chorographia Italice ſcripta.

Ibid Ἀφ' οὗ Νη..ὸς] Νηλεὺς. Quae ad migrationem hanc Ionicam e Graecia tertiam, Neleo duce factam, & ad urbes, quae hic nominantur, ſive conditas ſive inſtauratas ſpectant, vide apud Pauſaniam ſub initium Achaicorum, Strabonem lib. XIV. maxime vero Aelianum Variar. Hiſt. lib. VIII, cap. V.

Ibid. lin. 44. βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Μενεσθέως] At tunc rex erat Athenarum ſive Medon, Codri filius, Nelei frater; ſive Acaſtus Nelei nepos. An ergo binominis horum alter, & Meneſtheus etiam dictus? Niſi ita fuerit pro Medonte aut Acaſto male Meneſtheum ſubſtituiſſe videtur quadratarius. Neque enim alius eſt apud ſcriptores Meneſtheus praeter ſuperiorem illum, quo regnante Troja capta eſt; ad quem hoc ſpectare, alio ſcilicet ſeculo geſtum, non poteſt. Etiam annus ejus adjectus eſt, τεσσαρεσκαιδεκάτου ἔτους.

Ibid Ἀφ' οὗ] Dubitari nequit quin Ἀφ' οὗ Ἡσίοδος ὁ ποιητὴς ἐφάνη, *Ex quo Heſiodus poeta floruit,* ſit legendum.

Ibid. lin 45. Ἀφ' οὗ Φ.. δων] Φείδων. Aeginetas inſulae ſterilitate laborantes in mari negotiari coactos

coactos ait Ephorus; unde ad commercia nummos argenteos eis primo a Phidone Argivorum rege cuſos ſcribit apud Strabonem lib. VIII. Idem eſt cui ponderum & menſurarum apud Graecos inventio tribuitur. Vide Scaligerum ad Euſebianum MCCXVII.

Pag. 1452. lin. 47. Ἀρχίας Εὐαγήτου] Archiae, qui etiam ex Heraclidis fuit, patrem alibi occurrere incompertum habeo. Sed de colonia ab eo e Corintho deducta, Syracuſis conditis aut ampliaris, & Temeno (unde Temenidae) ſatis habetur apud Thucydidem in ſexto, Martianum Heracleotem, Pauſaniam in Eliacorum primo, Strabonem lib. VI, & VIII. Videſis Scaligerum ad Euſebianum numerum MCCLXXXIIII.

Ibid. lin. 48. Ἀφ' οὗ καὶ ἐνιαυτὸν, &c.] Spatium lacunae & elementorum reliquiae hanc aut hujuſmodi lectionem ſuadent, Ἀφ' οὗ καὶ ἐνιαυτὸν ἦρξεν ὁ ἄρχων, quod in verſione ſubſtituimus. Res ipſa etiam hunc ſenſum plane firmat. Ita autem de Archonte ἐπωνύμῳ tantum locutus, caeteros, qui collegium annuum cum eo conſtituebant, ſatis indicavit.

Ibid. lin. 49. ὁ Δερδένιος] Terpandrum Antiſſaeum & Lesbium, ut hic, dictum ſcimus; etiam Arnaeum & Cumaeum Suidae. Sed unde Derdenius, aut quid ſibi velit, plane neſcimus.

Ibid. τοὺς νόμους] De nomis antea diximus. In utraque vocabuli notione, nomorum Lyricorum autor fuit Terpander, etiam, ut volunt aliqui, primus, quem alii tamen Philammonem fuiſſe malunt. Sed hanc rem dijudicandam puto ex varia lyrae chordarum acceſſione. Nova enim quaelibet acceſſio novos peperit nomos ſeu leges muſicas. Tetrachordem aiunt Orphei, cujus Mercurius dicitur inventor, primo auxit Chorebus, ſecundo Hyagnis, tertio Terpander, ſeptima adjecta. Ita Boethius de Muſica lib. I, cap. XX. ubi Nicomachum affert autorem, lyram quatuor duntaxat chordis, etiam Orphei aetate, conſtitiſſe. Certe Nicomachus Geraſenus diſerte Orphei lyram ait fuiſſe ſeptichordem, atque, ipſo a Maenadibus diſcerpto, in mare jactam; ejectam autem ad Antiſſam Lesbi inſulae urbem; repertam ad Terpandrum (qui Antiſſaeus) allatam eſſe: Illum vero ſecum in Aegyptum portaſſe ut antiſtitibus ſacris oſtenderet, ejuſque inventorem ſe primarium ſeu πρωθευρέτην venditaſſe. Vide Nicomachum in harmonicae enchiridii lib. II, cap. I. Et Nicephorus Gregoras ad Syneſii inſomnia ſeptem etiam chordas Orphei lyrae tribuit, ita alii. Neque ſane temporum rationi ſatis conveniunt quae habet ibi Boethius. Nam Hyagnis etiam Orpheo vetuſtior; ſi noſtro & Euſebio fides. Hyginus item Mercurium primo ſeptichordem formaſſe lyram memorat. De Terpandro porro, nomis ejus, lyra ſeptichordi, atque aliis in muſica ab eo novatis, vide Plutarchum de muſica, Cleonidis, quae Euclidi tribuitur, harmonicam, Athenaeum lib. XIV, Strabonem lib. XIII, Suidam, anonymum cum Cenſorino plerumque editum cap. XIX, & veterem hypotheſin Pythiorum apud Pindari ſcholiaſten. Et de lyrae forma, & chordis, earumque variatione, conſule inſuper in primis viros ſummos Scaligerum patrem, poetices lib. I, cap. XLVIII. filium ad Manilium, pag. 422. & Hugonem Grotium ad Arateorum phaenomenon imagines, pag 54. Et ſυναγωγῇ hiſtorica cum Euſebio edita Simonidem Lyricum, nepotem ſcilicet, τὴν λύρας τὸν τρίτον φθόγγον traditur adinveniſſe. Vide ibi Olympiade Nϛ. Caeterum Clemens Alexandrinus Stromat. α. de Terpandro; Μέλος πρῶτος, inquit, περιέθηκε τοῖς ποιήμασι, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίων νόμους ἐμελοποίησε Τέρπανδρος ὁ Ἀντισσαῖος, quod Hervetus vertit, *modos poematibus primus adjecit, & Lacedaemoniorum leges numeroſis verſibus ſcripſit*. De poematibus vide quae ſupra ex Plutarcho adnotavimus, ubi de nomis. Sed νόμους hic leges denotare mihi perſuaſum omnino non eſt; civiles ſcilicet: Quae tamen apud veteres Graecos, ſeculis eorum vetuſtioribus, ni fallat Capella, canebantur; de qua re etiam nos ſupra aliquid adduximus. Exprobrat eo in loco Graecis doctiſſimus ille pater prima artium, quae tunc in uſu, inventa recentiora fuiſſe, & Ebraica antiquitate multo poſteriora. Quamplurima enumerat. Inter ea etiam hoc objicit; quo tempore nihil minus in uſu fuiſſe merito exiſtimarit quis quam alicubi omnino civiles leges in Graecia, nedum Lacedaemone, ſive cantari, ſive verſibus ſcribi numeroſis. Neque enim ejuſce rei exemplum alibi reperire potuit Ariſtoteles ſuo aevo praeterquam apud Agathyrſos; ut videre eſt in problematum decimo nono. Intempeſtive igitur nimis, neque ad rem, de legibus civilibus haec ſcripſerat Clemens; ſed vero de nomis, id eſt, cantilenis ſacris, tunc temporis Lacedaemone uſitatis, appoſitiſſime. Notiſſimum erat, Graecorum feſtis nomos hujuſmodi cani; quod ſcimus ex Plutarchi libro de muſica, ubi Olympo autori tribuuntur Νόμοι ἁρμονικοὶ οἷς νῦν χρῶνται (quae ejus verba ſunt) οἱ Ἕλληνες ἐν ταῖς ἑορταῖς τῶν θεῶν, *Nomi harmonici, quibus nunc etiam utuntur Graeci in feſtis deorum*. Sed nec ἐμελοποίησεν eſt Clementi *numeroſis verſibus ſcribere*, ſed *modulis* ſeu *notis muſicis temperare*, aut *phthongos aptare*, id eſt, ταῖς ᾠδαῖς etiam μέλη περιτιθέναι, adeo ut id quod hic dixit non aliud fuerit quam Terpandrum tum poematis primum modos adjeciſſe, ſeu carmina feciſſe melica, tum muſicae ſacrae, cujus in nomis ſeu cantilenis ſacris tunc uſus erat Lacedaemone, autorem fuiſſe. Ita Timoſthenes Ptolemaei Philadelphi claſſis praefectus nomon Pythicum, cujus uſus ſolennis in certamine Pythico, & partes ejus quinque ἐμελοποίησε, apud Strabonem lib. IX. De opinionis in hac re patris veritate non diſceptavimus: Sed aliam fuiſſe ejus mentem credere nequeo. Lacedaemonios autem ſignanter nominavit, quia nulla Graecarum civitatum aeque ac illi muſicam, ſive bello, ſive pace, curabant. Teſtes ſunt Athenaeus lib. XIV, Capella lib. IX, Agellius lib. I, cap. XI, Joannes Tzetzes Chiliad. lib. I, cap. XVI. Sextus Empiricus adverſus mathematicos, lib. IV, alii.

Ibid. lin. 50. …λησε…καὶ τὴν ἐμπροσθ' ἐμοῦ δίκην μετέστησεν] Vertimus *tibiis cecinit* (nam ηὔλησε exaratum fuiſſe non eſt cur dubitemus)….. *& actionem coram me depulit*. De Terpandro hoc dici nemo ſanus putet. Quid enim cum Terpandro autori noſtro qui quadringentis aut circiter poſtea annis vixit? Libenter ἐπέχω hic: Nec tamen quod conjectura ſuggerit invidebo. Cum venia id forſan placebit, ſine qua placet nihil. Autor hic legitimae muſicae cum imperio forſan in republica ſua praefuit, & prehenſionem ſeu in jus vocationem, ſeu utramque, habuit eorum qui contra quam leges aut mores recepti praeſcripſiſſent

ſcripſiſſent muſicam innovaſſent, atque, inter narrandum Terpandri novationem, alium ſibi coaevum (ita videri poſſit) obiter & parentheſi memorabat, qui, Terpandri exemplo fretus, etiam in receptos illos harmoniae mores commiſerat, & in jus demum vocatus abſolutus eſt. Judicium in re hujuſmodi latum habes apud Boethium lib. I, de muſica, in Laconico illo Ephororum decreto in Timotheum Mileſium; quod in evulgatis libris miſere corruptum habetur. Reperitur etiam tum apud Paulum Leopardum emendationum lib. VIII, cap. XIV, tum in Gregorii Gyraldi hiſtoriae poetarum dialogo IX. Sed emendatius apud Joſephum Scaligerum in Manilianis pag. 426. Actio in Timotheum inſtituta eſt, praecipue quod chordarum lyrae numerum uſque ad undecim auxiſſet, atque ita juvenum animos corrupiſſet, τὴν πολυφωνίαν εἰσάγων. Sed Artemon apud Athenaeum lib. XIV, ſcribit eum, dum in judicio ſtabat, atque aderat miniſter, qui ex decreto ſuperfluas chordas praecideret, lyramque ad ſeptem reduceret, Ἀπολλωνίσκον ſeu *minutulum Apollinem* indicaſſe, πρὸς τὴν αὐτὴν σύνταξιν ἰσόχορδον λύραν ἔχοντα, καὶ ἀφιδρύμενον, *Cujus lyrae tot erant chordae haud diverſo ſitu diſpoſitae, atque inde abſolutum fuiſſe.* Judicium de Timotheo annos C. aut circiter autoris noſtri ἀναγραφὴν antevertit. Sed etiam ejus aevo, hoc eſt, poſt initia imperii Graeci, ſeu Seleucidarum, inſignes, pro artificum ingeniis, in muſicam receptam irrepſiſſe mutationes palam eſt ex iis inprimis quae apud Plutarchum habet Ariſtoxenus de Teleſia Thebano ſibi coaevo, & de Ariſtonico Argivo Menecharmus, & Lyſandro Sicyonio Philochorus apud Athenaeum lib XIV. Alia ejuſmodi ſunt. Et ejuſmodi quempiam reum coram ipſo autore judicis partes ſuſtinente abſolutum praecedens forte lacuna hic occuparat.

Ibid. Ἀφ' οὗ Α.....ς Λυδ......] Vix fieri poteſt ut id quod exaratum fuit aliud fuerit ab Ἀφ' οὗ Ἀλυάττης Λυδῶν ἐβασίλευσε. *Ex quo Alyattes Lydia regnavit.* Vide canonem noſtrum chronicum.

Ibid. lin. 51. Μιτυλήνης εἰς Σικελίαν] Phaon Lesbius, quem miſere deperibat Sappho poetria Lyrica, in Siciliam velificaverat, quem demum (ut noſter hic innuit) Sappho ſecuta eſt, & taedium, quod ob abſcntem amaſium paſſa eſt, & patriam fugiens. Ovidius in amatoria Sapphus epiſtola ad Phaonem,

Nunc tibi Sicelides veniunt nova praeda puellae,
Quid mihi cum Lesbo? Sicelis eſſe volo.

Sed amoris poſtea ac ſpretae injuriae formae impatiens, in Acarnaniam ſe contulit, ubi Leucadis ſaltum, certiſſimum amoris remedium, idque prima ſubiit, ſi fides Menandro apud Strabonem libro X. De eo ſaltu vide, ante alios, Ptolemaeum Hephaeſtionem apud Photium. Mitylenaea igitur Sappho, & celeberrima poetria fuit, atque a Phaone amata, & ea ipſa cujus figuram nummiſmatis inſcribebant Mitylenaei, ut teſtatur Pollux libro IX. Sed Ereſſiam Sappho, non Mitylenaeam nec poetriam illam, Phaonem arſiſſe volunt alii. Vide Nymphin apud Athenaeum lib. XIII, Suidam, & Apoſtolium in Φάων. Amorem hunc Sapphus natum perhibet magorum vanitas, quod herba maſcula Centumcapita dicta Phaoni contigiſſet. Inde enim viros amabiles fieri. Sic Plinius lib. XXII, cap. VIII. Vide Suidam in Σαπφώ.

Ibid. lin. 53. Κύῤῥαν] De expeditione qua Eurylochus Criſſaeos & Cirrhaeos ſen Cyrrhaeos (nam utroque modo *Cyrrha* ſcribitur) eos qui oraculum conſultabant, inſidiis in via infeſtantes profligabat, hic verba facta fuiſſe certiſſimum eſt. Inde enim inſtauratus Pythicus agon, & χρηματίτης factus eſt; praemiis ſcilicet ex opimis confecti belli ſpoliis depromptis. Nec cur χρηματίτης hic agon dictus fuerit, ſatis alibi docetur. Vide argumenta ſcholiis Pindari Pythiorum praefixa, Petrum Fabrum in Agoniſtico lib. II, cap. XXIV, Julium Scaligerum poetices lib. I, cap. XXIII. Et Helladio in Chreſtomathia, Certamina Pythia poſita ſunt μετὰ τὸ τὴν Κίῤῥαν πεσεῖν, *poſt Cirrhae cladem.* Videſis item Rhodiginum Antiq. Lectionum lib. XIV, cap. XIX.

Ibid. lin. 54. .... αντης ἀγὼν] Ἀφ' οὗ ὁ στεφανίτης ἀγὼν, &c. *Ex quo idem certamen coronarium iterum factum eſt.* Praemia ſcilicet victorum denuo coronae erant. Antiquitus enim etiam coronarium fuerat. Videſis Strabonem, lib. IX, in Phocide, argumenta ſcholiis Pythiis Pindari praefixa, Pauſaniam in Eliacorum II, & in Phocicis. De archontibus vero Simone & Damaſia ſecundo plura mox in canone chronico.

Ibid. lin. 55. Σουσαρίων] Suſarionis poetae ſenarii aliquot de foemina citantur Stobaeo Sermone LXVII. Iidem ſunt quos, diſſimulato Stobaei nomine, habet Gyraldus de poetis dialogo VI, qui nil aliud de Suſarione ſibi repertum eſſe ait. Clemens vero Alexandrinus Stromat. α. Ἐπενόησεν, inquit, κωμῳδίαν Σουσαρίων ὁ Ἰκαριεύς, *Comoediae inventor erat Suſarion Icarienſis.* Nonne Sannyrion idem fuit? Haud rarum eſt ut nomina quae raro occurrunt depravatiſſime a librariis deſcribantur. Sannyrionis autem Athenienſis comici nomen apud Athenaeum aliquoties legitur. Habet etiam Suidas. Et veteris comoediae autor primus aut inter primos fuiſſe dicitur. Vide Julium Scaligerum poetices lib. I, cap. VII. Nec contra facit quod Icarienſis alter, alter Athenienſis dictus fuerit. Id genus denominationes diverſae ſatis ſunt frequentes.

Pag. 1452. lin. 58. Ἐδίδαξεν Ἀλ...στιν] Ἄλκηστιν. Alceſtis igitur erat tragoedia quam primam docuit Theſpis. Cognominem habet Euripides. Sed in recenſendis Theſpidis tragoediis nemo ſcriptorum, puto, Alceſtin memorat. Primum etiam tragoediae autorem hunc facit Clemens Stromat. α. & Plutarchus in Solone. Et Horatio de arte, primus eſt Theſpis

Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum.

quod hic etiam plane ex verborum reliquiis innuitur. De eo vide plura apud eruditiſſimum Iſaacum Caſaubonum de ſatyrica poeſi lib. I, cap. V. Gyraldum, Scaligerum patrem.

Ibid. lin. 61. Ἀφ' οὗ χοροὶ πρῶτον] Sublata e veteri comoedia chororum licentia, agi coeperunt ſeorſim, ut primo ferme agebantur. Nam vetus Athenienſium Muſa nihil aliud erat praeter χοροὺς παίδων καὶ ἀνδρῶν, *choros puerorum & virorum*; quod docet Maximus Tyrius diſſertatione XXI. Unde etiam tragoedia & comoedia tandem propagatae. Trichoriam Lacedaemoniis inſtituerat Tyrtaeus ad tres aetates, puerorum ſcilicet chorum, virorum, & ſenum. Vide Pollucem lib. IV,

de

de chori item vetuſtate vide Euſebium numero DCCXXXIV, ubi de Philammone, & Philoſtratum in vita Apollonii lib. VI, cap. VI, ubi de AEſchylo. Virorum autem non ſolum agebatur chorus, ſed demum in certamen evaſit, quod vicit primus choragus hic ſeu chori coryphaeus (ita dictus qui choro praeerat, & eum docuit ſeu edidit) cujus nomen pene in marmore obliteratum aliunde reſtitui, puto, nequit. *Hypodicus* ſi legam, favent ſatis & elementorum quae ſuperſunt veſtigia & lacunae ſpatiolum. Chalcidenſem fuiſſe palam eſt. Nam χαλκιδεὺς tantum non integrum in marmore habetur. Quiſquis demum hic fuerit, & poetam & muſicum fuiſſe inſignem dubitandum non eſt. Viderint igitur perſpicaciores an *Hippicus* carminum ſcriptor numero Euſebiano MCCCCLXXVII (qui aeque ignotus eſt) aut *Hippaſius*, nomen apud Capellam aeque controverſum lib. IX, aut *Pondos & Hyperides*, in libello cum Cenſorino plerumque edito, aut medelam hic ſubminiſtrent, aut hinc accipiant.

Ibid. lin. 66. Ἀφ' οὗ Ξέρξης τὴν σχεδίαν] Vide Herodotum in Polyhymnia, & ejuſce de hac re explicationem eruditam apud Dionyſium Petavium ad Themiſtii orationem X.

Pag. 1453. lin. 70. Σιμωνίδης ὁ Λεωπρέπους] Bini Simonides clariores apud ſcriptores habentur, avus, & ex filia nepos. Avus Leoprepis filius vocatur Suidae; atque ei memorandi artis inventio tribuitur; de qua item Cicero de oratore ſecundo. At ex noſtro liquet Leoprepem avi generum fuiſſe & nepotis patrem. De avo antea dixerat; hic de nepote. Ceus uterque fuit; uterque poeta Neque igitur avo ſed nepoti inventio illa debetur. De Simonide hoc vide Joannem Tzetzem Chiliade I, cap. XXIV, ubi victorias reportaſſe ait quinquaginta ſex. Conſule etiam Valerium Maximum lib. VIII, cap VII.

Ibid. lin. 72. Ἀφ' οὗ ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ὁ λίθος ἔπεσε] De ſaxo illo quod e coelo in AEgos flumen cecidiſſe dicitur, vide Plinium lib. II, cap. LVIII. Ejuſdem caſus & praedictionis Anaxagorae meminit Laertius in ejus vita. Et apud eundem Silenus hiſtoricus, Ἐπὶ ἄρχοντος, ſcribit, Διμύλου λίθον ἐξ οὐρανοῦ πεσεῖν, *Archonte Dimylo lapidem e coelo decidiſſe.* Sed hujus nominis archon alibi non reperitur. Unde Joſephus Scaliger librarios in Laertii exemplaribus lacunam, quae archontis nominis locus fuerat, ita praeteriiſſe exiſtimat, ut ex δίμυλον λίθον, quod lapidem inſtar duarum molarum ei ſignificant & autoris verba erant archontem ſequentia, archontis nomen perperam ereaſſent. Legi igitur voluit ille ἐπὶ ἄρχοντος Λυσανίου δίμυλον, &c. Vide eum ad Euſebianum numerum MDLI. Certe & ipſum Anaxagoram dixiſſe ſolem fuiſſe μύλον διάπυρον, ſeu *molarem lapidem ignitum*, legimus apud Joſephum contra Apionem; ubi tamen μύδρον διάπυρον, ut apud Laertium habetur, id eſt, *maſſam candentem*, repoui vult Iſaacus Caſaubonus. Sed demum, ſi archontis nomen fuerit apud Laertium, ita ut vult Scaliger, praetermiſſum, noſtro hic autore, interſere Θεαγενίδου. Philoſtratus autem ait Anaxagoram praedixiſſe ὡς λίθοι περὶ Αἰγὸς ποταμοὺς τοῦ οὐρανοῦ ἐκδοθήσονται, *Lapides*, pluraliter, *in AEgos flumen e coelo caſuros*; De vita Apollonii lib. I, cap. II.

Ibid. lin. 83. Καὶ ἐκάη δὲ τότε] Quidnam id fuerit quod hic autor interſeruerat, ſatis perſpectum non habeo. Sed, ſi bene ariolor, cometae flammis coelum micans ſeu ardens notarat. Καὶ ἐκάη δὲ τότε καὶ οὐρανὸς, aut ejuſmodi quid, *Tunc arſit coelum.* Certe ſub archonte, Ariſtotelis exemplaribus, Ariſtaeo dicto, ingens in Achaia viſus eſt cometa in hyeme circa occaſum aequinoctialem, cujus radii etiam tertiam partem coeli illuminarunt. Vide eum meteorologicorum lib. I, cap. VI. Ei ὁ μέγας κομήτης & ὁ μέγας ἀστὴρ dicitur. Τὸ δὲ, inquit, φέγγος αὐτοῦ ἀπέτεινε μέχρι τοῦ τρίτου μέρους τοῦ οὐρανοῦ, *Lumen ejus ſe extendebat uſque in tertiam coeli partem.* id eſt, circa occaſum ἐφώτιζε τὸ τρίτον μέρος τοῦ ὑπὲρ γῆν, *tertiam hemiſphaerii partem illum irrhat*; quae verba ſunt Olympiodori ad eundem locum. Loquitur de eo Ariſtoteles ac ſi ſuo aevo apparuiſſet. Natus eſt Ariſtoteles Olympiade XCIX teſte Laertio, atque ita XII annum aetatis agebat Olympiadis CI quarto, ſeu archonte Aſteio, de cujus nomine in marmore non dubitandum. Nam etſi quintum elementum non ſatis manifeſtum ſit, haud aliud tamen fuiſſe quam quod Ἀστείου formet ex veſtigiis palam eſt. Neque lacunae ſpatium quam τοῦ ἰῶτα amplius eſt. At vero neque dum vixit Ariſtoteles Ariſtaeus archon reperitur, nec in perpetua illa ſerie archontum CL aut circiter, quae Ariſtotelis exceſſum proxime antevertit, nec alibi, occurrit aut nomen archontis ejuſmodi, aut aliud quod tam Ariſtaeo proximat quam Aſteius, uti vocatur etiam in faſtis archon hujus anni. Sub Alciſthene autem archonte, qui proximum occupat annum, id ipſum quod Ariſtaei anno apud Ariſtotelem tribuitur, collocare videtur Olympiadum ἀναγραφὴ Scaligeriana. Λαμπὰς, inquit, ὤφθη κατὰ τὸν οὐρανὸν ἐπὶ πολλὰς νύκτας, τοσαύτην ἔχουσα λαμπρότητα καὶ δύναμιν τοῦ φωτὸς, ὥστε ἐπὶ τῆς γῆς σκιὰς ποιεῖν παραπλησίως τῇ σελήνῃ, *Fax coelo viſa eſt plures noctes, cujus tantus erat luminis fulgor, vis tanta, ut etiam vix minores fecerit in terra, quam luna, umbras.* Sed vitium ſolenne eſt, in annos proximos epochas ex locis propriis deſilire; & non ſemel in ea ἀναγραφῇ commiſſum.

Ibid. lin. 84. .... γῶν Θηβαίων] Ἀφ' οὗ ἡ μάχη ἐν Λεύκτροις ἐγένετο Θηβαίων, &c *Ex quo Leuctrica pugna commiſſa eſt Thebanorum, &c.* Aut vocabulis hiſce, aut hoc certe ſenſu, ſupplendam eſſe lacunae partem, certiſſimum eſt. Adi chronicum canonem ad annum periodi Julianae 4343.

Pag 1454. lin. 89. ......κεδόνων βασιλεύει] Ἀφ' οὗ Φίλιππος ὁ Ἀμύντου τῶν Μακεδόνων βασιλεύει, καὶ Ἀρταξέρξης ἐτελεύτησεν, Ὦχος δὲ ὁ υἱὸς βασιλεύει τῶν Περσῶν, ἔτη .... *Ex quo Philippus Amyntae F. Macedonia regnare coepit, &, Artaxerxe mortuo, ſucceſſit in imperio Perſico Ochus filius, anni ....* Ita ſcripſiſſe autorem veri eſt ſatis ſimile. Conjecturae adſtipulantur, & ſpatia eorum quae periere, & reliquiae, praeter res ipſas, de quibus vide chronologos. Alia quae marmoris hiſtorias explicent locum habent in notis chronico canoni interſertis commodiorem.

Canon

Canon chronicus veterum Graecorum epochas, ab Anonymo in marmore deſcriptas, annis tum Periodi Julianae, tum qui vulgarem D. N. Jeſu Chriſti epocham antevertunt, ſingulatim indicans. Adjectae ſunt etiam ſuis locis Olympiadum anni. Abjectis ſcilicet ex 4450. (quod qua ratione fit, oſtenditur ſupra in apparatu chronologico) ſingulis quae in marmore habentur intervallis, relinquuntur ſinguli anni qui in Periodo Juliana unamquamque epocham deſignant.

Anno Periodi Jul.	Anno ante Chriſt.		
3132	1582	Cecrops primus, Athenarum rex, regnare coepit. Ab eo tellus circumjacens, quae Actica dicta erat, nominata eſt Cecropia. Epocha haec recentior eſt Euſebio annis XXVI. Nec major ferme conſenſus eſt inter eum & noſtrum ante annuorum Archontum initia, ſeu periodi Julianae annum MMMMXXX.	*Rege Athenienſium.* Cecrope *primo.*
3140	1574	Deucalion regnat in Lycoria juxta Parnaſſum.	*Eodem.*
3182	1532	Actionem inſtituit in Martem Neptunus, de Halirrhothii caede; unde Areopagus, ſeu Rupes Martia, nuncupabatur judicii locus. Tam Neptuni actionis formulam quam Martis exceptionis finxit Libanius ſophiſta, declamatione XXII & XXIII.	Cranao.
3185	1529	Deucalionis diluvium, fuga, ſacrificium pro ſalute Jovi Phyxio. Convenit Varro apud D. Auguſtinum de Civitate Dei lib. XVIII, cap. X. uti etiam Graeca Euſebii, pag. 27. Etſi in chronico ab Hieronymo verſo & in canone, pag. 74, ſub Cecrope ab eodem collocetur. Adſtipulatur noſtro etiam Cedrenus, cujus tamen Graeca male diſtincta, non melius verſa legimus. Diluvium contigit in Theſſalia ἐπὶ Δευκαλίωνος, inquit, βασιλεύοντος Ἀθηνῶν δευτέρου Κραναοῦ αὐτόχθονος, *ſub Deucalione, regnante Athenis rege ſecundo Cranao indigena.* Sed perperam typis editur, ἐπὶ Δευκαλίωνος βασιλεύοντος Ἀθήνῃσι, δευτέρου Κραναοῦ αὐτόχθονος, quod a Xylandro pejus redditur, *Deucalione Athenis regnante, ſecundo a Cranao indigena.* Quin cum noſtro conſentiunt Tatianus adverſus gentes, & Clemens Alexandrinus Stromat. *α.* quorum uterque ſub Crotopo Argivorum rege, Athenienſium Cranao coaevo, diluvium hoc ponunt. Sed Oroſius lib. I, cap. IX, ſub Amphyctione.	*Eodem.*
3192	1522	Amphictyones, & Pylaeicus conventus inſtituuntur.	Amphictyone
3193	1521	Graeci primo Hellenes nuncupati, ab Hellene Phthiotidis rege. Agon item Panathenaicus inſtitutus; aut de eo inſtituendo ſive ſancitum, ſive conſilium. De Hellenum nomine conſulendus, praeter eos qui obvii ſunt, Dicaearchus in βίῳ Ἑλλάδος.	*Eodem.*
3195	1519	Cadmia condita a Cadmo Agenoris filio.	*Eodem.*
3198	1516	.... nicia regnant. Vide notas pag. 1492.	
3203	1511	Danaus cum filiabus quinquaginta ex Aegypto navi Pentecontoro dicta in Graeciam tranſvectus. Earum in Rhodo inſula ſacrificia.	
3208	1506	Primis Panathenaeis celebratis, Erichthonius primus currum junxit. Myſteria Deorum Matris in Cybelis coepere. Hyagnis Phryx tibias invenit; harmoniam Phrygiam eis primus cecinit; aliorum nomorum, Matris Deorum, Bacchi, Panis, autor eſt.	Erichthonio.
.....	....	Minos Creta regnat. Ferrum in Ida monte ab Idaeis Dactylis Celimide & caeteris reperitur. De Idaeis hiſce & ferro reperto videſis Strabonem lib. X, & ſcholiaſtem ad Apollonii Argonauticon lib. I. (unde pleraque compilavit Natalis Comes in Mythologiae ſuae lib. IX, cap. VII) Scaligerum tum ad numerum Euſebianum DXCIX, tum in Canonum lib. III, pag. 341, item Clementem Stromat. *α.* & Scaligerianam συναγωγὴν hiſtoriarum pag. 400, 401.	Pandione *primo.*

Ceres

Per. Jul.	Ant. Ch.		
3305	1409	Ceres fruges plantat. Triptolemus item, in Eleuſine.	*Rege Athen.* Erichtheo.
3315	1599	Myſteria Eleuſinia (ut videtur) coepere.	*Eodem.*
.....	.....	Luſtrationis feſtum inſtitutum.	Pandione *ſecundo.*
.....	.....	Certamen in Eleuſine gymnicum inſtitutum.	*Eodem.*
.....	.....	Lycaea, ſeu Lupercalia, in Arcadia inſtituta.	*Eodem.*
3419	1295	Frugum apud Athenienſes ſterilitas. Oraculo de ea re conſulto, indictum a Minoe adoleſcentum, impuberum, & virginum tributum ſubiere.	Aegeo.

Minos hic ſecundus erat, qui ſcilicet primus ἐθαλασσοκράτει, ſeu maris imperium obtinuit. Videſis Scaligerum ad numerum Euſebianum DCCLXV.

3455	1259	Theſeus ſparſus Athenienſium pagos in unam urbem collegit, ſtatum popularem inſtituit, Iſthmiorum certamen inſtauravit, ut Sinis manes placaret.	Theſeo.
3458	1256	....	*Eodem.*

Nam ex Graecis elementis numeralibus plane liquet numerum hic proximum fuiſſe 𐅅ΗΗΗΗ𐅄ΔΔΔΔΙΙ, id eſt, DCCCCXCII. Res ipſa diſparuit.

3463	1251	Certamen, uti non immerito videatur, Olympicum ſub Atreo, Hercule certante, inſtauratum.	*Eodem.*

Sed vide Euſebium numero DCCCXIV, & Scaligerum in canonibus lib. III, 283. Adi item Paterculum lib. I, & Clementem Strom. α.

3496	1218	Graecorum in Trojanos expeditio.	Meneſtheo.
3505	1209	Ilii excidium, Θαργηλιῶνος ἑβδόμη φθίνοντος, ſeu XXIV die Thargelionis.	*Eodem, anno 22. vide Notas Hiſtoricas.*

Is dies ad Scaligerianae periodi Atticae rationes, eſt XXIII Junii Juliani. De menſe convenit noſtro cum pleriſque veterum. Nam Thargelione captum Ilium plures ſcripſere. Plerumque etiam ὀγδόῃ φθίνοντος ſeu XXIII; alii etiam Scirrophorionis, menſis ſequentis, eodem die. Vide Clementem Stromat. α. & Dionyſium Halicarnaſſenſem lib. I. Certe ea anni tempeſtate, ſcilicet ſub aeſtatis initium, captum eſſe etiam indicat Virgilius Aeneidos III.

——— vix prima inceperat aeſtas,
Et pater Anchiſes dare fatis vela jubebat.

Ut autem die ſeptimo & die octavo idem dies inuni poſſet palam eſt; diverſa ſcilicet initii ratione habita. De anno quo capta eſt Troja alia fuit plerumque Atticorum ſcriptorum ſententia. Ultimo Meneſthei tribuunt, qui ſcilicet ſub Meneſtheo collocant; aliis ſub Demophonte rege captam tradentibus. At noſter proculdubio vigeſimum ſecundum Meneſthei, penultimum ſcilicet ejus annum, hic adjecerat, utcunque quadratarii incuria τοῦ εἰκοστοῦ praetermittatur, ut ſupra monuimus. Et ad annum uſque XXIII regnaſſe eum plerumque volunt; etſi in Graecis Euſebii non ſemel ἔτος λγ ei aſſignetur, & diſerte legamus, Τούτου τῷ λγ ἔτει τὸ Ἴλιον ἥλω. *Hujus anno* XXXIII *Troja capta eſt.* Sed vide item addenda Graecis ejus pag. 215. ubi κγ leguntur. Plerumque etiam CCCCVII anni ab excidio hoc ad Olympiadem primam Iphiteam numerantur. Vide Eratoſthenis canones, Euſebium numero DCCCXXXV, & ibi Scaligerum; quem etiam conſule in I, de Emendatione pag 43. & V, pag. 355. & III, Canonum pag. 283. & Dionyſium Petavium de Doctrina Temporum lib. IX, cap. XXVII. & ſequentibus. Conſtantinus autem Manaſſes bellum Trojanum annis CL, aut circiter, recentius facit. Nam, unde edoctus neſcio, Priamum a Davide Judaeorum rege copias fruſtra popoſciſſe auxiliares ſcribit,

Ἐκ πάντων ὢν, inquit, ἀπορηθεὶς ὁ Δαρδανίδης γέρων
Εἰς τὸν Δαβὶδ τὸν ἄνακτα τῆς Ἰουδαίας πέμπει·
Ἀλλ' ὁ Δαβὶδ οὐ δίδωσιν, &c.

Et praeter chronologorum qui perpetuas temporum ſeries ducunt turbam, videſis item Herveti collectanea in Clementem Alexandrinum pag. 797. Sed demonſtrativam eſſe hanc epocham aſſerit Scaliger, utpote quae ſuo tempeſtatis charactere nititur; adeoque, rationibus ſubductis, collocat ille in anno periodi Julianae MMMDXXXI, qui anno a noſtro notato annis etiam XXVI recentior eſt. Uno anno vetuſtius numero Scaligeriano conjectat fuiſſe hoc excidium Petavius, utriuſque rationes perpendant & porro viderint hic doctores. Quin novennium tantum integrum intervenit poſt expeditionem Graecorum ad urbem exciſam. Et tempore verno expeditiones

Anno Periodi Jul.	Ante Christ

fieri ſolebant, de qua re vide plura poſtea notis ad Smyrnaeorum foedus. *Rege Athenienſium.*
Abſoloto demum poſt expeditionem novennio, ſub aeſtatis initiis, id eſt proximo ſeu decimo anno, capta eſt urbs.

Et Danaum decimo vere rediſſe rates

ait Propertius lib. IV. quod & Chalcantis paſſerum portenti interpretamento apud Homerum Iliade ſecunda eſt conſonum.

3508 | 1206 Judicium in Areopago de Oreſte. Demophonte

Nam liquet tam ex numeralium elementorum veſtigiis quam ex iis quae praecedunt & ſequuntur, numerum hic fuiſſe 𐅅HHHHΔΔΔΔII ſeu DCCCCXLII.

3512 | 1202 Cypro Teucer ſedes poſuit, Salamine nempe condita. *Eodem.*

* 3637 | 1077 Ionica migratio, Neleo duce. Meneſtheo, *de quo vide Notas ſupra pag.*

Tribuuntur haec plerumque anno octavo Acaſti regis Athenienſium, ſeu periodi Julianae MMMDCLXXIII. Vide Euſebium numero DCCCCLXXV. Et annorum CXL intervallum plerumque habetur inter Trojanum excidium & hanc migrationem, uti diſerte etiam numerat Eratoſthenes in canonibus. Vide Clementem Stromat. *α*, Scaligerum ad dictum Euſebii locum, & Petavium de Doctrina Temporum, lib. IX, cap XXX. Atqui, licet prior pars numeri apud noſtrum diſparuerit, tamen ΔIII, ſeu XIII, eum terminat. Sed nullus eſt numerus qui ternario terminatus & ex DCCCCXLV (quo ſcilicet epocha Trojae captae noſtro notatur) deductus relinquit CXL. Si ſcripſit noſter 𐅅HHHΔIII, id eſt, DCCCXIII, intervallum illud ei erit tantum annorum CXXXII. Neque alius eſt numerus ita terminatus unde aut intervallo quod diximus numerus propior elici poteſt, aut quo propius ad aliorum rationes accedat noſter. Caeterum & ita non ſolum in anno regis (quocunque is fuerit nomine dictus) annis aliquot ab aliis diſcrepat, ſed etiam prochroniſmo annorum XXXVI in epochae conſtitutione. Nam ſi detur numerum quem diximus eum hic adnotaſſe, reſpondet in periodo annus MMMDCXXXVII.

* 3770 | 944 Heſiodus floruit. . . . . .

Suadet lacuna quae veſtigia reliqua numeri, qui ad Heſiodi ſpectat, ſequitur, eum integrum fuiſſe 𐅅H𐅄ΔΔΔ ſeu DCLXXX, unde annus quem adjecimus exit. Si aliter fuit terminatus, pauculorum utcunque annorum diſcrimen eſſe duntaxat palam eſt. Annum autem notatum fuiſſe puto non alium quam quo primum Heſiodus poemata publice recitavit, aut in certamen poeticum deſcendit; quod ipſum ſentiendum eſt de anno Homero proxime aſſignato.

3807 | 907 Homerus floruit. Diogneto.

Ita XXXVII annis Heſiodus artis ſuae ſpecimina publice edidit ante Homerum. De horum aetate quaeſtio eſt & vetuſtiſſima & celeberrima. Et uter natu antiquior. Sed L. Accius poeta & Ephorus hiſtoricus, ut noſter, Heſiodum priorem faciunt Vide Agellium lib III, cap. XI. Varias autem de Homeri aevo ſententias vide apud Clementem Stromat. *α*, & Euſebium numero DCCCCVIII. & in chronico Graeco pag. 31, 33, 34, & 215. Adi porro, ſi placet, Scaligerum ad dictum numerum, Petavium de Doctrina Temporum lib. IX, cap XXX. Paterculum lib. I. &, ad eum, Lipſium, Philoſtrati Ἡρωικὰ in Euphorbo, &, praeter ea quae congeſſit Gregorius Gyraldus dialogo II, Apollodorum atque alios apud Joannem Tzetzem Chiliad XII. cap CCCXCIX. Recentiores, qui perpetuas annorum ſeries obiter contexunt, praetermittimus.

3819 | 895 Phidon Argivorum rex nummum argenteum percuſſit in Aegina inſula. . . . . . .

Vide Euſebium numero MCCXVII, & Scaligerum ibidem.

Olympias	

* Archias Evagiti F. coloniam e Corintho in Siciliam de- Aeſchylo.

3957 | 5 4 | 757 duxit. Syracuſae conditae.

Conditas Syracuſas numero MCCLXXXIV ſcribit Euſebius id eſt anno Clidici Athenarum regis primo. Epochae numerus annorum in marmore evanuit. Sed annus regis manet, nimirum XXI Aeſchyli regis, qui primum Clidici annis XXIV antevertit, & anno IV Olympiadis V reſpondet, ſeu periodi Jul. MMMDCCCCLVII. Videſis Scaligerum ad Euſebianum numerum, & Hubertum Goltzium in Sicilia, pag. 21. qui Euſebium hic ſequuntur. Sed inſtauranda forſan hinc eſt chronologia tam de Naxo condita quam de Syracuſis, ſi Thucydidi item fides habenda, cui proximo poſt Naxum conditam anno colonia ab Archia deducta eſt. Vide eum ſub initio libri VI. Quinto item, inquit ille, poſt habitatas Syracuſas anno

Anno Period. Jul. | Olympiad. | Ante Christ.

Chalcidenſes e Naxo profecti Catanam condidere, & ſub idem tempus Lamis, colonia Megaris deducta, Trotilum condidit; alia item enumerat quae pariter ab hoc Archiae epocha ita pendent ut ea ignorata ſimul etiam illa ut ignorentur neceſſe eſt. Haec omnia a chronologis inſtaurentur, noſtro autore, qui CL duntaxat annis aut circiter poſt Thucydidem ſcripſit. *Archontes Athenarum.*

24 Primi annui Athenarum archontes. . . . . . .

4030 1 684 Conſentit hic noſter ad amuſſim cum Euſebio. Et firmat id uterque quod impugnat Scaliger ad numerum Euſebianum & MCCXCVI & MCCCXXXIII. Sed & vide Euſebii Graeca, pag. 215. ubi item Olympiade XXIV, primus Archon annuus praeficitur; qui idem eſt annus. Atqui ex Pauſaniae loco in Meſſenicis de Hippomenis archontis decennalis anno quarto, adſtruere hic vult Scaliger metachroniſmum integri quadriennii commiſſum eſſe Euſebio, quem arguit ac ſi in confeſſo eſſet decennales illos archontas quatuor ſingulis decenniis integris praefuiſſe; id quod etiam admittit Euſebius. Sed diſcedendum a receptiori de hac epocha ſententia non ſentio. Ea ſcilicet proculdubio notior multo erat quam ſingulorum archontum qui praeceſſerunt anni, qui etiam pro imperiorum prorogatione, morte praeveniente, aut decreto ſummovente, plures aut pauciores eſſe potuiſſent, nec ſatis ſcriptoribus cogniti; ipſa interim annuorum epocha, utpote Olympiadibus aut alio quovis charactere certiſſimo ſignata, notiſſima. Sed & vide porro Euſebii Graeca, pag, 39 lin. 42. & Συναγωγὴν hiſtoricam Scaligerianam, ubi triennio recentius quam noſtro collocatur Creon, primus ἐνιαύσιος ἄρχων, ſcilicet anno Olympiadis XXIV tertio, uti etiam Carolo Sigonio in faſtis Atticis. Adi inſuper Meurſium de Archontibus lib. I, cap. VIII, & Petavium lib. XIII, pag 548.

4032 24 3 682 . . . . Lyſia.

. . . .

4369 33 4 645 Terpander, poeta & muſicus, nomorum autor inſignis habetur. Dropido.

Annus eſt Olympiadis XXXIII quartus. Ejuſdem ſecundo Terpander inſignis habetur Euſebio. Huic etiam aevo cum tribuit Hellanicus de anno diſſentiens, apud Athenaeum lib. XIV, ubi in Carneis primum eum viciſſe ait Carneorum autem feſtum inſtitutum eſt XXVI Olympiade, teſte ibidem Soſimo. Sed Hieronymo, eodem in loco, Plutarcho etiam libro de muſica, & Nicomacho Geraſeno lib. II, cap. I, multo vetuſtior eſt, & Olympiadibus Iphiteis prior. Unde etiam collocatur a Joſepho Blancano in Mathematicorum Chronologia, anno DCCC ante Chriſti epocham. De Terpandro vide item Joannem Tzetzem Chil. I, cap. XVI, & Euſebium in Chronico Graeco pag.40.

4109 43 4 605 Alyattes, *ni fallor*, Lydorum rex, in Dynaſtia Mermnadarum. Ariſtocle.

Prochroniſmus eſt apud chronologos aliquot, qui accuratius rem aeſtimant, novennii; Euſebio, ſeptennii. Ex veſtigiis quae in marmore nondum obliterata ſunt, cum ſyſtemate ejuſdem aevi comparatis, alium hic praeter hunc Alyattem innui perſuaſum non habeo. Numeri qui epocham deſignaret partem priorem diſparuiſſe verum eſt: Sed reliquiae illae ... ΔΔΔΔΙ, ſi conjecturae fides, HHHΔΔΔΔΙ indicant. Major eſſe annorum numerus nequit; quod tum ex inſtituto autoris ordine tum ex veteri Graecorum numerandi ratione ſcimus. Si minor fuerit, ut decennio minor ſit neceſſe eſt, adeoque ut eo longius a recepta chronologia diſcrepet. Vide Euſebium num. MCCCCV, & canonum Scaligerianorum lib. II & III, atque ejuſdem ſequaces.

. . . . Sappho poetria, Lesbia, ſolum vertens, in Siciliam fugit. Critia ...imo.

4123 47 2 591 Cirrha direpta, agon Pythicus inſtauratus eſt, praemiis ex ipſis ſpoliis propoſitis; nempe Χρηματίτης factus eſt. ...imone.

4132 49 3 582 Agon Pythicus denuo στεφανίτης ſeu coronarius fit. *Damaſia ſecundo.*

Sic firmat noſter ſententiam receptam de anno quo hic agon coronarius factus eſt; tertio ſcilicet Olympiadis XLIX, uti diſerte Pauſanias etiam in Phocicis. Sed dum hoc firmat, convellit interim quae de Pythiade praecedente habent ſcriptores. Vide Συναγωγὴν hiſtoricam cum Euſebii chronico editam in Olympiadis MH anno tertio. Quin vero agonem pentaetericum ante hanc inſtaurationem fuiſſe, pro confeſſo habent, hoc eſt, poſt quartum quemlibet annum agi, uti Olympicum, ſolitum, adeoque praecedentem inſtaurationem qua χρηματίτης, Cyrrhacis exciſis, factus eſt, tertio Olympiadis XLVIII tribuunt; uti etiam apud Pauſaniam in Phoci-

cis

Anno Period. Jul.	Olympiad.	Ante Christ.		Archonte Athenarum.

cis habetur. Et videſis Scaligerum operis magni libri I, capite de Periodo Delphorum Pythia, & ad oumerum Euſebianum MCCCCXXXV. Adde Petavium de Doctrina Temporum lib. I, cap. XXXIII, & Eraſmum Schmidium in prolegomenis ad Pindari Pythionicas. Atqui inſtauratio illa quae Cyrrhae excidium ſecuta eſt noſtro cadit in annum II, Olympiadis XLVII Julianae oempe, ut vides, periodi MMMMCXXXII. Ita oovennium intercessit, non tantum quadrieonium. Et certe legimus agonem hunc olim fuiſſe oovennalem. Argumenti tertii Pythiorum Pindari autor, Ἐτελεῖτο δὲ, inquit, ὁ ἀγὼν κατ' ἀρχὰς μὲν διὰ ἐνναετηρίδος, *Celebrabatur antiquitus certamen Pythium quolibet novennio.* Et Cenſorinus de Die Natali capite XVIII. *Delphis quoque ludi qui vocantur Pythia poſt octavum olim conficiebantur.* Caeterum Ϛαλαγρ quam diximus autor (qui ipſe Scaliger eſt) ab inſtaurata, anno Olympiadis XLVIII tertio, Pythiade, ipſas diouinerari Pythiadas ſcribit, neque aliter dinumerat. Res non omoino levis eſt momenti. Et porro videriot eruditi. Quod autem ad archontas attinet, gratiſſima a noſtro lux eſt. Et Simon & Damaſias ſecundus in archontum faſtis ſuis locis, uude apud viros doctiſſimos hactenus exſularunt, reſtituendi. Vide loca ſuperius in uotis ad hunc agonem iodicata. Damaſias vero apud Diodorum, qui Olympiade XXXV praefuit, primus erat; hic, ſub quo inſtauratus agon, ſecundus; quod primo ex hoc marmore cognitum facem praebet inſignem viro doctiſſimo lib. I, de archontibus cap. XI, quem uoicum Damaſiae oomen feſellit.

.... | .... | Suſarion Icarienſis, Comoediae, *ut videtur*, inventor. ......

Vide notas hiſtoricas.

4153 | 54, 4 | 561 | Piſiſtratus tyrannidem Athenis occupat. ......

4156 | 55, 3 | 558 | Simonides poeta avus natus.

Vide numerum periodi inferius 4245.

4158 | 56, 1 | 556 | Croeſi Aſiae regis initia. — Populo.

Reliquiae enim illae ..... ΔΔΔΔΙΙ palam oſtendunt, modo perpetua ſcriptoris ordinis ratio obſervetur, numerum integrum fuiſſe ΗΗΠ^ΔΔΔΔΔΙΙ, ſeu CCXCII, unde annus hic prodit.

* 4168 | 58, 3 | 546 | Cyrus Sardes capit. Hipponax poeta Iambicus ejuſce temporibus floret.

Si noſtro hic cum Euſebio conveoit, tunc ſcripſit noſter ΗΗΠ^ΔΔΔΔΙΙ, ſeu CCLXXXII, unde fit periodi MMMMCLXVIII. Nam Euſebio haec epocha eſt Olympiadis LVIII annus tertius. Sed neque hiſce acquieſcas. Conſule quae adnotat Scaliger ad numeros Euſebianos MCCCCLXII, & MCCCCLXXI, & Olympiadum ἀναγραφὴν, in NH Sed de Hippooacte compluriuo annorum hic apud Euſebium prochroniſmos eſt. Is Olympiade XXIII collocat Hipponactem, ſeu periodi Julianae MMMMXXVI. At Plinius certum eſſe ait Hipponactem fuiſſe Olympiade LXIII, quae ſeculo quod a noſtro indicatur ſatis reſpondet. Vide item Scaligerianam illam ϛυναγωγὴν hiſtoricam Olympiade Ξ.

* 4178 | 61, 1 | 536 | Theſpis poeta, Alceſtidem tragoediam docens, primus vilem certavit ob hircum. — ...naeo. ...rimo.

Olympiade LXI docuiſſe ſeu tragoediam primo edidiſſe Theſpim, autor eſt Suidas. Noſtri numerus in lacuoam deſinit. At ſi Suidae fides, ſpatin lacunae non refragante, potius annoente, habenda ſit, ita ſuppleodus eſt, ΗΗΠ^ΔΔΔΙΙΙ, CCLXXIII. Inde prodeunt numeri quos adnotavimus. Certe minorem fuiſſe quam CCXCI liquet ex Croeſi epocha; & cum noſtro exacte ita convenit ἀναγραφῇ Olympiadum. Sed de hirco pro praemio dato, & tragoedia inde dicta, prochroniſmus eſt apud Euſebium annorum ſaoe LV. Vide numerum ejus MCCCCXXVI.

4189 | 63, 4 | 525 | Aeſchylus poeta natus.

Vide infra numerum 4223, & 4257.

4197 | 65, 4 | 517 | Darii Hyſtaſpis F. Perſarum regis initium.

Quae reliqua ſunt numeri autorem ſcripſiſſe ΗΗΠ^ΔΙΙΙ, CCLIII, ſatis demonſtrant. Sed metachroniſmus eſt quadriennii, & manifeſtiſſimus error, niſi alia noſtro fuerit annorum ejus ratio quam hactenus didicimus. Nam binas habemus apud Ptolemaeum, in quarto magoae conſtructionis, eclipſes luoares, quarum alteri aoous Darii XX, & dies vigeſimus octavus Epiphi, Novembris ſcilicet XIX, alteri annus XXXI, & dies tertius Tybi ſeu Aprilis XXV tribuitur. Nec aliter ejus anni in MS. quem diximus codice reverendiſſimi archiepiſcopi Cantuarienſis notantur quam in vulga-

tis,

3

Anno Periodi Jul.	Olympiad.	Ante Chriſt.		Archonte Athenarum.
			tis, niſi quod numerus XXXI τῷ πρώτῳ καὶ τελευταίῳ αὐτῷ ἔτει, non numeralibus literis, exprimatur. Et conſenſus hic eſt tam exemplarium Graecorum quam verſionum, ſive ex Graecis, ſive ex Arabicis, uti ab eximio Mathematices Oxonii profeſſore Joaone Banbrigio peramice mooitum eſt. Eclipſium harum alrera io annum Nabooaſſari CCXLVI incidit, altera in CCLVII, id eſt, in annum periodi Julianae MMMMCCXII altera, altera in MMMMCCXXIII. Ergo annus Darii primus congruit periodi anno MMMMCXCIII, qui quadriennio ſolido noſtri calculum antevertir. Videſis Joſephum Scaligerum lib. V, de Emendatione, pag. 379. & Dionyſium Petavium de Doctrina Temporum lib. X, cap. XVIII.	
4202	67 1	512	Caedes & ſuga Piſiſtratidarum, & eorum tyrannidis finis; patriae liberatoribus Harmodio & Ariſtogitone. Prope abeſt noſter a ſententia quam V. CL. Joannes Meurſius de Piſiſtratidarum initio ſtabilire nititur libro de Fortuna Attica, cap. X. ſed tamen abeſt. Vide ejus ratiooes tum ibi, tum in Piſiſtrato ejus cap. V. Adde Dionyſii Petavii paralipomena ad libros de Doctrina Temporum pagina 856.	
4205	67 4	509	Chororum Virilium certamen primum, quo Hypodicus (*aut alius nomine non abſimili dictus*) Chalcidenſis vicit. Ut numerus qui in lacunam deſinit aut ΗΗΔΔΔΔΠ, CCXLV, fuerir, aur ab hiſce oon multum diſcreparit, neceſſe eſt. Inde producuntur quos adnotavimus.	Lyſagora.
4217	70 4	497	Sophocles poeta Sophillo patre natus. Vide inferius numerum 4244.	
4219	71 2	495	*De Hippia Piſiſtratida neſcio quid habuit hic autor.* Fuga ejus in Sigeum non aliud videtur quam tyrannidis Piſiſtratidarum fiois, qoem ſupra judicaverat. Neque fiois ille locum omoino hic obtinere potuit. De Hippiae rebus vide Herodotum in Terpſichore, & Thucydidem lib. VI. Annus hic eſt quartus ante pugnam Marathoniam, qoa Hippias ſub Dario ſtipendia meritus eſt, & in patriam pugnans occubuit. Notatur eidem anoo ab aliis Philippus Archon. Vide Meurſium de Archontibus lib. II, cap. III.	Pythocrito.
4223	72 2	491	Proclium illud inclytum Marathonium, in quo Perſarum clades & Athenienſium victoria, Miltiade duce. In ea etiam pugnat Aeſchylus poeta annos natus XXXV. Diſcrepant de anno hujus pugnae ſcriptores. Olympiadis LXXII anno primo (qui ipſe noſtri poſſit eſſe anous; ſaltem pluſquam anno unico diſcrepare oequit) epocham hanc collocat Olympiadum ἀναγραφὴ Scaligeriaua. Adi Scaligerum ad oumerum Euſebiaoum MDXXV, & Meurſium de Archootibus lib. II, cap. IV. Sed ingenioſiſſimas Scaligeri rationes exacte firmat noſter. Vide eum de Emendatione Temporum lib. V, pag. 382. Sed adverſatur Petavius de Doctrina Temporum lib. X, cap. XXII, & anno ſequenti tribuit. Hac pogna (quod ex veſtigiis orarioois contextus elicitur) Aeſchylus poeta, annos oatus XXXV certamine ſtrenue coorendir cum fratre, ſcilicet Cyoaegiro. Anous eſt Olympiadis LXXII ſecundus. Suidas aurem coocertaſſe ſcribit Prarioam cum Aeſchylo & Chaerillo Olympiade LXX, in Περσίνας, neque aliud, puto, voluit in Aeſchylo, ubi, ut codices editi habent, ἠγωνίζετο, inquit, αὐτὸς ἐν τῇ θ Ὀλυμπιάδι, ἐτῶν ὢν κε, *Certavit Olympiadè* IX, *annos natus* XXV. Reſcribendum forſan, modo ſit ipſe ſui medela, ἐν τῇ ο Ὀλυμπιάδι. Et proclivis lapſus erat, ut ex O in numeris Θ fieret. Ita ioter Suidam & noſtrum de aetate cooſenſus eſt. Atque ita recte, poto, Suidas emendatus. Satis item cooſentit Olympiadum ἀναγραφή. Videſis Iſaacum Caſauboonm de Satyrica Poeſi lib. I, cap. V. & J. Meurſium de Archontibus lib. II, cap. II. & XIX. & periodi hic annos 4228, & 4257.	. . . . . . ſecundo.
4225	72 4	489	Simonides poeta, Simonidis etiam poetae avus, clarus victoria, *ut videtur*, habetur. Darii, Hyſtaſpis F. regis Perſarum exceſſus. Xerxis initia. Quae reſtanr ex notis numeralibus ſunt ΔΠ aut ΔΠΙ. Nam utrum ex veſtigiis eliciendum ſit non ſatis liquet. Scripſiſſe puto autorem ΗΗΔΔΠ. Inde natus eſt in periodo Juliana annus MMMMCCXXV. In Darii exceſſu hic procbroniſmus eſt, ut in initiis metachroniſmus, ſi ad aliorum rationes exigas. Si alium fingamus numerum inregrum ita finieorem, longius a recepta epocha vagabimur. Vide Joſepbum Scaligerum de Emend. Temp. lib. V, pag. 382. Ad Simonidem hunc ſpectat illud apud	Ariſtide.

Anno Periodi Jul.	Olympiad.	Ante Christ.

Euſebium num. MDXXX. Sed & vide cum numero MCCCLIV. & Graece pag. 40. & infra annum periodi 4245. *Archontes Athenienſium.*

4228 73 3 486 Aeſchylus annos natus XL tragoedia primum vicit. Euripides poeta naſcitur. Steſichorus poeta Graecia .... Philocrate.

De Aeſchyli victoriis, vide ſcholiaſten ejus in Perſas, Suidam, vitam ejus, Gregorium Gyraldum Dialog. VI. & quae ſupra citavimus anno periodi 4223. Inſtauratio Olympiadum aliquot, quae ei tributae, a noſtro forſan accipienda. Sed trinis ferme Olympiadibus integris ante noſtri epocham Aeſchylum agnitum fuiſſe notat Euſebius; quod ipſum etiam notat Olympiade pluſquam integra recentius.

Euripidis antem natales apud noſtrum ſexennio antevertunt annum a Diogene Laertio in vita Socratis aſſignatum, qui eſt Olympiadis LXX primus, ſeu periodi MMMMCCXXXIV, qui annus dicitur vulgo Xerxis tranſitus in Graeciam, ut alter regni ejus initiorum. Etiam Snidas & Tbomas Magiſter, Olympiadum item ἀναγραφὴ Scaligeriana, Laertii ſunt ſequaces. Vide porro Gyraldum Dialog. VI, & J. Meurſium de Archontibus lib. II, cap. VIII. Sed Euſebio clarus habetur anno tertio Olympiadis LXXVII. Certe ad Laertii rationes ita admodum puer clarus erat. Ad noſtri vero, annum agens ſextum decimum.

Sreſichoros autem habet noſter binos. De altero ſeu juniore, inferius proxime poſt annum periodi 4343. Natum autem ſcribit Steſichorum Suidas ἐπὶ τῆς λζ Ὀλυμπιάδος, *Olympiade* XXXVII. Et ad ſummam ſenectutem eum perveniſſe, annum ſeilicet LXXXV, ex Luciani Macrobiis docemur. At ſi natus fuerit Olympiade XXXXVII, ad noſtri rationes, jam ad annum CXLVI pervenerat, aetatem eo aevo rariſſimam. Atqui & mortem obiiſſe ait Suidas Olympiade LVI, ſeu anuis LXX ante annum quo noſter eum collocat. Euſebio autem clarus habetur Olympiade XLII, mortuus LV. Steſichorus vero, poeta etiam inſignis, de quo mortuo Phalaris tyrannus ſcribit tum ad filias ſuas tum ad Himeraeos epiſtolas XXXI, LIV, & CIII, obiit ſaltem ante Olympiadis XXXVIII annum ſecundum, quo nempe ipſa Pbalaridis tyrannis juxta Euſebium finita. Vide etiam Phalaridis epiſtolas alias. Anne igitur tres Steſichori? Adi etiam, ſi placet, Gyraldum Dialog. VI. & Joannem Tzetzem Chiliad. I. cap. XXV. Sed Suidae etiam convenit cum ſυναγωγῇ hiſtoriarum Scaligeriana, quam videſis Olympiadibus ΛΖ & Nϛ. Geloni autem Siciliae tyranno coaevum fuiſſe Steſichorum habet Conon, noſtro aſtipulatus, apud Photium Cod. CLXXXVI, ſect. 42. Vide infra annum periodi 4235.

4233 74 4 481 Helleſponto navigia jungit Xerxes. Pugna ad Thermopylas, & proelium ad Salaminem navale. Xerxis ſcilicet in Graeciam tranſitus. Calliade.

Haec vulgo anno tribuuntur proximo. Alii aliter. Sed de ea re vide quae Scaliger diſputat lib. V. de Emendatione pag. 383. & in tertio canonum pag. 231. ubi etiam de die ingenioſiſſime, ut ſolet. Sed exacte cum noſtro conveniunt Petavii rationes, quas vide de Doctrina Temporum lib. X, cap XXIV. Adde ejus caput XXII, libri primi, & notas ad Themiſtii orationem XII. Archon hic erat Calliades, uti etiam ex marmoris veſtigiis liquet. Ita etiam nominatur Laertio in vita Socraris, Dionyſio Halicarnaſſenſi lib. IX, Diodoro lib. XI. & Thomae magiſtro in vita Euripidis. Sed eidem Laertio in Anaxagora Callias vocatur, uti & Euſebio, & D. Hieronymo ad Danielem cap. XI. & Olympiadum ἀναγραφῇ.

4234 75 1 480 Pugna ad Plataeas. Inſignis nempe illa libertatis Graeciae fortiſſime recuperatae epocha. Ignem item evomnit Aetna mons. Xantippo.

Neque enim marmore alius hic potuit eſſe numerus integer quam HHIII, qui annum hunc indicat. Tranſitus Xerxis praecedente hanc pugnam anno ſuffragiis plerumque omnium collocatur. Itaque Pauſaniae cum noſtro de utroque forte convenit. Is enim in Eliacorum II pugnam hanc Olympiadi LXXV tribuit, qui hic ipſe annus eſt; ergo, ut videtur, Xerxis tranſitum praecedenti. Sed apud Euſebium metachroniſmus eſt quadriennii; pugna hac Olympiade LXXVI poſita.

De Aetnae flammis conſule Philippum Cluverium in Sicilia antiqua lib. I, cap. VIII. Sed nunc primum montem ignem evomuiſſe innuit, ni fallor, noſter.

4235 75 2 479 Gelo Dinomenis F. tyrannidem in Sicilia invadit. Timoſthene.

Sed

Anno Periodi Jul.	Olympiad.	Ante Christ.		Archonte Athenarum.
			Sed mirum hic inter noſtrum & ſcriptores alios, quos inter neque conſenſus eſt, diſcrimen. Vide Euſebium numero MDXXX, &, ad eundem, Scaligerum. Adde Pindari ſcholiaſten ad Pythionicarum I, & III, & Scaligerum ad numerum porro Euſebianum MDXLII, item Olympiadis OB anni ſecundi ἀναγραφήν.	
4236	79 3	478	Simonides nepos, Leoprepis filius, Ceus, is qui memorandi artem invenit, ludis Athenis vicit. Piſiſtratidarum percuſſoribus, libertatis ſcilicet patriae vindicibus, Harmodio & Ariſtogitoni ſtatuae poſitae ſunt. In lacunam deſinit numerus. Sed ex eo quod archontis nominis reliquum eſt ....μάντε, manifeſtum eſt ſatis Ἀδειμάντε exaratum fuiſſe. Is proximum poſt Timoſthenem annum occupat in faſtis Atticis. Numerus igitur erat HHΔIIII, CCXIV, qui noſtros facit; aut proxime minor. De Simonide hoc nihil, ni fallor, occurrit in Euſebii chronicis. Videſis ſupra ad annum periodi 4225. & inferius ad 4245. ubi de Simonide avo. Nepotem autem legimus, ἐν τῇ Συναγωγῇ hiſtorica a Joſepho Scaligero edita, floruiſſe Olympiade LVI, anno ſcilicet LXXX aut circiter ante noſtri epocham.	Adimanto.
4242	77 2	472	Hiero Syracuſis tyrannidem occupat, Geloni fratri ſuccedens. Huic coaevus fuit Epicharmus poeta. Ergo annos duntaxat, VII, non XVII, regnavit Gelo; quod tamen in Euſebii Graecis, &, pro rationum fundamento, Scaligero habetur. Annus hic eſt Olympias LXXVII. Prochroniſmus eſt in Hieronis initiis triennii apud Euſebium; ſpatii item amplioris, ſi periochae, quae de Hierone praecedit, fides apud eundem magis habenda. Vide eum numero MDXXXVIII & MDXLII. Pindari Scholiaſtes ad Pythiorum III, Καθίσταται, inquit, ὁ Ἱέρων βασιλεὺς κατὰ τὴν ἑβδομηκοστὴν ἕκτην Ὀλυμπιάδα, τῆς εἰκοστῆς ὀγδόης Πυθιάδος τῇ προκειμένῃ Ὀλυμπιάδι συγχρόνου οὔσης. *Regnare coepit Hiero rex Olympiade* LXXVI, *quae Pythiadi* XXVIII *reſpondet*. Id eſt, anno Olympiadis LXXVI tertio, qui ipſa eſt Pythias XXVIII, ab eo tempore quo agon Pythicus coronarius factus eſt dinumerata; de qua re vide ante numerum periodi 4132. Tertii autem Olympiadum anni Pythiades ſunt. Sed Pindari Scholiaſtis calculus, biennio tantum antevertens, noſtri rationibus proximat. Vide ſupra citata ad numerum 4235. praeter ἀναγραφὴν Olympiadum in ΠΕ. Veſtigia autem quae in marmore reſtant Charetem ſatis indicant Archontem, qui hunc annum in faſtis Atticis tenet. Scripſit plane noſter Χάρητος.	Charete.
4244	77 3	470	Socrates philoſophus naſcitur. Sophocles tragicus Sophilli filius tragoedia primo vicit, annos natus XXVIII. De Socrate vide infra annum periodi 4313. At natus igitur eſt Sophocles Periodi anno MMMMCCXVII, ſeu Olympiadis LXX quarto, ut ſupra notavimus. Metachroniſmus de natalibus novennii eſt apud Suidam, qui natum eum eſſe ait κατὰ τὴν ογ' Ὀλυμπιάδα, ſeu Olympiade LXXIII quadriennii, apud vitae ejus autorem, qui LXXI Olympiadis ſecundo & Philippo Archonti tribuunt. Ita etiam Olympiadum ἀναγραφῆς anonymus, quem vide item anno tertio LXXIII Olympiadis. Vide Meurſium de Archontibus lib II, cap III. & Gregorium Gyraldum. Sed hoc ipſo anno id ipſum de victoria ejus forte innuerat Euſebius. Nam ſub eodem in Latinis, *Sophocles & Euripides*, inquit, *clari habentur*. In Graeco vero canone, anno praecedente eum quem deſignat noſter, Σοφοκλῆς, ait, τραγῳδίαις πρῶτον ἐπεδείξατο, *Sophocles Tragicus poeta primum ingenii ſui opera publicavit*, id eſt, in certamen poeticum deſcendit; quod tamen in Latinis Euſebii ipſa Olympiade ponitur. Vide eum numero MDXLV, & in priore parte chronicorum Graece pag. 44. D. Hieronymum ad Danielem cap XI, & Scaligerum ad dictum numerum. De Archonte hujus anni vide inferius ad periodi 4313.	Apſephione.
4245	77 4	469	Saxum cecidit in Aegos flumen. Simonides poeta mortuus eſt nonagenarius. De Archontis nomine non eſt cur dubitemus. Plane indicat quod eſt nominis in marmore reliquum. Vide autem notas hiſtoricas. De ſaxi caſu (de coelo nempe decidiſſe ferebant) quadriennii eſt apud Euſebium metachroniſmus; prochroniſmus Plinio biennii. Vide eum lib. II, cap. LVIII. Sed non omnino hic doctiſſimo viro aſſentire queo, qui ex Lyſandri vita apud Plutarchum putat eliciendum, Anaxagoram quidem caſum, uti eſt apud Laertium, praedixiſſe, ſed ſexaginta aut circiter poſt an-	Theagenide.

nis

Anni Per. Jul.	Olympiad.	Ante Christ.		Archonte Athenarum.

nis ſaxum cecidiſſe; eo ſcilicet quod Lyſandri in Athenienſes victoriam, quae tot annis poſtea parta eſt ad Aegos flumen, caſum hunc portendiſſe tunc conjectabant nonnulli, aut ejus σημεῖον, quod ait Plutarchus, fuiſſe; ac ſi caſus, qui tot annis anteverterat, victoriae ſignum fuiſſe minime omnino conjectaſſent harioli. At vero ex aſtrorum poſitu ſcimus fata, quae poſt multo plures annos eveniant, mitti, a futili aſtrologorum gente quotidie, idque ritu veteri, praedici ſolere. Quod nemo neſcit qui eorum ἀφέτας, ἀναιρέτας, directiones, uti vocant, & revolutiones, tam in ſingularium hominum quam in urbium gentiumque thematis, atque alias ejuſdem farinae nugas exploravit. Etiam celeberrimum eſt in hiſtoria Britannica ſaxum, quod, non ſemel tranſlatum, certiſſimum futuri, poſt compluria ſecula in loco quem occupaverit, regni indicium & omen habitum eſt; idque divulgatiſſimo carmine. Nihil igitur vetat quin ſaxum quod ſub Anaxagora cecidit, victoriae quae tot annis poſtea parta eſt, ſive ſignum ſive portentum apud conjectores, qui tam libentiſſime rerum ejuſmodi anſas quam vaniſſime arripiunt, aeſtimaretur. Sed porro de caſu vide ibidem Plutarchum. Adi, ſi placet, J. Meurſium de Archontibus lib. II, cap XIV. Romae certe lapidibus pluiſſe ſaepius, & portentum ſacris novendialibus ritu veteri luſtrari ſolitum, legimus apud Julium Obſequentem de prodigiis. Et ejuſmodi quid de lapidibus aevis recentioribus non uno in loco memoratur.

De Simonide avo hic autorem locutum eſſe puto. Adi notas hiſtoricas pag. 1510. Simonidis nomen non ſemel luxatum legitur apud Euſebium. Vide ſupra, annum periodi 4225. Sed & vide eum numero MCCCCLVII, qui Olympias eſt LV, id eſt, Periodi Julianae MMMMCLIV. *Simonides*, inquit, *clarus habetur*; & in Graecis, Σιμωνίδης ἐγνωρίζετο. Certe circa eum ipſum annum, ſi nunc nonagenarius erat, natales ejus collocandi. Nonne igitur pro ἐγένετο illuc irrepſit ἐγνωρίζετο, quod tum Euſebium in annalibus quos exſcripſit, tum D. Hieronymum fefellerit? Suadet ſane temporis ratio. Ad eundem Simonidem etiam ſpectat illud, puto, quod habet Euſebius numero MCCCCLXXX. Sed quod occurrit de hoc nomine apud eum MCCCLIV, pertinere ad avum ibi nequit, nedum ad nepotem. Et certe ſubmovendum. Vide Gregorium Gyraldum. Adde quod habetur in ἀναγραφῇ Olympiadum ΞΒ. & apud Syneſium Epiſtola XLIX ad Theotimum.

4251 | 79 2 | 463 — Alexander Macedonum rex vitam finit. Succedit filius ejus Perdiccas. — *Euthippo.*

De Archonte, quem tamen Euthippum vocant, conſenſus aliquis eſt apud alios ſcriptores: De anno vix ullius apud veteres. Vide Euſebium, Diodorum, Scaligeri Canonum librum III. pag. 335. & Dionyſium Petavium in Paralipomenis ad Doctrinam Temporum pag 849. Marmoris autem veſtigia reliqua tam patris quam filii nomina ſatis indicant.

4257 | 80 4 | 457 — Aeſchylus poeta, annum agens LXIX, moritur in Sicilia. — *Callia primo.*

De eo vide ſupra ad annos periodi 4189, 4223, & 4228. Apud Suidam autem aetas ejus annis undecim minor eſt: In vita ejus, ſexennio. Adi item, praeter Iſaacum Caſaubonum de Satyrica Poeſi lib. I. cap. V, & Gregorium Gyraldum, Joannem Meurſium de Archontibus lib. II, cap. XIX.

circa 4260 | 81 3 | 454 — Timotheus Mileſius naſcitur.

Vide inferius inter annos Periodi 4348 & 4352.

* 4270 | 84 1 | 442 — Euripides poeta, aetatis annorum XLIII, tragoedia primo vicit. Coaevi ei erant Socrates & Anaxagoras. — *Diphilo.*

Vide ſupra ad annum periodi 4228. Hoc ipſo anno Euſebius, Εὐριπίδης ὁ τραγῳδοποιὸς ἐγνωρίζετο. *Euripides tragoediarum ſcriptor clarus habetur*, ut habet D. Hieronymus. Victoria haec innuitur. Numeri in Marmore literae poſteriores evanuere. Sed par ſatis eſt ut credamus, ex iis quae de natalibus Euripidis ſupra habentur, ſcriptum fuiſſe ΗΓΔΔΔΔ ſive CLXXX. Id firmat etiam lacunae ſpatium. Sed & vide D. Hieronymum ad Danielem cap. XI. At Diphilus biennio poſt Archon eſt in Faſtis.

4275 | 85 2 | 440 — Philoxenus poeta dithyrambicus naſcitur.

Vide inferius ad annum periodi 4334.

* 4294 | 90 1 | 420 — Perdiccas Macedonum rex moritur. Succedit ei Archelaus. — *Aſtyphilo.*

Obliterantur pleraeque numerales literae quae Archelai initium ſignabant. Sed ex Archontis nomine forſan deprehendendi. Is eſt Aſtyphilus

Anno: Periodi Jul. | Olympiad. | Ante Chriſt. — Archonte Athenarum.

aliis item Ariſtophilus dictus. Sed, cum noſtro, Aſtyphilum eum nominat Athenaeus lib. V. Archon erat ille anno Olympiadis XC primo, qui eſt periodi Julianae MMMMCCXCIV. Vide Diodorum, & Meurſium de Archontibus lib. III, cap. VIII. Ita ſcripſit noſter HΓΔΔIII ſeu CLVI, ſi ad Archontum faſtos vulgatos cum exigas. Quos inter & eum interdum tamen diſcrimen eſt. Ergo regnavit Perdiccas annos LX[illegible]II, qui ſunt XV plures quam ei tribuit Euſebius. Sed de Perdiccae exceſſu & Archelai initiis immanis eſt apud veteres diſcrepantia, quorum nemini tamen adſentit noſter. Certe Nicomedes Acanthius, qui annos XLI Perdiccam regnaſſe ſcripſit, propius a noſtro abeſt. Theopompus autem regnaſſe cum tradidit annos XXXV, Anaximenes XL, Hieronymus, vetus rerum Graecarum ſcriptor, XXVIII, (quem ſecutus eſt Euſebius) & ut aliquis demum reperiatur conſenſus, Marſyas & Philochorus XXIII. Horum ſententias exhibet Athenaeus lib. V. Singularem item habet Diodorus ſibi Perdiccae exceſſus annum.

4303 | 92 2 | 411 — **Dionyſius Syracuſis tyrannidem occupat.** — Euctemone.

Metachroniſmus eſt triennii apud Euſebium. Vide eum num. MDCIX. Diodorum, alios. Sed tamen ipſum annum, cui ejus initia tyrannidis plerumque tribuuntur, obtinet Euctemon (quem habet noſter) archon in faſtis vulgatis in quibus Theopompus eſt noſtri anno archon, intercedentibus Glaucippo & Diocle ante Euctemonem. Vide epocham hic proximam.

4305 | 92 4 | 409 — **Euripides poeta moritur, ſeptuagenarius.** — Antigene.

Vide ſupra ad annum periodi 4228, & 4270. At Euſebio anno qui proxime inſequitur, eodem ſcilicet quo ille Dionyſii Siculi initia ſtatuit, moritur Euripides. Videſis ad eum, Scaligerum, ad numerum MDCIX. Archon autem anni quo vivere deſiit Euripides, Callias eſt aliis; qui Antigenem ſcilicet excepit, & triennio tardius quam noſtri rationes patiuntur magiſtratum inivit, uti & Antigenes biennio; ſi ſcriptoribus vulgatis credimus. Vide Diodorum & Meurſii Archontas lib. III, cap. XII. Et huic anno Diocles aſſignatur. Quin Euctemon & Antigenes Archontes ſunt in faſtis continui, cum tamen inter Dionyſii initia, archonte Euctemone, & Euripidis mortem, Antigene Archonte, intercedat hic biennium integrum. Sed id recte ſatis fieri forſan potuit, ſervata interim exactiſſime ſucceſſione illa continua, ſi annorum embolimaeorum rationem habeamus, eorumque in enneadecacteride Metonica ad Scaligeri calculum. Etenim ſub hiſce archontibus agebatur enneadecacteris ſecunda, cujus in annum quintum, juxta noſtrum, cadit annus Antigenis, qui Scaligero atque ejus ſequacibus eſt embolimaeus. Et rationibus ita ſubductis, Euctemonis initia ſive Hecatombaeonis ejus neomenia incidit in XII Julii, Antigenis in ejuſdem menſis redeuntis II, cujus tamen annus, utpote embolimaeus, Euctemonis ſuperabat diebus ſaltem XV, & ad XVI diem Julii proximi anni protendebatur. Ita Euctemonis & Antigenis bini anni civiles, praeter duos integros annos ſolares communes, dies IV occupabant. Cum quibus etiam quatuor alii dies ἀναρχοι cenſendi, de quibus ſupra. Itaque quod ſub initiis evenit Euctemonis, biennio ante collocandum fuerit quam id quod ſub Antigenis finem. Atque ita tempeſtas anni, ferme ipſi dies, in utraque epocha hinc (ſi fides calculo) indicari poſſint. Caeterum, levi elementorum figurae mutatione vulgatis hic rationibus conſentiet fere noſter in utroque archonte. Scilicet ſi in hac epocha legerimus, quod mihi non permittit marmor, HΔΔΔΔII, in illa vero HΔΔΔΔIIII. Sed ratio tunc intercalationis Scaligerianae non procedit. Nam anni quibus collocantur hi Archontes in faſtis ſunt ei utrique communes. Sextus nempe & ſeptimus enneadecaeteridis. Sed de Metonico hoc cyclo vide porro Dionyſium Petavium, cui calculus alius eſt, alia emboliſmorum diſpoſitio. Et nec Euctemonis neque Antigenis (ut noſtro collocantur) annus ei embolimaeus eſt. Diſcrepant enim ſaepius Scaliger & Petavius in primae anni Attici neomeniae loco. Hic eam perpetuo fuiſſe quae ſolſtitio proximabat aſſerit, ille eam quae ſolſtitium proxime inſequebatur. Atque in ea re cardo certe eſt controverſiae quam de calculo Attico inſtituit in Scaligerum Petavius. Vide Petavium lib. II, de Doctrina Temp. cap. XI, XII, & XIII.

4307 | 93 2 | 407 — **Sophocles annorum aetatis XCI moritur. Cyrus minor in Aſiam aſcendit.** — Callea *primo*;

Quamvis diſparuerit epochae numerus, & primum etiam aetatis Sophoclis elementum, tamen ex eo quod hujus reliquum eſt, & eis quae ſuperius de Sophocle occurrunt, annus quem annotavimus non obſcure elicitur.

Anno Periodi Jul.	Olympiad.	Ante Chriſt.		Archonte Athenarum.
			tur. Vide ſupra ad annum 4244. Epocha igitur in marmore hic erat HΔΔΔΔIII ſeu CXLIII. At tam Euripidis quam Sophoclis mortem ſtatuunt eodem anno alii plerique. Vide Meurſium de Archontibus, lib. III, cap. XII. Gregorium Gyraldum Dialog. VI, & Olympiadum ἀναγραφῶν anno tertio nonageſimae tertiae. Cyri aſcenſum ex veſtigiis illis ἀνέβ..... quod ἀνέβαινε forte indicat, adjecimus. Sed ἐπέχω. Hunc ſexennio poſt aſcendiſſe tam Euſebius quam Diodorus ſcribit, archonte Exaeneto. Vide inferius ad annum periodi 4313. Sed nec ita, biennio intercedente inter hanc & eam quae praecedit epocham, Antigeni proxime ſuccedit Callias; quod tamen volunt faſti omnes. Neque hic ab intercalatione medicina eſt, juxta noſtri rationes; ſi eas recte capimus. Atqui ita hi in faſtis collocantur ut ſeptimum alter, alter octavum enneadecaeteridis annum, id eſt embolimaeum, occupet. Et Antigenis ſic annus a X Julii ad XXVIII Junii, Calliae autem inde ad XVII Julii redeuntis anni Scaligeriani extenditur. Certe ſic biennium inter eorum praeturis ſignatas epochas locum habuerit. Adjectione autem τῶ προτέρω innuit Calliam, ut videtur, etiam nunc archontem fuiſſe, qui L antea anno, quo mortuus eſt Aeſchylus, Archon item erat etiam tunc ὁ πρότερος dictus. Alius enim ejuſdem nominis erat eodem aevo ſubinde Archon annuus.	
4311	94 2	403	Teleſtes poeta Athenis vicit. Selinuntium poetam dithyrambicum intelligit. Athenaeo citatur hic ſaepius. Nec dubitari poteſt de nomine, tametſi primum diſparuerit in marmore elementum. Quadriennio autem poſt illuſtris habetur apud Diodorum, lib. XIV. Ithycle ſcilicet archonte. Et cum ἐπισημοτάτοις διθυραμβοποιοῖς Timotheo Mileſio, Philoxeno & Polyeido connumeratur. Vide infra ad annum periodi 4334. Teleſtis vitam ſcripſit Ariſtoxenus muſicus, uti memorat Apollonius in ἱστορίᾳ θαυμασίᾳ μ.	Micone.
4313	94 4	401	Socrates Philoſophus, ſenex ſeptuagenarius, moritur. Euſebio Olympiadis XCV anno II moritur Socrates. Metachroniſmus eſt biennii, aut circiter. Sed & Euſebius in Graecis nonagenarium tempore mortis fuiſſe ait, Πιὼν τὸ κώνειον ἀπέθανε ζήσας ἔτη G, *Hauſta cicuta mortuus eſt nonagenarius.* Depravata forte eſt illa figura numeralis ex O, quod ſeptuaginta notat. Quin natales Socratis Euſebio ipſo anno tertio Olympiadis LXXVIII tribuuntur. Ita mortuus eſt, poſtquam vixerat annos LXV. In utroque igitur loco erratum eſt Sed ad amuſſim ferme conſentiunt noſter & Apollodorus apud Laertium, qui Olympiadis LXXVII anno quarto ſub Aphepſione, aut Apſephione, uti noſtro vocatur, archonte natum ſcribit. Et tam de anno natalium expreſſe Olympiadum ἀναγραφὴ, quam de mortis, aſtipulatur. Vide ſupra annum periodi 4244 Neque omnino ulla Laertii loco, in vita Socratis, de hac re medela opus eſt; quam tamen attulit vir doctiſſimus, tam Aphepſionis & Phaedonis nominibus eundem apud ſcriptores annum deſignantibus, quam iteratis forte Aphepſionis praeturis, ni fallor ipſe, deceptus; nec tamen ſine exemplo. Videſis ἀναγραφῶν Olympiadum, Olympiad. OΔ anno tertio, & J. Meurſium de Archontibus lib. II cap. VII, & XII. Nam per totum annum τῆς πρυτανείας, quo Socratem natum aiunt, aut Aphepſion magiſtratum geſſit, Phaedon etiam, neſcio quare, vocatus, aut ſuffectus eſt ei mortuo Phaedon, qui quod reliquum erat anni incepti implevit. Videſis faſtos Atticos, & Suidam. Etiam de morte adeoque de aetatis annis cum noſtro ſatis convenit Laertio, quem conſulas in vita Xenophontis, ubi idem dicit quod in Socratis. Laertius autem Xenophontem cum Cyro aſcendiſſe ait proximo ante Socratis obitum anno. Certe de iis qui μετὰ τοῦ Κύρου ἀνέβησαν ſcripſiſſe etiam hic noſtrum, vix eſt ut omnino dubitemus. Veſtigia illa .... Κύρῳ ἀναβάντες ſatis ſuadent. Etiam ſub hoc ipſo tempore collocatur apud optimos ſcriptores ipſa Cyri ἀνάβασις. Vide Scaligerum de Emendatione lib. V. pag. 389. & ſupra annum periodi 4307.	Lachete.
4315	95 2	399	.... Atqui in faſtis archontes continui ſunt Laches & Ariſtocrates; integro nihilominus hic inter epochas biennio putato. Neque opem fert hic Scaligeriana intercalatio, ſive anni πρυτανείας ratio. Secundae enim enneadecaeteridis Metonicae annos habent hi, uti in faſtis locantur, XIV & XV, quorum uterque ad Scaligeri calculum communis eſt. Anne igitur inter hoſce alius locum obtinuit? Atqui ad noſtri rationes, Lacheti annus eſt embolimaeus, decimuſtertius nimirum enneadecaeterici cycli ſecundi, unde ſaltem res haec ſalva fieri poſſit. Calculo autem Petaviano etiam annus cycli hujus XIV eſt embolimaeus.	Ariſtocrate.
....		....	.... Dithyrambo Athenis vicit.	Pythea.

Philo-

Per. Jul.	Olymp.	Ant. Ch.		Archonte Athenarum.

4334 | 100 1 | 380 — **Philoxenus poeta dithyrambicus, ſexagenarius moritur.**

Videſis ſupra ad annum periodi 4311.

4337 | 100 4 | 377 — **Anaxandrides comicus primo, *ut videtur*, vicit.** — Calleas.

Annus epochae diſparuit; ſed manet archon, qui Calleas eſt, ſeu Callias, ut Diodoro atque aliis dicitur; quem Chambriam male nominat Sigonius. Poſt Ariſtocratem archontem, noſtro cum faſtis vulgatis de annis exacte convenit. Ita numerus hic erat HΔIII ſeu CXIII, unde is quem adjecimus prodit. Optime conſentit Suidas in Ἀναξανδρίδης. Et anno proximo ἐνίκησεν, in Olympiadum ἀναγραφῇ, archonte Chariandro.

4341 | 101 4 | 373 — **Aſtydamas, ludis edendis, vicit Athenis. Ingens arſit cometes.** — Aſteio.

At fabulae Aſtydamas, poeta utpote tragicus, commiſſione certabat annis antea XXVI, aut circiter, archonte Ariſtocrate. Ita tum Diodoro, lib. XIV, tum Olympiadum ἀναγραφῇ legitur. De cometa vide notas hiſtoricas.

4343 | 102 2 | 371 — **Pugna Leuctrica Lacedaemoniorum & Thebanorum, in qua graviſſima illorum clades.** — Phraſiclide.

Ita hanc Lacedaemoniorum cladem collocat diſerte Pauſanias in Arcadicis; ita alii. Anno inſequenti potius tribuit magnus Scaliger. Vide eum de Emendatione lib. V. pag. 391. Saltem Phraſiclide in fine anni magiſtratum gerente putat proelium commiſſum. Nam Plutarchus (quem de hac pugna vide in Pelopida & Epaminonda) contigiſſe ait Hippodromii menſis πέμπτῃ ἱσταμένου. Et Hippodromium cum Hecatombaeone confert. Sed ea res ſatis eſt, ſi dies ſpectemus, incerta; de tempeſtate interim anni, non item. Phraſiclidis annus, ad Scaligeri rationes Metonicas, embolimaeus, quintus nempe enneadecaeteridis quartae Metonicae, incepit II die Julii; finivit ejuſdem menſis XV in anno ſequente. Et cum ſub id tempus, aeſtivum ſcilicet ſolſtitium, quod Plutarchi de Hecatombaeone mentio innuit, proelium commiſſum fuerit, atque noſter annos ſolares ab VIII Julii retro putarit (de qua re in Apparatu diximus) ſecundum haſce rationes tam in finem Phraſiclidis quam in initium conjici poſſet. Sed annus hic communis eſt Petavio, & incipit III die Julii, Junii XXII (aut ſi τῶν ἀνάρχων ἡμερῶν ratio habeatur) XVIII finitus. Vide autem proximam epocham, qua forte ad finem ejus praeturae neceſſario trahendum indicatur.

4344 | 102 3 | 370 — **Steſichorus Himeraeus ſecundus vicit Athenis. Megalepolis in Arcadia condita eſt.**

De Steſichoris vide ſupra ad annum 4228. Epochae numerus hic cum ipſius marmoris fragmentis aliquot amplis, uti & alia pluria, diſparuere. At ſi Pauſaniae fides, ipſum qui adjectus erat numerum revocare forſan non eſt difficile. Certe ſi noſtro cum Pauſania hic, quemadmodum in priori epocha, conveniebat, res erit manifeſta. Ille in Arcadicis, Συνῳκίσθη, inquit, ἡ μεγάλη πόλις ἐνιαυτῷ τε τῷ αὐτῷ καὶ μησὶν ὀλίγοις ὕστερον, ἢ τὸ πταῖσμα Λακεδαιμονίων ἐγένετο τὸ ἐν Λεύκτροις, Φρασικλείδου μὲν Ἀθήνησιν ἄρχοντος, δευτέρῳ δὲ ἔτει τῆς ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος καὶ δευτέρας; *Condita eſt Megalepolis eodem anno quo & menſibus paucis poſtquam cladem accepere Leuctris Lacedaemonii, Phraſiclide Archonte Athenarum, ſecundo ſcilicet anno Olympiadis* CII. Vide epocham proxime ſuperiorem. De initio Phraſiclidis anni loqui eum non opinor niſi a noſtro plane diſcedat. Nam ſi menſes illi pauxilli ab initiis ejus putandi, tunc hae duae epochae in unam concurrere debuiſſent, non dividi. Nec eoſdem annorum numeros alibi omnino iterat noſter praeterquam ſemel, idque ſub tempus mythicum. Sed quae ad eundem ſpectant numerum, ſub eodem ſimul collocare ſolet. Caeterum annum hic ad Juliani formulam intelligi opinor a Pauſania, quae eo ſcribente paſſim in uſu; neque aliter quam ſi dixiſſet, eodem anno Juliano, a calendis ſcilicet Januariis putato, quo proelium contigit Leuctricum, archonte nempe Phraſiclide, ſeu Olympiadis CII ſecundo, & paucis poſt ipſum proelium menſibus, conditam eſſe Megalepolin; id eſt, in annis Olympiadicis, anno poſt Phraſiclidem, proximo, ſeu Olympiadis tertio. Si ita intelligatur, tunc ad finem Phraſiclidis non ad initia ejus ſpectat ipſum proelium in noſtri epocha; ſi nempe recte Plutarchus ſub ſolſtitium aeſtivum id collocarit. Sic numerus in Marmore erat HIII, CVI. Sed tam Megalepolis conditum quam pugnam Leuctricam ſub Phraſiclidis anno

Period. Jul.	Anno Olymp.	Ante Script.		Archonte Athenarum.
			ponit Scaliger in Olympiadum ἀναγραφῇ. Vide Petavium de Doctrina Temporum lib. X, cap. XXXI.	
4346	103 1	368	Dionyſius Siciliae tyrannus moritur. Dionyſius filius ſuccedit. De anno hoc cum aliis noſtro convenit. Exacte ita Euſebius; qui Olympiade CIII collocat Dionyſii Junioris initia. Sed ſi recte rationes noſtri tenemus, plures aliquot anni Dionyſio patri quam vulgo aſſignantur tribuendi. Certiſſimum eſt male tam in Graecis quam Latinis Euſebii octodecim duntaxat notari; quod ex ipſo Euſebio, cui Dionyſius tyrannidem invaſit ſub Olympiade XCIII, ſatis arguitur. Triginta octo habet Helladius in Chreſtomathia. Id rationibus ex Dionyſii initiis apud Euſebium ſumptis proximat, & a chronologis magnis recipitur. Sed noſtro ſunt XLIII. Vide ſupra ad annum periodi 4303. & Scaligerum ad Euſebianum numerum MDCXLIX. Quae in lacuna hujus epochae ſuperſunt veſtigia Alexandri nomen ſatis indicant. Sed niſi Alexandri Amyntae F. Macedonum regis mors & Ptolemaei Aloritae ſucceſſoris initia fuerint notata, ne ariolari poſſum quid ſibi velint. Spatium fragmenti quod evanuit non diſſentit. Sed prochroniſmus eſt apud Euſebium quinquennii; apud quem Macedonum regum etiam ſatis turbata ſunt tempora. Sed vide Scaligeri Canonum lib. III pag. 335.	Nauſigene.
4348	103 3	366	Phocenſes Delphis .... Nauſigenem excepit Polyzelus archon, quem Cephiſodorus, faſtorum conſenſu. Sed quid de Phocenſibus & Delphis annotatum fuerit, ne conjectari quidem poſſum. Graeca habent Φωκεῖς τὸ ἐν Δελφοῖς..... Certe octennio poſt, archonte Agathocle, οἱ Φωκεῖς καταλαμβάνουσι τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερόν, *diripiunt templum Delphicum*; quod docent & Pauſanias in Phocicis, & Olympiadis CV anni quarti ἀναγραφή. Sed Cephiſodori annus in faſtis ei quem adjicimus reſpondet.	Cephiſodoro.
.....		.....	Timotheus nonagenarius moritur. Timotheum Mileſium intellige. De eo vide pſephiſma apud Boethium lib. I de Muſica, & quae obiter de eo diximus ubi de nomis ſupra egimus.	......
.....		.....	Philippi Macedonis Amyntae F. Alexandri M. patris, initium. Obitus Artaxerxis Mnemonis Perſarum regis. Initia Ochi Artaxerxis filii. Vide Scaligerum ad numerum Euſebianum MDCLII de Mnemone. Vide eum item lib. V. de Emendatione pag. 388. & in Canonum tertio. Adi item Petavium de Doctrina Temporum lib. X, cap. XXIX. Atqui Ochi initia, & quae caetera hic annotantur (ſi recte in Notis Hiſtoricis conjectavimus) cis annum Periodi 4348. loca habuiſſe hinc liquet.	......
4357	105 4	357	.... vicit.	Agathocle.
4359	106 2	355	....	Calliſtrato.
....		....	....	......
4...		....	....	......

Ad Smyrnaeorum decreta, & foedus ab eis & Magnetibus percuſſum, ſeu ad Arundellianorum Marmorum II.

TAM de Smyrnaeorum & Magnetum foedere ad Seleuci Callinici (qui Antiochus etiam dictus eſt, Euſebio teſte, & Pogon, uti habet Polybius libro II) Aſiae proprie ita dictae & Syriae regis majeſtatem tutius conſervandam inito, quam de praevio atque illo quod ſubſequitur decreto, altum eſt apud ſcriptores ſilentium. Res item ſub eo geſtae jejune nimis & perfunctorie traduntur. Caeterum occaſionem unde conſilium, quo tum in paciſcendo tum in decernendo uſi ſunt, ortum eſt, haud difficile forſan fuerit elicere. Nam binae regis in Seleucidem (Syriae regionem maritimam) expeditiones in decreto praevio memorantur. Etenim ὑπερβάλλειν εἰς τὴν Σελευκίδα, bis in eodem decreto uſurpatum, *expeditionem facere in Seleucidem* fidenter vertimus, licet fateamur interim τὸ ὑπερβάλλειν ea notione, pro ἐμβάλλειν ſcilicet, vix reperiri. Sed reperiri tamen non dubito. Diodorus Siculus non diverſo ſenſu ὑπερβάλλειν εἰς τὴν Αἰθιοπίαν dixit. Ἀπὸ τῶν ἀρχαίων (inquit libro I.) χρόνων ἄχρι Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου προσαγορευθέντος, οὐχ ὅπως τινὲς τῶν Ἑλλήνων ὑπερέβαλον εἰς Αἰθιοπίαν, ἀλλ' οὐδὲ μέχρι τῶν ὅρων τῆς Αἰγύπτου προσανέβησαν· οὕτως ἄξενα πάντα ἦν τὰ περὶ τοὺς τόπους τούτους καὶ παντελῶς ἐπικίνδυνα. Τοῦ δὲ προειρημένου βασιλέως μεθ' Ἑλληνικῆς δυνάμεως εἰς Αἰθιοπίαν πρώτου στρατεύσαντος, ἐπεγνώσθη τὰ κατὰ τὴν χώραν ταύτην ἀκριβέστερον ἀπὸ τούτων τῶν χρόνων. Eadem hic notione ὑπερβάλλειν uſus eſt qua προσαναβαίνειν & στρατεύειν, quae non aliud ſignificare voluit. Neque enim de privatorum peregrinationibus locutum eſſe, ſed de imperatorum expeditionibus (utcunque ſe aliter habet viri docti Latina interpretatio) mihi perſuaſiſſimum eſt Quin res ipſa (pericula ſcilicet Smyrnaeorum urbi agriſque circumjacentibus imminentia, quae in decreto memorantur) non modo verſioni hujuſmodi favet, ſed nec aliam admitti debere ſuadet, quam ejuſmodi in qua eductas a rege copias intelligamus. Expeditionum vero harum ſecunda occaſionem decretis foederique praebuit. Atque ea, puto, erat qua bellum Ptolemaeo Euergeti AEgypti regi non magis feliciter intulit Seleucus quam civitatibus, quae defecerant, primo intulerat. Utramque ex Juſtino ſeu Trogi Epitomes libro XXVII, potiſſimum diſcimus. A parricidio auſpicia regni coeperat Seleucus, Berenice noverca ſua, Ptolemaei Philadelphi filia & Euergetis ſorore, & parvulo fratre ex ea ſuſcepto, trucidatis. Daphne ſe clauſerat illa, ut caedem, qua dolo circumventa paulo poſt erepta eſt, vitaret. Ibi obſidione cingebatur. In ſororis auxilium advolans Euergetes ad Babylonem uſque (quod ſcribit Appianus) aſcendit; cui etiam Aſiae civitates quamplures, & perpetrati ſceleris odio ductae, & crudelitatis exemplo territae, ſe tradunt. Adverſus has, Euergete domeſtica ſeditione revocato, Seleucus ingentem claſſem comparat. Sed *repente, veluti diis ipſis* (quae verba ſunt Juſtini) *parricidium vindicantibus; orta tempeſtate claſſem naufragio amittit. Nec quicquam illi ex tanto apparatu praeter nudum corpus & ſpiritum, & paucos naufragii comites reſiduos fortuna fecit. Miſera quidem res, ſed optanda Seleuco fuit. Siquidem civitates, quae odio ejus ad Ptolemaeum tranſierant, veluti diis arbitris ſatisfactum fuiſſet, repentina animorum mutatione in naufragii miſericordiam verſae imperio ſe ejus reſtituunt*. Atque haec prima, ni fallor, eſt expeditio cujus hic mentio. Secunda ſequitur in ejuſdem verbis: *Laetus igitur malis ſuis, & damnis ditior redditus, veluti par viribus, bellum Ptolemaeo infert; ſed quaſi ad ludibrium tantum fortunae natus eſſet, nec propter aliud opes regni recepiſſet quam ut amitteret, victus proelio, non multo quam poſt naufragium comitatior, trepidus Antiochiam confugit*. Neque vero conjecturae fidem adeo minuit quod nulla Juſtino Seleucidis hic mentio ſit. Etenim claſſe uſum eſſe Seleucum tam in ſecunda quam prima expeditione neceſſum eſt ut credamus. Nec fieri potuit ut aliter Ptolemaeum laceſſeret, niſi per Judaeam aut Arabiam immenſis itineribus in AEgyptum permeaſſet; quod nemo ſanus autumet. Solviſſe autem claſſem in utraque, ex portuoſo Seleucidis litore, quod regni clavis erat, ſuadet opportunitas loci, qui tum in civitates quae defecerant tum in AEgyptum copias commodiſſime emittebat. Nec antequam ſe reſtituerant civitates aliunde emittere tuto potuiſſe Seleucum veriſimillimum eſt. Id igitur quod in decreto primo eſt ὑπερβάλλειν εἰς τὴν Σελευκίδα intelligimus, pro eo quod eſt *copiis militaribus tam ad navale quam terreſtre bellum inſtructis in Seleucidis littora tranſire:* quod ita bis ſub initiis regni ſui Seleucum feciſſe exiſtimandum eſt. In civitatibus autem Aſiae quae fidae ei ſemper remanſerant, Smyrna fuit; urbs utpote, quae etiam, Romanis poſtea ſumma rerum potitis, conſtantiſſima fuit, eoque nomine ante alias omnes liberas Aſiae civitates clariſſima (quod memoratur in excerptis Polybii legationibus XXV & XXXVI) & θέατρον τῆς Ἑλλάδος, Ἀσίας κόσμος & πρόσχημα, Ioniae στέφανος, & γῆς ἄγαλμα Ariſtidi, & καλλίστη τῶν Ἰωνικῶν πόλεων Luciano in Imaginibus dicta. In iis vero civitatibus quae majeſtatem regis comiter conſervare deſierant, & cum Smyrnaeis, vicinis nempe, bellum geſſerant, Magneſia erat; quod ex ipſis decretis & foedere ſatis manifeſto ediſcitur. Poſt ſecundam igitur Seleuci expeditionem, cladem que ſecutam, Smyrnaeorum (qui a Seleucide quamvis longe diſſiti, regiis tamen malis nimium implicati erant) duces, quibus nimirum belli paciſque jus a populo permiſſum eſt, cum Magnetibus legatione egerunt, ut eorum amicitia tum civium libertati tum majeſtati regiae provide conſuleretur. Aſſentit populus Magneſius, miſſis etiam legatis ad Smyrnenſem populum, qui totius rei fundus factus eſt. Sed civiliter & prudenter quicquid de alterutra expeditione ultra dici potuit, tam in decretis quam in foedere omiſſum eſt, ne expreſſiori ſive invidioſae regii apparatus cauſae, ſive infelicis exitus, memoria, aut defectionem civitatibus aut parricidium regi oblique exprobrare viderentur. Populus autem uterque aeque liber erat ante foedus initum, uti etiam po-

pulus Palaemagneſius in decreto, quod foedus ſequitur, memoratus. Eo ſcilicet modo liberos fuiſſe ſentio quo populi qui, cum ſui juris ſint, ſuperioris nihilominus majeſtatem comiter conſervare tenentur, ad mentem Proculi l. 7. D. de captivis & poſtliminio. Neque aliter τὰ πράγματα τῷ βασιλεῖ διατηρεῖν, & ἀντιλαβέσθαι τῶν πραγμάτων, hic intelligo quam τὴν ἀρχὴν ἢ δυναστείαν τηρεῖν quo loquendi genere utitur Polybius, aliique Graeci, pro eo quod eſt *imperium & majeſtatem conſervare*, aut *comiter conſervare*. De phraſeos illius vi politici & juriſconſulti obiter. Ipſa vero foederis, quod ex eorum genere eſt quae inaequalia ſunt, formula plurimum minuitur Magnetum libertas: Et quod ſpecie foedus eſt, tecta eis precaria erat ſervitus.

P. 1459. l. 1. στρατηγῶν γνώμη.] Etiam pſephiſma Athenienſium de legatis ad Philippum regem mittendis, qui de pactis ſervandis cum eo agerent, archonte Heropytho, apud Demoſthenem oratione de corona, τῆς βουλῆς καὶ στρατηγῶν γνώμη factum eſt; uti illud quod ibi ſequitur πολεμάρχου γνώμη, *Polemarchi*, ſeu *magiſtratus qui bello praeerat*, *conſilio*. Erant autem στρατηγοὶ ſeu *duces*, quos & *praetores* recte dicas, atque etiam *polemarchi* (hujus nominis unicus erat apud Athenienſes magiſtratus ordinarius; illius, decem) in Graecis plerumque rebuſpublicis viri ſumma fide & prudentia, quibus civitatis praeſidium cuſtodiaque, atque rei militaris adminiſtratio tam pacis quam belli temporibus, veluti ferme dictatoribus, mandabatur. Diſerte de hujuſmodi magiſtratibus locutus Ariſtoteles, politicorum VI capite VIII, καλοῦσι δὲ, inquit, στρατηγοὺς καὶ πολεμάρχους τοὺς τοιούτους, *id genus magiſtratus vocant polemarchos & ſtrategos*. De ſtrategis item apud Athenienſes, atque eorum in legationibus ordinandis (quae res ad marmor noſtrum ſpectat) munere, conſulas pſephiſma in legatos aliquot, in quibus Antiphon rhetor erat; quod habetur apud Plutarchum in Antiphontis vita. Sed vide Sigonium de republica Athenienſium lib. IV. cap. V.

Ib l. 9. Θεὸν Ἀντίοχον καὶ θεὰν Στρατονίκην ἱδρύσατο παρ' ἡμῖν.] Antiochum Antiochi Soteris filium, Callinici patrem, *Theon* ſeu *Deum* dictum paſſim apud veteres legimus. Cognomen primo ſortitus eſt (ſic Appianus in Syriacis) apud Mileſios, eo quod Timarchi tyrannide eos liberaſſet. Sed Stratonicem alibi deam nuncupatam minime comperio. Sed nec hujus aut illius apotheoſeos veſtigium ullum; quae tamen per ἱδρύσατο, hic innui videtur. Illud autem *conſecrari* vertimus, & intelligimus pro eo quod eſt fanis, delubris ſeu καθιδρύματι, aut ſtatuis ritu facto poſitis, in deorum album referri. Non diſſimili forte ritu ab eo quo Nicator relatus eſt ab Antiocho Sotere filio, de qua re Appianus, aut a Smyrnaeis Homerus poeta, de cujus apotheoſi Strabo lib. XII, & Cicero oratione pro Archia. Idem honos habitus eſt ab Athenienſibus Lemni incolis Seleuco Nicatori & Antiocho Soteri, proavo ſcilicet & avo Seleuci noſtri; quod ſcribit Phylarchus apud Athenaeum libro VI. De Stratonica autem hac, quae Seleuci Nicatoris patris indulgentiſſimi uxor Antiocho Soteri filio, Callinici avo, qui eam efflictim deperibat, conceſſa eſt, & de Eraſiſtrati archiatrorum principis in amore illo tum indagando tum promovendo ſagacitate, viſendi ſunt Plutarchus in Demetrio, Lucianus de dea Syria, Euſebius in chronico Graece edito, Appianus, Suidas in Seleuco, Valerius Maximus lib. V, cap. VII. Eraſiſtrati etiam artificium iſtud tangit Galenus in περὶ τοῦ προγινώσκειν.

Ib. l. 11. Τὰς πόλεις καὶ τὰ ἔθνη.] Ἔθνη, ſeu *gentes*, pro ſingularium provinciarum incolis, ſeu provincialibus eodem jure utentibus, hic ſumitur; non pro integris populorum nationibus. Neque enim ſolummodo regibus & principibus qui vicinis populis praeerant, ſed etiam urbibus & ſingulis provinciis hanc gratiam ſuam de aſyli jure erga Smyrnaeos merito indicari voluit Seleucus. Omnium enim illorum interfuiſſe eam ſcire nemo non videt. Eodem ipſiſſimo ſenſu τὰ ἔθνη ſaepius habetur apud Marcianum Heracleotem juniorem illum (non τῆς περιηγήσεως autorem) in Periplo; quem libentius hic laudo ideo quod & urbes clariores, & τὰ ἔθνη ſeu *gentes* hac notione ſumptas, quae inſulae majores Britannicae ſeculis habuerint vetuſtioribus, accuratius enumerat cum fluviis, promontoriis & inſulis, idque, quod ſciam, ſolus; ſed a rerum noſtratium conſarcinatoribus nimium neglectus. De Hibernia, Ἔχει, inquit, ἔθνη ιϛ', πόλεις ἐπισήμους ιε', ἀκρωτήρια ἐπίσημα πέντε, νήσους ἐπισήμους ἕξ, *Habet gentes* ſeu *provincias* XVI, *urbes inſignes* XV, *promontoria inſignia* V, *inſulas inſignes* VI. Et de Albione, quam nunc Magnam Britanniam appellant, Ἔχει δὲ ἐν αὐτῇ, ait, ἔθνη λγ', πόλεις ἐπισήμους νθ', ποταμοὺς ἐπισήμους μ', ἀκρωτήρια ἐπίσημα δ', χερσόνησον ἐπίσημον μίαν, κόλπους ἐπισήμους ε', λιμένας ἐπισήμους γ', *Continet in ſe gentes* ſeu *provincias* XXXIII, *urbes inſignes* LIX, *fluvios inſignes* XL, *promontoria inſignia* IV, *peninſulam inſignem unam*, *ſinus inſignes* V, *portus inſignes* III. Ptolemaeo recentior eſt hic Marcianus; nam eum citat. Sed vero cum hiſce numeris compara Ptolemaei chorographiam Britanniarum.

Ib. l. 12. Ἱερὸν τῆς Στρατονικίδος Ἀφροδίτης.] Aphrodite ſeu Venus Stratonicis, praeterquam Tacito, veterum nemini memoratur. Dictum autem a Stratonice puto, non aliter atque AEneis ab AEnea appellata eſt Venus; cui exſtruxerunt Trojani Italiam petentes fana bina; prope Leucadem alterum, alterum apud Actium; quod memorat Dionyſius Halicarnaſſenſis lib. I. Nam rariſſima ſunt exempla quae deos deaſve a perſonis aliis quam majoribus ſuis denominatos exhibent; licet quae a locis ſint paſſim obvia. Et ſatis obvii ſunt etiam novi dii, ex adulatione ſpurciſſima nati, qui priſcis cognomines, ut Pythionice Venus, Themiſo Hercules, Julia Juno, & quae ſunt ejuſmodi. Videſis Caſauboni animadverſ. in Athenaeum lib. VI. cap. XIV. Hujus autem generis ſi haec noſtra fuiſſet, Stratonice Venus, non Stratonicis, quae tantum denominativum eſt, dicta fuiſſet. Neque aliam opinor fuiſſe hanc Venerem quam ipſiſſimam deam Syriam, Aſſyriam, ſeu Hieropolitanam, quam a Stratonice longe ante alia numina cultam ſatis oſtendit Lucianus, ubi illam per inſomnium, dum adhuc Nicatori cohabitaret, monitam, Hierapolim ſe contuliſſe narrat, templum deae inſtauraſſe, & per triennium operi aſſidue, cum Combabo itineris comite, incubuiſſe. Smyrnaei autem, ut ſive Stratonicen ipſam, ſive maritos, ſive filium, ſive nepotem, ſive hoſce omnes ſimul demererentur, templo etiam eidem deae ſacrato, a Stratonice

tonice eam non immerito denominabant: obtenſo forſan interea (quod in rebus hujuſmodi fieri ſolitum) oraculi imperio, uti etiam Romae trecentis aut circiter annis poſtea obtendebant; quod ex Tacito mox oſtenditur. Neque omnino obſtat quod apud Lucianum non Aphrodite ſed Ἥρη & Ἥρη Ἀσσυρίη, ſeu Aſſyria Juno, numen Hieropolitanum indigitetur. Nam, ut praetermittam notiſſimam illam numinum apud gentium theologos confuſionem, qua eis quae unius ſaltem ſexus ſunt unitas etiam divinitatis plerumque tribuitur; Hierapolitana dea non minus Aphrodite quam Juno nominanda erat, imo potius ſane Aphrodite; quod etiam bene norunt Smyrnaei, indigitamentum ejus ad amuſſim proculdubio ab hierophantis antea edocti quam nomen ſacratum evulgarent. Utut enim Junonis Graecorum ſpeciem prae ſe maxime ferebat, aliarumque quamplurium dearum quidpiam habebat; ceſto etiam, ſeu adumbrandi amoris illecebras tunica (nam tunica ceſtus erat, non cingulum; quod optime docet Nicolaus Rigaltius in notis ad Onoſandrum) induta ſedebat. Indumentum autem illud proprium erat (quod ait etiam ipſe Lucianus) duntaxat Uraniae, quae ipſiſſima Aphrodite ſeu Venus eſt. Κεστὸν, inquit, ἔχει, τῷ μούνην τὴν οὐρανίην κοσμέουσι. Atque diſerte Plutarchus Hieropolitanam tam Aphroditen quam Junonem ſeu Ἥρην dictam ſcribit in vita Craſſi. Quin Ptolemaeus deam orientalibus quibuſcunque nominibus vocitatam Aphroditen fuiſſe ait in ſecundo tetrabibli. Hoc autem nomen atque ejuſmodi alia Graecorum vocabula Aſſyriis plane peregrina erant. Iis vero Uraniam hanc Μύλιττα ſeu Μύλιττα dictam eſſe teſtes ſunt Herodotus in Clio & Heſychius. Μύλιττα autem Γενέτειραν ſeu *Genitricem* denotat Syris, ut Ἄλιττα pro eodem numine Arabibus etiam, apud Herodotum loco citato, uſurpatum. Ita omnia in Venerem conveniunt. Sed de orientalium Venere nos plura in ſecundo ſyntagmate de diis Syris.

Ibid. Ἄσυλον εἶναι.] Jus igitur aſyli quo fruebatur Veneris Stratonicidis fanum, magis Callinici regis beneficium erat quam ex oraculo Apollinis natum. Hoc tamen ſolummodo ut juris ſui argumento uſi ſunt Romae, ſub Tiberio imperatore, Smyrnaeorum legati in certamine illo de Graecarum urbium aſylis. Nam ubi ex decreto ſenatus civitatum, quae in eo certamine & jura ſua & legatos miſerant, aliae regum qui ante vim Romanam valuerant ſancita ad aſyla ſua firmanda ediderunt, aliae autem, quod ſcribit Tacitus Annalium tertio, obſcuris duntaxat ob vetuſtatem initiis nitebantur; in his Smyrnaeos ponit, utpote qui *oraculum Apollinis, cujus imperio Stratonicidi Veneri templum dicaverant* (quae ejus verba ſunt) praetexuere. Obſcura ſcilicet numinis juſſa magis quam expreſſiſſima hominum ſancita periclitanti cauſae patrocinari ſatis imprudenter exiſtimabant. Sed cautius poſtea egit Polemon ſophiſta juris peritiſſimus. Nam renaſcente ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ Σμύρνῃ ναῶν καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς δικαίων ſeu *de fanis Smyrnaeorum* (quorum is ſyndicus erat) *fanorumque juribus controverſia*, orationi illius poſthumae in judicio ſolum lectae tanta argumentorum vis inerat, ut ſecundum Smyrnaeos decerneret imperator Antoninus, uti ſcribit in Polemonis vita Philoſtratus. Vix dubitare poſſum quin aſyli hujus jura in judicium tunc revocata fuerint, & regia ſancita (quorum in hoc decreto mentio eſt) prae futili ſuperſtitione ſub Tiberio neglecta, in legitimas probationes a ſophiſta rite adhiberentur.

Ibid. Καὶ τὴν πόλιν ἡμῶν ἱερὰν καὶ ἄσυλον.] Ita non ſolum fanum ſed & urbs tota & deae ſanctitatis particeps & confugii locus erat. E fano ſcilicet nemo in jus erat vocandus, nedum rapiendus; ex urbe nemo qui vicinis damnum injuriamve intulerat, in deditionem repetendus. Sic ἀσυλίας jus in utroque intelligo. Templa autem aliquot aſyla, lucos item, aras, ſtatuas, apud veteres non raro habemus. Sed urbem totam aſyli jure potitam eſſe, alibi quam apud Judaeos (quibus in hac re caſus erat tantum ſingularis, fortuiti ſcilicet homicidii) rariſſimum eſt in ſcriptis veterum. Sed in Titi numiſmatis habetur ΠΑΡΑΙΤΩΝΙΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ; & in Domitiani ΑΔΜΕΔΕΡΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ. Thapſacenorum civitati idem tribuitur in Trajani; Gabalitarum, in Elagabali nummis. Et alia ſunt ejuſmodi. Nonnullis vero ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ reperitur. Ita dicitur Caeſarea in Septimii Getae nummis. Ita aliae aliquot. Etiam ſenatus Smyrnenſis in Auguſti aliquot ἱερὰ σύγκλητος καὶ ἐλευθέρα vocatur. Sed de Perſicae Hierocaeſarienſium Dianae templo & duobus millibus paſſuum tributa inviolabilis perfugii ſanctitate, vide Tacitum Annalium tertio. Quin incolas totius inſulae quae ſparſis circa Britanniam & olim deſertis proximabat ἱεροὺς πάντας καὶ ἀσύλους a Britannis habitos ait Demetrius perluſtratum ſub Hadriano imperatore miſſus, apud Plutarchum libro de defectu oraculorum. Et, uti Proclus locum Plutarchi intelligit in primo libro ad Platonis Timaeum, inſula ipſa, cum fuerit ſacra, erat διὰ τῶν ἄσυλος ἀνειμένη ὑπὸ τῶν κρατούντων, *ideo etiam a principibus ut aſylum habitum.* Samothracia item inſula *ſacra erat, & auguſti tota atque inviolati ſoli*; quod legimus apud Livium decad. V. lib. V. Unde erat quod Perſeus ultimus Macedoniae rex, a Paulo AEmilio victus, inviolatus exſtitit, uti etiam Plutarchus memorat in AEmilio. Caeterum licentia, quae in praetexendo per urbes Graecas (in quibus Smyrna) aſyli jure nimium crebuerat, ſub Tiberio ſenatuſconſultis coercita eſt, & modus praeſcriptus. *Facta*, inquit Tacitus, *ſenatus conſulta, quis multo cum honore, modus tamen praeſcribebatur; juſſique ipſis in templis facere aras ſacrandam ad memoriam, nen ſpecie religionis in ambitionem delaberentur.* Modus perſonarum qualitati, locorum ſpatio, tempori forte datus. Ita aſylorum jura per has civitates tantum innovata erant, minime autem omnia quae uſquam erant abolita; quod ſatis inconſiderate (ut recte notat Lipſius) Suetonio elapſum eſt in Tiberio cap. XXXVII. Et fruſtra nimis facit Petrus Gambacurta, qui Taciti verba Suetonio non adverſari contendit. Videſis eum de immunitate eccleſiarum lib. I. cap. XVII. Gentium autem fana, ſeu templa, nonnulla tantum aſyla fuere; unde Livius libro XXXV. *fanum lucumque Apollinis Delii* ea dicit fuiſſe *religione & eo jure ſanctum, quo ſunt templa, quae aſyla Graeci vocant.* Videſis Strabonem de Neptuni aſylo in

Calauria

Calauria lib. VIII. Templum item Meccanum, in Alcorano, aſylum eſt; quod legitur Azoara I. Sed chriſtianorum in univerſum omnia, poſt adultum fere chriſtianiſmum, templa confugis ſalutem praeſtabant: Et majeſtatis crimen erat eos abducere, etiam verberibus, tonſura, & deportatione luendum. Vide titulos de his qui ad eccleſias confugiunt in utroque Codice, & de crimine ſacrilegii in Juſtinianeo; ſanctionem item Theodoſii & Valentiniani concilio Epheſino ſubjunctam. Conſule etiam Petri AErodii rerum judicatarum lib. I. tit. IX. Atqui praeter juris tum civilis tum ſacri utriuſque imperii commentarios, & varios ſingularium gentium mores, quibus & firmatum ſaepius eſt & mutatum aſylorum in eccleſiis jus, conſulenda eſt conſtitutio nupera Gregorii XIV. Pontificis Romani, qua modus etiam huic juri praeſcriptus eſt. Reperitur apud Laertium Cherubinum in Bullarii tomo II pag. 694. Quin ea editis Proſperi Farinacii & Petri Gambacurtae interpretamentis illuſtratur. Vide item Petri Sarpi de jure aſylorum librum ſingularem. Nec vero omnino ingratum forſan fuerit ſi de ſingulari aſyli jure, quo etiam in univerſis ſuis aedibus gaudebat olim tam Templariorum, dum ſtetere, ſodalitium, quam Hoſpitalariorum, deciſionem Anglicanam, eamque non contemnendam, ex vetuſto rerum Hoſpitalariorum codice MS. hic obiter adjecero; maxime cum in commentariis juris noſtri vix reperiatur id genus deciſionum veſtigium aliquod; ſed deciſio ejuſmodi integra omnino nullibi. Anno Henrici quarti Angliae regis decimo, qui vulgaris eſt Chriſti 1446, menſe Julio, ſedentibus pro tribunali Wintoniae Guilielmo Hanckford & Guilielmo Skrene, judicibus nempe ad reos juxta patrium ritum cuſtodia liberandos diplomate principali conſtitutis, accuſatus eſt furti Johannes Gore, qui ſe minime judicio ſiſtendum eſſe excipit, ſed plane eximendum, eo ſcilicet quod a domo quadam vi abreptus fuiſſet quae, Hoſpitalariorum utpote poſſeſſio, jure aſyli potiebatur, uti & eorundem caeterae; ſive *quod ipſe* (ut ipſiſſima juris noſtri formula, utcunque barbara, utar) *pro felonia praedicta fugit ad quandam domum prioris & fratrum hoſpitalis S. Johannis Jeruſalem in Anglia in* Burghton *vocatam* Spittlehouſe, *quae quidem domus privilegiata exſiſtit, ſicut caeterae domus ejuſdem privilegiata exſiſtunt, petendo in eadem domo privilegium hoſpitalis praedicti. Et dicit quod ipſe ab eadem domo per conſtabularios villae praedictae & alios aemulos ſuos manu forti contra voluntatem ſuam extractus fuit; & petit quod ipſe ad domum praedictam reſtituatur.* Adeſt etiam Hoſpitalariorum procurator, qui domum eam fuiſſe aſſerit olim Templariorum, & privilegia Templariis ab Innocentio...., Hoſpitalariis ab Urbano III, indulta exhibet, *ne quis in illos qui ad domos eorundem fratrum pro ſalute ſua confugiunt, vel in res eorum infra ambitum domorum ipſarum, manus injiciat violentas.* Eos qui contra fecerint anathemate feriendos, appellatione omni ceſſante. Quin privilegio eodem perpetuo a tempore primae conceſſionis, tum Templarios tum Hoſpitalarios (ad quos etiam, exſtincto ſub Clemente V. Pontifice Romano Templariorum ſodalitio, pleraque eorum bona, principum conſenſu, applicata ſunt) ita uſos eſſe ut ſi quis criminis cujuſcunque *feloniae* dicti reus ad eorum domum quamcunque confugeret, non minus inviolatam ibi pacem ſortiretur quam ſi ad ſanctam eccleſiam confugiſſet. Clementis Bulla de applicandis Templariorum bonis habetur in Laertii Cherubini Bullario, tomo I, pag. 149. Ut autem de veritate ad ritum patrium conſtaret, evocant e vicinia judices duodecim viros qui juramentis praeſtitis de privilegii uſu pronunciarent. *Hi dicunt ſuper ſacramentum ſuum, quod praedicta domus vocata* Spittlehouſe *nuper fuit in poſſeſſione praedictorum religioſorum virorum fratrum militiae templi, & modo in poſſeſſione praedictorum nunc prioris & fratrum praedicti hoſpitalis S. Johannis Jeruſalem in Anglia exſiſtit. Et quod praedictus Johannes* Gore *fugit uſque eandem vocatam* Spittlehouſe *pro felonia praedicta, & petiit ibidem privilegium praedicti hoſpitalis S. Johannis Jeruſalem in Anglia, & in eadem domo exſtitit quouſque ab eadem domo contra voluntatem ſuam per quoſdam aemulos ſuos manu forti extractus fuit, prout idem Johannes* Gore *ſuperius allegavit. Et ulterius dicunt ſuper ſacramentum ſuum, quod tam praedicti nunc prior & fratres hoſpitalis praedicti, necnon omnes praedeceſſores ſui priores & fratres hoſpitalis illius temporibus ſuis, hujuſmodi privilegium a tempore conceſſionis ejuſdem habuerunt, & ſemper huc uſque continuarunt, videlicet quod quilibet homo ſive foemina ad aliquam domum tam praedictorum fratrum militiae templi tempore ſuo quam praedictorum nunc prioris & fratrum hoſpitalis praedicti ac praedeceſſorum ſuorum priorum & fratrum hoſpitalis illius temporibus ſuis, pro aliqua felonia pro ſalute ſua fugiens habuit in eadem domo ad quam ſic fugit, & in qualibet domo domorum praedictarum haberet, hujuſmodi privilegium & libertatem prout in ſacroſancta eccleſia tunc temporis pro eodem delicto exſiſteret; prout Willielmus de* Wakefield (is Hoſpitalariorum procurator fuit) *pro praedictis priore & fratribus hoſpitalis praedicti ſuperius allegavit. Et ulterius dicunt, quod licet aliquis pro ſalute ſua ad aliquam domum domorum praedictarum pro aliqua felonia in forma praedicta fugiens ab eadem domo extractus fuiſſet, ipſe ſemper occaſione privilegii praedicti ad hujuſmodi domum a toto tempore praedicto reſtitutus fuit.* De reſtitutione dubitant judices; unde cauſa ampliata eſt etiam in aeſtivam anni proximi ſeſſionem. Qua, poſtquam interea a procuratoribus regiis privilegium impugnatum eſt, & alterutrinque diſceptatum, & res a caeteris etiam qui judiciis praeerant mature eſt perpenſa, ſecundum reum aſyli nomine fertur ſententia. Neque haec ſane indigna quae formula forenſi interſeratur. *Auditis & plenius intellectis tam recordo praedicto quam diverſis & non modicis legis peritorum rationibus pro domino rege in hac parte factis, ac habito prius inde aviſamento tam juſtitiariorum domini regis in utroque banco quam ſervientium domini regis ad legem, necnon aliarum peritorum de ejuſdem domini regis conſilio, per praefatos Willielmum* Hankford *& Willielmum* Skrene,

pro

pro jure domini regis in hac parte ſalvando ad hoc requiſitorum, videtur juſtitiariis hic quod praedictus nunc prior & fratres hoſpitalis praedicti hujuſmodi privilegium, prout ex parte ſua in forma praedicta allegatum exſtitit, habere debeant. Ideo conſideratum eſt quod praed.ctus Johannes Gore *ad praedictam domum praedicti prioris ſancti Johannis Jeruſalem in Anglia vocatam* Spittlehouſe *in* Burgyon, *ad quam idem Johannes* Gore *pro felonia praedicta fugit petendo ibidem privilegium. hoſpitalis praedicti, & extra quam idem Johannes* Gore *poſtmodum per conſtabularios villae praedictae & alios aemulos ſuos manu forti contra voluntatem ſuam in forma praedicta extractus fuit, reſtituatur. Et reſtituitur per vicecomitem comitatus praedicti.* Accuſationis, exceptionis, ampliationis, & ſententiae formulam integram olim exſcripſimus ex vetuſto, quem diximus, codice, qui locupletiſſimus eſt rerum ad Hoſpitalarios ſpectantium theſaurus. Sed ſub Henrico Angliae rege VIII, legibus in ordinum comitiis latis antiquata ſunt hujuſmodi aſylorum jura; & plane apud nos evanuere.

Pag 1460. l.23. Ἀγαθῇ τύχῃ δεδέχθαι] Bene ominandi cauſa ἀγαθῇ τύχῃ & ſermocinationibus Graecorum adhiberi & inſcriptionibus praefigi ſolitum eſſe notiſſimum eſt. Haud alia notione quam, *quod bonum, felix fauſtumque ſit, fors fuat,* & quae ſunt ejuſmodi Romanis in uſu erant. In utroque decreto hic reperitur, & ad extremum foederis. Sed non ita multa ſunt exempla hujuſmodi in decretis aut foederibus uſus. Vide annuas Athenienſium & Lacedaemoniorum inducias apud Thucydidem lib. IV. Eae τύχῃ ἀγαθῇ τῇ τῶν Ἀθηναίων pactae ſunt. Laconum item decretum non diſſimili auſpicio fit, de Epictetae Grinni filiae legato, apud Janum Gruterum in inſcriptionibus pag. 217. & vide eundem pag. 400, & 401. Etiam pro eo quod eſt Romanis, *quod felix fauſtumque ſit,* expreſſe ſubſtituunt Graeci, ἀγαθῇ τύχῃ, uti habetur apud Appianum lib. IV. de bello civili. Id καλῶς ἔχοι eſt Helleniſtis Maccabaeorum primo cap. VIII. 23. Et Donatus ad Terentii Hecyram *fors fuat* uſurpari ait pro *bona fortuna ſit*; unde etiam nos, *cum bona fortuna,* verbum verbo reddentes hic vertimus. Pro eodem praefigebant etiam edictis Romani, *bonum factum,* quod videre eſt (ut teſtimonia id genus caetera, quae ſatis obvia ſunt, praetermittam) in reciproco illo mathematicorum edicto de Vitellii nece apud Suetonium cap. XIV. Ubi tamen non ſolum edictorum formulam eos irriſiſſe puto, ſed etiam ſine artis ſuae, cujus item amantior erat imperator, vocabulis rite ſervatis ipſis (ſi Graece ſcribebant, quod eſt ſatis ſimile veri) ſive intellectis & indicatis (ſi Latine) homonymia acrius eum ſugillaſſe. *Bonum factum* (ita Latine, ad formulam edicti, noctu ludebant mathematici, poſtquam ejuſmodi formula interdiu eos Italia intra Kalendas Octobris excedere juſſerat) *ne Vitellius Germanicus intra Kalendas Octobris uſquam eſſet*; quod Graece ſonaſſet; ἀγαθῇ τύχῃ. Βιτέλλιος ὁ Γερμανικὸς ἐντὸς τῶν καλανδῶν τῶν Ὀκτωβρίων ἀπαλλαγήτω τοῦ βίου. Homonymia duplex fuiſſe videtur; tum in eo quod tam ſenſu indicativo quam optativo intelligi poſſet τὸ ἀγαθῇ τύχῃ, tum quia *fortuna bona* ſeu ἀγαθὴ τύχη aut *bonum factum* idem innuerit, tam ex artis ritu quam ex edicti formula petenda erat. Etenim fortunam, quae in tota ratione mortalium ſola utramque, ut ait ille, paginam facere exiſtimabatur, ſive ἀγαθὴν & *bonam,* ſive κακὴν, φαύλην aut *malam* nominabant mathematici, prout ſiderum in thematis genethliacis poſitura & τοῦ κλήρου τῆς τύχης, ſeu *fortis fortunae* habitudo praedictionis argumenta ſubminiſtrabant. Neque id ſolum in hominum, ſed & urbium & imperiorum thematis obtinebat. Aut igitur infelicem exitum ἀγαθῆς τύχης *bonae fortunae* ſeu *boni facti* (quod idem eſt) nomine imperatori, cujus ex themate malam fortunam ſeu exitium compererant, ironia innuebant; aut conſulto ſimul urbis ſeu imperii Romani themate (uti artis illius praeceptis oportet) bonam ex tyranni nece fortunam imperio, ſolennibus edicti vocabulis, quae eodem ſono fere, non diſſimili ſenſu, aſtrologiae propria erant, uſi edicebant. Non ſum neſcius interim τὰ ἐκτὸς ſeu res externas plerumque a magiſtris ſorti fortunae tributas eſſe. Sed cum multiplex fuerit ejuſdem ſortis ſignificatio; in vitae etiam datoribus ſeu aphetis, teſte ipſo Ptolemaeo, primarium obtinet locum. Unde prout ſive a locis ſive a ſtellis anaereticis ſeu interficientibus laeditur, mortis genus oſtendere putatur. Vide, ſi placet, Hermetem in Carpo, Aphoriſmo LXXVIII. Et Vettius Valens Antiochenus, aſtrologus vetuſtus, necdum typis editus, ſortem fortunae, quam κυρίαν τοῦ σώματος appellat, lunam, ſortem vero daemonis ſeu genii ſolem (qui eidem Vettio νοῦς καὶ δύναμις κοσμικὸς ὑπάρχει) denotare ait. Huic igitur τὰ πρακτικὰ, ſive *res agendas,* ſeu athla (uti vocat Manilius) tribuit; illi τὰ σωματικὰ, ſive quae ad corpus ſpectant; nimirum ſanitatem, morbos, pulchritudinem, necem, & quae ſunt id genus alia. Ita ſcilicet τῶν ἀνθολογιῶν ſive Floridorum libro IV. Ubi περὶ διαιρέσεως χρόνων ἐμπράκτων καὶ ἀπράκτων agit juxta ſtellarum errantium periodos & ἀφέσεις ſeu in tempora miſſiones, quas vulgus hodie aſtrologorum *prorogationes* vocat. Adjicit inſuper ibidem caput περὶ χρόνων διαιρέσεως ἀπὸ κλήρου τῆς τύχης καὶ δαίμονος, ſive de rebus ſortibus fortunae & genii aſſignatis. Ἐπὰν οὖν, inquit, σωματικοὺς χρόνους ζητῶμεν, εἴτε κλιμακτῆρας, ἢ ἀσθενείας, ἢ αἱμαιμοὺς, πλάσεις, σίνη, πάθη, καὶ ὅσα περὶ ἂν ἥκει τῷ σώματι περὶ ῥώσεως, τέρψεως, ἡδονῆς, καλλονῆς, ἐπαφροδισίας, ἀπὸ τοῦ κλήρου τῆς τύχης διεκβάλλομεν ζωδιακῶς. Καὶ οὗ ἂν καταλήξῃ ὁ χρόνος, λογιζόμεθα τὸ ζώδιον καὶ τοὺς ἐπόντας ἀστέρας ἢ μαρτυροῦντας, πῶς σχηματίζονται πρὸς τὸν καθολικὸν οἰκοδεσπότην τῶν ἀφετικῶν χρόνων, καὶ πότερον ἐπικεντροι οἱ χρόνοι εἰσὶν τοῦ κλήρου εἶεν ἢ ἐκκεῖνται. Ideoque ἀγαθὴν τύχην & ἀγαθὸν δαίμονα velut deos contubernales habemus apud veteres. Vide Ariſtidis orationem ſacram primam. Et poema ſic inchoavit Diagoras ille atheos, ſed antequam deos eſſe negaſſet; Κατὰ δαίμονα καὶ τύχην πάντα τελεῖται, *A daemone,* ſeu *genio, & fortuna fiunt omnia*; quod memorat Sextus Empiricus adverſus mathematicos lib. VIII. Et Ζαράδης Zaradi, ſeu Zoroaſtri, id eſt magorum ſcholis, *fortuna* dicta eſt, adeoque τῶν πάντων ἀρχηγὸς, uti habet Theodorus Mopſueſtiae libro περὶ τῆς ἐν Περσίδι μαγικῆς; apud Pho-

10 C tium

tium codice LXXXI. Obiter autem alia quae apud Vettium noſtrum habet Necepſo, qui AEgypti rex ante annos MMCCC ſcripſit, de ſorte fortunae ſubjungimus. Neque gratiam nos inde non inituros putamus non ſolum cum iis qui divinatricem illam artem fruſtra nimis venditant, ſed etiam cum illis qui ſobrie philoſophantes, & reverenter priſca indagando, artium qualiumcunque ſive deperditarum ſive fugientium veſtigia ſatagunt. Vettius, Floridorum primo, ad felicitatem ſeu infelicitatem nati dignoſcendam, locum ejus eſſe ait, ἀναγκαιότατον καὶ δυναστικόν. Et, ut ſententiam firmet, Necepſonis regis librum XIII citat. Ita, inquit, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐναρχόμενος ἐν τῇ ΙΓ βίβλῳ μυστικῶς ἐδήλωσε, λέγων, ἐπεχομένως διήτει τοῖς ἡμέραις ϛινομένης (lege γινομένοις) σαφῶς ἀριθμεῖν ἀπὸ ☉ ἐπὶ σελήνην· πάλιν δὲ ἀφορῶν (depravatum eſſe puto ex ἀφ' ὡροσκόπου, qui abbreviante figura ex literis duabus primis & π interdum adjecta conſcribi ſolitus eſt; niſi ἀφ' ὡρῶν pro eodem illum uſurpaſſe malles) ἰσότητα τάσσειν, καὶ τὸν ἀποβάντα τόπον συνορᾶν ὄντινος τέτευχεν ἀστέρος, καὶ τίς ἢ τίνες ἐπὶ τούτου πρόσεισι· τάτε □ ἢ △ παντάπασιν ὡς καθηστέρηται. Ἐκ γὰρ τοῦ δὲ τοῦ τόπου συγκλινώσεως πρόδηλον κρίνειν τῶν γινομένων τὰ πράγματα. *Atque eodem modo*, ait, *Petoſiris locum explicat in definitionibus*, ſive ἐν τοῖς ὅροις. Ὁμοίως δὲ νῦν, inquit, ὁ Πετόσιρις ἐν τοῖς ὅροις ἐδήλωσε τὸν τόπον. Extremo item libro tam ex Peroſiride quam ex Necepſone eadem iterat. Et libro III caput habet de ſorte fortunae, ejuſque in natorum vitae ſpatium imperio & legibus. Res ipſa ſatis futilis eſt & nugatoria. Sed quoniam ex eodem Necepſonis libro etiam deſumuntur quae de ea tradit, ideoque vetuſtiora ſunt quam quae alibi omnino legimus de fortunae ſortis apud aſtrologos interpretatione, & ſatis a vulgi ſcriptorum ſententiis diverſa, etiam totum caput adjicere viſum eſt, quod nec bonarum literarum ſtudioſis injucundum fore credimus, certe aſtrologiae magiſtellis pergratum. Lemma hujuſmodi eſt, Περὶ κλήρου τύχης εἰς τὸν περὶ ζωῆς τόπον μεθ' ὑποδείγματος, ἐν ᾧ καὶ τὰ ἐλάχιστα ἔτη τῶν ἀστέρων. Εὗρον δὲ (inquit Vettius ille Valens) κἀγὼ ταύτην τὴν αἵρεσιν περὶ χρόνων ζωῆς, ὑπὸ μὲν τῶν ἀρχαίων ἀναπεπλεγμένην ποικίλως. Αὐτὸς δὲ διὰ πείρας ἀναζητήσας διέκρινα· καὶ οἴομαι μᾶλλον τοῖς πλείστοις ἀρέσκειν. Ἐν γὰρ τῇ ΙΓ βίβλῳ ὁ βασιλεὺς μετὰ τὸ προοίμιον καὶ τὰς τῶν ζῴων διατάξεις, κλῆρον τύχης ἐπιφέρει ἀπὸ ☉ καὶ σελήνης καὶ ὡς ὁ μέγιστον (lege ἐν μέγιστον) περιποιεῖ, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ βίβλῳ μνημονεύει, καὶ κύριον κρίνει τόπον· περὶ οὗ καὶ αἴνιγμα τέθηκε τὸ ἔμπαλιν καὶ ἀνάπαλιν. Καὶ ὁ ἥλιος ἀπὸ ἠοῦς ἀρχόμενος παντὸς αἰῶνος κύτος παραδίδωσι ἑσπέρου, κύκλον διανύων καθάπερ ὁρᾶται. Νυκτὸς δὲ ἐπερχομένης, οὐ πάντοτε ἡ σελήνη φωσφοροῦσα τελέεται, ἀλλ' ὅτε μὲν ἑσπέρας φανεῖσα δύεται· ὅτε δὲ ἐπίμονος μέχρι τινὸς μέρους. Ἔσθ' ὅτε δὲ διὰ τέλους τῆς νυκτὸς παρέστηκεν, διόπερ ἀκολούθως ὁλοτελῶς τὸν κύκλον ☉ παρηγγύηκεν. Περὶ μὲν οὖν τούτου διανοήματος ἄλλοι ἄλλως φασί. Ἐμοὶ δ' ἔδοξεν ἐπὶ μὲν ἡμερινῆς γενέσεως λαμβάνειν ἀπὸ ἡλίου ἐπὶ σελήνην, καὶ τὰ ἴσα ἀπὸ ὡροσκόπου ἐπὶ νυκτερινῆς, ἐφ' ὅσον μὲν ἡ Σελήνη ὑπέργειός ἐστι, τοῦτ' ἔστι μέχρις οὗ δύνῃ, ἀπ' αὐτῆς ἐπὶ τὸν ἥλιον λαμβάνειν καὶ τὰ ἴσα ἀπὸ ὡροσκόπου· Μετὰ δὲ τὴν δύσιν ἀπὸ Ἡλίου ἐπ' αὐτήν. Τὸ γὰρ ἐπιλείπειν διόπερ ὁλοτελῶς τὸν κύκλον ☉ παρηγγύηκε, τοῦτο δοκεῖ. Σκοπεῖν δὲ δεήσει εἰς ποῖον τόπον ἐξέπεσεν ὁ κλῆρος, καὶ τόπον ἡγοῦ κύριον· ἔπειτα συνορᾶν τὸν τοῦ ζῳδίου κύριον ἐν ποίῳ ζῳδίῳ τέτευχε· τρίτον δὲ, τὸν τούτου οἰκοδεσπότην. Ἐκ τούτων γὰρ τῶν τριῶν τόπων καὶ τῶν τούτων οἰκοδεσποτῶν ὁ βιώσιμος χρόνος συναθήσεται κατὰ τοὺς τρεῖς ὅρους οὓς ἕκαστος τῶν ἀστέρων ἰδίας περιόδους δεσπόζει. ♄ μὲν οὖν ἐτῶν λ, ♃ ιβ, ♂ ιε, ☉ ιθ, ♀ η, ☿ κ, ☽ κε. Ὁμοίως δὲ καὶ ἕκαστος ἰδίων ἀναφορῶν κατὰ κλῆρον. Κατὰ τὸ κλίμα οὖν συγκρίνειν δεήσει πότερον ἐπίκεντρος ὁ κλῆρος καὶ χρηματίζων ἢ ἐπαναφερόμενος ἢ ἀποκεκλικὼς, καὶ τοὺς τῶν ζῳδίων οἰκοδεσπότας, καθὼς καὶ ὁ παλαιὸς μέμνηται, λέγων, πᾶς ὁ ἐπίκεντρος τοὺς ἰδίους χρόνους πλήρεις δίδωσι· ἐκκεντρος δὲ ὅπως ἂν μερίζει λοιπογραφουμένους ἐκ τῶν ἰδίων ἀριθμῶν. Μερίζουσι δὲ καὶ τὰς τελείας αὐτῶν περιόδους, καὶ τὰς ἀναφορὰς, ὅταν καλῶς τύχωσι. Συμμερίζουσι δὲ καὶ οἱ συναιρετισταὶ συμπαρόντες, ἢ ἐν οἰκείοις ζῳδίοις τυγχάνοντες, εἰ μή τι ἀμφότεραι αἱ αἱρέσεις συμμερίζουσι. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁμοίως. Πρότερον δὲ δεῖ λογίζεσθαι τοὺς ἀριθμούς· ὥρας, ἡμέρας, μῆνας· εἶτα ἐνιαυτούς· καὶ τοῖς τρισὶν ὅροις χρῆσθαι· ἐλαχίστῳ, μέσῳ, τελείῳ· ἐπισυντιθέντας τὸν πρῶτον τῷ δευτέρῳ, ἢ τὸν τρίτον. Πολλάκις γὰρ οὐδὲ μὲν τόπος ἐμέρισεν ἡμέρας· οὐδὲ μῆνας· οὐδὲ ἐνιαυτούς· παρὰ τὰς διαφορὰς τῶν χρηματιστικῶν ζῳδίων, καὶ τῶν οἰκοδεσποτῶν, ἢ τῶν κακωτικῶν αἰτίαν καὶ ἐναντιώσεων. Προσεπιμερίζουσι δὲ μετὰ τὰ ἔτη καὶ μῆνας ἰσαρίθμους τοῖς χρόνοις. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὁ ☊ καὶ ὁ ☋ τόπος ἰσχύει τῷ κλήρῳ κατὰ τὸν μερισμόν· ὁπότ' ἂν οἱ κληρικοὶ τόποι ἢ οἱ κύριοι παρεμπέσωσι· μάλιστα ὁπότ' ἂν ὁ κλῆρος τῷ ☊ τὸν μερισμὸν ἐκχωρήσῃ. Καὶ γὰρ οἱ ἀστέρες ἀντιπαραχωροῦσιν ἀλλήλοις. Δηλώσομεν δὲ καὶ ἐν τῷ προϊόντι λόγῳ εἰς τοὺς ἐπιμερισμούς. Ἔστω δὲ ἐπὶ ὑποδείγματος ☉ ♀ καρκίνος ☾ ☋ ἰχθύες ♄ ♐ ♃ ♈ ♂ ♍ ☿ ♌ ὁ κλῆρος τῆς τύχης καρκίνος

Figura coeli primum Vettii Valentis hypodigma oculis ſubjiciens.

ἀγαθοδαιμονῶν· ἡ κυρία τοῦ κλήρου ἐπὶ τοῦ κέντρου συνέθη· Ἔθηκα τὰ ἔτη τῆς Σελήνης κε ἔτη, καὶ τοῦ καρκίνου τὴν ἀναφορὰν τοῦ δευτέρου κλίματος ἔτη λβ. καὶ τοῦ οἰκοδεσπότου τῆς σελήνης ♃ ἔτη λβ. γίνονται ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἔτη ξθ (ita MS. Sed calculus exigit πθ) τοσούτων ἐτῶν ἐτελεύτα. Ἄλλη. ☉ ♒ ☽ ⊕ ♍ ὁμοίως δὲ καὶ ♂ ♄ ♃

Figura coeli quod ſecundum hypodigma oſtendit.

☿ ♈,

☿ ♈, ♀ ♓, ὁ κλῆρος τῆς τύχης = ἀποκεκλικώς. Ὁ κύριος ἀγαθοδαιμονῶν παρ' αἵρεσιν ἐμέριζε καὶ ἴδια ἔτη λ, καὶ μείωσας τὰς αὐτὰς ἐν ἰδίῳ τυχὼν ζῳδίῳ· τούτῳ δὲ συμπαρὼν ♃ ἐμέριζεν ἐνιαυτόν· Ἐτελεύτα τῷ λδ ἔτει. Παρατηρητέον οὖν ἐπὶ πάσης γενέσεως τὰς προγεγραμμένας ἐν ἀρχῇ τῆς ἐγγυηλίας, καὶ τὰς φάσεις, καὶ τὰς μοίρας, ἵνα μὴ δόξωμεν καθεκάστου εἴδους ὑπομιμνήσκειν καὶ τὰ αὐτὰ γράφειν. Ὡς ἐπὶ ὑποδείγματος γὰρ ἀνάγκην ἔσχον προτάξαι γενέσεις.

Sequitur dein caput cui lemma eſt, περὶ κλιμακτήρων (in ipſo capite κληρικλιμακτῆρες vocantur) ſeu de annis nati in quos imperium obtinent ſtellae maleficae pro variis quas ad ſortem fortunae ſortiuntur ipſae radiationibus. Alia ſequuntur περὶ ἐνιαυτῶν τῶν μέσων τῶν ἀστέρων. Nam ἔτη ἀστέρων habet triplicia; τὰ ἐλάχιστα, qui ſunt anni ſuperius ſideribus tributi, τὰ μέσα, τὰ τέλεια. Sic apud vulgus aſtrologorum eodem ſenſu occurrunt anni minores, medii, majores. Videſis Julium Firmicum Matheſeos lib. II, cap XXXIII. Ubi is de ejuſmodi annis, & chronocratoribus, in ſequentibus, ut ferme Vettius. Etiam ad has nugas, quae velut antiquiſſima omnium quae exſtant aſtrologiae judiciariae ſpecimina adduximus, fuſius explicandas pluribus libro agit quarto. Τὰ ὑποδείγματα quae affert, ſchematis coeli, ut & oculis facilius accommodentur, repraeſentavimus. Planetarum autem & ſignorum hic characteres non prorſus ſimiles ſunt eis quos codex MS. exhibet. Quales in typographi loculis reperiuntur, talibus uſi ſumus. Sed nec ita diſcrepant ut alios omnino eſſe ſentias, niſi ductuum ejuſmodi varietati, quae ad figuras eaſdem ipſas repraeſentandas adhiberi ſolet, ignoſcendum eſſe non velis. Varii ſane apud librarios, idem interea volentes, ductus ſunt. Et codex MS. haud alios fere habet quam tetrabiblon Ptolemaei Graece editum. Sed hi & illi qui paſſim hodie in uſu ſunt, a veteribus ſcilicet, ut fieri amat, paulo deflexi, eadem ipſa, etiam qua linearum ductus ſunt, ſignificant, & earundem rerum ſideribus ſingulis reſpondentium ſunt imagines. Saturni plane, in utriſque, falcem tantum innuit, Jovis fulmen, Martis ſpiculum, Solis ſive globum lucidum, ut vulgo pingitur, ſive radium ſolarem, ut frequentius in libris Graecis; Veneris ſpeculum, Mercurii caduceum. Lunae ipſam novam. Ita etiam in ſignis; Arietis, Tauri & Capricorni, cornua, quae tamen ſatis diſtincta; Geminorum, amplexus mutuos; Cancri, chelas; Leonis, caudam; Virginis, pectinem; Librae, jugum; Scorpionis, item caudam, ſed diſſimilem Leonis; Sagittarii, ſagittam; Aquarii, lineas undulantes; Piſcium, piſces, ut in coeleſtibus ejuſce ſigni diagrammatis, connexos. Ita ſors fortunae rota plerumque denotatur. Quae tamen omnia inartificialiter a librariis ſolent formari. Tantum abeſt ut in hiſce figuris myſterii quidpiam latere ſentiamus cum iis qui neſcio quos abditos naturae ſenſus inde expiſcari ſe fruſtra (ne quid gravius dicam) credidere. Solenne erat Graecis etiam vocabula alia ſaepius occurrentia ejuſmodi figuris abbreviare, uti in deſcriptis etiam videre eſt; ubi ⅁ δαίμων eſt, (cujus partem habent ſeu ſortem cum aliis pluribus, praeter fortunae, aſtrologi) ⅁ & ⅁ ὡροσκόπος, ⅁ ἐλάχιστα. Etiam ☉, quod Solem vulgo indicat, circulus eſt apud Vettium ſaepius. Id genus habet compluria. At demum perpendant haec & committant Ptolemaei caput περὶ τοῦ κλήρου τῆς τύχης, in tetrabibli tertio, aſtrologorum filii. Ita intelligent etiam quis ὁ συγγραφεὺς fuerit quem ibi memorat Ptolemaeus. Necepſo plane eſt συγγραφεὺς ille, ita propter excellentiam dictus; uti ὁ βασιλεὺς ἐναρχόμενος, & ὁ βασιλεύς, & ὁ παλαιός, & interdum ὁ συγγραφεὺς etiam a Vettio nominatur. Citat enim Vettius Timaeum, Abramum, Hermippum, Orionem, Critodemum, aſtrologos, quorum plerique apud Firmicum item reperiuntur. Ideo autem Necepſo ἐναρχόμενος dictus eſt, ni fallor, quia primus fuiſſe creditus eſt qui aſtrologiae praecepta ſcriptis tradiderit. Quin is ſimul & Petoſiris eadem cauſa ſimplici τῶν παλαιῶν nomine nonnunquam appellantur. Videſis exegeſin veterem quae Proclo tribuitur in caput quod diximus Ptolemaei. Scio ἀγαθὴν τύχην diverſam apud aſtrologos obtinere notionem. Nam domum ſchematis coeleſtis quintam ita antiquitus vocabant, ut in Sexti Empirici quarto, Julii Firmici lib. II, cap. XIX, alibi item legimus. Sed cum ea notione nihil huic loco eſt. Atqui Heſychius, Ἀγαθὴ τύχη, ἡ Νέμεσις καὶ ἡ Θέμις.

P 1460. l. 30. Ἐπιμήνιοι τῆς βουλῆς.] Antiſtites nimirum qui τὰ ἐπιμήνια, id eſt, *ſacramenſtrua*, ſive pro tota urbe ſive pro ſenatu peragi ſolita faciebant; idque noviluniis. De ſacris ejuſmodi apud Graecos fuſius, ex autoritate veterum, Joannes Meurſius in Graeciae feriatae lib. V in Νεομηνία. Ibi etiam de Epimeniorum nomine & functione in ſacris illis. Doctiſſimi viri notis adjicio, ad ea menſe nimirum redeunte ſemper celebrata epulas menſtruales, Plauto ita vocatas, ſpectare. Ergaſilus paraſitus in capteivis,

Dico unum ridiculum dictum, de dictis melioribus,
Quibus ſolebam menſtruales epulas ante adipiſcier;
Nemo ridet.

Quin & ἐπιμηνίας ſacrificulos ejuſmodi aut ſacrorum antiſtites generatim interdum denotare, uti & ἐπιμήνια *ſacras epulas* quae menſtruae non erant, ſed annuae, & ἐπιμηνιεύειν ita *ſacrificare*. Id liquet tum ex teſtamento Epictetae Grinni filiae in marmorea tabula Venetiis, tum ex Lacedaemoniorum pſephiſmate quo firmatur teſtamentum. Sacrae enim epulae ſeu ἐπιμήνια plane ibi quotannis tantum celebrantur, idque diebus XIX, XX & XXI Delphinii menſis. Et temere egit interpres qui εἰ τις μὴ ἐπιμηνιεύσῃ, *Si quis menſe ſuo ſacris non miniſtraverit*, ibi vertit: & ἐπιμήνιοι, *menſtruatim ſacro deſervientes*; & ἐπιμήνια, *menſes ſolennes*. Debuit ſane, *Si quis functioni ſuae ſacrae defuerit*, *epularum antiſtites ſacri*, *ſacrae epulae*, quod ex ipſis teſtamento & decreto manifeſtum fit. Ea viſe apud Janum Gruterum. Ex frequentia ſcilicet ſacrorum in noviluniis celebratorum, vocabula quae ratione ſtati temporis primo indita ſunt, nulla habita poſtmodum temporis ratione, ad ſimilia ſeu quaecunque periodica ſacra periodis diſſimilibus celebrata tranſlata ſunt. Inde eſt etiam quod Heſychio ἱεροποιοὶ (ut ſcilicet ſacerdotium id denotat, ſeu ut Brauroniis ſacrificabant quolibet quinquennio antiſtites ita dicti, ſive Eleuſiniis majoribus,

ribus, aut id genus aliis redeuntibus ſacris, apud Pollucem in octavo; non ut κεχωρισμένον τῆς ἱερωσύνης vocabulum eſt apud philoſophum politicorum ſexto) redduntur ἐπιμήνιοι, quod ſactos antiſtites ſimpliciter, ut diximus, ſignificabat. Tantundem habet Phavorinus. Ita ἱερομηνίαι generatim tandem dies feſti dicti; uti ex Demoſthenis contra Timocratem ab Harpocratione & Suida obſervatur. Et Helleniſtis pari forſan ratione חדש, quod *novilunium* eſt, & νεομηνία ſaepius vertitur, item ἑορτὴ ſeu *feſtum* eis redditur 3 Regum cap. XII, comm 33. idque feſtum a novilunio remotiſſimum, quinto decimo ſcilicet die Marwheſean menſis celebrandum. Scio חדש pro *menſe* ibi ab aliis ſumi: Sed res ipſa quae narratur ſeniorum interpretationi maxime favet.

Pag. 1460. l. 31. Ἐπὶ ξενισμὸν εἰς τὸ πρυτανεῖον] Ipſa ἐπιμήνια ſeu ſacrae epulae per ξενισμὸν innuuntur. Tempeſtas enim adventus legatorum e Magneſia ejuſmodi erat, ut inſtante novilunio opportune exciperentur. Ξενισμὸς pro ſacris ejuſmodi epulis uſurpatur apud Plutarchum in Demetrio. Decreverant miſere adulantes Athenienſes Demetrium, quotieſcunque appelleret Athenas, τοῖς Δήμητρος & Διονύσου ξενισμοῖς δέχεσθαι; *Cereris & Liberi patris lautitiis* ſeu *epulis ſacris excipere*; eodem nempe ritu honorem regi, ut numini, exhibere, quo deorum, quos diximus, ſacra celebrabant. De ea re conſulas porro Caſaubonum animadverſionum in Athenaeum libro VI, cap. XV. Legati autem hic ad ipſorum deorum epulas tantum honoris cauſa invitandi; idque in prytaneum, quod, uti caeteris Graeciae urbibus, ita Smyrnae proculdubio erat locus in quo tum victus publicus Hieronicis aliiſque de republica optime merentibus dabatur, tum Veſta perpetuo ſacrata, & publicae epulae pollucibiliter celebratae ſunt. Doctiſſime item de prytaneis Caſaubonus dicti voluminis lib. XV, cap. XIX.

Ibid. l 34. Ἐπὶ ἱερέως Ἡγησίου] Eminentioribus apud utrumque populum dignitatibus, iiſque annuis, ni fallor, foederis annus notatur, quemadmodum Ephororum ſimul & Archontum ἐπωνύμων nomina annos ſignare ſolebant in Lacedaemoniorum & Athenienſium foederibus; quod ex Thucydide & Demoſthene ſatis cognoſcitur. Sed dignitas haec ſacra eſt utraque. Et pontificem ſummum par eſt ut credamus fuiſſe Hegeſiam. Quin de anno ſacerdotiis variis ſignari ſolito vide Arrianum ad Epictetum lib. I. cap. XIX, Flavium Joſephum Ἀρχαιολογίας lib XIV, cap XVI. 1 Maccabaeorum cap. XIII, commat. 42, & cap. XIV, comm 43. Janum Druſium ad locum penultimum; Joannem Meurſium in Archontibus lib. III, cap. VI, de ſacerdotibus Junonis apud Argivos, & in Graeciae Feriatae lib. III, feſto Ἡραῖα. Et habet dogma Melitenſium, inciſum Romae, hunc titulum, ἐπὶ Ἱεροθύτου, τοῦ Ἱκετᾶ Ἱκέτου, ἀρχόντων τῆς Ἡραίου καὶ Κήπτου, quod videſis apud Gruterum in inſcriptionibus pag 400. aliud item ejuſmodi Agrigentinorum ibidem pag. 401. Adde Platonis de legibus lib. XII, Plutarchum in vita Demetrii, decreta aliquot apud Demoſthenem de corona, Caſtorem apud Euſebium in chronicorum priore, de Sicyoniorum carniis, & in canone numero DCCCCLXXXIX, in addendis etiam pag. 213. Conſule porro Meurſium dicti de archontibus operis lib. III, cap. XVI & XVII. Et durarunt ejuſmodi aliique varii diſtinctionis annuae characteres uſque ad Juſtinianum Imperatorem; adeoque ut civitatibus aliquot in more etiam tunc temporis poſitum eſſet, ſine ulla alius notae adjectione, annos inſtrumentis publicis & contractibus ſuo duntaxat ritu deſignare. Neque aliud innuit ille novella XLVII, ubi παρατήρησιν ἐπὶ τοῖς τῶν πόλεων χρόνοις ſeu *obſervationem in civitatum temporibus* maxime orientalibus habitam memorat. Eadem vero Novella primo ſancitum eſt, ut non ſolum in urbe, ſed etiam in omnibus provinciis & civitatibus, actis ſingulis & inſtrumentis actuarii, tabelliones, exceptores, & qui ſunt id genus caeteri, praeponerent imperatoris annum, conſulem, indictionem, menſem & diem, & demum, pro civitatum arbitrio, τὸ τῆς πόλεως πάσι τρόπως ἔτος, *annum* ſcilicet *qui quocunque modo civitati proprius erat*. Edita eſt haec Novella anno Juſtiniani IX. Salutis nempe reparatae DXXXVII. Dicebatur praeterea dignitas apud Smyrnaeos primaria, eaque qua annos ſignificabant, Stephanephorus, uti altera illa hic memorata, quae Magnetum eſt. Sed illius uſus Smyrnae, puto, nondum inoleverat, ſeculis utpote aliquot poſt Seleuci tempora receptus; de qua re ſtatim plura.

Ibid. Στεφανηφόρου τοῦ Πυθοδώρου.] *Stephanephorus* hic, ſeu *coronam geſtans*, tum ex ſupremis erat, puto, Magnetum judicibus annuis; tum Solis & Apollinis ſacerdos, iſque primarius, (nam plures etiam erant ejuſmodi ibi ſacerdotes) cujus nomen faſtis ad annum deſignaodum, adeoque foederi huic, pro more adjiciebatur, uti archon primarius ſeu ἐπώνυμος. Id ſane elicere fas eſſe videtur ex Platonis lib. XII, de legibus, ubi de judicum ſupremorum & correctorum electione verba faciens exemplum affert de Magnetibus: Utrum de iis qui in Theſſalia & vicinis Theſſaliae regionibus, an de noſtris, non ſatis liquet. Cum vero ex veteribus doceamur, hoſce illorum fuiſſe, idque diu ante Platonem, coloniam, non eſt cur dubitemus non ita diverſa fuiſſe utrorumque inſtituta, maxime in ſacris caeteriſque quae ſolenniora erant. Neque opinor ſane Platonem, dum Magnetas in civili illo de magiſtratibus praecepto generali meminit, ipſius oui eis tunc fuere in uſu mores non ſimul innuiſſe. Quotannis voluit in communi Solis & Apollinis templo, civium conventu habito, poſt ſolſtitium aeſtivum, triumviros, qui ſupremi forent judices ſimul & utriuſque numinis ſacerdotes, ex optimis civibus, ſuffragiis, hiſque paritate turbatis, ſorte eligi, & θαλλῷ ſeu fronde viridi coronari; tum pronunciari, Ὅτι Μαγνήτων ἡ κατὰ θεὸν πάλιν τυχοῦσα σωτηρίας πόλις ἀποφήνασα αὐτῆς Ἡλίῳ ἄνδρας τοὺς ἀρίστους τρεῖς, ἀκροθίνιον Ἀπόλλωνι κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον ἀνατίθησι κοινὸν καὶ Ἡλίῳ, *Quod Magnetum civitas, inſtaurata ſibi divinitus ſalute, deſignatos ſuos Soli triumviros optimos, ut primitias ritu veteri, Apollini & Soli communes conſecrat.* Ita nempe annum auſpicabantur forte Magnetes Triumviris autem hiſce minorum, ſcribit, magiſtratuum, correctorum ſcilicet ſeu εὐθυνῶν, cenſuram competere, atque ab his ad illos reis provocare licere: Quio exuta poſt annum dignitate, ſingulari dum viverint honore haberi, hos ſolos civium coronam lauream ge-

ſtare, ac omnes Apollinis & Solis ſacerdotes perpetuo manere. Ἀρχιερέα δὲ, inquit, ἕνα κατ' ἐνιαυτὸν, τὸν πρῶτον κληθέντα τῶν ἱερωμένων ἐκείνῳ τῷ ἐνιαυτῷ τῶν ἱερέων· καὶ τοὔνομα ἀναγράφειν τούτου κατ' ἐνιαυτὸν, ὅπως ἂν γίγνηται μέτρον ἀριθμοῦ τοῦ χρόνου ἕως ἂν ἡ πόλις οἰκῆται, *Summum vero ſacerdotem unum eſſe quolibet anno, atque eum qui primus renunciatus eſt ex his qui illius anni fuerint ſacerdotes. Hujus autem nomen perſcribi ad tempora deſignanda, dum civitas habitatur.* Si haec ad Magnetas omnia ſpectant, Stephanephororum eis genus duplex erat: Alii, tam magiſtratuum ſecularae quam deorum ſacris, annis ſuis electi, praeerant; alii exuta poſt elapſum annum dignitate profana ſeu adminiſtratione civili, perpetuo tamen manebant ſacerdotes honorarii: Saltem ſacrorum cura ab his amplius haud erat exigenda, ſed ultimo electis delegata. At Stephanophori non minus hi quam illi dicti; univerſis enim, iiſque ſolis, coronam, eamque lauream, geſtare fas erat. Primi autem generis tres duntaxat erant, quorum is qui primus renuntiatus eſt pontifex erat maximus, & ἐπώνυμος τοῦ ἐνιαυτοῦ, ſeu anni ſignator, unde illius nomen, quod ſortitus eſt hic Pythodorus, cum Smyrnaeorum pontifice Hegeſia foederi praefigitur. In hanc dignitatem evectus eſt Themiſtocles cum ſedes haberet Magneſiae, quam ut panem, ſicut alias orientis urbes, ut vinum, obſonia, veſtes, & ſtragula ei ſigillatim ſubminiſtrarent, dono a Xerxe acceperat. Ita Poſis vetuſtiſſimus rerum magneticarum ſcriptor apud Athenaeum libro XII. Πόσις ἐν τρίτῳ, ait ille, Μαγνητικῶν τὸν Θεμιστοκλέα φησὶν ἐν Μαγνησίᾳ τὴν Στεφανηφόρον ἀρχὴν ἀναλαβόντα θῦσαι Ἀθηνᾷ, καὶ τὴν ἑορτὴν Παναθήναια ὀνομάσαι. Neque vero eſt cur porro de vocabuli ratione ſoliciti ſimus. Tam notum eſt coronas velut dignitatis maxime propria inſignia geſtaſſe ſacros antiſtites, quam ſacra eos feciſſe. Atque inde vocabulum, ut fit, natum. Tarſi idem dignitatis nomen Herculis ſacerdotem denotabat; quod ſcribit Athenaeus libro V, ubi Lyſiam philoſophum Epicureum Stephanephorum ibi creatum oſtendit, & στέφανον δάφνης χρυσῆς ἐστεμμένον, *coronam lauream, quae aurea etiam erat, geſtaſſe.* Metrodorum item Hermogenis F. a myſtarum conventu Stephanophorum ſeu ſacerdotem Matris deum renunciatum habes in veteri inſcriptione apud Gruterum pag. 309. 1. & pag 1097. 5. Vide, ſi placet, Carolum Paſchalium de Coronis lib. IV. cap. XIV. atque adde magni Caſauboni animadverſiones in quintum Athenaei cap. XIII. & ejuſdem notas ad Suetonii Octavium cap. XVIII. Caeterum non omnes coronae ſacerdotum provincialium aureae erant; quod tamen ex Tertulliani de Idololatria cap. XVIII. ab eo ibi elici videtur. Fuere duntaxat nonnullae; neque aliter intelligendus Tertullianus, Nam aliae laureae in provinciis non minus quam Romae erant, aliae ex aliis frondibus, pro ritu vario. Etiam ipſi Athenienſium archontes myrto coronabantur, licet inde non denominati. Teſtatur Pollux in octavo; & videſis V. C. Joannem Meurſium Atticarum lectionum lib. VI. cap. VI. Poſtmodum autem & Smyrnaeorum pontifex maximus, cujus nomine annum ſignabant, Stephanephorus, ſeculis aliquot nimirum tranſactis, dici coepit ad aliarum civitatum, quibus vox illa in uſu, exemplum. Id comperimus ſub temporibus Antonini Philoſophi. Tunc enim Heraclides ſophiſta (quod ſcribit Philoſtratus) Στεφανηφόρου ἀρχὴν παρ' αὐτοῖς ἦρξεν, ἀφ' ἧς τοῖς ἐνιαυτοῖς τίθενται Σμυρναῖοι τὰ ὀνόματα, *Coronatam dignitatem*, ſeu *eam quae Stephanephori eſt, apud eos obtinuit, a qua annis ſuis Smyrnaei nomina imponunt.* Et ad Smyrnam ſpectant, puto, & inde, ni fallor, tranſlatae ſunt illae quas ſupra dedimus inſcriptiones aevi foedere recentioris, in quibus habetur dignitatis hujus mentio. Vide IV, V, & IX Arundellianarum quae Graecae ſunt. A tam frequenti nominis apud orientales uſu, Stephanephororum, & eorum qui coronas geſtantes, aliis tamen nominibus noti erant, ſodalitio, & adminiſtrationis tum viciſſitudinibus tum jure partiario, dignitas haec ἀξίωμα τὸ ἀπὸ μέρους στεφανηφόρον ſeu στεμματοφόρον, *dignitas cui coronam geſtandi jus erat partiarium*, interdum dicebatur; quo ſcilicet diſtingueretur a faſtigio vere regio ſeu monarchico. Ita intelligo Ptolemaeum libro IV. Tetrabibli capite II. περὶ τύχης ἀξιωματικῆς, ſeu *de fortuna dignitatum*, quam a luminarium & comitantium ſeu ſtipantium, δορυφορούντων nempe planetarum, poſitu ſumit. Si in maſculinis ſignis, inquit, & in angulis luminaria fuerint planetis quinque ſtipata, reges naſcuntur. Si planetae ipſi ſtipantes angulos occupent, orbis decernunt imperium. Si, caeteris ita ſe habentibus, ſol fuerit in maſculino, luna in foeminino ſigno, atque horum alterum duntaxat angulum habeat, ἡγεμόνες μόνον ἔσονται ζωῆς καὶ θανάτου κύριοι, *principes erunt ſolummodo non ſupremi, vitae tamen neciſque poteſtatem habentes.* Ἐὰν δὲ πρὸς τούτοις, ait, μηδὲ οἱ δορυφοροῦντες ἀστέρες ἐπίκεντροι ὦσιν, ἢ μαρτυρήσωσι τοῖς κέντροις, μεγάλοι μόνον ἔσονται, καὶ ἐν ἀξιώμασι τοῖς ἀπὸ μέρους στεμματοφόροις, ἢ ἐπιτροπικοῖς, ἢ στρατοπεδαρχικοῖς, καὶ οὐχὶ τοῖς ἡγεμονικοῖς. Ubi MS. codex in bibliotheca collegii Corporis Chriſti Oxoniis habet, μεγαλώνυμοι ἔσονται, καὶ ἀξιώμασι τοῖς ἀπὸ μέρους στεφανοφόροις, ἢ ἐπιτροπικοῖς, ἢ στρατοπεδαρχικοῖς, ἢ ἱερατικοῖς, καὶ οὐ τοῖς ἡγεμονικοῖς. *Si caeteris ita ſe habentibus, ſtipantes planetae angulos non occupent, neque eis teſtimonium praebeant, magni erunt, & dignitate cui coronam geſtandi jus eſt partiarium, ſeu vicarii, ſeu caſtrorum praefecti, ſeu ſacerdotali, minime autem principali dignitate, conſpicui.* Ita locus ille reddendus; quem depravarunt nimium Latini interpretes Gongava, Camerarius, horumque ſequaces, dum *natalium ſplendore conſpicuos, aut in dignitatibus generis illuſtres*, pro ἀξιώμασι τοῖς ἀπὸ μέρους στεφανοφόροις, plerumque ignoranter ſubſtituunt; alii, *habentes magnum poſſe ſuper aliquam villam.* Sed veri ſenſus veſtigia maxime habentur in verſione illa AEgidii Tebaldini ex Hiſpanico ſermone in Latino-barbarum ante ſecula aliquot edita, ubi legimus, *Erit natus magni nominis tantum; & ejus valitudo velut illius qui uni parti dominabitur apparebit.* Hiſpanica autem verſio Alfonſi ..... Caſtellae regis juſſu ex Arabica ſumpta eſt verſione quam nondum vidimus. Sed partiarium dignitatis jus Arabem agnoviſſe ibi palam eſt, quod aut diſſimularunt aut ignorarunt interpretes caeteri omnes. Neque doctius ſane eorum qui commentarios

rios

rios ad locum conſarcinarunt quiſpiam. De alia quam hac ipſa Stephanephori dignitate minime capiendum eſt illud in Hephaeſtionis Thebani atque aliorum aliquot aſtrologorum priſcorum excerptis. *Quibus aſcendit* (aiunt) *tertius librae decanus, eorum nonnulli* στεφανοφερήσουσι (ita in codice typis edito) καὶ ἄρξουσι πόλεων. Plane legendum στεφανοφορήσουσι.

Pag. 1460. l. 34. μηνὸς Ληναιῶνος] Ut ſacra pleraque, ita etiam temporum nomina, ſolennes rationes, atque alia compluria Athenis in Ioniam, in tertia coloniarum e Graecia migratione (de qua conſulendus Pauſanias in Achaicorum initio) transfretarunt. Cuinam igitur tempeſtati menſis hic, Smyrnaeis & Magnetibus, puto & Ionibus caeteris, communis, reſponderit, e moribus Atticis illuc traductis, cum Ionicis alias deſtituti ſimus, eruendum eſt. Menſium Atticorum laterculos habemus apud recentiores varios. In iis Lenaeonis nomen non habemus, extra quam ubi a grammaticis aliquot, accuratiores temporum rationes negligentibus, infarcitur. Et raro ſatis apud veteres omnino habetur. Apud Heſiodum occurrit. Verſus notiſſimus eſt:

Μῆνα δὲ Ληναιῶνα, κάκ' ἤματα, βούδορα πάντα,
Τοῦτον ἀλεύασθαι, &c.

Boeotius erat poeta, ideoque menſem Boeotium ita dictum, ſunt qui non abſurde colligunt. Sed Boeotiis menſem ita aliquem vocatum negat eruditiſſimus Heſychius. Januarius pro eodem Heſiodi interpretibus plerumque ſubſtituitur, & nunc Gamelioni Attico, nunc Poſideoni tribuitur. Vide Joaonem Tzetzem ad Heſiodum, & Theodorum Gazam de menſibus Atticis, qui κακὸν enm, puto, appellat, de hac re agens. Quin Etymologici autori menſium principium dicitur Lenaeon, & Choiaco AEgyptiorum convenire. Sed Choiacus in fixo AEgyptiorum anno intervallum quod a XXVII Novembris ad XXVI Decembris interjicitur occupat. Hybernum interim fuiſſe apud Heſiodum nemo dubitare poteſt. Ionibus autem menſem Lenaeonem fuiſſe etiam tradunt & Proclus ad Heſiodum & Tzetzes in Trincavelli editione; qui porro inter menſes Atticos eum tam bene forſan numerat quam male collocat. Ego vero, doctiorum pace, Lenaeona (ſi aut Athenienſes ſpectemus, aut eos qui ab Athenienſibus mores ſuos accepere) ipſiſſimum fuiſſe Antheſterionem, ſive ſecundum menſem Atticis hybernum, opinor. Etenim menſes Atticos a ſolennioribus ſuis ſacris plerumque denominatos eſſe manifeſtum eſt: Ut a Thargeliis *Thargelion* dictus, *Pyanepſion* a Pyanepſiis, *Antheſterion* ab Antheſteriis. Non diſſimili fere ratione priſcis Danis **Chriſtmonath** Decembrem, & Saxonibus Æoſtermonaþ Aprilem denotabat; uti etiam a Februis *Februarius* Latinis dictus. Certiſſimum autem eſt Athenienſibus Dionyſia ſeu Liberalia triplicia fuiſſe. Ea quae κατ' ἀγροὺς ſeu *ruralia*, (ut eorum anni ſeriem obſervemus;) ea quae *Antheſteria*, ſeu *Dionyſia* ſimpliciter ſaepius, & propter excellentiam *Dionyſia Majora*, & *Dionyſia in Limnis*, dicta; & quae κατ' ἄστυ ſeu *Urbana*. Horum genus primum Poſideone menſe celebrabantur, teſte Theophraſto περὶ ἀδολεσχίας. Secundum, Antheſterione; quod a Demoſthene contra Neaeram, Thucydide in ſecundo, Heſychio, aliis docetur: Tertium, Elaphebolione, ut idem Heſychius, alii. Atticorum menſium ſeriem, quae ad hanc rem extra controverſiam poſita eſt, vide ſupra pag. 1488. Ubi, ſi Maemacterionem excipias, nullum ſuo loco non tributum habes. Dionyſiorum autem primum & ſecundum annua erant; tertium trietericum. At ſecundum genus, noſtra ſententia, dicebatur etiam τὰ Λήναια ſeu *Lenaea* (quae adverſantur hic, licet a doctiſſimis viris oſcitanter nimis recepta, & ſubjiciemus & eluemus) feſtum ſcilicet Liberi patris maxime ſolenne & vetuſtiſſimum, adeoque duplex feſti nomen binominem ipſum menſem effecit. Ut ab Antheſteriis *Antheſterion*, ita a Lenaeis *Lenaeon* formatus. Neque enim aliud ſonat *Lenaea* quam *Bacchanalia*, *Liberalia*, ſeu Διονύσια illa quae Antheſteria fuere. Expreſſiſſime de nomine, ad hanc rem, Lenaeorum, Heſychius; Λίμναι, ἐν Ἀθήναις τόπος ἀνειμένος Διονύσῳ, ὅπου τὰ Λήναια ἤγετο. *Limnas* dicit *locum eſſe Athenis Libero patri ſacrum, in quo ſacra Lenaea peragi ſolita*. At vero quae in Limnis ſacra, ea Antheſteria ipſiſſima, ſeu majora, fuiſſe nemo dubitat. Itaque Lenaea & Antheſteria eadem. Idem Heſychius in Ληναιὼν μὴν, οὐδεὶς, inquit, τῶν μηνῶν Βοιωτοὶ οὕτω καλοῦσιν. Εἰκάζει δὲ ὁ Πλούταρχος Βουκάτιον. Καὶ γὰρ ψυχρός ἐστιν. Ἔνιοι δὲ τὸν Ἑρμαῖον, ὃς μετὰ τὸν Βουκάτιόν ἐστιν. Καὶ γὰρ Ἀθηναῖοι τὴν τῶν Ληναίων ἑορτὴν ἐν αὐτῷ ἄγουσιν. *Nullum menſem Lenaeonem vocabant Boeotii.* (Dum haec ſcripſit verſum illum Heſiodi reſpexit) *Putatur autem Bucatius idem eſſe Plutarcho. Nam & is frigidus eſt. Alii Hermaeum eſſe Lenaeonem volunt, qui Bucatium ſequitur. Nam etiam in eodem Lenaeorum feſtum celebrant Athenienſes.* Menſis igitur quo Lenaea peragi ſolita Hermaeo Boeotorum reſpondit, id eſt, ſecundo eorum menſi. Nam Bucatius eis, annum a ſolſtitio hyberno auſpicatis, primus erat; quod docet Plutarchus in Pelopida. Hic itaque Gamelioni Attico reſpondet. Secundus igitur, nempe Hermaeus, Antheſterioni; adeoque Antheſterionis ſacra ſunt quae Lenaea dicta. Videſis Proclum ad Heſiodi opera & dies, ubi male Βούκαρος pro Βουκάτιος legitur, & a doctis aliquot viris patienter nimis excipitur. At diſerte ibi de Hermaeo locutus, cui Lenaea Attica etiam tribuit, Ἴωνες, inquit, τοῦτον οὐδ' ἄλλως, ἀλλὰ Ληναιῶνα καλοῦσιν, *Iones menſem illum non alio quam Lenaeonis nomine appellant*. Idem, ni fallor, voluit ibi Joannes Tzetzes; tametſi veterum temporis rationum omnino expers Romanorum Januarium, AEgyptiorum Choiacum, & Lenaeonem temere confundat. Nam Lenaei ſeu Lenaeonis menſis nomen inde petit, ὅτι τὰ Πιθοίγια ἐν τούτῳ ἐγίνετο, *eo quod Pithoegia in eo peragebantur*. Et expreſſe Ληναῖος, inquit, παρὰ Ἴωσι καλεῖται, *Lenaeus Ionibus appellatur*. Ita ſcilicet Tzetzes in editione Trincavelliana ſeu veteri. Sed nuperae haec verba neſcio quare praetermittunt, aliis eo in loco ſubſtitutis; & non παρὰ Ἴωσι, ſed παρ' Ἕλλησι Ληναιὸν καλεῖται, in ea legitur. At vero Pithoegia XI. die Antheſterionis peragi ſolita, teſte Plutarcho Sympoſiacon III. quaeſt. VII. Sed & Heſychius, opinor, Antheſterionem

Google

nem ipſum Lenaeonem appellat, ubi de Liberalibus in Διονύσια agit: Διονύσια, ait, ἑορτὴ Ἀθήνησιν ἡ Διονύσῳ ἤγετο. Τὰ μὲν κατ᾽ ἀγροὺς, μηνὸς Ποσειδεῶνος. τὰ δὲ κλαῖα, μηνὸς Ληναιῶνος· τὰ δὲ ἐν ἄστει, Ἐλαφηβολιῶνος. Triplicia proculdubio Liberalia Athenienſium docere hic voluit vir ſcientiſſimus. Ac ruralia, & quae urbana dicta, ſeu trieterica, ſuis menſibus recte tributa videmus: Illud vero, τὰ δὲ κλαῖα, verba nihili ſunt. Emendarunt alii legentes, τὸ δὲ πάλαι, Ληναιῶνος. Sed ita duplicia tantum erunt ibi Liberalia, & ea quae majora, annua, & maxime ſolennia, contra morem Heſychianum, prorſus omiſſa. Quin nec ita hic ſatis congrua tradiderat ipſe iis quae verbo Ληναιὼν dixerat. Alii τὰ δὲ Λήναια ibi legunt. Sed in iis etiam ſunt qui ſumma interim incogitantia Lenaea & Liberalia ruralia etiam ipſi confundunt. Sed lectio haec eſt appoſitiſſima, quam etiam firmatam habeo perſpicaciſſimo judicio ampliſſimi & amiciſſimi viri Danielis Heinſii. Ita caſtigandum illum Heſychii locum me amanter literis ſuis docuit ſydus illud orbis literati ſplendidiſſimum. Atque aequum certe eſt ut aut eam lectionem amplexemur, aut τὰ δὲ ἀρχαῖα (pro κλαῖα) Ληναιῶνος ſubſtituamus. Utroque modo Antheſteria, ſeu Dionyſia in Limnis, Lenaeone, id eſt, ſuo menſe, rite collocabimus. Etenim Dionyſia haec τὰ ἀρχαιότερα Thucydidi, ideoque ἀρχαῖα ſeu *vetuſta* propter excellentiam & vetuſtatem dicta ſunt. Sic triplicia Dionyſia ſuis ſigillatim menſibus pulchre ab Heſychio ordinata. Et non ſolum menſis nomen ſed & nominis ratio ad Ionas noſtros Athenis migravit. Iis enim Lenaea etiam, Liberalia illa majora & vetuſta, eodem Antheſterionis, XII nempe, die quo Athenis quotannis peragebantur. Locuples eſt hujus rei teſtis Thucydides libro II. Ab auſtrali arcis parte compluria ſcribit delubra Athenis fuiſſe ſita; Jovis, inquit, Olympii, & Apollinis Pythii, & Telluris ſive Cereris, καὶ τὸ ἐν λίμναις Διονύσου, ᾧ τὰ ἀρχαιότερα Διονύσια τῇ δωδεκάτῃ ποιεῖται ἐν μηνὶ Ἀνθεστηριῶνι, ὥσπερ καὶ οἱ ἀπ᾽ Ἀθηναίων Ἴωνες ἔτι καὶ νῦν νομίζουσι, *& Bacchi in Limnis, cui vetuſtiora Liberalia fiunt* XII *die menſis Antheſterionis, quemadmodum nunc quoque Iones juxta morem celebrant.* Ibi Scholiaſtes, ἀρχαιότερα, inquit, ὅτι δῆτι ἐστὶ καὶ νεώτερα ἄλλα. *Vetuſtatis* nimirum nomine a caeteris Liberalibus haec ſignanter diſtincta. Atque haec ipſa ſunt Liberalia quae ἦρος ὥρᾳ πρώτῃ Διονύσια celebrari ſolita etiam in Smyrna noſtra diſerte memorat Ariſtides tum in Σμυρναϊκῷ πολιτικῷ tum in προσφωνητικῷ. Ea ſcilicet quibus triremis ſacrae pompa fieri ſolebat; de qua & ipſe Ariſtides, & Philoſtratus in vita Polemonis Sophiſtae, ubi etiam expreſſe Antheſterioni menſi apud Smyrnaeos Liberalia illa tribuuntur. Πέμπεται, inquit Philoſtratus, τῷ μηνὶ Ἀνθεστηριῶνι μετάρσιος τριήρης ἐς ἀγορὰν, ἣν ὁ τοῦ Διονύσου ἱερεὺς οἷον κυβερνήτης εὐθύνει, *Pompa fertur menſe Antheſterione ſublimis triremis in forum, quam dirigit Liberi patris ſacerdos ut gubernator.* Attamen male illi qui τὰ Διονύσια ſimpliciter dicta ſemper Antheſteria ſeu ἀρχαιότερα ſignificare volunt. Dionyſia ſimpliciter dicta ruralia etiam nonnunquam denotant, & interdum urbana; cum ſcilicet aut expreſſe a Lenaeis diſcriminantur, aut aliter ex ipſa de qua mentio fit re ſatis dignoſcuntur. Thraſyllus apud Laertium in vita Platonis, *Tragoedi*, inquit, τέτρασι δράμασιν ἠγωνίζοντο, Διονυσίοις, Ληναίοις, Παναθηναίοις, Χύτροις, *quatuor dramatis* (ſeu tetralogia) *certabant, Dionyſiis, Lenaeis, Panathenaeis, & Chytris.* Dionyſia capienda hic eſſe pro aliis a Lenaeis manifeſtum eſt. Panathenaea menſem Hecatombaeonem occupabant; quod liquet ex pſephiſmate Timocratis in Demoſthenis adverſus eum oratione. Chytrorum feſtum Lenaeorum poſtridie celebratum. Similis vocabulorum, ni fallor, ratio eſt apud Pollucem lib. VIII, ubi archontem Dionyſia ordinare ait, regem vero ſacrorum Lenaeis praeeſſe. Sic Eupolis in Urbibus (comoediae nomen eſt) tributa Athenas a ſociis εἰς τὰ Διονύσια portari ex ſancito ſolita ait apud Ariſtophanis ſcholiaſtem in Acharnenſes. Sed Antheſteria ſeu Lenaea ab Eupolide intellecta fuiſſe ſentire nequeo. Nam ſub agonem Lenaeum tributa ſocii non afferebant; quod diſerte docet Ariſtophanes, utcunque ſcholiaſtes eum ibi de ruralibus agere perperam cenſet. Et quod de comicis Babyloniis & Cleone traditur, ad ruralia referendum eſt, non ad aliud Dionyſiorum genus. Nam ad urbana, quae trieterica erant, nequit, quoniam tributa annuatim perſolvebantur, ut ex AEſchinis oratione περὶ παραπρεσβείας ſcimus. Dionyſia autem Galeno intellecta libro de Antidotis primo, ubi de iis qui τῷ Διονύσῳ βακχεύοντες εἰώθασι διασπᾶν τὰς ἐχίδνας, παυομένου μὲν τοῦ ἦρος, οὔπω δ᾽ ἠργμένου θέρους, agit, ipſa urbana, ni fallor, ſeu trieterica erant. Menſem enim Elaphebolionem indicare videtur, qui ver clauſit. De eiſdem Dionyſiis intelligendus forſan locus ille Ariſtotelis metaphyſicorum V, cap. XXIV, ubi de variis modis dicendi *aliquid ex aliquo fieri* verba faciens, unum aſſert de eo quod aliud ſequitur, & proinde ex eo fieri dicitur: Οἷον, inquit, ἐξ ἰσημερίας ἐγένετο ὁ πλοῦς, ὅτι μετὰ ἰσημερίαν ἐγένετο· καὶ ἐκ Διονυσίων Θαργήλια, ὅτι μετὰ τὰ Διονύσια, *Ut ex aequinoctio fit navigatio, quia poſt aequinoctium fit; & ex Dionyſiis Thargelia, quia poſt Dionyſia.* Certe Dionyſia illa elaphebolionis ſeu trieterica proxime ſuis annis praecedebant, interjecto menſe Munichione, Thargelia: Id eſt, alia non interveniebant Dionyſia. Quod ſi de annuis Dionyſiis capiendus ſit Ariſtoteles, tunc Antheſteria ſeu Lenaea innuit, quae, interjectis, praeter complures dies, menſibus integris, tam Elaphebolione quam Munichione, in anni Attici ratione Thargelia antevertebant. Craſſum errorem aliquot interpretum, qui Thargelia ibi menſe Februario collocant, & de iis neſcio quid ignavum effutiunt, libenter praetermittimus. Sed vero doctiſſimis aevi noſtri viris placere video, Lenaea ſacra a ruralibus, quae Poſideone celebrabantur, non fuiſſe diverſa. Nituntur illi plerumque autoritate ſcholiorum in Acharnenſes, quibus fateor Lenaea & ruralia eadem ſunt. Scholiis illis, & Marco Muſuro, qui eorum pleraque congeſſit, plurimum debemus. Sed aſſenſum hic praebere ego omnino nullus queo. Illud Dicaeopolis apud poetam in Acharnenſibus,

Ἐγὼ δὲ πολέμου καὶ κακῶν ἀπαλλαγεὶς,
Ἄξω τὰ κατ᾽ ἀγροὺς εἰσιὼν Διονύσια.

Ego

Ego bello maliſque ſolutus, rus me conferam, & Liberalia agam ruralia. De Lenaeis male interpretatur ſcholiaſtes, & fallit dum fallitur. Nec melius eadem ipſa intelligi vult quae in eadem comoedia poſtea hiſce verbis traduntur,

Αὐτοὶ γὰρ ἐσμὲν, οὐπὶ Ληναίῳ τ' ἀγών
Κοὔπω ξένοι πάρεισιν. Οὔτε γὰρ φόροι
Ἥκουσιν, οὔτ' ἐκ τῶν πόλεων οἱ ξύμμαχοι.

Nos ipſimet ſumus. Certamen hoc in Lenaeo eſt. Neque adſunt peregrini. Non enim hac tempeſtate adferuntur tributa, neque ex urbibus adveniunt ſocii. Primo loco, Poſideonis ſacra nemo non videt: Sed de iis verba ibi fiunt a perſona Acharnenſi quae gravioribus ſoluta curis rus ſe conferre deſtinat. Et tempus in quo loquitur ad inducias, de quibus ibi mentio, ſpectat Sed ὁ ἐπὶ Ληναίῳ ἀγὼν, in ſecundo loco, ipſiſſima Antheſteria ſunt, ſeu Liberalia quae in Limnis agebantur, id eſt, Lenaea, quibus ſcilicet comoedia illa, Acharnenſes, docebatur archonte Euthymene; quod legimus in ejuſdem argumento. Lenaeon enim, nempe Λήναιον, in urbe erat, non rure, locus in quo certamina celebrabant Athenienſes ante theatrum exſtructum. Ibi etiam Bacchi Lenaei fanum; adeoque a Limnis locus hic non diverſus. Tantundem aſſerere videtur mihi omni exceptione major Heſychius in Ἐπὶ Ληναίῳ. Ἀγών ἐστιν, inquit, ἐν τῷ ἄστει Λήναιον, περίβολον ἔχων μέγα καὶ ἐν αὐτῷ Ληναίου Διονύσου ἱερὸν, ἐν ᾧ ἐπετελοῦντο οἱ ἀγῶνες Ἀθηναίων, πρὶν τὸ θέατρον οἰκοδομηθῆναι. Manifeſtiſſimus eſt ad ſecundum Ariſtophanis locum commentarius, quem recentiorum ſcholiis praeponderare nemo dubitet. Atque inde etiam Suidas, etymologici autor, & Phavorinus intelligendi in ἐπὶ Ληναίῳ. Etymologus item corrigendus. Adeo autem Ariſtophanis ſcholiaſten in hiſce aberraſſe nemo miretur qui eundem etiam in autumno Lenaea collocare adverterit. Etenim liberaliorum triplicium nulli locus erat in autumno, neque ejuſce rei apud veteres alibi veſtigium occurrit. Alibi etiam in ſacrarum ratione nimium fallit idem ſcholiaſtes. Sed ab eo hic ſtat quod apud Stephanum de Urbibus legitur, Λήναιος, ἀγὼν Διονύσου ἐν ἀγροῖς, ἀπὸ τοῦ ληνοῦ, & citatur Apollodori chronicon. At quae ſupra attulimus ſatis perſuadent verba illa ἐν ἀγροῖς futile eſſe ſive Hermolai epitomatoris ſive recentioris alicujus magis gloſſema quam ſive Stephani ſive Apollodori (quorum uterque interciditt) mentem aperuiſſe. Et aut veteris Graeciae ſacrorum ignorantia eſt, aut incogitantia eſt nimia Procli ad Heſiodum, ubi de Boeotorum Hermaeo menſe locutus, eundem eum cum Attico Gamelione facit, καθὸ, inquit, τὰ Λήναια παρ' Ἀθηναίοις, *quo tempore Athenienſibus Lenaea celebrari ſolita.* Quis unquam ſive Lenaea ſive Dionyſiorum alia ulla Gamelioni antea tribuit! Adeoque nil ſatis obſtat quin demum Lenaea, Dionyſia in Limnis, & Antheſteria eadem ipſa ſacra fuiſſe concludamus, atque inde menſem Lenaeonem vocitatum ac ſi Dionyſion ſeu Bacchius dictus fuiſſet, quae idem ſonant. Nam & Baccho menſis ipſe ante alios ſacer habebatur, uti notat Harpocration; &, pro varia emboliſmorum, proſthaphaereſium & cyclorum ratione, a Januario per Februarium in Martium, in menſibus Julianis, diverſimode vagabatur. Vide nunc, ſi placet, viros ſummos Joſephum Scaligerum de Emendatione Temporum lib. I, capite de menſibus Atticis, & canonum Iſagogicorum lib. I, pag. 57. & Iſaacum Caſaubonum tum ad Theophraſti characterem περὶ ἀδολεσχίας, tum de ſatyrica poeſi lib. I, cap. V. Adde Phavorinum in Lexico, & Petri Caſtellani Ἑορτολόγιον. Nemo eſt horum cui non hic adverſamur; ſed non ſine ratione, qua aliter edocti ſententiae libentiſſime renunciabimus. De Liberalibus item Atticis conſule Dionyſium Petavium ad Themiſtii orationem XII. Sed de menſe hactenus. De anno item videbimus. Annos quorum initia loca habuere circa ſolſtitia aeſtiva, cum caeteris pleriſque Graeciae civitatibus, noſtris hiſce in uſu fuiſſe vix eſt cur dubitemus. Et quod ex Platone ſupra notavimus de Stephanephororum electione tantundem firmare videtur in Magneſia. Seleucidarum autem anni tam incerti ſunt apud ſcriptores, ut vix de eorum cujuſpiam initiis & exceſſu exacte ſatis conſentiant. Sed ſi Euſebio fides, Seleucus Callinicus & Ptolemaeus Euergetes, hic AEgypto, ille Aſia, regnare coeperunt anno II, Olympiadis CXXXIII. qui periodi Julianae eſt MMMMCCCCLXVII. Si igitur in occaſione foederis ſupra non erravimus, quarto vel quinto Seleuci anno, ſeu anno I, vel II, Olympiadis CXXXIV, id initum eſſe non abſurdum erit conjectare. Detur enim Seleucum circa initia anni II, Olympiadis CXXXIII, id eſt, aeſtate, regnum accepiſſe. Auſpicia regni a parricidio coepiſſe ſcribit Juſtinus; & tam Ptolemaeum in ſororiam ultionem advolaſſe quam Seleucum poſtea adverſus civitates quae defecerant claſſem comparaſſe narrat, perinde ac ſi res, pro inceptorum magnitudine, feſtinantius a neutro geri potuiſſent. Trinarum autem quas memorat ille expeditionum tempora, Ptolemaei ſcilicet in Seleucum, Seleuci primae in civitates, ſecundae in Ptolemaeum, ſuos (ſi quod veriſimillimum eſt id ſentiamus) habuere annos ſaltem ſingulos. Quod non modo rerum geſtarum ratio ſuadet, ſed & uſitatiſſimus ille tam in oriente mos quam in occidente tum claudendi maris, tum aperiendi. Nam quin maritimae fuerint illae expeditiones, nullus dubito. Claudebatur autem mare ab autumno ad tempus vernum; verno aperiebatur. De Romanorum in hac re more Vegetius, alii paſſim, teſtes; de Graecorum, Heſiodus, Theophraſtus: De orientalium autem ipſorumque Syriae regum, teſtimonium in ſacris literis perhibetur 2 Samuelis cap. XI. 1. & 1 Paralipomenon cap. XXI. 1. *Factum autem eſt vertente anno, eo tempore quo ſolent reges ad bella procedere*; quod ad mare etiam claſſibus aperiendum ſpectat. Neque aliam praeter vernam tempeſtatem ibi denotari vult Rabbi Chimchi, quem merito ſequitur etiam magnus Scaliger in prolegomenis ad canones. In Ebraeo tempus illud vocatur עת צאת המלכים *tempus expeditionis* ſeu *profectionis regum*: Helleniſtis, ὁ καιρὸς τῆς ἐξοδίας τῶν βασιλέων. Vere igitur anni II, Olympiadis CXXXIII, ſeu primi Seleuci, Ptolemaeus in ſororis auxilium cum claſſe advolavit. Vere anni III, Olympiadis ejuſdem adverſus rebelles civitates Seleucus claſſem comparat. Adeo

Adeo enim acciſae erant res ejus bello Ptolemaico, ut citius claſſem illam comparaſſe non ſit credibile. Eadem anni IV tempeſtate, inſtauratis poſt naufragium, quod miſere paſſus eſt in expeditione adverſus civitates, viribus, bellum in Ptolemaeum infeliciter redintegrat. Atque ita neceſſe eſt ut foedus Antheſterione ſeu Lenaeone, ſub Februario ſcilicet poſt haſce clades proximo, initum cadat in annum I Olympiadis CXXXIV. Qui ita erit Seleuci quartus. Quod ſi regnare coepit ille ſub finem anni II Olympiadis CXXXIII, ſimili ratiocinio, Olymp. CXXXIV ſecundo, ſeu periodi Jul. MMMMCCCCLXXI, qui ante vulgarem Chriſti epocham eſt annus CCXLIII, tribui poſſit. Et diſerte, hoc forſan calculi genere ductus, Sethus Calviſius utriuſque regis res geſtas ita diſtribuit, ut ultimam Seleuci cladem, quae foedus, uti noſtra ſententia eſt, proxime anteceſſit, quarto ejus anno collocet. Annus autem Olympiadis CXXXIV primus, ſeu quartus Seleuci, eſt Calippicae periodi ſecundae XI, adeoque ſecundus duodecimus. Si igitur periodus illa etiam Smyrnaeis in uſu fuerit, (quod ſatis eſt credibile) etiam Antheſterionis ſeu Lenaeonis initium & finis, in menſibus Julianis ad varias chronologorum rationes, maxime Scaligerianas, & Petavianas, quorum laterculos conſulas, facile reperiri poſſunt.

Pag. 1461. l. 45. *ὅσοι ἂν ὦσιν ἐλεύθεροί τε καὶ Ἕλληνες.*] De civitatis donatione Attica, quae Ionicae, ſeu Smyrnenſi, forſan non ita diſpar erat, conſule J. Meurſium de fortuna Attica, capite V.

Ibid. l. 48. *Ἐξετασταὶ*] Quaeſitores hi erant ad quos rerum repetundarum, interverſae pecuniae publicae, atque aliorum quae in adminiſtratione publica committuntur criminum judicium ſpectabat. Aliis *λογισταὶ, εὔθυνοι, συνήγοροι*, dicti. Ita Ariſtoteles politicorum tertio cap. VIII.

Ibid. l. 48. *Ἐπὶ τοῦ Μητρώου ἱεροῖς νεοκαύτοις*] Fanum magnae Matris, ſeu Metroum, in planitie urbis (nam pars etiam montana erat) memorat Strabo lib. XIV. Super *ἱερὰ νεόκαυτα*, quae etiam *ἔμπυρα* dicta, ſeu *ardentes victimas*, & *ἀπὸ τομίων* ſeu animalium immolatorum proſecta, aris etiam aliiſve ſacris ſive tactis ſive inſpectis, ſolenne gentibus erat jurare, uti chriſtianis ſuper ſacroſancta evangelia, cruces, reliquias ſacras. Etiam *ἐμπυρία* inde *ὅρκος δημόσιος* eſt apud Heſychium. Et Alcidamas *ὤμοσε τὸν Ἀπόλλωνα τῆς δάφνης ἁψάμενος*, *juravit per Apollinem, tacta lauro*, quod habetur ex Nicandro apud Antonium Liberalem in metamorphoſi prima. De variis jurandi ritibus conſulendi Briſſonius in formulis, Guilielmus Barclaius ad tit. de Jurejurando ff. Thomas Dempſterus & Baptiſta Hanſenius libris de juramento, praeter Petrum Fabrum in commentario de magiſtratibus Romanis, Danielem Heinſium ad primum Silii Italici, & Fredericum Lindebrogium in gloſſario, verbo *jurare*. Adde porro Philippum Mauſſacum ad Harpocrationem pagina 243, ubi de juramento in Agrauli aedibus ab Ephebis praeſtari ſolito. Nobis hic quae ii adnotarunt compilare religio eſt. De Judaeorum vero ritu in juramentis veteri & ſatis portentoſo, vide quod ex tabulis praefectoriis legitur in juris Graeco-Romani lib. I, pagina 119. Et Turcarum imperator Achmetes foedus cum Henrico magno Galliarum rege anno MDCIV ictum firmat juramento *per veritatem magni Dei, omnipotentis, creatoris coeli & terrae, & per animas avorum ſuorum & proavorum.* Chriſtiani autem aut tangunt plerumque ſacra; aut manum ad pectus admovent, ſuſtollunt, aut protendunt, ſacris inſpectis. Nec diſſimilem fuiſſe gentibus morem, cum non tangebant, aequum eſt ut opinemur. Quae vero ita ſive tactis ſive inſpectis ſacris, & admota, ſublata, aut protenſa manu praeſtantur juramenta, *Corporalia* dicuntur ſeu *corporaliter praeſtita*, ut in C. tit. *Si adverſus venditionem*, l. 1. & tit. *Si minor ſe majorem dixerit*, l. 3. Et Cujacius ad Novellam LI, de mulieribus ſcenicis; *Corporaliter*, inquit, *jurat, qui jurat tactis ſacroſanctis evangeliis, vel manu ſublata*; quos Balſamo vocat *σωματικοὺς ὅρκους*. Quin vide, ſi placet, Lindwodum noſtrum ad conſtitutionem *presbyteri*, tit. de Jurejurando, verbo *inſpectis*. Et *ὅρκον σωματικῶς διδόναι* & *σωματικῶς ὀμνύναι* eſt *ſacramentum corporaliter praeſtare* juriſconſultis Graecis. Conſule Baſilicon eclogam X, tit. XXV, cap. IV, & Harmenopuli Procheiron lib. I, tit. XII Id ipſum vocabant *αὐτῇ τῇ ἀληθείᾳ ἐπομνύναι* ſeu *ipſa veritate* aut *revera jurare*; quo nempe *corporaliter jurare* diſtinguerent ab eo quod eſt *συμβολαίῳ* ſive *ἐγγράφως μεθ' ὅρκου βεβαιῶσαι*, pro quo ſub Diocletiano Romae dicebant, *in inſtrumento per ſacramenti religionem adſeverare*; ut in lege Codicis penultimo citata legimus. Non enim fiebat reſtitutio in integrum, ſi minor in inſtrumento per ſacramenti religionem ſe majorem eſſe adſeveraſſet, niſi palam ex ipſo inſtrumento conſtitiſſet illum nihilominus minorem fuiſſe. Sin vero corporaliter & revera praeſtitiſſet de aetate majori juramentum, haud reſtituendus erat omnino. De reſtitutionis illa ſeu *ἀποκαταστάσεως* lege, in dicta Baſilicon ecloga, *Ταῦτα ὅπου ἐνεγράφη τῷ συμβολαίῳ μόνον ὁ ὅρκος, οὐ μὴν σωματικῶς καὶ τῇ ἀληθείᾳ ὤμοσεν ὁ ἥττων ἑαυτὸν εἶναι μείζονα*, quod non aliud ſonat quam quod jam diximus. Putarunt igitur Graeci juriſconſulti ſacramenti religionem inſtrumento inſertam, nec corporaliter praeſtitam, non eſſe *τῇ ἀληθείᾳ ὅρκον*. Certe fidem interpoſitam ſine corporali juramento, corporali aequiparari, video apud clariſſimum juriſconſultum Andream Gaillium; quem viſas lib. I, Obſervationum Practicarum CI, & lib. II, Obſervat. LIX. Adnotare hic non ingratum, puto, erit ritum illum Londinenſem veterem, quo in judiciis publicis ſuper mortuorum tumulos de eo jurare ſolenne erat quod ipſi teſtarentur mortui ſi in vivis ſupereſſent. In tabulis publicis ab Henrico Angliae rege III civibus Londinenſibus confectis, anno ejuſdem regni LII, die Martii XXVI, legimus. *Conceſſimus eiſdem civibus, quod de placitis ad coronam pertinentibus, de hiis maxime quae infra civitatem praedictam & ejus ſuburbium fieri contingent, ſe poſſint difrationare ſecundum antiquam conſuetudinem civitatis praedictae, eo tamen excepto, quod ſuper tumulos mortuorum de eo quod dicturi ſunt ſi viverent, non liceat praeciſe jurare, ſed loco mortuorum qui ante obitum ſuum electi fuerint ad eos difrationandos qui de rebus ad coronam ſpectantibus appellati fuerint, vel rectati, alii liberi & legales eligantur qui idem ſine dilatione faciant quod per de-*

functos memoratos, ſi viverent, fieri oporteret.

Pag. 1461. l. 53. Κληρωτήρια] Exigit res ipſa ut ſortium tabulas, quibus eorum qui in tribus ſortito cooptabantur nomina perſcripta erant, hic intelligamus. Nec tamen alibi hac notione vocabulum occurrere memini. Scriptoribus tam pro locis ubi magiſtratus ſorte creati ſunt, quam ubi ejuſmodi magiſtratus in theatro ſedere ſoliti, uſurpatur. Item pro ſortium urnis. Videſis Pollucem lib. IX & X, & ſcholia ad Ariſtophanis Eccleſiazuſas.

Ibid l. 54 Συναλλαγμάτων καὶ ἐγκλημάτων] *Contractibus & actionibus* vertimus. Συναλλάγματα eodem hic ſenſu capio quo apud Ariſtotelem in ethicorum V, cap. V, ubi in ἑκούσια & ἀκούσια diſtribuuntur, & totum illud ſatis comprehendunt, unde actiones apud juriſconſultos naſcuntur, quae ſive ex contractu aut quaſi contractu, ſive ex delicto aut quaſi delicto competunt. Etiam tota juſtitia quae forenſis eſt ita συναλλάγματι nititur. De Ariſtotelis loco conſule inprimis Andronicum Rhodium in paraphraſi lib. V, cap III.

Ibid. l. 57. Οἰκίας, κλινῶν ὅσων ἂν τῷ δήμῳ δόξῃ.] Singularum aedium capacitas ſit prout populo placuerit. Nam a lectorum ſive diſcubitoriorum ſive cubicularium numero hic tam aedium capacitas, puto, (quae ſcilicet aut ad contubernalium numerum aut familiarum amplitudinem attinebat) quam alibi ſaepius oecorum & conclaviorum, aeſtimabatur. Oecorum aeſtimationem hujuſmodi videre eſt maxime in Callixeui & Moſchionis deſcriptionibus navium Ptolemaei Philopatoris & Hieronis regis Syracuſani apud Athenaeum lib. V. Inde oecus ibi πεντάκλινος, τεσσαρακαιδεκάκλινος, & εἴκοσι κλίνας ἐπιδεχόμενος.

Ibid. l. 61. Τὴν Σιπυληνήν] Ut Mater deum *Berecynthia*, *Idaea*, *Phrygia* dicta a locis cognominibus in quibus colebatur, ita *Sipylene* hic a Sipylo. Sipylus autem mons Phrygiae paſſim memoratur; Plutarcho de fluminibus in Maeandro, Heſychio, Straboni, & in proverbio, ἐλεν τὸν Σίπυλον μεταχινεῖν. Atqui & urbs erat Sipylus Phrygiae, quod notat Stephanus, nomenque gentile eſſe Σιπυλεὺς & Σιπυληνή. Notat autem ex Hellanici libro primo ἱερειῶν ſeu de ſacrificiis Junonis Argivae. Aeſchylus item in Niobe apud Strabonem in extremo lib. XII habet, Σίπυλον Ἰδαίαν ἀνὰ χθόνα, *Sipylum Idaeo in ſolo*. Urbs ea multis abhinc ſeculis, regnante Tantalo, terrae motu everſa eſt, uti & complures circumjacentes. At celeberrimam fuiſſe inde liquet quod dum terraemotum hunc memorant ſcriptores, Sipyli nomine potiſſimum deſignant. Ita Strabo lib. I. Quin Ariſtoteles in II, meteorologicorum cap. VIII, terraemotus meminit in quo τὰ περὶ Σίπυλον ἀνετράπη, *Sipylus evertebatur*. Σίπυλον ibi male habet commentarius Alexandri Aphrodiſienſis. Sed pejus multo facit vir doctus qui Φλεγραῖον πεδίον, *Phlegraeum campum*, eo in loco Sipylum a philoſopho appellatum, in Theſauro geographico ſcribit. Non minus campum a Sipylo quam regionem Liguſticam diſtinguit ibi Ariſtoteles.

Ibid. Ἀπόλλω τὸν ἐν Πάνδοις] Nec de Apolline in Pandis alibi legi, nec de ullo loco qui Pandi aut Panda dictus praeter Sogdianorum (qui ſub alio coelo locati) oppidum, quod Panda vocatur apud Plinium lib. VI, cap. XVI, & Solinum cap. LII. Fieri ſane potuit ut etiam inde nomen in Ioniam deduceretur. Altaria enim ibi conſtructa ſunt, non ſolum a vetuſtiſſimis illis, Hercule, Semiramide, Cyro; ſed etiam ab Alexandro Magno, velut trophaea metarum imperii eouſque promotarum; eaque, ut videtur, Apollini. Ita enim conjectura eſt ex altaribus quae eidem numini Taxartem fluvium poſtea tranſvectus Demodamas Seleuci & Antiochi dux Apollini ſtruxit, ut terminorum ſcilicet imperii prolationis inſignia Sed ultra quid hic affirmare plane nugari eſt, ſi hoc non eſt.

Ibid. Καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς πάντας καὶ πάσας] Poſt inſigniorum numinum nomina, per omnes ita generatim jurabant, uſque ex ritu pontificio paſſim ſervari ſolito. Exempla ſunt apud Homerum & Virgilium, ad cujus Georgicorum initium, *Poſt ſpecialem*, adnotat Servius, *invocationem tranſit ad generalitatem, ne quod numen praetereat: More pontificum, per quos ritu veteri in omnibus ſacris poſt ſpeciales Deos, quos ad ipſum ſacrum quod fiebat neceſſe erat invocari, generaliter omnia numina invocabantur.* Vide, ſi placet, jusjurandum quo foedus iniere Carthaginienſes & Philippus Macedonum rex apud Polybium lib VII, & fragmentum foederis in Creta effoſſi apud Janum Gruterum, p 505.

Ibid. Καὶ τὴν τοῦ βασιλέως Σελεύκου τύχην] Mos invaluit in oriente jurandi ſaepius per fortunam, ſalutem, vitam, caput principis Neque inter haec in gentilitatis theologia diſcrimen erat. Vetuſtiſſimum eſt exemplum in Geneſeos, cap. xlii. Ubi Joſepho חי פרעה, *Vivit Pharaoh*, ſeu *per vitam Pharaonis*, ad Ebraeorum & qui cognatas habent linguas morem adjurandi profertur. Nec aliter tranſtulit Aquila quam per Ζῇ Φαραώ, ut & hodie Galli, *Vive Pharaoh*. Atqui ſenioribus redditur, Νὴ τὴν ὑγίειαν Φαραώ, *Per ſalutem Pharaonis*; quod retinet Latina. Nam vivere etiam eſt valere, laetari, felicem eſſe. Vetuſtiſſimum autem Geneſeos exemplar MS in bibliotheca Cottoniana habet ibi, Μὰ τὴν ὑγίειαν Φαραώ. Jurat etiam Urias Davidi regi, חיך וחי נפשך *per vitam tuam & per vitam animae tuae*; ſeu *per ſalutem tuam & ſalutem animae tuae*, ut in Latina editione Habetur 2 Samuelis cap. xi. comm. 12. Et de capite regis teſtatur R. Abenezra in decalogum. Ubi eum capite plectendum, etiam ſuo aevo, ſcribit fuiſſe qui apud Aegyptios בראש המלך *per caput regis* pejeraverat, nec tanto auro quantum ipſe pendebat redimendum. Sed haec omnia in τὴν τύχην, pro veterum ritu, recidunt. Et juramentum ita praeſtitum ὅρκος βασιλικὸς dictum videtur, ſaltem in Armenia. Adi Strabonem lib. XII, ubi de ſano Pharnacis menſis. Manavit mos ex oriente ad Romanos. Decreverat ſenatus Julii Caeſaris τὴν τύχην ὀμνύναι, quod ſcribit Dio lib XLIV. Eo occiſo, populus Antonii oratione de ejus dignitate habita (ut fit) irritatus percuſſores furibunde quaeſitum it, & ſenatores inſultat quod paſſi eſſent eum virum interfici pro cujus uti quotannis publice vota conciperentur decreviſſent, καὶ οὗ τήν τε ὑγίειαν τήν τε τύχην ὤμνυσαν, *& per cujus ſalutem & fortunam juraſſent.* Ex decreto erat quod jurabant. Atque inde diſcriminatim per

per ſalutem jurabant & per fortunam. Honor hic qui in juramentis tributus eſt Julio, manſit etiam Auguſto; ſed a Tiberio vetitus eſt, poſtea redivivus. Videſis Dionem lib LVII de Tiberio. In epiſtolae item ſtationariorum Tyriorum, Puteolis ad Tyrios caeteraſque Phoeniciae civitates ſub Antonino philoſopho ſcriptae, fronte legitur, Διὰ τὰς θεὺς, καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν αὐτοκράτορος τύχην, quod videre eſt apud Janum Gruterum, in inſcriptionum corpore, pagina 1105. Et Ariſto medicus, qui Romani martyris linguam Aſclepiadis juſſu ſub Galerio imperatore exſecuerat, accuſatus (cum elinguis martyr ſummum Dei veri optimi maximi poteſtatem verbis, ut ſcribunt, copioſe proferret) quod mercede ductus colluſiſſet, nec linguae nervos omnes abſcidiſſet,

Teſtor, inquit, *ſalutem principis, me ſimplici*
Functum ſecantis arte, judex optime,
Serviſſe juſſis abſque fraude publicis.

Ita Prudentius peri Stephanon hymno X. Inhumaniter autem aliquos plectebat Caius quod nunquam per genium ſuum dejeraſſent, teſte Suetonio capite XXVII. Ita genius ſeu δαίμων idem cum fortuna aeſtimatus. Nam & εὐδαιμονία *virtus cum fortuna conjuncta* recte Ciceroni redditur. Conſule, ſi placet, v. cl. Danielem Heinſium ad Heſiodi opera & dies cap. XVII. Quin Plutarchus in praeceptis politicis, Οἱ μεγάλοι, inquit, δαίμονα καὶ τύχην ταῖς κατορθώμασι συνεπιγράφουσι, *magni viri rebus praeclare geſtis genium & fortunam, ut autores, ſecum inſcribunt.* Et in exemplis quae adducit utrumque confundit. Sed & tam partis ſeu fortis δαίμονος ſeu genii quam aliarum complurium fortium, quae in uſu erant veteribus aſtrologis, unica fortunae ſors (de qua ſupra) Ptolemaeo & caeteris pleriſque, ſi Arabas & eorum ſequaces excipias, vices ſuſtinet. Per genium autem principis jurandi mos diu poſt Tiberium renatus duravit. Vide acta Martyrii S. Polycarpi apud Euſebium Hiſt. Eccleſiaſt. lib. IV, cap. XV. Et Ulpianus l. 13. *Si duo* D. tit. de Jurejurando §. 6. *Si quis juraverit in re pecuniaria per genium principis dare ſe non oportere, & pejeravit, vel dari ſibi oportere, vel intra certum tempus juraverit ſe ſoluturum, nec ſolvit, imperator noſter cum patre reſcripſit fuſtibus eum caſtigandum dimittere, & ita ei ſuper dici,* προπετῶς μὴ ὄμνυε, i.e. *petulanter ne jurato.* Nam pejerantibus per principis fortunam poena erat, quam ſuſtulit ſuo tempore Tiberius, uti eſt apud Dionem; minuit etiam ita Alexander Severus, ut qui calore animi, non conſulto, pejeraverat, is minime puniretur. C. tit. de Rebus Creditis lib. II. *Periculum corporis vel majeſtatis crimen*, ait imperator, *ſecundum conſtituta divorum parentum meorum, etſi per principis venerationem quodam calore fuerit pejeratum, inferri non placet.* Ita id quod primo in juramentis fortuna, ſalus, genius erat principis, in venerationem etiam interdum immutabatur, uti poſtea in majeſtatem (quod videre eſt apud Vegetium de Re Militari lib. II, cap. V) item & in ipſum principem: Per quem non tam ut fidei teſtem quam ut perfidiae vindicem dejerare in more poſitum erat etiam chriſtianis, qui nec *tam per creaturam jurabant quam per auctorem creaturarum, nec in creatura aliud quam creatorem ipſius venerabantur*, quod ait Gratianus C. XXII. q. 1. c. 16. Et quemadmodum in dignitate ſeu poteſtate principum exprimenda, majeſtas, ſerenitas, perennitas, & quae ſunt ejuſmodi in Codice utroque, alibique, ita forſan in votis de eorum felicitate (qualia ejuſmodi juramenta ſunt) ſalus, vita, fortuna, genius ipſas principum perſonas revera denotabant. Exemplum forte deductum eſt ex ſacris literis, ubi per ſanctitatem Dei, atque id genus alia, pro Deo ipſo uſurpari notant viri docti. Vide Amoſium prophetam cap. IV, & J Druſii lib. XIV, Obſervat. cap. XV. Et περὶ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ſeu *majeſtate Dei*, apud Helleniſtas ad eam rem & doctiſſime & ingenioſiſſime magnus Heinſius in Ariſtarcho ſacro exercitatione XV. At vero ſalus principis chriſtianis ita diſcriminabatur a genio, ſeu fortuna, ut per hanc jurare nefas, per illam fas fuerit olim aeſtimatum. De fortuna vide acta quae diximus martyrii S. Polycarpi. De genio, Tertullianus apologetici cap. XXXII, *Sed & juramus*, inquit, *ſicut non per genios Caeſarum, ita per ſalutem eorum, quae eſt auguſtior omnibus geniis. Neſcitis genios daemones dici, & inde diminutiva voce daemonia. Nos judicium Dei ſuſpicimus in imperatoribus, qui gentibus illos praefecit. Id in eis ſcimus eſſe quod Deus voluit, ideoque & ſalvum volumus eſſe quod Deus voluit; & pro magno id juramento habemus. Caeterum daemonas, id eſt genios, adjurare conſuevimus, ut illos de hominibus exigamus; non dejerare, ut illis honorem divinitatis conferamus.* Et ubi Arcadius & Honorius imperatores reſcripſerunt, eos qui XXV annis majores adverſus pacta vel tranſactiones libero arbitrio confectas & invocato Dei optimi maximi nomine firmatas veniendum putaverint, infamia inuri, & emolumento quod ex pacto fuerint conſecuti prorſus carere: ejuſdem etiam legis poenae ſubjiciunt eos *qui* (ut reſcripti verba ſunt) *nomina noſtra placitis inſerentes ſalutem principum confirmationem initarum juraverint eſſe pactionum*, quod legimus C. tit. de Tranſactionibus l. 41. *Si quis*, & C. Theodoſ. lib. II, tit. IX. Ubi vetus ſcholium ejuſmodi jurantes eſſe eos ait qui *dominorum nomina conjurant, placitis inſerentes, diffinita implere neglexerint.* Sed lege *cum jurant, placitis &c.* Ita emendo ex MS. codice Theodoſiano, quem breviario ſuo ante D annos de Romanis imperatoribus ex Haymone Floriacenſi confecto intexuit Guilielmus Monachus Malmesburienſis. Caeterum pro *nomina noſtra* veteres orientis juriſconſulti *numina noſtra* proculdubio exemplaribus ſuis ibi legere. Vertebant enim, οἱ τὰς ἡμετέρας θειότητος τοῖς συμφώνοις ἢ ταῖς διαλύσεσιν ἐντιθέντες, id eſt, *qui numen noſtrum pactis aut tranſactionibus inſerentes*, &c. Vide eclogam Baſilicon lib. XI, tit. II. cap. XLIX. Item Marcellinus in cauſa Donatiſtarum, *per admirabile myſterium Trinitatis, per incarnationis dominicae ſacramentum, & per ſalutem ſupra memoratorum principum* (Honorii & Theodoſii) *ſecundum allegationes partium ſe judicaturum promittit*, in collationis Carthagine habitae pri-

maé

mae capite quinto. De jurejurando hujuſmodi per principem locutus eſt Athalaricus rex, literis ad populum Romannm. *Ecce*, inquit (apud Caſſiodorum Variarum VIII, formula III.) *Trajani veſtri claris ſeculis reparatum exemplum. Jurat vobis per quem juratis. Nec poteſt ab illo quiſquam falli quo invocato non licet impune mentiri.* Et Conſtantinus Harmenopulus, qui ante quingentos ferme annos Theſſalonicae judex floruit, in Prochiri lib. I, tit. VII. Οὐδεὶς κατὰ τοῦ Θεοῦ ὀμόσας κινδυνεύει· ἱκανὸς γὰρ ὁ ὅρκος ἔχει τιμωρὸν τὸ θεῖον, εἰ κατὰ τοῦ Θεοῦ γέγονεν. Εἰ δὲ κατὰ βασιλέως καλά τινα θερμότητα ὀμόσει τις, (συγχωρεῖ). Ὁ ἐπὶ χρήμασι κατὰ τοῦ βασιλέως ὀμόσας καὶ ἐπιορκήσας ῥοπαλίζεται. Ὁ ἐκ δικαστικῆς ψήφου ἢ ἐξ αἰτήσεως τοῦ ἀντιδίκου ὅρκον ἐπέχων ἐπ' ἐκκλησίας τῶν ἀχράντων ἐφαπτόμενος εὐαγγελίων· ἐπιορκεῖν δὲ μετὰ ταῦτα ἐλεγχθεὶς, γλωσσοκοπείσθω· τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ μαρτύρων. *Nemo qui per Deum jurat, periclitatur. Sufficit enim juramentum vindicem habere Deum, ſi per Deum praeſtetur. Quod ſi quis per principem* (*per venerationem principis* habet Joannis Merceri verſio) *animi calore motus juravit, veniam conſequitur. Qui in re pecuniaria per principem* (*per genium principis* ſubſtituit hic Mercerus) *juraverit, & pejeraverit, fuſtigatur. Qui vero ſive ex ſententia judicis, ſive adverſario poſtulante, jusjurandum in eccleſia praeſtiterit ſacroſanctis tactis evangeliis, ei perjurii poſtea convicto lingua exſcindatur. Idemque in teſtibus obſervetur.* Verba uſque ad ῥοπαλίζεται) excerpta ſunt ex Baſilicis. Videſis Theodorum Balſamonem ad Photii Nomocaoonem tit. XIII, cap. XVIII. eclogas Baſilicon lib LX, tit. XXX. Cujacium obſervat. lib. II, XIX. Caetera Harmenopuli fere in ecloga Leonis & Conſtantini imperatorum habentur tit. XXVIII, & apud Michaelem Athaliatam in ſynopſeos titulo XVIII. Sed de diſcrimine juramenti quod per Deum & quod tactis evangeliis praeſtatur, vide illud D. Chryſoſtomo tributum C. XXII, q. I, C. II, & ſententiarum lib. III, diſtinct. XXXIX, cap. V, & ibi magiſtros. Sed haec obiter. Caeterum non modo per ſalutem principum ſed etiam per ſuam litigantes ex praeſcripto legis jurabant. Uti & vetuſtioribus aevis per capita, oculos, & hujuſmodi, tum ſui tum parentum ex more paſſim jurabant, non aliter ac Hiberni hodie per manus ſive parentum ſive domini. Videſis Briſſonium Formularum lib. VIII De litigantibus vero per ſalutem ſuam jurantibus, conſule ſis Ulpianum ff. tit. de Jurejurando, l. 3. § 4. l. 5. & 33. Quin legimus in Baſilicon eclogis lib. XXII, tit. V, cap. XXX. Ὁ κατὰ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ὀμνὺς δοκεῖ μὲν ὀμνύναι κατὰ τοῦ Θεοῦ, quod tranſlatum eſt a Graecis juriſconſultis iiſque chriſtianis aevi medii ex illis Ulpiani verbis loco jam ultimo citato. *Qui per ſalutem ſuam jurat, per Deum jurare videtur. Reſpectu enim divini numinis ita jurat.* Et Syneſio non infrequens eſt in epiſtolis jurare, νὴ τὴν ἱερὰν σοῦ κεφαλὴν, καὶ τὴν τῶν παίδων μου σωτηρίαν, *per ſacrum tuum caput, & per liberorum meorum ſalutem.* Vide epiſtolas ejus XLIX, XCV, CIII, alias. Nec aliud, puto, voluit quam per ſalutem ſuam aut caput jurare Coſmas ſub Alexio Commeno patriarcha Conſtantinopolitanus, cum per ſuum nomen jurabat nolle ſe patriarchali ſede ſecedere niſi Irene imperatrix ſuis manibus inſigniretur. Anna Porphyrogenneta in Alexiados lib. III. Τὴν ἰδίαν ἐπομοσάμενος κλῆσιν, φησὶ πρὸς αὐτοὺς, Νὴ τὸν Κοσμᾶν, εἰ μὴ διὰ τῶν ἐμῶν χειρῶν ἡ Εἰρήνη τοῦ στέφους ἀξιωθῇ, τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου οὐκ ἀποστήσομαι, quod idem ſonat. Et per vitam ſuam jurat Avicenna Arabs lib. de Almahad cap. III. Videſis item Balſamonem ad canonem XCIV, ſynodi in Trullo. Idem autor τὴν ἐξωμοσίαν ſeu *juramentum* epiſcoporum AEgypti, quod fidejuſſionis vicem ſupplebat, in ſynodi Chalcedonenſis canone XXX, ita interpretatur ut eam eſſe dicat τὸ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως, ἢ εἰς τὴν οἰκείαν σωτηρίαν ὀμόσαι τινὰ, *per imperatoris caput, vel ſalutem ſuam quempiam jurare.* Sed Zonaras ibi, per *imperatoris caput, & ſalutem ejus, ipſiuſque jurantis* jurare, ἐξωμοσίαν eſſe notat. Obtinuit etiam mos per *filiorum regis vitam* jurare. Sed in occidente, lege ante annos DCCC lata, hujuſmodi juramenta vetita ſunt, atque inde, puto, in judiciis exoleverunt. In occidente dico. Nam in oriente diutius manſiſſe ſcimus ex Graecis juriſconſultis. Lex eſt, *Ut nullus praeſumat per vitam regis & filiorum ejus jurare.* Habetur in capitulis Karoli & Ludovici lib. III, tit. XLII, & legum Longobardorum lib. III, tit. XXIV.

Pag. 1462. l. 69. Ἐφιορκοῦντι δὲ ἐξώλεια καὶ αὐτῷ καὶ γένει τῷ ἐξ ἐμοῦ.] Imprecationes ejuſmodi, dirae, ſeu ἀραὶ, ſatis ſunt frequentes apud veteres. Et Cicero de legibus lib. II. *Perjuris poena divina exitium, humana dedecus.* Unde & Diagoras ille ἀδικηθεὶς ὑπό τινος ἐπιορκήσαντος, καὶ μηδὲν ἕνεκα τούτου παθόντος, μεθηρμόσατο εἰς τὸ λέγειν μὴ εἶναι θεοὺς, quae verba ſunt Sexti Empirici adverſus Mathematicos libro VIII. Jurisjurandi autem formulam cum adjecta imprecatione & vetuſtiſſimam & horrendam ſubjungo ex Vettii Valentis Antiocheni nondum typis vulgati ſcriptoris, Floridorum ſeu Anthologiῶn lib. IV. Ubi fratrem, & caeteros omnes qui libro ſuo apoteleſmatico initiandi erant, ita adjurat, Ὁρκίζω σε, ἀδελφέ μου τιμιώτατε, καὶ τοὺς μυσταγωγούς μου ταύτῃ τῇ συντάξει, οὐρανὸν μὲν ἀστέρι κύκλον καὶ ☉ δυωδεκάζωδον θ τε καὶ ☽ καὶ τοὺς ε πλανήτας ἀστέρας, δι' ὧν ὁ πᾶς βίος κυβερνᾶται, αὐτήν τε τὴν πρόνοιαν καὶ ἱερὰν ἀνάγκην, ἐν ἀποκρύφοις ταῦτα συντηρῆσαι, καὶ μὴ μεταδοῦναι τοῖς ἀπαιδεύτοις, εἰ μὴ τοῖς ἀξίοις καὶ δυναμένοις διαφυλάσσειν καὶ ἀμείβεσθαι δικαίως, αὐτῷ τε ἐμοὶ κάλεντι τῷ εἰσηγησαμένῳ ἀείμνηστον καὶ ἀγαθὴν φήμην ἀπονέμειν· καὶ μάλιστα ἐπιγνόντας τὸ ἄφθονον καὶ τὸ τῆς ἀληθείας μέρος, ὡς ὑπὸ οὐδενὸς ἀνδρὸς ἐπιλελυμένον αὐτὸς ἐφώτισα· μηδὲ παρέντας τὸ ἐμὸν ὄνομα ἑτέρους ἐπιφέρειν ταύτῃ συντάξει· μηδὲ λωβῆσαι τινὰ τῶν προγεγραμμένων ἢ μελλόντων λέγεσθαι πρὸς τὸ ἀθετῆσαι τοὺς ἐντυγχάνοντας· καὶ μὴ ψόγον ἐπενέγκαι. Καὶ ταῦτα μὲν διαφυλάσσουσιν οἱ προειρημένοι θεοὶ πάντες ἐμμενεῖς ἔσονται, καὶ βίος εὐπαθὴς, καὶ καλαθύμιος λογισμῶν συντέλεια. Ἐπιορκοῦσι δὲ τὰ ἐναντία, μήτε γῆ βατὴ, μήτε θάλαττα πλωτὴ, μήτε τέκνων σπορά· τυφλός τε νοῦς καὶ πεπαιδευμένος ὑπάρχων, ἀσχήμονα βίον καὶ ἀνεπιτεύκτων ἀγαθῶν ἐπάγοι. Ἐὰν δέ τις καὶ μετὰ θάνατόν ἐστι κακῶν τι καὶ καλῶν ἀμοιβὴ, κἀκεῖ τῶν ὁμοίων μεταλάβοιεν. Videſis Julium Firmicum matheſeos lib. VII, in initio. Praeter diras ejuſmodi gentibus uſitatas (quae obviae ſunt apud rituum veterum conſarcinatores) vide eas quae Judaeorum Conſtantinopolitanorum juramentis

mentis adjectae erant ex tabulis praefectoriis in juris Graeco-Romani lib. I. pag. 119. De iis etiam quae chriſtianis olim in uſu conſulas Novellam VIII. Adde Durandi ſpeculum tit. de juramento calumniae § 3. Dirae autem illae horrendae in Novella VIII, etiam ante Juſtiniani aevum vetuſtae erant & ſolennes, ut in tremendo ſcilicet die judicii perjurus haberet portionem Judae, lepram Gehezi, & tremorem Caini. De hiſce enim ipſiſſimis loquitur Procopius in arcana hiſtoria, *ἀρὰς τε πάσας*, inquit, *ἐπειδάν, ὅσαι πρὸς τῶν παλαιοτάτων ἀνεματωθῶσι εἴσιν*, quod *diris omnibus more majorum devovit* non male vertit Nicolaus Alemannus. Diras ſcilicet congeſſit eas omnes quae veteribus ſolennes habitae. Juramenta autem per corpora coeleſtia ſolenniter praeſtita, uti apud Vettium noſtrum per coeli ſyſtema, zodiacum, lunam & quinque planetas caeteros (adjectis item providentia & fato) ſatis raro occurrunt in ſcriptis veterum. Certe in Mahumedis Alcorano aliquoties ejuſmodi habemus formulas. Azoara XCV, ut Latinae editionis numeri ducunt, ſeu Alburoehu, legimus, ואלשמא דאת אלברוג, quod *per coelum ſigniferum* vertit Retinenſis. Ubi paraphraſtes Arabs, qui Mahumedicis explicationibus in ipſo contextu interſertis verba Alcorani lineis miniatis notata interpretatur, habet, אלכואכב אתני עשר ברגא הקרבת פי אלפרקן *Sydera XII antiquitus delineata in Alphurcan* ſeu *Alcorano*. Alia id genus occurrunt in Azoaris XCVI & LXIII. Ubi *per ſtellam veſpertinam* juramentum concipitur. Et in Azoara XCIX ואלפגר ſeu *per auroram*, אי (inquit paraphraſtes ille) פגר כל יום, id eſt, *per auroram diei cujuſlibet*. Azoara item LXVI, quae LVI eſt in Arabico, legimus, *Per loca occaſus ſtellarum, quod magnum ſapientibus eſt ſacramentum, hic Alchoran optimus a rege mundi compoſitus eſt*. Id tamen (quod obſervavit nobis v. cl. & doctiſſimus Guilielmus Bedwellus) Arabicis minime convenit. Nec magis conveniunt quampluima alia quae in Latina illa verſione veteri obtruduntur. In Arabicis autem legitur, לא אקסם בואקע אלנגום ואנה לקסם לו תעלמון עטים id eſt, *Ne jura per occaſus ſtellarum. Nam illud juramentum, ſi noveritis, magnum eſt*. Sed vetuſtiſſimum penes me exemplar Latinum non aliter eo loco ſe habet quam codex editus. Binis autem, quibus utor, exemplaribus Arabicis ea quae tranſcripſimus verba locum illum occupant. Alias in Alcorano jurandi formulas ſatis portentoſas vide Azoara LXXXV, LXXXVII, XCV, XCVI, XCIX & C. Adde Alcorani epitomes veteris orationem quartam. Et de perjurorum poena vide Azoaram LXVIII. Sed juramentis quae indicavimus ipſum Deum optimum max. plerumque uſum eſſe impie innuit impoſtor ille qui Alcoranum conſarcinavit.

Pag 1463. l. 84. *Μαγνησία τῇ πρὸς τῷ Μαιάνδρῳ*] Duplex Magneſia: Ad Maeandrum fluvium urbs altera erat, ad Sipylum montem altera. Neutrius eſt infrequens mentio apud autores utriuſque linguae. Maeoniae urbs utraque. Haec autem illa multo ſeptentrionalior.

Ibid. *Ἐν τῷ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Λευκοφρύνης ἱερῷ.*] Ita populus alter in alterius numinum fanis foedus ex pacto collocabant. Ideo autem hiatum *Leucophryenes* nomine ſupplevimus quod tum elementorum numerus haud impar fuerit, tum quia Diana *Leucophryene* ſeu *Leucophryne* dicta impenſe Magneſiae culta eſt, Strabone teſte. *In ea quae hodie exſtat urbe* (inquit lib. XIV de Magneſia locutus) *fanum eſt Dianae Leucophryenae, quod magnitudine quidem templi & donariorum multitudine Epheſio cedit: Concinnitate autem & artificioſa delubri ſtructura longe illud ſuperat. Magnitudine etiam omnia Aſiatica ſuperat, duobus exceptis, Epheſio & quod Didymis eſt*. De fano hujus deae, quod nempe pſeudodipteron erat, volumen conſcripſit Hermogenes. Vitruvius in proemio libri VII. *Edidit volumen Hermogenes de aede Dianae Ionia, quae eſt Magneſiae Pſeudodipteros*. Et *Magneſiae Dianae* nomine culta eſt, non diſſimili fano, Alabandi, quae Cariae urbs erat; quod teſtatur idem lib. III, Dianae Leucophrynes meminere Tacitus, Clemens Alexandrinus, Arnobius. Videſis Lipſium ad Taciti annalium lib. III, commentario 121. Sed non minus *Leucophryene*, ut in vetuſtis aliquot Strabonis exemplaribus, quam *Leucophryne* dicenda eſt. Apud Magneſios magis *Leucophryene*. Nam in numiſmate Marciae Otacillae Severae Aug. Philippi Auguſti uxoris nomine inſignito legitur (ſi Occoni fides) ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΛΕΥΚΟΦΡΥΗΝΗ. A Leucophrynes neſcio cujus funere nomen petitur ab Arnobio & Clemente. Fanum ejus etiam aſylum erat, teſte, loco quem diximus, Tacito. Leucophryenem notari Dianam figura Dianae nudae arcitenentis in aereo Elagabali numiſmate cui inſcribitur ΕΠΙ ..... ΜΑΓΝΗΤΩΝ vix eſt cur dubitemus. Idem dicendum de Maximini illo cujus pars altera Julium Verum F. exhibet, altera vero ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ.

Ibid. l. 85. ΔΙΟΝΥΣΟΥ] Diſrupto hic marmore, elementorum ductus ferme diſparuere. Sed ex apicibus reliquis non eſt difficile hanc lectionem elicere.

Ibid. l. 86. *Συνσφραγισάσθωσαν*] Vetuſtiſſimus eſt ſigillorum in oriente uſus, tametſi ante Iliaca tempora non annulis, id eſt, ſigillis, ſed nodi nota epiſtolas, alia claudi ſolita vult Plinius. Vide eum lib. XXXIII, cap. I, ſed conſule Geneſeos cap. xxxviii, comm. 18. Exod. cap. xxviii, 11 & 36. 1 Reg. cap xxi. 8. Danielis vi. comm. 17. Jeremiae cap. xxxii. 11. Eſther cap. iii. 12. Tobit cap. vii. comm. 14. praeter hiſtoriolam Beli & Draconis. Adde Joſephum Scaligerum in elencho Trihaereſii Nicolaii Serrarii cap. XI. Ante ſigillorum inventionem aiunt Graeci nonnulli, eorum vice in uſu fuiſſe virgulas ſeu aſſerculos a cimicibus variatim rroſos. Iſacius Tzetzes, ad illud Lycophronis,

Τὰ δ' ἄλλα θριπόβρωτος ἄψαυστος δόμων
Σφραγὶς φυλάξει,

Reliqua vero vermiculis exeſum, intactum aedium ſigillum obſervabit; aut,
Intacta vermiculata claxeudix domos
Servabit alias—————

ut vertit Joſephus Scaliger; Πρὶν γὰρ, inquit ibi Tzetzes, *εὑρεθῆναι τὰς σφραγῖδας οἱ παλαιοὶ ἐσφράγιζον ξύλοις ὑπὸ θριπῶν βεβρωμένοις, διὰ τὸ αὐτὰ*

αὐτὰ πελεκάνιστα εἶναι, *Prinſquam ſigilla reperta ſunt, veteres ſigillabant lignis cimicibus iroſis, eo quod plurima eis inerant puncta.* Quaſi vero ſeculum ejuſmodi unquam fuiſſet in quo cimices tantum ſive foramina ſive lineas qualitercunque ductas ligno incidebant, homines vero adeo ſtupidi ut incidere non poſſent. Atqui etiam ejuſmodi virgulas ſeu aſſerculos ſigillorum officium ſaepius praeſtitiſſe forſan non eſt dubitandum. Etiam nunc forte interdum praeſtant. Ideone vero alia ſigilla nondum inventa? Et intelligendus ſane Lycophron potius ac ſi vetuſtatem duntaxat (cujus caries comes eſt) in ſigillo notaſſet. Videſis autem Ammonium & Heſychium in θριπόβρωτος, & Suidam in θριπηδέστων. Herculem ejuſmodi ſigillo cimicibus exeſo primo uſum eſſe ait Philoſtephanus apud Heſychium. Caeterum ars etiam ſculptoria cum ſigillorum confectione ſpeciatim occurrit in ſacris literis, idque ſeculis plurimis ante quidpiam memoriae de Graecorum moribus traditum, Exodi cap. xxviii, commate 11, פתוחי חתם quod *coelatura gemmarii* antiquitus vertitur: Senioribus ſeptuaginta eſt γλύμμα σφραγῖδος, *coelatura ſigilli.* Et Munſterus ibi, quem recentiores plerumque recte ſequuntur, *Opere gemmarii, & qui ſigilli coelaturas facit, ſculpe duos lapides,* &c. Conſulas etiam Exodi cap. xxxix. Neque infrequens eſt vocabuli חתם, pro eo quod eſt *ſigillare*, metaphora in veteri inſtrumento; unde & ſigillorum in Syria uſus frequentia ſatis manifeſta eſt. Sed Plinius annulos ſigillaritios (ut Vopiſci verbo utar) in deſuetudinem maxime in oriente poſtmodum abiiſſe ſcribit. Libro XXXIII, cap. I. *Nullos,* ait, *omnino annulos major pars gentium hominumque etiam qui ſub imperio noſtro degunt hodie habent. Non ſignat oriens aut AEgyptus, etiam nunc literis contenta ſolis.* Sed de veterum Perſarum ſigillis vide excerpta de legationibus ex Menandro pag 296, editionis Latinae, 1609.

Pag. 1463. l. 87. Καὶ τῷ ὑπάρχοντι κοινῷ] Commune igitur Magnetum ſuum habebat ſigillum; ita etiam Smyrnaeorum civitas; uti & aevis citerioribus paſſim corpora & collegia. Sed de ſigillo communis alicujus populi alio in loco qui non fuerit plurimis ſeculis marmore recentior, legiſſe me non memini. Etiam & ſigillum hoc δακτύλιος dictum a pari, uti par eſt exiſtimare, forma cum iis qui perſonarum ſingularum digitis geſtabantur. Ideoque etiam curioſulis nonnullis aevi noſtri, qui omnia purioris aevi ſermone pronuntiare ſtudioſius quam par eſt cupiunt, annuli ſigilla ſunt principum, tametſi revera non ſint annuli, ſed craſſiores laminae nihil omnino annuli prae ſe ferentes.

Pag 1463. l 94. Παλαιμαγνησίαν] Quod *Palaemagneſia* ſeu *vetus Magneſia* dicitur non aliud, puto, fuit quam ſive caſtellum ſive urbecula in ea planitiei, cui Thorax mons imminet, parte ſita, unde Magneſia civitas, quae tunc floruit & foedus percuſſit, in alium ejuſdem planitiei locum tranſlata eſt. Strabo de Matris Dindymenes fano in veteri Magneſia & Thorace monte verba faciens lib. XIV, Νῦν δ' οὐκ ἔστιν, inquit, τὸ ἱερὸν, διὰ τὸ τὴν πόλιν εἰς ἄλλον μεθῳκίσθαι τόπον. Ita Scepſis & Palaeſcepſis urbes erant vicinae in Phrygia & Myſia, ita Biblos & Palaebiblos in Phoenicia. Et ſunt id genus aliae. Palaemagneſia igitur aut ſui plane juris erat, aut ita ſaltem Magnetum, qui foedus cum Smyrnaeis percuſſerant, imperium detrectabant, ut, icto foedere, Seleuci majeſtati haud ſatis proſpexiſſent Smyrnaei niſi ſingulari legatione etiam hoſce ad illius amicitiam ſeorſim invitaſſent.

Pag. 1464. l. 101. Ἀδεκατεύτους] Praedia illa ſeu fundi bini, κλῆροι dicti, Palaemagneſiae incolis a Seleuci deceſſoribus aſſignati (de quibus nemo fruſtra expectet ut plura cognoſcere videamur) decima immunes erant, id eſt, annuo cenſu, qui ſive jure tunc uſitato, ſive pacto convento, praeſtari ſolebat, ubi privilegium aberat. Ita agri aſſignati, Romanis olim omni munere & collationis onere vacui erant, l. III. C. de fundis Limitotrophis. Duplex autem plerumque erat veteribus Graecis decimarum, quae, uti proventus publicus, pendebantur, genus. Portoria ſeu navium aut rerum importatarum & exportatarum vectigalia, alterum erat; ea quae colonorum agri ſive ſcripturarii ſive ſativi reddebant, alterum. Decima, quae portorium erat, memoratur Demoſtheni in oratione contra Leptinem, quae & περὶ ἀτελειῶν nominatur. *Archebius & Heraclides,* inquit, *Byzantium Thraſybulo tradentes* κυρίους ὑμᾶς ἐποίησαν τοῦ Ἑλλησπόντου ὥστε τὴν δεκάτην ἀποδόσθαι, *dominos vos* Athenienſes *fecere Helleſponti, adeo ut decimis inde frueremini.* Ubi Ulpianus adnotat, Δεκάτην ἐκ τῶν φορτίων τῶν ἐμπόρων τοῦ Ἑλλησπόντου ἐλάμβανον, *Decimam negotiatorum mercium in Helleſponto accipiebant.* Et publicanus qui decimam hanc colligebat δεκατευτὴς & δεκατηλόγος dictus, uti & Arabibus עשאר eadem notione, quod alicubi item legiſſe me memini, & תעשאר pro ipſo vectigali. Vide Harpocrationem & Suidam. Adde ſis Joannis Meurſii Atticarum lectionem lib. III, c. II. Neque haec decima raro occurrit. Alterum genus quod huc ſpectat meminit Ariſtoteles Oeconomicorum II. In oeconomia ſatrapica, docet ille, proventuum augendorum ratio eſt praeſtantiſſima ex agrorum fructibus. Proventum inde natum (penſionem ſcilicet a colono pro agro ſativo praeſtitam) οἱ μὲν, inquit, ἐκφόριον, οἱ δὲ δεκάτην προσαγορεύουσιν, *alii tributum, alii decimam appellant.* Aliam rationem ex re pecuaria affert, ſive ex agris ſcripturariis, aut ἀπὸ τῶν βοσκημάτων, quae ejus verba ſunt Etiam & hunc proventum ἐπικαρπίαν & δεκάτην dictum ait. Vide porro 1 Samuelis cap. viii. comm. 15. Ejuſmodi decima etiamnum paſſim in oriente a Turcarum imperatore exigitur. Neque de alia olim intellexi illud in Alcorani Retinenſis Azoara XVII. *De decimis & beneficiis ſume, & inde ſecundum morem conſuetam operare.* Sed Arabs habet, *Sume* אלעפו ראמו באלערף *quod tibi indultum eſt, & ea quae dari conſueſcunt.* Paraphraſtes, quem diximus, Arabs habet, אלשיך כן אחלאק אלנאש ולא תחש ענא *quod a benevolentia hominum obvenerit, aut eorum beneficia, neque ab eis quid extorque.* In Arabico eſt Azoara VII. Verum & alibi Robertus ille Retinenſis, locis non diſſimilibus, decimas ſubſtituit pro ejuſmodi vocabulis. Et in Azoara LXVIII, quae in Arabico eſt LVIII. *Oratores & decimatores,* inquit, *eſtote, ſequendo Deum omnium operum cognitorem atque prophetam;*

 ubi

ubi Arabs haber, פקיוא אלטלות ואתוא אלזכות ואטיעוא אללה ורשולה, id eſt, *preces celebrate, & eleemoſynas date, obedientes Deo & prophetae ejus*. Sed haec obiter. Ex agris item ſativis Romanis pendi ſolebat locatoribus decima; quod ex Appiani civilium primo cognoſcimus. Nec diſſimilis eſt decimarum proventus qui tum ex annuis agrorum fructibus, tum ex foſſilibus, Galliis, Hiſpaniis, alibi in Europa, etiam alicubi in Anglia, penditur. Videſis Choppinum lib. I. de domanio Franciae tit. I.

Ibid Ἡ χώρα ἣν ἔχουσιν οἱ πρότερον ὄντες ἐν Μαγνησίᾳ] Ager, puto, veteri Magneſiae adjacebat quem poſſidebant ii qui Magneſiae olim fuerant incolae, id eſt, qui ſedibus mutatis in Smyrnaeum agrum tranſmigrarant. Hunc, ſi Smyrnaeorum civitatis poſſeſſionibus accederet, decretum hoc veteris Magneſiae incolis ſeu Palaemagnetibus aſſignat nomine κλήρου ſeu praedii ſine onere poſſidendi.

Ibid. l. 102. Κλῆρον ἱππικὸν] Praedium equeſtre hic non diverſi fuiſſe generis autumo a fundis illis olim in imperio Romano ad ſubminiſtrandos rei militaris ſumptus aſſignari ſolitis. Eorum duae ſpecies. Nam aut tam tironibus quam veteranis in perpetuum ſive beneficium & ſtipendium ſive praemium donabantur, aut ad annonae militaris duntaxat, penſitationes colonis locabantur; idque plerumque fiebat in limitibus imperii, unde agri limitanei dicti & fundi limitotrophi. De his videſis L. 15. Item ſi §. 2. ff. de rei vindicatione & C. tit. de fundis limitotrophis. In ſpecie prima planiſſima ſunt feudorum veſtigia. Et de vetuſtiſſima feudorum natura conſule quae occurrunt de ducibus limitaneis apud Lampridium in Alexandro Severo, & de Cimbris apud Lucium Florum lib. III. cap. III. Nec diſcrepabant τὰ κτήματα στρατιωτικὰ, ſeu *praedia militaria*, quae in imperii orientalis legibus habentur. Conſtantini Porphyrogennetae de iis Novella exſtat tum apud Leunclavium in jure Graeco Romano, tum apud Cujacium in Feudis. Sed emendatior apud Carolum Labbaeum in conſtitutionibus imperatorum Graecolatinis, & Joannem Meurſium. Sed vero κλῆρος hic noſter equites tantum alebat ad hoſtes ab imperii Magnetici, ſeu potius, poſtquam icto inaequali foedere ſervitutem induerant, Smyrnaei, finibus arcendos; adeoque κλῆροι ἱππικοὶ (ſi de prima Romanorum ſpecie intelligas) ipſiſſima fere ſunt feuda quae phraſi forenſi feuda militaria ſeu *Fees de Chivaler* Anglis nuncupantur. Δωρεὰν autem, quod *ſine onere* vertimus, decimas aut alias annuae penſitationes, non militiae onus, hic excludit.

Ad C. Ant. Septimii Publii Citharoedi victorias, ſeu Marmorum Arundellianorum III.

PAG. 1465. evanuere ex marmore ſuperiores elementorum ſeptem primorum apices. Sed ex reliquiis inferiorum conjectura Γ. ANT. ΣΕΠ. ſubſtituimus. Hujuſmodi autem ἀναγραφαὶ τῶν ἱερονικῶν, qualis erat in agonibus muſicis Septimius noſter Publius, λίθιναι ſeu *ſaxeae hieronicarum deſcriptiones*, ut vocantur Lycurgo, frequentes erant apud veteres. De eis autem videſis ſcholiaſtem ad Pindari Olympiorum oden VII. & marmor X. fol. 1468. praeter ejuſmodi alia aliquot apud Lipſium & Gruterum.

Ibid. l. 2. Περγαμηνὸς, καὶ Σμυρναῖος, καὶ Ἀθηναῖος, καὶ Ἐφέσιος] A plurium civitatum populis civitate donatus, tot habuit denominationes tum hieronices hic, tum moderator ejus C. AElius Agathemerus. Sic Artemidorus & Daldianus erat & Epheſius, uti ipſe teſtatur Onirocriton lib. III. cap. LXVII. Sic alii.

Ibid l. 6. Σμύρναν Ὀλύμπια ΤΗ ꝶ Ι7] Bini ſcilicet Smyrnae erant ſub Adriano agones Olympici ſeu quinquennales; id eſt, Olympia bina, praeter ea quae pro communis Aſiae votis ibi ſaepius celebrari ſolita: de quibus etiam mox. Ea quae ſic ſimpliciter dicta ſunt, atque ea quae Olympia Adriania, ab Adriano nempe ſive inſtituta ſive conceſſa, nuncupabantur. Neque haec alia, ni fallor, fuere ab ἀγῶνι illo ἱερῷ Smyrnaeorum cujus ſub ſequentis inſcriptionis finem mentio eſt. Frequentia autem ejuſmodi agonum a gliſcente provinciarum, poſtquam ſervituti egregie litare coeperant, adulatione ſub Octavio duxit initium. Suetonius in ejus vita, capite LIX, *Provinciarum pleraeque, ſuper templa & aras, ludos quoque quinquennales pene oppidatim conſtituerunt*. Ex indulto nimirum aut juſſu principali conſtituerunt provinciae, urbes, oppida. Unde indiſcriminatim ſive a principe, ſive a provinciis, urbibus, oppidis, certamina inſtituta fuiſſe ſaepius dicebatur. De binis, quae diximus, Smyrnae Olympiis vide v. cl. Claudium Salmaſium ad Adrianum Spartiani. Adi item Hermodori illam Farneſianam quae habetur in Lipſii auctario, & apud Gruterum eſt, pag. 314. & Philoſtratum in Polemonis Sophiſtae vita, praeter Pauſaniam in Eliacorum primo, & Philippi epigramma quod citat Petrus Faber Agoniſtici libro III. cap. XXVII. Sed vero fallitur eruditiſſimus Faber capite praecedente, ubi Farneſianae inſcriptionis τὰ Ἀδριάνεια de ludis in Antinoi honorem inſtitutis intelligenda eſſe perſuaſum habet. Erant ſane in Antinoi honorem ludi gymnici alibi inſtituti. Atqui non Adriania dicta ſunt, ſed Antinoea, de quibus etiam poſtea. Quid vero ſibi hic velint notae illae ΤΗ ꝶ Ι7 omnino neſcimus nos. Nodum mihi hactenus inextricabilem ſolvant eruditiores. Prima earum ita typis repraeſentari debuit ut ſuperior, quae tranſverſa eſt linea, ſiniſtro τῆς H apici conjungeretur, ac ſi T & H in unum coaluiſſent. De ſecunda figura, quae ſive τῷ ἐπισήμῳ ϛ ſive Hebraico ל non prorſus eſt diſſimilis, & non ſemel in ſequentibus etiam iterari videtur, vide, ſi placet, Gruterum in inſcriptionibus pag. 585. 2. & Nicolaum Alemannum ad Procopium pag 42. Sed nos hic planiſſime caecutimus, quod fateri, ubi aliter non ſuppetunt vires, nunquam pudet.

Ibid.

Ibid. Ἀδριάνια Ῥώμην B] Romae, Athenis, Epheſi, Adrianalia vicit Septimius; quod teſtatur marmor. Paſſim ferme certaminum ſibi cognominum autor fuit Adrianus. Xiphilinus, ἰκασι, inquit, καὶ θέατρα καὶ ἀγῶνας περινοςῶν ἐν ταῖς πόλεσι. Id ipſum Spartianus, *In omnibus pene urbibus & aliquid aedificavit, & ludos edidit.*

Ibid. l. 7. Πελέλοις B] Apud Puteolos Adriani memoriae ſacravit Antoninus Pius *quinquennale certamen, & flamines, & ſodales, & multa alia quae ad honorem quaſi numinis ſpectarent*; quae verba ſunt Spartiani. Illud Εὐσέβεια in Farneſiana dicitur, ſeu Pialia, & certamen erat Iſelaſticum. Hieronicis nempe jus erat ſingulare; diruta parte moenium, pompa in urbem invehi. Videſis Caſaubonum & Salmaſium ad Spartiani extremum, & Joſephum Scaligerum V, de Emendatione Temporum, pag. 447. Melphitana autem, qua ad hanc rem utuntur, inſcriptio eſt apud Gruterum, pag. 254. n. 4 Ἀγὼν ἐν Πελέλοις hic memoratur etiam in ſtationariorum Tyriorum epiſtola quam Gruterus habet pag. 1105. Stadium item hujus agonis innuit Artemidorus Onirocriticorum lib. I. cap. XXVIII, Εὐσέβεια τὰ ἐν Ἰταλίᾳ ἀχθέντα ὑπὸ βασιλέως Ἀντωνίνου ἐπὶ τῷ πατρὶ Ἀδριανῷ memorat, de curſore verba faciens, qui per inſomnium ſe luminibus orbatum eſſe vidit, atque victor evaſit.

Ibid. Νεαπόλιν Γ] Σεβαστὰ ſeu *Auguſtalia* agon hic dictus in Farneſiana, ut Σεβαστὰ ἐν Νεαπόλι, &c. Quinquennalis item erat, & Octavio a Neapolitanis, ut videtur, ſacratus. Memoratur Statio, Suetonio, Senecae. Conſule, ſi plura velis, P. Fabri Agoniſtici III. caput XXVI. & Scaligerum loco jam citato. Adde Julium Caeſarem Capacium hiſtoriae Neapolitanae lib. I. cap. XV.

Ibid. Ἄκτια B] Agon in Actio Apollini ſacer erat; quem poſt victoriam Actiacum, condita urbe Nicopoli, inſtauravit Auguſtus; teſtibus Strabone & Dione. Videſis Fabrum loco nunc ſupra dicto, & Scaligerum V de Emendatione Temporum, capite de primo agone Actiaco.

Ibid l. 8. Τὴν ἐξ Ἄργους ἀσπίδα] Etiam Nemeos ludos ab Argivis celebrari ſolitos eſſe, in quibus cum clypeis decurrebant armati, conſtat; quales ἀσπιδοδοῦπους ὁπλίτας δρόμους vocavit Pindarus Iſthmiorum primo. Romae item in vinea cardinalis Carpenſis τὴν ἐξ Ἄργους ἀσπίδα τρὶς corona circundatum exhibet ſaxum quadratum. Vide Pauſaniam in Eliacorum primo, Hyginum fabula CLXX & CCLXXIII, quem in hujus agonis nomine depravatum recte emendavit v. cl. Joannes Meurſius in Graecia Feriata, verbo Ἡραῖα. Eum item ibi conſule. Adde Agoniſtici P. Fabri libri II. caput XXIII. praeter Farneſianam illam ſeu Hermodori apud Gruterum inſcriptionem.

Ibid. l. 10. Σμύρναν κοινὸν Ἀσίας] *Commune* ſcilicet *Aſiae*, quod ex pluribus eiſque celebrioribus Aſiae civitatibus conſlatum; velut ex Epheſiis, Smyrnaeis, Pergamenis, Mileſiis, aliis, qui concordiam foventes & ſocietatem, & ſacris eam firmare ſtudentes, communia Aſiae ſacra certamina in urbe, de qua ſive in comitiis omnium convenerat, ſive aliter decretum erat, celebrabant. Atque hiſce praefuere, puto, Aſiarchae; de quibus ad marmor proximum. Ita nummum Caracallae interpretatur Scaliger V de Emendatione Temporum. ΚΟΙΝΟΝ ΘΡΑΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙ. ΑΙΝ. ΦΙΛΙΠΠΟ. ΠΥΘΙΑ *Communia*, inquit, *tria* (unde unum item confectum) *Thraciae celebrabant Pythia Thracica.* Vide in Farneſiana Σμύρναν ι κοινὰ Ἀσίας δίς. Et κοινὰ τῶν Κρητῶν habetur agon quinquennalis apud Gruterum pag. 1094. 5. Certamina haec communis Aſiae ipſiſſima eſſe τὰ κοινὰ τῆς Ἀσίας Ὀλύμπια apud Philoſtratum in vita Polemonis Sophiſtae, vix dubitare queo, pace viri doctiſſimi qui ad Spartianum haec eadem eſſe cum Adriani Olympicis ibi inſtitutis obiter affirmat. Neque obeſt quod Polemoni & poſteris ejus datum ſit Adrianeis προκαθῆσθαι ſeu praeſidere. & quod praeſedit poſtea τοῖς κοινοῖς τῆς Ἀσίας. Decreto civitatis duntaxat Smyrnenſis eſt perpetua illa praeſidendi Adrianeis praerogativa data. Sed communis Aſiae ſacris commune item Aſiae tantum, aut ſenatuſconſultum Romanum, aut reſcriptum principale, non civitas aliqua ſingularis eum praeficere, puto, potuit. Communia autem Aſiae ſacra haec fuere, opinor, uti alia ſaepius apud Graecos, majora & minora: majora, quae pentacterica; minora, quae annua. De hac diſtinctione, uti etiam de ι κοινοῖς, in Farneſiana, paulo poſt plura.

Ibid. l. 11. Πέργαμον Αὐγούστεια Γ] Poſtquam Pergameni templum Auguſto ſacraverant, etiam iis permiſſum eſt ut ſacros ludos, honori ejus ampliando, inſtituerent. Ita Dio libro LI. Hi Auguſtalia ſeu Αὐγούστεια dicta, adeoque, quod in Farneſiana legimus, ὁμοίως ἐν Σμύρνῃ Ὀλύμπια, καὶ Ἀδριάνια Ὀλύμπια, Πέργαμον Αὐγούστεια τρὶς, vertendum eſt, *ſimiliter in Smyrna Olympia, & Adrianalia Olympia, Pergamo Auguſtalia* III. Neque erat ſane cur de Auguſtalibus illis, quae plane Pergami collocantur, ita ſolicitus eſſet vir magnus in V. de Emendatione Temporum. Qui item alii ſive Farneſianam edidere, ſive vocabula quae adtulimus citarunt, male hactenus ea intellexerunt: Apud Gruterum pag. 1090. legimus ex ſepulcro quod via Appia VII ab urbe milliari viſitur, Πέργαμον κιθαρῳδός. Adjecta eſt corona hederacea.

Ibid. Τραιάνεια] Spectacula Parthica dicta ſacravit Adrianus Trajano; teſte Xiphilino. Ea Romae celebrari ſolita. Gymnaſium etiam erat Romae, Trajani opus, architecto Apollodoro. Utrum ad hoc an ad illa Trajanalium nomen hic ſpectet, non liquet.

Ibid. l. 13. Ἀσκλήπεια] Horum item in Farneſiana mentio. Et Μεγαλοασκληπείων Πυθίων in alia, apud Gruterum pag. 410. n. 3. Atque etiam AEſculapia Smyrnae fuiſſe videntur. Ariſtides in oratione ſacra prima, Ἐδόκουν ὡς ἐν Σμύρνῃ πρὸς ἑσπέραν προσιέναι τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τοῦ ἐν τῷ Γυμνασίῳ. Tam Gymnaſium quam templum in Gymnaſio extructum AEſculapio forſan ſacrum ibi erat.

Ibid. Κομόδεια B] Commodaliorum ſeu Κομοδείων mentio in ſaxo Venetiis. Corona nempe ipſum vocabulum ΚΟΜΟΔΕΙΑ circumdat, ſub epigrammate in Achiriſti athletae honorem. Vide Gruterum pag. 317. n. 1. Alibi, puto, apud veteres non occurrunt. Inſtituta forte a

Severo

Severo imperatore Commodum in divos referente.

Ibid. Ἔφεσον Ἀδριάνεια] Ut Smyrnae Adrianalia Olympia erant, ita Epheſi, quae hic memorantur, nec alibi, puto, omnino praeterquam in Farneſiana; ubi babemus Ἔφεσον Γ Ἀδριάνεια Ὀλύμπια.

Ibid. l. 14. Ἔφεσον:: Ἐφεσῆα] In feſtis deorum cognominibus enumerat Julius Pollux lib. I. Ἀρτεμισ͂ Ἀρτεμίσια καὶ Ἐφέσια. Vide item Meurſium in Graeciae Feriatae lib. III, de Epheſiis. Sed an ad hoc Dianae feſtum agon hic ſpectet, non conſtat.

Ibid Βαρβιλλῆα] In Farneſianae inſcriptionis editione Gruteriana legimus ΒΑΒΙΑΔΗΑ; qnod ipſum in Lipſiana, unde ſumptum eſt, punctulis ſubnotatur, ac ſi de lectione inter exſcribendum dubitatum fuiſſet. Marmor noſtrum ΒΑΡΒΙΛΛΗΑ habet manifeſto, quod ut in ΒΑΒΒΙΔΑΗΑ ſive quadratarii ſive exſcriptoris incuria migraret, non erat difficile. Sed non minus neſcimus unde nomen hoc natum, quam hanc veram marmoris noſtri lectionem eſſe certo ſcimus. Vide Lipſii Auctarium pag. 57.

Ibid. l. 15. Ἐπίδαυρον Ἀσκλήπεια] Haec memorat etiam Farneſiana. Alibi occurrere nou memini.

Ibid. l. 15, 16. Ἀθήνας Ἀδριάνεια] Adrianalia Athenis habentur in inſcriptione illa de Achiriſto apud Gruterum pag. 317. quam vide item apud Scaligerum ad numerum Euſebianum MMCXLVII, ſed emendatiorem in Salmaſii notis ad Spartianum Fanum Adriano Athenis ſacratum eſt, Panellenion dictum; atque is ἐπ' αὐτῷ, ſeu *juxta idem*, ut ſcribit Xiphilinus, certamen inſtituit, quod ipſa Adrianalia hic fuiſſe exiſtimo. Neque cur Panellenia id nuncupatum eſſe cenſendum ſit video, tametſi, eo qnod fanum Panellenium dicebatur, ideo & agonem cognominem fuiſſe velit vir doctiſſimus. Memorantur, opinor, haec ſacra certamina cum aliis in Farneſiana Hermodori; Ε Παναθήναια, Ὀλύμπια, Πανελλήνια, Ἀδριάνεια δίς. Viro ſummo, qui tum in libris de Emendatione, tum ad Euſebium, quatuor haec vocabula unum agonem, adeoque ipſa tantum Adrianalia, Athenis denotaſſe vult, nullus aſſenſum praebeo. Quot vocabula, tot certamina magis innuuntur; atque omnia Athenis peracta. Per ε Παναθήναια *Panathenaea Pentaeterica*, ſeu majora intelligo. Nam minora (quae & vetuſtiora erant) quotannis, ſeu poſt minorem periodum elapſam, celebrabantur. De utriſque vide quae ſupra notantur in notis hiſtoricis ad Graecorum epochas, praeter Harpocrationem, Suidam, & autorem argumenti orationis Demoſthenis adverſus Midiam. Ut igitur juſta certaminis diſtinctione expreſſior honoris victori fieret acceſſio, Ε Παναθήναια dici videntur, pro Πενταετηρικοῖς ſeu *quinquennalibus*. Neque ab alia ratione, opinor, τὸ ε poſtea in eodem ſaxo praefigitur τοῖς κοινοῖς τῆς Ἀσίας. Quemadmodum enim Panathenaea (quo nomine ſignanter dicta ſunt ſacra Athenienſium, ſeu omnium qui Attici ruris accolae erant, certamina communia) & minora erant, & majora, quae etiam quinquennalia; ita etiam in Aſia minori, quae Atticos mores plerumque imbiberat, communia ſentiendum eſt ſacra ad eundem modum quandoqne diviſa eſſe. Et Panionium pro communibus Ionum ſacris non diſſimili notione legitur apud Philoſtratum in vita Apollonii lib. IV, capite II. Ita fit nt ε κοινὰ Ἀσίας pro *quinquennalibus communibus Aſiae* capienda ſint, non pro *quinque communibus* ſeu *civitatibus Aſiae*, ut volunt aliqui. Ita recte a minoribus etiam diſterminata ſunt. Olympia, quae in Farueſiana boc loco ſequuntur, Attica item erant; uti etiam Panellenia Atque eorum origines Adrianum ſeculis plurimis antevertunt. Videſis ſcholiaſten ad Pindari Olympiouicon odem VII. Quin & Adrianalia ibi Attica ſimiliter, puto, erant; ſed Athenarum nomine ideo forte minime notata quod, poſt Panathenaeorum mentionem, caetera, quae continenter ſecuta ſunt, ad Athenas pertinere, neminem dubitaturum non immerito ſenſerit is qui couſcripſit.

Ibid. l. 16. Σάρδεις Χρυσάνθινα] Etiam Chryſanthina Sardis occurrunt in illa Hermodori. Item nummus Alexandri Mammaeae F. habet ΧΡΥΣΑΝΘΙΝΑ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ ΤΡΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, quod ex Occone diſcimus. Id ipſum innuit Marrianus juriſconſultus, ubi certaminis Chryſanthiaui meminit L. 24. D. de annuis legatis; *Cum erat certa pecunia*, inquit Marrianus, *id eſt centum reipublicae Sardianorum* (in nonnullis editionibus Pandectarum, male legitur *Sardinianorum) relicta per quadriennium certaminis Chryſanthiani, divus Severus & Antoninus reſcripſerunt videri perpetuam penſitationem reliquiſſe teſtatorem per quadriennium, non in primum quadriennium.* Sed *Chryſanthini* potius legendum. Et certamen inde nomen habuiſſe putat Faber *quod e floribus aureis coronae ſertave contexerentur, atque praemii loco victoribus, ſicut apud Toloſates poetico agone annno argentei, praeſtarentur.* Apollinis oppidum in Chryſa, & quod de Chryſanthide ex Pauſania adnotat Dionyſius Gotbofredus, huc ſpectare mihi parum videntur. Aliis a Chryſanthio, nomine inſtituentis Lydio, nomen hoc certaminis manaſſe videtur. Certe & ſummi Lydiae, cujus urbs primaria Sardes, pontificis ſub Juliani tempora nomen erar. Et certamina ſub nomine inſtituentium quandoqne celebrari, non modo ex Adrianaliis liqnet, verum etiam ex illo Lucii Titii teſtamento apud Seaevolam L. 21. liberto D. de Annuis Legatis §. 3. Et ſane τῶν ἱερῶν ἐπανόρθωσις, ſive *ſacrorum in Lydia inſtauratio*, diſerte ab Eunapio, apud quem de Chryſanthio, utpote ejus praeceptore, compluria legimus, tribuitur. Sed hic ira multo recentior eſt quam cui certaminis ſub Severo eodem nomine celeberrimi origo aut nominis ratio aſſignetur. Adi Cujacium libro XXIII, Obſervat. VII & Petrum Fabrum Agoniſtic. lib. III, cap. XXVI.

Ibid. l. 17. Τράλλεις Πύθια] Gymnaſium quod terraemotu Trallibus collapſum eſſe memorat Strabo, libro duodecimo, ſatis oſtendit ſeculis vetuſtioribus certamina ibi celebrari ſolita. Ad idem forte redintegratum ſpectant haec Pythia.

Ibid. l. 18. Μίλητον Διδύμεια] Apollini Didymaeo agonem ſacrum fuiſſe, ſaltem ex illo nomine natum, non eſt cur dubitemus. Apollinis

nis Didymaei oraculum in Branchidis apud Mileſios cultum habet Strabo lib. XIV, Stephanus de urbibus, Sozomenus eccleſiaſticae hiſtoriae lib. I, cap. VII. & Nicephorus Calliſtus lib. VII, cap. XLV. De Didymaei nominis ratione conſule Macrobium Saturnaliorum lib. I, capite XVII. Neque de Didymaeis hiſce alibi legiſſe me memini.

Ibid. Ῥόδιν Ἄλεια] In Hermodori Farneſiana legitur ΠΟΔΟΝΑΑΕΙΑ. Et tam recte in conficiendis ad Gruterum indicibus Ἄλεια inter ſacra certamina inde numerat magnus Scaliger, quam male in caſtigationibus ex ΠΟΔΟΝ ibi πόδων facit; & ad ΑΣΚΛΗΠΕΙΑ, quod ibi praecedit, retrotrahit, ac ſi de curſu ſeu ſtadio AEſculapio ſacro locus foret intelligendus. Sed extra controverſiam eſſe puto aut quadratarium Farneſianae pro Graeco Ρ τὸ Π ibi perperam incidiſſe, aut Lipſium exſcriptorem, fugientibus elementi apicibus deceptum, pro ΡΟΔΟΝΑΛΕΙΑ, ΠΟΔΟΝ ΑΑΕΙΑ edidiſſe (uti videre eſt in ejus auctario) quem ſecutus temere magis peccavit ſive Gruterus, ſive quis alius, qui Latina verſione Podonalia, quod verbum nihili eſt, ſubſtituit. Ad Rhodum plane pertinent haec ſacra: quae Ἄλια, &, ad aevi citerioris ſcribendi rationem, Ἄλεια cis dicta. Ariſtides in Ῥοδιακῷ Rhodios alloquens, καὶ τὸ μὲν, inquit, τῶν Ἁλίων ἀγῶνα τελεῖτε, *ludos Halios*, ſeu *agonem Haliorum, peragetis*. Haud alius forſan erat agon hic ab illo qui Tlepolemus item vocatus ſoli ſeu Ἡλίῳ (unde nomen, ut videtur, ortum eſt) ſacer erat, & Gorpiaei menſis die XXIV celebratus, ſeu VI die a Nemeis. Corona in eo praemium erat populea. Videſis ſcholiaſten ad Pindari Olympionicas, od. VII.

Ibid. l. 19. Λακεδαίμονα] Farneſiana Hermodori habet Εὐρύκλεια ἐν Λακεδαίμονι. Lacedaemonis etiam Hyancinthina memorantur Philoſtrato in vita Polemonis ſophiſtae.

Ibid. Μαντίνειαν] Hinc emendanda eſt Farneſiana, ubi ΔΙΑΝΤΙΝΕΙΑΝ, quod nihil omnino ſignificat, occurrit. Doctiſſimus Petrus Faber ΔΙΑΝΤΙΝΟΙΑ ibi voluit ſubſtitui, certamina nempe Antinoo ſacra. Sed vocabuli ſono deceptus eſt: Rem ipſam tamen plane tetigit. Vide eum Agoniſtici lib. III cap. XXVII. Certiſſimum eſt ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΝ pro ΔΙΑΝΤΙΝΕΙΑΝ legi oportere. Mantineae quinquennale certamen in Antinoi honorem ab Adriano inſtitutum eſt. Hoc Ἀντινόειον ſeu ἀγὼν Ἀντινόειος dictum. Etenim patria Antinoi Bithynia erat. Bithyni autem ex Arcadibus ipſiſque Mantinienſibus oriundi. Inde erat quod Mantineae parentalia ejus annua haberi & ſacrum certamen quinquennale voluit Adrianus. Ita Pauſanias in Arcadicis; Τούτου ἕνεκα, inquit, ὁ βασιλεὺς κατεστήσατο αὐτῷ καὶ ἐν Μαντινείᾳ τιμάς. Καὶ τελετή τε κατ' ἔτος ἕκαστον, καὶ ἀγών ἐστιν αὐτῷ διὰ ἔτους πέμπτου. Atque haec ſunt Ἀντινόεια apud Gruterum pag. 317, n. 1.

Ibid. l. 20. Θεματικὸς] Id quod praemii loco dabatur victoribus, ſeu bravium, θέμα dictum eſt. Nam certamina obſcuriora forſan compluria praemia praeter exiſtimationem, puto, alia non habuere, adeoque θεματικὰ minime fuere. Θέμα hoc ſenſu non ſemel legitur in oraculis Sibyllinis. Omnes autem agones quibus praemia erant cujuſcunque generis nominatim propoſita θεματικοὶ erant. In iis aliquot duntaxat στεφανῖται, ſeu *coronarii*. Et ut a στεφάνῳ στεφανίτης & στεφανείτης dicebatur, ita a θέματι θεματίτης & θεματείτης, pro eo quod eſt θεματικός. Nec tamen θεματείτης alibi quam in columna Farneſiana reperiſſe me memini. Περὶ θεματικῶν aliter grammatici plerumque. Videſis Julium Pollucem ſub extremum lib. III, Phavorinum, id genus alios. Sed nemo melius de hac re quam Petrus Faber in Agoniſtico lib. II, cap. IX. & lib. III, cap. XIII. Adde Scaligerum de Emendatione lib. 5, pag. 446.

Ad Smyrnenſem Donariorum in gymnaſii ornatum recenſionem, ſeu marmorum Arundellianorum IV.

PAG. 1466. l. 5. Νεμεσεῖον] Nemeſium fanum occurrit apud Pauſaniam ſub Achaicorum initio; idque ut Smyrnaeorum praeſertim tutelarium numinum. Et de Smyrnaeis ille, Νεμέσεις πλείους νομίζουσιν ἀντὶ μιᾶς, καὶ μητέρα αὐταῖς φασὶν εἶναι Νύκτα, *Nemeſes plures pro una ſtatuunt; & earum matrem eſſe noctem.*

Ibid. l. 7. Χερσίφρων Ἀσιάρχης] Aſiarchae erant qui ludis theatralibus, certaminibus, ſeu ſpectaculis aliis, in deorum honorem haberi ſolitis, praeerant; uti etiam Bithynarchae, Syriarchae, Lyciarchae, Phoenicarchae, Cappadocarchae, & id genus caeteri, *quorum nomen votiva feſtivitatis ſolennia dedicavit*, ut aiunt Honorius & Theodoſius AA. in conſtitutione de expenſis ludorum C. Theodoſ. lib. XV, tit. IX. L. 2. Horum functio Aſiarchia, Bithynarchia, Lyciarchia, Cappadocarchia dicebatur. Etiam munerarius, quod munera ſeu ſpectacula edebat, Ἀσιάρχης vertitur Ruffino in S. Polycarpi martyrio apud Euſebium lib. IV, cap. XIV. Quod vero ſpectacula ſeu munera, quibus praeerant, ſacra erant, ideo ſacerdotes indigitati ſunt. Quin a ratione tum nominis, tum dignitatis, quae eminentior erat & honoris eximii, praeſides etiam vocabantur, & functio tam praeſidatus, ἀρχὴ, ἐπαρχία, ſeu *praefectura*, quam *ſacerdotium* denominantis provinciae nuncupari ſolebat. Id videre eſt apud Papinianum L. 8. D. tit. de Vacatione & excuſatione munerum, Ulpianum L. 6. §. 14 D tit. de Excuſationibus, & Strabonem lib. XIV. ubi de Trallibus agit, & paulo poſt ubi de Lyciis; Ἐν δὲ τῷ συνεδρίῳ, inquit, Lyciorum πρῶτον μὲν Λυκιάρχης αἱρεῖται, εἶτ' ἄλλαι ἀρχαὶ αἱ τοῦ συστήματος, *primo eligitur Lyciarcha; poſtmodum etiam qui ſunt caeteri reipublicae magiſtratus*. Nec erat ſane cur vir ſummus, non tam ἐπαρχίαν quam ἱερωσύνην, dici voluerit hanc dignitatem, ad Strabonis locum ubi de Trallibus loquitur. Inde etiam principes dicti. Nam τινὲς τῶν Ἀσιαρχῶν in Actis Apoſtolorum cap. xix. commate 31 in vulgata editione

quidam

3

quidam de principibus Aſiae redditur; idque recte ſatis, puto, utcunque non ſine reprehenſione a nonnullis id excipiatur. Eodem ipſo ſenſu Syrus ibi habet רישא ראסיא. & Arabs רישא אשיא Utrumque principes Aſiae denotat. Sed principum vocabulum, uti etiam ejuſdem notio in τῷ Ἀσιάρχης, ex ſingulari uſu loquendi, ad Aſiam ſimul & ad ſacra ſpectacula reſtringebatur; non aliter fere ac princeps in principe Dalmatiarum, aliarumque ſub inclinante imperio Romano provinciarum, ſingulari notione, provincias ſimul & acta tantum judiciorum praefectorum praetorio, comitum provinciarum, & hujuſmodi aliorum quibus ſuberat, reſpexit. De ea re videſis Caſſiodorum lib. VII, formulam XXIV. & utriuſque Imperii Notitiam. Ita οἱ πρωτεύοντες τῶν ἐπαρχιῶν ſeu ἐθνῶν & *primates provinciarum* chriſtianis dicuntur ſacrorum antiſtites ſummi; nulla tamen in nominis notatione ſacrorum ratione expreſſa. Gallica autem verſio tuto in Actis retinet *Aſiarques*. Sed vero & eadem vocabula tam principes quam ſacerdotes ſaepius alias ſignificant. Ebraeis כהנים utroſque denotat. Et tam Atticois quam Romae βασιλέα ſeu *regem* fuiſſe qui ſacris duntaxat praeerat, nemo neſcit. Indiſcriminatim etiam pontifex Romanus rex & papa ab Arabico autore Geographiae Nubienſis appellatur, פי כרינת רמה קצר אלמלך אלמסמי אלבאבה *In urbe Romae ſunt aedes regis, qui papa vocatur*. Locus eſt in parte II, climatis V. Alia ſunt obvia quae huc ſpectant. Certamina autem, ſive alia ſpectacula quibus praeerant ſacri hujuſmodi gentium praeſides ſeu principes (hac notione) provinciarum, ea, puto, erant quae a ſingularum gentium aut provinciarum communibus, ſtatis temporibus, diis peragebantur. Et qui τοῦ τῆς Ἀσίας κοινοῦ, ſeu *communis Aſiae* ita proprie dictae, hujuſmodi ſacris (de quibus ſupra, ubi de Adrianaliis Athenienſibus) praefectus eſt, is Aſiarcha dicebatur; uti qui τοῦ κοινοῦ τῆς Συρίας ſacris, Syriarcha: Ita Lyciarcha, reliqui. Communis autem Aſiae, ſeu urbium (ex quibus pro partium ſtudiis conflatum eſt id quod communis Aſiae nomen obtinebat; quod idem eſt) id genus ſacra in Aſianarum aliqua civitatum eminentiſſima haberi ſolebant: unde Aſiarcharum Epheſi mentio in Actis Apoſtolorum, & Smyrnae in Polycarpi martyrio. Ubi enim ſacra celebrata erant, ut ibi officio ſuo fungerentur neceſſe erat ſacrorum hi praeſides; in comitiis ſcilicet, ut videtur, ſive a communis procuratoribus, ſive a civitatibus in quibus praeerant, ſive alias undecunque legitime electi. Et ſane auctor ſanctus, ubi Aſiarcharum Epheſi meminit, Demetrii fabri argentarii verba perinde refert ac ſi ipſiſſimum τὸ κοινὸν τῆς Ἀσίας ſeu *commune Aſiae*, pro ritu provinciae, communibus ſacris celebrandis adfuiſſe expreſſiſſime docere voluiſſet. Locus eſt Actorum capite xix. Καὶ θεωρεῖτε, inquit Demetrius, καὶ ἀκούετε ὅτι οὐ μόνον Ἐφέσου, ἀλλὰ σχεδὸν πάσης τῆς Ἀσίας, ὁ Παῦλος οὗτος πείσας μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον, λέγων ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι, *Et videtis & auditis quod non ſolum Epheſi, ſed pene totius Aſiae, Paulus hic ſuadens avertit multam turbam, dicens non eſſe deos qui manibus fiunt.* Monet non modo Epheſiorum ſed & caeterorum ferme omnium totius Aſiae (ſic proprie dictae) incolas, tunc temporis Epheſi a D. Paulo in perſuaſionem novam tractos. Tot nimirum civitatum ſingularium cives, pro more, ad communis ſacra peragenda convenerant ut σχεδὸν πᾶσα ἡ Ἀσία, *ferme tota Aſia*, non injuria dicerentur. Id quod inprimis etiam adſtruit Syrus, qui pro ἀλλὰ σχεδὸν πάσης τῆς Ἀσίας, &c. habet אלא אף לכנשא רבה אסיה אפיס הנה פולוס ואהפך *ſed etiam τῷ κοινῷ ſeu communi Aſiae perſuaſit iſte Paulus, atque illud pervertit.* Nec quid rectius ibi ſonat כנשא, quod τὸ πλῆθος ſeu *multitudo* plerumque vertitur, notione haud diſcrepante. Neque aliter intelligo Euſebium, ubi πᾶν τὸ πλῆθος ait τῶν ἐθνῶν καὶ Ἰουδαίων τῶν Σμύρναν κατοικούντων ſacram Polycarpo exprobraſſe doctrinam, & Philippo Aſiarchae inclamaſſe ut leonem, qui diſcerperet virum ſanctum emitteret. Ruffinus vertit, *Univerſa multitudo tam gentilium quam Judaeorum Smyrnenſium civitatis*. Rectius forſan, *commune gentium & Judaeorum quod Smyrnae tunc agebat*. Civitates enim, ex quibus commune ſeu τὸ κοινὸν conflatum, illuc ad communis ſacra ſpectacula celebranda commigraverant. Similiter pronunciandum eſt de aliarum gentium ſeu provinciarum ſive Aſiarchis, ſive τοῖς κοινοῖς. Videſis porro Gruterum pag. 415, n. 1. 410, n. 3. & 1025, n. 4. de κοινῷ Galatiae & Galatarcha, & de Aſiarcha pag. 522, 1. Ἑλλαδαρχῶν apud eundem non alio ſenſu uſurpari videtur quam pro eo quod eſt τοῦ τῆς Ἑλλάδος κοινοῦ ſacris ejuſmodi praeeſſe. Praeter ea quae citavimus conſulas etiam de dignitatis genere, C. tit. de Naturalibus liberis L. 1. tit. de Officio comitis orientis L. unica, C. Theodoſ. lib. VI, tit. III. de Praediis Senatorum L. 1. & lib. XII, tit. 1. de Decurionibus L. 103. Adi item Cujacium lib II, Obſervat. XIII, Antonium Auguſtinum ad Modeſtinum, Petrum Fabrum Agoniſtici lib. I, cap. XVIII. & lib. III, Semeſtrium cap. 1. Gabrielem Albaſpinum lib. I, Obſervat. XXII. In deſuetudinem, cum caeteris gentium ſacerdotiis, tandem abiit haec dignitas. Et poſtrema ejus, ut ſcilicet quae evanuerat, mentio apud veteres, eſt, ni fallor, in Juſtiniani novella LXXXIX. S. Laurentium Archilevitam vocat, apud Prudentium, praefectus (quo jubente paſſus eſt is martyrium) Myſteriarchen; *bene eſt quod ipſe ex omnibus Myſteriarches incidit.* Nonne ad nomina illa de quibus hic egimus, ſimiliter terminata, alluſit? Myſteria illa ſeu ſacra chriſtianorum κοινὰ ſeu *communia* erant. Ipſi chriſtiani, ſeu eccleſia commune erat. Et Laurentius

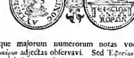
—— Primus e ſeptem viris,
Qui ſtant ad aram proximi,
Levita ſublimis gradu,
Et caeteris praeſtantior,
Clauſtris ſacrorum praeerat,
Coeleſtis arcanum domus
Fidis gubernans clavibus,
Votaſque diſpenſans opes.

Non aliter fere ſe habuere forſan Aſiarchae, Bithynarchae, & qui id genus alii, ad ſacra, quae diximus, & proventus gentilitatis ſacros, quam S. Laurentius ad chriſtianorum theſauros.

Ibid.

Ibid. l. 35. Πολέμων⟨ος⟩] Nonne hic Antonius Polemo ipſe Pnlemo ſophiſta eſt cujus vitam ſcripſit Philoſtratus? Certe Polemonem ſophiſtam Adrianum imperatorem adeo ad Smyrnaeorum (quibus chariſſimus ſophiſta ille erat) favnrem pellexiſſe prodit ille, ut uno die mille myriadas in eorum civitatem impenderit. Myriadas habemus in marmore tantum CL. Caeteras forte columnarum, hic numeratarum, pretium ſupplet. Nam ex myriadibus illis, *Τά τε τῆ σιτῳ* (inquit Philoſtratus) *ἐμπόριον ἐξεποιήθη, καὶ γυμνάσιον τὸ κατὰ τὴν Ἀσίαν μεγαλοπρεπέστατον, καὶ νεὼς τηλεφανὴς ὁ ἐπὶ τῆς ἄκρας, Emporia annonae & gymnaſium omnium quae in Aſia ſunt praeſtantiſſimum conſtructa ſunt; item templum in promontorio ſitum.*

Ibid. l. 36. *Δεύτερον δόγμα συγκλήτε, καθ' ὃ δὶς νεωκόροι γεγόναμεν*] *Secundum ſenatuſconſultum, per quod bis aeditui facti ſumus.* Ac ſi ita innui voluerint ii qui conſcripſere, aliud etiam praeceſſiſſe, idque ſub Adriano, procurante Polemone, ſenatuſconſultum quo primum aeditui facti fuerant. Si ita intelligatur, tum *νεωκόροι* in provinciis ſenatuſconſulto Romano, interdum ſaltem, creati; quod alibi non lectum eſt. Quin & de juriſdictione data forte intelligi oporter, qualis permiſſa eſt Epheſiis *νεωκόρους*, ut mox ex Actis Apoſtolorum adnotamus. Sed libero fruatur quiſque judicio. Caeterum de Νεωκόροις hac notione accuratius videndum eſt. Eos aedituos Latiue vocamus, & neocoros interdum in Latio dictos ſcimus ex inſcriptione quae Romae in hortis Matthaeorum viſitur, & apud Gruterum legitur pag 1102. 2. Ita dictos templorum aedituos nemo neſcit, ſeu *ἱεροδούλους*, uti interpretatur Theophylactus ad Acta Apoſtolorum, capite XIX. Sed quid nomen illud cum illiuſmodi temporis characteriſmo conjunctum, aut de civitatum populis dictum, denotet, haud inter doctos convenit. Saepius ita in Graecis numiſmatis occurrit: In libris, puto, nuſquam; ſi D. Lucam excipias Neque praeter hoc Arundellianum, illud quod Auctarioli noſtri primum eſt, & aliud, quod Romae exſtat mutilum, habetur marmor, inter ea quae obſervavimus, quod vocabulum hoc ſenſu exhibet In numiſmatis antem, & ſine temporis characteriſmo, & cum eo, de civitatum tamen populis dictum, non raro habetur. In Auguſti ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΦΙΛΙΠΠΟΛΕΙΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. In Caii, ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Etiam *ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος τῶν νεωκόρων Περινθίων* legitur ſupra in Auctariolo fol. 1476. Alia ejuſmodi ſunt in nummis quamplurima uſque ad Gallieni aevum. Interdum etiam vocabulo ita uſurpato numen adjicitur; ut, ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ, quod legimus in Maximini nummis, ſacra quandoque item certamina ſimul memorantur; ut, ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, quod videre eſt in nummis Septimii Severi, Catacallae, & Aotonii Gordiani. Saepiſſime autem temporis etiam nota conjungitur; ut, Ἐφεσίων δὶς aut Β Νεωκόρων; *τρὶς* aut Γ, ut, Νικομηδέων *τρὶς* Νεωκόρων: & interdum *τετράκις* aut Δ Νεωκόρων, quod occurrit in numiſmatis Criſpinae Auguſtae Aurelii Commodi uxoris, Juliae Maeſae Elagabali aviae, Alexandri Mammaeae & Licinii Valeriani; ut Ἱεροπολειτῶν Δ Νεωκόρων, Ἐφεσίων Δ Νεωκόρων. Et in theſauro Cottoniano Caracallae nummus hujuſmodi viſitur.

Neque majorum numerorum notas vocabulo Νεωκόρων adjectas obſervavi. Sed Ἐφεσίων Α Νεωκόρων habemus, & Ἐφεσίων πρώτων Νεωκόρων, & in Aurelii Veri nummo, Ἐφεσίων δὶς Νεωκόρων πρώτων Ἀσίας. Nam & Aſia ſaepe adjicitur ubi Νεωκόρων mentio fit; ut Λαοδικέων δὶς Νεωκόρων Ἀσίας in nummis Antonini Philoſophi; quomodo & Dianae nomen cum temporis nota aliquando additur, ut in Caracallae; Ἐφεσίων δὶς Νεωκόρων καὶ τῆς Ἀρτέμιδος. Temporis item nota cum certamine ſacro nonnunquam apponitur, ut in illo Alexandri Mammaeae F. Χρυσάνθινα, Σαρδιανῶν τρὶς Νεωκόρων Vide ſupra, ubi de Chryſanthinis. In ejuſdem item imperatoris, Ἄκτια πύθια Περινθίων . . . . . β Νεωκόρων. Et in Antonii Gordiani, eadem & ΔΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Atque ut ad Smyrnaeos noſtros, quorum hanc recenſionem marmoream fuiſſe merito conjectamus, tandem revertamur: Ipſi ſunt etiam *τρὶς* Νεωκόροι in Gallieni numiſmatis. Vide item Adolphum Occonem pag. 446, in Philippo. Haec ſcilicet ex Huberto Goltzio, Antonio Auguſtino, Sebaſtiano Eritzio, & Occone olim collegimus. Atque apud eos ſunt alia ejuſmodi plura. Quin figurae ſaepius, nummorum hiſce inſcriptionibus, numinum & ſacrarum aedium, interdum victoriarum, coronarum, rerum id genus aliarum accedunt. Et in illo Smyrnaeorum figura viſitur turrita quae dextera lauream tenet; & deum mater eſt. Per adjectionem autem τῶν Νεωκόρων colonias, ob quam rem neſcio, fuere qui intellexere. Alii vocabulo idem denotari volunt quod in DEVOTUS NUMINI MAJESTATIQUE EJUS exprimitur; & temporis notas ſive imperatorum Romanorum annos (certe ante monarchiam Romanam cuſa hujuſmodi numiſmata nondum animadverti) ſive quoties fuerint numiſmata in honorem ſive numinis cujuſpiam ſive imperatoris recuſa. Alii δὶς Νεωκόρων de gemino templo Julio ſcilicet & Auguſto ſacro capiunt, perinde ac ſi civitas (cujus nummi ita inſcripti) utriuſque ſe aedituos, pro ſolenni ſeculi adulatione, profeſſi fuiſſent. Nam etiam in Auguſti nummis Κυζικέων δὶς Νεωκόρων legitur. Sed vero non eſt omnino cur *numen majeſtatemve imperatoris* vocabulum ſpectare conjectemus. Diſſuadent tum aliorum numinum ſaepius adjectae figurae, interdum & nomina; tum ipſi ſcriptores rerum Romanarum veteres, qui dum magnitudinem Romanam & ingentem imperatorum apud exteros gloriam ſatis ambitioſe praedicant, divini hujuſmodi honoris, quo nihil amplius, nihil pluris fuiſſet aeſtimandum, ne minimum quidem habent veſtigium. Nec magis eſt cur annos imperatorum, aut numiſmatis recuſi, numerorum

rorum notis, quae rariſſime ultra quartum excreſcunt, & plerumque ſecundum exprimunt, ſignari putemus. De gemino autem Julii & Augusti templo ſententiae accedere nemo poterit qui imperatorum inſequentium numiſmata ita inſcripta in memoriam revocaverit. Sunt etiam qui ut rem inextricabilem, dum in veteribus numiſmatis explicandis toti ſunt, ſeponunt. Videſis randem Antonium Auguſtinum dialogo V. Sebaſtianum Eritzium parte ſecunda de numiſmatis veterum, Ludovicum Nonium, Goltzium, & Iſaacum Caſaubonum ad Ancyranum monimentum in animadverſtonibus Suetonianis. Sed mihi perſuaſum ſatis eſt, τοὺς νεωκόρους hic ad panegyres illas ſeu certamina ſacra, ſive pentacterica ſive aliis tempeſtatibus annuis, pro vario ritu, innovata, quae provinciarum communium (de quibus ſuperius aliquoties nonnihil diximus) erant, attinuiſſe; etiam numinum, quibus ſacra illa dicata, plane aedituos fuiſſe, curatores, & vindices; ipſaſque urbes velut aedes ſacras, ad communium nempe ſacra illa peragenda. Communium autem hujuſmodi majora erant alia, alia minora: Majora, ut Aſiae, Syriae: Minora, ut Lyciae, Lydiae, Phoeniciae, Galatiae. Nulla, neque in his neque in illis, civitas proculdubio erat quae eximios ſe ſortiri honores & alia commoda quamplurima lucriſacere toties non exiſtimabat quoties intra moenia ſua communis illius, cujus pars erat, ſacra, redeuntibus periodis, celebrabantur. Id quod aut communis etiam vota, pro more patrio, aut imperatoris, aut ſenatus autoritas ſtatis temporibus decernebat. Inde evenit quod Epheſi, Smyrnae, Magneſiae, celebratis communis Aſiae, puto, hiſce ſacris, eorum cives νεωκόροι in numiſmatis dicantur. Ut enim perſona ſingularis, qui aedituus eſt alicujus fani, illud curat, ita, non adeo diſparili analogia, univerſitas civium qui urbem ſuam panegyribus & in ea gymnaſium certaminibus, numini, cui ſacra ea erant, devoti, aptabant, aedituorum officium omnino praeſtabant, ſive aedituabant. Et Aſiarchae, verbi gratia, in communis Aſiae ſacris, quemadmodum alii ejuſmodi terminatione & ratione nominis noti alibi, velut agonothetae, publicis eiſdem ſacris praeſidebant. De Aſiarchis ſupra diximus. Majoris id genus communis aedituorum exempla habemus in iis quae ſupra ex numiſmatis memoravimus, de Epheſiis, Magneſiis, forte aliis. Nam ad Aſiae commune, cujus ſacra hujuſmodi Dianae, ni fallor, erant, ea ſpectant. Et ad idem non alio modo, ni fallor, Smyrnenſes νεωκόροι in recenſione quae prae manibus eſt. Minoris communis aeditui forte erant Sardiani. Chryſanthina ſcilicet pentacterica, ut videtur, ſacra erant communis Lydiae. Haec Sardibus cum tertium, idque continenter (de qua re mox plura) celebrabantur, cives ter aeditui ſeu τρὶς νεωκόροι fuere. Nam ſi τὸ νεωκόρων in illo Alexandri Mammacae F. nummo ad Chryſanthina pertinet, ut pertinere veriſimillimum eſt, tunc ſequi videtur, non majus commune aliquod innui. Nam Chryſanthina ultra Lydos nullibi extendebantur; nec ad Sardianos ita reſtricta eſſe videntur ut alibi in Lydia celebrari nequirent, utcunque apud eos, primarios nempe Lydiae cives, ſaepius quam alia aliqua in urbe agebantur; quod indicari etiam, ad hanc rem, videtur a Martiano juriſ-

conſulto, loco ſupra adducto, ubi de Chryſanthinis ſeorſim. Atque ut Chryſanthina ſe habuere hic ad Sardianos, ita forte AKTIA ΠΥΘΙΑ ad Perinthios, qui νεωκόροι dicti in numiſmatis ſupra memoratis cum adjectione horum certaminum. Et ad agones illos quorum numinibus illi νεωκόροι erant, omnia illa numiſmata, quibus νεωκόροι cum ea adjectione vocantur Perinthii, attinere, non inique cenſeodum. Neque alio ſpectare idem in inſcriptione illa auctarioli noſtri nomen ſine numine, tempore aut ſacris uſurpatum. Neque enim horum ullum perpetuo addebatur; ſed frequenter tamen. Et cum ſine ulla hujuſmodi diſtinctionis nota τὸ νεωκόρων duntaxat civium nomini ſubjungeretur (ut in exemplis quae occurrunt non paucis) non dubito quin, a notiſſimo & patriae & ſeculi ritu, tam ſacra ſingula quam numina quibus illa dicata ſunt, in ſingulis ejuſmodi monimentis, communium maxime majorum, ſatis liquido tunc temporis intelligerentur; utcunque ita jam plerumque non modo obſcura ſint ſed & inacceſſa, idque eruditiſſimis etiam viris, qui haec non aliter omnino ſcire poſſunt quam veterum ſcripta, quorum pars ingens intercidit, ſuggerunt. Temporum autem notae ſeu numeri ſaepius adjecti non annos, puto, non agones (continuos inquam) ſignant, ſed tantummodo muneris τῶ νεωκόρων vices continuas; unde ſiebat ut intermiſſa prorogatione, alia nimirum ad aedituandum urbe ſuſſecta, cives qui hoc munere antea bis, ter, quaterve continenter functi eſſent, vices ſuas ſeu prorogationes denuo minime unquam dinumerarent, ſed a prima vice, ſi quando iterum pluries νεωκόροι fierent, ſimiliter, ut primo, redauſpicarentur. Ita tamen ut vicem primam temporis nota raro ſatis diſtinguerent: Ne ſcilicet prorogationem forte ambitioſius ſperare viderentur. Id quod etiam in conſulatibus olim obſervatum. Caeteris vero deinceps numeris opus forſan erat ad viciniora certaminum tempora, quae ſuccedebant, ſic breviter diſtinguenda. Ita τὸ νεωκόρων ſine temporis nota primam, autumo, vicem indicat, aut non continenter iteratam; quod hic idem eſt. Attamen & fuere qui etiam primis vicibus numerum adjiciebant, ut videre eſt, in nummis ſupra allatis, ubi Epheſii A Νεωκόροι ſunt, ac ſi forte tum prorogationem, ob egregiam urbis dignitatem, ſpe devoraſſent, tum neque ſpem illam neque dignitatem in nummis non oſtendi ambitioſiores noluiſſent. Quae proinus eos feciſſe credendum eſt, quod etiam τὰς πρώτας τῆς Ἀσίας in Aurelii Veri nummis (ſi Occoni fides) cum δὶς νεωκόροι eſſent, ipſi ſe etiam dici voluerint. Sed forſan & A Νεωκόρων male exſculptum habemus pro Δ Νεωκόρων. Elementorum A & Δ, numiſmatis & inſcriptionibus maxime, maxima eſt ſimilitudo. Caeterum de numerorum hic notis viderint porro eruditi. Quod autem de νεωκόροι ſignificatione diximus mire firmat D. Lucas in Actis apoſtolorum cap. xix. Ubi etiam Aſiarchas (de quibus ſupra) memorat. Sacrum tunc temporis agebatur communis Aſiae certamen ſeu ſpectaculum Dianae ſacrum Epheſi. Praeſidebant ut Agonotherae publici aut certaminum ſacerdotes, Aſiarchae. Νεωκόροι ideo ſeu *aeditui* dicti Epheſii; ſeu, quod idem eſt, Epheſiorum civitas νεωκόρ☉ erat. Expreſſiſſime ſanctus autor, poſtquam de Demetrii fabri argentarii monitis, ſociorum ejus

ira & clamore, Aſiarchis, theatro, & inſano multitudinis ad aſſerenda Dianae ſacra, & D. Paulum & comites ejus Ariſtarchum & Caium incuſandos, conventu verba fecerat, Καταστείλας δὲ, inquit, ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησιν, ἄνδρες Ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ὃς οὐ γινώσκει τὴν Ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ διοπετοῦς; Ἀναντιῤῥήτων οὖν ὄντων τούτων, δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράσσειν· Ἠγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους οὔτε ἱεροσύλους, οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὰν ὑμῶν. Εἰ μὲν οὖν Δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται πρός τινα λόγον ἔχουσιν, ἀγοραῖοι ἄγονται, καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν· ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις. Εἰ δέ τι περὶ ἑτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται. Καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρχοντος περὶ οὗ δυνησόμεθα ἀποδοῦναι λόγον τῆς συστροφῆς ταύτης. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν. *Et cum ſedaſſet ſcriba turbam, dixit, viri Epheſii, quiſnam eſt hominum qui ignorat Epheſiorum civitatem* νεωκόρον ſeu *aedituam jam eſſe magnae deae Dianae, & ſimulacri ejus e coelo lapſi? Cum hiſce igitur contradici nequeat, oportet vos ſedatos eſſe, & temere nil agere. Adduxiſtis enim homines iſtos, qui neque ſacrilegi ſunt, neque deam veſtram blaſphemia laeſere. Quod ſi Demetrius & qui cum eo ſunt artifices habent adverſus aliquem cauſam, conventus forenſes aguntur, & proconſules ſunt: Agant invicem. Si quid de caeteris quaeritis, in legitimo conventu poterit abſolvi. Nam periculum eſt ne ſeditionis hodiernae arguamur, cum nulla omnino ſit cauſa unde tumultus hujuſmodi ratio reddi poſſit. Quibus dictis, dimiſit eos qui convenerant.* Qualeſnam νεωκόροι fuerint, ubi ita cives vocantur, hinc perſpicuum eſſe videtur. Scriba, qui velut ſyndicus erat urbis, ut ſedaret tumultuantem de Dianae ſacris Epheſiorum turbam, a Demetrio, ut ſuo quaeſtui conſuleret, excitatam, & in theatrum ruentem, monet eam ut in memoriam revocaret, Epheſi cives tunc temporis νεωκόρους Dianae eſſe. Scimus enim ex Maximini numiſmatis Magneſios ejuſdem fuiſſe alias νεωκόρους. Ut Laodiceoſes Aſiae νεωκόρους, quod idem eſt, ex Antonini Philoſophi nummis; & Epheſios bis dici Dianae νεωκόρους in Caracallae, & ſemel in Aurelii Veri. Inſtat igitur ſcriba, cauſam non omnino ſubeſſe cur in Ariſtarchum, Caium, D. Paulum omnino inclamitarent, cum neque ſacrilegi eſſent, neque in Dianam blaſphemi. Neque enim in Dianam illorum convitium haberi voluit ſcriba quod deos eſſe denegaſſet Paulus qui artificum manibus confecti eſſent. Nam ne ſimulacrum ejus, quod colebant, ut manibus artificum confectum eſſe, ſed ut de coelo lapſum venditabat civitas; unde diſerte τοῦ διοπετοῦς, quod idem eſt, & ad rem maxime, mentio fit ſcribae perquam opportuna. Et hiſce ſane νεωκόρων horum munus non obſcure indicatur. Honorem numinis, aedes, vaſa ſacra curabant, & de eis etiam juriſdictionem exercebant; quod ſenatuſconſulto ſeu ſcripto principali forte permitti ſolitum: Et de eis ſolum. Nam ſi quam Demetrius aut ſocii ejus injuriam tuliſſent, actio eis competebat in foro propraetoris aut aliorum magiſtratuum Romanorum, quorum in poteſtate tunc erant caetera quaecunque judicia. Nam ita etiam ſcriba innuit. Si quid autem, inquit, de caeteris, de ſacrilegio puta, aut de blaſphemia in Dianam, quarum rerum cognitio ad cives jure νεωκόρων ſpectat, tempeſtive de eis agi poterit & judicari in legitimo civium conventu, ſeu comitiis eorum ſacris, ſive, ut appoſite Syrus vertit, ברובתא ריהיבא מן נבוסא לבנושיא id eſt, *in loco qui a lege deſtinatus eſt comitiis habendis.* Atqui tunc plebs coaleſcens tumultuoſe in theatrum (ubi ſimul cum primoribus civitatis aderat ſcriba qui haec locutus eſt) irruerat, quin & idoneum illud comitiis ad damnandos chriſtianos, utpote adverſarios, habendis locum imprudenter aeſtimaverat. Caeterum, monente ſcriba ſeu ſyndico, tempeſtive eis oſtenſum eſt, nec ejuſmodi de qua civibus, jure nimirum νεωκόρων, juriſdictio erat actionem adverſus eos ne coeptam quidem eſſe, nec locum comitiis habendis idoneum ſeu legitimum. Nihil, puto, in vetuſtiorum ſcriptis munus νεωκόρων ac ſingularem eorum juris dicendi poteſtatem aeque aperit. Vulgata editio pro νεωκόρον ibi *cultricem* habet, quod frigide vim verbi explicat. Syro melius vertitur בומרתא, quod plane *aeditua* eſt aut *antiſtes ſacra.*

Ibid. ἀγῶνα ἱερὸν] De eo ſatis ſupra, ubi de Smyrneoſibus Olympiis, ad marmor proxime praecedens.

Ad Arundellianorum V.

Pag. 1466. lin 5. *Ἡρακλεῖ ὁπλοφύλακι*] Ut Jovem cuſtodem, item Herculem cuſtodem, ante alia numina, hoc nomine colebant veteres. Et feſtum celebrant Romani pridie idus Auguſti Herculi Magno cuſtodi in circo Flaminio, quod ex antiquiſſimo kalendarii fragmento in aedibus Capranicorum Romae viſitur. Idem Hercules memoratur Ovidio in Faſtis, & Victori in regionibus urbis. Vide item, ſi placet, Janum Gruterum, pag. 45, & 134. in inſcriptionibus. Sed ὁπλοφύλαξ ſeu *armorum cuſtodis* nomine cultum Herculem alibi legiſſe me non memini.

Ibid. l. 7. Στεφανηφορήσαντος] Vide quae de Stephanephoris diximus ſupra ad foederis Smyrnaeorum & Magnetum initium.

Pag. 1467. lin. ult. ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ] Obſcurius eſt hoc in marmore vocabulum. Qui non ſenſu & notis verborum terminationibus ductus legeret, ΕΥΕΡΓΕΖΖΟ magis exſcriberet.

Ad ſextum.

Pag. 1467. ΧΑΥΕ.] Si marmor inſpiciat quis, forſan etiam ΦΑΥΕ legerit. Sed utrumque aeque mei fugit intellectum.

Ad ſeptimum.

Ibid. Altare ſatis grande, figura cylindrica, illud de Dionyſio Berytio inciſum habet ſupra lemniſcatum ſertum ex foliis & floribus contextum, quod ejuſce medium circundat. Hoc quatuor capita ovilla aeque per circuitum diſtantia laxius pendens ſuſtinent. Praeter capitum an-

res,

res, penduli ſunt juxta item, aurium fere Africanarum caprarum inſtar, lemniſci; qui, niſi aures ovillae ſimul affabre formarentur, & penitius ſertum inſpiciens eos circumvolantes animadvertas, etiam pro auribus capitum ſumi poſſent. Neque enim alibi ſerto appenduntur quam ubi illud ſuſtinent haec capita. Altare minus, ſed ſine inſcriptione aliqua, non diſſimili figura, ſerto, capitibus, lemniſcis plane ſimilibus, in nobiliſſimi comitis hortis etiam viſitur.

Ad octavum.

Ibid. Excavatur ſaxum, &, ſive magnitudinem ſive formam ſpectes, parvulorum ſedilis ferme figura eſt. Sedile tamen commode nullius eſſe potuit. Nam ſuperficies interint, praeter latera, plani nihil habet, ſed concava eſt & declivis. In ſuperiore parte legitur inſcriptin diis illis, ut veri eſt ſimillimum, συμβώμοις, ſeu qui una eademque ara colebantur, ſacra; uti & ipſum fuit donarium.

Ad nonum.

Ibid. ΥΜΝΩΔ.... ΑΔΡΙΑΝΟΥ & ΣΥΝΥΜΝΩΔΟΙΣ ΘΕΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟΥ] Hymnodos ſeu hymnorum cantores Adriani indulto acceptos habemus etiam cum theologis marmore IV. Et ad Smyrnenſes, ni fallor, tam hoc quam illud ſpectat.

Ibid. 'Αλυτάρχου Πεισαίων.] De Alytarchis & Alytarchia, quod eorum munus eſt, videſis C. tit. de Officio comitis orientis L. unic. C. tit. de Cupreſſis L. 2. C. Theodoſ. tit. de Jure Fiſci L. 12. & tit. de Expenſis Ludorum L. ult. Conſule porro Cujacium lib. II, Obſervat. XIII, & Petrum Fabrum in Agoniſtico lib. I, cap. XVIII. Neque vero Alytarcha urbis duntaxat Antiochenae erat, ſed aliarum, velut hic Piſarum. Ludis ſeu certaminibus praefuiſſe eum certum eſt. Sed qualenam fuerit ejus munus, ſatis eſt hactenus apud juriſconſultos (nam eorum provinciae eſt hic pronunciare) incompertum. Et certamen Olympiorum Piſis celebrari ſolitum diſcimus ex Farneſiana illa Hermodori inſcriptione celebri, apud Lipſium & Gruterum viſenda. Ibi 'Ολύμπια τὰ ἐν Πείσῃ legitur.

Ad Arundellianorum XII, XIV & XV, pag. 1469, 1470, quae Deliorum Pſephiſmata ſunt.

Περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὸν δῆμον τῶν Δηλίων] Cyclades (quae Delum circumjacent; ideoque ita dictae quod eam ἐκυκλώσαντο) frequentes erant in exhibendis Deliis honoribus; de qua re Strabo l X. Siphnus autem inſula erat ex Cycladibus. Inde & occaſio & ſenſus harum ſtelarum non difficile eruendus eſt.

Προεδρίαν ἐν τοῖς ἀγῶσι] Haec loci in ſacris certaminibus praerogativa pſephiſmate Deliorum, quod marmor eſt XIV, Mendicaeo Dioclis F. donatur: Ut ſcilicet eum Hieronicis ſederet. De proedria Hieronicarum conſule Petrum Fabrum, Agoniſtici lib. II, cap. XVI. Et in muneribus honorariis praecipuum apud Graecos occupabat locum loci praerogativa, ſeu προεδρία.

Ad decimum tertium.

Pag. 1469 Βασίλισσαν Λαοδίκην] Seleucum hic intelligo Philopatorem Antiochi Magni filium; Perſeum autem eſſe, illum Macedonicorum regum ultimum, quem captum in triumpho duxit ſplendidiſſimo Paulus AEmilius, & finem ita adjecit *inclyto*, uti ait Livius, *per Europae plerumque atque Aſiam omnem regno.* Caeterum Laodicen aut hujus uxorem aut illius filiam alibi occurrere non memini. Uxorem autem, ſed ſine nomine, Perſei meminit Plutarchus in Pauli vita. Ea haec ipſiſſima, puto, erat Laodice. Saxum pars eſt baſis ſuper quam ſtatua Laodices, ni fallor, erigebatur a Delus.

Ad decimum ſextum.

Pag. 1470.........πτεύοντος] Dubitandum non eſt quin κοσμητεύοντος tam legendum ſit linea prima quam ſecunda; ubi etiam καὶ κοσμητεύοντος, &c. ut τοῖς ἐφήβοις, &c. in tertia ſubſtituendum. coſmorum Cretenſium, qui decem erant, & non diſſimile ephoris Lacedaemoniorum tenuere imperium, fuſius meminit Ariſtoteles Politicorum II. Et de protocoſmis item Cretenſibus plura habentur in ſaxis vetuſtis ex Lytti Cretae urbis ruinis erutis, quae typis mandavit Gruterus, pag. 1084. 8, 9, 10, &c. & 1094. 5. An κοσμητεύσαντες hic iidem fuerint cum coſmis illis, non ſatis perſpectum habeo. De more autem frequente Herculanarum imaginum in gymnaſiis ſacraudarum conſule Petrum Fabrum Semeſtrium lib. II, cap. XI, & Agoniſtici libro I, cap. XVI.

Ad decimum ſeptimum.

Ibid. μηνὸς γαλι...ῶνος] Γαμηλιῶνος plane nequit eſſe. Subobſcura ſunt, fateor, elementa Sed nec Atticum illud nomen, nec aliud quod hactenus in Graecorum menſibus comperi, proculdubio ibi exaratum erat

Ad Arundellianorum quae Latina ſunt, I.

Ad tertium.

PAG. 1474. *Silvano, Herculi, Libero*] Ne deorum cuiquam loci ante alium praerogativa daretur, ita in circulo eorum nomina, ni fallor, inſcribi voluit hic Julius Alexander. Sic enim nullus eorum erat primus, imus nullus, aut ſecundus: Sed par omnibus honor. Hanc rationem,

nem, ad eandem rem, nomina inſcribendi memorat Auſonius in Ludo ſeptem ſapientum, ubi Solonis verba ſunt,

Neque me eſſe primum veſtrum aut imum exiſtimo,
AEqualitas quod ordinem neſcit pati:
Recte olim ineptum Delphicus luſit Deus
Quaerentem, quiſnam primus ſapientum foret,
Ut in orbe tereti nomina eorum inſcriberet,
Ne primus eſſet, ne vel imus quiſpiam.

Quin Caius lib. I, Inſtit. tit. II, de Numero ſervorum manumittendorum, *Si ita in teſtamento ſervorum manumiſſio adſcripta fuerit, id eſt, in circulo, ut qui prior, qui poſterior nominatus ſit non poſſit agnoſci, nulli ex his libertatem valere manifeſtum eſt.* Hoc ſcilicet ſcriptum eſt ad legem illam Fuſiam Caniniam, quam, ut libertates impedientem & invidioſam, poſtmodum ſuſtulit Juſtinianus, uti videre eſt tam in Codicis quam in Inſtitutionum titulo de ea lege tollenda. Etiam proavorum memoria, cum ſodalitio Franciſcano juſſiſſet Urbanus .... pontifex Romanus ut ei nomina exhiberent, ex ipſis tria, quorum unum in cardinalitiam dignitatem veheret, illi circulari figura exhibuere, ne a loci nominis praerogativa quis dignior eis cenſeri videretur. Sed ille, *Ordinem*, inquit, *pervertiſtis, & ego ordinem pervertam*, omiſſiſque ſodalibus ita deſignatis, praefectum ordinis, quem generalem vocant, cardinalem creavit. Narrant cardinalis Alexander in C. Nicolao tit. de Appellationibus & Felinus in C. cum dilecta tit. Reſcriptis. Adde Tiraquellum de jure primigeniorum quaeſtione XIX, ubi tamen perperam *circulum* in Novella XV, quae ordinationem defenſorum civitatum praeſcribit, de circulari hujuſmodi deſignatione interpretatur. Quod recte ibi notat Dionyſius Gothofredus.

Ad quintum.

Ibid. *Utriſque* APK. *pontificum*] Quadratarii errore, pro *uterque* puto AD K ſeu C. *pontificum*, quod *collegium pontificum* denotat. Quae ſequuntur ſunt; *Seſtertium* XXX *millia nummum poenae nomine inſeret. Hoc munimento dolus malus abeſt.* Elementa illa ſingula saepius in cippis ſepulcralibus comperiuntur hoc ſenſu. Videſis de hujuſmodi poenae nomine Gruterum pag. 946,6. & ſuperius fol. 1471, marmore XX.

Ad ſextum.

Ibid *Silvano ſacrum*] De Silvanis tribus, quibus inſcriptiones ſacrae fieri ſolitae, vide, praeter alia quae magis obvia ſunt, Joſephum Scaligerum ad Feſti *Marſpedis*. *Silvano ſacrum ſodalibus ejus & Larum donum poſuit Ti. Claudius*, &c. Ita lego. Sodales ejus, puto, erant Hercules plerumque, Liber pater, Mercurius, qui item Larum ſodales. Silvanus igitur hic domeſticus erat & poſſeſſionibus conſecratus, ut cuſtos; quem & Silvanum Larum dictum eſſe vult Scaliger. Ex ipſo hoc ſaxo, dum Romae in vinea quadam extra portam Numentanam inter viam Flaminiam Tiberimque viſebatur, deſcripſit illud Smetius quod legitur apud Gruterum, pag. 63. 1. quem vide item pag. 65. 2. Quod autem pag 66, 1. habetur *Silvano ſancto ſacrum Philemon*, legit Scaliger, loco jam citato, *Silvano ſancto Larum*, &c.

Ibid *A cura amicorum*] Inter officia domus Auguſtae erat *cura amicorum Auguſti*. Et qui hoc fungebantur miniſterio *a cura amicorum* dicti ſunt: Et ſemper aut plerumque liberti Auguſtorum erant. De iis vide Gruterianas inſcriptiones pag. 70, 2. & pag 598, ſaepius. Eadem notione Aurelia Liviae Auguſtae ſerva *a cura Catellae* dicitur in ſaxo quod viſitur Romae in hortis Carpenſibus. Vide Gruterum pag. 578, 51. *Amici Auguſtorum* hic ii erant quos in contubernium & interiorem familiaritatem atque a conſiliis ſibi adſciſcebant imperatores. Nec unius erant claſſis; ſed primae alii; alii ſecundae, item tertiae. Lampridius de Alexandro Severo; *Moderationis tantae fuit ut nemo unquam ab ejus latere ſubmoveretur, ut omnibus ſe blandum affabilemque praeberet, ut amicos non ſolum primi ac ſecundi loci ſed etiam inferioris aegrotantes viſeret.* Quin ſub Tiberio totidem item amicorum ejuſmodi claſſes; quarum extrema *grati* dicti; univerſi vero *comites peregrinationum expeditionumque.* Atque hinc nata illa comitiva dignitas, quae ab hac origine etiam triplex eſt in Euſebio de Vita Conſtantini lib. IV, cap. I. Et hallucinantur viri docti qui Conſtantinum triplicis illius differentiae autorem faciunt. De qua re nos fuſius in titulis noſtris univerſae Europae honorariis. De Tiberii autem comitibus vide Suetonium in ejus Vita cap. XLVI. Et de Auguſti amicis porro cl. Salmaſium ad Spartianum.

Ibid. *M......cio Fundano & C. Vettennio Severo Coſſ*] Minucius Fundanus & Vetennius Severus conſules erant anno Claudii Imperatoris XI, non ordinarii, ſed ſuffecti. Neque in veterum faſtorum quae exſtant fragmentis occurrunt. Sed annum eorum ſcimus ex Onufrii Faſtis, ubi vetus legitur haec inſcriptio, *Ti. Claudius Druſi F. Caeſar Auguſtus Germanicus Pont. Max. Trib. Pot.* XI, *Imp.* XXIIII, *Coſ.* V. *P. P. Reſtituit C Minicio Fundano & C. Vetennio Severo Coſ.* Habetur item in Gruterianis p. 188,6.

Ad Auctarioli II.

Pag 1476. Δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ I] Ita exemplar meum neſcio a quo ſed pulcherrime deſcriptum. Sed legendum procul dubio τὸ Γ, adeoque *tribunitiae poteſtatis* III. Nam tertio imperii, quod cum tribunitia poteſtate idem eſt, anno Trajanus erat conſul tertium.

Ad Auctarioli III.

Ibid. Nimium fallimur niſi in abbreviante illa primae depravatiſſimae hujus inſcriptionis lineae ſcriptura, ΥΓΘΚ*ν*, uti in quartae, ΠΓΘΚΟΝ, vene-

8

venerandum illud παναγίας nomen Θεοτόκῳ tribuatur. Et forte in utroque loco ΠΓΘΚ potius ſcribendum. Atque ut ΘΚ ΘΕΟΤΟΚ. ita ΠΓ. ΠΑΝΑΓ. ſatis exprimit. Ad hujus vero illius caſus terminandus eſt. Ideo propria terminatione illud caruit. Qua ratione autem παναγία Θεοτόκος in Graecorum ſacris primo ſignantius & nomine tam velut proprio quam appellativo indigitata ſit Dei genitrix, oſtenditur in Graecorum rituali libro qui Horologium dicitur lemmate περὶ τῆς ὑψώσεως τῆς παναγίας, ὅπως γίνεται· ἢ διὰ τί. Id fuſius etiam habetur apud Jacobum Gretſerum lib. III, capite VII, ad Georgium Codinum.

Ἔτους ϛωλΓ] Pro ϛωλΓ, opiuor, ſeu 6833 anno mondi Graecorum, id eſt, anno Chriſti 1325. Deductis enim ex anno mundi Graecorum 5508 perpetuo remanet annus aerae Chriſtianae.

Ad Auctarioli V.

Pag. 1477. *Deae nymphae Brig*] Montana an fluviatilis haec Brigantum dea non liquet: Sed cum nympha indigitetur, veri eſt ſimillimum harum alteram fuiſſe. Montes enim & fluvios imprimis divino honore colebant veteres Britanni. Eis nempe, ut ſcribit Gildas in epiſtola de Excidio Britanniae, *Divinus honor a caeco populo cumulabatur*. Nec ſub Angloſaxonum imperio, etiam adulto, hujuſmodi cultus plane in deſuetudinem abierat; colligo ex Canuti regis legibus, cap. V. Ubi adoratio barbara, quam hæðenſcype dixere, vetatur. Ejuſce pars ibi eſt *fluvios* ſeu ƿloðƿæteꞃ adorare. Ita veteres in Germania Saxones frondoſis arboribus fontibuſque venerationem exhibebant, uti apud Adamum Bremenſem ait Einhardus.

Ad Auctarioli VI.

Ibid. *Deo qui vias*] Certe Mercurius erat Deus ἐνόδιος ſeu viarum praeſes; de quo videſis de diis Syris ſyntagma II, cap. XIV.

Aproniano & Bradua Coſ.] Extremo Commodi imperatoris anno conſules erant Caſſius Apronianus & Metilius Bradua.

Ad Ebraicarum Inſcriptionum fragmenta.

PAG. 1478. Ebraica ſaxa non adjecimus perinde acſi tanti viſa fuerint ea quae ſuperſunt vocabula pretii ut iode locum hic juſte mererentur. Et breviuſcula erant & conciſa, etiam dum integra exſtabaot, nec magni omnino momenti: Ad hunc modum lacunoſa minimi ſunt. Unum & alterum vocabulum quod *terram ſanctam & Abrahamum* indicat in primo legimus. Sed in ſingulis non tam ſenſum aliquem quam vocabula duntaxat paucula, aut potius elementa, ſatis etiam interdum incerta, reſtare, inter exſcribendum, comperiebamus. Veruntamen quoniam rariſſima ſunt ejuſmodi ſaxa, & inter ea non ſemel ceoſita fuere quae, utcunque leviſſimi forſan pretii, eorum nihilominus qui accuratius bonis ſtudiis incumbunt deſiderium impenſe irritare ſolent, ut qualianam ea demum fuerint ſigillatim ſatis cognoſcant, ideo viſum eſt ea auctarioli noſtri partem facere. Ex dirutis Judaeorum ſynagogis & monimentis eorum ſepulcralibus ad veterem portae inſtauratiooem proculdubio olim transferebantur: Et ſive ſynagogarum parietibus ſive mortuorum tumulis primo conceptae ſunt inſcriptiones quae a lapicidis, arctiores commiſſuras molientibus, ut vides, mutilatae. Sub Elizabetha item glorioſiſſimae memoriae regina, cum anno MDLXXXVI reficiebatur porta Londini occidentalis, Ludgate dicta, repertum eſt in veteris ſtructurae ſaxis inſcriptio hujuſmodi, הוא מצבה הר׳ משה בן הר׳ בכר יצחק *Hic tumulus eſt Rabbi Moſis filii Rabbi illuſtris Iſaac*. Ita enim legenda & intelligenda eſt inſcriptio illa depravatiſſime typis non ſemel edita in Joannis Stowaei notitia Londini, Anglice ſcripta, ubi nullo ſenſu exaratum habemus, דך מצברך משה כך הרכך פצחת. Et verſio Latina, quae adjicitur, item reprehendenda, *Haec eſt Statio Rabbi Moſis filii inſignis Rabbi Iſaac*, quod de aedibus ibi intelligitur ac ſi aedium Rabbi Moſis fronti, pro titulo, adſcriptum fuiſſet. Dubium mihi non videtur ſaxum fuiſſe ſepulcrale. Sepulcrum aut tumulum מצבה vocabant Judaei; quod in Ebraicis epitaphiis alibi etiam occurrit. Et frequentiſſimos fuiſſe olim Londini cippos Judaeorum ſepulcrales veriſimillimum eſt. Nam ante annom ſalutis reparatae MCLXXVII, ſeu Henrici regis ſecundi XXIII, Judaeum alibi ſepeliri non licuit. Rogerus Hovedeous, *Eodem anno*, inquit, *dominus rex pater dedit licentiam Judaeis terrae ſuae habendi coemeterium in qualibet civitate Angliae extra muros civitatum, ubi poſſent rationabiliter & in competenti loco emere ad ſepeliendum mortuos ſuos. Prius enim omnes Judaei mortui Londonias ferebantur ſepeliendi.* De Judaeis autem, qui olim in Anglia agebant, plurima occurrunt tum in vetuſtis commentariis, tum iu tabulis publicis. Antiquiſſima eorum meutio eſt in legibus aliquot Edwardo Confeſſori tributis. *Sciendum*, ibi legimus, *quod omnes Judaei, ubicunque in regno ſunt, ſub tutela & defenſione regis ligia debent eſſe. Nec quilibet eorum alicui diviti ſe poteſt ſubdere ſine regis licentia. Judaei enim & omnia ſua regis ſunt. Quod ſi quiſquam detinuerit eos, vel pecuniam eorum, perquirat rex ſi vult tanquam ſuum proprium.* Ad hunc ſenſum in decreto illo quod *regis Edwardi primi ſtatutum de Judaiſmo* vocamus, Judaei non ſemel dicuntur *tailliables au roy come les ſoens ſerfs, & a nul autre*, i e. *capitationi*, quae *talliagium* appellari ſolebat, *ad placitum regis, & non cujuſquam alius, obnoxii, non aliter ac ſervi ejus*. Et ſatis haec ſuſius interpretantur ea quae conditioois hi miſerae homines ſaepius, pro principum arbitratu, tulere, idque non ſine publica comminatione exſilii, quod poſtmodum etiam ſubierunt nullo redimendum tributo. Et ſingularis erat in Anglia Judaeorum plerumque

ſtatus & rerum eorum adminiſtratio. Cauſarum civilium ad Judaeos ſpectantium diſceptationem coram judicibus qui *juſtitiarii ad cuſtodiam Judaeorum aſſignati* dicebantur, & jure ſingulari moribuſque ad *Judaiſmum* (ut phraſis erat) proprie ſpectantibus in judiciis utebantur, habemus in archivis. Item *Starra.* Hoc nomine inſtrumenta, quibus & Ebraice & Latine plerumque ſcriptis contractus ab eis ſive initi ſive diſſoluti erant, ita dicebantur a שטר, quod *Schetar* aut *Sehtar* ſonat. Elias in Thisbite, שטר שטר חוב שטר כתובה וכן כל לשון שטר בדרז״ל הוא כתב שכתוב בו הממשלה אדם לזולתו עליו והוא לשון התשים משטרו בארץ, id eſt, *Schetar* aut *Shetar dicitur, ut* Schetar *ſive cautio* ſeu *inſtrumentum debiti*, Shetar *ſive cautio* ſeu *inſtrumentum dotis. Similiter omne vocabulum* Schetar *in Rabbinorum noſtrorum (quorum beata ſit memoria) ſcriptis inſtrumentum ſignificat, quo quis poteſtatem* aut dominium *ſuum ad aliud transfert. Eſtque deſumptum ab illo. Num pones poteſtatem ejus* (ſeu משטרו *Miſchtaro) in terris?* Locus quem deſignat eſt in Jobi capite xxxviii. commate 33. Inde habent מנין שטרות *Menain Schetaroth* aut *Schtaroth*, quod *aeram contractuum* ſonat, & pro epocha annorum Alexandreorum iis uſurpatur in tractatu ראש השנה *Roſch Haſchana* ſeu de capite anni qui octavus eſt Seder Moed ſeu ordinis II, in Talmude. Et in commentario vetuſto juris noſtri quem Fletam dicimus; *Contrahentes cum Judaeis vel Judaeabus, pecorantes, & Sodomitae in terra vivi confodiantur; dum tamen manuopere capti per teſtimonium legale vel publice convicti.* Ita libro I, cap XXXVII. Alia quampluria fuere de pignoribus, hypothecis, actionum ceſſionibus, creditorum exactionibus, uſuris, & ejuſmodi caeteris, jura, Judaeis apud majores noſtros propria, quae praetermittimus. Sed quod de ſummo eorum, ſeu, ut vocabantur, *communitatis Judaeorum Angliae*, in Anglia presbytero, ſacerdote ſive epiſcopo in archivis legimus, quoniam de ea dignitate vix quidpiam omnino apud ſcriptores editos occurrit, id adnotare libuit. Hunc tam creare ſolebant reges ſuo arbitratu quam lata ſententia ſummovere, idque jure & certiſſimo & uſitatiſſimo, uſque ad poſteriora Henrici tertii regis, tempora. Id manifeſtum videtur ex regiis aevi quo apud nos floruere Judaei diplomatis. Quod ad creationem regiam attinet, ſatis ſcimus ex Joannis regis diplomate quo Jacobum Judaeum in hanc evexiſſe dignitatem fratrem ſuum Ricardum regem primum innuit, idemque firmat. Diploma in tabulis publicis quae cartas Joannis regis exbibent, ita legitur, parte ſcilicet 1. membrana 28. Cart. 171. anni ejus primi: *Rex omnibus fidelibus ſuis & omnibus & Judaeis & Anglis ſalutem Sciatis nos conceſſiſſe & praeſenti carta noſtra confirmaſſe Jacobo Judaeo de London, presbytero Judaeorum. presbyteratum omnium Judaeorum totius Angliae, habendum & tenendum quamdiu vixerit libere & quiete & honorifice & integre, ita quod nemo ei ſuper hoc moleſtiam aliquam aut gravamen inferre praeſumat. Quare volumus & firmiter praecipimus quod eidem Jacobo quoad vixerit presbyteratum Judaeorum per totam Angliam garantetis, manuteneatis, & pacifice defendatis: & ſi quis ei ſuper hoc forisfacere praeſumſerit, id ei ſine dilatione (ſalva nobis emenda noſtra) de forisfactura noſtra emendari faciatis, tanquam dominico Judaeo noſtro quem ſpecialiter in ſervitio noſtro retinuimus. Probibemus etiam ne de aliquo ad ſe pertinente ponatur in placitum, niſi coram nobis, aut coram capitali juſtitia noſtra, ſicut carta regis Ricardi fratris noſtri teſtatur. Teſte S. Bathonienſi epiſcopo, &c. Dat per manum H. Cantuarienſis archiepiſcopi cancellarii noſtri apud Rothomagum* XXXI *die Julii anno regis noſtri primo.* Crearat ſcilicet Jacobum hunc presbyterum Ricardus primus, dignitatem ei diplomate hoc firmat Joannes. Submoviſſe item presbyterum hunc regem (interveniente ſcilicet judicum ad quorum cognitionem ſpectabant res Judaeorum ſententia) conſtat ex alio Henrici tertii diplomate, quo item *Judaeorum communitati Angliae* primo conceditur, ut impoſterum presbyterum ſeu ſacerdotem ſive epiſcopum ſibi eligerent, ita tamen ut regi electum praeſentarent, atque ejuſdem impetrarent, non aliter, puto, ac ſodalitia decanorum & capitulorum Chriſtiana in epiſcopis eligendis, aſſenſum. Haec diſcimus ex tabulis publicis quas patentes anni 41. Henrici tertii vocamus. In eis, membrana 4, numero 6, habetur quod item interſerere hic viſum eſt. *Rex omnibus, &c. Cum Elyas epiſcopus Judaeus noſter London, pro tranſgreſſione quam fecit tam nobis quam dilecto fratri noſtro regi Alemanniae, a ſacerdotio communitatis Judaeorum Angliae, coram dilectis & fidelibus noſtris* Philippo Baſſet, Philippo Luvel, Henrico de Bathon, Simone Paſſel, *& caeteris juſtitiariis ad cuſtodiam Judaeorum aſſignatis, quos ad tranſgreſſionem illam convincendam juſticiarios noſtros aſſignavimus, per judicium eorundem ad ſcaccarium noſtrum fuerit abjudicatus, & de ejuſdem ſacerdotii officio & de omnimodis aliis officiis & ballivis quas de nobis prius optinuit ſit depoſitus: Nos de conſilio eorundem juſticiariorum conceſſimus praedictae communitati Judaeorum noſtrorum Angliae, per finem trium marcarum auri, quem Creſſe & Haginus frater ejuſdem Judaei nobis, pro eadem communitate, fecerunt, quod praedictus Elyas ſacerdotium illud nunquam in poſterum habeat & recuperet, & quod nullus de communitate illa de caetero ſit ſacerdos niſi per communem electionem communitatis ejuſdem; & quod illa communitas poſt deceſſum cujuſlibet ſacerdotis ſic electi alium eligendi quemcunque voluerint ſacerdotem, liberam babeat facultatem, ac ipſum nobis praeſentandi, ut noſtrum ſuper hoc aſſenſum optineat & favorem. In cujus, &c. T. R. apud* Wodeſtock XX *die Julii.* Sacerdotium ejuſmodi Hagino filio Denlacres Judaeo conceditur ab Edwardo I, ut videre eſt in ejuſdem diplomate, quod habetur in patentibus anni ejus 9, membrana 20. Sed Judaei tandem anno ejuſdem regis XVIII, qui reparatae ſalutis eſt MCCXCIII, ex Anglia in exſilium pulſi ſunt. Et mirum eſt quod, cum inſignes faceret in calendario Judaeorum Rabbi Ori Ben Simeon epochas eorum exſilii ex Francia, Hiſpania, & Portugallia, id quod in Anglia ſubiere omnino omitteret. Et numerus & gentis calamitas ſatis etiam exſilii Anglicani memoriam

exegiſſe

I

exegiſſe videatur. De eo conſulas imprimis Thomam Walſinghamum in Hypodigmate Neuſtriae, & Florilegum. Adjicimus nos iis, quae ſcriptores illi habent, regis ad complures vicecomites (qui provinciarum apud nos annui cuſtodes ſunt) reſcripti formulam qua publica in exſilium proficiſcentibus fides praeſtabatur; *De Judaeis regnum Angliae exeuntibus. Rex vicecomiti Glouceſtriae: cum Judaeis regni noſtri univerſis certum tempus praefixerimus a regno illo transfretandi; nolentes quod ipſi per miniſtros noſtros aut alios quoſcunque aliter quam fieri conſuevit indebite pertractentur, tibi praecipimus quod per totam ballivam tuam publice proclamari & firmiter inhiberi facias ne quis eis infra tempus praedictum injuriam, moleſtiam, damnum inferat ſeu gravamen. Et cum contingat ipſos cum catallis ſuis quae eis conceſſimus verſus partes London cauſa transfretationis ſuae dirigere greſſus ſuos, ſalvum & ſecurum conductum eis habere facias ſumptibus eorundem. Proviſo quod Judaei praedicti ante receſſum ſuum vadia Chriſtianorum, quae penes ſe habent, illis quorum fuerint, ſi ea acquietare voluerint, reſtituant ut tenentur. T. R. apud Weſtmonaſterium* XVIII *die Julii.* Legitur in tabulis publicis quas clauſas vocamus anni XVIII, qui ipſe exſilii eſt, membrana 6. Et ſimilia reſcripta ad vicecomites Eſſexiae, Eboraci, Northamtoniae, Lincolniae, Herefordiae & Suthamtoniae diriguntur. Ejuſmodi aliud reſcriptum occurrit in patentibus ejuſdem anni membrana 14. numero 4. De civitatis autem jure apud chriſtianos Judaeis ſive permittendo, ſive negando, conſulendi imprimis ſunt Sixtus Medices Theologus, libro de foenore Judaeorum, & Marquardus de Suſanis juriſconſultus, de Judaeis & aliis infidelibus.

Notae

Digitized by Google

Notae & Spicilegium

IN

EADMERI

MONACHI *CANTUARIENSIS*

HISTORIAE NOVORUM

SIVE

SUI SECULI

LIBROS VI,

RES GESTAS

(Quibus ipſe non modo Spectator diligens, ſed Comes etiam & Actor plerumque interfuit)

Sub GUILIELMIS I & II, & HENRICO I, Angliae Regibus,

Ab anno nempe ſalutis MLXVI ad MCXXII,

Potiſſimum complexos.

Securus licet AEneam Rutulumque ferocem
Committas: Nulli gravis eſt percuſſus Achilles.

Digitized by Google

Ampliſſimo Doctiſſimoque Viro

JOANNI LINCOLNIENSI

ANTISTITI,

Magni Sigilli Angliae Cuſtodi,

JOANNES SELDENUS S.

NEQUE vero frontem, honoratiſſimo tuo nomine, vir ampliſſime, ideo decoramus quod aut Eadmerus ipſe, aut noſtrae in eum Notae, & Spicilegium, ſive patronatum, ſive tutelam veluti praepilatam, ſibi inde expoſcant. Is enim, plane ingenuus, & omni periculo liberrimus, non modo in aetatem jam olim adolevit juſtam, ſed in aliquot etiam ſecula ſeneſcit; atque adeo nec tutore indiget, nec patrono. Meae autem opellae amplitudinem tuam ſub alterutra ratione, ut praeſidium, implorare, importunum ſane, etiam inſolens forte, merito videretur. Novi utpote olim expertus ſaevos minitabiliter in me concrepantis turbae impetus, & crebras uſque ad ravim conviciorum nubes in horas ſuſtinui; etiam roſus, ſed forſan ut lima: Neque eſt quidem cur meliorem mihi nunc expectem conditionem. Adverſus haec autem te poſcere defenſorem, haud aliud eſſet quam eo niti ut ingruentem impudentiae (ut ſit) ignorantiae & calumniae vim, tuum immerito obtenſum nomen interciperet; id quod aperte foret dignitate tua indigniſſimum, nec mihi omnino conducibile. Spreta enim ejuſmodi, aut prorſus evaneſcunt, aut, ſoluto vigore, in ridicula mutant. Et non tam magni nominis praetentura quam ſpernentis animus abolitionem praeſtat, ubi legitima ἀπόκρισις, ut dixit aliquis, ἡ σιωπὴ τυγχάνει. At ſatis porro fuiſſet cauſae cur haec tibi potiſſimum offerrem, quod, & egregius peritiſſimuſque literarum cenſor & fautor indulgentiſſimus, & audias, & vere ſis. Quippe qui doctrinam ſuo merito in dies cupientiſſimus honeſtes, & ſumptuoſam inſtruendis publico uſui bibliothecis operam impendas; praemium ita ſtudioſis ſimul & armarium, etiam ſine exemplo, ſolicitus parandi. Caeterum nemo eſt vulgi cui eadem deforet cauſa. Mihi igitur non erat, & nolebam eſſe hic unus e multis. Singularis itaque nominis tui praefigendi atque unica ratio fuit, ut, cum Eadmerum, in lucem maxime emiſſum, vivaciſſimum fore non dubitarem; noſtrae ejus editioni inſuerem (quod ita perennaret) teſtimonium libentiſſime agnoſcentis eximium erga me favorem tuum, cujus agnitionis anſam ſi non tum ſolicitius quaererem tum ardentius arriperem, bipedum plane evaderem ingratiſſimus. Etenim non modo inſigni benignitate, atque ea opportuniſſima, prius fere quam tibi omnino innotuerim, in ſummis primo reipublicae faſtigiis poſitus me obſtrinxiſti, ſed fronte etiam continenter exporrecto & animo, variatim, & perpetuo mihi non deſiiſti etiamnum accumulare gratiam. Neque ejus aut intempeſtiva aut moroſa remiſſione laboras, aut inopinatis quaſi paroxyſmis, ſive ad gloriam tui ipſius ſive ad commodum, pro re nata ſimulanter incenderis. Nimio ſcilicet graſſari ejuſmodi morbum tam certum eſt, quam tuum ſibi conſtans judicium, ſerenum candidumque animum inque bonarum literarum atque virtutis ſtudia ubique & juſte propenſum, eo vacare. Hoc volui, vir ampliſſime; atque ita demum non librum tibi nuncupatum mitto, ſed votivam gratitudinis tabulam, ubi diurnet, appendo.

V. *Id. April.* CIↃ IↃCXXIII.

De Eadmeri *editione praefatio.*

QUOD Eadmeri hiſtoriam novorum, uti ſelectam ex numeroſa ſcriptorum noſtratium, nondum typis editorum, claſſe, ante alias, publicaverim, in cauſa maxime erat ſingularis operis praeſtantia; quam in exemplari uno & altero diutius periclitari, indignum plane viſum eſt. Quod vero cum notis adjecerim etiam ſpicilegium, ideo factum eſt, ut ipſo interdum explicatius illuſtrato, & hiſtorica gentis noſtrae materies incrementi nonnihil inde acciperet, & qui res noſtras accuratius condere in poſterum fuerint adgreſſi, diligentius indagandi ſpecimen lucriſacerent. Praeſtantia ejus cernitur tum in reipſa tum in eximio autoris narrandi judicio, pari fide, etiam & non contemnendo ſermonis nitore. Rem ipſam dicimus initia & progreſſus illuſtriorum, in imperio Anglicano, rerum quibus verſabantur reges & ordines regni per intervallum illud quod ab anno MLXVI ad MCXXII protenditur. Conſilia inita, regum & procerum animi, factiones pontificiorum & ſeceſſus, ipſa ſacri conſiſtorii arcana, diſputationes, ſententiae, & quae caetera relatu digniora interveniebant, aperiuntur, inſertis etiam ſaepiſſime tum regiis tum pontificus atque aliorum literis quae, ut neceſſarium ſupplementum, apprime conducant. Judicio autem omnia ejuſmodi & locata & compacta ſunt, ut ferme nihil, quod in hiſtorico merito velles, hic deſideretur, nihil alibi, in copioſa veterum apud nos autorum, ſive in luce proſtantium ſive in ſacrariis vetuſtatis deliteſcentium, ſit aequiparabile. Egregio enim materiae delectu uſus, in ea diſponenda haud indiligentior eſt. Filo neque inaequali neque levicularum narrationum ſeu fabularum portentoſarum inſitione male deformato (ad miracula enim non omnino divertit, excepto duntaxat unico, de Athelcide virgine velata, loco qui periodo una & altera breviſſime abſolvitur) nec abſurda rerum, quae nihil omnino ad inſtitutum attinent, impactione abrupto, omnia artificioſe contexuit. Vitiis enim hiſce, quibus ille vacat, uti pudendis intertrimentis, ſcatere pene caeteros omnes priſcos rerum Anglicanarum conſarcinatores notiſſimum eſt Nec claſſico, rei nempe bellicae plane inſcius, ſeriem turbat, ſed civiliora duntaxat ſumma diligentia exequitur, quod etiamſi in arcto ſit, non tamen eſt inglorius labor. Fidem autem non impari conſcripſiſſe eum inde exiſtimo, quod cum & Anſelmo & Radulpho archiepiſcopis Cantuarienſibus eſſet chariſſimus aſſiduuſque utrique miniſter, & in Anſelmi porro atque adeo in pontificis Romani partes, dum acerrime agitabatur illuſtris illa de inveſtiturarum jure quaeſtio, propenſiſſimus; frequentia nihilominus ordinum tam ſacrorum quam civilium ſuffragia in avito regum jure decernendo, & quae ſunt alia ad id ſpectantia, ita plene enarrat, ut quod renitentibus pontificiis magis adverſaretur nihil prorſus dici potuiſſet. Quantus fuerit Anſelmo dixerit ipſe. [a]*Continuus comes B. Anſelmi*, inquit, *dum vivere* *eſſe ſolebam*; & *itineris ejus & labores comites fuimus*. Quantus item Urbano II, & quali apud Anſelmum pollentia aeſtimatus, diſcere licet ex unico [b] G. Malmesburienſi monacho qui potiorem etiam hiſtoriarum ſuarum partem Eadmero debet. *Obedientiae*, ſcribit ille de Anſelmo loquutus, *pertinax cuſtos, cum archiepiſcopus liberae poteſtatis eſſet, rogavit papam Urbanum, ut ſibi aliquem proponeret cujus juſſis vitam diſponeret. Is Eadmerum exhibuit, cujus Anſelmus juſſa tanti faciebat ut, cum eum cubili locaſſet, non ſolum ſine praecepto ejus non ſurgeret ſed nec latus inverteret.* Radulphus autem qui Anſelmum excepit, quanti eum haberet, & quali conjuncti fuerint invicem neceſſitudine, ſatis elicitur ex Radulphi epiſtola ad Conradum Priorem Cantuarienſem. [c]*Praemitto vobis fratrem*, ita ille, *& amicum noſtrum dominum Eadmerum omnium laborum, & actuum noſtrorum conſcium, & ſocium* Quin nemo eſt hominum, puto, qui hiſtoricum ſacrae familiae merito addictiſſimum & devinctum, ipſum etiam in ea clariſſimum & honoribus ſane cumulatum (vitam ejus, ubi haec expreſſiora, ſtatim ſubjungimus) ſui interea ordinis praeſidum ſententiam, adverſus eos quos non modo totis viribus tueri nitebatur, ſed in quorum maxime [d] honorem opus aggreſſum eum eſſe palam eſt, uno ore ac planiſſime latam narrare crederet, niſi idem praeterea, fidiſſimum eum fuiſſe, ac ejuſmodi qui alterutrius partium ſtudiis veritatem longe praeverteret, ſibi haberet perſuaſiſſimum. At vero ecce ipſa in regis & ordinum comitiis antiſtitum vocabula ex ipſorum ore ab eo excepta & fideliter vulgata. [e]*Si ſecundum Deum quod nullatenus voluntati regis obviare poſſit, conſilium a nobis expectas*, (Anſelmum alloquuntur caeteri epiſcopi,) *fruſtra niteris, quia in hujuſmodi nunquam tibi nos adminiculari videbis.* Sonat autem hic *ſecundum Deum*, id totum quod ad res eccleſiae forenſes & politiam ſacram, ut in notis fuſius diximus, ſpectabat, & *chriſtianitatis* vocabulo ſignanter non ſemel memoratur. Poſtea item, *quicunque regiae dignitatis ei conſuetudines tollit. coronam ſimul & regimen tollit. Unum quippe ſine altero decenter haberi non poſſe probamus. Sed recogita, rogamus te, & Urbani illius qui offenſo domino rege, nil tibi prodeſſe, nec ipſo pacato, tibi quicquam valet obeſſe, obedientiam abjice, ſubjectionis jugum excute, & liber, ut archiepiſcopum Cantuarienſem decet, in cunctis actibus tuis voluntatem domini regis & juſſionem expecta.* Hujuſmodi compluria apud eum occurrunt, & apertiſſima ſunt (ſi tam autoris conditionem quam gliſcentes utrinque factiones ſpectaveris) teſtimonia, eum ſummopere veritatis infractae crimen fugiſſe, atque adeo ut prudentiſſime ubique proſpexiſſe videatur, ne ſive malignitate, quae falſam, uti dixit hiſtoricorum princeps, libertatis ſpeciem obtendit, infenſus, ſive adulatione, quae verus foediſſimae ſervitutis

[a] Eadmerus lib. 5. pag. 123. & lib. 4. pag. 106. edit. Lond. 1623.
[b] De geſtis pontif. lib. 1. pag. 130. edit. Londin.
[c] Eadmerus lib. 5. pag. 123.
[d] Vide lib. 5. initio.
[e] Idem lib. 1. pag. 27, 28.

character

character eſt, obnoxius deprehenderetur. Ita bona eum fide animoque veritatis amantiſſimo ſcripſiſſe oſtendimus. Quod ſi, illo, ut oportet, conceſſo, dubitetur an ei ejuſmodi eſſet rerum uius qui, veritatis adeo amantem, vero ſatis inſtructum redderet; certiſſimum eſt vix eum quidquam narraſſe cui teſtis atque ſpectatur diligens non interfuit. [f] *Mihi*, inquit, *ab infantia hic mos erat, ſemper nova quae forte, ſed maxime in eccleſiaſticis, occurebant diligenti intentione conſiderare*. Etiam plerumque comitem & actorem pontificiis, maxime dum Anſelmus in vivis agebat, adfuiſſe palam eſt. Quin cum bene noverit rerum in publico geſtarum narrationem male convenire homini experientia publica alieno, deſidi, & in ſolitariae vitae clauſtris arctato, ſe poſt mortem [g] Anſelmi *in privato converſantem* vocat, eoque nomine velut bant ſatis idoneum hiſtoriae ulterius protrahendae modeſtius perſtringit, quem tamen etiam caeterorum, quae inde perſequitur, ſcientiſſimum fuiſſe ipſa materia planiſſime convincit. Neque alia interſeri voluit quam ea quorum ſcientiſſimum ſe certo ſciebat. Qui igitur tam egregia genuinae libertatis ſpecimina in iis enarrandis quae partibus, in quas ipſe pronus trahebatur, maxime adverſantur, exhibuit, neque ipſum ſe rerum quas omnino narrat ignarum eſſe potuiſſe manifeſto oſtendit, quin & notitiae ſuae terminis adeo prudenter ſe coercet, eum ſane neque inſcitiae reipublicae, nec libidine aſſentandi, nec rurſus odio adverſus dominantes (quae tria veritatem hiſtoricam aeque ſolent intervertere) poſteros feſelliſſe exiſtimo. Atque hiſce Guilielmus Malmesburienſis [h] aſtipulatus, eum *ſuorum temporum hiſtoricum ſinceritate veritatis laudandum vocat*.

In ſermone vero nitor ejuſmodi reperitur, ut, ſi veteres rerum noſtratium ſcriptores ad unum omnes diligentius evolveris, hujus fuerit incomparabilis. Stylum ſane aequabilem ſatis, gravem, & hiſtorico, ut aetas tulit, dignum prae ſe fert, vocabula etiam fere ubique pura. Habentur, fateor, loco uno & altero *implacitare*, *alodium*, *forisfacta*, & ejuſmodi forſan paucula alia quae faſtidientis forſan ſtomachi grammaticis, qui ad naſcentis Caeſariani imperii aevum ita omnia ridicule exigunt, ut res ipſas inprimis utiles libentius ignorari velint quam delicatulis auribus per vocabula Cicerone, Saluſtio, Tacito, Livio, aut aliis ſcriptoribus qui tunc floruere claſſicis, minime reperta, immitti. Sed Latinitatem alias, qua indulſit illud ſeculum, nitidam minime adeo deformant hi naevi. Caeteri quos terimus ſive coaetaneos, ſive priores, ſive recentiores (de vetuſtis interim loquor) barbarie, ſquallore, & ſordium congerie, prae Eadmero, plerumque deturpantur. Unicus enim ferme eſt Malmesburienſis ille monachus qui hactenus in vetuſtae claſſis hiſtoricis noſtris primas tenuit: & merito mehercle, ſi cum caeteris ſive proſtantibus ſive antiquariorum loculis ſervatis componetur. Sed vero etiam Malmesburienſem hic noſter ſtylo ſaltem aequat; in caeteris autem (continentem dico narrandi formulam, fidem quae rerum nititur uſu, delectum, & aſſiduam inſtituto ſtrictim exequendo accurationem) longo plane intervallo ſuperat. Quin ipſe Malmesburenſis; *Nec vero noſtram*, inquit, *effugit conſcientiam domini Eadmeri ſobria ſermonis feſtivitate elucubratum opus. in quo a rege orſus Edgaro uſque ad Willielmum primum raptim tempora perſtrinxit. & inde licentius evagatus uſque ad obitum Radulphi archiepiſcopi diffuſam & neceſſariam hiſtoriam ſtudioſis exhibuit*; quae pene tranſcribit Joannes Balaeus in introductione pro hiſtoria formanda Centuriae XIII ſubnexa. Alibi etiam Malmesburienſis de Guilielmo II. verba faciens, *Superſedendum eſt*, inquit, *in hiſtoria quam reverendiſſimi Eadmeri praeoccupavit facundia*.

Incrementi autem quod materiae hiſtoricae in ſpicilegio adtulimus, nihil omnino obtruſimus quod non eſt fideliter deſumptum aut ex actis publicis, quae tamen in archivis deliteſcunt, aut ex MSS. autorem fide digniſſimorum exemplaribus, quae res ejuſdem aevi, nullibi in libris hactenus editis repertas, ſubminiſtrant, aut ex locis aliquot ſcriptorum typis quidem mandatorum ſed qui vulgo legentium vix nomine tenus noti, ſaltem minime obvii ſunt neque hiſtorico lemmate, quod indiligentem indagantium turbam invitet, inſigniti. Et quicquid hoc nomine intelligimus, ad hiſtoriae Eadmerianae intervallum ſpectat. Caetera, quae ſubinde ac pro re nata accedunt, de recentiori aevo, teſtimonia, in notis cenſemus. Acta autem publica quorum praecipuus in ſpicilegio uſus erat, ſunt illae Guilielmi primi tabulae cenſuales ſive Anglicani imperii breviarium ſeu notitia, quam Domesday vocitant, in qua, quoſnam jugeratim agros, quas ſylvas, prata, qua clientelaris juris formula, quot ſervos unuſquiſque viritim poſſideret, qualeſnam inſuper clientes glebae beneficiis obſtrictos haberet, quanto proventuum annuorum valore beatus exiſteret, atque id genus nonnulla alia, provincialium aliquot (qui ad hoc munus jurati) fide deſcribuntur. Neque de ſubditorum tantummodo ſed de regiis facultatibus eodem modo anquiſitum eſt. *Iſte rotulus* (inquit Ingulphus qui deſcriptioni coaetaneus erat) *vocatus eſt rotulus Wintoniae, & ab Anglicis pro ſua generalitate omnia tenementa totius terrae integre continente*, Domesday *cognominatur*; id eſt, dies judiciarius, Dome enim Anglis eſt judicium. Sed vetuſtus autor dialogi MS. de Scaccario (Gervaſium Tilburienſem, qui ſub Henrico II. floruit, eum eſſe plerumque exiſtimatur) in archivo fiſcali cum tabulis hiſce ſervati, *ob hoc*, inquit, *nos eundem librum Judiciarium nominamus, non quod in eo de propoſitis aliquibus dubiis feratur ſententia, ſed quod a praedicto judicio non licet ulla ratione diſcedere*. De hiſce tabulis decantatiſſimis, apud Ingulphum, Guilielmum Malmesburienſem, Florentium Wigornienſem, Henricum Huntingdonienſem, Matthaeum Pariſium, alios, plura memorantur. Et ex Roberto Glouceſtrenſi MS. qui, annis abhinc CCCL aut circiter, rythmis Anglicanis hiſtoriam a Bruto auſpicatus in ſui aevum contexuit, hoſce etiam qui & rem attinent & vetuſti ſermonis noſtri ſpecimen praebent, adnotare hic non piguit.

The King William vor to wite the worth of
his Londe
Let enqueri ſtreitliche thoru al Engelonde,
Hou moni ploulond, and hou moni hiden alſo

[f] Lib. 2 pag. 50.

[g] Lib. 5. pag. 107.

[h] De geſtis regum lib 4.

Were in everiche Site, and wat thi were
worth thereto,
And the Rents of each Toun, and of the
Waters each one
That wurthe, and of Wudes eke, that there
ne bileved none
But that he wiſt wat thy were wurth of al
Engelonde,
And wite al clene that wurth therof, ich un-
derſtonde.
And let it write clere inou, and that ſcrit
dude iwis
In the treſorie at Weſtminſter; there it put is:
So that ure Kings ſuth, when thi canſome
toke
And red wat folc might give, they fund there
in thor boke.

Atque etiamnum Weſtmonaſterii in archivo fiſcali quod receptum Scaccarii dicimus, & perpulchre exaratae & integrae ſervantur, duobus voluminibus, quorum utrumque archetypum eſt, comprehenſae. Neque puto alibi in orbe chriſtiano actorum publicorum autographa, quorum ſaltem ratio aliqua habenda eſt extare quae non ſeculis aliquot, hiſce cedunt. At vero occurrit quod de iis non intempeſtive hic monendum duxi, nimium ſcilicet falli plerumque ſcriptores noſtros tum in harum materie incaute enarranda, tum in ipſo tempore quo conficiebantur, deſignando. Materiam ita memorat Guilielmus Malmesburienſis ac ſi cenſum omnium capitum in eis praeter alia reperirentur. Henricus autem Huntingdonienſis, ac ſi quot ſimul unicuique animalia, fuiſſet indicatum; uti Thomas etiam Walſinghamius in Hypodigmate. Et Florentius non ſolum *quot animalia*, ſed & *quantum vivae pecuniae quiſque poſſidebat*, deſcriptum narrat. Matthaeus vero Pariſius, *quot animalia ſufficerent ad unius hidae culturam & quot milites* in unaquaque provincia. Florilegus tantundem, & porro *quid uni militi ſufficere poſſit*. Polydorus autem in haſce relatos ſimul ſcribit *milites qui ſtipendia facerent*. Alia horum quilibet habet, quae vera; ſed in biſce, quae jam notavimus, recenſendis nemo eſt eorum qui non hallucinatur; & cum iis non pauci. Neque memini quemquam in evulgatis recte tradidiſſe quid hae complectantur, praeter unicum Ingulphum qui & rei geſtae teſtis erat. *Totam terram*, inquit ille, *deſcripſit* (Guilielmus nempe I.) *nec erat hida in tota Anglia quin valorem ejus & poſſeſſorem ſuum ſcivit; nec lacus, nec locus aliquis quin in regis rotulo extitit deſcriptus ac ejus reditus, & proventus, ipſa poſſeſſio regiae notitiae manifeſtatus, juxta taxatorum fidem qui electi de qualibet patria territorium proprium deſcribebant.* Atqui ad hanc rem multo accuratius (ſed in cenſu capitum etiam hallucinatus) autor anonymus vetuſti codicis MS. qui breviarium eſt villarum & fundorum quorum proprietarii tunc erant antiſtes & ſodales Elienſes. In eo praedia quae biſce tabulis numerata ad Elienſes ſpectabant, recenſentur, praefixo literis miniatis hujuſmodi lemmate. *Hic ſubſcribitur inquiſitio terrarum, quomodo barones regis inquirunt; videlicet per ſacramentum vicecomitis ſcirae, & omnium baronum & eorum Francigenarum, & totius centuriatus, presbyteri, praepoſiti, VI.* [i] *Villani uniuſcujuſque villae. Deinde quomodo vocatur manſio, quis tenuit eam tempore regis Edwardi. Quis modo tenet, quot hidae, quot carrucatae in dominio, quot hominum, quot villani, quot cottarii, quot ſervi, quot liberi homines, quot ſochemani, quantum ſylvae, quantum prati, quot paſcuorum, quot molendinis, quot piſcinae, quantum eſt additum vel ablatum, quantum valebat totum ſimul; & quantum modo, quantum ibi quiſque liber homo, vel* [k] *Sochemanum habuit, vel habet. Hoc totum tripliciter; ſcilicet tempore regis Edwardi, & quando rex Willielmus dedit, & quomodo ſit modo; & ſi poteſt plus haberi quam habeatur.* Sequuntur demum eorum nomina qui jurati, jam dictorum in provincia Cantabrigienſi praediorum, praeter adſcriptitios glebae, ſervitutes & ejuſmodi alia ad ea attinentia, recenſitionem juxta regii inſtituti formulam, exbibebant, ubi videre etiam licet, & conditionem interdum juraturum & legitimum eorum in illo aevo numerum, quod non alibi, ſi bene memini, reperitur. Ita autem anonymus ille, nec ipſo cenſu, ni fallor, recentior, uti etiam ſuadent ipſarum literarum ductus. *Iſti homines juraverunt in* Staplehou *hundredo; Nicholaus de* Chencta, *Willielmus de* Chipenham, *homo Gaufridi, Hugo de* Heſelinge, Warin *de* Saham, *Rodbertus Anglicus de* Fordham, Ordmar *de* Billingeſham, *Alanus de* Burewelle, Alurix *de* Snelewelle. *Iſti homines juraverunt in* Cavelai *hundredo, ſcilicet Ricardus praefectus hujus hundredi, Edwardus homo Alberici de* Ver, *Radulfus de* Hotot, *Willielmus de Mara,* Standard *de Severlaio, Frawinus de* Quetelinge, *Carlo de Cavelaio, Wlmarus homo* Wighen. *In hundredo de* Stanas *juraverunt homines, ſcilicet Aleranus, Roggerus, homo Walteri Giffardi, Ricardus praefectus hujus hundredi, Farmannus, Huſcarlo de* Suafham, *Leofwinus,* Harald, *homo Hard. de Scalariis, Aluricus de* Wiburgeham, *& alii omnes Franci & Angli de hoc hundredo juraverunt. In* Trepeſlau *hundredo juraverunt homines, ſcilicet Radulfus praepoſitus hujus hundredi, Willielmus de Caleio, Radulfus de Barentona, Teobaldus homo Hard,* Standarde *de* Hauckeſtune, Godrix *de* Fulmere, *Alvricus de* Treppeſlau, *Sigar Dapifer & omnes alii Franci & Angli de hundredo juraverunt. In* Radfeild *hundredo hii juraverunt Manfridus, David de* Beleſham, atque alii nonnulli, hoc etiam adjecto (ut pleriſque centuriis; ſed non omnibus) *& omnes alii Angli & Franci de hoc hundredo juraverunt.* Sed in duobus ſequentibus, Rammedic & Witleſford dictis, id omittitur, quod idem poſtea fit in duobus hundredis de Ely qui conveniunt apud Wicheſordam. Caeterum in juratis, qui in centuria Rammedic, AEdwinus presbyter habetur, uti & in centuria Stow dicta Warinus presbyter, & in Pampeworda Godwinus presbyter; alibi ibidem Leodmannus presbyter. Atque ita, cum viginti plus minus cenſitae ſint jam dictae provinciae centuriae, in quatuor duntaxat

[i] Ita MS. forte *Villanorum*.

[k] Ita MS. ſed lege *Sochemanus*.

reperitur

reperitur presbyter juratus. Caeteri plerumque deſignantur aut villis quas incolebant, aut patris nominibus, aut familiis quarum in clientela degebant, addita interdum muneris alicujus ſive domeſtici ſive villatici nota; ut, Paganus Dapifer, Willielmus homo Picoti Vicecomitis, Tehel praepoſitus abbatis Ely, Wido homo abbatis de Rameſeio, Oſmundus homo Gileberti de Gant, Robertus filius Warini, Gosfridus coneſtabulius abbatis, Robertus camerarius, Sitiz homo comitis Euſtachii, & ejuſmodi complures alii. Nonnunquam etiam praepoſitus hundredi inſeritur; ſed rarius. Ita, quod miniatum jam dictum lemma promittit, id, ſive in juratorum nomenclatura, ſive in reipſa de qua anquiſitum eſt, haud ſatis eſt compertum. Quin diſcrepat ſaepius ipſe cenſus ab eo qui in tabulis illis Guilielmianis quarum fides omni exceptione planiſſime major eſt. Animalium autem numerus, pecuniae aeſtimatio, aut capitum cenſus (alius quam quo ſervi & clientes cenſiti) non omnino in his reperitur. Neque alias quam has ipſas eorum quem intellexiſſe certiſſimum eſt, quod ipſa temporis ratio facile etiam perſuadebit. Sed in eo ſimiliter peccatum eſt. Balaeus centur. II. ſcript. LVI. Angliam deſcribi fecit (Guilielmus I.) anno regni ſui XVII & in volumen redigi, quod in Londinenſi praetorio juxta Fabianum huc uſque ſervatur. Et illud Anglice vocabat Domesdaie, quod neminem parcat ſicut nec magnus ille dies. Sed (ut obiter moneam) aut archivum fiſcale, quod Weſtmonaſterio eſt, intelligit, aut plane etiam in loco fallitur cum Balaeo Fabianus. Caeterum in anno antichroniſmus eſt. Nam ante annum Guilielmi viceſimum deſcriptio haec non eſt abſoluta; immo in eo facta. Teſtis eſt omni exceptione longe major voluminum eorum, in quae referebantur, alterum & minus quo ſeorſim cenſitae ſunt Eſſexia, Norfolcia, & Suffolcia. In hujus calce, literis majuſculis, nec ipſa deſcriptione recentioribus, adjectum eſt,

ANNO MILLESIMO OCTOGESIMO SEXTO AB INCARNATIONE DOMINI, VIGESIMO VERO REGIS WILLIELMI, FACTA EST ISTA DESCRIPTIO, NON SOLUM PER HOS TRES COMITATUS SED ETIAM PER ALIOS.

Recte ideo Florentius, in temporis utpote calculo prae caeteris diligentiſſimus, in annum MLXXXVI. conjicit. Nec male Thomas Walſinghamius qui octogeſimo ſeptimo collocat, uti etiam Radulphus de Diceto MS. atque alii. A natalibus enim Servatoris putabant illi, ut a conceptione Florentius; unde & abſolutam eſſe deſcriptionem in eo quod feſta illa intercedunt intervallo elicitur. Caeterum ſuos etiam habuit autores Balaeus, eoſque melioris notae, ac Fabiano magis ſpectatos: Matthaeos dico, Florilegum & Pariſium, atque Rogerum Wendoverium MS. praeter alios complures qui anno MLXXXIII tribuunt, id eſt XVII Guilielmi. Sed hi omnes jure velut ſucceſſionis tranſmiſſum errorem exceperunt, nec fidem, quae cum ipſo autographo queat decertare, magis facere poſſunt quam alii nonnulli quibus Edwardus Confeſſor hujus operis autor aſſeritur. Sed tantae illi ignorantiae poenas inde ſatis luunt, quod de re ſibi prorſus ignota, temere nec ſine fiducia, verba feciſſe palam dignoſcuntur. Qui enim cunque paginam ejus aliquam puto omnino inſpexerit, Guilielmi, ſaltem non Edwardi, fuiſſe, ut planiſſime is agnoſcat, neceſſe eſt. Neque alius proculdubio eſt liber ille quem Conradus Geſnerus rem ipſam ignorans, ſed audacter nimis & imprudenter ignoto ſibi libro titulum formans, in bibliotheca ſub nomine libri I. de die judicii ultimo Guilielmo noſtro tribuit. Specimen eorum, quae tabulas haſce occupant, luculentius & fuſius habetur apud Ingulphum; ubi Guthlaci, Crowlandenſis coenobii numinis tutelaris, latifundia inde tranſcribuntur. Neque alias tabulas, quae merito publicae dicendae ſunt, in Edmeriano intervallo exaratas omnino in archivis habemus. Quae, ex autographis olim deſumpta, in actis recentioribus extant, nonnulla ſuo loco etiam introduximus.

Codices autem MSS. quos teſtes ſine loco & nomine laudamus, omnes (uti etiam ipſum unde haec editio) ſuppeditabat inſtructiſſima illa, & quantivis precii, bibliotheca nobiliſſimi, eruditiſſimi, mihique amiciſſimi viri Roberti Cottoni equeſtri dignitate, & ea, quam baronetti, dicimus, clari, qui non modo comparandis ingenti ſumptu libris MSS. iiſque ſelectiſſimis, ſed etiam humaniſſime iis atque propenſiſſimo in bonarum literarum & rerum civilium ſtudioſos animo communicandis, immortalem tam apud exteros quam populares meritiſſimo nactus eſt famam. Sed vero quamplurima ad intervallum hujus hiſtoriae ſpectantia, & in codicibus MSS. reperta in ſpicilegio conſulto praetermiſimus. Ejuſmodi autem ea ſunt quae propriam magis editionem, utpote juſta volumina confectura, quam in aliena appendice locum ſibi merentur. Verbi gratia, Lanfranci in jam dicta bibliotheca atque etiam (ſi bene memini) in ea, quae eſt Benedictini collegii Cantabrigiae, extat inſtauratio vitae ſolitariae cum praefixa ejuſdem epiſtola, quae plane ad hiſtoriam illius aevi ſacram apprime pertinet. Neque alia eſt ab eo libro quem de ceremoniis monachorum ei tribuit Balaeus cent. XIII. ſcript. XII. Anſelmi item, qui totus in hoc aevum incidit, habentur in Cottoniana epiſtolae MSS. CXXVII quarum nulla omnino edita eſt in tribus illis epiſtolarum ejus libris a Joanne Picardo nuper evulgatis. Sed praeſtantiſſimae ſunt & ad rem qua aevum illud exercebatur maxime faciunt. Exemplar quo ſervantur habet etiam caeteras illas publicatas, atque haſce ſubinde interſertas nec omnino continente ordine ſeorſim alicubi locatas. Dominum autem agnovit olim Joannem de Grandiſono epiſcopum Exonienſem, qui ſua manu anno ſalutis MCCCLXIIII haec, teſtandi animo, praefixit. *Do & lego cuicunque archiepiſcopo Cantuarienſi ut memor ſit miſeri Johannis de Grandiſono Exonienſis qui hoc manu ſua ſcripſit. Hic poteſt videri ſtatus tam eccleſiae quam regni Angliae.* Farragines etiam hiſtoricas nondum typis editas, ad hoc ſpatium tamen attinentes, apud locupletes autores legimus; Ailredum nempe Rhievallenſem, Radulphum de Diceto (qui tamen plurimas Eadmeri paginas expilavit) Osbernum Cantuarienſem, Turgotum Dunelmenſem, qui in hoc intervallo floruere, alios etiam citerioris aevi, Petrum ſcilicet Bleſenſem (qui Ingulphum inſequentis ſeculi hiſtoria continuat) Robertum Knightonum canonicum Leiceſtrenſem, Joannem Bramptonum Coeno-

Coenobiarcham Jornallenſem, Thomam Rudbornum monachum Wintonienſem, Thomam Wikium canonicum Oſneienſem praeter alios ejuſmodi qni minorum ſunt gentium, at luce ſane digni. Leges item Henrici primi etiamnum extant in libro MS. quem Rubeum dicimus, in archivo fiſcali penes commentarienſ. m regium; & earundem exemplaria occurrunt alia vetuſta. Horum ſimilia ſunt compluria. Caeterum eorum omninm ſive ſigillatim ſive junctorum (ut voluminnm ratio tulerit) editionem potius expectandam aeſtimavimns, quam fruſtratim pro arbitratu noſtro diſcerpta eorum membra hic Eadmero mancipanda; quod forte etiam futuram eorum editionem ſaltem tardaret, ſi ejus ſpem non omnino (quod timendum forſan eſſet) interim aboleret. Quod igitur ex MSS. codicibus in ſpicilegio praeſtitimus haud aliud fere eſt quam adnotatio fragmentorum hiſtoricorum aut breviuſcularum narrationnm ejnſmodi quae ad ſpatium, quo clanditur Eadmeri hiſtoria, ſpectant, nec tamen aliam qnam hujuſmodi editionem jnre expectant Id genus ſunt praecipue Edgari ſanctio Latino-Saxonica de ſolitariae vitae ſodalitiis, Gnilielmi leges quae Ingulpho edito conjungi debuiſſent, alia quae depromſimus ex MSS. quae vix unquam in lucem alias proditura credidimus.

Libri autem typis jampridem mandati, e quibus quidpiam deſcripſimus, pauci quidem ſunt; & in iis primum obtinet locum Guilielmi Lambardi archaeonomia unde auctarium adjecimus legibus Guilielmi regis quae non vulgaris pretii aeſtimandae ſunt cuiquam naſcentis imperii in Anglia Normannici rationem curioſius perpendenti. Caeteras quae in vulgaris ſive hiſtoricis ſive annalibus noſtris obviae ſunt, conſulto praetermiſimus, ne ex loco celebrioti in obſcurum traducerentur. Quin etſi in hiſtoriis Normannicis, pridem a Duciano, Lutetiae, editis, interſerantur quaedam antea vulgo inauditae, maluimus tamen inde lectores petere quam nos actum agendo itertato publicare. Videſis in iis Guil. Pictavienſem, pag 207. C. & Ordericum Vitalem eccleſiaſticae hiſtoriae lib. IV, pag. 505 & 506. Normannorum enim rebus vetuſtis adeo noſtrae plerumque intermiſtae ſunt nt non ſine ignavia aut inſcitia praeteriri illae poſſint, ſi qnis de noſtris diligentius conſulat. Neque alio conſilio uſi ſumus de ſcriptoribus qui univerſaliore rerum deductione ſeu annales ſeu hiſtorias ſive quid ejuſmodi reliquere, cum ipſa lemmata ſeu librorum frontes, licet minime nominatim, ſatis indicent res etiam noſtrates in eiſdem locum ſuum neceſſario eſſe ſortitas: Baronium intelligo, Binium qui ſynodos congeſſit & pontificum Romanorum epiſtolas, Snrium, centuriarum Magdeburgenſium autores, etiam Antoninum, Vincentium, ejuſmodi alios. Nam praeter ea quae ad hoc intervallum ſpectantia ab editis rerum noſtrarum notiſſimis ſcriptoribus deſumpſit Baronius, habet etiam (ut exemplum adjiciam) pleraſque Lanfranci archiepiſcopi Cantuarienſis epiſtolas non familiares illas, ſed quae illius aevi politiae lucem maximam afferant. Earum, ni fallor, ſe agnoſcit ipſe exemplar accepiſſe a clariſſimo & doctiſſimo viro Nicholao Fabro Petriſcio curiae Aquenſis adſeſſore digniſſimo atque amico mihi plurimnm obſervando. Neque ex alio traduxit exemplar ſuum, ut andivi, Petriſcius quam ex Cottoniano quod vetuſtiſſimum eſt & alias etiam exhibet quarum pleraeque familiares ſunt & nihil omnino publici complectuntur. Unam autem & alteram de Orcbadum inſulis nos adjecimus, quae, ſi bene memini, uon alibi typis leguntur. Sed interim monendus eſt (ne quid gravius dicam) [1] Joannes Picardus qui Anſelmi epiſtolas aliquot abhinc annis in lucem emiſit, nimia ſe injuria Balaeum noſtrum ventoſae inſcitiae poſtulaſſe, ubi ſcribit, *Balaeus centuria* XIII *ſcriptorum Britanniae, ob unam aut alteram a Lanfranco datam epiſtolam numerat lib.* I. *epiſtolarum. Sic inflat*, inquit, *ventoſus homo quae non vidit.* Sed temere nimis haec. Nam ex unico Baronio diſcere poterat non pauciores extare Lanfranci epiſtolas quam quae librum quidem juſte conficerent; neqne ſane adeo parvum, ſi familiares adjicerentur, quae operarum artificium, caeteris jam editis, non omnino merentur. Epiſtolas igitur, quas diximus, potius a Baronio, ubi proſtant, petendas quam huc transferendas etiam duxi. Idem de nonnullis aliis apud eundem, apud Bininm item in Gregorii VII. Paſchalis II. & Urbani II. epiſtolis, Magdeburgenſes etiam, & qui ſunt id genus alii, dicendum. Hiſce annumeranda Anſelmi vita ab Eadmero conſcripta quae proſtat. Ejuſdem item epiſtolae editae quarum nullam fere adnotavimus nedum tranſcripſimus. Nugas enim plane atqne incaſſum egiſſem, ſi expilatis aliorum theſauris qui omnibus aeque paſſim aperti neminem non aeque invitant, meum repleviſſem, quod ſimul de pontificum Romanorum, vicinarum gentium, ſacri item belli, hiſtoriis & annalibus, atque vitis coaetaneis, quibus res noſtrates ſubinde involutae, dictum velim.

Hiſce ita praelibatis, ſpecimen demum indagandi, quod in hac noſtra opera praebemus, uberiori parum indiget explicatione. Nemo enim eſt, puto, hominum qni jam dicta percurrerit, quin ipſam ſatis imbiberit in re gentis noſtrae hiſtorica indagaodi rationem minime vulgarem, ſi conſilium in hiſce noſtrum, quod aperuimus, ſaltem obſervaverit. Dum enim non ſolum ea quae conſulto omiſimus, verum etiam quae obtrivimus in ſpicilegio reconditiora (ut ferunt aevi reliquiae) indaginis veſtigia atque nimis inuſitatos anfractus ita patefecimus, qualenam interim ſpecimen illud eſſe intellexerimus, ſatis, ni fallor, indicavimus. Atqui ut nſui indaginem ejuſmodi & magno fore & neceſſario (ſi nempe cum diligentia & judicio fiat) ita nimium neglectam hactenus eam eſſe, qua ignavia ſcriptorum, qua inſcitia, certiſſimum eſt. Licet enim hiſtoriae Anglicanae apud nos conſcribendae cupidinem ita laevire nti Abderiticum olim illud malnm (quod ad ſimilem rem facete advertit Lucianus) fas non ſit dicere; mali tamen Abderitici, in illo ſcriptitantium proventu quem congerendis rebus noſtris (quae disjectae nt ὡς ἀμελητῶν, & ignavis inacceſſae) hoc ſeculum tulit, velut ſymptoma forſan videatur, adeo rerum ignoranter ab aliis traditarum moles, elegantias verborum, rotunditates ſententiarum, ſtyli decorem, & quae ſunt id genus alia efflictim duntaxat, uti fit, etſi ſaepius infeliciter, aucupari; neque interim prudentius materiari, neque ea primo fidelitet, non ſine diligentiſſimae

[1] In notis ad Anſelmi lib. 1. epiſt. 22.

indaginis

I

indaginis examine, colligere quae tali accuratione, tali ornatu, tum ſolum digna cenſenda ſunt, poſtquam cum judicio perpenſa, poſtquam eorum, qui praeceſſerunt, oſcitanter audaculorum erroribus libera, cum omnium undique, qui ea tractant, ſcriptorum locis comparata, ad veritatem tum codicum vetuſtatis receſſu interiore latentium, tum actorum publicorum (quorum ingens & ab hiſtoricis noſtris fere intacta apud nos meſſis eſt) exacta demum atque limata fuerint. Haec enim ſive incogitantia ſive deſidia ſive inſcitia ſecure praetervehi, atque eo ſolummodo niti ut apto dicendi genere atque ordine omnia, ſine juſto examine ab autoribus proletariis, ut evenit, accepta, contexantur, perinde eſt atque ſi pellem quis leoninam & clavam forte nactus, Hercule ipſo, ſive ob metum ſive ob ignaviam non quaeſito ſed libenter neglecto, proſtitutae Omphalae potius ſeu obvio nano eas aptaret. Si hoc non eſt, haud ſane aliud erit quam ſi fugientia exceſae quis Phidiae Minervae membra magno hiatu promiſſor inſtauraturus, rem fiducia plenus ideo adgrederetur, ὅτι τὰ δεσμὰ τῆς κρηπῖδος ὑψοῦ ἀμείνω ποιήσειν (ut in re pene hujuſmodi dixit Themiſtius in poſteriora Analytica ſcripturus) quod nempe ſandalii ejus ligulam ſive nitidiorem, ſi diis placet, ſive ornatiorem ſe reddere poſſe perſuaſum habuerit.

De Eadmerianae hujus hiſtoriae praeſtantia atque noſtra ejus editione, hactenus. Supereſt ut de ipſius autoris nomine, & vita (uti moris eſt) etiam aliquid ſubjungamus. Nomine ejus perpauci apud veteres noti; neque alium memini ita dictum praeter unicum Eadmerum S. Albani coenobiarcham, ſeu Edmarum, quae eadem ſunt vocabula, unde error craſſiſſimus ortus eſt, ſive Balaeo ſive (quem plerumque exſcripſit ille) Lelando. Nam inde hunc noſtrum coenobiarcham fuiſſe S. Albani incaute nimis tradunt. Atque ſecutus eſt eos Joannes Pitſaeus. Sed certo ſcimus nos Eadmerum illum qui S. Albani coenobio praefuit, ſub Ethelredi regis initia, circa annum ſcilicet DCCCCLXXX mortem obiiſſe, quod aperte docet Matthaeus Pariſius in MSS. vitis coenobiarcharum S. Albani. Ita noſtrum bic centum amplius annis anticipat. Scriptio autem nominis ejus in membranis vetuſtis non ſemper eadem eſt, neque ſane etiam in hoc ipſo opere ſibi conſtans. Paginis enim 45. lin. 3. 123. lin. 41. & 130. lin. 32. Eadmerus dicitur. Sed pag. 131. lin. 12. 134. lin 41. & pag. 139. lin 4. Edmerus; atque indiſcriminatim utraque ſcriptione utuntur & veteres & recentiores. Nos codicis MS. fidem ſecuti ubique ſumus, & ubi ea mutabat, typos etiam non mutare religio erat. Atqui nugae res ſunt hujuſmodi, nec quem ultra torquere debent, ſed librariorum arbitratui accepto ferendae. Caeterum male illi atque injuria agunt qui, dum Edinerum vocant, novum plane ei creant vocamen. Tam certum eſt Edinerum in MSS. non dictum quam ſine diſcrimine Eadmerum & Edmerum paſſim indigitatum non aliter atque promiſcue uſurpamus Eadgarum & Edgarum, Eadmundum & Edmundum, Eadwinum & Edwinum, Elredum & Ealredum, Eadwardum & Edwardum, quibus triſſyllabon duntaxat nomen eſſe palam eſt, nec primam ſyllabam, ut in Martialis Earino, efferendam. Nam Ea (uti & Eo) priſcis Anglis velut diphthongi, in ſimplices ſonos tranſiere, ut videre eſt in Eall, Ealꝺoꞃ, Ealꝺoꞃman, Eale, Ealmeꞃ, Eaꞃme, quae eadem ipſa ſunt cum noſtris All, Elder, Alderman, Ale, Almes, Arme. Etiam hodie Ea a ſimplici E vix diſſonans eſt, ut videmus in Earth, Eare, Early, Eate, Easter & hujuſmodi. Neque aliter plane Eadmerus quam Edmerus pronuntiandum. Et de nomine haec ſatis ſuperque.

Onere autem vitam ejus ſcribendi levant me Balaeus inprimis & Pitſaeus. Quorum hic pontificius, & jam nunc Liverdunenſis in Lotharingia decanus floret; ille vero, ſub initia rerum ſacrarum apud nos ſuperiori ſeculo inſtaurationis, antiſtes in Hibernia Oſſorienſis claruit, & ſcriptorum Anglicanorum vitas, praevia Joannis Lelandi opera maxime demum adjutus collegit. Sed in Romanum pontificem ejuſque omnis fere aevi adſeclas inſenſo ferociter animo & ſatis intempeſtive paſſim invectus, materiem tamen ferme totam pontificio ſcriptori ſubminiſtravit, ab eo interim haud ſatis humaniter exceptus. Quae uterque habet de Eadmero, malui ſubjicere, ut medium inde temperatumque libramentum lectori aequo conſletur, quam novi conſarcinatoris perſonam mihi ipſi induere. Joannes Balaeus centuria II. pag. 80. editionis ſuae anno 1558. non debito utcunque loco ferventis odii indicia aperiens, & immerito plane in Eadmerum (fas ſit dicere, ne quid gravius) convitia fundens, ad hunc modum vitam ejus enarrat.

Eadmerus, Cantuariae ad fanum ſervatoris monachus, Anglus natione, Anſelmi ejuſdem ſedis archi-praeſulis auditor olim atque conjunctiſſimus diſcipulus, venenoſi ſub eo calicis meretricis magnae poculum hauſit. Imbibitis primum gentilium philoſophorum ac poetarum faecibus, nihil magis in votis habuit, quam, pro anti-chriſti regno propagando, divinas corrumpere leges, atque aniles fabulas veritati anteferre. Haec profecto luce clariora ſunt inſpicienti ineptiſſima opuſcula quae exaravit, dum adhuc habitaret Cantuariae, ac poſtea fuiſſet ad fanum Albani ditiſſimus abbas. Scripſit nempe grande volumen de diſcordia illa magna (quae tam diu duraverat) inter Guilhelmum Rufum Anglorum regem a Normannorum victoria ſecundum, & Anſelmum praefatum, in quo plenis (ut aiunt) buccis beſtiae Romanae tuetur partes, eique praefixit titulum

De libertate eccleſiaſtica, lib. 1.
Vitam Anſelmi archiepiſcopi, lib. 1.
Hiſtoriarum collectanea, lib. 1.

de caeteris nihil adhuc vidi. Portenta plurima ſuis immiſcuit ſcriptis, quo dementaret lectores incautos. Claruit praeſtigiator & iniquus ſophiſta, anno a chriſtianae ſalutis origine per natum Dei filium 1120. *Anglis dominante Henrico primo rege praefato.*

In locupletiori autem, quae & poſtrema eſt, centuriarum illius editione, auctior paulo reperitur Edmeri vita, auctior item librorum ab eo ſcriptorum numerus. Sed nec benigniorem animum aut minus effraenatam in autorem & doctum ſane & luce digniſſimum ferociam attulere cogitationes ejus licet recoctae.

[m] *Eadmerus Dorobernenſis, ad fanum ſervatoris in eadem urbe monachus, archi-praeſulis Anſelmi auditor olim ac diſcipulus ſumme dilectus, ex venenifero calice meretricis magnae ſub eo poculum hauſit. Imbibitis revera primum gentilium philoſophorum, ac poetarum faecibus, nihil magis in votis habuit, quam pro promovendo antichriſti regno, divinas corrumpere leges, atque aniles fabulas veritati anteferre. Haec profecto luce clariora ſunt, inſpicienti ineptiſſima quae exaravit opuſcula, dum adhuc habitaret Cantuariae, ac poſtea fuiſſet ad Albani fanum ditiſſimus abbas. Romanarum rerum peritus, cum praedicto Anſelmo Romam proficiſcebatur, non ſolum itineris comes, ſed & vitae ſuae corrector ab eo petitus, atque a Romano pontifice Urbano II conceſſus & datus. Scripſit Eadmerus iſte volumen grande, de magna illa diſcordia, quae tamdiu duraverat inter Guilhelmum Rufum Anglorum regem, & Anſelmum; in quo plenis (ut aiunt) buccis, beſtiae Romanae tuetur partes: Cui titulum praefixit*

De libertate eccleſiaſtica, lib. 1.
Hiſtoriam Novorum in Anglia, lib. 6. *Cum praeſentis aetatis viros.*
Vitam Anſelmi archiepiſcopi, lib. 2. *Quoniam multas & anteceſſorum*
Vitam Vuilfridi archiepiſ. lib. 1. *Anno qui ab incarnatione*
De D. Mariae laudibus, lib. 1.
Inſtituta chriſtianae vitae, lib. 1.
De geſtis ſui temporis, lib. 1.
Querelam ſuper morte Anſelmi, lib. 1.

Et alia plura compoſuit. Portenta multa in ſuis reliquit ſcriptis, quibus decipi, ac dementari poſſent lectores incauti. Claruit praeſtigiator ac ſophiſta anno Chriſti 1121, *quo praeſulatum D. Andreae in Scotia, Simone Dunelmenſi teſte, reliquit.*

Ita Balaeus. Joannes vero Pitſaeus ad hunc modum, in relationibus ſuis de rebus Anglicis, aetat. 12. pag. 199.

Eadmerus, vel Edinerus, cognominatus cantor, in Anglia natus, in Cantia educatus, ordinis S. Benedicti monachus Cantuarienſis, in coenobio ſervatoris congregationis Cluniacenſis. Poſtea propter eximias virtutes, & doctrinam ſingularem, factus eſt abbas S. Albani, & tandem epiſcopus S Andreae in Scotia. Fuit S. Anſelmi Cantuarienſis archiepiſcopi primum auditor & diſcipulus, deinde convictor & amicus, tandem exilii comes, & omnium conſiliorum particeps. Romam cum eo profectus, urbane ab Urbano ſecundo ſuſceptus, & in honore magno habitus eſt. Hunc Guilhelmus Malmesburienſis in prologo regum Anglorum, & alibi frequenter laudat, meritoque laudandum affirmat a ſobria ſermonis feſtivitate, ab orationis elegantia, ab hiſtoricae veritatis ſinceritate. Breviter & ſtilo ſobrio ab Edgaro rege uſque ad Guilhelmum primum hiſtoriam perſtrinxit. Deinde latius evagatus, res geſtas multorum regum & principum ad ſuum pene tempus deduxit, ſicuti ex Lelando, Simone Dunelmenſi, & aliis colligere eſt. Docti viri non pauci ad hunc varias ſcripſerunt epiſtolas, quae MS. ſervantur Cantabrigiae in collegio S. Benedicti. Ipſe autem totam illam diſcordiam inter Angliae regem Guilhelmum ſecundum, & ſanctum Anſelmum archiepiſcopum Cantuarienſem magno volumine fuſe ſcripſit. Quod opus hunc titulum prae ſe fert.

De eccleſiaſtica libertate. *Librum unum.*
Hiſtoriam Novorum in Anglia. *Libros ſex. Cum praeſentis aetatis viros diverſis caſibus. MS.* [n] *Cantabrigiae in collegio S. Benedicti.*

Hiſtoriarum collectanea. *Librum unum.*
De vita [o] Anſelmi, *Libros duos. Quoniam multas & anteceſſorum. MS. ibidem.*

De rebus geſtis S Anſelmi, & S. Elphegi archiepiſcoporum verſu. *Librum unum.*
De [p] vita S. Vuilfridi archiepiſcopi. *Librum unum. Anno qui ab incarnatione.*
Querelam ſuper morte S. Anſelmi carmine elegiaco. *Librum unum.*
De inſtitutis chriſtianae vitae. *Librum unum.*
De laudibus S. Mariae virginis. *Librum unum.*
De geſtis ſui temporis. *Librum unum.*

Collegit etiam maxime ex praefato Anſelmo, de morte humilitatis, & ſeptem gradibus ejus, & de duobus ejuſdem montis cuſtodibus, *Librum unum.* MS. *Cantabrigiae, in collegio S. Benedicti.*

Opuſculorum. *Librum unum. MS. ibidem.*
De S. Dunſtano verſu. *Librum unum. MS. ibidem. Et alia.*

Claruit anno ſalutiferae redemptionis 1121, *rerum in Anglia potiunte Henrico primo. Hactenus Pitſaeus.*

Caeterum apud Arnoldum Wionum in Ligni vitae lib. 2. cap. 66. atque Conradum Geſnerum ita memoratur.

Eadmerus Anglus, monachus Cantuarienſis, congregationis Cluniacenſis, qui claruit anno Domini 1120, *ſcripſit*

De libertate eccleſiaſtica. *Lib.* 1.
De vita ſancti Anſelmi. *Ep. lib.* 1.
Hiſtoriarum collectanea. *Lib.* 1.

Eadem ipſa pene habet Poſſevinus in apparatus ſacri tom 1 pag. 494. Neque alium fuiſſe plane exiſtimandum eſt eum quem neſcio unde Emondum vocat Trithemius abbas Spanheimenſis, atque in ſcriptoribus ſacris hoc elogio collocat, uti etiam in bibliotheca hallucinatus Geſnerus.

Emondus monachus Cantuarienſis in Anglia ordinis ſancti Benedicti, Anſelmi archiepiſcopi quondam auditor atque diſcipulus, vir in divinis ſcripturis diuturna excercitatione doctus,

[m] Bal. Centur 2. ſcript 68.
[n] Ita Th. James in Eclog. Oxonio-Cantabrig. in Bibl. Coll S. Benedict. num 78.
[o] Praefixi ſunt libri de ejus vita tres (qui haud alii) editioni Anſelmi operum Pariſiis 1612.
[p] Ex at in Bibliotheca Cottoniana.

&
8

Digitized by Google

& ſecularium literarum non ignarus. Scripſit non ſpernendae lectionis opuſcula, quibus & fidelium aedificationi profuit & nomen ſuum poſteris notificavit. E quibus extat unum volumen de diſcordia quae fuit inter Guilielmum Anglorum regem & S. Anſelmum praefatum Cantuarienſem archiepiſcopum,

De libertate eccleſiaſtica, lib. 1.
De vita ejuſdem Anſelmi, lib. 1.

Et quaedam alia. Claruit temporibus Henrici quarti, anno domini 1120.

Ita tandem conſilium noſtrum, quid porro praeſtiterimus, etiam autoris vitam ex biographis, praefati ſumus. Neque exemplo hanc editionem (quod alii, qui ſimili operae non impares nec otio indigent, ſequantur) fore deſperamus. Etenim, in annalium & aliorum rerum noſtratium commentariorum nondum in vulgus emiſſorum editione, frequentiſſime occurret (ſaltem arripi poterit idque utiliter) anſa ſpicilegii ſingulariter inſervientis conficiendi, ad cujus fabricam uberiores longe ſylvae atque eae faciles aditu & civili ſcientiae conducibiliores ſuppetunt in tabulis maxime publicis, quae nimirum tempora Johannis regis initiis recentiora ſpectant, unde materiari nemini non licet. Neque hiſtoriam noſtram, rerumve noſtrarum aliquod intervallum indicare omnino moliatur quis ignava fiducia imprudenter plenus. Sed tabulas illas diligentius inprimis inviſat,

Et, quam retinens meminit, ſummam
Conſulat, alte ſcripta retractans,
Ut vulgatis queat oblitas
Addere partes.

Quod ex divino Boetio ita παρῳδεῖν liceat. Nos autem operae hujuſmodi primitias, ſeu ἰχνογραφίαν aut lineationem, emittere maluimus ex vetuſtiori atque longe abhinc diſſito ſeculo. Rem ſcilicet ita in tuto fore plane cenſuimus, nec calumnianti utpote delatorum ſive ignorantiae ſive impudentiae, neque ſimulationi ſuſurronum ullatenus obnoxiam.

AD

EADMERUM

Notae & Spicilegium.

Pag. 2. lin. 9. Edit. Londin. 1623.

Q*VI non primo fuerit homo regis & de manu illius epiſcopatus vel abbatiae inveſtituram.*] Obtinebat aevo illo ſuperiore mos ſolennis, atque ante Normannorum etiam adventum hic uſitatiſſimus, ut majorum gentium antiſtites ſacri, epiſcopi nimirum & coenobiarchae (qui ſaltem in clientela regia) a ſacris eccleſiarum corporibus electi, quin ſaepius etiam, ſpretis omnino corporum ſacrorum ſuffragiis, in aula deſignati, annuli & baculi paſtoralis ſive pedi traditione, in dignitatis poſſeſſionem a regibus noſtris, jure avito nixis, mitterentur. In Glaſtonienſis coenobii privilegiis, apud G. Malmesburienſem de geſtis regum lib. 2. cap. 8. Rex Edgarus *monachis electionem ſui abbatis perpetuo manere cenſet, ſibi vero ſuiſque haeredibus, tribuendi fratri electo paſtoralem baculum, poteſtatem retinuit.* Atqui idem autor alibi *electionem praeſulum & abbatum tempore Anglorum penes clericos & monachos fuiſſe ſcribit*, uti videre eſt in libro ejus tertio, de geſtis pontificum, ubi de Edmundo epiſcopo Lindisfarnenſi agit. Verum citerioribus aevi Saxonici annis, ſive regum tantummodo gratia ſive aulicarum partium ſtudiis, ſacri hujuſmodi honores delati, &, neglecto prorſus ſuffragiorum jure, eodem ritu donati. De ea re luculentiſſimum perhibet teſtimonium Ingulphus abbas Crowlandenſis, qui Guilielmo I. coaetaneus. *A multis*, inquit, *annis retroactis, nulla electio praelatorum erat mere libera & canonica. Sed omnes dignitates tam epiſcoporum quam abbatum per annulum & baculum regis curia pro ſua complacentia conferebat.* Egregium porro ritus hujuſce adjicit exemplum de Wulgato coenobiarcha Wegelandenſi in Crowlandenſem ita creato ab Edwardo Confeſſore; unde liquet etiam ſolenne fuiſſe, demortuo antiſtite, baculum illud paſtorale (puto & annulum) a deſtinato ad hanc rem ſacri corporis nuncio, regi, qui ſuo arbitratu ſurrogandum antiſtitem eo inſigniret, exhiberi. Gervaſius etiam Dorobernenſis in declamatione ſeu, ut vocat ipſe, *imaginatione* MS. contra Robertum abbatem S. Auguſtini Cantuarienſis; *Lanfrancus*, inquit, *petivit regem* (Guilielmum nempe I) *ut ſibi donationem abbatiae* (S. Auguſtini ſcilicet) *concederet ſicut omnes praedeceſſores ſuos conſtat habuiſſe. Reſpondit rex & dixit ſe velle omnes baculos paſtorales Angliae in manu tenere.* Annales item Lichfeldenſis eccleſiae MSS. *Uſque ad illa tempora* (de Henrici I. aevo verba fiunt) *reges conferebant omnes epiſcopatus in Anglia per inveſtituram annuli & baculi*; compluria ejuſmodi paſſim occurrunt. Quam controverſioſa res eſſet, fuſius patet ex autore hoc noſtro atque aliis qui ejuſdem ſeculi res narrant. Caeterum utcunque hujuſmodi juri renuntiatum fuerit ab Henrico I. (ita enim ſcribunt) in aliquo tamen uſu diu poſtea duraſſe videtur. Quod elicere fas eſt ex Joannis Regis diplomate quo baculi paſtoralis, in coenobiarcha Nuteleienſi deſignando, tradendi jus Guilhelmo Mareſcallo Pembrochiae comiti tranſtulit. Idem, ni fallor, conceſſit quod jus patronatus coenobii juriſconſulti poſtea nominabant. Verum ecce ipſa diplomatis verba deſcripta ex tabulis regiis, quas cartas vocant, anni 2. Joannis regis membran. 26. num. 118.

J*Ohannes dei gratia, &c. Sciatis nos propter amorem quem erga dilectum & fidelem noſtrum Willielmum Mareſcallum comitem Penbroc habuimus, & propter bonum & fidele ſervitium quod ipſe nobis fecit, dediſſe & conceſſiſſe & hac carta noſtra confirmaſſe ei & haeredibus ſuis donationem baculi paſtoralis abbatiae de Nutelega quae eſt in feodo ſuo, habendam & tenendam imperpetuum cum omnibus rebus & libertatibus & liberis conſuetudinibus ad donationem baculi paſtoralis pertinentibus. Quare volumus & firmiter praecipimus quod praedictus Willielmus Mareſcallus, & haeredes ſui poſt eum, habeant & teneant de nobis & haeredibus noſtris praedictam donationem baculi paſtoralis bene, & in pace, libere, integre, plenarie, & honorifice, cum omnibus libertatibus, & liberis conſuetudinibus ſuis. Teſtibus R. Com. Mellent. & R. Com. Ceſtr. R. Com. Leic. Dat. per manum S. Wellen. Archidiac apud Regulam 16. die Auguſti, anno regni noſtri ſecundo.*

Neque apud Anglos viguit duntaxat hic mos. Frequens idem ipſe reperitur tum in imperio Romano, tum in Galliarum regno, alibi; qua de re, praeter Othonem Friſingenſem, Sigebertum atque alios quamplurimos hiſtoricos veteres, eos maxime qui res Henrici imperatoris IV. & ejuſdem nominis I. regis Anglorum conſcripſere, conſulendi inprimis ſunt Sigonius de regno Italiae lib. 4. 9. 10. & 11. Baronius tom 11. Ann. M. LXXVII. & poſtea ſaepius, Cherubinus de Nurſia in Bullarii tom. 1. pag 16 & 17. Binius Concil. tom. 3. part. 2. in Urbano, Calixto & Paſchali ſecundis, Renatus Choppinus de Domanio Franciae lib. 2. tit. 1. §. 6 & ſeqq. & de ſacra Politia lib. 1. tit. 7. §. 22 & 23. cum eis quae obiter de hac re leguntur apud Ivonem Carnotenſem in epiſtolis, Goffridum Vindocinenſem in opuſculis & epiſtolis, atque in Cujacio ad lib. 2. de Feudis tit. 3. qui, *Epiſcopatus*, inquit, *imo & omnia feuda antiquo more Gallico per annulum & virgam, quod dicebatur* par Rain & par Baſton, *conferebantur.* Rain *pro annulo, ut hodie Germanis* Reing. Quod etiam plane Anglicanum eſt Ring. Adde, ſi placet, *Gratian.* Diſt. 63. c. 22. *Hadrianus*, & plura de hoc jure adnotata habes in sereniſſimi regis paraeneſi ad principes Chriſtianos. Id ipſum, quantum ſaltem ad

Pedi traditionem ſpectat, dicendum de imperio orientis; quod luculenter oſtendunt & Georgius Phranzes in chronici Conſtantinopolitani, lib 3. cap. 19 & Malaxus Peloponneſius in hiſtoria Patriarcharum. Cum enim, electo in patriarcham Gennadio Scholario, Muhamedes II. Turcarum imperator ſuper ritus in creando patriarcha adhiberi ſolitos, ſacros urbis ordines rogitabat, reſponſum eſt, ἐδιδε τὸ ὁ βασιλεὺς (ita ſe habent barbara recentioris Graeciae vocabula) μὲ τὸ χέρι τὸ δικανίκη, καὶ ἔτζη ἔλαβεν ὁ Σουλτάνος μὲ τὸ χέρι τὸ δικανίκη, καὶ τὸ ἔδωκεν εἰς τὸ χέρι τοῦ πατριάρχου, hoc eſt, *Dare ſolebat imperator in patriarchae manus ſcipionem* ſeu *pedum* (quod δικανίκη hic & interdum πατριαρχικὸν δικανίκιον vocatur) *atque ita accepit manu ſua imperator pedum, & in patriarchae manum tradidit.* Sed videſis eundem Malaxum in Hieremia patriarcha Ad vetuſtius illud apud majores noſtros *inveſtiturarum*, ut vocabant, jus ſpectat id quod habetur in Edwardi regis III. literis, ad Romanum pontificem & purpuratorum collegium datis, quibus juri ſibi a majoribus tranſmiſſo adverſari merito aſſerebat quod epiſcopum aliquem in Anglia electum Romanus pontifex ſacris ſolennibus in dignitate prius, etiam tunc temporis, firmaret quam regius accederet electioni aſſenſus. Nam *progenitores*, inquit, *noſtri qui dudum fundarunt & dotarunt eccleſiam, ſingulas cathedrales eccleſias regni noſtri vacantes olim libere contulerunt regio jure ſuo* (quod ipſum eſt vetuſtum inveſtiturae jus) *ſed poſtmodum, ad ſupplicationem cleri ac reverentiam & rogatum ſummi pontificis qui tunc univerſali praeſidebat eccleſiae, conceſſit dominus rex Angliae qui tunc erat capitulis eccleſiarum cathedralium quod cedente vel decedente loci pontifice*, ſacrorum corporum votis alius eſſet deſignandus qui tamen neceſſario ſolennem regis aſſenſum, tametſi non inveſtiturae formulam quam diximus, expectaret. Extant literae illae in tabulis Romanis anni 9 & 10 Ed. III. n. 3 & 4. Deceſſorem autem, quem intelligit, puto, hic Edwardus, eſt Joannes rex, de quo vide, ſi placet, Matthaeum Pariſ. p. 342. edit. Londinenſis. Recentiora quae hanc rem attinent conſulto praetermittimus.

Ibid lin. 11. *Exceptis duobus epiſcopis, Erneſto videlicet atque Gundulpho.*] Nam antiſtitum Roſſenſium ſubrogandorum jus erat olim penes archiepiſcopos Cantuarienſes, quod ſingulare privilegium (jure enim communi, epiſcopatuum patronus, apud nos, duntaxat rex ſemper habitus eſt) paſſim occurrit in vetuſtis Cantuarienſis eccleſiae tabulis, & videſis Joſcelinum Antiq. Eccleſiae Britannicae in vita Chicheleii, & Cart. 16. Reg Johan. membr. 6. & dorſ. 5. in archivo regio, & Bracton. lib. 5. de exceptionibus, cap. 4. §. 8. In codice item coenobii Dunſtaplenſis MS. legimus; *Anno* M.C.LXXXII. *Walterus Roffenſis epiſcopus obiit, cui Gualeranus archidiaconus ſubſtituitur, qui per textum evangelii de manu archiepiſcopi* (Richardi nimirum, qui ſub Henrico II. rege praefuit) *ſpiritualem cauſam epiſcopatus; per annulum autem, regalium poſſeſſionem accepit*. Landavenſis item eccleſiae patronus olim comes erat Gloceſtriae, quod occurrit in cod. vet. MS. in archivo Fiſcali, diplomatum ſcilicet pontificiorum, pag. 166, atque alibi non ſemel. Sodorenſis etiam epiſcopi in Mannia, patronus habetur hodie Derbienſis comes, utpote, jure avito, inſulae dominus.

Ibid. lin. 16. *Deo ſacriſque canonibus contrarium*] Veteres quos hic intelligit canones ſunt, puto, canon. 31. ex iis qui apoſtolis tribuuntur, & oecumenicae ſeptimae ſynodi, quae Nicaeae habita eſt, canon. 3. praeter alios ſuperioris aevi apud Gratianum repertos diſt. 63. Concilii Romani ſub Gregorio VII. canonem 5. Synodi Antiochenae canonem 23. cum cauſae 16. quaeſt. 7. c. 16. Alii ſunt recentiores de quibus mox obiter. At vero utcunque canonibus priſcis adeo cautum fuerit, ne principes epiſcopos aut inſtituerent aut deſignarent, aut deſignatos ſeu electos in dignitatis poſſeſſionem mitterent; in utroque tamen imperio, tum occidentis tum orientis, Caeſarum jus, uti Anglorum, Gallorum item, aliorumque regnorum, ſive ſanctiones ſive mores adverſabantur; & antiſtites ſacri a regibus inſtituti occurrunt frequentiſſimi. De occidente atque aliis regnis, ſatis id notum eſt, ex iis locis quae ſupra adnotantur de inveſtiturarum ritu. Et de oriente, Theodorus Balſamon patriarcha Antiochenus, juris peritiſſimus, ad ſynodi Carthaginienſis, canon 16. Ὁ βασιλεὺς, inquit, ἐπ' ἀδείας ἔχει ἐπισκοπὴν εἰς μητρόπολιν ἄγειν καὶ ἀποξενοῦν ἐκ τῆς οἰκείας μητροπόλεως, ὡσαύτως ἐνορίας ἀρχιερέων διαμερίζειν, καὶ ἐκ νέου ἐπισκόπους καὶ μητροπολίτας καθιστᾶν, id eſt, *Imperatori competit jus, epiſcopatum in metropolim mutare, & a propria metropoli alienare, quin & dioeceſes pontificum diſterminare, atque de novo epiſcopos & metropolitas conſtituere.* Eundem item Theodorum videſis ad can 4. concilii Chalcedonenſis.

Pag 4. lin. 2. *Wentanus epiſcopus.*] Wintonienſis nempe, Wintonia enim Ptolemaeo & Antonino, Venta dicitur Belgarum, hodieque Caer-guent Cambro-Britannis; unde Ventanus & Wentanus ſaepius apud vetuſtiores monachos; & depravate pro eodem Wenlanus in codicibus impreſſis Guil. Malmesburienſis de Geſt. Pontificum, lib. 1. pag. 117. b. edit. Londin.

Ibid. lin. 21. *Quae uſque in quadraginta octo tempore regis Edgari nova ſurrexerant.*] Eximius enim coenobiorum & inſtaurator & auctor Edgarus rex, atque ad Dunſtani hortatum formatus, eorum, qui vitae ſolitariae nomina dederant, amantiſſimus erat, presbyterorum ſive clericorum aliorum coetibus nimium infenſus. Conſulto praetermittens quicquid apud editos hiſtoricos de ea re legitur, haut intempeſtive hic adnoto inſtitutiones ab eodem rege promulgatas quae monaſticae per totam Angliam reipublicae tunc temporis reparatae ſive ſodalibus, utriuſque ſexus, Benedictinis, vivendi normam praebebant. Atque earum ſane etiamnum extat exemplar vetuſtiſſimum tum Saxonice tum Latine characteribus perpulcris exaratum, quod fideliter exſcriptum, utroque etiam idiomate, exhibere hic viſum eſt; neque alia forma quam in ipſo exemplari reperitur, ubi verbum verbo redditur, atque ita, puto, ut non tam propriam idiomatis Saxonici ſyntaxin & ordinem quam ſingulorum vocabulorum ſignificationem indicaret.

Prohemium regularis concordiae Anglicae nationis monachorum ſanctimonialiumque orditur.

SCrulðor fulla ƿitodlice. Criſtes
Glorioſus etenim Eadgar Chriſti
geſultumigendre gyfe. Engliſca ⁊ o-
opitulante gratia, Anglorum caetera-
þra þeoda ƿidinan embhƿyrft Brittiſ-
rumque gentium intra ambitum Britan-
ces Iglandes ƿunigendra Cing æþelboren.
niae inſulae degentium rex egregius,
fram onginnendre his cildhades ylde þeahþe.
ab incunte ſuae pueritiae aetate licet,
ſƿaſƿa ſeo gewunaþ yld. myſlicum bruce
uti ipſa ſolet aetas, diverſis uteretur
ðeawum. ⁊ ſƿa þeah geſyhþe midgodcundre
moribus, attamen reſpectu divino
æthrinen. abbude ſumon geornfullum myne-
attactus, abbate quodam aſſiduo mo-
giendum ⁊ cynelicne rihtes geleafan ƿeg
nente ac regiam catholicae fidei viam
geſƿutelигendum. ongann mærlice God on-
demonſtrante, coepit magnopere Deum ti-
drædan. lufian ⁊ ƿurþian:· Scinendum lit-
mere, diligere ac venerari. Radiante pau-
lum *vel* ætforga geleafan ſpearcan. ydelnyſ-
latim fidei ſcintilla ne otioſita-
ſe mid ſlæpðe adiligod ætƿune. mid hifel-
tis torpore exploſa deliteſceret, qui-
cum haligra ƿorca gearnungum on hatne
bus ſanctorum operum meritis in fervidum
fullfremednyſſe ƿylm beon onælet bemh-
perfectionis ardorem accendi vale-
te. geornfullice arſmeagian carfull he ongann:·
ret, ſtudioſe percunctari ſolicitus coepit.
Afundenum geƿiſlice. þæt þa halgan mynſtru.
Comperto etenim, quod ſacra coenobia,
on myſlicum hys cynerices ſtoƿum. toƿorene
diverſis ſui regiminis locis, diruta
⁊ forƿean Drihtnes ures hælendes Criſtes
ac pene Domini noſtri Jheſu Chriſti
þeoƿdom forlætene gymeleaſlice ætteredon.
ſervitio deſtituta negligenter tabeſcerent,
Drihtnes onbryrd mid gyfe. mid micelre
Domini compunctus gratia, cum magna
modes bliſſe efſtende æghƿara ſtoƿa
animi alacritate feſtinando ubicunque locorum
geryſenlice geedſtalude. ⁊ utadræfdum
decentiſſime reſtauravit, ejectiſque
gymeleaſra preoſta fulſum. na þ an
negligentium clericorum ſpurcitiis, non ſolum
munecas. ac eac mynecyna eac fæderum
monachos, verum ſanctimoniales etiam, patribus
⁊ modrum geſettum. to Godes þeoƿdome
matribuſque conſtitutis, ad Dei famulatum
æghƿar geond ſƿa mycele hys rices ƿym-
ubique per tantam ſui regni ampli-
þe ærfullice he geſette, ⁊ mid godum
tudinem devotiſſime conſtituit, boniſque
eallum gegodiendum bliþe he geƿele-
omnibus locupletans gratulabundus dita-
gude:· Cynelicre ƿitodlice gebrocen þenunge,
vit. Regali utique functus officio,
ſƿaſƿa hyrda hyrde carfull fram ƿeaflum
veluti paſtorum paſtor ſolicitus a rabidis*
orƿyrra geaglum. ſƿilce gymendum ƿulfa
perfidorum retibus, uti hiantibus luporum
gomum *vel* hracum. þa ſceap þe Drihtenes
faucibus, oves quas, Domini
forgifendre gyfe. geornfull he gegaderude
largiente gratia, ſtudioſus collegerit
beƿerigende he generude; ⁊ hys gemæccean
muniendo eripuit; conjugique ſuae
mynecyna mynſtercluſan ſƿa
Alfrithae ſanctimonialium mandras ut
unearges mid gerunan hyrdes heo beƿerude.
impavidi more cuſtodis defenderet,
ſƿiþſƿærelice he bebead. þ ƿitodlice ƿæpnmann
cautiſſime praecepit; ut videlicet mas
ƿæpnmann ƿifmann ƿifmannum buton ænigre
maribus foemina foeminis, ſine ullo
ƿenan tƿynunge geheolpe:· Regulicre
ſuſpicionis ſcrupulo ſubveniret. Regulari
ƿitodlice halgen fæder riclitinge
itaque ſancti patris Benedicti norma
ƿurþlice onfangenre. ge abbudas ſƿiþe ma-
honeſtiſſime ſuſcepta, tam abbates perpluri-
nega ge eac abbudiſſan. mid him underþeod-
mi quam abbatiſſae, cum ſibi ſubje-
dum gebroþra ⁊ ſyſtra geferſcipum. hal-
ctis fratrum ſororumque collegiis, ſan-
gena ſylan foteſpaþu mid anum geleafan. na
ctorum ſequi veſtigia una fide, non
ſƿa þeah mid anum þeaƿes geƿunan. unge-
tamen uno conſuetudinis uſu, certa-
flices mid mycelre hygdan geblyſſunge:·
tim cum magna ſtuduerunt hilaritate.
Mid þilcum ƿitodlice ⁊ þus mycelum bigengðe
Tali igitur ac tanto ſtudio
þæs foreſæda Cyncg mærlice gegladude. di-
praefatus rex magnopere delectatus, ar-
glu gehƿylce mid geornfulre care ſmeagen-
cana quaeque diligenti cura exami-
de. ſynoðlice gemot æt Ƿintan ceaſtre be-
nans, ſynodale concilium Wintoniae fie-
on gedemde. ⁊ þar ƿord mynegiendlice ⁊
ri decrevit, illucque verba exortatoria ac
geſibſume on bocfelle hluttorlice aƿritene
pacifica pitacio luculentiſſime caraxata
ſƿiþe eadmod he aſende. ⁊ ealle Criſtes
humillimus deſtinavit, cunctoſque Chriſti
onbryrd mid gyfe. he mynegude. þæt hi e-
compunctus gratia, monuit, ut con-
ſenſƿære midgelicum þeaƿas gerunan.
cordes aequali conſuetudinis uſu,
haligas ⁊ acoſ geefenlæcende fædras. re-
ſanctos probatoſque imitando patres, re-
gullice beboda mid fæſtum geþances ancran
gularia praecepta tenaci mentis anchora
gehealdende nate hƿan tƿiccende ungeþƿæ-
ſervantes nullo modo diſſentiendo diſcorda-
rudon. þ na ungelic ⁊ miſlic anes regules ⁊
rent; ne impar ac varius unius regulae ac
anes eþeles geƿuna byſmorlice tale haligre
unius patriae uſus probroſe vituperium ſanctae
drohtnunga ongebrohte:· Þyſes þeah ylder-
converſationi irrogeret. Hujus praecellen-

* Citatur hic locus (atque ex ipſo exemplari quo nos uſi ſumus) a v. c. Iſaaco Caſaubono in epiſtola dedicatoria Exercitationibus Baronianis praefixa.

I tan

tan cyneges mid smeagre mynegunge gast-
tiſſimi regis ſagaci monitu ſpi-
lice on bryrde na ꝥ an Bisceopes.
ritualiter compuncti non tantum epiſcopi,
ac eac swilce abbudas ⁊ abbudissan þæt swilcne
verum etiam abbates & abbatiſſae quod talem
⁊ swa micelne lare earnodon habban lareow.
& tantum meruerunt habere doctorem,
upparæredum to roderum handum ormæte
erectis ad aethera palmis, immenſas
heah sittendum þancas. will fægeres gerec-
celſi throno grates, voti compotes refer-
cean hyra gylton. swiþe sona hys hæsum
re non diſtulerunt. Nam ilico ejus imperiis
mid ealre modes smeaunge bliþelice hyrsum-
toto mentis conamine alacriter obtempe-
gende. ⁊ haliges ealdres ures la-
rantes, ſanctique patroni noſtri Gregorii doc-
ra mid þam þære eadgan mynian
menta quibus beatum Auguſtinum monere
he hygde ꝥ na ꝥ an Romanisca ac eac swilce
ſtuduit, ut non ſolum Romanae verum etiam
Francisca wyrþlice cyrecena gewunan. nirre
Galliarum honeſtos eccleſiarum uſus, rudi
Engla cyrecean. geswitegendo he gesette.
Anglorum eccleſia, decorando conſtitueret,
wyrþigende. togeclipedum Floriscum Mone-
recolentes, accitis Florenſis
cum þas eadigan ⁊ eac þas healican
beati Benedicti necnon praecipui
mynstres þat brymum ys genemned
coenobii quod celebri Gent nuncupatur
naman. muneccum. æghwylce of wurðum hyra
vocabulo, monachis, quaeque ex dignis eorum
þeawum wurþfulle gegaderiende. swa swa beon
moribus honeſta colligentes, uti apes
hunigcamb teares mid mislicum felda blosa-
favum nectaris diverſis pratorum flori-
num on anre hyfe. swa þas þeawa gewu-
bus in uno alveario, ita has morum conſue-
nan to lifes wyrþnysse ⁊ regulicre ge-
tudines ad vitae honeſtatem & regularis ob-
healtsumnesse swetnesse ꝥ fram þam þe
ſervantiae dulcedinem ut ab his qui
weg cynelicne beboda Drihtnes buton
viam regiam mandatorum Domini abſque
gylpes leahtre mealchde nu gyt eadmod-
jactantiae vitio lactei adhuc humili-
lice stæppað utanyddre snoffan æmylnysse
ter incedunt depulſo nauſeae tedio
buton ceorunge. ærlice drence beon abyrged
ſine querela, legitime hauſtu deguſtari
mydlusfendum. ⁊ grædige mid lufiere hi
libentiſſimo, ac avidi amabili poſ-
mihton beon gefylled estfulnesse gemetlice.
ſent impleri devotione temperate,
mid mycelum ⁊ smeawfullum gesceades to-
cum magna ac ſubtili rationis diſ-
dale. Cristes middan eardes hælendes ge-
cretione, Chriſti mundi ſalvatoris opi-
fultumigendre gyfe. on þysse gehrædon ge-
tulante gratia, hoc exiguo ap-
setton bec:·
poſuerunt codicello.

Þæt na witodlice syndrige. gyf hi hyra.
Ne igitur ſinguli, ſi ſuam,
ꝥ na gewyrðe. syndele on hyra wisan þrist-
quod abſit, adinventionem ſuapte prae-
fulle gecuran. þære mærwistan halige
ſumptuoſi eligerent, excellentiſſimum ſanctae
hyrsumnysse wæstm. sumre wyþerwyrdnes-
obedientiae fructum, alicujus arrogan-
nesse swiþan on unnet beswicene earmlice
tiae faſtu inopinate ſeducti, miſerabiliter
forleton. ⁊ oððe neah, ma þænne
amitterent, ac Sarabaitae, vel fere, potius quam
munecas oððe menn wæron geðuht ærlice
monachi aut homines viderentur, legitimum
behat Drihtne urum hælendum Criste an-
votum Domino noſtro Iheſu Chriſto una-
mode hy be heton ⁊ mid fæste gastlicum
nimes voverunt pactoque ſpirituali
hi gefæstnodan hi. lyfe geferan. geoce re-
confirmaverunt ſe, vita comite, jugo re-
gules under ðeodde, ðas amearcodan þeawa
gulae deditos, has adnotatas morum
gewunan mid gemænelicre openlice healdan
conſuetudines communi palam cuſtodire
drohtnunge:·
converſatione.

Oðer. æghwilc on diglum gebedhu-
Caeterum, unuſquiſque ſecretis orato-
ses stowum on swa micelum swa haliges gas-
rii locis, in quantum ſancti ſpi-
tes gyfe mildelice ontiht synderlicum.
ritus gratia clementer inſtigaverit, peculiaribus,
gewitan Gode mid godra weorca wæccean
teſte Deo, cum bonorum operum vigilantia
wærlice bruce gebedum:·
conſulte utatur orationibus.

Þæt to soðan se æþela ðysses
Hoc etenim Dunſtanus egregius hujus
eðeles arcebisceop. mid forewitigum ðurh-
patriae archiepiſcopus, praeſago aſſla-
blawen gaste to getrymmene þas foresædan
tus ſpiritu, ad corroborandum praefati
synodlicre gegaderunge gemot. glea-
ſynodalis conventus conciliabulum, pro-
wlice ⁊ wislice to gehihte. ꝥ gewiscte.
vide ac ſapienter addidit, ut videlicet,
nænig muneca oððe æniges heahran ha-
nullus monachorum vel alicujus altioris gra-
des wer oððe neoðeran digla mynecyna
dus vir vel inferioris ſecreta ſanctimonialium
dyrstig ingan farendra gedyrstlæhte, ⁊
audax ingredi luſtrando praeſumeret, &
hwa ðe gastlices anwealdes ealdorscype to
hi qui ſpiritualis imperii prioratum ad
lare note. na to woruldlicra rice-
diſciplinae utilitatem non ad ſaecularis tyran-
tere mihte ofer hig begað. swa hyra
nidem potentatus ſuper eas exercent, ita ſuum,
swa se eadiga minegað digla ge-
ut beatus hortatur Iſidorus, ſecretorum tem-
mætlice forsceawian togang. ꝥ hyra regules
perate praevideant acceſſum, ut earum regulari
gehealdsumnesse nates hwon ongean cweþan:·
obſervantiae minime contradicant.

Þæt sylf riht gelyfedum regulicum geoce
Id ſolummodo catholicis regulari jugo
underþeoddum to begymenne we gedemdon
deditis adtendendum cenſuimus,
na ꝥ þa þe ongewunan fædera for þane cynge
ne eam quae uſu patrum pro rege
⁊ weldondum of þara weldædum. Criste
ac benefactoribus quorum beneficiis, Chriſto-
gifendum.

gifendum we synd fedde þingrædene an ge-
largiente, paſcimur, interceſſionis ora-
bæde gewunlice we singað. mid micelre swif-
mine conſuete canimus, nimia velo-
nysse singende God swyþor to yrrunge un-
citate pſallendo Deum potius ad iracundiam in-
besceawodlice. þ na sige. forðclypian þænne
conſiderate, quod abſit, provocent quam
forsceawodlice to synna forgifnysse
provide ad peccaminum veniam
inlaðian. Swa witodlice. manigende fæder
invitent. Ita igitur, hortante patre
urum ealle to dælendlice singende
noſtro Benedicto, omnia diſtincte pſallendo
hi wyrman. þ gesange ure geðwærige stefne
modificentur, ut mens noſtra concordet voci
ure. ⁊ si gefylled þ apostolice. Ic sin-
noſtrae & impleatur illud apoſtolicum, Pſal-
ge on gaste. ic singe ⁊ on geþance. Gyf
lam ſpiritu, pſallam & mente. Si
soþlice for ænigre neode ahwæt wiþutan
autem pro qualibet neceſſitate quid extra
gemænne regulices þeawes gewunan to
communem regularis conſuetudinis uſum ad-
icenne byð. swa lange hyt sy gedon oð
dendum fuerit, tamdiu agatur quo-
þ se intinga sy þam hit is gedon. Cris-
aduſque negotium pro qua agitur, Chri-
tes gefultumigendre gyfe. sy gebet ⁊ þ.
ſti opitulante gratia, melioretur, & ut,
forhogodre wiðerrepdnysse prytan. þanc-
contempto arrogantiae faſtu, gra-
wullust hyrsumnysse si begeten wæstm ⁊
tiſſimus obedientiae adquiratur fructus, &
grad se regullica an þam ys geboden þ nan-
gradus ille regularis, in quo praecipitur, ut ni-
ðing. na do se munuc buton þ gemænes
hil agat monachus niſi quod communis
mynestres regul oþþe yldrena syn gemine-
monaſterii regula vel majorum cohortan-
gude bysena. geornlicost si gehealdon na-
tur exempla, diligentiſſime cuſtodiatur. * *Ne-*
tes hwonlenz þristlice gewunan si
quaquam ulterius praeſumptuoſe uſu te-
healdan mid dyrstygnesse butan geþeahte
neatur temerario niſi concilio
synoðlicum gecoren ⁊ betæhte mid ges-
ſynodali electum traditumque cum diſcre-
ceade mægena ealra meder fram eallum
tione virtutum omnium matre ab univerſis
byþ rihtgelyfedum: Onforesæcenum witud-
fuerit catholicis. Praefato equi-
lice synoðlicum gemote þ to understan-
dem ſynodali conciliabulo hoc adtenden-
denne micelum ealle gedemdon þ æbbuda
dum magnopere cuncti decreverunt, ut abbatum
⁊ æbbudissena cyre mid cynges geþeahte
& abbatiſſarum electio cum regis conſenſu
⁊ mid ræde halges reguler wære gedon mid
& concilio, ſanctae regulae ageretur docu-
lare:
mento.

Bisceopa eac cyre. eallswa æbbuda.
Epiſcoporum quoque electio, uti abbatum,
lacahsar on sede bisceoplicum monecas re-
ubicunque in ſede epiſcopali monachi re-
gullice drohtnað. gyf. Drihtenes unnendre
gulares converſantur, ſi, Domini largiente
gyfe. swylcre þeowunge þar munuc beon
gratia, tanti profectus inibi monachus rep-
gemet mæg. Daryllum gemete hit si ge-
periri potuerit. Eodem modo aga-
don na oþrum ænigum gemæte þæne þære
tur, nec alio quolibet modo dum ejuſ-
sylfan hi synd drohtnunge fram ænigum
dem ſunt converſationis, a quoquam
si gedyrstu:
praeſumatur.

Gif soþlice dysigdome geletendum oððe
Si autem, imperitia impediente, vel
synnum geearnedum swylc ðe swa miceles
peccatis promerentibus, talis qui tanti
hades wurþscype wyrþe sig on þænesylfan
gradus honore dignus ſit in eadem
gefærrædene beon gemet na mæg of o-
congregatione repperiri non potuerit, ex a-
ðrum cuðum moneca mynstra mid an-
lio noto monachorum monaſterio, con-
rædum cynges ⁊ gebroðra þam beon ge-
cordi regis & fratrum quibus dedi-
halgod he seal geþeahte sigecoren: Se geha-
cari debet conſilio, eligatur. Qui ordi-
dod gewislice bisceop on eallum þænesylfan
natus videlicet epiſcopus in omnibus eundem
þeaw regulicre mid munecum hys þæne se æb-
morem regularem cum monachis ſuis quem ab-
bud hylt regulic mid geornfulre gemene ⁊
bas tenet regularis, diligenti cura &
swiþust mid ormætre ealneweg buton ges-
magnopere excellenti jugiter ſine in-
wicinge gehealde: Ne bisceophades intin-
termiſſione cuſtodiat. Nec epiſcopatus occaſi-
gan reguler beboda oferwrut oððe ofergit-
one, regulae praecepta tumidus vel oblivio-
tul þurhtlice betwixsende ac swa mycelum
ſus temere intermittat, ſed quantum
swa he oferstihð ⁊ weorce:
excellat & opere.

Heo wuruldlicra ealdorscype þ ne to my-
Secularium vero prioratum ne ad mag-
celre hrywe hynðe ealswa hwilum gelamp.
ni ruinam detrimenti, uti olim acciderat,
earmlice become myd mycelum embe-
miſerabiliter deveniret, magna animad-
þance ⁊ mid amansumunge beon onfangen
verſione atque anathemate ſuſcipi
mynstrum on halgum wislice forbeodende.
coenobii ſacris ſapienter probibentes,
cinges huruþinga ⁊ cwene hlafordscype to
regis tantummodo & reginae dominium ad
halgre stowmunde ⁊ to cyriclicre æhte
ſacri loci munimen & ad eccleſiaſticae poſſeſſionis
fultum mid willan symle gyrnan ge-
augmentum, voto ſemper efflagitare op-
wisendlicum ealra snoterlicust hig heton:
portabili prudentiſſime juſſerunt.

To cynges soðlice neode ⁊ cwene fæ-
Ad regis vero obſequium & reginae pa-
deras mynstra ⁊ moddra swa aft swami-
tres monaſteriorum matreſque quotiens expedie-
ge. to halges mynstres ðam hi ofer synt
rit, ad ſacri coenobii cui praeſunt,

* l. forte *nec quidquam*; ſed ita Saxonice foret, na ænige þing.

note mid Godes ege ⁊ regules ge-
utilitatem, cum Dei timore & regulae ob-
healtsumnesse eadmodlice to gan.
ſervantia humiliter accedant.

Ricum na forintingan togereord-
Potentibus vero non cauſa convi-
digenne ac for mynstres note ⁊ be-
vandi, ſed pro monaſterii utilitate atque de-
werunge swa oft swa hit fremige ongean
fenſione, quotiens expedierit, obvi-
gangende widinnan oððe wiþutan mynstre
andi intra infrave monaſterium
leafe hi habban:·
licentiam habeant.

Ridende soþlice oððe fæþan fær donde.
Equitando autem vel pedites iter agendo,
na ydelum spellum hi geæmtgan. ac oððe
non otioſis fabulis vacent, ſed vel
sealmsangum hig þeawian oððe be þing neod
pſalmodiis inſerviant vel de re ne-
behæfum on alyfedom tyman hi spæcan:·
ceſſaria opportuno tempore loquantur.

Þisse besceawigende þ tida regollice na
Hoc conſiderantes ut horas regulares non
ridende ac of horsum lihtende cneowi-
equitando ſed de equis deſiliendo genu
gende. buton dæg freols hit beo. geda-
flectentes, niſi dies feſtiva fuerit, conve-
fenlice. swa swa hi magon. mid godcundra
nienter, ut potuerint, cum divina
onbryrdnysse. hi gefyllan:·
compunctione, compleant.

Ðiþigende soðlice da geonglingas ac gefu-
Itinerantes vero non juvenculos ſed adul-
gene ðæra mynegunge hi beoo gebeterude.
tos quorum ammonitione meliorentur,
mid him on geferscipe gelædan:· Æt ham
ſecum in comitatu ducant. Domi
soþlice wunigende na þ an gebroþru ac
vero degentes non ſolum fratres ſed
eac abbudas swam gunge oððe cildru
etiam abbates adoleſcentes vel puerulos non
mid earmum clyppende oððe mid lippum
brachiis amplexando vel labris
leohtlice cyssende. ac mid lufendum mo-
leviter deoſculando, ſed caritativo ani-
des willan. buton wordum hi wigendum. arwur-
mi affectu, ſine verbis adulatoriis, reve-
þlice mid micelum wærscype lufian:· Ne to
renter cum magna cautela diligant. Nec ad
hyrsumnysse synderige ænigne hyra. ne
obſequium privatum quempiam illorum, nec
huru under gastelices þinges gywincge æn-
ſaltem ſub ſpiritualis rei obtentu ſo-
lyfigne utlædan gedyrstlæcean ac eal swa se
lum deducere praeſumant, ſed, uti re-
regul byt under hys hyrdes wæccean *vel*
gula praecipit, ſub ſui cuſtodis vigilan-
gymene syngallice wunige:·
tia jugiter maneant.

Ne se hyrde mid syndrigum ænigum cil-
Nec ipſe cuſtos cum ſingulo aliquo pue-
de butan ðriddan se gewitnyss ætstande
rulo ſive tertio qui teſtis aſſiſtat
to farenne leafe hæbbe ac mid gewunan
migrandi licentiam habeat; ſed ſolito
mid ealre scole. gif ðing gesceadlice swa ge-
cum tota ſcola, ſi res rationabilis ita exe-

wyrð. ðyder neod ys. under swigean oððe
gerit, quo neceſſe eſt, ſub ſilentio vel
sealmsangum on þeowigende mid bletsunge
pſalmodiis inſerviendo, cum benedictione
he fare:·
eat.

Tuna soþlice embe fær. buton neod
Villarum autem circuitus niſi neceſſitas
mycel togenyde. ⁊ ned be heses gerades to
magna compulerit, & neceſſariae rationis diſ-
dal þ dihte *vel* scifte. worigende nates
cretio hoc dictaverit, vagando nequa-
hwon gelom læceon:·
quam frequentent.

Worulde manna soðlice gebeorscypas. buton
Saecularium vero convivia, ni
færunga færes cunlyðnys unmindlunga o-
forſan itineris hoſpitalitas inopinate ſu-
fer becume. on nane wisan mid þristnysse
pervenerit, nullo modo auſu
dyrstigre naða ealdras naða underðeoddan
temerario nec praelati nec ſubjecti
geneosian gedyrstlæcean:·
adire praeſumant.

Bigleofan mid gewihte gemete ⁊ getele.
Victum cum pondere menſura, & numero,
scrud. fæsten. forhæfednesse. wæccean.
veſtitum, jejunium, abſtinentiam, vigiliam,
swigean. hyrsumnesse god ⁊ oðre
taciturnitatem, obedientiae bonum & caetera
gehwilce þa mundboran ures þæs eadigan
quaeque quae patroni noſtri beati
Benedictes gesetednesse willice we on-
Benedicti traditione voluntarie ſuſce-
fengon. Drihtnes ures Hælendes Cristes
pimus, Domini noſtri Jeſu Chriſti
geunendre gyfe mid eallum mægenum geheal-
annuente gratia, totis viribus cuſto-
dende:·
dientes.

Be gewunelicum ðas haligan regules þeawum
De conſuetis ſanctae regulae moribus
samðe fram þam foresædoo fæder Benedicte
tam a praedicto patre Benedicto
samðe fram haligum æfter fyligendum ⁊ ge
quam a ſanctis ſequacibus & imi-
efenlaecendum hys. dælmælum mid þær micelum
tatoribus ſuis, partim cum magna
domes tosceade. mid syngalum gehealdað
examinis diſcuſſione, vagi cuſtoditis
gewuan. foresedan cynges mynegunge gego-
uſu, praedicti regis monitu ſic-
dude ⁊ yldrena hæsum getrymede carfullice.
ti ac patrum imperiis confici ſolicite,
ealswa we be heton. on swa micelum swa mih-
uti polliciti ſumus, in quantum vi-
ta helpað. ⁊ gastes haliges gifu on tiht.
res ſubpetent, & ſpiritus ſancti gratia inſtinxerit,
to lufendre broþerlicre annysse geheal-
ad caritativam fraternae unitatis cuſto-
drumnesse writende uton onlihton. þ fram
diam ſcribendo dilucidemus, ut ab
him æces lifes edlean ealle anræd-
ipſo, aeternae vitae remunerationem cuncti con-
lice ⁊ bliðlice gehealdende onfon.
corditer & gratulabunde conſervantes recipiant,
se ðe deþ anmode. ðæt is anes þeawes ear-
qui facit unanimes, id eſt unius moris habi-

dian on huſe. ðar is cyning God Godes ⁊
tare in domo; ubi eſt rex Deus Dei &
fæmnan ſunu. ſe mid fæder ⁊ halgum gaſte
virginis filius, qui cum Patre & Spiritu Sancto
leofað ⁊ rixaþ God on ƿorulda ƿoruld:·
vivit & regnat Deus in ſaecula ſaeculorum.
Amen.

Sequuntur capitula XII. de ſacris monachorum & ſolennibus officiis, atque ea Benedictinis praeceptis aptata, unde etiam ipſiſſimus nonnunquam orationis & prooemii & capitulorum contextus petitur. Atqui, abſolutis capitulis hiſce, regia ſubjungitur ſanctio, qua cautum eſt ne, demortuis coenobiarchis, ea quae [illegible] juriſconſultis Graecis dicta, & Relevia ſeu potius Hereota noſtratibus, ab iis qui ſuccedunt, fiſco penderentur. Antea enim pendi ſolebant, quod ex ſanctione ipſa, quam hic ſubjicimus, liquet.

Ðas foreſæde toforan cyning þ he ðyſſe
Praefatus equidem rex ut hujus
litlan boce endſpæce eallſƿa anginn geleaf-
libelluli epilogum uti probemium fide-
fullre ⁊ geſceadƿiſlicre forþahtincge myne-
li ac rationabili exortationis moni-
gunge ongan riht geleaflice be luce mid
tu coepit, orthodoxe concluderet pru-
ſnoterum ſmeagende rerede. mid mycelum
denti diſſentiens examine, cum magno
hys cynelican mihtes anƿealde forbeodende
ſuae regiae poteſtatis imperio interdicens
mærſilcuſt he het þ nan abbuda noðe abba-
magnopere juſſit, ut nemo abbatum vel abba-
dyſſena him ſtoƿe to þæm goldhordige
tiſſarum ſibi locellum ad hoc theſaurizaret
eorþlice þ geƿunlic gafol þ innlædiſce he-
terrenum, ut ſolitus cenſus quem indigenae He-
regeate geſanlice clypiaþ. þ for þyſes ear-
riatua uſualiter vocitant, qui pro hujus pa-
des magam æfter geritinege cynnegum
triae potentibus poſt obitum, regibus
beon geſeald geƿunys. þanon for him. ƿoruld-
dari ſolet, unde pro eis, ſaecula-
bera gæfenlæcinege. benn geſeald miht. hi
rium imitatione, dari poſſet, ha-
hæfdon. ⁊ ſƿa on Ananian ⁊ Safiran amanſu-
berent, & ſic Ananiae & Saphyrae anathe-
munge breoſende to mycelum hys ſaple fn-
mate corruentes ad magnum ſuae animae de-
fyrde haliges reguleſ bebodu. ſynderige
trimentum ſanctae regulae praecepta, peculiaria
ealle forbeodende. to nahte gedydon:· Ac
omnia prohibentia, adnullarent. Sed
þ ſamhe hi ſylfum ſam eallum æftergenc-
hoc tam ſibi quam cunctis ſucceſſori-
gum hyra for abbud oððe abbudyſſan beon
bus ſuis pro abbate vel abbatiſſa da-
geſeald on Criſtes þær geſƿelian hi ſynd
ri in Chriſti cujus vicarii ſunt
⁊ hys modor Marian ⁊ ealra halgena
ejuſque genetricis Mariae ac omnium ſanctorum
naman midæcum he forbead anƿealde:· Dæt
nomine aeterno prohibuit imperio. Hoc
ſoþlice mid ƿelƿyllendre tihtincga myngende
autem benevola intentione hortando
he lærde þ mynſtra fæderas ⁊ moddra ſƿa
ſuaſit ut monaſteriorum patres matreſque quae-
hƿilce ofer geſunan neadbehefe geſtaþelian.
cunque ſuper uſus neceſſarios reſtaverint,
ðurh handa ðearfena on heofenlice mid nu-
per manus pauperum in coeleſtes cum mag-
celre ⁊ ſingalre onbryrdnyſſe gelogian gold-
no & jugi compunctione recondant the-
hordu þ lichaman on eorþan ƿunigendum
ſauros quo corpore in terra degente
mod þær drohtnegende underfiligede fu-
animus ibi converſando ſubſequens ma-
nige ðar ge gold hordum mid endebyrdneſſe
neat ubi theſauros ordine
foreſend rihtƿiſuſtne:· Gyf ænige
praemiſit juſtiſſimo. Si quae vero,
yldran geƿitendum belifan. ſe æftra ab-
priore obeunte, ſuperfuerint, ſubſequens ab-
bud ſƿa þæs haligan gaſtes gyf ongebrincþ
bas ut ſancti ſpiritus gratia inſtinxerit,
na ðam magon flæſclicum oððe rycum
non propinquis carnalibus vel tyrannis
ƿoruldlicum æfter ðæs ærran dihte
ſaecularibus ſecundum anterioris dictatum
dælende ac neodum gebroþra ⁊ þear-
dividendo, ſed neceſſitatibus fratrum & paupe-
fena helpende ſortende mid gebroþra ge-
rum ſubveniendo, ordinans cum fratrum con-
ðeahte ƿiſlice dihte:·
ſilio, ſapienter diſponat.

Idem jus poſtea ſemper apud nos in uſu, praeterquam ubi mos ſingularis aut pactum ejuſmodi praeſtationem exigeret. Qua de re conſulendi, ſi placet, Bractonus lib. de acquirendo rerum dominio cap. 35. §. 4. Codex Breton dictus capite de Homagiis, 3. Ed. 3 fol. 76. b. 20. Ed. 3. tit. Avowry 124. & tit. Releef 8. 3. Hen. 4. fol. 2. a. 8. Rich. 2. tit. Releef 14. Et de *Hereoto* ſeu Heregeate Saxonico, ſive relevamento aut relevatione ſeu relevamine (uti vocabant) videſis legum Canuti regis cap. 68. & 69. & leges Edwardi Confeſſoris cap. de Heretochiis, quibus haec adjungas ex tabulis Angliae cenſualibus, ſub Guilielmo primo, publica fide conſcriptis atque etiamnum in archivo fiſcali ſervatis. *In Cantia quando moritur* (ita tabulae illae) *Alodiarius, rex inde habet relevationem terrae, excepta terra S. Trinitatis, & S. Auguſtini, & S. Martini, & exceptis his, Godric de* Burnes, *& Godric de* Carleſone, *& AElnold* Cilt, *& Esber* Biga, *Seret de* Cilleham, *&* Turgis *&* Norman *&* Azor. *Super iſtos habet rex forisfacturam de capitibus eorum tantummodo, & de terris eorum habet relevamen qui habent ſuam ſocam & ſacam.* Et in civitate Herefordenſi. *Burgenſis cum caballo ſerviens cum moriebatur, habebat rex equum & arma ejus. De eo qui equum non habet ſi moreretur, habebat rex aut X ſolidos aut terram ejus cum domibus. Item in* Arcenfeld *(quod nunc* Irchinfeild *dicimus) pagi Herefordenſis villa, habet rex, ut in tabulis illis legitur, tres eccleſias. Presbyteri harum eccleſiarum ferunt legationes regis in* Wales; *& quiſque eorum cantat pro rege II miſſas unaquaque hebdomada. Si quis eorum moritur, rex habet de eo XX ſol. per conſuetudinem.* Vide etiam Camdenum in Pago Berokienſi de Tainorum relevamine. Atque alia ejuſmodi reperiuntur. Sed de his obiter.

Caeterum

Caeterum quod ad ſedulam Edgari in novandis ſolitariae vitae inſtitutis curam atque navatam operam porro attinet; extat etiamnum codex, ejus juſſu literis aureis pulcherrime exaratus, quo ea novo Wintoniae monaſterio inſtauravit. Praefatione ad illius aevi morem ſatis turgida (quae aliquot paginas occupat nec tamen ad rem omnino facit) hic praetermiſſa, quod reliquum eſt, etiam exhibemus.

EGO Edgar divina favente gratia totius Albionis Baſileus. rimari magnopere coeperam quid operum ſtudio exercerem ut ad tantam gloriam perveniens Chriſti ſanctorumque ejus, coelo collocatus, contubernio coronatus fruerer, tantamque inferni miſeriam devitarem; inſtigante etenim Domini clementia, occurrit animo, ut ipſe criminibus ceſſarem cunctis atque bonis operibus inſiſtens forma factus gregi quoſque noſtri regiminis gubernamine degentes lucriſacerem. Quoſdam igitur ſuaſionibus invitans ad praemia, quoſdam terroribus compellans ad gloriam, bona aedificans, mala, ut Domino facientes potui, diſſipavi. Scriptum quippe per Hieremiam memini prophetam : Ecce conſtituite ſuper gentes & deſuper regna ut evellas & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & aedifices, & plantes. *Talibus igitur exortatus doctrinis quibus nos Dominus per prophetam clementer ammonuit, agens, Chriſto faciente, in terris quod ipſe juſte egit in coelis, extricans videlicet Domini cultura criminum ſpurcitias, virtutum ſemina ſedulus agricola inſerui.*

* Qua ratione clericos eliminans, monachos collocavit.

TImens, igitur, ne aeternam incurrerem miſeriam ſi adepta poteſtate non facerem, quod ipſe qui operatur omnia quae in coelo vult, & in terra ſuis exemplis juſtus examinator innotuit, vitioſorum cuneos canonicorum e diverſis noſtri regiminis coenobiis Chriſti vicarius eliminavi. Quod nullis mihi interceſſionibus prodeſſe poterant, ſed potius ut beatus ait Gregorius, juſti vindictam judicis provocarent qui variis vitiorum naevis contaminati non agentes quae Deus jubendo volebat, omnia quae nolebat rebelles faciebant, avidus inquiſitor advertens, gratos Domino monachorum cuneos qui pro nobis incunctanter incederent noſtri juris monaſteriis devotus hilariter collocavi.

Quod ſancti Spiritus gratia compunctus abbatem & monachos conſtituit monaſterio.

HAC itaque ratione, ſancti Spiritus attactus ſlamine, locum Domini mundans, Wintanienſis eccleſiae novi monaſterii arciſterium noſtro Salvatori, ejuſque genitrici ſemper virgini Mariae, & omnibus apoſtolis, cum caeteris ſanctis dicatum reſtauravi.

Sciens ſcriptum conſentientes & facientes pari conſtringuntur poena, *rebelliones omnipotentis voluntati obviantes poſſeſſionem Domini uſurpare non ſuſtinens, clericos laſcivientes repuli, ac veros Dei cultores monachico gradu fungentes, qui pro noſtris, noſtrorumque inibi quieſcentium exceſſibus ſedulo intercederent ſervitio quo eorum interceſſionibus noſtri regiminis ſtatus vigeret munitus, abbatem, Chriſto cooperante, eligens, altithrono ſubjectus, illic devote ordinavi.*

Hoc ſubnixe efflagitans depoſco ut quod in ſuis egi, hoc agat in mihi ab ipſo conlatis, ſcilicet, adverſarios noſtros dejiciens, amicos ſublimando provehat, at inimicos ſanctae Dei eccleſiae deprimens, amicos ejus, monachos videlicet, beatificans juſtificavi.

De illorum anathemate qui monachis inſidiantur.

SI autem qualibet occaſione, diabolo inſtigante, contigerit, ut faſtu ſuperbientes arrogantiae, dejecti canonici monachorum gregem quem ego venerans cum paſtore in Dei conſtitui poſſeſſione, dejicere inſidiando voluerint, agatur de eis, & de omnibus qui quolibet munere caecati juvamen eis impenderint, quod actum eſt de angelis ſuperbientibus & de protoplaſto diaboli fraude ſeducto ut paradiſi videlicet limitibus ſublimibus regni coelorum ſedilibus ejecti, cum his qui Domini famulatum aſpernentes contempſerunt barathri incendiis detruſi jugi crucientur miſeria.

Nec inde evulſi ſe glorientur evaſiſſe tormenta, ſed cum Juda Chriſti proditore, ejuſque complicibus acheronte conglutinati, frigore ſtridentes, fervore peruſti, laetitia privati, moerore anxii, catenis igneis compediti, lictorum metu perculſi, ſcelerum memoria confuſi, totius bonitatis recordatione ſemoti, aeterno lugubres punientur cruciatu.

Item de anathemate inſidiantium.

*QUI autem jam praedictos novi Wintanienſis eccleſiae coenobii monachos vel quoſlibet ejuſdem ordinis noſtro regimine degentes, e monaſterii quae vitiorum ſpurcitiis expurgans, Jeſum Chriſto Domino noſtro victo daemone, adquiſivi, eliminare praeſumens voluerit, anathema ſit, & eadem maledictione qua Cain parricida qui fratrem ſuum Abel (ſtimulante invidia) lividus interemit, maſtigia addictus eſt, ſine termino teneatur obnoxius, atque in Dei perſecutione continuo perſeverans, in hac vita nullum dignitatis adquirat honorem, nec in futuro ſine miſeria unquam perſiſtat; ſed eum Ananiae & Saphirae una * Stix porrigi ne * ejulantem crucians complectatur.*

De benedictione monachos venerantium.

QUicunque praetitulatos monachos bonis quibuſlibet locupletans ditare voluerit, creator cuncti tenens clementer eos eorumque progeniem totius ubertate proſperitatis, hic & in futuro ſaeculo, ditando, locupletet.

Scriptis decenter eorum in libro vitae nominibus cum Chriſto portionem in coelorum habitaculis habeant qui monachos ſuos quos noſtris congregatos temporibus poſſidet, vel verbis vel factis ſanctitatis ſtudio honoraverint.

Quales & qualiter monachi in hoc monaſterio converſentur.

REgulares igitur monachi non ſaeculares in praefato, Chriſto comite, degentes monaſterio regularibus moribus obtemperent.

* Ad hunc modum ſanctionis capita in ipſo autographo diſtinguuntur.

Patres

Patres * venerates ſpiritnales ſanctorum patrum imitentur exempla, nil agentes niſi quod communis monaſterii regula, vel majorum demonſtraverit norma.

A ſaecularibus igitur pompis remoti toto uiſu corporis cuſtodiant & animae caſtitatem.

Humilitatis ſtudio pollentes, corpus parſimoniae vigore munientes alacri conſtringant animo.

Civinm convivae intra urbem perpetuo interdictu fieri erubeſcaut.

In civitate degentes, in refectorio pompaticas laſcivaſque saecularium delicias, ut melancoliam aporiantes, licitis caritativi utantur cibariis.

Extra refectorium autem minime, niſi domo infirmorum aegroti decubuerint edentes licite quae juſſi fuerint.

Sacri ſummique ordinis hoſpites, ſi ratio exegerit, & peregrini ordinati longo terrarum ſpatio venientes ad abbatis menſam in refectorio cantiſſime invitentur.

Laicis in hoſpitio condecens exhibeatur humanitas.

Et monachorum quiſpiam manducandi vel bibendi cum eis ſecundum patrum decreta licentiam non habeat.

In refectorio autem edendi cauſa vel bibendi non introducantur.

Pauperes, ut Chriſtus, ingenti cordis ſuſcipiantur tripudio.

De abbatum electione.

DIvinarum ſtudio literarum luculentiſſime eruditi, orationum frequentia aſſidue occupati, caritatis amplexu laetiſſimi, fidei exercitio promtiſſimi, ſpe provehente ſinceriſſimi, pace concorditer fixi, omniumque virtutum flore decorati ad finem uſque coeptum tantae bonitatis initium, Chriſto juvante, perducentes, eadem glorioſi fruantur libertate, quam beatus patronus Benedictus omnibus regulari praecepto ſubjectis inſtituit.

Scilicet ut poſt abbatis obitum tunc temporis regentis abbatem ex eadem ordinent congregatione quem ſibi omnis concors congregatio ſive pars, quamvis minima, congregationis ſalubriori elegerit conſilio.

Qualiter rex abbatem & monachos venerantes muniat.

REges itaque quicunque noſtri fuerint ſucceſſores nullam extraneam perſonam jus tyrannidis ſuper monachos exercentem imponant, ne forte Deus eos damnans, & regno deponat & vita.

Electum vero a fratribus Chriſti vicarium dignanter ſuſcipiant, eumque caritatis igne ſuccenſi locupletando venerentur.

Juvamen, in quantum indiguerit, Chriſti amore compuncti alacriter impendant.

Mutuo namque confortati juvamine in nullo a regularibus praeceptis diſcordantes, Domini gregem, non mercenarii ſed paſtores fidiſſimi, luporum rictibus eximentes, intrepidi defendant.

Qualiter abbas & monachi regem a daemonum temptatione eripiant.

ABbas autem armis ſuccinctus ſpiritualibus monachorum cuneo hinciude vallatus, cariſmatum coeleſtium rore perfuſus aerias daemonum expugnans verſutias, regem omnemque ſui regiminis clerum Chriſto (cujus virtute dimicant juvante) a rabida hoſtium perſecutione inviſibilium ſollerter ſpiritus gladio defendens, fidei ſcuto ſubtili protegens, tutamine robuſto proelians, triumpho miles eripiat interterritus.

Qualiter rex abbatem & monachos ab hominum perſecutione defendat.

REX itidem terrenus, coeleſtis caſtra regis fortiſſimo roborans munimine, armis ſaecularibus viſibiles expugnans adverſarios, hoſtiumque rabiem ſaevientium adnihilando dejiciens, conditoris ſui paſcua gregemque ſollicita inexpugnabilis tueatur cuſtodia, quatenus ad vitae bravium perveniens, aeternis tripudians fruatur bonis quae nec oculus videre aliquatenus potuit humanus, nec in hominis cor ullatenus aſcendit, quae praeparavit Deus diligentibus ſe.

De monaſticae poſſeſſionis libertate.

SINT praefati monaſterii rura omniſque monachorum poſſeſſio in rebus magnis vel modicis internis vel externis in urbanis vel ſuburbanis praediis, campis, pratis, paſcuis, ſylvis, molendinis, rivulorum curſibus, aeterna libertate in Chriſti nomine ejuſque genitricis ditata.

Quod nullus ſaecularium monaſterii poſſeſſionem inlicite uſurpet.

SAEcularium quiſpiam auſu temerario jus tyrannidis non in Chriſti cultura praeſumptuoſus exerceat.

Non minuat, inſtigante diabolo, quod ſancti Spiritus inſtinctu tam a me quam a praedeceſſoribus meis necnon a catholicis utriuſque ſexus hominibus largiflua conceſſum eſt dapſilitate.

De benedictione augentium.

AUgenti tribuat rerum cunctarum opifex tranquillum vitae praeſentis excurſum, longaevam inſtantis temporis vitam, futuram aeternae beatitudinis talionem, ſufficientem victualium ubertatem, interminabile proſperitatis augmentum, copioſum virtutum omnium juvamen.

De maledictione minuentium.

MInuentem perpetua poſſideat miſeria.

In Domini manens perſecutione, ejus genitricis ſanctorumque omnium incurrat offenſam.

Praeſentis vitae adverſitas illi ſemper eveniat.

Nulla ei bonitatis accidat proſperitas.

Omnia ejus peculia inimici vaſtantes diripiant.

In futuro autem aeterni miſerrimum cum aedis in ſiniſtra poſitum damnent cruciatus, ſi non ſatisfactione emendaverit congrua quod in Domini uſurpans detraxit cenſura.

Quibus modis ſaecularibus obtemperent, & quod nullius reatus hoc Domini privilegium minuere valeat.

TRibus tantummodo cauſis, ſaecularibus obtemperent praeceptis; rata videlicet † Expeditione, Pontis Arciſve conſtructione, alias aeterna ditati glorientur libertate.

† Videſis Matt. Paris Ann. 1244. pag 838. edit. Londin. & 44. Ed. 3. fol. 25 a Knivet.

Reatus quippiam, ſi incitante daemone, ſeductus vel abbas vel fratrum aliquis fragiliter, quod abſit, contraxerit, juſtitia purgante ſecundum regulare praeceptum abolitus damnetur, maneatque praefatae munificentiae libertas altithrono per noſtram humilitatem oblata ad monachorum uſus gratuite ſibi famulantium inviolabilis aeterna libertate jocunda, quia Deus qui hanc privilegii largifluam donationem locumque cum univerſa monachorum familia ruraque omnia ſacro ſubjecta coenobio poſſidet, nunquam reatum commiſit, nec ullo unquam tempore committet.

Sit igitur praefata libertas aeterna, quia Deus libertatis poſſeſſor aeternus eſt.

Quoties & quare in anni circulo hoc fratribus legatur privilegium*.

ANno Incarnationis Dominicae DCCCCLXVI. *ſcripta eſt hujus privilegii ſingrapha, his teſtibus conſentientibus quorum inferius nomina ordinatim caraxantur.*

✠ *EGo Eadgar divina largiente gratia Anglorum baſileus hoc privilegii donum noſtro largiens redemptori locoque ejus ſanctiſſimo primus omnium regum monachorum inibi collegium conſtituens, manu propria ſignum agiae crucis imprimens confirmavi.*

✠ *Ego Dunſtan Dorobernenſis eccleſiae archiepiſcopus largifluam benevoli regis donationem venerans, crucis ſignaculo corroboravi.*

✠ *Ego Eadmund Clito legitimus praefati regis filius crucis ſignaculum, infantili florens aetate, propria indidi manu.*

✠ *Ego Eadweard eodem rege Clito procreatus praefatam patris munificentiam crucis ſigno conſolidavi.*

✠ *Ego AElſthryth legitima praefati regis conjunx, mea legatione monachos eodem loco rege annuente conſtituens, crucem impreſſi.*

✠ *Ego Eadgifu praedicti regis ava hoc opus egregium crucis tanmate conſolidavi.*

✠ *Ego Oſcytyl Eboracenſis eccleſiae archiepiſcopus confirmavi.*

✠ *Ego Athelwold eccleſiae Wintonienſis epiſcopus regis glorioſiſſimi benevolentiam, abbatem, mea altum mediocritate, & alumnos, quos educavi, illi commendans, crucis ſignaculo benedixi.*

✠ *Ego AElfſtan Lundonienſis eccleſiae pontifex conſolidavi.*

✠ *Ego Oſulf epiſcopus confirmavi.*

✠ *Ego Oſwold epiſcopus conſignavi.*

✠ *Ego Alfwold epiſcopus conſolidavi.*

✠ *Ego Byrehtelm epiſcopus confirmavi.*

✠ *Ego AElfſtan epiſcopus conſolidavi.*

Ego Eadelm epiſcopus confirmavi.

✠ *Ego Athulf epiſcopus conſignavi.*

✠ *Ego Wynſige epiſcopus confirmavi.*

✠ *Ego AEſcwig abbas conſolidavi.*

✠ *Ego Oſgar abbas conſignavi.*

✠ *Ego Ordbyriht abbas.*

✠ *Ego AElfſtan abbas.*

✠ *Ego AEthelgar primus huic loco abbas ordinatus, Chriſto gubernante, vigui.*

✠ *Ego AElfhere dux.*

Ego AElfh dux.

Ego Ordgar dux.

Ego Ethelſtan dux.

✠ *Ego Ethelwine dux.*

Ego Beortnoth dux.

Ego AElfwine † m.

Ego Byrhtferth m.

Ego Oſweard m.

Ego AEthelweard m.

Ego AElfweard m.

Ego Be:::::: m.

Ego AElfwin m.

Ego Wulfſtan m.

Omnes qui nominatim hoc privilegio, regis juſſu, deſcripti videmus, poſteritatis noſtrae proſapiam ſubnixe depoſcimus, ut manuum noſtrarum vadimonium, Chriſti cruce firmatum, nequaquam violantes irritum faciant. Si ſucceſſorum quiſpiam temeritatis auſu violare praeſumſerit, corporis & ſanguinis Jeſu Chriſti participatione privatus, perpetua damnatus perditione, anathema ſit, niſi, divino propitiante reſpectu, ad humilem ſatisfactionem reſipiſcens converſus fuerit.

Atque de inſigni hac ſolitariae vitae inſtauratione, intelligendum eſt illud Henrici Huntingdonenſis in Edgari regis elogio,

> *Templa Deo, templis monachos, monachis dedit agros.*

Levi eandem rem pede tranſeunt hiſtorici noſtri, inter quos conſulendus, ſi placet, Florentius Wigornienſis, ſub annis DCCCCLXIV & LXIX & LXX. uti etiam Matthaeus Florilegus, & quod ii ſexageſimo quarto ſupra nongenteſimum anno tribuunt, de novo illo Wintoniae coenobio, in ſexageſimum ſextum transferendum eſt, ſi fides habenda (& habenda plane eſt) regio diplomati quod jam inſeri ſupra curavimus. Videſis porro quae occurrunt apud Surium die 5 Octob tom. 5. & Baronium tom. 10. ann. 970 ubi hae ſanctiones, quae expreſſiſſimis verbis Edgarum ſui autorem non ſemel luculentiſſime agnoſcunt, breviter memorantur ac ſi Dunſtanum ſolummodo & Johannem XIII. pontificem Romanum autores habuiſſent. Quin Edgari item oratio ad antiſtites de ea, quam diximus, inſtauratione extat apud Ailredum abbatem Rhivallenſem in MS. epiſtolica hiſtoria ad Henricum II. Atque obſervatu quidem eſt digniſſima, ea ipſa eſt quam laudat V. C. Iſaacus Caſaubonus in epiſtola Exercitationibus praefixa, atque ita ſe habet fideliter tranſcripta ex eiſdem MSS. quibus ipſe uſus eſt.

QUoniam ‡ magnificavit Dominus miſericordiam ſuam facere nobiſcum, dignum eſt, o patres reverendiſſimi, ut innumeris beneficiis illius, dignis reſpondeamus operibus. Neque enim in gladio noſtro poſſidemus terram, & brachium noſtrum non ſalvavit nos, ſed dextra ejus, & brachium ſanctum ejus; quoniam complacuit illi

* Deeſt hoc loco in autographo, ni fallor, quaternio; adeoque & caput illud cujus habetur hic lemma, & alia forſan deſiderantur. Sed quae ſequuntur exſcribimus. † *Miniſter*; quod *Thanus* ſeu Þegen erat Saxonibus, qui nempe plerumque, ut regius cliens aut miniſter anticus, fundum eo nomine poſſidebat. ‡ Anglice habetur apud Fox. Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 4 pag. 153.

in nobis. Juſtum proinde eſt ut qui omnia ſubjecit ſub pedibus noſtris, ſubjiciamus illi & nos & animas noſtras, & ut hii, quos nobis ſubdidit, ejus ſubdantur legibus, non ſegniter elaboremus. Et mea quidem intereſt, laicos cum aequitatis jure tractare, inter virum & proximum ſuum juſtum judicium facere, punire ſacrilegos, rebelles comprimere, eripere inopem de manu fortiorum ejus, egenum & pauperem a diripientibus eum. Sed & meae ſolicitudinis eſt eccleſiarum miniſtris, gregibus monachorum, choris virginum, & neceſſaria miniſtrare, & paci eorum ac quieti conſulere. De quorum omnium moribus ad nos ſpectat examen, ſi vivunt continenter, ſi honeſte ſe habent ad eos qui foris ſunt, ſi in divinis officiis ſolliciti, ſi ad docendos populos aſſidui, ſi victu ſobrii, ſi moderati habitu, ſi in judiciis ſunt diſcreti. Pace veſtra loquor, reverendi patres, ſi iſta ſollerti ſcrutinio curaſſetis, non tam horrenda & abominanda ad aures noſtras de clericis perveniſſent. Taceo, quod nec illis eſt corona patens, nec tonſura conveniens, quod in veſte laſcivia, inſolentia in geſtu, in verbis turpitudo, interioris hominis loquuntur inſaniam. Praeterea in divinis officiis quanta ſit negligentia, cum ſacris vigiliis vix intereſſe dignentur, cum ad ſacra miſſarum ſolennia ad ludendum vel ad ridendum magis quam ad pſallendum congregari videantur. Dicam, dicam quod boni lugent, mali rident, dicam dolens (ſi tamen dici poteſt) quomodo diffluant in comeſſationibus, & ebrietatibus, in cubilibus, & impudicitiis, ut jam domus clericorum putentur proſtibula meretricum, & conciliabula hiſtrionum. Ibi aleae, ibi ſaltus & cantus, ibi uſque ad medium noctis ſpatium protractae in clamore & horrore vigiliae. Sic, ſic, patrimonia regum, eleemoſynae pauperum, immo (quod magis eſt) illius pretioſi ſanguinis pretium profligatur. Ad hoc igitur exhauſerunt theſauros ſuos patres noſtri, ad hoc fiſcus regius, diſtractis redditibus multis, detumuit, ad hoc eccleſiis Chriſti agros & poſſeſſiones regalis munificentia contulit, ut deliciis clericorum meretrices ornentur, luxurioſa convivia praeparentur, canes & aves ac talia ludiera comparentur! Hoc milites clamant, plebs ſubmurmurat, mimi cantant & ſaltant, & vos negligitis! vos parcitis! vos diſſimulatis! Ubi gladius Levi, & zelus Simeonis, qui ſcorto abutentes filia Jacob Sichimitas eorum habentes figuram, qui Chriſti eccleſiam pollutis actibus foedant, etiam circumciſos ſucciderunt? Ubi ſpiritus Moyſi qui caput vituli adorantibus etiam domeſticis ſui ſanguinis non pepercit? Ubi pugio Phinees ſacerdotis qui fornicantem cum Madianita confodiens ſancta hac aemulatione Dominum placavit iratum? Ubi ſpiritus Petri cujus virtute perimitur avaricia, haereſis Simoniaca condemnatur? AEmulamini, o ſacerdotes, aemulamini vias Domini, & juſticias Dei noſtri. Tempus faciendi contra eos qui diſſipaverunt legem dei. Ego Conſtantini, vos Petri gladium habetis in manibus. Jungamus dextras, gladium gladio copulemus, ut ejiciantur extra caſtra leproſi, ut purgetur ſanctuarium Domini, & miniſtrent in templo filii Levi, qui dixit patri & matri neſcio vos, & fratribus ſuis ignoro † vos. Agite quaeſo ſollicite ne poeniteat nos feciſſe quod fecimus, dediſſe quod dedimus, ſi viderimus illud non in Dei obſequium ſed in peſſimorum luxuriam impunita libertate conſumi. Moveant vos ſanctorum reliquiae quibus inſultant veneranda altaria, ante quae inſaniunt. Moveat vos anteceſſorum noſtrorum mira devotio, quorum eleemoſynis veſania clericalis abutitur. Proavus meus, ut ſcitis, totam terram ſuam eccleſiis, & monaſteriis ‡ decimavit. Sanctae memoriae atavus meus AEluredus, ut eccleſiam ditaret, non theſauris ſuis, non patrimonio, non ſumptibus, non redditibus parcendum putavit. Avus meus ſenior Eduvardus quanta contulerit eccleſiis, veſtram paternitatem non latet. Pater meus & frater ejus quibus donariis Chriſti altaria cumulaverint, meminiſſe vos decet. O pater patrum Dunſtane contemplare, quaeſo, patris mei oculos, ab illa lucida coeli plaga in te radiantes; audi querulas ejus voces cum quadam pietate in auribus tuis reſonantes. Tu mihi, pater Dunſtane, tuum de conſtruendis monaſteriis, de eccleſiis aedificandis conſilium ſalubre dediſti, tu mihi adjutor in omnibus, & cooperator extitiſti; te quaſi paſtorem & epiſcopum animae meae morumque meorum cuſtodemque elegi! Quando non tibi parui? quos unquam theſauros tuis conſiliis praetuli? quas poſſeſſiones, te praecipiente, non ſprevi? Si quid pauperibus dandum exiſtimabas, praeſto fuit. Si quid conferendum eccleſiis judicabas, non diſtuli. Si quid monachis clericiſve deeſſe querebaris, ſupplevi. AEternam dicebas eſſe eleemoſynam nec aliam fructuoſiorem, quam quod monaſteriis, eccleſiiſve confertur, quo & Dei ſervi ſuſtentantur, & quod ſupereſt pauperibus erogatur. O praeclaram eleemoſynam! O dignum pretium animae! O peccatorum noſtrorum ſalubre remedium! quod a ſinu Sibyllae in peregrini muris pellicula foetet; quod ejus auriculas ornat, quod componit digitulos, quod corpus delicatum in biſſo ſtringit & purpura. Hiccine eſt, pater, eleemoſynarum mearum fructus? Hiccine deſiderii mei tuaeque promiſſionis effectus? Quid huic patris mei querimoniae reſpondebis? Scio, ſcio, cum videbas furem non currebas cum eo, nec cum adulteris portionem tuam ponebas. Arguiſti, obſecraſti, increpaſti. Contempta ſunt verba, veniendum eſt ad verbera. Habes hic tecum venerabilem patrem AEdelwoldum Wintonienſem epiſcopum, habes reverentiſſimum praeſulem Wigornenſem Oſwaldum. Vobis iſtud committo negotium, ut epiſcopali cenſura & authoritate regia turpiter viventes de eccleſiis ejiciantur, & ordinate viventes introducantur.*

Ex MSS. autem hic adjicere viſum eſt, tametſi etiam in quarta parte libelli *De vera differentia regiae poteſtatis & eccleſiaſticae* ſub Henrico VIII. editi reperiatur; libellus iſte habetur in Melchioris Goldaſti monarchiae tom. 2. pag. 22. & Oratio ipſa pag. 42.

* Caput Vituli pro ipſo Vitulo ab Iſraelitis adorato, uſurpant Tertullianus, Optatus, Lactantius, alii; quod fuſius notavimus ſyntag. 1. de Diis Syris, cap. 4. † In uno MS. *illos*. vide Deuteronom. cap. xxxiii. comm. 10. ‡ De Ethelulpho ſage loquitur. Decimationem illam memorant G. Malmeſburienſis, Ingulphus, Florilegus, alii. Sed de ea re, vide ſi places, complura in hiſtoriae noſtrae decimarum, cap. 8. §. 4.

Pag.

Pag. 5. lin. 3. *Cum omnibus quae ſerebat*, &c. *Pro ritu loci, captivati addicitur.*] Mos priſcus etiamnum reſtat fere per omnia littora chriſtiani orbis, ut naufragorum bona fiſco applicentur; quod tamen apud Anglos haut obtinet niſi ubi neque homo quiſpiam neque canis aut felis vivus evaſerit. De littore Gallico videndus Bertrandus Argentraeus in Conſuet. Britan. tit. *De Droicts du Prince* art. 56. §. 45. Carol. de Graſſalio Jure Franc. 20. De Neapolitano, Andraeas de Iſernia ad Conſtit. Neapol. 1. & Matthaeus Afflictus in Conſtit Neapolit lib. 1. tit. 59. De aliis, idem Bertrandus Choppinus de Domanio, lib. 1. tit. 15. Bodinus de Rep. lib. 1. cap. 10. alii. Sed aliter jus Caeſareum. *Quod enim jus* (inquit Antoninus imperator) *habet fiſcus in aliena calamitate, ut de re tam luctuoſa compendium ſectetur?* C. de Naufragiis l. 1. Et qui naufragorum chriſtianorum bona rapiunt, anathemate ferit jus pontificium in extra. De raptoribus, c 3. Excommunicationi, & in ſanctione illa pontificia bulla Coenae Domini dicta, ad quam videndus Bartholomaeus Ugolinus libro de cenſuris. Dominum autem terrae intellige hic Guidonem comitem Pontivum ſive Pontivi, Picardiae ſcilicet provinciae maritimae, atque Normanniae vicinae.

Pag 6. lin. 24. *Quemquam in omni dominatione ſua conſtitutum Romanae urbis pontificem pro apoſtolico, niſi ſe jubente, recipere.*] Hoc ipſum agnoſcit, & eum, qui in hanc ſanctionem peccaret, etiam laeſae majeſtatis ſeu perduellionis reum pronunciat Guillielmus II. eodem libro. Huc ſpectat epiſtola illa Guillielmi I. qua obſequii fideique profeſſionem Gregorio VII. pontifici Romano eam per nuncium petenti, avito juri ſubnixus pernegat. Ea ſe ita habet in MS. codice epiſtolarum Lanfranci archiepiſcopi Cantuarienſis.

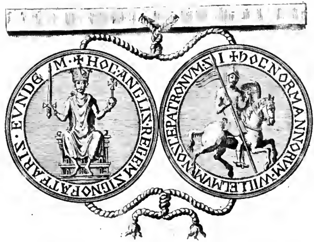
EXcellentiſſimo ſanctae eccleſiae paſtori Gregorio, gratia Dei Anglorum rex, & dux Normannorum Willielmus, ſalutem cum amicitia. Hubertus legatus tuus, religioſe pater, ad me veniens ex tua parte me admonuit, quatenus tibi & ſucceſſoribus tuis fidelitatem facerem & de pecunia, quam anteceſſores mei ad Romanam eccleſiam mittere ſolebant, melius cogitarem. Unum admiſi, alterum non admiſi. Fidelitatem facere nolui, nec volo; quia nec ego promiſi nec anteceſſores meos anteceſſoribus tuis id feciſſe comperio. Pecunia tribus ferme annis, in Galliis me agente, negligenter collecta eſt. Nunc vero, divina miſericordia me in regnum meum reverſo, quod collectum eſt per praeſatum legatum mittitur. Et quod reliquum eſt per legatos Lanfranci archiepiſcopi fidelis noſtri, cum opportunum fuerit, tranſmittetur. Orate pro nobis & pro ſtatu regni noſtri, quia anteceſſores veſtros diliximus, & vos prae omnibus ſincere diligere & obedienter audire deſideramus.

Pecunia, quam memorat, vectigal illud eſt quod Romano pontifici conceſſum olim ab Ina occiduorum Saxonum rege, Petri Denarii vulgo appellatur. Sed mirum interea, undenam Bertoldus Conſtantienſis, tam falſo affirmarit in appendice ad Hermannum Contractum ſub anno MLXXXIV Guilielmum victorem, *totam terram Anglorum Romano pontifici tributariam feciſſe, nec aliquem in ſua poteſtate aliquid emere aut vendere permiſiſſe quem apoſtolicae ſedi inobedientem deprehenderet.* Fallit plane & fallitur; & illius aevi res apud Anglos geſtae manifeſtiſſime reluctantur. Pontifex autem Romanus, apoſtolicus hic vocatur, uti paſſim tum apud hunc autorem tum eos qui & coaetanei ſunt & vetuſtiores. Vocabulum aliis promiſcue tributum eſt antiquitus epiſcopis, poſtmodum vero Romano pontifici proprium nomen factum eſt, vide de ea re Gregorium Magnum lib. 6. indict. 15. epiſt. 37. & quae notavit doctiſſimus Iſaacus Caſaubonus in Exercitationibus ad annales Baronii, §. 4. ann. 32. num. 5. Atque in juriſconſultorum noſtratium commentariis vetuſto Gallorum idiomate conſarcinatis, l'Apoſtille frequenter item denotat, uti non ſemel apud Gotofredum Vilhardovinum in priſca illa hiſtoria Conſtantinopolitana Gallice conſcripta, idem reperitur. Tralatitium enim eſt nomina primo complurium aeque communia, ſingularis alicujus dignitatis ſignificatione poſtea coerceri, uti videre eſt in ducis, comitis, militis, presbyteri, diaconi, etiam & papae. Papa enim olim omnibus epiſcopis tribuebatur in occidentis imperio, quod videre eſt apud Sidonium atque alios paſſim, & Joannes patriarcha Alexandrinus, ὁ Παππᾶς Ἀλεξανδρείας appellatur in lemmate epigrammatis Anthologiae lib. 3. cap 1. Quin aevi orientalis imperii citeriori, etiam papa haut aliud quam primum ſeu infimum ſacri ordinis gradum deſignabat. Id liquet ex Iſaacii Comneni imperatoris, circa annum ſalutis MLVIII ſanctione qua περὶ τοῦ κανονικοῦ ſeu honoraria ejus, qui in ſacros ordines cooptandus erat, praeſtatione legem tulit. Statuit enim ut eo nomine nullus epiſcopus pluſquam ſeptem aureos nummos acciperet, unum ſcilicet ὅτε ποιεῖ αὐτὸν λιτὸν παπᾶν ἤτοι ἀναγνώστην, τρία δὲ, ὅτε χειροτονεῖ αὐτὸν διάκονον, καὶ ἕτερα τρία ὅτε κληροῖ αὐτὸν ἱερέα ἤτοι πρεσβύτερον; id eſt, *unum quando facit eum ſimplicem papam ſive lectorem, tres quando diaconum eum inſtituit, & qui caeteri ſunt tres, quando integram ſacerdotis ſeu presbyteri dignitatem ei confert.* Atque πρωτοπαππᾶς dicebatur qui ſive legendo ſive alia miniſteria obeundo vices patriarchae Conſtantinopolitani ſeu τὰ δευτερεῖα τοῦ ἀρχιερέως, quae verba ſunt Codini, gerebat. Comneni autem ſanctio quam memoramus, occurrit apud Theodorum Balſamonem ad Photii Nomocanonis titulum de Fide.

Ibid. lin 28. *Primatem quoque regni ſui non ſinebat quicquam ſtatuere aut prohibere niſi quae ſuae voluntati accommoda.*] Quantus item fuerit Guilielmus iſte in imperio quod circa ſacra exercetur, palam videre eſt in diplomate ejus quo, coenobio, quod a Bello in quo vicit Haraldum ad littus Suſſexianum denominari voluit, pluria privilegia tam ſacris officiis quam juriſdictioni Epiſcopi Cicestrenſia derogantia, ſtylo perquam imperioſo conceſſit. Illud ex ipſo autographo quod etiamnum, ſigillo regis appenſo, ſervatur in theſauro quantivis pretii Cottoniano, ſubjungam.

WIllielmus Dei gratia rex Anglorum, tam clericis quam laicis per Angliam conſtitutis, ſalutem. Notum ſit vobis, me conceſſiſſe & confirmaſſe, aſſenſu Lanfranci archiepiſcopi Cantuarienſis, & Stigandi epiſcopi Ciceſtrenſis, & conſilio etiam epiſcoporum ac baronum meorum, ut eccleſia ſancti Martini de Bello, quam fundavi ex voto ob victoriam quam mihi Deus in eodem

*dem loco contulit, libera ſit & quieta in perpetuum ab omni ſervitute & omnibus quaecunque humana mens excogitare poteſt, cum omnibus dignitatibus & conſuetudinibus regalibus quas ei regali auctoritate conceſſi, ſicut cartae * meae teſtantur. Volo itaque, & firmiter praecipio, quatenus eccleſia illa, cum lenga circumquaque adjacente, libera ſit ab omni dominatione & oppreſſione epiſcoporum, ſicut illa quae mihi coronam tribuit, & per quam viget decus noſtri regiminis. Nec liceat epiſcopo Ciceſtrenſi, quamvis in illius diœceſi ſit, in eccleſia illa, vel in maneriis ad eam pertinentibus ex conſuetudine hoſpitari, contra voluntatem abbatis; nec ordinationes aliquas ibidem facere, nec abbatiam in aliquo gravare. Sed neque ſuper illam, dominationem aliquam, aut vim, vel poteſtatem exerceat, ſed, ſicut mea dominica capella, libera ſit omnino ab omni ejus exactione. Ad ſynodum vero abbas ire non ſummoneatur nec compellatur, niſi propria voluntate pro aliquo negotio ire voluerit. Nec monachos ſuos, ubi ſibi opportunius viderit, ad ſacros ordines promoveri facere probibeatur. Nec altarium ſacrationes, confirmationes, vel quaſlibet epiſcopales benedictiones, abbatis vel monachorum requiſitione a quolibet epiſcopo ibidem libere fieri, ab aliquo contradicatur. Hoc etiam regali auctoritate, & epiſcoporum, ac baronum meorum atteſtatione conſtituo, quatenus abbas eccleſiae ſuae, & lengae circumjacentis per omnia judex ſit, & dominus. Defuncto abbate, de eadem eccleſia abbas eligatur, niſi forte (quod abſit) ibidem idonea perſona reperiri non poſſit. Hanc conſtitutionem meam ſic voto & regali auctoritate confirmatam, nullus ſucceſſorum meorum violare, vel imminuere praeſumat. Quicunque igitur contra libertates vel dignitates ejuſdem eccleſiae fecerit, foriſfacturae regiae coronae ſubjaceat. Hujus rei teſtes ſunt, Lanfrancus archiepiſcopus Cantuarienſis, Stigandus Ciceſtrenſis epiſcopus, Walkelinus epiſcopus Winton. Wulſtanus Wigorn. epiſcopus. Qui omnes, me praeſente, & audiente, horum praeceptorum meorum & conſtitutionum violatores perpetuo anathemate damnaverunt. Apud Winton.*

Id genus etiam eſt ſancitum ejus, quo ſacrum a civili diſcriminavit forum. Etenim, florente Saxonum imperio, mutuas in jure dicundo veluti tradebant operas atque eodem utebantur bis quotannis foro diœceſeos epiſcopus ſimul & provinciae praeſes ſeu vicecomes, quem & Shyrꝛeȝereve (unde Shiriffe nunc dicimus) & interdum Ealdoꞃman nominabant. Neque aliud fere eorum illo ſaeculo forum erat quam quale nunc eſſet uniuſcujuſque epiſcopi ſynodus cum vicecomitis foro conjuncta ſive in eadem curia & eodem tribunali celebrata. Edgarus rex legum cap. 5. Hæbbe mon ðꞃiƿa on ȝeaꞃ Buꞃhȝemoꞇe ⁊ ꞇƿa ꞅcyꞃe ȝemoꞇe. ⁊ ðæꞃ ꞅcyꞃe ȝemoꞇe Biꞅceop ⁊ ꞅe Ealdoꞃman. ⁊ ðæꞃ æȝðeꞃ ꞇæcon ȝe ȝodeꞅ ꞃihꞇe. ȝe ƿoꞃuldeꞅ ꞃihꞇe. quod apud Johannem Bramptonum abbatem Jornallenſem in hiſtoria ſua MS. (ubi veteres Anglorum leges pene omnes ex Saxonico ſermone in barbariem illius aevi verſae reperiuntur) ad hunc modum redditur. *Habeatur in anno Burgmotus ter, & Scyremotus bis, & interſit praeſul comitatus* (nempe Scyremoto, ſive ſemeſtri conventui) & *Aldermannus; & utrique doceant Dei rectum & ſaeculi.* Totidem fere verbis in Canuti regis legibus idem habetur. Atque inde forſan eſt quod etiam hodie ſemeſtres illi inquiſitionis conventus quibus praeeſt vicecomes (Tornes & Hundreds,

* Vide Melchioris Goldaſti tom. 2. Monarch pag. 41.

id eſt, centuriarum forum dicimus) ante menſem a paſchatis & D Michaelis feſto elapſum ſolenni ritu habendi ſint, idque ex vetuſtiſſimo more, uti liquet ex Magnae Chartae cap. 35. & Stat 1. 31 Ed. III. cap. 4. Nam temporaria lex olim lata eſt in Antiocheno concilio, quae ejuſmodi ſynodos bis quotannis, eiſdemque, quas diximus, tempeſtatibus, ab epiſcopis indici praecepit. Neque veriſimillimum non eſt, inde natum morem aevo illo ſuperiore, ut vicecomes & epiſcopus ſtatis hiſce temporibus ſimul primo uterentur, atque inde poſtmodum ad nos propagatum eſſe, ut, diſterminatis ſub Guilielmo eorum tribunalibus, priſtinum de tempore, & tot ſaeculis receptum inſtitutum a vicecomite ſervaretur. Vide concil. Antiochen. canon. 20. diſt. 18. c. 4. Et concilii ejuſdem anno ſalutis CCCXLI. habiti canones in eccleſiae vetuſtiſſimo canonum corpore locum etiam obtinuiſſe, notiſſimum eſt Quin & in apoſtolorum, ut vocant, canone XXXVIII idem legitur. In utroque autem τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι τῆς πεντηκοστῆς, ſeu quarta pentecoſtes hebdomada idem denotat quod intra menſtruum a paſchate tempus. Nam pentecoſte ibi intervallum, quod paſchatis diem & pentecoſtes feſtum intervenit, denotat; haut vero ipſum feſtum, uti vulgo uſurpatur. Unde eſt quod apud Gratianum jam dicto loco, Burchardum lib. 1. cap. 44. atque Ivonem part. 5. cap. 154 explicatur per medium tempus, inter Paſcha & Pentecoſten, quod juri quo etiamnum utimur congruit: Hyperberetaeus vero menſis (qui ridicule per Beritheon in excuſis Burchardi libris dicitur) plane October eſt, & Syrorum ſeu Syro Macedonum menſis, a quo & annum auſpicabantur & epocham Alexandream quae تاريخ ذي القرنين ſeu *Tarik Dhi'lkarnain* vocant Arabes, quod epocham ſeu aeram bicornis ſonat. Eo enim nomine notus eſt Alexander, ea figura in nummis ſculptus; Jovis nimirum Hammonis, cornuti patris, effigie decoratus. Neque id hic monuiſſe operae pretium duxeram niſi doctos alioquin viros, an Hyperberetaeus hic Septembrem an Octobrem ſignificaret dubitaſſe non a vetuſtis modo interpretibus verum & ab ipſis canonibus ſatis interim edoctos, obſervaſſem. Vide notas ad Gratiani editionis Gregorianae, diſt. 18. c. 4. Anni autem veteris Olympiadici (in quo nunc in Septembrem, interdum in alios incidebat Hyperberetaeus) & Alexandrei, qui Hyperberetaeum Octobri perpetuo conjunxit, diſcrimen minime advertebant. Vide de hac re incomparabilem v. Joſephum Scaligerum de Emendat. Temp. lib. 1. §. de periodo Macedonica aeſtiva. Caeterum ſanctio quam diximus Guilielmi regis ita ſe habet in ejus ad Remigium antiſtitem Lincolnienſem reſcripto.

WIllielmus gratia Dei rex Anglorum comitibus, vicecomitibus, & omnibus Francigenis, & Anglis qui in epiſcopatu Remigii epiſcopi terras habent, ſalutem. Sciatis vos omnes & caeteri mei fideles, qui in Anglia manent, quod epiſcopales leges quae non bene nec ſecundum ſanctorum canonum praecepta, uſque ad mea tempora, in regno Anglorum fuerunt, communi concilio, & conſilio archiepiſcoporum meorum, & caeterorum epiſcoporum, & abbatum, & omnium principum regni mei, emendandas judicavi. Propterea mando, & regia auctoritate praecipio, ut nullus epiſcopus vel archidiaconus de legibus epiſcopalibus amplius in Hundret *placita teneant; nec cauſam quae ad regimen animarum pertinet, ad judicium ſaecularium hominum adducant, ſed quicunque ſecundum epiſcopales leges, de quacunque cauſa, vel culpa interpellatus fuerit, ad locum quem ad hoc epiſcopus elegerit, & nominaverit, veniat, ibique de cauſa ſua reſpondeat; & non ſecundum* Hundret, *ſed ſecundum canones, & epiſcopales leges, rectum Deo, & epiſcopo ſuo faciat.*

Tranſcriptum eſt autem ex archivo regio in arce Londinenſi, ubi, inter regia privilegia eccleſiae Lincolnienſi olim indulta atque a Richardo II. confirmata, reperitur; nimirum in cart. 2. Rich. II. membrana 12. numero 5. Habetur etiam Anglice apud Foxum in Eccleſiaſt Hiſt 4 pag. 154. quem & vide lib. 3. pag. 135. & Hiſtoriae noſtrae de decimis caput 14 §. 1. ubi forum vicecomitis ſemeſtre pro menſtruo ſubſtitui libentius mavelim. Caeterum in actorum Roberti Winchelſei archiepiſcopi Cantuarienſis regiſtro ſeu publicis ejus tabulis MSS. totidem fere verbis occurrit id quod Guilielmo regi hic tribuitur. Regi etenim Edwardo I. in ordinum comitiis, ut in dictis tabulis legitur, exhibet ordo ſacer libellum, in quo complures injurias queritur juriſdictioni ſuae a civili foro illatas, neque alius ſane eſt quam articuli continentes gravamina eccleſiae Anglicanae quorum mentio fit in prooemio conſtitutionum quas Articulos Cleri vulgo nominamus. In libello autem quem dixi, *Cum Willielmus*, inquit ordo ſacer, *dudum rex Angliae de communi conſilio archiepiſcoporum, abbatum, & omnium procerum regni ſui, leges epiſcopales, quae non bene nec ſecundum ſanctorum canonum praecepta, fuerant, ſicut nec ſunt hiis diebus, in regno Angliae obſervandas inconcuſſe judicaverit, propterea que mandaverit & praeceperit quod nullus epiſcopus vel archidiaconus de legibus epiſcopalibus vel cauſis quae ad regimen animarum pertinent, ad hundreda, vel judicia ſaecularium hominum quicquam adducerent, ſed ut quilibet de quacunque cauſa vel culpa ſecundum leges epiſcopales interpellatus ad locum eccleſiaſticum & ordinarium quem [epiſcopus] elegerit veniat ibique de cauſa vel culpa reſpondeat ſecundum canonicas & epiſcopales leges; & ſi epiſcopi judicio ſtare noluerit, ſi opus fuerit, ad vindicandum fortitudo & juſtitia regis vel vicecomes adhibeatur. Et nihilominus defenderit & interdixerit ne ullus vicecomes praepoſitus ſeu miniſter regis aut aliquis laicus homo de legibus quae ad epiſcopum pertinent ſe intromittat, prout haec & alia* (ita ſe habent libelli verba) *in carta praedicti Willielmi regis plenius inſcribuntur*, &c. Sed porro de regio Guilielmi in ſacris ordinandis imperio, vide, ſi placet, vitam Hugonis abbatis Cluniacenſis in bibliotheca Cluniacenſi fol. 454. praeter Gregorii VII. lib. 9 epiſt. 5. ubi *presbyteros uxores, laicos decimas quas detinebant, etiam juramento dimittere compulit*; quae Gregorii verba ſunt.

Ibid. l. 32. *Nulli epiſcoporum permittebat ut aliquem de baronibus ſuis ſeu miniſtris publice excommunicaret.*] Id ipſum pene reperitur in Clarendonenſium comitiorum capitibus quarum Henricus II. inſtaurator ſub anno MCLXIV unde etiam quid barones hic denotent, forte diſcendum:

Vocabulum nempe alia notione uſurpari quam vulgo; neque eos duntaxat, ut hodie, ſignificare quibus peculiaris ordinum comitiis locus eſt, ſed univerſos qui ſaltem beatiores, regia munificentia, ad formulam juris noſtri clientelaris quod nullius villae regiae glebam, ſed ipſum tantummodo regem ſpectat (Tenure en chief phraſi forenſi dicimus ſive tenuram in capite) latifundia poſſidebant. Nam in capitibus quae dixi, ita legitur. *Nullus qui de rege tenet in capite, nec aliquis dominicorum miniſtrorum ejus excommunicetur, nec alicujus eorum terrae ſub interdicto ponantur, niſi prius dominus rex, ſi in regno fuerit, conveniatur vel juſtitia ejus* (qui, velut praefectus praetorio aut pro-rex, regias illo aevo vices agebat, & capitalis Angliae juſtitiarius etiam indigitabatur) *ſi fuerit extra regnum, ut rectum de eo faciat, & ita, ut quod pertinebit ad regis curiam ibi terminetur & de eo quod ſpectat ad curiam eccleſiaſticam ad eandem mittatur, ut ibidem terminetur.* Habentur vero comitiorum illorum capita tum apud Gervaſium Dorobernienſem & Rogerum Wendoverium MSS. tum apud Matthaeum Pariſium (licet depravate) cujus hiſtoriae pars prior quae a Guillielmi primi initiis ad annum Henrici III. decimum nonum protenditur, Wendoverio, unde exſcripta eſt, tota debetur. Sed & alia eorum * occurrunt alibi exemplaria. Caeterum omnes qui quocunque jure clientelari fundos regios obtinebant, hac lege intellexerit Robertus Glouceſtrenſis comprehendi. Is n. rythmis Anglicanis hiſtoriam noſtram uſque ad ſuum (nempe Edwardi I. ni fallor) aevum complexus, narrat quibuſnam ex capitibus iſtis refragatus fuerit Thomas archiepiſcopus Cantuarienſis ſub Henrico II. atque hoc quarta ſede collocans ita in exoletum ſuae aetatis ſermonem transferre ſe putabat.

> The vrethe was that no man that of the King huld ought
> In Cheif or in eni Serviſe, to Manſing were ibrought,
> Bote the Waedenis of holy Chirch that brought him thereto,
> The King ſede or is Bailifes wat he had miſdo.
> And loked verſt were thei to amendment it bring,
> And bote hy wolde by their leve do the Manſing.

Obſervatu autem digniſſimum hic, quod narrat Radulphus de Diceto decanus Londinenſis. Sub anno MCLXIII. *Thomas*, inquit, *archiepiſcopus vacantem eccleſiam Aineſordiae contulit in Laurentium. Willielmus villae dominus, ſibi vendicans jus patronatus in eadem eccleſia, Laurentium expulit. Archiepiſcopus eum excommunicavit; quod quia, minime certiorato rege, feciſſet, maximam regis indignationem incurrit. Aſſerit namque rex, juxta dignitatem regni, quod nullus capitaneorum, nullus militaus regi, nullus miniſter regis, nullus ſcilicet, ut vulgariter loquar, de rege tenens in capite caſtellum, villam, vel praedium, citra conſcientiam regis, eſt excommunicandus ab aliquo; ne ſi ſuper hoc rex certioratus non fuerit, ignorantia lapſus communicet excommunicato, capitaneum ſuum venientem ad ſe vel invitans ad oſculum, vel recipiens in concilium.* Ratio legis jam dictae redditur, & quid barones, quid miniſtri in ea denotent, luculentius explicatur. Nec vero ita intempeſtivum hic duco, aliquot quae ſub Guilielmo ſcripta occurrunt de baronibus teſtimonia adnotare, unde vocabuli ſenſus, qui eo aevo atque hoc loco in uſu, liquidius innoteſcat. Cenſuales Guilielmi I. tabulae barones ad hunc modum, in Dorſetiae cenſu, memorant. *In* Warham *de parte S. Waudregiſili; ſunt ibi* XLV *domus ſtantes, &* XVII *ſunt vaſtae. De partibus aliorum baronum ſunt ibi* XX *domus ſtantes &* LX *ſunt deſtructae. Et in burgo de* Warwic (ita tabulae illae, in pagi Warwicenſis cenſu) *habet rex in dominio ſuo* CXIII *domus, & barones regis habent* CXII, *de quibus omnibus rex habet geldum ſuum.*

Epiſcopus de Wirecſtre *habet*	IX	*maſuras.*
Epiſcopus de Ceſtre	VII	
Abbas de Coventrie	XXXVI	
Epiſcopus Conſtantienſis	I	
Comes de Mellent	XII	
Albericus Comes	IV	
Hugo de Grentemaiſnil	IV	*Monachi habent I de eo.*
Henricus de Fereres	II	
Harold	II	
Robertus de Stadford	VI	
Rogerius de Lury	II	
Richardus Venator	I	
Radulfus de Limeſi	IX	
Abbas Malmesburienſis	I	
Willielmus Bonvaſlet	I	
Willielmus filius Corbucion	II	
Goiffridus de Magnavill	I	
Goiffridus de Wirce	I	
Giſlebertus de Gant	II	
Giſlebertus Buiſl	I	
Nicholaus Baliſtarius	I	
Stefanus Stireman	I	
Turchil	IV	
Harold	II	
Osbernus F. Richardi	I	
Criſtina	I	
Luith *Monialis*	II	

Hae maſurae pertinent ad terras quas ipſi barones tenent extra burgum, & ibi appreciatae ſunt. Praeter Criſtinam hic & Luitham, omnes regis barones erant, qui nempe CXII, ſuperius dictas domos poſſidebant. Alia quae, mox aliorſum adnotata, haec tempora ſpectant, lucem hic de baronis ejus aevi notione praebebunt. Miniſtros autem hic dictos intelligo eos qui officiis ſive palatinis, ſive urbanis, ſive ruſticis functi, regii famuli habebantur. Neque alios fuiſſe autumo Tainos & ſervientes regis in cenſualibus Guilielmi, quas memoravimus, tabulis vocitatos. Quamplurimi enim ibi Tainorum occurrunt nomine, id eſt, Ðeᵹenſ, unde Taini Latine, quod miniſtros interpretantur; neque aliud vocabulum eſt (ſi originem ſpectes) quam Dienaer Belgicum quod a Dienen, hoc eſt *miniſtrare*, fit & ꝥ ðeᵹen veſtigia ſatis ſer-

* Vide Joannis Sarisbur. Epiſt. 159. & calcem vitae Thomae Cantuarienſis, quam Quadrilogum dicimus.

vat, unde Dienſt-knecht etiam famulus eſt, & Dienſt-maeght ancilla, nam Knecht maſculum denotat, uti item apud Saxones noſtros. Exemplum memini in prognoſticis aliquot de partu, Saxonice conſcriptis. Porrige, inquit autor anonymus MS. gravidae mulieri lilium ſimul & roſam, atque adeo ut ſuo arbitratu utrum horum maluerit, eligat; ȝẏf heo nẏmð lilian, heo cænð cnẏht, ȝẏf heo nẏmð roſan, heo cænð mæden, quod ſonat, *ſi lilium prehenderit, maſculum* (id eſt Cnẏht) *ſi roſam, foemellam pariet.* Miniſtros autem illos regios ſive tainos & ſervientes, in tabulis illis cenſualibus, ita notatos habemus. Cola Venator, Ulujet Venator, Godwinus Accipitrarius, Hugo Latinarius, Milo Portarius, Herbertus Camerarius, & hujuſmodi. Latinarius autem eſt idem quod interpres; unde & Latimer eadem notione uſurpatum. Latiae nempe linguae peritum, caeteras, quae in uſu, ita calluiſſe exiſtimabant, ut generale interpretis nomen non immerito ei inde donandum putarent. Neque ſane alios fuiſſe tunc temporis ſervientes a Thanis plane conſtat ex ipſis ſaepe dictis tabulis. In Surrienſis nempe pagi cenſu ibidem, Oſwaldus, Theodoricus, atque alii ſervientum nomine memorantur, qui tamen ipſi Taini indiſcriminatim poſtea ſtatim vocitantur, uti in Wiltoniae cenſu Hervaeus atque alii miniſtri dicti, ſervientes ſtatim nominantur, quos Tainos item appellatos liquet. Idem in Colvino atque aliis ſervientibus in Devoniae cenſu obſervandum, ibidem n. neque alia notione, Taini ſimul dicuntur. Hinc etiam Tainlande occurrit in eiſdem tabulis, id eſt, Tainorum terra, ſeu fundus Tainis peculiaris. In Wiltonia legimus; *Willielmus comes dedit* Dintone & Sundone & Chevrel, *quae erant* Tainlande *pro terra de inſula de* Wiht, *quae pertinebat ad firmam de* Ambleſbirie. Et in Somerſetia, de Roberto de Odbervile Taino ſeu miniſtro regio; *hic Robertus habuit unam virgatam quam tenebat Dodo libere* * *T. R. E. huic addita fuit* Dolvertone *maneriu̅m regis. Modo dijudicata eſt eſſe* Tainland. Huc ſpectat phraſis illa forenſis clamare ad Tainland, quod in Ceſtriae cenſu occurrit. Eo nomine fundum vendicare, id ſignificat.

Pag. 6. lin. 34. *Quae autem in ſecularibus promulgaverit, tradere ſuperſedemus.*] Atque ſuperſederunt plerique rerum Anglicarum ſcripturientes conſarcinatores; quod utinam non feciſſent. Caeterum ad hanc rem, vetuſti eccleſiae Lichfeldienſis chronici MS. autor, *Anno*, inquit, *Guilielmus regni ſui quarto apud Londonias conſilio baronum ſuorum fecit ſummoniri per univerſos Angliae comitatus, omnes nobiles, ſapientes, & ſua lege eruditos, ut eorum leges & conſuetudines audiret. Et licet idem rex Willielmus leges Northfolkiae & Suffolkiae, Grantbrigiae & Deirae (ubi quondam maxima pars Danorum & Norwegenſium inhabitabant) prius magis approbaverat & eas per totum regnum obſervari praeceperat, pro eo quod omnes anteceſſores ejus & fere omnes barones Normanniae, Norwegenſes extitiſſent, & quod de Norwegia olim veniſſent: * Sed poſtea, ad preces communitatis Anglorum, rex adquievit, qui deprecati ſunt, quatenus permitteret ſibi leges proprias & conſuetudines antiquas habere in quibus vixerant patres eorum & ipſi in eis nati & nutriti ſunt, ſcilicet leges ſancti regis Edwardi. Et ex illa die magna autoritate veneratae, & per univerſum regnum corroboratae & conſervatae ſunt, prae caeteris regni legibus, leges regis Edwardi. Quae quidem prius inventae & conſtitutae fuerant tempore regis Edgari avi ſui, veruntamen poſt mortem ipſius regis Edgari uſque ad coronationem ſancti regis Edwardi, quod tempus continet annos* LXVII *praedictae leges ſopitae ſunt & penitus praetermiſſae; ſed poſtquam rex Edwardus in regno fuit ſublimatus, conſilio baronum Angliae, legem* LXVII *annis ſopitam excitavit, excitatam reparavit, reparatam decoravit, decoratam confirmavit, & confirmata vocata eſt lex ſancti regis Edwardi, non quod ipſe prius adinveniſſet eam, ſed cum praetermiſſa fuiſſet & oblivioni penitus dedita a morte avi ſui regis Edgari qui prius inventor ejus fuiſſe dicitur uſque ad ſua tempora, videlicet* LXVII *annis. Unde per praeceptum regis Willielmi electi ſunt de ſingulis totius Angliae comitatibus* XII *viri ſapientiores quibus jurejurando injunctum fuit coram rege Willielmo ut quoad poſſent, recto tramite neque ad dexteram neque ad ſiniſtram declinantes, legum ſuarum & conſuetudinum ſancita patefacerent, nil praetermittentes, nil addentes, nil praevaricando † mittentes. Aldredus autem Eboracenſis archiepiſcopus qui regem Willielmum coronaverat, & Hugo Londonienſis epiſcopus, per praeceptum regis, ſcripſerunt, propriis manibus, omnia quae praedicti jurati dixerunt. A legibus namque ſanctae matris eccleſiae, ſumentes exordium, ‡ qui per eam rex & regnum ſolidum ſubſiſtendi habent fundamentum, leges & libertates & pacem ipſius concionati ſunt dicentes, Omnis clericus,* &c. uti legimus apud Rogerum Hovedenum in annalibus Henrici ſecundi, ubi digreſſio eſt de Norwegiae regibus. Et totidem ferme verbis, eadem, quae hic tranſcripſimus, occurrunt apud eundem Rogerum. Atqui, autoris Lichfeldienſis & Hovedeni in hiſce diſcrimen haut adeo contemnendum erat, ut ideo negligenda eſſent quae habet ille nondum editus, quod eadem eiſdem pene ſyllabis hic, qui publici juris factus eſt, narraverit. Qui utrumque perpenderit, id fateatur neceſſe eſt. Sequitur vero in autore Lichfeldienſi pars aliqua duntaxat earundem legum quas interſerit Hovedenus, atque ejuſmodi pars etiam apud Henricum Knigbtonium, canonicum Leyceſtrenſem, ſcriptorem non indiligentem, qui nondum in lucem prodiit, reperitur. Triplo autem plures ſunt quas Hovedenus habet, quam aut Leyceſtrenſis aut Lichfeldienſis. Apud hoſce vero nulla eſt, quae in Hovedeno non comperta. Vetuſti ſane, fateor, ſunt & Lichfeldienſis & Leiceſtrenſis & Hovedenus autores. Atque de aliis nonnullis qui eadem, de hac re, tradidere idem dicendum. Sed eorum neminem, ante aliquot a Guilielmo ſecula elapſa, ſcripſiſſe palam eſt, neque interpolationem evaſiſſe leges illas apud Hovedenum. Nam, in capite de tributo Danico, Guilielmi regis junioris fit mentio. Et qualiſnam fides (in re adeo vetuſta ac viros neque rebus civilibus neque ſtudiis forenſibus ſatis

* Id eſt, tempore regis Edwardi. † l. *mutantes.* ‡ l. *quia.*

occupatos plerunque fugiente) ſcriptoribus hujuſmodi recentioribus adhibenda ſit, etſi ſtatuere minime auſim, diligentius tamen anquiri velim. Recentiores voco dum Ingulpho abbati Crowlandienſi eos compono; qui in hac re teſtium oon tam facile princeps merito dicendus eſt quam ſolus forſan cui par ſit ut credamus. Etenim non ſolum oculatus ille Normannici io Anglia imperii initiorum teſtis erat, verum etiam in aula apud Guilielmum regem ad jura coenobii ſui ſtabilienda, aſſiduam navavit operam, in qua per virorum, qui rebus tum civilibus tum forenſibus exercitati, conſuetudinem, legum Guilielmi, hoc eſt Edwardi regis a Guilielmo firmatarum, Normannico Idiomate conſcriptarum, atque ab iis, quas recentiores illi habent, multum diſcrepantium, exemplar nactus, Crowlandiam ſecum detulit atque ad hiſtoriae ſuae calcem adjecit. Quo Guilielmi anno hoc fecerit, diſerte non explicat ipſe. Sed liquido conſtat tempus fuiſſe poſt annum ejuſce XV aut circiter; quod ideo obſervatu dignum eſt quoniam legum illarum apud receotiores quos diximus & recenſitio & confirmatio anno Guilielmi IV tribuuntur, cum tameo alias, eaſque plurimum diſſidentes, deceonio & amplius poſtea, eodem lemmate eodemque nomine inſignes, circumlatas & pro genuinis ac ſolis quibus regis & ordinum autoritas antea acceſſerat, habitas fuiſſe (ſi Ingulpho credas) ſit exploratiſſimum. Unde forſan elevanda fides eorum qui, praeter haſce, alias nobis temere obtrudunt. Tametſi enim ſingularia plurium annorum ſancita Guilielmum autorem agnoſcere potuiſſent, haut tameo ita veriſimile eſt nec a quoquam narratur, aut iteratam eſſe legum Edwardi ſub Guilielmo recenſitionem aut pluſquam unam fuiſſe earum ſive recognitionem ſive confirmationem. Quod ſi plures forte eſſent, id interim plane ſtatuendum foret, poſtremae maximam, ne dicam ſolius, rationem habendam eſſe. Annum autem regis XV praeteriiſſe cum Ingulphus exemplar ſuum in aula Londoniis nactus eſt, inde ſatis novimus, quod diplomati Crowlandenſi coenobio tunc temporis impetrato atque edita ejus hiſtoria reperto, teſtis ſit Guilielmus epiſcopus Dunelmenſis, qui ante annum ſalutis MLXXXI ſeu XV Guilielmi regis minime ſuffectus erat, & earum forte erat genuinum exemplar legum quae IV anno autoritate publica & recenſitae & firmatae fuerant. Nam fieri poteſt, nec veri eſt diſſimile, recentiores illos, tametſi notho legum exemplari, ſaltem interpolato, decepti fuerint, verum nihilominus recenſitionis & confirmationis annum, utpote forſan decantatum, fideliter & didiciſſe & narraſſe. Sed vero ipſum Ingulphum audiamus. *Attuli*, inquit, *eadem vice mecum de Lundoniis in meum monaſterium leges aequiſſimi regis Edwardi, quas dominus meus inclytus rex Willielmus authenticas eſſe, & perpetuas per totum regnum Angliae* * *inviolabiliterque tenendas ſub poenis graviſſimis proclamarat & ſuis* † *juſtitiariis commendarat eodem idiomate quo editae ſunt; ne per ignorantiam contingat nos vel noſtros aliquando, in noſtrum grave periculum, contraire & offendere auſu temerario regiam majeſtatem ac in ejus cenſuras rigidiſſimas improvidum pedem ferre contentas ſaepius in eiſdem, hoc modo*, quae verba finiunt editam ejus hiſtoriam, adjectis tantummodo a v. c. Henrico Savilio editore, *videtur hic leges Edwardi inſeruiſſe quae deſunt.* Atqui certo ſcimus nos eum ibi eas inſeruiſſe, quod non ſolum ex ipſo hiſtoriae autographo, Crowlandiae in agro Lincolnienſi etiamnum ſervato, conſtat, ſed etiam ex recentiori quo uſi ſumus exemplari ante annos CC aut circiter exarato. Inde, quatenus tum per librarii & incuriam & inſcitiam tum per mucidam ſermonis & obſoleti & depravatiſſimi ſcabritiem licuit, eas ſtatim exhibemus, ejuſmodi latinitate quam uſurparunt veteres apud nos juriſconſulti, calente praelo, feſtinanter donatas, verbum ſcilicet verbo plerumque reddidimus; & barbara phraſi, ſed materiei maxime idonea, quicquid intelligebamus potius interpretari voluimus quam in puriorem ſermonem transferre, qui obſcuritati hujuſmodi non tam lucem adferret quam (ut ſaepius fit) tenebras offunderet. Neque fere reperitur quiſquam, niſi a foro & medii temporis hiſtoria nimium ſit alienus, cui barbara haec latinitas non ſit intellecta. Nitidiora vero Caeſarei juris vocabula hiſce aptare, interpretem, Juſtinianum potius legiſſe oſtenderet, quam propriam Normannici idiomatis vim aperiret. Neque tamen omnia quae transferre hic auſus ſum, me ſatis ſequutum eſſe, omnino perſuaſum habui; & perſpicacioribus libenter compluria reliqui. Nam autographo deſtitutus (quod interea nanciſci impenſe & volebam & nitebar, ſed fruſtra) nolui me conjecturarum nugis ultra torquere; ſed ubi me prorſus fugiebat (uti ſaepe) Normannicae dictionis ſignificatio, in ipſa verſione eam, variato charactere, retinui. Mallem enim me palam inſcientiae reum confiteri, quam, in craſſiſſimis tenebris, oculorum aciem incaſſum obtendere. Et apud peritiores conjectores, qui hujuſmodi rebus, otio abundantes, delectantur, vicem, dum feſtino, cotis forſan obtinebo exors licet ipſe ſecandi.

Hae ſunt leges & conſuetudines quas Willielmus rex conceſſit univerſo populo Angliae poſt ſubactam terram. Eaedem ſunt quas Edwardus rex, cognatus ejus, obſervavit ante eum.

Ces ſont les leis & les cuſtumes que li reis William grantut a tut le peuple de Engleterre, apres le conqueſt de la Terre. Ice les meiſmes que le reis Edward ſun coſin tint devant lui.

I. De Aſylorum jure & immunitate eccleſiaſtica.

SCilicet, pax ſanctae eccleſiae cujuſcunque foriſfacturae quis reus ſit hoc tempore, & venire

I.

CO eſt a ſaveir, pais a ſaint yglise; de quel forfait que home out fait en cel tens; e il pout

* Ita Codex MS. † Juſtiis in MS.

I

nire poteſt ad ſanctam eccleſiam, pacem habeat vitae & membri. Et ſi quis injecerit manum in id quod mater eccleſia poſtulaverit, ſive ſit abbatia, ſive eccleſia religionis, reddat id quod abſtulerit, & centum ſolidos nomine foriſfacturae. Et de matrice eccleſia parochiali XX *ſolidos. Et de capella* X *ſolidos. Et ſecundum pacem regis in legibus Merciorum centum ſolidis emendet, ſimiliter de* Heinfare, *& de inſidiis praecogitatis.*

II. De hominum regis privilegio.

Haec placita ſpectant ad coronam regis. Et ſi qui male fecerint hominibus illius ballivae & de hoc ſit attinctus per juſtitiam regis, foriſfactura ſit dupla illius quam alius quiſpiam foriſfecerit.

III. De pacis publicae violatoribus.

Et qui in Danorum lege violaverit pacem regis, CXLIV *libris emendet; & foriſfacturae regis quae ſpectant ad vicecomitem* XL *ſolidi in Merciorum lege, &* L *ſolidi in rege Weſt-Saxonum. Et de libero homine qui habet* Sac *&* Soc *&* Tol *&* Tem *&* Infangentheof *& implacitatus fuerit, & ad foriſfacturam poſitus in comitatu, pertinet foriſfactura ad opus vicecomitis,* XL *orae in Danorum lege, & de alio homine qui ejuſmodi libertatem non habet orae* XXXII. *De his* XXXII *oris habebit vicecomes ad uſum regis oras decem, & is qui eum implacitaverit habebit in remedium verſus eum oras* XII, *& dominus cujus finibus manſerit* X *oras. Haec eſt Danorum lex.*

IV. De latrocinii reo, & fidejuſſore qui morum ejus periculum in ſe ſuſceperat.

Haec eſt conſuetudo in Merciorum lege; ſi quis appellatus fuerit de latrocinio, ſeu de furto, & plegiatus fuerit venire ad juſtitiam, & fugerit, plegius ejus habebit IV *menſes & unum diem ad eum quaerendum, & ſi poſſit eum invenire, juret ſe duodecima manu, quod tempore quo eum plegiavit latro non fuerat, neque per eum eſſet quod fugerit, nec eum prehendere poſſit. Tunc reddat catallum, &* XX *ſolidos pro capite, &* IV *denarios* al ceper, *& unum obolum* pur la beſche, *&* XL *ſolidos regi. In Weſt-Saxonum lege* C *ſolidos ad clamorem pro capite, &* IV *libras regi. In lege Danorum, foriſfactura eſt* VIII *librae* XX *ſolidi pro capite, &* VII *librae regi. Et ſi is poteſt intra annum &* IV *dies invenire latronem & eum aminare ad juſtitiam, redhibebunt ei viginti ſolidos quos acceperint, & fiat juſtitia de latrone.*

V. De latronis prehenſione.

Si quis prehenderit latronem abſque ſecta & abſque clamore, atque eum ei cui damnum factum eſt dimiſerit, & venerit poſtea, rationi conveniens eſt ut det ille X *ſolidos pro* Hengwite, *& finem faciat juſtitiae* a la primerme deviſe *abſque licentia juſtitiae, foriſfactura eſt* XL *ſolidi.*

VI De animalium redemptione.

Is qui averium replegiaverit ſcil. aut equum, aut bovem, aut vaccam, aut porcum, aut ovem, (quod

pont venir a ſainte yglise; out pais de vie & de membre. E ſe alquons meiſt main en celui qui la mere yglise requireit, ſe ceo fuſt u abbeie, u yglise de religion, rendiſt ce que il javereit pris, e cent ſolz de ſorfait, e de mer yglise de paroiſſe XX ſolz, e de chappele X ſolz, e que enſyaint la pais le Rei en Merchenelae cent ſolz les amendes, altreſi de Heinfare edeaweit purpenſed.

II.

Icee plaiz * aſierent a la coroune le rei; & ſe alquens u quens u provoſt † meſſeiſt as homes de ſa baillie, e de co fuiſt atint de la juſtice lu roi, forfait ‡ fuſt a duble de ce comme altre fuſt forfait.

III.

E que en Danelae fruiſſe la pais le roi VII vinz liverez e IV les amendes; e lez forvaiz le roi qui aſierent al veſcunte XL ſolz en Merchenelae, e L ſolz en Weſt-Sexelae. E ** al frans home qui aveit Sac e Soc e Tol e Tem e Infangenetheof, ſe il eſt emplaide e ſeit mis en forfeit en le counte, †† aſiert il ſorſat a oes le veſcunte, XL ores en Denelae, e de altre home qui ceſt francbiſe non ad XXXII ores. De ces XXXII ores, arat li Veſcunte a oes le roi X ores, e cil qui li plait aurat de remied vers lui XII ores, e le ſeignur, en ki fin il maindra, X ores; co eſt en Denelae.

IV.

Coſt eſt la cuſtume en Merchenelae, ſe alquens eſt apeled de larim, u de roberie, e ſeit plevi de venir a juſtice, e il ſeit ſuie dedenz, ſon plege ſi avera de IV meis e I jour de quer le, e ſi il le pot truver, ſi jurad ſei dudzime main, que al ure que ille plevi, laron nel ſot, ne per lui ne ſeut eſt fui, ne aveit nel pot, dunc rendrad le chatel, e XX ſolz pur la teſt, e IV den. al ceper, e une maille pur la beſche, e XL ſolz al rei. En Weſt-Sexenelae cent ſolz al clamur pur la teſt, e IV livres al rei. ‡‡ Cent Denelae, le forfait VIII liveres; les XX ſolz pur la teſt, e les VII livres al rei. E ſil pot dedenz un an & †‡ IV jurs trover le larun e amener a la juſtice, ſi li rendra les vint ſolz kis aurad ont e ſmert ſainte la juſtice de larun.

V.

Cil ky prendra larun ſanz ſuite e ſanz cri que cil en leiſt a qui il aurad le damage fait & vienge pois apres, ſi eſt raiſun que il dunge X ſolz de Hengwite, e fin face la juſtice ala primerme deviſe ſans le conge a la juſtice, ſi eſt forfait de XL ſolz.

VI.

Cil ky aveir eſcut, u chivalz, u buefs, u vaches, u porcs, u berbz, que eſt Forſtengen Engleis

* *Aſerent* † *Mes fuiſt.* ‡ *Fuiſt.* ** *De.* †† *Aſiert.* ‡‡ *E en.* †‡ Forte *un* ſeu *un jurs.*

(*quod* Forſengen *Anglice dicitur*) cil qil cla *dabit* al gros. s. *praepoſito habere* the Leſtuſſum VIII *denarios, nec tamen* ait meis quil ont cent al maille *non dabit pluſquam* VIII *denarios,* & *pro porco* IV *denarios,* & *pro ove denarium* I iſitres que vit *unicuique* IV *denarios, nihilominus neque habebit nec dabit pluſquam* VIII *denarios,* & *dabit vadios,* & *inveniet plegios ſe, ſi aliquis venerit ad probationem intra annum* & *diem ut averium petat, ſalvum exhibiturum in curia id quod replegiaverit.*

VII. De rebus forte inventis.

Similiter de averio endirez & *alia re inventa; oſtendatur tribus partibus vitineti, ut teſtimonium habeat de inventione. Si aliquis veniat ad probationem ad rem clamandam, det vadios* & *inveniat plegios ſe, ſi alius quiſpiam clamaverit averium, intra annum* & *diem, ſalvum exhibiturum in curia id quod invenerit.*

VIII. De homicidio & capitis aeſtimatione, ſeu Wera.

Si quis alium occiderit, & *ſit reus confitens,* & *emendare negaverit, det de ſuo* Manbote *domino pro libero homine* X *ſolidos,* & *pro ſervo* XX *ſolidos. Wera Thani* XX *librae in Merciorum lege,* & *in Weſt-Saxonum. Et wera villani* C. *ſolidi in Merciorum lege, atque etiam in Weſt-Saxonum.*

IX. Quibus capitis aeſtimatio ſeu wera ſolvenda.

Quod ad weram attinet, primo reddat is qui eſt de halt *ſanguine viduae* & *orphanis* X *ſolidos;* & *quod ſupereſt parentes* & *orphani inter ſe dividant.*

X. Animalium aliquot valor, in capitis aeſtimatione cenſenda.

In wera reddere poterit quis equum non caſtratum pro XX *ſolidis,* & *taurum pro* X *ſolidis,* & iter *pro* V *ſolidis.*

XI. De percuſſore.

Si quis alium percuſſerit, & *negaverit ultra emendare, primo reddat* ſun le cheſe & *plagas, juret ſuper ſancta quod aliter non potuit facere, nec pro* haur ſi chier *nec fecit* delarbote cho eſt de la dulor.

XII. De vulnere indito

Si plaga lui vient a vis deſeuvert al polz tote veie IV *denarios,* & *de omni oſſe quod quis traxerit ex plaga, oſſe toto viſo* IV *denarios; poſtea* accordement ſi li metir ad avant honours que ſi illiont, *id quod ei fecit ſi cor ſuum ei ſuggeſſerit,* & *conſilium ſuum ei donaverit, accipiat ab eo quod ei obtulerit.*

XIII. Membrorum praeciſorum aeſtimatio.

Si acciderit ut quis pugnum cujuſpiam abſciderit aut pedem, reddat ei medietatem werae ſecundum id quod eſt. Sed pro pollice reddat medietatem manus. Pro digito qui pollici proximus XV *ſolidos, de ſolido Anglicano, hoc eſt,* quer *denarios. Pro digito longo* XVI *ſolidos. Pro altero qui portat annulum* XVII *ſolidos. Pro digito minimo* V *ſolidos. Si unguem quis cuiquam praeciderit,* V *ſolidis de ſolido Anglicano emendet,* & *pro ungue digiti minimi,* IV *denariis.*

XIV. De

gleis apeled, cil qil cla durrad al gros s. al provoſt aveir the Leſtuſſum VIII den. jatant ni ait meis quil ont cent al maille, ne durrad que VIII den. e pur un porc IV den. e pur un berbz, I den. e iſitres que vit pur chaſcun IV den. ne jatant ni aurad ne durrad que oit, d' e durra wage, e truverad plege, que ſi altre veinged a pref de denz lan e un jour pur laveir demander, quil i ait a droit en la curt, celui de que il aveit eſcus.

VII.

Altreſi de aver endirez e de altre treveure; ſeit muſtred de treis pars del veiſined, que il eit teſtemonie de la troveure, ſi alquens vienge a pref pur clamer la joſe duiſt wage e troſſe pleges que ſe altre clamud laveir de denz lan e un jour qui ill ait a droit en la curt, celui qui laverat troved.

VIII.

Si home occit altre, e il ſeit counſaunt e il denie ſaire les amendes, durrad de ſa Manbote al ſeignor pur le franc home X ſolz, e pur le ſerf XX ſolz; la were del Thein XX li. en Merchenelae e en Weſt-Sexenelae, e la wer del vilain C. ſolz en Merchenelae e euſement en Weſt Sexenelae.

IX.

De la were, primerament rendrat l'um de halt ſaine a la vidue e as orphanins X ſolz, e le ſurplus orphanins e les parenz departeut entr'els.

X.

En la were purra il rendra chival qui ad la cuille pur XX ſolz, e tor pur X ſolz, e iter pur V ſolz.

XI.

Si home fait plaie a altre e il denie otrei fair les amendes, primerement li rende ſun le cheſe e li platez jurraz ſur ſentez qui pur mes nel pot fair ne pur haur ſi chier nel fiſt deſarbote cho eſt de la dulor.

XII.

Si la plaie lui vient a vis deſeuvert al polz tote veie IV den. & de tanz os cum hom trarad de la plaie al os tote veie IV den. pois acordement ſi li metir ad avant honours qui ſi illiont co quil ad fait a lui ſe ſon queur li purportaſt e ſon conſeil li donaſt, prendreit de lui ce quil offre a lui.

XIII.

Si co avent qui alquen colpe le poin a altre, n le pied, ſi li rendra demi were, ſuluc ceo q'il eſt, mez del pochier rendrad la meire de la mein. del dei apres le polcier XV ſolz de ſolt Engleis co eſt quer deners de lunc dei XVI ſolz, del altre qui ported l'anel XVII ſolz, del petit dei V ſolz, del ungle ſi il colpe de caſcun V ſolz de ſolt Engleis; al ungle de petit dei IV den.

XIV. Ki

XIV. De adulterio.

Qui deſponſatam alteri vitiaverit, foriſfaciat weram ſuam domino ſuo.

XIV.

Ki altrei eſpouſe purgiſt, ſi forſait la were vers ſun ſeignour.

XV. De judice corrupto.

Etiam qui falſum tulerit judicium, weram ſuam perdat, niſi tactis ſacroſanctis (Evangeliis) probare poterit ſe melius judicare non potuiſſe.

XV.

Altreſi qui faus jugement fait, pert ſa were ſi il ne pot prover ſor ſaintz qui melz ne * ſot juger.

XVI. De purgatione illius qui furti reus eſt.

Si quis alterum appellet de latrocinio & is ſit liber homo, & habeat ond caverre teſtimonium de legalitate purget ſe per plenum ſacramentum, & alter qui infamis ante fuerat per ſerment nomed, videlicet XIV homines legales per non ſi is habere eos poterit ſe purget ſe duodecima manu, & ſi habere non poſſit ſe defendat per juis & appellator jurabit ſurlui jur ſet homines nomes quod propter haur non fecit nec propter aliam cauſam quam quia jus ſuum perſequeretur.

XVI.

Si home apeled altre de larcin, & il ſot francz home, & il ait ond caverre teſtmonie de lealte ſen eſcoudirad per plein ſerment, & altre qui blaſined ait eſted per ſerment nomed, co eſt a ſavoir, quaeorte homes leals per non ſi il aver les pot ſi ſen eſcoudirad ſei dudzime main & ſi aveir nes pot ſi ſe defende per juis e li apeleur jurra ſurlui jur ſet homes nomes qui pur haur nel fiſt ne pur altre choſe ſi pur ſon dreit non purchacet.

XVII. De eo qui templum aut domum fregerit.

Et ſi quis appellatus fuerit de fractione monaſterii aut cubiculi, neque fuerit antea infamis enarer ſe purget per XLII legales homines nomes ſe duodecima manu, & ſi alias infamia notatus fuerit, purget ſe a treis dulles, videlicet per XLVIII homines legales nomes ſe trigeſima ſexta manu, & ſi illos habere nequierit eat a le juiſe a treis dubles ſi coil douſt a treis de pleno ſacramento, & ſi il enarrer larcin amended, alt al ewe archiepiſcopus habebit de foriſfactura XL ſolidos in Merciorum lege, & epiſcopus XX ſolidos, & comes XX ſolidos, & baro X ſolidos, & villanus XL denarios.

XVII.

E ſi alcons eſt apelez de muſter fruiſſer, u de chambre, e il neit eſted blamed enarer ſen eſcoudit per † XLII leals homes nomez ſei dudzime main, e ſil eit alre ſice eſted blamed, ſen eſcoudied a treis dubles ceo a ſavoir per XLVIII homes leals nomes ſei trenteſiſte mein, e ſil aveit nes pot aut a la juiſe a treis dubles ſi eoil douſt a treis duble in ſerment, e ſil ad enarer larcin amended alt al ewe li arceveſqe averad de forfature XL ſolz en Merchenlae, e lui eveſtres XX ſolz e lui quenz XX ſolz, e le baron X ſolz, e li vilain XL den.

XVIII. De denariis S. Petri, ſeu vectigali Romano.

Liber homo qui habuerit averia campeſtria XXX denariis aeſtimanda, dabit denarium S. Petri. Pro IV denariis quos donaverit dominus, quieti erunt bordarii ejus & ejus boner, & ejus ſervientes. Burgenſis qui de propriis catallis habet id quod dimidia marca aeſtimandum eſt, det denarium S. Petri. Qui in lege Danorum eſt liber homo, & habet averia campeſtria quae dimidia marca in argento aeſtimantur, debet dare denarium S. Petro. Et per denarium quem donaverit dominus, erunt quieti ii qui reſident in ſuo dominico.

XVIII.

Franc home qui ad aver champeſter trente deners vailaunt, deit doner le dener ſeint Pere, le ſeignur pur IV den. que il dour ad ſi erunt quites ſes bordiers e ſes boner & ſes ſerjanz. Li burgeis qui ad en ſonn propre chatel demi marc vailant, deit dener ſeint Pere. Qui en Denelae francz home eſt e il averad demi marc en argent vailant de avor champeſtre, ſi deurad dinier le doner ſeint Pere. E per le dener qui li ſeignur durrat ſi erent quietes ceals, qui meinent en ſon demainer.

XIX. De muliere vi compreſſa & pudicitia luctamine tentata.

Qui foeminam vi oppreſſerit, foriſfacit membra ſua. Qui proſtraverit foeminam ad terram & ei vim inſerat, multa ejus domino eſt X ſolidi. Si vero eam compreſſerit, foriſfacit membra.

XIX.

Ki purgiſt femme per forze forfait ad les membres. Ki abate femme a terre, pur faire lui force, la multe al ſeignur X ſolz. ſil la purgiſte, forfait eſt de membres.

XX. De iis qui vectigal Romanum ſeu D. Petri non pendunt.

Qui negaverit denarium S. Petri, eum pendat per juſtitiam S. Eccleſiae & XXX denarios foriſfacturae. Et ſi de ea re eſt implacitatus per juſtitiam regis, foriſfaciat epiſcopo XXX denarios, & regi XL ſolidos.

XX.

Ki tenent le dener ſeint Pere, le dener pendra per la juſtice de ſeint Egliſe e XXX den. forfait. e ſi il en eſt plaide de la juſtiſe le rei, le forfait al eveſque XXX den. e al rei XL ſolz.

XXI. De

XXI. Si

* Pot.

† al. XLIV.

XXI. De oculo effoſſo.

Si quis alteri oculum effoderit infortunio quocuuque, emendet LXX *ſolidis ſolidorum Anglicanorum. Et ſi* la purnele *reſtituatur, dimidium duntaxat reddatur.*

XXII. De relevio ſeu εἰσδ(κ)λῶν comitis.

De relevio comitis, quod ad regem pertinet, VIII *equi ephippiati & fraenis ornati,* IV *loricae, &* IV hammes, & IV *ſcuta, &* IV *haſtae, &* IV *enſes,* les altres IV chaceurs & *palfredi cum fraenis & capiſtris.*

XXIII. De relevio baronis.

De relevio baronis, IV *equi cum ſellis & fraenis ornati, & loricae* II & II hammes & *ſcuta* II & II *haſtae* & II *enſes.* & les altres II un chaceur & *unus palfredus cum fraeno & capiſtro.*

XXIV. De vavaſoris relevio.

De relevio vavaſoris ad ligium ſuum dominum. Quietus eſſe debet per equum ſon peip *talem qualem habuerit tempore mortis ſuae, & per loricam ſuam,* & per ſon haume & *per ſcutum ſuum, & per haſtam ſuam, & per enſem ſuum, & ſi adeo fuerit inermis ut nec equum habuerit nec arma, per centum ſolidos.*

XXV. Adeo me caecutire hic fateor, ut nec lemma adjicere poſſim.

De eivers deins aver kil *velit calumniare,* emblet, & *ille vult dare vadios & invenire plegios ad proſequendum appellum ſuum, tunc* liſcuverad *illi quod* il auverad entremenis nomer *warrantum ſuum ſi eum habuerit, & ſi non habuerit eum, nominabit ſuum* Heuvel borh, & *teſtes ſuos & habebit eos ad diem, & ad terminum ſi eos habeat aut eos habere poterit,* & li entreceur liuverad *in vadium ſe ſexta manu, & alter ponat in manum ſui warranti* va ſon Heuvel borth & *habeat ille teſtes quod* il lacharad al marthied in rei, & *quod ille non* ſet *ſuum warrantum in plegio* vif ne mort coo jurad od *teſtes ſuos per plenum ſacramentum perdat catallum ſuum ſi is teſtimonium perhibeat quod* Heuvel borth enpuſt, & *ſi non poterit habere warrantum nec teſtem, perdat & pro* ſoldrad *perdat weram ſuam domino ſuo. Hoc obtinet in Merciorum jure, & in Danorum, & in West-Saxonum Non vocabit dominum ſuum ad warrantum de hoc quod ponitur in vadio,* & ou *Daulae* meite en vele diſſi la *quod is ſit* derained, & *ſi poteſt probare quod hoc ſit de* ſa nurture, *per tres partes* ſon vigued ſe il aver ad deraigned. *Nam poſt ſacramentum* li eſt jugied *inde non poteſt poſtea* lever *per judicium Angliae.*

XXVI. De centuriae mulcta, ubi reus homicidii judicio non ſiſtitur.

De murdre freceis occiſt, & *homines hundredi non prehendunt & aminant ad juſtitiam infra* VIII *dies ut oſtendat ob quam cauſam fecerit, reddant* le murdre XLVII *marcas.*

XXVII De clientis actione verſus dominum.

Si quis vult derainer *conventionem de terra ſua verſus dominium ſuum per pares ſuos de tenura, ipſos quos appellaverit ut teſtes*

3 *ſint*

XXI.

Si alquns criene l'oil al altre per aventure quel que ſeit, ſi amendrad LXX ſolz del ſolz Engleis, e ſi la puruele i eſt remis, ſi ne rendra lui que la meite.

XXII.

De releiſe al cunte, que al rei afiert VIII chivalz ſelez, e enfrenez, lez IV halbers, e IV hammes, e IV eſcuz, e IV Launces, e IV eſpes, les altres IV chaceurs e palfreis a frenis e a chevestres.

XXII.

De releif a harun, IV chivalz enſeles e enfrenes, e II halbers, e II hammes, e II eſcus, e II launces, e II eſpes, e les altres II un chaceur, e un palefrei a frenis e a cheveſtres.

XXIV.

De relief a vavaſour a ſon lige ſigneur; deite eſtres quite per le chival ſun peipe tel quil aveit a jour de ſa mort, e per ſun halbert, e per ſon haume, e per ſon eſcud, e per ſa launce, e per ſeſpe, ſil fuſt des apeile, quil ne out ne chival ne les armes, per C ſolz.

XXV.

De eivers deins aveir kil voldrad clamer emblet, e il volge doner wage e trouver plege a perſuir ſon apel, dunt li ſcuverad a celui quil auverad entremeins nomer ſon guarant ſul lad e ſi il nel ad dunt nomerad ſon Heuvel borh e ſes teſtemonies e ait les a jur e a terme, ſil les ad n ſil les pot aver, e li enter ecur liveriad en guage ſei ſiſte main e li altre le metirad en la main ſon warrant va ſon Heubel borth & il ait teſtimonies que il lacharad al marthied in rei e quil ne ſet ſon warrant en le plege vif ne mort, coo jurad od ſes teſtimonies per plein ferment ſi perdra ſon chatel ſi il teſtimonient qui il Heuvel borth enpuſt, e ſil ne pot aveir guarant ne teſtimonie ſi perdrad & pur ſoldrad pert ſa werre vers ſon ſeignur, co eſt en Merchenelae e en Denelae e en West-Sexenelae. Ne vocherad mie ſon ſeignor warant iceo qui ſeit mis en guage e on Denelae meitre en vele diſſi la qui il ſeit derained e ſil pot prover qui ceo ſoit de ſa nurture per treis partz ſon vigued ſe il aver ad deraigned, kar puis lei ferment li eſt jugied ne len pot pas puis lever per le jugement de Engleterre

XXVI.

De murdre freceis occiſt e les homes del hundred nel prengent e amenent a la juſtiſe de denz les oit jours per muſtrer pur qui il la fait, ſin rendrunt le murdre XLVII mars.

XXVII.

Si home volt derainer covenant de terre ver ſon ſeignor per ſes pers de la tenure meimes qui il apelerad a teſtimoines leſcuverad derainer,

ſiut leſcuverad derainer. *Nam per extraneos non poteſt* dereiner.

XXVIII. De : : : : : : : :

Qui placitat in curia, cujuſcuuque curia ſit, excepto ubi le cors le eſt eſti e home li mettid *ſuper eo quod dixerit, rem quam nolit confiteri, ſi non poteſt* derainer *per* II *intelligeutes bomines qui interfuerunt placito & videntes quod non dixerit,* recovered a ſa parole.

XXIX. De colonorum relevio.

De relevio villani. Melius animal quod habuerit id ſive equus ſit, ſive bos, ſive vacca, donabit domino ſuo pro relevio, & poſtea ſi ſerait cuz les villain *in franco plegio.*

XXX. De viis publicis.

De tribus viis, videlicet, Wetlingſtrete *&* Ermingſtrete *&* Foſſe. *Qui in aliqua harum viarum hominem itiuerantem ſive occiderit ſive inſilierit, is pacem regis violat.*

XXXI. De latrone, cum latrocinio ſeu ἐπαυτο-φώρῳ, prehenſo.

Si latrocinium ſit inventum in cujuſcunque terra ſit & latro ſimul, dominus terrae & uxor ejus habebunt medietatem bonorum latronis, & les chaleiurs lor chatel ſe ille trovent & labor merted, *ſi repertum ſit intra* Sache *&* Soche *perdat uxor & dominus habebit.*

XXXII. De : : : : : : : : :

De Strewarde *de unaquaque bidarum hundredi unus bomo intra feſtum S. Michaelis & S. Martini, &* Wardirevc *habebit* XXX *hidas quictas pro labore ſuo, & ſi averia moriantur* perilot vel denient watter *& non poſſit oſtendere nec clamorem nec vim quae facta fuerit reddat averia.*

XXXIII. De colonis & glebae aſcriptitiis.

Eos qui cuſtinent *terram non debet quis moleſtare praeterquam de eorum* diotre *cenſu. Nec licet* a ſeignurage *diſcedere cultores de terra ſua, quin rectum ſervitium ſuum facere poſſint. Nativi qui diſcedunt a terra ſua non debent* cartre ſaut naivirie quere *quae non facinnt rectum ſervitium quod ſpectat ad terram ſuam. Nativum qui diſcedit a terra unde eſt nativus & venit ad alteram, nullum eum retineat nec catalla ejus, ſed redire cogatur ut faciat ſervitium ſuum tale quod ad eum ſpectat. Si* les ſeignurages *non facinut* altri gainnys *venire ad terram ſuam, juſtitia id faciat.*

XXXIV. Ne quis domino ſuo debitas praeſtationes ſubtrahat.

Nemo domino ſuo ſubtrahat rectum ſervitium ſuum, propter nullam remiſſionem quam ei antea fecerit.

XXXV. De foemina gravida quae capitali ſupplicio damnatur.

Si morti damnata ſit aut membrorum mutilationi foemina in utero geſtans, de ea non fiat juſtitia prinſquam parturierit.

XXXVI. De inteſtatorum bonis.

Si quis inteſtatus obierit, liberi ejus haereditem aequaliter dividant.

ner. Kar per eſtranges nel purra pas dereiner.

XXVIII.

Home qui plaide en curt, a qui curt qui co ſeit fors la ou le cors le eſt eſti e home li mettid ſur quil ait dit choſe qui il ne voille coiniſtre, ſe il ne pot derainer per II entendable home del pleidant & veant qui il nel aurad dit, recovered a ſa parole.

XX X.

De relieſ a vilain. Le meillur aveir quil avera u chival, u buf, u vache, donrad a ſon ſeignor de releiſ & puis ſi ſerait cuz les vilains en franc plege.

XXX.

De III chemins co eſt a ſaveir, Wetlingſtrete & Ermingſtrete & Fos, ki en alcun de ces chemins occit home qui ſeit errant per le pais u aſalt, ſi enfreit le pais le roi.

XXXI.

Si larecin eſt troved, en qui terre qui ceo ſeit & le laron oveſque le ſeignor de la terre, & la feme averunt la meited del aveir a laron e les chaleiurs lor chatel ſe ille trovent e labor merted ſil eſt trove dedanz Sache & Soche, ſil perdra la femme & le ſeignor laverad.

XXXII.

De Streward de cheſcon des hides de hundred un home de denz la feſte ſeint Michiell & le ſeint Martin & Wardireve ſi aurad XXX hides quites per ſon travaile & ſi avers treſpaſſent perilot vel denient watter e il ne puſſent muſtrer ne cri ne force qui lon fuſt faite ſi rendiſent laveir.

XXXIII.

Cil qui cuſtinent la terre ne deit l'um travailer ſe de lour diotre cenſe non ne leiſt a ſeignurage departir les cultivurs de lur terre pur tant cum il puſſent le dreit ſeirviſe faire les naiſs ki departet de ſa terre ne devient cartre ſaut naivirie quere qui il ne facent lur dreit ſervice que apend a lor terre. Li naiſs ki departet de ſa terre dunt il eſt nez e vent a antri terre nuls nel retenget ne li ne ſe chatels enz le facet venir arer a faire ſon ſerviſe tel cum a li apend. Si les ſeinurages ne facent altri gainnys venir a lor tette la juſtiſe le facet.

XXXIV.

Nullui ne toille a ſon ſenior ſun dreit ſerviſe pur nul telais qui il li ait fait en arere.

XXXV.

Si femme eſt jugee a mort u a deſacum des membres ki ſeit enceintee, ne ſaced lum juſtice deſquele ſeit delivere.

XXXVI.

Si home mort ſans deviſe, ſi departent les enfans l'erite entre ſei per u wel.

XXXVII. De adultera a patre deprehenſa.

Si pater deprehenderit filiam in adulterio in domo ſua ſen in domo generi ſui, bene licebit ei oure *(lege forſan* occire, *occidere) adulterum.*

XXXVIII. De jactu, velut ad legem Rhodiam.

Si quis eu puiſſuned *alterum ſit occiſus aut per* manhablement eiſſille, *ego jecero res tuas de navi ob metum mortis, de hoc non potes me implacitare. Nam licet alteri damnum inferre ob mortis metum quando periculum evadere non poteſt, & ſi de hoc me* meſcees *quod ob metum mortis* nel feiſſe de co meſpriorai *& ea quae in navi reſtant dividantur in communi ſecundum catalla, & ſi quis jecerit catalla extra navim, quando neceſſitas non exegerit, ea reſtituat.*

XXXIX. De judicio in ſocium abſeotem.

Duo ſunt participes unius crichet, *& unus eorum implacitatus fuerit abſque altero, qui negligentia ſua perdit; non inde debet damnum cedere alteri qui abſens fuit. Nam quod judicatum eſt inter eos non debet praejudicare iis qui abſentes fuerunt.*

XL. De relevio eorum qui clientes cenſum pendunt.

Eorum qui fundum ſuum tenent ad cenſum, ſit rectum relevium tantum quantum cenſus annuus eſt.

XLI. De judiciis.

Caute proſpiciant ii quibus cura incumbit judicia facere ut judicent uti petunt quando dicunt dimitte nobis debita noſtra, *& prohibemus ne homo chriſtianus extra terram non vendat* nen ſurchetut en paiſumne wart lum *quod homo animam ſuam non perdat quam Deus vita ſua redemit, qui injuriam* eſlevera *aut falſum judicium* fra purcurruz ne pur hange u pur aveir *ſit in forisfactura regis de* XL *ſolidis,* ſil ne pot aleier *quod plus recti facere* nel ſont ſi perde ſa franchiſe ſi al rei oel pot racharer a ſon plaiſir: *Et ſi ſit in Danorum lege ſit forisfactura de* La[illegible]ſlite ſil alaier ne ſe pot *quod melius facere non* ſolt *& quod rectam legem & rectum judicium recuſaverit, ſit forisfactura erga illum cui jus hoc pertinuerit; ſi ſit erga regem* VI *librae, ſi ſit erga comitem* XL *ſolidi, ſi ſit in hundredo* XXX *ſolidi, & erga omnes* i cons *qui curiam habent in Anglia* co eit *ad ſolidos Anglicanos. In* Danorum *lege qui rectum judicium recuſaverit, ſit is in miſericordia de ſuo* Labſlite *nec bene faciat querelam regi de hoc quod quis ei defecerit in hundredo aut in comitatu.*

XLII. De pignore, quod namium vocant, capiendo.

Non capiat quis namium aliquod in comitatu nec per vim uſque dum ter rectum petierit in hundredo aut in comitatu, & ſi ad tertiam vicem rectum non poteſt habere, eat ad comitatum & comitatus praefigat ei diem quartum & ſi cili de fait de ki il ſe claime dunt prenge conge *ut poſſit namium capere* pur le ſoo lum & pref.

XLIII. Ne quis rem aliquam emat ſine teſtibus.

Nemo emat quantum IV *denariis aeſtimatur neque de re mortua neque de viva abſque teſtimonio*

XXXVII.

Si le pere truitet ſa file en anulterie en ſa maiſono, u en la maiſooo ſon gentdre beo li lauſt oure lavultere.

XXXVIII.

Si home en puiſſuned altre ſeit occis u per manablement eiſſille lo jettai voz choſez de la nef per pour de mort & d'eo oe me po ez enplaider, kar leiſt a faire damage a altre pur pour de mort quant parele ne pot eſchaper e ſi de come meſcez qui pur pour de mort oel feiſſe de co meſpriorai e les choſes qui ſunt remiſe en le nef ſeieot departis en commune ſulun les chatels e ſi alcun jothed les chatels * fors de la nef ſeoz buſun, ſil rendet.

XXXIX.

Dous ſunt perceners d'uo crichet e eſt lun coplaide ſanz laltre, & per ſa folie ſi pert ne dit per co laltre eſtre perdant, ki preſent ne ſud, kat joſe juge eutre eus oe fors juge pas les altres ki ne ſunt a preſent.

XL.

Cil qui tenent lur terre a cenſe, ſort lur droir releif a tant cum a cenſe eſt d'un an.

XLI.

Enteotivement ſe purpenſent cil qui les jugementz unt a faire, qui ſi jugent cum deſirent quant il dient *dimitte nobis debita noſtra,* & nous † d'ſendum qui lum chriſtien ‡ fors de la terre ne vende nen ſurchetut en paiſumne wart lum qui lum lamne ne perde qui du rechatat de ſa vie ki tort eſlevera u faus jugement fra purcurruz ne per hange u per aveir ſeit en ** forſaunre le rei d' XL ſolz ſil ne pot aleier qui plus dreit fair nel ſont ſi perde ſa franchiſe ſi al rei oel pot rachater a ſon plaiſir: E ſil eſt en Denelae ſeit forfait de Larlite, ſil alaier ne ſe pot qui il melz faire ne ſolt, e qui dreite lei e dreite jugemeot refuſerad ſeit forfair envers celi ki dreit, co eſt a aveir, ſi co eſt envers li rei VI livers, ſi co eſt envers cunte XL ſolz. Si co eſt en hundred XXX ſolz. e envers touz i cons kl curt unt en Engleterre co eſt al ſolz Engleis. E en Denelae qui dreit jugement refuſerad ſait en la mercie de ſa Larlite e ne face bon plainte a rei dici qui lun li ſeit de faili el hundred u el conte.

XLII.

Ne prenge hum nammil en conre ne de fors d'ici quil eit treſfois demand dreit el hundred n el conte, e ſil a la tiers fiee ne pot dreit aver, alt a conte e le conte len a ſere le quart jura, e ſe cili de fait de ki il ſe claime dunt prenge conge qui il puſſe nam prendre pur le ſon lum e pref.

XLIII.

Ne nul achat le vailiant de IV den. de mort, vif, ſans teſtimonie ad IV hommes o de burt, u de

* *Hors.* † *Defendons.* ‡ *Hors.* ** *Forfaiture.*

monio IV *hominum aut de burgo aut de villa. Et ſi quis rem vendicat* & il vent *habeat teſtimonium; ſi nullum habeat warrantum reſpondeat alteri catallum ſuum & forisfacturam habeat qui habere debet, & ſi teſtimonium habeat ut jam diximus* voeſt *tribus vicibus & vice quarta* le dereinet & il le rende.

XLIV. De : : : : : : : : : :

Praeterea rationi conſonum non videtur ut quis face pruvance ſur teſtimonie ki conuſent co que entre eſt, & que nul nel pruſt devant le terme VI *menſium poſtquam* que laveir ſu emble.

XLV. De vadimonio deſerto.

E al qui eſt redte e teſtimoniet deleaute & le plait tresfoiz *vicibus* eſchuit & *ad quartam vicem odat ſummonitor de tribus defaltis nihilominus* le mande lum *ut plegium inveniat & veniat ad jus, & ſi nolit, ſi non viderit hominem vivum aut mortuum, capiat quantum habet & reddat petenti catallum ſuum & dominus habeat medietatem reſidui, & hundredum medietatem. Et ſi nemo* parent nami ceſte juſtiſe deforcent ſeient forfeit envers le rei de VI lib. & quergent le larun nen en ki poeſte il ſeit trovencit warant de ſa vie ne per defenled plait nait mes recover.

XLVI. De hoſpitibus.

Nemo alium recipiet ultra III *noctes* ſi til ne li command od qui il fuſt aniz.

XLVII. De famulis.

Nemo hominem ſuum a ſe diſcedere patiatur poſtquam rectatus fuerit.

XLVIII. De : : : : : : : :

Et qui latronem en contre e ſanz qui a acient li leit aler ſi la mend a la vailence de larun u ſe neſpurge per plener lei *quod latro non ſit* e ki le cri orat e ſurſera la ſurſiſe li rei amend ou ſen eſpurget.

XLIX. De : : : : : : : : : :

Quilibet etiam dominus habeat ſervientem ſuum aut plegium ſuum qi, *ſi non rectatus fuerit, habeat ad rectum in hundredo.*

L. De : : : : : : : : :

Si quis intra hundredum incuſatus fuerit & IV *homines* le retent, *ſe duodecima manu purget, & ſi* il ſeut ſuiſt deduz la chalenge, *dominus reddat weram ſuam* e ſi lun chalenge le ſeignour que per le ſeut ſeit aler ſi *ſe purget duodecima manu, & ſi non poſſet, emendet verſus regem & ſit utlagatus.*

XLIV.

Aus ne ſemble pas raiſon qui lum face pruvance ſur teſtimonie ki conuſſent co que entre eſt e qui nul nel pruſt devant le terme de VI meis apres eo qui laveir ſu emble.

XLV.

E al qui eſt redte e teſtimoniet de deleaute e le plait tresfoiz eſchuit e al quart muſtrent li ſumenour de ſe treis defautes, uncore le mande lum qui il plege truſe e vienge a dreit, e ſil ne volt ſi ne viſt lum vif u mort ſi prenge lum quanq; il ad e ſi rende lum al chalangeur ſun chatel e li ſire ait la meite del remenant, e le hundred la meite. Et ſi nul parent nami ceſte juſtiſe deforcent ſeient forfeit envers li rei de VI lib. e quergent le larun nen en ki poeſte il ſeit trove neit warant de ſa vie ne per defenſed plait nait mes recovrer.

XLVI.

Nuls ne receit hom ultre III nuis ſi til ne li comuand od qui il fuſt aniz.

XLVII.

Ne nuls ne lait ſun hum de li partir pus qui il eſt rete.

XLVIII.

E ki larun en contre e ſanz qui a acient li leit aler ſi la mend a la vailance de larun u ſe neſpurge per plener lei qui il laron nel ſout, e ki le cri orat e ſurſera la ſurſiſe li rei amende u ſen eſpurget.

XLIX.

E chaſcun ſeniour eit ſon ſerjant u ſun plege qi ſi nel rete qui ait a dreit el hundred.

L.

Si eſt aſcons qui blamet ſeit de dinz le hundred IV humes le retent ſei XII main s'eſpurget, e ſi il ſeut ſuiſt dednz la chalange li ſire rende ſun were, e ſi lun chalange le ſeignour qui per le ſeut ſeit ale ſi s'eſcundie ſei VI main e ſil ne pot envers li rei lament e cil ſoit utlage.

Neque praeter Ingulphum quis leges haſce tradidit; neque praeter haſce, aliquam omnino quae illius aevi idiomate Gallico ſeu Normannico conſcribitur, extare puto; cum interim memoriae ſit traditum, Gulielmum idioma illud, utpote vernaculum, naſcentique imperio velut magis fidele, in Anglia propagari & populare fieri impenſe deſideraſſe, idque ſancito juſſiſſe. Miſſis quae hiſtorici de ea re habent, Robertum Holkothium, virum, ut aevum ſuum tulit, doctiſſimum, teſtem adhibeo. *Narrant hiſtoriae* (ita ſcribit ille ad librum ſapientiae caput II.) *quod cum Willielmus dux Normannorum regnum Angliae conquiſiviſſet, deliberavit quomodo linguam Saxonicam poſſet deſtruere & Angliam & Normanniam in idiomate concordare, & ideo ordinavit quod nullus in curia regis placitaret niſi in Gallico, & iterum quod puer quilibet ponendus ad literas, addiſceret Gallicum, & per Gallicum Latinum, quae duo uſque hodie*, inquit, *obſervantur.* Floruit autem Robertus iſte ſub Edwardo III. cujus regni anno viceſimo quarto, ſaeviente peſte ab-

reptus eſt, vide Stat. 36. Ed. III. cap. 15. Atqui complures aliae, vetuſtis ſchedis Guilielmo regi tributae (praeter eas Edwardo regi accepto latas) reperiuntur, quarum haſce ſubjungere etiam viſum eſt, tam quod apud Rogerum Hovedenum ex mutilo nimium exemplari obtruſae ſint, aut librariorum injuria decurtatae, tum quod Guilielmi Lambardi codicem de priſcis Anglorum legibus (ubi editae quidem ſunt, nec tamen undequaque exemplari quo utor conſonae) etiam ſtudioſis rariſſime occurrere certo ſciam.

WIllielmus Dei gratia rex Anglorum, dux Normannorum, omnibus hominibus ſuis Franciae & Angliae, ſalutem.

LI. De religione & pace publica.

Statuimus inprimis ſuper omnia, unum Deum per totum regnum noſtrum venerari, unam fidem Chriſti ſemper inviolatam cuſtodiri, pacem, & ſecuritatem, & concordiam, judicium & juſtitiam inter Anglos & Normannos, Francos & Britones Walliae & Cornubiae, Pictos & Scotos Albaniae, ſimiliter inter Francos & inſulanos, provincias & patrias quae pertinent ad coronam & dignitatem, defenſionem & obſervationem, & honorem regni noſtri & inter omnes nobis ſubjectos per univerſam monarchiam regni Britanniae firmiter & inviolabiliter obſervari. Ita quod nullus alii foriſfaciat in nullo ſuper foriſfacturam noſtram plenam.

LII. De fide & obſequio erga regem.

Statuimus etiam ut omnes liberi homines foedere & ſacramento affirment quod intra & extra univerſum regnum Angliae (quod olim vocabatur regnum Britanniae) Willielmo ſuo domino fideles eſſe volunt, terras & honores illius fidelitate ubique ſervare cum eo, & contra inimicos & alienigenas defendere.

LIII. De Normanni ſeu Francigenae caede.

Volumus autem & firmiter praecipimus ut omnes homines, quos nobiſcum adduximus aut poſt nos venerint, ſint ſub protectione & in pace noſtra per univerſum regnum praedictum, & ſi quis de illis occiſus fuerit, dominus ejus habeat intra V dies homicidam ejus ſi poterit, ſin autem, incipiat perſolvere nobis XLVI *marcas argenti quamdiu ſubſtantia domini illius perduraverit. Ubi vero dominus defecerit, totus hundredus in quo occiſio facta eſt communiter ſolvat quod remanet.*

LIV. De jure Normannorum qui, ante adventum Guilielmi, cives fuerant Anglicani.

Et omnis Francigena qui tempore Edwardi propinqui noſtri fuit in Anglia particeps conſuetudinum Anglorum, quod ipſi dicunt Anhlote & Anſcote, *perſolvat ſecundum legem Anglorum.*

LV. De clientelari ſeu feudorum jure, & ingenuorum immunitate.

Volumus etiam ac firmiter praecipimus & concedimus ut omnes liberi homines totius monarchiae regni noſtri praedicti habeant & teneant terras ſuas, & poſſeſſiones ſuas bene & in pace, libere ab omni exactione injuſta, & ab omni tallagio; ita quod nihil ab eis exigatur vel capiatur niſi ſervicium ſuum liberum quod de jure nobis facere debent & facere tenentur; & prout ſtatutum eſt eis & illis a nobis datum & conceſſum jure haereditario imperpetuum per commune conſilium totius regni noſtri praedicti.

LVI. De nocturnis cuſtodiis.

Statuimus etiam & firmiter praecipimus ut omnes civitates, & burgi, & caſtella, & hundredi, & wapentachia, totius regni noſtri praedicti ſingulis noctibus vigilentur & cuſtodiantur in gyrum pro maleficiis & inimicis prout vicecomes & aldermanni, & praepoſiti & caeteri ballivi & miniſtri noſtri melius per commune conſilium ad utilitatem regni providebunt.

LVII. De menſuris & ponderibus.

Et quod habeant per univerſum regnum menſuras fideliſſimas & ſignatas & pondera fideliſſima & ſignata ſicut boni praedeceſſores ſtatuerunt.

LVIII. De clientum, ſeu vaſſallorum, praeſtationibus.

Statuimus etiam & firmiter praecipimus ut omnes comites, & barones, & milites, & ſervientes, & univerſi liberi homines totius regni noſtri praedicti habeant & teneant ſe ſemper bene in armis & in equis ut decet & oportet, & quod ſint ſemper prompti & bene parati ad ſervicium ſuum integrum nobis explendum & peragendum cum ſemper opus affuerit, ſecundum quod nobis de feodis debent & tenementis ſuis de jure facere, & ſicut illis ſtatuimus per commune conſilium totius regni noſtri praedicti & illis dedimus & conceſſimus in feodo jure haereditario. Hoc praeceptum non noſtrum ſit violatum ullo modo ſuper foriſfacturam noſtram plenam.

LIX. Ut jura regia illaeſa ſervare pro viribus conentur ſubditi.

Statuimus etiam & firmiter praecipimus ut omnes liberi homines totius regni praedicti ſint fratres conjurati ad monarchiam noſtram & ad regnum noſtrum pro viribus ſuis & facultatibus contra inimicos pro poſſe ſuo defendendum & viriliter ſervandum, pacem & dignitatem coronae noſtrae integram obſervandam, & ad judicium rectum & juſtitiam conſtanter omnibus modis pro poſſe ſuo ſine dolo & ſine dilatione faciendam, hoc decretum ſancitum eſt in civitate London.

LX. Ne venditio & emptio fiat niſi coram teſtibus & in civitatibus.

Interdicimus etiam ut nulla viva pecunia vendatur aut ematur niſi intra civitates & hoc ante tres fideles teſtes nec aliquam rem vetitam ſine fidejuſſione & warranto, quod ſi aliter fecerit ſolvat & perſolvat, & poſtea foriſfacturam.

LXI. De emporiis, & jure urbium pagorumque notae melioris.

Item nullum mercatum vel forum ſit nec fieri permittatur niſi in civitatibus regni noſtri, & in burgis, & in murovallatis, & in caſtellis & in locis tutiſſimis ubi conſuetudines regni noſtri, & jus noſtrum commune & dignitatis coronae noſtrae quae conſtituta ſunt a bonis praedeceſſoribus no-

ſtris

8

ſtris deperiri non poſſunt nec deſyderari nec violari, ſed omnia recte & in aperto & per judicium & juſtitiam fieri debent. Et ideo caſtella, & burgi, & civitates ſita ſunt & fundantur & aedificantur, ſcilicet, ad tuitionem gentium & populorum regni & defenſionem regni, & idcirco obſervari debent cum omni libertate & integritate & ratione.

LXII. De purgatione forenſi in judiciis publicis.

*Decretum eſt etiam ut * Francigena appellaverit Anglum de perjurio aut murdro, furto, homicidio, ran quod dicunt apertam rapinam, quae negari non poteſt, Anglus ſe defendat per quod melius noverit aut judicio ferri aut duello. Si autem Anglus infirmus fuerit, inveniat alium qui pro eo faciat. Si quis eorum victus fuerit emendet regi XL ſolid. Si autem Anglus Francigenam appellaverit & probare voluerit judicio aut duello, volo tunc Francigenam purgare ſe ſacramento † non fracto.*

LXIII. Firmantur leges Edwardi regis.

Hoc quoque praecipimus ut omnes habeant & teneant legem Edwardi regis in omnibus rebus, adauctis his quas conſtituimus ad utilitatem Anglorum.

LXIV. De juſtitiae publicae fidejuſſoribus.

Omnis homo qui voluerit ſe teneri pro libero ſit in plegio ut plegius eum habeat ad juſtitiam ſi quod offenderit, & ſi quiſquam evaſerit, talium videant plegii ut ſolvant quod calumniatum eſt, & purgent ſe quia in evaſo nullam fraudem noverint. Requiratur hundredus & comitatus (ſicut anteceſſores ſtatuerunt) & qui juſte venire debent & noluerunt, ſummoneantur ſemel; &, ſi ſecundo non veniunt, accipiatur unus bos, & ſi tertio alius bos, & ſi quarto, reddatur de rebus hujus hominis quod calumpniatum eſt quod dicitur Ceapȝild *& inſuper regis forisfactura.*

LXV. De ſervis & eorum manumiſſione.

Et prohibemus ut nullus vendat hominem extra patriam. Si quis vero velit ſervum ſuum liberum facere tradet eum vicecomiti per manum dextram in pleno comitatu, & quietum illum clamare debet a jugo ſervitutis ſuae per manumiſſionem & oſtendat ei liberas vias & portas & tradat illi libera arma ſcil. lanceam, & gladium, deinde liber homo efficitur.

LXVI. De ſervis.

Item ſi ſervi permanſerint ſine calumnia per annum & diem in civitatibus noſtris vel in burgis in muro vallatis vel in caſtris noſtris, a die illa liberi efficiantur & liberi a jugo ſervitutis ſuae ſint imperpetuum.

LXVII. De ſuppliciorum modo.

Interdicimus etiam ne quis occidatur vel ſuſpendatur pro aliqua culpa, ſed ‡ evernantur oculi & abſcindantur pedes vel teſticulae vel manus, ita quod truncus remaneat vivus in ſignum proditionis & nequitiae ſuae: Secundum enim quantitatem delicti debet poena maleficiis infligi. Iſta praecepta non ſint violata ſuper forisfacturam noſtram plenam. Teſtibus, &c.

Schedae autem, quae in hiſce eruendis uſui erant, leges etiam de examine forenſi ſuppeditarunt, quarum exemplar correctius habetur apud Joannem Bramptonum abbatem Jornallenſem MS. qui, diligentiſſimus alioquin rerum noſtrarum maxime autem legum vetuſtiorum indagator, Guilielmum alias, praeter haſce, ſtatuiſſe non memorat. Earum apud abbatem hunc hujuſmodi lemma eſt, & hujuſmodi ſtylus.

Inſtitutiones ſive leges regis Willielmi.

Willielmus Dei gratia rex Anglorum. Omnibus ad quos ſcriptum hoc perveniat ſalutem, & amicitiam. Mando & praecipio per totam Anglicam nationem cuſtodiri.

LXVIII. De examine forenſi.

Si Anglicus homo compellet aliquem Francigenam per bellum de furto vel homicidio vel aliqua re pro qua bellum fieri debeat vel judicium inter duos homines, habeat plenam licentiam hoc faciendi. Et ſi Anglicus bellum nolit, Francigena compellatus adlegiet ſe jurejurando contra eum per ſuos teſtes ſecundum legem Normanniae.

LXIX. De eodem.

Item ſi Francigena compellat Anglicum per bellum de eiſdem rebus, Anglicus plena licentia defendat ſe per bellum vel per judicium ſi magis ei placeat. Et ſi uterque ſit invalidus & nolit bellum vel non poſſit, quaerat ſibi legalem defenſionem.

LXX. De eodem.

Si Francigena victus fuerit perſolvat regi LX ſol. Et ſi Anglicus nolit ſe defendere per bellum vel per teſtimonium, adlegiet ſe per Dei judicium.

LXXI. De examine forenſi.

De omnibus utlagariae rebus rex inſtituit ut Anglicus ſe purget ad judicium. Et ſi Anglicus appellet Francigenam de utlagaria & hoc ſuper eum inveritare velit, defendat ſe Francigena per bellum. Et ſi Anglicus non audeat eum probare per bellum, defendat ſe Francigena pleno juramento non in verborum obſervantiis.

Monendum eſt interim, diſtributiones ejuſmodi in exemplaribus MSS. minime repertas eſſe, ſed a nobis conſulto factas, tam ut faciliorem aditum (ubi fieri potuit) praeberent capitum lemmata, quam ut curioſorum, qui haec ſectantur, obſervationibus ſubvenirent numeri, quos, non alio conſilio, a primo earum quas Ingulphus dedit capite, per caetera continenter deduximus.

Accedere etiam poteſt inſtitutis Guilielmi regis, illud a Joanne Sariſburienſe lib. 8. de Nugis Curialium cap. 7. *Aſſumpto,* inquit ille, *regni diademate & pace compoſita, legatos miſit ad exteras nationes ut a praeclaris omnium domibus quicquid eis magnificum aut mirificum videatur, ** afferrent. Deſluxit ergo in inſulam opulentam, & quae fere ſola bonis ſuis eſt in orbe contenta, quicquid magnificentiae, imo luxuriae*

* Si Fr   † *Non fracto* apud Hovedenum.   ‡ *Eruantur.*   ** Al. *auferrent.*

VOL. II.   10 T   potuit

potuit inveniri. Porto hoc etiam de annona Palatina quod habetur in Dialogo de Scaccario ſeu Libro Nigro ita dicto a Gervaſio Tilburienſe (ut ſententia recepta eſt) ſub Henrico II conſcripto, qui in archivo fiſcali, quod receptum Scaccarii phraſi forenſi nominant, ſervatur. *In primitivo regni ſtatu poſt conquiſitionem, regibus de fundis ſuis non auri vel argenti pondera, ſed ſola victualia ſolvebantur. Ex quibus in uſus quotidianos domus regiae, neceſſaria miniſtrabantur; & noverant, qui ad hoc deputati fuerant, quantum de ſingulis fundis proveniebat. Caeterum ad ſtipendia vel donativa militum, & alia neceſſaria de placitis regni, vel conventionibus, & ex civitatibus vel caſtellis, a quibus agricultura non exercebatur, pecunia numerata ſuccreſcebat. Toto igitur regis Willielmi primi tempore perſeveravit haec inſtitutio, uſque ad tempora regis Henrici filii ejus, adeo ut viderim ego ipſe quoſdam, qui victualia, ſtatutis temporibus, de fundis regiis ad curiam deferri viderint. Certum quoque habebant officiales domus regiae, a quibus comitatibus triticum, a quibus diverſae ſpecies carnium, vel equorum pabula vel etiam neceſſaria debebantur. His vero ſolutis ſecundum conſtitutum modum cujuſque rei, regii officiales computabant vicecomitibus redigentes in ſummam denariorum: Pro menſura ſcilicet tritici ad panem* C *hominum ſolidum* I; *pro corpore bovis paſcualis ſolidos* V *pro ariete vel ove* IV *denarios: pro praebenda* XX *equorum, ſimiliter* IV *denarios. Succedente vero tempore, cum idem rex, in tranſmarinis & remotis partibus, ſedandis tumultibus bellicis operam daret, contigit, ut fieret ſibi ſumme neceſſaria, ad haec explenda, numerata pecunia. Confluebat interea ad regis curiam querula multitudo colonorum, vel, quod gravius ſibi videbatur, praetereunti frequenter occurſabat, oblatis vomeribus in ſignum deficientis agriculturae. Innumeris enim moleſtiis premebantur, occaſione victualium, quae per plures regni partes a ſedibus propriis deferebant. Horum igitur querelis inclinatus rex definito magnatum conſilio, deſtinavit per regnum, quos ad id prudentiores, & diſcretiores cognoverat. Qui circumeuntes, & oculata fide fundos ſingulos perluſtrantes, habita aeſtimatione victualium quae de his ſolvebantur, redegerunt in ſummam denariorum. De ſumma vero ſummarum, quae ex omnibus fundis ſurgebat in uno comitatu, conſtituerunt vicecomitem illius comitatus ad Scaccarium teneri, addentes ut ad ſcalam ſolveret.* Nec praetereundum hic quod habet Henricus Bractonius, priſcus apud nos juriſconſultus, de forinſeco ſervicio, quod ſcilicet ii praeſtant qui, in ſubditorum clientela eo nomine fundum poſſidentes, dominorum ſuorum perſonam in officiis maxime militaribus regi praeſtandis induunt, quod, ut ſcribit ille * *dicitur regale ſervitium quia ſpectat ad dominum regem & non ad alium & ſecundum quod in conqueſtu fuit adinventum.* Ad Guilielmi hujus tempora eum reſpexiſſe palam eſt: Victoriam enim ejus, vocabulo barbaro, Conqueſtu, praeciſe olim ut hodie ſignabant. Nonnullae aliae ſunt ejuſce leges apud Matthaeum Pariſium, Henricum Huntingdonenſem, alios, quas, quoniam ſunt cuique obviae, praetermittimus. Sed caveant interim lectores ne a Polydoro ejuſque ſequacibus in hiſce fallantur. Indiligentia enim ſua deceptus quaedam Guilielmo velut autori tribuit quas vetuſtioribus Saxonici imperii temporibus certiſſimum eſt deberi, quaſdam etiam quae non, ante aliquot a Guilielmo elapſa ſaecula, natae ſunt.

Sed oblitus hactenus praeſtiti a Guilielmo rege juramenti, quo veteribus Anglorum ſancitis etiam generatim obſervandis ſe obſtrinxit, non intempeſtive hic Matthaei Pariſii de ea re verba ſubjungo. Vitas conſcripſit ille coenobiarcharum D. Albani. In Fretherici autem coenobiarchae vita (qui nempe vir ſtrenuus & conſtans, Haraldi regis non minus devicti quam regnantis nomen ſibi chariſſimum retinens, reluctantibus poſtmodum Anglis auſtralibus, ut Aldredus antiſtes Eboracenſis aquilonaribus, ſe ducem fortiter, at fruſtra, praebuit) varia partium ſtudia narrans, *Videntes*, inquit, *Angli, rem agi pro capitibus, plures convocando exercitum numeroſum ac fortiſſimum conflaverunt, praeficientes ſibi Edgarum ſpecioſiſſimum & fortiſſimum, in cujus ſinu tota ſpes repoſita fuit Angligenarum, unde in Anglia tale exiit eulogium* Edgar Etheling Engelondes Derling. *Fuit autem inter omnes Anglos dux & promotor efficaciſſimus abbas S. Albani, Fretherius, tanquam vir generoſus, opibus & viribus non mediocriter formidabilis. Coepit igitur rex vehementer ſibi timere ne totum regnum quod tanti ſanguinis effuſione adquiſierat, turpiter amitteret etiam trucidatus. Archiepiſcopi igitur* (ſcilicet Lanfranci) *prudentia foeliciter eruditus, mitius coepit agere cum regni primatibus, ea quae pacis ſunt humiliter rogitando, & ſerena facie vocavit eos ad pacem ſed ſubdolam, ſicut rei ſeries finaliter clarius patefecit. Occurrerunt igitur Angli memorati nil mali cogitantes in regimine & ducatu abbatis Fretherici apud* Berckhamſtede; *ubi poſt multas † deceptationes, praeſente archiepiſcopo Lanfranco, rex pro bono pacis juravit ſuper omnes reliquias eccleſiae ſancti Albani, tactiſque ſacroſanctis evangeliis, ‡ minante juramentum abbate Fretherico, bonas & adprobatas antiquas leges quas ſancti ac pii Angliae reges ejus anteceſſores & maxime rex Edwardus ſtatuit, inviolabiliter obſervare. Et ſic pacificati, ad propria laeti receſſerunt.*

Pag. 7. lin. 6. *Quod ſacri canones filios preſbyterorum quos religionis ordo non ornat a ſacrorum ordinum promotione removeant.*] Totidem verbis idem narratur a Radulpho de Diceto, decano, regnante Joanne, Londinenſi, quem in hiſtoriam ſuam in codicibus MSS ſervatam, compluria ex Eadmero deprompta inſeruiſſe patet. Caeterum quinam illi canones (quibus hoc adjecta etiam, de religionis, uti vocant ordine, conditione, cautum eſt) aut ſub Alexandro II. aut deceſſorum ejus aliquo? Annus erat MLXXI quando Romam adibat Lanfrancus, comitantibus cum praeſulibus iſtis, atque tunc temporis ob hanc cauſam ſpoliatum ab Alexandro narrant Eboracenſem. Nullus autem ejuſmodi, ſi bene memini, reperitur aut in juris pontificii commentariis aut alibi canon, cui initia vetuſtiora ſunt concilio Claromontano quod quinquennio aut circiter poſt Lanfranci obitum, anno nimirum MXCV ſub Urbano II habitum eſt. Vide

* De acquir. rer. dom. lib. 2.

† Ita MS.

‡ Ita MS.

dicti concilii canon. 25. & diſt. 56. extr. tit. De Filiis Presbyterorum, praeter Bernardi Papienſis, lib. 1. tit. 9. Joannis Gallenſis, lib. 1. tit 9. atque Ivonis part. 6. cap. 410. Neque aliud ultra pronuntiare audemus, quam non liquet; niſi fas ſit Eadmerum memoriae lapſus hic & temporis anticipati poſtulare. Cum enim ſcripſit ille, ejuſmodi lex pontificia vim obtinebat; quae tamen Lanfranci aetate minime erat nata. Cautius igitur G. Malmesburienſis agit dum id genus canonem non adjicit, ſed quod filius eſſet presbyteri duntaxat, ideo ſpoliatum Eboracenſem ſcribit in Lanfranco, uti alii nondum editi. Romae enim, etiam illo aevo, ſacerdotum filii pro ſpuriis habiti; quod ſatis elicitur ex jure pontificio antiquiori apud Gratianum diſt. 32. & 33. Lege autem Judaica, uti in aliis nonnullis, ita in hac ſe tunc nixi pontifices Romani ſpurios a ſacri ordinis dignitate arcebant, atque inde erat quod ſacerdotis filius hic exueretur ſua Lex autem Judaica, quam exemplo ſibi eſſe volebant, habetur Deuteronomii cap. xxiii. comm. 2. לא יבא ממזר בקהל יהוה i. e *Non veniet Mamzer in eccleſiam Domini*. Mamzer enim ibi (quod inde Μαμζὴρ fit & pro notho uſurpatur alicubi & apud Gregentium & apud Cedrenum) Graecis interpretibus eſt ἐκ πόρνης natus, & Arabice in ſacris bibliis redditur فرخ الزنا *pharuch alzani* ſeu *pullus meretricis*, uti etiam in verſione Chaldaica qui Jonathani Uzielis filio tribuitur; vide porro ſi placet, diſt. 56. cap. 12. apoſtolica, & c. 13. per venerabilem extr. tit. Qui filii ſint legitimi.

Pag. ead. lin 6. *Et ipſemet ſcripſerit.*] Opus ab eo de iis rebus ſcriptum deſideratur; videſis Balaei Centur. 13. Script. 12. ubi ſcripta ejus enumerantur, quorum pars maxima injuria temporis interciderunt.

Pag. 8. lin. 42. *Inſtituto ei Paulo abbate.*] De abbate iſto, Matthaeus Pariſius in MSS. vitis ejuſdem coenobii abbatum, haec ſcripta reliquit. *Rex Willielmus, de morte abbatis Fritii certificatus, coenobium S. Albani vacans in manu ſua tenuit, & extirpatis ſylvis, & depauperatis hominibus oppreſſit. Et niſi correptionibus Lanfranci refraenaretur, irreſtaurabiliter totum coenobium deſtruxiſſet. Efficaciter igitur procuravit ipſe Lanfrancus ut Paulus ejus conſanguineus quem ſecum in Angliam duxerat in abbatem praeficeretur. Iſte, natione Neuſter, conſanguinitate archiepiſcopo Lanfranco propinquus, &, ut quidam autumant, filius, monachus fuit Cadomenſis eccleſiae. Hic eccleſiam beati Albani ſuſcepit regendam, procurante dicto archiepiſcopo Lanfranco, qui eundem Paulum filiali dilexit amore, promotus in abbatem, anno gratiae* MLXXVII. IV *Kal. Julii, tempore regis Willielmi regis majoris & conqueſtoris, anno regni ipſius* XI. *Hic primus abbas hujus eccleſiae fuit, poſtquam Anglia Normannis fuit penitus ſubjugata. Iſte hanc eccleſiam caeteraque aedificia praeter piſtorium & pinſinochium reaedificavit, ex lapidibus & tegulis veteris civitatis Verolamii, & materie lignea quam invenit a praedeceſſoribus ſuis collectam, & reſervatam. Ditaverat enim ipſum archiepiſcopus Lanfrancus, & ipſum electum theſauro multiplici reddiderat habundantem. Iſte quoque Paulus abbas vir religioſus, & eleganter literatus & in obſervantia ordinis regularis, rigidus, & prudens, totius monaſticae religionis normam quam jam olim tam praelatorum quam ſubditorum remiſſioris vitae illecebroſa voluptas eliminaverat, caute, & paulatim, ne repentina mutatione tumultum gravaret, reformavit. Et facta eſt eccleſia ſancti Albani quaſi ſcola religionis, & diſciplinaris obſervanciae per totum regnum Angliae. Attulerat namque ſecum conſuetudines Lanfranci & ſtatuta monaſtica a domino papa merito approbata, conſcripta. Unde odor bonae famae hujus eccleſiae Romanam curiam & remota regna illuſtrando pervolavit. Et multorum tam praelatorum quam magnatum corda feliciter ei inclinavit.*

Pag. 8. lin. 47. *Gundulfus nomine, ab eodem ibi ſubrogatus epiſcopus eſt.*] Huc ſpectant quae autor priſcus vitae MS. Gundulfi Roffenſis epiſcopi, de illius electione tradidit. *Lanfranco,* inquit, *eccleſiaſticae dignitatis ſummum apicem in Anglia tenente & ſapienter adminiſtrante, Roveceſtrenſis eccleſia ſuo eſt paſtore deſtituta, defuncto Ernoſto epiſcopo qui monachus Sewardo, & ipſi monacho, in epiſcopatum quidem ſucceſſerat, ſed in eo, anno tantum dimidio vixerat. Volens autem pontifex ut ex more antiquorum monachus ſuccederet monacho, cogitare coepit quem potiſſimum monachorum eligere poſſet, qui hoc onus ſibi injunctum portare valeret. Cogitanti tamen, Gundulfi citius occurrit ſanctitas quae jam certis experimentis ſatis ei fuerat approbata. Hunc igitur, habito cum ſapientibus conſilio, ad pontificatum elegit & ut ejus electioni rex aſſenſum praeberet, ipſum tranſmarinas ad partes ad regem direxit. Gaudio autem rex repletus non modico, quia occaſionem, Dei hominem exaltandi, invenerat de cujus ſanctitate jam ad eum ſatis clara fama, pervenerat, pontificis petitionibus juſtis libens aſſenſum praebuit & honore pontificali virum Dei digniſſimum judicavit. Accepta igitur Lanfrancus autoritate regia, praeſules convocat, primores Roffenſium mandat, regis & ſuam voluntatem omnibus pandit, omnibus aſſenſum praebentibus & gaudentibus fidelem domus Dei diſpenſatorem conſtituit. Non fuit obnitendi poteſtas, cum eum urgeret regis magni & praeſulis tanti autoritas. Vox ſe indignum clamantis opprimitur, cum quo ſe clamat indigniorem eo dignior acclamatur. Ordinatur itaque vir vere digniſſimus epiſcopatu, Gundulfus, in eccleſia Dorobernenſi* XII *Kal. Aprilis, anno ab incarnatione Domini* MLXXVII. *undecimo vero adventus Normannorum in Angliam ſub comite Guilielmo, rege poſtmodum Angliae nobiliſſimo. Conſecratus autem ex more propriam tendit inviſere ſedem, tripudiantibus turbis, Roffenſem ingreditur urbem, pontificali ſede intronizatus inducitur, praeſul omni veneratione ex eo habetur. Redduntur & ei denique poſſeſſiones quaedam Roffenſis eccleſiae, quas praeſulantibus anteceſſoribus ſuis Lanfrancus in ſua tenuerat ditione. Ea vero conditione redduntur, ut in eccleſia Roffenſi ſicut jam praeſul uterque deliberaverat, monachi ponantur. Audierant enim ibi quondam monachos fuiſſe, unde, ad antiqua ſtudia redeuntes, monachorum inibi ordinem ſtatuere ſanxerunt. Tempore ergo brevi elapſo,*

eccleſiae

eccleſia nova, veteri deſtructa, incipitur, officinarum ambitus convenienter diſponitur, opus omne intra paucos dies, Lanfranco pecunias ſumminiſtrante multas, perficitur. Igitur perfectis omnibus, quidam ex quinque tantum clericis qui ibi inventi ſunt ad religionis habitum confluentes, aſſociatis multis aliis, ad ſexagenarium & amplius numerum in brevi ſub doctrina patris Gundulfi ſuccrevere monachi. His Gundulfus vivendi ſpeculum, his totius religionis factus eſt documentum. Hactenus autor ille anonymus MS.

Pag. 9. lin. 27. *Ipſe inde, &c. confirmata ſub teſtimonio regii ſigilli ſcripta reliquit.*] Tum in MS. codice epiſtolarum Lanfranci tum apud G. Malmesburienſem in lib. 3. de geſtis regum & de pontificum geſtis I. & in Antiquitatibus Eccleſiae Britanniae, pag. 111. alibi etiam, acta de hac re habentur. Sed vero in Lanfranci epiſtola illa quam ad Alexandrum II ſcriptam inſerit Malmeſburienſis, iniquum erat ea praetermitti quae lectu digniſſima, ex MS. codice Baronius primo in lucem edidit. Vide eum tom. 11. ann. 1072. & part. 2. tom. 3. concil. poſtremae editionis Binianae pag 251.

Pag. 9. lin. 44. *Diſpoſito apud* Pinnedene *principum conventu.*] Quaenam in illo conventu acta ſint, & qua judicii formula, luculentius ex hiſtoriola quam in codice MS. Roffenſis eccleſiae comperimus, edocemur. Eam cum epigraphe quam in dicto codice prae ſe fert, ſubjungimus.

De placito apud Pinendenam inter Lanfrancum archiepiſcopum & Odonem Baiocenſem epiſcopum.

TEmpore magni regis Willielmi, qui Anglicum regnum armis conquiſivit, & ſuis ditionibus ſubjugavit, contigit Odonem Baiocenſem epiſcopum, & ejuſdem regis fratrem multo citius quam Lanfrancum archiepiſcopum in Angliam venire, atque in comitatu de Chent *cum magna potentia reſidere, ibique poteſtatem non modicam exercere. Et quia illis diebus in comitatu illo quiſquam non erat, qui tantae fortitudinis viro reſiſtere poſſet, propter magnam quam habuit poteſtatem, terras complures de archiepiſcopatu Cantuarberiae & conſuetudines nonnullas ſibi arripuit, atque uſurpans ſuae dominationi aſcripſit. Poſtea vero non multo tempore, contigit praefatum Lanfrancum Cadomenſis eccleſiae abbatem, juſſu regis, in Angliam quoque venire, atque in archiepiſcopatu Cantuarienſi, Deo diſponente, totius Angliae regni primatem ſublimatum eſſe. Ubi dum aliquandiu reſideret & antiquas eccleſiae ſuae terras multas ſibi deeſſe inveniret, & ſuorum negligentia anteceſſorum illas diſtributas atque diſtractas fuiſſe reperiſſet, diligenter inquiſita & bene cognita veritate, regem quam citius potuit & non pigre inde requiſivit. Praecepit ergo rex comitatum totum abſque mora conſidere & homines comitatus omnes Francigenas & praecipue Anglos in antiquis legibus & conſuetudinibus peritos in unum convenire. Qui cum convenerunt apud Pinendenam omnes pariter conſederunt. Et quoniam multa placita de diratiocinationibus terrarum & verba de conſuetudinibus legum inter archiepiſcopum & praedictum Baiocenſem epiſcopum ibi ſurrexerunt, & etiam inter conſuetudines regales & archiepiſcopales quae prima die expediri non potuerunt, ea cauſa, totus comitatus per tres dies fuit ibi detentus. In illis tribus diebus diratiocinavit ibi Lanfrancus archiepiſcopus plures terras quas tunc ipſe epiſcopus & homines ſui tenuerunt, videlicet, Herebertus filius Ivonis, Turoldus de Roveceſtria, Radulfus de Curva Spina, Hugo de Monte Forti, cum omnibus conſuetudinibus & rebus quae ad eaſdem terras pertinebant; ſcilicet* Raculfe, Sandwic, Rateburg, Wedetune, *monaſterium de* Lunning *cum terris & conſuetudinibus ad ipſum monaſterium pertinentibus,* Saltwude *cum burgo* Hethe *ad* Saltwude *pertinente,* Langport, Hwendenne, Rokinge, Detlinge, Preſtitune, Sunderherſte, Earhethe, Orpintune, Einesford, *quatuor praebendas* Broche, *de* Niwentune, Stokes & Devintune. *In Sutbreia, favente rege Willielmo, diratiocinavit ipſe archiepiſcopus* Murtlache. *In Londonia monaſterium ſanctae Mariae, cum terris & domibus quas Livingus presbyter & uxor illius habuerunt; in* Midleſere Herghas, Heiſam; *In* Bochingeamſirt, *Riſebergam,* Haltune; *in* Orenfordſire, Niwentune; *in* Eaſſere, Stiſtede; *in Sutfolchia,* Frachenham. *Item ſuper Radulfum de Curva Spina* LX *ſolidatas de paſtura in* Grean. *Et omnes illas terras & alias diratiocinavit cum omnibus conſuetudinibus & rebus quae ad eaſdem terras pertinebant, ita liberas atque quietas, quod in illa die qua ipſum placitum finitum fuit non remanſit homo in toto regno Angliae qui aliquid inde calumpniaretur neque ſuper ipſas terras etiam parvum quicquam clamaret.* Stokes *vero &* Devintune *&* Frachenham *reddidit eccleſiae ſancti Andreae, quia de jure ipſius eccleſiae antiquitus fuerunt. Et in eodem placito non ſolum iſtas praenominatas & alias terras, ſed & omnes libertates eccleſiae ſuae, & omnes conſuetudines ſuas renovavit, & renovatas ibi diratiocinavit, Soca, Saca,* Tol, Team, Flymena, Fymthe, Gethbreche, Forſteal, Hamſare, Infangennetheof, *cum omnibus aliis conſuetudinibus paribus iſtis vel minoribus iſtis in terris & in aquis, in ſylvis, in viis, & in pratis, & in omnibus aliis rebus infra civitatem & extra, infra burgum & extra, & in omnibus aliis locis. Et ab omnibus illis probis & ſapientibus hominibus qui affuerunt fuit ita ibi diratiocinatum, & etiam a toto comitatu recordatum atque judicatum, quod ſicut ipſe rex tenet ſuas terras liberas & quietas in ſuo dominico ita archiepiſcopus Cantuarienſis tenet ſuas terras omnino liberas & quietas in ſuo dominico. Huic placito interfuerunt Goisfridus epiſcopus Conſtantienſis qui in loco regis fuit, & juſtitiam illam tenuit; Lanfrancus archiepiſcopus qui, ut dictum eſt, placitavit, & totum diraciocinavit; comes Cantiae, videlicet praedictus Odo Baiocenſis epiſcopus, Ernoſtus epiſcopus de Roveceſtria, Aegelricus epiſcopus de Ciceſtra, vir antiquiſſimus, & legum terrae ſapientiſſimus (qui ex praecepto regis advectus fuit, ad ipſas antiquas legum conſuetudines diſcutiendas, & edocendas, in una quadriga) Richardus de* Tunbregge, *Hugo de Monte Forti, Willielmus de* Arces, *Haymo vicecomes, & alii multi barones regis, & ipſius archiepiſcopi, at-*

que

g

Digitized by Google

*que illorum epiſcoporum homines multi, & alii aliorum comitatuum homines etiam cum toto iſto comitatu multae & magnae auctoritatis viri, Francigenae ſcilicet & Angli. In horum omnium praeſentia multis & apertiſſimis rationibus demonſtratum fuit, quod rex Anglorum nullas conſuetudines habet in omnibus terris Cantuarienſis eccleſiae niſi ſolummodo tres. Et illae tres, quas habet, conſuetudines hae ſunt; una, ſi quis homo archiepiſcopi effodit illam regalem viam quae vadit de civitate * in civitatem. Altera, ſi quis arborem incidit juxta regalem viam & eam ſuper ipſam viam dejecerit. De iſtis duabus conſuetudinibus qui culpabiles inventi fuerint atque detenti, dum talia faciunt, ſive vadimonium ab eis acceptum fuerit ſive non, tamen in ſecutione miniſtri regis & per vadimonium emendabunt quae injuſte emendanda ſunt. Tertia, conſuetudo talis eſt. Si quis in ipſa regali via ſanguinem fuderit, aut homicidium vel aliud aliquid fecerit quod nullatenus fieri licet, ſi dum hoc facit deprehenſus atque detentus fuerit, regi emendabit. Si vero deprehenſus ibi non fuerit, & inde abſque vade dato ſemel abierit, rex ab eo nihil juſte exigere poterit. Similiter fuit oſtenſum in eodem placito quod archiepiſcopus Cantuarienſis eccleſiae in omnibus terris regis & comitis debet multas conſuetudines juſte habere. Etenim ab illo die, quo clauditur Alleluya uſque ad octavas paſchae, ſi quis ſanguinem fuderit, archiepiſcopo emendabit. Et in omni tempore tam extra quadrageſimam quam infra, quicunque illam culpam fecerit quae* Childwite *vocatur, archiepiſcopus aut totam aut dimidiam emendationis partem habebit. Infra quadrageſimam quidem totam; & extra, aut totam aut dimidiam emendationem. Habet etiam in eiſdem terris omnibus quaecunque ad curam & ſalutem animarum videntur pertinere. Hujus placiti multis teſtibus multiſque rationibus determinatum finem poſtquam rex audivit, laudavit, laudans cum conſenſu omnium principum ſuorum confirmavit, & ut deinceps incorruptus perſeveraret firmiter praecepit. Quod propterea ſcriptum eſt hic, ut & futurae in aeternum memoriae proficiat, & ipſi futuri ejuſdem eccleſiae Chriſti Cantuarienſis ſucceſſores ſciant, quae & quanta in dignitatibus ipſius eccleſiae a Deo tenere, atque a regibus & principibus hujus regni aeterno jure debeant exigere.*

Neque intempeſtivum eſt hic meminiſſe, quod tam de ſingulari archiepiſcopi tunc temporis praetenſo jure, quam de ſententia ſecundum eccleſias S. Trinitatis & S. Auguſtini data, in tabulis ſaepe nominatis Guilielmi cenſualibus compertum eſt. *Archiepiſcopus calumniatur* (ita tabulae illae in Cantiae cenſu) *forisfacturam in viis extra civitatem ex utraque parte ubi terra ſua eſt. Quidam praepoſitus Brumannus nomine † T. R. E. cepit conſuetudines de extraneis mercatoribus in terra S. Trinitatis & S. Auguſtini, qui poſtea ‡ T. R. W. ante archiepiſcopum Lanfrancum & epiſcopum Bajocenſem recognovit ſe injuſte accepiſſe, &, ſacramento facto, juravit quod ipſae eccleſiae ſuas conſuetudines quietas habuerunt R. E. tempore. Et exinde utraeque eccleſiae in ſua terra habuerunt conſuetudines ſuas judicio baronum regis qui placitum tenuerunt.* Latae etiam jam dictae apud Pinnedene ſententiae mentio eſt in eiſdem tabulis. Nam in Cantiae cenſu, ſub indice latifundiorum Roffenſis antiſtitis, Eſtoches *manerium* (ita legitur, quod Stokes eſt in memorata ſententiae hiſtoriola) *fuit & eſt de epiſcopatu Roffenſi; ſed Godwinus comes T. R. E. emit illud de hominibus qui illud tenebant de epiſcopo, & eo ignorante facta eſt haec venditio. Poſtmodum vero regnante Willielmo rege, dirationavit illud Lanfrancus contra Bajocenſem epiſcopum. Et inde eſt modo ſaiſita Roffenſis eccleſia.* Quin & illud de publicarum, quae Cantuariae proxime inſerviunt, viarum foſſionibus mulctiſque ob earum violatum jus, ad hunc modum ibidem memoratur. *Concordatum eſt de rectis callibus quae habuerint per civitatem introitum & exitum; quicunque in illis forisfecerit regi emendabit. Similiter de callibus rectis extra civitatem, uſque ad unam leugam & III perticas & III pedes. Si quis ergo infra hes publicas vias intus civitatem vel extra foderit vel palum fixerit, ſequitur illum praepoſitus regis ubicunque abierit, & emendam accipiet ad opus regis.*

Pag 11. lin. 11. *Praecepit Auguſtino ut ejuſdem ordinis viros, cujus & ipſe noſcitur eſſe*] Monachos nempe Benedictinos. G. Malmesburienſis in MS. codice de antiquitatibus eccleſiae Glaſtonienſis, ante Auguſtinum ſcribit monachos Glaſtonienſis eccleſiae (atque par eſt ſane credere etiam caeteros) more Aegyptienſium monachorum vitam degiſſe. *Hinc* (inquit, poſt adventum ſcilicet Auguſtini) *in diverſis locis ordinantur ſedes epiſcopales, conſtruantur monaſteria ſecundum B. patris Benedicti regulam Deo militantia, ita ut poſtea in gente Anglorum nulli reperiantur monachi quin fuerint B Benedicti regulam profeſſi. Inde hiis temporibus in monaſterio Glaſtonienſi coepit primo eadem regula exerceri quod prius fuerat more coenobiorum Aegypti.* MS codicem pro inſigni ſua humanitate quam ſtudia noſtra optime merentem perpetuo atque libentiſſime agnoſcunt, communicavit mecum olim v. cl. atque omni eruditionis genere ſummoque judicio ornatiſſimus Thomas Allenus, Glocestrenſis ſodalitii, atque celeberrimae academiae Oxonienſis decus inſigniſſimum. Sed minime credi volunt nonnulli, monachorum Aegyptienſium inſtituta (quae pleno demenſa horreo habentur apud Caſſianum) in occidente unquam eſſe recepta; qua de re conſule, ſi placet, Henricum Vandenzypium part. 3. de monaſtico ordine S. Gregorii cap 5. Atque fuſius diſputat ille in ejuſdem libri part. 2. cap. 4. de Auguſtini noſtri familia quam haut alium fuiſſe, praeter eam in qua ſacratus erat S. Gregorius, eſt puto apud omnes in confeſſo, etiam ipſe Gregorius ſatis teſtatur lib. 7. epiſt. 114. ad Syagrium epiſcopum Auguſtodunenſem, ubi Auguſtinum quondam monaſterii mei praepoſitum vocat. At Eqnitianam non Benedictinam Gregorii familiam fuiſſe vult Baronius; atque is, ni fallor, hoc primus voluit & receptiſſimae vetuſtatis ſententiae demum reluctari auſus eſt, ductus nimirum conjecturis nec ſane contemnendis nec magni ſane ponderis. Vi-

* L. & in. † Id eſt, *Tempore Regis Edwardi.* ‡ *Tempore Regis Willielmi.*

deſis Annalium tom. 8. ſub anno DXCVI, & quae in eum ſcripſit Vandenzypius locis jam dictis. Fateor, apud veteres rerum noſtratium conſarcinatores minime diſertis (ſi bene memini) verbis alicubi doceri Auguſtinum ex ſodalitio fuiſſe Benedictino: Sed praeciſe monachum duntaxat vocari ſaepius. Et Auguſtinum & alios plures cum eo monachos legimus apud Bedam quem plerique ſequuntur. In veteri item Chronico Saxonico MS. ſub Anno DXCVI. Her Ᵹreᵹoriuſ papa ſende to Britene Aᵹuſtinum mid ƿel maneᵹum Munecum. Þa ᵹodeſ ƿord Anᵹlaþeode ᵹodſpelledan:· Hoc eſt, *Hoc anno Gregorius papa in Britanniam miſit Auguſtinum monachum cum quamplurimis monachis qui Anglicanae genti verbum Dei praedicarent.* Neque aliter, ad hanc rem, mentionem ejuſdem fieri apud veteres reperio. Sed interim, *τὸ* monachus, nullius familiae nota adjecta, de iis qui apud majores noſtros eo nomine memorantur, dictum, ſemper (niſi memoria me fallat) Benedictinum interpretatur, uti apud Graecos fere Baſilianum. Accedit etiam coenobii S. Salvatoris Cantuariae incolas Benedictinae familiae etiam ab ipſis incunabulis ſemper apud nos eſſe habitos; ſaltem nihil occurrere in vetuſtis quae hic teſtimonio eſſe poſſunt monimentis quod alius cujuſpiam familiae nomen unquam aut induiſſe eos aut exuiſſe aut ſuadet aut omnino innuit. Et apprime huc facit illud Bonifacii pontificis Romani in literis ſuis ad Ethelbertum; *Fili glorioſe*, inquit, *quod ab apoſtolica ſede per coepiſcopum noſtrum Mellitum poſtulaſtis, libenti animo concedimus, id eſt, ut veſtra benignitas in monaſterio in Doroberuenſi civitate conſtituto, quod ſanctus doctor veſter Auguſtinus beatae memoriae Gregorii diſcipulus ſancti Salvatoris nomini conſecravit, cui ad praeſens praeeſſe dignoſcitur dilectiſſimus frater noſter Laurentius, licenter per omnia monachorum regulariter viventium habitationem ſtatuat, apoſtolica authoritate decernentes, ut ipſi veſtri praedicatores monachi monachorum gregem ſibi aſſocient, & eorum vitam ſanctitatum moribus exornent. Quae noſtra decreta, ſi quis ſucceſſorum veſtrorum, ſive regum, ſive epiſcoporum, clericorum, ſive laicorum irrita facere tentaverit, a principe apoſtolorum Petro & a cunctis ſucceſſoribus ſuis anathematis vocabulo ſubjaceat, quoad uſque quod temerario auſu peregit, Domino placita ſatisfactione poeniteat, & hujus inquietudinis veram emendationem faciat.* Aut igitur prima, cujus autor Auguſtinus, inſtitutione ſodalitium hujus coenobii erat Equitianum aut Benedictinum. Neque enim dubitatur a Baronio quin & Auguſtinus & Gregorius Equitiani eſſent, ſi non Benedictini. Si primo Equitianum fuiſſet, neceſſum plane erat ut novatio ejuſmodi poſtmodum accederet quae in Benedictinum tranſmutaret. At non modo nihil ejuſmodi reperitur, ſed, in ipſis etiam incunabulis, a jam dicto Bonifacio ſancitur ut monachi (ſic ante legitur) qui ibi erant ab Auguſtino inſtituti monachorum ſibi gregem aſſociarent & eorum vitam ſanctitatum moribus exornarent; & ne quis omnino ſancito illi adverſaretur, graviſſima cautum eſt interminatione, ac ſi juſſiſſet omnes ejuſdem familiae, ejuſdem ſodalitii, quo primum fuerant inſtituti, & nomen & mores perpetuo ibi ſervare. Neque ſane, niſi mere fictis habenda ſit fides, aut novationis hujuſmodi aut nominis aut normae tranſmutationis veſtigium aliquod extat. Qua de re diligenter etiam conſului tabulas jam dicti coenobii ubi quamplurima eaque vetuſtiſſima pontificum inſtrumenta, quibus munitum eſt, comperio; hujuſmodi vero tranſmutationis neque volam comperio neque veſtigium. Et videſis Ordericum Vitalem Hiſtor. Eccleſiaſtic. lib. 4. pag. 516 & 517. At vero ſi primis in initiis Benedictinum eſſet coenobium illud, eadem ipſa argumentandi ratio qua in conjecturis ſuis de Gregorio uſus eſt Baronius, Auguſtinum Benedictinae familiae fuiſſe demonſtraret. Neque enim dubitat ipſe quin ejuſmodi fuerit antiſtes quales ipſi ſodales ab antiſtite adſciti. Sed porro viderint hic quorum intereſt

Pag. 12. lin. 21. *Chriſma tamen a vobis accipiant.*] Extat eadem ipſa epiſtola in codice MS. epiſtolarum Lanfranci, neque ab hac omnino diſcrepat praeterquam quod *tantum*, non *tamen*, in ea legatur.

Pag. 14. lin. 13. *Totius Angliae, Scotiae, & Hiberniae, necnon adjacentium inſularum matrem.*] Huc ſpectant epiſtolae binae in MS. Lanfranci epiſtolarum codice repertae, quarum altera eſt Thomae Eboracenſis antiſtitis ad Lanfrancum, altera Lanfranci ad Wigornienſem & Ceſtrenſem epiſcopos. Utraque vero agit de electo Orcadum epiſcopo ſolennibus ſacris in dignitatem evehendo, Radulpho nempe, cujus nomen quod in jam dictis literis minime occurrit, ediſcimus ex Thoma Stubbaeo, veteri archiepiſcoporum Eboracenſium vitarum ſcriptore, nondum edito.

Thomae archiepiſcopi Eboracenſis ad Lanfrancum Cantuarienſem antiſtitem epiſtola, de Radulpho Orcadum epiſcopo ſacrando.

PIiſſimo & ſanctiſſimo Cantuariorum archiepiſcopo totiuſque Britanniae ſummo paſtori Lanfranco, Thomas fidelis ſuus &, niſi praeſumptuoſum ſanctitati ſuae videatur, Eboracenſis eccleſiae archiepiſcopus, coeli portas, Petri vice, juſtis & injuſtis juſte aperire & claudere. Ecce pater ſanctiſſime, filius tuus ad te clamat, ſed magis filia, Eboracenſis videlicet eccleſia, ad eam cui diſpoſitione divina praeſides eccleſiam, tanquam ad maternum recurrens ſinum, pie poſtulat, ut, ex abundantia maternarum deliciarum, reparetur inopia ſuarum ſe deſerentium, immo longe & inter barbaras nationes poſitarum, matrum. Siquidem venit ad nos quidam clericus, quem miſit Paulus * *comes, cum literis ſigillatis, de Orchadum partibus, ſignificans in eis epiſcopatum ſuae terrae eidem clerico ſe conceſſiſſe. At ille, anteceſſorum ſuorum ordine cuſtodito, poſtulat a nobis epiſcopum ſe conſecrari. Cui quod juſte petit injuſte denegare non poſſumus. Precamur ergo ut nobis duos epiſcopos dirigat paternitas veſtra, quorum fulti orationibus & auxilio, tantae rei ſacramentum canonice compleamus. Illa autem procul arceatur ſuſpicio quam nuperrime nobis noſter frater & coepiſcopus ſubintulit Remigius, me ſcilicet in poſterum quaeſiturum Dorceceſtrenſis vel Wigornienſis epiſcopi hac de cauſa ſubjectionem. Dico enim coram Deo me nunquam hoc facturum.*

* Videſis G. Malmesbur. de geſtis regum lib. 5. fol. 91. lin. 27. Edit. Londin.

Si

Si placet igitur ſanctitati veſtrae, ut juxta petitionem veſtram nobis facere dignemini, locum Eboracum, tempus quinto nonas Martias nobis immutabiliter conſtituimus, & vobis ſignificamus. Ergo vivas & valeas & ſpiritualibus incrementis uſquequaque proficias.

Ad epiſcopos Ceſtrenſem & Wigornienſem ſcribit Lanfrancus, ut Radulphi antiſtitis Orcadum ſacrandi muneri interſint.

LAnfrancus gratia Dei ſanctae Dorobernenſis eccleſiae archiepiſcopus, venerabilibus fratribus Wlfſtano Wigornienſi & Petro Ceſtrenſi epiſcopis ſalutem. Inſinuavit nobis venerabilis frater noſter Thomas Eboracenſis archiepiſcopus adveniſſe de Orchadum inſulis ad ſe quendam clericum, quem in epiſcopatu ipſius terrae, praecipiente, & inſinuante Paulo comite, teſtatur eſſe electum. Et quia, ex antiquo more, ſui juris eſt praefatarum inſularum praeſules conſecrare, petit a me ut mittam ſibi de noſtris ſuffraganeis duos qui tantae rei ſacramentum cum eo valeant celebrare. Rogantes itaque praecipimus & praecipientes rogamus quatenus, omni excuſatione ſummota, illuc eatis, & ex noſtro praecepto ſecum quod juſtum eſt in tantae rei myſterio compleatis. Non enim decet ut, qui ſacrandus in hanc terram venit, & cum omni humilitate ſacrari ſe poſtulat, inopia adjutorum a tanto regno non ſacratus abſcedat. Terminum hujus conſecrationis lator vobis praeſentium indicabit; & ne forte ſolliciti ſitis putantes quod vel ipſe vel ſucceſſores ejus hac occaſione ſuper eccleſias veſtras jus praelationis quandoque conentur arripere, literas quas ipſe mihi tranſmiſit fraternitati veſtrae, ſollicitudinem de futuro gerens, curavi tranſmittere. Quas, & has quas vobis tranſmitto, archivis eccleſiarum veſtrarum ob memoriam futurorum ſervatum iri praecipio.

De priſco etiam Cantuarienſium antiſtitum jure in Hibernia, nondum ſcilicet imperio Anglicano adjecta, luculenta ſunt teſtimonia epiſtolae illae Lanfranci ad Gothricum & Terdelvacum Hiberniae reges quae habentur integrae in dicto ejuſce epiſtolarum libro, & apud Baronium ſub anno MLXXXIX. tom. 11. publici juris primo factae ſunt. Alia item occurrunt apud Eadmerum quae hanc rem plenius explicant. Vide eum pag. 36. & 130. & ſeqq. praeter S. Bernardum in vita Malachiae. In Mathildae porro reginae literarum ad Anſelmum inſcriptione, ſalutatur Anſelmus, *Primae ſedis archiepiſcopus, Hibernorum omniumque ſeptentrionalium inſularum quae Orchades dicuntur, primas*, uti habetur in Anſelmi lib. 3. epiſt. 55. De Hibernia vero, ad hanc rem, videſis Camdeni Britanniam pag 735 & 765. De Scotia, conſule, ſi plura velis, eundem pag. 703. & Polydorum hiſt. Anglic. lib. 24. in Edwardo quarto, anno MCDLXXI. praeter Rogerum Hovedenum ſub annis 1180. & 1192. cujus verba fere tranſcribit Baronius tom. 12. in eiſdem annis.

Pag 18. lin. 52. *In Alodium, &c. tranſirent*] In Alodium tranſire illo aevo dicebatur etiam ex ſolido concedi. Guil. Malmesburienſis lib. 1. de geſtis pontificum, verba faciens de Rufi munificentia in Anſelmum, *Urbem*, inquit, *Cantuariae quam archiepiſcopus Lanfrancus habuerat ex beneficio, iſti conceſſit ex ſolido.* Idem pene habetur ex tabulariis monaſterii S. Auguſtini apud v. cl. Guilielmum Camdenum in Cantio pag. 238. Saepius occurrit alodium & tenere in alodium in cenſualibus Guilielmi primi tabulis. In cenſu agri Hantonienſis; Nonoclle *tenet rex*, Ulflet *tenuit de* Toſti *comite, ſed non fuit alodium.* Ibidem etiam; Warochſelle *tenet rex. Gueda comitiſſa tenuit de Godwino comite in alodium; tunc geldavit pro* V *hidis, modo pro* II *hidis & dimidia. Terra eſt* X *carucarum. In Cantiae cenſu, in* Benindene *manſit Godricus & tenet* XX *acras in alodio ſuo.* Et in Suſſexia, Cetingley *Almar tenuit de rege Edwardo, ſicut alodium*, unde etiam alodiarii & aloarii, clientelari hoc jure fundos, alodia dictos, poſſidentes nuncupantur. In Suſſexia cenſu; Lanſewice *Godwinus tenet de comite de* Ow, *& de eo* VII *aloarii. Et quando moritur alodiarius* (ut legitur in Cantiae cenſu) *rex inde habet relevationem terrae, excepta terra ſanctae Trinitatis.* Et in cenſu Hantonienſis provinciae; *Hugo de* Port *tenet* Cerdeford, *& Willielmus de eo. Duo liberi homines in alodium tenuerunt pro* II *maneriis de rege Edwardo, tunc & modo geldabat pro* V *hidis. Terra eſt* IV *carucatarum. In dominio ſunt* II *carucatae &* XX *bordarii &* IV *ſervi cum* I. *carucata & quater* XX *acrae prati. T. R. E. & modo valet* IV *libr. cum recep.* C *ſol. Iſdem Willielmus tenet de Hugone unam virgatam & dimidium in* Clatinges*: Duo liberi homines tenuerunt de Alwino, ſed non fuit alodium. Ibi* II *bordarii &* VI *acrae prati: Valuit* X *ſol. modo* VIII *ſolid. In iſto hundredo & in iſto manerio tenet* Picot II *virgatas & dimidium de rege.* Phitelet *tenuit in alodio de rege Edwardo pro manerio: Tunc & modo geldabat pro* II *virgatis & dimidio. Terra eſt dimidium carucatae & ibi eſt cum uno villano &* II *bordariis &* X *acris prati. Iſtam terram calumniatur Willielmus de* Chernet, *dicens pertinere ad manerium de* Cerdeford *feudum Hugonis de* Port, *per haereditatem ſui anteceſſoris, & de hoc ſuum teſtimonium adduxit de melioribus & antiquis hominibus totius comitatus & hundredi, &* Picot *contraduxit ſuum teſtimonium de villanis & vili plebe & de praepoſitis qui volunt defendere per ſacramentum aut per Dei judicium, quod ille qui tenuit terram liber homo fuit & potuit ire cum terra ſua quo voluit. Sed teſtes Willielmi nolunt accipere legem niſi regis Edwardi uſque dum diffiniatur per regem. Valuit* XV *ſol. & poſt* VIII *ſol. modo* X *ſolidis.* Hujuſmodi ſunt alia. Qualenam vero alodii jus apud majores noſtros aevo iſto, in uſu fuerit, incertum eſt. Quid aliae gentes maxime Germani, Franci & Itali hoc nomine intellexerint, ſcire licet ex Cujacii praefatione ad lib. 1. de Feudis & ad lib 2. tit. 17. praeter Hotomani verba feudalia, & quae ſunt id genus caetera apud juriſconſultos vulgatiſſima. Frequentiam porro vocabuli diligentiſſime ex veteribus notatam habemus apud doctiſſimum virum Fredericum Lindebrogium in gloſſario ſuo ad codicem legum antiquarum, in verbo *Alode*. Juriſconſultis autem exteris a beneficio ſeu feudo ita plerumque diſtinguitur, ut, cum beneficia ſolennibus ſive ex lege ſive ex pacto praeſtationibus &

condi-

conditionibus ſint obnoxia, alodia, velut κτή-ματα ἰδιοπεριμένα (ita Graecorum alicui ea dici memini) ſive agri proprium duotaxat poſſidentium jus agnoſcentes, omni ejuſmodi fidei quae juramento praeſtito fieri ſolet profeſſione, omni undiquaque ſervitio habeantur liberrima. Atqui in noſtratis juris quo utimur commentariis nihil omnino habemus in qua hujus domini formulae veſtigium eſt, extra unicam ſorte eam quam **Frankalmoigne** ſeu *liberam eleemoſynam* vocitamus, quae ad ordinem ſacrum tantummodo ſpectat, & neque cenſum neque fidei quam diximus profeſſionem, ſed precum ſolummodo in patronorum ſeu dominorum ſalutem effundendarum officium a clientibus exigit; ita tamen ut civili foro cliens de ea ſe ſiſti non poſſit. In caeteris formulis, quotquot apud nos aut etiamnum extant integrae aut veſtigia ſua reliquere, ſolennis fidei profeſſio, ſacramento firmata, jure exigitur, atque adeo ut ad unum omnes apud nos glebae, veluti beneficia ſeu feuda, clientelam alicujus domini merito ac planiſſime aut agnoſcant aut agnoſcere debeant. Caeterum ad vetuſtum archiepiſcoporum in Cantuaria jus (quod hoc loco memoratur) ſpectat etiam forſan priſcum numiſma cujus pars altera Plegmundi archiepiſcopi, altera Eicmundi cuſoris nomine ad hunc modum ſignata eſt. Prototypum ſervatur in theſauro Cotroniano, ubi etiam nummum Celnothi archiepiſcopi & nomen & imaginem prae ſe ferentem, me vidiſſe memini. Et pecuniae cu-

dendae jus, quod majeſtatis merito cenſetur, archiepiſcopo ut urbis domino tunc temporis (ita videtur) competebat; uti forſan aliis oppidorum celebriorum, quae burgos vocamus, aut civitatum ſive dominis ſive decurionibus. Atque eo aevo, non ſolum (quod opinor) gaudebat jure cudendae, quilibet ejuſmodi dominus, verum etiam, pro ſuo arbitratu, nomine ſuopte ſive effigie eam ſignabat. Poſtea vero (nam Celnothus ſub AEthelwlſo rege, & Plegmundus ſub Aluredo floruit) cautum eſt, regnante Athelſtano, ut unum duntaxat per imperium Anglicanum atque idem eſſet ubique pecuniae genus, quo abrogatum puto priſtinum ac promiſcuum illum ſignandi morem, neque ullam poſtmodum ſive principis effigie aut nomine nummum percuſſum; adjecto interdum ſive comitis provincialis, ſive urbis aut oppidi domini, ſive cuſoris etiam nomine. Athelſtani autem lex ita ſe habet cap. 14. ƿe cƿæðon þ an mynet ſy ofer ealle þær cynger anƿealde ⁊ nan man ne mynetige butan porte; hoc eſt, *Jubemus, unum per totum regis imperium fore nummi genus; neque quis illud extra oppidum cudat.* Atque ex ejuſdem legibus porro docemur Cantuariae plures fuiſſe, ex inſtituto, monetae cuſores quam alibi in Anglia, urbe duntaxat Londinenſi excepta ubi VIII. Cantuariae vero VII. quorum regii erant quatuor, bini autem archiepiſcopo inſerviebant, & unus coenobiarchae. Videſis etiam Edgari leg. cap. 8. & Canuti cap. 8.

Pag 48. l. 8. *Quod cervos regis ceperint ad judicium rapti judicantur.*] *Venationes* (ſcribit G. Malmesburienſis de Guilielmo II.) *quas primo indulſerat, adeo prohibuit, ut capitale eſſet ſupplicium, prendiſſe cervum.* Atque huc potiſſimum reſpexiſſe autumo Joannem Sarisburienſem lib. 1. de Nugis Curialium cap. 4. ubi de venatione loqnutus, *in tantam*, inquit, *quidam hujus vanitatis inſtinctu erupere veſaniam, ut hoſtes naturae fierent, conditionis ſuae immemores, divini judicii contemptores; dum in vindictam ferarum, imaginem Dei exquiſitis ſuppliciis ſubjugarent. Nec veriti ſunt hominem pro beſtiola perdere, quem unigenitus Dei redemit ſanguine ſuo.*

Ibid. l. 10. *Examine igniti ferri*] Id genus criminis apud majores noſtros purgandi reperitur, cum in notiſſimae Emmae, Edwardi confeſſoris regis matris, laeſae cum Alduino antiſtite Wintonienſi pudicitiae, inſimulatae judicio, tum in veterum Angliae regum, uti Athelſtani, Canuti, Guilielmi I. atque aliorum inſequentium ſancitis. Ritus autem ſolennes in eodem adhibitos ediſcas licet ex verborum explicatione Guilielmi Lambardi Archaeonomiae ſuae praefixa, vita Roberti Gemeticenſis archiepiſcopi Cantuarienſis in Antiquitatibus eccleſiae Britannicae praeter gloſſarium Petri Pithoei capitularibus Carolinis & Ludovicianis inſerviens. Neque duntaxat ferro ignito ſed etiam aqua nunc fervente nunc frigida, judicia publica exercebantur. Id tum locis quos diximus conſtat, tum apud autorem libelli quem Ranulpho Glanvillae (neſcio an recte) vulgo tribuimus, manifeſtum eſt. Vide dicti libelli lib. 14. cap. 1. Rogerum Hovedenum annalium part. I. in ann. MCLXXVI, & ſequente pag. 547 & 566, editionis Francofurtanae, Henricum item Bractonium lib. 3. de Corona cap. 16. §. 3. Quae ad ejuſmodi apud alias gentes morem pertinent, conſulto praetermittimus. Duravit autem in Anglia horum examinum uſus uſque in Henrici III. tempora, cum non tam lege lata quam deſuetudine, idque ob reverentiam juris pontificii quo diu antea prohibitus erat, prorſus evanuit. Neque enim aliud ſive in tabulariis regiis ſive alibi repertum puto de hac re, apud majores noſtros, ſancitum, praeter illud unicum quod in publicis anni tertii Henrici III. tabulis habemus, ubi provincialibus aliquot judicibus datur in mandatis, ut ea, quae inſtabat, judicii vice ab hoc examinis genere, utpote a pontificiis damnato, abſtinerent; quod tam certum eſt legis perpetuae tum non obtinuiſſe quam ipſum judicii ritum poſtmodum cito in deſuetudinem abiiſſe. Regium autem quas intelligimus mandatum ita ſe habet in pat. 3. Hen. 3. membrana 5. unde fideliter deſcripſimus.

REX *dilectis & fidelibus ſuis Philippo de* **Ulecot** *& ſociis ſuis itinerantibus in comitatibus* **Cumberland, Weſtmerland,** *&* **Lancaſter,** *ſalutem. Quia dubitatum fuit & non determinatum ante inceptionem itineris veſtri quo judicio deducendi ſunt illi qui rectati ſunt de latrocinio, murdro, incendio & iis ſimilibus, cum prohibitum ſit per eccleſiam Romanam judicium ignis & aquae, proviſum eſt a conſilio*

uoſtro, ad praeſens, ut in hoc itinere veſtro ſic fiat de rectatis de hujuſmodi exceſſibus; videlicet quod illi qui rectati ſunt de criminibus praedictis majoribus, & de his habeatur ſuſpicio quod culpabiles ſiut de eo unde rectati ſunt (de quibus & licet regnum uoſtrum abjurarent adhuc ſuſpicio eſſet quod poſtea maleſacerent) teneautur in priſona uoſtra & ſalvo cuſtodiantur, ita quod uou incurrant periculum vitae vel membrorum occaſione priſonae uoſtrae. Illi vero qui mediis criminibus rectati fuerint & quibus competeret judicium iguis vel aquae, ſi non eſſet prohibitum, & de quibus ſi reguum noſtrum abjurarent nulla fuerit poſtea maleſiciendi ſuſpicio, reguum noſtrum abjurent. Illi vero qui minoribus rectati ſunt criminibus nec de eis fuerit mali ſuſpicio, ſalvos & ſecuras plegios inveniant de fidelitate & pace noſtra conſervanda & ſic dimittentur in terra noſtra. Cum igitur uihil certius iu hac parte providerit conſilium uoſtrum ad praeſens, relinquimus diſcretioui veſtrae hunc ordinem praedictum obſervandum in hoc itinere veſtro, ut qui perſonas hominum, formam delicti, & ipſarum rerum veritatem melius cognoſcere poteritis, hoc ordine ſecundum diſcretioues & couſcientias veſtras in hujuſmodi procedatis. Et in hujus rei teſtimouium &c. Teſte Domino P. Wintonienſi epiſcopo apud Weſtmonaſterium XXVI. *die Januarii anno regni noſtri* III.

Per eundem & H. de Burgo juſticiarium.

Eadem formula memoratur in archivo ſcriptum eſſe ad alios nonnullos provinciarum judices, Somerſetiae uempe, Dorſetiae, Cautiae, Eſſexiae & Herefordiae, caeteros etiam, qui provinciis tunc temporis judices praefuere, veri eſt ſimile ejuſmodi mandata accepiſſe. Aoimadvertendum vero interea eſt diu aute Heorici III. iuitia, examina ejuſmodi jure pootificio vetita eſſe. Aunus enim Heorici tertius erat MCCXIX. ſalutis humanae. Atqui ea, uoo ſolum in epiſtola Alexandri II. ad Raynaldum Cumanum epiſcopum (ante Henrici nempe aevum, annis centum ſupra quinquagiota & amplius couſcripta) velut illicita damnantur, ſed ipſiſſima quae hanc rem ſpectabant epiſtolae verba in corpore cauouum pontificiis juriſconſultis tunc temporis tritiſſimo, utpote auctoritate clariſſimo (quod ſcilicet Gratiani operae acceptum ferimus) locum ſortita fuerant. Vide, ſi placet, Cauſ 2. quaeſt. 5. c. 7. §. Porgatiouem, & Ivonem part. 10. cap. 15. & extr. tit de Purgatione vulgari c. 3. dilecti. Haec uti alia etiam quae fuere in judiciis exercendis examiuom genera nominabant autiquitus Ordallum ſeu *Ordalia*, ut forma Latioa vocabaot, qood nihil aliud eſt praeter jodicia. Iode etiam hodie Alemannis & Belgis (quorum idioma optimus eſt, in compluribus, veteris noſtri ſermonis interpres) Urtheyl & Oordeel judicia ſonaut, & Urtheylen & Oordeelen judicare uti etiam Urtheyler & Oordeeler judicem. Id vero diſerte aſſeritur in canonibus ſynodi Eanhamenſis ſub Ethelredo rege habitae. *Judicium* (ita in cauooibus iſtis) *quod Anglice* Ordal *dicitur, & juramenta vulgaria feſtivis temporibus & legitimis jejuniis ſed & ab adventu Domini uſque poſt octavas Epiphaniae & a ſeptuageſima uſque* XV *dies poſt paſcha minime exerceantur*, dictae ſynodi canones literis mandavit Wlſtanus pontifex Eboracenſis, qui ſub Ethelredo, cum Aelphego Cantuarienſe antiſtite, praefuit. Etiamnum integri leguntur in codice MS. perquam vetuſto & eleganti ejuſce aevi charactere, exarato.

Pag. 49 lin. 17. *Quiddam de epiſtola ſibi olim ab Auſelmo*, &c. *edita & directa.*] Extat epiſtola illa io tom. 3. Operum Anſelmi pag. 33. Quae ſequuntur autem hic de concilio Barenſi pleraque omnino hactenus deſiderata erant. Atqui non coutemnenda acceſſio inde fieri poteſt diligentiſſimo doctiſſimoque Binio qui de hujuſce actis nihil reperiſſe ſe fatetur praeter ea quae Eadmerus obiter io Anſelmi vita & Malmesburienſis in primo de Geſtis pontificum meminere. Idem dicendum de coucilio Romano II ſub Urbano habito, de quo hic noſter pag. 50, 51, 52 & 53, vide Binium iu Concil. tom. 3. part. 2 pag. 421 & 422. Opus autem illud de proceſſioue Spiritus Sancti (de quo poſtea lin. 45.) habetur iu Anſelmi operum tom. 3. fol. 125.

Pag. 52. lin. 32. *In corona ſedes illi poſita eſt, qui locus uon obſcuri honoris.*] Gervaſius Doroberuenſis MS. in declamatione contra Robertum abbatem S. Auguſtini (quam Imaginationem, ut id genus alias, vocat) *Anſelmus* inquit, *in Cantuarienſi civitate conſecratus, ab Urbana papa pallium ſuſcepit, & tantam ejus gratiam habuit ut eum alterius orbis papam vocaret, & in Angliam reverſo pallium Eboracenſi archiepiſcopo donandum mitteret.* Ita ille. Qui tanto uomiue dignus erat, loco etiam houoratiſſimo merito collocandum cenſuit. Vide porro v. c. Guil. Camdeni Britanniae pag. 239.

Pag. 54. lin. 17. *Quae ſagitta utrum jacta ipſum percuſſerit*] Veterum pleriſque traditur transfoſſum fuiſſe regem ſagitta, quam in ferarum vivario, quod Novam Foreſtam dicimus, jactu infelici collimarat Gualterus Tyrellus Gallus, idque eſt receptiſſimum. At Sugerius, qui huic regi coaetaneus & Tyrello familiaritate, ut videtur, conjunctus, de morte ejus verba faciens, *Imponebatur*, inquit, *a quibuſdam cuidam nobili Gualtero Tyrello quod eum ſagitta perfoderat, quem, eum uec timeret nec ſperaret, jurejurando ſaepius audivimus quaſi ſacroſanctum aſſerere quod ea die uec in eam partem ſylvae iu qua rex venabatur venerit, nec eum in ſylva omnino viderit*, legimus iu vita Ludovici Craſſi regis Galliarum. Sed accuratius multo quam caeteri, ſingularia omuia, quae miſeram regis caedem & Tyrelli jactum fatalem attinent, narrat Ordericus Vitalis in Hiſt. Eccleſiaſticae lib. 10. pag. 783.

Pag 62. lin. 33. *Et apud Alexandrum papam privilegium ipſi abbatiae adquiſierat.*] Privilegii hujus, anno ſalutis MLXXI indulti, exemplar habemus inter alia pontificia diplomata ante CCCC annos deſcripta iu ſchedis Cottonianis. Neque ſane illo aevo apud majores uoſtros ejuſmodi privilegiorum Romae impetrandorum mos adeo inolcverat, quin operae pretium fuerit iſtud ſubjungere, ut ipſa ſaltem, utpote tunc temporis in Anglia non minus rara quam impetioſa, formula innoteſcat.

ALexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Baldegwino abbati monaſterii S. Edmundi, quod * Badrices hurde *nuncupatur iu Anglia conſtituti ejuſque ſucceſ-*

* Videſis G. Camdenum in Icenis, pag. 334.

ſoribus in perpetuum. Quanquam ſedes apoſtolica univerſalis mater & omnium eccleſiarum princeps univerſas eccleſias communi jure & diſpoſitione contineat, pleraeque tamen inveniuntur quae in ſingulare patrocinium ſanctae Romanae eccleſiae commendari, ac proprie ejus juri applicari ac ſummitti cupiunt, quatenus ſingulari providentia, & caritate ſuae matris amplexae, uſquequaque liberiores & munitiores exiſtant, & ad exercenda divinae ſervitutis obſequia, inde tranquillitatis & praeſidii munitiones accipiant, unde magiſterium ſacrae traditionis expectant. Si igitur in eadem apoſtolica ſede praeſidenti, haec ſollicitudo & cura ſingularis incumbit, ut ex ipſa conſideratione regiminis omnibus tam in defenſione & corroboratione diligentiam quam in ſpiritali ſpeculatione & doctrina vigilantiam, quantum Deo auxiliante praevalet, circumferre debeat, valde congruit ut ſi quando ea quae ad honorem & utilitatem eccleſiarum Dei pertinent ab eo poſtulantur, benivola donatione concedat, & ad ſinum matris, id eſt, ſanctae Romanae eccleſiae domicilium propriae commendationis devotione fluentes egregia benignitate affectuque cuſtodiendi ſuſcipiat. Nos itaque, dilectiſſime fili Baldegwine, in apoſtolatus adminiſtratione non noſtris meritis ſed divina locati gratia aequitatem tuae poſtulationis & commiſſae tibi congregationis, necnon chariſſimi filii noſtri Willelmi regis benignae interpellationis vota attendentes, videlicet ut praedictum monaſterium ſancti Edmundi, cui divina diſpoſitione praeeſſe dinoſceris, in tutelam & defenſionem ſanctae Romanae eccleſiae ſuſciperemus ejuſque ſtatum & attinentia bona apoſtolici privilegii firmamento muniremus, cum omni benevolentia & caritate vobis concedendum eſſe providimus. Quapropter in hac praeſenti ſanctionis noſtrae pagina, ſalva quidem in omnibus hujus ſedis reverentia, concedimus & confirmamus tibi tuiſque ſucceſſoribus praefatum monaſterium cum omnibus quae nunc ſibi jure pertinent aut in futurum Deo annuente ibi conferenda ſunt, ut ſine omni moleſtiae & inquietudine illud in veſtra gubernatione teneatis; ſtatuentes & apoſtolica auctoritate corroborantes ut idem monaſterium in hoc ſtatu & monaſtico ordine perpetua ſtabilitate permaneat, nec aliqua poteſtas ſaecularis aut eccleſiaſtica eundem venerabilem locum ad epiſcopalem ſedem mutare poſſit aut debeat, & quaecunque donationes rerum aut libertatis eidem monaſterio regiis ſtatutis & praeceptis traditae ſunt aut in poſterum pro Dei nomine conferendae, ex noſtra apoſtolica confirmatione ratae illibataeque permaneant, ſalva primatis epiſcopi canonica reverentia. Igitur ad honorem Dei & utilitatem praedicti monaſterii cupientes hanc noſtram conſtitutionem ſempiterna ſtabilitate teneri, ſancimus & apoſtolica auctoritate firmamus, ut nullus rex, dux, comes, epiſcopus, abbas, ſeu aliqua perſona ſaecularis aut eccleſiaſtica jam ſaepefatum monaſterium vel fratres ibi Deo ſervientes inquietare praeſumat nec aliquid eorum quae nunc jure habet aut in futurum Deo concedente adquiſierit cujuſcunque modi ſint, ab eo alienare aut invadendo diripere nec aliqua occaſione vexare aut ſine licentia abbatis tenere audeat. Si quis autem temerario auſu haec noſtra ſtatuta contaminare praeſumpſerit, aut infringere, anathematis laqueo ſe innodatum & judicio ſuperni judicis plectendum eſſe cognoſcat. Qui vero piae devotionis intuitu, hujus noſtrae ſanctionis cuſtos & obſervator extiterit & bona ſua ad amplificationem ejuſdem monaſterii contulerit aut conferre ſtuduerit, apoſtolicae benedictionis gratiam conſequatur & aeternae retributionis gloria repleatur. Bene Valete. Datum Lateranis VI *kalendas Novembris per manus Petri ſanctae Romanae eccleſiae presbyteri cardinalis ac bibliothecarii anno* XI *pontificatus domini Alexandri ſecundi papae, anno videlicet dominicae incarnationis milleſimo ſeptnageſimo primo, indictione* * VII.

Pag. 68. lin. 7. *Ne abbates faciant milites.*] Priſce enim ab inſigniorum eccleſiarum antiſtitibus, ritu ſolenni adhibito, militiae ſeu equeſtris ordinis dignitate tirones donabantur. Codex vetuſtus de rebus ad coenobium S. Martini de Bello ſpectantibus, in tabulario proventuum regiorum quod augmentationum dicimus; *Terras cenſuales non donet* (abbas) *ad feudum. Nec milites niſi in ſacra veſte faciat.* Vetus item diploma coenobiarchae Radingenſi ab Henrico I conceſſum & poſt a Joanne firmatum; *Terras cenſuales non donet* (abbas) *ad feudum. Nec faciat milites niſi in ſacra veſte Chriſti in qua parvulos ſuſcipere modeſte caveat. Maturos autem ſeu diſcretos tam † clericos quam laicos provide ſuſcipiat.* Reperio in pat. 1. Hen. IV. part. 2. membr. 26. num. 10. & in publicorum judiciorum actis Trinit. 2. Ed. III. rot. 106. Berk. id ipſum occurrit. Qui diligentius de hac re conſulere velit, adeat Ingulphum in hiſtoria Crowlandenſi, Joannem Sariſburienſem de Nugis Curialium lib. 6. cap. 10 & 13. Petr. Bleſenſem Epiſt. 94. & ſuperioris aevi ritus, in ſacrandis creandorum equitum armis, qui in ritualibus (quae pontificiis noſtris in uſu & manualia dicta) atque ejuſmodi aliis extant. Haec enim omnia ſatis edocent in creandis equitibus (non Balnei duntaxat, ut vocant, ſed univerſis) ordinis ſacri viros in eccleſiis ſolennem operam impendiſſe, quod inde forte emanavit quod, vetuſtiori ſaeculo, ipſius etiam dignitatis auctores haberentur. Nam & archiepiſcopum Cantuarienſem equitem creaſſe legimus; Lanfrancum ſcilicet Guilielmum ſecundum. Malmeſburienſis monachus, lib. 4. de Geſtis Regum, de Guilielmo; *acceſſit*, inquit, *favori ejus maximum rerum momentum archiepiſcopus Lanfrancus, eo quod eum nutrierat, & militem fecerat.* Quin de Brando coenobiarcha Edmundoburgenſi & Hewardo adoleſcente ſtrenuo, Ingulphus pag. 512. edit. Londin. *Patruum ſuum*, inquit, *abbatem Burgi, nomine Brandum virum valde religioſum &c. adiit & ſe fieri legitimum militem, praemiſſa primitus omnium peccatorum confeſſione & eorum percepta abſolutione, inſtantiſſime ſupplicavit.* Videſis v.c. Guil. Camdeni Britanniam pag. 126.

* Potius VIII. nam is indictionis pontificiae numerus in Novembrem anni 1071 incidit. Imperatoria autem indictio tunc erat IX.
† Ad Militiae enim armatae dignitatem interdum etiam qui ſacri erant ordinis, transfugiebant. Videſis Matth. Pari. pag 882. edit. Londinenſis.

Pag.

Pag. 68. lin. 29. *Velut bruta animalia venundari*] Si de ſervorum (quos 𝔚𝔦𝔩𝔩𝔞𝔦𝔫𝔢𝔰 phraſi forenſi dicimus) venditione non loquitur hic canon, non omnino capio. Eorum enim uti aliarum quarumcunque rerum, quae mancipia, jure Caeſareo, vocatae, dominium ſive venditione ſive donatione, & Saxonum tempore & Normannorum, rite transferebatur. Videſis chirographum Thoroldi de 𝔅𝔲𝔨𝔢𝔫𝔥𝔞𝔩𝔢 apud Ingulphum in extremo. Neque ſane aut canon hic aut alia apud nos lata lex id juris hactenus adeo refixit, quin, in juriſconſultorum noſtratium commentariis paſſim, legibus, quibus utimur, conſonum agnoſcatur. De ſervitutis jure, videſis quae diſputant Bodinus de repub. lib. 1. cap. 5. & Albericus Gentilis de jure belli lib. 3. cap. 9.

Pag 95. lin 24. *Archidiacones.*] Ita MS. codex. Atque archidiacones * dixit puto ut alii hypodiacones. Iſidorus apud Gratianum diſt. 21. c 1. Cleros. *Hypodiacones Graece quos nos ſubdiaconos dicimus.* Sic enim ibi legitur tametſi in Iſidori codice quo utimur, edito nempe a Bonaventura Vulcanio, *hypodiaconi* habeatur; locus eſt in Originum lib. 7. cap. de Clericis. Caeterum frequens in vetuſtis conciliis uſus eſt vocabuli diacones & eorum quae inde formantur. Concil. Agathenſis canon. 39. *Presbyteri, diacones, ſubdiacones vel deinceps quibus ducendi uxores licentia non eſt, etiam alienarum nuptiarum evitent convivia*; & canon 49. *Diacones vel presbyteri, &c.* & canon 65. *Quoniam non oportet diaconem ſedere praeſente presbytero, &c.* Reperitur etiam diacones in caſu recto in concilii Eliberini can. 18. Tolerani 4. can. 38. atque obiter apud Burchardum, Ivonem, Gratianum; neque plura adjicere exempla eſt operae pretium. Inde recentiores Graeci habent etiam διάκων pro διάκονος. Malaxus Peloponneſius in hiſtoria patriarcharum; Ἀρσένιος διάκων, pro *Arſenio diacono*, & poſtea, ὅτι, ὅπως γίνῃ ἀρχιερεὺς ἢ ἱερεὺς ἢ διάκων, &c. neque interim diaconus in recto evitatur. Tam enim in dictis conciliis auctoribuſque Latinis quam apud Malaxum, utrumque indiſcriminatim uſurpatur. Eadem analogia formabant Graeci πάτρων pro *patrono*. Heſychius in Lexico; πάτρωνες οἱ πρῶτοι τῶν ἀξιωθέντων τῆς Ῥωμαίων πολιτείας ὑπὸ Ῥωμύλου ἐκλήθησαν. Theophilus Anteceſſor Iuſtit. lib. 1. tit. 17. Ὁ νόμος ὁ δωδεκάδελτος τοὺς πάτρωνας καὶ τοὺς τῶν πατρώνων παῖδας ἐπὶ τὴν τούτων ἐπιτροπὴν καλεῖ, *Lex* XII *tabularum patronos atque patronorum liberos ad eorum* (libertorum ſcilicet) *tutelam vocat*; ita etiam frequentiſſime legitur tum apud eundem Theophilum tum apud Baſilicorum autorem lib. 49. tit. 1 & 2 ubi Ἀπελεύθερος, ait, κατὰ πάτρωνος ἀτιμωτικὴν ἀγωγὴν οὐ δύναται κινῆσαι, *Libertus* ſcilicet *contra patronum famoſam actionem inſtituere non poteſt.* Harmenopulus atque alii juriſconſulti Graeci idem ſaepiſſime habent; & veteres inſcriptiones in Graecia τὸν πάτρωνα, pro *patronum*; quod legimus apud Janum Gruterum pag. 595. num 11 & 12.

Pag. 95. lin. 39. *Ut quoniam ratio chriſtianitatis id utile fore ſuadebat.*] Chriſtianitas & ea quae ad chriſtianitatem pertinent paſſim, apud Eadmerum atque alios illius aevi ſcriptores, functionem epiſcopalem atque fori ſacri actionem & adminiſtrationem ſeu officium epiſcopale ut uſitatius appellatur, denotant; pag 16. lin. 52. *Vides omnem chriſtianitatem in Anglia fere periiſſe*; & pag. 28. lin 45. *omnem auctoritatem exercendae chriſtianitatis illi adimere cupiebat*; alia ſunt ejuſmodi, atque generali chriſtianorum nomine, in edictis imperatorum veterum, epiſcopos ſpeciatim deſignari volunt juriſconſulti nonnulli ad l. 11. *Chriſtianos C. de epiſcopali audientia.* Hinc apud nos fora ſacra quibus, jure nempe communi ſubnixis, aut epiſcopi praeſunt, aut ii qui eo nomine epiſcopos, utpote quos provocare licet, ſuſpiciunt, curiae chriſtianitatis etiamnum vocitantur. Primo chriſtianitatis vocabulum, legem chriſtianam ſeu venerationem chriſtianam, & chriſtianum cultum generatim ſonabat, uti videre eſt in C. tit. De Apoſtatis l. 4. & C. Theodoſ. tit. De Spectaculis l. 5. C. eod. tit. De Decurionibus l. 112. C. eod. tit. De Judaeis, Coelicolis l. 19. alibi item. Sed poſtea functio atque juriſdictio illa quae in gerenda chriſtianae religionis ſeu chriſtianitatis aut politiae eccleſiaſticae cura potiſſimum exercentur, chriſtianitas etiam ſignanter dicta ſunt; atque inde ſacra fora, fora chriſtianitatis vocitata.

Pag. 95. lin. 42. *Cujus cathedrae principatus poneretur in abbatia de Heli*] De initiis hiſce epiſcopatus Elienſis, fragmentum MS. veteris ejuſdem eccleſiae hiſtoriae habetur; quo & conſilia adhibita, & regia & pontificia de ea re diplomata comperiuntur. *Poſt mortem Ricardi abbatis* (ita hiſtoria illa) *mittitur a rege ad Elyenſe coenobium Hervens Pangorenſis epiſcopus a ſuo epiſcopatu per violentiam ejectus, ut ibi de rebus eccleſiae ad tempus ſuſtineretur donec * expleuius deliberaſſet quid de eo eſſet facturus. Eſt autem Pangor monaſterium in Walliis tot habitationibus plenum, ut, ſicut Beda refert, ſi in ſeptem partes divideretur, non minus quaeque portio quam CCC homines haberet. Hic cum epiſcopatu fungeretur Hervens gentem efferam nimia auſteritate tractabat. Videns tantam in moribus eorum perverſitatem (quam nemo facile poſſet tolerare, undeque epiſcopali timori nullam ſervabant reverentiam) gladium bis acutum ad eos domandos exercuit, nunc crebro anathemate nunc propinquorum & aliorum hominum eos coercens multitudine. Nec minor fuit eorum contra eum rebellio. Tanto periculo ei inſiſtebant ut fratrem ejus perimerent, ſimili modo eum perimituri ſi poſſent in eum manus injicere. Expavit epiſcopum ingruens infortunium, plurimiſque ſuorum interfectis aut graviter vulneratis, videns quod anima ſua quaereretur, nec congruos haberet defenſores, ad regis Angliae confugit patrocinium, utile ſibi conſecutus exilium. Rex autem ejus adventum ut famoſi tunc temporis & religioſi epiſcopi benigne ſuſcipiens ad Elienſem eccleſiam deſtinatum procurationem inde accipere eum conſtituit. Ipſe vero illuc veniens, gratia, converſatione & mirabili prudentia, omnium pene monachorum ſibi alligavit affectum, ut ſi fieri poſſet eum ſibi epiſcopum adoptarent. Quam * circa ſic affectionem aſpiciens cepit paulatim quibuſdam circumlocutionibus loci utilitatem eis proponere, fratrum animos attemptare & multa jocunda promittere, ſi abbatiam in epiſcopatum promovere & ſeipſum vellent in epiſcopum ſuſ-*

* Ita Anſelmus lib. 3. epiſt. 61. De archidiaconibus &c. Ita apud Rogerum Hovedenum, part. 1, pag. 270. b.

*cipere, ad quod efficiendum, ſuum quoque eis promiſit auxilium, dum tamen illi ſuum praeberent aſſenſum. Ipſis autem facile ad eum converſis, ipſe regem adiit. Rex petita conceſſit, Robertum Lincolnienſem epiſcopum ad colloquium invitavit, ut, quod ille locus in ejus epiſcopatum * videbatur, ſine ejus conniventia non fieret iſta mutatio ne dioceſis ejus pateretur injuriam, ſi inconſulto ſuo epiſcopo, alius in eum induceretur epiſcopatus. Propterea oportuit, ut futurus epiſcopatus aliquam haberet parochiam, quam ſibi impertiri de Lincolnienſi eccleſia canonica juſtitia cum aequa compenſatione poſtulabat. Datum eſt itaque manerium de* Spaldewic *Lincolnienſi eccleſiae in jus perpetuum pro commutatione epiſcopalis curae ſuper pagum Grantebregenſem, & finito hoc inter regem & Robertum epiſcopum ſecreto negotio, (monachis omnino inconſultis, eccleſiae filiis & ignorantibus) Herveus epiſcopus cum literis regis ad confirmandum hoc propoſitum Romam deſtinatur. Quo veniens impetravit quae petiit, ad regem & archiepiſcopum & comprovinciales epiſcopos, literas apoſtolicas ſuper ſua cauſa quales optabat reportans. Quarum textum hic ſubſcribi, nec ocioſum eſt nec oneroſum.*

† Quod Herveus a domino papa mandatum obtinuit ad regem Henricum de promovendo abbatiam de Ely in epiſcopatum, & de conſtituendo eum illuc in epiſcopum.

PAſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Henrico glorioſo regi Anglorum ſalutem, & apoſtolicam benedictionem. Omnipotenti Deo gratias agimus qui talem te regem noſtris temporibus conſtituit qui & terrenum regnum ſapienter ad honorem Dei gubernas, & aeterni regis ſollicitudinem ante oculos mentis portas. Poſtulaſti ſiquidem a nobis per literas ut in loco, qui Ely *dicitur, novus ex apoſtolica autoritate epiſcopatus conſtituatur, quia Lincolnienſem epiſcopum tantae magnitudinis eſſe dixiſti, ut ad peragenda ea quae epiſcopalis ſunt officii unus epiſcopus nullatenus ſufficere poſſit. Pro quo & devotionem tuae voluntatis laudamus & diſpoſitioni aſſenſum praebemus, ita tamen ut in celebri loco conſtituatur, ne nomen epiſcopi, quod abſit, vileſcat. Ad hoc enim epiſcopus conſtituitur ut populum Dei & verbo doceat & vita informet, & ad verum paſtorem Domini commiſſarum ſibi animarum lucra reportet. In hiis quoque de quibus rogaſti, licet quaedam ibi inordinata videantur, tuae tamen voluntati refragari nequaquam valemus. Novit praeterea gloria veſtra, dompnum Herveum epiſcopum, quem vita & ſcientia commendat non modica, nimia barbarorum ferocia & perſecutione de ſede ſua expulſum & multa fidelium fratrumque ſuorum caede fuiſſe fugatum. Cujus ut ſcientia fructum, qui non perit, afferre, & vita bonum valeat Dei populo exemplum praebere, volumus & rogamus ut ſi qua eum apud vos vacans eccleſia vocaverit, ibi auctoritate apoſtolica conſtituatur, ne infructuoſo diu ſilentio torpeat qui vitae coeleſtis documenta in ſcientia & moribus portat. Omnipotens Deus apoſtolorum ſuorum precibus & vos & prolem veſtram cuſtodiat & coeleſte poſt terrenum vobis regnum concedat. Dat. XI Kal. Decembris.*

Alias quoque literas miſit papa eidem regi quarum hic textus eſt.

Quod auctoritate apoſtolica epiſcopatus in Ely conſtituitur.

PAſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Anſelmo Cantuarienſi archiepiſcopo & caeteris comprovincialibus epiſcopis ſalutem, & apoſtolicam benedictionem. Inter caetera regna terrarum, ad apoſtolicae ſedis dilectionem atque obedientiam Anglorum regnum ſpecialiter pertinere, apoſtolicae ſedis ſcripta & Anglicarum hiſtoriarum ſeries manifeſtabant. Quae nimirum cauſa ſollicitudinem noſtram propenſius impellit illius regni eccleſias familiarius confovere & earum diſpoſitionibus ſollicitius invigilare. Lincolnienſem itaque epiſcopatum tam ſpacioſum ex filii noſtri regis veſtriſque literis agnovimus, ut ad ea quae epiſcopalis ſunt officii peragenda, unus nullatenus ſufficere poſſit epiſcopus. Quapropter ex voluntate Lincolnienſis epiſcopi poſtulat a nobis idem kariſſimus filius noſter & chriſtianiſſimus rex Anglorum Henricus, quatenus in parte una epiſcopatus ipſius, ex apoſtolicae ſedis permiſſione, novus epiſcopatus conſtituatur, in loco videlicet qui Ely *vocatur. Cujus nos petitionibus, quia religioſae videbantur, aſſenſum libenter praebuimus & epiſcopatum in loco praefato conſtituendi, ex apoſtolica autoritate, licentiam damus, ſtatuentes ut ſedes epiſcopalis in loco praedicto conſtituta omni deinceps tempore perſeveret. Parochiam quoque quam veſtra fraternitas, cum praedicto fratre Lincolnienſi epiſcopo & regis providentia, eidem epiſcopatui aſſignaverit, perpetuo poſſideat. Porro de monaſterio, in quo ſedes epiſcopalis conſtituitur Anglicorum monaſteriorum, in quibus epiſcopi conſtituti ſunt, conſuetudo ſervabitur. Hujus conſtitutionis conſervatores omnipotentis Dei & apoſtolorum ſuorum benedictione perpetuo perfruantur. Amen.*

His ſuae confirmationis Herveus ſuſceptis epiſtolis, Angliam cum apoſtolica benedictione properavit, regem & archiepiſcopum adiit, literas eis oſtendit, aſſenſum eorum obtinuit & in ſequenti anno totum negotium conſummavit, anno videlicet Dominicae incarnationis MCVIII pontificatus autem domini Paſchalis papae anno X. Quo etiam anno rex Henricus abbatiam Elienſem ad epiſcopalem mutavit ſedem & eundem Herveum Pangorenſem epiſcopum eidem eccleſiae praefecit, confirmans eum ſequentibus cartis.

Carta regis Henrici, quomodo abbatiam de Ely in epiſcopatum tranſmutavit.

IN nomine ſanctae & individuae Trinitatis Patris & Filii & Spiritus Sancti. Anno ab incarnatione Dom. MCVIII *indictione : : : Anno pontificatus domini Paſchalis papae ſecundi decimo, regni quoque mei ſimiliter decimo, ego Henricus providente divina clementia rex Anglorum & Normannorum dux, Willelmi magni*

† Verba ſunt autoris quem deſcribimus, uti caetera quae ita in hac hiſtoriola interſeruntur.

regis

8

regis filius qui Edwardo regi haereditario jure ſucceſſit in regnum, videns & eccleſiae meſſem in regno meo multam eſſe, & agricolas quidem paucos, & ob hoc plurimum laborantes in meſſe, & in ipſa Lincolnienſem eccleſiam multa plebe foecundam, ex autoritate & conſilio praedicti papae Paſchalis & aſſenſu ſimul & prece Roberti Lincolnienſis epiſcopi qui tunc eccleſiae praedictae praeſidebat & totius capituli ſui cum ipſo, annuente dompno Anſelmo beatae memoriae Cantuarienſi archiepiſcopo & Thoma ſecundo venerabili Eboracenſium archiepiſcopo & univerſis epiſcopis & abbatibus totius Angliae, ſed & omnibus ducibus, comitibus & principibus regni mei, Elyenſe monaſterium in quo quidem uſque in tempora mea abbates fuerant cum Cantebregenſi provincia quantum videlicet ad jus Lincolnienſis eccleſiae pertinebat, cum duabus abbatiis Thorneia videlicet & Chaterich *in epiſcopalem ſedem ſicut & caeteros epiſcopatus regni mei liberam & abſolutam perenniter ſtatuo & confirmo, & pro ſubjectione & omnibus epiſcopalibus conſuetudinibus ad ſupradictam eccleſiam Lincolnienſem pertinentibus * abſolvendum, conſilio & aſſenſu praedicti papae Paſchalis de beneficiis ejuſdem monaſterii villam nomine* Spaldewic *cum omnibus appenditiis ſuis quae in territorio* Huntendone *ſita eſt, cum omnibus conſuetudinibus ad villam praedictam pertinentibus, ſupradictae Lincolnienſi eccleſiae & Roberto ejuſdem ſedis epiſcopo & ſucceſſoribus ſuis, ſicut eam unquam Elyenſe monaſterium liberius & quietius tenuit, jure perpetuo tradidi poſſidenda. Primum ſiquidem Londoniis apud Weſtmonaſterium in ſolennitate Pentecoſtes, de negotio iſto in praeſentia mea coram felicis memoriae Anſelmo archiepiſcopo & univerſis epiſcopis & abbatibus & proceribus regni mei tractatum eſt, & eorum omnium communis aſſenſus eſt favorabiliter conſecutus. Poſt mortem praedicti pontificis Anſelmi, ex autoritate domini papae Paſchalis, ſicut jam ſupradictum eſt, in concilio apud caſtrum* Notingham *habito in die tranſlationis beatae Etheldredae virginis ſedis ejuſdem, feliciter per miſericordiam Dei terminatum eſt & definitum* IX *Kal. Novembris.*

Hiſtoriolam hanc in exemplaribus binis legi, quae eadem ferme exhibent, utraque ante annos amplius trecentos exarata. Sed fidei forſan ſuſpectae merito videantur. Neque enim forenſis, qui eo aevo in uſu, ſtyli characterem habet Henrici regis diploma, utpote quod ab inuſitata omnino verborum, neſcio qua pompa, in pontificis Romani honorem conſarcinata, auſpicatur, & duces veluti nomen honorarium, idque a comitibus plane diſtinctum, memorat, cum certiſſimum ſit neminem, poſt Guilielmi I. tempora uſque ad Edwardum tertium, ejuſmodi dignitatis vocabulo apud nos eſſe inſignitum. Nec in archivis regiis, ubi ſaepius vetuſtorum quae epiſcopio Elienſi uti etiam quae aliis indulgentur privilegiorum inſtrumenta iterantur, hujuſmodi quid, diligenter licet anquiſiverim, reperio. Anſelmus item obiit anno MCIX. XI Kal. Maii, at vero in diplomate hoc quod anno MCVIII tribuitur, mentio eſt Anſelmi mortui. Praeterea annus MCVIII hic fit annus decimus Henrici regis, cum planiſſime nonum ſuperare non poſſet. Videſis Eadmeri pag. 102. lin. 36. Craſſiſſimi ſane antichroniſmi. Obiter monuiſſe me haec ſatis eſt: Perſpicaciorum judicio caetera relinquo.

Pag 97. lin. 49. *Ut eccleſia epiſcopatus ultra tres menſes non maneat ſine paſtore*] Paſtore nempe conſecrato, ita jubet concilium Chalcedonenſe, act. 15. can. 25. Ἐπειδὴ δέ τινες τῶν μητροπολιτῶν, ὡς περιηχήθημεν, ἀμελοῦσι τῶν ἐγκεχειρισμένων αὐτοῖς ποιμνίων καὶ ἀναβάλλονται τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ἐντὸς τριῶν μηνῶν γίνεσθαι τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων, id eſt, *Quoniam metropolitani quidam, uti accepimus, negligunt commiſſos ſibi greges & differunt ordinationes epiſcoporum, viſum eſt ſynodo ſanctae, intra tres menſes fieri debere epiſcoporum ordinationes.* Habetur etiam apud Gratianum diſt 75. cap. 2. Videſis etiam Burchardum, lib. 1. cap. 24 & 25. Ivonem part. 6. cap. 5. & Gratian. diſt. 100. cap 1.

Pag 109. lin. 52. *Niſi de monachico ordine*, &c. *uno duntaxat excepto*] Proculdubio Stigandum intellexit, qui apud Guil. Malmeſburienſem etiam expreſſim nominatur. Sed viderint interim, qui diligentius hanc rem perpendere volunt, de Nothelmo atque ſuperioribus Nothelmo archiepiſcopis; & conſulant porro Joſcelinum in Antiquitatibus eccleſiae Britannicae & Franciſcum Godwinum, epiſcopum, dum ſcripſit, Landavenſem, nunc Herefordenſem, in epiſcoporum noſtrorum vitis. Et ſummus ſane neque omnino indiligens monaſtici ordinis cultor Arnoldus Vyonus, dum quinam celeberrimarum eccleſiarum archiepiſcopi ſodalitio Benedictino ſe immiſcuiſſent indagando ſe torquet, in Cantuarienſibus Norhelmum, Cuthbertum, Bregwinum, alios etiam (ſed, ut verum fatear, nonnullos quos certiſſimum eſt Benedictinos fuiſſe) praetermittit. Vide, ſi placet, Arnoldum in Ligni Vitae lib. 2. cap. 20, & G. Malmeſburienſem in de Geſtis Pontificum lib. 1. in Odone.

Pag 124. lin. 40. *Directi quoque ſunt ab Henrico rege Anglorum ad ipſum concilium*, &c. *Willielmus Exonienſis, Randulphus Dunelmenſis*, &c.] Quatuor nempe epiſcopi. Nam ita mos ſolennis olim obtinebat, ut, ad concilium generale, IV duntaxat ex Anglia epiſcopi mitterentur. Idem obſervatum in concilio Lateranenſi ſub Alexandro III anno MCLXXIX habito. Et cum in Anglia tunc temporis conſilium de mittendis Romam epiſcopis, ut concilio ibi intereſſent, adhiberetur, *Epiſcopi Angliae conſtanter aſſeruerunt* (verba ſunt Rogeri Hovedeni, Simonis Dunelmenſis MS. atque aliorum de ea re agentium) *quod ad generale concilium domini papae quatuor epiſcopi de Anglia tantum Romam mittendi ſint.* Caeterum, in conciliis recentioribus mos varius eſt, & pro arbitratu regio & re nata ſaepius mutat. De legatis ſeu oratoribus ad concilia generalia ex Anglia miſſis, conſulas licet Matthaei Pariſii annum MCCXLV (ubi etiam Anglicanorum civium univerſitas ſeu triplex ordo literas & oratores deſtinat ad concilium Lugdunenſe ſub Innocentio IV celebratum) & Thomae Walſinghami Ypodigma Neuſtriae in eodem anno pag. 466. & eundem in anno MCCCCIX cui accedat ex archivis id quod, ad relaxandum † in

* Vide concil. Conſtant. ſeſſ. 20. apud Bin. tom. 3. part. 2. pag. 913.

concilio Piſano ſchiſma tunc temporis Romanenſium partes oimium diſtrahens, Henricus IV Angliae rex ſtatuiſſe legitur. *Ordinavimus quod oratores noſtri ſolennes* (ita ſcripſit in literis ad ordines Aquitaoiae datis) *ad diem & locum dicti concilii tranſmittentur, quodque duo archiepiſcopi cum quatuor doctoribus in eorum comitiva & quinque epiſcopi cum totidem doctoribus una ſecum ibidem debeant perſonaliter intereſſe. Et quilibet caeterorum epiſcoporum tam regni noſtri praedicti, quam terrae noſtrae Hiberniae, ad dictum concilium, certis forſan ex cauſis, minime tranſeuntium, unum doctorem pro ſe & clero ſuae dioeceſis deſtinabit, & quod quaelibet univerſitatum noſtrarum duos doctores quorum unus ſit in theologia & alter in jure canonico vel civili: Et nigri monachi quatuor abbates, Ciſtercienſes vero duos: Canonici regulares ſimiliter abbates duos, Cluniacenſes vero abbates duos aut priores: Cartuſienſes unum priorem, Praemonſtratenſes vero unum abbatem; & quodlibet etiam capitulum eccleſiae cathedralis unum doctorem ad dictum tranſmittet concilium; quodque prior hoſpitalis ſancti Johannis Jeruſalem, in Anglia reſidens, illuc in propria perſona ſe transferat. Has autem ordinationes noſtras & quaſcunque alias factas ſeu etiam faciendas tangentes materiam ſchiſmatis aut unionis praedictam non ſolum in regno noſtro praedicto & dicta terra Hiberniae, verum etiam in ducatu noſtro Aquitaniae volumus obſervari.* Ita legimus in tabulis Vaſcon. 9 & 10 Hen. IV. membr. 4. Formulam item qua Henricus VI. rex legatos ſuos (quorum civilis alii, alii ſacri ordinis erant) ut concilio Baſileenſi intereſſent ſubſtituit, cum rariſſime ejuſmodi quid occurrat, merito viſum eſt adjicere ex tabulis Franc. 12. Hen. VI. membr. 2. Lemma in margine eſt, *De poteſtate commiſſa ambaſſiatoribus regis ad intereſſendum concilio Baſileenſi.* Inſtrumentum ipſum ita conceptum eſt.

R*EX omnibus ad quos,* &c. *ſalutem. Sciatis quod, cum, juxta decreta Conſtantienſis* * *concilii, praeſens concilium Baſileenſe actualiter celebretur ſub ſanctiſſimo patre domino Eugenio papa quarto, nos eidem concilio, nedum ex parte ejuſdem concilii per ſuos oratores nobis ex hac cauſa ſpecialiter deſtinatos, verum etiam apoſtolicis & imperialibus ac aliorum quamplurimorum ſanctae matris eccleſiae patrum & principum ſaecularium literis creberrime inſtigati, ad Dei laudem, ſanctae matris eccleſiae proſperitatem optatam & honorem & praeſertim ob fidei catholicae exaltationem intereſſe cupientes, variis & diverſis cauſis rationabiliter praepediti quo minus perſonaliter eidem intereſſe poterimus, ut vellemus, venerabiles patres Robertum Loudonienſem, Philippum Lexovienſem, Johannem Roffenſem, Johannem Bajocenſem, & Bernardum Aquenſem epiſcopos, ac cariſſimum conſanguineum noſtrum Edmundum comitem Moritonii, dilectos nobis Nicholaum abbatem Glaſtonienſem, Willielmum abbatem eccleſiae beatae Mariae Eborum, & Willielmum priorem Norwicenſem, necnon dilectos & fideles noſtros Henricum* Broumflete *militem, magiſtrum Thomam* Broun *utriuſque juris doctorem, Sarum decanum, Johannem* Colvelle *militem, magiſtrum Petrum Mauricii doctorem in theologia, & magiſtrum Nicholaum David archidiaconum Conſtantienſem & licentiatum in utroque jure, noſtros ambaſſiatores, oratores veros, & indubitatos procuratores, actores, factores & nuncios ſpeciales conſtituimus, facimus & deputamus per praeſentes, dantes & damus eis & ipſorum majori parti poteſtatem & mandatum tam generale quam ſpeciale nomine noſtro & pro nobis in eodem concilio intereſſendi, tractandi, communicandi & concludendi tam de hiis quae reformationem eccleſiae univerſalis in capite & in membris, quam in hiis quae fidei orthodoxae fulcimentum regnumque ac principum pacificationem concernere poterunt, necnon de & ſuper pace perpetua guerrarumve abſtinentia inter nos & Carolum adverſarium noſtrum de Francia, ac etiam tractandi, communicandi, & appunctuandi, conſentiendi inſuper & ſi opus fuerit diſſentiendi hiis, quae juxta deliberationem dicti concilii inibi ſtatui & ordinari contigerit. Promittentes & promittimus bona fide nos ratum gratum & firmum perpetuo habiturum totum & quicquid per dictos ambaſſiatores, oratores, & procuratores noſtros aut majorem partem eorundem actum factum ſeu geſtum fuerit in praemiſſis & in ſingulis praemiſſorum, & hoc idem cum de & ſuper hiis certiorati fuerimus, quantum ad nos & chriſtianum principem attinet, executioni debitae curabimus demandare. In cujus rei teſtimonium has literas noſtras fieri fecimus patentes. Dat. ſub magni ſigilli noſtri teſtimonio in palatio noſtro Weſtm. X die Julii.*

Per Conſilium.

Literarum autem pontificiarum quibus ad concilia generalia ordines vocantur formulas habes apud Binium tom. 3. part 2. pag 674 in apparatu ad concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. celebratum; apud Matth. Pariſ. ann MCCXLV. pag. 886. editionis Londinenſis, ad abbates ſcilicet & priores eccleſiae Anglicanae Lugduno datas III Kal. Februarii anno Innocentii quarti ſecundo, quas tamen reperio etiam vetuſtis annalibus MSS. Burtonenſis coenobii, ubi, ſyllabis alioquin vix diſcrepantibus, V Idus Junii ſubſtituitur; apud Binium item dicta tomi tertii parte pag 768. & ſequentibus in concilii Viennenſis ſub Clemente V. praeparatione, & tomi 4 part. 2. pag. 276.

* Vide concil Conſtant. ſeſſ 39 pag. 935. apud Binium tom 3. part. 2 & Baſil. apud eundem tom 4 part. 1. pag 1.

Ad Viros Clariſſimos

EPISTOLAE VARIAE,

Omnes fere ex AUTOGRAPHIS nunc primum collectae:

QUIBUS ACCEDUNT

POEMATA

GRAECE, LATINE, & *ANGLICE.*

Google

Ad Viros Clariſſimos

EPISTOLAE VARIAE.

A Letter of Mr. *John Selden*, copied from the original in the hands of *Matthew Hale*, Eſq; at *Alderly* in *Glouceſterſhire*.

To my honoured and truly worthy Friend, Mr. Ben. Johnſon.

THUS ambitious am I of your love, but of your judgment too. I have moſt willingly collected what you wiſhed, my notes touching the literal ſenſe and hiſtorical of the holy text uſually brought againſt the counterfeiting of ſexes by apparell. To omit variety of tranſlations, the text itſelf is thus out of the original word for word: *A man's armour ſhall not be upon a woman, and a man ſhall not put on a woman's garment*. In *Deut.* xxii. 5. ſo it is, and not as the vulgar hath it, that *a woman ſhall not wear a man's garment, nor a man a woman's*. That which the woman is forbidden is called כלי־גבר *Celi geber*, i. e. the arms or armour of a man: That which the man may not wear is שמלת אשה *Shimlath Iſha*, i. e. a woman's gown, or *ſtola muliebris*. The *Greek*, whom they call the Septuagint, followeth the *Hebrew* truth, οὐκ ἔςαι, ſay they, (σκευὴ ἀνδρὸς ἐπὶ γυναικὶ, οὐδὲ μὴ ἐνδύσῃ) ἀνὴρ ςολὴν γυναικείαν. So I read in them rather σκευὴ than σκεύη as the publiſhed books have, although σκεύη plurally ſignify the ſame which *Celi* doth in another notion, that is veſſels or inſtruments. But the reaſon, why I would alter that in the publiſhed Septuagint is, beſides the ſelf matter, becauſe *Fl. Joſephus Archaeol.* 4 *cap.* 8. remembers that negative commandment with the ſame word, beware, ſaith he, leſt the woman uſe ἀνδρικῇ σκευῇ, and for the woman's garment there uſes the ſelf ſame as the LXX, *i. e.* ςολῃ γυναικεία. I know ἀνδρικὴ σκευὴ may be interpreted *virilis apparatus* generally, or *habitus virilis*; but it beſt here ſignifies as in *Ariſtophanes*'s Σφῆκες, where the old Scholiaſt interprets it by πανοπλία, and if you retain σκεύη in the LXX, yet then too it ſtands for σκεύη πολεμικὰ or *inſtrumenta bellica*. So that the text by its words alone hath not ſo much reference to the ſexes uſing each others cloathes, as to the forbidding the man the woman's habit, but the woman the man's armour. Although I know the canon law out of ancient authority prohibits the woman the man's cloaths, calls them ἀνδρεῖον ἀμφίασμα, but that I gueſs proceeded rather from prevention of indecency, than perſuaſion of this text. You may ſee *Gratian*'s Decree, Diſt. 30. cap 6. taken out of the Council of *Gangra* in *Paphlagonia* held in the year 325, and the original of it is in the *Codex Canonum*, can. 72. whereto *Photius* alſo in his *Nomocanon* tit. 11. cap. 14. hath reference. Agreeing to the *Greek* is the *Chaldee* paraphraſe of *Onkelos*, *Let there not be a man's ornaments of arms upon a woman, and let not a man adorn himſelf with a woman's ornaments*. Many expoſitors obſerve the intent of this precept to be for the publick preſervation of honeſty in both ſexes, leſt in corrupt manners by ſuch promiſcuous uſe of apparel the leaſt forwardneſs of nature might take the eaſier advantage of opportunity, as it is noted by *R. R. R. Aben Ezra, Solomon Jarchi*, or the author of the common *Hebrew* Gloſs and *Moſes Mikotzi*, by the firſt two on this place, by *Mikotzi* in his *Praecept. Negat.* 5. *Philo* the *Jew* underſtands it in his περὶ ἀνδρείας, as if men were forbidden there, even in the leaſt kind to incline to the quality of the weaker ſex. *Flavius Joſephus* chiefly appropriates it to the war, and thus expreſſes it: Φυλάσσετε δὲ μάλιςα ἐν ταῖς μάχαις ὥςε μήτε γυναῖκα ἀνδρικῇ σκευῇ χρῆσθαι μήτε ἄνδρα ςολῇ γυναικείᾳ. But a Rabbin of the greateſt worth by the eſtimation both of *Jews* and *Chriſtians*, hath a very different expoſition, I mean *Moſes Ben Maimon*, who is alſo called (from the ſix letters of his name after the *Jewiſh* faſhion) *Rambam*, and becauſe his education and ſtudies were chiefly in *Egypt*, he is known by the name of *Moſes AEgyptius*, being by birth of *Corduba*. This *Moſes* in his *More Nebochim*, part 3. cap. 36. makes a diviſion of the precepts of the old Teſtament into fourteen kinds of them; the ſecond is touching ſuch things as were to prevent idolatry, and in it he puts thoſe negatives againſt ſacrifices to *Moloch*, againſt witchcraft, the conſulting with *Ob*, the ſuperſtitious part of aſtrology, &c. but amongſt them eſpecially he refers that of apparel and armour, to an idolatrous uſe; ſuppoſing, that as in the temple adoration was conſtituted toward the weſt, hew'd ſtones were not allow'd, ſacrifices of beaſts were ordained, the prieſts were commanded to wear breeches, and the mixtion or inſition of plants of ſeveral kinds were forbidden, becauſe idolaters neighbouring to the *Jews* worſhip'd towards the eaſt (as you well know) and had their temples of hew'd ſtone, and gave divine honour to beaſts (eſpecially the *Egyptians*) and their *Cohanim* or prieſts breechleſs (as the *Jews* not without ridiculous error think) did ſacrifice to *Baal Phegor*, and that when of one kind inſition was to be into another, the beſtial ceremony was *ut ramus inſerendus ſit in manu* (ſo are the *Latin* words of my author) *alicujus mulieris pulchra*, & *quod vir aliquis cognoſcat eam praeter morem naturalem*, & *dixerunt quod in tempore illius actus, mulier debet inſerere ramum in arbore*. Suppoſing that

as in theſe and divers more ſuch like related by him, producing the idolatrous cuſtomes out of an- cient monuments of the *Syrians*, ſo in this of apparel there was moſt ſpecial regard to the avoid- ing of a ſuperſtitious rite uſed to *Mars* and *Ve- nus*, which was, that men did honour and invoke *Venus* in women's attire, and women the like to *Mars* in man's armour, as out of an old magici- an, one *Centir*, he recites. His words are in my *Latin* copy: *Iſtud autem eſt propter quod ſcriptura dicit, Non accipiat mulier arma viri, neque vir induatur veſte muliebri. Invenies autem in libro artis magicae, quem compoſuit Centir, quia dicitur ibi, ut vir induat veſtem muliebrem pictam, cum ſteterit coram ſtella, quae vocatur Venus & mulier aſſumet loricam & arma bellica cum ſteterit ante ſtellam quae dicitur Mars. Eſt etiam hic alia ratio, quoniam opus iſtud, ſuſcitat concupiſcentiam, & inducit genera fornicationum*, theſe are in the 38th chapter. What the original of the author is, I know not. I could never ſee the *Arabick* or *Hebrew* copy, as *Baxtorf* on the other ſide ſays he could never meet with the *Latin* one; for it was firſt written in *Arabick* by that *Moſes*, and turned into *Hebrew* by *R. Sam. Aben Tybbon*, the *Latin* Tranſlation alſo being enough ancient. *Ben Maimon* lived about CD years ſince: His au- thority is not of the common rank; for the *Jews* proverbially ſay of him, that from *Moſes* to *Mo- ſes* there was never any ſuch as this *Moſes*, and ſome of great place in the ſtate of learning ſpeak of him, that he was *Judaeorum* (rather *Rabbi- norum) primus, qui delirare deſiit.* He wrote other things, but this work of his *Moreh Nebo- chim (i.e.* as the *Latin* title is, *Ductor Dubi- tantium* or *Perplexorum)* in his ripeſt years a- bout fifty, and made it as the draught of his laſt hand in meddling with holy philoſophy. What words he uſes for *Venus* and *Mars*, I certainly know not. But I know, that it is certain, that thoſe two deities, tho' under other names, or at leaſt two every way like them, were adored in thoſe *Eaſtern* parts, and that moſt anciently. The whole conſent of *European* writers allow, the original of *Aphrodite* or *Venus* out of *Syria*, as ſhe is for a goddeſs, and I doubt not but that ſhe was worſhipped in the *Paleſtine Dagon* or *Aſtaroth* or both. You know that of *Cicero* 3. *de Nat. Deorum. Quarta Venus Syria Ty- roque concepta quae Aſtarte* (i.e. *Aſtaroth) vo- catur, quam Adonidi nupſiſſe traditum eſt. Ovid, Manilius, Hyginus*, others have as much in ſubſtance. And whenceſoever the *Latin Ve- nus* is derived (which very name might with little difficulty be with her rites thence traduced) it is certain that the *Chaldeans* call'd her by a word even almoſt interpreting *Aphrodite*. You know that is uſually fetch'd from ἀφρὸς, and they call'd her *Delephat*, derived, as it ſeems from *Deleph*, i.e. *Stillatio*, which hath affinity e- nough with her ſhorter name Ἀφρὼ in *Nicander*. *Heſychius* Δελέφατ ὁ τῆς Ἀφροδίτης ἀστὴρ ὑπὸ Χαλ- δαίων. Her antiquity cannot be doubted of, ſee- ing indeed, ſhe was truly the *Mater Deum* in mythologie; and ſomewhere the old Scholiaſt on *Apollonius*, you may remember, delivers it from a *Greek* tradition, that ſhe was the eldeſt of the deities. For *Mars* he is affirm'd the ſame with *Baal* or *Belus* the moſt known, and moſt ancient by name in any memory of idolatry, and that by authority of holy writ. He is remembred in *Num.* xxii. *comm. ult.* Both *Cedren* and the au- thor of the *Faſti Siculi* out of ancient monuments now loſt, deliver, that in the *Aſſyrian* Empire *Thurus* ſucceeded *Ninus*, and that his father *Za- mis*, brother to *Rhea*, named him Ἄρης or *Mars*, and that he was the firſt to whom that nation erected columns, (columns were at firſt the ſta- tues for deities) and that they named him *Baal*, which ſay thoſe authors, interprets Ἄρης πολέμου θεός. They miſs'd of the interpretation; for *Baal* ſignifies lord or *dominus:* But in the mat- ter they were right, and doubtleſs well directed by ſome *Aſiatick* authority. For the ſame *Be- lus* or *Baal* is by a moſt ancient hiſtorian *Heſti- aeus* cited by *Euſebius*, in his 9 *Proparaſc Evan- gel*; and in his chronicle that's only in *Greek*, called Ζεὺς Ἐνυάλιος or *Jupiter belli praeſes*, where he ſpeaks of his temple prieſts and relicks of about the time of the confuſion of languages. What is Ζεὺς Ἐνυάλιος but *Mars* in the very particulars of fiction? *Joſephus Orig. Jud.* I. cap. 6. cites the ſame place of *Heſtiaeus*, but it's miſprinted Ἐνιάλιος: It's ſome fault, but every body ſees what it ſhould be. A greater error about this name is in the *Loci Hebraici* of S. *Hierom*, as they are publiſhed: where the whole tranſlation of that, is taken out of *Heſti- aeus* (but not ſo acknowledged by the father) and *Gemalii Jovis* is ridiculouſly for *Ennalii*. This by the way. And ſo much for the antiqui- ty of theſe deities, which being not made clear, hinders the authority of that hiſtorical expoſition out of *Ceutir* and *Ben Maimon*. Leſs doubt need be made of that kind of worſhip by change of apparell. The ſelf ſame was in *Europe*, where nothing of that kind was, if not traduc'd out of *Aſia*. You beſt know that of *Philocorus* an old *Greek* in *Macrobius Saturnal.* 3. *cap.* 8. he makes *Venus* the ſame with the Moon (ſuch confuſion of names is frequent) and reports in *ſacrificium facere viros cum veſte muliebri, mulieres cum virili, quod eadem & mas aeſtimatur & foemina.* A maſculine and feminine *Venus* differs not in the *Gentilis Theologus* from *Mars* and *Venus*, for every deity was of both ſexes, and ἀρρενόθηλυς as the *Egyptians* held the moon to be, which *Plutarch* reports, and as the old *Hermes* ſays in his Poemander of the true God, well agreeing with that of the Schoolmen, *Maſculinitas con- ſignificata hoc nomine Deus, non ponitur circa Deum*, as *Aquinas*'s words are. And this very goddeſs ſo diſtinguiſh'd by that ſex, whereof ſhe was preſident, that they ſtyled her the feminine goddeſs or θεὰν γυναικείαν, and at whoſe ſacrifices no kind of male creature was to be endured in the temple (for θεὰ γυναικεία was nothing but the *bona dea*, and *bona dea* is the ſame with *Ve- nus*, which beſides other teſtimonies is juſtified, out of an old inſcription on the portal of her tem- ple, the fragment whereof remains among others now in *Arundel* houſe, thus conceiv'd, *bonae deae Veneri Cnidiae)* this goddeſs ſo much no- thing but a woman, was yet of both ſexes myſti- cally. *Pollentemque deum Venerem*, ſays *Calvus* in *Macrobius*, and there *Laevinus Venerem igi- tur almum adorans ſive foemina ſive mas eſt, ita*

uti

I

uti alma noctiluca eſt. And in *Rome* was an armed, and in *Cyprus* a bearded *Venus.* Neither originally, by all likelyhood, was *Venus* and *Mars*, other than the maſculine-feminine or generative power ſuppoſed in the ſun, or ſun and moon, which were the firſt creatures idolatrouſly worſhipped: For we muſt here think of theſe as they were gods only, not planets. And why may not we collect rationally in their theology, that in regard of the maſculine-feminine power ſuppoſed in their worſhipped deity, they counterfeited themſelves to be maſculine-foeminine in the adoration? Which could not be better done than by a woman's wearing armour, and a man's putting on a woman's garment. The more willingly I here note this community of ſexes in every of the ancienteſt gods, becauſe alſo the LXX conferr'd with the *Hebrew*, and with profane ſtory, do moſt ſpecially ſhew that community, and that not without reference, as its probably to be thought to thoſe very rites ſpoke of in *Ben Maimon.* No man has not heard of the name of *Aſtarte* or *Aſtaroth*, whom *Cicero*, *Suidas* and others make but a *Venus*, *Lucian* and *Achilles Tatius* the Moon, *Philo* of *Byblus* in his *Phoenician* theology out of *Sanchoniathon*, both Moon and *Venus.* St. *Auſtin* upon *Judges* and *Plutarch* in *Craſſus*, *Juno* or *Venus* or what elſe is in the kind feminine, the *Greek* interpreters in both numbers have her only feminine, and an old inſcription is with ΘΕΑΣ ΣΙΔΩΝΟΣ for her queſtionleſs. Yet in the original 1 *Reg.* xi. *com.* 5. ſhe is called *Elohi Zidonim*, i. e. *Deus Sidoniorum.* The *Hebrew* indeed having no word in the holy book expreſſing a goddeſs as *dea* in *Latin*, ſo that frequent name of *Baal* or in the plural *Baalim* (not at all diſtinguiſhed by gender in the original ſcripture, ſaving that it is taken for maſculine, as it ſignifies lord, altho' the idolaters had their *Baaleth* or *Beeleth* for the feminine of *Baal*, which in *Megaſthenes* cited by *Joſephus* and elſewhere is Βηλτις) is in the *Greek* ſometimes of one, then of another gender, as if they would denote the maſculine-feminine quality attributed in the worſhip, as in *Num. cap.* xxii. *com ult.* τῆ Βαὰλ for *Baal-Phegor:* So is it in 4 *Reg.* c. x, xi, and xvii. and in *Hoſ* xi. τοῖς Βααλείμ ἔθυον, in *Jerem* l. for *Bel* (differing from *Baal* but by dialect) Βῆλος ὁ ἀπτόητος and divers other ſuch Places are all for the maſculine, yet in mention of the ſame *Hoſ.* xi. *com.* 8. is τῇ Βαάλ. So in *Jerem.* xi. *com.* 8. (where the LXX exceeds the *Hebrew* by a few words) and *Zephan.* cap. i. *tmemat.* 4. and in 1 *Sam cap.* vii *com.* 13. τὰς Βααλείμ. So is the *Ammonites Moloch*, although uſually known for maſculine deity, yet named for a goddeſs in the *Greek*, *Jerem. cap.* xix. *com.* 5. the words are ᾠκοδόμησαν ὑψηλὰ τῇ Βαὰλ τοῦ κατακαίειν τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐν πυρί· and in *cap.* xxxii. *com* 35. they turn the text, *they built altars* ἐν τῇ Βαὰλ (where ἐν I think abounds) *in the valley of the ſons of Ennom, that they might offer their ſons and their daughters* τῷ Μολὸχ βασιλεῖ. Are not here τῇ Βαὰλ and τῷ Μολὸχ for the ſame? That which they call altars to *Baal*, is in the original high places of *Baal*, as here, ſo in 3 *Reg. cap* xix. *com* 18. *And I will keep in Iſrael* 7000 *all which have not bowed the knee* τῇ Βαὰλ, καὶ πᾶν στόμα ὃ οὐ προσεκύνησεν αὐτῷ· In theſe two places you ſee in the ſame verſe they change the ſex. This laſt is in part, and more near the *Hebrew* truth alledg'd by St. *Paul* to the *Romans*, *cap* xi. *com* 4. where he hath alſo τῇ Βαὰλ yet follows not the LXX in the reſt. I know ſome would have εἰκόνι or δυνάμει underſtood with τῇ joyn'd to *Baal*, and ſo ſave the diverſity of gender. But under their favour the ſcriptures uſe will not enough juſtify it, altho' it be true too, that in *Tobit cap.* i. *com* 5. you have ἔθυον τῷ Βαὰλ τῇ δυνάμει, as ſome copies are, others bring τῇ δαμάλει in that place. To this purpoſe is it, that the *Syrian* god *Dagon* remembred as maſculine in the holy text, is feminine to all *European* writers. What the *Greeks* and *Latins* have of *Adargatis*, *Derceto*, *Atargata*, *Derce* (all one name) and the like, you beſt know, being moſt converſant in the recondite parts of humane learning. That *Adargatis* or *Atergatis* (the *Syrian* deity) was nothing elſe in origination of her name but אדיר דג *adir dag*, i. e. *piſcis ſublimis* or *potens:* And as profane ſtory ſhews that *Adargatis* was *mulier formoſa ſuperne*, ending in a fiſh *(Lucian, Diodore*, others juſtify it) ſo in that text, 1 *Sam. cap.* v. 4. where *Dagon* fell before the ark and his head and hands were broken off, it is added, that only the form of a fiſh, or ſo much as was fiſh, was left of him. So doth *D. Kimchi* and others underſtand it, and well, againſt ſuch as have with error fetch'd the name from another word ſignifying wheat, and took *Dagon* for *Jupiter frumentarius. Dagon* then and *Atergatis* or *Artaga* (as *Phurnutus* calls it, ſomewhat nearer to *Adirdag*, the other names being varied rather by tranſpoſition of letters than ought elſe) will fall out to be all one, yet of both ſexes. The LXX make it maſculine, and above what is in the *Hebrew*, ſay, that by the fall both the feet of it were broken off, which yet makes nothing againſt the being of it partly in form of fiſh. For altho' neither the *Hebrew* ſpeak of any feet it had, nor your *European* writers, by their own teſtimony, give their *Atergatis* more than a fiſh tail, yet upon examination of ſome *Chaldean* monuments, left by *Beroſus* a prieſt of *Belus* (I mean the true *Beroſus*,) it will appear both that the LXX or whoever were the authors, did not add that of the feet without ground, and alſo that the ancienteſt goddeſs or god worſhip'd by idolatry in thoſe parts, was half of humane form, half fiſh, but lo, that out of the fiſh tail, legs of humane ſhape came forth, as out of a man's body. For he (that is *Beroſus)* out of relicks of antiquity left from the eldeſt time in *Babylon*, reports, that when in the beginning of things the *Babylonians* or *Aſſyrians* were altogether ignorant of what inſtruction might furniſh them with, there came amongſt them out of the *Red Sea* a creature called *Oannes* having a body of a fiſh and two heads, one of a fiſh, another humane, and feet like a man growing out of the tail; that it had a voice like a man, that it taught the *Aſſyrians* all arts, all laws, and what elſe fit for civil ſociety; and that to his time (he lived under *Alexander)* the ſtatue of it was kept, with divers other moſt portentous pieces of relation touching *Belus* and *Omorca*, which, although they be all fabulous, yet do enough

prove

prove both the antick form ſuppoſed by the LXX in giving *Dagon* feet, and alſo theit opinion of that marine deity, which in truth was nothing hut *Venus*.

Scilicet in piſcem ſeſe Cytherea novavit,

ſays *Manilius*. Neither doubt I, but that this *Oannes*, *Dagon* and *Artaga* were originally all one. You ſee *Baal*, *Dagon*, *Moloch*, *Atargatis* the greateſt uames in the *Eaſtern* theology of the *Gentiles*, were expreſſly noted by both ſexes, and according to that myſtery of community of ſexes, were worſhipped. So had the *Greeks* Ἀφρόδιτος and Ἀφροδίτη, the *Latins Lunus* and *Luna*, which two were ſo had in divine honor in *Meſopotamia*, as *Spartian* reports in his *Caracalla*, where, while the moſt learned *Caſaubon* ſuppoſes the worſhip of the two ſexes in one deity among the *Eaſtern* people to proceed from nothing, but becauſe their names are from ſeveral roots of both grammatical genders, he doth not with tolerable performance ſecond his own worth. Clearly it was a myſtery of their theology concluding upon the maſculine-feminine power, which made both the worſhip and grammatical genders, not the trifles of grammar their ceremonies of worſhip. But thus much of the truth or likelihood of that reported rite in change of apparel, which whether it be well applyed to the holy texr, I will not aſſirm. In the connexion of theſe no vulgar obſervations, if they had been to the common learned reader, there had been often room for divers pieces of *European* theology, diſpers'd in *Latin* and *Greek* authors of the *Gentiles* and fathers of the church too, and often for parts of mythology; hut your own moſt choice and able ſtore, cannot but furniſh you incidently with whatever is fit that way to be thought of in the reading. With what ancient fathers, as *Cyprian* and *Tertullian* ſpecially have of this text or others dealing on it, as it tends to morality, I abſtain to meddle. Whatever this is, which I have collected, I conſecrate to your love, and end with hope of your inſtructing judgment.

From the Inner-Temple *this*
28th *of* Feb. 1615.

Epiſtolae ad clar. Peireſkium ex autographis apud virum illuſtrem Thomaſſinum Mazaugues.

Libellum iſtum nugaeem, qualemeumque meum, tanti autorem beneficii fore, ut a te, vir ampliſſime, ſalutaret, ne ſperare quidem unquam poteram. Impenſarum mirifice rependit horarum damnum, dum in cauſa fuerit ut tui ſtuar amore, ut, re fovente, magnis iſtiſce viris, quos tui ſimiles, uri tot optimos ſenatus literarii principes ex imo ſubſellio ſuſpicere ſoleo, ſaltem non diſpliceam.

Nuncium reditus tui in Galliam Narbonenſem avide expectabo, id eſt, coelaturas, inſcriptiones, & quae in armario illo tuo quantivis pretii reliqua dis Syris aut lucem accendant aut ornatum augeant, velut promiſſum olim exigam. Vides quas tibi egregia tua humanitas exhibitura ſit moleſtias. Hominem literis provocaſti, cui dum theſaurum aperis, κειμήλια tantum non ipſa periclitantur; ut ἑκόντα communices, etiam importunus eſſlagitabo. Sed vero nec officio defuturum me dubites, quandocunque tibi optime mereuti praeſtare licuerit.

Quod ad opuſculum illud vernacula lingua conſcriptum, ſive ad Hiſtoriam Decimarum (is enim titulus eſt) attinet, exemplar unum & alterum tibi deſtinaram. Sed bini pene menſes ſunt quod antiſtes Londinenſis, qui, praeter Cantuarienſem, apud nos typographorum officinis cenſor praeeſt, calente praelo, non ſolum typographo vehementer nimis eo nomine interminabatur, verum etiam & ſchaedae omnes quotquot excuſae reperiri poſſent, (plus minus dimidio exemplaris manuſcripti typis excuſo) etiam & ipſi typi ejus juſſu, irruente in operas iracundiae ſimul & authoritatis turbine, inopinato rapiebantur; ea, velut quae in commiſſum inciderant, hactenus bibliopolarum corpus (id nutum antiſtis etiam obſervat) jure an injuria occupat. Sed exemplar manuſcriptum auctorem ſuum, favente numine, non deſeruit: Nec ſine ſubſcriptione (ad morem noſtrum) ſacellani neſcio cujus ex ejuſdem antiſtitis familia, in praelum irrepſerat. Cur id fecerit antiſtes, nolim tu quaeras rationem, ne praetexuit quidem hactenus, non mihi, non typographo, non cuiquam a quo edoceri poſſimus. In lucem prodire duntaxat non oportere libellum uſque ad raucim clamat; idem & prophetici generis nonnullis aliis, qui vicini ſunt, vociferantibus. Sed viri graves & docti, qui ejuſcemodi cauſam interdicti diligenter inter legendum ſunt ſcrutati, id quod res eſt forſan ſuſpicantur. Hiſtoriam nempe decimarum elaboratam, ſatis vulgo reconditam, & ab ea, quam recentiorum aliqui maxime noſtratum (dum lectoribus imponunt) partim oſcitanter, partim impudenter narrarunt, diverſam, in vulgus jam editam, detrimento eſſe reipublicae eccleſiaſticae forſan videri nonnullis, qui etiam apud nos, falſa veris anteponere interdum prudentes non verentur, ne quid gravius dicam. Ordo hiſtoriae is eſt, ut primum e ſacris literis, ex Hebraeorum magiſtris, Graecorum item & Romanorum monimentis fideliter depromantur quae ad eam faciant. Tempore deiu chriſtiano in quater CCCC annos diſpertito, morum & vetuſtum & recentiorem ſolvendi patrum item & minorum gentium theologorum, juris etiam pontificii peritorum ſententias ἐν ἑμάδι, atque rerum publicarum ſanctiones adjicimus, quaeſtione illa, qua merum jus decimarum paſſim vexatur, ad theologorum ſcholas conſulto relegata, Anglorum etiam legibus tum antiquis, tum novis, cum vatio ſolvendi, vovendique & ad coloni arbitratum perpetuum decimarum jus tribuendi ritu ſeorſim extra hiſtoriae, quam diximus, titulum ex intima anriquitate reperitis, atque in eodem volumine digeſtis: Sed de hae re poſthac forte plura.

In ea autem opera tamdiu fui, & adhuc ita diſtineor (uti ſacra etiam nonnulla quae pro ſtrepente inſtant negotia) ut in calendarium iſtud oculos vix conjicere quidem hactenus licuerit, multo minus de iis, quae in eo ἀπρόσιτα eſſe prima fronte, neque ingenio aditum praebere videantur, conjecturam aliquam formare. Jam nunc vero, cum literae tuae monerent, arripui; utinam ipſum autographum inſpicere fas fuerit! ſaltem de elementorum ductu ipſo, varietate, magnitudine-

Digitized by Google

que utinam is qui primus evulgavit, non nihil admonuiſſet, & de autographi porro vetuſtate! Anne quae vocabula illic majuſculis exarantur literis, in autographo etiam ita ſe habent? An quoniam difficiliora nonnulla viderentur, ea literarum quantitate voluit illud denotari is qui ſculptori lineas duxit? Extrane controverſiam eſt (exempli gratia) ſub idibus Martiis illud CANNA INTRAT, in autographo ita pingi? Is dies Annae Perennae feſtus erat Romanis, & Annae nomen integrum in hoc vocabulorum portento reſtat. Confectumne etiam liquido conſtat eodem quo Nicaena ſynodus prima celebrata eſt anno? Sane in hebdomadas diviſum eſt, licet & retineant ſimul ogdoades, quas propter nundinas Romani in tributione dierum ſervabant. At magni ſunt viri, qui hebdomadas Romano calendario eo aevo adpoſitas prorſus negant; nec ante Theodoſii ſaltem tempora adjectas aſſerunt. Sed quid hic video? Anno etiam ſub Nicaena ſynodo aequinoctium vernum in XVI kalendas Aprilis, ſolſtitium brumale in XV kalendas Januarias, aeſtivum in XVII kalendas quintiles incidebant? Seculum Nicaena ſynodo ſeculis non paucis poſterius, & ſeptingentos aut circiter abhinc annos is calculus deſignat: Et vernum aequinoctium XI kalendas Aprilis Conſtantini aevo tenebat; quocum non male, fateor, quadrat ſolis ingreſſus in aquarium qui hic adnotatur. Idem de caeterorum uno & altero forſan dicendum. At quam ἀσύςατα! Quam ridicula haec! Eodemne ſeculo aquarius ſolem excepit X kalendas Februarii, quo aries XVI kalendas Aprilis? Infandum id monſtrum aſtronomis. Figurae item illae barbaricae, & ab Arabibus ante annos ferme ſexcentos acceptae, ob quam rem kalendas, nonas, & idus numerant? An ad coelaturae compendium? Priuſquam igitur de vetuſtatis iſtiuſce veſtigiis conjecturam adferat quis, monimenti authoritatem & delineamenta certius ſciat oportet. Certe Iſia illa (AEgyptiorum feſtum) quae in kalendis Novembris collocantur, illuſtrare videntur menſis picturam, quae in catalectis veterum poetarum reperitur. De Novembri dic,

Memphidos antiquae ſacra deamque colit.

Nonne Memphidia illa ſacra ipſiſſima ſunt Iſia, quae vagante menſe Athyr in anno AEgyptiaco variatim celebrari ſolebant; ſed fixo, locum in Novembre Juliano (huic enim menſis Athyr fixus reſpondet) ſortiebantur? Nobiliſſimi Joſephi Scaligeri judicium hic non defuiſſet, ſi fando unquam audiiſſet monimentum hujuſmodi extitiſſe. Nam de Iſiis negotium ei exhibuit Geminus aſtronomus. Neque locum feſto in Athyr fixo, id eſt, Novembre, ſed in Paophi, ſive Decembre, habere potuiſſet, dum ſe torquet, demum concludit: Et Memphidia ſacra [illegible] Oſiridis fuiſſe ariolatur, quod tamen & calendario huic, & poetae, quiſquis fuerit, veteri adverſatur. Quid enim illud, *Deamque colit?* Oſiriſne Dea! Sed haec obiter, & dum currente calamo, ſi non fictitium, ſaltem nimis depravatum, nec fideliter exſculptum calendarium cogitamus. Ego vero imprudens, qui temere haec tibi doctiſſimo effutire non verear; ſed audacem etiam inſignis tua humanitas & candor reddidit. Editioni bibliorum, quam docti molimini, felicia precor auſpicia. Qualis autem ea futura ſit, unde exemplaria vetera manuſcripta, quaenam item illa ſint, efflictim cupio ſcire. Vetuſtiſſimum Geneſeos exemplar Graecum, quod ex inſtructiſſima v. c. Roberti Cottoni bibliotheca petiiſti tu, voto, ni fallor, vix omnino ſatisfaciet. Annus plus minus eſt, poſtquam cum ſeptuaginta ſeniorum verſione idem commiſi. Subinde, ſed rariſſime diſſident, atque diſſidium illud in minutulis. Meis verbis, ſi placet, ſaluta v. c. Jacobum Sirmundum, cui doctiſſimam explanationem elogii L. Scipionis Barbati (praeter alia compluria) debemus omnes; ego vero ante omnes: Id nimirum ex optimi ſenis G. Camdeni exemplari Pariſiis nuper edito, in quo authoris nomen manu exaratum eſt, primum reſcivi. Tu, vir ampliſſime, me, ut facis, ama, nec quidquam prius mihi in votis eſt, quam ut amore & gratia, quibus me immerentem aeſtimas, non ſolum fruar, ſed tam inſigne beneficium tum demum etiam merear. Vale.

8 Idus Februarii,
1618. Londini.

Tibi devotiſſimus,

J. SELDEN.

P. S. Literas tuas, ubi reſcribere placuerit, ut apud J. Billium typographum regium mihi reddantur, ſi tu vis, tabellario detur in mandatis.

Ad Eundem.

MAximas tibi, vir ampliſſime, uti ſemper habeam etiam hoc nomine gratias neceſſe eſt, quippe qui operam illam noſtram diatribae ſeu hiſtoriolae de decimis impenſam & fovere & tueri cupias, & auctori ſalubriter, (literis jam pridem acceptis) conſulas, ne diutius ſinar exemplar dumtaxar archetypum periclitari hic, ubi dum imperitum ſacrificulorum examen etiam diris execratur, & in alienam meſſem me ſalcem immiſiſſe impudenter deblaterat, editioni, ne dicam, veritati ipſi, invidet, atque archetypum Vulcano vovendum vult magnopere; quaſi vero juris a puerilibus annis ſtudioſo propria non eſſet meſſis ea, quae ex veterum hiſtoria, humanique juris monimentis ad ſacrum illud portentum ſpectant excerpere, & iſtiuſmodi opus contexere, quod & eorum inſcitiae & impudentiae aliquantulum forſan os obturet: Sed editionem ſperamus futuram de archetypi etiam periculo ſecuri. Vix citius in lucem prodibit, quam ſalutabit manus tuas exemplar unum & alterum. Quod ad ſermonem quo conſcriptum eſt attinet, fateor ſi Latino, commode excudi poſſet Pariſiis alibi; & quod reliquum eſt, certo praelo alicujus exterae gentis mandaſſem ipſe, ſi per idiomata Anglicanum & Saxonicum vetus (quae raro alibi capiuntur) licuiſſet. At conſulto idioma noſtrum elegimus, neque magis Anglicano eſt idiomate conſcriptum, quam Anglicano nomini, & politiae velut dicatum; & dimidium plus minus operis ad eccleſiae tantummodo noſtrae hiſtoriam, noſtrique juris veteris lucem (unde etiam fax omnino nova recentiori paſſim accenditur) pertinet. Non Anglicano igitur conſcripſiſſe ſermone, quam plurimis, quorum inprimis intereſt, a lectione arcuiſſe fuiſſet; quis enim neſcit innumeros (maxime ubi de decimis prius inter eccleſiaſticum & prophanum certamen velut aere quotidie initur) hiſtoriam ejuſcemodi

mirifice optare ſibi apertam; quibus tamen ſatis aequis alioquin judicibus, lingua alia praeter vernaculum, non intelligitur?

Doleo calendarii Conſtantiniani non modo archetypum, ſed & unde id hauſerit G. Herewartus, ita latere; at vero, doctiſſime vir, fictitium ego dicere minime auſus ſum; eo nomine accuſare videris. Caeterum vereor ne qua exculptoris, qua exſcriptoris incuria, depravate nimium exhibeatur, atque adeo, ut ſi qui conjecturam adgreſſus fuerit, ſaepius magis quid exſcriptor, aut exſculptor, quam quid autor ipſe primarius calendarii voluerit, ariolandum fuerit; praeſertim ubi de eis, quae ante alia difficilia occurrunt, fiat quaeſtio. Fateor excuſabilem forſan eſſe luxationem illam characterum motus ſolis, & ab ea quam ingenioſe adfers tu cauſa. Atqui inde tamen conſtabit, plurima poſt Conſtantinum ſecula monimentum ipſum exſcriptum fuiſſe, & ante ſeptingentos, aut circiter abhinc annos. Quin eo ſeculo, ubinam gentium vetuſtatis ejuſcemodi reconditioris, ut ita dicam, apices & tricae ita in pretio, ut exſcribentes plerumque turpiter erraſſe non immerito ſuſpicemur? Qui ad ſeculi illius barbariem exemplaris primigenii, (primigenium enim eſt, dum editionem expectamus) ſcriptionem refert, auctoritati & obſcuriorum vocabulorum in eo fidei nonnihil, ſi non nimium, detrahit; & iſtiuſmodi ſcripta, quae non tam ex ſyntaxi, quam feſtorum deorum, heroum, ſingulis conſtant plerumque vocabulis, obvium eſt, ut a barbarie vulnus ante alia, ſed a literarum luce medicinam aegerrime accipiant. Atqui bonis horis digna ſunt nonnulla, quae ſatis hic latent, & partim ſe velut nucleo exerunt, in quibus torqueri me facile patiar, cum per negotia, quae hactenus diſtrahunt, licuerit.

Itane vero v. c. H. Aleandrum Εὕρεσιν feſtum idem exiſtimare, quod in calendario HILARIA? Hilaria tertium nonas Novembris obtinent, id eſt ſeptimum menſis Athyr fixi. Atqui decem dies antevertit Ἀφανισμὸς καὶ Εὑρέσεως — Feſtum, quod in idibus Novembris poſt Auguſti aevum celebrari ſolitum, hoc eſt, decima ſeptima menſis Athyr. Id ſi juxta, ni fallor, conſtat apud Plutarchum περὶ Ἴσιδος, aut Plutarchus fallit, aut calendarium, ſi Hilaria & Εὕρεσις idem ſunt. Sed ille quatuor continuos dies a decima ſeptima τοῦ Athyr Oſirin quaeri, & demum reperiri ab exultantibus ſcribit. Velut eundem etiam numerum retinet calendarium in Ἰσείοις, ubi a quinto kalendas Novembris, id eſt a vigeſima ſeptima τοῦ Paophi fixi numerus putatur; uti in Plutarchi, εὕρεσις a decima ſeptima Athyr. Ego Heureſim in calendario ruſtico idem feſtum, quod Oſiridis Εὕρεσις eſt, ſemper exiſtimavi: Quo minus tamen Hilaria eadem eſſe autumem, obſtant quae de temporis diſſidio jam obiter adnoto. Abſque illo fuiſſet diſſidio (cui nullo, ni fallor, modo fas eſt mederi, niſi quae Plutarchus habet, & quae de anno AEgyptiorum fixo ab antiquis exceptione majoribus traduntur, non ſolum ad novum redigamus examen, verum & nove etiam interpretemur) facile ſane tua animadverſione monitus ISIA ipſa Heureſim, Εὑρέσεως veluti ἀφανισμὸν fuiſſe in animum inducerem. Sed de his jam nunc ſatis: Cum otii beneficio poſthac forte quid de calendarii locis obſcurioribus, non dicam te dignum (nec ſperare licet) ſed humanitate tua & candore non prorſus indignum, mihi formaverim, libenter tibi cenſori exhibebo. Interim ἐπέχω. Me ama, ut facis, vir ampliſſime, & ſi quod officium hic praeſtare gratum tibi me poſſe comperias, impera. Vale.

Tuo nomini ſemper devotiſſimus,

J. SELDEN.

Londini 4 kal. April. 1618.

Ad Eundem.

Vir ampliſſime,

QUID doctiſſimi Aleander & Pignorius de caeteris calendarii Conſtantini locis obſcurioribus cenſerent, magnopere expeto reſcire, ſaltem ſi impetrare nefas non fuerit. Doctrinam utriuſque & ingenium fieri non poteſt quin admirer, & impenſe colam; etiam & conjecturam illam uti non ſpernendam, libenter accipio, quae quidnam ſub CANNA INTRAT, & ARBOR INTRAT, lateat, ex intimis vetuſtatis adytis depromere videatur. Cannam, inquis, ſive arundinem in ſacris Berecynthiis, pinum item intelligunt: Sed in hanc ſententiam pedibus ire nequeo; aliam tamen, ut mihi fingam, in qua acquieſcam, hactenus haud ſatis video. Menſem deum Matri plerumque ſacrum agnoſco. Sed vero ubinam apud veteres ejus ſacrorum mentio, in queis aut canna, aut pinus primas tulerit? Interim etiam quid ad eam rem denotet vocabulum *intrat?* Ut aſſenſum retineam neceſſum eſt, hic ſcepticus. Poſthac ſi quid (cum per rerum turbas, quae inſtant forenſes nonnullae, licuerit) videro, candori tuo aperiam. Conſtat ſane, ni fallor, caetera illa, SANGUEN, HILARIA, LAVATIO, alia item ad idem numen referri; forſan ad aliud canna aut arbor non attineat. Sed antiquitatis fundamentum, quo nitar, non invenio, dum rem quaero. Atque hic obiter diem natalem Minervae biduo poſtquam debuerit celebrari reperio. Quinquatriorum enim primus dies Minervae natalis, & ad eum luxationis modum non ſemel erratum eſt in calendario; tempeſtive vero admonuiſti tu de ſolſtitiis & aequinoctiis, ea nempe antiquitus non tam ſignorum initiis quam alia parte ſuccedente collocata. Atqui hoc exploratiſſimum eſt ſi recte capiamus. Id conſtat ſatis apud Ovidium, Manilium, Achillem Tatium, & alios. Caeterum ſic ſe res habet. Cum annus duplex ſit, civilis & naturalis, naturalem annum ſi hic ſpectemus, & ad aſtronomorum calculum recentiorem exigamus, manifeſtum eſt aquarii & piſcium initia tantummodo ſuis locis denotari. Caetera & imperite & ridicule, ſaltem adeo oſcitanter, ut largiter peccaſſe auctorem, qui deſcripſit, nemo inficias ire potis ſit. Civilis autem veterum anni ſi rationem habeamus, confecti nempe a vetuſtioribus mathematicis, puta iis qui Julianae emendationi praefuere, ſane poſteriorum decem menſium ſigna, & puncta illa etiam ad Soſigenis commenta, & ſecundum veteres Romanorum faſtos diſpoſita in calendario fuiſſe ſubodorari licet. Neque a faſtis illis ita diſcrepant, quin diſcrimen illud, quidquid ſit, incuriae potius, aut inſcitiae ſive ſcriptoris ſive ſculptoris, quam diverſae anni rationi ſit tribuendum. Neque aliud proculdubio erat calendarium illud, quod ex Capitolinis ruderibus erutum memoras tu, quod ipſiſſimum ab

Ovidio

Ovidio decantatum. Octavum diem ab ingreſſu ſolis in aequinoctium hic, uti apud Ovidium ſortitur; id enim eſt HILARIA Martii, quae octavum kalendas obtinebant: Ab olympiade vero paraxogmatis exemplo, quo in octavo gradu cancri ſolſtitium conſtituebatur, hunc calculum, quo octonas partes ita numerabant, ni ſallor, primo accepere. Sed alii alias etiam, ut decimas, duodecimas, in eorum locis diſquirendis elegerunt. Sed fateor, mi Petriſci, me primulum ſatis temere anni naturalis & peritioris & exactioris calculi ratione duntaxat habita, ea ſcripſiſſe quae de priſcis illis nuper tibi effutii. At vero docta tua monita de veterum ſolſtitii poſitura vixdum guſtaveram, cum ſtatim in mentem venerit, quod apud Ovidium, Manilium, alios de ea re obſervaveram, ſolſtitia & aequinoctia nempe, octavum plerumque apud veteres gradum ſignorum, hoc eſt, octavum diem a primo ſolis introitu obtinere: Et cum ſolſtitia hic & hilaria, (id eſt, aequinoctium vernum) non aliter collocari animadverterem, lucis hujuſce velut ἐκζωπυρήσεως autorem te gratus ſane agnovi; & a naturali anno, & aſtronomico calculo ad civilem & Soligenianum, id eſt, Ovidianum me contuli, quem tamen in calendario ſub Nicaena ſynodo confecto antea nec expectaveram, nec ſuſpicione ductus quaeſiveram; maxime cum non liceret per diſtrahentia negotia intenſo ſatis & compoſito animo menſium in eo ordinem percurrere, nedum ſuſpicari ea, quae ad tam vetuſtum ſeculum, & ad aſtronomiam tunc temporis antiquatam ſpectant, hic latere. Caeterum quod tu de ſtella occidentaliori uniuſcujuſque ſigni adfers, unde hauſtum eſt? Eo enim modo ſolſtitia & aequinoctia, non octavas, decimas, aut duodecimas, hoc eſt, eundem numerum in ariete, cancro, libra, & capricorno, ſed aliam atque aliam in horum quolibet ſortiti fuiſſent. Neque enim prima arietis ſtella & prima cancri pari unquam ab initiis ſignorum intervallo diſtabant. Sed certiſſimum eſt puncta illa ad varia duntaxat veterum & rudia placita, hos vel illos ſignorum gradus a pari denominatos numero obtinuiſſe. Meridiana lux ipſa clarior non eſt, & in exſcripto illo quod narras in calendario, ubi quintodecimo calendas Aprilis ſolem excipit aries, aequinoctium in VIII kalendas, non in XI. (uti in literis tuis notatur) rejiciendum erat, quod & veterum teſtimonia, & calendarium Conſtantinianum ſatis reddunt manifeſtum; & ex Naſone emendationes hic petendae. Bene etiam eſt in Conſtantiniano, & ad veteris calculi rationem, quod ſol prius ingreditur cancrum quam ſolſtitium adſcribatur: Sed male, quod inter ingreſſum illum & ſolſtitium dies novem intercedant, cum ſex tantummodo deberent; hoc eſt, octavus ab ingreſſu dies ſolſtitium, ni ſallor, vendicabat, ut ſcilicet uno modo omnes menſes ſuaque ſigna & puncta diſponerentur. Eodem erroris genere peccatum eſt in Martio Conſtantiniano: Solem enim excipere debuit aries XV kalendas, ut in tuo illo Capitolino; nam & aequinoctium in VIII kalendas conſtituitur. Unde manifeſtum eſt nimiam in hiſce ſive deſcribendis, ſive exſculpendis rebus ἀπροσεξίαν moleſtias etiam illiberales philologo exhibere: Sed de calendarii calculo hactenus; de quo dum ſecundum civilis anni ordinem, & veterum placita, a te ita moniti anquirimus, libenter tandem acquieſcimus: nec aliam temporis aut ſolaris motus rationem a primo autore deſignatam etiam dejerare auſus fuerim, quam veterem illam Ovidianam, ſeu Soligenianam, quae tamen a deſcriptoribus tametſi nonnihil hic depravata ſit, ut ſibi nihilominus integre reſtituatur, prout jam vidimus, haud eſt difficile. A ſuſpicione igitur illa, quam nuper imbiberamus, nova diſquiſitionis anſa a te, vir doctiſſime, data liberamur; neque aſtronomicam monimenti partem antiquiorem ipſo monimento originem accepiſſe, dubitare licet: Sed ſculptorem ubique fere eſt aequum, ut inculemus. Si quid penes te fuerit, quod ad hiſtoriam noſtram decimarum faciat, ut communices impetrare liceat. Interim me ama, ut inde felix eſſe minime deſinam. Vale.

Tuo nomini devotiſſimus,

J. SELDEN.

Londini 6 kal. Junii 1618.

P. S. Tardius quam oportuit hae litterae, ni fallor, ad te veniunt. Sed in cauſa erat receſſus ad dies aliquot ruſticus, qui neceſſario id effecit; neque aliter fieri potuit per negotia quae ſubito inſtabant, atque inopinato.

Ad Eundem.

CREDE mihi, vir clariſſime, circa Junii initium ad te reſcribebam; & literis bene prolixis, quicquid ad aequinoctiorum & ſolſtitiorum rationem in calendario illo ſpectat, ni fallor, explicabam, a te nempe monitus de eorum apud veteres calculo. Quod enim monuiſti tu, ea antiquitus non tam ſignorum initiis, quam parte aliqua ſuccedente collocata, ſi recte capiatur, veriſſimum eſt. Atque anſam inde veritatis expiſcandae, te docente adripui, qui oſcitantia nimia (ingenue enim fateor) calculo duntaxat naturali atque recentiorum aſtronomorum ſcitis, antea hic incumbebam, veterum, ut ita dicam, civilis aequinoctii & civilis ſolſtitii negligens. Sed nec minus verum eſt, certo apud veteres partium numero ſolſtitia & aequinoctia notari ſolita, quam non notari in ſignorum initiis, hoc eſt, octavis gradibus confectis, ſive octavis poſtquam ſol dodecatemorion aliquod eorum quatuor introivit die; neque vero ſtellae occidentaliori aliquis hic eſſe poteſt locus. Id certe ita liquet ex Ovidii faſtis, ut obvios alios in partes vocare ſupervacaneum ſit. Ita & aequinoctia in calendario non petenda ſunt, ubi ſolis introitus adnotatur, ſed ab octavo die inſequenti, & una pars ſigni unuſque dies hic idem eſſe intelligenda ſunt. Etiam in hac re tamen a ſculptore nonnihil erratum eſt Sed tantummodo a ſculptore aut exſcriptore in 15 kal. April. (non 16 ni fallor,) ſolis ingreſſum in arietem ſtatuere debuit, uti certiſſime aequinoctium in 8 kal. ſtatuit. Id enim eſt hilaria & ſol in cancro ad 13 kal. Jul. ſpectat, non ad 17; uti & ſolſtitium ad 6 non ad 7. Ubi porro erratum eſt in Fortis Fortunae feſto, quod male cum ſolſtitio conjungitur; ſcimus enim illud 8 kal. Jul. deberi. Bruma vero procul dubio nimium exulat, & in alium menſem deportatur. Exploratiſſimum eſt eam 8 kal. Januarii ſortitam eſſe apud veteres, uti & ſolis ingreſſum in capricornum 15 kal. Sed hic

hic 8 kal. Decembres obtinet, numerum calendarum tenuit, menſem proprium perdidit: In cauſa, dejerare auſim ſculptor aut exſcriptor. Hoc aeque ad Conſtantinianum & ad illud calendarium e ruderibus Capitolinis effoſſum pertinet. Etiam & in illo tuo erratum eſt in numeris, quos non difficile eſt reſtituere. Octavae parti haec, ni fallor, dederunt veteres, dum civilis calculi exemplum ſibi ab olympiadum parapegmate ſumebant; in eo enim ſolſtitium conficiebatur, cum ſol octavam partem cancri peragraret. Et ſi Hipparchus primus (ni fallor) autor erat, qui initiis reliquorum haec tribuebat; atque ita alicubi Columella. Alii alias partes aſſignabant, ut videre eſt apud Manilium, Acilium Tatium & alios. Sed plerique octavas voluere; atque haec ſunt ipſiſſima fere quae doctiſſimus Georgius Herewartius ad Alexandrum ſcripſit. Et ſi literae meae ſuperiores de hac re interciderint, cum certe autorem nodi hujus ſolvendi mihi fuiſſe aequum eſt ut agnoſcam, ne plumis illius me hic veſtire videar. Sed nodum hunc qualemcunque nemo non potuit ſolvere, qui ad veteris aſtronomiae dogmata, ſive ad civilis Romanorum anni formam diligenter ſatis non reſpexiſſet, quod ego fateor non prius feci quam tu opportune monebas. Jam vero procul dubio omnia quae ad hanc rem in calendario ſpectare queant, ſatis manifeſta ſunt. Atque id ipſum, quod olim in cauſa erat, cur ſuſpicaremur vetuſtatem, jam nimium firmat. Sed tuum, ſi placet, accedat judicium. Mihi cum Herewartio hic plane convenit. Rectiſſime doctiſſimus H. Aleander de Memphidis ſacris in catalectis vet. poetarum; Iſiaca neceſſe eſt, ut ibi denotentur. Sed anne mos ille in Gallia Ciſalpina anſeris enmedendi quotannis kal. Novembris ab Iſidis ſacris? Ut ita ſe res habeat fieri poteſt Sed idem fere mos etiam non tam kal. quam alio quopiam die circa id tempus ſervatur nonnullibi in Anglia. Quod ille tibi de calendario MS. & numeris figura barbarica notatis, utinam quod editum eſt inde emendaretur, ſaltem in qoibus variet, animadverſionibus tuis ita lucis forſan nonnihil incrementi accederet. Sed figurae illae barbaricae ſatis oſtendunt exemplar (quod velut archetypon laudamus, cum antiquius aliud non reperiatur) aevo ſuperiori conſcriptum fuiſſe, cum nempe craſſiſſima ignorantia literas & amoeniores & reconditiores ſpurciſſime deturparet. Lydiati conſilium velle te video; ſed diu eſt, quod rure agit, nec ubi loci ſatis intelligo. Quam primum id reſcire contigerit, cum literis conſulam. Gratiſſimum opus feciſti cum fragmentum illud obſervationum in Geneſim ad me mitteres. Cambdeno communicavi. Magna ſperamus de autore quiſquis ille fuerit, qui tam docte de Edene. Quiſquis de tam [illegible] adeo feliciter, multo majorem neceſſe eſt ut in caeteris, quibus haud ita dubia lux inveſtiganti affulgeat, is mereatur laudem; & meſſis ſane magna reſtat magno ingenio in ſacris illis excutiendis. Vale, vir clariſſime, & amore tuo, me ſemper, uti facis, dignare.

Tuus, ut nihil magis eſſe poſſit tuum,

J. SELDEN.

3 Id. Aug. Juliani 1618. Londini
ex aedibus Inter' Templi.

Ad Eundem.

Binas ad te, vir humaniſſime, dedi litteras, quarum neutras accepiſſe videris; utraeque bene prolixae; & ad calendarium illud inprimis ſpectabant. Primae vero quas circa Junii initium publico tabellario commendabam, ni fallor, interiere; fieri enim nequiit, quin ſi Pariſiis extarent, aut apud tabellarium, antehac tibi traditae fuiſſent. Alteras autem non dubito, quin aut jam pridem acceperis, aut ſis ſaltem accepturus: Eas enim optimus ille vir, & numquam ſatis laudatus Nevaeus tibi ſe traditurum ſpondebat, quem in Gallias e Batavia nondum revertiſſe autumo. Jam vero 5 kalendas Octobris, quae inſtant, redditae mihi in rus abituro ſunt literae tuae a te datae vigeſima prima Auguſti veſtri, neque poſt illas, quas v. c. Naevaeus ille attulit, alias accepi. In his tuis libellum meum de Duello petis, & quae alia mihi ſuccurrunt de ea re. Libellum illum paucarum horarum opuſculum, tuo judicio prorſus indignum, & quod intra hebdomadem unam & affectatum eſt, & Anglice duntaxat conſcriptum, etiam & prelo commiſſum, cum his accipies, & quam primum rediero Londinum, hoc eſt poſt quatriduum, alia id genus parabo, quae te ſalutatum mittam: Neque ingrata forſan, ſaltem ſi hactenus eorum copia tibi facta non fuerit. Penes me enim reſtat libellus, quo deſcribuntur Gallice (idiomate nimirum illo Gallicano, quo uſi ſunt proavorum memoria Anglorum aulici & juriſconſulti) formulae provocandi, edendi, reſpondendi, atque alia quae ad provocantem & reum ſpectant, poſtquam in arenam deſcenderint. Hunc exhibuit olim Richardo noſtro II. nepoti ſuo Thomas Wodſtochianus, Anglis ſtratopedarcha, ſeu comes ſtabuli; & ſi de duelli formulis, aut armorum ſpecie, quae in veteri uſu in jure noſtro municipali fuere, certiorem te fieri cupis, libentiſſime item & colligam, & mittam Ea enim quae Wodſtochianus habet, non ad juris noſtri municipalis mores pertinent, ſed magis ad civile (ut dicimus) ſeu Romanum, ſecundum quod deciſiones olim nonnullae fiebant etiam apud nos in foro illo nobilium dignitati conſervandae deſtinaro, & *la cour de chivalerie* dicto. Judex huic foro proprius erat comes ſtabuli, & miniſter aſſiduus item & aſſeſſor magiſter equitum, ſive mareſeallus. Diu eſt quod forum illud deſiit ſeu potius quod magiſtratus illi deſiere. Neque enim apud nos poſt Henrici VIII tempora comitis ſtabuli magiſtratum quis geſſit; quo tamen ſi quis donaretur, nihil obſtat quo minus & forum illud reſuſcitaretur, & ad morem veterem cauſae criminales, quae jure municipali dirimi nequeunt, & aliae quae ad nobilium aeſtimationem & dignitatem attinent, in eo deciderentur. Sed Wodſtochiani libellum, & quae ſunt alia, quae tibi grata fore ariolari poſſim, tranſcribi curabo, & ad te dabo ſtatim poſt reditum meum. Summae enim temporis anguſtiae jam nunc me premunt, nam etiam equum ferme conſcenſurus haec raptim ſcripſi.

Felici cum delectu opus illud cogitas Vere nobile eſt, nobilitari inprimis conducibile, & quod te, hoc eſt, virum nobiliſſimum auctorem deſiderat. In votis meis, vir clariſſime, nihil unquam anti-

antiquius eſt quam ut te demerear, neque moleſtias mihi exhibere te poſſe pures, niſi cum forte rescivero te mihi quidvis officii quod ex animo praeſtitum cupis liberrime non imperaturum. Vale, mi Petriſci, & beare me amore tuo nequaquam deſine. Si quid velis de re duellica magis ſigillatim aperuerim, forſan plura quae exoptas, accipies & mihi non parum arridebit ſerutandi onus. Vale iterum & felicibus auſpiciis, felici progreſſu, tibi omnia ſecundent dii, ſi qui ſunt doctorum praeſides. Sed iis te charisſimum eſſe neceſſe eſt.

Dignitatis tuae ſtudioſiſſimus
& admirator ſummus,
J. SELDEN.

Ex aedibus interioribus Templi Londini, 5 kalend. Octobris 1618. ſtylo noſtro.

Ex autographo penes reverendum virum Geo. Harbin.

Viro ampliſſimo E. Herberto, legato apud regem Chriſtianiſſimum.

JAM tandem vero te iuterpellant, vir ampliſſime, etiam noſtrae non tam literae quam nugae: Eas dico quas cum hiſce ſimul accipies. A re ipſa enim auſpicor, nec officiorum blanditiis palpare bumanitatem tuam aut viſum eſt, aut eſt opus: Quippe quae ſingularis & mihi inprimis explotatiſſima; & qua non minus indignae ſunt vulgares illae morum affaniae & ſucatae moles, quam viro ſummo reipubl. negotiis onuſto, tibi inquam, intempeſtivae. Accepi nuper, idque ab optimo juveoe fratre tuo Henrico, ante menſes aliquot tranſmiſſas ad te eſſe animadverſiones illas procacis cujuſdam ſacellani conſarcinatas in Hiſtoriam meam Decimarum, cujus nomine ſane tibi plurimum debeo, quod ſoperiori anno periclitanti atque invidorum telis petito autori adeo conſtans atque adeo aſſiduus eſſes patronus. Menſes autem ſunt quatuor & amplius quod prodiere animadverſiones illae; quas cooſeſtim excepere notae aliquot a me in eas conſcriptae, fidei ſcilicet atque exiſtimationis meae vindices. Has typis ut mandarem, non eſt conceſſum. Fas enim eſt (apud eos qui cenſuram librorum bic agunt) ut quis & me & Hiſtoriam meam mendaciſſime & pro arbitratu ſuo convellat; neſas vero, ut ſive mihi ſive veritati ipſi ego viciſſim patrocinatus publici juris faciam quidquam eorum quae ſcripſerim. Notarum idcirco quas dixi, exemplaria aliquot mano exarata vulgata ſunt. Unum etiam tibi, vir oobiliſſime, avide deſtinavi, quamprimum nempe ſacellaoi opuſculum penes te eſſe reſcivetam: Neutrum enim dignum quod a te legeretur: neutrum igitur ad te dare in animo prius fuit, quam alterum aliunde accepiſſe te mihi innoteſcebat. Infortunio autem nonnullo mactatus mihi videor, quod animadverſiones ibi viſae & lectae, obi de notis, id eſt fidei meae vindicibus nihil ne auditum quidem. Eas igitur jam mitto ad aequiſſimum & doctiſſimum judicem. Exemplar harum ſereniſſimo regi nuper non tam oſtenſum eſt, quam malevolorum interpretamentis & ſuſurris ita interpolatum, ut ad regem Theobaldas acceſſitus fuerim velut nimirum inde reus. Sed cum praejudicium merito expectarem, judicium vere regium mira prudentia, doctrina ſingulari & temperantia, etiam ea quae acutiſſima ingenia (quale regis eſt uſque ad miraculum) raro comitatur, nixum comperi; & demum regi ſereniſſimo ſatisfactum eſt, & tutus redii. In hoc certamine illuſtriſſimi marchionis Buckingamii (qui ſolus arbiter aderat cum ſaepius dignaretur me colloquio ſuo rex) ſuaviſſimos mores & ingentem humanitatem erga me prorſus ignotum, & a rebus aulicis alieniſſimum nedum immerentem agnoſco & aeternum agnoſcere debeo. Innocentiam meam tunc mirifice ſovebat, & conſtanter etiamoum fovet vir nobiliſſimus. Sed nimius ſum. Vale vir illuſtriſſime. Feliciter cedant vota tua, & mihi ut ſoles ſave, utique honoratiſſimis Herebertorum familiae, (cujus veluti in clientelam te auſpice adſcitus ſum) tuae vero cum primis amplitudini addictiſſimo.

Londini, Febr. 3. *Vere Tuus,*
1619. *Juliano.* J. SELDEN.

To the right reverend James Uſher, *Lord Biſhop of* Meath.

My Lord,

I Should before this have returned your *Nubienſis Geographia*, but Mr. *Bedwell* had it of me, and until this time, preſuming oo your favour, he keeps it; nor can we have of them till the return of the mart. Then I ſhall be ſure to ſend your's through Mr. *Burnet*. There is nothing that is here worth memory to you touching the ſtate of learning; only I received letters lately out of *France* touching this point, *whether we find that any churches in the elder times of chriſtianity were with the doors or fronts eaſtward or no*, becauſe of that in *Sidonius — Arce frontis ortum ſpectat aequinoctialem, lib.* 2. *ep.* 10, *&c.* and other like. I beſeech your Lordſhip to let me know from you what you think hereof. I have not yet ſeen it, but I ſhall moſt greedily covet your reſolution: And if any thing be here in *England* that may do your Lordſhip favour or ſervice, and lye in my power, command it, I beſeech you, and believe that no man more admires, truly admires your worth, and profeſſes himſelf to do ſo, than

Mar. 24 1621. *Your Lordſhip's*
Stylo Anglico. *humble ſervant,*
J. SELDEN.

P. S. My *Titles of Honour* are in the preſs, and new written, but I hear it ſhall be ſtaid; if not I ſhall ſalute you with one as ſoon as it is done.

To the moſt reverend James Uſher, *Archbiſhop of* Armagh.

My Lord,

I Was glad to have occaſion to ſend to your Lordſhip, that I might ſo hear of the good eſtate of your ſelf, and your family, to which certainly all good men wiſh happineſs. I was the laſt week with Sir *Robert Cotton* at *Conning-*

ton: At my parting from him (when he was with his ſon, to go to *Oxford* to the Parliament) he gave me leave to ſend to your Lordſhip to ſpare me the two *Saxon* Chronicles you bave of his; which I beſeech you to do, and to ſend them me by this bearer; together with my *Matthew Paris*, *Barouius* his *Martyrologie*, aod *Balaeus*. I exceedingly want theſe five Books here, and (if you command it) they ſhall be ſent you again in reaſonable time. I preſume too, my Lord, that by this time yon have noted the differences between the texts of the received original, aod that of the *Samaritan*. I beſeech you to be pleaſed to permit me the ſight of thoſe differences if they may with manners be deſired, eſpecially thoſe of times. I ſhall deſire nothing more, than upon all opportunity to be moſt ready to appear, and that with all forwardneſs of performance in whatſoever I were able,

Your Lordſhip's
moſt affectionate ſervant,
J. SELOEN.

Wreſt in *Bedfordſhire*,
Aug. 4. 1625.

To the moſt reverend James Uſher, *Archbiſhop of* Armagh.

My Lord,

IT was moſt glad news to me to hear of your ſo forward recovery, and I ſhall pray for the addition of ſtrength to it, that ſo you may the eaſier go on ſtill in the advancement of that commonwealth of learning wherein you can ſo guide us. I humbly thank your Lordſhip for your inſtructions touching the *Samaritan* bible, and the books I have returned the *Saxon* Annals again, as you deſired, with this ſuit, that if you have more of them (for theſe are very ſlight ones) and the old book of *Ely*, *Hiſtoria Jornalenſis*, the *Saxon* evangeliſt, the book of *Worceſter*, the book of *Mailros*, or any of them, you will be pleaſed to ſend me them all, or as many as you have of them by you, and what elſe you have of the Hiſtory of *Scotland* and *Ireland*, and they ſhall be returned at your pleaſure: If you have a *Saxon Bede* I beſeech you let that be one alſo. If I have any thing here of the reſt, or ought elſe that your Lordſhip requires for any preſent uſe, I ſhall moſt readily ſend them to you, and ſhall ever be

Your Lordſhip's
moſt affectionate Servant,
Sept. 14. 1625. J. SELDEN.
Wreſt.

P. S. Sept. 19. ſent him upon this; *Annales Latino-Saxonici*, the book of *Mailros*, *Fordoni Scotichronic. Fragment Scotic. Annal. ad finem Ivonis Carnot. Fragment. Annalium Abb. B. Mariae Virginis Dublin. Annales Hiberniae Thomae Caſe*, the book of *Heath*, *Pembrig's Annals*, MS.

There is hope (as Sir *Robert Cotton* tells me) that a very antient *Greek* MS. copy of the council of *Nice*, the firſt of them of that name, is to be had ſomewhere in *Huntingdonſhire*. I thought it would be a piece of news that would be acceptable to your Lordſhip; he is in chaſe for it.

Viro ornatiſſimo J. Gerardo Voſſio J. Seldenus S. P. D.

Vir ampliſſime,

ANNUS eſt, quod ad me opus tuum de Latinis Hiſtoricis egregium ſane & eruditione refertiſſimum mittere dignatus es; munus gratiſſimum, ſive autorem (quem ſuſpicio) ſive rem ipſam ſpectem A tanto viro ſalutari, & dignum ad quem ejuſmodi munus daretur, aeſtimari, mihi permagnum erat. Gratias tibi quas poſſum maximas ago, & citius egiſſem, niſi cum literis Marmora ſimul Arundelliana, quae ſub praelo calebant, cum tuas acciperem, mittere ad te deſtinaſſem, nec prius reſcribere quam ea, quae compenſationis aliquam figuram inducerent, abſolverentur. Editionem quam plurima intervenerunt; quae ita impediere, ut ſuperioris aeſtatis initium minime anteverteret. Exemplar ad te ante menſem dedi, ſarciculis v. cl. Johannis de Laet cum aliis in Batavianis exemplaribus commiſſum. Spero te antehac accepiſſe. Literas tuas adjicere nequibam, neque citius in Bataviam ſcribere. Veniam mihi non negabit humanitas tua. Vale, vir eximie, & me inter eos, obſecro, fidenter numeres, qui admirandam tuam doctrinam ſummopere amant & colunt.

Londini Cal. Sept. 1628.

Clariſſimo viro, amico ſingulari, Chriſtiano Ravio Johannes Seldenus, S. P. D.

Vir clariſſime,

QUOD vis, praeſtare jam nequeo. Nec pignori omnino opus foret, aut eſſe deberet, ſi mihi adeſſet copia, unde quod tibi uſui foret, ſuppeditaretur. Interea obſecro in praeſenti accipere non dedigneris, munuſculum hoc aureorum nummorum ſc. librarum ſterling. quindecim. Exilitatis pudet amoris nomine tantum non ſpernendae. Sed & nos inter nos ſolum noſcimus & noſcemus. Cum fortunae ac temporis circumſtantiae permiſerint, ampliora libentiſſime offerentur ab eo, qui ſingularis ac reconditae eruditionis tuae ſumma cum humanitate conjunctae eſt admirator ſummus ac tui amantiſſimus.

J. SELDEN.

Londini 15 Februar. 1641. ſc. more Anglico qui in Martio demum incipiunt 1642. non in Januario.

Viro praeſtantiſſimo Marco Meibomio Joannes Seldenus, S. P. D.

BInas, praeſtantiſſime Meibomi, accepi a te literas poſtquam Ptolemaeum hinc tranſmiſi. Reſcribere citius commode nequibam. Jam tandem te ſalutat Porphyrii in eundem commentarius uſque in caput VII libri ſecundi, ut exiſtimamus hic, genuinus, tametſi e codice quodam Vati-

Vaticano perſuaſus Holſtenius velit, Porphyrii eſſe ſolum quantum in IV libri primi capita ſcribitur; reliquum eſſe Pappi. Sed perſpicacior videris ipſe. Accidit in codice hoc deſcriptus commentarius neſcio cujus in poſteriorem libri III. partem, quem deſcripſit ipſe, ne quid ex noſtris hic tibi deeſſet, nunquam ſatis laudatus ille Gerard Langbainius, ad quem ſimulatque acceperam literas tuas Oxonium miſi. Porphyrium item cum hiſce comitatur inferioris ſeculi codex hymnorum cum notulis Graecis canendi ſatis ab aliis quae occurrunt diverſis. 'Αναγραμματισμὸς τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ εἰς τὰς δεσποτικὰς ἑορτὰς vocant, ut ſub initium literarum ibi miniatarum, ſed fugientium, reliquiae docent. Nomina poſtmodum in miniatis, ſed obſcurius, exhibentur autorum: Joannis τοῦ Κουκουζέλη, τοῦ Ξένου, τοῦ Κορώνη, Marci Ἱερομονάχου, Joannis τοῦ Γλύκεως τοῦ πρωτοψάλτου, Joannis τοῦ Κλάδα τοῦ Λαμπαδαρίου, &c. Forte in notis tuis uſui eſſe tibi poſſit codex hic meus. Ideo in ſupellectile mea libraria cum ſic latere, ut tu interim careres, omnino nolui. Si tibi uſus fuerit Graecarum Boethii notarum, forſan e MS. apud nos ea dari poſſint quae edita emendent. Impera ipſe, ſi quid ejuſmodi tibi operae pretium fore exiſtimaveris. Latinorum MSS. de recentiorum ſeculorum muſica in bibliothecis academiarum noſtrarum copia, puto, haud exigua; qualis ille Odo tuus. Etiam hymni cum notis ab poſtea receptis diverſiſſimis, non rari. Sed hujuſmodi codices, opinor, non tam ad editionem hanc Graecorum pertinere quam ad aliam, qua, Deo volente, rempubl. literariam ſeorſim poteris ipſe poſthac & ſpero te velle beare. Quod ad Vettium meum attinet, tantum abeſt, me nolle tibi deſcriptum, ut ſi penes me manſiſſet, tuo rogatu ipſe tibi deſcribendum curare voluiſſem. Atque aegre profecto tibi condono, quod de me ſic, hac in re, tibi permiſeris dubitare, id eſt, plane de humanitate mea. Quantum ad editionem, parilis mihi mens. Et gratiſſimum erit, ſi deſcriptus collatuſque e bibliotheca prodierit Meibomiana. Arbitrio tuo hic omnia lubentiſſime permitto. Sed jam tandem deſcriptum ſpero. Codicem interim ipſum brevi reducem hic impenſe deſiderari deſitum non eſt, cum Vitruvio. Si forte Vettii editionem cogitaveris, habebis etiam tractatulum, qui in MS. meo ad finem ejus erat aevi recentioris, neſcio cujus (ſed non illius) de motus ſolaris ab initio mundi calculo, nec contemnendus. Exoptatiſſimum mihi te, virum tantum, in Anglia alibive videre. Deus faxit ut beneficio illo tandem tempeſtive fruar. Sed vero rerum & temporum incerta praeſentia peregrinationes qualeſcunque etiam incertiſſimas faciunt, & eventus periculoſos inopinatoſque ſaepe nimis jam producere ſolent, quos Deus avertat a te ſemper, & bono literarum publico diu ſoſpitem conſervet. Vale, caput chariſſimum.

Maii, Jul. 26. 1651. Londini.

To the moſt reverend James Uſher, *Archbiſhop of* Armagh.

My Lord,

IT is true that *Lipſius, in Annal. Taciti lib.* 1. *num.* 18. (as it is in my edition, *Paris* 1606.) upon that of *Principes Juventutis* in *Suetonius* and *Tacitus*, cites the *Ancyran* ſtone, thus; " Verba ſunt, ut ad me miſſa beneficio viri illu-" ſtris Augerii Busbequii. EQUITES AUTEM " ROMANI UNIVERSI PRINCIPEM " —— HASTIS ARGENTEIS DONA-" TUM APPELLAVERUNT. Quam la-" cunam rite expleveris, *Principem Juvent.* " *Caium*". So he there; and in his *Auctarium*, pag 20. the Inſcription is ſo cited, his words upon it being, *Explerem* IVV. C. *i. e. Principem Juventutis Caium*. So *Iſ. Caſaubon*, on *Suetonius lib.* 2. cites the whole ſtone, and ſo this piece, but without the ſupplement; of which he makes no doubt, adding, *Mirum ita Auguſtum loqui, quaſi alter tantum filiorum eo honore fuerit affectus: Nam certum eſt ambos Principes Juventutis eſſe appellatos. Etiam de haſtis argenteis diſſentit Dio qui aureas vult fuiſſe lib.* LV. The *Periocha* wherein this is, in *Lipſius, Caſaubon, Gruter*, (fol. 231.) is thus, line for line.

[a] HONORIS. MEI. CAUSA. SENATUS. POPULUSQUE. RO-
MANUS. ANNUM. QUINTUM. ET. DECIMUM. AGENTIS.[b]
CONSULIS. DESIGNAVIT. UT. CUM.[c] MAGISTRATUM. INIRENT.
POST. QUINQUENNIUM. EX. EO. DIE. DUO.[d] DEDUCTI. IN.
EORUMVE.[e] INTERESSENT. CONSILIIS. PUBLICIS. DECREVIT.
SENATUS. EQUITES. AUTEM. ROMANI. UNIVERSI. PRINCIPEM.
HASTIS. ARGENTEIS. DONATUM. APPELLAVERUNT.

If *Ph. L'Abbe* had let me know of his edition of the Aſſiſes of *Jeruſalem*, I could have furniſhed him from another and far ampler copy than that of the *Vatican*, out of my own ſtore.

Whitefriers,
Aug. 8. 1653.

Your Lordſhip's
moſt humble
and devoted ſervant,
J. SELDEN.

To the moſt reverend James Uſher, *Archbiſhop of* Armagh.

My Lord,

IT is true that [f] *Quem Populus Coſ.* &c. *Ex Marmore Romae* is cited there by *Lipſius*, & *nota* 23. in the later editions. To the ſame purpoſe *Caſaubon in Moniment. Ancyran. Caium* 14. *natum annos creatum fuiſſe conſulem ex hiſtoria Dionis & vetere lapide qui hoc diſerte continet notum eſt*. But where that inſcription is to be found deſcribed, *non liquet*. I have ſearched as diligently as I can, but in vain. Neither in *Smetius, Lipſius* his *Auctarium*, nor *Gruter*, can I find it, no not in *Boiſſardus*, who puts together all at *Rome* by their places, not in method of their quality, as the reſt do. *Sigonius A. ab* U. C. DCCLIII hath *Caius* and *Paulus* for *Coſſ.* on his *Faſti*; and *Onuphrius lib.* 2. *Com. in Faſt.* the ſame DCCLIV, neither of them mention this ſtone.

[a] Vide partem poſter. Annal. Uſſerii, pag. 527. Per. Jul. 4079.
[b] Pro AGENTES Lipſ. & Grut. Scribe AGENTES FILIOS. Caſaubon.
[c] Lipſ. & Grut. EUM
[d] Lipſ. & Grut. QUO. Sed apud Caſaubonum legitur EX. EO. DIE. DEDUCTI.
[e] Facio FORUM & divido UT. INTERESSENT. ſententia longe alia. Lipſ. & Grut.
[f] Vide partem poſter. Annalium Uſſerianorum, p. 527. Jul. Per. 4709.

ſtone. But *Onuphrius* cites indeed another, *C. Caeſar Auguſti F. Coſſ. vias omnes Arimini Sterui* —— as divers other ſtones remember him by that dignity. But for that mentioned by *Lipſius* and *Caſaubon* I ſee no ſign of it, after a careful ſearch again through the places alſo which your Lordſhip mentions, or the *Auctarium* of *Gruter*, of *Magiſtrates*.

Whitefriers, *Aug.* 15. 1653. *Your Lordſhip's* *moſt humble ſervant,* J. SELDEN.

To the moſt reverend James Uſher, *Archbiſhop of* Armagh.

My Lord,

Stephen Pighius in U. C. DCCLIII, hath no other inſcription than that in *Gruter*, pag. 1075. 2.

C. CAESARE. AUG. FIL. ET. L.
PAULO. COSS
LARES. AUGUSTOS, &c.

Nor any thing that further concerns the matter more than every body there have. Touching his mention of *Junius Gallio*, I neither find him, or that province in the time of *Nero* which he runs through. e Who that *Gallio* in the *Acts* was, indeed appears not clearly, whether the adopting father or the adopted ſon. *Gallio* the father, you know was baniſhed by *Tiberius*. That *M Seneca* had three ſons, whereof *L.* was the ſecond, appears in *epiſt.* 8.

Sic mihi ſit frater majorque minorque ſuperſtes,

As likewiſe in the titles of the controverſies and declamations. *Novatus*, *Seneca*, *Mela*, ſo reckoned; whence *Novatus* is taken for the eldeſt. That *L. Seneca* had a brother called *Gallio* appears by himſelf in his inſcription of his *de vita beata*, and alſo in that of *Statius*, in *Genethliaco Lucani*.

Hoc plus quam Senecam dediſſe mundo,
Aut dulcem generaſſe Gallionem.

And in that of *Tacitus*, *Annal.* 15. under *Nero*; *Junium Gallionem Senecae fratris morte pavidum, & pro ſua incolumitate ſupplicem increpuit Salienus Clemens*; beſides the mention of him by the name of *Junius Gallio frater Senecae in Euſebius num* MMLXXX (where that ridiculous miſtake is of *propria ſe manu interficit, mortem ejus Nerone in ſuam praeſentiam differente, in editione Scaligerana aliiſque*, for *Olymp.* 211. *non eſt acta, Nerone in ſuam praeſentiam differente.)* And afterwards MMLXXXIV *L. Annaeus Melas Senecae frater & Gallionis bona Lucani poetae filii ſui a Nerone promeretur* And *Tacitus* alſo *lib.* 16. *Mela quibus Gallio & Seneca parentibus natus*, &c. Which of theſe three were eldeſt, is not altogether clear. But it is a good argument taken from the enumeration by their father, that their births were agreeable to that order: And then *Novatus* or *Gallio* muſt be eldeſt. And *Tacitus* proves *Gallio*'s priority in the place now cited. Hence *Lipſius in de vita Senecae, cap.* 2. and divers times, on his works makes *Novatus* the eldeſt. But in his *Elect.* 1. *cap* 1. he makes him the ſecond, and *L.* the firſt. So doth *Pontacus* on *Euſebius*, pag. 573. And *Grotius, ad Act* xviii. 12. *Erat hic frater magni Senecae dictus cum junior eſſet Novatus, ſed adoptatus poſtea a Junio Gallione:* But I confeſs the father's enumeration ſways moſt with me. Touching the adoption I can find no unlikelyhood, that *M. Seneca* ſhould give away any of his ſons by adoption which was uſually made for advantage. And *Junius Gallio* the father might well deſerve it, and that of *Seneca ad Marcium* rather confirms the reaſonableneſs of it, and the like uſe. Now for that *Gallio* in the *Acts*, (whom the *Arab* calls طليوس as *Dio*, *Galenus*, the father *Gallio)* it ſorts very well with all circumſtances, that he ſhould have been *Seneca*'s brother, as *Baronius anno* 53. *§.* 33. *Pontacus in Euſebium*, *Grotius*, &c. doubt not. *Seneca*'s power in court will warrant it, and his comfort to his mother of her two ſons, *(cap.16.) alter honores induſtria conſecutus eſt, alter contemſit*, plainly meaning *Novatus* or *Gallio*, and *Mela*. And of *Gallio*'s greatneſs, *(in praefat. ad Nat. Quaeſt.* 4.*)* "Solebam tibi dicere Gallionem fratrem meum " (quem nemo non parum amat, etiam qui amare " plus non poteſt) alia vitia non noſcere, hoc " etiam (adulationem) odiſſe ". And it doth not well appear what became of *Gallio* the father; likely enough, before, loſt upon his baniſhment. But neither doth it clearly appear that either father or ſon was proconſul in *Achaia*, there being no neceſſity that the mention of *Gallio* and *Achaia* together, only with relation to his ſickneſs contracted there *(Epiſt.* 104.*)* ſhould prove him proconſul of it. And it may be as much wondered at, and more that *Seneca* after his way had not mentioned or touched his dignity, when there was an unavoidable mention to be had of *Achaia* (whence he ſpeaks of his coming as of an ordinary traveller) more I ſay, than that he calls him *dominus meus Gallio*. Whether he were his elder brother, or not, he might, by reaſon of his dignities, which he ſo had and affected (as *Seneca* expreſly takes notice of in that to his mother) complementally call him *dominus meus*, though *Lipſius* refers it every where, after he grew of the mind that *Novatus* was eldeſt, to the eldership. Pardon my thus troubling your Lordſhip, and eſpecially my ill writing and blotting, which I could not mend by tranſcribing, becauſe I was to diſpatch it away as ſoon as I had done.

Whitefriers, *October* 13. 1653. *Your Lordſhip's* *moſt humble and* *moſt affectionate* *friend and ſervant,* J. SELDEN.

P. S. Golius his *Lexicon* is come.

My ſecond *de Synedriis* is done, only it wants the dreſſings previous to it: And the third is begun in ſeveral ſheets, and will I hope be ſoon diſpatched.

e Vid. Annal. Uſſer. part. poſter. pag. 670. Per Jul. 4768.

That *Salmaſius* is dead, is by every body undoubtedly believed, and I am afraid it is too true.

* For the name of *dominus*, you beſt know the frequent uſe of it in compellations and appellations out of *Martial*, *lib.* 2. *epig.* 68. *ad Olum*, and enough of *Seneca*'s time.

Quod te nomine jam non ſaluto,
Quem regem & dominum prius vocabam,
Ne me dixeris eſſe contumacem, &c.

And *lib.* 1. *ep.* 113. *in Priſcum.*

Cum te non noſſem dominum regemque vocabam;
Cum bene te novi, jam mihi Priſcus eris.

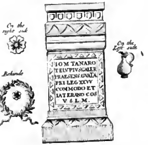
And *lib.* 4. *epig.* 84. *in Naevolum*,

Solicitus donas, dominum regemque ſalutas.

This was frequent in ſalutations and mutual expreſſions, though the emperors ſometimes avoided it as too much earneſt, or ſeeming ſo; to the reſt it being in jeſt or complement. Truly *Seneca* uſed not a leſs expreſſion of that kind to him, when he began his books *de Ira*, with *Exegiſti a me, Novati, ut ſcriberem quemadmodum ira poſſit leniri*, &c. *Exigere* is *actus domini*, as *exigere tributum, vectigal*, &c. In moſt familiar language I have thus poured out my fancies to you, which I know you will, in your excellent goodneſs and judgment, look upon with gentle pardon. So that if *Gallio* in the *Acts* were either of them that had ſuch relation to the *Seneca*'s, I ſuppoſe it to be moſt probable it was this *Novatus*.

To Dr. Langbaine.

IN N° 854. of Mr. *Aſhmole*'s books, *pag.* 294. is this written by Mr. *Aſhmole*. "In the "year 1648, at the *Greyhound* in *Foreſt-ſtreet* "in *Cheſter* (upon the digging a cellar) was "found the antient altar-ſtone here deſcribed.

	Feet.	Inches.
The length of the ſtone is	3	0
The breadth at the top	1	4
From the top to the inſcription	1	2
Breadth of the inſcription	0	10

* Vid. Annalium part. poſt. loco ſupra citato.

P. 295. That inſcription of *Cheſter* I think I have received by five or ſix hands: And this which you have is agreeable in ſubſtance (they being written from the ſtone,) ſave that your EIVPIVS is ELVPIVS.

It is true, *Tanarus* I think occurs no where elſe. But conſidering the ſlips of cutters or the ſoon uſual miſtaking to ſuch a degree of a name, though there might be a *Jupiter Tanarus* as well as another, (and I cannot doubt but ſuch additional names were multiplyed to many of the gods, that appear not now in books, there being ſo many of them loſt) yet probably enough this might be *Jupiter Taranis*, who in *Lucan* is a *Gauliſh* and ſo a *Britiſh* god, (and in ſome copies *Taramis)* as it is thought from *Taran* (cafiet ſo let ſlip with a little anagram) in *Welſh*, *Thunder* and to *Thunder*. For GVNTA I am yet at a nonplus, &c.

Your moſt affectionate Friend,

Dec. 14. 1653. J. SELDEN.

To his excellency the Lord Whitlocke, *Lord Embaſſador from the ſtate of* England, *&c. to her Majeſty of* Sweden.

My Lord,

YOUR excellency's laſt of the 3[d] of your *February*, brought me ſo unexpectable a plenty of the utmoſt of ſuch happineſs, as conſiſts in true reputation and honour, as that nothing with me can equal or come near it. Firſt that her moſt excellent Majeſty a Prince ſo unparallel'd and incomparable, and ſo juſtly acknowledged with the height of true admiration by all that either have or love arts, arms or other goodneſs, ſhould vouchſafe to deſcend to the mention of my mean name and the inquiry of my being and condition, with ſuch moſt gracious expreſſions. Next that your excellency whoſe favours have been ſo continually multiplied on me, ſhould be the perſon of whom ſuch inquiry was made. All the danger is, that your noble affection render'd me far above myſelf. However it neceſſitates me to become a fervent ſuitor to your excellency, that if it ſhall fall out, that her Majeſty and you have again leiſure and will ſpeak of any ſuch trifles as I am, you will be pleaſed to repreſent to her Majeſty my moſt humble thanks and my heart full of devotion to her, of which too I ſhall ſtudy to give if I can, ſome other humble teſtimony. God ſend her moſt excellent Majeſty always her heart's deſires, and the moſt royal amplitude of all happineſs, and your ſelf a good diſpatch and ſafe and timely return.

Mart. 2. 1653.
Whitefriers.

My Lord,
Your Excellency's
moſt obliged and
humble Servant,
J. SELDEN.

P O E M A T A.

Ad v. cl. Ben. Jonſonium, carmen protrepticon.

RAptam Threicii lyram Neanthus
Pulſet; carmina circulis Palaemon
Scribat; qui manibus facit deabus
Illotis, metuat Probum: Placere
Te doctis juvat auribus, placere
Te raris juvat auribus. Camoenas
Cum totus legerem tuas (Camoenae
Nam totum rogitant tuae, nec ullam
Qui pigre trahat oſcitationem,
Lectorem) & numeros, acumen, artem,
Mirum judicium, quod ipſe cenſor,
Jonſoni, nimium licet malignus,
Si doctus ſimul, exigat, viderem,
Sermonem & niridum, facetiaſque
Dignas Mercurio, novaſque gnomas
Morum ſed veterum, tuique juris
Quicquid dramaticum tui legebam
Tam ſemper fore, tamque te loquutum,
Ut nec Lemnia notior ſigillo
Tellus, nec macula ſacrandus Apis,
Non ceſto Venus, aut comis Apollo,
Quam muſa fueris ſciente notus,
Quam mula fueris tua notatus;
Illa, quae unica, ſidus ut refulgens
Stricturas, ſuperat comis, minorum:
In mentem ſubiit Stolonis illud,
Lingua Pieridas fuiſſe Plauti
Uſuras, Ciceronis atque dictum,
Saturno genitum phraſi Platonis,
Muſae ſi Latio, Joviſque Athenis
Dixiſſent. Fore jam ſed hunc & illas
Jonſoni numeros puto loquutos,
Auglis ſi fuerint utrique fati.
Tam, mi, tu ſophiam doces amoene,
Sparſim tamque ſophos amoena ſternis.
Sed, tot delicias, minus placebat,
Sparſis diſtraherent tot in libellis
Cerdoi caculae. Volumen unum,
Quod ſeri Britonum terant nepotes,
Optabam, & thyaſus choruſque amantum
Muſas hoc cupiunt, tui laborum
Et quicquid reliquum eſt, adhuc tuiſque
Servatum pluteis. Tibi at videmur
Non tam quaerere quam parare nobis
Laudem, dum volumus palam merentis
Tot laurus cupidi repoſta ſcripta;
Dum ſecernere te tuaſque muſas
Audemus numero ungulae liquorem
Guſtante, ut veteres novem ſorores
Et Sirenibus & ſolent cicadis;
Dum & ſecernere poſſe te videmur,
Efflictim petimus novumque librum,
Qui nullo facet haut petatur aevo,
Qui nullo facer exoleſcat aevo,
Qui curis otcat tuis ſecundis;
Ut nos ſcire aliquid ſimul putetur.
Atqui hoc macte ſies, velutque calpar,
Quod diis inferium tibi ſacremus,
Ut nobis bene ſit; tuamque frontem
Perfundunt ederae recentiores
Et ſplendor novus. Invident coronam
Hanc tantam patriae tibique (quanta
Aeternum a merito tuo ſuperbum
Anglorum genus eſſe poſſit olim)
Tantum qui penitus volunt amoenas
Sublatas literas, timentve lucem
Jonſoni nimiam tenebriones.

J. SELDEN, J. C.

Ad Arcturium Hopton annis etiamnum juvenilibus homine libero vere dignis ſtudiis oppido quam inſignitum, carmine Phaleucio ὡς ἐν τύπῳ encomium.

AN, quem Patricius docebat olim
Jam tu [a] Maccius? An ſcholae [b] vetuſtae
Es Maugantius? Inſulaene Glaſti,
An [c] Melkinus? An aemulus Bladudi
Madulphi [d] monachus? [e] Robertus an tu

[a] Scholar to the Iriſh ſaint, wrote of Genethliaque Judgments; lived under *Vortiger* about CDLX. *Bal.*

[b] A great mathematician, preſident of the publick ſchools (which for thoſe times were as our now Univerſities) at *Caer leon* in *Monmouth*, not inſtituted by *Arthur*, as *Cay* in his antiquity of *Cambridge* ſuppoſes, but long after: Otherwiſe how could there have been CC. ſtudents there, about the *Saxons* arrival? As is witneſſed in *Camden*, out of *Alexander Eſſebienſis*. Nor doth the *Monmouth Jeffrey* affirm, that he inſtituted any ſchool there, but only that he had, in the time of that pompous celebration of the *Round-Table-Order*, a ſchool of CC. philoſophers in this city, which were altogether in celeſtial obſervations, and aſtrology judicial. *Bale* puts all this at *Cheſter*, but upon warrant of the Britiſh ſtory (which in ſome things is ſeriouſly to be regarded) it ſhould be at *Caer-leon* upon *Uske*, ſtyled *Iſca Leg.* II. *Aug* in *Surita*'s *Antoninus*, which may perhaps be meant by *Ptolemy*'s *Ἀργ...* *...* although he places it in another people. He flouriſhed under *Vortiger*.

[c] Otherwiſe *Mevinus*, a monk of *Glaſtenbury* in *Somerſet*, an aſtrologer in *Vortiger*'s reign.

[d] *Elmer* foreign writers call him, ſo ſtudious in curioſities, that he adventured the imitation of *Dedalus*, and the Britiſh *Bladuds* flying, but with no leſs miſfortune. About the Confeſſor's time was he a monk of *Malmesbury* [f] in *Wiltſhire*, ſo called from *Madulph* a *Scot*, or *Scoto-Hibernus*, who (with *Adelm* his ſcholar) diſputed and wrote about the great controverſy of celebrating the true Paſſover in its true time.

[e] *Robert*, ſurnamed *Groſſe-teſt* biſhop of *Lincoln*, under *Hen* III. beſides his mathematick ſufficiencies, which remain teſtified in his *Computus*, *Higden*'s *Polychronicon*, and elſewhere, ſpent ſeven years labour in framing a Braſen head, which (as *Orpheus* [e] his did in *Lesbos*) ſhould

——————— tell,
Of ſuch things as befill,
And ſeven years buſineſſe
He layd, but for the lacheſſe
Of half a minute of an houre
Fro firſt he began laboure,
He loſt all that he had do.

Such a piece of magick performed is by an old monk affirmed [g] of *Gerebert*, (afterward pope *Sylveſter* II.) compoſed *Certa*, at

[f] Bal Cent 2. Leland. Malmesburienſ Lib 1. cap 2. Camd. Matth Paris in Hen III. [e] Philoſtrat. in Ἡρωικ. J. Gower. in Confeſſ. Amantis lib 4. [g] G Malmsb de geſt. reg. lib. 2, cui Gerebertus iſte (contra quam alii) eſt Joannes PP. XV.

Perdoctus

3

Perdoctus Capito? Tibi an [f] Bachoni
Anne eſt [g] Limnocharis remiſſa, [h] Bedae,
[i] Suiceti, anne anima eſt uti olim Homeri,
Cantori Rodio? Magis matheſi
Credam Pythagorae, tot inter alti
Φῶτας cum ingenii tot, ante pleros,
Artis ſymbola patriae, tibique
Sic dentur mutuo, prius docendo
Quam, Arcturi, poterant recens oborto.

J. Selden e Soc. I. Templ.

In Bucolica G. Brown. Quod, per ſeceſſus ruſtici otia, licuit ad amic. & bon. lit. amantiſſ. Anacreonticum.

Κάλλος σὺ Κυθέρεια,
Σὺ, Κύπρις Διὸς, ἦθος
Ἐμνήστευσαν, Ἱερεύς.
Τῇ ζυμπράξαν Ἔρωτες.
Ταῖς σὺν Παλλάδι Φοῖβος.
Τῆς Μούσαι περικατήχειν·
Ταῖς σὺ δοῦλος ὑπάρχεις·
Τῆς ἐμὴν αἰκούσης.
Ὦ γὰρ ἐπ' ἀνέραστος
Ψυχὴ, ἐσαιε τῆμεν
Φθέγγοσ', αὐτῷ ἐπαν)
Ὃς προσβλέποντ' Ἔρωτας.
Μούσαις, κ' Ἀφροδίτη
Πρέπτος, τῶν πολλακις.
Νέοταξ ἀμφοτέροισιν
Οὕτως ἐστὶ φίλος.

Ad amoris numina.

QUIN voſtrum Paphie, Anteros, Eroſque
Ut regnum capiat mali quid, abſit!
Venus, per Syrium nimis venuſtum!
Amplexus teneros, pares, ſuäves
Pſyches, per, tibi, baſiationum
Eros quantum erat! Et per Anterotis
Felices animas! Periclitanti
Obteſtor, dubiaeque conſulatis
Rei voſtrae! Miſerum magis favete
Languori, miſerum favete amantum,
Divi, cordolio! Quod eſt amatum
Ictu proprii ferite pectus!
Ictus quin ſit ab aurea ſagitta!
Ortas ſpe placita fovere flammas!
Ortis quin ſimiles parate flammas!
Suas gnaviter ambiant [k] Neaeras!
Et caurim laciant ſuos Neaerae!
Dextras ſternuite adprobationes!
Adſuetis detur oſculum labellis!
Et junctis detur oſculum ſalivis!
Tui nectaris adde, diva [l], quinctam.
Conturbet tremula libido linguae,
Ne quis baſia [m] faſcinare poſſit!
Morſus mutua temperet voluptas!
Dormitis, nimiumque defuiſtis
Procis, atque adamantinis puellis.
Iſthaec proſpiciens tibi, Cupido,
Audax admonui. Tuas Apollo,
Deuſque Arcadiæ, Minerva, & Hermes
Supplantant Veneres. Marinus arcum
Tendit, quin jaculis tua pharetra
Surreptis petimur. Camoena texit
Cantu daedala, blandulum Aphrodites
Ceſtum, & inſidias plicat. Minervae
Buxus, Mercurii chelys, cicuta
Fauni, dulce melos canunt. Erota
En, olim [n] docuit, plagas eroti
Jam tendit, juvenis, poeta, paſtor.

as he ſays, *inſpectione ſyderum, cum videlicet omnes Planetas exordia curſus ſui meditarentur*; which how you can underſtand, unleſs, either when they are all in thoſe points wherein the [4] *Thema Mundi* imagination of ſome ancients (true calculation cannot through uncertainty of Chronography) placed them, or elſe when by Parallax they are (ſuch I mean, as may, the five leſſer) in point of their ſecond ſtation at once, (a ſyſtem perhaps too rare to find) I confeſs I know not.

¶ [f] *Roger Bacon* in time of *Edward* I. doctor of divinity in *Paris*, and a *Franciſcan* in *Oxford*, a *Dorſetſhire* born gentleman, whom it pleaſes *Bale* [5] to ſtile, *Profligator, & Magus Necromanticus, non in virtute Dei, ſed operatione malorum ſpirituum*, and *Wier* reckons him among his *Deploratae ingenii homines*; but that great clerk M. *J. Dee*, long ſince, promiſed his apology. Notice, that the world hath of him, proceeds for the moſt part, from his chymick doctrine, for which *Wearchadumiſts*, and *Spagiriſtick* writers commonly vouch him. But his works were divers, both mathematical, phyſical, and theological [6]. Of ſome of them copies are extant in *Peter-Houſe*, and *Bennet-College* in *Cambridge*, ſome in private hands, and in *Pembroke-Hall* library, the titles of ſome of his ſpecial treatiſes, (not mentioned by *Bale* or *Geſner*) *De prolongatione vitæ*, *Antidotarium ejuſdem*, *De graduatione medicinarum*, (in ſome of which I preſume his report was of *Artephius*, whom he affirmed [7] to have, by art applied to nature, lived a thouſand years) remain in the frontiſpiece of a volume, the books themſelves being unhappily ſeiſed by plagiary harpies. And queſtionleſs ſpight and ignorance (frequent enemies to learning and art) have deprived poſterity of no ſmall benefit by miſ-cenſuring what they underſtood not. Howſoever to others, in this learned Fryer it hath been too manifeſt, all whoſe works fairly written, and well bound, were, by religious pretending ſcioliſts, damn'd as diveliſh, with long nails through them faſtned to deſks in the *Franciſcans* library in *Oxford*, and there among duſt and moths conſumed [8], being ſuſpected of hereſie, he was committed to priſon by *PP. Nicholas* 4. [9].

[g] *Adam de Mariſco* (pardon me that for the verſe he uſurps a name of *Homer*'s [10] kingfrog) familiar friend to *Robert Groſſe teſt* [11], both commended for mathematicians, by frier *Bacon*, to P. *Clement* IV. of *Somerſet* [12] by birth, by profeſſion a *Minorit*, or *Franciſcan* in *Oxford*.

[h] For his learning and gravity furnamed *Presbyter Venerabilis*, born at *Jarow* upon *Tine* in the biſhoprick of *Durham*, ſpent his life in letters under *Benedict*, or *Bennet*, furnamed *Biſhop* [13], an Engliſh gentleman of birth, and abbot of *Weremouth* (which founded that abbey, and another at *Jarow*, as one, and firſt of all brought builders of ſtone work, uſe of glaſs windows, painting and ſuch like into *England* from *Rome*, whither he travelled five ſeveral times) and *Ceolfred*'s ſucceſſor; wrote *de temporibus, computo*, and other univerſal learning. Never (as ſome think) liv'd out of his native territory, nor by any likelihood ever profeſs'd at *Cambridge*, as is gueſs'd at by *Harriſon* and [14] *Cay*, upon argument drawn from a cottage there called *Bedes-houſe*, no more than *Anaximander* and *Anaxagoras* upon *J. Lidgat*'s teſtimony, or than [15] *Bellerophon* was an *Oxford* man upon occurrence of an unknown place there titled *Bellerophontis Curia* in the book of S. *Frideſwid*'s monaſtery, or than that *Bede* and S. *Colman* lived, or were buried (with other old wives tales of them) at *Boſeham* in *Suſſex*, as without warrant, the vulgar there have a tradition. *Malmesbury* buries him in the abbey of *Jarrow*. *Sed modo*, ſaith he, *cum beato Cuthberto Dunelmi ſitum fama confirmat*.

[i] *Roger Suiceth*, [16] firſt inventor of the art Calculatory in diſputation wherein *multiplicatis particulis negativis & trajectis per eſſe & non eſſe, calculo*, (which was beans and peaſe) *opus erat, quoties erat, diſputandum*. The worth of this ſubtile doctor, *Cardan* and his moſt penetrating antagoniſt *Scaliger*, enough blazon: Nor do the titles of *Cavillationes*, and *Quisquiliæ Suiceticæ* in *Vives*, and *Pic. Mirandula* much detract from him. He was author of an *Ephemerides*, and other of that nature, beſides a book of the art Caballiſtick. *Oxford* was his univerſity, and under *Ed.* III. as is thought was juſtly prov'd of him.

[k] Amica, Domina (noſtro idiomate amatorio, *Miſtreſs*) & Neaera ſunt unſynonyma, Prudentio, ante alios, Peri Steph. hymn. 12. & alicubi. v. ſi placet & Joſ. Scaliger. ad 3. Tibulli.

[l] Horat. Carm. 1. od 13.

[m] Ne ſcilicet quis pernumeraret. Finitus n. & notus numerus faſcino, apud Veteres obnoxius. Idque in baſiis obſervatum habes, apud Catull. Carm 5. & 7.

[n] Amor a paſtore omne genus Muſices olim edoctus. Bion Idyll. 3.

[4] De themate mundi conſule Petrum Alliacenſ. ap. Picum Mirand. adverſ. Aſtrolog. lib. 5. cap 9. & v. Jul. Firmic. [5] Bal. Cent. 3. De præſtig. Dæmonum lib. 2. cap 4. [6] Th. James in Eclog. Oxonio-Cantabrigienſ. lib. 1. [7] Leo Suav. in compend. philoſ. Paracelſ. & ad Paracelſ. lib. 1. de vita longa. [8] J. Twin de reb. Albion. lib. 5. [9] Laur. Humfred præfat. ad Jeſuitiſmum. [10] Homer. Βατραχομ. [11] Br. Twin. apud Oxon. lib. 3. [12] Camden in Brigant. Malmesbur. lib. 1. de geſt. reg. cap. 3. Henric. Huntingdon. lib. 4. Bed. in Epit. hiſt. Anglic. [13] Bed. l. 1. hiſt. Anglic. cap. 14. Malmeſ. de Pontific. lib. 5. Bal. Cent. 2. Hiſt. Dunelmenſ. & Twin. apolog. 2. [14] Cai. Antiq. Cantabrig. lib. 1. [15] Br. Twin. apol. 3. [16] J. Sarisb. in Metalogic. lib. 1. cap. 3. Bal. cent. 2. Geſner. bibl. [illegible].

Iſthaec

Iſthaec proſpiciens tibi, Cupido,
Audax admonui. Fave Cupido.

By the ſame.

SO much a ſtranger my ſeverer muſe
  Is not to love-ſtrains, or a ſhepherd's reed,
But that ſhe knows ſome rites of *Phoebus* due's,
  Of *Pan*, of *Pallas*, and her ſiſters meed.
Read, and commend ſhe durſt theſe tun'd eſſaies
  Of him that loves her (ſhe hath ever found
Her ſtudies as one circle.) Next ſhe prays
  His readers be with roſe and myrtle crown'd!
No willow touch them! As his* baies are free
  From wrong of bolts, ſo may their chaplets be!

J. SELDEN, Juris C.

Ad v. c. Th. Farnabium de Lucano perpetuis illius notis explicato & in lucem jam prodituro.

DUM vatum Genios chorus ſororum
  (Vatum queis veteris perennet aevi
Nomen) Caſtalu ad caput liquoris
Accitos, monuit parare lucem
Tutelis reliquis, ne ſingularum
Nodoſae tenebrae diu morentur
Lectores timidos, retardat anceps
Quos ſeu carminis ordo, ſeu vetuſtas
Docto emblemate turbet involuta:
Haut eſt ingenio repertus alter,
Farnabi, potior, ſcientiorve,
Aut priſcae hiſtoriae poëticeſve,
Cui mandetur honos vices gerendi
Tutorum, & tenebris faces parandi,
Quam tu, cui veteres reconditique
Ritus ex adytis patent, & omnes
Theſauri ſophiae nimis reducti.
Muſarum ergo tuum petunt, ſacrantque
Excepti hoſpitio, nec inde cedunt;
Quin, nacti penetral, ſimul ſecundant
Votum Pieridum, tuo labore
Uſi ac aſſiduo tibi viciſſim
Adſtantes taciti docent miniſtri.
Sic ſe res habet & palam loquemur;
Quid tu diſſimulas? Parum videmus
Si his non auſpiciis mage imputamus
Tuis quam ſtudiis, quod aut Aquinas
Quodve alter ſatyra reductiori
Qui torquet, radiis tui coruſcent
Solis, nec lateant, ſaleſque acuti
Quos jactat ſalo; quodque ſic cothurno
Reddatur ſua lux, & a ſalebris
Quod Pharſalica bella detonantem
Jam purges: Genios quis audet ipſos
Suggeſſiſſe tibi probus negare?
Tantum non Genios videmus ipſos.

J. SELDEN, J.C.

To his worthy friend Michael Drayton.

I Muſt admire thee (but to praiſe were vain
  What every taſting palate ſo approves)
Thy martial *Pyrrhick*, and thy *Epick* ſtrain,
  Digeſting wars with heart-uniting loves,
The two firſt authors of what is compos'd
  In this round ſyſtem all; it's antient lore
All arts in diſcords and concents are clos'd
  (And when unwinged ſouls the fates reſtore
To th' earth for reparation of their flights,
  The firſt muſicians, ſcholars, lovers make
The next rank deſtinate to *Mars*'s knights
  The following rabble meaner titles take)
I ſee thy temples crown'd with *Phoebus* rites,
  Thy bay 's to th' eye with lilly mix'd and roſe,
  As to the ear a *diapaſon* cloſe.

J. SELDEN.

ΕΙΣ τὴν ΣΑΜΟΥΗΛΟΥ τοῦ ΠΟΥΡΧΑΣΟΥ ΑΠΟΔΗΜΙΑΝ.

ἩΕρμῆς, Λιβύης, περάτης πέρα, κ' Ἀσίδος αἴης
  Γράμματ' δ' ἐς ἀμφιλαφῆ νῦν καλάπασιν ἴχει.
Ὠγυγίων τε νέων τελετῶν τε τρόπων κ' ἑορτῶν
  Μοχθῶντες σποράδην σκιδναμένων μέμαμεν·
Γραψάμενω σποράδην στεφανίσκους τῆδε φέρεσκον
  Οἱ μὲν ἀπειρέσιοι, κ' ἀλλοδαποὶ, μέροπες.
Εὖ μάλα συνθεὶς Πυρχάσος ταῦτα Βρετανοῖς
  Καὶ λιγέως ἀείσε. τῷ στέφος εὖ πέσοι.

Jo. Selden, J. C. e Soc. Int. Templi.

In epigraphen Jani Anglorum carmen.

QUiſnam io muſſat? Poſuiſti Enyo
  Arma; jam doctos Iber haut Batavos
  Marte turbat; foedere jam Britannus
    Continet orbem.
Cluſium audax quis reſerat latentem?
Falleris. Diae Themidis recludo
Intima. Haec porta melius ſerata
    Pandit, Eamus.

J. S.

To that ſingular glory of our nation, and light of *Britaine*, *M. Camden* Clarenceux.

ὨΓυγίων ἵστορος, τίμιον καύχημα Βρετανῶν
  Πᾶσι παρ' εὐδοκίμοις εὐδοκιμοῖς τ' ἀγαθοῖς.
Πᾶσι παρ' Ἰδμοσυνῆς βάσανος, Καμδῆνε, τελήεις
  Ὡς Λογγῖνος ἔλεν, ὡς κ' Ἀριστοφάνης.
Ἡμετέροις ἐληλυθ πόνοις· καθορῶντες ὑπέδεξ
  Σὺ μὴ μεμφομένη, θαρσαλέως καθορῶ.

J. SELDEN.

ΕΙΣ ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΟΝ ΗΡΩΩΝ, *τῶν ἐν τέλει εὐδοκιμηστάντων ὑπὸ φιλτάτου κ' φιλοπονωτάτου* ΙΩΑΝΝΟΥ *τοῦ* ΣΙΑΟΔΟΥΝΟΥ *συλλεχθὲν κ' ἐκδοθέν.*

ἈΝτολίη τε, δύσις τε, μεσημβρίη, ἠδὲ κ' ἄρκτος
  Πρὸς σὲ πατήθησαν σεῖο, φίλε, παντοδαπεῖς;
Ἠύτε Πηνελόπης πόσις ἀγχινόοιο πλανηθεὶς
  Ἔδρακες ἀνθρώπων ἄστεα κ' φρὴν ἔγνως;
Μᾶλλον ἀριθμήσας πάσης κοσμήτορας αἴης
  Πορφυρόβλαστος ἐμοὶ ἔσσεται αὐτοκράτωρ.
Ἀνδρῶν ἡρώων κοσμῆτορ δῖε Ἰανε,
  Καὶ θάλος ἰθυδίκου γνήσιον εὐνομίης,
Σοὶ πέρι ἡρώων ἀντάξιος ἐσθλὸς ἄωτος
  Τῆς πολυκαισαρίης, τῆς πολυκοιρανίης.

ΑΡΚΤ. ὁ ΛΩΣΤΟΣ.

* Bays (fair readers) being the materials of poet's garlands (as myrtle and roſes are for enjoying lovers, and the fruitleſs willow for them, which your inconſtancy, too oft, makes moſt unhappy) are ſuppos'd not ſubject to any hurt of *Jupiter*'s thunderbolts, as other trees are.

INDEX locorum Scripturae Sacrae quae in ſecundo volumine vel citantur, vel explicantur.

Genesis.

Cap.	Ver.	Pag.
i	5	972
	26	1200
	28	1196
ii	2	1446
	13	814
	24	540
iv		vii 1499
	21	1496
	ult.	227
v		1445
	18	1443
	19	1443
	20	1443
	25	1443
vi	8	1446
viii		1495
ix		971
	2	1195, 1200
	26	17
x		62, 698, 1212
	2	255
	5	1196
	6	815
	19	1199
	21	220
	25	1196
	32	1196
xi		354, 1445
	12	1443
xiv	3	1254
	5	345
	13	220
xv	3	60
xviii		881
xxi	10	11
xxii	2	321
xxiii	9	602
xxiv	10	214
	45	659
	60	626
	65	756
xxv	1	8
	5	21, 17
	6	11
	31	16
xxviii	7	214
	18	310
xxx	3	552
	27	347
xxxi		237
	19	279
	47	219
	53	385
xxxiv	31	790
xxxvi		316
	38	327
xxxvii	25	13
	36	16
xxxviii		63
	8	582
	24	756
	15	790
	18	1558
	29	756
	24	734
	26	660
xxxix	1	13
	5	347
xl	42	660
xliii	32	304
xlvi	*ult.*	305
xlix	3	20
	19	274
l	23	552

Exodus.

Cap.	Ver.	Pag.
ii	10	14
iii	15	332
	16	590
	18	590
iv	29	590
vi	3	332
	20	30
vii	7	32, 84
viii	26	304, 305, 733
xii	21	590
xiii	2	20, 21
xiv	1	291
xviii	2	808
xix	1	302
	15	302
xxi	2	48
	4	552
	6	753
	9	711
	20	610, 711
	11	712
	14	182
xxii	16	593
	28	971
xxiii	13	viii
	26	302
	32	158
	33	377
xxiv	1	33
	4	83
	5	83
	18	302
xxviii		182, 282
	21	1558, 1559
	36	1558
	40	183
	42	183
	43	122
xxix		194
	6	186
	7	194
	24	280
	29	191, 192
xxx		192
	23	300
	33	195
xxxii		293
	4	306
	6	299
	18	299
	20	299
	24	293
xxxiv		638
	13	344
	15	792
	16	158
	19	19, 344
	20	19
xxxv	21	632
	22	631
	25	726
xxxviii	8	749
xxxix		1559
	17	634
	27	186
	30	186

Leviticus.

Cap.	Ver.	Pag.
i	15	280
iii		302
v	8	280
vi		302
	20	197
	22	193
viii		192
	9	186
	12	194
	27	280
	33	191
ix	1	590
x	6	177
xii	2	718
	5	718
xiii		753
xv	19	718, 756
xvi		182, 236
	4	188
xvii	7	236, 792
xviii		9, 155, 158, 578, 609, 794
	2	313
	4	886
	6	535, 539, 541, 543, 547
	7	544
	8	540
	9	544
	10	544
	11	545, 548, 551
	12	544
	13	544
	14	540, 545
	15	544
	16	37, 540, 544, 574
	17	544, 545
	18	535
	21	312
xix	10	728
	12	227
	20	158
	23	712
	29	379, 597, 734
xx	2	312
	3	312
	4	312, 792
	5	792
	6	286, 290, 792
	14	535, 547
	27	535
	19	535
	20	535
	21	535

INDEX locorum S. Scripturae quae

Cap.	Ver.	Pag.
xxi		9
	2	541
	3	541
	7	555, 578, 790
	9	597, 704, 728, 733, 791
	10	177
	13	156, 555, 556, 561, 578
	14	578
	17	165, 170
	18	175
	22	175, 180, 198
	23	175, 541
xxii	20	170
	22	171, 175
xxiii		33, 622, 887
	25	446
	33	301
	34	301
xxv		38
	10	61
	25	38, 46, 568
xxvi	1	241
	6	241
	30	385
xxvii	3	753
	6	19

NUMERI.

Cap.	Ver.	Pag.
i	49	977
iv	3	167
v	5	452
	12	742
	13	579
	17	749
	18	756
	22	749
	27	749
	29	745
vi	5	177
	23	445
viii	24	167
xi	16	64
	26	438
xii	1	807, 814
xiv		48
	33	792
xv		110
	15	69
	20	756
	37	639
	38	212
xviii	4	152
xix		117
	2	145
	5	755
xx	25	190
	28	86
xxi	29	310
	30	395
xxii	29	610
	ult.	396, 1693, 1694
xxiii		309
xxv		307
	13	90, 147
xxvi		48, 49, 51
	51	55
	52	48
xxvii		xi, 52
	3	55
	4	35
	8	2, 42, 74
	9	30, 32
	11	41, 44, 59, 74
	18	436
xxix		622
xxx	4	718
	8	756
xxxi		307, 749
xxxiii	7	191
	34	348
	40	43
	41	43
xxxiv	3	1199, 1202
	6	1199, 1203, 1205
	7	1199
	11	1202
	12	1199
xxxv	12	192
xxxvi		xi, 44, 51
	7	43
	11	43, 546

DEUTERONOMIUM.

Cap.	Ver.	Pag.
i	4	348
	36	48
iii	14	43
iv		304, 960
	19	226
v	21	592
	23	590
vi		446, 524
	4	639
	7	212
vii		446
	3	37
	5	344
viii		451
ix	21	299
xi	13	446, 639
xii	3	344
xiii	1	773
	13	64
xv	12	48
xvi		622
	13	623
	14	623
	15	623
xvii	8	753
	9	63
	17	9, 562, 563
	20	153
xviii	11	xiii, 289, 290
xix	2	590
	15	775, 804
	18	704
xx	2	503, 192
	3	452
	5	627
	7	709
	8	710
	10	1194
xxi		xi, 889
	2	590
	4	753
	15	29
	16	22, 60
	17	17, 18, 20, 22
xxii		704
	3	713
	4	592
	5	27, 365, 1690
	7	592
	12	590
	13	702
	15	590
	16	605
	17	705
	22	728
	23	601, 728
	24	601
	25	593
	28	593
	30	535, 548
	50	635
xxiii		158
	2	9, 578, 1662
	3	569
	7	578
	8	578
	11	164, 181
	14	794
	17	597, 734
	18	791
	23	1202
xxiv		310, 800
	1	602, 760, 784
	2	759
	3	572, 1199
	4	753
xxv		xi, 36, 585
	1	734
	2	viii
	5	34, 55, 709
	6	35, 75
	7	157, 582, 590
	9	38, 571, 580
	28	595
	29	595
xxvi	19	452
xxvii	20	535
	22	535
	23	535
xxxi	9	592
xxxii		vi
	17	236
	40	v
	49	395
xxxiii	1	84
	10	1629
xxxiv	9	438

JOSHUA.

Cap.	Ver.	Pag.
i	ult.	64
xii	4	348
xiii	12	348
xvi		1200
xvii		51, 67
	4	56
	5	54
xx	17	307
xxii	17	307
xxiv	2	238, 385
	33	43

JUDICUM.

Cap.	Ver.	Pag.
ii	13	343, 354
vi	25	344
	28	344
viii		280
	21	868
	26	868
	33	310
ix	4	310
	46	310
x	3	43
	6	215
xi	2	12, 592
	5	592
	7	12
	35	89
	40	886
xii	9	564, 569
xiv	7	615
	8	615
	20	638

Cap.

in ſecundo Volumine vel citantur, vel explicantur.

Cap.	Ver.	Pag.
xvi	23	364
xvii	5	280
	7	31
	12	280
xviii	30	280
xx	28	89, 109

Ruth.

Cap.	Ver.	Pag.
i	11	36
iii	9	38
	13	39
iv	2	626
	6	568
	7	38, 585
	11	626

I Samuel.

Cap.	Ver.	Pag.
ii		90, 98
	10	11
	18	93
	27	91
	30	97
	31	94
iv	19	29
v		363
	4	356, 1695
vi		317
vii	4	343, 344, 346
viii	13	1694
	14	67
	15	1560
ix	8	616
xiv	3	92
	36	92
xvi	12	193
xvii	18	767
xviii	19	552
	25	618
xix		279
	3	290
xxi		94
xxii		94
	9	92
	18	93
xxiii	6	92
xxviii		282, 289
xxx	6	733
xxxi		346

II Samuel.

Cap.	Ver.	Pag.
iii	2	562
	7	8
v	13	7, 8, 563
vi	23	552, 563
viii		215
	17	94, 96
ix	7	8, 67
x		215
xi	1	1548
	12	1552
xii		767
	7	563
	8	67, 571
	31	315
xv		96, 563
	27	102
xvi		563
	8	67
xix	11	592
	26	67
xxi	8	8, 552

I Reg.

Cap.	Ver.	Pag.
i		193
	3	764
	4	764
ii		68, 98
	21	43
iv	5	638
v	4	358
vii	14	51
ix		315
xi		314
	5	342, 1694
	26	13
	33	342
xii		300, 347
	33	1539
xv	11	308
xvi		310
	2	327
xvii	1	91
xviii		341
	19	344
xix	18	1694
xx		316
xxi		343
	8	1558
	15	66

II Reg.

Cap.	Ver.	Pag.
i		374
ii	9	17
	21	959
v		388
x		327, 346, 1694
	20	327
xi		346, 1694
xii	2	105
xiii		881
xv		372
xvi		312, 881
	3	313
xvii		312, 343, 344, 346, 378
	17	313
	24	74
	31	314, 358
	32	252
	33	252
xviii		219, 1694
	18	108
	34	399
xix	2	592
	18	347
	ult.	388
xxi	3	231
	7	290, 343
xxiii		886
	5	231, 314, 393
	6	344
	7	344, 345
	9	180
	10	31x
	15	300
	30	190
	31	153
	36	153
xxiv	2	215
xxv	18	96, 103, 154

I Chronic.

Cap.	Ver.	Pag.
i	32	8
iii	1	562
iv	33	291
v	1	16
	26	792
vi		103, 106, 107, 110, 111
	3	32, 84
	8	105
	10	146
	28	95
	50	89, 96
	51	89
ix	20	89, 91
xii	27	94
xv	16	344
xvi	7	452
	71	345
xviii	16	94, 96
xix	6	215, 971
xx	2	305
xxiii	3	167
	11	386
	13	181, 376
	26	167
xxiv		153
	4	86
	6	89, 96
	7	127
	17	135
xxvii	5	94
	33	638
xxix	22	96

II Chronic.

Cap.	Ver.	Pag.
xi	21	564
xv		372
	16	308, 373
xix	11	106
xxi	3	1538
	3	153
xxiii	27	166
xxiv	2	105, 157
	20	107
	21	108
xxv	14	400
xxvi		107
	18	106
xxviii	21	300
xxx	10	106
	17	166
xxxiv		385
xxxv	13	452

Ezra.

Cap.	Ver.	Pag.
ii	62	160, 558, 559
iii	8	167
vi		xv
vii	1	105
	24	977
ix	10	37
x	3	552
	10	158

Nehemiah.

Cap.	Ver.	Pag.
vii	5	558
	7	448
	64	160, 558, 559
xii	1	111
	10	111
xiii	16	361
	23	223
	24	223
	25	158
	28	161, 179

Cap.

INDEX locorum S. Scripturae quae

Esther.

Cap.	Ver.	Pag.
ii	7	14
	8	9
	14	9
	15	14
iii	12	1558
viii	17	71
ix	31	753
x	1	1202

Job.

Cap.	Ver.	Pag.
xxxi	26	226
	27	226
	28	226
xxxvi	32	226
xxxvii	9	256
xxxviii	10	1257
	11	1257
	32	256
	33	1583

Psalmi.

Cap.	Ver.	Pag.
i	1	435
ii		226
x	3	458
xvii		956
xix	5	629
	ult.	449
xxiv	1	1201
xxix	3	xi
xxxvii	25	24
l	12	1202
li	15	449
lxxii	8	1200
	10	1202
	27	853
lxxiii	17	793
	27	792
lxxix	16	792
	17	793
lxxxii		971
lxxxix	25	1202
xciv	1	vi
xcv	4	1201
	5	1201
civ		1022
cv		309, 310
	21	293
cvi		312
	35	792
	39	792
cxiii		452
cxiv		452
cxv		452
	16	1201
cxvi		452
cxvii		452
cxviii		452
cxxvii	3	569
cxxxiii		195
	2	194
cxlvii	4	260

Proverbia.

Cap.	Ver.	Pag.
ii		794
iii	29	777
v		706
	5	794
	28	778
viii	29	1257
xi	17	59
xiii	22	42
xvii		1990
xviii		753
	25	751
xxi	1	216
xxii	10	758
xxvi	8	397

Ecclesiastes.

Cap.	Ver.	Pag.
i		317
ii	14	773
iv	13	238

Canticum.

Cap.	Ver.	Pag.
iii	11	634
iv	4	634
vi	2	706
	4	706

Isaias.

Cap.	Ver.	Pag.
iii		757
	21	631
viii		770
xv		311
	2	393
xvii		385
xviii		390
	2	391
xix		220
xxii	15	108
xxiii	3	302
	4	1201
xxxiv	14	350
xxxvi		219
	15	351
	19	399
	22	108
xxxvii		388
	1	592
	12	399
xxxix	1	394
xl	20	345
	26	260
xlii	12	348
xliv	14	345
xlvi		393
	1	325
l	1	766
liv		766
	6	778
lvii	5	343
lxi	10	633
lxv	4	317
	11	258
lxvi	17	317

Jeremias.

Cap.	Ver.	Pag.
ii	18	302
	28	329, 346
iii	1	573, 766
	6	766
vii		313, 314, 348
	18	380
	31	312
	34	626, 637
x	3	345
	16	332
xvi	9	626, 637
xix	1	592
	5	312, 314, 346, 1694
	79	218
xxv	10	626, 637
	26	394
xxxii		314, 347
	11	1558
	25	1694
	35	315, 346
xxxiii	11	626, 637
xlii	1	105
xliv		348
xlvi	16	362
xlviii		311
	1	393
	7	310
xlix	1	315
	35	399
l		394
	2	325, 346
li	39	395
	41	394
	44	325, 404
	57	395

[illegible] REN.

Cap.	Ver.	Pag.
v	15	634

Ezekiel.

Cap.	Ver.	Pag.
iv	13	343
vi		385
viii		386
	1	592
	14	389
	16	231
xvi	12	634
	17	347
	20	312
	21	312
	37	795
	38	733
	40	733
	51	792
xxi	21	281
xxiii	7	378
	37	312
	39	312
	47	733
	48	744
xxvi	16	1202
xxvii	34	1201
xxxviii	8	747
xliv	13	179
	18	634
	19	183
	20	177
	22	157, 556
xlvi	16	60
xlvii	20	1207

Daniel.

Cap.	Ver.	Pag.
iii		327
iv		327
	31	v
vi		404
	17	660, 1558
ix		124
xi	38	403
xii	7	v

Hoseas.

Cap.	Ver.	Pag.
i	2	792
ii		346
	8	346
	16	326
iii	4	281

Cap.

in ſecundo Volumine vel citantur, vel explicantur.

Cap. Ver. Pag.
iv 298, 345, 881
12 281, 792
13 308
vi 22 343
ix 308, 309
x 300
5 314, 347
xi 1694
2 346
8 1694
14 749
xiii 293
2 226

JOEL.

ii 26 629, 635

AMOS.

ii 367
iv 1554
v 26 315
ult. 396

JONA.

i 210

NAHUM.

iii 4 792, 795
8 1201

ZEPHANIA

i 4 314, 346
5 315

ZACHARIA.

i 4 1694
iii 5 634
ix 6 10
x 2 281
xiii 8 17

MALACH.

ii 13 777
15 777
16 766

I. ESDRAS.

iii 1202
iv 1202
2 1202
3 1202
vii 3 1202
4 1202
5 1202

II ESDRAS.

i 105

TOBIAS.

i 5 346, 1695
iv 12 45
vi 45
vii 628
14 1558
viii 628
xi 17 45

Cap. Ver. Pag.
18 45

JUDITH.

ii 7 1225
iv 111

SAPIENTIÆ.

xii 5 312
6 312
xiv 258
12 795
22 886
23 312
26 366

BARUCH.

ii 23 626, 637

SUZANNÆ.

16 592
50 592

I MACC.

ii 1 126
27 128
iii 48 230
viii 23 1533
ix 37 630
x 21 190
83 363
xiii 42 129, 1539
xiv 43 1539
xvi 24 148

II MACC.

i 19 196
ii 4 196
xii 9 772

SYRAC.

xxii 4 42
xxv 29 752
xxxiii 23 60
xxxvi 17 445
xliv 1200
xlv 10 252
24 110
25 153
l 1 115

MATTHÆUS.

i 18 614, 796
v 5 858
22 314, 826
29 314
31 762, 784
32 784, 809, 813, 824
40 689
vi 7 210, 244
ix 11 794
15 630, 638
23 723
x 17 956
xiv 765
xv 3 xiii
15 6
19 788
xvi 885

Cap. Ver. Pag.
xvii 24 616
xix 671, 751, 853, 858
3 768, 785
7 762
9 809, 813, 824
xxi 12 362
25 406
31 794
32 794
xxii xi
2 670
24 34, 576
xxiii 212
2 6, 142
3 xiii
4 772
15 xiii
16 ix
xxiv 27 386
41 726
xxv 10 630
xxvi 141
65 65
66 65

MARCUS.

i 19 752
ii 94
16 794
19 630
vi 765
vii 8 xiii
9 xiii, 124
x 2 730
4 762, 785
11 785, 809
12 765
xii 19 34, 579
xiv 124
53 141
xv 18 406

LUCAS.

ii 25 117
iii 2 137
v 1 1254
30 794
34 630
xii 13 16
36 630
xiv 8 630
xv 8 616
22 660
xvi 18 785, 809
xvii 853
xxii 66 592

JOHANNES.

i 1 525
12 15
ii 1 630
3 630
9 622
iii 28 687
iv 9 74
18 765
viii 11 728
x 31 733
xi 47 141
xviii 158

INDEX locorum S. Scripturae quae

Cap. Ver. Pag.

ACTA APOSTOLORUM

i 26 519
ii 29 434
iv 6 125, 159
v 2 644
34 771
vii 316, 434
43 314, 396
viii 434
27 812, 814
ix 434
29 524
37 211
xii 22 772
xv 1 818
20 794
24 819
xvii 18 230
23 248, 330
28 329
xviii 12 1713
xix 1569, 1571
14 125
21 434
31 1568
33 1111
xxi 2 217
3 217
20 818, 819
21 819
xxii 3 771
5 592
25 viii
xxiii 820
2 145
5 144
xxviii 11 400

Cap. Ver. Pag.

AD ROMANOS.

i 9 v
27 211
iii 2 xv
viii 17 3
14 15
xi 4 347, 1695

I AD CORINTHIOS

iv 9 210
v 793
vi 15 670
vii 688
3 712, 721
4 721
10 765, 820, 827
11 786
viii 5 329
x 20 247
xi 3 821
10 821

II AD CORINTHIOS

i 23 v
xi 24 viii, 706.

AD GALATAS

iv 5 15
7 3
30 11
vi 1 458

AD EPHESIOS

iv 1131

Cap. Ver. Pag.

AD EPHESIOS

v 661
22 661

AD COLOSSENSES

ii 18 285
iv 14 525

I AD TIMOTHEUM

iii 2 435
iv 3 810
v 17

II AD TIMOTHEUM

ii 5 210

AD TITUM.

i 7 435

AD HEBRÆOS.

i 7 1022
xii 16 16

II PETRI

ii 330

APOCALYPSIS.

iv 9 v
10 v
xv 7 v
xviii 23 626, 637

INDEX

INDEX Auctorum qui in ſecundo Volumine citantur, vel explicantur vel refutantur.

A.

R. Aaron Ben. Chiim. 58
Abelardus (Petr.) 10.6
Abarbanel 184. 194. 195, 581, 712, 808
Abdias Babylonius 345.
Aben Ezra 17, 32, 37, 59, 156, 194, 256, 274, 279, 283, 291, 387, 396, 706, 1206, 1552, 1691
R. Aben-Tybbon 6 6.
Abraham Ben Chaija 261, 348, 1157
Abraham Ben David 112, 149, 150, 290, 451, 769, 770
Abraham Salmanticenſis 108, 111
Abu Alchaſen Hali 262, 1206
Abulenſis 11, 6, 38, 40, 96, 807, 1204
Abul-feda 1160
Abu Walid Mahumed Ben Schecna MS. 519, 521
Accurſius 1049, 1104
Achmed Ben Magad MS. 62, 522
Achmetes 585, 646, 662, 787, 821, 1223
Acton (Joh de) 1099
Adamæus (Theodor.) 838
Adamannus Scotus 1132
Adelardus Monachus Bathonenſis 520
Admirallatu (MS de) 1381, 1390
Adrichomius (Chriſt.) xi
AElianus 360, 575, 649, 652, 1219, 1221, 1505
AEmana (Sepher) 399
AEmilius (Paul.) 981, 1393, 1399
AErodius (Petr.) 736, 738, 752, 821, 858, 1107, 1551
AEſchines 1194, 1546
AEſchylus 335, 365, 371, 1505, 1551
AEthiopæ Regum libelus 812, 815
Afflictus (Matth.) 1265, 1630
Africanum Concilium 842
Agathias 353, 358, 383, 585, 1063, 1254
Agobardus Lugdunenſis xxii
Agrippa (Corn.) 288, 289
Aimonius (Floriac.) 843, 1326
Albaſpinus (Gabr.) 689, 850, 1570
Albategnius (Maho.) 1161, 1279, 1280
Albericus Gentilis 38, 690, 705, 713, 763, 836, 843, 850, 910, 964, 984, 1003, 1046, 1098, 1205, 1239, 1251, 1255, 1264, 1358, 1374, 1375, 1409, 1678
Albertus Stadenſis 1272
Albiniaco (Phil. de) 1331
Albohazen Haly filii Abenragel 276
Albumazar 261, 265, 269, 283
Alcabitius 265
Alcæus 225
Alciatus (Andr.) 598, 737, 894, 1052, 1062, 1069, 1071, 1161, 1267, 1269, 1307, 14.6, 1481
Alcoranus xiv, xv, 3, 91, 92, 240, 292, 294, 295, 296, 297, 352, 377, 456, 457, 518, 521, 565, 566, 567, 572, 573, 727, 740, 741, 750, 757, 779, 780, 781, 782, 1197, 1259, 1260, 1521, 1557, 1560,
Alcuinus 1313, 1350, v. Malmesburienſis,
Aldretus (Bernard.) 223
Aldriſius (Aſheriph) v. Geographus Nubienſis.
Alemannorum Leges 842
Alemannus (Nic.) 1562
Alexander Aphrodiſienſis 1502, 1552
Alexandro (Alex ab) 645, 652, 654, 655, 876, 896, 899
Alfraganus 1160
Alhazen 818
Alpheſius (Rabbi) 19, 565 591, 617, 798
Alphonſus (Petr.) 565.
Alphonſus Piſanus 468, 470, 472, 507, 566
Alvarez (Franc.) 665, 811, 812, 1249
Alvredus Rex 598, 991
Amama (Siaxtinus ab) 10, 63, 712
Amaya (Franc. a) 836, 1051, 1052, 1268
D. Ambroſius 298, 305, 333, 413, 509, 510, 650, 665, 729, 797, 853, 1131, 1185, 1189, 1134, 1258
Ammianus Marcellinus 258, 340, 383, 441, 570, 758, 882, 892, 1303, 1305, 1554
Ammonius Alexandrin. 730, 1559
Anacreon 989
Ancyrana Synodus 849
Andocides 820
Andronicus Conſtantinop. 44
Annales Anglo Saxonici 1314, 1317, 1318, 1319, 1320, 1522, v. Chronicon
Annius de Viterbo 278, 882, 569
Anſelmus Archiep. Cant 513, 847, 1675,
Anthologion 398, 829, 1022
Antiochena Synodus 1029, 1612, 1634
Antoninus 407, 503, 1136, 1228
Antonius Monachus 598
Apollinaris (Sidonius) 667, 1063, 1296, 1297, 1305, 1310
Apollinarius 295, 310, 322
Apolodorus 357, 1491, 1491, 1493, 1504, 1522
Apollonius Rhodius 227, 233, 261, 303, 368, 382, 1491, 1522
Apoſtolicæ Conſtitutiones 848, 1411
Apoſtolius (Mich) 1491, 1493, 1503
Appianus Alexandrinus 1213, 1225, 1227, 1410, 1525, 1527, 1533
Appiu 666
Apulejus 73, 284, 333, 349, 353, 651, 1455, 1522
Archangelus 350
Arelatenſis Synodus 669, 849
Aquinas (Phil.) 10, 616
Aratus 329, 309
Arcudius Petr.) 440, 444, 664, 665, 856
Argentina (Tho. ab) 512
Argentræus (Bertrandus) 1165, 1245, 1265, 1650
Ariſtides 1121, 1227, 1278, 1499, 1501, 1534, 1545
Ariſtophanes 230, 345, 352, 365, 454, 592, 656, 734, 966, 1156, 1479, 1546, 1547, 1551, 1690
Ariſtoteles 48, 150, 251, 272, 333, 319, 355, 361, 403, 416, 522, 655, 712, 883, 889, 975, 982, 1012, 1210, 1214, 1251, 1254, 1256, 1638, 1480, 1481, 1496, 1500, 1502, 1521, 1527, 1546, 1549, 1551, 1560,
Arniſæus (Henning) 763, 1110
Arnobius 223, 247, 249, 284, 346, 347, 581, 648, 652, 1558
Arnobius Siccenſis 223
Arnoldus Abbas Lubecenſis 284
Arrianus 71, 72, 327, 368, 406, 454, 1539
Artemidorus 305, 360, 649, 656, 1561, 1563
Artopæus (Petr.) 888
R. Ascher 43
Aſſer Meneveuſ 916, 922, 924
Aſſerius (Joh.) 1313
Aſterius Epiſc. Amaſeæ 657, 853
S. Athanaſius 293, 318, 376, 381, 470, 504, 505, 507, 510, 512, 517, 523, 729
Athenæus 233, 303, 319, 359, 361, 362, 371, 383, 394, 595, 875, 966, 973, 981, 983, 1180, 1217, 1223, 1496, 1497, 1498, 1501, 1506, 1507, 1515, 1521, 1527, 1541, 1552
Athenagoras 363
Attaliata (Mich.) 659, 696, 735, 740, 838, 1064, 1100, 1237, 1555
Aventinus (Joh.) 1117
Averroes 416
Avicenna 454, 455, 456, 705, 758, 779, 780, 814, 1556
Auguſtinus x. 8, 14, 36, 61, 95, 118, 137, 220, 222, 247, 257, 259, 279, 280, 284, 288, 299, 310, 329, 334, 345, 354, 381, 509, 510, 657, 652, 658, 729, 737, 752, 804, 816, 853, 888, 971, 975, 979, 980, 1003, 1027, 1250, 1514, 1694
Auguſtinus (Antonius) 432, 463, 857, 1052, 1074, 1086, 1138, 1293, 1570, 1572, 1573
Auſonius 325, 336, 514, 1253, 1579
Azevedo (Alphonſ. de) 1077, 1119, 1243, 1265
Azo (Joh.) 1087, 1104, 1117
Azorius (Joh.) 13

B.

Baal Aruch 15, 222, 222, 587, 398, 514, 616, 654, 717, 724, 755, 772
Baal Hatturim 12, 41
Bachonus (Rog.) 283, 520, 1002, 1298, 1425, 1718
Baconthorpius (Joan.) xii, 1161
Bagnus (Blaſius) 422
Bainus (Lazar.) 1492
Baldus ICtus 984, 1118, 1247, 1258, 1267
Balduinus (Bened.) 585, 587, 588, 858, 1060, 1071, 1075, 1103
Balæus (Johannes) xii, 280, 461, 521, 731, 1048, 1076, 1081, 1084, 1114, 1124, 1132, 1144, 1145, 1148, 1152, 1153, 1154, 1165, 1169, 1171, 1174, 1175, 1595, 1598, 1599, 1601, 1624, 1661, 1716, 1718
Balſamon (Theod.) 290, 431, 440, 514, 588, 659, 661, 696, 821, 837, 839, 851, 855, 1064, 1236, 1550, 1555, 1556, 1611, 1631
Banbrigius (Joan) 233, 265
Barclajus (Gul.) 1549
Baronius 44, 137, 138, 140, 141, 289, 430, 431, 433, 462, 464, 465, 469, 498, 501, 507, 514, 517, 518, 523, 524, 528, 570, 571, 572, 576, 631, 666, 688, 690, 731, 758, 705, 809, 812, 828, 850, 835, 843, 845, 846, 854, 857, 1061, 1061, 1068, 1073, 1126, 1135, 1240, 1600, 1609, 1627, 1664, 1667, 1670
Bartenorius (Obadias) vi, 9, 14, 21, 24, 37, 58, 60, 113, 121, 139, 194, 446, 555, 560, 563, 573, 580, 604, 626, 633, 635, 707, 715, 724, 755, 771, 776, 1208
Barthius (Gaſpar) x, 72
Bartolus 1078, 1118, 1229, 1258
Baſilica 469, 589, 659, 694, 735, 737, 740, 752, 821, 837, 838, 1038, 1047, 1050, 1064, 1290, 1237, 1266, 1550, 1554, 1555, 1678
S. Baſilius 269, 661, 751, 766, 852
Baſilius Seleucienſis Epiſc. 821, 828
Baſingſtochius (Joan) 63, 871
Batricides (Saidus) 12, 13, 87, 88, 89, 91, 118, 149, 164, 238, 240, 321, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 440, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 470, 471, 499, 500, 505, 508, 510, 511, 512, 514, 515, 516, 523, 525, 1132
R. Bechai 8, 20, 30, 31, 42, 44, 59, 1206
Beda 36, 397, 469, 732, 809, 816, 844, 857, 856, 900, 902, 903, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 973, 991, 1027, 1031, 1048, 1126, 1131, 1133, 1134, 1135, 1136, 1137, 1138, 1311, 1349, 1489, 1665, 1718
Beka (Joh de) 1346, 1399, 1405
Belarminus 432, 690, 691, 730, 789, 858, 1010
Bellonius (Petr.) 566
Belordeus (Petr.) 1245
Beluga (Petrus) 1118
Ben Syra 778
Benjamin Tudelenſis 74, 281, 296, 300, 313, 314, 438, 814
Bereſhith Rabba 11, 26, 27, 638, 724
Bernardus Papienſis 1662
Beroſus 327, 357, 385, 395, 870, 879, 974
Berterius (Petrus) 432, 433, 671
Bertramus (Conr.) xi, 235

Ber-

a

Digitized by Google

INDEX Auctorum qui in Secundo Volumine

Bertrandus (Joh.) 1056, 1061, 1436, 1630
Beverocius (Joh.) 705
Beza (Theod.) 248, 730, 785, 794, 825, 818
Bignonius (Hieron.) 416, 713, 842
Binius (Marg.) 61, 451, 453, 463, 468, 500, 501, 693, 1138, 1600, 1601, 1609, 1675
Bion 591, 615
Biturgensis (Rudolph) 1138
Bivarius (Franc.) 101
Blancanus (Joſeph) 1515
Blaneus (Guil.) 18, 340
Bleda (Jacob) 686
Blondellus (David) 691, 1070, 1131
Blondus (Flavius) 1240
Bocerus (Henr.) 1118
Bochartus (Sam.) 222
Bochellus (Laur.) 17, 671, 699, 714, 1346
Bodinus (Joh.) 673, 888, 889, 892, 672, 987, 981, 991, 1008, 1077, 1119, 1211, 1258, 1261, 1630, 1678
Boerius (Nic.) 412, 740, 1261, 1273
Boethius (Hector) 1130, 1134, 1135, 1137, 1140, 1141, 1145, 1148, 1149, 1405, 1417, 1498, 1506, 1506
Bonacina (Mart.) 693
Bonatus 285
Bourcius (Henr.) 1053,
Bonfrerius (Jacob.) xi
Bonifacius 857, 1067, 1072
Bonus (Bened.) 1141
Boſius (Anton) 528
Boſtonus Burienſis 1151, 1154
Boterus (Joh.) 951
Bovius (Caro.) 463
Boxhornius (Zuer.) 1479
Bractonus (Henr. de) 15, 598, 680, 681, 682, 683, 698, 706, 735, 844, 898, 919, 927, 645, 928, 932, 941, 950, 990, 993, 994, 995, 1006, 1008, 1020, 1021, 1023, 1028, 1030, 1040, 1044, 1045, 1046, 1048, 1097, 1113, 1114, 1117, 1307, 1381, 1383, 1384, 1610, 1621, 1660, 1663
Bramtonus (Joan.) 697, 1182, 1318, 1322, 1633
Bremenſis (Adamus) 954, 988
Briſſonius (Barnab.) 364, 451, 645, 646, 869, 737, 752, 814, 1051, 1549, 1555
Britton 950, 990, 1014, 1040, 1041, 1048, 1083, 1117, 1187, 1621
Bromtonus v. Bramtonus
Brooke 1026
Bucerus (Mart.) 684, 685
Buchananus (Georg.) 875, 895, 928, 1130, 1135, 1141, 1145, 1146, 1169
Bucherus (Ægid.) 12, 526
Bucherus (Joh.) 1352
Bulialdus (Iſmael) 261
Bullarium 671, 1039
Burgundionum Leges 663, 842
Bullinger (Jul. Cæſ.) 1219, 1300
Busbequius (Auger.) 91
Burchardus (Wormat.) viii, 668, 850, 857, 856, 1037, 1070, 1678, 1683
Burgus (Petrus) 1417, 1418
Burlæus (Guil.) 1265
Burrhus (Joh.) 1417
Burtonenſes Annales 1097, 1109
Buxtorfius (Joan) viii, 332, 385, 438, 448, 452, 524, 568, 591, 635, 638, 706, 706, 772, 1692
Bzovius (Abrah.) 1159

C.

Cabedo (Georg. de) 1119, 1251, 1265
Cabotius (Sebaſtian) 1400
Cabotius (Vincent) 440
Cacheranus (Octav.) 1276
Cæpola (Barth.) 1204, 1240, 1241, 1253
Cajetanus (Cardinalis) 806
Cajus (Joh.) 880, 1027, 1166, 1218
Cajus Jctus 3, 822, 1210, 1579
Calderinus (Johan.) ii
Callimachus 244, 989
Calliſtratus 74, 921
Calviſius (Sethus) 1061, 1074, 1549
Camartus (Ægid.) 90, 92
Camdenus (Guil.) 272, 500, 502, 504, 845, 847, 878, 879, 880, 892, 894, 895, 897, 898, 899, 901, 910, 612, 917, 633, 934, 941, 945, 950, 651, 955, 972, 975, 985, 995, 999, 1001, 1004, 1026, 1026, 1029, 1036, 1037, 1038, 1130, 1132, 1136, 1144, 1146, 1155, 1165, 1166, 1259, 1279, 1189, 1299, 1303, 1304, 1305, 1311, 1317, 1324, 1350, 1352, 1375, 1385, 1366, 1387, 1403, 1405, 1408, 1413, 1621, 1670, 1671, 1675, 1677, 1716
Camerarius (Joach.) 129, 266
Caniſius (Henr.) 107, 1132
Cantacuzenus (Joan) 92, 570, 457, 523, 1229
Canutus Rex 681, 990, 993, 1005, 1006, 1029
Capacius (Jul. Cæſar) 1563
Capella (Martian.) 304, 651, 1496, 1500, 1507
Capellus (Jacob.) 61, 90, 123, 128, 179,
Capgravius (Joh.) 1154
Capiblancus (Franc.) 1240
Capito (Atteius) 453
Capito (Rob.) 63, 1107, 1716
Capitolinus (Jul.) 737, 897, 1271, 1436
Capitularia impp. 690, 897, 841, 842, 843, 1066, 1067, 1244, 1546, 1556
Capuanus (Victor) 731
Caranza (Barthol.) 463, 470
Cardanus (Hier.) 783, 967, 965, 1285
Carpzovius (Bened.) 1053
Carthaginenſis Synodus 692, 839
Caſas (Bartholomæus de las) 1219
Caſaubonus (Iſaac) 44, 71, 104, 130, 136, 138, 207, 295, 340, 346, 433, 586, 587, 585, 649, 1261, 1214, 1218, 1224, 1499, 1509, 1517, 1527, 1510, 1528, 1539, 1541, 1546, 1573, 1627, 1631
Caſaubonus (Meric.) 250, 587
Caſmannus (Otho) 888
Caſſianus 1667
Caſſiodorus 384, 477, 570, 1154, 1254, 1555, 1569
Caſtaldus (Andr. Piſcara) 671
Caſtaldus (Reſtaurus) 1118
Caſtelanus (Petrus) 652, 1493
Caſtro (Alph. a) 811, 856
Caſtro (Leo a) 376
Caſtro (Roder. a) 705
Catharinus (Ambr.) 886
Cato 248, 332, 455, 589, 734
Catullus 352, 651
Catumſyritus (Jo. Bapt.) 440
Cedrenus (Georg.) ii. 87, 44, 61, 137, 149, 233, 237, 239, 241, 260, 265, 326, 328, 367, 368, 371, 392, 500, 519, 1199, 1224, 1514, 1693
Cellotus (Ludov.) 413
Cenſorinus 233, 286, 1479, 1483, 1516
Cerda (Ludov. de la) 606
Ceſtrenſis (Ranulph) 973, 1144, 1155, 1175, 1176
Chalcedonenſis Synodus 143, 431, 468, 851, 1228, 1235
Chariſius (Arcad.) 1047, 1055
Charondas (Ludov.) 1051, 1246, 1436
Chaucerus (Galfr.) 668, 683, 1015, 1016, 1111, 1168, 1171, 1325, 1330
Cherubinus (Laert.) iii, xvii, 1186, 1241, 1144, 1258, 1530, 1609
Cheſnius (Andr.) 1246, 1349
Chiffletus (Jac.) 1292, 1305, 1401
Choerilus 224
Choppinus (Renat.) 1077, 1103, 1187, 1119, 1245, 1247, 1265, 1345, 1347, 1561, 1632
Chriſtmannus (Jacob.) 415, 522
Chronicon Alexandrinum 89, 65, 58, 99, 107, 109, 111, 123, 118, 117, 118, 125, 133, 149, 239, 276, 326, 328, 343, 390
Chronicon Beſvenſe 1346
Chronicon Manniæ Regum 1405
Chronicon Melroſenſe 1130, 1141, 1143, 1160, 1181, 1318, 1321
Chronicon Saxonicum 1058, 1668
Chronicon Scoticum 1140, 1141
Chronicon Ultrajectinum 1346, 1399
Chryſocephalus (Mich.) 848
Chryſoſtomus 230, 257, 330, 376, 728, 719, 752, 826, 853, 1555
Ciacconius (Alphonſ.) 469, 523, 632, 691
Cicero xiv, 215, 216, 230, 232, 236, 245, 249, 264, 271, 274, 338, 348, 350, 351, 352, 353, 360, 382, 434, 441, 587, 648, 650, 655, 821, 673, 682, 885, 891, 979, 1164, 1195, 1209, 1221, 1224, 1250, 1157, 1262, 1268, 1290, 1403, 1481, 1510, 1558, 1602
Cippicus (Coriolan.) 1249
Cirjerus Jctus ii
Cironius (Innocent) 1063, 1065, 1066, 1074, 1075, 1077, 1117
Clarus (Jul.) 598, 738, 1067
Claudianus 12, 209, 668, 904, 950, 965, 999, 1058, 1228, 1308, 1309
Clemens Alexandr. xiv, 232, 240, 251, 252, 284, 291, 261, 329, 330, 331, 333, 369, 370, 375, 386, 403, 666, 667, 668, 712, 733, 649, 882, 884, 979, 1507, 1509, 1512, 1513, 1514, 1556
Clemens Romanus 444
Cluverius (Phil.) 1289, 1305, 1518
Coccejus (Joan) xi, 10
Cochlæus (Joan) 1187
Codinus Curopolata 1280, 1337, 1581
Cœnalis (Rob.) 800
Coke (Edw.) 682, 619, 933, 680, 995, 1038, 1103, 1115, 1120, 1324, 1352, 1382, 1383
Colbo (Sepher) 446, 452, 582
Columella 1185, 1234, 1490
Columna (Anton. Marial.) 73
Comeſtor (Petrus) 1119
Comnena (Anna) 1260
Comnenus (Alex.) 659, 663, 696, 839
Connanus (Franc.) 15, 669, 1049, 1051, 1053, 1056
Conradus (Lancelott) 432
Conſtantinus Porphyrogenita 367, 1228, 1300
Contius (Anton.) 587, 836, 1062
Copernicus (N.) 888
Coraſius (Joan) ii, 4, 514, 1061
Coriolano (Longus a) 463, 408, 863
Cormer (Tho.) 714, 1245, 1246
Cornarius (Janus) 44
Corovicus 91
Cotta (Catellianus) 587, 1085
Couvaruvia (Sebaſt. de) 13, 672, 736, 1116, 1144
Cowellus (Joan) 882, 737, 1116, 1127, 1385
Cozri (Sepher) 717
Crabius (Petrus) 472
Crantz (Alb.) 696
Cratinus 567
Cravetta (Aymo) 1374
Creſſus (Joan) v. 731
Cruſius (Mart.) 659, 662
Cuballus (Petr.) 736
Cueva (Mart. Monter a) 740
Cujacius (Jacob.) 586, 587, 589, 690, 706, 737, 738, 821, 837, 964, 1045, 1052, 1056, 1060, 1061, 1074, 1238, 1264, 1328, 1438, 1438, 1550, 1566, 1570, 1577, 1629, 1671
Cunæus (Petr.) xi, 61, 188, 206, 438
Curius Fortunatianus 1272
Q. Curtius 327, 1212
Caſa (Nic. de) 567
Cyprianus 381, 439, 513, 706, 810, 1696
Cyrillus Alexandr. 313, 315, 316, 326, 333, 378, 360, 728, 1446

D.

Damaſcenus (Joan.) 388, 574, 1257
Damaſcenus (Nicol.) 316, 1020, 1224
Damaſcius 341, 355, 372
Damaſus 440, 641
Damianus (Petr.) 41, 528
Damhouderius (Jodoc.) 735, 740, 1067
Daniæ Monumenta 1359
Decianus (Tiber.) 1075, 1374
Decretalia iii, 852, 857, 903, 1022, 1092, 1117
Dee (Joh.) 887, 1324, 1365
Demetrius Chomatenus 660
Demetrius Cydonius 567, 573
Demoſthenes 379, 556, 645, 649, 654, 736, 752, 767, 1194, 1220, 1462, 1527, 1530, 1546, 1560, 1565
Dempſterus (Tho.) 645, 1130, 1131, 1134, 1136, 1140, 1141, 1143, 1145, 1150, 1153, 1494, 1549
Dextrus (Flavius) 462, 501
Diceto (Radulphus de) 1088, 1154, 1161, 1598, 1636, 1661
Didymus 302, 328, 351, 398
Dieu (Ludov. de) 212, 213, 519, 729, 761, 786, 796, 600
Digeſta ii, 3, 13, 182, 218, 271, 441, 585, 587, 569, 590, 568, 599, 645, 646, 648, 658, 867, 694, 700, 713, 735, 736, 737, 740, 752, 821, 619, 633, 835, 845, 1036, 1047, 1049, 1050, 1055, 1058, 1057, 1072, 1074, 1086, 1089, 1094, 1100, 1101, 1139, 1161, 1170, 1255, 1427, 1436, 1527, 1566, v. Pandectæ.
Dilerus (Joh. Mich.) 228

Digitized by Google

citantur, vel explicantur vel refutantur.

Dio Caſſius viii, ix, x, 71, 281, 338, 503, 879, 891, 985, 1051, 1056, 1057, 1213, 1284, 1289, 1552, 1564
Dio Chryſoſtomus 394, 1235
Diodorus Siculus 61, 296, 318, 321, 327, 329, 340, 358, 360, 362, 405, 407, 736, 880, 886, 890, 978, 1156, 1187, 1212, 1214, 1218, 1225, 1493, 1516, 1518, 1520, 1521, 1522, 1523, 1525, 1695
Dionyſius Æneas 994
Dionyſius Afer 302, 1254
Dionyſius Alexandrinus 439, 463, 517
Dionyſius Areopagita 229, 386, 888
Dionyſius Carthuſ. 780
Dionyſius Exiguus 851
Dionyſius Halicarnaſſenſis 271, 650, 734, 763, 871, 896, 998, 1051, 1221, 1225, 1227, 1497, 1513, 1518, 1528
Dionyſius Periegetes 310
Dioſcorides 384
Docimius 1437
Dominicus (M. Anton.) 1065
Donatus (Marcell.) 705, 1046
Donellus (Hugo) 1327
Doomesday Book 1317, 1323, 1326, 1595, 1598
Dorotheus Metropolita Monembaſiæ 466, 469, 471, 474, 501, 505
Douza (Fr.) 331
Douza (Joh.) 987
Druſius (Joan.) 8, 10, 13, 24, 33, 40, 44, 49, 58, 74, 99, 114, 126, 128, 206, 316, 329, 361, 363, 376, 387, 397, 399, 565, 586, 634, 770, 772, 800, 807, 1255, 1539, 1554
Duarenus (Franc.) 1005
Dunelmenſis Hiſtoria M. S. 1127, 1126, 1137, 1683
Durandus (Guil.) 431, 660, 666, 1104, 1118, 1557
Dyer 936, 950

E.

Eadmerus 1169, 1170, 1592, 1593, 1602
Ecchellenſis (Abraham.) 1131
Edgarus Rex 1004, 1019
Edmundus Rex 697
Egbertus Archiep. Eborac. 678, 692, 699
Eginhardus 845
Einericus (Nic.) xviii
R. Elia Ben Moſeh 547, 548, 549, 795
R. Eliezer 622
Elias Levita 27, 212, 280, 306, 314, 323, 350, 377, 399, 438, 600, 635, 772, 1583
Eliberitana Synodus 849
Eliotus (Thom.) 461
Elmacinus (Georg.) 415, 417, 434, 522
Empereur (Conſtant. l') xi, 138, 432
Ennius (Q.) 318, 329, 963, 1262
Epheſius (Michael) 1194
Epigrammata Vetera 1235, 1290
Epiphanius 45, 116, 149, 191, 229, 240, 328, 329, 405, 432, 433, 462, 464, 469, 471, 472, 507, 515, 658, 765, 810, 819, 828, 1489
Eraſmus 335, 730
Erizzus (Sebaſt.) 1572, 1573
Erpenius (Tho.) 297, 376, 413, 418
Erythræus (Nicol.) 278
Ethelwerdus 926, 932, 988, 1027, 1058, 1278, 1311, 1312
Etymologicon Magnum 367, 396, 401, 402, 514, 587, 652, 1543, 1567
Evagrius 519, 737
Evariſtus Papa 690, 691, 849
Eucherius Lugdunenſis 220, 380, 1254
Euchologium 658, 664, 665
Eugubinus 888
Euhemerus Meſſenius 238, 1211, 1212, 1490
Eulogius 72, 387
Eunapius 976
Euripides 355, 645, 655, 885, 981
Euſebius 17, 36, 44, 61, 88, 89, 90, 92, 99, 102, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 121, 124, 126, 127, 128, 129, 130, 133, 134, 136, 137, 149, 219, 224, 232, 233, 235, 240, 241, 285, 287, 291, 301, 302, 303, 311, 316, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 327, 329, 333, 341, 348, 357, 364, 366, 369, 374, 377, 392, 407, 429, 439, 440, 462, 468, 469, 671, 514, 516, 517, 527, 574, 730, 809, 814, 829, 979, 983, 1068, 1199, 1211, 1215, 1216, 1217, 1218, 1219, 1440, 1442, 1444, 1492, 1494, 1496, 1501, 1504, 1505, 1510, 1512, 1513, 1514, 1515, 1516, 1517, 1518, 1519, 1520, 1521, 1522, 1523, 1524, 1525, 1538, 1548, 1553,
1567, 1580, 1693
Euſtathius Antiochenus 1196
Euſtathius Theſſalon. 247, 261, 276, 284, 288, 319, 326, 335, 340, 351, 371, 375, 395, 396, 396, 655, 978, 1160, 1252, 1493, 1496
Euſtratius 1193
Eutropius 900, 1215, 1293, 1304
Eutychius v. Batricides
Euthymius Zygabenus 367, 369, 387, 392, 567, 726, 781

F.

Faber (Petrus) 206, 734, 736, 737, 740, 822, 824, 1504, 1509, 1549, 1562, 1563, 1566, 1568, 1570, 1577, 1578
Fabrotus (Carol. Annib.) 705, 737, 840
Faganus (Al.) 896
Fagius (Paulus) 46, 156, 280, 291, 305, 313, 347, 590, 593, 626, 704, 746, 776, 792, 800, 807
Fagundez (Steph.) 1417
Farnabius (Tho.) iv
Felicianus (Jo. Bern.) 360
Felinus ICtus ii
Feneſtella (L.) 896
Fererius (Joh.) 1146, 1408
Ferrandus (Fulgentius) 848
Ferrus (Michael, Maurique 432
Ferretus (Jul.) 1184
Feronnus (Joh.) 1247
Feſtus Avienus 233, 651, 652, 1254, 1283
Feſtus (Pompeius) 653, 654, 823, 991, 1008, 1055, 1211, 1226, 1262, 1292, 1501
Fichardus (Joan.) 1075, 1085, 1098
Fileſacus (Joan.) 471
Firmicus (Jul.) 231, 233, 252, 164, 266, 269, 276, 284, 285, 320, 365, 384, 392, 403, 500, 554, 784, 888, 1228, 1537, 1538, 1556, 1718
Fizherbert 681, 714, 895, 1037, 1038, 1042, 1110, 1281, 1383, 1384, 1423
Fleſcherius (G.) 663
Fleta 681, 682, 683, 735, 1038, 1045, 1046, 1047, 1380, 1381, 1384
Florentius Vigornienſis Monachus v. Vigornienſis
Floriacenſis (Hugo.) 474
Florilegus (Matthæus) 973, 1058, 1088, 1313, 1324, 1356, 1394, 1395, 1585, 1596, 1627
Florus 899, 991, 1160, 1213, 1226, 1290, 1291, 1562
Fonſeca (Prudentius Petrus) 1502
Forcatulus (Steph.) 694, 899, 972, 979, 1236, 1241, 1268
Fordunius (Joh.) 1147, 1161, 1143, 1149
Fueſſerus (Valent.) 1061, 1075, 1085
Fortiſcutius (Joh.) 1109, 1118
Fortunatus (Venantius) 10
Fox (Joh.) 896, 897, 915, 987, 1007, 1016, 1635
Fragoſius (Bapt.) 693
Franciæ Edicta 1345, 1347, 1348, 1358, 1382
Franciſcus Cardinalis 590
Freculphus Lexovienſ. 112, 440
Freherus (Marqu.) 44, 588, 594, 1296
Freymonius (Wolfg.) 1061, 1075, 1094
Friſingenſis (Otto) 1020
Friſionum Lex. 598
Frontinus (Jul.) 1186
Froſſardus 903
Fulgentius 238
Fulgentius Monachus Venetus 1239
Fulgoſius (Raph) 1050
Fullerus (Nic.) 206, 1222, 1492

G.

Gabriel & Joannes Maronitæ 414, 416
Gabriel Sionita 294
Gail (Andr.) 1264, 1265, 1550
Gaius ICtus 648
Galatinus (Petr.) xviii, 124, 438, 574
Galenus 865, 1437, 1546
Gallia (Lancillottus) 668
Gama (Anton. a) 13
Gambacurta (Petr.) 1530
Gangrenſis Synodus 810
Ganz (R. David) xvi, xvii, 415
Garcias (Joan.) 1243
Gartbey 1159
Gaſſendus (Petr.) 518
Gaudentius Epiſc. Brixianus 622, 658, 667, 690, 694, 737, 827, 836, 1053, 1492
Gaza (Theodor.) 1480, 1543
R. Gedaliah xvi
Gedaloth (Hiloth) 58, 446, 573, 574, 582, 616
Gelaſius Cyzicenus 466, 469, 472, 501, 507
Gelenius (Sigiſ.) 125, 134, 260, 573, 764, 801
Gellius (Aul.) 149, 331, 645, 649, 666, 696, 734, 763, 881, 893, 985, 1050, 1054, 1507, 1514
GEMARA BABYLONICA ad Titulos ſequentes
Aboda Zara 634
Tit. Baba Bathra 5, 14, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 29, 31, 41, 42, 43, 44, 49, 50, 54, 55, 57, 59, 69, 573, 769
Tit. Baba Kama 623, 726, 755, 770
Tit. Baba Metzia vi 1197
Tit. Beracoth 14, 181, 448, 639
Tit. Becoroth 22, 175
Tit. Cerithoth 193, 194
Tit. Cethuboth 5, 16, 153, 262, 577, 594, 596, 611, 613, 614, 616, 617, 621, 622, 623, 624, 615, 626, 627, 634, 636, 703, 707, 708, 711, 712, 714, 715, 716, 717, 718, 721, 723, 714, 725, 726, 753, 759
Tit. Cholin 165, 167, 626
Tit. Eracin 801
Tit. Erubin xii
Tit. Gittin. 42, 583, 610, 612, 633, 758, 763, 777, 798, 799, 801, 803, 804, 1205, 1207
Tit. Jabimoth 10, 21, 35, 36, 70, 156, 515, 555, 556, 561, 564, 565, 573, 574, 580, 582, 591, 604, 607, 618, 624, 641, 709, 720, 721, 753, 754, 755, 801, 806
Tit. Joma 104, 117, 133, 139, 146, 154, 155, 184, 196
Tit. Hidoſchin 44, 48, 556, 601, 602, 604, 608, 610, 612, 613, 711, 746, 749, 752
Tit. Megilla 121, 127, 132, 448
Tit. Menachoth 111, 154, 179
Tit. Nidarim 719
Tit. Nidda 604, 708
Tit. Peſachim 412
Tit. Roſh Haſhena 450, 773, 774
Tit. Sabbath 585, 770
Tit. Sanhedrin viii, 8, 9, 22, 49, 64, 65, 438, 563, 571, 582, 601, 726, 750, 764, 772, 777, 778, 782
Tit. Sota 154, 446, 633, 635, 743, 746, 753
Succa 639
Tit. Thanith 86
Tit. Zebachim 190, 192
GEMARA HIEROSOLYMITANA ad Titulos ſequentes
Tit. Avoda Zara 1189
Tit. Baba Bathra 2, 14, 19, 23, 24, 44, 55, 56
Tit. Baba Metzia vi, vii, 1197
Tit. Beracoth 447, 448, 449, 639, 772
Tit. Cethuboth xv, 8, 594, 611, 616, 621, 622, 626, 636, 708, 712, 715, 711, 722, 726, 755
Tit. Gittin. xv, 756, 776, 790
Tit. Horajoth 132, 133, 138, 146, 153, 155, 192, 196
Tit. Jabimoth 10, 535, 580, 582, 591
Tit. Joma 104, 117, 132, 133, 138, 146, 188
Tit. Kidoſchin 44, 48, 782
Tit. Maccoth 195
Tit. Megilla xv, xvi, 132, 133, 138, 146, 155
Tit. Moed Katon 584, 622
Tit. Nidarim 719
Tit. Nidda 21
Tit. Sabbath 771
Tit. Sanhedrin xvi, 63, 65, 66, 438, 563, 571, 572, 582, 584, 607, 728
Tit. Shebiith 1205, 1107
Tit. Sikalim 153, 193
Tit. Sota 153, 193, 523, 633, 635, 722, 744, 749
Tit. Thaimoth 86
Tit. Therumoth 770
Gemeticenſis (Guil.) 1008
Geminus 301, 1478
Genebrardus (Gilb.) 103, 260, 302, 453, 469, 613, 616, 770
Geographus Nubenſis 513, 517, 522, 523, 814, 1160, 1257, 1281, 1569
Georgius Monachus 89, 95, 99
Germanicus (Cæſar) 359, 364, 1016
Germanus Patriarcha Byzantinus 465, 474
Gervaſius Dorobernenſis 513, 1088, 1169, 1173, 1608, 1636, 1675
Gervaſius Tilburienſis 945, 997, 1003, 1029, 1095, 1321, 1595, 1660
Geſnerus (Conr.) 1070, 1087, 1127, 1144, 1152, 1174, 1175, 1599, 1728
Geufræus (Anton.) 686, 781
Gibbonius (Ricardus) 1154
Gigas (Hieron.) 29
Giggeus (Anton.) 741

INDEX Auctorum qui in ſecundo Volumine

Gildas 874, 879, 880, 897, 900, 903, 908, 986, 1257, 1267, 1278, 1303, 1582
Glanvila (Ran. de) 682, 692, 706, 847, 950, 958, 1007, 1011, 1036, 1114, 1673
Glaſſius (Salom.) 167
Glocestrenſis (Rob.) 1700, 1595
Glycas (Mich.) 160, 265, 313, 348
Goblerus (Juſtinus) 1286
Godignus (Nicol.) 812
Godwinus (Franc.) 1683
Goes (Damianus a) 812, 1249
Gogava (Anton.) 783
Goldaſtus (Melchior) 841, 1064, 1065, 1076, 1078, 1172, 1240, 1629
Golius (Jacob.) 416
Goltzius (Hub.) 1289, 1514, 1572, 1573
Gomeſius (Anton.) 598, 736
Goropius Becanus 976, 981, 977
Gorranus (Nicol.) 816
Gothofredus (Dionyſ.) 434, 569, 587, 695, 696, 821, 898, 1436, 1437, 1566, 1579
Gowerus (Joan.) 186
Gradibus (Joh. de) 732
Graſſius 1241
Grandiſono (Joan. de) 1599
Graſſalus (Carolus a) 1077, 1630
Gratianus 9, 178, 413, 440, 588, 657, 663, 665, 680, 690, 691, 698, 752, 850, 857, 1062, 1063, 1065, 1068, 1069, 1072, 1073, 1078, 1110, 1574, 1609, 1611, 1634, 1662, 1674, 1678, 1683, 1690
Gregorius Magnus 1631, 1667
Gregorius VII, 1635
Greſſerus (Jacob.) 1581
Grillandus (Paul.) 1387
Grotius (Hugo) 121, 364, 438, 556, 592, 614, 638, 705, 713, 733, 752, 765, 785, 796, 797, 800, 808, 810, 826, 859, 1119, 1191, 1198, 1227, 1250, 1256, 1273, 1274, 1175, 1276, 1282, 1358, 1414, 1436, 1438, 1503, 1506
Gruterus (Jan.) 267, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 335, 336, 339, 354, 1051, 1262, 1296, 1301, 1442, 1450, 1491, 1496, 1531, 1538, 1541, 1552, 1553, 1561, 1562, 1563, 1564, 1565, 1568, 1570, 1571, 1577, 1578, 1587, 1678
Gryphiander (Joh.) 1211, 1231, 1260, 1273, 1375
Guadagnolus (Ph.) 566, 772, 573
Gubertus (Anton.) 645, 668, 669, 689, 690
Gulielmus Antiſiodorenſis 512
Guloneus (Nicol.) 72
Guagninus (Alex.) 810
Gualterus (Georg.) 1266
Guloneus (Nicol.) 72
Gutherius (Jacob.) 442, 453, 598, 649, 651, 690, 696, 1139
Gyllius (Petrus) 176
Gyraldus (Lilius) 381, 397, 1491, 1508, 1514, 1718, 1519, 1521, 1522
Gyraldus (Sylveſter) 870, 907, 1095, 1130, 1255, 1402, 1408

H.

Habertus (Iſaac) 691
Hackluyt 1476, 1479
Haguſtaldenſis v. Joannes, v. Ricardus
Hales (Alex. de) 209, 218, 236
Haly Aben Ragel 264
Haly Aben Rodoan 282, 518, 783
Hanſenius (Baptiſta) 1549
Hardingus (Joh.) 1325
Harmenopulus 659, 662, 687, 696, 735, 736, 740, 752, 838, 839, 855, 1047, 1064, 1217, 1237, 1437, 1550, 1555, 1678
Harpocration 380, 1493, 1503, 1539, 1547, 1560, 1565
Harpsfeldius (Nicol.) 1134, 1153, 1162
Harvillæus (Henr.) 17
Hegeſippus 1220, 1291
Heinſius (Dan.) 106, 211, 287, 334, 401, 625, 638, 1540, 1553, 1554
Heliodorus 288, 356, 890
Helvicus (Chriſt.) 574
Hemmingus 1350
Hengham 680, 1036, 1040
Henrici iv. Codex juris 1119
Henriquez (Chryſoſtomus) 1158, 1153, 1154, 1162, 1163
Heraclides Pont. 960
Herbanus 72
Hermannus contractus 474, 1630
Hermes 284, 304, 346, 386, 982, 1534
Herodianus, 322, 336, 338, 339, 348, 349, 355, 586, 898, 1055, 1054
Herodotus 215, 298, 305, 318, 327, 333, 350, 352, 368, 371, 379, 383, 384, 385, 386, 395, 396, 400, 433, 813, 875, 885, 920, 975, 1220, 1221, 1254, 1479, 1482, 1517, 1519
Herwartius (Jo. Geor.) 654
Heſiodus 233, 328, 587, 908, 976, 1156, 1213, 1437, 1543, 1548
Hervetus (Gent.) 733, 838
Heſychius 73, 233, 251, 270, 302, 303, 316, 319, 320, 321, 328, 332, 333, 335, 336, 338, 348, 350, 351, 353, 359, 362, 366, 367, 370, 371, 372, 383, 390, 392, 393, 396, 397, 398, 400, 401, 403, 463, 514, 586, 587, 592, 646, 1156, 1254, 1501, 1529, 1538, 1544, 1545, 1547, 1549, 1552, 1559, 1678
Hevia (Joan. de) 1244
Heuterus (Pontus) 13, 975, 993
Hierocles 517
D. Hieronymus 91, 95, 117, 124, 126, 187, 220, 221, 226, 227, 239, 256, 258, 281, 282, 288, 298, 299, 300, 308, 311, 314, 315, 320, 323, 334, 335, 344, 345, 346, 363, 367, 372, 381, 389, 393, 394, 395, 397, 404, 413, 440, 462, 509, 510, 511, 513, 516, 517, 530, 651, 719, 771, 757, 768, 770, 807, 825, 1131, 1444, 1445, 1501, 1515, 1518, 1519, 1520, 1521, 1693
Hieronymus de Sancta Fide xiii
Higden (Ranul.) 876, 591, 1085
Hincmarus Rhemenſis 691, 692, 705, 732, 735, 843, 1065, 1069, 1070, 1078
Hippocrates 1 23
Hiſpanorum Partitæ 736
Howell Dha 843
Holkot (Rob.) 283, 793
Holingſhed (Raph) 926, 1116, 1165
Homerus 233, 247, 250, 261, 272, 302, 321, 328, 330, 334, 339, 351, 362, 655, 884, 939, 959, 971, 977, 990, 1022, 1156, 1219, 1212, 1254, 1437, 1482, 1512, 1718
Horatius 350, 874, 653, 931, 966, 1000, 1031, 1156, 1235, 1509, 1718
Hornius (Andr.) 1036, 1213, 1385
Hoſtienſis 1049, 1104
Horus Apollo 231, 889, 905
Hotomannus (Anton.) 718
Hotomannus (Franc.) 586, 645, 690, 695, 822, 824, 978, 591, 1006, 1007, 1052, 1119, 1672
Hotomannus (Nic.) 694
Houſonus (Joh.) 818
Hoveden (Rog. de) 918, 921, 926, 928, 931, 932, 934, 942, 943, 946, 948, 949, 957, 952, 1008, 1011, 1014, 1010, 1091, 1109, 1116, 1146, 1149, 1152, 1169, 1173, 1313, 1314, 1325, 1318, 1320, 1311, 1328, 1333, 1580, 1639, 1672, 1673, 1683
Hrabanus Maurus 915
Hueſius (Rob.) 261, 1162
Huntingdon (Henr.) 892, 905, 911, 912, 918, 918, 929, 931, 934, 942, 951, 994, 1002, 1018, 1133, 1283, 1312, 1313, 1314, 1315, 1317, 1322, 1324, 1595, 1596, 1718
Hyginus 329, 363, 1186, 1492, 1493, 1496, 1563

I.

R. Jacob Bar Abraham 1204
R. Jacob Bar Rabbi Aſcher 457, 567, 581, 641,
R. Jacob Bar Solomon 23, 31
Jacobatius Cardinalis 432
Jalkut 313
Jamblichus 284, 332, 396
James (Tho.) 1718
Januenſis (Joan.) 1089
Jenuſzowskius (Janus) 1248
Jarchi (R. Salom.) xvi, 9, 14, 17, 18, 19, 31, 35, 38, 41, 43, 51, 54, 57, 60, 67, 69, 86, 89, 90, 96, 103, 106, 107, 112, 122, 253, 257, 255, 161, 167, 186, 193, 194, 227, 239, 281, 305, 306, 307, 312, 313, 343, 373, 378, 380, 386, 387, 569, 597, 638, 712, 715, 720, 743, 756, 768, 791, 798, 808, 1204, 1227, 1208, 1691
Javolenus (Priſcus) 1272, 1293
R. Jehoſua 546, 547, 548, 549, 551, 552, 553
R. Jehuda Ben Elai v. *Sepher Sipbra* 175
R. Jehuda Ben Elieſer 537, 543, 550, 551, 552, 795
R. Jeſuas 67, 93
Ignatius 441, 688
Ingemundi (Ragvaldus) 669
Ingenuus (Franc. de) 1139
Ingulphus Crowland 918, 920, 923, 924, 926, 928, 933, 934, 942, 943, 944, 945, 951, 952, 954, 955, 996, 1001, 1016, 1026, 1319, 1595, 1596, 1608, 1640, 1677
Innocentius III, 632, 598, 671, 697, 699, 700, 700, 706, 857, 1069, 1074, 1077, 1079, 1092, 1114, 1108, 1117, 1239, 1265, 1331, 1662
Innocentius IV, xiii, xvii, 671
Joannes & Gabriel Maronitæ 414, 416
Joannes Antiochenus 139, 140, 276, 277, 283
Joannes Cantacuzenus v. Cantacuzenus
Joannes Carnotenſis v. Sariſberienſis
Joannes Cluniacenſis 1073
Joannes Euchaitenſis 1228
Joannes Gallenſis 1062
Joannes Haguſtaldenſis 1148, 1151
Joannes Hetronita 284
Joannes Major 1410
Joannes Sariſburienſis v. Sariſburienſis.
R. Jom. Tob. 58, 63, 571, 617, 1208
Jornandes 970, 977
Joſcelinus 731, 945, 958, 993, 1001, 1021, 1022, 1028, 1081, 1090, 1096, 1617, 1683
R. Joſe Ben Chilpetha 281
Joſephus Ægyptius 473, 497, 508
Joſeph Gorionides 112, 145, 404, 1221
R. Joſeph Ha.oah 538, 539, 541, 543, 544, 545, 546
Joſephus 2, 12, 13, 26, 39, 48, 49, 58, 64, 71, 74, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 93, 94, 96, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 108, 109, 111, 112, 113, 114, 118, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 144, 145, 146, 147, 148, 150, 152, 153, 154, 161, 162, 163, 16 , 169, 176, 179, 180, 183, 184, 185, 186, 18 , 188, 190, 199, 215, 220, 24 , 248, 260, 261, 285, 300, 312, 316, 326, 327, 314, 344, 345, 347, 363, 365, 366, 387, 388, 392, 404, 500, 554, 555, 556, 558, 561, 564, 568, 577, 591, 592, 591, 626, 630, 704, 705, 706, 759, 761, 764, 765, 768, 769, 774, 784, 795, 800, 808, 868, 882, 884, 976, 1196, 1254, 1265, 1300, 1539, 1690, 1693
Joubertus (Laur.) 705
Irenæus xiii, 329, 518
Iſachar Ben Naphthali 44
Iſernia (Andr. de) 1018, 1630
Iſidorus Characenus 363
Iſidorus Hiſpalenſis 308, 327, 443, 670, 1065, 1071, 1110, 1160, 1678
Iſidorus Peluſiota 15, 248, 284, 841
Iſocrates 1221, 1504
Iſychius 302
Julianus JCtus 835
Julianus Imp. 341, 355, 1224, 1263, 1503
Julius Africanus 36, 88, 92, 130, 574, 1199
Julius Cæſar 878, 879, 882, 889, 890, 977, 978, 989, 1020, 1026, 1055, 1226, 1282, 1281, 1286, 1287, 1326
Julius Capitolinus 336, 238
Junius (Hadr.) 586, 1163, 1289
Ivo Carnotenſis 443, 666, 690, 698, 843, 850, 857, 1062, 1063, 1065, 1068, 1070, 1072, 1073, 1602, 1634, 1674
Juſtellus (Chriſtoph.) 441, 850, 851, 854
Juſtinianus ii, iii, viii, 3, 216, 412, 441, 569, 618, 645, 682, 694, 695, 696, 731, 735, 736, 737, 738, 752, 782, 813, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 897, 899, 909, 949, 965, 995, 1017, 1037, 1038, 1041, 1044, 1045, 1046, 1047, 1048, 1049, 1050, 1051, 1057, 1066, 1070, 1071, 1072, 1074, 1085, 1102, 1103, 1108, 1109, 1110, 1162, 1184, 1190, 1210, 1219, 1240, 1248, 1265, 1266, 1272, 1307, 1331, 1374, 1481, 1531, 1557, 1553, 1554, 1567, 1568, 1572, 1577, 1579, 1610, 1679
Juſtinus (Hiſtoricus) 69, 215, 318, 321, 975, 1195, 1525
Juſtinus Martyr 229, 288, 313, 377, 386, 403, 797, 827
Juvenalis iiii, vii, 273, 305, 416, 589, 646, 651, 673, 734, 749, 756, 813, 883, 940, 986, 990, 1291, 1385

K.

Karo (R. Joſeph) 312, 567, 573, 629
Keplerus (Joan.) 867
Kimchius (R. David), 8, 10, 12, 17, 43, 66, 67, 68, 86, 89, 91, 93, 94, 96, 107, 106, 108, 109, 110, 127, 153, 157, 166, 181, 193, 195, 196, 236, 256, 258, 260, 261, 279,

Digitized by Google

279, 281, 312, 314, 315, 342, 343, 344, 346, 378, 386, 387, 563, 569, 576, 629, 613, 63[illegible], 638, 735, 764, 767, 1695
Kircherus (Athan.) 122, 232, 151, 522, 655
Kirstenius (Petr.) 142, 427, 457, 517, 518, 52[illegible], 526, 527, 809, 814
Klockius (Gaſpar.) 1245, 1164
Knighton (Henr.) 1174, 1175, 1639

L.

Lactantius 297, 299, 318, 319, 331, 470, 882, 88[illegible], 1[illegible]21, 119[illegible], 1195, 1211, 1212, 1490
Laertius (Diogenes) 330, 880, 882, 885, 972, 983, 1256, 1510, 1518, 1522, 1546
Laetus (Pompon.) 896
Lambardus (Guil.) 684, 697, 752, 858, 915, 945, 948, 955, 991, 1006, 1028, 1319, 1327, 1333, 1600, 1603
Lampridius (Spart.) 338, 887, 897, 1057, 156[illegible], 1580
Lancellottus Gallia 668
Landulphus Sagax 414, 519
Lanfrancus Archiep. Cant. 846
Langtoft (Petrus de) 1116
Lanſelius (Petr.) 44
Langius (Paulus) 1117
Laodicenſis Synodus 284, 698, 849
Lapide (Corn. a) xi
Larreus (Jo. Bapt.) 598
Lateranenſe Concilium 1087, 1242, 1265
Laurentius (Jos.) [illegible]89
Lausus (Jo. Bapt.) 632
Lazius (Wolfg.) 977
Lectius (Jacob.) 735
Leandus (Joan.) 1115, 1144, 1152, 1153, 1165, 11[illegible]4, 11[illegible]6
לכל חפץ Sepher 60[illegible], 606, 607, 618, 798
Leo (Joh.) Africanus 686, 704
Leo Magnus 1138
Leo Mutinenſis 38, 570, 591, 631, 638, 750, 777
Leontius Scholaſticus 74, 330
Lepparus (Paulus) 1508
Leſſeus (Joh.) 1137, 1165
Leti Barcinonenſis 457, 596
R. Levi Ge[illegible]ides 1[illegible], 17, 43, 6[illegible], 6[illegible], 68, 91, 98, 15[illegible], 193, 34[illegible], 373, 366, 5[illegible]
Leunclavius (Johan.) viii, 2[illegible], 414, 513, 519, 5[illegible]2, 847, 8[illegible]0
Li[illegible] 65[illegible], 6[illegible]3, 656, 738, 7[illegible]6
Li[illegible] A[illegible] 1[illegible]04 1638
Lindenbrogius (Friber.) 732, 8[illegible]1, 1272, 1549, 1671
Lindwodus (Guil.) 681, 1007, 1023, 1088, 1126, 1152
Lipſius (Just.) [illegible], 581, 737, 812, 881, 884, 8[illegible]1, [illegible]8, 9[illegible]3, 9[illegible]9, 925, 976, 1001, 1014, 1[illegible]9, 119[illegible], 1301, 1410, 1514, 15[illegible], 15[illegible], 15[illegible]7
T. Livius 271, 272, 651, 871, 881, 892, 914, 960, 1[illegible]57, 1106, 1107, [illegible]57, 1537, 1576
Loccenius (Joh.) 1417, 1479
Lombardus (Petrus) 671, 698, 699, 700, 732, 1076
Longobardorum Leges 1066, 1074, 1456
Lopez (Gregor.) 1077, 1119, 1188, 1243, 1265
Lucanus 656, 877, 884, 885, 890, 1185, 1154, 1159, 1183, 1288
Lucianus 209, 268, 298, 300, 305, 348, 353, 358, 362, 363, 392, 587, 711, 886, 1156, 1506, 1528, 1529, 1601, 1695
Lucretius 326, 354, 884, 963, 965, 975
Lunganus (Stephan.) 1505
Luſitanorum Ordinationes 736
Lycophron 283, 371, 372, 1256, 1559
Lydiatus (Tho.) 1303, 1486
Lydius (Joan.) 469
Lyranus (Nic.) xii, 39, 44, 373, 704, 712, 1204
Lyſias 734

M.

Macarius Ægyptius 298
Machiavellus 878, 949, 964
Machzor, 452, 603, 614, 625, 629, 632, 634, 635, 636
Macrobius 117, 265, 271, 275, 277, 278, 285, 298, 299, 316, 317, 322, 319, 332, 336, 345, 358, 363, 366, 368, 382, 453, 652, 654, 666, 869, 885, 886, 889, 960, 1001, 1567, 1693
Magius (Hieron.) 585
Magdeburgenſes Centuriatores 421, 691
Maharil 452, 602, 614, 618, 623, 631, 634, 616, 798
Mahumed Ben Abdalbachi MS. 815, 816, 817
Malaxus Peloponneſius 1610, 1678
Maldonatus 730, 758
Malinius (Gerard.) 1263, 1404
Malmesburienſis (Guil.) iii, 285, 414, 520, 847, 866, 908, 909, 910, 912, 913, 914, 916, 917, 921, 922, 923, 924, 926, 927, 928, 929, 932, 937, 942, 944, 945, 950, 953, 981, 984, 990, 995, 1001, 1005, 1[illegible]5, 1021, 1030, 1[illegible]54, 1081, 1090, 1098, 1128, 1135, 1136, 1137, 1138, 1147, 1313, 1314, 1315, 1324, 1350, 1354, 1593, 1594, 1595, 1596, 1606, 1611, 1662, 1664, 1667, 1668, 1670, 1673, 1675, 1683, 1717
Mangelſed (Burch. de) viii
Mapæus (Guil.) 1001
Manilius 232, 233, 259, 264, 359, 362, 392, 867, 1035, 1213
Marcianus 964
Marculfus Monachus 841, 842, 1065
Mariana (Joan.) 501, 505, 730, 751, 1006, 1151, 1159
Marianus Scotus 1125, 1215, 1116, 1316
Marcianus Heracliota 1096, 15[illegible]6, 1528
Marianus (ICtus) 1190, 1253, 1566, 1573
Marinus 335
Marion (Simon) 1145, 1348
Mariotellus (Flavius) 1586
Marmochinus (Sanctus) 804
Martialis iv, v, vii, viii, ix, 238, 360, 587, 589, 734, 823, 989, 990, 1235
Maſcardus (Alderanus) 1037, 1102
Maſius (Andr.) 1204
Maſtrilus (Garſias) 1265
Matthæacius (Angel.) 1239
Mauſſacus (Phil.) 1549
Maximus Tyrius 245, 338, 343, 370, 884, 1499, 1509
Medices (Sebaſtian.) 1264
Medices (Sixtus) 1586
Megiſerus (Hier.) 92
Mela (Pomp.) 298, 981, 1256, 1213, 1281
Meldunenſis Synodus 699
Menander 307, 359, 362, 1559
Menardus (Hugo) 239
Menochius (Steph.) 598, 671, 737, 740, 1373, 1375
Menologium Scoticum 1150, 1153
Mercator (Gerard.) 289
Meſſilius (Eſmundus) 587, 1052
Merſenius (Marinus) 1496, 14[illegible]9
Merula (Paulus) 976, 979, 1026, 1075, 1241, 1375
Meteranus (Emmanuel) 1249, 1255
Meurſius (Joan.) ii 514, 529, 652, 655, 1229, 1493, 1501, 1503, 1504, 1515, 1517, 1518, 1519, 1510, 1521, 1522, 1538, 1539, 1548, 1549, 1560, 1563, 1565
Micropreſbyticon 6[illegible], 63
Midbar Rabba 55, [illegible]8
Midraſh Ruth 38, 568, 569
Milevitana Synodus 851
Miteſius (Tho.) 1164, 1165
Minſogerus (Joach.) 1077, 1176
Minotius Felix 318, 329, 330, 406
Miræus (Aub.) 470
Misna
Tit. Baba Bathra 1, 14, 18, 23, 24, 28, 31, 32, 40, 41, 46, 58, 59
Tit. Baba Metzia vi, 1197
Tit. Becuroth 18, 19, 20, 24, 178
Tit. Beracoth 446, 639
Tit. Bitza 611
Tit. Cerithoth 534
Tit. Cethuboth 24, 594, 597, 611, 614, 616, 617, 621, 612, 604, 641, 707, 708, 711, 714, 715, 716, 717, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 756, 759
Tit. Gittin 724, 761, 775, 797, 803, 804
Tit. Horaioth 64, 143, 182
Tit. Jabimoth 10, 11, 160, 535, 555, 557, 574, 580, 585, 591, 608, 614
Tit. Joma 142, 154
Tit. Kidoſchius 44, 160, 556, 557, 560, 599, 602, 605, 612, 761
Tit. Maccoth 41, 704, 706
Tit. Menachoth 121, 180
Tit. Middoth 63, 197
Tit. Moed Katon 622
Tit. Nidarim 719
Tit. Nidda 21, 603, 604
Tit. Perah 123, 145
Tit. Pirke Aboth xii, 375, 769, 771
Tit. Sabbath 744, 755, 771
Tit. Sanhedrin iii, 9, 49, 64, 65, 141, 144, 555, 562, 570, 582, 601, 607, 703, 728
Tit. Shebuoth v, viii
Tit. Shekalius 593
Tit. Sota 145, 446, 633, 635, 709, 710, 743, 744, 745, 746, 749
Tit. Thamid 155
Tit. Theruma 770
Tit. Zebachim 16, 85
Molanus (Joh.) 1253
Molfeſius (Andr.) 1078
Molina (Ludov.) 13, 44, 1252
Molinæus (Petrus) 432
Moses Maimonides
Monachus (Antonius) 558
Monachus (Gregorius) 9[illegible]9
Monachus (Iſaac) 14[illegible]8
Monachus (Matthæus) 855
Monachus (Rich.) 781
Mongeorgius (Nichol.) 157, 564
Montanus (Jo. Ferrarius) 1276
Montanus (Arias) 13, 281, 756
Montanus (Horatius) 1118
Monte Brixiano (Hieron. de) 1186, 1204, 1308, 1258
Monte (Robert. de) 1407
Montecatinus (Anton.) 528
Montenſis (Rob.) 1084
Monticolus (Sebaſt.) 836
Monumethenſis (Galfr.) 860, 868, 871, 874, 875, 878, 891, 856, 898, 900, 905, 928, 973, 974, 1193, 1311
Morinus (Joan.) 431, 432, 457
Morſforus (Claud.) 1417, 1420, 1435
Morus (Tho.) 931, 1007
Moſes Gerundenſis 105
Præfat. ad Jad Chazaka xiii, 121, 769
Hal. Abodu Zara viii, 65, 289, 290, 307, 399
Hal. Aidurim 47
Hal. Baba Bathra 60
Hal. Becuroth 22
Hal. Beracoth 625, 626, 629
Hal. Beith Hammikdaſh 152, 164, 175, 176, 178, 179, 198
Hal. Celi Hammikdaſh 86, 111, 138, 153, 155, 157, 166, 167, 178, 182, 184, 190, 191, 193, 194, 195, 195, 199
Hal. Daioth 719
Hal. Erubin 616
Hal. Gazela 713
Hal. Geruſhim 573, 607, 608, 624, 751, 753, 754, 758, 778, 758, 801, 803, 804, 805
Hal. Jabimoth ii
Hal. Jabom Vechalitza 35, 36, 50, 574, 577, 580, 583, 591, 628, 630
Hal. Iſhoth 5, 6, 7, 8, 25, 27, 42, 535, 536, 565, 576, 577, 602, 602, 604, 605, 606, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 616, 618, 621, 622, 613, 615, 616, 627, 619, 642, 703, 707, 711, 714, 715, 717, 718, 720, 721, 722, 724, 724, 726, 741, 752, 755, 756, 759, 805
Hal. Iſuri Bia 70, 157, 160, 162, 163, 536, 555, 556, 558, 559, 560, 561, 641, 718
Hal. Kiriath Shemai 613, 626, 639
Hal. Magid Miſna 14, 157, 628, 642, 721, 724
Hal. Malove Welove 19, 718
Hal. Melachim 64, 153, 182, 563, 571, 709, 710, 781
Hal. Memarim 602
Hal. Mithnoth Aniim 24
More Nebochim 27, 33, 59, 65, 227, 236, 244, 281, 250, 307, 312, 317, 350, 363, 377, 384, 389, 447, 582, 772, 1691
Hal. Naara Bethula 594, 703, 704, 761
Hal. Naſchim 602, 632
Hal. Nechaloth 5, 9, 14, 15, 16, 17, 19, 22, 26, 28, 19, 35, 37, 39, 41, 42, 59, 606
Hal. Sabbath 621, 621, 719
Hal. Sanhedrin viii, 63, 142, 747
Hal. Secinim 19
Hal. Semita Vejubal 38, 42, 62
Hal. Shabethach Aſhur 719
Hal. Shagigoth 534
Hal. Shebuoth 719
Hal. Sota 742, 743, 744, 745, 746, 749, 753, 754
Hal. Talmud Tora 188, 719
Hal. Tephilla Weharcoth Cohenim 166, 381, 446, 447, 449, 450, 451
Hal. Therumoth 1204, 1207
Hal. Theſuba vii
Hal. Zichia Vemithna 60, 69, 1197
Moſes Mikotzi xvi, 66, 70, 154, 160, 164, 166, 175, 178, 180, 181, 184, 189, 190, 191, 194, 281, 289, 290, 312, 438, 446, 452, 534, 535, 536, 563, 571, 573, 574, 582, 594, 601, 602, 626, 628, 641, 703, 709,

Digitized by Google

INDEX Auctorum qui in ſecundo Volumine

709, 711, 715, 722, 746, 798, 1204, 1207, 1691
Munſterus (Seb.) 10, 256, 258, 291, 632, 746, 978, 983, 986, 1408, 1025, 1559
Muretus (Anton.) 1158
Muta (Marius) 1078

N

Natalis Comes 971, 1158, 1512
Navarra (Petr. a) iii
Navarrus (Mart.) 693
Nazanzenus (Gregor.) 73, 315, 333, 374, 853, 1492
Neapolitanus (Marta) 1239, 1240
Nennius 1312
Neocaeſarienſis Synodus 849
R. Nephthali Aſthenati 635
Neratius 453
Neubrigenſis (Guil.) 934, 1092, 1148, 1254
Nicaena Synodus 429, 447, 458, 474, 506, 813, 849
Nicander 398
Nicarchus 146
Nicephorus Caliſtus 36, 136, 137, 275, 276, 425, 427, 457, 440, 466, 470, 500, 505, 514, 515, 516, 570, 730, 896, 1228, 1567
Nicephorus Patriarcha Conſtantinopol. 89, 90, 102, 109, 110, 112, 125, 129, 144, 338, 384, 429, 462, 661, 1229, 1506
Nicetas Choniates 286, 501, 505, 1280
Nicetas (Cyrus) 113, 332
Nicetas Heracleenſis 661
Nicomachus Geraſenus 249, 1506, 1515
Nieremberg (Euſeb.) 755
Nigronius (Jul.) 586
R. Niſſim 1208
Nithardus 988
Nonius Marcellus 318, 338, 649, 651
Nonius (Ludov.) 1573
Nonnus 73, 287, 313, 334, 371, 728, 1114
Norden (John) 973
Normannorum Chronica 1083
Notkerus (Balb.) 315, 1313
Novarinus (Aloyſ.) 634, 638, 645, 656, 740, 800
Novellae iii, 11, 70, 74, 441, 469, 669, 695, 696, 739, 752, 821, 830, 831, 834, 835, 836, 837, 838, 854, 855, 1027, 1000, 1072, 1073, 1082, 1088, 1090, 1110, 1161, 1183, 1230, 1237, 1540, 1550, 1557
Numiſmata Galliae 1586

O

Obſopaeus (Joan.) 286, 920
Occo (Adolph.) 380, 656, 687, 1495, 1572
Ockamus (Guil.) 95
Oderbornus (Paul.) 663
Odofredus 1049, 1050, 1074, 1086, 109, 1104, 1085, 1087, 1090, 1101, 1106
Oecumenius 248
Olam Rabba (Seder) 50, 86, 96, 105, 281, 300
Olam Zuta (Seder) 102, 103, 104, 106, 107, 150
Olaus Magnus 672, 682
Oldendorpius (Joh.) 734
Oleaſter 808
Olympiodorus 379, 580, 1059, 1255
Onkelos 83, 156, 158, 177, 184, 214, 227, 256, 280, 305, 590, 595, 749, 792, 795, 807, 808
Onuphrius Panvinius 1580
Oppianus 302, 503, 361, 1214, 1228
Optatus Milevitanus 258
Ordericus Vitalis 427, 435, 1078, 1316, 1408, 1600, 1669, 1675
Ordinazones 1077, 1437
Oribaſius (Sard.) 705
Origenes x, xv, 63, 92, 229, 287, 307, 313, 330, 333, 368, 376, 387, 397, 796, 826, 827, 850
Oroſius (Paulus) 570, 1063, 1213, 1293, 1304, 1524
Ortelius (Abrah.) 278, 503, 983, 1136, 1160, 1229, 1289, 1505, 1495
Otho Triſingenſis 1609
Ovidius 209, 245, 283, 318, 359, 363, 391, 653, 654, 872, 884, 966, 975, 981, 985, 997, 990, 1022, 1189, 1196, 1160, 1262, 1496, 1576

P

Pachymerius (Georg.) 219
Pacius (Jul.) 1219
Pagninus (Sanctes) 148
Palaeotus (Gabr.) 10, 672
Pallada 919
Palladius 283
Pancirollus (Guido) 434, 585, 586, 587, 588, 589, 737, 902, 1056, 1058, 1060, 1062, 1075, 1085, 1086, 1087, 1088, 1098, 1129, 1164, 1299, 1303, 1307
Pandectae 70, 424, 589, 558, 599, 646, 735, 740, 752, 822, 823, 814, 829, 845, 894, 897, 898, 899, 902, 920, 975, 1008, 1032, 1037, 1045, 1046, 1047, 1048, 1104, 1183, 1189, 1190, 1204, 1208, 1210, 1217, 1227, 1231, 1232, 1233, 1236, 1238, 1253, 1254, 1255, 1260, 1264, 1266, 1267, 1268, 1269, 1270, 1289, 1293, 1301, 1327, 1331, 1402, 1406, v. Digeſta.
Papinius 216, 259, 471, 1292
Pariſienſis (Matthaeus) 681, 735, 903, 918, 919, 943, 944, 951, 952, 991, 994, 996, 1002, 1005, 1024, 1028, 1095, 1096, 1109, 1110, 1173, 1316, 1320, 1321, 1322, 1325, 1352, 1356, 1595, 1596, 1620, 1636, 1661, 1683, 1685, 1726
Paracelſus 236
Paraeus (Phil.) 212
Parker (Matth.) Archiep. Cantuar. v. Joſcelinus
Paruta (Ludov.) 1269
Paſchalius (Carol.) 635, 656, 1541
Paſchaſius (Steph.) 1246, 1247, 1346
Paſqualigus (Zachar.) 706
Paſquier xv, 1245, 1345
Patavinus (Mantua) 1239
Paulinus 1271
Paulo (Carolus a S.) 431, 470, 510, 515, 1233, 1139
Paulus Alexandrinus 262, 265
Paulus Burgenſis 44
Paulus Diaconus 11, 112, 113, 570
Paulutius (Fabric.) 858
Paurmeiſter (Tobias) 432, 1052
Pauſanias 73, 241, 242, 247, 271, 335, 365, 370, 371, 375, 385, 386, 969, 1003, 1194, 1504, 1505, 1506, 1509, 1515, 1518, 1523, 1543, 1562, 1565, 1568
Paz (Auguſtinus du) 1265, 1492
Peguera (Ludov. a) 598, 740
Peireſcius (Fabric.) 146, 1432
Peregrinus (Anton.) 1259, 1240, 1241
Perenus (Bened.) 888
Perpiniano (Guido de) 811
Perſius 360, 400
Peruſinus (Angel.) 1049
Peſikta Zoterta 10, 19, 35, 42, 58, 74, 565, 582, 592, 778
Petavius (Dion.) 45, 61, 73, 95, 96, 101, 108, 126, 128, 232, 137, 251, 394, 413, 432, 462, 469, 526, 586, 1151, 1381, 1484, 1486, 1488, 1510, 1513, 1514, 1515, 1516, 1517, 1520, 1521, 1523, 1524, 1548
Petitus (Sam.) iv, 87, 88, 222, 431, 457, 556, 598, 607, 655, 657, 720, 734, 736, 765, 820, 1268, 1636
Petrarcha (Franc.) 1159
Petreius (Petr.) 811
Petronius 405, 406, 1005, 1261
Petrus Alliacenſis 889
Petrus Bleſenſis 72, 693, 1016, 1093, 1094, 1139, 1172, 1173, 1677
Petrus Abbas Cluniacenſis xiii, 521
Petrus Rhemenſis 306
Peucerus (Gaſpar) 1279
Phavorinus 1547, 1548, 1568
Philaſtrius 275, 312, 317, 342, 392
Philo Judaeus 30, 31, 33, 55, 84, 156, 163, 170, 175, 188, 307, 308, 311, 312, 322, 329, 348, 388, 554, 556, 592, 594, 626, 632, 703, 705, 709, 733, 734, 756, 741, 747, 749, 750, 774, 788, 793, 888, 1193
Philo Biblienſis 222, 316, 319, 323, 326, 527, 329, 354, 358, 347, 357
Philoponus 284, 1254, 1257
Philoſtratus 369, 1160, 1222, 1510, 1529, 1542, 1546, 1562, 1566, 1571, 1717
Philoxenus 401, 586, 587
Phoenix Colophonius 383
Photius 72, 74, 147, 249, 283, 294, 310, 313, 318, 338, 358, 872, 387, 396, 403, 416, 470, 471, 501, 517, 588, 659, 687, 705, 836, 837, 915, 1058, 1064, 1222, 1492, 1503, 1504, 1505, 1518, 1535, 1651
Phranzes (Georg.) 662, 1610
Phurnutus 359, 363
Picardus (Joh.) 1601
Pichena (Curtius) 13
Pictavienſis (Guil.) 1283, 1600
Picus (Joan.) Mirandulanus xv, 262, 283, 416, 889, 1022, 1718
Pierius (Joh.) 889
Pighius (Steph. Vin.) 536, 381
Pignorius (Laur.) 667
Pinaeus (Sever.) 705
Pindarus 287, 371, 959, 1016, 1022, 1496, 1497, 1498, 1504, 1506, 1509, 1519, 1561, 1566, 1567
Pineda (Joan.) 8, 634, 638, 647, 656
Piſanus (Hugo) 1089
Pithoeus (Petr.) 2, 72, 336, 349, 841, 1673
Pitſaeus (Joan.) 462, 1048, 1076, 1081, 1115, 1123, 1144, 1145, 1152, 1153, 1154, 1162, 1166, 1169, 1174, 1175, 1602, 1604
Pius (Tho.) 796, 859
Platina 691, 987, 1005
Plato 224, 235, 245, 253, 269, 270, 290, 330, 392, 976, 982, 1215, 1255, 1650, 1539, 1540
Plautus iv, 221, 598, 643, 645, 650, 651, 734, 822, 912, 983, 989, 1180, 1262, 1518
C. Plinius, junior 817, 1193, 1417
C. Plinius, ſenior 233, 255, 261, 262, 271, 273, 277, 302, 319, 327, 358, 363, 375, 381, 503, 386, 646, 650, 666, 880, 890, 891, 966, 976, 978, 973, 1160, 1185, 1227, 1235, 1254, 1260, 1269, 1283, 1505, 1480, 1492, 1494, 1510, 1516, 1552, 1558, 1559
Plotinus 253
Plowden 1010, 1037, 1383, 1384, 1423
Plutarchus 250, 252, 265, 271, 273, 275, 277, 278, 298, 299, 302, 317, 318, 332, 333, 335, 346, 351, 353, 354, 359, 360, 361, 366, 369, 384, 385, 391, 392, 401, 405, 407, 589, 598, 652, 653, 656, 720, 754, 757, 820, 822, 823, 875, 881, 882, 883, 889, 890, 896, 904, 908, 914, 940, 941, 943, 959, 964, 971, 972, 976, 978, 979, 980, 983, 984, 988, 1160, 1186, 1197, 1212, 1213, 1222, 1224, 1233, 1256, 1257, 1490, 1496, 1497, 1498, 1500, 1504, 1506, 1507, 1509, 1515, 1519, 1520, 1523, 1527, 1529, 1539, 1544, 1551, 1553, 1694, 1700
Pocockius (Edw.) 228, 240, 253, 414, 416, 473
Polemus 357
Politianus, Angelus 278, 1075, 1435
Pollux 579, 587, 588, 638, 652, 820, 993, 1496, 1497, 1500, 1509, 1539, 1541, 1546, 1551, 1565, 1568
Polonus (Ferdin.) 363
Polonus (Mart.) 691
Polyaenus 73
Polybius 1222, 1225, 1226, 1257, 1525, 1526, 1527, 1552
Pomis (David de) x, xiv, 8, 600, 634, 708, 755
Pompeius 1503
Pontius (Baſilius) 736
Pontanus (Jo. Iſa.) 1257, 1409, 1435
Pontanus (Jacob.) 319
Ponte (Franc. de) 1240
Popelinerius 1326, 1347, 1348
Popma (Auſonius) 589
Porphyrius 266, 287, 305, 312, 321, 360, 516, 653, 884, 1503
Portius (Simon.) 520
Poſſevinus (Anton.) 148, 811, 1060, 1127, 1144, 1174
Poſtellus (Guihel.) 51, 458, 566, 1442
Povelius (David.) 879, 1026
Priſcianus 221, 1046
Priſius (Ioh.) 865, 876, 995
Probus (AEmyl.) 1220
Proclus 266, 1259, 1498, 1500, 1530, 1558, 1543, 1544, 1547
Procopius Caeſar 222, 381, 384, 519, 988, 1058, 1064, 1157, 1266, 1557
Procopius Gazaeus 65, 256, 544, 374, 392, 391
Propertius 287, 1185
Prudentius ix, 209, 243, 247, 376, 1438, 1553, 1570

Pſellus

Digitized by Google

citantur, vel explicantur vel refutantur.

Pſellus (Mich.) 284, 286, 351, 355, 459, 839, 1047, 1064
Ptolemaeus (Claud.) 216, 262, 262, 266, 340, 353, 390, 437, 459, 503, 565, 583, 812, 815, 912, 969, 1036, 1162, 1234, 1279, 1256, 1481, 1496, 1538, 1542
Ptolemaeus Lucenſis 472
Purchaſius (Wilelm.) 1324
Puteo (Paris de) 1077
Pythagoras 884, 889.

Q

Quintinus (Joh.) 1048

R

Radevicus Priſing 1020
Radulphus Salenſis Comes. 1219
Raevardus (Jacob.) 648, 650, 822
Raguelh (Franc.) 17
Ramirez (Pintur) 634, 656
Ramus (Petrus) 1287
Ranchinus (Guil.) 1065, 1077
Ranconetus (Emaric.) 1063
Rangonus (Claud.) 206
Rebuffus (Petr.) 1077
Reuchlinus (Joan.) 333, 339, 882, 960, 970, 1022
Revius (Jac.) 691
Rhodiginus (Coelius) 217, 651, 876, 960, 1022, 1255, 1493, 1496, 1499, 1509
Rhodius (Andron.) 1193
Ribera (Franc.) 206
Ricardus Hagulſtadenſis 1152
Ricciullus (Anton.) ii, iii
Riccius (Aloyſ.) 736, 740
Riccius (Paulus) xi, 20, 282, 289
Rio (Martin del) 959, 1022
Ritterſhuſius (Conrad.) 333
Rivallenſis (Alured.) 995, 1053, 1147, 1154, 1627
Rivallius (Aymar.) 1053
Rivetus (Andr.) 632
Rivius (Tho.) 1375, 1417, 1437
Robert (Claud.) 1084
Roſinacus (Chriſtoph.) 432
Rogerius (Conſtant.) 1036
Rolewink (Wernerus) 526
Romae urbis Statuta 1242, 1268
Roſate (Alber.) 588
Roſellis (Anton. de) 512
Roſinus (Joan.) 645, 824, 1054
Roſſus (Joh.) 1076, 1155, 1172,
Rothenial 1251, 1253
Rouilla (Guil. le) 959
Rubeus (Jo. Bapt.) 663
Ruffinus 36, 39, 44, 58, 71, 85, 87, 94, 100, 105, 111, 113, 123, 124, 125, 126, 132, 133, 134, 135, 161, 169, 260, 298, 309, 469, 470, 501, 516, 517, 561, 569, 573, 709, 764, 765, 1569
Ruffinus (Licinius) 44
Rupertus Abbas Tuitienſis 1202
Ruthus x
Ruzaeus (Arnulphus) 1228

S

Sacranus (Joan.) 821
Salenſis (Radulphus) 1239
Salianus (Jacob.) 206, 241, 302
Salica Lex 598
Saliertus 1240
Salmaſius (Claud.) 232, 234, 235, 341, 433, 521, 586, 587, 588, 646, 758, 796, 810, 821, 1057, 1131, 1160, 1255, 1300, 1436, 1437, 1495, 1562, 1563, 1580
Salomonius (Marius) 1053
Saluſtius 905, 1160, 1210, 1235
D. Salvianus (Maſſilien.) 349
R. Samuel Aben Tybbon 27
Sanchez (Tho.) 706
Sanctonius 1264, 1348, 1349
Sanchius (Gaſp.) 206
Sannazarius (Jacob.) 1239
Sardus (Alex.) 694
Sariſburienſe Manuale 683, 684, 685, 699
Sariſburienſis (Joan.) 398, 917, 927, 951, 992, 1076, 1082, 1085, 1090, 1093, 1094, 1109, 1171, 1353, 1659, 1673, 1677, 1718
Saxonum Leges 669

Saxo Grammaticus 949, 1248, 1470
Scaliger (Jul.) iv, 4, 13, 25, 61, 67, 71, 74, 85, 99, 116, 123, 126, 128, 137, 138, 168, 184, 205, 212, 235, 260, 262, 265, 283, 284, 288, 289, 294, 295, 302, 310, 317, 318, 319, 320, 327, 331, 335, 339, 340, 342, 348, 350, 357, 358, 360, 365, 368, 381, 385, 387, 391, 394, 395, 401, 416, 429, 413, 418, 439, 443, 452, 453, 463, 469, 519, 522, 549, 654, 655, 764, 765, 770, 799, 812, 813, 817, 974, 986, 1215, 1219, 1221, 1225, 1304, 1311, 1442, 148, 1485, 1486, 1488, 1489, 1491, 1492, 1493, 1494, 1495, 1504, 1506, 1510, 1512, 1513, 1514, 151, 1516, 1517, 1519, 1521, 1523, 1524, 1548, 1558, 1562, 1564, 1565, 1567, 1568, 1587, 1611, 1718
Scaliger (Jul.) 283, 302, 645, 646, 1257, 1450, 1506, 1509
Scaurus Grammaticus 1440
Schaeccus (Fortun.) xvi.
Schaffnaburgenſis (Lamb.) 469
Schikardus (Guil.) xi, xvii, 192, 192, 222, 457, 563, 566, 571, 710, 800
Schmidius (Eraſmus) 1516
Schottus (Andr.) 1283, 1289
Schrader (Laur.) 506, 507
Schreckenfuſkius (Oſwaldus) 46
Schullam (R. Sam.) 91, 104, 107
Scipio Gentilis 646, 712, 718, 733, 835
Scotorum Regiam Majeſtatem 680, 682, 847, 1124
Scotus (Duns) 819
Scriverius (Petrus) xv
Scultetus (Abrah.) 196
Sedulius (Henr.) 10
Seingermann. 1382
L. A. Seneca 276, 331, 342, 763, 812, 813, 863, 972, 973, 976, 978, 979, 985, 986, 995, 1022, 1184, 1195, 1214, 1256, 1320
M. Ann. Seneca Rhetor 963, 966, 1252, 1263
Q. Serenus Samonicus 89
Serrarius (Nicol.) 13, 14, 47, 74, 206, 388, 438, 764, 770, 1558
Servinus (Ludov.) 1184, 1246, 1247, 1388, 1389
Servius Honoratus 148, 261, 271, 322, 327, 338, 345, 368, 441, 647, 649, 655, 871, 972, 1156, 1493, 1496, 1505, 1552
Severus Alexandr. 662
Sextus Empiricus 227, 262, 1507, 1534, 1538, 1556
Sextus Pompejus 248, 303, 386, 400, 821
Shalſheleth, v. R. Gedaliah
Shemoth Rabba 84
Sherlogus (Paul.) 633, 634, 656, 662, 667
Shulcan Aruch 557, 564, 565, 567, 573, 574, 576, 580, 594, 616, 625, 627, 629
Siculi Faſti 384, 427, 1693
Siculus Flaccus 1406
Sigebertus (Gemblac.) 1135, 1136, 1609
Sigiſmundus Liber Baro 811
Sigonius (Carol.) xi, 114, 134, 137, 188, 645, 802, 824, 843, 893, 910, 940, 1036, 1054, 1061, 1063, 1062, 1064, 1066, 1074, 1075, 1188, 1225, 1295, 1304, 1515, 1527, 1609
Silius Italicus 318, 355, 401, 1291
R. Simeon Ben Jochai 260, v. Zohar.
Simeon Metaphraſtes 526
Simlerus (Joſ.) 1227
Simplicius 264, 272, 275
Siphra (Sepher) 153, 165, 184, 555
Siphri (Sepher) 20, 17, 18, 22, 29, 31, 35, 36, 43, 58, 104, 246, 576, 592, 709
Sirmondus (Jacob.) 415, 502, 691, 697, 1068, 1072, 1237, 1440
Siatinus (Reginerus) 1118, 1252, 1253, 1276
Sixtus Senenſis 574, 582, 732, 742, 800, 1253
Skenaeus (Joan.) 847
Sleidanus (Joan.) xviii, 922
Smetius (Mart.) 354, 1580
Snellius (Wilebrodus) 1493
Socinus (Fauſt.) 785
Socolovius (Staniſlaus) 444
Socrates Hiſtoricus 313, 364, 430, 468, 470, 471, 569, 812

Solinus 275, 277, 298, 317, 325, 381, 976, 583, 1160, 1214, 1284, 1552
Solorzanus (Joan.) 1234, 1244, 1252
Sophocles 315, 351, 371, 880, 960, 972, 1121, 1213
Souſa (Anton. de) 1242
Sozomenus 276, 364, 381, 437, 472, 474, 510, 920, 1068
Spanhemius (Frid.) 819
Spartianus (Aelius) 298, 338, 346, 895, 899, 1055, 1056, 1563
Speidus (Joan.) 1153, 1162
Spelmannus (Henr.) 681, 684, 692, 697, 699, 843, 844, 1096, 1110, 1130, 1333
Spondanus (Henr.) 1159
Sponius (Th.) 548, 1215
Stamford 925, 938, 941, 1008
Stapletonus (Tho.) 1133
Statius 241, 255, 965, 1251

Statuta Reg. Angliae & Scotiae

Carol. I. 1379
Edward. Confeſſ. 941, 993, 996, 1005, 1009
Edward. I. 454, 844, 845, 875, 915, 991, 1025, 1028, 1047, 1041, 1042, 1057, 1059, 1108, 1112, 1113, 1114, 1119, 1121, 1162, 1305, 1312, 1334, 1357, 1360, 1361, 1380, 1383, 1384, 1390, 1391
Edward. II. 682, 950, 993, 1027, 1050, 1100, 1101, 1128, 1153, 1329, 1353, 1357, 1402
Edward. III. 681, 914, 916, 950, 993, 1002, 1015, 1020, 1027, 1103, 1112, 1115, 1134, 1340, 1353, 1355, 1361, 1364, 1376, 1378, 1383, 1384, 1402, 1425, 1610, 1621, 1634, 1677
Edward. IV. 1340, 1365, 1474, 1412
Edward. V. 1412
Edward. VI. 648, 685, 1335, 1339, 1354, 1375, 1416
Elizab. 685, 950, 1335, 1340, 1343, 1357, 1354, 1375
Henric. I. 1681
Henric. II. 951
Henric. III. 444, 682, 681, 683, 713, 736, 1040, 1097, 1107, 1110, 1115, 1163, 1329, 1331, 1332, 1351, 1356, 1361, 1384, 1550, 1584, 1623
Henric. IV. 1105, 1120, 1329, 1330, 1339, 1357, 1363, 1364, 1531, 1621, 1617, 1684
Henric. V. 1330, 1331, 1355, 1362, 1378, 1411, 1409, 1412
Henric. VI. 950, 1020, 1036, 1040, 1042, 1106, 1115, 1119, 1153, 1330, 1335, 1339, 1340, 1362, 1410, 1684
Henric. VII. 1331, 1360, 1408, 1410
Henric. VIII. 681, 860, 975, 1028, 1162, 1239, 1243, 1349, 1353, 1354, 1356, 1399, 1410, 1411, 1533
Jacob. I. Ang. 1315, 1347, 1349, 1352, 1363, 1366, 1369, 1375, 1383, 1405, 1406, 1407
Jacob. I. Scot. 1078
Jacob. IV. Scot. 1078
Joannis 444, 734, 1110, 1215, 1329, 1332, 1360, 1405, 1583, 1609, 1612
Mariae Reg. Scotiae 1409
Phil. & Mariae 936, 1335, 1339, 1340, 1420
Richard. II. 950, 952, 1004, 1020, 1028, 1108, 1109, 1119, 1162, 1164, 1129, 1334, 1337, 1339, 1355, 1381, 1383, 1621, 1635
Richard. III. 1007, 1366
Stephani (Matthae.) 1364
Stephanus (Byzant.) 275, 310, 319, 320, 327, 335, 370, 371, 388, 459, 812, 815, 1495, 1502, 1547, 1551, 1567
Stephanus (Henr.) 215, 978
Stephanus (Joſeph.) 588
Stevartius (Petr.) 469
Stobaeus 1214, 1509
Stowaeus (Joan.) 1019, 1097, 1116
Strabo 113, 215, 216, 243, 2, 298, 319, 321, 323, 327, 339, 346, 359, 367, 368, 374, 379, 382, 383, 395, 406, 407, 645, 655, 878, 880, 889, 891, 893, 919, 972, 1160, 1161, 1214, 1217, 1218, 1219, 1225, 1252, 1269, 1300, 1492, 1493, 1495, 1502, 1505, 1506, 1507, 1509, 1512, 1527, 1530, 1549, 1551, 1552, 1558, 1559, 1566, 1567, 1568, 1578

INDEX Auctorum qui in ſecundo Volumine, &c.

Stracha (Beneventutus) 1239
Stubbs (Tho.) 1130, 1174, 1670
Stuckius (Gotlie.) 453
Suarez (Franc.) 819, 1052, 1078, 1242, 1265, 1273
Suarius (Roder.) 1244
Suavis (Leo) 1718
Suavis (Petr.) 857
Suetonius ix, 72, 217, 309, 822, 877, 891, 892, 893, 923, 1051, 1055, 1227, 1260, 1261, 1289, 1291, 1307, 1500, 1533, 1533, 1541, 1553, 1561, 1580
Suidas 228, 249, 252, 256, 260, 298, 299, 303, 309, 319, 328, 338, 345, 370, 380, 384, 398, 400, 516, 705, 920, 951, 1156, 1214, 1220, 1254, 1493, 1500, 1502, 1503, 1506, 1516, 1517, 1518, 1520, 1522, 1525, 1559, 1562, 1565
Sulpitius Severus 126, 127, 644
Sutita (Hieron.) 1155, 1159
Surius (Laur.) 1154, 1606, 1607
Sufinnia (Marqu. de) ii, vii, xiii, 1586
Swinborn (Henr.) 682
Symmachus 303, 1266
Syncelius (Georg.) 127, 135, 279, 260, 1442
Synesius 243, 249, 250, 251, 286, 440, 1510, 1555
Syrianus 1278

T

Tacitus 13, 70, 148, 216, 267, 338, 405, 407, 502, 641, 645, 649, 650, 737, 873, 878, 879, 880, 891, 892, 893, 908, 914, 918, 951, 955, 973, 987, 981, 985, 986, 1054, 1057, 1181, 1166, 1285, 1287, 1298, 1298, 1300, 1301, 1375, 1409, 1525, 1530

Talmud
Gloſſa Talmudica 107, 142, 155, 156, 633, 634, 636

Talmud Babylonicum
Tit. Aboth 187
Tit. Beracoth 452
Tit. Erucin 61
Tit. Horajoth 143
Tit. Joma 105
Tit. Johoth 616
Tit. Kiddoſchim 560
Tit. Middoth 443
Tit. Nidda 603
Tit. Sota 655

Talmud Hierosolymitanum
Tit. Beracoth 452
Tit. Cethuboth 7 8
Tit. Kiddoſchin 560
Tit. Sanhedrin vi

Tamburinius (Aſcan.) 1139
Tapia (Carol.) 1178
Targum Hieroſol. vii, 13, 257, 291, 749, 756, 1274, 1206, 1446
Tatianus 391, 730
Tatius 348
Tephiloth (Seder) 706
Terentius iv, 558, 642, 1501, 1533
Tertullianus iv, 73, 130, 198, 313, 318, 328, 346, 349, 358, 368, 370, 387, 406, 562, 634, 658, 659, 666, 667, 668, 689, 712, 756, 757, 761, 762, 786, 787, 795, 809, 823, 824, 826, 850, 1193, 1541, 1554, 1696
Themiſtius 216, 272
Theo 359, 361
Theocritus 287, 321, 380, 350, 398, 887, 981, 1223
Theodoretus 167, 228, 240, 309, 313, 329, 333, 384, 430, 447, 478, 510, 658
Theodoricus Rex 598, 840
Theodorus Arch. Cant. 692
Theodoſius Imp. ii, iii, 426, 432, 433, 474, 435, 618, 659, 696, 716, 737, 738, 829, 830, 831, 832, 839, 840, 851, 1056, 1060, 1061, 1065, 1066, 1067, 1068, 1072, 1073, 1074, 1110, 1184, 1251, 1295, 1300, 1306, 1531, 1550, 1548, 1570, 1577, 1679
Theognes Megar. 560, 990
Theophraſtus 133, 586, 1504, 1541, 1548
Theophylactus 245, 316, 397, 401, 519, 662, 728, 732, 1571
Theophilus Anteceſſor 1678, v. Juſtinianus
Theophilus Antioch. 341, 392
Theomanus 519
Thomas Aquinas 44, 61, 84, 218, 237, 346, 699, 819, 887, 1193
Theſaurus (Car. Anton.) 672
Tholoſanus (Capell.) 858
Tholoſanus (Petrus) 831, 1058, 1119, 1347
Thorne (Guil.) 1174
Thorntonus (Gilb.) 683, 1036, 1038, 1044, 1045, 1046, 1047, 1113, 1118
Tholephoth (Sepher) 19, 104, 146, 147, 634
Thuanus (Franc.) 1028
Thuanus (Jacob.) 1321, 1358,
Thucydides 1187, 1193, 1114, 1219, 1220, 1221, 1482, 1487, 1492, 1505, 1507, 1533, 1519, 1544, 1545
Tibullus 362, 1195
Tilius (Joh.) 1345, 1346, 1348, 1399
Tillet (du) 1354, 1359
Tiraquellus (Andreas) ii, 645, 728, 737, 740
Tocco (Carol. de) 1066
Toleti 1241
Toſtatus (Alphonſ.) 61, 756, 888
Toranus (Guil.) 218
Trallianus (Alex.) 229, 258, 319
Trebatius 453
Trebellius Pollio 1306
Triburienſe Concilium 959
Tridentina Synodus 671, 877
Tritemius (Johan.) 965, 974, 1070, 1053
Trogus 69, 147, 407
Tuitienſis (Rupertus Abbas) 1222
Turgotus Dunelmenſis 1127, 1128, 1129, 1148, 1149, 1150
Turnebus (Adrian.) 587, 656, 1571
Turonenſis (Gregor.) 1305, 1326
Turrianus (Franc.) 413
Tuſchus Cardinalis 1240
Twinus (Brian.) 978, 983, 994, 1001, 1076, 1150, 1718
Twinus (Joh.) 879, 904, 1015, 1718
Tzemach David, v. R. David Ganz
Tzetzes (Joan.) 237, 359, 361, 1157, 1158, 1279, 1179, 1492, 1507, 1510, 1514, 1505, 1512, 1543, 1545
Tzetzes (Iſacius) 223, 283, 1156, 1157, 1503, 1505, 1558

V

Vacarius (Rogerius) 1083, 1084, 1081, 1086, 1087, 1173
Vacuus (Vaconius a) 1172
Vaaſcus (Tho.) 736, 740
Valdeſius (Jacob.) 501, 1243
Valerius Maximus 380, 758, 822, 1221, 1235, 1511, 1528
Valerius Flaccus 656, 1210, 1291
Valeſius (Henr.) 147, 705
Valla (Laur.) 514, 1171
Vandenzypius (Henr.) 1667
Varro 213, 299, 328, 319, 338, 350, 368, 381, 435, 453, 649, 651, 652, 654, 885, 896, 1124, 1235, 1118, 1481, 1481, 1496
Vaſquius (Ferdin.) 13, 736, 1098, 1244, 1273
Ubaldis (Angelus de) 1239, 1241
Vegetius (Flav.) 1184, 1300, 1302, 1548, 1553
Velaſcus (Alvarus) 1265
Velleius Paterculus 877, 1235, 1513, 1514
Vera Cruce (Alphonſ. a) 700
Vernenſis Synodus 1138
Verſteganus (Rich.) 978
Vettius Valens 231, 233, 224, 265, 266, 267, 168, 169, 220, 1534, 1535, 1536, 1556
Ugolinus (Barthol.) 1141, 1265, 1630
Ugonius (Matthæus) 412, 442
Vicecomes (Joſephus) 73, 662
Victor (Aurelius) 1289
Victor Uticenſis 381
Victoria (Franc.) 1188, 1252
Victorius (Petrus) 360, 900, 949
Vignier (Nicol.) 1119
Vigornienſis (Florent.) 320, 1005, 1008, 1133, 1145, 1235, 1303, 1314, 1315, 1317, 1320, 1325, 1318, 1595, 1596, 1627
Vilhudovinus (Gotofr.) 1631
Vincentius (Auguſtinus) 1164
Virgilius (Polydorus) 686, 691, 874, 879, 894, 856, 897, 899, 902, 915, 918, 911, 935, 951, 1002, 1003, 1021, 1036, 1596, 1670
Virgilius (poeta) 216, 261, 277, 192, 322, 349, 368, 380, 420, 441, 518, 647, 665, 871, 910, 918, 959, 965, 983, 974, 1021, 1156, 1183, 1189, 1125, 1229, 1165, 1281, 1493, 1456, 1513, 1551
Virunnius (Ponticus) 872, 873, 874, 896
Viterbienſis (Gottefridus) 502
Vitricus 834, 835
Vitruvius 366, 1558
Vitus (Richard.) 504, 870, 876, 891, 897, 898, 892, 910, 1055, 1289
Vives (Ludov.) 320
Vipianus 216, 441, 585, 595, 645, 648, 650, 667, 756, 1047, 1048, 1051, 1193, 1131, 1131, 1233, 1136, 1163, 1264, 1271, 1276, 1553, 1555, 1560
Voyſin (Joſeph de) 767
Volaterranus (Raph.) 519
Vopiſcus (Flavius) 341, 432, 526, 900, 1001, 1306
Voſſius (Dionyſ.) 228
Voſſius (Jo. Ger.) iv, 265, 266, 454, 1115, 1144, 1145, 1149, 1151, 1154, 1156, 1162, 1169, 1174, 1175, 1212, 1221
Urbicus (Aggenus) 1253
Urſetenſis (Ludov.) 812
Vierra (Luys de) 665
Urſinus (Fulvius) 1051
Uſſerius (Jacob.) Armachanus 472, 498, 846, 1058, 1130, 1132, 1133, 1134, 1137, 1140, 1150, 1152, 1324
Vulcanus 977
Uziel (Jonathan Ben) Paraphraſtes 157, 159, 238, 257, 280, 291, 590, 634, 636, 776, 795

W

Walo Meſſalinus 412, 438, 516
Walſingham (Thom.) 913, 918, 950, 994, 1155, 1158, 1159, 1330, 1331, 1354, 1385, 1394, 1296, 1585, 1596, 1598, 1663
Warneſtedus (Paulus) 889, 908, 1226
Welwodus (Guil.) 1407
Wendoverius (Rog.) 1095, 1333, 1351, 1598, 1636
Weſenbecius (Matth.) 858
Weſtmonaſterienſis (Matth.) 1040, 1317, 1320, 1322, 1556
Wheločus (Abrah.) 1132, 1134
Wides (Elias de) 72
Wier (Joan.) 705
Wikius (Tho.) 1276
Winchelſey Arch. Cant. Regiſtrum 683
Wion (Arnold.) 1127, 1136, 1145, 1153, 1175, 1683
Wiſigothorum Leges 667, 697, 841, 1065
Woltius (Hier.) 72
Wormius (Olaus) 1312

X

Xenophon 360, 386, 644, 875, 914
Xiphilinus (Dio.) viii, 1334, 338, 339, 340, 369, 858, 1056, 1563, 1564, 1565
Xylander ix

Z

Zacchias (Paulus) 705
Zaccuth (R. Abr.) xvi, 12, 108, 111, 112, 117, 122, 127, 144, 145, 154, 415, 418, 457, 521, 536, 633, 750, 759, 769, 770, 771, 773, 784
Zanchius (Hieron.) 960, 1022
Zecchius (Lælius) 432
Zepperus (Will.) xi
Zoannettus (Franc.) li
Zohar 8, 280, 306, 767, 799
Zonaras 19, 112, 130, 132, 124, 136, 139, 260, 265, 277, 290, 313, 440, 463, 501, 519, 570, 589, 659, 662, 836, 851, 854, 855, 1064, 1306, 1556
Zoſimus 276, 340, 364, 570, 850, 987, 1058, 1096, 1310
Zwingerus (Theod.) 645, 649, 800

INDEX

INDEX Rerum & Materiarum quae in ſecundo Volumine continentur.

A.

Aaron. Succeſſionis exemplum juxta dogmata Ebraeorum in Moſe & Aarone 32, 33 Aaron Moſis natu major frater *ibid.* Moſis nomen Aaronis nomini praeponitur *ibid.* Moſis & Aaronis ſtemma 32 Moſes Aaronem & filios ejus initiavit 84 Duo Aaronis filii duas familias ſacerdotales faciebant 85, 90 Aaron quando mortuus 86--88 Eleazar primus Aaronis ſucceſſor 86, 88

Abacus. Gerberto Chriſtianis datus 285

Abbas. Abbates, epiſcopos & presbyteros apud Scotos parile jus habuiſſe dicit Beda 1130 Epiſcopi ſubjecti abbati in Scotia 1132, 1133 Jus presbyterii & abbatiae in Scotia 1133, 1134 Abbates & presbyteri in Scotia epiſcopi facti 1135--1139 Abbates ex Heledeis per multa ſecula creati 1140 Abbatum & epiſcoporum Scotiae controverſiae & electiones in Chronico Melroſenſi 1143 Abbates equeſtris ordinis dignitate olim donabant tyrones 1677

Abel. Caini & Abelis lis de ſeculo tuitum vii Dominium ejus privatum 1196, 1197

Abellio 335

Abendonias abbas in jus vocatur 1101

Abiathar Abimelechus interdum dicitur 94 Abiathar ſub rege Davide ſummotus & Zadokus in locum ſubſtituitur 96, 97 Zadokus Abiathari conjunctus fuit in pontificatu 95, 96 Abiathar & Zadokus an ſimul pontifices fuerint 139

Abilius patriarcha Alex. 461

Abisag Davidis concubina 764

Ablactaxoi tempus 614

Ablutio trina in ritibus nuptialibus apud Graecos 665

Abobas Perſarum deus 390

Aborigines, qui 1210.

Abracadabra. Amuletum adverſus febrem, quid 289

Abraham, unde dicatur veteribus 220 Statuarius dicitur Ebraeis 238 Abraham fundum emit ab Ephrone, pretio 602

Abraxas Baſilidianorum deus 288, 289 Abraxas & Neilos literis numeralibus numerum dierum anni communis monſtrant 288

Academia. Archiepiſcopus Cantuar. licentiam abſentiae ab academia indulget 1059 In gradibus academicis perſonae manentis deſignatio 439

Franciae. Accuaſius ab Edwardo I. in Angliam invitatur ad docendum jus Juſtinianeum 1097, 1098 Mandatum regis de eo 1097, 1098

Achad. Unus Deus 317

Achaia. Cometa in Achaia viſus eſt 1518

Acharias in Tora coenobium inſtituit 1163

Acharus rex. Receſſus umbrae in Achazi regis horologio 829

Achias. Achias pro Achitobo legendum in Joſepho 93, 941 Coloniam e Corintho in Siciliam deduxit 1514

Achiatorus pontifex 93

Achor, Deus apud Plinium 375

Acrisius Argivorum rex, jura ejus 1194

Actium. Agon in Actio Apollini ſacer. 1563

'Ada Heſychio Juno Babylonia 316

Adad in Syrorum regum nominibus 316 Adadi & Molochi effigies pro ſole 316

Adad Axumitarum AEthiopum rex, primus rex Chriſtianus apud AEthiopes 812, 813

Adam. Apologim antiquitas Adamo accepta fertur 260

Adamannus abbas & presbyter 1135, 1136 Duo Adamanni 1136

Adamiani Nuptias damnabant 658

Adilwalcius primus Southſexiae rex Chriſtianus 912

Adirbay 358

Admirallatus Angliae jus ſingulare poſt Normannorum adventum in Angliam 1328 Cuſtodes maris admiralli dicti 1329, 1338 Formula diplomatis ſummi Angliae admiralli 1337, 1340 Admiralli vox unde, & quando primum uſitata 1328 Limites admiralli Angliae 1338 Codicilli regii regum Henrici IV, VI, VIII. Edwardi VI. de admiralliis Angliae 1338, 1339 Admiralli Angliae, Hiberniae, Walliae, & Aquitaniae 1339 Diplomatis admiralli Angliae varietas 1338--1340 Admirallus Angliae nunquam fuit admirallus Normanici, Aquitanici, & Piccardici littoris 1341 Admirallus Angliae mare tantum Anglicanum, Hibernicum & Wallicum tuebatur 1341 Admiralli territorii Anglicani 1344 Admiralli regni Gallicani 1345, 1346 Quatuor admirallatus in Gallia 1347 Edicta de jurisdictione admiraliorum Galliae 1347 Differentiae inter admirallos Galliae & Angliae 1347--1349 Admirallorum Galliae dignitas 1349 Admiralli Angliae jus in mare ipſum habebant 1350 Littora Gallici admiralli praefecti maris fuerunt 1350 De jure officii admirallatus 1396--1398 Liber admirallitatis Angliae deſcriptus ſub Edwardo III. 1419, 1420

Admiratus, quid 1362

Adodus 316

Adonai 305

Adonis. Thammuz Adonis 389 Venus & Adonis Syris inter alios culti 390 Planctus & gaudia de Adonide amiſſo & reperto 390 Adonis a Venere & Proſerpina alternis vicibus in deliciis habitus 390 Heureſis Adonidis, feſtum Romanorum 391 Adonica ſacra fiebant 391, 392

Adoptio. De liberorum adoptione apud Ebraeos 14 Adoptio in filios Dei 15

Adoratio. Adorationis ritus priſtinus 206 Cabala ſacra male intellecta res creatae adorabantur 208

Adramelech 314, 358, 359 Deus mali figura 387

Adrianus, v. Hadrianus. Adrianalia Romae, Smyrnae, Epheſi, Athenis 1563, 1565

Adriaticum mare, Veneti domini ejus 1238, 1239 Mare Adriaticum tranſeuntes vectigal pendunt 1240 Controverſia inter Anconitas & Venetos de mari Adriatico 1241

Adulter, Adulterium. Varia adulterii genera apud Ebraeos, & poenae 727--729 De muliere adultera in Evangelio Johannis, an genuina an apocrypha fuerit pericopa 728--732 Quae mulier adultera in Evangelio fuerit 733 Adulteri impune necabantur apud Graecos 734 Moechus olim apud Anglos mutilabatur *ibid.* Johannis regis Angliae literae de mutilatione prohibita adulterii cauſa 735 Adultera impune necabatur juxta jus Caeſareum 735, 736 Lex mundana inter Chriſtianos de adultero necando 735 An adulterum necare ſit licitum 736 AEgyptii genitalia abſcindebant, vel nares detruncabant, cum mille plagis adultero *ibid.* Quomodo adulterium, ante receptum ab imperatoribus chriſtianiſmum, ſit punitum 737 Conſtantinus M. primus mortem adulterio irrogaſſe dicitur *ibid.* Conſtantii & Conſtantis reſcriptum de morte adulteri 738 Poena adulterii ſub Valentiniano & Valente *ibid.* Leonis & Majoriani imperatorum reſcriptum de poena adulterii 738, 739 Theodoſianus adtexuit verba Juliani reſcripto de adulterio *ibid.* Poenae adulterii relegatio, deportatio, & bonorum confiſcatio 740 Poena mortis ob adulterium non erat forenſis, ſed cuique permiſſa, ante jus Juſtinianeum *ibid.* Adultera in monaſterium detruditur, adulter morte plectitur *ibid.* Poena adulterii mitigata *ibid.* Adulterii poena apud Mahumedanos 740, 741 Quando uxor adulterii ſuſpecta aquas potare debuit, quando non 742, 751 Uxor ſecunda vice ſuſpecta adulterii ſine dote ejiciebatur 744 Formula & ritus examinis uxoris adulterii ſuſpectae per aquas amaras 746--749 Uxor adulterium confitens coram Synedrio ſine dote ejiciebatur 747 Uxor adulterium conſtanter negans aquas amaras bibere cogebatur 747--749 Carmen horrendum a muliere adulterii ſuſpecta dicendum 749 Judaei zelotypi ſub imperio Romano uxorem adulterii ſuſpectam dimittebant 750 Uxoris adulterii ſuſpectae poena apud Mahumedanos 750, 751 Uxor adulterii merito ſuſpecta divortio ejicienda 751--753 Poena adulterii juxta Leges Atticas 752 Adultera tum marito tum amatori interdicitur 754 Poena adulteram retinentis vel rurſus recipientis 754, 755 Forum rem de adultera examinat *ibid.* Chriſtiani ſacramento dato adulteria evitabant 817 Vir adulteram non impune retinebat inter Chriſtianos 829 Adulterii poena in Anglia 940, 990, 991

Aduruni portus ſive Aldrington 1298, 1299

AEgeum mare, pars imperii Conſtantinopol. 1228--1270 Annuus ejus proventus 1228, 1229 Naves praetoriae in eo 1420

AEginetae Maris Domini 1219 Atheniensis poſtea praecidunt AEginetis 1221

AEgos flumen 1510, 1511, 1519

AEgyptus. AEgyptii. Quando primum AEgyptii veteres novos Deos coluerunt 287 AEgyptii Paſchatis ritum imitabantur 229 Duodecim coeli ſigna apud AEgyptios 261 AEgyptii omnium rerum ſortes in aſtrorum poſitu capiebant 262 Decani in conſtellationibus apud AEgyptios 262, 263 AEgyptiorum dies feſti poſt multa ſecula vagabantur 301 Anni aequabilis apud AEgyptios vetuſtas *ibid.* AEgyptus aeria 303 AEgyptius Jupiter *ibid.* AEgyptii a carne abſtinebant 305 Vagus AEgyptiorum annus 391 In AEgypto & Africa C. Epiſcopi 471, 515 AEgyptii genitalia abſcindebant, vel nares detruncabant, cum mille plagis adultero 736 Maris Domini 1218 Menſes eorum 1488, 1489

AEllas copiae navales in Britannia 1312

AElstanus monachus Abendonenſis ordalium ſuſtinet 1 01

AEmilius Paulus Papinianus juris magiſtrum; Eboraci praetor erat 899, 1056, 1057

AEmilios ſive Abilius patriarcha Alex. 461

AEneas regnum occupat 871

AEneus ſerpens 403

AEquator & tropicus cancri termini ſunt maris 1258

AEr. Fluida aeris natura non tollit dominium privatum terrae ſurſum conterminae 1255, 1266

AEſchylus

AEſchylus poeta quando natus 1516 Victoriae ejus 1518 Quando mortuus 1520
AEſculapia Smyrnae 1562 Epidauri 1565
AEſculapius. Thema geniturae mundi ex AEſculapio 285, 286
AEthelredus rex. Tributa ad rem nauticam quomodo ab eo indicta 1316 A Swano Danorum rege bello devictus 1318 Danorum manus conducit ad tutandum regnum 1319, 1320
AEthelſwitha. Burghredi Merciorum regis uxor 995
AEthiopes Ritus nuptiales AEthiopum 665 AEthiopes Chriſtiani divortia in uſu habent 811, 812, 813, 817 Quando initia Chriſtianiſmi apud AEthiopes 812, 813, 817 Adad rex Axumitarum AEthiopum poſt victoriam primus rex Chriſtianus apud AEthiopes 812, 813 Damianus Omeritarum AEthiopum rex 812 AEthiopum religio ex Paganiſmo, Mahumetiſmo & Chriſtianiſmo confecta 813 AEthiopica evangeliorum verſio ex Arabico facta *ibid.* AEthiopes Habaſſeni, Habeſſeni & Abiſſini dicti ; & AEthiopia Habaſſiath, Habaſſia & Abaſſia dicta 814 AEthiopia ubi ſita & unde dicta 814, 815 Mahumed Ben Abdalbachi Negarenus de AEthiopibus ſcripſit 815 Habaſſeni vox unde *ibid.* Negaſſo nomen principis Habaſſenorum *ibid.* Atzhama rex Habaſſenorum, Mahumedanus factus 816 Atzhama quando mortuus 817 Zago Zabo AEthiops de gente ſua ſcripſit *ibid.* Davidis AEthiopiae regis literae ad Emmanuelem Luſitaniae regem 1249
AEtna ignem evomuit 1518
Africanus. Veteres ejus interpretes notantur 92 In Africa & AEgypto C Epiſcop 478, 515
Ἀγαθῇ τύχῃ quid 1533 Ἀγαθὴ τύχη, & ἀγαθὸς δαίμων ſunt dii contubernales apud veteres 1534
Agathoclis Epocha 1484
Aglibaal Deus cucuaris 338
Aglibelus Deus 339
Agon Apollini ſacer 1563, 1566, 1567 Agones Θυμελικοὶ 1568
Agonothetae publici 1574
Agrippa rex Levitis lineae tunicae uſum concedit 183, 199, 200
Ἀγρότας Deus Phœnicum 357
R. Aharon Jehoſuah Karaei ſententiam de inceſto amplectitur 547
Aidanus ſub Segenio abbate epiſcopus factus 1034
Ailredus abbas Rievallenſis. Vita ejus 1152, 1153 Ailredi ut ſancti vita in legendis ſanctorum 1153 Ailredus abbas cum Ethelredo abbate & Ailredo confunditur *ibid.* Scripta ejus 1154
אירוין velamen Ebraeorum 635
איש איש quid denotat 543
Ain Alphabeto Samaritano deeſt 1448
Ailwini tumulus 1028
Alfulphus rex 1063
Alagabalus. Diſquiſitio de Alagabalo 336--340 Alagabali antiſtes Julius Balbillus 337 Sacra Alagabali 340
Alabicianus codex 1062
Alauze idolum Arabicum 352
Albategnius Arabs mathematicus 1282
Albion 1157
Alchindus, Philoſophus Arabs 416
Alcimus pontifex Menelao ſucceſſit 124 Non fuit ex genere pontificali, licet fuerit ex ſacerdotali ſive Aharonico 125
Alchalidath inſulae Arabibus 1160
Alcoranus. Verſio Alcorani Itala Arrivabenii notatur 4 Alcoranus idola temporis Noae aſſignat 240 Alcorani verſio Latina emendatur 293, 294 Litera P, diſtinctionis cauſa in Alcorano poſita 297 Alcoranus explicatur 567, 780, 781 De prole lactanda in Alcorano praeceptum 727 Verſio Rettenenſis notatur 757
Aldermannus quis apud Saxones 923, 1028
Aldriſius geographus Arabs ſex inſulas Fortunatas habet 1160, 1161
Bernardus Aldrete vocabula Punica congeſſit 323
Aldwinus quando obiit 1129
Alemanni. Divortia iis in uſu 842
Aletto idolum Arabicum 352
Alexander Aphrodiſienſis, fabula ejus dentium ſatorum unde homines progniti 1502
Alexander M. Jaddus denegat Alexandri M. exercitui forum rerum venalium 150 Jaddus veſtibus ſacris indutus Alexandro M. obviam ibat 183, 184 Bicornis Romanus dicitur 922 Terrae, non maris dominus 1190 Maris dominus 1224 Maris imperium affectavit 1263 Quando mortuus 1520
Alexander patriarcha Alexandrinus. Patriarcham ex presbyteris fieri vetuit 421, 422, 512 Patriarcham ex epiſcopis ſumi voluit primus 508, 510
Alexander II. papa Romanus, Gulielmo Normann. Duci vexillum donat 944
Alexander III. papa Rom. Henrico I. regi ſe opponit 1018 Jus Caeſareum ex monachorum manibus ſumpſit 1092
Alexander VI. papa Rom. Bulla ejus de terminis Luſitanorum & Hiſpanorum 1258
Alexandria. Alexandrinus. *v.* Patriarchae.
Alexandrinum Chronicon notatur 89, 98, 107, 113, 126 Differt in ſerie & annis pontificum poſt excidium templi primi, ab anno 116--118 Emendatur 128 Duodecim presbyteri conſtituti a S. Marco Alexandriae 421, 434, 435 In Alexandria Chriſtianorum tempore ignotum quid Judaeus differat a Chriſtiano 433 Presbyteri Alexandrini Anathemati Arrii ſubſcribunt 507
Alfleda. Edwardum Edgari filium ſolio & vita privat 934 Vaticinium de ea 934, 935
Alfredus. Gurmundum Danorum regem baptizari fecit 921 Primus Angliam in comitatus, centurias, & decurias diviſit 922--924, 992, 993 Oeconomica ejus diſciplina 924 Leges ejus, De Juramentis, De Aſylis, De inſidiis domino factis, De ſacrilegiis, De pugnarum locis, De ſanctimoniali, De uxore gravida, De fornicatione & ſtupro, De falſa calumnia, De haereditatibus 925, 926 Ante Alfredum piratica exercebantur in Britannia 1313 Rex Alfredus reſtauravit navales copias Britannorum 1313, 1314 Naves Alfredi 1314
Alwinus juriſconſultus in Anglia 1091
Alienatio, *v.* Bona. Andreas II. rex Hungariae
Alilat 352
Alionatus pontifex Ebraeorum 134
Alitta 352
Alla, rex Northumbrorum 1325
Ἄλλα ἐπ᾽ αὐλῆς 367 Ἄλλα Cabar Saracenorum Venus 368
C. Allectus. Praefectus maris & terrae imperii Britann. 1258 1294
Allobrogum imperium 870, 871
Allodium. Fundus Allodii jure poſſeſſus 945 Jus Allodii apud Anglos 1670, 1671 Allodium unde & quid 1671, 1672
Alyates Lydorum rex 1515
Amanus 385
Ἀμασίφανής 397
Amburajarum collegium 1496
America. Regis M. Britanniae jus in Fretus Americanum 1406 Regina Eliz. Americae partem occupat *ibid.* Angli vectigalia in mari Americano exigunt *ibid.*
Amict imperatorum 1180
Amilcas Numen Punicum 318
Ἀμμίας dea Syria 353
Ammonius Alexandrinus. Religionis deſertor tandem reductus 423 Quis fuerit Ammonius ille 516, 517
Amor. Amoris Numina 1718, 1719
Amos Propheta & Stephanus in Actis Apoſtolorum conciliantur 313
Amphyctionicus conventus 1194, 1512 Leges Amphyctionicae 1491
Amyllae monumentum 1471
Anamelech 314 Equi figura Deus 387
Anaitis 385
Analavus rex Hibernenſium 1315
Ananelus pontifex 130
Ananias Nebedaei filius, pontifex Ebraeorum 134
Ananus Anani filius, pontifex Ebraeorum 135
Ananus filius Seth, pontifex Ebraeorum 132
Anastasis. Athenienſes Paulum Anaſtaſin Deam docuiſſe credebant 230
Anastasius imp. lex ejus de ſecundis nuptiis uxoris repudiatae 834 Ea in codicem Juſtinianeum relata *ibid.*
Ancharias Ampelidis inſcriptio Latina 1475
Ancilium feſtum Martium menſem nuptiis inidoneum reddit 654
Ancilla. Ancilla licet cum dotalibus pactis in concubinatum recepta, nec uxor, nec concubina erat 8 Pater filium ex ancilla ſuſceptum haeredem ſibi facere potuit 14 Ancillae Ebraeae nec filio nec filiae domini defuncti ſervitutem debebant 48 Ancillarum officia domeſtica 725, 726
Anconitae controverſia inter eos & Venetos de mari Adriatico 1241
Ancyranum monumentum 1711, 1712
Anderidos ſive Newenden. Civitas maritima Britannorum 1298, 1299
Andreas II. rex Hungariae, alienationes ejus 1117
Lancelot Andrews epiſcopus Winton. amicus Seldeni 1421, 1426
Andrius & Chalcidenſis diſputantes de poſſeſſione urbis derelictae 1197
Ἀνθο- 939
Angelus. Cabaliſtarum ordo Angelorum Mazaloth 255 Angelorum nomina obſervare mos vetuſtiſſimus 284, 285 Angelica ſalutatio Arabice 416
Anglia. Angli, Anglica, *v.* Britannia, Tributum, Admiralius. Parentum aſſertio & in liberos educatio olim apud Anglos filium legitime natum faciebat 15, 16 Orientalium Numinum cultus in Anglia 354 Bride knights & Bride cakes apud Anglos 638, 668 Ritus nuptiales veteres in Anglia ſecundum uſum Sarum 676--678 Quaenam olim in Anglia benedictio ſecundis nuptiis dabatur 671--678 Pars tertia bonorum in Anglia dotis loco aſſignabatur 680 Quaenam bona olim apud Anglos uxori in dotem cedebant 681 Quae bona & quanta eorum poſt viduae, marito defuncto, in Anglia dabatur 681--683 Ritus nuptiales ſub Edwardo VI. in Anglia 684 Hi poſt biennium paululum mutabantur 685 Anglicana Liturgia Latine reddita omittit officium matrimonii *ibid.* Ritus matrimoniales pontificiorum in Anglia 685, 686 Formula dotalis in nuptiis apud Anglos 697, 698 In Anglia nuptiarum ſacra per ſacerdotem peraguntur 658 Tempus nuptiis celebrandis prohibitum apud Anglos hodiernos 699, 700 Moechus olim apud Anglos mutilabatur 734 Apud Anglos veteres jure pontificio divortia in uſu 844, 847 Synodus Anglicana de divortiis 860 Anglica lingua Belgicae & Alemannicae, Graecae, & Hebraicae in multis convenit 865 Quando Angli e Germania venerunt 866 Cometae in Anglia malum omen 866, 867 Gomer primus gentis Anglicae parens 869 Bruti ſtemma & progenies in Anglia 871--877 Cordeilla prima Gynaecocratiam in Anglia inſtituit 874 Pentarchia in Anglia *ibid.* Belini leges de jure viarum publicarum in Anglia 875, 876 Anglia olim in quamplurima regna ante Julium Caeſarem diviſa fuit 878, 879 Angliae imperii forma antiquitus non fuit monarchica 878 Apud Anglos tempore belli uni forma imperii committebatur *ibid.* Ariſtocratica republ. forma in Anglia ante J. Caeſarem 879 Philoſophi Samothei in Anglia 880 Saronidae Druides in Anglia 880, 881 Druidum leges & mores in Anglia 889--891 Anglorum reges a Caſſivellauno ad Lucium regem 891--895 Motus in Anglia contra

in ſecundo Volumine continentur.

Romanos 893 Julius Agricola diſciplinam militarem introduxit in Angliam 894 Impp. Rom. legatos in Angliam mittebant ad gubernandum 893--895 Picti in Anglia 895 Tres in Anglia olim archiepiſcopatus & xxvii epiſcopatus 897 Angliae leges vicani Dei dicti 897, 898 Inſula Tanatos ſedes Anglorum prima 906 Octa, Ebuſa, & Cerdicius a Germania in Angliam evocantur 9 7 Heptarchia in Anglia 912--918 Synodi Anglicanae canones de caſtitate clericorum 914 Egbertus rex Angliae imperium fere totum conjunxit 917 Octo principes in Heptarchia Saxonica reges dicti 918 Angli ultra Henricum II. Hiberniae praefuerunt 914 Canutus Swano ſuccedit in regno Angliae 9 6 Tetrarchia Angliae tempore Canuti regis 916, 917 Rex Angliae condemnatis vitam dare poteſt 947 Gulielmus I. totius Angliae terrarum partes earumque valorem inivit 951 Brutus leges in Anglia condidit 955 Quomodo bonorum dominia olim in Anglia conferebantur vel donabantur 1001 Quinque portus in Anglia 910, 1004 Curtoiſe d'Angleterre, lex Henrico I. adſcripta 1009 Homines venundari prohibentur in Anglia 1085 Anglia in ſex provincias dividitur 1019 Juriſperiti ſex provinciis Angliae praefecti ab Henr. I. 1019, 1020 Quis liber homo juxta jus priſcum Anglorum 1025 Synopſis legiſlatorum & regum Angliae 1026, 1027 Unde Angli parliamentorum nomen & inſtitutum mutuati ſunt 1016 Chronologia regum Angliae Samothe ad Henricum II. 1028, 1030 Juriſconſultorum uſus & autoritas in Anglia 1037 Lex Caeſarea de poteſtate regia conſtitutioni regiminis Anglicani adverſatur 1050 Jus Caeſareum in Anglia 1054, 1055 Aemilius Papinianus judiciis Caeſareis in Anglia praefuit 1056, 1057 Ita etiam Paulus & Ulpianus juriſconſulti 1057 Juris Caeſarei uſus in Anglia duravit ccccx. annos 1057, 1058 Finis imperii Romani in Anglia 1058 Juris Caeſarei in Anglia uſitati libri veteres 1059, 1060 Jus pontificium & ſynodicum in Anglia prohibitum 1090 Juris Juſtinianei uſus in Anglia tempore regis Stephani, Henrici II. Richardi I. & Joannis 1093--1097 Juriſconſulti in Anglia 1091--1095, 1096 Juris Juſtinianei uſus in pontificiis conſiſtoriis, in tribunalibus regiis, & in academiis 1101, 1103, 1104 Lex Terrae in Anglia quid 1110 Donatio Joannis regis Angliae Innocentio III. Papae facta, irrita redditur ab ordinibus Angliae 1120 Urbanus V. Papa Rom. Angliam & Hiberniam ceu feudum Romanae ſedis poſſideri contendebat *ibid.* Gualonis Cardinalis excommunicatio, & tyrannis in epiſcopos & populum Angliae 1141 Cuſtodes maris apud Anglos 1248 Controverſia & pactum inter reges Angliae, & principes Britanniae Armoricanae 1146 Angli ſtipendia ſolvunt claſſi Danicae 1321, 1322 Marinum regnum Anglicanum poſt Normannorum adventum 1327, 1328 Jus admiralatus Anglicani ſingulare poſt Normannorum adventum *ibid.* Reges Galliae & reges Angliae olim appellabant 1343 Reges Angliae, dum Franciae regnum poſſidebant, admirallos territorii ſui maritimi praeficiebant 1344 Praelium navale inter Gallos & Anglos ſub Henrico III. 1348 Angli totius maritimum dominium retinuerunt, licet littora inſularum Cubcantarum ceſſerint juriſdictioni Gallorum 1356 Promontoria xxvii. in Anglia 1365--1373 Induciae inſularum Normannicarum tempore belli inter Anglos & Gallos 1375, 1376 Privilegium imperii maritimi regum Angliae tempore belli 1376 Modus legem in Anglia ſtabiliendi per regem & ordines parliamentarios 1378, 1379 Juriſconſultorum Anglorum teſtimonia de regum Angliae dominio maris 1381--1385 Dominium maritimum Anglorum contra Gallos 1392, 1393--1395 Praelium navale inter Anglos & Gallos 1395, 1396 Angli vectigalia in mari Americano exigunt 1406 Navigationes a Norwegis & Suecis, Anglis permiſſae 1410 Epiſcopi apud Anglos a regibus inſtituti 1611 Non niſi rege Angliae jubente, pontifex Romanus pro Apoſtolico receptus in Anglia 1630 In Anglorum Janous (Selden) Carmen 1701

Anglo Saxones, *v.* Saxones

Anianus codex 1662

Anima. Animae immortalitatem & metempſychoſin ſtatuit Pythagoras 884

D. Annae & Joachimi annulus pronubus in coenobio Romae 632

Annales Juridici a Rich. Winchedon conſarcinati 1050 In interioris Templi bibliotheca 1099, 1100 In bibliotheca hoſpitii Lincoln. 1102

Annius notatur 574

Annulus. Annuli uſus in nuptiis & ſponſalibus apud Ebraeos 631, 632 Nulla mentio annuli ſponſalitii in Talmude 631 Annulus pretii ſponſalitii loco dabatur apud Ebraeos 632 D. Annae & Joachimi annulum pronubus in coenobio Romae *ibid.* B. Virginis Mariae annulus pronubus Peruſii reconditur *ibid.* Joſephi annulus a Pharaone datus apud Philonem *ibid.* Annulus fidei ſymbolum apud Ebraeos *ibid.* Annuli in ſomnis uxores & nuptias ſignificant 636 Quare annulus a Paganis in ſponſalibus datus 647 Annulorum quorum uſus in nuptiis apud Graecos 655, 661 Cur annuli in quarto digito geſtantur apud Graecos & Romanos 666 Annulus ferreus & aureus pronubus apud Romanos *ibid.* Annulus contractus loco apud Paganos & Chriſtianos dabatur 667 Veteres liturgiae formulam benedicendi annulum habebant *ibid.* Annuli aurei ferrei 1001

Annas & Caiphas pontifices ſimul memorantur in Evangelio 137--143 Annas quinque filios pontifices habuit, & generum pontificem, ipſe expontifex 139 Annae Caiphae Segen dicitur *ibid.* Annas & Caiphas principis & patris ſynedrii nomina ſaepe commutarunt 144

Annidotus 357

Annus. Anni aequabilis apud Aegyptios vetuſtas 391 Vagus Aegyptiorum annus 391 Analogia anni & diei 807 Quo anni tempore mundi initium 887--889 Annus naturalis, civilis, lunaris 1478, 1479 Graecorum diviſio anni 1479 Inaequalitas annorum lunarium 1479, 1480 Annus ſolaris, communis 1481, 1482 Gregorii M. annus 1482 Annus juriſconſultorum Romanorum *ibid.* Decennium belli Trojani 1482 Annus Peloponneſiaci belli *ibid.* Annus quomodo menſurabatur apud veteres *ibid.*

Anobreta. Saturni nomen apud Phoenicios 388

[illegible] ſive [illegible] Talmudicis quid 585

Anselmus Archiep. Cantuar. Papa alterius orbis dictus 913, 1675 Epiſtola ejus ad Murardachum Hiberniae regem de divortiis 847

Antibeitio Leneus menſis fuit 1544, 1545

Anthropomantia Gallorum 185

Anthusa Fortunae Conſtantinopolitanae nomen a conditore inditum 1 6

Antigonus Hyrcani pontificis aures praecidit 176 Patrocius ad Antigonum regem pisces & ficus miſit 1223

Antiochus Epiphanes cauponatus pontificatum 114

Antiochus Deus dicitur 1527

Antoninus Quo ſenſu Antoninus Talmud conſcripſiſſe dicitur xvi

Varius Antoninus imperator, mors ejus turpis 886

Antoninus Pius legem maris dominam aſſerit, quo ſenſu id intelligendum 1267--1272 An ſe maris dominum non tunc aſſerat 1268 Rhodiam legis de naufragiis mitigavit 1271 Maris dominium probatur ex nummis Antonini Pii 1309, 1310 Reſponſum Antonini Pii ad Eudaemonem naufragum explicatur 1436--1438

C. Antonii Septimus Publio victoriae 1441, 1464, 1465

Ἀπιχαιρεκακος 379

Apis matri dedit vitulo aureo 197, 198 Apis conceptus, genitus 198 Convivium & chori in Apidis inventione 199 Apis mortuus *ibid.*

Ἀφρεταρ 689

Ἐξ Ἀφροδίτης in pharmaceutria quid 187 Ἀφροδιτος 345

Ἀπολλωνίας 763

Apollinaris piſcina 1135

Apollo 356 Μιλήσιος 275 Nomimus 1500 Didymaeus 1566, 1567 Agon Apollini ſacer 1563--1566, 1567

Ἀποσταζειν, quid 463

Ἀποσταμα 763

Apostoli. Elchawarin Apoſtoli Arabice 518, 519 Ritus Apoſtolici nuptiales quinque 693 Apoſtolorum canones divortiorum uſum probant 848 L'Apoſtelle 1031

Appeal 936

Apulejus Magus. Sigillum ejus ligneum Βασιλεὺς 185

Aqua. Quando mulier adulterii ſuſpecta aquas potare debuit, quando non 744, 753 Uxorica quaedam aquarum potationis liberae erant 745 Maritus non niſi ab omni illicito concubitu purus, uxorem ad aquarum examen adigere poterat 746 Foeminis examinatis per aquas amaras 746--749 Aquae ſanctae 749 Menſe Adar aquarum examen fit 753 Thales Mileſius aquam omnium rerum originem dixit 876 Autharis Longobardorum rex aquae inſidens natabat 1226 Praeſides aquarum & vivariorum ſylveſtrium in Gallia 1349 Aqua falſa a ſubditis inciſa 1381

R. Aquiba. Sententia ejus de cauſis divortii 762, 763 Coincidit cum Hillelianorum 774, 775 Opinio ejus indulgentior pro marito fovetur ab Ebraeis 777--784, 785

Aquitania Gallis ceſſit ab Anglis 1248 Quare Aquitaniae nomen in codicillis admirallatus Anglici manſit 1343, 1344

Ara Athenis arae omnibus diis inſcripta 148 Apud Latinos omnibus diis & deabus arae 248

Arabarchen Ruffini 85

Arabes. Arabum dii 368 Arabum idola 352 Arabum obadas 368 Arabes colebant ſaxum quadratum 369 Dyſares Arabum 370 Arabes linguam Graecam per Romanam intelligunt 521 Codices Graeci Arabice verſi 521 Ibn Nadir bibliotheca Arabica *ibid.* Romanae & Romanorum nominis uſus apud Arabes 522, 523 Arabibus Chriſtiani Romani & Chriſtianorum terra Romania dicitur *ibid.* Joannes Hiſpalenſis divinos libros lingua Arabica donabat 525 Menſes eorum 1488

Araia 114

Aratus. S. Paulus Aratum citat 329 Arati Phaenomena 364

Arbiter. Arbitrorum forum apud Judaeos iii

Arcades. Lycaea Arcadum 1524

Arcadius imperator. Reſcriptum ejus de privilegiis Judaeorum 435

Archidiacones 1678

Archiepiscopus, *v.* Cantuaria, Eboracum. Tres olim archiepiſcopatus in Anglia Londin. Eborac. & Glamorgantinus 897--910 Archiepiſcopatus Londino Cantuariam tranſlatus 910, 911 Archiepiſcopatus Lichfeldiam transfertur ab Offa Merciorum rege 914 Archiepiſcopatus reſtitutus Athelardo 914

Architriclinus an ex ſacerdotali genere 621

Ἀρχισυνάγωγος 1568

Arelatense concilium. Ei interfuit reſtitutus epiſcopus Londin. Eborius Eboracenſis, & Adelfius coloniae Londinenſium epiſcopus 502 De divortiis agit 849

Armoricani tractus dux 1304

Areopagus 1491

Ἄρης θεὸς 370

Argentinensis eccleſiae ritus nuptiales 675

Argumentandi genus duplex apud Judaeos 538

Aristides Quintilianus libros tres de muſica ſcripſit 1499 Notatur 1502

Aristobulus. Diſſidium inter Ariſtobulum & Hyrcanum fratres, Judaeis magnam cladem intulit 130 Annum xvii. egreſſus pontifex factus 169

Aristocratis Epocha 1483

Aristoteles explicatur 1480

Arius. Ex MXXLVIII. epiſcopis & patriarchis CCCXVIII. contra Arium decreverunt 464, 465, 468--470 Presbyteri Alexandrini Anathemati Arii ſubſcribunt 507

INDEX Rerum & Materiarum quae

Armeni. Divortia in uſu habent 811
'Αφροδίτης Deus 346
Arrianus notatur 71 De proſelytis Judaeorum 71, 72 Hymnorum formulae apud Arrianum 454
Andreas Arrivabenius. Verſio Alcorani Itala ejus notatur 4
Artaxerxes. Magna Judaeorum libertas ſub Artaxerxe 2
Artaxerxes Longimanus, Perſarum rex, a Cimone imperio navali exuitur 1221
In Artemisio factae erogationes 1470
Artia Mars AEgyptiis dictus 320
Artes. Artium liberalium ſtudioſus non dignus ſucceſſione ſacerdotali 182
Artos quid, juxta orientales 320
'Αρχιγενέτης 125, 126
'Αρμένα 388
Ascanius conſulit Magos de partu Sylvii uxoris 871
Ascemeri, Ascemeli quid apud Mahumedanos 194
Asclepiadis monumentum 1471
'Ασὴθ nomen regis AEgyptii vetuſtiſſimi 235
Asherah 343, 344
Asiatici a Trojanis originem ducere volunt 974 Tres provinciae ſub proconſule Aſiae 1119, 1230 Proconſulis Aſiae inſignia 1230 Communia Aſiae ſidera 1563, 1564
Asima Deus 387 Aſimus creator 1445
Asinus. Aſinum & Aſini caput Judaeos olim coluiſſe dicunt veteres 404–407
Asmodaeus daemoniorum princeps 377
Assuerus rex terram & inſulas maris tributarias fecit 1202
Assyria. Syri Aſſyrii etiam dicti 115 Syria & Aſſyria indiſcriminatim ſumitur 215 Mylitta Aſſyriorum 350 Aſſyriorum numina 378
Asiarchae ludis certaminibuſque praeerant 1567–1570
Astarte. Petrus Faber de Aſtarte ſcripſit 206 Aſtarte, Aſhtoreth, Aſther, Aſhtaroth 342, 343, 344 Lucus Aſtaroth 343 Aſtartes ſacerdotes ibid. Aſtartion 345 Taurinum caput eſt Aſtartes inſigne 847 'Αστὴρ ἀεροπετὴς ab Aſtarte repertus 347 Aſtarte Luna & Venus vocatur 348
Asteii Epocha 1483, 1484
Asterius de divortio 657, 658
Astra, v. Sidera.
Astroarche 349
Astrologia. Setho & poſteris ejus aſtrologiae inventio adſcribitur, ab aliis Adamo 259, 260 Semo inſtauratio diſciplinae aſtrologicae tribuitur 261
Asylum. Jus aſyli in fano Veneris Stratonicae 1529, 1530 Graecorum jura aſylis data ſub Tiberio, ſenatus conſultis coercita ſunt 1530 Templa Gentium aſyla fuerunt ibid. Templum Meccanum aſylum 1531 Chriſtianorum templa olim aſyla fuerunt 1531 Rex Henr. VIII. privilegia aſylorum in Anglia abolevit 1533
Astronoe. Dea 355
Astyanaxis Parii aetas 1483–1485
Astydamas ludis edendis vicit Athenis 1512
Atergatis 358–1218 Quomodo piſces comedentes placabant numen Atergatem 360
Athara 358, 359
Athbash Rabbinorum 395
Athenaeus emendatur 362
Athenaeum certamen 1492
Athenienses. Pauium Anaſtaſin Deam docuiſſe credebant 230 Atheniensium rex virginem tantum ducebat 556 Athenienſium poena raptoris 598 Athenienſium κακώσεως δίκη 720 Divortia in uſu apud Athenienſes 810 Maris domini 1210–1223 Lacones cum Athenienſibus foedus de navibus & mari ineunt 1220 Timotheus Athenienſium praefectus ibid. Athenienſes praeciderunt pollices AEginetis 1221 Imperium eorum marinum non erat injuſtum ſui natura 1224 Menſes eorum 1488, 1489 Vetus Athenienſium muſa 1509 Frugum apud Athenienſes ſterilitas 1513 Primi annui Athenarum archontes 1515 Athenienſibus Dionyſia triplicia erant 1543, 1544
Athelardus. Ei Archiepiſcopatus reſtituitur a Leone III. P. R. 914
Athelstanus. Regulos Britonum devicit, & eos tributarios fecit 927 Primus inter Saxones diadema portavit 928 Regnum amplavit & legibus conſervavit 918–930 Leges Athelſtani, De decimis, De furtis, De ſervis, De inſidiis domino factis, De permutatione bonorum, De moneta & monetariis Angliae, De equitibus, De ordalio, De die Dominico 918, 919 Athelſtani lex de ordalio 957 Copiis navalibus inſtructus 1314 Analavum Hibernenſium regem bello navali vicit 1315 Unicum pecuniae genus per Angliam cudi juſſit 1672
'Ατίμωρος 939
Athla Manilii 259
Attaga 358, 359
'Ατταγᾶς ibid.
Attaints. Lex Edwardi III. de convictionibus Attaints dictis 1112, 1113
Attica. Poena adulterii juxta leges Atticas 752 Thuſcorum & Atticorum coitus communes 983 Attica civitas maris dominio gaudebat 1224 Mos Atticus numeros ſcribendi 1440 Attica periodus 1486 Attici menſes a ſolennioribus ſacris denominati 1543
Attila, rex Gothorum, Romanorum auxiliares impedivit manus Britannis praeſtandas 903
Atzhama rex Habeſſinorum Mahumedanus factus 816 Quando mortuus 817
Audianorum haereſis 462
Averruncus Deus 400
Augustalia in Neapoli 1563 Pergami 1564

Augustinus. A Gregorio papa in Angliam mittitur 909 Durobernia epiſcopus ibid. Gregorium papam de eccleſiaſtica diſciplina conſulit 909, 910 Familia ejus, an Equitianus, an Benedictinus 1667, 1668
Augustus Caeſar. Dominatus ejus in Anglia 891 Maris dominus 1227
Avicenna explicatur 780, 781
Autharis Longobardorum rex aquae inſidens natabat 1226
Avus in bona patris liberis deſtituti ſuccedebat 29–31
Azizus & Monimus Edeſſae ſolis πάρεδροι 341
Azotus ſumma 1087

B.

BAAL tanquam Mars adorabatur 316 Baal nomen olim vero Deo tributum 316 Baal maſculino & foeminino genere memoratur in LXX. interpretibus 346
Baalath Ob 290
Baal Berith 310
Baal Peor, ſive Phegor, quale numen & unde derivatur 307, 308
Baal Tzephon, quid ſecundum Rabbinos 291 Oppidum erat ibid.
Baal zebub, unde ita dictus 374, 375
Baaltis, Βῆλτις 348
Baba Ben Botha diſcipulus Sammael 772
Babia, Syrorum numen 372
Babyloniorum Oannes 357
Bacchius Iſagogen muſicae ſcripſit 1499
Bacchus 368
Rogerus Bacho. J. Balei de Rogero Bachone retractatio 186 Capita magica conflata a Rog. Bachone, & Roberto Lincoln. 286 Roger. Bacho quis & ubi natus 1718
Badenses in Germania thermae 984
Βαάγης feſtum Aſſyriorum 398
Βαιταρηφὴ 310
Βαίτυλοι Gentilium, unde 310, 312
Balaenarum captura 1414
Βαλαινοφάγοι 881
Bal, v. Baal, Belus. Bal Punice Deus, fanum ejus 326, 327
Julius Balbillus, antiſtes Alagabali 337
Benedictus Badwinus notatur 588
J. Baleus. Retractatio ejus de Rogero Bachone 286 Notatur 1048
Theodorus Balsamon, de divortiis 839
Balteus. Opus Phrygionicum baltei ſacerdotalis 183 Balteus ex lino & lana contextus omnibus praeter ſacerdotem interdicebatur 183
Balticum mare, libera navigatio in eo 1250
Bamoth ſive excelſa 385
Bancus regis 1353
Baptisma. De ablutione peccatorum apud Ebraeos in ritibus baptiſmi 72 Baptiſmus initiationis ritus in ſacris Mithrae 73 Baptiſmus Chriſtianorum baptiſmum Ebraeorum imitabatur 439
Barangi 1280
Barba. Commentum de barbarum aurearum originatione 306
Barbari Romanis qui 904, 1285
Barbillia 1565
Barca, urbs 517
Barchocebas 376
Bardi, unde ita dicti & quinam fuerint 890–974
Barones. Archiepiſcopi, Epiſcopi, Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, & Barones tantum, qua Barones, regni comitiis intererant 1020 Barones regni qui 1636, 1637
Baronius notatur 140, 433 Valentinianum imp. a polygamia abſolvit 570
Caspar Barthius notatur 71, 72
Basilea Atlantiorum 318
Βασιλεὺς. Sigillum ligneum Βασιλεὺς dictum 285 Βασιλεὺς ſolis 316
Basilica. Leonis imp. Βασιλικὰ 837, 1038 Maris dominium probatur ex Baſilicis 1237
Basilius Macedo conſtitutio ejus 663 Canones Baſiliani de divortiis 855
Jon. Basingstochius Teſtamentum XII. Patriarcharum in occidentalem eccleſiam attulit 63
Bassianus rex Britanniae 900
בת קול oraculum coeleſte 536
Batavi. Jus Grutae apud Batavos 1262 Batavi piſcationem in mari liberam defendere volebant 1274
Said Batricides Patriarcha Alexandr. De Simone Juſto 119, 120 Said Batricides refutatur 150 Nomen ejus, patria, natales, dignitas, aevum, & ſcripta 413–417 Codex Eutychii Antiochenus & Aleppinus 418 Eutychii origines eccleſiae Alexandrinae 419–426 Eutychius notatur 461 Eutychii chronologia patriarcharum Alex. examinatur 461, 462
Bau unde derivetur 229
Joannes de Beauchamp, creatur Baro de Kiderminſter diplomate 1020
Beccense coenobium, ſchola diſciplinarum illuſtris 1084
Thomas Becket Archiep. Cantuar. Miracula ejus 1007 Diſſidium inter eum & Henricum I. 1014–1018 Tres poſt eum Cantuar. Archiepiſcopatus candidati 1088, 1089
Beda notatur 1031 Beda Scotorum presbyteros, epiſcopos, & abbates parile jus habuiſſe dicit 1138 Beda quis ; ubi natus 1718
Belsamen 334 Beliſamae Minervae monimentum 349 Beliſama aeſtuarium Britannici littoris ibid.

a

Digitized by Google

in ſecundo Volumine continentur.

Beelzebub 376

Bel, Belus. Bel tanquam Mars adorabatur 316 Belus Phoenicius *ibid.* Belus Babylonius 327 Βῆλος coelum dicitur 328 De Belo veterum ſententiae *ibid.* Belus ſive Baal Aſiaticus Deus 328, 329--334 Europaeorum monumenta de Belo Aſiatico 335, 336, 337 Belis, Belenus 336 Bel 341 Belus ſtercoreus 376 Beli & Draconis hiſtoria Apocrypha unde 403 Belus Deus guloſus 404

Belatucadrus Deus 335. 336

Belgium, Foedus inter ordines Belgiae & Hanſeaticas civitates initum 1149 Dux Belgicae ſecundae 1304

Belinus. Brennus adverſus fratrem Belinum arma parat 875 Leges Belini de jure viarum publicarum in Anglia 875, 876 Belini corpus primum crematum eſt in Anglia 876

Belisama. v. Beelſamen.

Belknapius Rob. dominium maris Anglicani aſſerit 1381

Bellagines 970

Bello campo, Henr. de Dux Warwici, rex inſularum Vectis, Sarniae & Caeſareae creatur ab Henrico VI. 1355

Bellum. ſacerdos unctus belli cauſa 192 Duplex belli genus apud Ebraeos 710 Bella ex negato portus maris uſu orta 1188 Bella ob commercia negata 1252 Tempus quo reges olim ad bella procedebant 1548

Βελομαντεία orientalium 281, 282

Βῆλτις 348

Sebastianus a Beroxen 1358

Berta Francorum regis filia, uxor Ethelberti 909

Bertoldus Conſtantienſis notatur 1630

Beth fanum ſignificat 310 Beth-peor *ibid.* Beth-dagon 363

Bethsaba ab Uria divortio fuit ſeparata 767, 768

בנים pro filiis & filiabus ſumuntur 3--34

Benedicere, v. Sponſus, Annulus, Corona, Nuptiae. Benedictionis formula in uſu olim circa initiationem 444 Benedictiones Judaeorum privatae & publicae 445 Benedictiones ſacerdotales apud Judaeos 445, 446 Tres benedictionum ſpecies apud Judaeos veteres 4 1, 452 Ordo ad benedicendum ſponſam ex Rituali Romano 6 9, 670, 671 Nuptiis ſecundis quaenam benedictio ex jure Canonico datur 671--6 8 Benedictio ſacramentalis ſecundis nuptiis ſub Edwardo III. rege dabatur 678 Benedictiones ſponſalitiae & nuptiales a quolibet apud Ebraeos peragi poterant 687 Apud Paganos non niſi ſacerdos ſponſam benedicere poterat *ibid.* Benedictio ſacerdotalis in nuptiis adhibita ex jure pontificio 691, 692 Ut a ſtupris & contuberniis illicitis homines arceantur, benedictio ſacerdotalis in nuptiis hodie requiritur 693, 694 Nihil in codice Juſtinianeo, Theodoſiano & Digeſtis de ſacerdotali benedictione in ritibus nuptialibus 694, 695 Leo imperator orientis ſanctionem primum edidit de benedictione nuptiali per ſacerdotem 696 Benedictio ſolemnis poſt praecepta virginitatis ſigna 706

Bibere Rex Edgarus legem de bibendo ſtatuit 994

Bigamus. Bigami in orienta a S. Euchariſtiae communione per biennium arcebantur 687

Severinus Birius notatur 433

Elias Biatzi ſive Byzantinus, idem qui Eliah Ben Moſeh 547

Bithynarcha 1569, 1570

Bladuda quis 1717

Bledabridus rex Angliae muſicorum princeps 876

Petrus Blesensis, v. Petrus.

Boazus. Nuptiae Boazi & Ruthae non ad legem de Leviratu pertinebant 38--40 Boazus fuit Elimelechi frater & patruus Machlonis 38, 39

Boetius notatur 648

Bolathen 341

Bona, v. Dominium, Naufragium. Bona uxoris 723 Bona deplumationis 724 Proviſio in Fleta, quod bona coronae rex ab alienatione revocare tenetur 1116, 1117 Proviſio regum Chriſtianorum de alienationibus bonorum regiorum 1117, 1118 Bonorum communio 1195

Bonifacius Tuſciae Dux 1066

Bononiensis Archiepiſcopatus ritus nuptiales 672 Bononia Gregorio X. Papae datur a Rodulfo. I. imperatore 1127

Borgh, unde 993, 994

Bos Bos deauratus in Oſiridis luctu 299 Boves dii & diis dicati 304 Boves utriuſque ſexus 306

Rogerus de Brabanzon 1108

Bracton Henr. de quis 1036 A Gilberto de Thornton in Epitomen redactus 1038--1043 Varia ejus nomina 1039 Bractonius jure Caeſareo olim uſus eſt 1044, 1045 Explicat Pandectarum titulum de poteſtate regia 1046, 1047 Dominium maris Anglicani aſſerit 1381

Branodunum ſeu Brancheſter, civitas maritima Britannorum 1298, 1299

Brennus adverſus fratrem Belinum arma parat 875

Breton 1036,--1039

Bride Cakes, liba ſponſalitia ſive nuptialia apud Anglos 668

Bride Knights apud Anglos 638

Brigantes 503--893 Inſcriptiones Latinae in Brigantum agro 1477

Britannia Aremoricana. Controverſia & pactum inter reges Angliae & principes Britanniae Aremoricanae 1246 Galli male regem ſuum maris Britannici regem aſſerunt 1246

Britannia, Britanni. v. Cambro-Britanni, v. Anglia. Epiſcopus ex Britannia ſynodo Nicaenae interfuit 502 Apud Britannos ſub imperio Romano divortia in uſu 843 Vox Britannia unde 865 Quis author Britanniae *ibid.* Britannia Arietis ſigno ſubjecta eſt 867 Primi Britanniae incolae 868 A Bruto auſpicia Britanniae 869 Gigantes inſulam Britanniae appulerunt 870 Britannia unde Samothea dicta *ibid.* Celtarum principes in Britannia *ibid.* Julius Caeſar bis Britanniam adgredi tentat 877 Forma reipubl. Britannicae antiquiſſima 877, 878 Poetarum & Philoſophorum Britannicorum ſuperſtitiones magicae 890 J. Caeſar Britannis vectigal imponit 891 Tributum a Britannis imperatoribus Romanis pendebatur 891 Julius Agricola primus Britanniam inſulam eſſe invenit 894 Britannia praeſidialis *ibid.* Lucius primus rex Chriſtianus inter Britannos baptizatus 895, 896 Joſephus Arimathaeenſis religionis fundamenta in Britannia jecit 896 Simon Zelotes Britanniam intravit *ibid.* Britanniae praefecti a Septimio Severo ordinantur 898 Septimius Severus Britanniam cum filiis intrat 899 Septimius S. muro Britanniam cingit *ibid.* Carauſius regnum Britanniae occupat 900 Diocletiani perſecutio in Britannos Chriſtianos *ibid.* Conſtantinus M. imperator Britannus, in Britannia enutritus 901 Civilis Britanniae adminiſtratio ſub Conſtantino M. 901, 902 Praefectus Britanniae, Comes Britanniarum, Dux Britanniarum, Comes ſacrarum largitionum, quis ſub Conſtantino M. *ibid.* Dignitas regum Britanniae 902, 903 Britanni Romanis ad Theodoſii junioris imperium ſubfuerunt 903 Britanni Pictis & Scotis infeſtantur 903--987 Attila Britannorum inimicus *ibid.* Britanni tributum ſub imperio Romano pendebant 9 3, 904 Britanni in Cambriam ablegantur ab Hengiſto 908 Britanni in eccleſiaſtica diſciplina erudiuntur 907, 908 Saxones, Angli, Jutae & Friſones Britanniam ingrediuntur 908--987, 988 Swanus Danorum rex inſulam Britanniae ingreditur & occupat 936 Deae Matres apud Britannos 972 Hiſtoria Britannica a Bardorum cantilenis compoſita 974, 975 Britannos Divitiaco Sueſſionum regi ſubjacuit 980 Britanni & Galli olim iiſdem legibus, & lingua, & cultu vivebant 979, 980 Leges Britannorum & Gallorum veterum 980--988 Foeminae in conſilia pacis belli que adhibitae apud veteres Gallos & Britannos 980--986 Nummus veterum Gallorum & Britannorum 983 Animalia eſu interdicta apud Gallos & Britannos *ibid.* Polygamia in uſu apud Britannos veteres *ibid.* Oſcula apud Britannos 983, 984 Libertas legum veterum Britannorum 984, 985 Britanni in Romanorum poteſtate fuit 985 Julius Agricola civiles in Britannia introduxit leges 986 Jus Caeſareum olim in uſu in Britannia 1054 Antoninus Geta gubernabat Britanniam jure Caeſareo 1055 Britanni Romanorum legibus parere deſinunt 1057 Jus Caeſareum non fuit receptum in Britannia per DCCXL. annos 1080, 1081 Jus Caeſareum introductum in Angliam ſub annum MCXL. 1081, 1082, 1083 Inſularum Britannicarum dotes 1255, 1256 Britannia magna & Britannia parva 1257 Hibernia parva Britannia dicitur 1257--1278 Britanniae incolae Charontis officium animabus praeſtare dicuntur Graecis ſcriptoribus 1258 Oceanus Britannicus quadrifariam partitus 1278--1281 Inſulae Britannicae & Britannides 1278, 1279 Singularis Britannorum navigationis uſus 1282 Britannorum navigia viminea & coriacea 1283--1288 Britanni naves bellicas habebant 1283--1287 Piſcatio grandiorum piſcium apud Britannos 1284 Britanni veteres bellicoſi 1284 Britannia animalibus venenatis caret 1285 Britanni Gallis adverſus Romanos auxilia praeſtabant *ibid.* Britanni marinum dominium ſibi acquiſiverunt 1285, 1286--1414 Mercatoribus ſolis licuit ad littora Britanniae adpellere 1286 Druidum diſciplina in Britannia culta 883, 1286 Reguli Britannorum maritimi 1286 Civitates Britannorum maritimae *ibid.* Britanni imperii hoſtem communi conſilio propellebant 1286, 1287 Britanni Venetorum naves armatiſſimas arcebant 1287 Britannorum naves quales, cum Caeſar appelleret in Britanniam *ibid.* Britanni antequam Romanis ſubjugati erant, ſeptentrionalis maris domini fuerunt 1288 Britannorum maris ſecretum 1288--1292 Nulla pars inſulae Britannicae ante Claudium imp. in Romanorum poteſtatem redacta fuit 1288 Terra & mare unicum imperii Britannici corpus conſtituunt 1289--1295--1301 Claudius imp. Britannos auſtraliores devicit 1290, 1291 Oceani Britannici dominium poſt devictos Britannos *ibid.* Domitianus imp. primus circumnavigavit inſulam Britanniam 1291 Quomodo oceanus Britannicus in Romanorum poteſtatem pervenerit 1292 Julius Agricola ſub Domitiano imp. Britanniam ſubegit *ibid.* Romani maris Britannici domini 1292--1296 Archigubernius maritii dominio Britannorum 1293 Romani ſeptentrionalem Britanniae partem non adibant *ibid.* Terminus imperii Britannici ſub Adriano, Severo, Antonino Pio, Valentiniano, Valente, imperatoribus *ibid.* Nationes terminis Britanniae cohaerentes 1295 Romani quatuor claſſes navales in Britannia habebant 1300 Britannia marina 1301 Britanni voces in Romanorum linguam intulerunt 1302 Portus Morinorum Britannicus 1305 Ante Alfredum piratica exercebantur in Britannis 1313 Inſulae Britannicae a Pictis, Scotis, Normannis & Norwegis infeſtatae 1326 Britannici freti imperium 1401 Regis M. Britanniae jus in fretum Americanum 1406 in mare Scoticum orientale & ſeptentrionale 1406--1409 Regibus M. Britanniae in mare ſeptentrionis competit 1409--1414 Mare inſulas Daniae ac Norwegiae, Friſlandiam & Iſlandiam alluens Britannis tribuitur 1409 Regis M. Britanniae imperium in Groenlandenſi mari 1414

Brithricus veneficio peremptus ab Edburga uxor 918

Britonius lex Martiana 973

Brittenhuis & t'Huis te Britten 1289

Britton 1036, 1039 Compendium juris Gallicani 1040

Joannes Bromton abbas Jornallenſis 1162 Liber Jorevallenſis monaſterii non a Bromtone eſt conſcriptus 1165, 1666

Brunnefeldiae excidium 1142

G. Brown, in Bucolica ejus Carmen Seldeni 1718

Brutus. A Bruto auſpicia Britanniae 869 Brutus novus Britannorum rex 871 Bruti ſtemma & progenies in Anglia 871--877 Brutus unde dictus 871 Brutus Pandraſum devicit 872 Ignoge uxor Bruti *ibid.* Brutus Legrecium inſulam appellit *ibid.* Brutus ſacrificat Jovi, Mercurio, & Dianae *ibid.* Bruti oratio ad Dianam *ibid.* Dianae reſponſum Bruto datum *ibid.* Brutus cum Corineo Totneſſum in Angliam adnavigat 873 In Angliam navibus appulſus rex ſalutatur

lutatur 972, 973 Brutus Londinum condit 973 Brutus patrem ſuum occidit 971--974 Brutus rex leges in Anglia condidit 975
Agrestis Bubastis ſanum 123
Geo. Buchananus notatur 927, 928
Βουλευτήριον quomodo ſcribendum 223
Bulgariani controverſia inter eos & Martinianos 1049
Bulla Coenae Domini de Nauſragiis 1265
Burghredus Merciorum rex 595
Burghton ſpittlehouſe 1531--1533
Burgundiones. Uxores emebantur apud veteres Burgundiones 649 Apud eos viro divortia care, non autem uxori permiſſum 842
Michaelis Butardi & Hamburgenſium cauſa in parliamento Pariſ. 1247

C.

CABALA ſacra 228 Cabala ſacra male intellecta res creatae adorabantur 228
CAaba Cabar, Saracenorum Venus 368 Dii Cabiri *ibid.* Cabar 402
Cabilonensa concilium de ordinatione per epiſcopos Scotiae 1138
Cadir. Inſcriptio Latina apud Cadir 1477
Cadmia Arx Thebarum 1492 Cadmia condita a Cadmo Agenoris f. 0 1518
Cadmus & Phoenix in Phoenicia regnarunt 1493
Caesara, Noachi neptis, in Hiberniam fugit 870
Cain. Cain & Abelis lis de ſeculo futuro [illegible] Dominium ejus privatum 1196, 1197
Caiphas & Annas, pontifices bini ſimul in Evangelio memorantur 137--143 Caiphas & Annas principis & patris ſynedrii nomina ſaepe commutarunt 144
Caius imp. Rom. dominabatur in Anglia 891, 592
Calceus, quem calceum ſequebatur ad renuntiationem leviratus 585
Calendarium Romanum examinatur 1698, 1699 Calendarium Conſtantinianum reſtituitur & emendatur de lunitiis & aequinoctiis 1700--1704
Calesia ſub Maria regina Gallis ceſſit 1242
C. Caligulae ludicra victoria in littore Rheni 1879 Oceani ſpolia *ibid.*
Calippica periodus 1480
Calnar in agro Wilton. ſynodus 934
Calycadnus & Sarpedon termini dominii marini 1248
Camalodunum. Colonia Camaloduni in Britannia ubi 982--984--985 Duo Camaloduni loca in Britannia 903 Inſcriptio Camaloduni 985
Cambro-Britanni divortia in uſu habebant 842, 844 Britanni in Cambriam ablegantur ab Hengiſto 908 Griffinus rex Cambro Britannorum interficitur 933 Feuda Cambro Britannica 975
Camlys, Joannes de, Margaretam uxorem Willelmo Paynel divortio dat 844, 845 Cauſa divortii examinatur 846
Cancellarius in Anglia 1028 Cancellarii in Anglia ex clericis ſaepe facti 1096, 1097
Canones. Divortiorum uſus probatur in canonibus Apoſtolorum 848 Canones in oriente divortia concedentes 854, 855 Codex canonum eccleſiae Romanae 857
Cantacuzenus. Apud eum liber Λογιστικόν de Mahumedicis 370
Cantaras pontifex Ebraeorum 113
Cantuaria, Cantium, v. Dorobernenſis. Metropolitana ſedes Londino Cantuariam tranſlata 910, 911 Reges Cantiani 911, 918 Reymundus Archiep. Cantuar. 926 Cantiani Guilielmo Conqueſtori obviam veniunt ramis & armis ſtipati 945 De praerogativa Cantuar. inter & Eboracenſes Archiepiſcopos 953 Eboracenſis Cantuarienſi ſubjacet 954 Tres poſt Tho. Becket Archiepiſcopatus Cantuarienſis candidati 1088, 1089 Londin. epiſcopus decanus Archiepiſcopi Cantuar. Winton. cancellarius, Lincoln. vicecancellarius, Sariſburienſis praecentor, Wigornienſis capellanus, Roffenſis crucifer 1088 Archiepiſcopus Cantuar. juris civilis profeſſoribus licentiam ab academia abſentiae indulgebat 1099 Eccleſiae Cantuar. deſcriptio 1172 Chauceri fabula Cantuar. 1178 Tribunal judiciorum regiorum Cantuariae *ibid.* Ibi collegium juriſconſultorum floruit ſub Henr. II. 1172 Archiepiſcopus Cantuar. epiſcopos Roffenſes ſurrogabat 1620 Jus viarum publicarum in Cantio ſingulare ab Archiepiſcopo Cant. praetenſum 1666, 1667 Cantuarienſis Archiepiſcopus primas Hiberniae, antequam imperio Anglicano fuiſſet adjecta 1672 Vetuſtum Archiep. Cantuarienſium jus 1672 Archiepiſcopi Cantuar. jus cudendae monetae habebant 1678 Cantuariae monetae cudebantur *ibid.*
Canutus rex patri Swano ſuccedit in regno Angliae 936 Tetrarchia Angliae ejus tempore 936, 937 Canutus ſubjugat Olavum regem Norwegorum 937 Canutus Romam abit *ibid.* Epiſtola Canuti de peregrinationibus, de exactione pecuniarum, de juſtitia 937, 938 Immunitates templi & ſacerdotum a Canuto ſtabilitae 938 Canuti leges, de nuptiis, de decimis, de pecuniae ſolutionum temporibus, de jejuniis, de centuria ac collegio decemvirali, de criminum ſacerdotum, de viduae ſtupro, de adulterio, de homicidio, de inſidiis regi & domino, de praediis regiis, de inteſtato mortuis, de hereotis, de furtis, de deſertione, de feriis, de pace in viis 938--941, 992--995 Tributum pro re nautica exigit 1322 Imperium ejus in mare Britannicum 1324 Auream coronam induere detrectat 1324, 1325 Juramenta fidei ei praeſtita 1325
Capelby 1024
Caph. Male Jarchius Graecorum Caph Ebraeorum Nun ſimile eſſe dicit 194 Abarbinel Graecum Caph cum Ebraeorum כ facit 195
Capitale, Caput. Capitalia crimina in Pentateucho praeſcriptis legibus puniebantur morte 64 Bona capite damnatorum vel comburebantur, vel ad haeredes perveniebant, vel regis fiſco cedebant 65, 66 Capite plexi juſſu regio & ex judicio ſynedrii *ibid.* Regi male dicens capite plectebatur 66 Sylveſter II. Papa Rom. caput quod reſponſa daret, fudiſſe dicitur 285 Capita magica conflata a Rog. Bachone & Roberto Lincoln. 286 Capitis aeſtimatio apud Saxones 910
Capito Robertus, v. Groſſeteſte.
Capitulatio Caeſarea 1053
C. Carausius regnum Britanniae occupat 970 Pellit Francos, & Saxones mare Britannicum infeſtantes 1293--1304 C. Carausius quis, quomodo mortuus 1293, 1294
Caria maris domina 1218
Caro. AEgyptii a carne abſtinebant 375
Carolus Francorum rex. Diſſidium inter eum & Offam Merciorum regem 1313--1349, 1350
Carolus M. Bertam uxorem repudiavit, & Hildegardam Suevam duxit 843
Carolus VI. Galliae rex poteſtatem per regnum Angliae navigandi obtinet 1357
Carthaginienſis ſynodus divortia tollit, & divertentium ſecundas nuptias 839, 849--851, 852 Canones Carthaginienſes de divortiis 851 Carthaginienſis maris domini 1225 Carthaginienſium naves a Romanis ſublatae 1227
Candida Caſa, Whiteherne 1136 Ninias epiſcopus ad Candidam Caſam 1136, 1137 Pechelmus Candidae Caſae epiſcopus 1137
Caſſivellaunus rex Angliae ſacrificia offert ob Julii Caeſaris abitum 877 Reges Anglorum a Caſſivellauno ad Lucium regem 891--895
Caſtor Rhodius 1228
Cataclyſmus univerſalis praedictus 574
Catalla & Chattel, quae bona 683 Omnibus catallis dotare apud Anglos, quid 683 Dos catallorum quid *ibid.*
Cataphrygarum haereſis matrimonium prohibentium 810
Cecrops primus. Athenarum rex, quando regnare coepit 1512 Hic Acten terram Cecropiam nominavit *ibid.*
Cedrenus male Joſephum intelligit 137
Cedwalla rex Pageham Wilfrido Archiep. Cantuar. confert 519
Celſus juriſconſultus Romanorum mare, Romanis commune dicit 1833
Celtarum reges fabuloſi 869 Magus filius Samothae Celtis oppida extruxit 870 Celtarum principes in Gallia & Britannia *ibid.* Celtae Romanorum regibus parere deſinunt 1057
Cemarim ſacerdotes 314
Centuria. v. Edgarus, Canutus, Edwardus I. AEtas cooptandi in centuriam 929
Cephalonia 1205
Cerdicius a Germania in Angliam evocatur 907
Ceres fruges plantat 1511
כריתת excidio coeleſtis infligitur 10
Ceſtus κεστός, quale indumentum 1429
Chalcedonenſis ſynodus. Comites in ea 143 Synodus Chalcedonenſis de divortiis 851
Chalcidenſis & Andrius diſputantes de poſſeſſione urbis derelictae 1197
Chalcondylas notatur 983, 584
Chaldaei. Quando primum Chaldaei novos Deos coluerunt 217 Undecim ligna coeli apud Chaldaeos 262 Chaldaicum oraculum emendatum 355
Chamanim ſigna ſancta quid 385
Chamos 310, 311
Chakamel AEgyptius pontifex dicitur 145
Chakin Ibn Iſaac Graecos autores Arabice tranſtulit 502
Charon. Britanniae incolae Charontis officium animabus praeſtare dicuntur 1158
Charondas in Pythagorae ſcholis enutritus 883
Chartae. Subſcriptiones chartarum cum crucibus aureis apud Saxones & Normannos 995--1002, 1201
Chaucerus Galfr. Griſilda apud eum corona nuptiali ornata 668 De die Veneris fatali 1168 Fabula Cantuarienſis 1178 Fabula ejus de marino Britannorum imperio 1385
Chener, thalamus viri 629, 630
Chelidonius, piſcis Chaldaeis 361 Χελιδονίζειν quid 361
Cheſtrienſis altaris inſcriptio 1714, 1715
Chever, Cheder, Arabibus pro Elia Propheta, & pro D. Gregorio ſumitur 91
Cheth, alphabeto Samaritano deeſt 1445
Chifletius Jac. notatur 1401
Chiliaſtae 976
Chirographa cerea impreſſione & teſtibus firmare coepit Guilielmus I. 991
Choerilus poeta. Ejus de lingua Phoenicia conjectura 224
Chon 397
Χωρεπίσκοπος 810, 813
Chorographia. Chorographia in S. Literis differt multum ab ea, quae in profanis reperitur ſcriptoribus 216
Chriſtianiſmus, Chriſtiani. Chriſtiani ſaepe Judaeorum nomine appellantur apud ſcriptores Gentiles 2 Chriſtiani or entem verſus orant 386 In Alexandria Chriſtianorum tempore ignotum, quid Judaeus differat a Chriſtiano 433 Chriſtianorum notio de Spiritu S. 438

in ſecundo Volumine continentur.

418 Hadriani imp. epiſtola de Chriſtianorum AEgyptiorum moribus 516 Arabibus Chriſtiani Romani, & Chriſtianorum terra Romania dicitur 522, 523 Ebraeorum ritus nuptiales & ſponſalitii Chriſtianorum & Paganorum ritibus ſunt congeneres 642, 643, 644 Triginta annos poſt aſcenſionem Domini religio Judaeorum in Chriſtianiſmo obtinuit 657 Chriſtiani veteres confarreationem Paganorum in re nuptiali rejecerunt *ibid.* Coemptio quomodo in nuptiis adhibebatur apud primitivos Chriſtianos *ibid.* Chriſtiani nuptias Paganorum non iterabant 658 Confarreationis Paganae veſtigia in Chriſtianiſmo 668--685 Coemptionis Paganae veſtigia in arris ſponſalitiis apud Chriſtianos 669--685 Sub initia Chriſtianiſmi nuptiae abſque miniſtris ſacris peragebantur 687 Chriſtiani primitivi Judaiſmum ac jura Ebraeorum circa legalia & divortia retinebant 818, 819, 820 Chriſtianorum primitivorum diſciplina ex ſcholis Sammaeana & Hilleliana manavit 820 Chriſtiani ſacramento dato adulteria evitabant 827 Chriſtianorum jurandi ritus 1549, 1550--1552 Epiſcopi ſpeciatim per nomen Chriſtianorum denotantur 1678, 1679 Quid per Chriſtianitatem intelligatur *ibid.*

Christiernus IV. rex Daniae, apud reginam Eliz. agit de maris tranſitu ad Hiſpanos 1359

Christus. An tempora Jannaei & natales Chriſti concurrerint 149 Virgo in ſphaera Perſica ſymbolum nativitatis Chriſti 282, 283 Mahumedani Jeſum Chriſtum magno in honore habent 456 Chriſto lingua Syriaca in uſu 789 Tempora Chriſti Judaei in diſputationibus ſuis Rabbinice loquebantur 789 Crux Chriſti ex quercu fuit 881

Chronicon Alexandrinum notatur 89--98--107--113--116 Differt in ſerie & annis pontificum ab aliis 116--118 Emendatur 318 Chronicon Rhythmicum Scoticum 1140--1142 Chronicon Melroſenſe 1133 Joh. Forduni Chronicon 1143--1145 Autor Chronici quod Bromtono adſcribitur, quando vixit 1169 Ex Hovedeno multa ſumpſit *ibid.* corrigitur *ibid.*

Chuppa thalamus nuptialis mulieris 627--630

Cicero illuſtratur 45

Cilices maria invadunt Romanorum 1213

Cindaswinthus rex 841

Cinegisvus Weſtſaxiae primus rex Chriſtianus 914

Cippius. Cippi ſepulchrales velut ſimulacra culti 241

Cistercienses ordinis origo 1166

Civitates maris 1508 An civitati maris communio utilis, nec ne, diſputat Ariſtoteles 1224

Ciulae quid 1312

Ciun Saturnus Arabibus 396

Clarendon. Conſtitutiones Clarendonienſes 1013 Aſſiſa regis Henrici 3. apud Carendon & Northamtune 1 20

Classis. Romani quatuor claſſes in Britannia habebant 1300 Claſſes perpetuae Romanorum *ibid.* Claſſis Britannicae praefectus 1301 Claſſis Britannica navalis 1315, 1316

Claudere quid denotat 185

Claudianus emendatur 209

Claudius Caesar. Magna Judaeorum libertas ſub Claudio Caeſare 2 Diploma Claudii Caeſaris de veſtitus pontificalis cuſtodia Judaeis tradita 187--190 Druidum diſciplinam abolebat 892 Dominatus ejus in Anglia 891--895 Britannos auſtraliores devicit 1290, 1291

Clavis. Clavium ademptio uxoris divortii ſymbolum apud Romanos 822

Clemens Alexandrinus explicatur de praeſentia miniſtri ſacri ad conſecrandas nuptias 688, 689

Clemens, Ex conſtitutionibus Clementinis divortiorum uſus probatur 848

Clerici. Canones ſynodi Anglicanae de caſtitate clericorum 914 Cancellarii Angliae ex clericis ſaepe facti 1096, 1097 Dignitatibus juridicis praeficiebantur tempore Edward. I. 1098, 1099 Clericus, Clergie, Grandclerc, Beauclerc, Mauclerc 1110, 1111 Town clerk 1111

Climacterica ſeptení & noveni 134, 135

Clinodemo Siphnio facti honores 1468

P. Clodii inſcriptio Latina 1475

Clonas tibicinum princeps 1497

Cneius Pompejus. Ei imperium maris Mediterranei a Romanis datum 1213, 1214

Coelum, Coeleſtis, v. Scorpio, Crocodilus. Coelum, terram, daemonia miſcebant Gentiles 243 Duodecim ſigna coeli 261, 262 Undecim ſigna coeli apud Chaldaeos 262 Hermes de xii. ſignis coeli, ante creationem animalis, innumeris fere annis in terra extantibus 263, 264 Vultus coeleſtes 282 Reginae coeli placentae 380 Judaei coelum pro numine colunt 406 Judaei coelicolae vocantur 407

Coemptio uxoris apud Romanos & Germanos veteres 648, 649 Auguria & immolationes adhibitae in coemptione uxoris 651 Quomodo coemptio in nuptiis adhibebatur apud Chriſtianos primitivos 657 Coemptionis Paganae veſtigia in arris ſponſalitiis apud Chriſtianos 669--685

Coena Domini. Paſcha Judaeorum imitabatur 439

Colcester peny 1101

Collignius, Gaspar, Admirallus Franciae 1348

Colonia Camaloduni in Britannia ubi 982--984--985 Romanorum quid 893

Coludius. Colodona urbs, Coldinghame 1136

Columba. Syri venerabantur columbas 362 Samaritanorum columba 362 Columbas vendentes & alentes inter infames habiti 363

S. Columba Pictos Chriſtianiſmo imbuit 1132

Columna. Columnae duae in Africa Phoenicio ſermone inſcriptae 232 Columnae velut ſimulacra cultae 241

Coluthus. Coluthi ordinatio in AEgypto 510

Coma. Sacerdos & pontifex comam alere non debuit 177 Coma Nazaraei 177, 178 Sacerdos non ultra xxx. dies comam nutrire debebat 178 Comarum primitiae Deae Syriae ſacratae 209

Comes. In Germania Comitum fiii Comites appellantur 155 Comitum quae dignitas Comitiva 142 Comites in ſynodo Chalcedonenſi & Epheſina 143 Comes quis 1028 Comites Plamarii 1162 Comes litoris Saxonici per Britanniam 1296 Soles ejus 1298 Officium ejus & mariti domini ejus ſubjecti 12 9, 1300 Cura maris ei incumbebat 1304 Officium Comitis ſtabuli diu in Anglia deſiit 1795

Cometa. Cometa in Anglia malum omen 866, 867 Henrici VI. & filii Edwardi IV. mors per Cometam praedicta 867 Cometa ante mortem reginae Elizabethae 867 Phaenomena circa tempus conſpirationis pulveris pyrii in Anglia *ibid.* Cometa in Achaia ſub Ariſteo 1511

Comitia regni Parliamentaria. Archiepiſcopi, Epiſcopi, Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, & Barones, tantum qua Barones, regni comitiis intererant 1020 Chevaliers pro arbitratu Regis ad Parliamentum ſummonentur *ibid.* Unde Angli Parliamentorum nomen & inſtitutum ſunt mutuati 1026 Quinam Parliamentis interfuerunt tempore Normannorum 1027 Parliamenta hodierna in Anglia *ibid.*

Commerciorum libertas 1188

Commodalia 1554

Communitas Platonica 983

Comnenus, Alexius primus. Edictum ejus de divortiis 829

Comnenus, Emmanuel. Coenobitis concedit jura maritima 1236

Computatio nuptiis in eccleſia 668

Conchestrensis eccleſia 1148

Concubina. Serva licet cum dotalibus pactis in concubinatum recepta, nec uxor, nec concubina erat 8 Succeſſio in dotem ad concubinarum liberos non attinet *ibid.* Concubinae uxorum nomine interdum in S. Scriptura veniunt 8, 9 Concubina permiſſa ſacerdotibus 163 Uxoris uſus ſimplex, abſque ritibus & ſolennibus nuptialibus, concubinam conſtituit 658

Concubitus. Interdictum de concubitu extraneo apud Judaeos 13 De ſucceſſione prolis ex libera concubina ſuſceptae *ibid.* Concubitus non erat licitus apud Judaeos ſine dote 627 Conſenſus & concubitus juxta jus naturale matrimonium conficit 641--643

Conducere publice 1132

Confarreatio inter ſacra nuptialia apud Paganos 650 Initium confarreationis an Numae, an Romulo tribuendum *ibid.* Chriſtiani veteres confarreationem Paganorum rejiciebant 657 Veſtigia confarreationis Paganae in Chriſtianiſmo 668--685

Conjugium, Conjuges, v. Matrimonium. Perſonalis conjugum unio apud Karaeos 543, 548--640 Dii conjugales 651, 652 Nullum conjugium ſine dote 669 Praefinitae conjugalis debiti vices 717, 718 Conjugalia debita juxta Schammaeanos & juxta Hillelianos quando praeſtanda *ibid.* Vota pro debitis conjugalibus praeſtandis quomodo laxabantur & puniebantur 718--720 Contumacis mariti debitum conjugale, vel comperendinantis, vel negantis, mulcta puniebatur, niſi repudiare vellet uxorem 720 De debito conjugali a legis ſtudioſo, ab artifice, a mercatore uxoribus praeſtando 719, 720 Solonis lex de debito conjugali 720 Uxores debitum conjugale maritis denegantes repudiabantur 721 Vitia corporis conjugum, ob quae alterutor, vel ſeparandus, vel retinendus 759, 760

Connanus notatur 669

Consanguinei in bona defunctorum ſuccedebant apud Ebraeos 31

Conspiratio pulveris pyrii. Phaenomena ante tempus ejus in Anglia 867

Constabularios in Anglia 1027, 1028

Constans imp. Reſcriptum ejus de morte adulteri 738

Constantinus Monomachus, maris Dominus 1228

Constantinus Porphyrogenitus, maris Dominus *ibid.*

Constantinus rex Scotiae 927 Regno depoſito coenobio Sanct-Andreano ſe ſacravit 1240, 1241

Constantinopolis. Patriarchatus Conſtantinop. quando coepit 430 Imperium Conſtantinopolitanum mare AEgaeum complectitur 1228--1230

Constantinus M. Tempore ejus dioeceſes & paroeciae admodum contractae fuerunt 471 Naiſſus ſive Naeſſus Conſtantini M. patria 903 Primus mortem adulteris irrogaſſe dicitur 737 Reſcriptum ejus de adulterio *ibid.* Jus de divortiis inter Chriſtianos confirmat per conſtitutionem 828, 829 Sanctio ejus judicio ac conſenſu patrum Nicaenorum ſtabilita 830 Auctoritas epiſcopis a Conſtantino M. conceſſa *ibid.* Sanctionem de divortiis laxavit 831 Leges Conſtantini M. de divortiis in orbe Chriſtiano receptae 850, 851 In Britannia enutritus 901 Civilis Britanniae adminiſtratio ſub eo 901, 902 Praefectus Britanniae ſub eo quis: quis Comes, quis Dux, quis Comes ſacrarum largitionum *ibid.* Ethelbertus Conſtantini M. ſucceſſor rex Angliae 901 Lex Conſtantiniana de epiſcoporum juriſdictione non fuit admiſſa in Juſtinianeum aut Theodoſianum codicem, & apud juriſconſultos neglecta jacuit 1067--1072

Constantius. Reſcriptum ejus de morte adulteri 738

Cipuli qui 1301

Corban 61

Corobilla prima Gynaecocratiam in Anglia inſtituit 874

Cormanius, Thom. notatur 1246

Corona. Corona pontificis 186, 187 An ea triplici ordine fabrefacta fuerit 185, 186 Triplex Iſraelitarum corona 187, 188 Sponſus & ſponſa coronas geſtabant in nuptiis apud Ebraeos 633, 634 Nuptiales coronae ſub templi ſecundi excidium interdictae 633 Coronarum

ronarum nuptialium uſus apud Paganos 655, 656 Coronae ex variis rebus conficiebantur apud Paganos 656 Sponſi ſiſymbrio coronabantur apud Paganos *ibid.* Coronarum uſus in nuptiis apud Graecos 659, 660 Digami non coronabantur apud eos 661 Sancti Michaelis Patriarchae Conſtant. de coronatione nuptiali 661, 662 Joannes Patr. Byzantius coronas nuptiales Mauritio & Conſtantinae Auguſtis imponit 662 Veteres Liturgiae formulam benedicendi coronam habent 667 Tertullianus adverſus coronas militares & nuptiales diſputat *ibid.* Mos ſponſos & ſponſas coronandi in oriente & occidente *ibid.* Griſilda apud Chaucerum ornata corona nuptiali 668 Coronae ſponſis in paranymphis dabantur 685 Canutus rex auream coronam induere detrectat 1324, 1325 Corona laurea apud Magneſios 1540 Parturium dignitatis coronam geſtandi jus apud Graecos 1542

Corpus. Vitio corporis laborans ſacerdotio & pontificatui non erat idoneus 170 Vitia corporis alia permanentia, alia tranſeuntia 170—175 Quis vitio corporis laborans profanat ſacrificium, quis non 176 Ob nonnulla corporis vitia ſacerdos non arcebatur a functione 177 Corporis vitia quae ſponſalia ſolvebant 611 *With my body I thee worſhip* explicatur 686 Vitia corporis conjugum ob quae alteruter vel ſeparandus vel retinendus 759, 760

Costobarus. Salome Coſtobaro marito libellum repudii mittit 764 Coſtobarus quis 765

Cottoniana bibliotheca 1599

Covella 350

Covefeu 981—1002

Le County Court 1029

Cragius, Nicol. 1411, 1412

Creata. Quomodo res creatae in deorum numerum relatae ſunt 235 Septem res ante rerum initia creatae, juxta Ebraeos 314

Crepida Attica 587

Cretenses Imperium eorum marinum 1214 Minos rex Cretae mari Cretico imperabat 1214, 1215

Crocoditus ad abigendos crocodilos fictus 283

Croesi regis Aſiae initia 1516

Crux. Chriſti crux ex quercu fuit 881 Crucis honor 920

Culdei apud Scotos 1130 Scoticana Culdeorum ordinatio ſublata in Anglis 1135 *v. Keledei.*

Cumbria. Malcolmus rex Scotorum Cumbriam obtinet 931

Curia. Tempus curiarum habendarum 1029, 1030 Curia admiralitatis. Curia conſtabularii Angliae 1102

Cusa, Nicol. de, notatur 567

Custos. Cuſtodes maris Anglicani ſub Henrico I, III. Edwardo I, II, III. Richardo II. Henrico VI. 1328—1330 Cuſtodes quinque portuum in Anglia 1329 Quid cuſtos maris denotat 1331 Cuſtodes varii in Anglia & Hibernia *ibid.* Officium cuſtodis maris 1332

Cuthaei. Nergal a Cuthaeis petitur 217—382

S. Cuthbertus. Contrectatio corporis ejus 1128, 1129 Evangeliorum codex miraculoſe ſervatus 1150, 1151 Quis eum conſcripſerit 1150—1152

Cybela mons Phrygiae 1495 Myſteria Deorum matris in Cybelis corpore 1512

Cydonia Cretae urbs, Apollonia dicta 1502

Cyprii. Quando & quamdiu maris domini 1217

Cyrus Sardes capit 1516 In Aſiam aſcendit 1528

D.

Dacharini. Gens 370

Dacia, Daci 508

Daemon. Daemoniorum cultus 236, 237 Daemonia hirco denotantur 236, 237 Coelum, terram, daemonia miſcebant Gentiles 243 Praeſides daemoniorum 246 De ſorte daemonum 269 Daemoniorum προσεγγισεις 284 Συμβολικαὶ δαιμόνων μορφαὶ 287, 288 Δαίμων idem quod Genius, Fortuna 1553

Dagon, Deus Dagonis ſimulacrum & etymon 356 Pedes adnati ex cauda Dagonis 358 Dagon in Deam formatus *ibid.* Dagon idem qui Derceto ſeu Atergatis *ibid.* Dagonis varia nomina *ibid.* Dagonis feſtum 364 Dagon pro Nebo 393

Damianus Omeritarum AEthiopum rex 812

Damnati. Bona capite damnatorum vel comburebantur, vel ad haeredes perveniebant, vel regio fiſco cedebant 65, 66

Danaus cum filiabus L. ex AEgypto in Graeciam tranſvehitur 1512 Earum in Rhodo inſula ſacrificium *ibid.*

Danegeldum, tributum a Danis impoſitum 918, 919—1317—1321 Quamdiu Danegeldum ſolutum ſit in Anglia 1321, 1322 Sub Normannis ſolvebatur ab Anglis 1332 Solvebatur ſub Willelmo I, II. Henrico I. Stephano & Henrico II. 1332, 1333

Danelage 946—997, 998

Dani. Eaſtangliam devaſtant 912 Danorum leges inter Anglos ſtabilitae 946 Dani domini ſunt maris 1248 Dani maris Britanoici domini 1310, 1311—1150 Victoriae navales Danorum regum in Britannis 1313 Tributa ad rem nauticam quomodo a Danis indicta 1316, 1317 Anglo-Saxones duplex tributum Danis, & quando ſolvebant 1318, 1319 Claſſi Danicae Angli ſolvebant ſtipendia 1321, 1322 Dani liberum maris tranſitum ab Elizabetha reg. petunt 1358 Dani mare ſeptentrionale ſibi vendicant 1409, 1410 Dani prohibent piſcationis & commercia in mari ſeptentrionali abſque licentia regis *ibid.* Zirizaeanſibus navigatio in regnum Daniae & Norwegiae indulgetur 1410 Daniae reges cum regina Eliz. agunt de Anglorum privilegiis in mari ſeptentrionali 1412, 1413 Veteres Dani ſaxis inſcribebant majorum facta 1490

Daniel Propheta. Hebdomades ejus finitae 148

Danitae colebant ſculptile Michae 180

Darcias, Joannes, ſtatus Aurelius 981

Darii Hyſtaſpis F. Perſarum regis initium 1516 Exceſſus 1517

Datis. Cur Datis Delum inſulam reliquerit intactam 385, 386

David rex. Uxores ejus xviii. 562, 563

Deadly feud 991

Decenna quid 993

Decreta pontificia recepta 1078, 1079

Decuria, v. Edgarus, Canutus, Edwardus I. AEtas cooptandi in decuriam 919

Decimae. Hiſtoria decimarum Seldeni epiſcopis Angliae infenſa 1421—1697—1706, 1707 Refutatur a Rich. Montacutio 1423 Duplex decimarum genus apud veteres Graecos 1560, 1561 Quare Seldeni hiſtoria decimarum Anglico idiomate ſit conſcripta 1619

Deductio. Morbus deductionem ſponſae tardare poteſt 614 Coitus poſt ſponſalia ante deductionem non fuit licitus 615 Deductio Judaeorum quid *ibid.* Tempus deductionis virginis, viduae vitiatae 621, 622 Dies Mercurii deductioni ſub templo ſecundo praeſtituebatur 623, 624 Dies Jovis dies deductionis viduae & vitiatae *ibid.* Deductio in thalamum 627 Sponſae immundae deductio in thalamum *ibid.* Mos deductionis & lectum nuptialis in oriente uſitatus 630

Delium oraculum de Athenienſium dominio marino 1223 Pſephiſma ſenatus & populi Delii 1468—1470

Delus. Delus inſula intacta 385, 386

Demetrius, Patr. Alexand. A S. Marco ad Demetrium nullus in AEgypto fuit epiſcopus 422 Demetrius primus fecit epiſcopos AEgyptios 422—511, 512—515

Demetrius Phalereus 1482

Dempsterus Thomas notatur 1134, 1141, 1144, 1494

Dens. Alexandri Aphrodiſienſis tabula dentium fatorum, unde hominis prognati 1502

Denarius, v. Petrus.

Deplumatio 724

Dea Amiſtatis 230 Tempeſtates Deae 245 Apud Latinos omnibus Diis & Deabus arae 248 Dea Nemeſis ſive Fortuna; inſcriptiones ejus 269—272 Dea Fortuna in partu invocata 272—275 Fortunae, urbium Deae tutelares 275, 276 Hecate veneficarum Dea 277 Deus Sidoniorum Dea fuit 345 Nitio Dea 352 Dea noctium *ibid.* Mithra Dea Perſarum 353 Deae Matres 354 Ἄρμονια Dea Syria 353 Dea Phoenicia dictum Palladium 372 Deae Matres apud Britannos 972

Derca. Veneris filia per piſces in mari ſervata 359

Derceto. Dagon 358

Deucaledonius oceanus 1278

Deucalion rex Phthiotidis 1492 Regnat in Lycoria juxta Parnaſſum 1512 Deucalionis diluvium, fuga, ſacrificium pro ſalute Jovi Phyxio 1518

Deus, Divinitas, v. Dii. Deus Abraham. Deus Iſaac, & Deus Jacob in carminibus magicis 229 Philoſophi veteres ſideribus divinitatem attribuebant 231, 232 Sethus pro Deo habitus 233—299 Quomodo res creatae in Deorum numerum relatae ſunt 235 Filii Dei apud Moſen 239 Saniores gentes in unum Deum Deitates ſuas contrahebant 247—251 Baal & Bel pro vero Deo 326—328, 329 Nomen Dei tetragrammaton 331, 332 Deus Ἀμμώναλος 346 Deus Ἄρης 370 Deus Μαΐα 374 Deus involutus 377 Deus Nahm 383 Deus Averruncus 400 Sanctitas Dei pro Deo ipſo in S. Scriptura 1554

Dexter, Flavii Lucii, Chronicon 501

Diana Perſica 395 Bruti oratio ad Dianam, & Dianae reſponſum 872 Diana Leucophryne Magneſiae culta 1557, 1558 Blaſphemia in Dianam ad cives ... ſpectat 1575, 1576

Dibon. In Dibon Nebo cultus 393

Diacones 1678

Dies, Dies Veneris 369 Planetarum dies cognomines antiquam repetunt originem 369 Dies Mercurii deductioni ſub templo ſecundo praeſtitutus 623, 624 Dies Jovis dies deductionis viduae & vitiatae *ibid.* Dies atri 654, 655 Quodnam diei principium 887, 888—972 Analogia diei & anni 887

Diffarreatio quid, quomodo peragebatur 821, 822

Digami non coronabantur apud Graecos 661 Digami quales inter Chriſtianos primitivos permiſſi 849

Digesta. Nihil in Digeſtis de ſacerdotum ſacra functione in ritibus nuptialibus 694, 695

Digitus. Digiti diſtorti ſacerdotem excludebant a benedictione pronuncianda 181

Dignitas. In dignitatibus perſonae manualis deſignatio 439 Dignitatis privatio civilis mors dicitur 1100, 1101

Dii, v. Saxones. Autores qui de Diis Syris ſcripſerunt 206 Cornarum primariae Deae Syriae ſacratae 209 Dii Syri nomen alios in S. Scriptura memoratos Deos includit 214 Quinam Dii ſub ratione Syrorum veniunt 217, 218 Deorum Syrorum nominum etymologia grammaticalis 228, 229 Origo & progreſſus multitudinis Deorum 226—252, 253 Dii coeleſtes olim culti, alii ſunt corporei, alii incorporei 126 Quando primum Chaldaei & AEgyptii veteres novos Deos colebant 227 Portentoſae de Diis fabulae 243 Deorum πολυωνυμία 244 Omnia Deorum numero tandem habita a Gentilibus 245 Saniores gentes in unicum Deum deitates ſuas contrahebant 247—251 Gentes omnes Deos eodem factorum genere colebant 247 Athenis ara omnibus Diis inſcripta 248 Apud Latinos omnibus Diis & Deabus arae *ibid.* Teraphim Labanis Dii 279 Boves & oves Dii, & Diis dicabantur 304 Deorum ſigilla portabantur in lecticis 322, 323 Numina in dynaſtarum nominibus antiquitus 327 Pater commune divum nomen 331 Sexus in numinibus confunditur 346 Mater Deum 353 Orientalium numinum cultus in Anglia 354 Dii Syri *ibid.* Dii Cabiri 368 Arabum

ſ Dii

in ſecundo Volumine continentur.

Dii *ibid.* Dii ſtercorei 376, 377 Aſſyriorum Dii 378 Dii canis, aſini, muli, equi figura 387 In occulto Pantheo Iſraelitae colebant numina varia 398 Syrorum numina Gentilitia 399 Dii γαμήλιοι ſive conjugales 651 Pilumnus & Picumnus Dii conjugales 652 Dii nuptiales *ibid.* Deorum nuptiae *ibid.* Scotorum Dii tutelares 927 Myſteria Deorum Matris in Cybele coepere 1512 Deorum per numerum honor 1577, 1578 Amoris numina 1718, 1719

Dio. Quando vixit iv

Dioeceſis. Tempore Conſtantini M. dioceſes & paroeciae admodum contractae fuerunt 471

Dioclesianus. Perſecutio ejus in Britannos Chriſtianos 500

Diodorus Siculus regnum & pontificatum apud Ebraeos perpetuo conjuncta fuiſſe dicit 147, 148

Diognetti Athenienſis aetas 1483--1485

Dionysia Athenienſium 1543, 1544 Dionyſia ruralia & urbana, quando celebrata 1545, 1546

Dionysius tyrannidem occupat Syracuſis 1521 Quando moritur 1526

Dionysii Patr. Alex. aetas 510, 512

Diplomata apud Saxones 956

Disciplinae variae inſtauratae per Europam 1076

Divitiacus Sueſſionum rex. Ei Britannia ſubjacuit 980

Divortium. v. Repudium. Divortio ejecta fratris Leviro non nubere debebat 580 Uxor quae divortium ejicere nequibat 595 Maritus inops, qui uxorem alere non poteſt, divortio eam ſeparet oportet 715, 716 Divortium quid 760 Duo uxorum genera, quae divortio ejici non poſſunt 761 Lex ſacra de divortio 761, 762 Tres cauſae divortii uxorior 762 Talmudicorum ſententiae de cauſis divortii 762, 763 In V. T. nulla divortii ſcriptio 763, 764 In repudii. Romana raro divortii mentio 763 Apud Romanos & Graecos maritus uxorem, & uxor maritum dimittebat 763, 764--782 Salome Coſtobaro marito libellum repudii mittit 764 Libelli divortii clauſula de nubendi permiſſione alteri 765 Herodias maritum divortio reliquit *ibid.* Libelli repudii mentio in Eſaia, Jeremia, & Malachia 766 Silentium exemplorum divortii in V. T. uſum ejus non tollit 766, 767 Unde exemplorum divortii in V. T. penuria 767 Jehoiada pontifex uxorem divortio dimiſit *ibid.* Iſraelitae in militiam profecturi libellum divortii uxoribus dabant *ibid.* Bethſaba ab Uria divortio fuit ſeparata 767, 768 Divortia ante Chriſtum & tempore Chriſti apud Judaeos fuerunt in uſu 768 Propter quam cauſam Sammaeani & Hillelani divortia permittabant 774--784, 785 Fl. Joſephus uxores divortio dimiſit 774 R. Aquibae ſententia de divortio 762, 763--774, 775 Diſputatio ſectarum apud Talmudicos de divortio 774, 775 Mahumedani Ebraeorum ſententias de divortio amplexantur 779--782 Pro mariti arbitrio divortia apud Mahumedanos fiunt 779, 780 An repudiata uxor a marito recipi poſſit apud Mahumedanos 780, 781 Ex jure naturali Ebraeorum divortium illis licuit 782 Divortiorum uſus apud orientales 782, 783 Claud. Ptolemaeus de conjugum divortiis explicatur 783, 784 Chriſtus Gentilium divortia liberrima improbat 786 Fornicatio divortii cauſa aſſignatur 787 Libelli divortii formula 798 Scriptio ejus accurata & particularis eſſe debebat 799, 800--806, 807 Libellus divortii ultro offerendus 799--802 Uxor dimiſſa poſt trimeſtre ſpatium alii nubere poterat 799--803 Nuptiae ab uxore dimiſſa repeti poterant 799--805 Decem res ſingulares ad conficiendum libellum divortii legitimum 801--805 Vir cum uxore dimiſſa cohabitare non debuit 802, 803 Vir cum uxore dimiſſa cohabitans, alium libellum divortii ei tradere debebat 803 Libellus repudii irritus, cui vitium inerat 804, 805 Divortium dubium 805, 806 Ob divortium dubium uxor a ſecundo marito dimittenda 806 Ob libellum repudii dubium, irritum, & cui vitium inerat, uxor revocanda *ibid.* Ob libellum repudii irritum uxor ab utroque marito ejicienda per libellum legitimum *ibid.* Mulierem innuptam lege vetitam ſi quis duxerit, eam repudiare non debuit *ibid.* Hieronymus nullum divortii jus ante diluvium vel ante legem Moſis in uſu fuiſſe dicit 807 Divortia in uſu apud Ruthenos, Graecos, Armenos, AEthiopes 811--813--817 Eccleſiae Graecae & Latinae ſententiae de divortio 818 Chriſtiani primitivi divortia retinebant 818--820 ut & Gentiles ad Chriſtianiſmum converſi 820--822 Divortia in uſu apud Athenienſes 820 Divortia in uſu apud Indos veteres & Romanos ante Chriſti natalia, & tempore Apoſtolorum 821--824 Conjugia apud Romanos olim diffarreatione & ſocietatis conjugalis renuntiatione ſolvebantur 821 Clavium ademptio uxoris divortii ſymbolum apud Romanos *ibid.* Ante natales Chriſti divortia apud Romanos in uſu 822 Formula divortii apud Romanos *ibid.* Teſtes divortii apud Romanos adhibiti *ibid.* Divortium apud Romanos non fiebat temere, ſed ex conſilio amicorum 822, 823 Divortia apud Romanos in uſu tempore Apoſtolorum 822, 824 Divortium triplex 826 Praeceptum de divortiis varie intelligitur *ibid.* Divortiorum uſus & exempla a Chriſtianiſmo in imperio Romano recepta uſque ad jus Caeſareum 827--836 Conſtantinus imperator jus de divortiis ſeculis prioribus ſtabilitum in imperio Romano, Chriſtiano confirmat, & poenas iis conſtituit 828 Conſtitutio ejus de divortiis 829 Tria crimina divortium cauſabantur tempore Conſtantini M. *ibid.* Lex de divortiis in Papiniani Reſponſis 831 Conſtantinus imp. ſanctionem de divortiis laxavit *ibid.* Uxor repudiata poſt V annos nubere poterat 832--835 Sanctiones Theodoſii & Valentiniani III. imperatorum de divortiorum cauſis multiplici 832--836 Jus divortiorum Caeſareum 834 Imperatoris Anaſtaſii lex de ſecundis nuptiis uxoris repudiatae *ibid.* Cauſae divortiorum juxta Juſtinianum imp. 835, 836 Repudia minorum non valent ex codice Juſtinianeo 836 Mutuo conſenſu repudia fieri vult Juſtinianus imp. *ibid.* Zonaras divortia in orienta libera antiquitus fuiſſe dicit 836 Conſtitutiones Caeſareae de divortiis in oriente poſt Juſtinianum ſtabilitae, uſque ad Leonem imp. 836, 837 Leonis imp. conſtitutiones de divortiis 837, 838 Michaelis Attaliatae opus juridicum divortii cauſas continet 838, 839 Michael Pſellus de divortiis 839 Edictum Alexii Comneni primi de divortiis *ibid.* Conſtantinus Hermenopulus & Theodorus Balſamon de divortiis *ibid.* Synodus Carthaginienſis divortia tollit 839, 840 Graecorum mores circa divortia 840 Theodorici Oſtrogothorum regis edictum de divortiis 840, 841 Eurici Wiſigothorum regis lex de divortiis 841 Leges Gothicae in Hiſpania de divortiis *ibid.* Apud Francos veteres divortia in uſu 841, 842 Apud Burgundios viro divortia dare, non autem uxori, permiſſum 842 Alemannis divortia in uſu *ibid.* In occidente ſub Carolo M. & Ludovico Pio pontificiae ſanctiones de divortiis in uſu 842, 843 Apud Longobardos divortia in uſu *ibid.* Apud Britannos ſub imperio Romano divortia in uſu 843 Cambro-Britanni divortia in uſu habebant 843, 844 Apud Anglos veteres jure pontificio divortia in uſu 844--847 Divortii ſyngrapha ſub Edwardo I. 844, 845 Lex Edwardi I. regis de divortio 845 Divortii & dotis cauſa, Margaretae olim uxoris Joannis de Cameys, enarratur 845, 846 Monitum Gregorii Papae VII. ad Lanfrancum Archiep. Cantuar. de divortiis 846 Apud Scotos divortia liberiora in uſu erant 846, 847 Anſelmi Archiep. Cantuar. epiſtola de divortiis 847 Inter Hibernos ſylveſtres hodie libera divortia in uſu *ibid.* Divortiorum uſus probatur ex Conſtitutionibus Clementinis & ex Canonibus Apoſtolorum 848 Synodus Gangrenſis de divortiis *ibid.* Secundae nuptiae poſt repudium prohibentur *ibid.* Michael Chryſocephalus de divortiis 848, 849 Neocaeſarienſis ſynodus de divortiis 849 Synodus Arelatenſis I. & Elibertana de divortiis *ibid.* In concilio Niceno Arabico de divortiis mentio 850 Leges Conſtantini M. de divortiis in orbe Chriſtiano receptae 850, 851 Chalcedonenſis, Carthaginienſis, & Milevitana ſynodus de divortiis 851, 852 Syricii Papae decretalis epiſtola de divortiis. Innocentius Papa I. epiſtolam de divortiis habet 852 Leonis M. ſententia de divortiis *ibid.* Patres Poſt-Nicaeni divortiorum uſum recitant 852, 853 Canones in oriente divortia concedentes 854, 855 Matthaeus monachus de divortiis 855 Principes ex legibus Caeſareis permiſerunt divortia 856 In occidente ſententiae de divortiis 857--859 Concilium apud Wermeriam de divortiis 857 Synodus Tridentina jus pontificium de divortiis firmat *ibid.* Veneti repudii jus ſibi confirmari rogant 858 Divortiorum cauſae *ibid.* Remonſtrantes divortia approbant ut & Reformati *ibid.* Joannes Houſonus & Thomas Pius de divortiis diſceptarunt *ibid.* Synodus Anglicana de divortiis 860

Δῶα 363

Domesday liber 952--999, 1030 Quando conſcriptus 1317--1323 Quid continet 1595--1599 Quare Domeſday Book dicitur 1598

Dominus, Dominium, v. Mare, Terra. Perſarum mos in acquiſitione dominii 920 Quomodo bonorum dominia olim in Anglia conferebantur vel donabantur 1001 Dominium quid 1195 Aliud privatum, aliud commune 1195, 1196 Dominium privatum vel per diſtributionem, vel per occupationem primitus factum 1197, 1198 Sociorum ac cohaeredum cauſa in dominio privato 1198 Pactum de dominio 1197, 1198 Effectus dominii privati 1198 Dominium alienatione, ceſſione, & occupatione *ibid.* Dominium privatum ex jure poſitivo, & jure univerſali obligativo introducitur 1199 Dominii arrha apud veteres fuit, aquam & terram tradere 1282, 1283 De dominii poſſeſſione 1287, 1288 Domini ſuorum jura 1385 Domini formulae apud Anglos 1672 Dominus quid denotat 1714

Domitianus, imperator. Magna Judaeorum libertas ſub Domitiano ix. Primus circumnavigavit inſulam Britannicam 1591

Domus Domum novam extruens intra terram Sanctam a militari & civili munere per annum immunis erat 709--711

Donatio, v. Joannes R. Angliae. Poſt nuptias donatio inter conjuges non admittitur inter Ebraeos 713 Donationes inter virum & uxorem 714 Donationes regiae 1118, 1119

Dorobernensis, v. Cantuaria. Combuſtio & reparatio eccleſiae Dorobernenſis 1169, 1170

Dorsanes Indorum 321

Dos. Jus dotale apud Ebraeos 5, 6, 7 Quid dos denotat apud Ebraeos 7 Succeſſio in dotem ad concubinarum liberos non attinet 8 Pacta dotalia ſponſae a ſponſo danda 615 Dos taxata virginis, foeminae vitiatae, viduae repudiatae, renunciatae a leviro 615, 616 Dotem ſiclis plerumque menſurant Judaei 616 Filiarum ſacerdotalis generis earum dos duplex 616, 617 Concubitus non erat licitus ſine dote apud Judaeos 617 Sponſa ſurda abſque dote deduci poterat *ibid.* Proſelytae dos poſt ſponſalia dabatur 617, 618 Sponſa repudiata ante dotem conſtitutam, nullam expectabat dotem, poſt dotem conſtitutam, dotem ſecum ſumit 618 Sponſalia interdum dos dicuntur *ibid.* Dotale inſtrumentum virginis, viduae, repudiatae, & tractae 618--620 Sponſi, non patres, dotabant ſponſas 621 Dos uxoris indotatae apud Graecos & Romanos 645 Mos de uxore dotibus emenda 649 Nullum conjugium ſine dote 669 Dotatio adoſtium eccleſiae 680--683 Pars tertia bonorum dotis loco aſſignabatur in Anglia 680 Quaenam bona uxori olim in dotem cedebant in Anglia 681 Catallis dotare quid 683 Inſtrumenta dotalia 695 Formula dotalis in nuptiis apud Anglos 697, 698 Dos virginea vel reſcinditur, vel tanquam vitiatae minuitur ob praereptam virginitatem 707, 708 Partibus viduis omnis mariti demortui quomodo dos praeſtanda 724, 725 Dos & incrementum dotis uxoris 724

Dositheus Samaritanus 387

Draco Beli & Draconis hiſtoria Apocrypha unde 403

Drayton Mich. Carmen Seldeni in eum 1720, 1721

Druides in Anglia 880, 885 Unde dicti *ibid.* Druidae Pythagorica & Judaica dogmata imbiberunt 882 Druidum ſtudia in Britannia & Gallia 883--1286 Druidum dogmata 884--887 Druidum ſacrifi ia humana 885 Druidum diſciplina de planetarum aſtrologorum horis 889 Denarius numerus Pythagoricus Druidibus ſacer *ibid.* Druidum

legea

eges & mores in Angliâ 889--891 Claudius Caeſar Druidum diſciplinam abolebat 892 Lucius rex Druidum mores & idololatriam exuit 898 Julius Caeſar Druidum leges, ritus, & philoſophiam ſcriptis conſignavit 976 Druides unde 976, 977 Leges & diſciplina in Britannia juxta Druidum inſtitutionem 977--980 Graecae literae apud Druidas Gallos 977, 978 Principia mentium apud Druidas 978 Druides neriquiſſent legum cuſtodes 979 Sex lapideae imagines Druidum in Vorlandia *ibid.*
Drusius notatur 800
Drusus Germanicus Friſios ſubegit 1288, 1289
Dubris ſive Dover civitas maritima Britannorum 1298, 1299
Ducaeus, Rob. 1416
Duella olim interdicta, ſed tamen in uſu in Angliâ fuerunt 949, 950 De re duellica 1705
Dugdin. Mas τῶν Dugbiin 313, 314
Dunstanus Archiep. Cantuar. ex ruina domus illaeſus evadit 934 Vaticinium ejus de Ethelredo & Alfleda 934, 935
Dunvallo Molmutius primus regum Britanniae diadema aureum habuit 874 Leges Dunuallonis Molmutii 973
Dusarus Deus 370
Dux. In Germania Ducum filii Duces appellantur 185
Dysares Arabum 370

E.

Ȝ Literae Ȝ poteſtas ac pronunciatio vii
Eadgarus, v. Edgarus.
Eadmerus laudatur 1170 Hiſtoriae ejus veritas laudatur 1592, 1593 Anſelmo & Rudolpho antiſtitibus Cantuar. charus *ibid.* Urbano II. pontifici Romano charus 1593, 1594 Guil. Malmesburienſis hiſtoriae Eadmeri multa debet 1594 Stylus Eadmeri laudatus *ibid.* Notae in Eadmerum 1595--1602 Eadmerus quis fuerit 1602, 1603 Scripta Eadmeri 1603--1606 Eadmerus notatur 1662
East-Anglia 912--918 Eorpwaldus Eaſt-Angliae rex Chriſtianus 912 Dani Eaſt-Angliam devaſtant *ibid.*
East-Saxia 912--918 Sebertus Eaſt-Saxiae rex ad Chriſtianiſmum converſus 913
Ebissae copiae navales in Britannia 1352
Eboracum. Eborius Eboracenſis epiſcopus concilio Arelatenſi interfuit 502 Formula rituum nuptialium ſecundum uſum Eboracenſis eccleſiae differt a Sarum 676--680 Controverſia de praerogativa Cantuarienſes inter & Eboracenſes Archiepiſcopus 953 Eboracenſis Cantuarienſi Archiepiſcopo ſubjicet 954 Imperatoris Romani tribunal Eboraci 1056 Epiſcopi Scotici Archiepiſcopo Eborac. ſuberant 1146 Thomas Eboracenſis Archiepiſcopi ad Lanfrancum Archiep. Cant. epiſtola de Radulpho Orcadum epiſcopo ſacrando 1669
Ebraea lingua olim ſolam Syriam occupavit 208, 209 Olim late patuit; unde dicta 218, 219 In varias dialectos migravit 218, 219 Nomen Ebraei unde 220 Ebraiſmus in Poenicis apud Plautum 221, 222 Inſcriptiones Ebraicae 1477--1581, 1582
Ebusa e Germania in Angliam evocatur 907
Ecclesia. Quadripartita diviſio bonorum eccleſiae 909, 910 Formularium Eccleſiaſticum 1099 Gravamina eccleſiae Anglicanae Edwardo I. oblata 1635
Ecgbertus Cantuariorum rex canonice ordinatos viros Roma expetit 1135
Edburga uxor Brithrici 916
Edgarus rex. Monaſteria reſtaurat, & octo ſubregulos habuit 932 Wallenſibus tributum lupis ſolvendum imponit *ibid.* Leges ejus, de denariis in domos ſingulas, de die Dominico, de appellatione litis, de calumnia, de comitiis centuriae, de furtis 933 Charta ejus 933, 934 Legem de bibendo ſtatuit 994 Edgari lituus dimidiatim ſectus 1001 Claſſis ejus navalis 1315 Cura maris *ibid.* Quomodo officia clientum fiduciariorum in expeditionibus navalibus ſub eo ſolvebantur 1322, 1323 Imperium ejus in mare Britannicum 1323, 1324 Edgarus rex coenobiorum inſtaurator & auctor regulas iis praeſcribit 1611--1622 Monachos inſtituit & clericos eliminat 1622 Spiritus S. gratia compunctus abbatem & monachos inſtituit *ibid.* Edgari conſtitutiones de illorum anathemate, qui monachis inſidiantur 1623 De benedictione monachos venerantium; quales & qualiter monachi in monaſterio converſentur *ibid.* De abbatum electione; qualiter rex abbatem & monachos venerantes muniat 1624 Qualiter abbas & monachi regem a Daemonis temptatione eripiant 1624, 1625 Qualiter rex abbatem & monachos ab hominum perſecutione defendat 1625 De monaſticae poſſeſſionis libertate *ibid.* Quomodo nullus ſecularium, monaſterii poſſeſſionem incidere uſurpet *ibid.* De benedictione augentium & maledictione minuentium *ibid.* Quibus modis abbates & monachi ſecularibus obtemperent, & quod nullius reatus hoc domini privilegium minuere valeat 1625, 1626 Quoties & quare in anni circulo Edgari privilegium fratribus legatur 1626 Teſtes privilegiorum Edgari abbatibus & monachis conceſſorum 1626, 1627 Edgari oratio de inſtauratione monaſteriorum 1627--1629
S. Edmundi abbatia. Alexandri II. Papae privilegium ei conceſſum 1675, 1676
Edmundus rex. Sanctio ejus de ſponſalibus 697 Leges ejus, de decimis, de ſtupro, de adulterio, de homicidio, de mulcta, de violatione pacis 931, 932
Edwardus I. rex Angliae, Alfredi filius. Syngrapha divortii ſub eo 844 Lex ejus de divortiis 845 Comitia parliamentaria ſub eo *ibid.* Imperium ſuum amplıat 926 Epiſcopos conſtituit in Anglia *ibid.* Excommunicatur a Formoſo Papa Romano *ibid.* Leges ejus, de juramentis, de ſceleris damnato, de populi concionibus, de inceſtu, de feſtis, de praeciſione membrorum, de ſagis & hariolis 927
Edwardus II. rex Angliae Edgari filius. Alfleda eum ſolio & vita privat 934
Edwardus III. Confeſſor dictus. Haroldo ſuccedit 942 Guilielmum ducem Normanniae regni haeredem inſtituit 943 Affinitas Guilielmi Dacis & Edwardi Confeſſoris 944 Anglos a Danegeldo abſolvit 1319, 1320, 1321
Edwardus I. rex Angliae. Leges & mores regni ſcriptis conſignari juſſit 1042 Franciſcum Accurſium invitat in Angliam ad docendum jus Juſtinianeum 1097 Mandatum regis de eo 1097, 1098 Eccleſiaſticum formularium ejus 1099 Reſcriptum ejus, Moderata Miſericordia 1114 Concedit gentibus vicinis liberum maris tranſitum 1359, 1360 Bellum, induciae & foedus inter Edwardum I. & Philippum Pulchrum 1370--1376 Cognitores querelarum inter eos 1392--1399 Interdictum ejus, ne in Anglica ditione Gallorum hoſtis foveretur 1394 Homagium praeſtitit Galliae 1394 Gravamina eccleſiae Anglicanae Edwardo I. oblata 1635
Edwardus II. rex Angliae. Ratio computationis denarii S. Petri ſolvendi in Anglia tempore Edwardi II. 1019 Jus Caeſareum ſub Edwardo II. non fuit bene excultum 1173 Notarii publicis Caeſares autoritatem denegat 1108 Sanctio ejus de Attinctis 1183 Philippus Longus rex Galliae Edwardo II. literas concedit mare trajiciendi in Galliam 1357
Edwardus III. rex Angliae. Oſcula pedibus dare recuſat 903 Juris Juſtinianei uſus in tribunalibus regiis & juriſconſultorum ſtudiis evanuit tempore Edwardi III. 1103, 1104 Lex Edwardi III. de convictionibus *Attaints* dictis 1112, 1113 Legatos ad pontificem mittit de jure ſuo in regno Gallico 1155, 1156 Normanniae renunciat, retinet tamen inſulas littoris ejus 1354 Mandatum ejus de navibus arreſtandis 1361, 1362 Se dominum maris appellat 1376, 1377
Edwardus IV. rex Angliae. Filii ejus mors per cometam praedicta 867
Edwinus rex. Bello fortis, pacis, juſtitiae & religionis amans 912, 913 Chriſtianam fidem amplectitur 913 Panctius vocatur 535 Guilielmus I. Alano diploma attundiorum Edwini tradit 1165
Egbertus rex Angliae imperium fere totum conjunxit 917 Heptarchiam Eaglond vocavit 592
Ἐγὼ. Pronunciatio anein ἐγὼ 865
Ἑλλάδοι 351
Ἑρμηνεία quid 705, 706
Elchawarin Apoſtot A ſbice 518, 519
Eleazar. Eleazar aut Phinees filius Eleazaris ab uxore haereditarium accepit collem in monte Ephraim 43 Primus Aaronis ſucceſſor 86--88 Pontificatus in Eleazaris familiam redit 90--97, 98 Stemma Eleazaris pontificis 98 Eleazaris pontificis nepotes, Ithamaridum familia florente, vitam inter plebem ſacerdotum privatam agebant 100 Pontificatus in familia Eleazaris a Zadoko haereditaria permanſit 11
Eleazarus Ieazari frater, Pontifex Ebraeorum 132
Eleazarus Anani filius, Pontifex Ebraeorum 131
Eleemosyna ad aratrum 958
Ἐλεγχοι 1215
Eleusinia Athenienſium 73 Duplicia erant; quando peragebantur 1502. 1503--1513
Eleutherius Pont. Rom. Fugatium & Damianum ad Lucium regem Angliae mittit 896 Lucius rex Angliae leges ab Eleutherio Papa petit 897 Epiſtola ejus ad Lucium regem Angliae 897--987
R. Eliaezer, Karaeus explicat R. Joſephi regulas de inceſtu 543
Elias Phinees per Metempſychoſin Elias fuiſſe dicitur 90--92 Elias Propheta Arabibus vocatur *Chetar* 91
Elias Ben Moſeh Jehoſuah Karaei ſententiam de inceſtu amplectitur 547 Tractatus ejus de inceſtu mutilus 547--549 Explicatio ejus interdicti conjugii affinium *ibid.*
Eliberitana ſynodus de divortiis 849
Elisha duplicem portionem ſpiritus ab Elia petit 1718
Eliot Thomas Eques Encolpii librum Graecum in Angl. tranſtulit 462
Elium Deus 222
Elizabetha regina. Cometa ante mortem ejus 867 Diſceptatio inter eam & Sebaſtianum Portugalliae regem de mari 1243 Dani, Sueci, & Hanſeaticae civitates liberum maris tranſitum ad Hiſpanos ab Eliz. regina expetunt 1358, 1359 Oratio ejus de mari Hibernico cum legatis Danicis notatur 1403
Elsinous Archimandrita Auguſtinenſis 945
Ely. Abbatia de Ely in epiſcopatum promovetur 1679--1683 Fragmentum hiſtoriae eccleſiae Elienſis 1679
Embolismus 1480
Emma Edwardi Confeſſoris mater Ordalium ſuſtinet 1081
Ἐμπύλαι quid Heſychio & Philoxeno 586, 587
Encolaeus. Encolpii liber Graecus, Imago Gubernationis, a Thoma Eliot Equite in Angl. tranſlatus 462
Encratitae nuptias damnabant 658
Eorpwaldus Eaſt-Angliae primus rex Chriſtianus 912
Ἐωὶ ſive ἕως quid 1483
Ἐπακταί 290
Ephesia 1565
Ephesina ſynodus. Comites in ea 145
Ephod quid 93 Quando pontifex geſſit Ephod 188 Ephod 280, 281
Ephron. Abraham fundum emit ab Ephrone pretio 602
Epicharmi oratum 1519
Ἐπιστάτης 401

Epiphanes

in ſecundo Volumine continentur.

Epiphanes rex maris Syriaci dominus 1828
Epiphanius notatur 45--147 Emendatur 461, 462
Episcopus. Diſputationes de epiſcopali dignitate 412, 413 A S. Marco ad Demetrium Patr. Alexand. nullus in AEgypto fuit epiſcopus 422 Demetrius primus fecit epiſcopos AEgyptios ibid. Iararchae & epiſcopi nominum diverſa ſignificatio apud veteres Chriſtianos 424 In AEgypto & Africa c. epiſcopi 4-1--515 Urbs plures uno habuit epiſcopos in oriente 478, 501 B. Patricius Hibernienſis ccclxv. epiſcopos inſtituiſſe dicitur 472 Alexander, Patr. Alex ex epiſcopis patriarcham ſumi voluit primus 508--510 Epiſcoporum ordinatio apud Alexandrinos 509, 510 Epiſcopi juxta meritum creabantur in AEgypto 510 Abſente epiſcopo presbyter conſecrat in Alexandria ibid. Nullus in AEgypto epiſcopus ante Demetrium patriarcham 511, 512--515 Epiſcopi presbyteratum Alexandrinum retinebant 512 Papae nomen omnibus epiſcopis commune fuit 513 Epiſcoporum gubernatio eccleſiaſtica ſtabilita in ſynodo Nicaena 515 Auctoritas epiſcopis a Conſtantino M. conceſſa 830 Tres olim in Anglia archiepiſcopatus & xxviii. epiſcopatus 897--987 Edw. I. epiſcopos conſtituit in Anglia 926 Ordo ſedendi inter epiſcopos Anglicanos 954 Epiſcopales ſedes mutatae ſub Gulielmo Conquaeſtore ibid. Rex apud Saxones praelatos elegit 995 Gul. Rufus epiſcopatus multos & monaſteria fiſco inſeruit 1005 Lex Conſtantiniana de epiſcoporum juriſdictione non fuit recepta in Juſtinianeum aut Theodoſianum jus ſed apud juriſconſultos neglecta jacuit 1067, 1070 Scotis jus competit epiſcopos conſtituendi abſque epiſcopi ope 1131 Epiſcoporum & presbyterorum paritis poteſtas ibid. Beda Scotorum presbyteros, epiſcopos, & abbates parile jus habuiſſe dicit 1132 Epiſcopi abbatis ſubjecti ſunt in Scotia 1132, 1133 Palladius primus Scotorum epiſcopus canonice ordinatus 1135 Abbates & presbyteri in Scotia epiſcopi facti 1137--1139 Epiſcopi veteres Scoti ſedes non habebant 1138 Concilium Calchutenſe de ordinatione per epiſcopum Scotiae ibid. Wilfridus Archiep. Ebor. conſecrationem ab epiſcopis Scotiae ſuſcipere negat ibid. Ex ſacerdotibus epiſcopi & pontifices a populo, & collegiis, & principibus inter Chriſtianos ſunt creati 1139 Petri Bleſenſis epiſtola contra epiſcoporum admiſſionem in Scotia & Hibernia 1140 Gualnius cardinalis excommunicatio & tyrannis in epiſcopos, & populum Angliae 1141 Epiſcoporum & abbatum Scotiae electiones & controverſiae in Concilio Salisburienſi 1143 Jus regium in Scotia in electionibus epiſcoporum ibid. Epiſcopi Scotici ſuas habebant ſedes 1146 Epiſcopi Scotici Archiepiſcopo Eboracenſi ſuberant ibid. Regia praerogativa in conſtituendis epiſcopalibus Angliae 1413 Epiſcopi apud Anglos & Gallos a regibus inſtituti 1611 Epiſcopi & provinciarum vicecomites jus quondam apud Saxones, eodem foro, jura dicebant 1632, 1633 Gulielmi I. reſcriptum ad Remigium epiſcopum Lincoln. de foro & legibus epiſcopalibus 1635 Epiſcopus non excommunicet Baronem vel Miniſtrum regis 1635, 1636 Epiſcopi & abbates olim tyrones militiae ſeu equeſtri ordinis dignitate donabant 1677 Epiſcopi ſpeciatim per nomen Chriſtianorum denotantur 1678, 1679 Quatuor epiſcopi ex Anglia ad concilium generale mittebantur 1683, 1684
Epitrapesius Palaecus, ſtatua Herculis erat 401
Eques. Equites aurati ad duodecimviralia judicia vocati olim Chevaliers pro arbitratu regis ad parliamentum ſummoneantur ibid.
Equus. Perſae equos & quadrigas ſoli ſacrabant 386
Erectheus, maris domini 1819
Erichthonius. Sub eo primus Agon Panathenaicus inſtitutus eſt. & quomodo 1493 Tria equarum millia nutrivit 1493 Primus currum junxit 1518
Erinnyae 971
'Ερμαῖοι λόφοι. 'Ερμαῖα 397 'Ερμαιαὶ 398
Ermingestrete 973
Erythreas quis 1498
Esaias Propheta. Divortii mentio in Eſaia 766
Esau. Profanus vocatur ob venditum jus primogeniturae 16
Esmuno quomodo legendum 213 Eſmunus Deus Phoenicum 355
Esseni Angelorum nomina obſervabant 284, 285
Essonia 1383, 1384
Esther An adoptata in filiam a Mardochaeo 14
Ethelulphus rex. Liberalis erga eccleſiam Anglicanam 919 Juditham conjugem in regio ſolio collocat 921 Ethelulphi regni ſucceſſores ibid. Romanam eccleſiam praediis ſuis donat ibid.
Ethelbaldus rex Abbatiae Cruylandenſis fundator 926
Ethelbertus, Conſtantini M. ſucceſſor rex Angliae 908 Gregorius M. Ethelbertum regem Angliae ad Chriſtianiſmum hortatur ibid. Berta uxor Ethelberti 909 Religionem Chriſtianam ſuſcipit ibid. Ethelbertus & ſucceſſores in regno Cantiano 911, 918 Ethelberti leges 991, 992
Ethelredus, Rex Angliae 934 Baptiſterium inquinat ibid. Vaticinium de eo 934, 935 Leges ejus, de heris, de ſervis, de emptione aut permutatione bonorum, de mercatoribus, de homicidiis 935
Ethelwolfi Angliae regis nuptiae & Judithae Caroli Calvi filiae 697
'Εῦνω. Quid per εὖνω intelligatur 1528
Evangelia. S. Cuthberti Evangeliorum codex mirifice ſervatus 1150, 1151 Quis eum conſcripſerit 1150--1152 Saxonica verſio interlinearis Evangeliorum 1152
Eva. Samael Daemonium fefellit Evam 377
Evaristus Papa. Epiſtola ejus de ſacerdote benedicente nuptias notatur 690, 691 Sanctio ejus vim legis in occidente obtinuit 697 Epiſtola ejus fictitia 849
Euchologium. Editio ejus depravata 661--664--665
Eudaemon oeſophagus bona ſibi erepta reſtitui petit ab Antonino Auguſto 1267--1270--1436--1438
'Ευδαιμονία 1553
Evershamensis monachi viſio de juriſconſultis in Anglia 2095, 2056
Euhemerus Meſſenius Atheus 1212
Eumenidas 971
'Ευμενὴ dea 976
Eunuchus non habebat jus in fratriam 577 Judich Eunuchus reginae Candaces 812
'Ευρεσις feſtum 1700
Euricus Wiſigothorum rex Lex ejus de divortiis 841
Euripides explicatur 355 Quando natus 1518 Victoriae ejus ibid. Quando mortuus 1521
Eurolochus Cirrhaeos & Cryſſaeos profligat 1509
Europa. Navis quae Europam vexit, an Jovis fuerit tutela 403 A Trojanis plurimae gentes Europae originem ducere volunt 865 Celticus nomine ſumitur Europa 969 Europaei a Trojanis originem ducere volunt 974 Multae ſanctiones Europaeorum principum contrariantur Juſtiniani legibus 1265 Orientales Romanos & Francos, Europaeos appellant 1281
Eusebius. Euſebii & Africani interpretes veteres notantur 98 Euſebii mens de ſucceſſione pontificum apud Ebraeos 99 Euſebius ſeriem & annos pontificum exhibet poſt Jozedecum 112--115 Notatur ob ſeriem pontificum 113 Euſebius differt in chronologia pontificum poſt excidium templi primi, ab aliis 116--118 Notatur 136--1291--1492 Hieronymiana chronici Euſebii verſio 1215
'Ευφημία 214
Eutychius Patriarcha Alexandrinus, v. Batricides.
Examen quid, & quamdiu duravit in Anglia 1673, 1674
Excidio. Poena inceſtus eſt excidio 554
Excommunicatio quid 1013
Exconsul. 125
Exhaeredatio irrita judicatur, niſi haeres legitimus inſtituatur 59 Exhaeredationem a moribundo, non a ſano facta vacabat 59
Exorcismi veterum Saxonum 958
Expontifices 125--139 Annas expontifex 139
Exquaestor 125
Extranea mulier quid in S. Scriptura 794
'Εξω γλώσσα 350
'Εξεινά vox quid 821
Exuperius Tholoſanae epiſcopus 852
Ezechiel tragoedus 291
Ezra Ezra & Synedrium ejus preces Judaeis praeſcripſit 447--450 Ezram benedictiones nuptiales tradidiſſe dicunt Judaei 613--616 Synedrium ex Ezrae decreto diebus Lunae & Jovis ſedebat 623

F.

Faber, Petrus, de Aſtarte ſcripſit 806 Notatur 1562, 1568
Famolas a viris repudiatae nuptiae ſecundae 832
Fabulosum tempus 1211
Fagius notatur 791
Familia. Familiae apud Ebraeos ſequebantur patres 31--160 Fabulae genealogicae apud Ebraeos de familiarum puritate 162 Quas Herodes igne combuſſit 164 Inquiſitio de familiis puellae apud Ebraeos 557, 558, 559
Fanum Ritus puellarum in fano confidentium 379
Farnabius, Tho. In Lucanum ejus carmen Seldeni 1720
Fasces. Faſcium ſubmiſſionis uſus 1420
Fasciae pedales 587
Fatuus. Uxor fatui a leviro renuntiari poteſt 577 Fatui ſponſalia valida erant 608
Faves 351
Februarius menſis. Feſtum victimae humanae in eo 1503
Ferrum in Ida monte ab Idaeis Dactylis Celmide & caeteris reperitur 1512
Festa. AEgyptiorum dies feſti poſt multa ſecula vagabantur 301 Feſtum Jehovae in hiſtoria ſacra vitula 305 Feſtum Olimdis, Adonidis 391 Feſtum Sacorum 394--396 Σάκαια Aſſyriorum feſtum 396 Feſtis diebus non fiebant nuptiae apud Paganos 654
Filamines 856
Filia. Filiae ex defectu filiorum & nepotum ſuccedebant in bona parentum per aequales portiones 22, 23 Aliomenta filiabus minoribus non haeredibus praeſtanda ex bonis paternis 24 Filiabus decima pars bonorum paternorum cedebat 26, 27 Filiarum ἐπικλήρων haereditates apud Ebraeos 45 Filiarum ex ſacerdotali genere idem jus quod Iſraelitidarum circa conjugia 556 Filia nubilis ſponſalia ipſa contrahebat 606
Filius, v. Liberi, Mahumedani. Quare filii filiabus praeferuntur u בנים [illegible] pro filiis & filiabus 3--34 Quomodo Mahumedani filiis & filiabus haereditates diſtribuunt 3, 4 Filius ex ancilla ſuſceptus patris haeres eſſe poterat 14 Parentum aſſenſio & in liberos educatio olim apud Anglos filium legitime natum faciebat 15, 16 Filius poſthumus non obtinebat duplicis ſortis praerogativam 22 Filii prae filiabus alebantur in patrimonio anguſto 24 Filius incertus quomodo ſuccedebat patri 40, 41 Filius ex illicito ſacerdotis concubitu natus, non arcebatur ab altari 159 Filii Dei apud Moſen 839
Finanus epiſcopus a Scotis ordinatus 1134, 1135
Fiscus. Fiſci ſucceſſio 65, 66 Nabothi bona fiſco cedebant 66 Crimen laeſae majeſtatis committentis bona fiſco regio cedebant 66, 67 Mephiboſheti bona fiſco olim tradita 67, 68
Flamen Dialis 650

FLANDRI. De rebus in mari raptis apud Edwardum II. conqueruntur 1400 Flandrorum interaneatio maris juriſdictio & privilegia 1401

FLETA. MS. & editio Fletae 1035 Scriptorum claſſis, cui accenſendus eſt Fletae autor 1036 Fletae autor jure Caeſareo olim uſus eſt 1044, 1045 Explicat Pandectarum titulum De poteſtate regia 1046, 1047 Notatur 1048 Tempus autoris Fletae, ſcripſit nec ſub Edwardo III. nec ſub II. ſed ſub I. 1112--1115 Unde nomen Fleta 1115 Autor libri Fletae incarceratus erat 1116 Proviſio in Fleta, quod bona coronae rex ab alienatione revocare tenetur 1116, 1117 Proviſio haec non obtinuit tempore Edwardi I. 1118--1180

FLORENTINUS codex. Autoritas ejus 587

FLUMEN. Fluminum dominium privatum & reditus 1153 Dominium inſulae in flumine & in mari natae 1153, 1154 Flumina & lacus, maria interdum dicuntur 1154, 1155

FOEDUS. Smyrnaeorum cum Magnetis 1439--1446--1454

FOEMINA. Apud Romanos foeminae in ſucceſſionibus viris poſthabitae 3 Foemina alia, eſt vel alius tribus, vel extranea 18 Foeminae fecundariae, quarum conjugia vetita 535, 536 Foeminae occultatam cum viro, jaſta ſuſpicionis cauſa 744 Foeminae in conſiliis belli pacisque adhibitae apud veteres Gallos & Britannos 980, 981, 982 Foemineus ſexus divinus apud veteres 981 Foeminae celebres in Gallia, inter Judaeos, Italos, Graecos, AEthiopes, AEgyptios, Anglos 981

FORDUNUS, Joh. Chronicon ejus 1143--1145 Macullochus continuator ejus 1145 Quando Fordunus vixit 1144

FORMOSUS Papa Romanus excommunicat Edwardum regem Angliae 926

FORNICATIO, v. Πορνεία. Cauſa divortii aſſignatur 787 Idololatria & impietas interdum per fornicationem exprimitur in S. Scriptura 792 Fornicatio tripliciter intelligitur 816

FONS coenobium in Jorevallum tranſlatum 1163

FORTESCUTIUS, Johan. notatur 1129

FORTE, FORTUITO. Uſus vocabulorum forte & fortuito 257

FORTUNA. B. Auguſtini de fortunae ſignificatione in S Literis animadverſione 256 Sors fortunae 259--269 Sors fortunae & ἀγαθὴ τύχη idem 261, 262 Fortunae bonae ceu deae monumenta & fana ſacrata 269--270 Inſcriptio deae Fortunae 270, 271, 272 Fortuna dubia, bona, mala 270 Fortuna pro generationis dea habita a veteribus 272, 273 Fortuna primigenia Romanis culta & inſcriptiones ejus 273, 274 Dea Fortuna in partu invocata 275 Haeretici Fortunam reginam coeli invocantium ibid. Fortunae urbium deae tutelares, nominibus myſticis deſignatae 275, 276 Anthuſa Fortunae Conſtantinopolitanae nomen a conditore inditum 276 Simulacrum Fortunae Conſtantinopoli erectum & adoratum 276, 277

FRANCUS. Uxorem Saxonicam jure Saxonico ducens, non legitimam poſſidere uxorem dicitur 697 Apud Francos veteres divortia in uſu 841 Libellus repudii Francorum veterum 841, 842 Francorum reguli 866 Jura Caeſarea uſi ſunt 1061, 1063 Romanorum jura apud Francos 1064 Mare Britannicum infeſtant 1293--1304

FRANKALMOIGNE 1678

FRATER. Fratres in bona patris liberis deſtituti ſuccedebant 29--31 Succeſſio fratris natu maximi fratrum viduam ducentis in bona 14, 35, 36 Fratres non uterini, ſed germanos fratrum ducere debent 36--574

FRATRIA, v. Leviratus. Formula ſponſalium fratriae 604

FRIBERGUM quid 973

FRISII. Druſus Germanicus Friſios ſubegit 1288, 1289 Edwardus I. Friſiis poteſtatem concedit piſcandi 1364

FRUGES. Frugum apud Athenienſes ſterilitas 1513

FRUMENTUM ſuper caput ſponſorum ſpargebatur, vel in vaſibus ferebatur tempore nuptiarum 614, 635

FUR, Furtum. Poenae ſupenae ac furti tempore Henrici I, & II. 1007, 1008

G.

GABALUS 128

GABRIEL Paranymphus Adae 638

GAD quid 255, 256, 258 Quomodo Gad in hiſtoria Leae poteſt intelligi aſtrologico modo 258, 259

GALFRIDUS de Vino Salvo poeta 1166, 1167 Opus ejus de artificio loquendi carmine 1167, 1168 Ejus fabula de gallo gallinaceo ſurrepto die Veneris 1168

GALLIA, v. Admiralius. In Galliis pretii nuptialis uſus 669 Celtarum principes in Gallia 870 Gallorum anthropomantia 886 Gallicum idioma ubique introduxit Gulielmus I. 951--1002 Graecae Literae apud Druidas Gallos 977, 978 Galli & Britanni olim iiſdem legibus & linguis & cultu vivebant 979, 980 Leges Gallorum & Britannorum veterum 980--988 Foeminae in conſiliis pacis bellique adhibitae apud veteres Gallos & Britannos 980--982 Nummus veterum Gallorum 983 Animalis eſu interdicta apud Gallos ibid. Polygamia in uſu apud Gallos veteres ibid. Romanorum jura per Galliam in uſu 1065 Edwardus III. legatos ad pontificem mittit de jure ſuo in regno Gallico 1155, 1156 Gallorum maris dominium 1244, 1245 Gallorum nobilitates ſuper navibus 1245 Jus de naufragiis apud Gallos ibid. Galli male regem ſuum maris Britannici regem aſſerunt 1246 Gallia ceſſat more omnium hominum commune ibid. Summa vela navibus Gallorum regis ſubmittere in uſu 1247 Dirim rerum e pelago extractarum in Galliis ibid. In Gallia tempore Franciſci primi naufragiorum bona & vectigalia marium ſolvi ceperunt ibid. Turcarum imp. Gallis indulget liberam piſcationem 1249 Galli voces in Romanorum linguam intulerunt 1322 Caleſia, Aquitania, Vaſconia Gallis ceſſit ab Anglis 1342 Reges Franciae ſe reges Angliae olim appellabant 1343 Praefectus maris apud Gallos quis 1345--1347 Galliae regni ditiones diviſae 1346 Reges Franciae nullum in mare imperium habent 1346--1348--1350 Copiae navales Galliae ſub Philippo Audace & ſub Philippo Pulchro, regibus Galliae 1346 Ora maritima Galliae regni, regi Galliae patrimonium 1347 Qualitas praefecturae maritimae apud Gallos 1348 Praeſides aquarum & vivariorum ſylveſtrium in Gallia 1349 Gallicani regni acceſſio poſt Normanniam Anglis ademptam 1351, 1352 Praelium navale inter Gallos & Anglos ſub Henrico III. 1352 Induciae inſularum Normannicarum tempore belli inter Anglos & Gallos 1375, 1376 Galli vela ſumma ſibi demitti poſtulant in mari 1387, 1388 De poteſtate regum Galliae marina ibid. Gallis nullum competit jus maris propter provinciam aliquam Gallicam 1395 Praelium navale inter Gallos & Anglos 1395, 1396 Epiſcopi apud Gallos a regibus inſtituti 1611

GALLIO, Junio, quis 1712, 1713

GAMALIEL Patriarcha Judaeus 433--771 Unam poſt xviii. precationem inſtituit 451

GAMELIONIS Neomenia 1486

Γάμος & νύμφη ſynonyma 652 Γαμοδαίσιον Theſſalorum ibid.

GANDAVENSIS, JOANN. Lancaſtriae Ducis liberi legitimi facti 1108

GANGRENSIS ſynodus de divortiis 848

GARIANUM, ſive Gernemutha. Civitas maritima Britannorum 1158, 1159

GAUDENTIUS notatur 625 De figuris Muſicis 1499

GAVELKIND Cantianorum 945

GAZAEI. Gazaeorum Marnas 334, 335

GEHENNA unde 314

GELENIUS notatur 764

GELO tyrannidem in Sicilia invadit 1518

GEMARA. Rabbi Jochanan, & Rabbi Aſhi autores Gemararum xvi

GENEALOGICAE tabulae, v. tabula.

GENEVENSIS eccleſiae ritus matrimoniales 686

GENIUS thoro nuptiali praeſidens 651

GENS. Non iidem omnibus gentibus ſunt mores 1210

GENTILES v Paganus. Orientem verſus numen adorant 386 Sub initia Chriſtianiſmi inter Gentiles miniſtri ſacri nuptias benedicebant 690 Chriſtus Gentilium divortia liberrima improbat 786 Gentiles ad Chriſtianiſmum converſi multos ritus paganicos obſervabant, & inter eos divortia 820--822 A Romanis veteribus mores & leges didicerunt 821

GENUENSES. Mare eorum Liguſticum 1240, 1241

GEOGRAPHUS Nubienſis explicatus 194 Mahumedanum fuiſſe aſſeritur 195

S. GEORGII Canalis 1178

GERBERTUS, i. e. Papa Sylveſter II. Caput quod reſponſa daret fudiſſe dicitur 185 Abacum a Saracenis acceptum Chriſtianus primus dedit ibid.

GERMANI. Germanorum veterum coemptio nuptialis 649 Ex Germania in Gallias pretii nuptialis tranſiit uſus 669 Jura Veterum Caeſarea non obſervantur hodie in imperio Romano-Germanico 1053

GERMANUS epiſcopus Britannos in eccleſiaſtica diſciplina erudivit 907, 908

GERVASIUS Dorobernenſis, quis, quando vixit 1169, 1170

GERVASIUS Tilburienſis 1025

Γερουσία Senatus 590--592

GETA, ANTONINUS. Filius Septimii Severi 899 Gubernabat Britanniam jure Caeſareo 1055

GETULAE & Libyes exleges & ſine imperio 1210

GIAFAR Ben Abitaleb Alzhamum AEthiopum regem ad Mahumediſmum convertit 816, 817

GIGAS. Quid Gigantes in V. T. 869 Gigantes inſulam Britanniae appulerunt 870

GIGON 397

GILBERTUS, Humfredus, coloniam in Novum Orbem deducit 1406

GIUMA feſtum 369

GLANVILLA, Ranulphus de, quis 1026

GLASTONIA. Coenobium S. Benedicti in Glaſtonia 896 Monachi Glaſtonienſis eccleſiae 1667

GLEVUM idem ac Glocestria 986

GLOCESTRIAE, Humfredus, Dux, praeſes Parliamenti Anglicani 1378

Γνῶται 590

GODRICUS juriſconſultus in Anglia 1092

GOMER primus gentis Anglicae parens 869

GORE, Joh. pro felonia de Hoſpitale S. Johannis Jeruſalem, in Anglia confugit 1530--1531

GOTHI jure Caeſareo uſi ſunt 1061, 1063

GOTHICAE leges in Hiſpania de divortiis 841 Jus Gothicum in imperio Romano 1065, 1066

GOTHOFREDUS, Jacobus, laudatur 1437

GOTHRICUS Hiberniae rex 846

GRAVII. Graves & Reves qui 1028

GREGORIUS M. Ethelbertum ad Chriſtianiſmum hortatur 908 Auguſtinum monachum in Angliam mittit 909 Epiſtola de denariis S Petri 916 Codex Gregorianus 1063 Gregorii M annus 1481 Familia ejus, an Equitianus, an Benedictinus 1667, 1668

GREGORIUS Monachus. Succeſſio pontificum Ebracorum juxta eum 89 Notatur 99

GREGORIUS Papa VII. Monitum ejus ad Lanfrancum Archiep. Cantuar. de divortiis 846

GRIFFINUS rex Cambro-Britannorum interficitur 943

GRAECIA, Graeci. Romania pro veteri Graecia, & Romani pro Graecis dicuntur 519, 520 Codices Graeci in Arabicam linguam verſi ab Arabibus 525 Veteres Graeci ſponſorum amicos habebant 638 Dos uxoris indotatae apud Graecos 645 Graecorum προπόσεις 652

Graecos

Digitized by Google

in ſecundo Volumine continentur.

Graeci veteres hyberno tempore nuptias celebrabant 655 Sponſalium formula apud Graecos 658—661 Formula rituum nuptialium apud eos *ibid.* Annulorum & coronarum uſus in nuptiis apud Graecos 659, 660 Digami non coronabantur apud Graecos 661 Tetragamorum nuptiae pro nullis habitae apud Graecos 661 Moſchovitarum ritus nuptiales non differunt multum a Graecorum 663 Poculum commune in ritibus nuptialibus apud Graecos 661—664 Triga ablutio in nuptialibus ritibus Chriſtianorum Graecorum 665 Apud Graecos maritus uxorem & uxor maritum dimittebat 763, 764—781 Graeci divortia in uſu habent 821 Eccleſiae Graecae ſententia de divortio 818 Graecorum mores circa divortia 840 Oracula Graeca lingua data 873 Graecae Literae apud Druidas Gallos 977, 978 Graeci non interdicebant piſcationem in aequore 1161 Graecorum mores de naufragiis 1271 Veterum Graecorum Epochae 1439—1441—1446—1454 Antiquiſſima numerandi formula apud Graecos 1442 AEtas Epocharum veterum Graecorum 1441 Autores Graeci coaevi marmoribus Arundelianis *ibid.* Graecae Inſcriptiones 1471, 1472—1476 Graecorum diviſio anni 1479 Graecorum menſes 1488, 1489 De Graecarum litterarum formis vetuſtioribus 1494. 1495 Graecorum figurae Muſicae 1498 Graeci Hellenes nuncupati ab Hellena rege 1512 Graecorum jura aſylis data ſub Tiberio, Senatus conſultis coercita ſunt 1530 Sacra menſtrua apud Graecos 1538, 1539

Gualwinckelius, Theodor. De mari libero contra Mare Clauſum 1417 Seldenum magis quam Petrum Bapt. Burgum perſtringit 1417 Notatur 1418—1420, 1421—1435, 1436

Grimbaldus, Raginerus, Admiralius Franciae 1350—1392, 1393—1399

Grisilda apud Chaucerum ornata corona nuptiali 668

Groenlandiense mare. Regis M. Britanniae imperium in eo 1414

Grosseteite, Rob. Epiſc. Lincoln. 1718 Magica capita ab eo conflata 186 Contra legitimationem liberorum in concubinatu natorum ſcribit, 1107, 1108

Grotius, Hugo, mare communis eſſe juris aſſerit 1152—1274—1176 Notatur 1117 Refutatur de communione maris univerſali 1273—1276 Carceri traditur eſt 1174, 1175

Gruitae jus apud Batavos 1261

Gualo Cardinalis. Excommunicatio ejus & Tyrannis in Epiſcopos & Populum Angliae 1141

Gryphiander. Joan. notatur 1375

Gulielmus I. rex Angliae. Edwardus Confeſſor eum regni haeredem inſtituit 943 Vincit Haroldum 943, 944 Vaxillo ab Alexandro II. Papa Rom. donatur 944 Affinitas ejus & Edwardi Confeſſoris *ibid.* Anglia potitur, & rex ſalutatur ac coronatur 944, 945 Cantuni obviam ei veniunt, ramis & armis ſtipati 945 Normannis Angliam diſtribuit 945—997 Danorum Leges inter Anglos ſtabilire vult 946 Leges ejus 946—954—999—1004 Anglorum Legibus Normannos immiſcunt 949—951 Venationibus deditus erat 952 Chirographae cerea impreſſione & teſtibus firmare cepit *ibid.* Gallicum idioma ubique introduxit 951—1002 Milites conſecrandi conſuetudinem Anglorum abolet 951 Rotulus ejus Wintoniae 952 Singulas totius Angliae terrarum partes, earumque valorem novit *ibid.* Eccleſiaſtica a civilibus dividit judicia *ibid.* Epiſcopales ſedes mutatae ſub eo 954 Edwardi Confeſſoris leges introduxit in Angliam 998 Publica ejus protectio & juramentum 998, 999 Deſcribi facit omnem Angliam 999, 1000—1029, 1030 Victualia tributorum loco ſolvebantur Conqueſtori 1003 Charta ejus de rebus eccleſiaſticis 1004 Alano Comiti Britanniae diploma latifundiorum Edwini tradit 1161 Officia clientum fiduciariorum quomodo ſub eo ſolvebantur 1301, 1313 Gregorio VII. Pontifici Rom. obſequium & fidei protectionem denegat 1630 Eccleſiam S. Martini de bello privilegiis donavit 1631—1633 Reſcriptum ejus ad Remigium epiſcopum Lincoln. de Foro & Legibus Epiſcopalibus 1635 Cenſuales Gulielmi tabulae 1637 Confirmat leges Edwardi regis 1640 Leges ejus Normannicae 1640—1655 De aſylorum jure & immunitate eccleſiaſtica 1640 De hominum & regis privilegio 1642 De pacis publicae violatoribus: De latrocinii reo & fidejuſſore, qui morum ejus periculum in ſe ſuſceperat: De latronis prehenſione: De animalium redemptione 1642 De rebus forte inventis 1644 De homicidio & rapinis aeſtimatione ſeu Wera: Quibus capitis aeſtimatam ſeu Wera ſolvenda: Animalium aliquot valor et capitis aeſtimatione cenſenda *ibid.* De percuſſore: De vulnere indito: Membrorum praeciſorum aeſtimatio *ibid.* De adulterio: De judice corrupto: De purgatione ejus qui furti reus eſt: De eo qui templum vel domum fregerit: De denariis S. Petri ſeu vectigali Romano: De muliere vi compreſſa, & pudicitia luctamine tentata 1646 De iis qui vectigal Romanum non pendunt *ibid.* De oculo effoſſo 16,8 De relevio Comitis, Baronis, Vavaſſoris *ibid.* De centuriae mulcta, ubi reus homicidii judicio non ſiſtitur *ibid.* De clientis actione verſus Dominum *ibid.* De relevio Colonorum 1650 De viis publicis: De latrone cum latrocinio prehenſo: De colonis & glebae adſcriptitiis: Ne quis Domino debitas praeſtationes ſubtrahat: De foemina gravida, quae capitali ſupplicio damnatur 1650 De inteſtatorum bonis *ibid.* De adultera a patre prehenſa 1650 De jactu velut ad legem Rhodium: De judicio in ſocium abſentem: De relevio eorum qui ſocium abſentem pendunt *ibid.* De judiciis: De pignore, quod Namium vocant, capiendo: Ne quis rem aliquam emat ſine teſtibus *ibid.* De vadimonio deſerto 1654 De hoſpitibus: De famulis *ibid.* Gulielmus rex idioma Gallicum in Angliam propagari & populare reddi voluit *ibid.* Leges Gulielmi regis Latinae 1656—1660 De religione & pace publica 1656 De fide & obſequio erga regem: De Normanni ſive Francigenae caede *ibid.* De jure Normannorum, qui ante adventum Gulielmi I. cives fuerant Anglicani *ibid.* De clientelari ſeu feudorum jure, & ingenuorum immunitate *ibid.* De nocturnis cuſtodiis 1657 De menſuris & ponderibus: De clientum ſeu vaſſalorum praeſtationibus *ibid.* Ut jura regia illaeſa ſervare pro viribus conentur ſubditi *ibid.* Ne venditio & emptio fiat, niſi coram teſtibus & in civitatibus *ibid.* De emporiis & jure urbium pagorumque notae melioris *ibid.* De purgatione forenſi in judiciis publicis 1658 Leges Edwardi regis ab eo firmantur: De juſtitiae publicae fidejuſſoribus *ibid.* De ſervis & eorum manumiſſione *ibid.* De ſuppliciorum modo *ibid.* De examine forenſi 1659 Gulielmus rex legatos ad exteras nationes mittit *ibid.* Conſtitutio ejus de tenore Palatina 1660 De forinſeco ſervicio *ibid.* Juramentum ejus de obſervandis ſanctitis veteribus 1661

Guilielmus II. rex Angliae. Autoritas ejus 953 Primitiarum jus primus introduxit 1005. Epiſcopatus multos & monaſteria fiſco inſeruit *ibid.* Venationes prohibuit *ibid.* An Gualt. Tyrellus eum ſagitta interfecerit 1675

Gunoulfi Roffenſis epiſcopi electio 1663, 1664

Gurmundus Danorum rex baptizatus 912

Gustavus Adolphus rex Sueciae renunciavit dominio maris 1248

Gynoecocratia in Anglia a Cordeilla primum inſtituta 874 Inter veteres conceſſi 983

Gyraldus, Silveſter, Cambrenſis juriſconſultus 1095

H.

Habasseni. *v.* AEthiopes

Habrai corpus reſcriptum 2427, 2418

Habitus ſexus alterius non eſt induendus 1690—1696

Hada Chada 316

Hadrianus imperator Epiſtola ejus de Chriſtianorum AEgyptiorum moribus 516 Dominatus ejus in Anglia 894, 895 Reſcriptum ejus 1172 Icelaſticum certamen in memoriam Adriani 1563

Haeres. Haereditas. Inter cohaeredes majores & minores aetate quomodo diſtributio fiebat bonorum apud Ebraeos 23, 24 Haeredes incerti quomodo in bona defunctorum ſuccedebant 40, 41 Diſtinctiones quatuor apud Talmudicos de jure haereditatis 46, 47 Palaeſtini jure haereditario diſtribuebatur 48, 49 Omnes Iſraelitae qui ex AEgypto exierant & eo aetatis annum attigerant, ab haereditate excludebantur per mortem 48 Jus Ebraeorum haeredes inſtituendi alios praeter eos, quos jus commune exigebat 60 Ante legem de haereditatibus latam, quilibet haeres inſtitui poterat, etiamſi non ſit conjunctus ſanguine *ibid.* Haereditas alienata per certum ſpatium temporis, & ſine adjecto temporis ſpatio 61 De haeredibus morte damnatorum 65, 66

Haereticus. Manus imponebantur haereticis reſipiſcentibus 438 Haeretici nuptiae damnantur 658—811

Hagar uocilla deprimationis erat 704

Haliartus Boeotorum 319

Halii Ludi 1567

Halilath 352

Haly explicatur 880

Hamburgensium & Michaelis Butardi cauſa in Parliamento Pariſiis 1247 Hamburgenſes cauſam apud reginam Eliz. agunt de commeatibus ad Hiſpanos tranſvehendis 1358, 1359

Hananias ſutor a S. Marco ſanatus & Patriarcha Alexandrinus factus 419—421—427—429

Hanseaticae civitates. Foedus inter eas & ordines Belgiae initum 1249 Liberum maris tranſitum ab Eliz. regina petunt, ſed non obtinent 1359

Hardecanutus Canuto ſuccedit 942

Harmenopulus emendatur 662, 663 De divortiis 839

Haroldus Hardecanuto ſuccedit 940 Haroldus regni Angliae ſpe ſe abdicat; ſed perfidus Angliam aggreditur, & a Gulielmo duce Normann. vincitur 943, 944 Ejus copia navalis 1316

Harpocratis ſacra 165

Harpsfeldius, Nicol. notatur 1134

Hasubh, Presbyter Arabice 435

Hasmonaei. An Haſmonaei ex Eleazaridum familia fuerint 126, 127 Haſmonaeis forte diſtribuebatur ſacerdotium 127 Pontificatus in Haſmonaeis 130 mans permanſit 131 Haſmonaeos principes & pontifices ex familia Davidis fuiſſe tradunt nonnulli 149 Haſmonaeorum ſucceſſio in Pontificatum legitima 287, 282

Hastings. Praelium ad Haſtings 944

He, Alphabeto Samaritano deeſt 1445

Healfkoning quis 1028

Hecate veneficarum Dea 287—355 Hecatus 355

Hegesias pontifex 1539

Heinsius Dan. commendatur 1545

Hel. 341

Helena Colceſtrenſis, Britanna fuiſſe dicitur 498

Helena Rheavenſis, mater Conſtantini *M.* 474—497 Helenae patria quae, juxta Eutychium 499

Helena ab Oreſte trucidata 1525

Heli Ithamarides, *v.* Ithamara Judaei eum Phineeſo ſucceſſiſſe dicunt 89, 90 Heli non fuit Phinees 90 Phinece vices in pontificatu geſſit patris ſenis Heli 91 De filiis ei nepotibus Heli in pontificatum ſuccedentibus, uſque ad Abiatharem 92, 93

Heliogabalus ſive Alagabolus. *v.* Alagabolus. Urania Heliogabali uxor 339

Hellespontus. Xerxes ejus Dominus 1228 Officium Helleſponti Conſularis 1229 Helleſpontus quid 1129

Hengistus & Horſa duces Anglorum, Saxonum, & Jutarum 909 Hengiſti ſoror uxor fit Vortigerni 906, 907 Hengiſti ſucceſſores 908

Hasto-

Digitized by Google

Heniochus auriga 1494
Heniochia urbs prima 869
Henricus I. rex Angliae. Leges ejus 1005--1015--1670 Poena rapinae, furti ac ſtupri, ejus tempore 1007, 1008 Monetariorum falſorum & menſurae falſae poena tempore Henrici I. 1008 Curtoiſe d'Angleterre lex Henrico I. adſcripta 1009 Lex ejus de naufragiis ibid. Talionum lecta cauſa indicit ibid. Ultimus Normannorum Dux ibid. Ejus tempore multa caſtella & monetaria in Anglia 1010 London. concilio praefuit ibid. Diſſidium inter eum & Thomam Becker Archiep. 1014 1018 Ira ejus adverſus curiam Rom 1018 In ſex provincias dividit Angliam 1019 Aſſiſa ejus apud Carendon & Northamtune 1020 Ordalium ejus tempore 1028 Prohibet examen ignis ferri 1673, 1674 Carta ejus, quomodo abbatiam de Ely in epiſcopatum tranſmutavit 1681, 1682 Cartae hujus antecedentes 1682, 1683
Henricus II poena furti ejus tempore 1007 Sub Henrico II. Danegeldum dirui 1112
Henricus III. Normannia deturbatur 1351 Uſariam inſulam Edwardo filio dat 1356
Henricus IV. navigandi per regnum Angliae poteſtatem concedit 1357
Henricus V. dominus maris 1358, 1359
Henricus VI. mors per cometam praedicta 869 Henricum de Bello Campo regem inſularum Vectis, Sarniae, & Caeſareae creat 1355 Gallis aliiſque gentibus piſcationis in mari libertatem indulget 1362 Formula ejus qua legatos ad concilium Baſilienſe mittit 1684, 1685
Henricus VII. Foedus inter eum & regem Daniae de uſu maris ſeptentrionalis 1411
Henricus VIII. Denarium S. Petri, Papae Romano ſolvi prohibuit primus 923 Privilegia aſylorum in Anglia abrogavit 1523
Henricus II. rex Galliae edictum de demiſſione ſummorum velorum publicavit 1357, 1358
Henricus III. rex Galliae edictum de demiſſione ſummorum velorum publicavit ibid.
Henricus Huntingdonienſis quando ſcripſit 1139
Heptarchia in Anglia 915- 918 Reges Heptarchiae 1027
Heracleae aetas 510, 511
Heraclides liber de mulieri Junonis Argivae 1492
Heraclitus omnia ex igne fieri dicit 876 In Heracliti flumen conjicere, quid 1256
Hercules. Delnaat 320 Diodas 321 Hercules Jupiter ἀστροχίτων 375 Hercules κυρωπὸς ὑπνωτὴς ibid. Hercules Aegyptius 397 Epitrapezius Pattaecus ſtatus Herculis erat 401 Armorum cuſtos 1506
Heregildum 1320
Herelio de Carteret inſula Serka in capite donatur 1354
Hereoti variae ſpecies 940--1006
Hermaphroditus non habebat jus in fratriam 577 Sponſalia ejus dubia 609
Hermes. De xii. ſignis coeli ante creationem animalis extantibus 263, 264 Hermetis commentum de orbium & hominum ſemper ſuperſtitum numero 264 Statuae ſpiritu plenae apud Hermetem 264
Hermogenianus codex 1763
Herodes. Ex arbitrio regio, non ex ſucceſſione haereditaria pontificatum pendere voluit 131 Quales pontifices Herodis tempore conſtituebantur 135, 136–164 Herodes tabulas genealogicas igne combuſſit 164 Herodes veſtium pontificalium cuſtodiam Judaeis tradebat 192 Sammeas Herodem in ſynedrio homicidii accuſatum increpat 769
Herodias maritum divortio reliquit 765
Herodotus notatur 351
Hesiodus quando floruit 1524
Hesychius emendatur 370 Explicatur 1401–1545
Heuasis, Adonidis feſtum Romanorum 391
Hibernia, Hiberni, v. Mare. Hiberni apud veteres Scotorum nomine veniunt 846--1114 Lanfranci Archiep. Cantuar. de divortiis Hibernorum 846, 847 Gothricus & Terdelvacus Hiberniae reges 846 Muriardechus Hibernorum rex 847 Inter Hibernos ſylveſtres hodie libera divortia in uſu ibid. Caeſſira Noachi neptis in Hiberniam fugit 870 Angli ante Henricum II. Hiberniae praefuerunt 934 Urbanus V. Papa Rom. Hiberniam ceu feudum Romanae ſedis poſſideri contendebat 1120 Hibernia parva Britannia dicitur 1157–1278 Vergivii oceani pars mare Hibernicum 1287 Hiberni bellicoſi dicuntur 1284 Hibernorum mores & ingenium 1285 Hiberniae rex 1355 Dominus Hiberniae 1356 Hibernia ultra mare ſita 1384 Reginae Eliz. oratio de mari Hibernico 1403 Sanctum de regio Hibernorum jure 1403, 1404 Hibernia ab Henrico II. & Joanne regibus Angliae ſubacta eſt 1405 Hiberni per manus parentum vel domini jurant 1555
Hida quid 918--994--1317
Hieracitae nuptias damnabant 658
Hieraticus 125, 126
Hiero, Gelonis ſucceſſor 1519
Hieronymus emendatur 534 Nullum divortii jus ante diluvium vel ante legem Moſaicam in uſu fuiſſe dicit 807 Hieronymiana chronici Euſebii verſio notatur 1215 Hieronymus notatur 1444, 1445
Hieropolitanum flumen 1519
Hierosolyma. Patriarchatus Hieroſolymitanus quando coepit 431
Hii, vel Ii, inſula 1134, 1135 Hiideſtinatus male legitur pro Hii, deſtinatos 1134
Hilaria in calendario Conſtantiniano 1700--1702
Hillel, Hilleliani. Debita conjugalia juxta Hillelianos quando praeſtanda 717, 718 Scholae Hillelianae ſententiae de cauſis divortii 761, 763 Hillelis in ſynedrio auctoritas 769 Quas Hillel, quando & quamdiu vixit 769, 770 Diſſidii inter Sammaeum & Hillelem ortus 770 Controverſia de oblatione frugum ventilata inter Sammaeanos & Hillelianos ibid. Hillelis diſcipuli & ſucceſſores 771 Hillelianorum ſententiae recipiuntur a Judaeis ibid. Controverſiae inter Hillelianos & Sammaeanos praevalebant tempore Chriſti ibid. Talmudici magni eas faciunt ibid. Hilleliani octodecim capitibus Sammaeanorum aſſentiuntur 771, 772 Voce coelitus delapſa Hillelianorum ſtabilita fuit doctrina 772 Quando & ubi coeleſte oraculum Hillelianorum firmabat praerogativam 772, 773 Hillelianorum controverſia de repudio 774 Hilleliani propter turpitudinem, & quamcunque eliam rationem divortium permittebant 774--784, 785 Jus pontificatus ad Hillelis poſteros haereditario tranſmiſſum 774 Hillelianorum opinio de divortiis examinata 775, 776
Himerius Tarraconenſis epiſcopus 852
Hinnon. Vallis filiorum Hinnon 314
Hipponax poeta Iambicus quando floruit 1516
Hircus. Daemonis hirco denotantur 136, 137 Theſpis poeta vilem certavit ob hircum 1516
Hirundo piſcis 361
Hispania. Gothicae leges in Hiſpania de divortiis 841 Romanorum jura per Hiſpaniam in uſu 1065 Hiſpanorum dominium maris 1143, 1144 Jus Hiſpanorum Indos debellandi 1152 Alexandri VI. Papae Bulla de terminis Hiſpanorum 1358 Hiſpanorum limites maris 1366--1369 Hiſpani cum Hollandis diſputant de marino territorio tuendo 1373, 1374
Hollandicae eccleſiae ritus matrimoniales 686 Libertas piſcandi Hollandis conceſſa 1363, 1364 Genus navigii piſcatorum Hollandorum rex Angliae praeſcripſit 1365 Hollandorum limites maris 1366--1368 Hiſpani cum Hollandis diſputant de marino territorio tuendo 1373, 1374
Homerus. Βίβλοι Homeri 361 Homerus quando floruit 1514
Homo. Homines venundari prohibentur in Anglia 1015 Menſe Februario victimae humanae feſtum apud Romanos 1503
Honorius imperator. Reſcriptum ejus de privilegiis Judaeorum 435
Honorius Papa III. Reſcriptum ejus de Alienationibus Andreae II. regis Hungariae 1117
Hortor, Arcturus. Poema Seldeni ad eum 1717, 1718
Hor mons 1503, 1504 Varia ejus nomina; ubi ſitus 1504 Lineae a monte Hor ad oſtium Peluſiacum incluſa terrae limites occidentales terrae Iſraelis facit 1506--1508
Horologium. Receſſus umbrae in Achazi regis horologio 259
Horoscopus ſors fortunae 259
Horsa dux Anglorum, Saxonum, & Jutarum 926
Horvensia lex 1049, 1050 Hortenſii piſcina 1235
Hospitari. Diverſa hoſpitantium nomina 1013
Hostis pro peregrino ſumitur 1262 An commeatus apportare liceat hoſti, ab eo qui non eſt hoſtis utriuſque partis 1358
Hovedenos, Rogerus, plagiarius, & quomodo a plagio abſolvendus 1125, 1126
Houseus, Joannes, & Thomas Pius de divortiis diſceptarunt 858
Howel Dha. Leges ejus 845, 846
Hulme. Hulmenſe monaſterium 1135--1134
Husecarle, ſive Buſtecarle, qui 1328
Hyagnis Phryx qui primus tibiis cecinit 1495, 1496–1512 Harmoniam Phrygiam primus cecinit; autor eſt Nomorum Bacchi Panis matris deorum 1512
Hymnus. Hymnorum formulae apud Arrianum 454 Hymnus Lydius 1501
Hyperberetaeus menſis October eſt 1634
Hypodiacones 1678
Hypericus Chalcides victor in certamine chororum virilium 1517
Hyrcanus pontifex & rex. Diſſidium inter Ariſtobulum & Hyrcanum fratres magnam Judaeis cladem intulit 152 Julius Caeſar firmat pontificatum Hyrcano, qui tandem occiditur ibid. Phariſaeos convivio excipit ad veritatem de ſe audiendam 163 Antigonus Hyrcani aures praecidit 176

I.

Iabne urbs 772
Jacobus I. rex Angliae limites maris ſtatuit Hiſpanis & Hollandis bella inter ſe moventibus 1366, 1367, 1368
Jacobus epiſcopus Hieroſol. a tribus ordinatus 440
Jacobus. Presbyter Judaeorum in Anglia communis 444
Jaddua & Manaſſe an ſimul pontifices fuerint 139 Jaddus pontifex & princeps denegat Alexandri M. exercitui forum rerum venalium 150 Jaddus pontifex ſacris veſtibus indutus Alexandro M. Hieroſolymis obviam ibat 183, 184
Jadoa. Nugae Ebraeorum de Jadoa animali 590
Jairus Civitates 53 Jairo haereditas uxoris 43
Jambri filiorum nuptiae 650
Jannaeus. An tempora Jannaei & natales Chriſti concurrerint 149
Japhetus. Semus an Japhetus natu major 17
Jaso pontifex & princeps 150
Ἰαὼ 229
Ἰαὼ, & Ἰευὼ, Nomen Tetragrammaton Jovis 329 Ἰαὼθ ibid.
Ibzanes judex. Quot uxores & liberos habuit 564
Ichneumon 905, 906

Iconienses

Digitized by Google

in ſecundo Volumine continentur.

Iconienses Sponſalibus renuntiantem vivicomburio puniunt 821
Jehoiada, ſive Jojada pontifex fuit ante Zadokum 94 Binae Ichojadae uxores 157
Idololatria, Idololatra, Idolum. Idololatria ſacerdotem in perpetuum ab altari arcebat 179 Quomodo Gentiles ex lege ſimilitudinem idolorum quaerere potuerint 230, 232 Idololatriae origo unde 238 Alcoranus idola tempore Noae aſſignat 240 Idolorum templa Seruchi aevo diruta 241 Idololatrium vituli aurei nondum expiatam eſſe dicunt Ebraei 305 Idola Arabum 352
Ious menſium idoneae nuptiis apud Paganos 654
Jehojada pontifex uxorem divortio dimiſit 767
R. Jehoſuah Karaeus 544–546 Nova ejus regula de inceſtu prohibito 546–550
R. Jehudah Ben Eliezer. Doctrina ejus de inceſtu 550–554 Quomodo a R. Joſepho differat 551
Jepthe. Quare Jepthe Gileades non fuit haeres in domo patris ſui 12, 13
Jeremias Propheta. Divorcii mentio in eo 764
Jeroboamus. Vituli ejus duo 300, 301 Jeroboami feſtum quando incidit 301
Jesus Damnaei filius, pontifex Ebraeorum 135
Jesus Gamalielis filius, pontifex Ebraeorum *ibid.*
Jesus Phabetis filius, pontifex Ebraeorum 132
Jesus Sie filius, pontifex Ebraeorum *ibid.*
Ἰεῦδ 351
Ignatius explicatur de praeſentia miniſtri ſacri ad confecrandas nuptias 688, 689
Ignis. An pueri per ignem traducti, an cremati 318–340 Ignis Διὸς φυλακὴ 339 Ignis ſacer & ἄσβεστος 383 Magorum carmen quod igni accinebant *ibid.* Perſae ignem colebant *ibid.* Heraclitus omnia ex igne fieri dixit 876 Ignis ad purganda crimina 960 Ubi ignis interdum Deum ſignificat 960–1083 Ignis ἀγνέια 1033
Ihnock, uxor Ecoti 872
Ijdeon. Ritus initiatorum τῷ Jideoni 290
Ilerdense concilium 698
Ilethyia 351
Imago Imagines maſculinae 347
Imilce 318
Imparia ſive imperia quid 589
Imperatores. Leges imperatorum Romm. de Judaeis & eorum moribus ii, iii Imperatores Romani a Julio Caeſare ad Hadrianum dominabantur in Anglia 891–895 Legatos in Angliam mittebant ad gubernandum 893–895 Imperatorum Rom. imperium marinum 1116–1128 Figura imperatoris Romani 1128 Imperatorum amici 1580
Implia quid Ulpiano & Plinio 586, 587–589
Impositio manuum. Patriarcha Alexandr. per impoſitionem manuum electus & creatus 435, 436 Impoſitio manuum apud Ebraeos 436–438, 439 Facultas manus imponendi apud Judaeos 437 Impoſitio manuum in victimis immolandis apud Judaeos 438 Impoſitio manuum Haereticis reſipiſcentibus 439 Impoſitio manuum Evangelio, cruci, reliquiis, & capſulis earum *ibid.* Diſcrimen impoſitionis manuum orientalis & occidentalis eccleſiae 440
Imprecatio. Imprecationes vindictae apud Romanos & Judaeos vi, vii
Impubis. Haeres impubes non ſuccedebat in pontificatum 168, 169 Impubes non ungebatur, nec ſacro veſtitu induebatur 168
Inn rex Angliae. Leges ejus de primitiis ſeminum: De aſylo: De loco pugnarum: De furto & furibus: De praedone: De Pagano fure: De peregrino in ſylvis errante: De liberis patre orbis: De marito fure 914–916
Incestus. R. Joſephi regulae de inceſtu examinatae & explicatae a R. Eliezero Karaeo 538–541–551 R. Jehoſuah Karaei nova regula de inceſtu prohibito 546–550 R. Aharon & Eliae Ben Moſeh explicatio interdicti de inceſtu 547–549 R. Jehudah doctrina de inceſtu 550–554 Quomodo R. Eliezer a R. Joſepho differat in doctrina de inceſtu 551 Sex ſententiae Talmudicorum de interdicto inceſtus 551, 552 Inceſtus poena eſt exciſio 554 Spurii ex inceſtu ſuſcepti ab eccleſia Dei arcebantur *ibid.*
Indivement 936
India, Indus. Decani in conſtellationibus apud Indos 181, 281 Indi ſponſas mercabantur pari boum 649 Divortia in uſu apud Indos 821 Jus Hiſpanorum Indos debellandi 1158
Indicus Eunnchus reginae candaces 818
Infamis. Mulieres infames apud Ebraeos quae 755, 756–758 Uxores infames dote excidebant 758
Infantes, v. Liberi.
Ingulphus abbas leges Guilielmi I. quando ſecum Crowlandiam detulit 1640, 1641–1654, 1655
Initiatio. Triplex initiationis genus apud Ebraeos 69 An benedictionis formula olim in uſu circa initiationem 444
Ἰγκλισμοί 1280
Innocentius IV. pontifex Rom. Talmud igni condemnavit xiii
Inscriptiones Graecae 1472, 1473–1474 Latinae 1473–1477 Inſcriptiones Ebraicae 1477–1581, 1582 Inſcriptio tumuli Judaica reperta Londini 1581
Instrumenta publica, quomodo olim ſignabantur 1539, 1540
Insulae. Inſularum Britannicarum dotes 1155, 1156 Inſulae Fortunatae quae apud ſcriptores Graecos & Latinos 1156–1160 Tzetzis inſula Britannica 1156–1158 Ratio nominis inſularum Fortunatarum 1161 Inſulae Fortunatae pro inſulis Canariis 1159 Inſulae Alchalidath Arabibus 1160 Dominium inſulae 1253, 1254 Inſula Cyanam, & inſula Chelidonia terminus marini dominii 1258 Inſulae Britannicae 1278, 1279 Inſulae Orcades 1279 Inſula Caeruli 1281 Inſulae Ceſtrymnides 1283 Inſulae Sylinae *ibid.* Inſulae in mari Tyrrheno Italiae pars 1289 Inſulae Britannicae a Pictis, Scotis, Normannis, & Norwegis infeſtae 1326 Inſulae Normannico littori adjacentes in Anglorum imperio marino manſerunt 1351 Rex Angliae maris Britannici & inſularum ejus dicitur *ibid.* Regimen eccleſiaſticum inſularum littoris Normannici 1352 Inſula Caeſarea, Sarnia, Alderneia ad littus Normannicum 1352 Inſulae Jerſey & Garneſey *ibid.* Inſulae littoris Normannici non Anglicanae, ſed Normannicae juriſdictionis formulis utebantur 1352 Juſtitiarii Angl. in inſulas littoris Norman. olim proficiſcebantur 1353 Inſularum littoris Normannici praefectorum autoritas judicialis 1352 Libelli ſupplices inſularium Normannicae 1353, 1354 Privilegia inſularium Normannicae 1354–1356 Inſula Serks ab Elizabetha reg. Helerio de Carteret in capite donatur 1354 Inſula Vectis, inſula Minnia *ibid.* Piſces ab inſularibus Normannicae in pignus dominii maris quotannis Edwardo III. donabatur 1355 Henricus VI. regem inſulae Vectis, Sarniae, & Caeſareae creat *ibid.* Inſulae Normannicae ac mare circumjacens unum conſtituebant imperium Anglicanum 1356 Induciae inſularium Normannorum *ibid.* Ucatis inſula *ibid.* Inſularum Normannicarum induciae, inter bella Anglorum & Gallorum, unde 1375, 1376 Inſula Mona & Mannia inter continentes Angliae provincias numeratur 1402–1405 Norwegi inſulas Hebridas & Monam inſulam tenebant per cc annos 1405 Portus D. Joannis in inſula Baccalaos 1406 Sebaſt. Cabotus inſulam Baccalaos ſubegit *ibid.* Inſulae Orcades 1407, 1408 A Chriſtierno I. rege Norwegiae & Daniae, Jacobo III. Scotiae regi renunciantur inſulae Orcades & Zetlandiae 1408
Investitura quomodo fiebat apud veteres 921–1608 Per annulum & baculum 1608–1610 Inveſtiturae in oriente & occidente a principibus fiebant 1608–1611
Invocatio, v. Adoratio. Invocationis ritus apud veteres 144
Io 355
Joachimi & D. Annae annulus pronubus in coenobio Romae 635
Joaribus, claſſis ejus ſacerdotalis 126, 127
Joazarus Simonis Boethi filius, pontifex Ebraeorum 136
Jochanan Ben Zachai quando floruit 750
Joannes. Evangelium ejus Graece ſcriptum 519–583 An Periocha de muliere adultera in Evangelio Joannis genuina ſit, an apocrypha 718–732
Joannes Byzantius Patriarcha. Mauritio & Conſtantinae Auguſtis coronas nuptiales imponit 662
Joannes Haguſtadenſis Prior, quid ſcripſit & quando mortuus 1158
Joannes Hiſpalenſis epiſcopus Divinos libros lingua Arabica donabat 525
Joannes rex Angliae. Literae ejus de mutilatione prohibita adulterii cauſa 735 Charta ejus, Ne exeas regnum 1012 Donatio ejus Papae Innocentio III. facta irrita declaratur ab ordinibus Angliae 1120 Normannia deturbatur 1351 Mandatum ejus de tranſitu maris Anglicani 1360 Naves per mare ab eo arreſtari jubentur 1360, 1361 Statutum ejus de velorum demiſſione 1389, 1390 Presbyteratum Judaeis in Anglia concedit 1583
Joannes Sariſburienſis archidiaconus juri Caeſareo incumbebat 1093, 1094
Joannes Suecorum rex, ab Eliz. regina liberum maris tranſitum expetit 1359
Jona, inſula Scoticana 1232
Jonathas Anani filius, pontifex Ebraeorum 133 Jonathanis indumenta pontificatus ſacra erant ſtola purpurea & corona aurea 187–190
Iones maris domini 1219 Ionica migratio in Graeciam Neleo Duce 1505–1514
Jonsonius, Ben. Poema Seldeni in eum 1716
Jorevallum. Jorevalenſis. Coenobium in Fors, Jorevallum tranſlatum eſt 1163 Liber Jorevalenſis monaſterii non a Bromtone eſt conſcriptus 1165, 1166
Josephus AEgyptius. Concilia Arabica 464, 465 Catalogum patrum qui ſynodo Nicaenae interfuerunt, contexuit 464–474
Josephus. Nuptiae Joſephi & B. Virginis 45 Quomodo B. Virginem clam dimittere voluiſſe dicendus 797
Josephus Arimathaeenſis religionis fundamenta in Britannia jecit 896
Josephus Cabei filius, pontifex 135
Josephus Caiphas pontifex Ebraeorum 133
Josephus Canei filius pontifex Ebraeorum 134
Josephus Patriarcha. Annulus a Pharaone ei datus apud Philonem 632
Josephus. Emendatur & notatur 39, 40–146–169–134–571, 574–630–800, 801 Joſephus differt a Talmudicis in diſtributione portionum filiarum Zelophehadi 58 Zelophehadus Joſepho dictus Σαλπαάδης 59 Succeſſio pontificum Judaicorum juxta Joſephum 89 Joſephus notatur & emendatur de ſerie pontificum Ebraeorum 100–105 Joſephus & Seder Olam differunt in ſerie pontificum 103–105 Differt a S. Scriptura 107 Joſephus de Templo Oniae 183 Verſio Joſephi Latina notatur 176, 177 Joſephi deſcriptio veſtium pontificis differt ab Ebraeis reliquis 185, 186 Joſephus interdicto Moſaico meretricum conjugium prohibitum eſſe docet 573 Joſephus ſacra nuptiarum apud Judaeos memorat 626 Joſephus uxorem divortio dimiſit 774
R. Josephus Propheta. Liber ejus de inceſtu examinatur 538–541–545 R. Eliezer Karaeus explicat Joſephi regulas de inceſtu 543 Quomodo R. Jehudah a R. Joſepho differat in doctrina de inceſtu 551
Josua. Capitalia quaedam crimina juxta legem in Jeſua puniebantur 64
Irnerius primus Gloſſarum in jus Juſtinianeum auctor 1074
Isaac. Iſaaco jus primogeniturae datum 16, 17
Iselasticum certamen Puteolis in Adriani memoriam 1563
Isidorus Hiſpalenſis quando floruit 1065
Ismael Ben Ali Mahumedanus hiſtoricus 464

INDEX Rerum & Materiarum quae

Iſmael Ben Eliſha pontifex ſub ipſo templi ſecundi excidio 145
Iſmaelitae. Lites contra Iſraelitas inſtituunt de jure primogeniturae 11 Iſmaelitae Arabes vel Saraceni dicuntur 13
Iſmaelus Phabi filius, pontifex Ebraeorum 132--135
Iſraelitae. Iſmaelitae lites contra eos inſtituunt de jure primogeniturae 11 Omnes Iſraelitae qui ex Aegypto exierant &, xx aetatis annum attigerant, ab haereditate excludebantur per mortem 48 Sacerdotes, Levitae, Iſraelitae, tria genera apud Judaeos 558 Iſraelitae in militiam profecturi libellum divortii uxoribus dabant 667
Iſaeus rerum Atticarum autor vetuſtus 1492
Iſthmica certamina 1504--1513
Italia. Romanorum jura per Italiam in uſu 1065 Inſulae in mari Tyrrheno Italiae pars 1589
Ithamar. Stemma Ithamaris pontificis 98 Ithamaridum familia florens 100 Ithamaridum familiae in deductione Babylonica nulla habita eſt ratio 110
Juba 129
Judaei, v. Judex, Impoſitio, Preces, Talmud, Sponſalia, Annulus. Leges imperatorum Roman. de Judaeis & eorum moribus ii, iii Arbitrorum forum apud Judaeos iii Judaei patriorum ſtatutorum tenaces iv Juvenalis Judaeis exprobrat obſtinatam tenacitatem iv--vii Martialis adjurat Judaeum per numen ſuum vii, viii, ix Judaei verberibus caedebantur in Germania in feſto Reconciliationis viii Magna Judaeorum libertas ſub Domitiano ix Judaei olim Romae ſecundum leges patrias vixeruot ibid. Chriſtiani ſaepe Judaeorum nomine appellantur apud ſcriptores Gentiles x Magna Judaeorum libertas ſub Artaxerxe, & ſub Claudio Caeſare ibid. Quinam autores de rebus Judaeorum civilibus conſulendi xi, xii Humanae traditiones Judaeorum xiii Lex oralis Judaeorum xv Liberorum ſucceſſio in bona paterna apud Judaeos 1--4 Judaei cum Samaritanis nullum habent commercium 74 Judaei plurima tempora extra patriam degentes habebant 123 Clades Judaeorum ob diſſidium Ariſtobuli & Hyrcani 130 Judaei interdum alium pontificem conſtituebant praeter eum, qui a principibus Romanis conſtituebatur 145 Populi Judaici principes poſt reditum ex captivitate uſque ad Haſmonaeos 150 Judaeorum convitia in Samaritanos 362--387 Judaei orientem verſus ad oſtium templi ſitum adorabant 386 Judaei ritum pingendi ab Aſſyriis & Phoenicibus didicerunt 390 In nullo Pantheo Iſraelitae colebant numina varia 392 Judaei ſuem, aſinum, & aſini caput olim colebant 404--407 Judaei coelum pro numine habebant, unde Coelicolae dicuntur 406, 407 Judaei patriarchas & primates per imperium Romanum habebant 431, 432 In Alexandria ignotum quod Judaeus differat a Chriſtiano 433 Reſcriptum Arcadii & Honorii impp. de privilegiis Judaeorum 435 Judaei a Chriſtianorum notione de Spiritu S. differunt 438 Duplex argumentandi genus apud Ebraeos 538 Polygamia apud Judaeos licita 564--566 Polygamia Judaeorum duravit ad Theodoſii, Arcadii, & Honorii imperatorum tempora 569 Judaei Europaei in Italia, & Germania ex indultu Papae polygami ſunt 570 Triplex apud Judaeos contrahendi matrimonii formula 599 Triginta annos poſt aſcenſionem Domini religio Judaeorum in Chriſtianiſmo obtinuit 657 Apud Judaeos benedictio ſponſalitia & nuptialis a quolibet peragi poterat 687 Virginitatis ſigna & teſtimonia apud Judaeos & Mahumedanos 704--707 Judaei in diſputationibus ſuis Rabbinice loquuntur tempore Chriſti 789 Judaeorum idololatria ſub regibus 881 De jurandi ritu Judaeorum 1549, 1550 Saxum ſepulcrale Judaeorum 1582 Judaeorum in Anglia ſubjectio & calamitates 1582--1586 Juſtitiarii in Anglia ad cuſtodiam Judaeorum deſignati 1583 Communitas Judaeorum Angliae ibid. Presbyteratus Judaeis a rege Joanne conceſſus ibid.
Judas Maccabaeus poſt Alcimum fit pontifex 126 Pontificum ſucceſſio a Juda Maccabaeo ad Ananelum 127--131
Judex, Judicium. Facultas judiciaria apud Judaeos 436 Judices particularium cauſarum ex compromiſſo habiti apud Judaeos 437 Judicium duodecimvirale apud Saxones 935, 936 Judicia apud Anglos olim alia publica, alia privata 1029
Julius III. pontifex Rom. Talmud igni damnat xvi, xvii
Julius Agricola primus Britanniam inſulam eſſe invenit 874 Diſciplinam militarem introduxit in Angliam ibid. Civiles in Britannia introduxit leges 986 Britanniam ſubegit 1292
Julius Caeſar firmat pontificatum Hyrcano 130 Bis Britanniam aggredi tentat 877 Caſſivellaunus rex Angliae ſacrificia offert ob Julii Caeſaris abitum ibid. Vectigal Britannis imponit 891 Druidum leges, ritus, & philoſophiam ſcriptis conſignavit 976 Terrae, non maris dominus dicitur 1190 Naves ejus longae 1282 Naves ejus ad flumen amjiciendum 1283 Percuſſores ejus inquirebantur 1593
Junius, Patricius, Seldenum marmora Arundeliana exſcribere juvit 1438, 1439
Juno Carthaginienſis 350 Juno novella luna dicta Romanis ibid. Varia Junonis nomina 651, 652 Juno & Jupiter τέλειοι dicuntur 652
Ivo Carnotenſis quis & quando mortuus 1073--1084
Jupiter Sabazius 229, 230 Jupiter ſeu Sela Juſtitiae 255 Jupiter Aegyptius 303 Jovis ἀναδυομένης ἀνδριαντες 312 Jupiter ſive Zeus Europaeis Deus 328, 329 Jovis tetragrammaton Ἰάω & Ἰεὼ 329 Jupiter Maripiter 331 Jupiter unde dicatur ibid. Jupiter ἀκαπνος 375 Jupiter ſtercoreus 376 Venus Jove antiquior dicitur apud Graecos 381, 382 Navis quae Europam vexit, an Jovis fuerit tutela 403 Jupiter & Juno τέλειοι dicuntur 652 Jovis res geſtae columnae aureae inſcriptae 1490 Jupiter Taranis 1717
Juramentum, Jurare. Juramentum Judaicum per Anchialum explicatur iv, v Jurandi formulae contractae apud veteres iv Juramenta apud Judaeos per Dei nomen & cognomina v Martialis adjurat Judaeum per numen ſuum vii--ix Jurare per templum Dei viii, ix Juſjurandum Vettii Valentis aſtrologi 231, 232 Juramentum per ſanguinem Abelis 240 Juramentum judicis praeſtabant de legibus Angliae ſervandis 11 9 Juramenta fidei Canuto regi praeſtita 1315 Jurare ſuper ardentes victimas 1549 De variis jurandi ritibus Judaeorum, Turcarum, Chriſtianorum 1549, 1550--1558 Londini in Anglia olim ſuper tumulos mortuorum jurabant in judiciis publicis 1550 Jurare per fortunam, per vitam, per caput principis 1552, 1553 Jurare per genium principis 1553, 1554 Per principem jurare 1554, 1555 Hiberni per manus parentum vel domini jurant 1555 Litigantes per ſuam ſalutem jurabant 1556, 1556 Formula juramenti cum adjectis diris ſeu imprecationibus ex Vettio Valente 1556, 1557 Dirae juramentis additae 1557 Juramenta per corpora concilia ibid. Juramentorum formula in Alcorano ibid.
Juſticiarii ſex provinciis Angliae praefecti ab Henrico I. 1019, 1020 Juriſconſulti quorum ſcripta deſiderantur 1036, 1037 Juriſconſultorum ortus & ſocietas in Anglia 1037 Veterum juriſconſultorum explicationes titui pandectarum de poteſtate regia 1049--1052 Vitae monachi Eveſhamenſis de juriſconſultis in Anglia 1055, 1056 Juriſconſulti in Anglia 1091 Legum mundanarum periti 1096 Juriſconſultorum collegium floruit Cantuariae ſub Henr. II. 1172 Juriſconſulti veteres mare communionem maris univerſalem ſtatuunt 1266 Jure naturali mare commune eſſe dicebant 1180 Juriſconſultorum Anglorum teſtimonia de regum Angliae dominio maris 1381--1385 Annus juriſconſultorum Romanorum 1481
Jus, v. Mare. Juris Ebraici ſpecimen in ſucceſſionibus ex ſcriptis Rabb. & Talmudicis ii Jus dotale apud Ebraeos 5, 6, 7 Jus primogeniturae apud Ebraeos 16--23 Jus matrimonii triplex apud Ebraeos 531, 532 Juxta jus naturale mutuus conſenſus & concubitus matrimonium conficiebat 641--643 Nuptiarum ſecundarum benedictio ex jure Canonico 671, 678 Jus quartotaxae 683 In jure Caeſareo ſacri miniſterii in ritibus nuptialibus nulla fit mentio 694 Adultera impune necabatur juxta jus Caeſareum 735, 736 Jus divortiorum Caeſareum 834--856 Jus Wreccum 1009 Theophilus Anteceſſor juriſconſultum quatuor juris condend. autores facit 1047--1049 Jura vetera Caeſarea non obſervantur hodie in imperio Romano-Germanico 1051 Capitula o Caeſarea ibid. Jus Caeſareum olim in uſu in Britannia 1054 Uſus juris Caeſarei in Anglia, in conciliis, & regimine civili 1014--1058 Juris Caeſarei in Anglia olim libri veteres 1059, 1060 Jus Caeſareum, Juſtinianeum & Theodoſianum in Angliam introductum 1081--1083 Jus pontificium & ſynodicum in Anglia prohibitum 1090 Stephani regis edictum de jure Caeſareo exterminando 1083--1090 Jus Caeſareum intra & extra coenobia Anglicana praelectum 1092 Alexander III. P. R. jus Caeſareum ex monachorum manibus ſumpſit 1093 Jus Caeſareum in jus pontificium admiſſum in Anglia 1096 Jus Caeſareum ſub Edwardo II. non fuit bene excultum 1103 Jus Caeſareum nullam habuit autoritatem in regimine civili Anglicano 1105--1107 Juris communis Anglicani aeſtimatio ſub Henrico II. & Richardo I. 1109 Juris Caeſarei libri monaſteriis & aliorum bibliothecis illati 1173, 1174 Mare ac terra juris eſt privati 1184, 1185 Jus quid 1192 Jus aliud obligativum, aliud praeceptivum, aliud humanum, aliud divinum ibid. Jus gentium univerſale 1193 Jus immutabile, jus mutabile; jus civile, jus poſitivum 1193, 1194 Jus gentium imperativum, & interveniens 1194 Jus belli a Deo praeſcriptum ibid. Jus Caeſareum, jus domeſticum ibid. Jus occupantium bona 1197 Jus divinum dominio marino favet 1200 Jus naturale permiſſivum elicitur ex moribus gentium illuſtrium priſci & hodierni aevi 1209 Ebraei & Chriſtiani juris ſacri normis vulgus coercuerunt ibid. Jus naturale & gentium ex Juſtiniani libris non poteſt hauriri totum 1264, 1260 Jus patrium Angliae nomen maris dominium regum Angliae adſtruit 1385 Apud Saxones epiſcopi & provinciarum vicecomites eodem foro bis quotannis jura dicebant 1632, 1633
Juſtinianus. Nihil in codice Juſtinianeo de ſacerdotis ſacra functione in ritibus nuptialibus 694, 695 Matrimonia illuſtrium & obſcuriorum quomodo fiunt juxta Juſtinianum 695, 696 Juſtinianus imp. ſanctiones Conſtantini M. Theodoſii Valentiniani, ac Anaſtaſii de divortiis in codicem ſuum retulit 834 Cauſae divortiorum juxta Juſtinianum imp. 835, 836 Repudia minorum non valent ex codice Juſtinianeo 835 Mutuo conſenſu repudia fieri vult Juſtinianus, excepta cauſa caſtitatis ibid. Juſtinianus Tribon anceorum autor 1043 Jus Juſtinianeum in oriente in uſo 1063 Juſtinianus novas leges introduxit ibid. Juris Juſtinianei uſus in occidente nullus 1064 Gentes univerſae Juſtiniani legibus parebant ibid. Juſtinianeum jus non fuit in uſu in occidente uſque ad ſeculi xii medium 1071, 1072 Sed extitit interdum 1072, 1073 Inſtauratur per occidentem ſub Lothario Auguſto II. 1073 Pepo juris Juſtinianei explicator, Bononiae 1074 Juris Juſtinianei partes Ravennae repertae 1075 Qua ratione jus Juſtinianeum receptum fuit in Gallia, Hiſpania, Luſitania, Italia, Germania Scotia; & in occidente 1076--1078 Inſtitutiones Juſtinianeae Elementa dicuntur 1095 Juris Juſtinianei uſus in Anglia tempore regis Stephani, Henrici II, Richardi I. & Joannis 1093--1097 Juris Juſtinianei uſus in Anglia tempore Henrici III. & Edwardi I. 1097, 1098--1100, 1101 Juris Juſtinianei uſus in conſiſtoriis pontificiis, in tribunalibus regis, & in academiis Angliae 1111--1124 Evanuit tempore Edwardi III. 1104 Jus naturale & gentium ex Juſtiniani libris non poteſt hauriri totum 1264--1266 Multae ſanctiones Europaeorum principum contrariantur Juſtiniani legibus 126.
Juſtinus imp. Cauſa communis conſenſus in divortiis a Juſtino imp. data 835
Juſtitiarius regni quis 1082 Juſtitiarii Angliae olim ſub Edwardo II. & III. in inſulas Normannici littoris juſtitiae cauſa proficiſcebantur 1353 Juſtitiarii itinerantes, juſtitiarii errantes 1353
Juvenalis Judaeis exprobrat obſtinatam tenacitatem iv--vii

Juvenis.

in ſecundo Volumine continentur.

Juvenis. Juvenis pro primogenitus 83, 84
Junges Chadaeorum 286

K.

K*Aβώγδ*, Cabar 402
Kalendae menſis nuptiis inidoneae apud Paganos 614
Karaei. Quinam Karaei, quis eorum princeps, quae doctrina, quinam ſcriptores illuſtres 537, 538 Karaei interdicta connubiorum affinium ex lege ſacra decernunt 538, 539 Quid propinquorum nomine apud Karaeos veniat 539, 540 Perſonalis unio conjugum apud Karaeos 540 Karaei magiſtri intiti, & inhaerentes dicuntur, *ibid.* Karaei recentiores vetuſtiorum ſententiam de unione conjugum rejiciunt 541 R. Joſephi Karaei quinque regulae de inceſtu prohibito examinantur 541—545 Novatores inter Karaeos vetuſtiorum Karaeorum doctrinae de conjugiis propinquorum interdictis opponunt 546 Karaei quamplurimi R. Joſephi opinionem de inceſtu prohibito ſequuntur 547 Karaeorum de inceſtu explicatio ſummaria 550 Unio Karaeorum perſonalis in conjugio 640
Keledei, Culdei, Keldei apud Scotos 1130 Jus eorum in Scotia 1131, 1132—1135—1138 Tempore Turgoti epiſcopi, Keledeorum jus in Scotia ceſſavit 1139, 1140 Keledei poſt introductum in Scotiam epiſcopatum jus ſuum ſibi vendicabant *ibid.* Monachi & abbates ex Keldeis per multa ſecula creati 1140 Jus Keledeorum in eccleſiam Sanctandreanam tranſlatum 1141 Jura Keledeorum finita in hiſtoria Turgoti continetur 1145
קרא & *κραζειν* idem 15
Κῆρυξ & *Κήρυξ* 389, 390
Κλημερικοὶ Graecis 1551
Knighton, Henricus, quis, quae ſcripſit, quando vixit 1174, 1175
Κρεδήμνον quid 655
Kyrie eleiſon 454
Κωμαστήριον AEgyptiorum, quid *κωμάζειν*, & *κωμάστης* 252

L.

LABAN. Teraphimi Labania Dii 279
Lacedaemoniorum reges quinam 878 Lacedaemonii maria dominum 1221 Prae aliis Graecis muſicam curabant 1507 Trichoria Lacedaemoniorum a Tyrtaeo inſtituta 1509, 1517
Lacones cum Atheniensibus foedus de navibus & mari ineunt 1220 Laconica civitas maris dominio gaudebat 1224
Lactans. De nutre prolem lactante 726 De prole lactanda in Alcorano praeceptum 727
Lacus. Lacus & flumina interdum maria dicuntur 1254, 1255 Lacus Aſphaltides 1254 Tiberiadis lacus *ibid.* Lacus piſcatorii in cenſibus habiti 1264
Lamesae inſulae maris rubri incolae 294, 295
Lanfrancus archiep. Cantuar. Epiſtolae ejus de divortiis Hibernorum 846, 867 Placitum apud Pinendenam inter Lanfrancum arch. Cant. & Odonem Bajocenſem epiſcopum 1664—1666 Thomae Ebor. archiep. epiſtola ad eum de ſacrando Radulpho Orcadum epiſcopo 1669 Lanfranci epiſtola ad Ceſtrenſem & Wigornenſem epiſcopos, ut interſint muneri ſacrandi Radulphi Orcadum epiſcopi 1670
Laodicena ſynodus 698
Latimer & Latinarius 1638
Latini. Omnes Occidentales Chriſtiani Latini dicuntur 520 Eccleſiae Latinae ſententia de divortio 818
Lea. Omnium Leae 269
Ledones ſive Ladunae quid 1311
Legatus. Theobaldus archiep. Cantuar. Legatus natus 1082 Controverſia de jure legationis a latere 1103
Legitimatio liberorum in concubinatu natorum in Anglia, controverſia de ea 1107, 1108 Ritus legitimationis liberorum in Anglia olim 1108 Joann. Gandavenſis ducis Lancaſtriae liberi legitimi facti *ibid.*
Lelandus notatur 1126
Lemannia circa Hith, civitas maritima Britannorum 1298, 1299
Lemuria a Romulo inſtituta 653 Lemuria menſem Majum nuptiis inidoneum reddunt 654
Lenaeus menſis quis apud Iones 1543—1549
Λεντιάριος quid 11
Leo imperator Orientis ſanctionem primus edidit de benedictione nuptiali per ſacerdotem 696 Reſcriptum ejus de adulterii poena 738, 739 Juris Juſtinianei corpus Graece novavit 837 Leonis imp. *Βασιλικὰ ibid.* Leonis imp. conſtitutiones de divortiis 837, 838 Sententia ejus de divortiis 852
Leo III. Papa Rom. reſtituit archiepiſcopatum Athelardo 914
Leodienſis Dioeceſeos ritus nuptiales 678—675
Lesbii maris domini 1218
Leucadis ſaltus 1508
Leuctrica pugna Lacedaemoniorum & Thebanorum 1523
Leudemes, Leudes, Leude, quid & unde 1016
Leviratus, Levir. Exceptiones contra legem de leviratu 37 Proles non longe poſt leviri nuptias nata, ſuccedebat mortui patris haereditati 37 Mos hodiernus Judaeorum de leviratu 38 Nuptiis Boazi & Ruthae non ad legem de leviratu pertinebant 38—40 Pontifex non tenetur lege de leviratu 555 Rex & vidua regis lege de leviratu ſoluti ſunt 571 Praeceptum de leviratu 574 Ad fratres uterinos non ſpectabat lex de leviratu *ibid.* Matrimonium leviri cum fratria quomodo contrahebatur 574, 575 Quis levir, quando & quare fratriae renunciare poterat, quando non 575, 576 Proſelytorum fratres & filii tenebantur lege leviratus 575 Levir renunciare cogebatur fratriam publice 576 Primogenitus fratriam ducebat 576 Levir, mortuo marito, vivus ducebat fratriam, non alius frater natus poſt obitum mariti fratriae 576, 577 Eunuchus, ſenex capularis, & hermaphroditus non habebant jus in fratriam 577 Quae fratria rite renunciari poteſt a leviro *ibid.* Fratria divortio dubio a fratre mortuo ſeparata, ſolenniter renunciari debet 578 Nuptiae cum fratria licitae, irritae & divortio ſolvendae 578, 579 Quae fratria inceſtus nomine interdicta erat leviro 579 Renunciatio leviratus *ibid.* De pluribus uxoribus fratris mortui praeceptum Talmudicorum, ut omnes, an unam ducere debeat levir 579, 580 Sterilis virago leviro interdicta 580 Divortio ejecta leviro interdicta *ibid.* Secundo ne uxores fratriae, leviro non ſunt ducendae 581 Propinquae fratriarum leviro prohibitae, ſi fratriae renunciaſſet 581, 582 Formula ſolennis renunciationis coram presbyteris 582 Renunciationis leviratus libellus de exuto calceo 581, 584, 585 Surdus & mutus non tenebatur lege leviratus 582 Foeminae, ſervi, minores, teſtes idonei renunciationis Leviratus 584 Coram presbyteris renunciatio leviratus fiebat 590—591 Puella ſponſalibus renuncians patri leviri interdicta eſt 618 Inſtrumentum dotale fratriae a leviro conſtituendum 620
Levitae. Levitarum aetas 22 vel xxv vel xxx annorum erat miniſterio idonea 166, 167 Quinquennium levitis concedebatur ad diſcendum 167 Lineae tunicae eorum impetrant ſub Agrippa rege 183—199, 200 Sacerdotes levitae & Iſraelitae tria genera apud Judaeos 558
Λευκοθέα, *Λευκοθεία*, 1136
Lex. Lex mater Judaeorum xv legibus in S. Scriptura ſancitis, Judaei alias legi ſacrae non adverſas ſtabiliverunt 64, 65 Quomodo Gentiles ex lege ſimilitudinem idolorum quaerere potuerint 230, 231 Leges Howel Dha 843, 844 Leges regis Inae 914 916 Leges Alfredi regis 925, 926 Leges Edwardi I. regis 927 Leges Athelſtani 928, 929 Leges Edmundi regis 931, 932 Leges Edgari regis 933, 934 Ethelredi regis leges 935 Canuti regis leges 938—941—992—995 Guhelmi I. leges 946—954 Leges Gallorum & Britannorum veterum 980—988 Lex Salica 981 Leges Pharamundi *ibid.* Saxonum veterum leges & mores 989—999 Leges Ethelberti regis 991, 992 Henrici I. leges 1005—1025 Leges priſcae, vel mutatae, vel innovatae, vel deletae 1038 Lex Hortenſia 1049, 1050 Princeps, populus ſenatus, plebs legum condendarum autores *ibid.* Populus non habet autoritatem legis ferendae, 1050 Lex Caeſarea de poteſtate regia, conſtitutioni regiminis Anglicani & imperiorum Europaeorum adverſatur 1052 Lex Rhodia. Leges Oleronianae 1102—1109—1382 Lex terrae in Anglia quid 1110 Judices juramentum praeſtabant de legibus Angliae ſervandis 1109 Quid nomine legum veniat 1170, 1171 Leges xii tabularum Romanis & Atticis communes 1193 Modus legem ſtabiliendi in Anglia per regem & ordines parliamentarios 1378, 1379
Leybourne, Guil. de, Admirallus maris Anglici 1380
Liber. Quis liber homo juxta jus priſcum Anglorum 1025
Liber Rubeus Henrici I. leges continens 1600
Liberi, v. Concubitus, Mater, Legitimatio. Liberorum ſucceſſio in bona paterna apud Judaeos, Romanos, Mahumetanos 1—4 Liberi maſculi in bona materna, mortuo patre, ſuccedunt apud Ebraeos 5—6 Liberi tam legitimi quam naturales ſuccedunt in haereditatem 7 Naturales liberi alii ex concubinis, alii ex inceſta geniti, alii ex ancillis & extraneis *ibid.* Quomodo ii ſuccedunt in haereditatem matris 7, 8, 9 Liberi ex ancilla & extranea geniti a ſucceſſione excluduntur apud Ebraeos 11 De adoptione liberorum apud Ebraeos 16 Proles uxoris non longe poſt ſecundi mariti nuptias nata, cujus infans fuerit 16—37 De ſucceſſione liberorum ſexus dubii aut utriuſque ſexus 27, 28, 29 Proles patris conditionem ſequatur 160 An pueri per ignem traducti an vero cremati 312—340 Infantes Saturno Africano immolati 318 Liberorum immolatio apud Phoenicios 321 Liberi ex nuptiis licitis, illicitis, & irritis ſuſcepti apud Ebraeos 556, 557
Libertina nova xc dies a nuptiis Iſraelitarum arcebatur 625
Liberi exleges & ſine imperio 1210
Lilito 350
Limes. Dux limitis Tranſrhenani 1306 Comites & duces limitum 1306, 1307 Limes comitis littoris Britannici 1307
Lincoln, Robertus. Magica crimina ab eo conflata 286 Lincoln epiſcopus vicecancellarius archiepiſcopi Cantuar. 1088
Lineae tunicae Levitarum 183—199, 200
Lingonenſis ſynodus 699
Linguae. Linguae vitium non excludit a ſacerdotio vel pontificatu 175 Lingua blaeſa excludebat ſacerdotem a benedictione pronuncianda 181
Lipsius notatur 71, 72 Emendatur 1710, 1711
Literarum Graecarum formae vetuſtiores 1494, 1495
Littus. Balenae & piſces grandiores in littus ejecti, cujus ſint 1265 Dominium littorum ac portuum 1266 Mercatoribus ſolis licuit ad littora Britanniae adpellere 1286 Comes littoris Saxonici per Britanniam 1296 Littus Saxonicum unde ita dictum 1296, 1297—1303—1305, 1306 Littus Belgicum 1297 Littus Gallicum *ibid.* Sedes comitis littoris Saxonici 1298 Officium ejus & marini ejus dominii ſubjecti 1299, 1300 Littus Saxonicum, non eſt littus Britanniae ciſmarinum 1303 Praeſidia & tranſmarinae auxiliares operae littoris Saxonici 1304 Mare Britannicum & littus tranſmarinum non eſt littus Saxonicum *ibid.* Littora non ab infeſtantibus & praetervigantibus nomen ſumunt, ſed a telure vicina 1305
Liturgia. Veteres Liturgiae formulam annulam & coronam benedicendi in nuptiis habent 667 Liturgia Anglicana Latine reddita officium matrimonii omittit 685

Lominum

Digitized by Google

INDEX Rerum & Materiarum quae

Londinum. Concilio Arelatenſi interfuit reſtitutus epiſcopus Londin. & Adelfius Colonae Londinenſium epiſcopus 502 Ludus vel Luddus Londinum reſtauravit & denominavit 876 Londinenſis archiepiſcopatus 896 Templum Londinenſe a Diocletiano everſum Sigebertus rex Saxonum reſtauravit 897 Londinenſis archiepiſcopatus Cantuariam tranſlatus eſt 910, 911 Epiſcopus London. decanus archiep. Cantuar. 1088 Londinum camera regis Angliae dicitur 1368

Longobardi. Apud eos divortia in uſu 842, 843 Jus Longobardicum in imperio Romano 1065, 1066

Lotharius Teibergam repudiabat 843

Lous menſis 394

Lucas. Evangelium ſuum Graece ad Theophilum ſcripſit 424–519–523 Lucas medicus 525

Lucy, Richardus de, Summus Angliae juſticiarius 1088

Lucina 351

Lucius primus rex Chriſtianus inter Britannos baptizatus 895, 896–986, 987 Eleutherius Papa Rom. Fugatium & Damianum ad Lucium regem miſit 896 Leges a Papa Eleutherio petit 897 Druidum mores & idololatriam exuit 898

Luctus. Judaei ritus plangendi a Phoenicibus & Aſſyriis acceperunt 392

Luculli piſcinae 1535

Lucus, quid in S. Literis 343

Ludi Halii 1567

Ludus vel Luddus Londinum reſtauravit & denominavit 877

Ludwalus, princeps Walliae 927

Lugdunense. Concilium 11, 1572 Praelatos ſive antiſtites habuit 472

Lunius rex Britanniae inſulas maris bello occupavit 1183

Lunus & Luna 346 Aſtarte Luna vocatur 348 Juno novella Luna dicta Romanis 350 Mahumedani lunulas corniculantes faſtigiis aedium imponunt 368

Lupi. Edgarus Wallenſibus tributum ſolvendum lupis imponit 932

Lupus epiſcopus, Britannos in eccleſiaſtica diſciplina inſtruxit 907, 908

Lusitani. Mare Atlanticum & Auſtrale non eſt proprium Luſitanis 1192 Maris domini 1542, 1543 Luſitani privatum maris dominium agnoſcunt 1543 Controverſia inter Eliz. reginam & Sebaſtianum Luſitanorum regem de mari ibid. Davidis AEthiopiae imperatoris literae ad Emmanuelem Luſitan. regem 1249 Alexandri VI. Papae Bulla de terminis Luſitanorum 1258

Lustratio apud Gentiles 73 Piscus & mos in luſtrationibus antiquorum 317, 318 Luſtrationis feſtum inſtitutum 1513

Lycaea in Arcadia inſtituta 1513

Lyciancha 1567, 1570

Lydi quando & quamdiu maris domini 1216

Λυκάβας annus Graecis 1482

Lyras variarum chordarum 1506 Orphei & Terpandri lyra ſeptichordis 1506

M.

Maachae idolum 372, 373

Mabilia. Quaeſtio de natalibus Mabiliae 1094

Macaris explicatur 298

Maccius quis 1717

Macedonum menſes 1488, 1489

Macrobius explicatur 165–298–316–363

Macullochus continuator Joannis Forduni 1144

Magi. Magorum carmen quod igni accinebant 383

Magnesii. Foedus eorum cum Smyrnaeis 1439–1446–1454–1525, 1526 Libertas eorum per foedus minuta 1527 Stephanophori, triumviri, corona laurea apud Magneſios 1540 Duplex erat Magneſia 1557

Magus filius Samothae Celtis oppida exſtruxit 870

Mahumed Ben Abdalbachi Negarenus de AEthiopibus ſcripſit 815

Mahumedes, Mahumedani, v. Turcae. Mahumedani Talmudicos codices Alphurcae appellant xiv Liberorum ſucceſſio in bona paterna apud Mahumedanos 1–4 Mahumedani duas portiones filiis, & unam filiabus diſtribuunt 3, 4 Mahumedani filio unico, & filiae unicae dimidium bonorum defuncti patris cuilibet diſtribuunt 4 Mahumedani & Muſulmanni 71 Mahumedani magis ſuis hiſtoriam vituli aurei conquirunt 193, 194–197 Mahumedani lunulas corniculantes faſtigiis aedium imponunt 368 Mahumedani adorabant caput Veneris 369 Liber Αἰσχροτήτων de Mahumedicis 370 Mahumedani a Chriſtianorum notione de Spiritu S. differunt 438 Eorum precandi formulae 454, 455, 456 Mahumedani Jeſum Chriſtum magno in honore habent 456 Quatuor uxores ducere licuit juxta Mahumedanos 565, 566 Mahumedis uxorum numerus 566 Mahumedis vidua nulli nubere potuit 576 Apud Mahumedanos coemptionis ſponſalitiae uſus 686 Ritus Mahumedanorum nuptiales ibid. Virginitatis ſigna & teſtimonia apud Mahumedanos 704–707 Poena adulterii juxta Mahumedanos 740, 741 Uxoris adulterii ſuſpectae poena apud Mahumedanos 750, 751 Mahumedani Ebraeorum ſententias de divortio amplexantur 779–782 Divortia apud Mahumedanos pro arbitrio mariti fiebant 779, 780 An repudiata uxor a marito recipi poſſit apud Mahumedanos 780, 781 Ex jure naturali Ebraeorum divortium illis licuit 782 Mahumedani maria ſua aeſtimant ex proventu piſcationis & navigationis 1259

Majorianus imperator. Reſcriptum ejus de adulterii poena 738, 739

Majus menſis. In eo non fiebant nuptiae apud Paganos 653, 654

Malachbelus Deus 339

Malachias Propheta. Divortii libelli mentio in eo 766

Malchus emendatus 333

Malcolmus rex Scotorum Cumbriam obtinet 931 Vita ejus 1148–1150

Malinae quid 1311

Malkem, ſacrificiorum Molochi locus 315

G. Malmesburiensis notatur 285 Multa hiſtoriae Eadmeri debet 1594

Mammon vox unde 552

Mamzeres. Mamzeres & liberi ex inceſtu geniti ſuccedunt in haereditatem matris 9 Mamzer quis & unde ita dicatus 9 Mamzer ultimo ſupplicio plectendus 9, 10

Manassa & Jaddus an ſimul pontifices fuerint 139

Manasses. Poſteri Manaſſis ſuccedebant in terra promiſſa 51–54

Manichaei nuptias damnabant 658

Manilii Athla 559 Manilius explicatur 392

Mankoar quid 1130

Manilhus, Mamzerus, Spurius, Nothus, quomodo diſtinguantur 10

Mannir quid 11

Mantinea 1567, 1568

Manumissio. In manumiſſionibus perſonae manualis deſignatio 439

Manupastus quid 993

Mare, v. Oceanus, Admirallus, Velum. Mare aeque ac terra juris eſt privati 1184, 1185 Ratio nominis Maris Clauſi 1184–1186 Argumenta quod dominium maris non eſt juris privati 1188 Bella ex negato maris portus uſu orta ibid. Jus maris naturale 1189 Mare mutabile non circumſcribitur limitibus, & omnibus patet ibid. Mare commune eſſe omnibus probatus ex jure gentium & ex jure naturali 1189–1191 Maris dominium non poteſt acquiri 1190 Perdiu. Veſquius contra jus maris privatum diſputat 1191 Hugo Grotius mare communis eſſe juris aſſerit 1192 Mare Atlanticum & Auſtrale non eſt proprium Luſitanis ibid. Mare quid ibid. Maris diſtributio non nominabatur in diſtributione telluris poſt diluvium ibid. Maria in diſtributione terrae continentur 1199 Dominium a mari ad mare 1200 Jus divinum dominio marino favet ibid. An maria tanquam res vacuae poſſint occupari jure ibid. Marium dominium Noacho a Deo conceſſebatus ibid. Quomodo mare Numinis eſſe, intelligendum 1201 Tyrii, maris Phoenicii principes ibid. Mare AEgyptium ſive Alexandrinum 1201, 1202 Mare Galilaeum, ſeu Tiberiadis lacus 1202 Mare Geneſar, mare Cenereth, mare Salſum, ſeu lacus Aſphaltites ibid. Phoenicium mare 1203 Totum mare occidentale cum continente terrae Iſraeliticae limites occidentales dicuntur 1205, 1206 Mare Hiſpanicum, mare Romanum, mare Damaſcenum, mare Mediterraneum 1206 Maris civitates 1208 Uſque ad mare quid denotat ibid. Mediterranei maris imperium Cneo Pompejo a Romanis datum 1213, 1214 Cilices maria invadunt Romanorum 1213 Cretenſium imperium marinum 1214 Minos rex Cretae Cretico mari imperabat 1214, 1215 Imperium maris Cretenſe quando fuerit, & quamdiu duraverit 1216 Lydi, Pelaſgi, quando & quamdiu mari domini 1216 Thraces, Rhodii, Phryges, Cyprii, Phoenices maris domini, quando & quamdiu 1217 Mileſii, Cares, AEgypti, Leſbii Phocaeenſes, Corinthii, maris domini quando & quamdiu 1218 Jones, Naxii, Eretrienſes, AEginetae maris domini 1219 Polycrates Samiorum rex, dominus maris 1220 Athenienſes domini maris ibid. Lacedaemonii domini maris 1221 Philippus rex Macedonum imperium maris affectat 1220 Lacones cum Athenienſibus foedus de navibus & mari ineunt ibid. Mare Caricum 1221 Artaxerxes Longimanus imperio navali exuitur ibid. Epiphanes rex, maris Syriaci dominus 122 Mare Erythraeum unde ita dictum ibid. Pactum de mari rubro ibid. Maria Tyria ibid. Oraculum Delium de Athenienſium dominio marino 1223 Ptolemaei Philadelphi AEgypti regis dominium marinum ibid. Laconum civitas & Attica maris dominio gaudebant 1224 An civitati maris communio utilis, nec ne, diſputat Ariſtoteles ibid. Alexander Macedo maris dominus ibid. Maris accolae apud Graecos maris dominio potiri dicuntur ibid. Spinctae, Tyrrheni, Carthaginienſes, maris domini 1225 Veneti rerum nauticarum ſtudioſi 1226 Populi Romani & imperatorum Rom. imperium marinum 1226–1228 Romani domini fiunt Carthaginienſium Phoenicii & Cilicii maris 1226 Piſcatio in mari thynnaria 1227–1236 Auguſtus Caeſar, Theodoſius ſenior, Scipio Africanus, domini maris 1227, 1228 Conſtantinus Monomachus, maris dominus 1228 Conſtantinus Porphyrogenita maris dominus ibid. Maris AEgaei proventus annuus 1228, 1229 Ulpianus mare omnium hominum commune dicit 1231–1233–1236 Celſus Romanorum mare Romanis commune dicit 1233 Privatorum hominum in imperio Romano dominium marinum 1234 Quaeſtus villaticus colonis ex mari ibid. Tharſi urbis dominium maris 1235 Emmanuel Comnenus Coenobitis concedit jura maritima 1236 Paulus juriſconſultus privatorum dominium maris aſſerit ibid. Maris dominium probatur ex Baſilicis & ex Leonis imp. ſanctione 1237 Limites veſtibulorum marinorum 1238 Principis & privatorum hominum dominium in mare in oriente ibid. Venetorum dominium maris Adriatici 1238, 1239 Venetorum mos annuus deſponſandi mare annulo 1241 Genuenſium mare Liguſticum 1240, 1241 Tyrrhenum mare Tuſcanum 1241 Mare eccleſiae Romanae ibid. Luſitanorum dominium maris 1242, 1243 Luſitani privatum maris dominium agnoſcunt 1243 Diſceptatio inter reginam Elizab. & Sebaſtianum Luſitanorum regem de mari ibid.

Hiſpanorum

in ſecundo Volumine continentur.

Hiſpanorum maris dominium 1241, 1244 Galorum dominium maris 1244, 1245 Galia mare regem ſuum maris Britannici regem alterum 1246 Galis reſtat mare omnium hominum commune *ibid.* Diviſio rerum e mari extractarum in Gallia 1247 Vectigalia marium in Gallia tempore Franciſci I. ſoluta *ibid.* Cuſtodes maris apud Anglos 1248 Danorum, Norwegorum, Polonorum, dominium maris privatum *ibid.* Guſtavus Adolphus rex Sueciae renunciavit dominio maris *ibid.* Turcarum imperium maris 1249 Libera navigatio in Septentrionali & Baltico mari inſtituta 1250 Dominium maris privatum tam jure naturae quam gentium introitum *ibid.* Liber mercatorum, peregrinorum, & navigantium tranſitus non tollit privatum maris dominium 1250, 1251 Fluxus maris non tollit privatum maris dominium 1252, 1253 Dominium inſulae in flumine & in mari natae 1252, 1254 Flumine & lacus interdum maria dicuntur 1254, 1255 Limitum ac finium maris defectus, non tollit privatum maris dominium 1256, 1257 Terra veteribus inſula mari circumfuſa dicitur 1257 Mare ſuos habet terminos aeque ac tellus 1257, 1258 Aequator & tropicus cancri maris ſunt termini 1258 Sarpedon & Calycadnus termini dominii marini *ibid.* Inſula Cyanea, & inſula Chelidonia terminus marini dominii *ibid.* Maris menſurae & termini in uſu apud juriſconſultos 1258, 1259 Thalaſſometrae apud Graecos 1259 Magnitudo maris & inexhauſta ejus abundantia non obſtat privato maris dominio 1259, 1260 Mare ex commerciis & piſcationibus deterius redditum 1259 Mahumedani maria ſua aeſtimant ex proventu piſcationis & navigationis *ibid.* Margaritae in maribus occidentalibus 1260 Lex maris domine 1260--1267--1269 Orbis mari & terra pacatus ab Octavio Auguſto 1261 Graeci non interdicebant piſcationem in mari *ibid.* Terra & mare omnibus patent, donec per publicam autoritatem privatum ejus dominium aſſeratur 1261--1264--1273 Veſpaſianus Caeſar maris dominus 1263 Alexander M. regnum maris affectavit *ibid.* Juriſconſulti veteres male communionem maria univerſalem ſtatuunt 1266 Quo ſenſu lex maris domina intelligenda 1267--1272 Antonini Pii imp. reſponſum de imperio maris 1268, 1269 Mare Tiliae ſive Talium 1269 Vaſquius refutatur de communione maris univerſali 1273--1276 Batavi piſcationem in mari liberam defendere volebant 1274 Grotius liberam maris communionem probare vult 1274--1276 Diverticula maris 1274 Oceanus Britannicus quadrifariam partitus 1278--1280 Mare Hibernicum 1278 Mare Auſtrale & Orientale a Britannis occupatum fuit tempore Julii Caeſaris 1280 Britanni marinum dominium ſibi acquiſiverunt 1285, 1286 Regalia Britannorum maritima 1286 Maritimae civitates Britannorum 1286--1288, 1292 Britanni Septentrionalis maris domini 1288 Britannorum maris ſecretum 1288--1294 Romani maris Britannici domini 1292--1296 Franci & Saxones maria Britannicum infeſtantes pelluntur 1295--1304 Cura maris comiti littoris Saxonici incumbebat 1304 Mare Britannicum & littus tranſmarinum non eſt littus Saxonicum *ibid.* Mare Britannicum & littus tranſmarinum Saxonum deprędationibus infeſtabatur 1305 Maris Britannici dominium ex Claudiano probatur 1308 Et ex nummis Antonini Pii Auguſti 1309, 1310 Poſt Romanos, Saxones, & Dani maris Britannici domini 1310, 1312 Edgari cura maris 1319 Edgari & Canuti regum imperium in mare Britannicum 1323, 1324 Chauceri fabula de marino Britannorum imperio 1325 Maritimum regum Angliae dominium poſt Normanniae adventum 1327, 1328 Mare cuſtodire quid 1328 Cuſtodes maris Anglicani 1329 Cuſtodes maris admirali dicti 1329--1338 Cuſtodia maris Anglicani ſub Henrico I. Henr. III. Edwardo I, II, III. Richardo II. Henrico VI. 1328--1330 Quid cuſtos maris denotat 1331 Officium cuſtodis maris 1332 Tributa ad maris Anglicani cuſtodiam poſt Normannorum adventum pendi ſolita 1332--1336 Quatuor maria Angliae 1340 Mare Anglicanum littore Aquitanico, Normannico, & Vaſconico terminatur 1341 Limites maris Anglicani ciſmarini & tranſmarini 1341, 1342 Anglo-Saxones & Dani imperium maritimum exercebant in mare Britannico poſt Egbertum 1349, 1350 Rex Angliae maris Britannici & inſularum in eo poſitarum dominus dicitur 1351 Henricus IV. poteſtatem concedit navigandi per regnum Angliae 1357 Philippus Longus rex Galliae mare in Galliam trajiciendi concedit *ibid.* Liber maris tranſitus ab Elizabetha regina petitur 1358, 1359 Per foedera inter principes Angliae vicinos mare Anglicanum tranſeundi poteſtas eſt conceſſa 1363, 1364 Jacobus I. limites ſtatuit maris, Hiſpanis & Hollandis bella inter ſe moventibus 1366--1368 Regiae camerae in mari Anglicano 1368--1370--1373 Navibus mare Anglicanum tranſeuntibus vectigalia irrogantur 1379, 1380 Juriſconſultorum Anglorum teſtimonia de regum Angliae dominio maris 1381--1385 Antiqua ſuperioritas maris tempore Edwardi III. 1382--1396--1398 Quatuor maria 1383 Criminis reus ultra mare Anglicanum agens, quomodo punitur 1383, 1384 Criminis in mari reus, quomodo punitur 1384 Jus patrium Anglicanum maris dominium regum Angliae adſtruit 1385 Elizabethae reg. legati de dominio maris cum rege Daniae agunt 1385--1410, 1411 Dominii marini jura 1385 Dominii maritimi regum Angliae in Flandrorum ad Edwardum II. legatione recognitio 1400 Quis in mari Hibernico piſcari potuit 1403--1405 Vectigalia pro piſcatione in mari Hibernico 1403 Maria regina Angliae Hiſpanis veniam in mari Hibernico piſcandi concedit 1404 Dominium & piſcationes in mari Scotico, Orientali & Septentrionali 1406--1409 Septentrionale Scotiam verſus mare Norwegiae & Danis paruit olim 1407, 1408 Reges Scotiae arram domini in mari Scotico habent 1409 Mare Septentrionale Anglis competit 1409--1414 Mare inſulas Daniae ac Norwegiae Friſlandiam & Iſlandiam attinens Britannis tributum 1409 Dani mare Septentrionale ſibi vendicant 1409, 1410 Anglis maris Septentrionalis uſus conceditur per foedus inter Henricum VII. & Joannem II. Daniae regem 1410, 1411, 1412 Reges Daniae cum regina Eliz. agunt de maris Septentrionalis privilegiis Anglorum 1412, 1413 Britannorum imperium in mari Groenlandenſi 1414 Scriptores de maribus 1417 Tempus quo Seldeni Mare Clauſum conſcriptum eſt 1421 Prorogatio dominii maris Britannici 1423 Liber Seldeni Mare Clauſum Jacobo I. regi porrectus, lectus, reſtitutus 1421, 1422

Manua, v. Impoſitio. In manumiſſionibus, dignitatibus, & gradibus academicis perſonae manualis deſignatio 409

Mapesius, Gualterus 1596

Μαρδεων quid 615

Marathonium praelium Miltiade duce 1517

Marcionitae poſt Arium orti 466 Nuptias damnabant 658

S. Marcus. Hananias Patriarcha Alexandrinus a S. Marco factus 415--418--427--429 S. Marcus conſtituit ut presbyteros Alexandriae 421--424, 425 A S. Marco ad Demetrium nullus in Aegypto fuit epiſcopus 422 Petrus Evangelium Marci Latine ſcripſit 424--518, 519, 523 S. Marci corpus igne crematum eſt 426--527, 528 In Cyrene & Pentapoli epiſcopos ordinavit 515 Quando Alexandriae occiſus 526, 527

Marducempau 394

Margareta regina Scotorum vita ejus 1158--1160

Margaritae in maribus occidentalibus 1260 Margaritarum in Britannia abundantia *ibid.*

Marhesvan quid, & unde dictum 397--399

Maria, Mater J. C. Nuptiae Joſephi & B. Virginis 45 B. Virginis Mariae annulus pronubus Peruſii reconditur 632 Quomodo Joſephus B. Mariam eam dimittere voluiſſe dicendus 797

Mariani poſt Arium orti 466

Μαρις 335

Mariscis, Adam de, quis 1718

Maritus, v. Uxor, Zelotypia. In uxoris defunctae bona ſuccedebat 41, 42 Marito non licuit uxorem divortio ejectam poſt ſecundi mariti obitum, in uxorem ducere 572, 573 Maritus novus & ſponſus per annum a munere militari & civili immunis erat 709, 710 Decem officia conjugalia mutua maritus uxori praeſtare obligatur 711--714 Maritus uxori alimenta, veſtimenta, domicilium cum utenſilibus dare cogebatur apud Ebraeos 715, 716 Maritus inops, qui uxorem alere non poteſt, divortio eam ſeparet oportet *ibid.* Mariti votum in detrimentum uxoris quomodo ſolvi debet 716, 717 Mariti poteſtas in uxorem cum domicilii ſedes mutare vellet 717 Communicatio mariti debitum conjugale vel comperendinatoris, vel negantis, mulcta puniebatur 720 Maritus impotens generandi a muliere ſeparabatur 722 Maritus in aegrotantem uxorem medicinae ſumptus impendere debebat *ibid.* Uxorem captivam redimere, & mortuam ſuis ſumptibus ſepelire debebat 722, 723 Maritus non niſi ab omni illicito concubitu liber, uxorem ad aquarum amarum adigere poterat 746

Marmora Arundeliana opera Seldeni & Patr. Junii exſcripta 1438, 1439 A Gul. Pettaeo ex Aſia aſportata 1439

Marnas Gazaeorum 334, 335

Marspiter 311

Martealia adjurat Judaeum per numen ſuum vii, viii, ix Martialis explicatus 319

Martiana lex Britonum 973

Martiniani. Controverſia inter eos & Bulgarinos 1729

Martius menſis. In eo non ſiebant nuptiae apud Paganos 651, 654

Masculus. Maſculus & ex maſculis in ſtirpe Aharonica oriundus, admittebatur ad pontificatum 151, 152

Masculinae imagines 147

Mater. Matris, uterinorum expertis, bona ad agnatos paternos abeunt apud Ebraeos 5 Naturales liberi ſuccedunt in haereditatem 7, 8 Maternorum bonorum duplex portio non cedebat primogenitis 18, 19--23 Maternae cognationis nulla ratio habebatur apud Ebraeos 31, 32 Mater deum 313 Dea matres 314

Matilda. Dos ejus unde conflata 1209

Matrimonium. Jus matrimonii apud Ebraeos triplex 532, 528 Conjugia ex S. legi vetita apud Talmudicos propter affinitatem 533, 534 Interdicta connubia tam affinium apud Karaeos 538, 539--544 Quaenam conjugia ſacerdotum & pontifici vetita 555 Triplex apud Judaeos & Romanos contrahendi matrimonii formula 599 Unio Karaeorum perſonalis in conjugio 640 Juxta jus naturale mutuus conſenſus & concubitus matrimonium conficiebat 641--645 Matrimonia ſine lite 652 Officium matrimonii in Liturgia Anglicana Latine reddita omittitur 685 Ritus matrimoniales pontificiorum in Anglia 685, 686 Ritus matrimoniales in eccleſiis Genevenſi, Hollandica, Scotica 686 Pontificii matrimonium ſacramentum faciunt 693 Matrimonia illuſtrium & obſcuriorum quomodo fiant juxta Juſtinianum 695, 696 Apud pontificios matrimonium etiam ſine ſacris ſolennibus rite peragi poſſe permittitur 699 Matrimonium duobus modis diſſolvitur 761 Sententia Ben Syrae de matrimonio 778, 779

Mattathias an pontifex fuerit 127, 128

Matthaeus. Evangelium ejus Hebraice ſcriptum 519--523--789 Quando ſcriptum 809

Matthaeus monachus de divortiis 855

Matthias Anani filius, pontifex Ebraeorum 134

Matthias Theophili filius, pontifex Ebraeorum 132--135

Maugantius quis 1717

Mazal Tob 255 Mazal & Mazaloth *ibid.* Cabaliſtarum ordo Angelorum Mazaloth *ibid.*

Mazaroth 255

Μαζινς 319

Mechavi Chaldaeorum 181

Media. Dotis datae ſponſalia mittuntur apud Medos 646

Μεγααγρ☉ς, Μεγαλεναζ☉ς ex Phoenicia 319

Megalopolis in Arcadia condita 1513

Μεγμαζα 319

Meldunensis ſynodus 699

Melicartus Tyriorum 319

Melinius quis 1717

INDEX RERUM & MATERIARUM quae

MELLITUS London. epiſcopus. Sebertum Eaſtſaxiae regem ad Chriſtianiſmum convertit 913
MELO. Nomen Nili 308
MELROSIENSE Chronicon 1145
MENDICATO Cyrenaeo facti honores 1469
MENDICARE oſtiatim apud Ebraeos 24
MENELAUS pontifex 124
MENI vox dicitur, quod de vii punctis ab Ebraeis ſumitur 258
MENIPHTHIC 1503
MENITH idolum Arabum 252
MENSIS. Ordo menſium Ebraeorum 572 Menſes nuptiis faciendis auſpicati vel inauſpicati apud Romanos 653, 654 Menſium principia apud Druidas 978 Menſes Athenienſium, Romanorum, Macedonum, Perſarum, Arabum, AEgyptiorum, Graecorum 1478, 1489 Menſis Lenaeus quis apud Iones 1543--1549 Menſes Attici a ſolennioribus ſacris denominati 1543
MENSURA. Falſae menſurae poena tempore Henrici I. 1008
MEPHIBOSHETUS. David rex reſtituit Mephiboſheto bona fiſco olim tradita 67, 68 Apud regem accuſatus ſe excuſat ibid.
MERCHENLAGE 946--997
MERCIA 918 Weda primus eorum rex Chriſtianus 918
MERCURIUS. Mercurii acervus Graecis ſacer 397, 398 Mercurius ἐνόδιος 398
MERETRIX permiſſa ſacerdotibus 163 Joſephus meretricis conjugium prohibitum eſſe docet 573 Coitus meretricum verberibus puniebatur 597 Philo Judaeus meretricem lapidandam eſſe dicit 733, 734
MERKOLIS 398
MERODACH 394
MERTONENSIA concilia 1107
Μεσημβρία 361
MESOMEDES Cretenſis citharoedus 1503
MESOPOTAMIA 214
Μεσοφαξ 383
METEMPSYCHOSIS autor quis 979
METONICA periodus 1487
MEXICANAE nuptiae. Thymiamata ſacrum in iis 652
MICHA. Templum Michae 280, 281 Quamdiu ſculptile Michae colerent Danitae 280
MICHAEL Attaliata. Opus ejus juridicum de cauſis divortii 838, 839 Notatus 1264
MICHAEL Chryſocephalus de divortiis 848, 849
MICHAEL Duca imperator 838
MICHAEL Paraeymphus Aeae 638
MICHAEL Patriarcha Antiochenus 418
MICHAEL Patriarcha Conſtantinopolitanus. Sanctio ejus de coronatione nuptiali 661, 662
MICHAEL Pſellus de divortiis 839
MILES, Militia. Ordo militiae ſuſcipiebatur apud veteres Saxones 910 Militis conſecranda conſuetudinem Anglorum aboleri Gulielmus I. 952 Magiſter militum 1556--1558 Juris militaris Angliae praerogativa unde petenda 1403, 1404
MILESII, quando & quamdiu maris domini 1218
MILEVITANA ſynodus de divortiis 851, 852
MILICUS 218
MINA quid 616
MINERVA 370 Minervae Lyndiae ſacrificabant virgines 1493
MINOR. De varia minorum aetate apud Ebraeos 24--26 Tutores minoribus apud Ebraeos a quo eligebantur 25 Minores foeminae & ſervi non poterant eſſe tutores, niſi a parente electi 26 Minor majori natu interdum anteponitur in regni ſucceſſione 151 Minoris uxor a levao renuntiari poteſt 578 Minor quis maſculus, quae puella 605 Minoris maſculi contractus ſponſalitius irritus erat ibid Puella minor non ſine parentum conſenſu ſponſalia facere poteſt ibid. Bona puellae omnia patri cedebant, quamdiu minor ibid. Puella minor renuntiare poteſt ſponſalibus 606 Tutores & agnati vicem patris praeſtabant puellae minoris, patre mortuo ibid. Puela renuntians patri levira interdicta eſt 608 Repudia minorum non valent ex codice Juſtinianeo 835
MINOS rex Cretae. Cretico mari imperabat 1214, 1215 Leges ejus 1215 Imperium maris ejus quando tuerit, & quamdiu duravit 1216 Creta regnat 1513
MIPHLETZETH. Maachae Aſae regia matris idolum 372, 373 Unde idolum hoc apud Ebraeos derivatur 373
MIRIAM quando mortua 87, 88
MISNA. R. Jehudah Hakadoſh Miſnajoth confecit xv, xvi
MITHRA. Sacra Mithrae 73 Mithra τριπλάσιος 229 Septem portae Mithrae 313 Quae pericula obeunda Mithrae initiatis ibid. Mithra quid 317 Mithra dea Perſarum 353
MITRA pontificis 185
Μοιχεία 646
Μοιχεύω & μοιχᾶν adulterium & adulteria committere ſignificat 788--794 Πορνεία & μοιχεία quomodo differunt 825, 826
MOLMUTINAE leges 874--973 Dunuallo Molmutius 874
MOLOCHUS. Molochi ſacra 312--314--340 Septem conclavia in Molocho 313 Moloch Baal dictus, & Melchom 314, 315 Molochi ſacrificiorum locus Malken dictus 315 Adadi & Molochi effigies pro ſole 316
MOMORANCIUS, Henr. admirallus Franciae 1349
MONA inſula, ſ. Mannia. Inter continentes Angliae provincias numeratur 1402, 1403--1405 Inſula Mona ab Edwino rege Northumbrorum Anglis ſubjugatur 1405 Norwegi eam tenebant per cc annos 1405 Godredus rex Monae inſulae ibid. Inſignia ejus ibid. Regnaldus rex Manniae ibid Rex Monae homagium praeſtitit Anglorum regi ibid. Alexander III. Scotorum rex Monam inſulam ſubegit in poteſtatem ibid. Angli inſulam Monam receperant ibid.
MONACHI, Monaſteria. Jus Caeſareum intra & extra monaſteria Anglicana praedictum 1092 Alexander III Papa Rom. jus Caeſareum ex monachorum manibus ſumpſit 1092 Monachi in Scotia ex Keledeis per multa ſecula creati 1140 Libri juris Caeſarei monaſteriis ablati 1173, 1174 Privilegia monachis & monaſteriis ab Edgaro rege conceſſa 1611--1619 Monachi Benedictini ab Auguſtino inſtituuntur 1667 Monachi Glaſtonienſis eccleſiae ante S. Auguſtinum AEgyptiorum monachorum more vivebant 1667
MONETA, Monetarii, v. Pecunia. Monetariorum falſorum poena tempore Henrici I. 1008 Monetae cudebantur Cantuariae 1072
MONIMUS. Azizus & Monimus Edeſſae Solis πάρεδροι 341
MONOMACHIA 1152
MONS. Mons Olivarum dictus mons corruptionis 376
MONS Peſſulanus. Montpellier 1137
MONTACUTIUS, Rich. notatur 407--408 Refutat hiſtoriam Decimarum Seldeni 1423
MONTANISTARUM haereſis matrimoniorum prohibentium 810
MONTIS S. Petri abbatiae fundatio in Metenſi diœceſi 1066
MORIBUNDUS, Mors. Moribundi voluntas etiam ſine ſcriptis, vi vocis, valebat 59 Mortuos conſulendi ratio 290.291
MORISOTUS, Claudius, notatur 1420 Contra Mare Clauſum ſcripſit 1415
MOSCOVITAE. Ritus nuptiales eorum non differunt multum a Graecorum 663, 664 Poculum commune non in uſu in ritibus nuptialibus Moſcovitarum 664 Divortia permittunt & repudiatis nuptias ſecundas 810, 811 Quando Chriſtianiſmus apud Ruthenos introductus 811 Mercatores Moſcovitae in Anglia 1412--1414
MOSES. Aaron Moſis natu major frater 32, 33 Moſis nomen in S. Scriptura & Talmudicis autoribus praeponitur nomini Aaronis ibid. Moſis & Aaronis ſtemma 32 Moſes extra ordinem, licet non primogenitus, ſacerdotis munere fungebatur 84 Moſes pontifex ſummus Aharonem & filios ejus initiavit 84 Moſes uxorem ſuam divortio ejecit 807, 808 Tharbis & Zippora Moſis uxores 808
MOTH Phoenicum 310
MULCTA virginis ſtupratae danda 593, 594 Mulctae vel patri, vel puellae cedebant 597
MUNDUS. Thema geniturae mundi ex AEſculapii ſcriptis a veteribus traditum 285, 286 Mundus certis temporibus perire dictus apud Paganos 654, 655 Quo anni tempore, mundi initium 887--889 Mundi creatio momentanea 888
MUNICIPIUM Romanorum quid 843
MUNSTERUS notatur 791--1222
Μυγρις 381
MURES. Muſoritae 317 Porcus & mus in luſtrationibus antiquorum 317, 318
MURIARDACHUS Hiberniae rex 847
MUSCAE. Muſcae ſacra Dei veri non infeſtabant 374, 375 Muſcae Accaronitae 375
MUSICA. Begabradus rex Angliae muſicorum princeps 806 Graeci duplices habebant figuras ſeu notulas muſicas 1498 Enharmonicae & chromaticae figurae muſicae 1498 Gaudentius de figuris muſicis, Ariſtides, Quintilianus, & Bacchius de muſica ſcripſerunt 1492 Diagrammatum in muſica autor Stratonicus citharoedus 1499 Lacedaemonii prae aliis Graecis muſicam curabant 1507
MUTINUS Deus 950
MUTUS non tenebatur lege leviratus 582 Muti ſponſalia valida erant 608
Μυῖα, Θεὸς 375 Μυιαγρος ibid.
MYLITTA Aſſyriorum 250
MYRICINAE virgae 135
MYRILLA puella. Nuptiae ejus & Stratoclis ſenis 694
MYRTUS praeferebatur ſponſis apud Judaeos 653

N.

NABOTHUS ob blaſphemiam lapidatus & bona ejus fiſco cedebant 66
NAUIA, Iba, bibliotheca Arabica 528
NAHOR Deus 383
NAIIUS ſive Naeſus, Conſtantini patria 300
NARCISSI inſcriptio Latina 1476
NATIU Dea 352
NATURA. Quando libri de natura primum ſcriptis divulgati xiv
NAUFRAGIUM. Henrici I. lex de naufragiis 1209 Richardi regis lex de naufragiis ibid. Jus de naufragiis variorum 1210--1245 Bona naufragio expulſorum navium quibus cedant 1265--1385, 1386 Bulla Coenae Domini de naufragiis 1265 Origo fiſci juris de naufragiis ex legibus Rhodiorum maritimis manavit ibid. Graecorum mores de naufragiis 1221 Naufragorum bona fiſco regio applicantur 1630
NAVIS, quae Europam vexit, an Jovia fuerit tutela 400 Inſignia navium, & tutelae navium differunt ibid. Naves longae Julii Caeſaris 1281 Britannorum navigia viminea & coriacea 1283--1288 Naves Julii C. ad flumen trajiciendum 1283 Britannorum naves bellicae 1283--1287 Britanni Venetorum naves armatiſſimas arcebant 1287 Britannorum naves quales, cum Caeſar adpelleret in Britanniam ibid. Naves luſoriae 1300, 1301 Scaphae exploratoriae 1301 Navales copiae Oſthar & Ebiſſae in Britannia 1312 Et Aeſlae ibid. Rex Alfredus reſtauravit navales copias Britannorum 1313, 1314 Naves Alfredi 1314 Officia clientum ſubſtitutorum in expeditionibus

Digitized by Google

bus navalibus quomodo ſovebantur ſub Edgaro & Willelmo I. 1322, 1323 Cuſtodes navium apud Anglos 1329 Henricus IV. Peregrinum Angliae navigandi poteſtatem concedit 1357 Naves per mare arreſtari jubentur a rege Joanne & Edwardo I. 1360--1362 Genus navigiorum piſcatorum Hollandicorum a rege Angliae praeſcriptum 1363 Vectigalia navibus mare Anglicanum tranſeuntibus irrogantur 1379, 1380 Naves praetoriae in AEgeo mari 1420 Inſignia navalia ibid. Autores de re navali 1492, 1493
Nausicleria Epocha 1481, 1484
Naxii, maria domini 1219
Nazaravus ſive Zaratus Aſſyrius quis 331
Naziraei, Nazaraei. Coma Naziraei 177, 178 Judaeorum ritualia & legalia obſervabant 819, 820
Neaira, amica, domina ſynonyma ſunt 1719
Nebo, Aſſyriis Deus & mons 393 Pro Nebo lxx ponunt Dagon 393 In Dibon Nebo cultus ibid.
Nechepso quis 235
Nectaridius comes littoris Saxonici 1303
Negashi nomen principis Habaſſinorum 815
Nego, Deus Chaldaeus 407
Neilomaoua vox, unde 193
Νεῖλος. Abraxas & Νεῖλος literis numeralibus numerum dierum anni communis monſtrant 288
Nemei ludi ab Argivis celebrati 1563
Nemesis Dea 1560 Nemeſium fanum 1567
Neucalabiensis ſynodus de divortio 849
Neocori qui 1570--1573 Neocororum nomen ſaepe in nummis reperitur 1571--1573 Νεωκόρος δὶς, τρὶς, aut τετράκις 1571, 1572 Qui νεωκόροι Epheſia 1574, 1575
Nephelibata. Numen Franciſci Rableſii 375, 376
Neptunus Conſus & Patricus & Janus dictus 1184 Neptunus Deus maris 1211, 1212, 1214 Actionem inſtituit in Martem in Areopago 1552
Nergal a Cuthaeis petitus 327 Nergal 382, 383 Nergal gallinam vel gallum Rabbinis denotat 387
Nerot, caput vitus Netos 298
Nevil, Alexander, archiep. Cantuar. 1010
Neurus, teſtum Perſarum vernum 655
Nibchaz, Deus canis ſpecie 387
Nicephorus. Succeſſio pontificum Ebraeorum juxta Nicephorum 89, 100 Emendatur ex manuſcripto Graeco 107--110 Notatur 129, 130 Nicephori ſeries pontificum ſub Herode emendatur 136, 137, 144, 145 Male Joſephum intelligit 137
Nicaena ſynodus. Alexandri Patriarchae Alex. hortatu congregata 464--466 Ex mmlviii epiſcopis & patriarch cccxviii contra Arium decreverunt 464, 465--468--470 Joſephus AEgyptius catalogum patrum qui ſynodo Nicaenae interfuerunt contexuit 464--474 Concilii Nicaeni acta quot libris conſtiterunt 468 Numerus eorum qui Nicaenae ſynodo interfuerunt 468--470 Quando ſynodus Nicaena celebrata 469 Nomina eorum qui ſynodo Nicaenae ſubſcripſerunt 471--498 Synodus Nicaena non pertingit ad aetatem Julii Papae 474 Epiſcopus ex Britannia ſynodo Nicaenae interfuit 502 Arabica patrum Nicaenorum nomina errore plena 505 Graeca patrum Nicaenorum quorundam nomina ex Charta Niliaca errore plena 506, 507 Epiſcoporum gubernatio eccleſiaſtica ſtabilita in ſynodo Nicaena 515 In concilio Nicaeno Arabico de divortiis mentio 850 Patres poſt-Nicaeni divortiorum uſum recitant 851, 853
Nicolaus Papa. Ritus occidentalis eccleſiae nuptiales a Papa Nicolao primum deſcripti 665, 666
Ninias epiſcopus ad Candidam Caſam in Galdia 1136, 1137
Nisroch Aſſyriorum numen 388
Noachus. Teſtamentum ejus orbem terrarum tribus filiis dividens 61, 62 Alcoranus idola tempori Noachi aſſignat 240 Noachus & filii omnium rerum domini facti 1195 Japeti & filiorum ejus dominium privatum a Noacho datum 1196 Chami, Semi dominium privatum a Noacho datum 1196 Marium dominium Noacho a Deo concedebatur 1200
Nobilis roſatus, moneta Edwardi III. explicatur 1386--1388 Annulatum fuit 1387
Νόμος, vox apud veteres Graecos ignota 976 Νόμοι muſici qui, & varia eorum nomina 1497--1500 Terpander autor Nomorum Lyricorum 1506--1515 Nomi in cantiunculis & carminibus obſervati 1497, 1498 Nomi apud Graecos Diis tribuuntur 1500 Nomus Phrygius, Nomos Perſios 1501 Quid Nomus apud Ariſtotelem 1502 Nomi, leges muſicae ſive cantilenae ſacrae 1506, 1507 Nomi Graecorum ſuſtis canebatur 1507
Nonae menſium nuptiis malominae apud Paganos 654
Norhamiae judicium. Quaeſtio ibi, quo jure Scotia eſſet gubernanda a rege Angliae 1108
Normanni, Normannia, v. Inſulae
Normannia unde dicta 998 Normanni firmabant chartas impreſſione cerea cum crucibus & teſtibus adjectis 1000, 1001 Marinum regum Angliae dominium poſt Normannorum adventum 1327, 1328 Quare Normanniae nomen in codicillis admiralitatus Angliae manſit 1343, 1344 Rex Joannes & rex Henricus III. Normannia deturbantur 1351, 1352 Edwardus III. Normanniae renunciat 1354
Northumbria 912--918
Nuerigosum maria dominium privatum 1249 Inſulas Hebridas & Monam Norwegi per cc annos tenebant 1405
Norwico, Joan. de, Diploma ab Edw. III. ei datum 1377, 1378
Notarius publicus. Edwardus II. notarius publicus Caeſareis autoritatem denegat 1408
Novus orbis. Humfr. Gilbertus coloniam in novum orbem deducit 1406
Nox, Dea noctium 352
Nubienses Geographus explicatus 254 Mahumedanus fuiſſe dicitur 294
Numerare. Antiquiſſima numerandi formula apud Graecos 1337 Mos Atticus numeros ſcribendi ibid.
Nummus veterum Gallorum & Britannorum 983 Nummus Septimii Getae 984 Nummus Severi imperatoris 985
Nuptiae, v. Deductio, Angaria, Matrimonium, Sacerdos, Benedictio. De nuptiis tribuum apud Iſraelitas 43, 44 Pontifici & ſacerdotibus nuptias iterare licuit 562 Nuptiae cum fratris lectae, uxitae, & divortio ſolvendae 578, 579 Nuptiae quid 590, 600 Septem epuli nuptialis dies 600 Sponſarum patres & Zuzos impenſis nuptialibus dabant 621 Epulum nuptiale per ſeptiduum aut triduum durabat 622, 623--629 Benedictiones nuptiales apud Judaeos 623--624, 625, 626 Extat formulam benedictionis nuptialis accipiunt Judaei 623--626 Decem benedictioni nuptiali adeſſe debebant 626 Exempla benedictionis nuptialis in Vet. Teſt. ibid. Joſephus & Philo ſacra nuptialia apud Judaeos memorant ibid. Nuptiae Tobiae cum Sara Raguelis filia 628, 629 Decem virginum nuptiae in Evangelio 630 Mos deductionis & laetitiae nuptialis in oriente uſitatus ibid. Nuptiae filiorum Jambri ibid. Coronae geſtabantur in nuptiis a ſponſo & ſponſa 633, 634 Frumentum tempore nuptiarum ſuper caput ſponſorum ſpargebatur vel in vaſibus ferebatur 634, 635 Velamina in nuptiis adhibita 635 Bini paranymphi in ſingulis Ebraeorum nuptiis 636 Ebraeorum ritus nuptiales Chriſtianorum & Paganorum alibi ſunt congeneres 641--646 In nuptiis Paganorum teſtes, arrhae ſponſaliae, & annuli pronubi in uſu 646 Sacra nuptialia apud Paganos 647--650, 653 Romanorum nuptiae fiebant vel coemptione, vel uſu, vel confarreatione 647, 648 Nuptialis coemptio veterum Germanorum 649 Sacrificio nuptiali pontifex M. praeſidebat 650 Genius thoro nuptiali praeſidens 651 Nuptiarum tempore poſtes ungebantur 652 Dii nuptiales ibid. Nuptiae Deorum ibid. Benedictio nuptialis apud Paganos 653 Quinam menſes auſpicati vel inauſpicati nuptiis faciendis dicuntur apud Romanos 653, 654 Mercenor nuptiis 652 Nuptiae non fiebant apud Paganos menſis Maio & Martio 653, 654 Feſtis diebus non fiebant nuptiae apud Paganos 654 Kalendae idus & nonae indoneae nuptiis apud Paganos 654 Perſae verno tempore nuptias celebrant 654 Graeci veteres hiberno tempore nuptias celebrabant ibid. Haeret ei nuptias damnantes 658 Ritus nuptiales apud Graecos 658--662 Annulorum & coronarum uſus in ritibus nuptialibus Graecorum 659, 660 Tetragamorum nuptiae pro nullis habitae apud Graecos 661 Sanctio Michaelis Patriarchae Conſtant. de coronatione nuptiali 661, 662 Ritus nuptiales Moſcovitarum non differunt multum a Graecorum 663, 664 Poculum commune in ritibus nuptialibus apud Graecos 661, 664 Tinnabulum in nuptialibus ritibus Graecorum 665 Nuptiales ritus AEthiopum ibid. Nuptiales ritus occidentalis eccleſiae a Nicolao Papa primo deſcripti 665, 666 Liba nuptialia apud Anglos 668 Compotatio nuptialis in eccleſiis ibid. Nuptiis ſecundis quaenam benedictio ex jure canonico datur 675, 678 Ritus nuptiales Bononienſis archiepiſcopatus 672 Dioeceſios Leodienſis 672--675 Eccleſiae Argentinenſis 675 Veteres in Anglia ex Manuali ſecundum uſum Sarum & Eboracenſis 676--680 Benedictio ſacramentalis ſecundis nuptiis ſub Edwardo III. rege 678 Mahumedanorum ritus nuptiales 686 Nuptiae ſub imperio Chriſtianiſſimi abſque miniſtris ſacris peragebantur 687 Quid nubere in Domino ſit 693 Ritus Apoſtolici nuptiales quinque ibid. Nihil in codice Juſtinianeo, Theodoſiano & Digeſtis de ſacerdotum ſacra functione in ritibus nuptialibus 694, 695 Nuptiae Ethelwolfi Angliae regis & Judithae Caroli Calvi filiae 697 Formula dotalis in nuptiis apud Anglos 697, 698 Nuptiarum ſacra per ſacerdotem peraguntur in Anglia 698 Nuptiae vetantur tempore Quadrageſimae ibid. Quae tempora nuptiarum celebratio interdicta ibid. Tempus nuptiis non celebrandis praeſtitutum ab eccleſia Romana 698, 699 Tempus nuptiis celebrandis prohibitum apud Anglo-Saxones & Anglos hodiernos 699, 700 Nupta noviter praereptae virginitatis accuſata 705, 702 Vir falſo noviter nuptam accuſans, vapulat & mulctatur 706 Poſt nuptias donatio inter conjuges non admittitur inter Ebraeos 713 Uxor quatuor annos abſente marito nuptias alias inire poterat 832 Uxor repudiata poſt quinque annos nubere poterat 831, 835 Secundae nuptiae poſt repudium prohibentur 848

O.

OANNES Babyloniorum 357
Obodas Arabum 368
Ob, Oboth, Baalath Ob 289, 290 Ritus initiatorum τοῦ Ob. 192
Occidens. Omnes occidentales Chriſtiani Latini dicuntur 510 Occidentalis eccleſiae ritus nuptiales a Nicolao papa primo deſcripti 665, 666 In occidente ſub Carolo M. & Ludovico Pio pontificiae ſanctiones de divortiis in uſu 842, 843 In occidente ſententiae de divortiis 857--859 Juris Juſtinianei in occidente uſus nullus 1064 Theodoſiana jura in occidente recepta 1064--1067
Occupare, Occupatio. Jus occupantium bona 1197 Jus animalia occupantis 1197
Oceanus, v. Mare. Deucaledonius Oceanus 1278, 1475 Vergivius Oceanus 1278, 1406 Oceanus Hyperboreus, Caledonius 1279 Oceanus Germanicus 1280 Oceanus Britannicus 1280, 1281 Oceanus Britannicus quadripartitum partitur 1278--1281 Oceani Britannici dominium poſt devictos Britannos 1282--1295

Octa

INDEX Rerum & Materiarum quae

Octa e Germania in Angliam evocatur 937

Octavius Auguſtus. Orbis mari & terra pacatur ab eo 1261

Octhae copiae navales in Britannia 1318

Odacon 357

Odo Bajocenſis epiſcopus. Placitum inter Lanfrancum archiep. Cant. & eum 1064–1066

Odores quid 587, 588

Olai apud Heſiodum 357

Offa Merciorum rex archiepiſcopatum Lichfeldiam transfert 914 Controverſia inter Carolum regem Francorum & Offam regem Merciorum 1113–1349, 1350

Officia humana ex humanis placitis diſcuntur 1109, 1110

Okehiltaturtl 973

Olavus rex Norwegorum bello ſubjugatus a Canuto 937

Oleronianae leges 1101–1381 Autor earum Richardus I. 1109 Henricus III. Ulterim inſulam Edwardo filio dat 1356

Oleum. In unctione oleum ſuper caput fundebatur, & Graeci X figura in fronte exprimebatur 193, 194 Oleum ſanctum ceſſabat ſub templo ſecundo 195 Regum unctio etiam abſque oleo ſancto, pontificis autem nonniſi cum eo fiebat 196 Oleum ſanctum per quinquaginta annos ſub templo primo fuit abſconditum *ibid.*

Olivarum mons, dictus mons corruptionis 376

Olympia duo Smyrnae 1562

Olympicum certamen 1504–1513

Omanus 385

Ὀμφαλὸς quid 711

Omnatio Lese 169

Onca Thebanorum 171

Onias pontifex. Judaeorum traditiones de Oniae pontificis templo in AEgypto condito 121, 122 Joſephus templum Oniae deſcribit 123 Templum Oniae ſub Veſpaſiano clauſum tum *ibid.* Strabo meminit templi Oniae in AEgypto 123, 124 Onias II. impubes pontificatum non obtinuit ſtatim poſt mortem Simonis 168 Oniae poſteri ob ſacrificium in templo Helиopolitano factum, jure pontificatus excludebantur 180

Oraculum. Oraculum templi primi ſub ſecundo artificioſa imitatione exhibetur 190, 191 Oraculum non conſulebatur ſub templo ſecundo 191 Chaldaicum maculum emendatum 355 בת קול oraculum coeleſte 536 Oracula lingua Graeca data 875 Oraculum Delium de Athenienſium impenſo marino 1525

Orcades inſulae 1179–1407, 1408 Radulphus Orcadum epiſcopus 1669, 1670

Ordalium ad homicidium purgandum apud Anglos 931 Ordalii aquae & ignis formula apud Saxones in uſu 955, 956 Athelſtani lex de ordalio 957 Ordalium ad Henr. III. tempora in uſu in Anglia 959 Unde ordalium ortum 959, 960 Concilium Triburienſe ordalium permittit 959 Stephanus V. Papa Rom. vetat ordalia *ibid.* Tempore regis Henrici I. aquarum ordalium duplex *ibid.* Emma Edwardi Confeſſoris mater ordalium ſuſtinet *ibid.* AElſtanus Monachus Abendonienſis ordalium ſuſtinet *ibid.* Aquarum ordalium qui ſuſtinebant *ibid.*

Ordinatio, v. Epiſcopus, Presbyter. Formula ordinationis presbyterorum jam in ſeculo Moſaico incepit 436 Ordinatio apud Judaeos univerſalis & particularis 437 Legitima ordinatio etiam per epiſtolam fiebat *ibid.* Ordinationi tres intereſſe debebant apud Judaeos & Chriſtianos 437, 439 Ordinatio idoneos fecit Judaeos judiciis exercendis 438 Ordinationis effectus ut Spiritus S. ſuper ordinatum quieſceret *ibid.* Jacobus epiſcopus Hieroſol. & Paulus a tribus ordinatus 440 Coluthi ordinatio in AEgypto 510 Ordinatio canonica in Britannia 1135 Scoticana Culdeorum presbyterorum ordinatio ſubiata in Angia *ibid.* Olwius Northanhymbrorum & Egbertus Cantuariorum reges canonice ordinatos viros Roma expetunt *ibid.* Concilium Cabilonenſe de ordinatione per epiſcopos Scotiae 1138

Ordo Varios apud veteres & hodiernus uſus vocis ordinis 441 Ordo facer 442

Orestes Helenam cum utroque parente trucidat 1505 Capitale judicium contra eum in Areopago 1505–1514

Oriens. Judaei orientem verſus ſolem adorabant 386 Chriſtiani orientem verſus orant 386 Gentiles orientem verſus numen adorant *ibid.* Divortiorum uſus apud orientales 782, 783 Canones in oriente divortia concedentes 854, 855 Jus Juſtinianeum in oriente in uſu 1063 Principia & privatorum hominum dominium in mare in oriente 1138 Orientales Romanos & Francos, Europaeos appellant 1281

Origenes. Origenes notatur de ſucceſſione Ebraeorum x, xi

Orpheus. Lyra ejus ſeptichorda 1506

Orsilochus quis 1424

Ortelius, Abrah. notatur 1305

Orus Pattaecus 601, 408

Os quod forte tibi contigit rodito 778, 779

Oscula apud Britannos 983, 984

Osiris. Bos deauratus in Oſiridis luctu oſtendi ſolitus 299 Oſiris omnium AEgyptiorum unde dicitur 302, 303–305 Oſiris Omphis dictus 303 Thammuz Adonis Oſiris dictus 389, 390 Zetema Oſiridis feſtum 391

Ostrogothi. Jure Romano vetuſto & Theodoſiano utebantur 1064

Oswius Northanhymbrorum rex canonice ordinatos viros Roma expetit 1135

Othona maritima civitas Britannorum 1298, 1299

Ovidius explicatur 346, 1261, 1262 Cur Syri timidi vocantur in Ovidio 349

Ovis. Oves Diis & Diis dicabantur 304

Oxonii comes Robertus a Richardo II. rex Hiberniae nominatus 1355, 1356

P.

P litera diſtinctionis cauſa in Alcorano poſita 297

Paederastiae poena 1066, 1067

Paganham 919–996

Pagani. Pagani certas precandi formulas a Judaeis didicerunt 453 Autores qui de ritibus ſacrorum Paganorum ſcripſerunt, deperditi 453, 454 Gentiles poſt baptiſmum, circumciſionem, & oblationem regenerati familiae priſtinae plane renunciabant 641 Ebraeorum ritus nuptiales & ſponſalitii, Paganorum & Chriſtianorum ritibus congeneres ſunt 642–644 Contractus ſponſalitii Gentilium jam proſelytorum non niſi libello divortii dirimebantur 642 In Paganorum nuptiis teſtes, arrhae ſponſalitiae, & annulus pronubus in uſu 646, 647 Sacra nuptialia apud Paganos 647–650, 651 Benedictio nuptialis apud Paganos 653 Martio & Maio non fiebant nuptiae apud Paganos 653, 654 Feſtis diebus non fiebant nuptiae apud eos 654 Kalendae, nonae, & nonae indoneae nuptiis apud Paganos *ibid.* Coronarum nuptialium uſus apud Paganos 655, 656 Chriſtiani nuptias Paganorum non iterabant 658

Palaemagnesia quid 1559, 1560

Palaestina. Succeſſionis ſpecies ac regulae in haereditaria terrae promiſſae diſtributione obtinuerunt 48, 49 Quomodo diſtributio terrae promiſſae fiebat inter tribus Iſrael 49, 50 Poſteri Manaſſae ſuccedebant in terra promiſſa 51–54

Palatina dignitas quae 142, 145

Palladium Trojanum quis fecerit 283, 284 Palladium dictum Phoenicia Dea 372

Palladius primus Scotorum epiſcopus canonice ordinatus 1135

Palma. Palmarum rami praeferebantur ſponſis 653

Palmyra urbs 339

Palus Maeotis 1254 Paludes Eridani *ibid.*

Panathenaicum certamen, quando inſtitutum 1492, 1493–1512 An idem cum Eleuſinio 1503, 1504

Panchaea inſula 1212 Panchaei qui *ibid.*

Pancirollus, Guidus, notatur 1375

Pandectae repertae in Amalphi urbe 1074 Piſanae, Florentinae Pandectae 1075

Pando urbs. Iu in altaria extructa 1551, 1552

Papinianus. Lex de divortiis in Papiniani Reſponſis 831

Pannormia, ſive Pannomia, ſive Parnomia. Editio ejus notatur 1069–1072

Pantheon. In occulto Pantheo Iſraelitae colebant numina varia 393

Papa. Patriarcha Alex. Papa dictus 423–512–514 Anſelmus archiep. Cantuar. alterius orbis Papa dicitur 513 Papae nomen omnibus ab origine epiſcopis commune, Romano pontifici ſolum attributum 514 Papa unde derivatur 513, 514 Papae Romani electio ubi facienda 1242

Papiria Pauli AEmylii uxor divortio repudiata 822

Paradius 1815

Paranymphus. Bini in ſingulis Ebraeorum nuptiis paranymphi 656 Paranymphi thalamo conjugali prima nocte adeſſe cum convivia laetari debebant *ibid.* Samſonis in V.T. paranymphus 657 Michael & Gabriel paranymphi Adae 658 Moſes paranymphus Dei & eccleſiae Iſraeliticae *ibid.*

Parentes. Parentum aſſertio & in liberos eductio olim apud Anglos filium legitime natum faciebat 15, 16 Parentes primi in Syria formati & ibi etiam defecerunt 208

Pares regni, non juramento, ſed verbo nobilitatis ad veritatem aſtringuntur 936

Parliamentum, v. Comitia.

Parochia, Parochus. Tempore Conſtantini M. Dioeceſes & paroeciae admodum contractae fuerunt 471 Parochus qui nondum eſt presbyter, benedicit nuptiis apud pontificios 693

Paros inſula 1490 Parii Athenienſis reipubl. majeſtatem obſervabant 1491

Pascha. AEgyptii Paſchatis ritum imitabantur 219 Coena Domini Paſcha Judaeorum imitabatur 439 Carmen Syriacum in azymis Paſchalibus 452, 453 Controverſia de tempore Paſchatis 461

Paschalis II. Papae Rom. mandatum de promovenda abbatia de Ely in epiſcopatum 1680, 1681

Pater. Paternorum bonorum portio duplex cedebat primogenitis 18 Tutores a patre electi 25, 26 Bona paterna quomodo inter filios diſtributa 26, 27 Patris liberis deſtituti bona quomodo diſtribuebantur 29–31 Familiae apud Ebraeos ſequebantur patres 31 Proles patris conditionem ſequitur 160 Pater commune Divum nomen 331

Patriarchae, Patriarchatus. Teſtamentum xii Patriarcharum commentum eſt Graeculorum 61 Teſtamentum xii Patriarcharum notatur 61, 63 Teſtamentum xii patriarcharum a Joh. Baſingſtochio in occidentalem eccleſiam allatum eſt 63 Hananias patriarcha Alexandrinus 419–421–427–429 Patriarcha Alexandrinus ex xii presbyteris creabatur 421–511, 512 Alexander patriarcha Alexandrinum patriarcham ex presbyteris fieri vetuit 421, 428–512 Patriarcha Alexandrinus Papa dictus 423–513–514 Romanus, Alexandrinus, Antiochenus, Conſtantinopolitanus, & Hieroſolymitanus patriarchatus 430–432 Nomen patriarchae Alexandrini tempore Hadriani imp. 432 Judaei patriarchas & primates per imperium Romanum habebant

Digitized by Google

habebant 432, 433 Patriarcha Chriſtianus cogitur adorare Chriſtum 433 Patriarchae & epiſcopi nominum diverſa ſignificatio apud veteres Chriſtianos 434 Patriarchae nomen tantum eminentiam ſacram, non autem autoritatem vel jus magiſtratus ſignificabat ibid. Patriarcha Alexandrinus per impoſitionem manuum electus & creatus 435, 436 Patriarcham creare 458 Catalogus patriarcharum Alexandrinorum ab Anano ad Alexandrum qui ſynodo Nicaenae interfuit 459, 460 Eutychii chronologia patriarcharum Alex. examinatur 461, 462 Patriarcha ex epiſcopis factus 508--510 Priorum patriarcharum dinumeratio 1442 Chronologia patriarcharum primorum ex Pentateucho Samaritano differt ab Ebraeorum 1443, 1444--1446

B. Patricius Hibernenſis ccclxv eccleſias fundaſſe, & tot epiſcopus inſtituiſſe, & tria presbyterorum millia ordinaſſe dicitur 472

Patroclus ad Antigonum regem piſces & ficus mittit 1213

Πάτρων pro patrono 1673

Patruus in bona patris liberis deſtitutis ſuccedebat 29--31

Pattaecus Phoenicum deus, in navium puppibus & proris circumferebatur 400 Pattaeci unde 401 Epitrapezius Pattaecus ſtatua Herculis erat ibid. Ortus Pattaecus 401, 402

Paulinus Eborac. Archiep. Edwinum regem Chriſtianam fidem docet 913

S. Paulus. Lege Porcia a verberibus immunis erat D. Paulus viii S. Paulus Aratum citat 329 A tribus ordinatus 440

Paulus abbas S. Albani 1662, 1663

Paulus juriſconſultus in Anglia juri Caeſareo exercendo praefuit 1056 Privatorum dominium maris aſſerit 1236

Pausanias. De Pauſaniae ὄψῳ conjectura 372

Pecham, Joann. Archiep. Cantuar. Formularium eccleſiaſticum ejus 1099

Pecunia. Pecuniae ſubſidiariae quid 1009 Athelſtanus rex unicum pecuniae genus per Angliam cudi juſſit 1672

Pedules laiciae 587

Pelagiana haereſis in Britannia a Germano & Lupo, epiſcopis oppoſita 907

Pelasgi, quando & quamdiu maris domini 1216

Πέλασγοι Homeri 362

Peloponnesiaci belli anni 1482

Pelusiacum Nili oſtium 1203 Lineae a monte Hor ad oſtium Peluſiacum, incluſa terra, limites occidentales terrae Iſraelis facit 1206--1208

Pentateuchus. Capitalia crimina in Pentateucho puniuntur 64 Pentateuchus Samaritanus differt in ſucceſſionis jure ab Ebraeo 74--76--1443, 1444--1446 Duo MS. codices Pentateuchi Samaritani 75, 76 Diverſae lectiones Pentateuchi Samaritani ab Ebraeo 74--76 Septuaginta interpretes magis Samaritanum quam Ebraeum ſecuti ſunt Pentateuchum 213 Pentateuchi Samaritani aetas 1445, 1446

Pentecontorus navis longa 1472

Peor. Unde nomen Peor 309 Peor mons ibid.

Pepo juris Juſtinianei explicator Bononiae 1074

Περιάπτω quid denotat 220

Perdiccas ſucceſſor Alexandri 1520

Peregrinationis libertas 1188

Peripatetici. Libri peripatetici ore & dictatis a magiſtris ad diſcipulos tranſmiſſi xiv

Περιβόητοι χωῦες quid 379

Περιχαράσσειν 219

Perjurus, Perjurium. Perjurus apud Judaeos loris caedebatur viii

Persia, Perſicus. Sphaera Perſica 282, 283 Decani in conſtellationibus apud Perſas ibid. Πυρεῖα Perſarum 383 Perſae ignem colebant ibid. Equos & quadrigas ſoli ſacrabant Perſae 386 Abolus Perſicorum 390 Sponſalia dextris datis inibantur apud Perſas 644 Perſae verno tempore nuptias celebrant 655 Mos eorum in acquiſitione domini 920 Perſarum menſes 1488, 1489

Pes. Pedes adnati ex cauda Dagonis 358

Petavius, Dionyſ. notatur 1211 Laudatur 1485

Pethelmus vel Pechthelmus primus Candidae Caſae epiſcopus dicitur 1137

Petitus, Sam. explicat Antonini Auguſti reſponſum de dominio maris 1268, 1269

Petroburgensis monaſterii hiſtoria 1173

Petrus. Marci Evangelium Latine ſcripſit 424--518 Petrus corpore univerſo cruci affixus eſt 424, 425 Denarii S. Petri per Angliam colligendi 916--922--1018 Epiſtola Gregorii Papae de denariis S. Petri 916 Henricus VIII. primus Papae Romano denarium S. Petri ſolvi prohibet 922 Ratio computationis denarii S. Petri ſolvendi in Anglia tempore Edwardi II. 1019

Petrus Bellomenſis ſive Beſenſis Archidiaconus juri Caeſareo incumbebat 1093, 1094 Epiſtola ejus contra epiſcoporum admiſſionem in Scotia & Hibernia 1140

Phallus Graecorum & Latinorum 373

Phannias Samuelis filius, pontifex Ebraeorum 135 Sub Phanniae pontificatu excidium templi ſecundi ibid.

Pharamundi leges 581

Phegorius. Libidinis mentio, ubi Phegorii dei 309 Sacra cultus Phegorii 310

Phidon Argivorum rex nummum argenteum percuſſit in AEgina inſula 1514

Philastrius notatur 275

Philippus Longus R. Galliae Edwardo II. literas concedit mare trajiciendi in Galliam 1357

Philippus Macedonum rex imperium maris affectat 1220

Philippus Pulcher. Bellum & induciae & foedus inter Edwardum I. & Philippum Pulchrum regem Galliae 1350--1396 Cognitores querelarum inter eos 1392--1399

Philo, Judaeus. Philonis explicatio interdicti ſacri de ſcorto ſacerdotum 163 Explicatur 307, 308 Ἄγροτος deus Philoni 357 Philo ſacra apud Judaeos nuptialia memorat 616 Joſephi uxor a Pharaone datus apud Philonem 632 Meretricem lapidandam eſſe dicit 732, 734 Differt a Talmudica doctrina 734

Philoxenus Gloſſarii autor notatur 402

Philoxenus poeta Dithyrambicus quando natus 1520 Quando mortuus 1522

Pilumnus & Picumnus, dii conjugales 652

Phineas. Eleazar aut Phinees filius Eleazaris collem in monte Ephraim haereditario ab uxore accepit 43 Phineas Eleazari ſucceſſit in ſacerdotio, & Joſuae in principatu 88 Judaei Phineeſo exauctoratu Heli ſucceſſiſſe dicunt 89, 90 Phinees aut longaevus fuit, aut alius ejuſdem nominis 89 Phinees votum Jephthe non relaxat 89, 90 Phineeſi ſacerdotium ſempiternum dicitur 92 Heli non fuit Phinees ibid. Phinees per Metempſychoſin Pythagoricam Elias fuiſſe dicitur ab Ebraeis, Chriſtianis, & Arabibus 90--92 Phinees (alius nempe filius Heli) vices in pontificatu geſſit patris ſenis Heli 92

Phocaenses. Maris domini 1218

Phoenix Colophonius explicatur 383

Phoenicia lingua 220 Columnae duae in Africa Phoenicio ſermone inſcriptae 222 Variae linguae Phoeniciae S. Cananaeae dialecti 223 Choerili poetae de lingua Phoenicia conjectura 224 Liberorum immolatio apud Phoenicios 231 Phoenices maris domini quando & quamdiu 1217, 1216 Cadmus & Phoenix in Phoenicia regnarunt 1493

Phranicus rex 972

Phrasicleidis Epocha 1483

Phryges quando & quamdiu maris domini 1217

Τὰ πέτρινα θυμιάματα quid 379, 380

Φυλακτήρια 705

Picardus, Joannes, notatur 847

Picti in Anglia 895 Britanni Pictis infeſtantur 903--987 Chriſtianiſmo imbuuntur 1132

Picumnus & Philumnus, dii conjugales 652

Pilamines 896

Pileus. Pileus ſacerdotum differt a pileo pontificis 184 Plicaturae pilei 184, 185

Piratae qui, & unde vox dicatur 1313

Piscis, Piſcatio, Piſcina Piſces ſervabant Derceti Veneris filiam 359 Piſces comedentes infeſtabantur & morbis affligebantur 359, 360 Quomodo piſces comedentes placabant numen Atergatem 360 Syri venerabantur piſces ibid. Piſces apud Iſraelitas venales 361 Piſcium ſignum coeleſte ibid. Piſcis Chelidonius Chaldaeis ibid. Hirundo piſcis ibid. Piſces ſacri 361, 362 Piſcis figura Veneri apriſſima 366 Piſcatio in mari thynnaria 1227--1236 Romani veteres piſcinis utebantur 1234 Luculli piſcinae, Apollinaris, Philippi Hortenſii piſcinae 1235 Turcarum imperator Gallis indulget liberam piſcationem 1249 Piſcationum reditus inter regalia numerantur 1264 Piſces grandiores in littus ejecti cujus ſint 1265--1285, 1386 Piſcatio grandiorum piſcium apud Britannos 1284 Piſcia ab inſularibus Normanniae in pignus dominii maris Edwardo III. quotannis dabantur 1355 Venia piſcationis ab Henrico VI. data 1362 Venia ſoleas pro Henrico IV. rege Galliae piſcandi ab Anglis impetrata 1365 Libertas piſcandi Hollandis & Zelandis conceſſa ibid. Piſcatura halecum ibid. Per foedera inter principes Angliae vicinos piſcandi conceſſa eſt libertas 1363, 1364, 1365 Henrici IV, Edwardi I, II, III, IV. Richardi III. Henrici VII. leges & diplomata de piſcationibus 1364--1366 Quis in mari Hibernico piſcari potuit 1403--1405 Vectigalia pro piſcatione in mari Hibernico 1403 An piſcari liceat in maribus Scoticis 1406, 1407

Pisistratidarum caedes & fuga 1517--1519

Pistense edictum 1066

Pius, Thomas, & Joannes Houſonus de divortiis diſceptarunt 858

Placentae. Reginae coeli placentae 380

Placentinus juris Caeſarei in Gallia inſtaurator 1087 Summa Placentini ibid. Rogerii Vacarii inimicus fuit ibid.

Planeta. Planetis ſingulis ſortes adſcribebantur a veteribus 260--268, 269 Exordia curſus planetarum 285 Planetarum dies cognominis antiquam repetunt originem 369 Planetarum praerogativa 828 Druidum diſciplina de planetariis aſtrologorum horis 889

Plegmundus Cantuar. Archiepiſcopus 926

Ad Plataeas pugna 1518

Plato ſemideus 971 Communitas Platonica 983 Minois leges, Platonis legum fundamentum 1215

Plautus. Ebraiſmus in Poenicis apud Plautum 221, 222 Sponſaliorum formula apud Plautum 643, 644 Plautus explicatur 1261

Plinius. Achor deus apud Plinium 375

Poculum. Poculum vini in ſponſalium benedictione 614 Poculum commune in ritibus nuptialibus apud Graecos 661--664 Poculum commune Moſchovitis non in uſu ritibus nuptialibus 664 Poculum zelotypiae apud Judaeos 1012

Ποδεῖα 586--589

Porphyrius emendatur 216

Polemarchi qui apud Graecos 1527

Polemo 1571

Polonorum dominium maris privatum 1248

Polycrates Samiorum rex, maris dominus 1220

Polydorus notatur 1661

Polygamia. Polygamia apud Judaeos & Mahumedanos licita 564, 565, 566 Polygamia Judaeorum duravit ad Theodoſii, Arcadii, & Honorii imperatorum tempora 562 Valentinianus imp. pro polygamia legem tulit 569, 570 Baronius Valentinianum imp. a polygamia abſolvit 570 Polygamia in uſu fuit apud Gallos & Britannos veteres 983

Πολυλογία apud D. Matthaeum 244

Πολυωνυμία deorum 244

POMPEJA Caeſaris uxor divortio repudiata 812

POMPEJUS, Cneius. v. Cneus. Pompeji juriſdictio in piratas 1113

PONTANUS, Joh. Iſaac. contra Seldeni Mare Clauſum ſcripſit 1435

PONTIFEX, Pontificatus. Moſes ſummus pontifex 84 Qui juris pontificatus non capax, ei nec ſacerdotii minoris munus credebatur 85 Succeſſio pontificum Judaeorum juxta Joſephum, Nicephorum & Gregorium monachum contrariatur S. Scripturae & ſcriptis Judaeorum 89 De filiis & nepotibus Heli in pontificatu ſuccedentibus uſque ad Abiatharem 92, 93 Pontificum Ebraeorum ſucceſſio a Zadoco ad Jehoſedec, juxta Joſephum & juxta Seder Olam 101--105 Series pontificum in Paralipomenis & Ezra 101, 106 Pontificatus in Eleazaridis familia haereditaria permanſit 110 Succeſſio pontificum a Joſedeco ad Simonis ſecundi poſteros, Oniam 110, 111 Euſebius ſeriem & annos pontificatus pontificum exhibet poſt Joſedecum 112, 115 Pontifices nonnulli apud Ebraeos pontificatum pretio & ambitione ſunt aſſecuti 113 Antiochus Epiphanes cauponabatur pontificatum 114 Anni pontificatus pontificum poſt excidium templi primi 116--118 Diſcordia Euſebii, Chronici Alexandrini, & autorum Talmudicorum de annis pontificatus pontificum poſt excidium templi primi 117, 118 Pontificum ſucceſſio a Juda Maccabaeo ad Ananelum 127--131 Herodes pontificatum ex arbitrio regis, non ex ſucceſſione haereditaria pendere voluit 131 Pontificatus in Haſmonaeis cxxx annis permanſit ibid. Series pontificum ab Hananele ad excidium templi ſecundi 132--136 Pontifices poſt Haſmonaeos ex arbitrio principum Romanorum vel multitudinis ſuffecti 132 Pontifices per xxviii annos Herodis tempore ex ſacerdotibus quibuſcunque conſtituebantur 135, 136 Nicephori ſeries pontificum ſub Herode emendatur 126, 137--144, 145 Pontificatus non fuit annua dignitas 137--139 Bini pontifices ſimul in Evangelio memorantur 137--143 Bini pontifices non ungebantur ſimul 138 Pontificatus in poſteriori ſecundi templi aevo interdum fuit annuus 139 Pontificum vicarii & expontifices pontifices interdum appellantur 139, 140 Pontifices exautorati, ſanguine pontificibus conjuncti, & ſtationum ſacerdotalium principes, pontifices vocantur 140 Pontifices alii ſacerdotio, alii civili adminiſtrationi praeerant 142 Judaei interdum alium pontificem conſtituebant, praeter eum qui a principibus Romanis conſtituebatur 145 Numerus pontificum ſub templo ſecundo recenſitus a Joſepho, differt ab eo in utroque Talmude memorato 146 Numerus pontificum ſub utroque templo ex Talmude & autoribus Rabbinis 146, 147 Regnum & pontificatus apud Ebraeos conjuncta perpetuo fuiſſe dicuntur 147, 148 Tacitus pontificatum regno aſſumptum, non conjunctum fuiſſe dicit 148 Poſt reditum ex captivitate Babylonica uſque ad ſeculum Chriſti reges pontifices ſimul erant ibid. Qualitates quinque requiſitae in pontifice Ebraeorum 151 In ſucceſſione in pontificatum proximitatis ſanguinis ratio habebatur 151, 152 Maſculus ex ſtirpe Aharonica ex maſculis oriundus, admittebatur pontifex 151, 152 Mortuo pontifici primogenitus filius vel nepos primogenito vicarius ſuccedebat 152 Pontificis haeres proximus Segen erat 154, 155 Segen officium pontificis obibat, cum pollutus eſſet pontifex 155 Vir ex nuptiis, lege ac traditionibus magiſtrorum interdictis, natus, pontifex eſſe nequibat 155, 156 Pontifex virginem ex eadem domo ducat 156 Pontifex unam, non plures habere potuit uxores ibid. Profanarum conjugia pontificibus prohibentur 160 Herodes pro ſuo libitu pontifices creavit & abdicavit 164 Pontifex puber eſſe debuit, 167, 168 Haeres impubes non ſuccedebat in pontificatum 168, 169 Unctio & veſtitus ſacer ad pontificis creationem requirebatur 168 Interdum pontifex ante plenam pubertatis aetatem creabatur 169 Pontifex xvii annorum ibid. Vitiis corporis laborans pontificatui non erat idoneus 172 Linguae vitium non excludit a pontificatu 175 Antigonus Hyrcani pontificis aures praeroſit 176 Pontifex non debebat comam alere 177 Pontifex qualibet ſabbati veſpera tondebatur 178 Caput pontificis non radebatur ibid. Vitia autem, ob quae quis pontificatui non idoneus reddebatur 178, 179 Oniae poſteri jure pontificatus excludebantur 180 Haſmonaeorum ſucceſſio in pontificatum legitima 180, 181 Octo veſtes pontificis M. apud Ebraeos 184--186 Pileus pontificis 184 Mitra pontificis 185 Corona pontificis 186, 187 An corona pontificia triplici ordine fabrefacta fuerit 185, 186 Jonathanis indumenta pontificatus ſacra 187 Diploma Claudii Caeſaris de veſtitus pontificalis cuſtodia ibid. Indumentum capitis pontificis variis nominibus diſtinguebatur ibid. Veſtes pontificis aliae aureae, aliae albae 184--188 Quando pontifex geſſit Ephod 188 Pontificis non omnibus ſacris veſtibus induti miniſterium illegitimum habebatur 189 Pontificia indumenta ſacra ſucceſſori inducnda erant ibid. Herodes & Romani principes uſque ad Vitellium cuſtodiebant indumenta pontificatus 190 Jus pontificalium indumentorum Judaeis a Tiberio & Claudio datum ibid. Octo veſtes pontificis erant ſub templo utroque 190, 191 Veſtes ſacrae pontifici novo per vii dies induebantur 191 Ritus pontificem ungendi oleo ſancto apud Ebraeos 192 Haeres pontificatus ſemper ungebatur oleo ſancto cum initiaretur 191, 193 Pontificis unctio per vii dies iteranda 193 Quae figura fronti pontificis imprimebatur 193, 194 Pontificis unctio ſemper cum oleo ſancto fiebat 196 Unctio pontificum ſub templo primo non fuit perpetua ibid. Sacrificium ſingulare pontifici praeſtandum eſt, dum ille initiandus eſt 196, 197 Controverſiae de pontificum natalibus, nuptiis, aetate, ſucceſſione, a tuſve, in Synedrio M. determinabantur 197--200 Pontifex viduam retinet, quam duxerat ſacerdos 515 Pontifex non tenetur lege de leviratu ibid. Qualis virgo pontifici ducenda ibid. Pontifex non niſi unicam uxorem ducere debet 561, 562 Pontifici nuptias iterare licuit 562 Sacrificiis nuptiali pontifex M. praeerat 650 Jus pontificatus ad Heli poſteros haereditario tranſmiſſum 774 Gradu tantum pontifex M. a ſacerdotibus differt 1139 Pontifex Romanus in Anglia pro Apoſtolico non poteſt haberi, niſi jubente rege Angliae 1630 Pontifex Apoſtolicus, Papa 1631

PONTIFICII. Matrimonium ſacramentum faciunt 623 Quis apud eos benedicit nuptias ibid. Apud pontificios matrimonium etiam ſine ſacris ſolennibus rite peragi poſſe permittitur 639 Pontificiae ſanctiones de divortiis in occidente ſub Carolo M. & Ludovico Pio in uſu 842, 843 Divortia approbant 843

POOLE, Wilhelmus de la, dux Suffolciae accuſatus 1335, 1336

POPELLINEARIUS notatur 1348

PORCUS in luſtrationibus antiquorum 317, 318

Πορνεία, Πορνεύω, Πόρνη. Variae vocum harum ſignificationes 787, 788--792, 793--814--816 Quaelibet vitia interdum per πορνείαν ſignificantur 793, 794--796 πορνεία & μοιχεία quomodo differunt 825, 826

PORPHYRIUS explicatur 359 Reſtituitur 1709, 1710

PORTORIUM quid 1276

PORTUS. Quinque portus in Anglia 1319 Portus D. Joannis in inſula Baccano 1406

POSSESSIO domini eſt vel animo vel corpore 1327, 1328

PRAESIDIUM equeſtre 1561 Militare 1561, 1562

PRAEFECTUS. Praefectura. Domus Praefecti dignitas apud Ebraeos 109 Praefecti provinciarum apud veteres Saxones 594 Quatuor praefecturae Britannicae, vicarii, ducis, comitis, & comitis littoris Britannici 1307

PRAEMINENTIA titulus inter principes negari non poteſt 1273

PRAETORES quid 1527

PRECES. Precum formulas Judaeis non erant praeſcriptae ante Ezram 446 Ritus Judaeorum circa preces 446, 447 Ezra & Synedrium ejus preces Judaeis praeſcripſit 447--457 Octodecim apud Judaeos preces 447, 448--457 Formulae initii & finis precum Judaicae 449 Tempora precum apud Judaeos 449, 450 Precatio obſervationis omni apud Judaeos ibid. Preces novae a privatis, non eccleſia tota offerendae 451 R. Gamaliel unam poſt xviii precationem inſtituit ibid. Multae precationes privatim apud Judaeos dicebantur 451, 452 Libri precum apud Judaeos 453 Pagani a Judaeis certas precandi formulas didicerunt ibid. Mahumedanorum precandi formulae ſua ab Abraha patriarcha, alia a Domino Jeſu Chriſto tradita 454--456 Formulae precandi quacumque lingua apud Ebraeos peragi poterant 514

PREMA & Mutinus dii 990

PRESBYTER. Diſputationes de presbyterali dignitate 411, 413 Duodecim presbyteri a S. Marco conſtituti Alexandriae 421--434, 435 Alexandrinus patriarcha ex xii presbyteris creabatur 421--511, 512 Alexander patriarcha Alexandrinus patriarcham ex presbyteris fieri vetuit 421, 511--512 Haſiſſah presbyter Arabice 435 Presbyteri nomen ex Judaiſmo in Chriſtianiſmum eſt tranſlatum ibid. Formula ordinationis presbyterorum jam in ſeculo Moſaico incepit 436 Jacobus presbyter Judaeorum in Anglia communis 444 S. Patricius Hibernenſis tria millia presbyterorum ordinaſſe dicitur 472 Ordinatio presbyterorum apud Alexandrinos 509, 510 Presbyter in Alexandria abſente epiſcopo 510 Epiſcopi presbyteratum Alexandrinum retinebant 511 Coram presbyteris renunciatio leviratus fiebat 590--592 Πρεσβυτέριον varie ſumitur apud Ebraeos ibid. Presbyterium non fuit forum apud Judaeos, quod de religione & rebus ſacris tantum cognoſcebat 593 Presbyterorum & epiſcoporum paritas autoritas 1111 Beda Scotorum presbyteros, epiſcopos & abbates parile jus habuiſſe dicit 1132 Presbyteri & abbates jus in Scotia 1133, 1134 Abbates & presbyteri in Scotia epiſcopi facti 1137--1139 Presbyterorum filii a ſacrorum ordinum promotione promovendi 1661, 1662 Romae presbyterorum filii pro ſpuriis habentur 1662

PRIAPUS. Hieronymo Priapus idem qui Baalphegor 308 Priapus deus 372

PRIMITIAE, v. Ima. Guil. Rofus primitiarum jus primus introduxit 1005

PRIMOGENITURA, Primogenitus. Lites inter Iſraelitas de jure primogeniturae 9 Jus primogeniturae apud Ebraeos 16 Portio duplex primogenitis 16, 17, 18 Primogeniti ante tabernaculum & ſacerdotium Aharonis ſacerdotalem functionem exercebant 16--84 Eſau profanus vocatur ob venditum jus primogeniturae 16 Jus primogeniturae Iſaaco datum 16, 17 Nepos & neptis ex primogenito ſuccedebat in duplicem portionem bonorum 18 Paternorum, non maternorum bonorum portio duplex cedebat primogenito 18, 19--23 In credito & in debito duplex portio primogenitis aſſignatur ab Ebraeis 19 Portio duplex in agris invicem continuis dabatur primogenitis ibid. Primogeniti erant vel ratione haereditatis, vel rationé ſanctitudinis & redemptionis ibid. Ratio primogeniturae duplex 20, 21 Dubia primogenitura in gemellis ibid. Jus primogeniturae ad maſculum, non ad foeminam ſpectat 23 Jus primogeniturae non obtinuit in diſtributione portionum haereditariarum filiarum Zelophchadi 57 Juvenis pro primogenitis 83, 84 Jus primogeniturae ſacerdotale poſt inſtitutionem Aaronis & liberorum ejus deſiit 85 Jus primogenitorum 152, 153 Primogenitus ducebat fratriam 576

PRINCEPS. Principes populi Judaici poſt reditum ex captivitate uſque ad Haſmonaeos 150

PRISCILLIANISTAE nuptias damnabant 608

PROCLUS. Carmen melicum in tria genera dividit 1500

PROCULEJANI 770

PROFANUS. Quid profana mulier apud Ebraeos 158, 159 Profanus vel profana ſunt quae naſcuntur ex coitu ſacerdotis interdicto 159 Secundus coitus liberos profanos faciebat ibid. Profanarum conjugia ſacerdotibus & pontificibus ſolis prohibentur 160 Quid profana dicta 162, 163

PROPINQUUS. Quid propinquorum nomine apud Karaeos veniat 520, 540 Propinqua fratrum leviro prohibita, ſi fratriae renunciaſſet 581, 583

PROSELYTUS.

in ſecundo Volumine continentur.

Proselytus. Proſelytorum juſtitiae bona quibus cedebant 69, 70 Proſelytus juſtus, & proſelytus domicilii, quis 69 Proſelytus juſtitiae triplici initiamentorum genere admittebatur *ibid.* Proſelytus juſtitiae rite initiatus patriam & priſtinam cognationem exuit 69, 70 Arcanus de proſelytis Judaicorum 71, 72 Proſelytorum fratres & filii tenebantur lege leviratus 575 Proſelytae in Gentiliſmo nuptae dos poſt ſponſalia dabatur 617, 618 Proſelyta nova xc dies a nuptiis Iſraelitarum arcebatur 624 Contractus ſponſalitii in Gentiliſmo facti non iterabantur a proſelytis 641

Proserpina. Adonis a Venere & Proſerpina in deliciis habitus 390

Προσυνοικέσιον 586--589

Προτέλεια Graecorum 652

Proxeneta. Per proxenetas ſponſalia ſiebant 606 Inſtrumentum & formula proxenetae viri aut foeminae contrahendi poteſtatem habentis *ibid.*

Psellus, Michael, de divortiis 819

Ptolemaeus, Claudius, explicatur 182 De divortiis conjugum explicatus 783, 784 MS. codex ejus 1485 Ptolemaeus emendatur *ibid.*

Ptolemaeus Aridaeus quis 120, 121

Ptolemaeus Evergetes, quando regnare coepit 1548, 1549

Ptolemaeus Oulab Aoz quis 120, 121

Ptolemaeus Philadelphus. Oniae Simoni pontifici munera mittit 116 Dominium ejus marinum 1253

Pubertas apud Ebraeos 24--26--113 Pubertas xiii annorum 165 Pubertatis ſigna puberem faciebant 167 Pontifex puber vel xx annorum eſſe debuit 167, 168 Annus triceſimus quintus extrema pubertatis meta 168 Interdum pontifex ante plenam pubertatis aetatem creabatur 169

Publica loca privatorum uſibus inſerviunt 1252

Pudenda virilia in ſacris orientalium 340

Puella, v. Minor. Ritus puellarum in fano conſidentium 379 Sacerdos & alius quicunque uxorem ducturus de familia puellae antea inquirebat 557--559 In inquiſitione de familia puellae, de matribus, & aviis, non de patribus, & avis inquirebatur 559 Vt ſtuprata puella quando viro nubere potuit, quando non 595 AEtas puellae ſtupratae, cui mulcta ſolvendis *ibid.* Puella per ſponſalia uxor fiebat 608 AEtas ſponſalium puellae juxta Talmudicos 608

Punica lingua 220 Errantius ſe Punicis apud Plautum 221, 222 Reſtitutio Punicae linguae 222 Bernardus Aldretus vocabula Punica congeſſit 223

Purchasius, Sam. In ἀπολογίαν ejus Carmen Seldeni 1721

Purpresturae quid 1381

Puteus 1 08

Πυρεῖα 384

Πῦρ ἄσβεστον 383

Πυραθεῖα Perſarum 383

Pyrenaei promontoria 1282

Pyrethi qui 382

Pycvas ſive Picatae quid 1328

Pylaicus conventus 1518

Pythagoras Pythagoreorum ἐχεμυθία 332 Pythagoras quando vixit 333 Pythagoras ex orientalium myſteriis eruditionem ſuam hauſit *ibid.* Pythagorae natales, peregrinationes, ſtudia 882--884 Druidae Pythagorica & Judaica dogmata imbiberunt 882 Zaleucus & Charondas in Pythagorae ſcholis enutriti 883 Pythagoras ſcripſit arcana ſua cum ignare tenuit *ibid.* Pythagorae aureorum carminum quis auctor 884 Pythagoras immortalitatem & metempſychoſin animae ſtatuit *ibid.* Denarius numerus Pythagoricus Druidis ſacer 889

Pytheae epocha 1483, 1484

Pythica Trieteris 1566

Pythicus agon inſtauratus 1515

Pythodorus pontifex 1548

Q.

Quadragesima. Nuptiae vetantur tempore quadrageſimae 698

Quadrigarum certamen 1493 Quadrigas quis primus in Graecia junxit 1494

Quaestores, quaeſitores, apud Graecos 1549

Quarentenae jus 683

R.

Ῥαβδομαντεία orientalium 281, 283

Rabelesi, Franc. numen Nephleſeth 373, 374

Rach, Deus Chadaeus 407

Radulphus de Diceto quis, quando vixit 1154, 1155 Chronicon ejus 1161, 1162

Raulphus Orcadum epiſcopus 1669, 1670

Ῥάμνου 388

Ranulphus Ceſtrenſis, Polychronicon ejus 1175, 1176

Ranulphus Dunelmenſis epiſcopus Turgotum odio habuit 1147

Ranulphus juriſconſultus in Anglia 1098

Rapina epiſcopatus 500

Reformati divortia approbant 858

Regeneratio apud Ebraeos 70

Regulbium ſeu Reculver. Civitas maritima Britannorum 1298, 1299

Rehoboami regis uxores & concubinae 564

Renuntiare levirio, item fratriae, v. Leviratus.

Revhan, Remphan, Rephan 396, 397

Repudium, v. Divortium Libellus repudii in ſponſalibus dubius apud Ebraeos neceſſarius 536, 537 Dos raaeta repudiatae 615, 616 Dotale inſtrumentum repudiatae 618, 619 Repudiata poſt xc dies a ſcriptione libelli repudii nubere potuit 624 Sammaeanorum & Hillelianorum controverſia de repudio 774

Restitutus epiſcopus Londin. concilio Arelatenſi & Sardicenſi interfuit 503--504, 505

Raves quis 1398

Rex, Regnum. Regi maledicens capite plectebatur 66 Crimen laeſae majeſtatis committentis bona fiſco regio cedebant 66, 67 Regnum & pontificatus apud Ebraeos perpetuo conjuncta fuiſſe dicuntur 147, 148 Minor majori natu interdum in regni ſucceſſione anteponitur 153 Regni haeres raro ungebatur de facto cum inſtaretur 192, 193 Quando haeres regni ungebatur apud Ebraeos *ibid.* Regum unctio etiam abſque oleo ſancto fiebat 196 Rex Ebraeus xviii uxores ducere potuit 562, 563 Regis vidua nemini ſubditorum nubebat 570 Regis mortui ſervis, ſceptro, & equis uti non licuit ſubditis 571 An regis vidua ſucceſſori nubere potuit *ibid.* Rex & vidua regis lege de levirato ſoluti ſunt *ibid.* Reges Anglorum a Caſſivellauno ad Lucium regem 891--895 Octo principes in Heptarchia Saxonica reges dicti 918 Staurophori globati regum 920 Regni pares non juramento, ſed verbo nobilitatis ad veritatem aſtringuntur 926 Reginae conſortis donationes ratihabitae apud Saxones 995 Reſcriptum Ne exeas regnum 1018 Regum Angliae chronologia a Simone ad Henricum II. 1031, 1032 Veterum juriſconſultorum explicationes tituli Pandectarum De poteſtate regis 1049--1052 Lex Caeſarea de poteſtate regia conſtitutioni regiminis Anglicani & imperiorum Europaeorum adverſatur 105 Proviſio regum Chriſtianorum de alienationibus bonorum coronae vel regnorum 1116--1118 Reges Chriſtiani totius Europae tempore Edwardi I. 1317 Rex inſularum Vectis, Sarniae, & Caeſareae ab Henrico VI. creatus 1355 Regia praerogativa in conſiſtoriis epiſcopalibus Angliae 1423 Regis barones, & regis miniſtri qui 1635--1637

Rhea ubi 499, 500

Rhenus fluvius. Ludicra C. Caligulae victoria in litore circa Rheni oſtia 1289 Imperii Germanici limes 1306 Dux limitis trans Rhenum *ibid.*

Rhodia lex 1108--1169, 1270 Rhodii quando & quamdiu maris domini 1217 Origo fiſci juris de naufragiis ex legibus Rhodiorum maritimis manavit 1265 Digeſtorum titulus De lege Rhodia explicatus 1436--1438

Rhombus magicus quid 287

Richardus rex I. Lex ejus de naufragiis 1009 Oleronicarum legum auctor *ibid.* Leges ejus maritimae diverſae a legibus Caeſareis *ibid.* Juris communis Anglicani aeſtimatio apud Anglos ſub Rich. I. *ibid.* Die Veneris interfectus eſt 1148

Richardus II. rex Angliae. Joannem Beauchamp, Baronem de Kidermuſter creat diplomate 1020 Vectigal navibus impoſitum ſub Richardo II. 1333--1335 Regem Hiberniae creare voluit 1355, 1356

Richmundiae comitum genealogia poſt conqueſtum Angliae ad MCCCLI 1163, 1164

Rimmon 388

Rittupis ſive Richborow. Civitas maritima Britannorum 1298, 1299

Rodulfus I. imp. Bononiam dat Gregorio X. Papae 1117

Roffensis epiſcopus Archiepiſcopi Cantuarienſis cruciferarius 1088 Archiepiſcopi Cantuarienſes Roffenſes epiſcopos ſurrogabant 1610 Gundulfi Roffenſis epiſcopi electio 1663, 1664

Rogerius, alias Frogerius vel Frigerius 1086, 1087

Roma. Roma devaſtata 875

Romance 1065

Romani. Liberorum ſucceſſio in bona paterna apud Romanos 1--4 Apud Romanos foeminae in ſucceſſionibus viris poſthabitae 3 Romania pro veteri Graecia, & Romani pro Graecis dicuntur 519, 520, 523 Arabes linguam Graecam per Romanam intelligunt 519 Romaniae & Romanorum nominis uſus apud Arabes 522, 523 Terra Romanorum 522 Alexander M. bicornis Romanus dicitur *ibid.* Triplex apud Romanos contrahendi matrimonii formula 599 Jus ſponſalitiorum apud Romanos 643--645 Dos uxoris indotatae apud Romanos 645 Romanorum nuptiae fiebant vel coemptione, vel uſu, vel confarreatione 647, 648 Annuus uſus mulieris apud Romanos uxorem conficiebat 648 Quomodo uxoris coemptio fiebat apud Romanos 648, 649 Menſes nuptiis faciendis auſpicati vel inauſpicati apud Romanos 653, 654 Ordo ad benedicendum ſponſam ex Rituali Romano 669--671 Tempus nuptiis non celebrandis praeſtitutum ab Eccleſia Romana 698, 699 In republ. Romana rara divortii mentio 763 Apud Romanos maritus uxorem, & uxor maritum dimittebat 763, 764--782 Gentiles Chriſtiani facti a Romanis veteribus leges & mores didicerunt 851 Conjugia olim apud Romanos diffarreatione & ſocietatis conjugalis renuntiatione

tatione ſolvebantur *ibid.* Clavium ademptio, divortii ſymbolum apud Romanos 822 Ante natales Chriſti divortia apud Romanos in uſu *ibid.* Formula divortii apud Romanos *ibid.* Teſtes divortii apud Romanos adhibiti *ibid.* Divortium apud Romanos non fiebat temere, ſed ex conſilio amicorum 822, 823 Divortia apud Romanos in uſu tempore Apoſtolorum 823, 824 Eccleſiae Romanae codex canonum 857 Romanenſes divortia adprobant 858 Imperatores Romani a Julio Caeſare ad Hadrianum dominati ſunt in Anglia 891-895 Municipium Romanorum quid: colonia Romanorum quid 893 Motus in Anglia duce Bonduica contra Romanos *ibid.* Britanni Romanis ad Theodoſii Junioris imperium ſubfuerunt 903 Attila auxiliares Romanorum manus impedivit Britannis praeſtandas 903-920 Barbari Romanis qui 904-1285 Ethelulphus Romanam eccleſiam praediis ſuis donat 921 Romanus populus olim abſque legibus vivebat 975 Tempore Stephani regis Romanae leges ex Britannia pulſae 1010 Ira regis Henrici I. adverſus curiam Romanam 1018 Romani imperatoris tribunal Eboraci 1056 Celtae & Britanni Romanorum legibus parere deſinunt 1057 Finis imperii Romani in Anglia 1058 Romanorum jura apud Oſtrogothos, Wiſigothos, Francos, Italos, Hiſpanos & Gallos in uſu 1064, 1065 In imperio Romano jus Romanum & jus Gothicum ſive Longobardicum obtinet 1065, 1066 Populi Romani & imperatorum Rom. imperium marinum 1226-1228 Romani domini ſiunt Carthaginienſium, Phoenicii & Cilicii maris 1226 Carthaginienſium naves a Romanis ſublatae 1227 Privatorum hominum in imperio Romano dominium marinum 1234 Romani veteres piſcinis utebantur *ibid.* Romanae eccleſiae mare 1241 Romani maris Britannici domini a Domitiano ad Conſtantium Chlorum ſeu Diocletianum 1292-1296 Romani ſeptentrionalem Britanniae partem non adibant 1293 Romani quatuor claſſes navales in Britannis habebant 1300 Romanorum claſſes perpetuae *ibid.* Galli & Britanni voces in Romanorum linguam intulerunt 1302 Romanorum menſes 1488, 1489 Nemini rege Angliae jubente pontifex Romanus pro apoſtolico recipitur in Anglia 1630
Romulus Lemuria inſtituit 653
Ronice Hengiſti ſoror, uxor fit Vortigerni 506, 507
Rotlandus praefectus maris & litoris 1345
Ruffinus Tomphchadus Ruffino dicitur Oreghatum 89 Arabarches Ruffini. Ruffinus narratur 88-96-136
Ruth. Nuptiae Boazi & Ruthae non ad legem de leviratu pertinebant 38-40-568, 569
Rutheni, v. Moſcovitae

S.

שאר. Conſanguinei & uxor denotari dicitur 42
Sabbat vel Sebat menſis Ebraeorum 86, 87
Sabelliani poſt Arium orti 466
Sabiniani 770
Sacerdos. Sacerdotalis functio in primogenitis 16-84 Sacerdotium duplex eſt apud Ebraeos 83 Sacerdotale primogeniturae jus datur poſt initiationem Aaronis & filiorum ejus 85 Sacerdotum appellationes variae *ibid.* Qui ſacerdotii minoris capax *ibid.* Duo Aaronis filii, duas ſacerdotales familias faciebant 85-90 Claſſes ſacerdotum a Moſe & Davide inſtitutae 85-86 Sacerdotes idiotae 100 Sacerdos unctus in bellum 153 Sacerdotes non ducant ſcortum, nec violatam, nec repudiatam 156-160, 161, 162 Sacerdos viduam ducere potuit 157 Profanus vel profana ex illicito ſacerdotis coitu naſcuntur 119 Filius ex illicito ſacerdotis concubitu natus non arcebatur ab altari *ibid.* Tabulae genealogicae apud Judaeos de ſacerdotum familiarum puritate 160 Adventus ſacerdotis docti atque perfecti 160, 161 Joſephus de ſacerdotum natalibus 161, 162 Meretrix & concubina permiſſae ſunt ſacerdotibus 163 Philonis explicatio de interdicto ſacerdotibus ſcorto *ibid.* Sacerdotum maxima cura erat natalium puritas & ſucceſſio 163, 164 Herodes tabulas genealogicas ſacerdotum igne combuſſit 164 AEtas miniſterio ſacerdotali idonea fuit annus viceſimus exactus 165, 166 Immaturitas ſacerdotis duplex 165 Vitiis corporis laborans non erat idoneus ſacerdotio 170 Linguae vitium non excludit a ſacerdotio 175 Ob nonnulla vitia corporis ſacerdos non arcebatur a functione 177 Sacerdos & pontifex non debebat comam alere *ibid.* Sacerdos non ultra xxx dies comam nutrire debebat 178 Vitia animi ob quae quis ſacerdotio non idoneus erat 178, 179 Sacerdos illicito conjugio, junctam uxorem repudians, miniſterio idoneus cenſebatur 179 Idololatria ſacerdotem in perpetuum ab altari arcebat *ibid.* Sacerdos homicida ſacrificium quidem, non autem aliam functionem ſacerdotalem praeſtare potuit 181 Lingua blaeſa & diſtorti digiti excludebant ſacerdotem a benedictione pronunciandu *ibid.* Sacerdos homicida ab altari avellendus morti tradebatur 182 Artium illiberalium ſtudioſus non eſt dignus ſucceſſione ſacerdotali *ibid.* Veſtes & indumenta ſacerdotum quatuor 182-185 Balteus ſacerdotalis 183 Sacerdoti non licebat indui veſtibus ſacris niſi tempore functionis ſacrae *ibid.* Pileus ſacerdotum differt a pileo pontificia 184 Sacerdoti non omnibus veſtibus ſacris induti miniſterium illegitimum habebatur 189 Solennis ritus ſacerdotem ſacris veſtibus induendi 189-191 Sacerdos unctus belli cauſa 192 Sacrificium ſingulare ſacerdotis initiandi 196, 197 Controverſiae de ſacerdotum natalibus, nuptiis, aetate, vitiiſve in ſynedrio M. determinabantur 197-200 Sacerdos a ſynedrio M. vitio convictus veſte nigra indutus emittebatur 198 Sacerdotis munus ſacrare quid 280 Sacerdotes apud Ebraeos naſcebantur, non creabantur 443 Quaenam conjugia ſacerdotibus vetita 555 Sacerdos uxorem ducturus de familia puellae anxie inquirebat 557-559 Sacerdotes, Levitae, Iſraelitae tria genera apud Judaeos 558 Sacerdotibus nuptias iterare licuit 562 Sacerdotis filia ſtuprata igne comburebatur 597, 598 Sacerdotali genere ortarum filiarum dos duplex 616, 617 Apud Paganos nonnulli ſacerdos benedicere poterat ſponſis 687 Nuptiae ſub initia Chriſtianiſmi abſque miniſtria ſacris peragebantur 687 Miniſtri ſacri ad ritus nuptiales non requiruntur 688, 689, 690 Benedictio ſacerdotalis in nuptiis adhibita ex jure pontificio 691, 692 Sacerdotum benedictio in nuptiis quare requiritur 693, 694 In jure Caeſareo nulla ſacri miniſterii in ritibus nuptialibus fit mentio 694 Nulla in codice Juſtinianeo & Theodoſiano & Digeſtis de ſacerdotis ſacra functione in ritibus nuptialibus mentio 694, 695 Leo imperator orientis primus ſanctionem dedit de benedictione nuptiali per ſacerdotem 696 Evariſti Papae ſanctio de ſacerdotali benedictione in nuptiis, vim legis in occidente obtinuit 697 In legibus Wiſigothorum nihil de ſacerdotali benedictione in nuptiis *ibid.* Ex ſacerdotibus epiſcopi & pontifices a populo & collegiis & principibus inter Chriſtianos ſunt creati 1138 Gradu tantum pontifex maximus a ſacerdotibus differt 1139
Saceum Feſtum 394-396
Sacolus monachus juriſconſultus in Anglia 1092
Sacrificia. Sacrificium a profano factum valuit apud Ebraeos 164 Poena ſacrificantis & laborantis vitio 176 Quis vitium corporis laborans profanat ſacrificium, quis non *ibid.* Sacrificans in alio templo quam Hieroſolymitano, ſanctuario Hieroſol. excludebatur 179, 180 Sacrificans in templo Heliopolitano 180 Sacerdos homicida ſacrificium praeſtare potuit 181 Sacrificium ſingulare ſacerdoti & pontifici praeſtandum dum hic vel ille initiandus eſt 196, 197 Sacrificio nuptiali pontifex maximus praeerat 650 Druidum ſacrificia humana 885 Variarum gentium conſuetudo ſacrificia humana offerendi 885, 886 Menſe Februario feſtum victimae humanae apud Romanos 1503 Sacrificium filiarum Danai in inſula Rhodo 1512
Sacrilegium. Capite plexum apud Saxones 992 Sacrilegii poena 1072 Nulla ſacrilegii poena apud Gallos, Hiſpanoſque veteres *ibid.*
Sacrum. Gentes omnes deos eodem ſacrorum genere colebant 247 Sacrorum ritus apud gentes priſcas 248, 249 Tympanorum ſonitus in ſacris 314 Virilia pudenda in ſacris orientalium 340 Autores qui de ritibus ſacrorum Paganorum ſcripſerunt, deperditi 453, 454 Nemo ad ſacra officia admittebatur apud Ebraeos, niſi puro ſanguine natus *ibid.* Sacra menſtrua apud Graecos 1538, 1539
Σακαῖα ἑορτὰς 394-396
Salica lex 981-1066
Salmanassar colonias in Samariam deducit 378
Salome Coſtobaro marito libellum repudii mittit 764
Salutatio Angelica Arabice 456
Samael Daemonum Evam feſellit 377 Samael Angelus Martis *ibid.*
Sammaeus, ſive Schammaeus. Conjugalia debita juxta Schammaeanos quando praeſtanda 717, 718 Scholae Sammaeanae ſententiae de cauſa divortii 762 Sammaei in ſynedrio autoritas 769 Sammeas Herodem in ſynedrio homicidii accuſatum increpat *ibid.* Diſſidium inter Sammaeum & Hillelem ortus 770 Sammaeana ſecta ſemel tantum in ſententiam Hillelianam tranſibat *ibid.* Controverſia de oblatione frugum ventilata inter Sammaeanos & Hillelianos *ibid.* Sammaeorum ſententiae a Judaeis rejiciuntur 771 Controverſiae inter Sammaeanos & Hillelianos tempore Chriſti praevalebant *ibid.* Talmudici magni faciunt controverſias illas *ibid.* Octodecim capitibus Sammaeanorum Hilleliani aſſentiuntur 771, 772 Controverſia eorum de repudio 774 Sammaeani propter turpitudinem ערוה ſolum divortium permittebant 774-784, 785 Sammaeanorum opinio de divortiis examinata 775, 776
Samaritani, v. Pentateuchus. Pentateuchus Samaritanus differt ab Ebraeo in ſucceſſionis jure 74-76-1443, 1444-1446 Judaei cum Samaritanis non habent commercium 74 Samaritae nec legem Judaicam, nec Evangelium Chriſtianorum amplectuntur 74 Samaritani unde 295, 296 Samaritanorum columba 365 Judaeorum convitia in Samaritanos 362-387 Computus Samaritanus 1443 Pentateuchi Samaritani aetas 1445, 1446 Aijn, Cheth & He alphabeto Samaritano deeſſe dicuntur 1445
Sameri quid apud Mahumedanos 294
Samonicus, Q. Serenus 389
Samosatenses poſt Arium orti 466
Samothes quis 870 Magus filius Samothae Celtis oppida extruxit 870 Philoſophi Samothei in Anglia 870 Samothes Celtarum fundator 969 Samothei Semnothei qui, & unde dicti 970, 971 Samothes ſucceſſores 972
Samsonis ſponſalia & nuptiae 615 Samſonis paranymphus 627
Samuel. Samuel Achitobo ſucceſſiſſe dicitur pontifex 95-99 Samuel jure ordinario non fuit capax pontificatus 95
Sanctandreanus. Rex Scotiae coenobio Sanctandreano ſe ſicrat 1140, 1145 Jus Keledeorum in eccleſiam Sanctandreanam tranſlatum 1141 Sanctandreanus epiſcopatus in archiepiſcopatum migravit 1146
Sandalium 20, 21 Indorum, Perſarum, AEgyptiorum 585
Sanoes Perſarum 321
Sannyrion veteris comoediae autor primus 1509-1516
Sappho Ereſſia 1508
Sappho Mitylenaea a Phaone amata, in Siciliam fugit 1508-1515
Sara. Sarae nomen in Anobretum Phoenicii mutant 511
Sauachione, Ferrando Urtis de, Henricus IV. per regnum Angliae navigare concedit 1357
Sandis Chryſanthium 1566
Saronidae in Anglis 880, 882
Sarpedon & Calycadnus termini dominii marini 1258

in ſecundo Volumine continentur.

Sarum eccleſia. Formula rituum nuptialium ſecundum uſum Eboracenſis eccleſiae, differt a Sariſburienſis 676–680 Sarum epiſcopus praecentor Archiepiſcopi Cantuar. 1088
Satan unde dicatur 377
Saturniliani nuptias damnabant 658
Saturninus nuptias damnabat 658
Saturnus. Infantes Saturno Africano immolati 318 Saturnalia 394–396 Chiun Saturnus Arabibus 396
Saxones. Uxores emebantur apud Saxones 649 Anglo-Saxones viduae ſine liberis dimidium bonorum mariti partem, cum liberis & innuptae omnia dabant 684 Franciam Saxonicam uxorem jure Saxonico ducens, non legitimam poſſidere uxorem dicitur 697 Tempus nuptias celebrandi prohibitum apud Anglo Saxones 699, 700 Saxones Britanniam ingrediuntur 918 Thor, Woden, Frea, Eoſter, nomina Saxonum *ibid.* Tuiſto, Mannus, dii Saxonum *ibid.* Saxones regis uxorem non reginam, ſed conjugem regis appellari volunt 916 Immunitates in diplomatis regum Saxonum 919 Militiae modo ſuſe pietatur apud Saxones veterm 920 Syngrapharum compoſitio apud veteres Saxones *ibid.* Quomodo praedia venundabantur & acquirebantur apud veteres Saxones 920, 921 Capitis aeſtimatio apud Saxones 930 Saxones pecuniariis poenis crimina puniebant 931 Judicium duodecemvirale apud Saxones 935, 936 Superſtitiones Saxonum veterum 954, 955 Saxonum veterum leges & mores 958–999 Connubia veterum Saxonum 988, 989 Poenae adultero apud veteres Saxones 990, 991 Provinciarum praefecti apud veteres Saxones 994 Rex apud Saxones praelatos elegit 995 Subſcriptiones chartarum cum crucibus aureis apud Saxones & Normannos 995–1001 Regiae conſortis donationes ratihabitae apud Saxones 995 Diplomata apud Saxones 996 *Year Books. Law Books* veterum Saxonum 1178 Saxones mare Britannicum infeſtant 1293–1304 Quando Saxones in Angliam venerunt 1303 Saxones a Vortigerno in Britanniam intromiſſi *ibid.* Mare Britannicum & littus tranſmarinum Saxonum depraedationibus infeſtabatur 1305 Saxones Brocaſtum *ibid.* Poſt Romanos, Saxones, & Dani maris Britannici domini 1310, 1311 Saxones ex fluxu & refluxu maris periodos menſtruas, & annales conſtituebant 1311 Saxones, quia rerum nauticarum peritiſſimi, accerſebantur in Angliam *ibid.* Anglo-Saxonum imperium in mare Britannicum 1312 Anglo-Saxonum victoriae navales in Britannia 1313 Anglo-Saxones duplex tributum Danis ſolvebant 1318, 1319 Eorum imperium marinum in Heptarchia 1349 Et poſt Egbertum 1350
Saxum. Arabes colunt ſaxum quadratum 369 Dani majorum facta ſaxis inſcribebant 1490 Saxum quod e coelo in AEgos flumen cecidit 1510, 1511–1519 Sepulchrale Judaeorum 1581
Say, Galfridi de, diploma 1376, 1377
Scaligeri Joſeph. notatur 589–799–1450–1494 Laudatur 1485, 1486
Scaphae exploratoriae 1301
Schevez, Guliel. Archiepiſcopus Sanctandreanus 1144, 1145
Scipio Africanus maris dominus 1258
Scorchilerin quis 1025
Scorpio. Scorpio ſignum coeli ad abigendos ſcorpiones fictus 283
Scortum. Quid ſcortum ſive Zona Ebraeis ſignificet 157, 158 Secundus cortus ſcortum faciebat 159 Quid ſcortum dubium 162, 163 Puella trima ſcortum eſſe potuit 162 Philonis explicatio de ſcorto 163
Scotia Scoticae eccleſiae ritus matrimoniales 686 Hiberni apud veteres Scotorum nomine veniunt 846–1114 Apud Scotos divortia liberiora in uſu erant 846, 847 Britanni Scotis infeſtantur 903–987 Scotorum dii tutelares 927 Conſtantinus rex Scotiae *ibid.* Succeſſio in regnum Scotiae ſub Edw. I. rege Angliae 1108 Quaeſtio in Judicio Norhamum, quo jure Scotia eſſet gubernanda a rege Angliae 1108 Keledei apud Scotus 1130, 1111–1138 Scotis jus competit epiſcopos conſtituendi ſine epiſcopi ope 1131 Epiſcopi abbati ſubjecti ſunt in Scotia 1132, 1133 Jus presbyterii & abbatiae in Scotia 1133, 1134 Scoticana Culdeorum ordinatio ſublata in Anglia 1135 Abbates & presbyteri in Scotia epiſcopi facti 1137–1139 Epiſcopi veteres Scoti ſedes non habebant 1138 Concilium Cabiloneſe de ordinatione per epiſcopos Scotiae *ibid.* Chronicon rhythmicum Scoticum 1140–1142 Conſtantinus III. rex Scotiae regno depoſito coenobio Sanctandreano ſe ſacravit 1140, 1141 Jus regium in Scotia in electionibus epiſcoporum 1143 Epiſcopi Scotici ſuas habebant ſedes & Archiepiſcopo Eborac. ſuberant 1146 An Scotia ſit intra iv maria 1483 Rex M. Britanniae dominium in mari Scotico habet 1406–1409 Reges Scotiae dominii arram in mari Scotico habent 1419
Scythica vallis 1278
Sebastianus Portugalliae rex. Diſceptatio inter reginam Elizabetham & eum de mari 1243
Sebertus Eaſtſexiae rex ad Chriſtianiſmum converſus 913
Seder Olam Zuta differt a Joſepho in ſerie pontificum Ebraeorum 103–105 Differt a S. Scriptura 107
Segen. Dignitas Segenis 140–152, 154, 155 Pontificis haeres proximus Segen erat 154, 155 Quomodo Segen initiabatur 154 Officium Segenis in feſto expiationis 155 Segen officium pontificis obibat cum pontifex pollutus eſſet *ibid.* Raro etiam non proximus ſanguine ſubſtituebatur in dignitatem Segenis *ibid.*
Sebenius abbas 1134
Sejus Saturninus 1309
Seldenus. Ratio Apologiae Seldenianae de Mari Clauſo 1418 Male aſſeritur, Seldenum, carcere ut exiret, Mare Clauſum ſcripſiſſe 1420, 1421 Seldenus ſub Jacobo I. & Carolo I. in carcerem conjiciebatur 1421 Seldenus de die Natali Chriſti cum Jacobo I. rege colloquitur 1422 Hiſtoria decimarum ejus epiſcopis infenſa a Rich. Montacutio refutatur 1421, 1422 Seldeni Mare Clauſum Jacobo I. regi porrectum, lectum, reſtitutum 1425, 1426 Seldenus in carcerem conjicitur ſub rege Jacobo per hebdomades quinque 1426 Lancelot. Andrews epiſc. Winton. Seldeni amicus 1421–1426 Seldenus ſub Carolo I. in carcerem arcis Londin. detruditur 1426–1428 Libri denegantur ei in carcere *ibid.* Seldenus vades de bono geſtu dare recuſat 1429, 1430–1435 Ex arce Londinenſi in Mareſcalciam mittitur captivus 1431 In carcerem Weſtmonaſterienſem *the Gate-House* detruditur 1431, 1432 Remittitur in Mareſcalciam 1432 E carceribus liberatur vadibus datis 1432, 1433 Libri a Seldeno in carcere conſcripti 1433 Mare Clauſum (liber) Seldeni a Carolo I. imprimi jubetur 1434 Favorem aulae captare nunquam ſtuduit 1434, 1435 Seldeni animus & mores verſus eos, qui ſcriptis ipſum adoriuntur 1438 Seldeni Epiſtolae 1690–1715 Seldeni Poemata 1716–1721 In Seldeni Onomaſticum Heroum 1721
Seleucus rex Callinicus. Bis in Seleucidem expeditionem ſuſcipit 1525, 1526 Ptolemaeo Evergeti AEgypti regi bellum infert 1525 A parricidio regna auſpicabatur *ibid.* Quando regnare incepit 1548, 1549 Seleucidarum anni incerti 1548
Semiramis 361
Σεμναὶ deae apud Athenienſes 971
Semnothei, Samothei qui, & unde dicti 970, 971
Semus. Semus an Japhetus natu major 17 Semo inſtauratio diſciplinae aſtrologicae tribuitur 161
Senex capularis non habebat jus in fratriam 577
Septemcastrensis notatur 566, 567
Septentrionale mare. Libera navigatio in eo inſtituta 1250
Septimius Geta. Nummi ejus 986
Septimius Severus Britanniae praefectos ordinat 898 Geta & Baſſianus filii Septimii Severi 899 Britanniam cum filiis intrat *ibid.* Edictum ejus de mala, & bona fide *ibid.* Muro Britanniam cingit *ibid.* Eboraci moritur 900 Nummus ejus 985
Septuaginta interpretes. Magis Samaritanum quam Hebraeum ſecuti ſunt Pentateuchum 213 Baal in maſculino & foeminino genere memoratur in LXX interpretibus 346 Septuaginta interpretes de Deabus Nergal, Aſima 387, 388 Pro Nebo Dagon ponunt 393 Affini elementorum figura ſaepe hallucinati ſunt 397
Q. Serenus Samonicus 289
Serlones quatuor 1152 Serlo monachus Kirchſtallenſis quando floruit *ibid.*
Serpens aeneus 403 Serpentes in ſacris adorati 403
Seruchus. Seruchi aevo idolorum templa dirota 241
גר alienigena quid denotat 151
Servians ad legem 1172
Servinus, Ludovicus, de poteſtate regum Galliae marina 1387, 1388
Servitium forinſecum quid 919
Servus, v. Ancilla. Servo non licuit liberum compellatione ſive abba vocando, ſibi in patrem adſciſcere 14, 15 Servi Ebraei tantum ad filios defuncti, non filias aut fratres tranſmittebantur 47, 48
Sesach Deus 394
Σεθως & Ἄσης nomina regum AEgyptiorum vetuſtiſſimorum 235
Sethus. Sethus Adami filius pro Deo habitus 213–299 Setho & poſteris ejus aſtrologiae inventio adſcribitur 159, 160 Columnis Sethi nepotum ſideralis ſcientiae inventa inſcripta erant 1490
Sixburga Cenwalchii regis uxor 982
Σεὶ in Σειριος verſum caniculae ſidus denotat 232
Sextus ſotericus. Inſcriptio ejus Latina 1475
Sexus. Sexus in numinibus confunditur 346 Venus utriuſque ſexus eſt 36 De veſtimenta ſexus ementitis praeceptum Moſaicum 366 Habitus ſexus alterius non eſt induendus 1692–1696
Shardus judex. Juris Caeſarei non fuit adeo ignarus 1103, 1104
Sherlogus, Paulus, notatur 634
Sicca Venerea colonia Africana 380
Siccuth 311–323
Siclus Siclis dotem plerumque menſurant Judaei 616
Sida Beli uxor 371
Sidera, v. Stella. Philoſophi veteres ſideribus divinitatem attribuebant 231, 232 AEgyptii omnium rerum fontes in aſtrorum poſitu capiebant 162 Sideralis ſcientiae inventa columnis Sethi nepotum inſcripta erant 1490
Sidonic Sidoniorum deus, dea fuit 345
Σίγα. De Pauſaniae σίγα conjectura 371
Sigebertus primus orientalium Saxonum rex Chriſtianus templum Londinenſe inſtauravit 897
Sigillum. Sigillum ligneum Apuleji magi 285 Deorum ſigilla portabantur in lecticis 312, 313 Vetuſtiſſimus eorum in oriente uſus 1558, 1559 Commune ſigillum Magneſiorum & Smyrnaeorum 1559
Sigonius notatur 1066
Silvanus. Tim Silvani quibus inſcriptiones ſacrae fiebant 1579, 1580
Simon Camithi filius. Sex ejus fratres pontifices ſummi erant 145, 146
Simeon Dunelmenſis quis, & quando vixit 1125 Quando mortuus 1126, 1127 Male ſibi Turgoti hiſtoriam attribuit 1128–1148 Turgotus ſenior Simeone 1129 Simeon Plagiarius 1129–1148
Simon Boethi Alexandrini filius, pontifex Ebraeorum 132, 133
Simon Camithi filius, pontifex Ebraeorum 133
Simon Juſtus. Longaevitas ejus 117 An idem cum Simeone Juſto in Evangelio memorato 117, 118–124 Quis Simon Juſtus fuerit juxta Said Batricden 119, 120
Simon Zelotes inſulam Britanniae intravit 896
Simonides duo clari 1510–1517–1519, 1520 Simonides memorandi arte clarus 1519

Sinaa quid Ebraeis 751, 756
Sippara urbs 1541
Sira. Nomen Dei 102
Sirius. Sol ita dicitur 323
Sitae 156
Sixtinus, Regnerus, juriſconſultus 1276
Soan 228
Soalwinus jurisconſultus vocabulorum juris Caeſarei ignarus, juris Angl. cum peritiſſimus 1105, 1124
Smyrnaei. Eorum foedus cum Magnetis 1439—1436—1414 Eorum decreta 1425—1446 Donaria ad Gymnaſium Smyrnaeſe 1463—1468 Occaſio foederis eorum cum Magnetis 1425. 1526 Smyrna urbs clariſſima 1526 Commune ſignum Magnetiorum & Smyrnaeorum 1559
Sebna. Praefectus domus & ſcriba ſic vocatur 109
Socrates philoſophus quando natus 1519, 1520 Quando mortuus 1528
Sol. Perſae equos & quadrigas ſoli ſacrabant 386 Judaei orientem verſus ad oſtium templi ſolem adorabant ibid. Sol divino apud mythologos in honore habetur 969
Solarium quid 1260
Solidarii milites 1025
Solisci explicatur 1284. 1185
Solon. Solonis lex de ſtupratoro 598 Lex ejus de debito conjugali 720
Sophocles. Scholiaſtes Sophoclis emendatur 371 Quando natus 1517 Victoriae ejus 1519 Quando mortuus 1521
Sors. Sortes juxta cognationes diſtributas in diviſione terrae promiſſae 51, 52 Hatmonaei ſorte in ſacerdotium eligebantur 127 Sors ſortium 259—265, 266—269 Aegyptii omnium rerum ſortes in aſtrorum poſitu capiebant 262 Sortes planetis ſingulis adſcribebantur a veteribus 262—268, 269 De ſorte daemonis 169 Os quod ſorte ſibi contigit, reddito 268, 779 Res externae ſorti fortunae tribuuntur 1224 Sors fortunae Vettio Valenti luna ſit, ſors daemonis ſol genii, ſol 1524—1528
Southsexia 912 Adilwalchus primus Southſexiae rex Chriſtianus 912
Sparta Perſica 282, 283
Spiritae 1219
Spiritus. Ordinationis affectus, ut Spiritus S. ſuper ordinatos quieſceret 458 Mahumetani & Judaei a Chriſtianorum notione de Spiritu S. diſſentiunt 458
Spelmannus, Henr. notatur 1159, 1160
Sponsalia dubia 536, 537 Sponſalia quid 599 Per ſponſalia puella uxor fiebat 601 Formula ſponſalium ex pecunia aut ejus valore data 601, 602 Sponſalia argento facta 601 Lucrum & res humanis uſibus interdictae pecuniae loco in ſponſalibus dari non poterant 602 Sponſalia mira quomodo fiebant ibid. Sponſalia fiebant libello ibid. Formula contractus ſponſalium 603, 604 Sponſalia ſolo coitu ſine ſolennibus facta fieri nolunt Ebraei ibid. Formula ſponſalium fratriae 604 Sponſalia dubia libello repudii ſolvenda 604, 625—612 Sponſalia minoris maſculi & puellae irrita erant 605 Quomodo & quando pater filiam deſpondebat 605, 606 Filia nubilis ſponſalia ipſa contrahebat 606 Per proxenetas ſponſalia fiebant ibid. Puella minor renuntiare poteſt ſponſalibus ibid. Formula libelli renuntiationis puellae minorennis 607 Aetas ſponſalium puellae juxta Talmudicos 608 Teſtes ſponſalibus aderant apud Ebraeos ibid. Vim vi aut metu contracta ſponſalia non irrita, fecmiae autem irrita erant ibid. Quae ſponſalia valida, quae irrita erant ibid. Surdi, muti, fatui, & viraginis ſterilis ſponſalia valida erant ibid. Sponſalia Hermaphroditi & Tomtom dubia 609 Sponſalia inceſtuoſa irrita erant ibid. Sponſalia ſecundaria quae valida, quae prohibita ſunt ibid. Idem ſponſalia cum Gentili irrita, cum apoſtata Ebraeo valida erant ibid. Sponſalia conditionaliter inita 609—611 Quatuor qualitates in ſponſalibus conditionalibus initis requiſitae 609 Reduplicatio in ſponſalibus & contractibus 610 Conditio impoſſibilis, poſſibilis, ſubſequens, & quae ſacrae legi adverſabatur in ſponſalibus ibid. Tempus adjectum conditioni ſponſalium 611 Sponſalia ſecunda non obſtabant priorib ibid. Contractus pro nihilo habetur, ſi conditio non impletur ibid. Immunitas a votis, & a vitiis corporis, conditio in ſponſalibus ibid. Corporis vitia quae ſponſalia ſolvebant ibid. Sponſalia quando irrita, quando non 612 De ſponſalibus a puellae procuratore initis, dum ipſa inerat alia ibid. Sponſalium ſolenni benedictio apud Judaeos 613 Extram benedictionem nuptiales tranſtulerunt Judaei ibid. Poculum vini in ſponſalium benedictione 614 Duodecim menſes, interdum tantum xxx dies, poſt ſponſalia ante deductionem concedebantur ſponſae 614, 615 Coitus poſt ſponſalia ante deductionem non fuit licitus 615 Samſonis ſponſalia & nuptiae ibid. Sponſalia interdum dos dicuntur 618 Sponſalia die feſto & ſabbato non inibantur apud Judaeos 621 Contractus ſponſalium non iterabantur a proſelytis, ſed libello divortii dirimebantur 641, 645 Ebraeorum ritus nuptiales & ſponſalium, Paganorum & Chriſtianorum ritibus congeneres ſunt 642—644 Sponſalium formula apud Plautum, apud Perſas, Medos, & Romanos 645—655 Sponſalium formula apud Graecos 658—661 Sanctio Edmundi regis de ſponſalibus 657 In Anglia nuptiarum ſacra per ſacerdotem peraguntur 698
Sponsus, Sponſa, v. benedicere. Sponſus ſponſam deducere tardans, alimenta ei ultra praeſtitutum deductionis tempus tradebat 614 Sponſa contumax 615 Pacta dotalia ſponſae a ſponſo danda ibid. Sponſa ſu da abſque dote deduci poterat 617 Sponſa repudiata quando dotem expectabat, quando non 618 Sponſi, non patres dotabant ſponſas 621 Tempus poſtulandi de virginitate ſponſae praeſcripta 623 Sponſae intimandae deductio in thalamum 627 Sponſorum magna dignitas apud Judaeos 629 Sponſus & ſponſa coronas geſtabant in nuptiis apud Ebraeos 633, 634 Myrtus & palmarum rami praeferebantur ſponſis 632 Frumentum ſuper caput ſponſorum ſpargebatur 634, 635 Sponſalia nundis Bride Knights apud Anglos 638 Veteres Graeci ſponſorum amicos habebant ibid. Sponſi virgines a praeceptorum affirmativorum obſervatione immunes a deductione ad concubitum ſponſae 639 Indi ſponſas mercabantur pari boum 643 Apud Theſſalos ſponſus equum armatum dabat ſponſae ibid. Duplex ſponſae corona apud Paganos 656 Sponſi tirymbrio commolantur apud Paganos ibid. Mos ſponſos & ſponſas coronandi in oriente & occidente 667 Sponſus per annum a munere militari & civili immunis erat 719, 715
Spot, Ulfricus. Abbatiae de Burton fundator 1011
Spottus, Thomas, notatur 1015
Spurius, v. Mamzer. Manſerus. Quomodo ſpurius, nothus, manſerus, & mamzerus diſtinguantur 10 Spurii ex inceſtu ſuſcepti ab eccleſia Dei arcebantur 554
Stamfordius, Guil. Commentarius ejus in imperium regium juris communis Anglicani 1423, 1424 Nihil ibi de dominio maris 1424
Starrus Judaeorum 584
Stasius explicatur 299
Statua. Statuarius. Statuarum origo quando 238 Thara & Abraham ſtatuarii dicuntur Ebraeis 238 Statuae ſpiritu plenae apud Hermetem 284 Statua Joannae Darciae Aureliis 981
Stauropnoi glouli regum 920
Stela. Stelae velut ſimulacra cultor 241
Στῆλαις veteres inſcribebant hiſtorias, leges, pacta, & vota 1490
Stella, v. Sidus. Stellarum numerus apud Ebraeos 201 Decani in conſtellationibus apud Perſas, Indos, & Aegyptios 282, 283 Ebraeorum nugae de numero ſtellarum numero 48
Stephanephori apud Magneſios duplicis erant generis 1540, 1541
Stephanus, & Amoſus propheta in Actis Apoſtolorum conciliantur 223
Stephanus Byzantius emendatur 370
Stephanus V. Papa Romanus vetat ordalia 959
Stephanus rex Angliae. Ejus tempore Romanae leges ex Britannia pulſae 1010 Edictum ejus de jure Juſtinianeo externi nando 1048—1050 Theobaldo Archiep. Cantuar. intentius 1050 Edictum ſuum revocavit ibid.
Stercorei dii 376, 377
Stesichori duo 1518 Victoriae Steſichori Himeraei II. 1523
Stigandus Archiep. Cantuar. 945
Stobaeus, Tho. ſive Stubbes; quis & quando ſcripſit 1274
Στοιχεῖα Graecorum & στοιχειωματικα 282
Strabo. Templa Oniae meminit 123, 124 Strabo explicatur 383
Στρατηγοὶ quid apud Graecos 1527
Stratonicus citharoedus. Diagrammatum in muſica autor 1499
Stratonica Dea dicitur 1527
Stratocles ſenis & Myrtilae puellulae nuptiae 694
Στρόφαιος ἐπώνυμος quid 286, 287
Stuprum. Tria poenarum genera ob ſtupratam virginem 596 Vi ſtuprata puella viro nubere quando potuit, quando non 595 Sacerdotis filia ſtuprata igne comburebatur 597, 598 Poena ſtupri virginis deſponſatae in Hiſpania, Italia, & juxta jus Caeſareum 598 Stuprum Veſtalium ibid. Stupratoris vi, ſive raptoris poena varia ibid. Solonis lex de vi ſtuprante ibid. Stupratoris poena Athenienſium ibid. Poena ſtupri tempore Henrici I. 1007, 1008
Subarrare 646
Subsellia. Συνέδρια 189
Successio, v. Romani, Mahomedani, Liberi, Concubitus. Succeſſiones Judaeorum ro S Scriptura hodie apud eos in uſu ſunt ii Juris Ebraici ſpecimen in ſucceſſionibus ex ſcriptis Rabb. & Talmudicis ibid. Succeſſio apud Ebraeos ſit vel in bona defuncti, vel in dignitates 1 Liberorum ſucceſſio in bona paterna apud Judaeos, Romanos, & Mahumedanos 1—4 Jus ſucceſſionis vicariae ſive repraeſentationis 2 Succeſſio haereditaria alia eſt ex lege, alia ex conditione dotali a ſynedriis praeſcripta 6 Succeſſio in bona tam materna quam novercae quomodo fiebat apud Ebraeos 6, 7 De ſucceſſione liberorum utriuſque & dubii ſexus 27—29 Succeſſio a latere apud Ebraeos 30 Succeſſionis exemplum in Moſe & Aarone 32, 33 Succeſſio apud Romanos reciproca 41 Tria fundamenta apud Talmudicos, quibus tota ſucceſſionis materies innititur 47 Succeſſionis ſpecies ac regulae in haereditaria terrae promiſſae diſtributione obtinebant 48, 49 Fiſci ſucceſſionis 65, 66 Samaritanus Pentateuchus differt ab Ebraeo in ſucceſſionis jure 74—76 In ſucceſſione in pontificatum proximitatis ſanguinis ratio habebatur 151, 152 Minor majori natu interdum in regni ſucceſſione anteponitur 153
Succoth Benoth imago gallinae cum pullis 378 Templum Veneris Uraniae in Succoth Benoth denotatum 378
Sueci, v. Guſtavus Adolphus. Liberum maris tranſitum ab Eliz. regina petunt 1358
Suffrensia Guerrae 1390
Suffetes quid 221
Suisetus, Roger, quis 1718
Suidas notatur 370
Sulpitius Severus emendatur 114
Supplicium. Quatuor ultimi ſupplicii genera apud Ebraeos 64
Surdus. Non tenebatur lege leviratus 182 Surdi ſponſalia valida erant 608
Suthdure in legibus regum Angliae 1120
Sus. Suem Judaeos olim coluiſſe dicunt veteres 404—407
Swanus. Danorum rex inſulam Britanniae ingreditur & occupat 936 Ethelredum bello devicit 1318

in ſecundo Volumine continentur.

Swapham, Rob. de, hiſtoria monaſterii Petroburg. 1173
Sylvano inſcriptim Latina 1474--1477
Sylvester II. Papa Rom. v. Gerebertus.
Symbola coeleſtibus corporibus facta 241, 242 Συμβολικαὶ δαιμόνων μορφαὶ 287, 280
Symmachus explicatur 101
Synagoga. Multae ſynagogae in academia Hieroſolymitana ante excidium ſub Veſpaſiano xv In ſynagogis Judaeorum cum lex ſcripta & traditiones magiſtrorum explicabantur ibid.
Συναλλάγματα quid 1551
Synedrium. Synedrium M. de ſacerdotibus confeſſoi ſuo idoneis judicabat 63 Synedrio M. duo praeſidebant, alter princeps, alter pater ſynedrii 142 Principis & patris ſynedrii munus non erat perpetuum, ſed ab alio ad alium tranſibat 143 Controverſiae de pontificum & ſacerdotum natalibus, nuptiis, aetate, ſucceſſione & vitiis in ſynedrio M. determinabantur 197--200 Nemo ad ſynedrium admittebatur, niſi puro ſanguine natus 560 Synedrium ex Ezrae decreto diebus Lunae & Jovis ſedebat 623
Synesius reſtitutus 250--256, 287
Συνθῆκαι quid 827
Syngrapharum compoſitio apud veteres Saxones 980
Syracusae quando conditae 1514
Syria, Syrus, v. Dii. Parentes primi in Syria formati, & ibi etiam deſecerunt 208 Ebraea lingua olim ſolam Syriam occupavit 208, 209 Syriae nomen 214 Syri etiam Aſſyrii dicti, & inde Syrorum vocabulum 215 Syria & Aſſyria indiſcriminatim ſumitur ibid. Syriae termini 216 Quinam Dii ſub ratione Syrorum veniunt 217, 218 Dii Syri 354 Cur Syri tumidi vocantur in Ovidio 359 Syri venerabantur piſces 360 Syri venerabantur columbas 362 Batia Syrorum numen 372 Venus & Adonis Syris ante alios culti 390 Syrorum numina Gentilitia 399 Carmen Syriacum in azymis Paſchalibus 452, 453 Sententia Ben Syrae de matrimonio 778, 779 Lingua Syriaca Judaeis & ipſi Chriſto in uſu erat 789 Evangelium Matthaei Syriaca lingua ſcriptum dicitur ibid.
Syriarcha 1569, 1570
Syricius Papa. Epiſtola ejus decretalis de divortiis 852

T.

Tabula. Tabulae genealogicae apud Ebraeos de familiarum puritate 160--558, 559 Hercules eas igne combuſſit 164
Tacitus. Pontificatum regno aſſumptum, non conjunctum fuiſſe dicit 148 Notatur 407 Explicatur 650
Talentum Ebraicum quid 305
Talisman Arabum 838
Talmud, v. Miſna, Gemara. Autoritas Talmudis xiii Innocentius IV. Talmud igni condemnavit ibid. Ex Talmude & autoribus Talmudicis cum delectu ſententias magiſtrorum excerpendas ſunt ibid. Talmudis duae partes quando ſcriptae xiv, xv Mahumedani Talmudicos codices Alphurcan appellant xiv Quo ſenſu Antoninus Talmud compoſuiſſe dicitur xvi Talmud Babylonicum, Talmud Hieroſolymitanum ibid. Julius III. pontifex Rom. Talmud igni damnat xvi, xvii Librorum Talmudicorum lectio & poſſeſſio prohibetur xvii, xviii Diſcordia Euſebii, Chronici Alexandrini & Autorum Talmudicorum in ſerie & annis pontificum 116--118 Numerus pontificum ſub templo ſecundo a Joſepho recenſitus differt ab eo in Talmude utroque memorato 146 Numerus pontificum ſub templo primo & ſecundo ex Talmude 146, 147 Sca de interdictis inceſtus ſententiae Talmudicorum 551, 552 Talmud Hieroſolymitanum notatur 560 Quatuor uxores ducere licuit juxta Talmudicos 565, 566 Talmudicorum ſententiae de cauſis divortii 762, 763 Diſputatio ſectarum apud Talmudicos de divortiis 774, 775 Quid voce ערוה turpitudinis apud Talmudicos intelligatur 776--794, 795
Talus judicia exercens 946
Tanatos inſula, prima Anglorum ſedes 906
Tautarus 320
Tarthac. Deus figura aſini 387
Tavianus nuptias damnabat 658
Taurus. Taurinum caput eſt Aſtartes inſigne 347
Τέλεια ἱερολογία quid 667
Telestas poeta Athenis vicit 1512
Τέλος & γάμος ſynonyma 652
Tempestates. Deae 245 Monumentum de tempeſtatum Apotheoſi Romae effoſſum 246
Templariorum privilegia 1134--1138, 1538
Templum. v. Onias. Judaei plurima extra patriam degentes habebant 223 Sub Phannio pontificatu excidium templi ſecundi 135 Sacrificans in alio templo quam Hieroſolymitano, a ſanctuario Hieroſol. excludebatur 179, 180 Sacrificium in templo Helipolitano 180 Unctionis ritus & oleum ſanctum ceſſabat ſub templo ſecundo 195 Quinque res ſub templo ſecundo deerant, quae erant ſub primo 195, 196 Oleum ſanctum per L. annos ſub templo primo fuit abſconditum 196 Templa Gentium aſyla fuerunt 1510 Templum Meccanum aſylum 1531 Chriſtianorum templa olim aſyla fuerunt ibid.
Tempus. Tria temporum diſcrimina 1483
Tenementum liberum 1112
תפילין, unde derivatur 118
Teraphim, Labana dii 279 Ritus in iis conficiendis 279, 280 Teraphum Michae 280, 281 Graeci varie vertunt το Teraphim 282
Τερατοσκόποι 290
Terdelvacus Hiberniae rex 836
Terminus juſtitiae deus apud Romanos 1116
Terms juriſconſultorum 1172
Terpander citharam ſeptichordam fecit 1497--1506 Autor numerum Lyricorum 1506--1515
Terra. Terra ſancta, v. Palaeſtina. Coelum, terram, daemonia inuicebant Gentiles 243 Terra Romanorum 522 Lex terrae in Anglia quid 1110 Terra ac mare juris ſunt privati 1184, 1185 Pars terrae Chami poſteris & Japeti aſſignata 1159 Maria in diſtributione terrae continentur 1199 Veſtiſta terrae ſanctae deſignatio 1199--1203 Quatuor plagae terrae ſanctae 1199 Quomodo terram filiis hominum datam eſſe intelligendum 1201 Terrae Iſraeliticae terminus occidentalis, ſeptentrionalis 1203, 1204 Duae Rabbinorum ſententiae de limitibus occidentalibus terrae Iſraeliticae 1205--1208 Terra veteribus inſula mari circumfuſa dicitur 1257 Mare & terra ſuos habent terminos ibid. Terra & mare omnibus patent, donec privatum ejus dominium aſſeratur 1262--1264--1273 Terrae ad cuſtodiam maris ageſtae in Anglia 1333
Territorium quid apud Ebraeos denotat 1204 Praecepta intra territorium Iſraeliticum obſervanda ibid.
Tertullianus cum Montaniſta notatur 562 Adverſus coronas militares & nuptiales diſputat 667 Explicatur de praeſentia miniſtri licet ad conſecrandas nuptias 688, 689
Τεσσαρακοντακοντ@ 1491
Testamentum, v. Patriarcha
Testis. Teſtes leviratus renuntiationis 584 Teſtes ſponſalibus aderant apud Judaeos 608
Tethys Germane 1309
Tetragamorum nuptiae pro nullis habitae apud Graecos 661
Τετρακτύς. Pythagoreorum 332
Teucer in Cypro inſula ſedes ponit 1505--1514
Thaim quis, unde eorum nomen 1637, 1638
Thalamus v. Deductio. Chuppa thalamus nuptialis mulieris 627--630 Cheder thalamus viri 629--630
Thalassometrae apud Graecos 1259 Inſtrumenta thalaſſometrica 1259
Thales Mileſius omnium rerum originem aquam dixit 876
Thammuz, Θαμμοὺς, Θαμοὺζ 389 Propheta Thammuz ibid. Tekupha Thammuz ibid. Thammuz Adonis 389, 390 Thammuz tanquam ſoli ſacra faciebant 391, 392 Thammuz nomen AEgyptium 392 Thammuz Mars 392 Thamud, Thamuz Pharao rex ibid.
Thamyris. Repudiatus a Thecla uxore 765--817, 818
Thara ſtatumen Ebraeis dicitur 238
Tharbis uxor Moſis 808
Tharsis quid 1202 Tharſi urbis dominium maris 1235
Thebae. Unde Cadmus 223 Onca Thebanorum 371
Thecla Chriſtiana facta matrimonium renuntiavit 765, 817, 818
Theobaldus archiep. Cantuar. cum rege Henrico I. praefuit concilio London. 1080 Legatus natus 1082 Controverſia inter eum & epiſcopum Winton de jure legationis a latere 1173
Theocritus explicatur 287
Theodoricus Oſtrogothorum rex. Edictum ejus de divortiis 840, 841 Quando regnavit 841
Theodorus archiepiſcopus Cantuar. 1135
Theodosius. Nihil in codice Theodoſiano de ſacerdotum ſacra functione in ritibus nuptialibus 694, 695 Codex Theodoſianus notatur 830 Sanctio Theodoſii de cauſis divortii 832, 833 Ea in codicem Juſtinianeum relata 834 Codex Theodoſianus quando editus 1060--1063 Jus Caeſareum in codice Theodoſiano mutatum 1061 Theodoſiana jura in occidente recepta 1064 Jus Theodoſianum per legem Romanam intelligitur 1066 Jus Theodoſianum in occidente variatum & admiſſum 1067 Codicis Theodoſiani uſus in ſcriptoribus ac ſynodis per ccclx annos 1067 Jus Theodoſianum interdum citabatur in occidente 1072, 1073 Maris dominus 1227
Theodredus Londinenſis epiſcopus 992
Theologia, Theologus. Τὸν θεὸν τῆς θεολογίας 245
Themistocleum conſilium 1224 Themiſtocles pontiſex 1541
Theophilus Anani filius pontifex Ebraeorum 133
Theophilus Antecellor juriſconſultus quatuor juris condendi autores facit 1047--1049
Thermopylas, pugna ad, 1518
Thesaurarii olim in Anglia 1028
Theseus autor Democratiae 1504--1513
Thespis poeta Alceſtidem tragoediam docuit, primus vulem certavit ob hircum 1516
Thessali. Apud eos ſponſus equum armatum ſponſae dabat 649
Thorlacius, Gudbrandus, 1409
Thornburg. Inſcriptio apud Thornburg 1477
Thorne, Guil. qui, quando vixit 1174
Thornton, Gilbertus de quis 1038--1114 Bractonem in Epitomen redegit & expoſuit 1038--1043 Summa Thorntonii 1041, 1042 Jure Caeſareo olim uſus eſt 1044, 1045 Explicat Pandectarum titulum De poteſtate regia 1046, 1047 Thorntonius notatur 1048
Thoth, unde derivatur 229
Thraces, quando, & quamdiu maris domini 1217
Thule. Thyle quid 1157--1279, 1380--1391--1410
Thurstanus archiep. Eborac. coenobium fundat 1148
Thuscorum & Atticorum coitus communis 983
Thymiamatis ſacrum in nuptiis Mexicanis 672

Tiberius

INDEX Rerum & Materiarum quae

Tiberius Caeſar. Judaeis cuſtodiam veſtium pontificalium tradebat 190 Tiberii dominatus in Anglia 892
Tibia. Hyagnis Phrygius primus tibia cecinit 1495, 1496 Tibia Phrygia 1494, 1495 Tibiae quando primum inventae 1496
Tilius, Joan. primus in Gallia admirallus 1346
Timotheus Athenienſium praefectus illuſtris 1220
Timotheus Mileſius chordas citharae auxit 1497 Quando natus 1520 Quando mortuus 1524 Judicium contra eum quod chordarum lyrae numerum uſque ad xi auxiſſet 1508
Titanes. Titanibus devictis, mundus ſorte inter fratres Deos diviſus eſt 1211
Titus imp. Romanorum. Dominatus ejus in Anglia 893--895
Tobias. Tobiae nuptiae cum Sara Raguelis filia 45, 46 Libri Tobiae editiones duae Ebraicae 46--347 Quomodo haereditas ſacra ad Tobiam prae aliis attinere potuit 45, 46 Nuptiae Tobiae cum Sara Raguelis filia 628, 629
Tontom. Sponſalia ejus dubia 609
Τοξεύτικον 1238
Torbey unde 314
Turalia 589
Turrensis, Abbas, in jus vocatus 1103
Tourne le Viſcont 1029
Traditio. Humanae traditiones Judaeorum xiii--xv
Trajanalia 1564
Trajanus imp. Rom. Dominatus ejus in Anglia 893--895
Τράμα. Remorae piſcatoriae 1238
Τραχύστομος 1492
Tribonianus adtexuit verba Juſtiniani reſcripto de adulterio 737, 738
Tribunalia regia olim bina, vel maritima vel militaria 1102 Cantuariae tribunal 1172
Triburiense concilium ordalia permittit 959
Tribus. Quomodo lex de nuptiis propriae tribus obtinuit apud Ebraeos 44 Confuſio haereditatis tribuum per mutuas Iſraelitarum nuptias 43, 44
Tributum. Victualia tributorum loco ſolvebantur Guilielmo I. regi Angliae 1003 Tributa ad rem nauticam quomodo ab Anglo-Saxonibus & Dania indicta 1316, 1317 Tributa ad maris Anglicani cuſtodiam poſt Normannorum adventum pendi ſolita 1332--1336
Tridentina ſynodus jus pontificium de divortiis firmat 857
Triumbantes 593--893
Triphylia qui 1212
Triumviri apud Magneſios quotannis electi 1540
Troglodytae 393
Trogus. Regnum & pontificatum apud Ebraeos perpetuo conjuncta fuiſſe dicit 147, 148
Troja, Trojani. Palladium quis fecerit 283, 284 A Trojanis plurimae gentes Europae originem ducere volunt 865 Trojani belli decennium 1482 Troja menſe Thargelione capta 1505, 1513
Tropicus cancri & aequator termini ſunt maris 1258
Trullanus canon de divortiis 855
Turgotus epiſcopus Sanctandreanus. Hiſtoriam quae Simeonis Dunelmenſis dicitur, contexuit 1127, 1128--1130--1146, 1147 Turgotus ſenior Simeone 1129 Tempore Turgoti epiſcopi Keledeorum jus in Scotia ceſſavit 1139, 1140 Hiſtoria ejus juxta Keledeorum in Scotia finem facit 1145 Turgoti dignitas epiſcopalis, mors ibid. Hiſtoria ejus quando conſcripta 1146--1148 Ranulphus Dunelmenſis epiſcopus Turgotum odio habuit 1147 Turgoti ſcripta 1148--1150 Duo fuerunt Turgoti 1150
Tumores ex aſu piſcium 359, 362
Tumulus. Judaica tumuli inſcriptio reperta Londini tempore Elizabethae reg. 1531
Turcae. Turcarum imperium maris 1249 Turcarum imperator Gallis indulget liberam piſcationem ibid. De jurandi ritu Turcarum 1549, 1550
Turonensis ſynodus 1098
Turpitudo ערוה. Quid voce hac in S. Scriptura & apud Talmudicos intelligatur 776--790--795
Tutores. Tutores minoribus conſtituebantur apud Ebraeos 25 Minores foeminae & ſervi non poterant eſſe tutores, niſi a parente electi 26
Tympanum. Tympanorum ſonitus in ſacris 314
Τυπὸς ἀστὴς μαγικός 287
Τυφλωτής 397
Tyrellus, Gualt. an Guilielmum II. ſagitta interfecerit 1678
Tyrii. Maris Phoenicii principes 1201
Tyrrheni. Maris domini 1225 Tyrrhenum mare Tuſcorum 1241
Tyrtamus Theophraſtus vocatur 972
Tzetzes inſula Britannica 1156--1158
Tzimeskaia 283

V.

Οὐά οὐὰ unde derivatur 213--367
Vacarius, Rogerius, Abbas Beccenſis, Jus Juſtinianeum docuit in Anglia 1083, 1084 Annales Anglicani & hiſtorici ſilent de eo 1085 Juriſconſulti ejus mentionem faciunt 1085, 1086 Primus Summiſtarum juris fuit 1086, 1087 In Archiepiſcopum Cantuarienſem electus & confirmatus, munus hoc recuſavit 1088 Vacarii nomen unde 1089, 1090
Valens imper. poena adulterii ſub eo 738
Valentinianus imperator duas duxit uxores 569, 570 Pro Polygamia legem tulit ibid. Baronius eum a Polygamia abſolvit 570 Poena adulterii ſub eo 738 Sanctio Valentiniani imp. de divortiorum cauſis 832, 833 Ea in codicem Juſtinianeum relata 834
Valerius M. explicatur 380, 381
Vandali jure Cretaeo uſi ſunt 1062, 1063
Vanio emendatae 651
Vasconia Gallis ceſſit ab Anglis 1342
Vasquius, Ferdinandus, contra jus maris privatum diſputat 1191 Refutatur de communione maris univerſali 1273
Udones quid 587, 588
Vectigal, v. Tributum. Vectigal autoritate parliamenti indictum mercium importatarum vel exportatarum 1336 Jus regium in vectigalia marium 1427
Velamen. Duo velaminum genera in nuptiis adhibita apud Ebraeos 635 Velamen verecundiae cauſa apud Ebraeos in nuptiis adhibitum ibid. Velamen foeminarum in oriente & in occidente 756--758
Velum. Velorum ſummorum demiſſio prope claſſem regiam Anglicanam 1388--1390--1419, 1420 Galli vela ſumma ſibi demitti poſtulant in mari 1387, 1388 Edictum regum Galliae Henrici II. & III. de demiſſione ſummorum velorum ibid. Joannis regis Angl. ſtatutum de demiſſione velorum 1389, 1390
Venatio, v. Canutus Guliel. Rufus venationes prohibuit 1005 Venatio cervi prohibita 1673
Veneria Sicca colonia Africana 380 Veneria a Venere dicta 381
Veneti divortii jus ſibi confirmari rogant 858 Dominia Venetorum reipubl. ſubdita ibid. Rerum nauticarum ſtudioſi 1226 Dominium eorum maris Adriatici 1238, 1239 Controverſia inter Anconitas & Venetos de mari Adriatico 1241 Venetorum mos annuus deſponſandi mare annulo ibid.
Venus, Cnidia 248 Venus Dea 345 Aſtarte Venus vocatur 348 Derce Veneris filia per piſces in mari ſervata 359 Venus Aphacitis 364 Syriaca, Phoenicia, Venus ibid. Veneris terra 365 Venus utriuſque ſexus eſt ibid. Figura piſcis Veneri aptiſſima 366 Venus Salambo vocatur 367 Ἀλιλάτ Cabar Saracenorum Venus 368 Venus ſive Urania ibid. Dies Veneris 369 Mahumedani caput Veneris adorant ibid. Veneris Uraniae templum in Succoth Benoth denotatum 378 Venus a Benoth Venos dicta 380 Venus unde derivatur 381 Venus Jove antiquior dicitur apud Graecos 381, 382 Venus incognita Romanis ſub regibus 382 Venus an a veniendo derivatur ibid. Venus Perſithea ibid. Venus & Adonis Syris ante alios culti 390 Adonis a Venere, & Proſerpina in deliciis habitus ibid. Galfridi de Vino Salvo fabula de Gallo Gallinaceo die Veneris ſurrepto 1168 Chaucerus de die Veneris fatali ibid. Inſcriptio Latina Veneri 1473 Venus Stratonica 1528, 1529 Jus aſyli in fano & urbe Veneris Stratonicem 1529, 1530
Ver, Albericus de, juriſconſultus 1092
Vere, Robertus, dux Hiberniae 1010
Vergivius oceanus 1278 Vergivii pars, mare Hibernicum ibid.
Vespasianus imp. Rom. dominatus ejus in Anglia 892--895 Dominus maris 1263
Vestibulum. Limites veſtibulorum marinorum 1238 Veſtibularium ex mari lucrum ibid.
Vestis. Veſtitus ſacer requirebatur ad pontificis creationem 168 Impubes non induebatur veſtitu ſacro ibid. Quatuor veſtes ſacrae ſacerdotum 182--185 Sacerdoti non licuit indui veſtibus ſacris niſi tempore functionis ſacrae 183 Veſtes pontificis M. octo apud Ebraeos 184--186 Joſephi deſcriptio veſtium pontificis differt ab Ebraeis reliquis 185, 186 Diploma Claudii Caeſaris de veſtibus pontificalis cuſtodia Judaeis tradita 187--190 Veſtes pontificis aliae aureae aliae albae 183--188 Veſtes albae in expiationis feſto geſtabantur 188 Pontificis veſtes ſacrae ſucceſſori induendae erant 189 Solennis ritus ſacerdotum ſacris veſtibus induendi 189--191 Cuſtodia veſtium ſacrarum pontificalium Judaeis tradita 190 Octo veſtes ſacrae pontificis erant ſub templo utroque 190, 191 Veſtes ſacrae pontifici novo per vii dies induendae 191 Sacerdos vitii convictus veſte nigra induebatur 198 De veſtimenta ſexus ementitia praeceptum Moſaicum 366
Vettius Valens. Jusjurandum ejus 231, 232 Doctrina ejus de climacteribus ſeptenis & novenis 234, 235 Quis Vettius Valens fuerit, unde nomen ejus, & quo tempore vixerit 265--267 Inſcriptio in honorem ejus 267 Teſtimonium ejus de fortibus planetarum 268, 269 Vettio Valenti, Sors fortunae, luna eſt; Sors daemonis, ſol 1534--1538 Juramenti formula ex eo 1556, 1557 Vettii Valentis editio 1710
Vetulamium ſedes Caſſibellini 985
Via. Leges Belini de jure viarum publicarum in Anglia 875, 876 Viae publicae interdici nequeunt ſine cauſa juſta 1252
Vicecomes quis 1028, 1029
Vicedominus quis 1028, 1029
Vidua. In patrimonio anguſto vidua prae filiis alebatur 24 Regis viduas nemini ſubditorum nubebat 570 An regis vidua ſucceſſori nubere potuit 571 Vidua regis lege de leviratu ſoluta eſt ibid. Mahumetis viduae nulli nubere poterant 572 Dos taxata viduae 615, 616 Dotale inſtrumentum viduae 618, 619 Tempus deductionis viduae 621--624 Vidua poſt xc dies a morte mariti nubere potuit 624 Quae bona & quanta eorum pars viduae cedebant apud Anglos marito defuncto 681, 682 Haereditas mobilis ſive catalla a judice aſſignabantur viduae apud Anglos 683 Anglo-Saxones viduae ſine liberis dimidiam bonorum mariti partem, cum liberis & in nuptae omnia dabant 684 Viduis pluribus unius mariti demortui, quomodo dos praeſtanda 714, 725 Viduae a mariti haeredibus alimenta, veſtimenta ac domicilium idoneum dabatur 725 Quando vidua iterum nubere potuit in Anglia 941
Vindicta. Imprecationes vindictae apud Judaeos & Romanos vi, vii Vindicta Dei de impiis vii

Vinea.

Digitized by Google

in ſecundo Volumine continentur.

Vinea. Vineam intra terram ſanctam plantans a militari & civili officio per annum immunis erat 709--711 Arbores frugiferae quaeque conſitae vineam conſtituunt apud Ebraeos 711

Vino, Galfridus de Salvo, v. Galfridus.

Virago renuntiari poteſt a leviro 577--590 Viraginis ſterilis ſponſalia valida 608

Virgae myricinae 583

Virgo, Virginitas. Virgo in ſphaera Perſica ſymbolum nativitatis Jeſu 182, 183 Quid virgo Cratice 335 Qualis virgo pontifici ducenda 555 Rex Athenienſium virginem tantum ducebat 556 Ereptae virginitatis compenſatio vel per nuptias, vel per mulctam 593, 594 Virgo vel vi vel illecebris ſeducta 594 Quaenam mulcta virgini vitiatae ſolvebatur *ibid.* AEtas virginis ſtupratae cui mulcta ſolvenda 595 Coitus cum virgine excuſſione, verberibus, & mulcta puniebatur 596 Tria poenarum genera ob ſtupratam virginem *ibid.* Mulctae ob ſtupratam virginem vel patri vel puellae cedebant 597 Poena ſtupri virginis deſponſatae in Hiſpania & Italis & juxta jus Caeſareum 598 Dos taxata virginis 615 Dotale inſtrumentum virgini conſtituendum 618 Tempus deductionis virginis 621 Tempus poſtulandi de virginitate praerepta ſponſis 623 Decem virginum nuptiae in Evangelio 630 Nuptae noviter praereptae virginitatis accuſatae; formula actionis in eam, poena, teſtes 701--704 Virginitatis ſigna & teſtimonia apud Judaeos & Mahumedanos 704--707 Benedictio ſolennis poſt praerepta virginitatis ſigna 706 Poſtulatio de praerepta virginitate quando facienda, quando non 707--709 Dos virginea vel reſcinditur vel tanquam vitiatae minuitur ob praereptam virginitatem 707, 708 Adverſa valetudo, & familiae morbus virginitatis ſigna impedire poteſt 708 Virgines ſacrificabant Minervae Lindiae 1453

Vitia, v. Corpus. Vitiatae foeminae dos 615, 616 Tempus deductionis vitiatae 621, 623, 624

Vitulus. Vitulus aureus bos fuit aut juvencus 293 Mahumedani nugis ſuis hiſtoriam vituli aurei coinquinant 293, 294 Vitulus carnem & ſanguinem habuiſſe dicitur Mahumedanis 297 Apis AEgyptiorum initia dedit vitulo aureo 297, 298 Caput vituli Netas 298 Iſraelitae convivium & choros celebrabant pro vitulo aureo 299--302 Vitulus aureus merſus 299 Vitulus aureus non fuit Apis aut Mnevis, ſed bos deauratus *ibid.* Vituli duo Jeroboami 300, 301 Feſtum Jehovae in hiſtoria ſacra vituli 305 Idololatriam vituli aurei nondum expiatam eſſe dicunt Ebraei *ibid.* Et quot talentis vitulus aureus conſtiterit 305

Uliaris inſula, v. Oleron.

Ulpianus juriſconſultus in Anglia juri Caeſareo exercenda praefuit 1057 Mare omnium hominum commune eſſe dicit 1231--1233--1236

Ulstanus Wigornienſis epiſcopus ob ignorantiam linguae Gallicae Eccleſiaſtica dignitate privatus eſt tempore Gulielmi I. 952--1002

Unctio, v. Oleum. Unctio & veſtitus ſacer ad pontificis creationem requirebantur 168 Impubes non ungebatus 168 Ritus pontificem ungendi oleo ſancto apud Ebraeos 192 Sacerdos unctus belli cauſa *ib.* Regni haeres raro, pontificatus autem ſemper ungebatur oleo ſacro cum initiaretur 192, 193 Quando regni haeres ungebatur apud Ebraeos *ibid.* Per ſeptem dies unctio pontificis iteranda 193 Unctionis forma & ritus, in capite & fronte 193, 194 Unctionis ritus & oleum ſanctum ceſſabat ſub templo ſecundo 195 Regum unctio etiam abſque oleo ſancto a Moſe primum confecto fiebat, pontificis autem nonniſi cum eo 196 Unctio pontificum ſub templo primo non fuit perpetua *ibid.* Poſtea ungebantur tempore nuptiarum 652

Unio Karaeorum perſonalis in conjugio 540, 541--640

Voitlandia. Sex lapideae imagines Druidum in Voitlandia 979

Volusius Maetianus juriſconſultus 1267--1271

Vortigernus vitiis deditus 905 Uxor Vortigerni 906, 907 Poculum Vortigerno porrectum *ibid.* Germanos in Britanniam vocat 987

Votum. Mariti votum in detrimentum uxoris, quomodo ſolvi debet 716, 717 Vota de debitis conjugalibus praeſtandis quomodo laxabantur & puniebantur 718--720

Urania Heliogabali uxor 339 Urania ſeu Coeleſtis Afrorum 349 Venus ſive Urania 368 Urania etiam Uranus dicitur & Ζεὺς 368

Urbanus, v. Papa Rom. Regnum Angliae & Hiberniae, ceu feudum Romanae ſedis, poſſideri contendebat 1180

Vulcanalia 655

Vultus coeleſtes 181

Uxor, v. Matrimonium, Conjuges, Nuptiae, Maritus. Numerus uxorum ex lege naturali non finitur 561 Pontifex non niſi unicam uxorem ducere debet 561, 562 Rex Ebraeus xviii uxores ducere potuit 562, 563 Quot uxores & liberos Ibzanes judex habuit 564 Quatuor uxores marito ducere licuit juxta Talmudicorum & Mahumedanorum ſententiam 565, 566 Mahumedis uxorum numerus 566 Praeceptum temporale de unica tantum ducenda uxore apud Judaeos 567, 568 Marito non licuit uxorem divortio repudiatam poſt ſecundi mariti nuptias in uxorem ducere 572, 573 Uxor fatui, uxor minoris a leviro renuntiari poſſunt 577, 578 De pluribus uxoribus fratris mortui praeceptum Talmudicum, an omnes, an unam ducere debuit levir 579, 580 Uxor quae divortio ejici nequibat 595 Uxor gravida poſt biennium poſt puerperium nubebat 624 Annuus uſus mulieris apud Romanos uxorem conficiebat 648 Uxoris coemptio quomodo fiebat apud Romanos 648, 649 Uxores emebantur apud veteres Burgundiones & Saxones 649 Mos de uxore dotibus emenda *ibid.* Auguriis & immolationes adhibitae in coemptione uxoris 651 Uxor unde derivetur 652 Uxoris uſus ſimplex abſque ritibus & ſolennibus nuptialibus, concubinam conſtituit 658 Quatuor officia mutua conjugalia uxor marito praeſtare obligatur 711--714 Uxor ex aliena terra nupta, an & quomodo in terram ſanctam cum marito migrare potuit 717 Plus quam quatuor uxores non licet ſumere ſimul 720 Duo uxorum contumacium genera 721 Uxores debitum conjugale denegantes maritis repudiabantur *ibid.* Uxor poſt decennium ſterilis ejicienda 721, 731 Uxoris prae marito dignitas civilis 723 Uxoris bona, dos, & incrementum dotis 723, 724 Uxorum officia domeſtica, uti & molitarum 725, 726 De uxore prolem lactante 726 Uxori gravidae, repudiatae, & dein prolem nutrienti pater alimenta dabat 727 *De uxore adultera, vide Adulterium.* Uxores adulterii ſuſpectae aquarum potatione liberae erant 745 Duo uxorum genera quae divortio ejici non poſſunt 761 Uxor non ducenda cum conſilio eam ſtatim non repudiandi 777 Uxor prima non eſt dimittenda 777, 778 Uxor ſecunda facile dimittebatur ab Ebraeis 778 Uxor dimiſſa poſt trimeſtre ſpatium alii nubere poterat 799--804 Vir cum uxore dimiſſa cohabitare non debuit 801, 803 Vir cum uxore dimiſſa cohabitans alium libellum divortii ei tradere debebat 8 3 Quae uxor poſt libellum repudii revocanda, quae per legitimum libellum ejicienda 816 Uxor quatuor annos abſente marito nuptias alias inire poterat 830 Uxor repudiata poſt quinque annos nubere poterat 832--835

Vronus, Arnoldus, notatur 1683

W.

Waftores piſcationum 1365

Walfridus archiepiſc. Cantuar. Cedwalla rex ei Paganham confert 919

Wallia, v. Cambro-Britannia. Ludwallus princeps Walliae 917

Walteri, Hubertus, archiepiſc. Cantuar. Angliae juſticiarius 1096

Wapentachium 983

Watlingstrete 973

Weda. Primus Merciorum rex Chriſtianus 913

Wermeria. Concilium apud Wermeriam de divortiis 857

Westmonasterienſis ſynodus 951

Westsaxenlage 946--997, 998

Westsaxia 912--918

Wigornienſis epiſcopus, capellanus archiepiſcopi Cantuar. 1088

Wilfridus archiepiſcopus Eborac. conſecrationem ab epiſcopis Scotiae ſuſcipere negat 1138

Wingenor, Rich. Annalium Juridicorum conſarcinator 1099

Wine epiſcopus 1135

Winton. epiſcopus, cancellarius archiepiſcopi Cantuar. 1088 Controverſia inter Theobaldum archiep. Cantuar. & Henricum Winton. epiſcopum de jure legationis a latere 1173

Wisigothi. In legibus Wiſigothorum nihil de benedictione ſacerdotali in nuptiis 697 Jure Caeſareo utebantur 1062, 1063 Jure Romano vetuſto & Theodoſiano utuntur 1064, 1065

Witternenses epiſcopi 1136

Wolfius, Hieron. notatus 71, 72

Wresta, domus Henrici comitis Cantii 1446

X.

Xerxes rex, Helleſponti dominus 1082 Initia ejus 1517 Helleſponto navigia jungit 1518 Tranſit in Graeciam *ibid.*

Xiphilinus emendatur 340

Y.

Yeer-Books. *Law Books* veterum Saxonum 1072

Yeoman, Yuman unde 1014

Z.

Zabii. Zabiorum imagines ſoli & lunae dicatae ad oracula reddenda 182

Zadokus. Zadocus Abiathari conjunctus fuit in pontificatu 94, 96--139 Zadokus in locum Abiatharis ſubſtitutus 96, 97

Zago Zabo AEthiops de gente ſua ſcripſit 817

Zaleucus in Pythagorae ſcholis enutritus 883

Zaratus Aſſyrius quis 333

Zelandis piſcandi libertas conceſſa 1363, 1364 Nummi eorum poteſtatis maritimae inſignia 1386

ZELOPHCHADUS. Filiarum ejus portiones quatuor haereditariae 54–57 Jus primogeniturae in diſtributione portionum haereditariarum filiarum Zelophchadi non obtinuit 57 Joſephus differt in diſtributione ſortium filiarum ejus, ab autoribus Talmudicis 58 Zelophchadus Joſepho Σαλπαάδης dicitur, & Ruffino Orophatim 59
ZELOTYPIA, Zelotypus. Lex de zelotypia 742, 743 Maritus zelotypus uxorem praemonere debebat 744 Judaei zelotypi ſub imperio Romano, uxorem adulteris ſuſpectam dimittebant 750 Poculum zelotypiae apud Judaeos 1082
Ζωμήρυσις apud Graecos pro ſacris epulis 1539
Ζευς dictus Verus Deus 329, 330 Ζευς Ἑρκεῖος, Ζεὺς Olympius 334 Urania dicitur Ζεὺς 368 Ζευς ἀνάκτωρ 385
Ζήτησις Oſiridis feſtum 391
ZIBA Mephiboſhetum accuſat apud regem Davidem 67, 68
Ζιγὸν 356
ZIPPORA uxor Moſis 808
ZIRICZENSIBUS navigatio in regnum Daniae & Norwegiae indulgetur 1410
ZOBANA unde 394
ZONARAS divortia in oriente libera fuiſſe antiquitus dicit 836
ZOROASTER, quando vixit 333
ZUZUS quid 616 Sponſarum patres L zuzos impenſis nuptialibus dabant 621

F I N I S,